INSTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO
K
II 1554/4
020040189
COBISS

OPŠTA UPRAVA

—

BANOVINE

SREZOVI
OPŠTINE
GRADOVI

◆

ALMANAH
KRALJEVINE
JUGOSLAVIJE

1932.

ALMANAH KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

SVESKA ČETVRTA PRIRUČNE BIBLIOTEKE

OPŠTA DRŽAVNA UPRAVA

БАНОВИНЕ

SREZOVI, OPŠTINE I GRADOVI

SASTAV, STATISTIKA I ŠEMATIZAM SVIH DRŽAVNIH USTANOVA

PO ZVANIČNIM PODACIMA SASTAVIO
VIKTOR MANAKIN
iz materijala IV. Jubilarnog sveska Almanaha Kraljevine Jugoslavije

1932.

IZDANJE
GLAVNOG UREDNIŠTVA ALMANAHA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE — ZAGREB VI.

Štampa i naklada Nadbiskupske tiskare u Zagrebu.

S/III

Tabelarni pregled sadržaja.

PREGLEDI: / BANOVINE:	Dravska	Savska	Vrbaska	Primorska	Drinska	Zetska	Dunavska	Moravska	Vardarska	Uprava Grada Beograda
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	Stranice									
1. Geografski pregled	33	87	151	172	195	235	267	323	365	405
Ban i podban	34	88	152	173	196	236	268	324	367	—
2. Kraljevska banska uprava . . .	35	90	153	174	197	238	270	325	368	405
Okružni inspektorati	35	90	153	175	198	238	271	326	368	—
Policija	35	91	154	175	198	238	271	326	368	406
Bansko veće	36	91	154	175	198	239	271	326	369	—
Banovinski budžet	36	92	154	175	201	239	272	328	369	—
3. Opšti statistički pregled	37	94	155	176	199	240	273	329	370	408
Spisak varoši i varošica	38	96	156	194	200	241	275	330	371	—
4. Važnije ustanove i institucije										
Sudstvo	39	96	156	177	201	241	275	331	372	411
Verske ustanove	39	97	156	177	201	242	276	331	372	412
Vojne oblasti	39	97	156	177	202	242	276	331	372	412
Prosveta	39	98	156	177	202	242	276	331	372	412
Saobraćaj	42	103	158	179	204	244	280	333	374	415
Građevinarstvo	43	104	158	179	205	245	281	333	375	416
Finansijske ustanove	44	105	158	179	205	245	281	334	376	416
Narodno gospodarstvo	44	105	158	181	206	245	282	334	376	416
Trgovina, obrt i industrija	45	107	159	181	207	246	283	335	378	417
Socijalno staranje	46	109	159	182	209	247	285	336	379	418
Narodno zdravlje	47	110	160	182	209	247	285	336	379	419
Turizam	48	112	160	183	210	248	286	338	380	420
5. Pregled važnijih gradova	49	113	161	183	211	249	287	338	381	409, 421
6. Srezovi i opštine	55	124	162	184	213	251	292	340	384	—

II 1554/4
INSTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO Inštitut za novejšo zgodovino Ljubljana Slovenija
inz
N.3 0 -03- 2004/139

„Narodno ujedinjenje bilo je vekovni ideal naših slavnih predaka . . . . . "

„Nacionalno jedinstvo i državna celina — naše su istorijske tekovine . . . . . "

Iz prestolne besede Nj. Vel. Kralja na otvaranju Prvog Jugoslavenskog Narodnog Predstavništva 18. januara 1932.

SADRŽAJ:

УНУТРАШЊА (ОПШТА ДРЖАВНА) УПРАВА

Tabelarni pregled i detaljni sadržaj . . . . . II—VI

Општи списак срезова . . . . . VII—VIII

SUPLEMENT ZA GOD. 1931.:

Opšti statistički pregled Kr. Jugoslavije krajem g. 1931. IX

Promene u sastavu pojedinih banovina prema zakonu od 28. augusta 1931. . . . . X—XI

Промене у тексту настале за време штампе . . . . . XII—XV

Spisak gradova u novim granicama banovina XVI

Glava X. Glavne odredbe osnovnih zakona i uredaba.

1. **Унутрашња управа** (Опште одредбе, бан, срески начелник, месне полицијске установе, управна делатност, службеници) 1
2. **Banska uprava** (Nadležnost bana, banovinsko gazdinstvo) 8
   Шематизам Кр. Банске управе (састав и делокруг појединих одељења) 11
3. **Окружни инспекторати** 19
4. **Полиција** (управе и претстојништва) 19
5. **Ostali važniji zakoni i uredbe** (opšte upravnog karaktera) 23

Glava XI. Pregled Kraljevine Jugoslavije po banovinama

Predgovor Glavnog Uredništva 31

I. Dravska banovina

1. **Geografski pregled** . . 33
2. **Kr. Banska uprava** . . 35
3. **Splošni statistički pregled** 37
4. **Seznam oblasti, zavodov in ustanov** . . . 39

5. **AVTONOMNA MESTA.**

Glavno mesto Ljubljana . 49
Maribor 51
Celje 53
Ptuj 54

6. **SREZI.**

Brežice 55
Celje 56
Črnomelj 126
Dolnja Lendava 57
Dravograjski (Prevalje) . 58
Gornjigrad 59
Kamnik 60
Kočevje 61
Konjice 63
Kranj 64
Krško 65
Laško 66
Litija 67
Ljubljana (okolica) . . . 68
Ljutomer 69
Logatec 71
Maribor (desni breg) . . 72
Maribor (levi breg) . . . 74
Metlika 126/127
Murska Sobota 76
Novo Mesto 78
Ptuj 79
Radovljica 82
Slovenjgradec 83
Šmarje pri Jelšah . . . 84

Примедба:

1. **Тачну ознаку страница** на којима су штампани детаљнији подаци о појединим бановинама **види у табели на страници II.**

2. **Листина ознака и кратица штампана је:** { на словенском језику на стр. 32. / латиницом на стр. 86. / ћирилицом на стр. 364. }

II. Savska banovina

1. **Geografski pregled** . . 87
2. **Kr. Banska uprava** . . 90
3. **Opšti statistički pregled** 93
4. **Važnije ustanove i institucije** 96

5. **SAMOUPRAVNI GRADOVI.**

Glavni grad Zagreb . . . 113
Bakar 116
Bjelovar 116
Brod (Slavonski) . . . 117
Karlovac 118
Koprivnica 118
Križevci 119
Nova Gradiška 139
Osijek 119
Petrinja 120
Požega (Slavonska) . . 120
Senj 121
Sisak 121
Sušak 122
Varaždin 122
Virovitica 123
Vinkovci 212
Vukovar 213

6. **SREZOVI.**

Bjelovar 124
Brinje 124
Brod (Slavonski) . . . 124
Crikvenica 125
Čabar 57
Čakovec 125
Čazma 126
Daruvar 127
Delnice 128
Donja Stubica 128
Donji Lapac 128
Donji Miholjac 129
Dugo selo 129
Đakovo 129
Đurdevac 130
Garešnica 131
Glina 131
Gospić 131
Gračac 132
Grubišno Polje 132
Ivanec 132
Jastrebarsko 133
Karlovac 133
Kastav 133
Klanjec 134
Koprivnica 134
Korenica 134
Kostajnica 135
Krapina 135
Križevci 135
Krk 136
Kutina 137
Ludbreg 137
Našice 137
Nova Gradiška . . . 138
Novi 139
Novi Marof 139
Novska 139
Ogulin 140
Osijek 140
Otočac 141
Pakrac 141
Perušić 142
Petrinja 142
Pisarovina 142
Požega Slavonska . . . 142
Pregrada 143
Prelog 143
Rab 144
Samobor 144
Senj 145
Sisak 145
Slatina 145
Slunj 146
Sušak 146
Sv. Ivan Zelina . . . 147
Udbina 147
Valpovo 147
Varaždin 148
Velika Gorica 148
Vinkovci 216
Virovitica 148
Vojnić 149
Vrbovsko 149
Vrginmost 149
Vukovar 218
Zagreb 150
Zlatar 150
Županja 220

III. Vrbaska banovina

1. **Geografski pregled** . . 151
2. **Kr. Banska uprava** . . 153
3. **Opšti statistički pregled** 155
4. **Važnije ustanove i institucije** 156

5. **VAŽNIJI GRADOVI.**

Glavni grad Banjaluka . 161
Bihać 161

6. **SREZOVI.**

Banja Luka 162
Bihać 162
Bos. Dubica 163
Bos. Gradiška 163
Bos. Krupa 164
Bos. Novi 164
Bos. Petrovac 165
Cazin 166
Derventa 166
Dvor 167
Glamoč 167
Gračanica 167
Jajce 168
Ključ 168
Kotor Varoš 169
Mrkonjić Grad 169
Prijedor 170
Prnjavor 170
Sanski Most 171
Tešanj 171

IV. Primorska banovina

1. **Geografski pregled** . . 172
2. **Kr. Banska uprava** . . 174
3. **Opšti statistički pregled** 176
4. **Važnije ustanove i institucije** 177
5. **GLAVNI GRAD Split** . 183
Spisak gradova 194
6. **SREZOVI.**
Benkovac 184
Biograd n/m. 185
Bračći (Supetar) 185
Bugojno 185
Hvar 186
Imotski 187
Knin 187
Konjic 187
Korčula 256
Livno 188
Ljubuški 188
Makarska 188
Metković 189
Mostar 189
Preko 190
Prozor 191
Sinj 191
Split 191
Stolac 263
Šibenik 192
Tomislav grad (Duvanjski) 193

V. Дринска бановина

1. **Географски преглед** . . 195
2. **Кр. банска управа** . . 197
3. **Општи статистички преглед** 199
4. **Важније установе и институције** 201

5. **ГЛАВНИ ГРАД Сарајево** 211

6. **СРЕЗОВИ.**

Азбуковачки (Љубовија) . 213
Ариљски 214
Бијељински 214
Брчански 215
Ваљевски 215
Височки 217
Вишеградски 217
Власенички 218
Драгачевски (Гуча) . . . 219
Жепачки 219
Зворнички 220
Зенички 221
Златиборски (Чајетина) . 221
Јадрански (Лозница) . . 222
Кладањски 222
Колубарски (Мионица) . . 222
Љубићски (Пређина) . . 223
Мачвански (Богатић) . . 224
Моравички (Ивањица) . . 260
Подгорски (Каменица) . 225
Пожешки (Пожега Уж. . 225
Посавски (Обреновац) . . 226
Посавотамнавски (Владимирци) 226
Поцерски (Шабац) . . . 227
Рађевски (Крупањ) . . 227
Рачански (Бајина Башта) 228
Рогатички 228
Сарајевски 229
Сребренички 229
Тамнавски (Уб) 230
Травнички 193
Тршнавски (Чачак) . . . 230
Тузлански 231
Ужички 232
Фојнички 232
Црногорски (Косјерићи) . 233
Чајнички 233

VI. Зетска бановина

1. **Географски преглед** . . 235
2. **Кр. Банска управа** . . 238
3. **Општи статистички преглед** 240
4. **Важније установе и институције** 241

5. **ВАЖНИЈИ ГРАДОВИ.**

Главни град Цетиње . . 249
Дубровник 249
Котор 250

6. **СРЕЗОВИ.**

Андријевички 251
Барски 251
Берански 252
Бијелопољски 252
Билећки 253
Гатачки (Гацко) 253
Даниловградски 253
Дежевски (Нови Пазар) . 254
Дренички (Србица) . . 345
Дубровачки 254
Ђаковички 390
Источки 255
Колашински 255
Которски 257
Љубињски 258
Милешевски (Пријепоље) . 258
Митровачки (Митровица) Кос.) 259
Невесињски 260
Никшићки 260
Нововарошки 261
Пећки 261
Плеваљски 262
Подгорички 262
Подримски (Ораховац) . 399
Прибојски 263
Сјенички 263
Студенички (Рашка) . . 264
Требињски 264
Фочански 265
Цетињски 265
Шавнички 266
Штавички (Тутин) . . . 266

VII. Дунавска бановина

1. **Географски преглед** . . 267
2. **Кр. Банска управа** . . 270
3. **Општи статистички преглед** 273
4. **Важније установе и институције** 275

5. **САМОУПРАВНИ ГРАДОВИ.**

Главни град Нови Сад . . 287
Бела Црква 287
Велика Кикинда . . . 288
Велики Бечкерек . . . 288
Вршац 289
Сента 290
Сомбор 290
Сремска Митровица . . 213
Сремски Карловци . . . 290
Стара Кањижа 291
Суботица 291

6. **СРЕЗОВИ.**

Алибунарски 292
Апатински 293
Батински 293
Бачкопаланачки . . . 294
Бачкотополски 294
Белоцрквански 295
Великобечкеречки . . . 296
Великокикиндски . . . 297
Врачарски (Београд) . . 297
Вршачки 298
Грочански 299
Гружански (Крагујевац) . 299
Дарђански 300
Жабаљски 301
Земунски 301
Илочки 302
Иришки 302
Јасенички (Паланка Смедеревска) 303
Јаша Томић 303
Качерски (Рудник) . . . 304
Ковачички 305
Ковински 305
Колубарски (Лазаревац) . 306
Космајски (Сопот) . . . 306
Крагујевачки 307
Кулски 308
Лепенички (Рача) . . . 309
Митровачки (Ср. Митровица) 224
Младеновачки 309
Моравски (Жабари) . . 310
Новобечејски 310
Новокањижки 311
Новосадски 311
Опленачки (варош Топола) 312
Орашачки (Аранђеловац) . 312
Орашки (Велико Орашје) . 313
Оџачки 314
Панчевачки 314
Подунавски (Смедерево) . 315
Пожаревачки 316
Посавски (Умка) . . . 317
Рамски (Велико Градиште) 317
Румски 318
Сенћански 319
Сомборски 319
Старобечејски 320
Старопазовачки . . . 321
Таковски (Горњи Милановац) 321
Тителски 322
Шилски 234

VIII. Моравска бановина

1. **Географски преглед** . . 323
2. **Кр. Банска управа** . . 326
3. **Општи статистички преглед** 329
4. **Важније установе и институције** 331

5. **ВАЖНИЈИ ГРАДОВИ.**

Главни град Ниш . . . 338
Зајечар 339
Крушевац 340

6. **СРЕЗОВИ.**

Алексиначки 340
Ваљевски (Соко Бања) . . 340
Белопаланачки 341
Белички (Јагодина) . . 341
Бољевачки 342
Брзопаланачки (Јабуковац) 343
Вучитрнски 343
Голубачки 344
Деспотовачки 344
Добрички (Прокупље) . . 345
Жички (Краљево) . . . 346
Жупски (Александровац Кр.) 346
Заглавски (Књажевац) . . 347
Зајечарски 348
Звишки (Кучево) . . . 349
Кључки (Кладово) . . 349
Копаонички (Брус) . . . 349
Косанички (Куршумлија) . 350
Крајински (Салаш) . . . 350
Лапски (Подујево) . . . 351
Левачки (Рековац) . . . 351
Лужнички (Бабушница) . 352
Млавски (Петровац Пож.) 352
Моравски (Житковац) . . 353
Неготински (Неготин Кр.) 353
Нишавски (Пирот) . . . 354
Нишки 355
Параћински 356
Пореčки (Д. Милановац) . 356
Прокупачки 357
Раванички (Ћуприја) . . 357
Ражањски 358
Расински (Крушевац) . . 358
Ресавски (Свилајнац) . . 359
Сврљишки 360
Темнићки (Варварин) . . 360
Тимочки (Краљево Село) . 361
Трстенички 361
Хомољски (Жагубица) . . 362
Царибродски 363

IX. Вардарска бановина

1. **Географски преглед** . 365
2. **Кр. Банска управа** . . 368
3. **Општи статистички преглед** 370
4. **Важније установе и институције** 372

5. **ВАЖНИЈИ ГРАДОВИ.**

Главни град Скопље . . 381
Битољ 382
Лесковац 383
Призрен 384
Штип 385

6. **СРЕЗОВИ.**

Битољски 384
Босиљградски 384
Велешки 385
Власотиначки 386
Галички (Ростуша) . . . 386
Гњилански 387
Горњодебарски (Дебар) . 387
Горњополошки (Гостивар) 388
Горски (Враниште) . . . 388
Грачанички (Приштина) . 388
Дојрански (Валандово) . 389
Доњополошки (Тетово) . 389
Ђевђелијски 391
Жеглиговски (Куманово) . 391
Јабланички (Лебане) . . 392
Кавадарски 392
Качанички 393
Кичевски 393
Кочански 393
Кратовски 394
Кривопаланачки 394
Крушевски 395
Лесковачки 395
Малешки (Берово) . . . 396
Масурички (Сурдулица) . 396
Мориховски (Битољ) . . 396
Неготински (Неготин Вар.) 396
Неродимски (Урошевац) . 397
Овчепољски (Св. Никола) . 397
Охридски 398
Подгорски (Сува Река) . 398
Пољанички (Влад. Хан) . 399
Пореčки (Јужни Брод) . . 399
Преспански (Ресан) . . . 400
Прешевски 400
Прилепски 400
Пчињски (Врање) 401
Радовишки 402
Скопски 402
Струмички 403
Струшки 403
Тетовски 403
Шарпланински (Призрен) 404
Штипски 404

X. Управа града Београда

1. **Географски преглед** . . 405
2. **Управа града Београда као општа управна власт** 405
3. **Управа града Београда као државна полицијска власт** 406
4. **Општи статистички преглед** 408

5. **ГРАДОВИ.**

Београд 409
Земун 421
Панчево 422

Глава XII. Општи преглед управних власти

1. **Општи статистички преглед по бановинама** 423
2. **Алфабетски прегледи:**
   1. Окружних инспектората 423
   2. Срезова 424
   3. Среских испостава 425
   4. Општина и градова 426
3. **Претходни резултати пописа становништва 1931. г.** 444
4. **Рекапитулација насеља и градског становништва** 448

Општи списак срезова

са ознаком: седишта, бановине и странице на којој су штампани подаци.

Азбуковачки (Љубовија) V. 213
Алексиначки — VIII. . . 340
Алибунарски — VII. . . 292
Андријевички — VI. . . 251
Апатински — VII 293
Ариљски — V. 214

Бањалучки — III. . . . 162
Бањски (Соко Бања) VIII. 340
Барски — VI. 251
Батински — VII. 293
Бачкопаланачки — VII. . 294
Бачкотополски — VII. . . 294
Белички (Јагодина) — VIII. 341
Белопаланачки — VIII. . . 341
Белоцрквански — VII. . . 295
Бенковачки — IV. . . . 184
Берански — VI. 252
Бијељински — V. . . . 214
Билећки — VI. 253
Биоградски — IV. . . . 185
Битољски — IX. 384
Бихаћки — III. 162
Бјеловарски — II. 124
Бјелопољски — VI. . . . 252
Бољевачки — VIII. . . . 342
Босанско-Градишки — III. 163
Босанско-Дубички — III. . 163
Босанско-Крупски — III. . 164
Босанско-Новски — III. . 164
Босанско-Петровачки — III. 165
Босиљградски — IX. . . . 384
Брачки (Супетар) — IV. . 185
Брежички — I. 55
Брзопаланачки (Јабуковац) VIII. 343
Брињски — II. 124
Бродски (Брод Слав.) — II. 124
Брчански — V. 215
Бугојнски — IV. 185

Ваљевски — V. 215
Валповачки — II. 147
Вараждински — II. . . . 148
Велешки — IX. 385
Великобечкеречки — VII. . 296
Великогорички — II. . . . 148
Великокикиндски — VII. . 297
Винковачки — II. 216
Вировитички — II. . . . 148
Височки — V. 217
Вишеградски — V. . . . 217
Власенички — V. 218
Власотиначки — IX. . . 386
Војнички — II. 149
Врачарски (Београд) — VII. 297
Врбовски — II. 149
Вргинмостски — II. . . . 149
Вршачки — VII. 298
Вуковарски — II. 218
Вучитрнски — VIII. . . . 343

Галички (Ростуша) — IX. . 386
Гарешнички — II. 131
Гатачки (Гацко) — VI. . . 253
Гламочки — III. 167
Глински — II. 131
Гњилански — IX. 387
Голубачки — VIII. . . . 344
Горњоградски — I. . . . 59
Горњодебарски (Дебар) IX. 387
Горњополошки (Гостивар) — IX. 388
Горски (Вранište) — IX. 388
Госпићки — II. 131
Грачачки — II. 132
Грачанички — III. . . . 167
Грачанички (Приштина) IX. 388
Грочански — VII. . . . 299
Грубишнопољски — II. . . 132
Гружански (Крагујевац) VII. 299

Даниловградски — VI. . . 253
Дарђански — VII. . . . 300
Даруварски — II. 127
Дворски — III. 167
Дежевски (Нови Пазар) VI. 254
Делнички — II. 128
Дервентски — III. . . . 166
Деспотовачки — VIII. . . 344
Добрички (Прокупље) VIII. 345
Дојрански (Валандово) IX. 389
Доњолапачки — II. . . . 128
Доњолендавски — I. . . . 57
Доњомихољачки — II. . . 129
Доњополошки (Тетово) IX. 389
Доњостубички — II. . . 128
Дрвоградјски (Пријепоље) I. 58
Драгачевски (Гуча) — V. . 219
Дренички (Србица) — VI. 345
Дубровачки — VI. . . . 254
Дувањски (Томислав Град) — IV. 193
Дугоселски — II. . . . 129

Ђаковачки (Ђаково) — II. . 129
Ђаковички (Ђаковица) VI. 390
Ђевђелијски — IX. . . . 391
Ђурђевачки — II. 130

Жабаљски — VII. 301
Жеглиговски (Куманово) IX. 391
Жепачки — V. 219
Жички (Краљево) — VIII. 346
Жупањски — II. 220
Жупски (Александровац Кр.) — VIII. 346

Заглавски (Књажевац) VIII. 347
Загребачки — II. 150
Зајечарски — VIII. . . . 348
Звишки (Кучево) — VIII. . 349
Зворнички — V. 220
Зелински (Св. Иван Зелина) — II. 147
Земунски — VII. 301
Зенички — V. 221
Златарски — II. 150
Златиборски (Чајетина) V. 221

Иванечки — II. 132
Илочки — VII. 302
Имотски — IV. 187
Иришки — VII. 302
Источки — VI. 255

Јабланички (Лебане) — IX. 392
Јадрански (Лозница) — V. 222
Јајачки — III. 168
Јасенички (Паланка Смедеревска) — VII. . . . 303
Јастребарски — II. . . . 133
Јаша Томићки — VII. . . 303

Кавадарски — IX. . . . 392
Камнички — I. 60
Карловачки — II. . . . 133
Каставски — II. 133
Качанички — IX. . . . 393
Качерски (Рудник) — VII. 304
Кичевски — IX. 393
Кладањски — V. 222
Клањечки — II. 134
Кључки — III. 168
Кључки (Кладово) — VIII. 349
Кнински — IV. 187
Ковачички — VII. . . . 305
Ковински — VII. 305
Колашински — VI. . . . 255
Колубарски (Мионица) V. 222
Колубарски (Лазаревац) VII. 306
Коњички — IV. 187
Коњишки (Коњице) — I. . 63
Копаонички (Брус) — VIII. 349
Копривнички — II. . . . 134
Коренички — II. . . . 134
Корчулански — IV. . . . 256
Косанички (Куршумлија) — VIII. 350
Космајски (Сопот) — VII. 306
Костајнички — II. . . . 135
Которски — VI. 257
Котрварошки — III. . . 169
Качански — IX. 393
Кочевски — I. 61
Крагујевачки — VII. . . 307
Крајински (Салаш) — VIII. 350
Крањски — I. 64
Крапински — II. 135
Кратовски — IX. 394
Кривопаланачки — IX. . . 394
Крижевачки — II. . . . 136
Крушевски — IX. . . . 395
Крчки — II. 136
Кршки — I. 65
Кулски — VII. 308
Кутински — II. 137

Лапски (Подујево) — VIII. 351
Лашки — I. 66
Левачки (Рековац) — VIII. 351
Лепенички (Рача) — VII. . 309
Лесковачки — IX. . . . 395
Ливањски — IV. 188
Литијски — I. 67

Општи списак срезова

(наставак)

Логатечки — I. 71
Лудбрешки — II. 137
Лужнички (Бабушница) — VIII. 352

Љубињски — VI. 258
Љубићки (Прељина) — V. 223
Љубљана — околица — I. 68
Љубушки — IV. 188
Љутомерски — I. 69

Макарски — IV. 188
Малешки (Берово) — IX. . 396
Марибор — десни брег — I. 72
Марибор — леви брег — I. 74
Масурички (Сурдулица) IX. 396
Мачвански (Богатић) — V. 224
Метковићки — IV. 189
Метлички — II. 126
Милешевски (Приепоље) — VI. 258
Митровачки (Сремска Митровица) — V. 224
Митровички (Косовска Митровица) — VI. 259
Млавски (Петровац Пожаревачки — VIII. 352
Младеновачки — VII. . . . 309
Моравички (Ивањица) — V. 260
Моравски (Жабари) — VII. 310
Моравски (Житковац) VIII. 353
Мориховски (Битољ) — IX. 396
Мостарски — IV. 189
Мркоњићградски — III. . 169
Мурскособотски — I. . . . 76

Нашички — II. 137
Невесињски — VI. 260
Неготински (Крајински) — VIII. 353
Неготински (Вардар) IX. . 396
Неродимски (Урошевац) — IX. 397
Никшићки — VI. 260
Нишавски (Пирот) — VIII. 354
Нишки — VIII. 355
Новљански (Нови) — II. . 139
Новобечејски — VII. . . . 310
Новоградишки — II. . . . 138
Новокањишки — VII. . . . 311
Новомарофски — II. . . . 139
Новомешки (Ново Место) I. 78
Новосадски — VII. 311
Новски — II. 139
Нововарошки — VI. . . . 261

Овчепољски (Св. Никола) — IX. 397
Огулински — II. 140
Оџачки — VII. 314
Опленачки (варош Топола) — VII. 312
Орашачки (Аранђеловац) — VII. 312
Орашки (Велико Орашје) — VII. 313
Осјечки — II. 140
Оточачки — II. 141
Охридски — IX. 398

Пакрачки — II. 141
Панчевачки — VII. . . . 314
Параћински — VIII. . . . 356
Перушићки — II. 142
Петрињски — II. 142
Пећки — VI. 261
Писаровински — II. . . . 142
Плеваљски — VI. 262
Подгорички — VI. 262
Подгорски (Каменица Ваљевска) — V. 225
Подгорски (Сува Река) IX. 398
Подримски (Ораховац) VI. . 399
Подунавски (Смедерево) — VII. 315
Пожаревачки — VII. . . . 316
Пожешки — II. 142
Пожешки — V. 225
Пољанички (Владичин Хан) IX. 399
Поречки (Јужни Брод) IX. 399
Поречки (Д. Милановац) — VIII. 356
Посавски (Обреновац) — V. 226
Посавски (Умка) — VII. . 317
Посавотамнавски (Владимирци) — V. 226
Поцерски (Шабац) — V. . 227
Преградски — II. 143
Прелошки — II. 143
Преспански (Ресан) — IX. 400
Прешевски — IX. 400
Пречки — IV. 190
Прибојски — VI. 263
Приједорски — III. . . . 170
Прилепски — IX. 400
Прњаворски — III. . . . 170
Прозорски — IV. 191
Прокупачки — VIII. . . . 357
Птујски — I. 79
Пчињски (Врање) — IX. . 401

Раванички (Ћуприја) VIII. 357
Радовишки — IX. 402
Радовљишки — I. 82
Рађевски (Крупањ) — V. . 227
Ражањски — VIII. 358
Рамски (Вел. Градиште) VII. 317
Рапски — II. 144
Расински (Крушевац) VIII. 358
Рачански (Бајина Башта) V. 228
Ресавски (Свилајнац) VIII. 359
Рогатички — V. 228
Румски — VII. 318

Самоборски — II. 144
Сански — III. 171
Сарајевски — V. 229
Сврљишки — VIII. 360
Сењски — II. 145
Сенћански — VII. 319
Синьски — IV. 191
Сисачки — II. 145
Сјенички — VI. 263
Скопски — IX. 402
Слатински — II. 145
Словењградски — I. . . . 83
Слуњски — II. 146
Сомборски — VII. 319
Сплитски — IV. 191
Сребренички — V. 229
Старобечејски — VII. . . 320
Старопазовски — VII. . . 321
Столачки — IV. 263
Струмички — IX. 403
Струшки — IX. 403
Студенички (Рашка) — VI. 264
Сушачки — II. 146

Таковски (Горњи Милановац — VII. 321
Тамнавски (Уб) — V. . . . 230
Темнићки (Варварин) VIII. 360
Тешањски — III. 171
Тимочки (Краљево Село) — VIII. 361
Тителски — VII. 322
Травнички — V. 193
Требињски — VI. 264
Трнавски (Чачак) — V. . 230
Трстенички — VIII. . . . 361
Тузлански — V. 231

Удбински — II. 147
Ужички — V. 232

Фојнички — V. 232
Фочански — VI. 265

Хварски — IV. 186
Хомољски (Жагубица) VIII. 362

Цазински — III. 166
Царевоселски — IX. . . . 403
Царибродски — VIII. . . . 363
Цељски — I. 56
Цетињски — VI. 265
Цриквенички — II. . . . 125
Црногорски — V. 233

Чабарски — II. 57
Чазмански — II. 126
Чајнички — V. 233
Чаковачки — II. 125
Чрномељски — II. 126

Шавнички — VI. 266
Шарпланински (Призрен) IX. 404
Шибенички — IV. 192
Шидски — VII. 234
Шмарски — I. 84
Штавички (Тутин) — VI. . 266
Штипски — IX. 404

SUPLEMENT

Posebnog izdanja Almanaha Kraljevine Jugoslavije

za godinu 1932.

1. Opšti statistički pregled Kraljevine Jugoslavije krajem god. 1931.
2. Promene u sastavu pojedinih banovina prema zakonu od 28. augusta 1931.
3. Promene u tekstu, nastale za vreme štampe (do 1. januara 1932.).
4. Spisak gradova u novim granicama banovina.

---

1. Статистички преглед Краљевине Југославије

са свима променама до 1. јануара 1932. г.

(Стање до 1. септембра 1931. види у табели на стр. 423 Алманаха)

Бановина	Површина		Окружних инспектората	Срезова	Срески испостава	Самоуправних градова	Општина	Насеља	Становника		
	км²	%							према подацима пописа г. 1931.	%	на 1 км²
I. ДРАВСКА	16.171	6,4	1	25	1	4	1065	5.958	1,144.194	8,2	72,0
II. САВСКА	38.985	15,7	3	69	—	18	518	6.339	2,703.163	19,4	69,1
III. ВРБАСКА	21.080	8,4	2	20	10	1	177	1.660	1,036.361	7,4	49,1
IV. ПРИМОРСКА	19.625	8,0	1	21	3	1	108	1.598	900 800	6,6	45,5
V. ДРИНСКА	27.572	11,1	3	37	4	1	449	3.991	1,530.867	11,0	55,3
VI. ВЕТСКА	30.284	12,2	3	32	5	1	300	4.362	924.986	6,7	30,5
VII. ДУНАВСКА	31.479	12,7	4	50	—	11	791	1.176	2,387.495	17,1	75,8
VIII. МОРАВСКА	25.838	10,4	2	40	2	1	762	1.879	1,436.129	10,3	55,7
IX. ВАРДАРСКА	37.389	15,0	3	44	—	2	494	3.053	1,575.185	11,3	42,2
X. ГРАД БЕОГРАД	242	0,1	—	—	—	3	—	3	291.738	2,0	1205,5
СВЕГА У КРАЉЕВИНИ	248.665	100	22	338	25	43	4664	30.019	13,930.918	100	56,0

2. Promene u sastavu prema zakonu od 28. augusta 1931.

DODANO (sa izmenama od

Srezovi	Opštine	Naselja (sela)	Površina km²	Stanovnika
I. Banovina Dravska				
Črnomelj	23	216	546	27276
Metlika	9			
Srezu Ljutomerskom	Štrigova	52	53	6584
Srezu Dolnjolendavskom	Opštini Dolnja Bistrica			
II. Banovina Savska				
Čabar	7	104	497	10222
Vinkovci	18	27	744	34824
Vukovar	27	46	645	36468
Županja	15	20	806	34704
Gradovi: **Vinkovci**		1	54	13266
Gradovi: **Vukovar**		1	52	10862
III. Banovina Vrbaska				
Srezu Bihaćkom	**Ličko Petrovo selo i Zavalje**	10	189	6949
Srezu Gračaničkom	**Bos. Petrovo selo, Orahovica, Srnica i Špionica**	27	192	17785
	Opštini Maglaj	Donja Bukovica, Gornja Bukovica i Koračić	36	1132
Srezu Bos. Petrovačkom	Opštini Bos. Grahovo	Bastasi, Crni Lug, Kezance i Nuglašice	?	3268
IV. Banovina Primorska				
Stolac (sa sr. isposlavom Čapljina)	6	122	955	41095
Korčula	**Blato, Korčula i Velaluka**	23	276	20697
V. Banovina Drinska				
Moravički (Ivanjica)	14	82	1051	24832
Travnik	7	190	809	40645
Srezu Travničkom	Opštini Vlahović	Kripčići, Meline i Zubović	35	963
Srezu Čajničkom (Sr. isp. Goražde)	Vranić	59	132	5807
VI. Banovina Zetska				
Drenički (Srbica)	7	82	487	25815
Đakovički	8	97	708	45411
Podrimski (Orahovac)	12	110	782	35752
Srezu Dubrovačkom	**Janjina, Kuna, Orebić i Trpanj**	71	261	7795
VII. Banovina Dunavska				
Sr. Mitrovački	14	30	610	33043
Šidski	17	20	687	34365
Grad: **Sremska Mitrovica**		1	48	13840
Srezu Gružanskom	opštini Češlinskoj	**Bajčetina**	?	248
VIII. Banovina Moravska				
Srezu Žičkom	**Cvetačka, Lađevačka i Tavnička**	5	39	5094
	Opštini Bogutovačkoj	Bresnik	?	508
Srezu Resavskom	**Kušiljevačka**	1	33	4221

IX. Banovini Vardarskoj nije dodano ništa.

pojedinih banovina
i uredbi od 14. septembra 1931.
24. oktobra 1931.)

ODUZETO

Srezovi	Opštine	Naselja (sela)	Površina km²	Stanovnika
I. Banovina Dravska				
Čabar	7	104	497	10222
II. Banovina Savska				
Črnomelj	23	216	546	27276
Metlika	9			
Od sreza Koreničkog	Ličko Petrovo selo i Zavalje	10	189	6949
Od sreza Čakovečkog	Štrigova	52	53	6584
III. Banovina Vrbaska				
Od sreza Jajačkog	Od opštine Ponir	Kripčici, Meline i Zubović	35	963
IV. Banovina Primorska				
Travnik	7	190	809	40645
Od sreza Livanjskog	Od opštine Donje Poljske	Bastasi, Crni Lug, Kazance i Nuglašice	?	3268
V. Banovina Drinska				
Mitrovica	14	30	610	33043
Šid	17	20	687	34366
Vinkovci	18	27	744	34824
Vukovar	27	46	645	36468
Županja	15	20	806	34704
Gradovi: Sr. Mitrovica		1	48	13840
Gradovi: Vinkovci		1	54	13266
Gradovi: Vukovar		1	52	10862
Od sreza Ljubičkog	Cvetačka, Lađevačka i Tavnička	5	40	5093
Od sreza Brčkog	Srnica	10	64	4761
Od sreza Tuzlanskog	Bos. Petrovo selo, Orahovica i Špionica	17	128	13024
	Od opštine Vasiljevci	Donja i Gornja Bukovica i Koračić	36	1132
VI. Banovina Zetska				
Korčulanski	7	94	537	28492
Moravički (Ivanjica)	14	82	1051	24832
Stolački	6	122	955	41095
Od sreza Foćanskog	Vranić	59	132	5807
Od sreza Studeničkog	Od opštine Đakovičke	Bresnik	?	508
VII. Banovina Dunavska				
Od sreza Moravskog	Kušiljevačka	1	33	4221
VIII. Banovina Moravska				
Drenički (Srbica)	7	82	487	25815
Od sreza Žičkog	opšt. Gledićke	Bajčetina	?	248
Od sreza Žičkog	opšt. Gokčaničke	Cerje	?	598
IX. Banovina Vardarska				
Đakovički	8	97	708	45411
Podrimski (Orahovac)	12	110	788	35752

3. Promene u tekstu nastale za vreme štampe.

(Kontrolirano do 1. januara 1932.)

Све овде наведене исправке препоручујемо одмах означити на односним страницама Алманаха, а од 1. јануара 1932. и даље све ново настале промене означивати по Службеним новинама једанпут месечно.

Само на тај начин Алманах може да Вам стално пружи посве тачну слику целокупног административног устројства Краљевине Југославије.

Str. 21. — Brisati: pretstojništva gradske policije u Đurdevcu, Pećі i Prištini.

Стр. 31. — **У прегледу бановина** треба исправити:

1. **Број домаћинства и становништва** у статистичким прегледима појединих бановина према:

Претходним резултатима пописа становништва од 31. марта 1931. г. (штампаним на стр. 444.) и

Променама у саставу појединих бановина према закону од 28. августа 1931. (штампаним на стр. X—XI).

2. **Спискове градова** према новом списку градова по бановинама (штампаном на стр. VIII.).

3. **У прегледу финансијских установа** треба брисати **све финансијске инспекторате,** који су укинути 1. јануара 1932.

4. **Нови распоред техничких одељака при среским начелствима** од 5. јануара 1932. — објављен је у Службеним Новинама бр. 12-IV. од 16. јануара 1932.

Осим тога у прегледу важнијих установа у појединим бановинама треба пазити на установе које су прешле другим бановинама у саставу својих срезова и градова.

У овом погледу **нарочито препоручујемо употребу Приручне географске карте Алманаха.**

I. BANOVINA DRAVSKA.

Str. 35. — Treba dodati železničke komesarijate: Jesenice, Kotoriba i Rakek.

Str. 37. — U opštem statističkom pregledu **Dravske banovine** treba

brisati: **srez Čabar;**

dodati: **srezove Črnomelj i Metlika** (vidi str. 126.)

i ispraviti: broj opština u srezu Ljutomerskom na 69.

Na kraju g. 1931. Dravska banovina imala je: 16.171 km² površine, **25 srezova,** 1 sr. ispostavu, **4 samoupravna grada, 1065 opština,** 5.958 naselja i **1,144.000 stanovnika.**

Str. 38. — **U spisak gradova** treba dodati: Črnomelj, Metliku i Radeče pri Zidanem Mostu.

U spisku trgovišta brisati: Ljutomer i Radeče.

Str. 45. — **Sreski odeljci kontrole mera** ustanovljeni su u Celju, Ljubljani i Mariboru.

Str. 57. — Označiti: **Srez Čabar** — dodan banovini Savskoj (srez Črnomelj, vidi str. 125.).

Str. 66. — »Radeče pri Zidanem Mostu« je grad (⊙).

Str. 70. — Opštini »Murski Vrh Zasadi« promenjeno je ime u »Murščak«.

Str. 71. — **Srezu Ljutomerskom** dodata je opština Strigova (vidi str. 126.).

Str. 73. — Opština »Studenice« je trgovište (⊙).

Str. 75. — Opštini »Lajteršberg« promenjeno je ime u »Košaki«.

Str. 76. — Treba dodati: 18a. **Srez Metlika** formiran je 23. aprila 1931. od 9 opština sreza Črnomeljskog, i to: Božakovo, Črešnjevec, Drašiči, Gradac, Lokvica, Metlika, Podzemelj, Radovica i Suhor (vidi str. 125.) i opštine Radatoviči sr. Jastrebarskog (str. 132.).

II. BANOVINA SAVSKA.

Str. 90. — U inspekcionom pogledu dodani su okružnim inspektoratima:

u Ogulinu: srez Čabar; u Osijeku: srezovi Vinkovci, Vukovar i Županja; u Varaždinu: srezovi Grubišno Polje i Virovitica.

Području Kr. banske uprave u Zagrebu dodani su srezovi: Daruvar, Novska i Pakrac.

Str. 91. — Ukinuto je pretstojništvo gradske policije u Đurdevcu i otvoren policijski komesarijat u Ferdinandovcu.

Str. 93/95. — **U opštem statističkom pregledu Savske banovine** treba:

brisati **srez Črnomelj** (sa Metlikom), dodati **gradove Vinkovci** i **Vukovar** (vidi str. 212. i 213.) i **srezove: Čabar** (vidi str. 5..), **Vinkovci** (vidi str. 216.), **Vukovar** i **Županja** (vidi str. 218—220.).

Ispraviti broj opština u srezovima: Čakovec 12, Daruvar 10, Jastrebarsko 10, Koprivnica 11, Korenica 3, Ludbreg 4, Prelog 12.

Na kraju godine 1931. u Savskoj banovini bilo je: 38.985 km² površine, 69 srezova, 18 samoupravnih gradova, 518 opština, 6.339 naselja i 2,703.000 stanovnika.

Str. 96. — **U spisku gradova** treba brisati: Črnomelj i Metliku, a dodati: Vinkovci i Vukovar.

Str. 107. — Ispraviti: **Sreski odeljci kontrole mera:** Bjelovar, Karlovac, Osijek, Sušak, Varaždin, Vinkovci i Zagreb.

Sreski šumarski referenti: Bjelovar, Crikvenica, Čabar, Daruvar, Delnice, Donja Stubica, Dugoselo, Đakovo, Gospić, Ivanec, Jastrebarsko, Karlovac, Koprivnica, Korenica, Krapina, Križevci, Krk, Kutina, Našice, Ogulin, Osijek, Otočac, Pakrac, Petrinja, Pisarovina, Samobor, Sisak, Slatina, Slav. Požega, Sv. Ivan Zelina, Sušak, Varaždin, Vel. Gorica, Vinkovci, Vrbovsko, Vukovar i Zagreb.

Str. 124. — **Srezu Bjelovar** treba dodati opštinu Zrinjski Topolovac izdvojenu iz opštine Kapela.

Str. 126. — **U srezu Čakovec** treba brisati opštinu Štrigovu, unišlu u sastav sreza Ljutomerskog. — **Srezu Črnomelj** označiti: »Dodan banovini Dravskoj«.

Str. 127. — **U srezu Daruvar** treba brisati opštine Daruvarski Sokolovac pripojenu opštini Uljanik.

Str. 133. — **U srezu Jastrebarsko** treba brisati opštinu Radatovići unišlu u sastav sreza Metlika.

Str. 134. — **Srezu Koprivnica** treba dodati opštine Đelekovec, Koprivnički Ivanec (str. 137.) i opštinu Legrad (str. 144.).

Str. 135. — **U srezu Korenica** treba brisati opštine Ličko Petrovo Selo i Zavalje.

Str. 137. — **U srezu Ludbreg** treba brisati opštine Đelekovec i Koprivnički Ivanec.

Str. 144. — **U srezu Prelog** treba brisati opštinu Legrad.

III. BANOVINA VRBASKA.

Str. 155. — **U opštem statističkom pregledu** treba ispraviti **broj opština:** u srezu Bihać — 8, Gračanica — 19 i Jajce — 8.

Na kraju godine 1931. u Vrbaskoj banovini bilo je: 21.080 km² površine, **20 srezova,** 10 sr. ispostava, **1 samoupravni grad, 177 opština,** 1.660 naselja i **1,036.000 stanovnika.**

Str. 156. — **U spisak gradova** treba dodati Teslić (△ Tešanj), sa 9.997 stanovnika.

Str. 163. — **Sresu Bihać** treba dodati opštine Ličko Petrovo Selo i Zavalje (vidi str. 135.).

Str. 168. — **Srezu Gračaničkom** treba dodati opštine Srnica (str. 215.), Bos. Petrovo selo, Orahovica i Špionica (str. 231—232.).

U srezu Jajce treba brisati opštine Novo Selo, Oborci i Prusac, koje su spojene s opštinom Donji Vakuf.

IV. BANOVINA PRIMORSKA.

Str. 175. — Okružnom inspektoratu u Mostaru oduzet je srez Bugojno, a dodat srez Stolac.

Str. 176. — **U opštem statističkom pregledu** treba brisati: **srez Travnik,** a dodati **srezove Korčula** (u sastavu opština Blato, Vela Luka i Korčula, vidi str. 256.) i **Stolac** (vidi str. 263.).

Ispraviti broj opština u srezu Bugojno na 3.

Na kraju god. 1931. Primorska banovina imala je: 19.625 km² površine, **21 srez,** 3 sr. ispostave, I samoupr. grad, **108 opština,** 1.598 naselja i **901.000 stanovnika.**

Str. 180. — Ukinut je Finansijski inspektorat u Mostaru. — Otvorena je nova katastarska uprava u Supetru.

Str. 181. — Treba brisati: Direkciju šuma u Mostaru, Šumarski inspektorat u Sinju i trgovačku školu u Splitu;

a dodati: Šumske uprave u Han Kompanija i u Turbe, sreske odeljke kontrole mera u Mostaru, Splitu i Šibeniku.

Str. 186. — **U srezu Bugojno** treba brisati opštine Blagaj, Donje Vukovsko, Glavicu, Ravanjsku i Vrbasku, koje su pripojene opštinama Bugojno i Kupres.

Str. 193. — Treba označiti: **srez Travnik** dodan je banovini Drinskoj.

Str. 194. — **U spisku gradova** treba brisati: Travnik i dodati: Čapljinu, Korčulu i Stolac. — **U spisku varošica** treba dodati: Blato, Velu Luku i Ivanjicu.

V. BANOVINA DRINSKA.

Стр. 197. — 15. V. 1931. Подбаном Дринске бановине именован је Др. Ибрахим Хаџиомеровић.

Стр. 198. — Подручју окружних инспектората у Тузли додан је срез Жепче, у Ужицама — срез Моравички; у Шапцу — срезови Подгорски и Ваљевски. Подручју Кр. банске управе — срез Травник.

Стр. 199/200. — **У општем статистичком прегледу Дринске бановине** треба брисати: **градове** Винковци, Вуковар и Сремска Митровица; **срезови:** Винковачки, Вуковарски, Жупањски, Ср. Митровачки и Шидски.

Додати: **срез Моравички** (Ивањица) — види стр. 260. и **срез Травнички** — види стр. 193.

Исправити **број општина** у срезовима: Азбуковачком на 15, Брчанском — 14, Љубићском — 14, Сарајевском — 6, Тузланском — 15, и Чајничком — 7.

На крају год. 1931. у Дринској бановини било је: 27.572 км² површине, **37 срезова,** 4 ср. испоставе, **1 самоуправни град, 450 општина,** 3.991 насеља и **1,531.000 становника.**

Стр. 200. — **У списку градова** треба брисати: Сремску Митровицу, Винковци и Вуковар и додати: Травник.

Стр. 205. — **У списку финансијских установа** треба додати: Дринској фин. дирекцији — пореске управе у Ариљу и Зеници.

У списку катастарских управа треба брисати: Шабац и додати: Богатић.

У списку главних одељака Фин. контроле треба брисати одељак у Горажди.

Стр. 212/213. — Треба означити: **„Градови Винковци и Вуковар** додани су бановини Савској" — **„Град Сремска Митровица** додан је бановини Дунавској".

Стр. 214. — **У срезу Азбуковачком** треба брисати општину Гуњачку (која је разгруписана).

Стр. 215. — **У срезу Брчанском** треба брисати **општину Срничку** која је додана срезу Грачаничком.

Стр. 216. — Треба означити **срез Винковци** додан бановини Савској.

Стр. 218. — Исто — **срез Вуковар.**

Стр. 220. — Исто — **срез Жупанија.**

Стр. 223/224. — **У срезу Љубичком** треба брисати **општине Лађевачку, Тавничку** и **Цветачку** које су додане срезу Жичком.

Означити: **„Срез Ср. Митровачки** додан је бановини Дунавској".

Стр. 229. — **У срезу Сарајевском** треба брисати **општине Илиџа и Рајловац** — (груписане у општину Сарајевско Поље) и **општине Хаџићи и Пазарић** (груписане у општину Бјелашничку).

Стр. 231/232. — **У срезу Тузланском** треба брисати **општине Бос. Петрово Село, Ораховица и Шпионица,** које су додане срезу Грачаничком.

Стр. 233. — **Срезу Чајничком** (среској испостави Горажде) треба додати **општину Вранић**, види стр. 265.

Стр. 234. — Треба означити: **„Срез Шидски** додан је бановини Дунавској".

VI. БАНОВИНА ЗЕТСКА.

Стр. 238. — **У састав Кр. банске управе** треба додати: одељак за туризам. Шеф Милан Поповић.

Окружном инспекторату у Кос. Митровици додељени су срезови Ђаковички, Подримски и Дренички.

Стр. 240. — **У општем статистичком прегледу** треба брисати срезове Корчуланski, Моравички и Столачки;

додати **срезове Дренички** — Србица (види стр. 345.), **Ђаковички** (види стр. 390.), **Подримски** — Ораховац (види стр. 399.);

исправити **број општина** у срезовима: Беранском — 10, Даниловградском — 9, Дубровачком — 12, Кос. Митровачком — 7, Фочанском — 10, Цетињском — 10 Штавичком — 5.

На крају год. 1931. у Зетској бановини било је: 30.284 км² површине, **32 среза,** 5 ср. испостава, **1 самоуправни град, 300 општина,** 4.362 насеља и **925.000 становника.**

Стр. 241. — **У списку вароши** треба брисати Чапљину, Корчулу и Столац и додати: Ђаковицу, а у **списку варошица** брисати Блато, Вела Лука и Ивањица.

Стр. 253. — **У срезу Беранском** треба брисати општине Бучићку, Виничку и Ђурђеви Стубови (груписане у општину Манастирску) и општину Ибарску (припојену општини Рожајској).

Срезу Дубровачком треба додати општине: Јањина, Куна, Оребић и Трпањ — придељена из среза Корчуланског (в. стр. 256).

Стр. 256. — **Срез Корчуланski** додан је бановини Приморској осим 4 општине додане срезу Дубровачком.

Стр. 259. — **У срезу Кос. Митровачком** треба брисати општину Борчанску припојену општини Слатинској и општину Соколичку припојену општини Звечанској.

Стр. 260. — Означити: **„Срез Моравички** долан је бановини Дринској".

Стр. 264. — **У срезу Столачком** општини Доњопоплавској промењено је име у „Бурмашку". Срез је додан бановини Приморској.

Стр. 265. — **У срезу Фочанском** треба брисати општину Вранић, додану срезу Чајничком и општину Ћуревску припојену општини Закмурској.

Стр. 266. — **У срезу Шавничком** седиште општине Планинопивске — исправити на „Трса".

У срезу Штавичком брисати општине: Годовску, припојену општини Тутиској; Мелајску, припојену општини Делимеђској; Мојстирску и Рибарићску, груписане у нову општину Ибарску.

VII. БАНОВИНА ДУНАВСКА.

Стр. 269. — Бан Дунавске бановине од 11. V. 1931. је Милан Николић (исправити **М** на **Н**).

Стр. 271. — У подручје Кр. банске управе у Новом Саду додани су срезови: Ср. Митровачки и Шидски.

Стр. 273/274. — **У општем статистичком прегледу** треба додати: град **Ср. Митровица** (види стр. 213.) и срезове: **Ср. Митровачки** (види стр. 224.) и **Шидски** (види стр. 234.), а

исправити **број општина** у срезу Моравском на 17, Румском на 21.

На крају године 1931. у Дунавској бановини било је; 31.479 км² површине, **50 срезова, 11 самоуправних градова, 791 општина,** 1.176 насеља и **2,387.500 становника.**

Стр. 275. — **У списак градова** треба додати **Сремску Митровицу.**

Стр. 281. — **За срез Младеновачки** надлежан је технички одељак при среском начелству у Београду.

Стр. 310. — **У срезу Моравском** (Жабари) треба брисати: општину Кушиљевску додану срезу Ресавском.

Стр. 312. — За срез Опленачки надлежан је технички одељак у Крагујевцу.

Стр. 319. — **У срезу Румском** треба брисати општину Мали Радинци припојену општини Краљевци.

VIII. БАНОВИНА МОРАВСКА.

Стр. 329. — **У општем статистичком прегледу** треба брисати срез Дренички и исправити број општина у срезовима: Жичком на 24 и Ресавском на 26.

На крају године 1931. у Моравској бановини било је: 25.838 км² површине, **40 срезова,** 2 среске испоставе, **762 општине,** 1.879 насеља и **1,436.000 становника.**

Стр. 330. — **У списку важнијих места** треба Параброд пренети у варошице.

Стр. 345. — **Срез Дренички** треба означити: додан бановини Зетској. — Општина Лаушка преименована је у Србичку.

Стр. 346. — **Срезу Жичком** треба додати општине Цветачку, Лаћевачку и Тавничку (види стр. 223. и 224.).

Стр. 360. — **Срезу Ресавском** треба додати општину Кушиљевачку (види стр. 310.).

VIII. БАНОВИНА ВАРДАРСКА.

Стр. 370/371. — **У општем статистичком прегледу** треба брисати срезове: Ђаковички и Подримски (Ораховац) и исправити број општина у срезовима Галичком на 7, Горском на 6, Доњополошком на 18, и Кратовском на 6.

На крају год. 1931. у Вардарској бановини било је: 37.389 км² површине, **44 среза,** 2 самоуправна града, **500 општина,** 3.053 насеља, **1,575.000 становника.**

Стр. 371. — **У списку градова** треба брисати Ђаковицу.

Стр. 385. — „Велец" треба исправити на „Велес".

Стр. 387. — **У срезу Галичком** треба брисати општину Тресонечку припојену општини Лазаропољској.

Стр. 388. — **У срезу Горском** треба брисати општине, Бљачку, Брутску, Бучанску, Вранишку, Косовачку, Рапчанску, Рестеличку и Шајиновачку и додати ново груписане општине: Драгашку и Лопушничку.

Стр. 390. — **У срезу Доњопслошком** треба брисати општину Рогачевску припојену општини Вратничкој.

Срез Ђаковички треба означити: додан бановини Зетској.

Стр. 394. — **У срезу Кратовском** треба брисати општине: Калнишку, Лесновску и Пробиштинску припојене општини Злетовској.

Стр. 398. — Назив општине Мало-Црнилишке промењен је у „Овче Поље".

Стр. 399. — Означити: **срез Подримски** додак је бановини Зетској.

U OPŠTEM PREGLEDU UPRAVNIH VLASTI.

Str. 423. — Novi statistički pregled Kraljevine Jugoslavije prema ispravljenim banovinskim granicama vidi na str. IX.

Str. 424. **U SPISKU SREZOVA** TREBA ISPRAVITI:

Čabarski (Čabar) — II.
Crnomeljski (Črnomelj) — I.
Drenički (Srbica) — VI.
Duvanjski (Tomislav grad) — IV.
Đakovički (Đakovo) — VI.
Korčulanski (Korčula) — IV.
Metlički (Metlika) — I.
Mitrovački (Sr. Mitrovica) — VII.
Moravički (Ivanjica) — V.
Podrimski (Orahovac) — VI.
Stolački (Stolac) — IV.
Šidski (Šid) — VII.
Tomislavgradski — vidi Duvanjski
Travnički (Travnik) — V.
Vinkovci (Vinkovci) — II.
Vukovarski (Vukovar) — II.
Županjski (Županja) — II.

Str. 425. **U spisku sreskih ispostava** ispraviti: Čapljina — IV. △ Stolački.

Str. 426/444. **U SPISKU OPŠTINA I GRADOVA** TREBA DODATI I ISPRAVITI:

Bjelašnička — V. △ Sarajevski (novo formirana)
Blato ⊙ — IV. △ Korčulanski
Bos. Petrovo Selo — III. △ Gračanički
Crnja — VII. △ Jaša Tomić (prije Nemačka Crnja)
Cvetačka — VIII. △ Žički
Dragaška — IX. △ Gorski
Ibarska — VI. △ Štavički
Janjina — IV. △ Korčulanski
Korčula ◎ — IV. — △
Kuna — VI. △ Dubrovački
Kušiljevačka — VIII. △ Resavski
Ladevačka — VIII. △ Žički
Ličko Petrovo Selo — III. △ Bihaćki
Lopušnička — IX. △ Gorski
Orahovica — III. △ Gračanički
Orebić ⊙ — VI. △ Dubrovački
Ovče Polje — IX. △ Ovčepoljski
Planinopivska — namesto Plavninopivske
Srbička — VI. △ Drenički
SREMSKA MITROVICA ✱ — VII. △
Srnica — III. △ Gračanički
Špionica — III. △ Gračanički
Štrigova — I. △ Ljutomerski
Tavnička — VIII. △ Žički
Trpanj — VI. △ Dubrovački
Vela Luka ⊙ — IV. △ Korčulanski
VINKOVCI ✱ — II. — △
Vranič — V. △ Čajnički
VUKOVAR ✱ — II. — △
Zavalje — III. △ Bihaćki

U istom spisku treba brisati opštine koje su prestale (pregrupisane): Bljačka, Borčanska, Brutska, Bučanska, Ćurevska, Daruvarski Sokolovac, Godovska, Gunjačka, Hadžići, Ibarska, Kalniška, Kosovačka, Lauška, Lesnovska, Mali Radinci, Malo Crniliška, Melajska, Mojstirska, Nemačka Crnja, Pazarić, Probištipska, Rapčanska, Restelička, Ribarićska, Rogačevska, Šajinovačka, Tresonečka i Vraniška.

Str. 448. **GRADOVI I GRADSKO STANOVNIŠTVO U NOVIM GRANICAMA BANOVINA.**

Banovine	Broj gradova: Samo-upravnih	Broj gradova: U sastavu srezova	U gradovima: Domaćinstava	U gradovima: Stanovnika
I. DRAVSKA	4	23	34.579	158.062
II. SAVSKA	18	7	99.991	416.088
III. VRBASKA	1	29	37.305	206.901
IV. PRIMORSKA	1	19	42.740	226.947
V. DRINSKA	1	25	52.595	248.449
VI. ZETSKA	1	32	38.098	196.395
VII. DUNAVSKA	11	4	104.484	421.042
VIII. MORAVSKA	1	11	26.515	117.985
IX. VARDARSKA	2	15	62.034	287.907
X. UPRAVA GRADA BEOGRADA	3	—	72.147	291.738
Svega u Kraljevini	**43**	**165**	**570.488**	**2.571.517**

Primedba Glavnog Uredništva. — Spisak bivših naziva pojedinih mesta do Ujedinjenja koliko se razlikuju od sadašnjih naziva — štampan je u »Spisku Pošta, Telegrafa i Telefona« u izdanju Min. Pošte i Telegrafa za g. 1920.

4. Spisak gradova u novim granicama banovina

(Po broju stanovništva prema popisu g. 1931.)

(Samoupravni gradovi označeni su znakom ■)

I. BANOVINA DRAVSKA.

	Domaćinstava	Stanovnika
Ljubljana ■	12.844	59.768
Maribor ■	7.662	33.149
Celje ■	1.632	7.602
Jesenice	1.520	6.383
Krško	1.159	5.473
Ptuj ■	953	4.261
Kranj	849	4.191
Novo Mesto	830	4.045
Radeče	796	3.938
Tržič	737	3.244
Kočevje	649	3.079
Kostanjevica	515	2.693
Kamnik	619	2.548
Škofja Loka	456	2.400
Slovenska Bistrica	373	1.773
Šoštanj	414	1.735
Ljutomer	348	1.480
Metlika	302	1.426
Črnomelj	279	1.400
Slovenjgradec	254	1.309
Ormož	268	1.276
Brežice	237	1.229
Laško	257	1.084
Radovljica	200	836
Gornjigrad	191	756
Lož	134	621
Višnja Gora	101	363

II. BANOVINA SAVSKA.

Zagreb ■	44.328	185.581
Osijek ■	10.765	40.339
Karlovac ■	4.591	21.208
Sušak ■	3.615	16.104
Varaždin ■	3.237	14.609
Brod Slavonski ■	3.442	13.778
Vinkovci ■	3.470	13.266
Sisak ■	2.834	10.910
Vukovar ■	3.040	10.862
Virovitica ■	2.397	10.653
Kastav	2.229	10.535
Bjelovar ■	2.619	10.279
Koprivnica ■	2.269	9.472
Požega Slavonska ■	1.709	7.110
Križevci ■	1.662	7.032
Rab	1.129	6.354
Petrinja ■	1.262	5.537
Pag	943	4.349
Nova Gradiška ■	1.043	4.217
Karlobag	685	3.320
Senj ■	756	3.072
Krk	629	2.473
Bakar ■	561	2.074
Kostajnica	530	2.034
Ivanićgrad	246	920

III. BANOVINA VRBASKA.

Banja Luka ■	4.462	22.177
Teslić	?	9.997
Tešanj	2.022	9.845
Bos. Kostajnica	1.460	9.721
Drvar	1.556	9.648
Glamoč	1.376	9.091
Ključ	1.619	8.960
Stari Majdan	1.459	8.647
Bihać	1.654	8.376
Gradačac	1.431	8.135
Jajce	1.422	7.515
Bos. Brod	1.593	7.381
Bos. Krupa	1.334	7.239
Derventa	1.397	6.651
Prijedor	1.371	6.623
Bos. Gradiška	1.325	6.526
Cazin	1.150	6.154
Modriča	995	5.203
Doboj	1.084	4.883
Bos. Dubica	1.015	4.856
Kulen Vakuf	787	4.671
Sanski Most	884	4.622
Gračanica	932	4.582
Bos. Petrovac	781	4.347
Mrkonjić Grad	790	4.239
Maglaj	857	4.196
Donji Vakuf	787	4.091
Bos. Novi	860	4.024
Prnjavor	561	2.677
Kotor Varoš	341	1.824

IV. BANOVINA PRIMORSKA.

Split ■	8.793	43.808
Šibenik	6.327	37.284
Trogir	4.011	23.468
Mostar	4.230	20.292
Skradin	2.199	13.219
Nin	1.975	13.212
Čapljina	2.065	12.358
Makarska	2.477	11.685
Gornji Vakuf	1.357	7.334
Bugojno	1.257	7.187
Korčula	1.336	6.563
Prozor	1.019	5.506
Omiš	924	5.083
Livno	849	4.331
Stolac	857	4.157
Ljubuški	733	3.355
Stari grad	724	3.079
Hvar	682	2.892
Konjic	573	2.497
Tomislavgrad	352	1.637

V. BANOVINA DRINSKA.

Sarajevo ■	16.692	78.182
Tuzla	3.402	16.711
Šabac	3.008	12.563
Bijeljina	2.621	12.367
Valjevo	2.331	11.055
Rogatica	1.912	10.019
Čačak	2.057	9.116
Zenica	1.834	9.090
Vareš	1.613	8.406
Srebrenica	1.381	7.980
Brčko	1.743	7.781
Užice	1.578	7.481
Žepče	1.353	7.196
Loznica	1.341	6.276
Kreševo	1.011	5.433
Fojnica	1.007	5.322
Vlasenica	922	4.912
Visoko	979	4.706
Višegrad	1.039	4.701
Kladanj	818	4.241
Zvornik	776	3.487
Bos. Šamac	689	3.412
Travnik	1.514	3.278
Goražde	411	2.129
Čajniče	312	1.348
Orašje	251	1.257

VI. BANOVINA ZETSKA.

Dubrovnik	3.977	18.767
Đakovica	2.667	13.773
Peć	2.883	13.194
Hercegnovi	2.084	12.096
Kosov. Mitrovica	1.923	11.301
Podgorica	2.020	10.651
Novi Pazar	2.304	10.364
Nevesinje	1.012	6.510
Cetinje ■	1.255	6.367
Trebinje	1.157	6.241
Plevlje	1.257	6.189
Ston	1.065	5.791
Bar	1.350	5.544
Bileća	726	5.391
Kotor	1.095	5.011
Rijeka Crnojevića	1.209	4.914
Foča	955	4.613
Gacko	742	4.550
Šavnik	892	4.381
Plav	802	4.360
Nikšić	875	4.164
Gusinje	725	4.096
Ulcinj	837	3.748
Ljubinje	587	3.655
Sjenica	635	3.534
Prijepolje	778	3.433
Berane	657	3.319
Bijelopolje	696	3.093
Budva	544	2.336
Andrijevica	401	1.831
Kolašin	234	1.085
Danilovgrad	202	1.065
Perast	237	1.028

VII. BANOVINA DUNAVSKA.

Subotica ■	24.466	100.058
Novi Sad ■	15.566	63.966
Veliki Bečkerek ■	8.399	32.838
Sombor ■	8.105	32.256
Senta ■	8.308	32.044
Vršac ■	7.979	29.423
Velika Kikinda ■	6.567	28.011
Kragujevac	6.471	27.249
Stara Kanjiža ■	4.756	19.094
Požarevac	3.280	14.055
Srem. Mitrovica ■	3.115	13.840
Smederevo	2.731	10.489
Bela Crkva ■	2.687	9.662
Srem. Karlovci ■	1.483	5.572
Gornji Milanovac	571	2.485

VIII. BANOVINA MORAVSKA.

Niš ■	7.664	35.384
Pirot	2.415	11.238
Kruševac	2.477	11.054
Zaječar	2.474	10.602
Ćuprija	1.723	8.235
Paračin	1.693	7.265
Jagodina	1.654	6.897
Negotin Krajinski	1.423	6.218
Prokuplje	1.335	6.030
Aleksinac	1.343	5.384
Knjaževac	1.108	5.095
Svilajnac	1.206	4.583

IX. BANOVINA VARDARSKA.

Skoplje ■	13.939	64.807
Bitolj ■	7.803	32.982
Prilep	4.902	21.405
Prizren	3.923	18.952
Leskovac	3.724	17.615
Kumanovo	3.724	16.949
Priština	3.412	16.948
Tetovo	3.216	16.372
Veles	2.964	13.440
Štip	2.475	12.080
Vranje	2.264	9.817
Ohrid	2.146	9.776
Gnjilane	1.863	9.767
Strumica	2.024	9.586
Debar	1.434	6.913
Kavadar	1.195	5.496
Devdelija	1.026	4.992

X. UPRAVA GRADA BEOGRADA.

Beograd ■	59.701	241.542
Zemun ■	6.649	28.083
Pančevo ■	5.797	22.113

Slike dvorskog atelier'a »Tonka« u Zagrebu

X. Општа државна управа.

Главне одредбе основних закона и уредаба Унутрашње управе

(са свима изменама и допунама до 1. новембра 1930. год.)

I. Унутрашња управа.

1. Закон од 19. јуна 1929. г. са свима изменама и допунама до 17. октобра 1930. и са исказом надлежности бана према закону од 3. октобра 1929. год.

II. Банска управа.

1. Закон од 7. новембра 1929. са изменама од 24. марта 1930. год.
2. Шематизам Краљевске банске управе са ознаком састава и делокруга појединих одељења.
3. Уредба о утврђењу имовине, начину управе и буџетирању бановина од 23. октобра 1929 год.
4. Правилник о организацији и раду банских већа од 3. јула 1930.

III. Окружни инспекторати (уредба од 23. октобра 1929.)

IV. Полиција.

1. Управе полиције (уредбе од 10. и 22. марта 1930. год.).
2. Претстојништва градске полиције (уредбе од 8. октобра и 4. новембра 1929. год.).

V. Остали важнији закони и уредбе.

1. О сузбијању злоупотреба у службеној дужности од 30. марта 1929.
2. О измени и допуни у законима о општинама од 6. јануара, 12. фебруара, 11. марта и 22. новембра 1929.
3. О именима места и улица и о обележавању кућа бројевима од 18. фебруара 1930.
4. О личним именима од 19. фебруара 1929.
5. О пријављивању становништва од 15. јануара 1930.

I. Унутрашња управа.

Главне одредбе закона о Унутрашњој управи

од 19. јуна 1929., са свима изменама и допунама до 17. октобра 1930.

Закон је обнародован у Сл. Н. бр. 143—LXI. од 21. јуна 1929.
Закони о измени и допуни овог закона штампани су:

1. **19. јула 1929.** (о измени чл. 102. у Сл. Н. бр. 167—LXIX. од 20. јула 1929.
2. **9. октобра 1929.** у Сл. Н. бр. 240—XCIX. од 14. октобра 1929.
3. **30. јула 1930.** (о постављању чиновника) у Сл. Н. бр. 182—LXVII.—1930.
4. **17. октобра 1930.** (о изм. и доп. закона од 30. јула 1930.) у Сл. Н. бр. 244—LXXXV. од 24. октобра 1930.

ОТСЕК ПРВИ: УСТРОЈСТВО.

Глава I. Министарство унутрашњих послова.

Чл. 1. Министарство унутрашњих послова врховно је надлештво за унутрашњу управу.

У надлежност Министарства спадају сви послови око организовања управних власти, врховно водство целокупне унутрашње управе, врховни надзор над управним властима и органима као и припремање законских предлога.

Чл. 2. Министар унутрашњих послова стара се да се послови опште управе, и поред ресорне поделе, врше у међусобној складности.

Појединa министарства дужна су, пре издавања уредаба, правилника и начелних упутстава којима се властима опште управе налажу дужности, односно издају прописи у погледу поступања њихових органа, да затраже мишљење Министра унутрашњих послова. Ако се Министар

унутрашњих послова, с обзиром на организационо устројство потчињених власти, не сложи са намераваним актом дотичног Министра, предмет се има доставити Претседнику Министарског Савета ради одлуке.

Чланови 3.—16. одређују устројство, делокруг и надлежност појединих одељења Министарства унутрашњих послова.

(Детаљно види у прегледу Министарстава у другом делу IV. св. Алманаха.)

Глава II. Општа управа.

I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ.

Организација.

Чл. 17. Општа управа врши се по бановинама, срезовима и општинама.

Службене послове, који прелазе територијалну надлежност једне среске власти, врши надлежни бан.

Бан може обављање појединог посла из своје надлежности поверити нижој власти, но с тим да се и у томе случају законом одређена надлежност у доношењу саме одлуке не може мењати.

Чл. 18. **Послове опште управе врше** по правилу **државне власти унутрашње управе,** којима су додељени за поједине управне гране стручни органи.

Колико су **послови** опште управе пренети на **самоуправне власти** и установе, они **се врше под надзором и по упутствима државних власти.**

Чл. 19. **Државне управне власти,** које врше послове опште управе, јесу:

1. Банови и Управник града Београда (за градове Земун и Панчево) као опште управне власти другога степена,

2. Управник града Београда (на територију Београдске општине) и срески начелници као опште управне власти првог степена, и

3. државне месне полицијске власти као специјалне полицијске власти у великим варошима и важнијим местима.

Самоуправне власти, које врше послове опште управе, јесу:

1. градски начелници у градовима са правом опште управне власти првог степена,

2. све општине, колико врше послове опште управе у пренетом делокругу.

Чл. 20. С обзиром на обим стварног делокруга **бан, управник града Београда, срески начелник и градски начелник** са функцијом среског начелника **називају се: опште управне власти.** У њима је концентрисана целокупна општа управа тако да се самостално и без организационе везе са којом од именованих власти не могу стварати нити могу постојати које власти са делокругом из области опште управе.

Општа управа обухвата све послове сем оних који су законским прописима стављени у надлежност судова, финансијских или војних власти као и послова по којима се држава с обзиром на њихову комерционалну или техничку природу, не јавља као носилац власти већ као подузетник.

Чл. 21. **Опште управне власти као целине потчињене су Министру унутрашњих послова.**

Свима органима опште управе стављено је у дужност да у стварима које не спадају у подручје Министра унутрашњих послова поштују и спроводе уредбе, прописе и упутства и других надлежних министара.

Чл. 22. За опште управне власти званично се употребљавају називи који су предвиђени овим Законом. Зграде надлештва носе видно натпис са службеним називом надлештва и државним грбом.

Сва писмена акта јавне власти треба да носе печат власти која их издаје. Печат носи поред службеног назива и седиште власти и државни грб.

Чл. 23. Све што закони прописују за опште управне власти важи у границама надлежности и за друге државне месне полицијске власти и градске начелнике.

Управник града Београда врши на подручју градова Земуна и Панчева оне послове опште управе који су у надлежности банова. На територији београдске општине врши оне послове опште управе који су у надлежности среских начелника, а доноси и првостепене одлуке које спадају у надлежност банова.

Одговорност старешине

Чл. 24. Старешине општих управних власти врше послове, који спадају у њихов делокруг, самостално и за њих лично одговарају.

Сва акта јавне власти носе потпис дотичног старешине односно потпис лица које га замењује у пословима по закону или по његовом нарочитом овлаштењу уз одобрење претпостављене му власти.

Чл. 25. Када је старешина власти спречен у вршењу дужности или је његово место упражњено, замењује га његов помоћник, ако овог нема, замењује га по рангу најстарији политичко-управни чиновник, а нема ли оваквог, онда чиновник кога за то унапред одређује.

Чл. 26. Код послова, који спадају у надлежност више одељења, пре доношења одлуке старешине одељења дужне су потрести ствар на заједничком састанку.

Чл. 27. Старешине општих управних власти одговорне су за редовно отправљање својих послова као и послова њима потчињених надлештава и установа.

Чл. 28.—30. одређују односе стручних референата према старешини опште управне власти.

Дипломатска заступства.

Чл. 31. У погледу грађана Краљевине који живе на страни, послове опште управе врше дипломатска и конзуларна заступства Краљевине по тражењу надлежне власти односно колико им законски прописи такве послове налажу.

Потребна упутства у вршењу ових послова дипломатска и конзуларна заступства примају од ресорних министара преко Министра иностраних послова.

Жандармерија.

Чл. 32. За спољну службу јавне безбедности и као помоћни орган државних власти унутрашње управе, за одржавање јавног реда и мира и чување јавних интереса постоји жандармерија.

Она је саставни део војске сталног кадра, и као таква је у погледу дисциплине, личних односа и војничке наставе потчињена Министру војске и морнарице. За остало жандармерија је под Министром унутрашњих послова, а у вршењу службе њена је службена власт срески начелник односно бан и Управник Београда.

Налоге у погледу вршења службе одржавања јавног реда, мира и безбедности жандармерија може примати искључиво од службене власти, и њој подноси односне службене извештаје и пријаве.

Општина.

Чл. 33. Општине обављају на својој територији послове опште управе у пренетом делокругу по упутствима и под надзором среског начелника.

Друге самоуправне установе.

Чл. 34. Где закони налажу другим самоуправним установама послове који спадају у општу управу, ове установе врше те послове у границама закона под надзором бана односно органа кога он за то одреди.

Управну делатност ових установа регулишу односни закони.

Чл. 35.—36. одређују вршење надзора Министарства унутрашњих послова над радом општих управних и самоуправних власти.

II. БАН.

Чл. 37. Управно подручје бана назива се бановина, а надлештво — Краљевска банска управа.*

Чл. 38.—42. укинути су.

Права и надлежност бана одређени су у §§ 5.—22. закона од 3. октобра 1929. који гласе:

§ 5. **На челу бановине стоји бан.** Бан се поставља Краљевим указом на предлог Министра унутрашњих послова у сагласности са Претседником Министарског савета.

Бан је претставник Краљевске владе у бановини. Он је ван група и категорија Закона о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда. На њега се не односе ни прописи тога закона у погледу старости.

§ 6. **Бан врши највишу политичку и општу управну власт у бановини.** Бану припада право коначног решавања по свима предметима његове надлежности. Њему су потчињена сва надлештва и сви органи опште управе у бановини. Он врши све послове који спадају у његову надлежност и за њих лично одговара. **Бан врши надзор над самоуправама.** Бан води у споразуму са надлежном војном влашћу надзор над пословима око евиденције обавезне снаге, колико ту евиденцију воде власти унутрашње управе.

§ 7. У надлежност бана спадају сви послови опште управе који према постојећим законским прописима не долазе у надлежност среских управних власти, а нису придржани за надлежност Министра.

§ 8. **У надлежност бана спадају напосе и ови послови опште управе:**

I.

Послови око унапређења ратарства, воћарства, виноградарства, повртарства;

сви послови око **сточарства** и **ветеринарства** у бановини;

послови који се односе на **пољопривредне организације и удружења** у бановини;

послови **колонизације** и **комасације;**

пољска полиција;

метеорологија.

II.

Пројектовање, грађење и одржавање свих државних путева и мостова у бановини и надзор над пројектовањем, грађењем и издржавањем недржавних путева и мостова;

пројектовање, **израда и одржавање државних зграда** и других архитектонских објеката у бановини, као и надзор над пројектовањем, израдом и одржавањем недржавних зграда намењених јавној употреби;

доношење свих одлука по постојећим грађевинским прописима;

уређење водених токова, канализација и снабдевање водом; искоришћавање водених снага као и давање дозвола за искоришћавање водених снага уз претходно одобрење Министарства грађевина, мелиорације, сви послови који се тичу водних задруга.

III.

Надзор над акционарским и командитним друштвима, привредним и кредитним задругама и осталим установама које се баве примањем улога на штедњу.

Сви послови који се односе на трговачке, индустријске, занатске коморе у бановини.

Доношење свих одлука по обртним законима и законима о радњама.

IV.

Извршење закона о шумама и о лову;

сви послови око пошумљавања голети и крша, као и обнова шума које се искоришћују;

надзор над самоуправним, црквеним, вакуфским шумама, као и послови који се односе на имовне општине и земљишне заједнице у бановини;

надзор над свим недржавним рудницима;

сви **послови досадашњих рударских сатништва** (капетанија) у бановини.

V.

Заштита рада, инспекција рада, парних котлова и др.; **посредовање рада,** надзор над радничким коморама;

послови и надзор над свим социјалним установама у бановини;

---

* **Број бановина и седишта Кр. банских управа** одређени су чл. 2. закона од 3. октобра 1929. (види стр. 143. Алманаха).

старање за инвалиде, колико нису инвалидским законом такви послови пренети у надлежност других власти; **старање око сиромашних и старих,** као и око свих хуманитарних установа; **надзор над социјалним радом самоуправних тела;**

сви послови санитетске управе: болнице, купалишта, лечилишта; затим надзор над санитетским саветима, лекарским и апотекарским коморама.

VI.

Сви послови који се односе на оснивање, уређење и рад народних школа, грађанских, државних и приватних, као и свих нижих стручних школа;

надзор над радом и особљем свих **средњих школа;**

градња, одржавање и снабдевање свих поменутих школа;

надзор и старање над свим задужбинама у бановини;

надзор над свим друштвима у бановини.

Примедба. Према уредби од 17. јуна 1930. Бан непосредно врши надзорну власт над општинама у седишту бановине, и ако дотична општина улази у састав среза. (Уредба је штампана у бр. 139—LII. Сл. Н. од 23. јуна 1930.)

§ 9. Све напред наведене послове бан врши под врховним надзором и по упутствима ресорних Министара, на основу постојећих закона.

§ 10. Сва надлештва, заводи и установе у бановини која врше послове поменуте у § 5., 6., 7. и 8. и која су потчињена бану дужна су извршивати његова наређења, као и подносити му на његово тражење извештаје о свом раду.

§ 11. У надлежност бана спада и постављање, премештање, унапређење, умировљење и отпуштање нижег особља опште управе на подручју бановине до закључно 2. групе III. категорије.

§ 12. Бан се стара за економски и културни развој у своме подручју, водећи рачуна и о томе, да јавни терети не спречавају нормалан економски живот и здрав културни напредак.

§ 13. **Бан врши надзор над свима јавним властима и органима у бановини у погледу њиховог рада.** Њему је нарочито стављено у дужност, да будно прати рад свију јавних органа у служби као и њихово понашање ван службе.

§ 14. **У случају елементарних непогода бан је овлашћен да нареди употребу народне радне снаге и да организује помоћну службу.**

§ 15. Пратећи све значајне појаве економског, културног и социјалног живота у бановини, бан је дужан да о њима као и о стању јавне безбедности и о свима важним догађајима у бановини подноси Министру унутрашњих послова појединачне и повремене извештаје са евентуално потребним предлозима.

§ 16. Овлашћује Министра унутрашњих послова да одређује подручја срезова и општина.

§ 17. Бан може у случају потребе вршење извесних послова своје надлежности по одобрењу надлежног Министра поверити среском начелнику.

§ 18. Опредељује материјални положај бану.

§ 19. Бану се додељује као помоћни орган **помоћник бана.** Он замењује бана у случају спречености у свима пословима.

§ 20. Министар унутрашњих послова ће по одобрењу Претседника Министарског савета према потреби својим решењем груписати извесне срезове у појединим бановинама у **окружне инспекторате*** и одредити њихова седишта.

На челу окружног инспектората стоји окружни инспектор.

§ 22. **Окружни инспектори** су помоћни органи бана у свим пословима јавне безбедности на подручју њиховог инспектората и свим осталим пословима које им Министар унутрашњих послова по предлогу бана одреди.

Они су потчињени бану и врше у његово име надзор над среским управама и органима.

III. СРЕСКИ НАЧЕЛНИК.

Положај и делокруг.

Чл. 43. **Срески начелник,** као управна власт, врши непосредно послове опште управе, а стоји под надзором бана.

Његово управно подручје је срез, а надлештво зове се среско начелство.

Срески начелник поставља се на предлог Министра унутрашњих послова Краљевим указом.

У надлежност среског начелника спадају за подручје среза **сви послови опште управе** осим оних који су посебним прописима стављени у надлежност виших власти.

Он је дужан да се стара за опште добро у подручју свога среза.

Чл. 44. **Срески начелник је претставник владе у срезу.** Ову функцију обавља срески начелник као орган државне управе. **За подручје градова са правима првостепене опште управне власти, где нема бана, владу претставља срески начелник као делегирани орган бана.**

Чл. 45. **Дужност је среског начелника, да државне интересе заступа озбиљно и одлучно.**

Нарочито му је задатак, да у сталном одржавању везе са грађанством упознаје његове потребе и жеље и да његове оправдане интересе на економском, социјалном и културном пољу поткрепи одговарајућим предлозима и побудама на надлежним местима.

У сваком случају срески начелник поступаће тако да тиме у грађанству учврсти поверење у власти као и значај и важност задатка Државе и државне управе.

Чл. 46. Срески начелник предузимаће, и из својих побуда, све што је по законима допуштено и траже јавни интереси и што је складно са законима и јавним интересима.

---

* Седишта и надлежност окружних инспектора прописане су решењем Министра унутрашњих дела од 23. октобра 1929. (Види посебан преглед.)

Срески начелник је дужан чувати јавне интересе и кад нису у питању ствари његовог непосредног делокруга. У том случају срески начелник треба да се обрати по властитој побуди на надлежне власти ради потребних мера. Ако то не би било успешно, обраћаће се на бана. Ако су потребне мере и преко границе властитог среза, срески начелник известиће бана.

У случају елементарних непогода срески начелник је овлашћен, да нареди употребу народне радне снаге и да предузме неопходне мере за отклањање опасности и за спасавање невољних.

Чл. 47. Срески начелник је дужан да прибележава све значајне појаве економског, културног и социјалног живота у срезу, да их темељно проучава и са локалним факторима расправља и да прибира потребне податке за њихову правилну оцену. На основу тога **подноси̇ће почетком сваке године бану исцрпан извештај о општем стању свога подручја** и предложити по саслушању интересованих самоуправа мере за уклањање сметњи, које спречавају здрав развитак, као и учинити предлоге за побољшање општих услова за напредовање среза односно појединих општина, а исто тако кадгод је потребно подноси̇ће по предњем и повремене или појединачне извештаје.

Срески начелник ће посветити пуну пажњу и свима појавама, које се односе на постојећи друштвени и правни ред, испитати њихове узроке и отклањати свима средствима све, што би ремети̇ло тај поредак. О свему овоме одмах ће обавештавати бана и повремено подноси̇ће и опширније извештаје у којима ће изложити све што је од општег значаја и интереса.

Чл. 48.—49. одређују додељивање срескоме начелнику према потреби политичко-управних чиновника и стручних референата: санитетског, техничког, просветног, ветеринарског, економског, шумарског и др., који могу бити постављени и за више срезова.*

Чл. 50.—51. одређују правила о подручју и седишту среза. Промене подручја и седишта среза — врше се законом.

Чл. 52. одређује ред одржавања службених дана изван средишта среског начелника.

За техничку службу при срескима начелствима **установљавају се технички одељци.** Ови одељци врше техничке послове из области ресора Министарства грађевина, колико спадају у општу управу с тим да су с обзиром на конкретне службене послове потчињени среском начелнику за чије подручје их обављају, а иначе среском начелнику на чијем подручју им је одређено седиште.

Среске испоставе.

Чл. 53. У већим срезовима може Министар унутрашњих послова на предлог бана у споразуму са Министром финансија и по одобрењу претседника Министарског савета за поједине од среског седишта удаљене крајеве установити среске испоставе.

На челу среске испоставе стоји старешина среске испоставе, кога одређује Министар унутрашњих послова. Остало особље одређује му бан. Старешина и подређено му особље остају под дисциплинском влашћу среског начелника.

Старешина среске испоставе врши под непосредним надзором бана у обиму своје месне надлежности **самостално послове** који **спадају у надлежност среске опште управне власти,** осим послова, који према својој природи траже једнообразно вршење у целом срезу.

Министар унутрашњих послова означиће општине која сачињавају надлежно подручје среске испоставе и одређује јој стварни делокруг.

Градски начелник.

Чл. 54. Где су градске општине по закону првостепене опште управне власти, односне послове за подручје града врши градски начелник. Надлештво се зове градско начелство.

Градски начелник у вршењу послова опште управе орган је унутрашње управе, те као такав улази у устројство унутрашње управе са истим односом као срески начелник и одговара дисциплински сходно прописима овога Закона.

Градски начелник редовно је надлежан за све послове опште управе, колико закони извесне послове не стављају у дужност искључиво државним властима односно органима.

Глава III. Месне полицијске установе.

Опште одредбе.

Чл. 55. **Државне месне полицијске власти су установе унутрашње управе.** Министар унутрашњих послова одређује уредбом делокруг њиховог рада и подручје.

Државне месне полицијске власти могу се по указаној потреби образовати уредбом у великим градовима и важнијим местима.

Државне месне полицијске власти врше и послове опште управе, у колико су им законским прописима додељени.

Чл. 56. и 57. одређују устројство месних полицијских власти и сарадњу општина. (Преглед односних уредаба види посебно.)

Врсте државних месних полицијских власти.

Управник града Београда.

Чл. 58. Управник Града Београда је државна месна полицијска власт која обухвата подручје престонице Београда са непосредном околином. Потчињен је Министру нутрашњих послова. Његово се надлештво зове Управа Града Београда.

Чл. 59. Колико треба да се на једном месту скупе и за целу земљу искористе потребна техничка средства и води криминална евиденција, Министар унутрашњих послова у тим границама може поверити Управнику Града Београда послове полицијске природе и за подручје целе земље.

Управник полиције.

Чл. 60. Управник полиције је државна месна полицијска власт у седишту банови̇не. Потчињен

---

* Према § 51. закона о банској управи од 7. XI. 1929.

је бану. Његово се надлештво зове управа полиције.*

Подручје управе полиције може Министар делити према потреби на известан број квартова којим управљају старешине квартова по упутствима и под надзором управника полиције као његови овлашћени органи.

Управник полиције уједно је референт бана за полицијске ствари општег значаја и врши по правилу за подручје бановине исте послове које по чл. 59. за подручје целе земље врши Управник Града Београда.

Претстојник градске полиције.

Чл. 61. Претстојник градске полиције је државна месна полицијска власт у граду ван седишта бановине, на кога Министар унутрашњих послова преноси вршење полицијских послова. Надлештво зове се претстојништво градске полиције. Претстојник градске полиције обавља надлежне послове као овлашћени орган среског начелника по чијим упутствима и под чијим надзором врши поверене му послове.

У граду, који врши општу управну власт првог степена, претстојник градске полиције као првостепена полицијска власт подређен је непосредно бану као другостепеној власти.**

Полицијски комесаријат.

Чл. 62. Где се покаже потреба, Министар унутрашњих послова може образовати полицијске комесаријате и поверити им вршење одређених полицијских послова (на пр. железнички, пристанишни, бањски или погранични полицијски комесаријат). На челу комесаријата стоји полицијски комесар. Подручје полицијског комесаријата одређује се према природи послова који су му наложени. У погледу службеног односа за комесаријате важе сходно одредбе чл. 53.

Полицијски комесаријати на полицијском подручју Управе Града Београда потпадају под Управника Града Београда.

Општина.

Чл. 63. Министар унутрашњих послова овлаштен је да уредбом пропише како се врши полицијска служба у општинама у којима нема државних месних полицијских власти.

По овлаштењу Министра бан може поставити по указаној потреби у важнијим општинама за вршење полицијских послова по једног квалификованог референта — општинског односно градског капетана. Њему су потчињени сви општински полицијски органи са којима ће вршити полицијску службу под надзором и по упутству среског начелника. Поменути полицијски орган чиновник је општинске управе, а као орган унутрашње управе стоји под дисциплинском влашћу среског начелника.

ОТСЕК ДРУГИ. — УПРАВНА ДЕЛАТНОСТ.

Глава IV. Основне одредбе.

Општа делатност.

Чл. 64. Власти опште управе старају се о извршивању свију закона и законских прописа којих извршивање по одредбама самих закона није стављено у дужност којој другој власти.

Чл. 65. Власти опште управе у првом реду су позвате да чувају јавне интересе и да се старају за опште добро. У томе циљу оне поступају по властитој побуди или по тражењу.

Оне су дужне своју управну делатност упутити тако да буде у сагласности са главним циљем опште управе: да служи развијању и подизању духовне и материјалне културе земље.

Полицијски делокруг.

Чл. 66. Придржавајући се у чл. 64. и 65. изнетих начела, власти опште управе старају се за јавни мир, безбедност, поредак, за безбедност саобраћаја, за здравље људи и стоке, за јавни морал и за унапређење народне привреде, спречавају угрожавање сваке врсте у томе правцу, и отстрањују настала поремећења предузимањем нужних мера.

Наредбе.

Чл. 67. Власти опште управе овлаштене су да издају у делокругу, по чл. 66. потребне налоге и забране, како у облику наредаба општег значаја тако и у облику наређења за поједине случајеве.

За наредбе, кад их издају првостепене власти опште управе, треба прибавити и пристанак бана. Но у неодложно хитним случајевима наредба се може издати и без овог пристанка, али он се мора одмах тражити.

Чл. 68. Срески начелници могу на основу чл. 67. издавати наредбе и из области локалне полиције која је пренета на општине, ако треба прописати одредбе за подручје више општина или ако општина која је надлежна у одређеном јој року сама не предузме потребне законске мере.

Ако је у питању подручје које се тиче више срезова или подручје градске општине које је изузето из надлежности среског начелника, онда ће наредбе општег значаја у делокругу по чл. 66. издавати бан док се предмет уредбом надлежног министра не регулише за целу земљу.

Чл. 69.—70. установљује висину казна које могу одредити Министар (до 1500 динара или 30 дана затвора), бан (до 1000 динара или 20 дана затвора), срески начелник (до 500 динара или 10 дана затвора).

Чл. 71. одређује ступање на снагу издатих наредба осам дана по првој објави.

---

* Устројство и делокруг управе полиције прописани су уредбама Министра унутрашњих послова од 10. и 22. марта 1930. (Види посебан преглед.)

** Устројство и делокруг претстојништва градске полиције — прописани су уредбама Министра унутрашњих послова од 8. октобра и 4. новембра 1929. (Види посебан преглед.)

Јавноправни спорови.

Чл. 72. Властима опште управе припада право доношења одлука у јавноправним споровима, колико није законом пренето на друге власти или судове.

Казнена власт.

Чл. 73. Власти опште управе имају право кажњавања грађанских лица, колико ово право по закону не припада судовима или другим властима.

Чл. 74.—75. одређују досуђивање казни.

Жалба.

Чл. 76. Против сваког акта првостепене власти опште управе може се поднети жалба на бана, а ако је бан одлучивао у првом степену, на надлежног Министра, — у оба случаја под претпоставком да правно средство није искључено.

Ово важи и за одлуке о казнама, изреченим по свима законима.

Власт која решава у другом степену може одлуку ниже власти одобрити, поништити или изменити.

Против одлуке опште управне власти која је у другом степену решавала жалби нема места. То исто важи и за одлуке среског начелника, кад решава у другом степену по предметима из делокруга, пренетог на општине.

Извршење.

Чл. 77. Одлуке власти опште управе по правилу извршиваће се путем управне егзекуције. Вршење управне егзекуције припада првостепеној власти опште управе која је обавља непосредно или преко општина.

Заштита јавних органа.

Чл. 78. Државне власти опште управе дужне су да заштите углед органа јавне управе како државних тако и самоуправних.

Правна помоћ.

Чл. 79. Све власти опште управе дужне су да у оквиру законских прописа поступају по тражењима судова и осталих власти и да у складу са њима сарађују.

Управни трошкови.

Чл. 80.—83. одређују право државних власти опште управе на убирање управних и општинских управних такса и управни поступак.

ОТСЕК ТРЕЋИ. — СЛУЖБЕНИЦИ.

ГЛАВА V. и VI. ПОЛИТИЧКО-УПРАВНИ ЧИНОВНИЦИ.

Општи услови.

Чл. 84. Политичко-управни чиновник у смислу овог Закона је оно лице које је по прописима овог Закона постављено да врши политичко-управну службу код државних власти унутрашње управе.

Политичко-управни чиновник може бити сваки држављанин Краљевине Југославије који је као редовни слушалац свршио правни факултет и положио прописане испите и испуњава остале услове за државну службу.

Чл. 85.—117. одређују постављање, положај, права и дужности политичко-управних чиновника и осталог особља.

ГЛАВА VII. — ЗАЈЕДНИЧКЕ ОДРЕДБЕ.

Деполитизација особља.

Чл. 118. Службеницима ресора Министарства унутрашњих послова забрањено је свако испољавање партијске припадности и партијско деловање и истицање ма у коме облику. Тако забрањује се употребљавање власти и положаја у партијске сврхе као и утицање на потчињене државне и самоуправне службенике и на грађане уопште; даље активно партијско испољавање ма у коме облику; затим из партијских разлога пристрано поступање у службеном раду и односима како према потчињеним државним и самоуправним службеницима, тако и према грађанима уопште; помагање акције — јавно или тајно — било ма које политичке странке било појединаца, како у служби тако и ван ове.

Чл. 119.—121. одређује службено одело, одмор и пензију службеника унутрашње управе.*

ГЛАВА VIII. и IX. ОДГОВОРНОСТ СЛУЖБЕНИКА ОПШТЕ УПРАВНЕ ВЛАСТИ.

Чл. 122.—189. одређују судбену и дисциплинску одговорност, дисциплинске казне, судове за службенике ресора Министарства унутрашњих послова.

ГЛАВА X.

Чл. 190.—205. садржавају прелазне и завршне одредбе.

---

* Примедба чл. 119. Према правилнику од 14. фебруара 1930. — § 1. **Службено одело носе окружни инспектори и чиновници прве и друге категорије ресора Министарства унутрашњих послова, који су одређени са службом код среских начелства, среских испостава и државних месних полицијских власти свих врста.**

§ 2. Службено одело је свечано, свакодневно и летње.

§§ 3.—11. дају прописе свих врста одела.

§ 12. **Свечано одело дужни су да носе само старешине у варошима** — градовима, и то почев од 6. групе прве категорије, или из 1. групе друге категорије; а нижи и подређени чиновници не носе свечано одело. Старешине, чија су надлештва ван варош — градова, као и шефови одељења Управе града Београда, могу носити свечано одело, али не морају.

§§ 13.—15. одређују ред ношења службеног одела.

§ 16. Чиновници, кад носе службено одело, дужни су да се међусобно поздрављају салутирањем као војници.

§§ 17.—19. одређују рок ступања овог правилника на снагу и прелазна наређења.

§ 35. Бан поставља, премешта, унапређује, отпушта и пензионише све државне службенике до закључно друге групе III. категорије.

Он може право постављања и отпуштања дневничара пренети и на потчињене старешине.

§ 36. Бан одобрава отсуства због боловања за све државне службенике банске управе као и потчињених власти и установа до 2 месеца, а иначе у другим случајевима по 1 месец, а може овластити и подређене старешине да одобравају отсуство у земљи до највише 8 дана.

§§ 37.—42. одређују делокруг појединих одељења. (Види шематизам банске управе.)

§ 43. **Послови, који су спадали у надлежност обласних и сресних самоуправа, прелазе у надлежност бана за** оно подручје, које је ушло у састав бановине.

§ 44. Министар унутрашњих послова додељује окружном инспекторату на службу једног политичко-управног чиновника или помоћног секретара и једног управног канцеларијског чиновника.

Сем тога бан ће окружном инспектору одредити два дневничара.

§ 45. **При свакој банској управи образоваће се бански санитетски савет,** као стручни саветодавни орган бана.

§ 47. За стручне чиновнике опште управе I. категорије утврђују се положаји и називи према гранама, којима припадају, овако:

Положајна класа		Назив	Група
1	Здравствени, пољопривредни, аграрни, ветеринарски, шумарски, рударски, технички и трговински.	приправник	I/9
2		пристав	I/8
3		виши пристав	I/7 и I/6
4		саветник	I/6, I/5 и I/4
5		виши саветник	I/5, I/4 и I/4a
6		инспектор	I/4, I/4a и I/3

Начелници одељења су чиновници од 4a до 3a групе, I. категорије закључно.

Положајне плате за групе а) одређују се по чл. 101. Закона о унутрашњој управи.

§§ 46., 48.—58. садрже одредбе и прелазна наређења гледе појединих установа и фондова у појединим бановинама — који су наведени у прегледу бановина.

ГЛАВА ТРЕЋА: БАНОВИНСКО ГАЗДИНСТВО.

§ 59. Бановина је у погледу бановинског делокруга правно лице и може самостално стицати права односно преузимати обавезе.

Бан претставља бановину као правно лице.

Исправе о правним пословима, по којима се бановина обавезује према трећим лицима, као и пуномоћства потписује бан и снабдева их својим печатом.

Државна правобранилаштва дужна су заступати бановину у њезином имовно-правним односима из било које правне области и давати правна мишљења која од њих траже бан и друга њему подређена надлештва и установе.

§ 60. Бан управља имовином коју има бановина у власништву или у управи.

Привредна предузећа, која су власништво бановине или стоје под банском управом, морају се водити тако, да њихови приходи покривају расходе и дају још умерену камату и одговарајућу квоту за амортизацију уложене главнице. Од овог се може отступити само код предузећа, која служе јавним интересима, кад се ови не могу друкчије задовољити.

§. 61. Ради покрића издатака, који се односе на бановински делокруг, а који се не могу покрити из прихода бановинског имања и других врела, могу се у бановини уводити и наплаћивати:

приrези;
пристојбе;
самосталне дажбине, и
доприноси у новцу или нарави.

Допринос у нарави треба увек оценити и у новцу. Лице које се обавеже на допринос, може га испунити, извршити само, или преко другог лица, или положити процењену вредност у новцу.

§ 62. Право на наплату обласних и сресних самоуправних дажбина прелази почев од трећег октобра 1929. године на бановине.

Почев од првог јануара 1930. године наплаћиваће се досадашње обласне трошарине на предмете државне трошарине као бановинске по стопама предвиђеним у законским прописима о државној трошарини.

§ 63. Прирез на непосредни порез, као и трошарине на предмете, подложне државној трошарини, разрезују и наплаћују за бановину надлештва финансијске управе, а бановинске дажбине и пристојбе у колико то Министар финансија одобри.

На предмете оптерећене државном трошарином наплаћује се за бановину трошарина само у границама одређеним у закону о државној трошарини.

Бановински прирез на непосредне порезе и државну трошарину дели у свему судбину државног пореза, односно државне трошарине.

§ 64. Пристојбе се могу наплаћивати за службене послове у бановинском делокругу, а и за употребу установа (завода, предузећа и т. д.) које издржава бановина.

Пристојбе се утврђују тарифом. У тарифи се могу предвиђати олакшања и ослобођења за оправдане случајеве, а стопе у њој могу се и степеновати према имовинским приликама.

§ 65. Бан ће бановинске пристојбе и самосталне бановинске дажбине уређивати правилницима по одобрењу Министра Финансија.

У правилницима ће се прописати и казнене одредбе. Новчане казне не могу бити веће од 5.000 динара, а затвор од 30 дана.

§ 66. За покриће трошкова око оснивања и издржавања установа у јавном интересу, могу се по претходном одобрењу Министра Финансија, а у сагласности са ресорним министром захтевати доприноси од општина и власника земљишта и сопственика радња који од тих установа имају нарочите привредне користи. Доприноси ће се утврђивати према користи интересената.

Допринос у новцу може се заменити радом или доприносом у натури, сасвим или делимично.

§ 67. У погледу установа и радова који искључиво и претежно служе појединим срезовима бан може на предлог интересената одредити да трошкове око њих сносе искључиво или претежно односни срезови, утврђујући и одговарајуће уделе.

§ 68. Министар финансија се овлашћује да у споразуму са Министром унутрашњих послова уредбом пропише ближе одредбе о устројству рачуноводске и благајничке службе код банске управе.

§ 69. Најмање једанпут у сваком тромесечју бан ће наредити изненадни преглед бановинске благајнице.

§ 70. Остварени вишци једне прорачунске године служе за покриће мањка ранијих година, и за потребе друге године или за отварање инвестиционих фондова.

§ 71. У погледу састава, одобрења, извршења и важности бановинског буџета, начина управе и задужења бановинске имовине и других питања, о којима је реч у уредби о утврђењу имовине, начину управе и буџетирању бановине и о ликвидацији имовинских односа досадањих срескх и обласних самоуправа од 23. октобра 1929. године важе у свему одредбе ове уредбе.*

ГЛАВА ЧЕТВРТА.

§§ 72.—79. садржавају **прелазна наређења.**

---

2. Шематизам Краљевске банске управе.

БАН. Надлежност бана одређена је у чл. 5. до 18. закона о називу и подели Краљевине на управна подручја и чл. 27. до 43. закона о банској управи.

ПОМОЋНИК БАНА. Његова надлежност је одређена у чл. 2. закона о банској управи.

БАНСКО ВЕЋЕ. Образује се као саветодавни орган бана — а у њему је по један члан за сваки срез, и од 1 до 4 члана за сваки град са више од 3000 становника (види чл. 26. закона о банској управи).

(Правилник о организацији и раду банског већа од 3. јула 1930. г. види доље.)

САСТАВ И ДЕЛОКРУГ ПОЈЕДИНИХ ОДЕЉЕЊА КР. БАНСКЕ УПРАВЕ.*

I. Опште одељење.

Отправља послове које му одреди бан и уређује службени лист банске управе.

У саставу је општег одељења:

Секретаријат.

Персонални отсек који руководи свима пословима у погледу службених односа банских и бановинских службеника.

Главна писарница — преко које се врши, води и надзире целокупно унутрашње техничкоманипулативно и економско пословање банске управе.

Шеф Главне писарнице врши надзор над свима зградама и просторијама у којима је смештена банска управа и руководи свима благајничким пословима који спадају у надлежност главне писарнице. Шефу главне писарнице подређен је канцеларијски персонал и послуга целокупне банске управе.

Под надзором шефа главне писарнице стоји:

Економат — који се брине за снабдевање материјалних потреба свију одељења и установа банске управе, а на челу којега стоји економ.

II. Управно одељење.

У делокруг управног одељења спадају сви послови из ресора Министарства унутрашњих послова, који спадају у делокруг бана односно послови који се на њега пренесу.

У саставу одељења:
ОТСЕК 1. Општи управни.
ОТСЕК 2. Јавне безбедности.
ОТСЕК 3. За самоуправе.

---

* Делокруг помоћника бана, начелника одељења и шефова отсека — одређен је у чл. 2., 4. и 5. закона о банској управи.

* Штампана у бр. 250—СП. „Службених Новина" од 25. октобра 1929.

III. Пољопривредно одељење.

У саставу одељења:

ОТСЕК 4. За пољопривреду и сточарство.

У делокруг овог отсека спадају:

1. ратарство, воћарство, виноградарство; повртарство, ливадарство и пашњаци, према законима и општим упутствима Министарства пољопривреде;

2. извршење одредаба Закона о сточарству;

3. унапређивање рибарства, пчеларства, свилогојства и сличних грана производње;

4. државне ергеле, набавка расплодне стоке у земљи;

5. издавање потврде за увоз расплодне стоке, семења, стројева, вештачког ђубрива и сл. у сврху попуста на транспортним трошковима, царинама и сл.;

6. извршење мера предвиђених законима о унапређењу пољопривреде, виноградарства, воћарства, сузбијања биљних стеточина и др., који нису изричито придржани Министарству Пољопривреде;

7. контролне и огледне станице, станице за чишћење семена, агро-хемијски, енолошки, педолошки и слични заводи;

8. руковање законом о задругарству, непосредни надзор над задругама, унапређивање задругарства и сарадња са задругарским установама;

9. непосредни надзор над пољопривредним школама, послови око оснивања и уређења нижих пољопривредних школа, пољопривредних стручних течајева свих врсти и других установа за ширење знања о пољопривреди, као и надзор над њиховим радом;

11. пољопривредна статистика у бановини;

12. комасација;

13. пољска полиција, послови око општинских утрина који су према чл. 86. закона о општинама из године 1903. задржани за надлежност министра;

послови из првог става § 43. закона о уређењу земљишних заједница од 25. априла 1894. године;

послови, који су задржани за надлежност министра законским чланом XII. из 1894. године о пољској привреди и пољској полицији, као и законским чланком X. из 1913. године о неподељеним заједничким пашњацима;

14. државна имања и сличне установе осим државних добара Беље и Тополовац;

15. надзор над приватним поседима, који се према §§ 25. и 36. закона о унапређењу пољопривреде уговорно обавежу на добављање семена или стоке, у погледу исправности њихових уговорних обавеза.

ОТСЕК 5. За ветеринарство.

У делокруг овог отсека спадају:

1. послови по закону из године 1928. о сузбијању и угушивању сточних зараза;

2. бактериолошки и серолошки заводи и потковачке школе.

ОТСЕК 6. За аграрно-правне послове.

У делокруг овог отсека спадају:

1. провођење аграрне реформе;

2. колонизација.

ОТСЕК 7. За шумарство.

У делокруг овог отсека спада: извршење закона о шумама, за све државне и недржавне шуме, издавање упутства и наређења на основу тог закона, као и закона о лову, нарочито пак:

1. надзор над лугарским школама и курсевима, као и испити за шумарско-техничку службу и ловачку надзорну службу;

2. шумарска и ловна статистика;

3. одобрење шумских ценовника за шумске производе и штете;

4. одобравање шумских привредних планова (господарских основа и програма) за недржавне шуме, које по закону о шумама морају имати привредни план као и за шуме имовних општина. Привредне планове за државне шуме одобрава Министар шума и рудника, на предлог бана;

5. одобравање отступања од прописаних привредних планова за поменуте недржавне шуме, као и евиденција о изданим дозволама;

6. евиденција трговине шумским производима и о израђеном државном материјалу;

7. пошумљавање, мелиорације шумских пашњака и сувата;

8. награде за пошумљавање крша и голети;

9. управљање расадницима за пошумљавање;

10. надзор над редовном шумском управом и газдовањем у самоуправним шумама;

11. надзор над стручном управом и шумским газдовањем у свим шумама уопште, као и над управом и газдовањем у шумама које стоје под особитим јавним надзором;

12. издавање службених и стручних наређења и техничких пословних упутстава за све недржавне шуме;

13. дозволе за индивидуалну сечу шума до 500 хектара, изузимајући заштитне шуме и шуме имовних општина;

14. дозволе за крчење шумског земљишта и претварање у другу културу, изузимајући заштитне шуме;

15. управљање и надзор над службом и господарењем по напутку Ц. закона од 11. јула 1881. године о имовним општинама; контрола над рачуноводским и благајничким пословима Дирекција шума имовних општина;

16. извршење закона о лову;

17. унапређење лова и рационални узгој и заштита дивљачи;

18. дозволе за извоз живе дивљачи;

19. награде за уништавање штетне дивљачи;

20. надзор над радом судова по закону о ограничавању шума у Србији и Црној Гори као и предлагање лица за претседнике и чланове тих судова;

21. надзор над радом подручних дирекција државних шума; одобравање продаје дрвета из редовних сечина у државним шумама по привредном плану јавним лицитацијама до вредности од 250.000 динара (изузимајући режијско пословање), као и одобравање бесплатног дрвета, у колико није надлежна дирекција шума;

22. послови по закону о уређењу бујица;

23. израда пројеката и предрачуна за уређења бујица и мелиорацију шумског земљишта;

24. преглед и одобравање пројеката, као и колаудација извршених радова, у колико не премашују 500.000 динара.

Примедба. Правилник о уређењу шумарске службе код општих управних власти — од 15. августа 1930. — штампан је у Сл. Н. бр. 230—LXXX од 8. октобра 1930.

IV. Просветно одељење.

У делокруг просветног одељења спадају:

1. сви послови који се односе на оснивање, уређење и рад народних школа, грађанских, државних и приватних, као и свих нижих стручних школа;

2. надзор над радом и особљем свих средњих школа;

3. снабдевање свих поменутих школа и предлози за њихово оснивање и градњу;

4. надзор над употребом школских уџбеника;

5. надзор и старање над свима задужбинама у бановини;

6. надзор над свим просветним друштвима у бановини;

7. вођење надзора над повлашћеним књижарама;

8. сарадња у надзору над биоскопским представама и старање да се у њима не дају слике које би штетно утицале на културни и морални живот школске омладине;

9. старање о општем просветном и културном кретању у бановини;

10. редовно извештавање министарства о нераспоређеним наставницима; као и о потреби школе за нове наставнике;

11. одређивање замене отсутним и болесним директорима и управитељима средњих, учитељских и грађанских школа и среским школским надзорницима за територију бановине;

12. статистика школа, наставника и ученика у бановини;

13. сазивање већа свих директора и управитеља средњих, учитељских и грађанских школа и школских надзорника у бановини на крају школске године, као и осигурање покрића у буџету за трошкове ових већа;

14. одобравање привременог прекида рада у школама због заразе и других оправданих разлога;

15. одобравање полудневне или непрекидне наставе у појединим школама према локалним приликама и потребама;

16. извештај Министарству о целокупном наставном васпитном и културном раду у бановини поткрај школске године;

17. спровођење Министарству директорских извештаја о подели предмета и распореду часова, о вишем и нижем течајном испиту, предлога за распоред испита и годишњих извештаја према правилнику о оцењивању;

18. вођење службеничких листова свих просветних лица у бановини;

19. расправљање спорова између директора или школских надзорника и наставника, као и између самих наставника;

20. решавање жалби наставника народних школа који траже понован преглед рада и успеха у школи;

21. подношење опширног извештаја о стању и кретању целокупне наставе у бановини два пута у години.

У саставу одељења:

ОТСЕК 8. За основну наставу.

Он врши послове основне наставе у делокругу просветног одељења којему припадају све дужности и права која су по закону о народним школама имали обласни и срески школски надзорници.

ОТСЕК 9. За средњу, учитељску и стручну наставу и народно просвећивање.

Он врши односне послове из делокруга просветног одељења, **а напосе по законима о средњим и учитељским школама;**

1. одређује комисије за преглед школских зграда;

2. одобрава повећање одељења у средњој школи од 16 на 20;

3. одређује школско подручје у бановини;

4. одобрава да се наставничка књижница може претворити у јавну у местима где нема јавних библиотека, а тако исто да се у већим градовима књижнице свих школа споје у једну књижницу за наставнике;

5. одобрава накнадни упис у гимназије од 30. септембра до 10. октобра;

6. одлучује о упису ученика за V. и VII. разред;

7. одлучује о подели разреда на одељења;

8. одобрава одлуке о искључењу из школе;

9. одобрава издавање дупликата и трипликата школских уверења и сведочанстава;

10. надзире рад интерната учитељских школа;

11. надзире куповање земљишта за подизање нових зграда за замену неподесних старих зграда учитељских школа.

12. одобрава распоред екскурзија учитељских школа.

V. Техничко одељење.

У саставу одељења:

ОТСЕК 10. За мостове, путове и железнице.

Делокруг:

пројектовање, грађење и одржавање свих државних путова и мостова у бановини, као и путова и мостова досадашњих обласних самоуправа, и надзор над пројектовањем, грађењем и одржавањем недржавних путова и мостова;

сви послови по закону о државним и самоуправним путовима и уредбама, донетим на основу тих закона, које су вршиле досадашње установе спољне техничке службе Министарства грађевина;

сарадња у управи јавног аутомобилског саобраћаја.

ОТСЕК 11. За хидротехничке радове.

Делокруг: уређење водених токова, канализација и снабдевање водом; искоришћавање водених снага, као и давање дозвола за искоришћавање водених снага по важећим законским прописима; мелиорације; сви послови односно водних задруга и метеорологија.

ОТСЕК 12. За архитектонске и електромашинске послове.

Делокруг: пројектовање, грађење и одржавање државних зграда и других архитектонских објеката у бановини, као и зграда и других архитектонских објеката досадашњих обласних самоуправа и надзор над пројектовањем, израдом и одржавањем недржавних зграда, намењених јавној употреби;

доношење свих одлука по постојећим грађевинским прописима.

VI. Одељење за социјалну политику и народно здравље.

У саставу одељења су:

ОТСЕК 13. За социјалну политику.

Делокруг: старање о ратним инвалидима, сирочади и сиромашнима;

одобравање упослења страним радницима и намештеницима;

надзор над свима хуманитарним установама у бановини.

ОТСЕК 14. За народно здравље.

У делокруг овог отсека спада:

1. Управљање купалиштима и лечилиштима;
2. управљање и надзор над болницама, дечијим и инвалидским установама, школама за бабице и другим установама;
3. пројектовање, грађење и проширење нових болница;
4. предлози за оснивање нових болница и нових болничких одељења;
5. извршење одредаба правилника о болницама;
6. управљање службом и одређивање службе среским санитетским референтима;
7. доношење одлука о другом и последњем степену по свима кривицама донетим на основу санитетског закона и осталих санитетско-полицијских прописа;
8. одобравање опште лекарске праксе; назива специјалисте; обављања практичног стажа; вршења волонтерске лекарске службе; вршења споредне службе; дентистичке праксе; праксе нижем санитетском особљу (бабицама, масерима и сл.);
9. одобравање за слободно руковање апотеком; апотекарских концесија на основу расписаних стечаја; о продаји и отварању апотека; одобрења за држање дрогерија; за увоз и продају отровних ствари; ретаксација апотекарских рачуна за државне и самоуправне установе и надлештва;
10. одобрења уговора и избора општинских лекара и бабица по расписаном стечају;
11. одређивање комисије за преглед умоболних и упућивање умоболника у болнице, у случају где је до сада то била надлежност министра;
12. одобравање и извршење асанација у границама одобрених кредита.

Примедба. — I. Код сваке банске управе као стручни саветодавни орган бана установљен је **санитетски савет** којему претседава начелник Одељења за соц. политику и народно здравље.

Делокруг савета је: давање мишљења у свим случајевима где то одређује § 41. Закона о банској управи те подношење предлога о питањима народног здравља, уређењу здравствене службе и здравствених установа. (Правилник о саставу и делокругу Банског санитетског савета објављен је у броју 297—CXXIV. „Службених Новина“ од 18. децембра 1929., а допуна тог правилника од 20. јуна 1930. у бр. 159—LIX. Сл. Н. од 16. јула 1930.)

II. За вршење целокупне хигијенске службе у свакој бановини постоје још по један **Хигијенски завод,** који је потчињен бану са свима њему подређеним хигијенским установама.

VII. Финансијско одељење.

У саставу одељења:

Рачуноводство и бановинска благајна.

Одељење обавља све рачуноводске и благајничке послове целокупне банске управе и њезиних установа као и све послове око буџетирања, — рукује самосталним бановинским приходима и расходима.

Привремена упутства о вођењу послова рачуноводске и благајничке службе **код финансијских одељења** бановинских управа објављена су 15. новембра 1929. (Сл. Н. бр. 270—CX од 18. новембра 1929.)

VIII. Одељење за трговину, обрт и индустрију.*

У саставу одељења:

ОТСЕК 15. За трговину, обрт и индустрију.

У делокруг овог отсека спадају:

1. послови по закону о радњама од 29. јуна 1910. године;
2. послови по наредби о вршењу обрта од 8. фебруара 1909. године;
3. послови по законском чланку XVII од 1884. год. (обртни закон);
4. послови по обртном реду и његовим изменама и допунама;

---

* Упутства о надлежности и делокругу кр. банских управа у ресору Министарства трговине и индустрије објављена су у броју 297—XXIV. „Службених Новина“ од 18. децембра 1928.

5. послови:
по законском чланку XIV—1881. о давању зајма уз ручни залог;
по законском чланку XXII—1888. о дражбоваоницама;
по законском чланку XXV—1890.;
6. продужавање рока за вршење распродаје по закону о распродајама од 15. јуна 1929. год.;
7. давање дозвола за приватне и јавне агенције;
8. решавање по жалбама противу одлука трговачких, индустријских и занатских комора, о легитимисању трговаца, индустријалаца, занатлија и њихових путника код прикупљања поруџбина, као и по издавању легитимација за трговачке путнике;
9. одлучивање по закону о сеоским дућанима од 25. октобра 1870. год. са његовим изменама и допунама;
10. одобравање и премештање годишњих сајмова, панађура, марвених сајмова и недељних пазарних дана;
11. послови, који по закону о општинској мерини од 31. јануара 1896. год. спадају у делокруг Министарства трговине и индустрије;
12. послови по питањима торбарења, у колико по закону не спадају у надлежност првостепене управне власти;
13. контрола трговине и извоза пољопривредних производа;
14. надзор над привредним задругама;
15. надзор и располагање задужбинама, закладама и фондовима, чији интереси не прелазе границу бановине;
16. послови по законима о устројству трговачких, индустријских и занатских;
17. послови по закону о јавним складиштима од 28. априла 1889. године;
18. надзор над свим пословима који се односе на акционарска друштва, командитна друштва, осигуравајућа друштва, кредитне задруге и остале установе које се баве примањем улога на штедњу;
19. одобравање одржавања приватних трговачких и занатских течајева;
20. издавање уверења за одобравање повластица по закону о општој царинској тарифи и одређивање комисија у вези с тим;
21. послови који се односе: на оснивање, уређење и рад свих нижих стручних школа и појединих течајева при њима, на надзор над радом и особљем свих средњих стручних школа, на градњу, одржавање и снабдевање свих школа у ресору Министарства трговине и индустрије.

ОТСЕК 16. За рударство.

У делокруг овог отсека спадају:
1. одобравање и продуживање свих врста рударских права и повластица (концесија), издавање повеља по одредбама рударских закона и закона о минералним уљима и земним илиновима, сем за крајеве где не постоје рударска затишта;
2. вођење рударског катастра, рударских права и повластица на подручју бановине поред рударског катастра код рударских судова, у колико они постоје;
3. одобравање прибележака у рударским књигама;
4. прописивање као и редовна и егзекутивна наплата рударских такса (регални данци) и пристојби;
5. спровођење одлука о давању, дообн и брисању повластица рударским судовима;
6. издавање посебних рударских полицијских наредаба и вршење опште рударске полицијске службе по рудницима, у циљу заштите и обезбеђења рударског особља, радњи и површине;
7. надзор над свим истраживањима и рудницима у погледу вршења дужности и права рударског подузетника;
8. одобравање оснивања рударских друштава, задруга и слично;
9. одобравање свих рударских радња (окана, поткопа и слично), подизање рудничких грађевина, железница, топионица, зграда, магацина, јазова, путева;
10. одобравање права господарења по рударском закону од 15. априла 1886. године;
11. одобравање употребе рудничких вода;
12. одобравање заштитних рејона за бање, водоводе и слично, и његово уношење у рударски катастар;
13. одобравање планова рада, проветравање, одлагање рада, годишњих извештаја о раду на свим рудницима;
14. одобравање уговора и контрола изданих рударских права и повластица за минерална уља, земне смоле и плинове;
15. оцена услова о експропријацији земљишта, отштета за земљиште и доношење одлука по тим питањима;
16. доношење одлука о међусобним односима и споровима рударских истраживалаца и повластичара, о службеностима и другим питањима;
17. надзор над установама за осигурање рударског особља, као и над братимским благајнама у бановини;
18. посебна здравствена служба, инспекција рударског рада и заштита рударског особља;
19. старање о извршењу рудничких и службеничких права и обавеза као и приноса за братимску благајну;
20. одобравања примања у рад и постављања одговорних стручних лица домаћих и иностраних, у рударским предузећима;
21. одобравање радног и службеног реда за рударско особље;
22. предузимање законских мера у случају несреће у рудницима и истраживање несретних и смртних случајева;
23. одобравање колективних радних уговора рударског особља;
24. постављање рударских инспектора по потреби службе у већим рударским округима (ревирима);
25. надзор над радом рударским и топиоиичких овлашћених инжињера и мерача;
26. изрицање казни одузимања рударских права и повластица за вођење и примена принудних мера на рудницима у случају тешких повреда рударских прописа или кад постоји опасност за сигурност по живот и рад;
27. рударска и топиоиичка статистика;
28. давање мишљења по пореским питањима за рударска предузећа према одредбама закона о непосредним порезама као и по предметима рударске и топиоиичке струке;

29. остали послови у вези са спровођењем осталих рударских земаљских закона;
30. нижа рударска настава.

Примедба. На основу закона о земаљској одбрани од 14. јула 1930.:

1. При свакој **банској управи** и при **управи града Београда** установљује се као саветодавни орган: **комитет за исхрану,** и то под претседништвом бана. У **састав** комитета улази:

начелник пољопривредног одељења;

шеф отсека за пољопривреду и сточарство;

два члана општинског пољопривредног одбора и три пољопривредника из дотичног места које одреди бан по предлогу Главног задружног савеза у Београду.

Комитети за исхрану, када наступи примена чл. 1. закона о земаљској одбрани — постају централним органом пољопривредне организације у бановини и управљају свима пољопр. организацијама у своме подручју.

2. При сваком **срезу** образује се **„Срески одбор за исхрану"**. У саставу: начелника среза, ср. пољопр. референта, два члана среског пољопр. одбора и 2 пољопривредника или извозника из дотичног места, које одреди срески начелник.

3. У свакој **општини** образује се **„Општински одбор за исхрану"** у саставу: претседника општине, два члана општ. пољопр. одбора и два пољопривредника или извозника из дотичне општине.

Дужност је среских и општинских одбора за исхрану да у смислу чл. 18. за случај примене чл. овог закона обезбеде одржање пољопривредно-сточарске производње у своме рајону и да воде тачну статистику о добивеним производима.

(Закон о земаљској одбрани штампан је у бр. 161—LX. Сл. Н. од 18. јула 1930.)

---

3. Уредба о утврђењу имовине, начину управе и буџетирања бановина и ликвидацији имовинских односа досадањих среских и обласних самоуправа

од 23. октобра 1929. године.

(Уредба је штампана у бр. 250—CII. Сл. Н. од 25. октобра 1929.)

Главне одредбе.

Чл. 1. Основ за финансијско газдовање бановина јесте бановински буџет прихода и расхода бановине за наступајућу годину.

Чл. 2. Бановински буџет спрема бан са својим стручним референтима.

Буџетска година почиње се 1. априла и свршава се 31. марта.

Време за које се сви рачуни о приходима и расходима по бановинском буџету морају свршити зове се рачунска година. Она се почиње 1. априла кад и буџетска и траје до 1. јула идуће године.

Чл. 3. Приходи и расходи у бановинском буџету морају бити подељени на буџетске партије.

Сва партија у бановинском буџету мора садржавати приходе, а исто тако и расходе једне врсте, једног рода и једне природе.

Расходи предвиђени у једној партији имају се трошити само на оно чему су намењени и у висини буџета одређене суме.

Прекорачења бановинским буџетом одобрених сума и трошење сума предвиђених у једној партији за подмирење потреба предвиђених у другој партији забрањена су. За противно поступање одговорни су наредбодавац и рачунополагач.

Чл. 4. Бановински буџет је јаван и он мора чинити једну целину.

Сви приходи ма по ком основу постојали и ма какве врсте били, морају бити унесени у бановински буџет, који обухвата и пословање свију посебних фондова, завода, установа и предузећа.

Чл. 5. Расходи, који се сваке године морају предвидети бановинским буџетом јесу:

1. сви издаци који по специјалним законима падају на терет бановине;
2. лични издаци од самоуправе преузетог особља, надлештава и установа;
3. материјални издаци за потребе надлештава и установа;
4. отплата бановинских дугова и интереса;
5. издаци на непредвиђене потребе.

Чл. 6. Приходи бановина, који се у буџет уносе, јесу:

1. приходи од имања која припадају бановини;
2. приходи од разних бановинских установа, завода, предузећа, радова и т. д.;
3. прирез на државни порез, који без одобрења Министра финансија не може прећи проценат 10%;
4. самосталне бановинске дажбине;
5. уступљени државни извори прихода у целини или становитом поступку или тангенти.

Као ванредни приходи улазе:

1. примања од продатих бановинских имања;
2. суме од закључених зајмова;
3. помоћ, додаци и субвенције, ако би их према постојећим законима било;
4. неисплаћени приходи и потраживања из ранијих година;
5. приходи од поклона и завештања;
6. непредвиђени приходи.

Чл. 7. Приликом састава, решавања и доношења бановинског буџета, бан ће се старати да приходи и расходи буду правилно процењени, водећи том приликом рачуна о економској снази народа и принципима разумне штедње.

Чл. 8. Поред прихода и расхода побројаних у члану 5. и 6. ове Уредбе, бановине могу у свој буџет унети и расходе који служе за задовољење месних економских, културних и социјалних потреба, и који иду на помагање месног благостања, културног, привредног и економског снажења дотичне бановине.

Чл. 9. Буџет идуће године има бити готов најдаље до 31. децембра текуће године и послат Министру финансија на преглед и одобрење.

Као материјал за буџет мора се приложити завршни рачун минуле буџетске године и експозе бана.

Чл. 10. Одлуку о буџету Министар финансија дужан је донети у року од месец дана по пријему буџета.

Извршење бановинског буџета.

Чл. 11. Бановински буџет извршује бан; он је по њему наредбодавац.

Као наредбодавац носи пуну одговорност пред властима и Главном контролом, за правилност и законитост издатих наредаба, у погледу извршења буџета.

Чл. 14. Самосталним бановинским приходима и расходима рукује финансијско одељење банске управе.

Чл. 15. Ниједна наредба за исплату по бановинском буџету не може бити стављена ни извршена док претходно по њој шеф финансијског одељења не буде писмено констатовао да за ту потребу има у довољној мери одобреног кредита.

Наредба за исплату претпоставља један фактички извршени посао, рад, службу, набавку и у њој се мора означити партија и позиција из које се исплата врши.

Пре извршења исплате сваки налог мора бити уредно ликвидиран, оверен и признат као исправан, снабдевен овереним правдајућим документима, а непотрошени материјал у инвентар и магацинске књиге уведен, што ће на рачуну бити увек означено и од руковаоца ствари и материјала потписом потврђено.

Чл. 17. Целокупан посао на извршењу буџета бановине, мора бити уписан у књиге како би се у свако доба могло видети, пратити и контролисати стање ових послова.

Чл. 18. На крају сваког месеца бан или орган кога буде одредио као наредбодавца, вршиће преглед касе и уверити се о правилном руковању новцем и вредностима.

Остале одредбе.

Чл. 19. Одобрени буџет важи за ону годину за коју је донет; стога се сви буџетски приходи морају прикупити, а расходи извршити у тој години.

Ако ипак, по свршетку буџетске године, остане неизмирених расхода, они се морају извршити до краја рачунске године. После тога рока, на рачун истекле буџетске године, не могу се вршити никакве исплате.

Чл. 20. Ако буџет не буде на време решен и одобрен, важиће за то време буџет минуле године и издаци ће се чинити по прошлогодишњем буџету, и то само месечно по дванаести део од оних кредита, који су у прошлогодишњем буџету одобрени.

За то време и приходи ће се скупљати у границама предвиђеним прошлогодишњим буџетом.

Чл. 21. Ако се у току године буде показало да је који буџетом одобрени кредит недовољан, па би било потребно да се он увећа, или, ако у буџету за дотичну годину није никако предвиђен кредит за неку неодложну потребу, бан ће поднети Министру финансија на решење предлог за повећање или накнадно одобрење потребног кредита.

Чл. 22. Ако се у току буџетске године покаже потреба, која се не би могла подмирити из редовних прихода, може се она подмирити путем закључења зајма у земљи или на страни.

Чл. 23. Ако би се указала потреба за куповином или отуђењем каквог непокретног имања, пре закључења уговора о куповини и продаји доставиће се предмет Министру финансија на оцену и одобрење.

Чл. 24. Све набавке, продаје, радови и остало, чија вредност прелази суму од 100.000 динара, вршиће се путем јавног надметања на начин и по прописима за државне послове.

Чл. 25. За увођење нових и за повећање до сада постојећих самосталних дажбина потребно је претходно одобрење Министра финансија.

Чл. 26. Министар финансија административним путем и путем својих изасланика контролисаће рад органа за извршење ове Уредбе.

Чл. 27.—46. садржавају прелазна наређења.

Примедба. Решењем Министра финансија од 11. јуна 1930. (Сл. Н. бр. 159—LIX. од 16. јула 1930.) банови и управник града Београда овлашћени су:

1. да могу одобравати уговоре о набавкама као и радове у режији до суме до 500.000 динара, по свима пословима по којима им припада право решавања. До ове суме могу одобравати уговоре о једногодишњем закупу зграда;

2. да могу одобравати уговоре о продаји покретне државне имовине као и расходовања неупотребљиве покретности (намештаја, прибора, материјала, осакаћене стоке итд.), којих вредност не прелази суму од 100.000 динара, а непокретних државних имања којих годишњи приход не прелази суму од 100.000 динара;

3. да могу изузетно одобравати уговоре за продају дрвета из редовних сечина у државним шумама по привредном плану јавним лицитацијама до вредности до 250.000 динара, изузимајући режијско пословање.

Бан може ова своја права пренети и на помоћника бана.

4. Правилник о организацији и раду банских већа

од 3. јула 1930.

(Објародован је у бр. 149—LV. Сл. Н. од 4. јула 1930.)

Чл. 1. Банско веће је саветодавни орган бана и заседава у седишту бановине.

Чл. 2. Чланове банског већа поставља и смењује министар унутрашњих послова из реда лица која могу својим саветом најбоље послужити интересима бановине.

Чл. 3. Сваки члан банског већа добива декрет о своме постављењу, који му издаје бан дотичне бановине.

Чл. 4. Чланови банског већа пратиће у првом реду економски, социјални и културни развитак срезова и градова (варош), за које су постављени, и подносиће бану претставке у којима ће указивати на потребне мере у томе правцу.

Напосе пратиће и подносиће претставке о пословима који се односе на: пољопривредна добра, расаднике, огледне и контролне станице; унапређење сточарства и живинарства (перадарства) одржавањем и оснивањем бановинских расплодних станица; стручно образовање земљорадника путем бановинских пољопривредних школа и повремених стручних течајева; одржавање и унапређење недржавних шума; оснивање нових и одржавање постојећих бановинских болница, дечијих домова, домова убогих, старача и старица, бановинских лечилишта и бања, као и потпомагање оштећених од елементарних непогода; на одржавање постојећих и просецање нових путева и железница, као и на одржавање и подизање школских зграда и регулације река и бујица; потпомагање стручног усавршавања занатског, трговачког и домаћинског подмлатка; потпомагање Сокола и просветно-културних и хуманих друштава, — као и о свима пословима који би се у овом погледу односили на њихов крај.

Чланови банског већа могу давати мишљења о свима тим питањима и за целу бановину.

Чл. 5. Чланови банског већа не смеју се мешати нити утицати на решавање и доношење одлука у пословима управних власти, нити уопште вршити ма какве интервенције код власти. Своје дужности члана банског већа могу вршити само у седницама банског већа и подношењем предлога и претставки у смислу члана 4.

Чл. 6. Банско веће састаје се редовно једанпут годишње на позив бана, и то најдоцније месец дана пре коначног утврђивања бановинског буџета. Седнице у овом сазиву могу трајати највише 15 дана.

Чл. 7. Бан позива чланове банског већа у седнице већа.

Чл. 8. Седнице банског већа држе се у просторијама које бан одреди.

Чл. 9. Бан руководи седницама и радом банског већа.

Чл. 10. На свакој седници прозивком утврдиће се који су чланови присутни.

Чл. 11. На првој седници прочитаће се предлог бановинског буџета који унапред припрема бан. Сваки члан банског већа овлашћен је да на њега ставља своје примедбе и подноси предлоге поменуте у члану 4.

Бан ће нарочито саслушати веће о томе, које су потребе у срезовима и градовима (варошима) најхитније природе, па ће према својој оцени и финансијској моћи бановине предузимати све што је потребно, да се оне задовоље и средства у буџету осигурају.

Чл. 12. Кад се саветовање о бановинском буџету сврши, чланови банског већа могу покретати и друга питања која се односе на послове изнете у члану 4.

Чл. 13. Бан може по претходном одобрењу министра унутрашњих послова позивати чланове банског већа у ванредне седнице банског већа које не могу трајати више од пет дана, и у другим важним прликама, нарочито у стварима које се односе на закључивање зајмова, отуђење бановинске непокретне имовине, као и код доношења важних уредаба које би имале јачи финансијски ефекат.

Приликом одређивања дана сазива седница треба по могућству водити рачуна о томе да ти дани не падну у време кад су пољопривредни и други привредни радови у пуном јеку.

Чл. 14. Помоћник бана и начелници одељења банске управе могу присуствовати седницама банског већа. Бан може позвати и друге референте да тим седнипама присуствују.

Деловођу са помоћним особљем, за вођење записника о раду банског већа, одређује бан из реда чиновника банске управе.

Чл. 15. Чланови банског већа дужни су уредно долазити у седнице банског већа.

Чл. 16. Банско веће не може радити, ако није присутна бар половина његових чланова.

Чл. 17. Сем лица из члана 14. овог Правилника и претставника надзорне власти нико други не може присуствовати седницама банског већа.

Чл. 18. Сваки члан банског већа може говорити, ако добије реч, само о предмету који је на дневном реду.

Чл. 19. Бан може наредити:

1. да нико о истом предмету не може говорити више од два пута, и

2. да се време говора ограничи.

Чл. 20. О раду банског већа води се записник и у њега се уводе сва изнесена мишљења. Бан може наредити да се гласа о предмету који је изнет пред банско веће, и резултат ће се увести у записник.

Гласање се врши седањем и устајањем. Записник потписује бан и деловођа.

Чл. 21. Члановима банског већа за које се прозивком утврди да су присутни седницама, припада дневница у висини дневнице чиновника I. категорије треће групе, а онима који нису из места где се седнице држе, поред дневница и путнина чиновника ове категорије и групе, и дневница за време путовања за долазак на седнице и повратак.

Чл. 22. Сви издаци учињени за пословање банског већа падају на терет бановинског буџета.

Чл. 23. Овај правилник може се изменити и допунити одлуком Министра унутрашњих послова.

III. Окружни инспекторати

установљени су решењем Министра унутрашњих послова од 23. X. 1929.

(Сл. Н. бр. 250—СП. од 25. октобра 1929.)

У Дравској бановини: у **Марибору.**

У Савској бановини: у **Вараждину, Огулину и Осијеку.**

У Врбаској бановини: у **Бихаћу** и **Јајцу.**

У Приморској бановини: у **Мостару.**

У Дринској бановини: у **Тузли, Ужицама у Шапцу.**

У Зетској бановини: у **Бијелом Пољу, Дубровнику** и **Косовској Митровици.**

У Дунавској бановини: у **Великом Бечкереку, Крагујевцу, Смедереву** и **Сомбору.**

У Моравској бановини: у **Зајечару** и **Крушевцу.**

У Вардарској бановини: у **Битољу, Призрену** и **Штипу.**

Подручје појединих инспектората види у прегледу Бановина.

У надлежност окружних инспектората спада:

1. **Старање о пословима јавне безбедности.**

У ту сврху **окружни инспектори дужни су да** **срески начелницима** и полицијским властима и органима **издају наређења за очување јавне безбедности** и за предузимање потребних законских мера у случајевима кад је јавна безбедност угрожена или поремећена, када ће по потреби обједињити и руководити акцију органа безбедности. У првом реду имаће у виду старање о државној безбедности, о личној и имовној безбедности, о мерама за сузбијање криминалитета, и одржавању јавног поретка.

2. **Вршење надзора над радом власти и органа опште управе** и над радом општинских власти и њених органа, као и над органима установа подређених властима опште управе.

У ту сврху **окружни инспектори су дужни да врше прегледе код власти опште управе и да о стању управе и раду њених органа подносе извештаје бану.**

Жалбе на неисправан рад власти и на поступке дотичних органа примаће и извиђаће окружни инспектори лично или преко одређених власти и органа; узимаће на одговор службенике за неисправности у служби или ван ње учињене, и према стању ствари, по довршеном извиђају, спроводиће предмете надлежнима на даље расправљање.

Жалбе ће окружни инспектор примати писмене, а према приликама може их примати и на записник. Узимаће у поступак и све оно што лично сазна ма на који начин о неисправности и противзаконитим поступцима власти и органа унутрашње управе. Извиђаће на исти начин и све оно што му бан достави на извиђај у циљу вршења надзора.

У случајевима кад због хитности и природе предмета инспектор добије директна наређења или упутства од Министра унутрашњих послова, он ће та наређења одмах и извршити, а по извршењу известиће и бана.

Осим тога окружним инспекторима је дужност да у свима приликама у додиру са властима опште управе на њиховом подручју издају им било писмена било усмена упутства за правилно и брзо обављање службе.

Појединим окружним инспекторатима могу се према потреби, а по предлогу бана, доделити одлуком Министра унутрашњих послова и други послови опште управе.

Окружни инспектори имају права изрицати казне над свима подређеним им службеницима за неуредности по члану 124. до 127. Закона о унутрашњој управи.

Окружни инспектори су дужни да тромесечно најмање једанпут обиђу све срезове у своме подручју.

Над срезовима, који нису потпали под окружне инспекторате, бан врши надзор преко својих виших чиновника на исти начин како је то прописано за окружне инспекторе.

IV. Полиција.

1. Управа полиције.

образоване су Уредбом од 22. марта 1930. у главним местима свих 9 бановина са подручјем:

1. **У Љубљани** за град Љубљану и општине Мосте, Згорња Шишка и Вич.

2. **У Загребу** за град Загреб и места: Одра, Брезовица, Врапче, Ремете, Сесвете и Шестине.

3. **У Бањалуци** за град Бањалуку и места: Петрићевац, Бујак и Делибашино село.

4. **У Сплиту** за град Сплит и села: Врањиц, Солин и Сућурац.

5. **У Сарајеву** за град Сарајево и општину Алипашин Мост.

6. **У Цетињу** за град Цетиње и општину Околина Цетиња.

7. **У Новом Саду** за град Нови Сад, општину Каменица и добровољачко насеље Ветерник.

8. **У Нишу** за град Ниш.

9. **У Скопљу** за град Скопље и места Доње Водно, Горње Водно и Хапријево.

(Уредба је обнародована у бр. 69—XXIV. „Службених Новина" од 26. марта 1930.)

§ 3. Претстојништво градске полиције решава као државна месна полицијска власт првог степена.

Жалбе против његових аката подносе се бану.

У погледу поступка и административног пословања важе за претстојништво градске полиције исти прописи као и за опште управне власти првог степена.

§ 4. Претстојништво полиције дели се према потреби на одељке.

О броју одељака, о подели послова на њих општте о унутрашњем уређењу надлештва као и о систематизацији броја особља надлежни бан издаће потребне прописе по одобрењу Министра унутрашњих послова.

Исто важи и у погледу прописа о административном пословању, у колико су услед природе послова потребна отступања од прописа који важе за опште управне власти.

§ 5. За вршење службених послова градска општина је дужна издржавати потребан број полицијских и канцеларијских чиновника и остало помоћно особље, а за спољашњу извршну (егзекутивну) службу потребан број надзорних извршних чиновника, униформисаног стражарског особља и полицијских агената.

§§ 6. и 7. одређују правила за постављање, премештавање и отпуштање полицијских чиновника.

§ 8. Градска општина дужна је дати потребне зграде и просторије за смештај надлештва и његових установа, одржавати их, снабдевати надлештво намештајем, материјалним потребама, огревом и осветљењем и сносити остале трошкове који су неопходни за полицијску службу.

§ 9. Да се обезбеди редовно пословање претстојништва градске полиције, општина ће унети у свој буџет према систематизованом стању особља потребне своте за принадлежности полицијског особља, колико ти издаци не терете државу, као и своте које су потребне за покриће материјалних потреба надлештва и полицијских установа.

У случају спора у погледу обима обавеза које терете општину, решава надлежни бан, а против његовог решења градска општина може поднети жалбу Министру унутрашњих послова.

II. Делокруг.

§ 10. Надлежност претстојништва градске полиције протеже се на подручје градске општине за коју се образује.

Где се покаже потреба, Министар унутрашњих послова може проширити територијалну надлежност на непосредну околину града.

§ 11. Претстојник градске полиције као државна месна полицијска власт врши непосредно полицијске послове, а послове опште управе колико су му законским прописима додељени.

Нарочито спадају у његов делокруг:

1. одржавање јавне безбедности, реда и мира;
2. старање о личној и имовној безбедности;
4. послови полицијске надлежности по прописима о друштвима и зборовима;
5. послови полицијске надлежности у погледу штампе;
3. сузбијање унутрашње и спољне противдржавне и разорне пропаганде и акције;
6. старање у погледу сигурности и реда при јавном саобраћају (колском, аутомобилском, трамвајском и т. д.); спровођење прописа о аутомобилима, моторним и другим возилима, вођење евиденције и контроле над њима као и издавање возних дозвола шоферима;
7. вршење здравствене полиције и сузбијање алкохолизма, псовке, неморала, конкубината и проституције; спречавање трговине белим робљем; сарадња код скрби за морално посрнуле;
8. издавање сведоџби о владању појединим лицима, давање информације државним и самоуправним властима о моралном и политичком владању као и о породичном и имовном стању лица;
9. надзор над гостионицама, кафанама и сличним радњама, преноћиштима, јавним састајалиштима, забавиштима и приредбама на јавним местима, спровођење прописа о затварању ових радњи;
10. извршење одлука управном егзекуцијом у колико се извршење не обавља преко надлежне општине;
11. поступак по установама општег грађанског права у слојевима самовласне самопомоћи у питањима поседа, као и настојање у циљу поравнања приватно-правних спорова, ако то интересована страна тражи;
12. примање и вођење евиденције изгубљених и нађених предмета и поступање по односним прописима;
13. изрицање пресуда о изгону и надзор у погледу изгнаних лица;
14. спровођење закона о ношењу и држању оружја;
15. спровођење прописа о пријављивању лица; надзор у погледу дозволе боравка и упослењу странаца, издавање уверења о боравку, о идентитету особа као и уверења у погледу извоза покућства без царине, издавање путних исправа за унутрашњи и малогранични саобраћај и легитимација за добијање морнарских књижица нашим држављанима; визирање путних исправа страних држављана;
16. надзор над спровођењем исељеничких прописа;
17. сарадња при извршивању ветеринарских прописа за сузбијање заразних болести стоке;
18. надзор над вршењем здравствених прописа и сарадња са санитетским властима у погледу јавнога здравства;
19. надзор над вршењем прописа о сузбијању скупоће и патворења животних намирница;
20. надзор и издавање дозвола за приређивање јавних продукција, позоришних и кинематографских претстава, концерата, музике у јавним локалима, јавних играчки, шпортских приредби, маскерада, цензурисање њихових програма и текстова као и надзирање позоришног и кинематографског реда;
21. надзор над извршивањем наредаба о голубовима-листоношама и о ваздухопловству;

22. спровођење прописа за обрте јавних најамних возара (са мотором и анималном вучом);

23. надзор над извршивањем обртних прописа о кућарењу (торбарењу), као и прописа о отварању и затварању трговачких и занатских радњи;

24. послови поверени по закону о држављанству;

25. послови поверени по закону о мерама и по закону о контролисању чистоће израђевина од злата, сребра и платине;

26. правна помоћ по тражењу судова и осталих власти, нарочито да на захтев потпомажу судове и друге власти као и јавне органе у случајевима принудног извршења њихових извршних одлука;

27. сарадња са државним тужилаштвима односно судовима код истраживања кривичних дела у смислу установа законика о судском кривичном поступку;

28. извештавање виших власти о опажањима у смислу члана 47. става 2. Закона о унутрашњој управи;

29. вршење казнене власти по кажњивим делима из управног казненог законика, вршење казнене власти у извршењу наредаба у смислу члана 69. Закона о Унутрашњој управи као и по кажњивим делима из члана 47. и 78. Закона о Унутрашњојој Управи; кажњавање прекршаја законских прописа, чије извршивање спада у њихов делокруг;

30. помагање општина у пословима локалне полиције (пољске, грађевинске, пожарне, пијачне итд.) као и пријављивање прекршаја које кажњавају општине;

31. опште старање да се поштују закони и законски прописи;

32. послови, који су у посебним законима задржани за државне управне власти првог степена као и послови који се налажу претстојнику градске полиције нарочитим наређењем виших власти.

§§ 12. и 13. доносе прелазна наређења.

Примедба: Закон о државним полицијским извршним службеницима од 24. октобра 1930. штампан је у бр. 254—LXXXVIII. „Службених Новина" од 5. новембра 1930.

V. Остали важнији закони и уредбе опште управе.

1. Главне одредбе закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности

од 30. марта 1929.

I. Дела за која важи овај закон.

(Закон је обнародован у бр. 78 — XXXII Служб. Новина од 3. априла 1929.)

Члан 1.

Добивају одмах обавезну снагу прописи §§ 133., 319., 371., 379., 384. до 390., 395., 397. и 401. Кривичног Законика за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца од 27. јануара 1929. године, који гласе:

§ 133.

Ко државног службеника, судију државног, изабраног или општинског суда, судију берзанских, управних и међународних судова или чланове међународних комисија поклоном или обећањем какве користи наводи да учини што законом противно или да не учини нешто што по закону треба учинити или да трпи нешто противно закону, казниће се строгим затвором и новчано до 100.000 динара.

Дати поклон или имовинска корист одузеће се у корист Фонда (§ 42.).

§ 319.

Ако је утају учинио државни службеник при вршењу јавне службе или тутор, старатељ, или васпитач у погледу поверене му имовине, казниће се робијом до десет година.

Ако је вредност утајене имовине мања од 1000 динара, утајивач ће се казнити строгим затвором и губитком часних права.

§ 371.

Ако је дело из § 369. учинио адвокат, јавни бележник, колико не ради као повереник суда, или државни правозаступник, казниће се строгим затвором, а у особито тешким случајевима робијом до пет година и новчано у оба случаја.

§ 379.

Државни службеник који се послужи новцем, хартијама од вредности или стварима које су му по служби поверене или који их да другом лицу ради послуге, казниће се строгим затвором до три године.

§ 384.

Државни службеник (§ 14. бр. 3.) који захтева или прими какав поклон или другу какву корист, као и који захтева или прими обећање поклона или какве користи, да изврши или не изврши какву службену радњу коју би и без тога имао да изврши или не изврши, казниће се строгим затвором.

Државни службеник који по свршеној таквој радњи или нерадњи прими поклон који пре тога нити му је био обећан нити га је захтевао, казниће се затвором.

§ 385.

Државни службеник који захтева или прими какав поклон или другу какву корист, као и који захтева или прими обећање поклона или какве користи, да изврши какву службену радњу

коју по закону не би смео извршити или да не изврши службену радњу коју би по закону морао извршити, казниће се робијом или заточењем до пет година.

§ 386.

Државни службеник који у вршењу своје службе у намери да извесном лицу користи или да га оштети, погази закон, казниће се затвором најмање шест месеци.

Ако ово учини судија, почасни или избрани судија при службеном раду или одлучивању у правним предметима, казниће се заточењем до пет година или затвором.

§ 387.

Судија, почасни или избрани судија који за какву судијску радњу, извршену или пропуштену прими поклон или другу корист или захтева или пристане на дато му обећање, казниће се строгим затвором.

Ако он ово учини за судијску радњу коју ће имати после тога да изврши или не изврши, казниће се робијом до пет година.

Ако извршење или пропуштање судијске радње садржи и гажење закона или другу какву повреду службене дужности, учинилац ће се казнити робијом до десет година.

§ 388.

Новац или ствари које је државни службеник (§§ 384.—387.) добио, одузеће се у корист Фонда (§ 42.).

§ 389.

Државни службеник који наплати од неког ма у ком виду нешто што овај није дужан платити или више него што је дужан, као и државни службеник који при исплати из државне касе или при предаји каквих ствари у своју корист мање исплати или преда, казниће се затвором.

§ 390.

Државни службеник који у кривичном, грађанском, дисциплинском или управном поступку изнуди употребом противправних средстава какав исказ, казниће се затвором.

§ 395.

Државни службеник или верски претставник који злоупотребом своје службе или положаја некога принуди да нешто учини или не учини или да нешто трпи чиме се вређа његово право, казниће се затвором или новчано до 50.000 динара.

Гоњење се предузима по предлогу.

§ 397.

Државни службеник који у какав службени спис, записник или исправу стави штогод неистинито или прећути какву истиниту чињеницу или овери својим потписом или службеним жигом спис, записник или исправу са неистинитом садржином или овакве документе уништи или сакрије, казниће се строгим затвором или затвором.

Ако државни службеник ово учини у намери да себи или другоме прибави какву корист или да другога оштети, казниће се робијом до десет година.

§ 401.

Државни службеник који без допуштења надлежне власти саопшти коме штогод што је као тајну у служби сазнао, казниће се затвором до две године.

Исто тако казниће се и ко то учини по изласку из службе.

Ако државни службеник ово учини у намери да себи или другоме прибави какву корист или да другога оштети, казниће се строгим затвором.

Члан 2.

За дела из §§ 319., 371. и 395. Кривичног Закона важи овај Закон, само колико је такво дело учинио државни службеник.

Члан 3.

Ко при уговорима са државом или самоуправним телима злоупотребом свога јавног или друштвеног положаја примајући на себе да за награду посредује да се уговор склопи или не склопи или да се склопљен уговор измени, изврши или неизврши, учини да се тиме оштети држава или самоуправно тело, казниће се строгим затвором и новчано и губитком часних права, а у особито тешким случајевима робијом до пет година и новчано до 250.000 динара.

Истом казном казниће се ко на начин поменут у ставу првом за награду посредује да се исплата из државне или самоуправне благајне учини или не учини.

Прописи § 388. Кривичног Закона од 27. јануара 1929. год. вреде и овде.

Члан 5.

За сва у претходним члановима поменута дела важиће овај закон како у погледу извршилаца тако и у погледу потстрекача и помагача, били они државни службеници или друга лица.

Ако лице против којег се води поступак због једног од дела поменутих у чл. 1. и 3., треба да одговара још за које кривично дело које не стоји у вези с овим делом, неће вредити поступак по овом закону за то дело, него ће се оно издвојити и упутити надлежном суду на поступак.

II. Кривични поступак по овом закону.

Члан 6.

По кривичним делима из чл. 1. до 3. поступиће као првостепени судови: Првостепени Суд за Град Београд; Првостепени Скопљански Суд; Окружни Суд на Цетињу; Судбени Сто у Загребу; Земаљски (Дежелни) Суд у Љубљани; Окружни Суд у Сплиту; Окружни Суд у Новом Саду; Окружни Суд у Сарајеву.

Члан 8.

За вођење извиђаја (истраге) постављају се посебни истражни (иследни судије).

Члан 9.

Сва државна и самоуправна надлештва и сви државни и самоуправни органи дужни су истражном судији на његов писмени захтев ставити на располагање сва акта из званичних архива, свршена или несвршена, осим аката, која Министар спољних послова или Министар војске и морнарице означи као строго поверљива.

Исто тако дужни су сви новчани заводи, као и сва друга предузећа, доставити истражном судији на његов писмени захтев потребне податке и потребне акте.

Ако који од поменутих завода или предузећа не би поступио у одређеном року по тражењу истражног судије или би овоме чинио сметње или иначе отежавао његов рад, казниће се сваки онај члан управног одбора или онај директор или службеник тога завода или предузећа, који је за то крив, затвором до шест месеци. Поред тога може се казнити и новчано до 50.000 динара (§ 42. Кривичног Законика). Новчана казна, у колико се не може наплатити, замениће се затвором рачунајући по 200 динара за један дан затвора.

III. Грађанско-правна наређења.

Члан 11.

Суд ће на захтев државног заступника пресудом којом осуђује окривљеника због каквог кривичног дела по овоме закону, у исто време огласити ништавим и правни посао који је био предмет кривичног дела.

IV. Извиђање сумњивог порекла имовине или прихода државних службеника.

Члан 15.

Ако неки државни службеник расипничким или раскошним начином живота или упадљивим куповањем покретности или непокретности изазове сумњу о исправности порекла своје имовине или својих прихода, старешина службеников дужан је одмах предузети потребне извиђаје ради утврђења порекла његове имовине, односно његових прихода.

Покаже ли се довољна сумња да је службеник до те имовине или до тих прихода дошао на начин који сачињава дело за које се казни по овом закону или по постојећим дисциплинским прописима, његов старешина учиниће одмах што треба да се против тог службеника покрене кривични или дисциплински поступак.

V. Губитак државне или самоуправне службе.

Члан 16.

Државни или самоуправни службеник који је осуђен за какво кривично дело по овоме законе, може се и у случајевима у којима није по прописима кривичног закона изречен губитак државне или самоуправне службе, отпустити из државне или самоуправне службе, без обзира на године службе и без права на пензију, ако се кривичним делом показао недостојним службе.

---

2. Измене и допуне закона о општинама

ЗАКОН ОД 6. ЈАНУАРА 1929. Г.

са изменама и допунама од 22. новембра 1929 г.*

Чл. 1. Све општинске управе у целој држави данашњим даном се разрешују.

Чл. 2. У општинама града Београда, Загреба и Љубљане претседници и потпредседници (градоначелници и подначелници) постављају се и смењују Краљевим указом на предлог Министра унутрашњих послова, а остали чланови општинске управе решењем Министра унутрашњих послова.

Чл. 3. У осталим општинама поставиће Велики жупани нове општинске управе.

Чл. 4. Надлежност општинских управа остаје и на даље иста, како је предвиђена досадашњим уредбама (статутима) о општинама, а број чланова општинске управе прописује Министар унутрашњих послова.

Чл. 5. Исто тако Велики жупани разрешиће дужности досадашње општинске бележнике и поставити нове.

Чл. 6. Велики жупани поставиће по својим областима комесаре који ће падаље водити све послове досадашњих обласних скупштина и обласних одбора који се овим законом распуштају.

Ближе одредба о раду ових комесара издаће Министар унутрашњих дела.

Чл. 7. Све одредбе закона, уредаба, штатута, наређења и правилника које су у противности са овим законом, престају важити.

(Закон је обнародован у „Службеним Новинама" бр. 6. од 6. јануара 1929. — измене — у бр. 276./1929. године.)

ЗАКОН ОД 12. ФЕБРУАРА 1929.

Чл. 1. Спајање општина, стварање нових општина разгруписавањем, одвајање појединих места од једне општине и придавање другој, као и одређивање назива и седишта општинама, вршиће се, од дана ступања на снагу овога закона, уредбом Министра унутрашњих дела по пристанку Претседника Министарског савета.

Све ове промене објављиваће се у „Службеним Новинама".

Чл. 2. Општински зборови, где су законом предвиђени, укидају се и све њихове надле-

---

* Примедба. Законом о изменама и допунама у Закону о општинама од 5. јуна 1903. г., изданим 11. марта 1929. г. и обнародованим у „Службеним Новинама" бр. 65—XXVIII. од 19. марта 1929. — прописани су детаљи о надлежности општине града Београда.

жности, било по закону о општинама, било по специјалним законима, вршиће општински одбори.

Где по законима постоје сеоски (месни) зборови (скупштине), укидају се и замењују месном управом од 5—10 грађана дотичног места, које именује Велики жупан дотичне области.

Чл. 3. Управа општине града Београда састављена је од претседника, два потпретседника, једног кмета са свршеним правним факултетом и четрдесет пет одборника.

За пуноважна решења општинског суда потребан је потпис претседника и два потпретседника.

За суђење по грађанском судском поступку, уредби о убрзању рада, као и за иступна дела по општем кривичном законику и по нарочитим законима који спадају у надлежност **општинског суда,** надлежан је **кмет правник.**

Све послове, који су до сада по закону о општинама од 5. јуна 1903. године или по специјалним законима вршили чланови општинског суда (кметови), може у Београду претседник општине одлуком о распореду рада пренети на појединe општинске службенике, као и послове означене у тачки 3., 4. и 6. члана 109. поменутог закона.

Чл. 4. **У градовима, којима је законом или статутом стављено у надлежност вршење опште управне власти у првом степену,** могу се за градске начелнике (поглаваре града) наименовати лица која имају услове за општинске одборнике (већнике) и 30 година живота. Где су са оваквим условима наименовани начелници (поглавари града), за вођење опште управних послова мора град имати службеника који има услове за среског поглавара прописане законом о општој управи.

Чл. 5. Овлашћује се Министар унутрашњих дела да може уредбом изменити досадашњи број одборника у општинама.

(Закон је обнародован у „Службеним Новинама" бр. 37. од 14. фебруара 1929.)

Уредбом од 17. јуна 1930. непосредна надзорна власт над општинама у седишту кр. банских управа — у којима су ту власт досада вршили срески начелници — пренесена је на банове. (Сл. Н. бр. 139—LII. од 23. јуна 1930.)

---

3. Закон о именима места и улица и о обележавању кућа бројевима

од 18. фебруара 1930.

(Закон је обнародован у Сл. Н. бр. 44—XVI., а исправак у бр. 62—XXII. 1930.)

I. Имена места.

Чл. 1. Свако насељено место (град, варош, варошица, трговиште, село) носиће само своје званично утврђено име.

О имену новог места и о промени имена места одлучује Министар унутрашњих послова.

Нова имена места објављиваће се у „Службеним Новинама".

Чл. 2. Управно одељење Министарства унутрашњих послова надлежно је за рад на утврђивању имена места. Ови предмети ће се по потреби претресати и у Већу старешина Министарства унутрашњих послова.

Чл. 3. Утврђено име места уписује се у Матицу имена места коју води Министарство унутрашњих послова.

Матица ће имати као додатак азбучни регистар места.

Чл. 4. На путевима при улазима у насељена места учвршће општина на крајњим кућама или на нарочитим стубовима таблице на којима ће бити урезано или рељефно израђено име места, општине и среза.

II. Имена улица и тргова.

Чл. 5. Општинска власт ће по потреби давати и мењати имена улицама и трговима.

Заоравања су имена улица и тргова која се не слажу са историјском прошлошћу, или са сиошљним односима Краљевине, или са националним циљевима.

Чл. 6. На почетку и на крају сваке улице означиће се на таблици име дотичне улице.

У градовима који имају више од 25.000 становника овакве таблице поставиће се и на сваком раскршћу. Поред тога у тим градовима на таблици ће се означити и кварт коме припада та улица, њен део или једна њена страна, односно трг.

Таблице са именима улица и тргова набавља и поставља општина о своме трошку.

III. Бројеви имања — кућа.

Чл. 7. У ушореном месту свако имање у границама изграђеног ушореног дела места имаће свој редни број.

У неушореном месту свака кућа имаће свој редни број.

Кућа по овом закону је свака зграда у којој се станује стално или привремено, у којој постоји кућно огњиште и у којој се може преноћити.

Обележавање имања — кућа бројевима извршиће општинска власт на лицу места уз помоћ сопственика.

Чл. 8. Обележавање имања — кућа бројевима извршиће се засебно у сваком месту које има засебно име, и то арапским бројевима.

Таблице набавља општинска власт и уступа их сопственицима имања — кућа по цени коштања.

Сопственик имања — куће је дужан да прими таблицу и одређени му кућни број од општине и да је утврди или да дозволи да се утврди на видном месту његове куће — покрај главног улаза како би се споља јасно видели.

Сопственици имања — кућа морају се старати да им ове таблице буду чисте.

Чл. 9. Храмови законом признатих вероисповести не добивају бројеве, али те бројеве добивају куће у којима станују службеници храмова. Бројеве добивају манастири, текије, касарне, војни станови, болнице, сиротињски домови (склоништа), казнени заводи и т. д.

Железничке станице, школе и друге јавне зграде у сваком случају добивају број, нако у њима нико не станује.

Зграде, ако у њима нема стана, не добивају број.

Чл. 10.—18. садржава детаљна упутства о обележавању кућа бројевима у појединим случајевима.

IV. Казнене одредбе.

Чл. 19. Ко скине, уништи, оштети или запрља таблицу са бројем или именом места или улице, или ко кућни број уништи, или ко не извести власт о ономе што је дужан известити по овом закону, казниће се иступно новчаном казном од 10 до 200 динара или затвором од 1 до 4 дана. Новчана казна се изриче у корист државне касе.

V. Спискови имања — кућа.

Чл. 20. Свака општина саставиће Списак кућа по бројевима, ако је место неушорено; а ако је ушорено, саставиће Списак имања и кућа по улицама и бројевима са додатком о бројевима кућа по неушореним деловима.

У списак ће се уносити и све промене.

Чим неки сопственик подигне нову кућу или парцелише имање у ушореном делу места, дужан је да то јави општинској власти ради увођења у Списак имања — кућа и ради стављања броја на кући — имању. Исто тако је дужан да пријави и уклањање куће ради измене у списку.

VI. Прелазне одредбе.

Чл. 21. Досадашња утврђена имена места уписаће се у Матицу имена места. Сва нова имена и промене уписаће се накнадно.

Чл. 22. Ако више места имају исто име, учиниће се потребна промена имена установљењем неког додатка постојећем имену или давањем потпуно новог имена.

Чл. 23. До 1. јула 1930. године сва имања — куће по прописима овог закона морају бити обележене бројевима.

Спискови имања — кућа морају бити готови до 1. августа 1930. године.

До краја 1930. године имена места и улица морају бити таблицама назначена по прописима овога закона.

---

4. Zakon o ličnim imenima

od 19. februara 1929.

(Štampan je u Sl. Nov. br. 47—XXI. od 26. februara 1929.)

Čl. 1. **Ime** u smislu ovoga Zakona je trajna oznaka kojom se fizička lica međusobno razlikuju.

Čl. 2. Svaki državljanini Kraljevine Jugoslavije dobiva i nosi ime koje se sastoji iz: porodičnog i rodenog imena.

Kada se u zvaničnim aktima, dokumentima i spiskovima označuju lica, mora se najpre navesti porodično, a zatim rodeno ime.

Državljanin Kraljevine Jugoslavije ne sme se označivati imenom koje bi, sem porodičnog i rodenog imena, imalo još koji dodatak pred ili iza porodičnog ili rodenog imena, a koliko to nije ovim Zakonom propisano odnosno dopušteno.

Čl. 3. Svaki državljanin Kraljevine Jugoslavije ima pravo da traži da se naziva onim imenom koje ima po propisima ovog Zakona, a njega veže dužnost da to ime nosi i da se njime isključivo služi, bez obzira na mesto boravka.

Čl. 5. **Porodično ime** je oznaka fizičkog lica po njegovom poreklu, koje se u jednoj krvnoj zajednici trajno i nepromenjeno nasleduje.

Čl. 6. Porodično ime dobija odnosno nosi:

1. rodenjem, bez obzira na mesto rodenja, zakonito dete po svom zakonitom ocu;
2. rodenjem, bez obzira na mesto rodenja, nezakonito dete po svojoj materi;
3. po rešenju prvostepene upravne vlasti, dete rodeno od nepoznate matere ili nadeno na teritoriji Kraljevine Jugoslavije sve dok se jedan od roditelja ne pronade.

Čl. 7. Nezakonito dete žene, rastavljene ili razvedene izvršnom presudom, ili udovice, dobiva i nosi devojačko porodično ime svoje matere, tj. porodično ime koje je po svom poreklu dobila i nosi mati.

Čl. 8. **Rodeno ime** je oznaka, koja se detetu daje posle rodenja, da se po njoj razlikuje od lica koja nose isto porodično ime.

Čl. 9. Pravo i dužnost odredivanja rodenog imena detetu, kada se rodi, pripada u prvom redu ocu odnosno vanbračnoj materi; u nedostatku zakonitog oca to pravo odnosno dužnost prelazi na mater, a ako ove nema, ili u slučaju da je dete nadeno, na prvostepenu upravnu vlast.

Promena porodičnog imena.

Čl. 10. **Porodično se ime menja:** 1. pozakonjenjem (legitimatio); 2. udajom; 3. usvojenjem (adoptio).

Čl. 13. Udajom žena dobiva porodično ime svog zakonitog muža; to je udadbeno porodično ime. Ona dobija pravo i dužnost, da se služi isključivo tim porodičnim imenom.

Svoje devojačko porodično ime može žena upotrebljavati samo kao dodatak udadbenom porodičnom imenu, i to tako, da pred svoje predašnje porodično ime stavi reč: rodena.

Čl. 14. Udadbeno porodično ime žena zadržava i u slučaju rastave braka.

No ako se brak razvede, žena, koja prema sudskoj odluci nije kriva ili je samo oglašena za sukrivca pri razvodu braka, ima da bira između udadbenog i svoga devojačkog porodičnog imena; dok u slučaju da sva krivica pada na ženu, moći će porodično ime muževljevo držati samo s njegovim pristankom, inače uzima ponovo svoje devojačko porodično ime.

U slučaju da se brak poništi izvršnom sudskom odlukom, žena gubi udadbeno porodično ime i prima opet porodično ime svog pokojnog muža.

Čl. 15. Usvojenjem (adoptio) dobija usvojeni pravo i dužnost, da iza svoga porodičnog imena nosi i porodično ime usvojitelja.

Čl. 16. Sem slučajeva navedenih u čl. 10., **porodično ime se može promeniti i rešenjem nadležne vlasti,** ako postoje za takvu izuzetnu odluku naročite okolnosti.

Čl. 17. Ko po svojoj navršenoj 21. godini dokaže, da mu porodično ime koje je sa rođenjem dobio od svog oca ili svoje vanbračne matere, odnosno pozakonjenjem, bez sopstvene krivice smeta u poštenom radu radi održanja svoga života ili mu inače prouzrokuje kakvu bitnu štetu, ima pravo tražiti da mu nadležni Ban da odobrenje za promenu porodičnog imena.

Promena porodičnog imena mora se odobriti, ako u glavnom sadržava težnju da se tačnije identifikuju lica istog porodičnog imena.

Čl. 18. Molbu odnosno zahtev za promenu porodičnog imena snabdevenu dokazima, treba predati prvostepenoj upravnoj vlasti.

U molbi, odnosno zahtevu može se navesti više porodičnih imena, od kojih jedno želi po odluci vlasti nositi.

Promeni porodičnog imena u opšte može, uz podnošenje dokaza, prigovoriti onaj, čija bi prava i interesi bili pozitivnim rešenjem oštećeni ili u ozbiljnu opasnost dovedeni.

Odobrenju traženog porodičnog imena mogu prigovarati samo nosioci istog porodičnog imena (prezimenjaci).

Čl. 19. Rođeno ime ostaje celog života nepromenjeno.

Ipak Ministar unutrašnjih dela može, na obrazloženu molbu, izuzetno dopustiti promenu rođenog imena, ako se osvedoči da ima za to naročito zamašnih razloga a ne protivi se propisima moliočeve vere.

Čl. 20. Ko u skladu sa postojećim propisima menja svoju versku pripadnost, može tom prilikom sam izabrati drugo rođeno ime; isto važi i za one, koji se posvećuju kakvom crkvenom redu.

U oba slučaja mora se promena rođenog imena prijaviti nadležnom Banu, koji našavši da gornje činjenice stoje, naređuje upis u matičnu knjigu.

Čl. 21. Svaku konačnu dozvolu za promenu imena mora nadležna vlast, uz oznaku starog i novog imena objaviti u »Službenim Novinama«. Promena imena važi od dana kada je objava oglašena.

Upis imena.

Čl. 23. Svaki porođaj, ženidba i slučaj smrti upisuje se po postojećim propisima u matične knjige uz uznaku porodičnog i rođenog imena dotičnih lica.

Upis porodičnog imena mora se izvršiti, tako da se tačno podudara sa matično zavedenim porodičnim imenom pretka od kojega proizlazi u smislu čl. 6. odnosno 10. ovog Zakona.

Rukovalac matičnih knjiga odbiće upis samo onih rođenih imena, koja vređaju verske osećaje, koja se protive moralu, ili su inače uvredljiva.

Čl. 24. Slučaj porođaja dužni su roditelji najdocnije za 30 dana po rođenju, sa potrebnim podacima, prijaviti nadležnom rukovaocu matičnih knjiga i dete mu prikazati.

Za tačno izvršenje ovog propisa odgovorna su, pored roditelja, i lica koja po svom zvanju pomažu kod porođaja (lekari, babice, bolničarke), ako su kod tog bila uposlena.

Čl. 25. Ako bi se kod upisa porođaja u matičnu knjigu, s obzirom na propise čl. 23. ovog Zakona, moralo upisivati porodično ime po starom pravopisu, ili ime srpskog, hrvatskog ili slovenačkog porekla, protivno pravilima srpskog, hrvatskog ili slovenačkog pravopisa, mora rukovalac matičnih knjiga ime upisati u saglasnosti sa pravilima pomenutog pravopisa.

Ali ako otac deteta, odnosno otac njegove vanbračne matere, pred rukovaocem matičnih knjiga pismeno ili usmeno pred dva svedoka u zapisnik izjavi da ne odustaje od upisivanja porodičnog imena tačno prema propisima čl. 23. ovog Zakona, ta se izjava mora uvažiti, ali samo u slučaju dokazane činjenice, da se porodično ime dotičnog roda za poslednjih 60 godina upisivalo u maticu rođenih tako kako to otac traži.

Ovo isto važi i za rođeno ime, ako takav otac ne odustane od želje koju je u tom pogledu izrazio pred rukovaocem matičnih knjiga.

Čl. 26. Svaki ima pravo, da za svoje porodično ime traži ispravnost odnosno ispravku upisa ili izvoda iz matičnih knjiga, ako nije u skladu sa propisima ove glave.

Isto pravo ima takođe predak s obzirom na upise koji se tiču njegovih potomaka.

Čl. 27. Ispravku matičnog upisa za svoje porodično ime ima pravo tražiti svako, ma se upis izvršio po propisima čl. 23. ovog Zakona, i to:

1. ako dokaže da se porodično ime predaka pisalo drukčije nego što je u matici zavedeno;
2. ako se radi samo o pravopisnim razlikama i ispravka se želi saobrazno čl. 25. ovog Zakona;
3. ako se želi, da se porodično ime piše po pravilima fonetike.

Niko ne može tražiti ispravku matično-zavedenog imena kojim bi se povredio propis stava čl. 25. ovog Zakona.

Čl. 29. Nahoče ili dete nepoznatih roditelja upisuje se u matičnu knjigu sa porodičnim i rođenim imenom koje odredi prvostepena upravna vlast na čijoj je teritoriji dete nađeno.

Ako se docnije utvrdi poreklo takvog deteta, upravna vlast mora putem nadležnog Bana pokrenuti službenu ispravku.

Čl. 30. Sve opštinske vlasti moraju upisivanje imena u knjige saobraziti propisima ovoga Zakona kad vode knjige zavičajnih državljana, i ako im rukovođenje matičnim knjigama ne bi bilo povereno.

Čl. 31. U cilju identifikacije, ko hoće, može se poslužiti i rođenim imenom zakonitog oca odnosno vanbračne matere. U tom se slučaju između poro-

dičnog i rođenog imena dotičnog postavlja početno slovo očevog odnosno materinog imena. Ako za identifikaciju ni to nije dovoljno, može se navesti celo rođeno ime roditelja, ali tako da ga u obliku prisvojnog prideva stavi između porodičnog i rođenog imena. (Primer: Petrović M. Đuro ili Petrović Markov Đuro, ili Krstić Živojinova Ana, i za primer nezakonitog porekla: »Jurković Olgin Dušan).

Pridevi »mladi«, »stariji« kao i njihove obične skraćenice ne smatraju se kao njihovi sastavni delovi imena i mogu se upotrebljavati, ako je to potrebno zbog identifikacije.

Čl. 32. U porodici, ili inače u privatnom opštenju, može se rođeno ime upotrebljavati skraćeno ili prema običajima preudešeno.

Kod svojeručnog potpisa može se rođeno ime izostaviti ili označiti samo početnim slovom ili običnom skraćenicom, sem potpisa na predstavkama upućenim vlastima, koje moraju uvek biti potpisane punim imenom.

Čl. 33. Ko ispuni uslove odnosnih zakonskih propisa i može dokazati, da ima akademsko dostojanstvo ili titulu, može svom porodičnom imenu dodati skraćenicu, kojom se obično označuje dotično akademsko dostojanstvo ili titula (doktor — Dr., inžinjer — ing., magister — mr.).

Ko je dobio diplomu, kojom mu se priznaje akademsko dostojanstvo na kojem stranom univerzitetu ili visokoj školi, sme na teritoriji Kraljevine Jugoslavije upotrebljavati dotični akademski naslov samo tada, ako je diploma nostrificirana na kojem našem univerzitetu.

Čl. 34. Autori literarnih ili drugih umetničkih dela, mogu u vezi sa tim delima upotrebljavati izmišljena imena (pseudonime), koliko to nije u opreci sa odredbama kaznenog zakona, zakona o štampi ili sa zakonskim propisima o zaštiti autorskog prava.

Čl. 35. Umetnicima: pozorišnim, filmskim ili kakve druge artističke struke koji se u ovom zanimanju javno pojavljuju, može nadležna prvostepena upravna vlast odobriti privremenu upotrebu kakvog izmišljenog imena. To se ime sme upotrebljavati isključivo u vezi sa umetničkom delatnošću; međutim u privatnom životu upotreba takvih imena nije dopuštena.

---

5. Uredba o prijavljivanju stanovništva

od 15. januara 1930.

(Štampana je u br. 18—VII. Sl. N. od 24. januara 1930.)

I. Dužnost prijavljivanja i prijavnice.

§ 1. Svaki boravak u jednom mestu mora biti prijavljen mesnoj policijskoj vlasti.

§ 2. Za službu prijavljivanja postoji prijavnica kod mesne policijske odnosno opštinske vlasti.

§ 3. Određuje delokrug prijavnica.

§ 4. Svaki vlasnik ili odgovorni upravitelj kuće dužan je da u roku od 24 sata prijavi odnosno odjavi propisanim formularom svakog stanara koji se u kuću useli ili iz nje otseli, bez obzira da li je on sam taj stanar i da li izdaje stan uz naplatu ili daje besplatno.

Takođe su dužni prijavljivati i odjavljivati:

a) svi stanari koji jedan deo svoga stana izdaju potstanarima — potstanare;

b) upravnici javnih i privatnih škola, konvikata, siročićkih i ubožnih domova i sličnih zavoda — lica koja u tim zavodima stanuju;

v) upravnici bolnica — službeno osoblje koje stanuje u bolnicama i bolesnike koji nisu inače već prijavljeni u tome mestu;

g) nadzornici vojnih zgrada — građanska lica koja stanuju u njima.

Ko stanuje u provizornim stanovima (kolebe, pećina i drugo), dužan je prijaviti se sam.

Prijave — odjave rođenih, venčanih i umrlih podnose nedeljno spiskom oni organi koji vode odnosne matrike.

§ 6. Zasebne prijave i odjave ne čine se za ženu kao i decu ispod 18 godina, ako se ne nastanjuju zasebno.

§ 7. Prijave — odjave potpisuju vlasnik odnosno upravitelj kuće i stanar.

§ 8. Prijave se podnose prijavnici u 2 primerka.

§§ 9.—11. sadržavaju detaljna uputstva glede prijava i odjava u pojedinim slučajevima.

II. Rad prijavnica po prijemu prijava.

§§ 12.—21. sadržavaju uputstva o radu prijavnica.

III. Prijave prolaznih stanara po hotelima i sličnim radnjama, kao i gostiju.

§ 22. Upravitelji hotela, prenoćišta, pansiona, hanova i sličnih radnji dužni su da u roku od 12 časova prijave i odjave one koji kod njih otsednu, i to državljane Kraljevine jednim primerkom, a strane državljane sa po dva primerka. Ovakve prijave važe najviše 60 dana, a posle tog roka obnavljaju se, ako nema odjave. Ovi upravitelji su dužni da tačno vode knjigu evidencije stanara u koju unose redom sve osobe koje kod njih otsednu. Ova knjiga sadržava: redni broj, dan doseljenja, porodično i rođeno ime, godine života, zanimanje, državljanstvo, zavičajnost, bračno stanje, veru, odakle i gde se putuje, putnu ispravu i dan odseljenja.

Ова књига стоји полицијским органима на расположење за увиђај. Мора се чувати пет година од последњег уписа. При промени управитеља у томе року, предаје се новом управитељу, а ако се са радњом престане, предаје се пријавници.

Пријаве и одјаве мора да носе и редни број ове књиге за евиденцију.

§ 23. Гости станара пријављују се и одјављују пријавама и одјавама како је прописано за случајеве из § 22. — и то само ако су ти гости из другог места. — Оваква пријава важи највише 60 дана; после тог рока обнавља се, ако нема одјаве.

IV. Опште одредбе.

§ 25. У местима која припадају сеоским општинама пријављивана и одјављивана ће бити само она лица која нису стални становници тих места или која нису држављани Краљевине.

§ 26. У градовима, према потреби и одлуци бана, пријавнице ће водити кућне спискове сталних станара. Свака кућа имаће своју листу у коју се убележавају подаци о сталним станарима по реду њиховог пријављивања.

§ На основу података пријавнице могу се приватним лицима по писменим молбама давати обавештења или исправе, по оцени старешине месне полицијске власти. Старешина ће ускратити то давање у поједином случају, ако за то нађе оправданих разлога.

§ 28. Формулари биће штампани по обрасцима доданим овој уредби. Формулари се морају тачно и читко испуњавати. Страна имена имају се исписати и на језику народности дотичног лица.

V. Одговорност и казне.

§ 29. За неизвршену пријаву или одјаву одговорни су они који су дужни пријаву или одјаву поднети, а за тачност података о станару одговоран је дотични станар.

§ 30. Ко се огреши о прописе ове Уредбе, кажњава се новчано од 10 до 500 динара, а за случај неисплате новчане казне у остављеном року затвором од 1 до 10 дана.

VI. Закључна одредба.

§ 31. Ова Уредба ступа на снагу на дан 1. маја 1930. године којим се даном стављају ван снаге сви досадашњи прописи о пријављивању становништва.

ПРИМЕДБЕ ГЛАВНОГ УРЕДНИШТВА.

1. **Списак свих закона, уредаба и правилника** изданих у г. 1929. и у првој половини г. 1930. **у ресору Министарства унутрашњих послова** — штампан је на стр. 206. и 230. овог свеска Алманаха.

2. **Закон о заштити јавне безбедности** и поретка у држави од 6. I. 1929. са изменама и допунама од 1. III. 1929. штампан је у „Службеним Новинама“ бр. 9. и 54—XXIII. 1929. г. — (Види стр. 134. Алманаха.)

3. **Уредба о држању и ношењу оружја** од 15. фабруара 1929. — штампана је у Сл. Нов. бр. 42—XIX—1929.

4. **Закон о заклетвама и заверама** од 15. II. 1929. штампан је у „Службеним Новинама“ бр. 39/1929. г.; уредба о полагању заклетва и завера општинских управа, општинских службеника и служитеља као и комесара обласних самоуправа и обласних чиновника од 16. II. 1929. — штампана је у „Службеним Новинама“ бр. 40—XVIII. 1929. г.; уредба о тексту заклетве која се полаже поводом стицања држављанства пирођењем — од 19. III. 1929. — штампана је у „Службеним Новинама“ бр. 67/1929.

5. **Уредба о устројству** и делокругу рада **Управе града Београда** штампана је у бр. 12—IV. Сл. Н. од 17. јануара 1930.

6. **Уредба о оцењивању службеника** Министарства унутрашњих послова, опште управе и бановинских потписана је 17. маја 1930. г. а штампана је у бр. 120—XLIV. Сл. Нов. од 30. маја 1930.

7. **Закон од 17. октобра 1930.** о изм. и доп. з. о унутр. управи од 30. јула 1930. — **постављању чиновника и службеника и ресору Министарства унутр. послова** — штампан је у бр. 243. Сл. Новина од 23. октобра 1930.

8. **Закон о држ. полицијским извршним службеницима** — од 24. октобра 1930. — штампан је у бр. 254—LXXXVIII. Сл. Н. од 5. новембра 1930.

9. **Закон о општем управном поступку** — од 9. новембра 1930. **(З. У. П.)** — штампан је у бр. 271—XCIII. Сл. Н. од 25. новембра 1930.

XI. Banovine — Бановине.

I. **Dravska** — (Ljubljana)
II. **Savska** — (Zagreb)
III. **Vrbaska** — (Banja Luka)
IV. **Primorska** — (Split)
V. **Дринска** — (Сарајево)
VI. **Зетска** — (Цетиње)
VII. **Дунавска** — (Нови Сад)
VIII. **Моравска** — (Ниш)
IX. **Вардарска** — (Скопље)
X. **Управа града Београда.**

1. **Geografski pregled.**
2. **Opšta uprava:**
   Kraljevska Banska Uprava — Bansko Veće Upravne vlasti — Policija.
3. **Opšti statistički pregled banovine**
   Spisak varoši i varošica
4. **Spisak svih državnih ustanova**
   (na teritoriju banovine)
5. **Pregled važnijih** (samoupravnih) **gradova.**
6. **Pregled srezova i opština.**

PREDGOVOR GLAVNOG UREDNIŠTVA.

Istorijska odluka Nj. Vel. Kralja od 3. oktobra 1929. stvorila je temelj i označila nove puteve za sav razvoj celokupnog života pojedinih delova naše Kraljevine u banovinama.

Banovine su postale jezgre državnog organizma, u njima se koncentriše glavni deo rada intelektualnih i ekonomskih snaga našeg naroda, te je od presudne važnosti da taj stvaralački rad u pojedinim banovinama već od prvih koraka bude što tačnije i detaljnije prikazan za širu javnost.

Međutim procesi stvaranja i organizacije novog života traže izvesno vreme. Zato bi **za sada bilo prerano sastavljati pregled pojedinih banovina sa detaljnim prikazom svih grana državnog i narodnog života,** nego **pregled izvesnih grana tog života** zbog celine **treba i nadalje prikazivati u okviru cele države odjednom.** Na to nas upućuje i sama struktura novog državnog uređenja označena u zakonu o Unutrašnjoj i Opštoj upravi i o njenim odnosima prema resornim Ministarstvima.

Zbog toga smo u ovaj prvi pregled banovina uvrstili za svaku banovinu samo podatke o organizaciji upravnih organa, spiskove svih postojećih državnih ureda i institucija, i detaljan pregled gradova, srezova i opština.

Detaljne podatke o pojedinim ustanovama ostavili smo za drugi deo Almanaha.

Dužnost nam je da napose ovde istaknemo naše priznanje svima koji su nam, shvaćajući značaj našeg rada, najpripravnije izašli u susret te pružajući podatke za svoj delokrug pridoneli time stvaranju ovog dela neosporive važnosti.

Zahvaljujući tome odzivu množine intelektualaca diljem cele države, na svim položajima, a uglavnom i državnih i samoupravnih službenika, dobili smo skoro **sto procenata odgovora** na poslate anketne karte, što **nam je omogućilo da uredimo najnoviji pregled naše Kraljevine na osnovu autentičnih statističkih podataka za god. 1929.** i to u mnogo većem opsegu nego je to bilo publikovano do sada.

Podatke koje smo započeli prikupljati još po oblastima, posle 3. oktobra 1929. morali smo iznova pregrupisati po banovinama dodavši i sukcesivno dodavajući sve nove promene, prateći uzastopce sve reforme u pojedinim granama drž. života, označujući konstantno sve promene u organizaciji pojedinih ustanova itd.

Taj komplikovan rad zahtevao je vremena, a i ponovne kontrole koju smo proveli iz temelja u g. 1930. — zahvaljujući blagonaklonoj potpori Centralnog presbiroa Predsedništva Min. saveta, susretljivosti Kraljevskih banskih uprava i svih sreskih načelnika.

Važna novost u uređivanju ovog dela bila je u tome što smo upotrebili posebne u tu svrhu specijalno naručene znakove, i postigli smo time ne samo ekonomiju prostora, već i ekonomiju vremena za čitaoce, kao i kompletnost i preglednost podataka.

Predavajući ovo delo javnosti sretni smo, što prilažemo naš skroman prilog velikom delu ujedinjenja i uređenja naše otadžbine koje je toliko srećno započeto inicijativom našeg Velikog Kralja.

Znaki in okrajšave

za pregled mest in občin Dravske banovine

⊡ = avtonomno mesto (samoupravni grad).
⊙ = neavtonomno mesto (grad, varoš).
⊙ = trg (trgovište, varošica).
✉ = pošta v kraju.
✉ = telegraf v kraju.
✉ = železniški telegraf.
P. = pristojna (nadležna) pošta.
T. = pristojni (nadležni) telegraf.
☎ = telefon v mestu.
🚉 = železniška postaja (stanica).
🚌 = avtobusni promet (saobraćaj).
□ = površina.
ha = hektarjev.
jut. = juter.
nas. = naselbin — (krajev, vasi, zaselkov).
kmt. = kmetij (domaćinstva).
preb. = prebivalcev (stanovnika).
▙ = kraljevska banska uprava.
◔ = okrožni inspektorat.
△ = sedež sreskega načelstva.
◮ = sreska izpostava.
✦ = uprava policije.
▶ = predstojništvo policije.
⊠ = davčna (poreska) uprava.
⊡ = glavni oddelek finančne kontrole.
⚖ = okrožno sodišče (okružni sud).
⚖ = okrajno sodišče (sreski sud).
🛏 = bolnica — (sanatorij).
✣ = dečji dom.
✙ = rimskokatoliška cerkev (župnija).
✝ = pravoslavna cerkev (parohija).
✝ = grškokatoliška cerkev (župa).
✠ = evangelijska cerkev — (cerkv. občina).
☾ = muslimanska džamija (imamat).
✡ = jevrejska veroizpovedna občina.
● = meščanska (građanska) šola.
◉ = osnovna šola (škola).
⊑ = število vzporednic (broj odeljenja).
= telovadnica (gimnastička dvorana).
◑ = obrtna (stručna zanatlijska) šola.
◑ = obrtno nadaljevalna — (opšte zanatlijska) šola.
○ = dečji vrtec (dečje zabavište).
✱ = nar. knjižnica in čitalnica (biblioteka).
⊕ = denarni zavod (hranilnica in posojilnica).
Ind. = industrija (tovarne).
✳ = mlin.
♂ = žaga (pilana, strugara).
△ = opekarna (ciglana, crepana).
⚒ = rudnik — (premogokop).
⚖ = veletrgovina.
☞ = sejem (sajam, vašar).
◡ = zdravilišče (lečilište, banja).
⊛ = letovišče — (oporavilište).
❄ = zimski in klimatski kraj.
■ = hotel (vila, pansion, svratište).
✕ = restavracija (restoran).
☕ = kavarna (kavana).
⊙→ = dela izvršena za decenij 1919—1929.
➽ = zaslužni kulturni in javni delavci.

za združenja, društva in zadruge

Udr. = združenja.
Dr. = društva.
Zadr. = zadruge.
Podr. = podružnica.
⇄ = društvo (urad) za tujski promet (promet stranaca) ali olepševanje mesta.
○ = kmetijsko (gospodarsko, težačko) društvo.
◎ = kmetijska (zemlj.) konzumna (nabavljačko-potrošačka) zadruga.
∞ = štedilna (kreditna, pripomoćna, veresijska) kmetijska zadruga.
C. K. = Rdečega Križa (Crvenog Krsta).
Čin. = činovniško društvo.
Dobr. = dobrodelno (dobrotvorno).
🔥 = gasilno (vatrogasno).
Gost. = gostilniško (gostioničarsko).
Dobrov. = dobrovoljsko.
Ind. = industrijsko društvo.
Inv. = invalidsko.
✱ = izobraževalno (prosvetno) društvo.
Izv. = izvozniško.
J. S. = Jadranska Straža.
J. M. = Jugoslovenska Matica.
🚲 = kolesarsko (biciklističko) društvo.
Lov. = lovsko (lovačko).
Muz. = muzično.
Nog. = nogometno društvo.
N. O. = Narodna Odbrana.
✿ = obrtno (zanatl.) društvo (zadruga).
Pev. = pevsko (pevačko).
Radn. = Delavsko (radničko) društvo.
🐟 = ribarsko društvo (ribarstvo).
Sp. = športno društvo (Sport).
➶ = strelsko (streljačko) društvo.
Trg. = trgovsko (trgovačko).
Vin. = vinogradniško društvo.
❁ = vodna zadruga.

I. Dravska banovina.

I. Geografski pregled.

POLOŽAJ.

Dravska banovina zavzema s. z. del državnega teritorija ter obsega glavno teritorij bivše pokrajine Slovenije, pozneje Ljubljanske in Mariborske oblasti, razen srezov Kastav, Črnomelj in Medimurje, a vštevši srez Čabar bivše Primorsko-krajiške oblasti.

Celotno **površje** Dravske banovine iznaša **15.936 km²** ali 6.4% celokupnega državnega teritorija.

V administrativnem oziru je Dravska banovina razdeljena na:

1 okrožni inspektorat,
24 srezov (z eno sresko izpostavo),
4 samoupravna mesta in
1043 samoupravnih občin.

MEJE.

I. Vsa **zapadna in severna meja** Dravske banovine je meja z Italijo, Avstrijo in Madžarsko.

II. **Jugovzhodna meja** Dravske banovine je skupna s Savsko banovino in gre: od Murskega Središča — ob Muri na zapad — do Pristave — potem na jug ob zapadni meji Medimurja — na Trnovec — ob Dravi na zapad do Lovrečan — po Halozah in Maceljskem Pogorju do izvira Sotle — ob Sotli do Save pri Ribnici — potem ob Bregani — Gorjancih — ob zapadni meji sreza Črnomelj, potem ob Kolpi in južni meji sreza Čabar do državne meje.

GORGVJE.

Severnozapadni del Dravske Banovine zavzemajo: **južnovzhodni obronki Julijskih Alp,** z najvišjo točko v naši državi: **Triglavom** (2864 m), s Škrlatico (2738 m) in Mangartom (2678 m).

Karavanke (Veliki Stol — 2243 m) in **Savinjske** (ali Kamniške) **Alpe** (Grintavec — 2569 in Ojstrica — 2349 m).

Severnovzhodni del zavzema **Pohorje** (Črni Vrh — 1613 m), **Velika Kopa** (1542 m), **Slovenske Gorice** in **Maceljsko Gorovje.**

Južnozapadni del dobiva severnovzhodne ogranke Trnovskega Gozda, Hrušice in Pivkeplanine (Snežnik — 1800 m).

Posebno skupino tvori **Dolenjski Kras** z Rogom (1100 m).

NIŽINE.

Izmed polj je treba omeniti Ljubljansko in Ptujsko Polje.

Izmed kotlin sta najvažnejši Bohinjska in Celjska.

VODE.

Važnejše reke so:

1. **SAVA** — od izvira (Sava Dolinka in Sava Bohinjka) do ustja Sotle.
   Pritoki Save. Z desne strani: Sora, Ljubljanica, Mirna in Krka. — Z leve strani: Kokra, Kamniška Bistrica, Savina in Sotla.
2. **DRAVA** — (od Labuda do Središča) **s pritoki:** desno: Bela, Mislinja in Dravina; levo: Labud, Pesnica in Mura.
3. **MURA** — (od Spielfelda do Murskega Središča) s Ščavnico in Lendavo.
4. **Gornji tok KOLPE.**

Važnejša jezera zo: Blejsko in Bohinjsko.

Važnejši slapovi so: Vintgar pri Bledu in Slap Savice pri Bohinjskem jezeru.

TEMPERATURA.

Srednja letna temperatura v Ljubljani je 9,0; po zimi 2,5; po leti 19,6. Letnih padavin je 1413 mm.

PREBIVALSTVO.

Na sedanjem teritoriju Dravske banovine je po popisu l. 1921. bilo: 212.211 kmetij in 1,037,838 prebivalcev ali 8.7% celotnega števila prebivalcev vse Kraljevine.

Po tem takem je gostota prebivalcev bila: 65,1 prebivalcev na 1 km² i 4.9 prebivalcev na 1 hišo.

Po materinskem jeziku: slovenskega 92,32%; nemškega 3,94% (največ v srezih Kočevje in Ljutomer in v mestu Mariboru): srbsko-hrvatskega 1.70% (največ v srezu Čabar in v mestih Ljubljana in Maribor); madžarskega 1,39% (največ v Prekmurju v srezih Dolnja Lendava in Murska Sobota); češkega in slovaškega 0,28% (glavno v mestih); ruskega 0,16% (največ v Ptujskem srezu); italijanskega 0,07% (glavno v Ljubljani); drugih jezikov 0,14%.

Po **veroizpovedanju:** rimokatolikov 96,57%; evangelikov 2,63% (glavno v srezih Murska Sobota in D. Lendava); pravoslavnih 0,62% (glavno v mestih in v srezu Ptuj); izraelitov 0,09% (največ v Prekmurju); ostalih 0,09%.

Po **najnovejših podatkih** za l. 1929. je v Dravski banovini sedaj: 5.794 naseljenih krajev (mest, trgov, vasi in selišč) in 1,075.494 prebivalcev.

Po tem takem iznaša za prošlih 8 let priraščaj prebivalstva okoli 37.500 prebivalcev.

GEOGRAFSKI POLOŽAJ VAŽNEJŠIH MEST.

	Nadmorska višina metrov	Sev. širina	Vzh. dolžina od Grinviča	Razlika krajevnega časa od srednjeevropskega
Ljubljana	300	46° 2′58″	14°30′40″	+ 1′57″
Maribor	270	46°33′33″	15°38′53″	— 2′35″

II. Obča uprava.

Ban.

Prvi ban Dravske banovine — od 9. oktobra 1929. je bil ing. Dušan Sernec, koji je 28. septembra 1930. bil imenovan za Ministra šum in rudnikov. (Njegovo sliko glej na str. 156. Almanaha.)

Od 28. septembra do 4. decembra 1930. je vršil dolžnost bana dr. Otmar Pirkmajer, pomočnik bana.

4. decembra 1930. je imenovan za bana Dravske banovine dr. Drago Marušič, advokat v Ljubljani in član Vrhovnega zakonodavnega saveta.

Dr. DRAGO MARUŠIČ

je bil rojen 10. decembra 1884. v Opatjem selu na Goriškem. Gimnazijo je končal v Gorici ter odšel v Prago, kjer je na tamošnji češki univerzi absolviral leta 1910. pravne študije. Nato je služil kot odvetniški pripravnik pri okrajnem sodišču v Gorici in pri deželnem in okrajnem sodišču v Pragi. Leta 1911. je promoviral za doktorja prava, nakar je odšel v Gorico, kjer je bil odvetniški kandidat. Že v tej dobi se je živahno udeleževal javnega življenja v Gorici. Kot podstarosta goriškega Sokola je bil faktični voditelj Sokolskega gibanja med tamošnjimi Slovenci. Bil je tudi predsednik goriške slovenske omladine, podpredsednik »Prosvete« ter funkcionar drugih narodnih društev. Bil je eden med prvimi osebami, ki so vodile nacionalne borbe na Goriškem, zlasti pri zadnjih volitvah v goriški mestni svet. Deloval je tudi kot tajnik Političnega društva takrat novo ustanovljene slovenske narodne stranke. Takoi početkom mobilizacije je moral oditi k vojakom. Še pred svojim odhodom je zbral okoli sebe na poslovilnem sestanku približno 400 Sokolov in mnoge drugega občinstva, kateremu je v jasnih besedah obrazložil važne naloge, ki čakajo Sokolstvo ob izbruhu svetovne vojne. Zaradi tega govora ga je začela zasledovati policija, toda da dr. Drago Marušič je bil že pri vojakih na fronti, kjer je z dvaintridesetimi drugimi vojaki 97. pešpolka prešel 26. avgusta 1914. v rusko ujetništvo. V ruskem ujetništvu je takoj skupno z znanim narodnjakom notarjem Tomo Šorlijem pričel živahno propagando za naše narodne cilje. Meseca junija 1915. je prišel kot dobrovoljec v Srbijo skupno z Tomo Šorlijem. — Nato je bil član Jugoslovenskega odbora v Nišu, pretrpel v Albaniji Golgoto srbske vojske ter prišel končno v Rim in na Krf. Kasneje je bil dodeljen srbskemu poslaništvu v Rimu. Leta 1917. je odšel v Ameriko, da organizira med tamošnjim narodom nacionalno propagando. Iz Amerike je leta 1919. prišel na mirovno konferenco v Pariz kot ekspert ekonomsko-finančno-reparacijske sekcije. — Leta 1920. je postal generalni tajnik naše delegacije pri reparacijski komisiji. Leta 1922. je prišel v Ljubljano, otvoril svojo odvetniško pisarno ter stopil v politično življenje kot glavni tajnik Samostojne kmetske stranke.

Dr. DRAGO MARUŠIČ
Ban Dravske banovine od 4. XII. 1930.

Podban.

Dr. OTMAR PIRKMAJER
Pomočnik bana Dravske banovine od 12. oktobra 1929.

Dr. OTMAR PIRKMAJER.

Rodil se je dne 25. VIII. 1888. kot sin nadučitelja v Framu pri Mariboru. Gimnazijo je študiral in dovršil v Mariboru, l. 1907., pravne študije v Gracu l. 1911., kjer je dosegel tudi doktorat prava.

L. 1912. je vstopil v politično upravno službo pri štajerskem namestništvu v Gracu, l. 1913. je bil prideljen okrajnemu glavarstvu v Slovenjgradcu, od 1914. pa okrajnemu glavarstvu v Ptuju, kjer mu je bilo leta 1918. — po razsulu Avstrije — poverjeno vodstvo urada. L. 1923. je radi specijalnega studija državnih ved absolviral na politični visoki šoli v Berlinu kurz za višje upravne uradnike ter je nato pri posameznih pruskih in bavarskih upravnih instancah proučeval upravno prakso.

L. 1924. je bil postavljen za velikega župana mariborske oblasti in marca 1927. za načelnika ministrstva notranjih poslov in pozvan v Beograd.

Leta 1928. je bil imenovan predsednikom komisije za upravno reformo pri ministrstvu za notarnje zadeve. V avgustu 1929. je bil imenovan za generalnega inspektorja notranje uprave, po razdelitvi države na banovine pa je bil 12. oktobra 1929. postavljen za pomočnika bana Dravske banovine v Ljubljani.

V svojem strokovno publicističnem udejstvovanju je v dnevnem in v strokovnem tisku objavil razne članke in razprave o ustavi, o občni upravi in o drugih pravnih problemih ter o aktualnih vprašanjih narodnega gospodarstva.

1. Kraljevska banska uprava Dravske banovine.

ODDELEK I. (Občij.

Načelnik: dr. Vončina Fran.

Sekretarijat. Šef: Senekovič Miroslav, banski svetnik.

Personalni odsek. Šef: Novak Stanko, sekretar.

ODDELEK II. (Upravni).

Načelnik: dr. Stare Leon.

Odsek 1. Občeupravni. Šef: Borštner Vinko, banski svetnik.

Odsek 2. Za javno varnost. Šef: Mencinger Anton, banski svetnik.

Odsek 2. Za javno varnost. V. d. šefa: dr. Logar Franc.

ODDELEK III. (Kmetijski).

Načelnik: inž. Podgornik Anton.

Odsek 4. Za kmetijstvo in živinorejo. Šef: inž. Zidanšek Josip, kmetijski inspektor.

Odsek 5. Za veterinarstvo. Šef: Pavlin Alojzij, veterinarski inspektor.

Odsek 6. Za agrarnopravne posle. Šef: dr. Šaplja Karel, agrarni inspektor.

Odsek 7. Za šumarstvo. Šef: inž. Šivic Anton, šum. inspektor.

ODDELEK IV. (Prosvetni).

V. d. načelnika: dr. Lončar Dragotin.

Odsek 8. Za osnovni pouk. Šef: dr. Kotnik Fran, prosvetni inspektor.

Odsek 9. Za srednji, učiteljski in strokovni pouk in za narodno izobraževanje: Prof. Ferjan Fran.

ODDELEK V. (Tehnični).

Načelnik: inž. Krajc Matija.

Odsek 10. Za mostove, ceste in železnice. Šef: inž. Orel Karel, tehnični višji svetnik.

Odsek 11. Za hidrotehnična dela. Šef: inž. Šturm Karel, tehnični višji svetnik.

Odsek 12. Za arhitektonske in elektrostrojne posle. Šef: inž. Skaberne Viktor, tehnični inspektor.

ODDELEK VI. (Za socijalno politiko in narodno zdravje).

Načelnik: dr. Dolšak Fran.

Odsek 13. Za socialno politiko. v. d. šefa: dr. Karlin Ivan, sekretar.

Odsek 14. Za narodno zdravje. Šef: dr. Mayer Ernest, zdravstveni inspektor.

ODDELEK VII. (Finančni).

V. d. načelnika: dr. Orel Filip.

ODDELEK VIII. (Za trgovino, obrt in industrijo).

Načelnik: dr. Marn Rudolf.

Odsek 15. Za trgovino, obrt in industrijo. Šef: dr. Ratej Fran, trgovinski inspektor.

Odsek 16. Za rudarstvo. Šef: inž. Stergar Vinko, rudarski inspektor.

Glavna pisarna. V. d. šefa: Sotelšek Ivan.

Službeni list Kr. banske uprave dravske banovine v Ljubljani. — Predstavnik in odgovorni urednik: Pohar Robert. — Tiska iz zalaga tiskarna »Merkur« v Ljubljani.

Opomba. Delokrog poedinih oddelkov in odsekov glej v šematizmu Kr. banske uprave.

2. Upravne oblasti.

4 mestna načelstva (županstva v avtonomnih mestih s pravico obče upravne oblasti I. stopnje (⊡): v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptuju).

24 sreskih načelstev (△) (seznam gl. v splošnem statističnem pregledu, a detaljne podatke v posebnem pregledu).

1 sreska izpostava v Škofji Loki (▲) (v srezu Kranj).

Okrožni inspektorat (◔) **v Mariboru.** Obsega teritorij 12 srezov, in sicer: Celje, Dolnja Lendava, Gornjigrad, Konjice, Ljutomer, Maribor desni breg, Maribor levi breg, Murska Sobota, Prevalje, Ptuj, Slovenjgradec in Šmarje pri Jelšah.

Okrožni inspektor: dr. Schaubach Fran.

Opomba. Ostalih 12 srezov in sicer: Brežice, Čabar, Kamnik, Kočevje, Kranj, Krško, Laško, Litija, Ljubljana okolica, Logatec, Novo Mesto in Radovljica — **spadajo direktno pod Kr. bansko upravo v Ljubljani.**

3. Policija.

I. Uprava policije (◈) v Ljubljani.

(Za mesto Ljubljana in občine Moste, Zgornja Šiška in Vič.)

Upravnik policije: dr. Gustin Alojzij.

Njegov namestnik: dr. Mlekuš Josip, polic. svetnik.

Odseki:

1. **Tiskovni odsek in odsek o društvih.** Polic. svetnik: dr. Mlekuš Josip.
2. **Odsek za vozovni promet.** Polic. svetnik: Delinc August.
3. **Odsek za automobilni promet.** Polic. komisar: Kos Stanko.
4. **Politični odsek.** Polic. svetnik: Kokalj Viktor.
5. **Odsek za državljanstvo.** Konceptni pripravnik: dr. Fakin Josip.
6. **Kriminalni odsek,** ki mu je dodeljenih 5 kriminalnih uradnikov.

Policijska straža. Poveljnik: Bedenk Janko; 2 okrajna nadzornika in 185 mož policijske straže.

II. Predstojništva mestne policije (▶):

1. **Maribor.** Predstojnik: Keršovan Vekoslav, upr. policije. Namestnik: Puš Gustav, polic. svetnik. Referent: Pestevšek Karlo, polic. svetnik.
2. **Celje.** Predstojnik: Geržinič Alojzij, policijski svetnik.

4. Banski svet Dravske banovine.

Člani za mesta:

Celje: dr. **Goričan Alojz,** advokat in mestni načelnik (župan).
Jesenice: dr. **Obersnel Maks,** generalni tajnik KID.
Kočevje: dr. **Sajovic Ivan,** advokat.
Kranj: **Pirc Ciril,** posestnik, trgovec in župan.
Ljubljana:
dr. **Kramer Albert,** novinar in bivši minister;
Kregar Ivan, obrtnik in obč svetovalec;
Orehek Franjo, hranilnični ravnatelj in obč. svetovalec;
Prepeluh Albin, publicist.
Maribor::
dr. **Juvan Alojz,** advokat in mestni načelnik;
dr. **Pivko Ljudevit,** profesor;
Golouh Rudolf, šef borze dela.
Murska Sobota: **Benko Josip,** industrijalec in župan.
Novo Mesto: dr. **Režek Josip,** advokat in župan.
Ptuj: dr. **Senčar Matej,** advokat.
Tržič: **Lončar Ivan,** hotelir in župan.

Člani za sreze:

Brežiški: **Lipej Franc,** posestnik in veletrgovec v Brežicah.
Celjski: **Mihelčič Alojz,** posestnik in trgovec na Bregu pri Celju.
Čabarski: dr. **Koritnik Bogdan,** advokat in župan v Čabru.
Dolnje-lendavski: **Litrop Štefan,** obrtnik in župan v Turnišču.
Dravograjski: **Mravljak Peter,** ekonom v Vuhredu.
Gornjegrajski: **Steblovnik Martin,** posestnik in župan v Šmartnem ob Paki.
Kamniški: **Štrcin Ivan,** posestnik iz Kaplje vasi.
Konjiški: **Košir Anton,** župan v Žicah.
Kočevski: **Ramovš Jakob,** župnik in obč. odbornik v Velikih Laščah.
Kranjski: **Detela Oton,** vladni svetnik v pokoju in občinski odbornik v Preddvoru.
Krški: **Kurent Alojz,** dekan v Leskovcu pri Krškem.
Laški: dr. **Roš Franjo,** advokat in župan v Laškem.
Litijski: **Lebinger Hinko,** trgovec in župan v Litiji.
Logaški: **Oblak Gabrijel,** posestnik in župan v Dolnjem Logatcu.
Ljubljanski: **Babnik Valentin,** župan v Št. Vidu.
Ljutomerski: **Rajh Jakob,** posestnik v Ljutomeru.
Mariborski-desni breg: **Robič Srečko,** veleposestnik in župan v Limbušu.
Mariborski-levi breg: **Šerbinek Ivan,** posestnik in obč. odbornik v Vrtičah.
Mursko-sobotski: **Faflik Franc,** župnik v Kančovcih.
Novomeški: (nezasedeno).
Ptujski: **Veršič Ivan,** župan pri v. Sv. Marku.
Radovljiški: **Lavtižar Josip,** trgovec v Kranjski gori.
Slovenjgrajski: **Čižek Alojz,** župnik v Slovenjgradcu.
Šmarski: **Gajšek Florijan,** gostilničar v Loki pri Žusmu.

5. Proračun Dravske banovine

za leto 1930/31.

STROŠKI:

Zap. št.	Označba	Znesek Din	p
1.	Centralni urad — osebni izdatki	7,369.749	—
2.	Centralni urad — stvarni izdatki	4,534.500	—
3.	Kmetijstvo	14,337.871	—
4.	Prosvetni oddelek	8,891.418	—
5.	Tehnički oddelek	31,028.479	—
6.	Oddelek za soc. politiko in nar. zdravje	41,357.189	—
7.	Oddelek za trgovino, obrt in industrijo	3,483.303	—
8.	Agrarne operacije	772.000	—
9.	Banovinski dolgovi	11,000.000	—
10.	Razni izdatki	13,287.777	—
	Skupaj	136,062.286	—

DOHODKI:

Zap. št.	Označba	Znesek Din	p
1.	Državne dotacije	30,886.622	—
2.	Presežek dohodkov banovinskih podjetij in ustanov	1,833.864	—
3.	Davki, takse in doklade	85.680.000	—
4.	Razni dohodki	17,661.800	—
	Skupaj	136,062.286	—

III. Splošni statistični pregled Dravske banovine

za leto 1930.

NASLOV	Sestav			Prebivalstvo		Prosveta						Gospodarstvo		Nar. zdr.
						Šol								
	Površina (km²)	Občin	Krajev	Kmetij	Prebivalcev	srednjih	strokovnih	meščanskih	osnovnih	Nar. knjižnic in čitalnic	Važnejših društev in zadr.	Denarnih zavodov (Hran. in posojilnic)	Industrija	Bolnišnic (Hiralnic)
	□	○	⊙⊙⊖	1921.	1929.	G m	Str.	●	●	✱	Dr.	⊕	Ind.	🛏
Avtonomna mesta: (⊡)			Predmestij											
1. Ljubljana	38	1	10	10.305	**57.218**	6	24	7	19	7	787	17	36	5
2. Maribor ◔	7	1	1	5.528	**35.000**	2	10	4	9	6	108	10	36	2
3. Celje	2	1	4	1.374	**8.354**	1	3	3	4	1	44	8	15	1
4. Ptuj	4	1	1	1.081	**4.449**	1	5	1	2	2	20	3	6	3
Srezi: (△)			vasi											
1. Brežice	384	32	148	6.284	**33.957**	-	2	1	20	7	64	6	9	1
2. Celje	660	32	276	10.595	**54.241**	—	1	1	35	27	45	19	29	3
3. Čabar	497	7	104	1.625	**11.791**	—	—	1	15	4	7	2	4	—
4. Dolnja Lendava	344	48	50	7.342	**37.392**	—	—	1	36	13	73	8	16	—
5. Dravograjski (Prevalje)	733	28	115	5.992	**28.983**	—	—	1	28	21	61	5	13	—
6. Gornjigrad	527	11	101	3.120	**17.372**	—	—	—	16	20	62	12	15	—
7. Kamnik	574	57	378	7.454	**37.745**	—	2	1	43	24	90	9	30	—
8. Kočevje	946	39	368	9.224	**37.238**	1	1	2	45	15	69	10	17	1
9. Konjice	328	25	120	4.070	**20.751**	—	—	—	18	12	53	11	23	1
10. Kranj (△ Škofja Loka)	1099	30	345	10.602	**57.862**	1	5	2	59	29	104	12	40	1
11. Krško	870	20	477	9.561	**53.082**	—	1	1	33	16	70	25	15	2
12. Laško	280	8	90	7.605	**33.956**	—	1	1	23	8	40	4	11	2
13. Litija	695	40	654	7.572	**37.506**	—	—	—	34	19	50	6	16	1
14. Ljubljana-okolica	930	37	331	12.513	**68.209**	1	2	3	58	23	134	11	61	—
15. Ljutomer	374	68	159	7.189	**34.020**	—	1	1	20	16	72	7	12	—
16. Logatec	912	13	174	5.123	**28.639**	—	—	1	25	19	59	12	9	—
17. Maribor-desni breg	649	83	148	10.199	**51.000**	1	1	1	35	39	90	7	43	—
18. Maribor-levi breg	593	94	199	10.176	**49.128**	—	—	1	29	36	44	16	16	—
19. Murska Sobota	606	122	122	10.952	**53.676**	1	1	—	51	26	55	12	8	1
20. Novo Mesto	931	23	616	9.544	**45.446**	1	2	1	45	9	40	14	13	3
21. Ptuj	814	111	297	14.852	**69.285**	—	—	1	36	52	97	23	20	3
22. Radovljica	1046	22	122	7.186	**33.293**	—	2	1	31	22	111	16	20	3
23. Slovenjgradec	496	27	92	5.311	**29.709**	—	2	2	25	18	50	1	14	3
24. Šmarje pri Jelšah	597	62	292	9.832	**46.192**	—	—	—	37	29	35	9	13	2
Vsega skupaj v banovini	15.936	1043	5794	212.221	**1,075.494**	16	66	39	832	529	2534	295	560	38

Opombe:

1. V rubriki strokovnih šol so prikazane vse specijalne šole — razen nadaljevalnih.
2. Statistika narodnih knjižnic, društev, zadrug, denarnih zavodov in industrije je prvi krat sumirana — po političnih srezih — in je samo približno točna.

Važnejša mesta Dravske banovine.

I. Mesta (gradovi — ⊙) kot občine.

	(Krajev)	Prebivalcev: l. 1921.	l. 1929.
LJUBLJANA ▬	⊡	53.294	57.218
MARIBOR ◔	⊡	30.662	35.000
CELJE	⊡	7.756	8.354
Jesenice (△ Radovljica)	(5)	5.502	7.000
Krško △	(64)	5.326	5.306
PTUJ	⊡	4.449	4.494
Kočevje △	(1)	3.359	3.600
Novo Mesto △	(5)	2.459	3.500
Tržič (△ Kranj)	(1)	2.382	3.100
Kranj △	(2)	2.905	3.060
Kostanjevica (△ Krško)	(33)	2.649	2.650
Kamnik △	(7)	2.450	2.500
Škofja Loka (△ Kranj)	(3)	2.106	2.105
Šoštanj (△ Slovenjgradec)	(1)	1.348	2.000
Sl. Bistrica (△ Maribor d. br.)	(1)	1.610	1.700
Ljutomer △	(1)	1.381	1.480
Laško △	(1)	1.068	1.472
Brežice △	(1)	1.138	1.248
Slovenjgradec △	(1)	1.111	1.200
Ormož (△ Ptuj)	(2)	1.095	1.150
Gornji Grad △	(6)	661	800
Radovljica △	(1)	718	720
Lož (△ Logatec)	(2)	640	674
Višnja Gora (△ Litija)	(1)	332	380

Skupaj v Banovini Dravski je bilo leta 1929.: **24 mestnih občin s 150.711 prebivalci.**

Opomba. Število prebivalcev je označeno za celo mestno občino (s pripadajočimi vasmi).

Iza naslova kraja (v oklepajih) je za neavtonomna mesta označeno število krajev, ki tvorijo dotično občino.

Druga številka označuje število prebivalcev po popisu leta 1921.

Tretja številka — isto, po podatkih občinskih uprav iz leta 1929.

II. Trgovišča (varošice — ⊙).

	Kot mesta l. 1921. Prebiv.	Trške občine l. 1929. (Krajev)	Preb.
Braslovče (△ Celje)	270	(18)	2.913
Cerknica (△ Logatec)	1.373	(15)	5.000
Dolnja Lendava (△)	3.011	(1)	2.256
Domžale (△ Kamnik)	1.985	(5)	2.200
Dravograd (△ Prevalje)	656	(1)	855
Gor. Radgona (△ Ljutomer	845	(4)	1.236
Guštanj (△ Dravogradski)	1.290	(2)	1.950
Konjice (△)	901	(4)	1.341
Kozje (△ Šmarje pri Jelšah)	496	(2)	693
Kropa (△ Radovljica)	631	(1)	700
Lemberg (△ Šmarje)	188	(1)	186
Litija (△)	772	(33)	4.587
Ljubno (△ Gornji Grad)	598	(3)	436
Ljutomer (△)	1.381	(1)	1.480
Makole (△ Maribor d. br.)	151	(1)	428
Marenberg (△ Dravograjski)	931	(2)	997
Mengeš (△ Kamnik)	1.250	(4)	1.800
Mokronog (△ Krško)	799	(20)	2.263
Motnik (△ Kamnik)	284	(3)	367
Mozirje (△ Gornji Grad)	593	(1)	600
Murska Sobota (△)	—	(1)	3.200
Muta (△ Dravograjski)	961	(1)	1.200
Pilštanj (△ Šmarje)	303	(1)	680
Planina (△ Brežice)	211	(1)	211
Planina (△ Logatec)	740	(5)	1.357
Podčetrtek (△ Šmarje)	363	(1)	386
Podsreda (△ Šmarje)	467	(1)	612
Ptujska Gora (△ Ptuj)	159	(6)	1.200
Radeče (△ Krško)	949	(21)	3.467
Rajhenburg (△ Brežice)	754	(1)	755
Rečica ob Savinji (△ Gornji Grad)	367	(12)	2.313
Ribnica (△ Kočevje)	1.032	(9)	2.602
Rogatec (△ Šmarje pri Jelšah)	712	(1)	713
Sevnica (△ Brežice)	1.016	(7)	2.600
Sodražica (△ Kočevje)	729	(15)	2.761
Središče (△ Ptuj)	1.147	(1)	1.200
Studenice (△ Maribor d. br.)	248	(2)	315
Sv. Jurij ob j. ž. (△ Celje)	397	(2)	673
Sv. Lenart v Slov. Goricah (△ Maribor levi breg)	582	(1)	853
Sv. Lovrenc na Pohorju (△ Maribor d. breg)	1.059	(7)	1.064
Sv. Trojica v Slov. Goricah (△ Maribor levi breg)	319	(1)	352
Šmarje pri Jelšah (△)	389	(5)	628
Trbovlje (△ Laško)	12.205	(13)	16.073
Vače (△ Litija)	183	(18)	748
Velenje (△ Slovenjgradec)	688	(13)	3.200
Vel. Lašče (△ Kočevje)	504	(5)	700
Veržej (△ Ljutomer)	761	(1)	900
Vitanje (△ Konjice)	317	(2)	450
Vojnik (△ Celje)	801	(1)	802
Vransko (△ Celje)	597	(2)	1.012
Vrhnika (△ Ljubljana)	2.465	(15)	6.266
Vuzenica (△ Dravograjski)	314	(5)	1.700
Žalec (△ Celje)	728	(3)	1.487
Železniki (△ Kranj)	861	(1)	850
Žužemberg (△ Novo Mesto)	744	(35)	5.000

Skupaj je v Dravski banovini bilo leta 1929.: **55 trških občin s 100.888 prebivalci.**

IV. Seznam oblasti, zavodov in ustanov,

ki so pristojne za teritorij Dravske banovine.

(Detaljne podatke o organizaciji poedinih oblasti in zavodov — glej v II. delu Almanaha.)

1. Sodstvo.

Upravno sodišče v Celju.

Višje deželno sodišče (kot apelacijsko sodišče) v Ljubljani.

Višje državno tožilstvo (pravdništvo) v Ljubljani.

Zborna sodišča I. stopnje (⚖): Deželno sodišče v Ljubljani. — Okrožna sodišča: v Mariboru, Celju in Novem Mestu.

Državna tožilstva (pravdništva): v Ljubljani, Mariboru, Celju in Novem Mestu.

Okrajna sodišča (△ — sreska sodišča, **vsega 45**):

V okolišu Ljubljanskega deželnega sodišča — **12** in sicer: Brdo, Cerknica, Kamnik, Kranj, Kranjska Gora, Litija, Logatec, Lož, Radovljica, Škofja Loka, Tržič in Vrhnika.

V okolišu Mariborskega okrožnega sodišča — **10** in sicer: Dolnja Lendava, Gornja Radgona, Ljutomer, Marenberg, Murska Sobota, Ormož, Prevalje, Ptuj, Slovenska Bistrica in Sv. Lenart v Slov. Goricah.

V okolišu Celjskega okrožnega sodišča — **11** in sicer: Brežice, Gornji Grad, Konjice, Kozje, Laško, Rogatec, Sevnica, Slovenjgradec, Šmarje pri Jelšah, Šoštanj in Vransko.

V okolišu Novomeškega okrožnega sodišča — **10** in sicer: Kočevje, Kostanjevica, Krško, Mokronog, Radeče, Ribnica, Trebnje, Velike Lašče, Višnja Gora in Žužemberg.*

Kr. kotarski sud v Čabru v okolišu kr. sudbenog stola v Ogulinu (na teritoriju Savske banovine).

Obrtno sodišče v Ljubljani.

Razsodišče ljubljanske borze za blago in vrednote v **Ljubljani.**

Kaznilnice:

Moška kaznilnica v Mariboru.

Ženska kaznilnica v Begunjah (△ Radovljica) z zavodom za prisilno delo.

4 jetnišnice pri zbornih sodiščih: Ljubljana, Maribor, Celje in Novo Mesto.

Odvetniška zbornica (advokatska komora) v **Ljubljani.**

Notarska zbornica (javnobeležniška komora) v **Ljubljani.**

2. Verske oblasti.

Rimo-katoliške cerkve (✠):

Ljubljanska knezoškofija v Ljubljani in Lavatinska knezoškofija v Mariboru.

Srbske-pravoslavne cerkve (✙):

Protoprezviterat v Ljubljani.

Evangelijske cerkve (✠ — Augsburškega veroizpovedanja):

Slovenski seniorat v Mariboru in Prekmurski seniorat v Murski Soboti.

Jevrejske veroizpovedne občine (✡) v Dolnji Lendavi in Murski Soboti.

Bogoslovne šole.

Ljubljana: Teološka fakulteta Univerze Kralja Aleksandra I.

Maribor: Škofijsko bogoslovno učilišče.

Društva: Vzajemnost duhovnikov Ljubljanske škofije (Kongresni trg 17).

3. Vojne oblasti.

Dravska divizijska oblast v Ljubljani.

Vojna okrožja: Ljubljana, Maribor, Celje.

Vojne šole: Inženjerska podoficirska šola Kr. Petra Osvoboditelja in Artilerijska podof. šola v Mariboru.

4. Prosveta.

Prosvetni oddelek kr. banske uprave v Ljubljani.

V. d. načelnika: Dr. Lončar Dragotin.

Prosvetni inšpektor: Dr. Kotnik Fran.

Referent za srednje in meščanske šole: Prof. Ferjan Fran.

Banski šolski nadzornik: Lužar Fortunat.

Nadzornik za šolske vrtove: Skulj Andrej.

Banovinski šolski odbor.

Predsednik: Dr. **Pirkmajer Otmar,** pomočnik bana.

Namestnik: Dr. **Lončar Dragotin,** v. d. načelnika prosv. odd.

Poročevalec: Dr. **Kotnik Fran,** šef odseka za osnovni pouk.

(Nezasedeno): šef odseka za srednje šolstvo.

Člani ožjega odbora:

Dokler Anton, direktor drž. moš. učiteljišča v Ljubljani.

Inž. **Skaberne Viktor,** telnični inšpektor.

Štrukelj Anton, posestnik in gostilničar v Trati pri Št. Vidu.

Člani širšega odbora:

Baša Ivan, župnik v Bogojini.

Ditz Ivan, višji fin. inšpektor.

Dr. **Dolšak Fran,** nač. odd. za zdravstvo in soc. pol.

Engelman Marija, ravn. licejske osn. šole.

Finžgar Fran, župnik in pisatelj.

Gangl Engelbert, podstarosta Sokola kraljevine Jugoslavije.

Mihelčič Alojzij, župan Celje-okolica.

Mazi Josip, v. d. ravn. realke.

Novak Alojzij, ravn. II. deš. meščanske šole.

Podgornik Anton, nač. kmet. oddelka.

Slapšak Julij, upr. IV. deš. osn. šole.

Skulj Andrej, poslovodja ban. šol. odb.

* Razen tega: Črnomelj in Metlika v Savski banovini.

VAŽNEJŠE KULTURNE USTANOVE IN ZAVODI DRAVSKE BANOVINE.

1. Znanstveni zavodi.

Instituti in seminarji Univerze Kralja Aleksandra Prvega v Ljubljani.

Filozofska fakulteta. — Instituti: 1. za botaniko; 2. za geografijo; 3. za geologijo in paleontologijo in 4. za zoologijo. — Seminarji: 1. za arheologijo; 2. za filozofijo; 3. za klasično filologijo; 4. za matematiko; 5. za pedagogiko; 6. za primerjalno jezikoslovje; 7. za primerjalno književnost; 8. za romansko filologijo; 9. za slovansko filologijo; 10. za umetnostno zgodovino in 11. za zgodovino.

Juridična fakulteta. — Seminarji: 1. civilnopravni; 2. javnopravni; 3. kazenskopravni. — Instituti: 1. kriminalistični; 2. pravnozgodovinski; 3. narodnogospodarski in 4. za mednarodno privatno pravo.

Medicinska fakulteta. — Instituti: 1. anatomski; 2. biološki; 3. fiziološki in 4. histološki.

Tehnična fakulteta. — Instituti: 1. za arhitekturo; 2. za fiziko; 3. za elektrotehniko; 4. za gradbeno inženjerstvo; 5. za kemijo; 6. za uporabno matematiko; 7. za mineralogijo, geologijo, petrografijo in nauk o slojiščih; 8. za rudarsko merjenje; 9. za rudarstvo; 10. za strojništvo in 11. za tehnično mehaniko.

Teološka fakulteta. — Seminarji: 1. biblijski; 2. cerkveno-zgodovinski; 3. dogmatsko-historični; 4. filozofski; 5. za osnovno bogoslovje in 6. za praktično bogoslovje.

Zavod za meteorologijo in geodinamiko v Ljubljani.

2. Arhivi.

Ljubljana. Arhiv škofijskega ordinarijata. — Deželni arhiv pri Narodnem muzeju. — Mestni arhiv na magistratu (pri mestni knjižnici). — Spomeniški urad.

Maribor. Kapiteljska zbirka arhivalij.

Razen tega: Mestni arhivi v Kamniku in Višji Gori. Arhivi plemiških rodbin na Turjaku, Ortneku, Planini, Smledniku in Vipavi.

3. Muzeji.

Celje. Mestni muzej z biblioteko.

Kočevje. Mestni muzej (v stadiju snovanja).

Ljubljana. Narodni muzej z deželnim arhivom. — Etnografski muzej (s konservatorskim uradom). — Muzej za obrt pri Trgovski in obrtniški zbornici. — Narodna galerija se ustanavlja v Narodnem Domu.

Maribor. Mestni muzej.

Ptuj. Mestni Ferkov muzej. — Privatni muzej grofa I. Herbersteina.

4. Biblioteke (✱).

Celje. Mestna biblioteka pri muzeju.

Ljubljana. Državna knjižnica. — Centralna knjižnica v Justični palači. — Muzejska knjižnica. — Mestna knjižnica na ljubljanskem magistratu (z arhivom). — Ljudska knjižnica »Prosvetne zveze«. — Šentjakobska knjižnica (Stari trg). — Simon Gregorčičeva knjižnica (Vidovdanska 2.).

Maribor. Centralna knjižnica »Prosvetne zveze«. — Knjižnica škofijskega bogoslovskega učilišča. — Ljudska knjižnica. — Mestna študijska knjižnica.

5. Glasbeni zavodi.

Celje. Glasbena Matica z glasbeno (tudi orglarsko) šolo.

Kranj. Glasbena Matica.

Ljutomer. Glasbena šola.

Ljubljana. Državni konservatorij. — Glasbena Matica.

Maribor. Glasbena Matica z glasbeno šolo.

Ptuj. Glasbena Matica z glasbeno šolo.

6. Gledališča.

Ljubljana. Narodno, 2 zasebna (Šentjakobski oder in Ljudski oder) in Slovensko marionetsko gledališče.

Maribor. Narodno, Ljudski oder in Dramatičnega društva.

Mestna gledališča v Celju in Ptuju.

Kino gledališč — skupaj v banovini **31.**

Šolstvo.

Univerza Kralja Aleksandra Prvega v Ljubljani (s 5 fakultetami).

Gimnazije.

Celje: Drž. realna gimnazija.

Hrastovec (p. Sv. Lenart v Slov. Goricah): Ruska realna gimnazija.

Kočevje: Drž. realna gimnazija.

Kranj: Drž. realna gimnazija.

Ljubljana: Državna klasična gimnazija, I. državna realna gimnazija, II. drž. realna gimnazija, III. drž. realna gimnazija, Mestna ženska realna gimnazija, Zasebna ženska realna gimnazija Uršulink.

Maribor: Drž. klasična in drž. realna gimnazija.

Murska Sobota: Drž. realna gimnazija.

Novo Mesto: Drž. realna gimnazija.

Ptuj: Drž. realna gimnazija kraljeviča Andreja.

Št. Vid nad Ljubljano: Škofijska gimnazija.

Učiteljišča.

Ljubljana: Drž. moško učiteljišče, Drž. žensko učiteljišče, Zasebno žen. učiteljišče Uršulink.

Maribor: Drž. moško učiteljišče, Drž. žensko učiteljišče, Zasebno žensko učiteljišče Šolskih sester.

Škofja Loka: Zasebno žen. učiteljišče Uršulink.

Meščanske šole (●).

1. Državne: **Brežice, Celje** — 2 (deška in dekliška), **Dolnja Lendava, Jesenice, Senovo, Krško, Ljubljana** — 4 (I. in II. deška, I. in II. dekliška), **Ljutomer, Maribor** — 3 (deška, I. in II. dekliška), **Mežica, Ormož, Ptuj, Rakek, Ribnica, Slovenska Bistrica, Slovenjgradec, Sv. Lenart, Šoštanj, Trbovlje, Tržič, Št. Vid nad Ljubljano, Vič pri Ljubljani, Vojnik** in **Zgornja Šiška pri Ljubljani.**

2. Zasebne: **Celje** (Šolskih sester), **Kočevje** (»Marijin dom« — Usmiljenke), **Ljubljana** (Lichtenturnov zavod — Usmiljenke, Vnanja uršulinska, notranja uršulinska), **Maribor** (Šolskih sester), **Mekinje** (Uršulinke), **Škofja Loka** (Uršulinke), **Šmihel pri Novem mestu** (Ss. De notre Dame).

Osnovni pouk v Dravski banovini

za šolsko leto 1929/30.

Šolski srezi	Osnovnih šol	Oddelkov	Otroških vrtcev	Šolskih sob	Telovadnic	Učiteljev	Učencev	Šolske občine: Na 1 osn. šolo odpada: površina km²	Prebivalcev	Naselbin (krajev)	Srednja oddaljenost od sedeža šole km	Nešolane dece %	Šolski nadzorniki (leta 1930/31)
1. Ljubljana mesto	17	138	4	127	9	205	4408	2	3435	1.7	0.8	—	Rape Andrej
2. Brežice	20	92	—	83	—	100	3741	19	1616	7	3	—	Drnovšek Franc
3. Celje	39	188	3	171	6	203	8177	17	1484	7	3	1.7	Pestevšek Rihard
4. Čabar	8	16	—	15	—	16	875	36	843	5	3	25	Rajman Ljudevit
5. Dolnja Lendava	36	121	2	80	—	120	4855	9	1048	1.5	0.5	1	Cepuder Leon
6. Dravograd (Prevalje)	28	103	7	97	3	109	3636	28	1034	4	6	7	Močnik Peter
7. Gornjigrad	16	48	—	45	1	50	1700	33	1000	6	5	16	Lužnik Franc
8. Kamnik	43	121	2	88	2	137	5181	13	850	9	3	—	Lukežič Gustav
9. Kočevje	50	142	2	120	2	151	5124	23	773	7	3	0.1	Peterlin Alojzij
10. Konjice	18	65	—	60	1	70	2718	18	1276	7	4	5.4	Gselman Božidar
11. Kranj	57	152	1	122	—	162	6404	21	905	6	4	1	Rus Vilibald
12. Krško	31	159	—	104	1	166	7145	28	1714	15	3	—	Levstik Leopold
13. Laško	23	115	2	83	—	132	4861	12	1371	4	3	0.5	Potočnik Ljud.
14. Litija	33	112	2	84	2	124	5425	21	1181	20	5	0.7	Bezeljak Ivan
15. Ljubljana okolica	57	245	—	185	5	273	9088	16	1179	6	3	0.6	Grad Janko (za vzhodni del) Štrukel Ivan (za zahodni del)
16. Ljutomer	19	102	—	82	2	103	3962	19	1790	8	4	—	Karbaš Franjo
17. Logatec	23	86	—	68	1	102	3557	40	1255	8	5	3	Merljak Franc
18. Maribor desni breg	35	157	2	144	2	163	6436	18	1377	4	4	2.5	Koropec Ivan
19. Maribor levi breg	34	192	3	175	4	197	9174	17	2363	6	4	2	Tomažič Ivan
20. Murska Sobota	49	151	1	88	—	136	12037	12	1092	2.5	3	0.5	Cižek Gustav
21. Novo Mesto	44	144	1	118	3	153	6082	21	1041	14	3	0.5	Pirnat Ivan
22. Ptuj	38	215	1	194	3	122	9027	21	1975	7	4	2.5	Gorup Josip
23. Radovljica	31	113	1	88	2	127	3616	33	1055	4	3	0.1	Vider Josip
24. Slovenjgradec	24	80	3	72	—	90	4115	20	1134	4	5	5	Grmovšek Miloš
25. Šmarje pri Jelšah	37	146	—	123	1	146	6145	16	1233	8	4	5	Šumer Hinko
Skupaj v banovini	810	3203	37	2616	50	3457	137489	20	1328	7	3.6	3.2	

Opombe:

1. Obseg šolskega sreza se povsod sklada z obsegom dotičnega političnega sreza.
2. Od skupnega števila šol bilo je 12 zasebnih šol.
3. Razen šolskih sob je bilo 1030 drugih prostorov za pouk. V šolskih knjižnicah je bilo 250.118 knjig. Dijaških združenj je bilo 316.
4. Med temi je bilo: 68.197 učencev, 67.2929 učenk in 2.000 otrok v vrtcih.
5. Na 1 šolo odpalo je 170 dijakov ali 1 dijak na vsakih 8 prebivalcev.
6. **Šolskega leta 1930/31.** je bilo **832 osnovnih šol z 3293 oddelki** (število šol v poedinih političnih srezih glej v splošnem statističnem pregledu Dravske banovine.

VAŽNEJŠA KULTURNA IN PROSVETNA DRUŠTVA.

Zveza kulturnih društev: v **Ljubljani** šteje 237 društev, 40 lastnih prosvetnih domov, 60 knjižnic; v **Mariboru:** 245 društev, 100 knjižnic.
Prosvetna zveza: v Ljubljani (282 društev, 140 knjižnic); v Mariboru (164 društev, 67 omladinskih zvez, 180 knjižnic).
Delavska telovadna in kulturna zveza »Sloboda« (34 podružnic, 19 knjižnic).
Zveza kmetskih fantov in deklet (34 društev).
»Sveta vojska« (protialkoholna zveza, 38 podružnic).
»Pevska zveza« (12 pevskih okrožij).
»Ljudski oder«.
»Slovenska krščanska ženska zveza«.
»Ferijalni savez«.
»Jadranska straža«.
»Kolo jugoslovanskih sester«.
»Lutkovna zveza«.

Društva:

»Zgodovinsko društvo za preiskovanje domače zgodovine in narodopisa« v Mariboru.
»Muzejsko društvo za Slovenijo« v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptuju.
»Geografsko društvo« v Ljubljani.
»Umetnostno zgodovinsko društvo» na univerzi v Ljubljani.
»Društvo za raziskovanje jam« v Ljubljani.
»Znanstveno društvo za humanistične vede« v Ljubljani.
»Sadjarsko in vrtnarsko društvo« v Ljubljani.
Ljudske univerze: v Mariboru in Celju.
Književne zadruge in družbe: Družba sv. Mohorja, — Vodnikova družba, — Cankarjeva družba, — Književna zadruga »Modra ptica«, — Slovenska Matica, — Slovenska Šolska Matica, — Mladinska Matica.

Te književne zadruge štejejo skupaj 113.079 članov in izdajejo letno ca 500.000 knjig.

TISK.

Za pouk in prosveto izhaja v Dravski banovini 16 leposlovnih, 5 mladinskih in 5 strokovnih mesečnikov.

Vsega izhaja listov in časopisov v Ljubljani 106, v Mariboru 20, v Celju 5, v Murski Soboti 5, v Kočevju 3, in po 1 v Kamniku, Kranju, Prevaljah in Tržiču.

5. Saobračaj (promet).

Dravska saobračajna direkcija v Ljubljani. 20 proga (1129 km dolžine), 1015 mostov, 37 tunelov, 238 stanic, 422 lokomotive in 10.727 službencev.
Kurilnice v Jesenicah, Ljubljani in Mariboru.
Delavnica drž. železnic v Mariboru.
Skladišče materijala v Ljubljani.

Promet l. 1928.: 11.8 milijuna potnikov in 6 mil. tona robe.

POŠTA IN TELEGRAF.

Dravska Direkcija Pošt in Telegrafa v Ljubljani.

Podružnica Poštne hranilnice v Ljubljani.

Telegrafsko-telefonske sekcije. Mestna in III. terenska v Ljubljani; — X. terenska v Mariboru.

110 državnih pošt (✉): Apače, Beltinci, Bled (2), Bohinjska Bistrica, Brezno, Brežice, Cankova, Celje, Cerknica, Čabar, Črna pri Prevaljah, Devica Marija v Polju, Dobrna, Dolnja Lendava, Dolnji Logatec, Domžale, Gor. Radgona, Gor. Grad, Gor. Logatec, Grobelno, Grosuplje, Guštanj, Hrastnik, Javornik, Jesenice-Fužine, Jesenice na Gorenjskem, Kamnik, Kočevje, Konjice, Kostanjevica pri Krš., Kranj, Kranjska Gora, Križevci pri Ljutomeru, Križevci v Prekmurju, Krško, Laško, Lesce, Litija, Ljubljana (7), Ljutomer, Lož, Marenberg, Maribor (3), Medvode, Mengeš, Meža, Mežica, Mojstrana, Mokronog, Moste pri Ljubljani, Moškanjci, Mozirje, Murska Sobota, Muta, Novo Mesto, Ormož, Planina pri Rakeku, Podčetrtek, Poljčane, Pragersko, Prevalje, Ptuj, Radeče pri Zid. Mostu, Radovljica, Rajhenburg, Rakek, Ribnica na Dolenjskem, Rimske Toplice, Rogaševci, Rogaška Slatina, Rogatec, Ruše, Sevnica, Slatina Radinci, Slovenjgradec, Slov. Bistrica, Sodražica, Središče ob Dravi, Stari Trg pri Rakeku, Sv. Jurij ob Juž. žel., Sv. Lenart v Slov. Gor., Št. Ilj v Slov. Gor., Št. Vid nad Ljubljano, Škofja Loka, Šmarje pri Jelšah, Šmartno ob Paki, Šoštanj, Trbovlje (2), Trebnje, Tržič, Velenje, Vel. Lašče, Vič, Vojnik, Vransko, Vrhnika, Zagorje ob Savi, Zidani Most, Žalec, Žiri, Žužemberg.
234 ugovornih pošt (✉).
151 telefonskih central (☎).

Promet l. 1928.: 52,4 mil. pošiljki, 313.000 telegramov in 413.000 telefonskih razgovorjev.

AVTO SAOBRAČAJ (🚌) — PROMET.

I. Proge z državnimi poštnimi avtomobili (vsak dan).

1. 🚌 **Brežice:** Krška vas — Kostanjevica — Št. Jernej — Novo Mesto (45 km).
2. 🚌 **Brežice:** Mostec — Dobava — Bizeljsko (24 km).
3. 🚌 **Brežice pošta:** Brežice kolodvor (2,5 km).
4. 🚌 **Mestinje:** Pristava — Podčetrtek — Sv. Peter pod Sv. gorami (29 km).
5. 🚌 **Mozirje:** Kokarje — Šmartno ob Dreti — Gornji Grad — Radmirje (17 km).
6. 🚌 **Rogaševci:** Cankova — Rankovci — Murska Sobota — Martjanci — Bogojina v Prekmurju — Dobrovnik — Dolnja Lendava (61 km).
7. 🚌 **Šmartno ob Paki:** Mozirje — Rečica v Sav. dol. — Ljubno — Gornji Grad — Solčava (44 km).

II. Zasebne avtobusne proge.

Ljubljana: — Bled (56 km); — Bloke (50); Borovnica (24); — Črnuče — Trzin — Domžale — Vir — Dob — Lukovica — Loke — Blagovica (32); — Dol, — Dolsko (15); Domžale — Moravče (27); — Grosuplje — Št. Jurij (25); — Ježica, — Kamnik — Špitalič — Motnik (45); — Kranj — Jezersko (61); — Kranj — Tržič (44); — Mengeš — Moste (20); — Nova Vas, — Polhov Gradec (17); — Rateče, — Ribnica — Kočevje — Brod — Delnice — Sušak (152); — Smlednik — Kranj (48); — Sostro (8); — Spodnja Šiška (2); — Sv. Jakob — Dol — Ihan (16); — Sv. Križ, — Škofja Loka — Fužine — Žiri (52); — Škofljica — Ig — Tomišelj — Iška Vas (19); — Škofljica — Turjak (26); Št. Vid — Tacen — Šmartno — Crklje — Kranj (45); — Trzin — Kranj, — Vel. Lašče — Nova Vas (50); — Vevče (8); — Vrhnika Logatec — Rakek (52); — Zgornji Kašelj (8); — Zgornja Šiška — Golnice — Podutik (7).

Bled: — Bohinjska Bistrica — Bohinjsko Jezero »Zlatorog«; — Brezje, — Kolodvor Bled, Lesce kolodvor (5); — Radovljica.

Bohinjska Bistrica: Bohinjsko Jezero »Zlatorog« (12); — Radovljica.

Brezno — Ribnica na Pohorju.

Brežice — Cerklje — Kostanjevica — Novo Mesto (44).

Celje: — Dobrna, — Grobelno — Šmarje — Mestinje — Sv. Petar pod Sv. Gorami, — Ljubečna — Dramlje, — Maribor, — Mozirje, — Ribnica na Pohorju, — Sp. Hudinja — Arclin — Vitanje, — Sv. Petar — Sv. Rupert — Gomilsko — Vransko, — Št. Jurij ob J. Ž. — Kozje — Podsreda, Vojnik — Konjice — Sl. Bistrica, — Žalec — Gomilsko — Vransko.

Črna — Mežica — Prevalje.

Črnuče — Vič (12).

Delnice — Čabar.

Dolnja Lendava — Prosenjakovci (52).

Dravograd — Vitanje.

Gornja Radgona: — Štrigova, — Gornji Cmurek (23).

Hrastnik: kolodvor (4), — Studenci.

Ivančna Gorica — Žužemberk (32).

Gornji Grad — Šmartno ob Paki (26).

Jesenice — Brezje.

Kočevje: — Banja Loka — Petrina (30); — Koprivnik (32); — Kočevska Reka (16); — Vel. Lašče (30).

Konjice — Oplotnica.

Kranj: — Gorice — Golnik (10); — Jezersko, — Škofja Loka.

Krško: — Novo Mesto, — Videm.

Loški Potok — Vel. Lašče (28).

Ljutomer: — Ivanjci — Gor. Radgona (36); — Štrigovo — Mursko Središče (34).

Maribor: — Celje, — Gornja Radgona — Radenci, — Limbuš — Bistrica — Ruše (12); — Melje — Sv. Peter, — Nova Vas — Radvanje, — Pobrežje — Devica Marija Brezje — Dolgoše — Zg. Duple, — Ptuj, — Selnica — Fala (21); — Slov. Bistrica — Polčane — Rogaška Slatina (50); — Studenci, — Svečina, — Sv. Jakob — Marija Snežna — Gornji Cmurek (38); Sv. Jurij v Slov. Goricah, — Sv. Lenart v Slov. Goricah — Cmurek, — Tezno, — Zg. Radvanje, — Zg. Sv. Kungota — Sv. Jurij ob Pesnici — Državna meja.

Novo Mesto: — Črmošnjice (28); — Samobor (63); — Šmarje — Krško (51); — Žužemberg.

Polčane — Vitanje.

Ptuj: Makole — Polčane — Rogaška Slatina (48); — Maribor, — Pekel pri Polčanah, — Sv. Lenart v Slov. Goricah (28); — Šv. Vid — Sv. Andraž — Sv. Barbara — Sv. Marko.

Sevnica: — Mokronog (21); — Planina.

Slovenjgradec — Šoštanj.

Stari trg — Crknjica — Rakek (21).

Stična — Žužemberk.

Sv. Petar v Sav. Dolini — kolodvor.

Šiška — Sv. Križ (4).

Škofja Loka: — Železniki (20); — kolodvor (4); — Gorenja Vas (20).

Trbovlje — kolodvor (3).

Trzin — Kapla Vas.

Zagorje ob Savi: — Kolodvor (4); — Toplice.

6. Gradbena stroka (gradevinarstvo).

Tehnični oddelek kr. banske uprave v Ljubljani.

Načelnik: Krajc Matija.

Tehnični inspektori: Ing. Zbiraj Ivan, Zajec Rudolf in Skaberne Viktor.

Tehnični višji svetnik: Ing. Šturm Karel.

Tehnični svetniki: Ing. Orel Karel, Mencinger Leo, Otahal Josip in Hočevar Alojzij.

Tehnični razdelki pri sreskih načelstvih:

Celje (za sreze: Celje, Gornji Grad, Konjice, Laško, Prevalje, Slovenjgradec in Šmarje pri Jelšah. — Tehnični svetnik: ing. Marek Ivan.

Kranj (za sreze: Kranj in Radovljica). — Tehnični svetnik: ing. Emmer Franc.

Ljubljana (za sreze: Čabar, Kamnik, Litija, Ljubljana in Logatec). — Tehnični svetnik: ing. Kobal Avrelij.

Maribor (za sreze: Dolnja Lendava, Maribor desni breg, Maribor levi breg, Ljutomer, Murska Sobota in Ptuj). — Tehnični svetnik: ing. Juran Oskar.

Novo mesto (za sreze: Brežice, Kočevje, Krško in Novo Mesto). — Tehnični svetnik: ing. Ahlfeld Valter.

Inženjerska komora v Ljubljani.

Udruženje inženjerov in arhitektov Kr. Jugoslavije. Sekcija: Ljubljana.

Udruženje graditeljev Kr. Jugoslavije. Sekcije: Ljubljana in Maribor.

7. Finančne ustanove.

Dravska finančna direkcija v Ljubljani.

Finančni inspektorat v Mariboru (v območju okrožnega inšpektorata v Mariboru).

Davčne uprave:
Brežice, Celje, Čabar, D. Lendava, G. Radgona, Gornji Grad, Kamnik, Kočevje, Konjice, Kranj, Krško, Laško, Litija, Ljubljana-mesto, Ljubljana-okolica, Ljutomer, Logatec, Maribor (za sreze Maribor desni in levi breg), Murska Sobota, Novo mesto, Ormož, Prevalje (za srez dravograjski), Ptuj, Radovljica, Slovenjgradec, Slov. Bistrica (za srez konjiški), Škofja Loka, Šmarje pri Jelšah, Šoštanj in Višnja Gora. — Vsega 30.

Katastrske uprave: Celje, Kočevje, Kranj, Krško, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Novo mesto, Ptuj, Slovenjgradec. — Vsega 10.

Carinarnice: Dravograd—Meža, Gornja Radgona, Jesenice, Ljubljana, Maribor, Rakek. — Vsega 6.

Glavni oddelki finančne kontrole: Celje, Dolnja Lendava, Gornja Radgona, Gornji Logatec, Hadoš, Jesenice, Kočevje, Kranj, Krško, Ljubljana, Lož, Marenberg, Maribor, Murska Sobota, Novo mesto, Prevalje, Škofja Loka, Šmarje pri Jelšah, Šoštanj, Št. Ilj v Slov. Goricah. — Vsega 20.

Monopolske ustanove.

Ljubljana: Fabrika tobaka — Skladišče tobaka — Skladišče gotovega blaga — Skladišče soli.
Ruše: Monopolska fabrika vžigalic.

Banovinski denarni zavodi.

Kranjska hranilnica v Ljubljani.
Oblastna hranilnica mariborske oblasti v Mariboru (s podružnico v Celju).

Vsega v banovini Dravski: 9 večjih bank s 26 filijala in 94,000.000 Din kapitala.

8. Agrikultura.

Kmetijski oddelek Kr. banske uprave v Ljubljani. Načelnik: ing. Podgornik Antun.

A. KMETIJSTVO (POLJOPRIVREDA).

Odsek za kmetijstvo in živinorejo. Šef: ing. Zidanšek Josip, poljoprivredni inšpektor.
Odsek za veterinarstvo. Šef: Pavlin Alojzij, veterinarski inšpektor: Černe Franjo.

Kmetijski zavodi in ustanove.

Beltinci (v Prekmurju): Semenogojska postaja.
Boh. Bistrica: Ribje vališče.
Ljubljana: Kmetijska preizkusna in kontrolna postaja. — Državni veterinarski bakteriološki zavod.
Maribor: Banovinska kmetijska preizkusna in kontrolna postaja.
Ponoviče: Banovinsko veleposestvo.
Robež: Banovinsko posestvo.
Selo (pri Ljubljani):Banovinska žrebčarna.
Granične (obmejne) veterinarske stanice: Bohinjska Bistrica, Dravograd, Gornja Radgona, Jesenice, Maribor, Murska Sobota, Rakek.

Banovinske trsnice in drevesnice:

V Arnovem Selu pri Brežicah; na Bregu pri Ptuju (drevesnica); v Dramljah pri Celju (trsnica); pri Kapeli pri Radgoni (p. Slatina Radenci); v Kostanjevici pri Krškem; v Leskovcu pri Krškem; v Pekrah pri Mariboru (p. Limbuš; v Rakičanah pri Murski Soboti; v Vinjem vrhu (p. Bela Cerkev) — (trsnica).

Kmetijske šole.

Grm pri Novem Mestu: Kmetijska šola.
Ljubljana: Podkovska šola.
Maribor: Vinarska in sadjarska šola.
Nižja gozdarska šola.
Rakičani pri Murski Soboti: Kmetijska šola.
Škofja Loka: Mlekarska šola.
Št. Jurij ob j. ž.: Kmetijska šola.

Kmetsko nadaljevalne šole:

Bakovci, Celje, Cernica (pri Rakeku), Čentiba (p. Dol Lendava), Dobrava (pri Kropi), Dobrava (pri Ljubljani), Donačka-gora, Dokležovje, Dolnja Lendava, Gorje (pri Bledu), Gotovlje, Grahovo (pri Cerknici), Jezero (pri Preserju), Kostrivnica, Križevci (pri Ljutomeru), Kotlje, Ljubečno (pri Celju), Markovci (p. Petrovci), Makole, Majšperg (pri Ptuju), Nova cerkev (pri Vojniku), Ormož, Petešovci (p. Dol. Lendava), Petrovče, Prevalje, Puconci, Planina (pri Rakeku), Slovenska Bistrica, Središče ob Dravi, Svibno (p. Radeče), Sv. Andraž v Slov. goricah, Sv. Benedikt v Slov. goricah, Sv. Jernej (p. Loče), Sv. Jurij ob juž. železnici, Sv. Pavel (pri Preboldu), Sv. Križ (pri Rogaški Slatini), Sv. Lenart (pri Veliki Nedelji), Sv. Peter (pri Mariboru), Sv. Tomaž (pri Ormožu), Sv. Vid (pri Ptuju), Šenkovturn (p. Vodice), Šmartno ob Paki, Šmihel (pri Šoštanju), Št. Ilj v Slov. goricah, Šmartno v Rož. dolini, Šmihel (pri Novem mestu), Št. Vid (pri Stični), Teharje, Tinje (na Pohorju), Tomišelj (p. Studenec pri Ljubljani), Trbovlje, Trzin, Velika Polana, Velenje, Vojnik, Zagorje in Žužemberk. — Vsega 57.

Gospodinjske šole.

Jesenice: Gospodinjska šola.
Ljubljana: Gospodinjska šola »Mladika« z internatom. — Gospodinjska šola »Marijanišče«. — Seminar za učiteljice kmetijsko-gospodinjskih šol. — Osrednji zavod za žensko domačo obrt. — Gospodinjska šola Kmetijske družbe za Slovenijo.
Maribor: Gospodinjska šola« »Vesna« (z internatom).
Mala Loka: Kmetijsko-gospodinjska šola.
Ptuj: Gospodinjska šola »Mladika«.
Trbovlje: Gospodinjska šola.
Zgornja Šiška: Dr. Krekov zavod gospodinjske šole pri Uršulinkah.

Gospodinjsko-nadaljevalne šole:

Celje — 2 (okoliška in šolskih sester), Čemšenik, Čentiba (p. Dolnja Lendava), Črešnjevec, Domžale, Gorje (pri Bledu), Grahovo (pri Cerknici), Gabrk, Hum (pri Ormožu), Jevnica, Kamnica (pri Mariboru), Krčevina (pri Mariboru), Ljubečna (pri Celju), Log (pri Brezovici), Makole, Maribor (šolskih sester), Moste (pri Ljubljani), Obrež (pri Središču ob Dravi), Ormož, Pernice (nad Muto), Petrovče, Planina (pri Rakeku), Sodražica, Sv. Križ (nad Mariborom), Sv. Lenart v Slov. goricah, Sv. Ana v Slov. goricah, Sv. Jurij ob j. ž., Sv. Križ (pri Rogaški Slatini), Sv. Peter (pri Mariboru), Šmartno (v Rožni dolini), Slovenska Bistrica, Stopiče (pri Novem mestu), Teharje, Trzin, Vojnik, Vuzenica, Valta vas, Trbovlje, Zagorje, Zidani most, Žiri. — Vsega 42.

B. AGRARNE USTANOVE.

Odsek za agrarno-pravne posle kr. banske v Ljubljani.

Agrarni inspektor: dr. Šaplja Karel.

Agrarni referenti pri seskih načelstvih:

Ljubljana za sreze: Brežice, Čabar, Kamnik, Kranj, Kočevje, Krško, Laško, Litija, Ljubljana okol., Logatec, Novo Mesto.

Maribor (levi breg) za sreze: Celje, Dol. Lendava, Gornji grad, Konjice, Ljutomer, Maribor (desni breg), Maribor (levi breg), Murska Sobota, Ptuj, Prevalje, Slovenjgradec, Šmarje pri Jelšah.

C. ŠUMARSTVO.

Odsek za šumarstvo kr. banske uprave v Ljubljani.

Šumarski inspektor: ing. Šivic Antun.

Višji šumarski svetnik: ing. Obereigner Emil.

Direkcija šum v Ljubljani.

Sreski šumarski referenti:

Celje, za sreze: Celje, Konjice in Šmarje.

Čabar, za srez: Čabar.

Kočevje, za srez: Kočevje.

Kranj, za sreze: Kranj, Radovljica in Škofja Loka.

Krško, za sreze: Brežice, Krško in Laško.

Ljubljana, za sreze: Kamnik, Ljubljana in Logatec.

Maribor, za sreze: Maribor desni in levi breg in Ptuj.

Murska Sobota, za sreze: Dolnja Lendava, Ljutomer in Murska Sobota.

Novo Mesto, za sreze: Novo Mesto in Litija.

Slovenjgradec, za sreze: Dravograjski, Prevalje in Slovenjgradec.

Šumske uprave:

Bled, Bohinjska Bistrica, Kostanjevica, Kranjska Gora.

9. Narodno gospodarstvo.

Oddelek za trgovino, obrt in industrijo Kr. banske uprave v Ljubljani. Načelnik: dr. Marn Rudolf.

Konzulati tujih držav. V Ljubljani: avstrijski, belgijski, čehoslovaški, danski, francoski, italijanski, portugalski, rumunski in španjolski. — V Mariboru: francoski.

A. TRGOVINA, OBRT IN INDUSTRIJA.

Odsek za trgovino, obrt in industrijo. Trgovinski inspektor: dr. Ratej Fran.

Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani.

Kontrole mer in dragocenih kovin: v Celju, Ljubljani in Mariboru.

Kontrole sodov: Brežice in Sevnica (za srez Brežice). — Črnomelj, Kamnik, Kranj (za sreze Kranj in Radovljica). — Krško, Kočevje, Konjice, Litija, Ljutomer in Gornja Radgona (za srez Ljutomer). — Murska Sobota, Novo Mesto, Ptuj, Borla in Ormož (za srez in za mesto Ptuj). — Rakek (za srez Logatec in Čabar). — Rogatec in Kozje (za srez Šmarje). — Slovenjgradec in Šoštanj (za sreze Slovenjgradec in Gornji Grad). — Slov. Bistrica (za srez Maribor desni breg — razen mesta Maribor). — Sv. Lenart (za srez Maribor levi breg).

Banovinska industrijska podjetja: Kranjske deželne elektrarne v Ljubljani (na Završnici, v Žireh in Zagradcu).

Trgovski pouk.

Trgovske akademije: v Ljubljani in Mariboru.

Dvorazredne trgovske šole: Celje, Ljubljana, Maribor, Novo Mesto.

Trgovske nadaljevalne šole: Brežice, Celje, Kamnik, Kranj, Krško, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Novo Mesto, Ptuj, Sevnica, Slovenjgradec, Slov. Bistrica, Škofja Loka, Šoštanj, Vitanje. — Vsega 16.

Obrtni pouk.

Tehnična srednja šola v Ljubljani (arhitektonsko-gradbeni odsek, strojni odsek, elektrotehniški odsek, gradbena rokodelska šola, strojna delovodska šola, elektrotehnična delovodska šola, mizarska in strugarska delovodska šola, kiparska in rezbarska šola, keramična šola, pletarska šola in ženska obrtna šola).

Osrednji zavod za ženski domači obrt.

Kranj: Tekstilna šola.

Ptuj: Pletarska šola.

Radovljica: Učna delavnica za košarstvo.

Obrtne nadaljevalne šole: Bled, Braslovče, Brežice, Celje (2), Cerknica, Črna, Devica, Marija v Polju, Dolnja Lendava, Domžale, Gomilsko, Gornja Radgona, Guštanj, Hrastnik, Jesenice, Kamnik, Kočevje, Konjice, Kranj, Kranjska gora, Križe pri Tržiču, Kropa, Krško, Laško, Lesce, Litija, Ljubljana (7), Ljutomer, Logatec, Marenberg, Maribor (2), Mengeš, Mokronog, Moste pri Ljubljani, Murska Sobota, Muta, Novo Mesto, Ormož, Prevalje,

Ptuj, Radovljica, Ribnica, R. Slatina, Rogatec, Ruše, Sevnica, Slovenjgradec, Slov. Bistrica, Spodnja Polskava, Središče, Sv. Jurij ob južni žel., Sv. Lenart v Slov. goricah, Sv. Lovrenc na Pohorju, Sv. Pavel pri Preboldu, Škofja Loka, Šmarje pri Jelšah, Šmartno pri Litiji, Šmartno ob Paki, Šmartno pod Šmarno goro, Šoštanj, Št. Vid nad Ljubljano, Teharje, Toplice pri Zagorju, Trbovlje-Vode, Tržič, Turnišče, Velenje, Vič, Vitanje, Vojnik, Vransko, Vrhnika, Zg. Šiška, Žalec, Žiri.

Udruženja denarnih zavodov. Ljubljana: Društvo bančnih zavodov za Slovenijo. — Zveza jugoslovanskih hranilnic.

Industrijska udruženja. Ljubljana: Zveza industrijcev na slovenskem ozemlju kraljevine Jugoslavije. — Društvo industrijcev in veletrgovcev. — Gremij tiskarskih in sorodnih grafičnih podjetij za Slovenijo. — Zveza mlinov v Sloveniji.

Trgovska udruženja: Zveza trgovskih gremijev za Slovenijo. — **Gremij trgovcev:** Brežice, Celje (2), Dolnja Lendava, Kamnik, Kočevje, Konjice, Kranj, Krško, Laško, Litija, Ljubljana (2), Ljutomer, Maribor (2), Murska Sobota, Nova Vas pri Rakeku, Novo Mesto, Ormož, Ptuj, Ptujska gora, Radovljica, Ribnica, Slovenjgradec, Slov. Bistrica, Sv. Lenart v Slov. goricah. — Trgovsko društvo »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani. — Slovensko trgovsko društvo v Celju. — Slovensko trgovsko društvo v Mariboru.

Obrtniška udruženja: Vrhovna zveza obrtnih zvez in zadrug v Ljubljani. — Zveza obrtnih društev v Celju. — Zveze obrtnih zadrug v Ljubljani in Mariboru. — Zveze gostilničarskih zadrug v Ljubljani in Mariboru.

Obrtna društva: Beltinci, Brežice, Celje, Gomilsko, Jesenice, Kranj, Laško, Ljubljana, Ljutomer, Novo Mesto, Ormož, Ptuj, Radovljica, Rajhenburg, Rogaška Slatina, Senovo, Slov. Bistrica, Slovenjgradec, Središče ob Dravi, Škofja Loka, Šoštanj, Trbovlje, Vransko, Zagorje. — Vsega 25.

Obrtne zadruge: Bled (2), Brežice (5), Celje (11), Cerknica, Črnomelj, Dob pri Domžalah, Dolnja Lendava, Domžale, Dravograd, Fram, Gomilsko, Gorenja Vas, Gornji grad, Gornja Polskava, Gornja Radgona (2), Jesenice (2), Kamnik (3), Kočevje, Konjice (2), Kostanjevica (2), Kozje (3), Kranj (2), Krško, Laško, Litija (3), Ljubljana (29), Ljubno (2), Ljutomer (4), Logatec, Lož, Marenberg, Maribor (17), Metlika, Mihalovci, Mokronog, Mozirje (2), Murska Sobota, Novo Mesto (5), Ormož (2), Prevalje, Ptuj (5), Radovljica, Radeče, Ribnica (3), Rogaška Slatina, Rogatec, Sevnica ob Savi (2), Slovenjgradec (2), Središče ob Dravi, Stična, Sv. Lovrenc pri Mariboru, Sv. Lenart v Slov. Goricah (2), Škofja Loka (2), Šmarje pri Jelšah (2), Šoštanj (3), Št. Vid pri Ljubljani, Tezna, Trbovlje (2), Turnišče, Tržič (2), Vel. Nedelja, Vransko, Vrbje, Vrhnika, Zagorje ob Savi (2), Žalec, Železniki, Žiri (2), Žužemberk. — Vsega 166.

Zadružne zveze. Ljubljana: Zadružna zveza; Zveza slovenskih zadrug; Zveza gospodarskih zadrug; Revizijska zveza. — **Celje:** Zadružna zveza.

B. RUDARSTVO.

Odsek za rudarstvo Kr. banske uprave v Ljubljani.

Rudarski inspektor: ing. Stergar Vinko.

Rudarsko satništvo v Ljubljani.

Rudarske šole v Celju in Trbovlju.

98 rudnikov, med temi: 65 premogovnikov (državni rudniki v Velenju i Zabukovcu), 1 rudnik za živo srebro, 1 za baker, 9 za železo, 10 za svinec, 2 za cink, 2 za antimonovo rudo, 3 za mangan, 1 za grafit in 2 za bavksit. -- V obratu je 27 premogovnikov in 2 rudnika za svinec (Mežica in Litija).

Državna cinkarna v Celju.

2 topilnici za svinec (v Litiji in Žerjavu).

Tovarna za mineralne barve.

10. Socijalna politika.

Oddelek za soc. politiko in nar. zdravje Kr. banske uprave v Ljubljani. — Načelnik: Dr. Dolšak Fran.

Odsek za socijalno politiko. V. d. šefa: dr. Karlin Ivan.

1. Zaščita dece.

Zavod za socijalno-higijensko zaščito dece.
Drž. dečji domi: v Ljubljani (3) in v Mariboru (1).
Zavod za gluhoneme v Ljubljani.
Zavod za slepe v Kočevju.

2. Zaščita delavcev.

Referent inspekcije rada Kr. banske uprave: Magister Vinko.
Delavska zbornica v Ljubljani.
Borza dela v Ljubljani.
Okrožni uradi za zavarovanje delavcev v Ljubljani in Mariboru.
Blagajna za zavarovanje delavcev državnih železnic v Ljubljani.

3. Izseljeništvo.

Izseljeniški referent v Ljubljani.

4. Važnejše strokovne zveze in organizacije.

Ljubljana: Akademska zveza (5 strokovnih akademskih društev).
Jugoslovenska strokovna zveza (okrožja Celje, Ljutomer in Maribor).
Narodno socijalna strokovna zveza.
Osrednja društva: oblačilnih, lesnih in usnjarskih delavcev.
Strokovne zveze: poselska, prometna grafičnih, tobačnih, tovarniških, živilskih in stavbinskih delavcev.
Strokovna komisija za Slovenijo (kot oblastni odbor URSSJ, Šelenburgova 6).
Ujedinjeni savez železničarjev Kr. Jugoslavije.

5. Gasilstvo.

Jugoslovenska gasilska zveza (36 gasilskih žup, 550 društev, 18.000 članov).

11. Narodno zdravje.

Odsek za narodno zdravje Kr. banske uprave v Ljubljani.

Zdravstveni inspektor: dr. **Mayer Ernest.**

Banski sanitetni svet.

Predsednik: Dr. **Dolšak Fran,** načelnik oddelka za soc. pol. in nar. zdravje.

Redni člani:

Dr. **Zalokar Alojzij,** ravnatelj bolnice za ženske bolezni v Ljubljani;
Dr. **Lapajne Živko,** sreski sanitetni referent, Ljubljana;
Dr. **Kanc Pavel,** okrožni zdravnik v Ljubljani;
Dr. **Jankovič Fran,** zdravnik kaznilnice v Mariboru;
Dr. **Plečnik Ivan,** vseučiliški profesor v Ljubljani;
Dr. **Tavčar Josip,** zobozdravnik v Ljubljani;
Dr. **Zajc Ivan,** šef-zdravnik okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani;
Dr. **Pirc Ivo,** direktor Higijenskega zavoda v Ljubljani;
Dr. **Rus Mavricij,** predsednik zdravniške zbornice v Ljubljani.

Izredni člani:

1. **za sanitetno tehnično stroko:** inž. Guzelj Stojan, tehn. ref. Higijenskega zavoda v Ljubljani;
2. **za lekarnarsko stroko:** Mag. pharm. Bakarčič Gvidon, lekarnar v Ljubljani;
3. **za pravno stroko:** Dr. Krejči Viljem, odvetnik v Ljubljani;
4. **za soc. politično stroko:** Dr. Gosar Andrej, prof. univ. v Ljubljani.

Socijalno-higijenske ustanove.

Drž. higijenski zavod v Ljubljani.
Domi narodnega zdravja: v Celju, Ljubljani in Mariboru.
Zdravstvene postaje: v Cerkljah, Lukovici in Tržiču.
Šolske poliklinike: v Kranju in Novem Mestu.
Antivenerični dispanzer v Slovenjgradcu.
Dizpanzeri za dojenčke: v Kranju in Št. Vidu.
Ambulanta za trahom v Murski Soboti.

Zavodi za šolanje nižjega sanitetnega osobja.

Babiška šola pri ženski bolnici v Ljubljani.
Šola za sestre (zavoda za soc. hig. zaščito dece) v Ljubljani (Lipičeva ul.).
Banovinska strežniška šola v Ljubljani.

Bolnice, sanatoriji in oporavilišča.

Brežice: Banovinska bolnica.
Celje: Banovinska bolnica.
Črna: Bolnica bratovske skladnice.
Dolenjske Toplice: Banovinsko oporavilišče za invalide.
Golnik pri Tržiču: Banovinsko zdravilišče za tuberkulozo (vis. 780 m).
Hrastnik: Bolnica bratovske skladnice.
Javornik: Bolnica bratovske skladnice.
Jesenice: Bolnica bratovske skladnice.
Kandija: Javna bolnica usmiljenih bratov.
Konjice: Bolnica Rdečega Križa.
Krmelj: Bolnica bratovske skladnice.
Krško: Občinska bolnica.
Ljubljana: Banovinska bolnica; Banovinska ženska bolnica (z babiško šolo); Otroška bolnica; Banovinska bolnica za duševne bolezni; Hiralnica sv. Jožefa; Sanatorij »Elizabetišče« (Poljanska c.); Sanatorij »Emona« (Komenskega ul.).
Maribor: Splošna bolnica; Sanatorij dr. Černič; Sanatorij dr. Ipavic.
Muretinci: Hiralnica križarskega reda.
Murska Sobota: Banovinska bolnica.
Novo Mesto: Ženska bolnica.
Ormož: Bolnica Križarskega Reda.
Ptuj: Javna bolnica; — Banovinska hranilnica za onemogle.
Rogaška Slatina: Banovinsko zdravilišče.
Slovenjgradec: Javna bolnica.
Studenec: Banovinska bolnica za duševne bolezni.
Topolšica: Drž. zdravilišče za tuberkulozne.
Trbovlje: Bolnica bratovske skladnice in občinska izolirnica.
Velenje: Bolnica bratovske skladnice.
Vojnik: Banovinska hiralnica za onemogle.
Vurberg pri Ptuju: Sanatorij Ruskega Rdečega Križa za tuberkulozne.
Zagorje: Občinska izolirnica.

Važnejša zdravniška in strokovna društva.

Ljubljana: Zdravniška zbornica.
Slovensko zdravniško društvo.
Rdeči Križ Kr. Jugoslavije.
Maribor: Protituberkulozna liga (Stolna 5).

Važnejše športske organizacije s sedežem v Ljubljani.

Aero-klub »Naša Krila« (✈ — Obl. odbor).
Avtomobilski klub Kr. Jugoslavije (sekcija Ljubljana), Kongresni trg 1.
Klub kolesarjev in motociklistov »Ilirija« (klub »Perun« v Mariboru).
Jugoslovenski zimsko - športski savez (Narodni Dom).
Ljubljanska lahkoatletska podzveza (8 klubov), Erjavčeva 24.
Ljubljanska nogometna podzveza (17 klubov).
Pokrajin. zveza lovskih društev za Slovenijo (🏹).
Slovenski dirkalni klub (klubi: Ljutomer, Maribor in Št. Jernej).
Slovensko ribarsko društvo (Vodnikov trg 5). — Društva: Brežice, Celje in Maribor.
Slovensko filatelistično društvo (Frančiškanska 4).
Šahovski klub za Slovenijo (Kavarna »Slon«).
Zveza izvidnikov in planink (Župa Ljubljana).
Sokol Kraljevine Jugoslavije.
Župe: Celje (21 društev), Kranj (Gorenjska župa — 15 društev), Ljubljana (39 društev), Maribor (34 društev), Novo Mesto (župa Dolenjska — 20 društev).

12. Turizem (tujski promet).

Izvrševalni odbor tujskoprometnega sveta Dravske banovine:

Ravnatelj: Velikonja Narte, konceptni upravni uradnik.

Delegat: dr. Marn Rudolf, načelnik Kr. banske uprave.

Člani: dr. Andrejka Rudolf, sreski načelnik; Gogala Josip, direktor drž. dvorazredne trgovske šole v Ljubljani; Hribar Rado, tajnik avtomobilskega kluba, sekcije Ljubljana; Šebenik Drago, pisarniški ravnatelj; Koritnik Anton, hotelir v Ljubljani; dr. Ratej Franc, trgovinski inspektor.

Važnejše organizacije za tujski promet (in planinstvo).

Ljubljana: Zveza za tujski promet v Sloveniji (Tourist-Office). Glavno zastopstvo za Slovenijo »Putnik« d. d. (Dunajska cesta 1.), 54 društev in korporacij.
Jugoslovenski Touring klub (sekcija).
Osrednja zveza gostilničarskih zadrug za Slovenijo.
Slovensko planinsko društvo (SPD), osrednji odbor: Frančiškanska ul. 7. (18 podružnic z 4.000 čl. in 34 planinske koče.
Zimskosportni savez Kraljevine Jugoslavije.

Bled: Zdraviliška komisija. — Društvo za tujski promet »Zarja«.

Bohinjska Bistrica: Prometno društvo za Bohinj.

Kranjska Gora: Tujsko prometno društvo.

Maribor: Olepševalno in tujsko prometno društvo. Tujskoprometna zveza.

Radovljica: Društvo za tujski promet.

Sv. Janez (Bohinjsko Jezero): Prometno in olepševalno društvo za notranji Bohinj.

Zdravilišča, kopališča in letovišča.*

Bled (△ Radovljica), 🚂, 🚌, ⓛ, *)viš. 475), 10 ■.
Bohinjska Bistrica (△ Radovljica), 🚂, ⓛ, *, 7 ■.
Bohinjsko Jezero (△ Radovljica), 🚂, ⓛ, * (viš. 523), 3 ■.
Brežice 🚂, ⓛ (viš. 165), 2 ■.
Čateške Toplice (△ Krško, 🚂 Brežice - 4 km), ⌣ (viš. 142.).
Dobrava (△ Radovljica), ⓛ (viš. 577), 3 ■.
Dobrna pri Celju (🚂 Celje - 18 km), 🚌, Banovinsko zdravilišče, ⌣ (viš. 397), 3 ■.
Dovje (△ Radovljica, 🚂 Dovje Mojstrana), ⓛ, * (viš. 750).
Gabernik (△ Maribor desni breg, 🚂 Kostrivnica - 20 km), ⌣.
Jezersko (△ Kranj, 🚂 Kranj - 29 km), ⓛ, * (viš. 906), 4 ■, 🚌.
Kamnik 🚂, ⓛ (viš. 381), 1 ■.
Kranj 🚂, ⓛ, * (viš. 385), 3 ■.
Kranjska Gora (△ Radovljica), 🚂, ⓛ, * (viš. 810), 3 ■.
Krško 🚂, ⓛ (viš. 168), 2 ■.
Laške Toplice (△ Laško), 🚂, ⌣ (viš. 232), 5 ■.
Lesce (△ Radovljica), 🚂, 🚌, ⓛ (viš. 504), 4 ■.
Medija-Izlake Toplice (△ Litija, 🚂 Zagorje - 10 km), ⌣ (viš. 317).
Mojstrana (△ Radovljice), 🚂, ⓛ, * (viš. 650), 3 ■.
Plešce (△ Čabar, 🚂 Delnice - 55 km), ⓛ (viš. 325), 2 ■.
Pohorje pri Mariboru. Mariborska koča (viš. 1080), Ruška koča (viš. 1250), ⓛ, 2 ■, *.
Polče in **Begunje** (△ Radovljica, 🚂 Lesce - 3½ km), * viš. 570).
Radovljica 🚂, ⓛ, * (viš. 490).
Rimske Toplice (△ Laško), 🚂, ⌣ (viš. 260), 1 ■.
Rimski Vrelec (△ Dravograjski, 🚂 Guštanj - 5 km), ⌣, * (viš. 510), 2 ■.
Rogaška Slatina (△ Šmarje), 🚂, 🚌, Banovinsko zdravilišče, ⌣, * (viš. 228), 10 ■.
Slatina Radinci (△ Ljutomer), 🚂, ⌣ (viš. 208).
Slovenska Bistrica (△ Maribor desni breg), 🚂, ⓛ, * (viš. 284), 2 ■.
Toplice pri Novem Mestu (🚂 Straža-Toplice - 3 km), ⌣ (viš. 179), sanatorium, 1 ■.
Topolšica (△ Slovenjgradec, 🚂 Šoštanj - 3 km), ⌣, * (viš. 400), 3 ■.
Žirovnica (△ Radovljica), 🚂, * (viš. 560), 3 ■.

Število hotelov, vil in panzionov (■).

Bled 10, Bohinjska Bistrica 4, Bohinjsko jezero 3, Breznica 3, Brežice 2, Celje 7, Dobrava 3, Dobrna 3, Dolnji Logatec 1, Gorje 3, Gornja Lendava 1, Jesenice 3, Jezersko 4, Kamnik 1, Kočevje 2, Kranj 3, Kranjska gora 3, Krško 2, Laško 3, Lesce 4, Ljubljana 8, Ljutomer 2, Marenberg 1, Maribor 6, Mojstrana 3, Novo Mesto 1, Ormož 1, Plešce 2, Pohorje 2, Ptuj 6, Rimske Toplice 1, Rimski Vrelec 2, Rogaška Slatina 10, Slov. Bistrica 2, Slovenjgradec 2, Toplice pri Novem Mestu 1, Topolšica 3, Tržič 1, Žirovnica 3.

Opomba. Znamenitosti in ostanke starejših časov v Dravski banovini glej v pregledu mest in srezov

---

* Znaki in okrajšave:
△ = srez v katerem kraj leži.
🚂 = železniška postaja (stanica).
🚌 = avtobusni promet (saobraćaj).
⌣ = zdravilišče (lečilište, banja).
ⓛ = letovišče (letovalište).
* = zimski klimatski kraj (mesto).
(viš.) = nadmorska višina (visina) metrov.
■ = število (broj) hotelov, vil in panzionov.

5. Avtonomna mesta Dravske banovine.

1. Ljubljana ✉, ☎, ⇔, 🚂, 🚌.

Glavno mesto in sedež Kr. banske uprave Banovine Dravske.

Površina (□): 38 km²; mestnih okrajev 7, predmestij 10; ulic, trgov, cest 381; hiš 2730.

Prebivalcev: 57.218.

Ljubljana leži sredi rodovitnega Ljubljanskega polja ob vznožju 60 m visokega griča z monumentalnim gradom, odkoder se odpira veličasten pogled na Kamniške planine, Karavanke in Julijske Alpe s kraljem jugoslovenskih gora Triglavom ter na prijazne, z gozdovi poraščene in z belimi cerkvicami kronane hribe v dolenjsko, notranjsko in štajersko stran.

Zgodovinski pregled. Za Rimljanov je stala na mestu današnje Ljubljane keltsko-rimska Emona, ki ji je kot važnemu prometnemu središču podelil meščanske pravice že leta 34. pred Kr. cesar Avgust. Emona je bila porušena za preseljevanja narodov v V. stoletju.

V srednjem veku se omenja Ljubljana šele leta 1269.

Kdaj je dobila mestne pravice, ni znano. Vsekakor je bila leta 1269. že urejeno mesto z lastnim sodnikom na čelu.

V celem srednjem in tudi v novem veku je Ljubljana cvetla kot važno trgovsko križišče posebno glede Italije. Leta 1461. je bila v Ljubljani ustanovljena škofija, leta 1504. pa je cesar Maksimiljan podelil meščanom pravico voliti župana.

Šest in pol-stoletno habsburško vladavino je od **leta 1809. do 1813.** prekinila francoska okupacija, ko **je bila Ljubljana** povzdignjena v **glavno mesto Napoleonovih »Ilirskih dežel«.**

Leta 1821. so se sestali v Ljubljani monarhi Sv. alijanse, da bi zatrli svobodno gibanje v Južni Italiji. Tega **»Ljubljanskega kongresa«** nas spominja Kongresni trg ob krasnem drevoredu »Zvezdi«.

Leta 1895. je velik del Ljubljane porušil potres, toda iz te nesreče je izšlo mesto prenovljeno in povečano. Ljubljana je politično, kulturno in gospodarsko središče Slovencev in zraven Beograda in Zagreba najvažnejše mesto naše države.

UPRAVA.

Občinska ustava. Sklepajoče in občino kot juristično osebo predstavljajoče telo je občinski odbor, ki šteje z županom in podžupanom 49 obč. odbornikov.

Župan: Dr. Puc Dinko. — **Podžupan:** Jarc Evgen.

Občinski svet: A. Lombar, dr. A. Gosar, ing. A. Ditrih, A. Likozar, dr. V. Gregorič, dr. V. Ravnihar, I. Vrbinc, I. Dachs, I. Krvina, I. Mihelčič, I. Tavčar, I. Hribar, J. Jeglič, J. Olup, J. Rajner, J. Musar, J. Bahovc, J. Rutar, J. Rebek, J. Turk, dr. J. Klepec, J. Lovša, dr. J. Bohinjec, M. Urbas, dr. M. Lukan, dr. O. Fettich, P. Šterk, F. Orehek, F. Debevec, F. Uratnik, F. Rupnik, F. Zajc, F. Zupančič, A. Jenko, S. Knez, I. Kregar, A. Ludvik, J. Malenšek, V. Meden, I. Mohorič, J. Pavlin, R. Sušnik, R. Hribar, A. Šarabon.

Člani banskega veča: Kramer dr. Albert, novinar in b. ministr, Kregar Ivan, občinski odbornik, Orehek Franjo, upravitelj hranilnice i Prepeluh Albin, publicist.

Občinska uprava. Upravno telo občine je mestni magistrat, ki vrši občinske samoupravne posle po ljubljanskem občinskem redu (zakonu), oziroma po drugih veljavnih zakonih in v tem okviru po sklepih in navodilih občinskega odbora. Poleg tega je magistrat kot mestno načelstvo občeupravna oblast I. stopnje.

Načelnik magistrata je mestni župan. Njegov namestnik je magistratni direktor. Županu je podrejenih 8 okrajnih načelnikov in 8 oskrbnikov ubogih. Za vse vrste občinskih uslužbencev obstojajo po občinskem odboru izdane pragmatike in disciplinarni statuti.

Mestni uradi. Mag. direktor: dr. M. Zarnik. — Direktor gradbenega urada: ing. M. Prelovšek. — Mestni fizik: dr. M. Rus, Mestni zdravniki: dr. T. Jamar, dr. F. Mis. — Ravnatelj mestne klavnice: vet. J. Pestotnik. — Višji živinozdravnik: vet. V. Rigler, vet. dr. J. Kunc. — Mestni tržni urad: Načelnik: dr. M. Rus. — Računska in blagajniška služba: Dirigent: Dr. A. Rant. — Načelnik mestnega ekspedita, registrature in prokola: pis. ravnatelj D. Šebenik. — Načelnik vojaškega urada: nadofic. J. Hojan. — Vrtnarski pristav: A. Lap.

Občinska podjetja. Mestni vodovod in elektrarna (ravn. A. Ciuha); mestna plinarna (ravn. ing. J. Bartel); mestna klavnica; mestna pristava, vozni park in mehanična delavnica; mestni pogrebni zavod (ravn. D. Šaplja); mestna zastavljalnica (vodja pis. ofic. Medik; mestni dohodarstv. urad, trošarina (ravn. J. Zupan).

Večino delnic ima občina pri »Maloželezniški družbi d. d.« (Električna cestna železnica in avtobusni promet.).

Reševalna postaja (2 avtomobila, 2 voza na konjsko priprego, 1 voz mestnega fizikata za nalezljive bolezni).

Gasilski urad (🚒): 22 poklicnih gasilcev, 2 telefonista (podrejen mag. nadsvetniku F. Jančigaju).

Občinske blagotvorne naprave: Soc. pol. urad in bolniška blagajna mestnih delavcev. Mestna ubožnica, 4 dnevna dečja zavetišča. — Soc. pol. urad podpira stalno okoli 800 odraslih in 350—400 otrok. Letni proračun čez 4 milijone dinarjev. Bolniška blagajna mestnih uslužbencev.

DRŽAVNI URADI IN INSTITUCIJE.

Kr. banska uprava (▭), Sreski načelnik sreza Ljubljana okolica (△), Dravska saobračajna direkcija, Direkcija šum, Dravska divizijska oblast, Direkcija pošt in brzojava in Filijala Pošt. hranilnice (štedionice), Kontrola mer.

Poštni uradi: Šelenburgova ulica, Glavni kolodvor, Sv. Jakoba trg, Kopitarjeva ulica, Zaloška cesta 1.; Celovška cesta 136.

Finančni uradi: Finančna direkcija: 2 davčni (⊠) in 2 katastrski upravi za mesto in za okolico; katastralni mapni arhiv; gl. oddelke fin. kontrole (I. in II.) (⊓), glavna carinarnica.

Socijalne ustanove: Okr. urad za osiguranje radnika, Inspekcija rada i par. kotlova, Borza dela.

Dobrodelne ustanove: Gluhonemnica (Zaloška cesta); 3 Mladinski domi (○), Vzgajališče za dečke, Mestna ubožnica, Zavod za slepe.

Zdravstvene ustanove: Drž. higijenski zavod. Veterinarski bakteriološki zavod.

Bolnice (⊠): Splošna (Zaloška), Otroška (ul. Stare pravde), Za ženske bolezni (Stara pot 3.), Za duševne bolezni in Vojna bolnica I. reda (Zaloška cesta).

Sanatoriji: »Leonišče« (Zaloška c.), »Elizabetišče« (Poljanska c.), »Emona« (Komenskega ul.), Hiralnica sv. Jožefa (Vidovdanska c.).

Uprava policije. Upravnik: dr. A. Guštin.

Varnostna straža. Poveljnik J. Bedenk in 36 mož varnostne straže.

Konzulati. Avstrija (generalni), Dunajska c. 31.; Italija (generalni), Erjavčeva c. 11.; Češkoslovaška, Bleiweisova c. 18.; Francija, Beethovnova ul. 4/II.; Belgija, Kralja Petra trg 2/II.; Portugalska, Dunajska c. 38.; Danska, Gosposvetska c. 1/I.; Španija, Dunajska c. 15/II.

Cerkvene oblasti: Ljubljanska škofija.

Cerkve: 15 katoliških (✠), 1 evangelijska (┼), 1 pravoslavna kapela (☦).

Samostani: Frančiškanski (Marijin trg 4.), Jezuitski kolegij (Frankopanska 9.), Provincialna hiša misijonarjev Sv. Vincencija Pavlanskega (Trg Tabor 12.), Priorat križniškega reda (Valvarzorjev trg 1.), Salezijanci (Rakovniška 6.), Uršulinke (Kongresni trg 16.—17.), Provincijalna hiša usmiljenih sester Sv. Vincencija Pavlanskega (Slomškova 18.), Šolske sestre Sv. Frančiška (Marijanišče, Poljanska c. 30.), Sestre križarke Poljanska c. 16.).

Kulturne ustanove:

Narodni muzej.

Narodna galerija (Narodni dom) last državno subvencijoniranega društva »Narodna galerija«, zbirka slik in skulptur slovenskih in ostalih jugoslovenskih umetnikov, zlasti modernih, pomnožena z umetniško zbirko mestne občine.

Jakopičev paviljon za temporarne razstave v Tivolskem parku.

Knjižnice (✱): Licejska (državna) knjižnica (140.000 zvezkov); Šentjakobska knjižnica (Stari trg 11.); knjižnica Delavske zbornice (Miklošičeva c.); Političnega in izobr. dr. za dvorski okraj (Borštnikov trg 1.); Simon Gregorčičeva knjižnica (Vidovdanska c. 2.).

Mestni arhiv in knjižnica (✱). Mestni arhivar: V. Fabjančič.

Tisk: 3 dnevnika, 120 časopisov.

Šolstvo.

Krajevni šolski odbor: tajnik F. Pristovšek; **okr. šol. nadzornik:** A. Rape.

Višje šole: Univerza s 5 fakultetami; trgovska akademija.

Srednje in strokovne šole: Human. gimnazija, 2 realni gimnaziji, realka, moško učiteljišče, žen. učiteljišče, mestna žen. real. gimnazija, tehniška srednja šola, obrtno nadaljevalna šola, 3 trgovske šole, trgovski tečaj na mestni ženski realni gimnaziji, gospodinjska šola v »Mladiki«, zadružna šola, jugosl. konservatorij (in šola »Glasbene Matice«).

Osnovne šole (⬤): 18 državnih (med temi 14 osnovnih in 4 meščanske), 7 zasebnih (4 osnovne in 3 mešč.); Podkovska šola; **4 otroški vrtci**: 2 javna in 2 zasebna, 3 dnevna zavetišča, 3 dečji domovi.

Društva in organizacije.

V Ljubljani je 657 društev, in sicer 160 stanovskih, 19 pevskih, 8 železničarskih, 63 prosvetnih, 33 kulturnih, 54 dobrodelnih, 56 podpornih, 60 športnih, 33 družabnih, 12 učiteljskih, 11 gasilskih, 7 umetniških, 11 sokolskih, 11 glasbenih, 3 izobraževalnih, 13 gospodarskih, 6 kolesarskih, 3 strokovnih, 15 narodno-obrambenih, 4 olepševalna, 31 akademskih, 7 znanstvenih in 3 prometna.

Zbornice: Delavska zbornica v Sloveniji (Miklošičeva c.): Notarska zbornica za Slovenijo (Tavčarjeva ul. 6.); Odvetniška zbornica v Ljubljani (Miklošičeva c. 18.); Zbornica za trgovino, obrt in industrijo (Beethovnova ul. 10.); Zdravniška zbornica za Slovenijo (Gosposvetska c. 5.); Udruženje jugoslovenskih inženjerjev in arhitektov.

Zadrug je: 39 obrtnih obligatornih in 91 registrirnih, gospodarskih in pridobitnih.

Zveze (Savezi) so tri, in sicer: Zveza obrtnih zadrug, Zveza trgovskih gremijev, Zveza registrirnih zadrug.

Privreda: Burza za blago in vrednote.

17 **denarnih zavodov** (⊕).

Tvornic je 36, in sicer: 1 elektrarna, 1 plinarna, 1 pivovarna, 1 tvornica ogledal, 1 tvornica pliša, 1 tvornica elektro materijala, 1 tvornica tub, 1 usnjarna, 1 strojna tovarna in livarna, 1 tovarna kavinih surogatov, 1 tvornica kleja, 1 tobačna tovarna, 1 kartonažna tovarna, 1 tvornica kovinskih izdelkov, 6 lesnih industrij, 5 tiskarn, 3 svečarne, 4 tvornice pletenin, 2 tvornici koles in avtomobilov, 2 tvornici kandit.

Veletrgovin je 15, med temi: 4 z manufakturo, 3 s špecerijo, 3 z železnino, 2 z galanterijo, 1 z žganjem in 2 z vinom. — Razen tega je še 1395 **trgovin,** med temi: 305 z mešanim, špecerijskim in kolonijalnim blagom, 92 z manufakturo, 64 z modnim in konfekcijskim blagom, 43 s čevlji, 21 z avtomobili in kolesi in 45 z delikatesami.

Obrtnikov je 2345, med temi: 224 gostiln in kavarn, 20 fijakarjev in 40 autoizvoščkov, 16 dimnikarjev, 25 elektroinštalaterjev, 31 knjigotržcev, 40 stavbnih in 23 tesarskih mojstrov, 25 zobotehnikov, 53 brivcev, 153 čevljarjev in 223 krojačev ter 156 krojačic, 107 mesarjev in 38 pekov, 70 mizarjev, 46 soboslikarjev ter 32 fotografov.

Znamenitosti:

Ostanek obzidja rimsko-keltskega mesta Emone na Mirju. — Grad, kjer so stanovali v srednjem veku mejni grofje, pozneje namestniki deželnih knezov. Od leta 1905. last mestne občine, služi v stanovanjske svrhe. — Škofijska palača, prvotna zgradba iz leta 1512.; v njej je bival leta 1797. Napoleon, leta 1821 pa ruski car Aleksander I. — Stolna cerkev sv. Nikolaja v sedanji obliki dovršena leta 1706. — Cerkev križarskega reda

(v sed. obliki leta 1714). — Uršulinska cerkev (1748). — Frančiškanska cerkev (1646). — Sv. Petra cerkev (zgrajena leta 1730 na prostoru prastare župnijske cerkve). Novejše so cerkve sv. Jakoba, trnovska, Srca Jezusovega, Sv. Jožefa, Frančiškanska cerkev v Šiški (arh. Plečnik), salezijanska na Rakovniku.

Magistratna palača, na novo zgrajena leta 1718. na mestu stare iz XV. stoletja. Na trgu pred njo prekrasni Robbov vodnjak. Semenišče iz leta 1708.

Več starih zasebnih hiš na Mestnem in Starem trgu, v Gospocki ulici in na Sv. Jakoba trgu.

Glavni spomeniki: Marijin steber na trgu sv. Jakoba (1862.); Sv. Trojica (1693., koncem leta 1927. prenesena na Kongresni trg pred nunsko cerkev); Vodnikov spomenik (1888.); Valvazorjev (1903.); Prešernov (1905.); Trubarjev (1910.); Napoleonove Ilirije (1929.).

Javni lokali.

Gledališča: Narodno gledališče (operno in dramsko vsako v lastni hiši). — Zasebna (diletantska) gledališča: »Šentjakobski oder« in »Ljudski oder«.

2 koncertne dvorane: »Union« in Filharmoničnega društva.

5 kino: »Matica«, »Ljubljanski dvor«, »Ideal«, »Union« (Šiška), »Mladenski Dom« (Kodeljevo).

4 večji hoteli: »Union«, »Slon«, »Štrukelj« in »Miklič«.

7 kavarni: »Emona«, »Zvezda«, »Union«, »Slon«, »Europa«, »Narodna Kavarna«, »Prešeren«.

Kopališča: Mestna ljudska kopel (Kolodvorska ul. 4); »Slon« (Frančiškanska ul. 4); Okrožni urad za zavar. delavcev (popolno najmodernejše kopališče — Miklošičeva 20); Sokol (Tabor 13). Kopališče v mestni hiši na Ahacljevi cesti.

— **Mestna letna kopališča:** na Ljubljanici (Ižanska cesta); v Koleziji; na Savi v Ježici; Mestno kopališče v Mednu in S. K. Ilirije (na Gosposvetski c.).

Pregled za razdobje 1918—1928 (⊙→):

Župani: dr. Ivan Tavčar (20. I. 1912. — 24. X. 1921.); dr. Ljudevit Perič (24. X. 1921. — 29. V. 1922.). — Vladni komisar: dr. Bogumil Senekovič (20. V. 1922. — 14. III. 1923.). — Župan: dr. Ljudevit Perič (14. III. 1923. — 10. VI. 1924.). — Vladna komisarja: dr. Viljem Kreiči (10. VI. 1924. — 1. VIII. 1924.); dr. Ljudevit Perič (1. VIII. 1924. — 10. XI. 1924.). — Gerentski svet: predsednik dr. Dinko Puc; člana Josip Turk in Anton Likozar (10. XI. 1924. — 7. X. 1926.). — Vladni komisar: Anton Mencinger (7. X. 1926. — 18. I. 1928.). — Župan: dr. Dinko Puc (18. I. 1928.).

Glavne kulturne pridobitve: Ustanovitev popolne univerze s 5 fakultetami (1919.), Narodne galerije (1919.) in konservatorija.

2. Maribor ✉, ☎, ⊶, 🚂, 🚌.

❑ 7 km², 1654 hiš, 35.000 prebivalcev.

Po veri: 91% rkt., 5% pravosl., 3% evang., 0.5% muslim.

Po jeziku: 68% Slovencev, 21% Nemcev, 8·5% Srbo-Hrvatov.

Mesto leži 274 m nad morjem na obeh straneh reke Drave. Ima dokaz ugodno podnebje.

Maribor se imenuje štajerski Meran.

Zgodovinski pregled. Bližnja okolica Maribora je bila že davno pred rimsko vlado dobro obljudena. Na mestu današnjega Maribora je bila v rimski dobi neka postojanka. Mimo so v rimski dobi šle važne ceste iz Petovia v Virunum na Koroškem in v Flavio Solvo, današnjo Lipnico. Do večjega pomena je prišel Maribor, ko so leta 955. začeli izganjati Madžare z ozemlja nemške države. Iz Porenja v Karantanijo priženjeni Sponheimci so tu na strmem griču postavili v obrambo meje utrjen grad »Marchburg«. Ob vznožju grada se je iz prvotne naselbine kmetskih in ribiških koč razvilo današnje mesto, ki je bilo duševno središče za obširno okolico. V 12. in 13. stoletju je bil Maribor središče Savinjsko-Podravske grofije. Leta 1243. je dobilo mesto svoje mestne pravice. Koncem 13. ali početkom 14. stoletja se je mesto znatno razširilo in obdalo z novim zidom. Leta 1480. do 1481. ga je zavzela vojska ogrskega kralja Matija Korvina. Leta 1525. in 1532. so Turki napadali mesto. V srednjem veku se je naselilo v Mariboru precej Židov, ki so imeli tu svoj geto, sinagogo in pokopališče, dokler niso bili leta 1496. izgnani iz Štajerske. Mnogo je trpelo mesto vsled velikih in pogostih požarov. Od 16. do 18. stoletja je znanih 8 velikih požarov. Leta 1666. in 1680. do 1681. je človeška kuga skoraj izpraznila mesto. Za Napoleonovih vojn so ga Francozi zasedli leta 1797., 1805. in 1809. Doba naglega razvoja mariborskega mesta se začne šele v drugi polovici 19. stoletja. Leta 1846. je Maribor dobil železnico, ki veže Dunaj s Trstom, nekoliko pozneje še Koroško železnico, ki veže Maribor s Koroško, Tirolsko in Italijo. Leta 1859. je postal Maribor sedež laventinskega škofa in cerkveno središče vse spodnje Štajerske. V dobi narodnega preroda je Maribor dobival mnogo moči od svoje okolice in tu se je že leta 1861. ustanovila slovanska čitalnica, malo pozneje časnik »Slovenski Gospodar« (1867.). Sokol je bil tu ustanovljen že leta 1874. Leta 1905. je bilo ustanovljeno »Slovensko zgodovinsko društvo«, ki od takrat z uspehom vrši svoje poslanstvo, skupno z drugimi narodnimi društvi. Ob prevratu leta 1918. sta energična Dr. Karl Verstovšek in general Rudolf Maister-Vojanov rešila Maribor z okolico Jugoslaviji.

Uprava.

Občinski svet izvoljen 1927. z županom: dr. Alojzijem Juvanom na čelu (41 čl.).

Člani banskega veča:

Juvan Dr. Alojz, advokat in predsednik občine, Pivko dr. Ljudevit, profesor, Rudolf Golouh, šef borze dela.

Mestni uradi: magistralni ravnatelj A. Koehler. — Obrtni oddelek: F. Rodošek. — Fizikat: dr. L. Novak in dr. A. Wankmüller. — Tržno nadzorstvo: H. Hinterlehner. — Gradbeni urad: inž. A. Černe, inž. J. Baran, insp. F. Madile. — Knjigovodstvo: Joža Barle. — Domovinske in državljanske zadeve in statistika: Franjo. Kramberger. — Socijalna politika: Josip Sterle. — Vojaške zadeve: Janko Jež.

Mestna podjetja in zavodi:

Električno podjetje (J. Uršič); Klavnica (dr. M. Rojko); Plinarna (inž. D. Tomšič); Pogrebni zavod (Cvetlična ul. 14); Parna in banjska kopel (Kopališka ul. 5); Kopališče na Mariborskem otoku; Prostovoljna požarna bramba (Koroška cesta 12).

Predstojništvo mestne policije (Slomškov trg 1). Šef: Vjekoslav Keršovan. — Poveljstvo javne varnostne straže (Koroška c. 12). Višji nadzornik: F. Finžgar. — Obmejni komis. železn. policije (Glavni kolodvor). — Policijski zapori (Ključavničarska ul. 2). — Orožniška četa, 2 voda in postaja (vsi v Prešernovi ulici 18).

Državni uradi in institucije.

Okrožni inspektorat (◔). Sresko načelstvo (△) Maribor levi breg in (△) desni breg Ciril Metodova ul. 1.); Okrajni šolski svet (Jugoslovenski trg 5); Šumska uprava; Okr. gradb. sekcija in hidr. oddelek.

Fin. vlasti: Gl. oddelek fin. kontrole (🖻); Katastrska uprava (Ciril Metodova ul. 1.); Oddelek fin. kontr. (Kopitarjeva ul. 9); Glavna carinarnica (Einspilerjeva ul 34.); Davčna uprava (☒) za srez Mariborski, levi in desni breg (Ciril Metodova ul. 1).

Okr. ograrni urad (Koroška cesta 19); Drž. borza dela (Slomškov trg 7); Meroizkusni urad (Frančiškanska ul. 11).

Okr. urad za zavarovanje delavcev (Slomškov trg 7).

Poštni, brz. in telef. uradi: I. — Slomškov trg 10; II. — Glavni kolodvor; III. — Frankopanska ul. 4.

Drž. menjalnica (Glavni kolodvor).

Sodstvo: Okrožno (⚖) in okrajno (◬) sodišče; Drž. pravdništvo (Marijna ul. 44.); Jetnišnica okrož. sodišča (Sodna ul. 11); Moška kaznilnica (Pobreška cesta 20).

Vojaške oblasti: Komanda mesta, Komanda vojnega okrožja (Meljska cesta), Intend. skladišče (slagalište) (Ob železnici 16); Inžen. podof. šola i artil. podof. šola.

Soc.-higijenske ustanove: Dom narodnega zdravja (Koroščeva 3); Zaščita dece in dečji dom (Strossmajerjeva ul. 26); Mestna obskrbnišnica in ubožnica (Slovenska ul. 40); Mestni mladinski dom (Koroščeva ul. 29); Obča javna bolnica (Tržaška c. 13); Rešilna postaja (Koroška c. 12); Sanatorij dr. Mirka Černiča (Gosposka ul. 51); Porodnišnica (Vinarska ul. 14); Trgov. bolniška blagajna samost. trgovcev (Jurčičeva ul. 8); Privr. vojna bolnica (Tržaška c. 25); Dekliški zavod »Vesna« (Aškerčeva ul. 6).

Cerkvene oblasti: Knezoškofijski ordinarijat (Slomškov trg 19). — Rkt. župni uradi: Stolni — mestni (Slomškov trg 20); Frančiškanski (Frančiškanska ul. 2); Magdalenski (Magdalenski trg 3); Evangelijski (Trubarjeva ul. 1).

Pravosl. cerkv. urad v vojašnici Kr. Aleksandra (Meljska cesta).

Tisk: 2 dnevnika in 14 drugih časopisov.

Šolstvo.

Trg. akademija, teološko semenišče, gimnazija, realka, trg. šola, moško in žensko učiteljišče, žen. učiteljišče šolskih sester, srednja in nižja kmetijska in vinarska šola, 4 meščanske šole, 9 osn. šol, obča in strokovno-nadalj. šola, Dijaško semenišče (Koroščeva ul. 12); Dijaški dom (Prešernova 6); 4 otroški vrtci; Šola modernih jezikov in stenografije V. Kovač (Krekova ul. 6); Zasebno učilišče strojepisja in stenografije, A. Rud. Lega (Vrazova 4); Češka ljudska šola (Cankarjeva ul. 5); Glasbena Matica (Aleks. cesta 5).

Vojaške šole: Artil. podof. šola II. (Stritarjeva ul.); Inženj. podof. šola (Frankopanska 51).

6 knjižnic (✶): Mestna študijska (Slomškov trg 17, 39.700 zv.); Prosvetne zveze (Aleksandrova c. 6, 9500 zv.); Ljudska v Narodnem domu, 10.000 zv.); Gimnazijska profesorska knj. (Koroščeva ul. 9); Knj. v teološkem semenišču in zasebna knjižnica generala R. Maistra.

Važnejša kulturna, prosvetna in humanitarna društva.

Zgodovinsko dr. (Koroška c. 10); Glasbena Matica (Aleksandrova c. 5); Klub upodabljajočih umetnikov »Grohar«), Slovanska čitalnica (Narodni dom); Prosvetna zveza (Aleksandrova c. 6); Zveza kult. društev (Cankarjeva 1); Rdeči križ (Koroška c. 12); Protituberkulozna Liga (Stolna ul. 5); Cercle français (Koroščeva ul. 9); Angleški i esperantski krožek (Jugoslovanski trg 1); Sokolska župa, Delavska kulturna enota »Svoboda« (Ruška c. 7); Olepševalno društvo ter še 27 drugih prosv. društev.

Sport. 18 raznih športnih društev. (Seznam vidi v pregledu športa v 11 delu Almanaha.)

Trgovska in industrijska združenja: Zveza industrijcev; Trgovski gremij (Jurčičeva ul. 8); Slovensko obrtno društvo (Kopališka ul. 2); Razne strokovne zadruge.

Zadrugarstvo. 47 obrtnih zadruga. — Gospodarska zadruga (Vetrinjska ul. 9); Panonija, osr. gosp. zadruga (Meljska c. 18); Osrednja štajerska vinarska zadruga (Meljska c. 12); Kletarska zadruga (Cankarjeva ul. 1) in Podružnica zadružne zveze v Ljubljani (Miklošičeva 2).

Industrija. 36 tovarn: betonskih izdelkov, umetnih brusnih kamnov, kartonaže, klavirjev in orgel, pletenin, tekstilij, bučnega olja, strojev in livarna železa, svinčenih in cinastih cevi, kovinske posode, konzerv in rib, ogledal, platovinastih izdelkov, trakov in pramenov, šivalnih strojev in koles, vozov, žarnic, mila, 4 usnja, 2 perila, testenin, 2 sirarni, 2 livarni zvonov, 3 keramičnih izdelkov, 3 mesnih izdelkov, izdelovanje brigetov; 3 parni mlini (✳), 2 pivovarni, 5 žag (♂) in 4 tiskarne.

Trgovska statistika: obrtnikov je 851, trgovcev je 807, veletrgovina je 63 (♂♂), eksportnih tvrdk 118, importnih tvrdk 153, spedicija 12.

Javni lokali.

Gledališča: Narodno, Ljudski oder, Dramatično društvo.

Koncertne dvorane: Unionska, Kazinska (Gledališka ul. 1), v Narodnem Domu in Gambrinova (Gregorčičeva 27), Prosvetne zveze (Aleksandrova c. 6).

Kino: Grajski (Grajska ul. 2), »Union« (Cafova ul. 5), Katol. omladine (Cvetlična ul. 30).

6 hotelov (🏨): »Pri Zamorcu«, »Meran«, »Mohr«, »Orel« in »Mariborski dvor«.

14 restavracije (✕): Najboljša: Grajska klet, Narodni Dom, Pivovarne Götz in na Glavnem kolodvoru.

12 kavarn (☕): Najboljša: Velika, Central, Jadran i Astorija.

1 Autogaraža: (Kersnikova ul. 1) in 9 autotaksijev.

Kopališča: Mestna parna kopel (Kopališna ul.) in Mestno kopališče na Mariborskem otoku z vrtnimi nasadi in športnimi prostori.

Turizem (🚶).

»Putnik«, Aleksandrova ul. 35.

Izleti: Limbuš, priljubljen nedeljski izprehod Mariborčanov (1 h); Ruše z znamenito tovarno za dušik (2½ h); Sv. Urban z lepim razgledom po Slovenskih goricah (2 h); Sv. Duh na Ostrem vrhu (6 h); Pohorje-Ruška koča (5 h); Št. Ilj, znana obmejna trdnjava že pred vojno, nadalje razni izleti z vlakom v Dravsko dolino (Fala!) do Dravograda in na Urško goro, ter v Slovenske gorice.

Zgodovinske znamenitosti: Muzej zgodovinskega društva (Cankarjeva ul. 3); Ostanki starega mestnega zida v Gregorčičevi ulici 27 (ogelni stolp), v Kopališki ulici 30, v Dravski ulici 2. — Mariborski grad, postavljen v 15. stoletju. — Hiša grofa Tattenbacha (znana sedaj pod imenom »Hotel Graf«). — Pred mestno hišo iz 16. stoletja z lepim renesanskim balkonom stoji na Glavnem trgu Marijin kip, obdan z balustrado in svetniškimi kipi, spomin na strašno kugo leta 1680. do 1681. — Stolna cerkev, gotizirana romanska stavba iz 12. stoletja. — Cerkev sv. Alojzija, ki so jo postavili Jezuitje leta 1769 v slogu italjanske kupole. — Monumentalna romanska stavba frančiškanske cerkve Device Marije, sezidana v letih 1895 do 1900. — Preko Drave velik, 122 m dolg železni most, otvorjen leta 1913. Železni železniški most je zgrajen leta 1847.

Severno od mesta leži obširen mestni park z ostanki spomenikov iz prejšnjih časov. — Zapadno od mesta v Koroščevi ulici je Ljudski vrt s športnimi prostori. — Vrt v vojašnici Kralja Petra na koncu Frankopanove ulice.

3. Celje ✉, ✻, 🛏, 🚌.

Celje je avtonomno mesto, 241 m nad morjem, pribljubljeno letovišče, železniško križišče za proge proti Mariboru, Zidanemu mostu, Dravogradu, središče avtobusnega prometa za Savinjsko dolino (Dobrna, Dramlje, Vitanje, Vransko, Rogaška Slatina, Šoštanj, Logarska dolina, Rimske toplice); v bližini so zdravilišča: Dobrna, Laško in Rimske toplice.

❑ 2 km², 47 ulic, trgov in cest. 430 hiš s 1540 stanovanji, 8354 prebivalcev. — Predmestja: Gaberje, Breg, Zavodna in Lava s skupno 366 hišami, 838 stanovanji in 4211 prebivalci.

Po narodnosti: 89% Jugoslovanov, 10% Nemcev.

Po veri: 90% rkt., 5% pravosl.

Zgodovinski pregled. Celje je starodavna naselbina; početki segajo v dobo Keltov, po novejših raziskovanjih celo v dobo Ilirov. Za rimskega cesarja Klavdija je dobila naziv »Claudia Celea«, postala municipium ter sedež rimskega prokuratorja. Za časa preseljevanja narodov je naselbina izgubila na svoji pomembnosti, a je zopet dobila v srednjem in v začetku novega veka, ko je postala sedež mogočnega domačega rodu celjskih grofov. Ti so svojo oblast pod Hermanom II. in Friderikom II. razširili in stopili v sorodstvene in svaštvene vezi z jugoslovenskimi knezi in kralji.

Mestne pravice je Celje dobilo l. 1450. od Friderika II., ki je obenem pričel graditi mestno obzidje. Obzidje je imelo 6 obrambnih stolpov (4 so še ohranjeni) in je bilo popolnoma dovršeno l. 1473. Zadnji ter obenem najmočnejši celjski grof Ulrik II., varuh ogrskega kraljeviča, je bil ubit l. 1456.

Njih grb — 3 zlate zvezde na modrem polju — je prevzelo mesto Celje; deloma je bil sprejet celo v državni grb kraljevine Jugoslavije, in sicer v grb Slovenije.

Avtonomijo je mesto dobilo leta 1867.

Uprava.

Mestno načelstvo. Načelnik: dr. Goričan Alojz. Podnačelnik: dr. Ogrizek Anton. Uradni predstojnik: mag. nadsvet. Šubic Ivo.

Oddelki: stavbni urad, fizikat, veterinarstvo, knjigovodstvo, obskrbništvo, gozdarstvo.

Mestna podjetja: elektrarna, plinarna, klavnica, vodovod, pogrebni zavod, autobusno podjetje.

Član banskega veča: Goričan Dr. Alojz, advokat in predsednik občine.

Važnejši uradi in ustanove.

Sodstvo: upravno, okrožno (⚖) in okrajno (△) sodišče, drž. pravdništvo, 24 odvetnikov, 2 notarja.

Komanda vojnega okruga, sresko načelstvo (△), davčna (⊠) uprava, katastrska uprava, gl. oddelek fin. kontrole (🗀), kontrola mer in dragocenih kovin, poslovalnica OUZD.

Predstojništvo mestne policije (✦).

Zdravstveno-socijalne institucije: Javna bolnica (🛏), vojna bolnica, Dom narodnega zdravja (z oddelki: bakteriološka stanica, Pasteurjev institut, dispanzer proti tuberkulozi in venerologični ambulatorij), m. parno in kadno kopališče, m. kopališče ob Savinji (20 do 26° C po leti), m. ubožnica ter borza dela v Celju.

Cerkve: Župna cerkev sv. Danijela (v gotskem slogu), Marijina c., cerkev sv. Duha, evangelijska c. ter pravoslavna kapelica (v vojašnici Kralja Petra).

Kulturni zavodi: Mestni muzej, mestno gledališče, m. knjižnica.

Učni zavodi: Realna gimnazija, drž. rudarska šola, 2 javni in 1 privat. meščanska, dvorazr. trgovska, 4 osnovne šole, trgovska in obrt. nadaljevalna, gostiln. nadaljev. šola, ter šola Glasbene matice.

Tisk: 2 tednika (Nova Doba in »Deutsche Zeitung«) in 1 mesečnik.

Društva in organizacije.

Kulturno-prosvetne: Jugoslovenska Matica, Družba sv. Mohorja (izdaja in odpošilja knjige na društ. podlagi), Ciril-Metodova družba, Francoski krožek, Dramatično d., Katol. prosvetno d., Muzejska d., Olepševalno in tujsko prometno d., Celjsko pevsko d., Narodna obrana, Slomškova

zveza, Krekova mladina, Sokol, Klub »Soča«, Klub naprednih slov. akademikov in t. d.

Socijalne-humanitarne: Rdeči križ, Podmladek Rdečega križa, Kolo jugoslovenskih sester, Krajovna zaščita dece in mladine, Prostovoljno gasilno d., Dijaška kuhinja.

Športna društva: Aeroklub, Športni klub »Celje«, Športno d. »Atletik«, podruž. Slov. plan. društva.

Gospodarska: Celjski dom, Narodni dom, 2 gremija trgovcev.

Zadružna zveza: 14 obrtnih zadrug.

Gospodarstvo.

8 denarnih zavodov (3 banke, 5 posojilnic) in 5 zavaroval. agentur.

15 tovarnih podjetij: emajlirana posoda, anilinske barve, tekstilni proizvodi (3 tovarne), zlati in srebrni predmeti, l. mest. mlin, kemična tovarna, cinkarna, žična industrija, pohištvo, tehtnice, lesna industrija, kamnoseška industrija, izdelovanje likerjev.

8 veletrgovin (⚖): železnina, manufaktura, špecerija, moka in žito.

285 trg. obratov in 621 obrtnikov, 4 tiskarne, 4 špediterji.

Izvoz. Izvaža se: les, goveja živina, jajca, sadje, krompir, hmelj in krma.

7 hotelov (■): »Evropa«, »Pošta«, »Union«, »Balkan«, »Zvezda« in »Narodni Dom« (skupaj 143 sob), 16 restavracij in gostiln (✕), 4 kavarne, 1 Mestni kino, 5 koncertnih dvoran, 5 avtogaraž, 18 avtotaksijev.

Kopališča: Mestno kadno in parno kopališče in mestni kopališči ob Savinji.

Živinski sejem (☞): 21. oktobra in 30. novembra.

Turizem (⛷): Odsek SPD.

Izleti: Celjska koča, Svetina, Mrzlica, Uršula hrib, Gora Oljka, Kum, Savinske planine i t. d.

Zgodovinski ostanki in zanimivosti: Razvaline gradu celjskih grofov na Starem gradu (411 m). — Grofija v baroč. slogu iz 17. stoletja (arkade, stropna slikarija — delo neznanega beneškega slikarja — edina te vrste v Sloveniji. — Muzej (najdenine iz prehistorijske dobe, rimske izkopanine, soha noriškega bojevnika, znamenita zbirka majolik). — Marijina cerkev (18 lobanj baje tukaj pokopanih celjskih grofov), stolpi starega m. obzidja, poslopje m. načelstva z rimskimi stebri, hiša na Glavnem trgu št. 17. (zanimiva v arhitektonskem oziru).

4. Ptuj ✉, 🚂, 🛏, 🚌, 🚎.

❑ 4 km², 51 ulic, 345 hiš.

Prebivalstvo šteje 4449 duš, 80% Slovencev, 20% Nemcev; po veri 95% rimo-katolikov.

Zgodovina: Ptuj je eno najstarejših mest naše kraljevine, kar pričajo najdbe iz kamenite in rimske dobe.

Prvotni prebivalci so bili Iliro-Kelti. Pod Vespazijanom v rimski dobi je mesto pridobilo pravice municipija. Cesar Trajan ga je povzdignil v kolonijo. Tu je bil rojen zadnji rimski cesar Romulus Augustulus.

Ob času preseljevanja narodov je mesto menjavalo gospodarje. Stari slovenski grobovi v okolici mesta pričajo, da so se tu naselili Slovenci kmalu po svojem prihodu.

Ko so Slovenci leta 748. zgubili svojo državno samostojnost, je prišel Ptuj pod bavarsko in frankovsko nadoblast.

Leta 890. je podelil cesar Arnulf Ptuj solnograškim nadškofom in v njih posesti je ostal do 13. stoletja. Leta 1276. so postali gospodarji Ptuja Habsburžani. Leta 1491. je postalo mesto »komorno mesto deželnega kneza« ter je imelo ta naslov do leta 1918. Vsled pogostih turških vpadov je mesto mnogo trpelo. Za reformacije je bilo v Ptuju mnogo privržencev novega verskega gibanja. Nova vera pa se ni vzdržala. Ptuj je bil že leta 1599. skoraj popolnoma katoliški.

Mestno upravo vodi župan z občinskim odborom, ki obstoja iz 25 članov. Dodeljeni so mu magistratni ravnatelj, mestni fizik in veterinar ter drugo pomožno osobje.

Član banskega veča: Senčar Dr. Matej, advokat.

Mestna podjetja: žaga, kopališče, pogrebni zavod, klavnica.

Državni uradi, ustanove in kulturni zavodi: sreski poglavar (△), okrajno sodišče (◬), davčna uprava (⊠), katastrska uprava, finančna kontrola (🖃), orožniška četa, državna varnostna straža.

Socijalno higijenske ustanove: Okrožni urad za zavarovanje delavcev. Bolnica in hranilnica. Dijaški dom, internat za dijake in »Mladika«, internat za deklice.

Cerkvene razmere: 2 rkt. župniji (✠), mestna, proštijska in minoritska cerkev.

Naučne in kulturne ustanove: Mestni Ferkov muzej z bogatimi zbirkami posebno iz rimske dobe in knjižnico z okoli 5000 zvezki.

Šole: realna gimnazija, meščanska šola, 2 osn. šoli, obrtna in trgovska nadaljevalna šola, gospodinjska šola, otroški vrtec, pletarska šola.

Narodna čitalnica (✱).

Organizacije in društva: Muzejsko, dramatično, kat. prosv. dr., sloven. pevsko, Glasbena matica, Männergesangsverein, Sokol, izobraž. dr. »Svoboda«, olepševalno društvo, Jugosl. matica, podr. dr. sv. Cirila in Metoda, Jadr. straža, 2 športna in tenis klub.

Zadruge: Kmetijska zadruga, »Vinaria«, zadruga za trgovino z vinom, trgovska zadr. javnih nameščencev in delavsko konzumno društvo.

Podjetja: 3 denarni zavodi, 2 tovarni usnja, 15 veletrgovin (4 za vino, 3 za manufakturo, 3 za špecerijo, 2 za perutnino), 2 knjigarni, 1 špediter (Brauchard).

Javne ustanove: Mestno gledališče in kino, koncertna dvorana Društveni dom.

6 hotelov (■): »Osterberger«, »Koser«, »Narodni dom«, »Društveni dom«, »Brenčič«, »Župančič«. — 3 kavarne: »Europa«, »Osterberger«, »Korže«. — 3 autogaraže. — Mestno kopališče.

Turizem (⛷): Bližnji izleti (Vurberg grad, 2 uri), Sv. Urban (2 uri), Ptujska gora (3 ure), Zavrč (4 ure).

Znamenitosti: Ptujski grad z znamenitimi gobelini, pohištvom, orožjem in t. d.; cerkev sv. Jurija iz 14. stoletja, minoritska cerkev iz 13. stoletja, bivša dominikanska cerkev iz 12. stoletja; v okolici na Bregu in na Hajdini dva mitreja; Orfejev spomenik pred mestno cerkvijo iz 3. stoletja.

6. Srezi Dravske banovine.

1. SREZ BREŽICE (✉, ⁂, 🗝, 🚂, 🚌).

❑ 384 km², 32 občin, 148 naselbin, 5028 kmetij, 33.957 prebivalcev (po veri: 99.9% rkt., 0.1% musl.).

Sr. načelnik: Dr. A. Gregorin. **Zamenik:** Dr. I. Vidmar.

Sr. referenti: J. Vizjak (vet.), F. Drnovšek (šol.), dr. I. Kolberl (san.).

Član banskega veča: Lipej Franc, posestnik in veletrgovec.

Pristojnost: Tehniški oddelek: Novo Mesto. **Šumarski referent:** Krško.

Davčna uprava (⊠) in **Bolnica** (🛏): Brežice.

Sodišča. Okrožno (⚖): Celje, Okrajno (◬): Brežice (Br.), Sevnica (S) in Kozje.

Cerkve: 13 rkt. (✠).

Prosveta: 1 meščanska (🎓), 20 osn. šol (🏫), 7 nar. knj. in čit. (✶).

Društev in zadrug: 64.

Industrija: 5 tovarn, 7 mlinov (✳), 5 žag (♂), 2 opekarne (△), 3 premogokopi (⚒).

Izvaža se: les. — **Glavni sejem** (☞): v Planini.

Znamenitosti: Grad grofov Attemsov v Brežicah.

Občine:

Anže (P. T. 🚂 Rajhenburg - 5 km): ❑ 293 ha, 4 nas., 35 kmt., 282 preb. — (◬ S).

Armeško (P. T. 🚂 Rajhenburg - 3 km): ❑ 204 ha, 1 nas., 15 kmt., 175 preb. — (◬ S).

Artiče ✉ (T. 🚂 Brežice - 6 km): ❑ 160 ha, 9 nas., 137 kmt., 1790 preb. — (◬ Br), ✠, 🏫, 🎤, ⊕.

Bizeljsko ✉ (T. 🚂 Brežice - 18 km): ❑ 3300 ha, 13 nas., 30 kmt., 3900 preb. — (◬ Br), ✠, 3 🏫, 2 ✶. — **Dr.:** Prosv., Pev., Sokol, 🎤. Rokodelni obrt. — ☞ 30. XI. — 🚌.

Blanca: ✉, 🚂, ❑ 4731 ha, 14 nas., 600 kmt., 3313 preb. — (◬ S), 2 🏫. — ☞ 3.

Bojsno — Brezje (P. T. Pišece, 🚂 Brežice - 10 km): ❑ 697 ha, 2 vasi, 90 kmt., 446 preb. (◬ Br).

BREŽICE — ⊙, ✉, ⁂, 🗝, 🚂, 🚌, ❑ 155 ha, 1 nas., 247 kmt., 1248 preb. — △, 🛏, ⊠, 🛅, ◬, ✠, Trg. šk., 🎓, 🏫, ◯, ✶. — **Dr.:** J. M., J. S., C. K., Zdr., Inv., Lov., Sp., Gost., Agr. z., ◯, Trg., ⁂, Sokol, Pev., Godbeni klub 🎤, 4 ⊕. — **Ind.:** Elektrarna, vodovod, klavnica. — Ⓢ, ■, 2 ⚒. — ☞ 5.

Gaberje (P. T. Dobova, 🚂 Brežice): ❑ 291 ha, 2 vasi, 60 kmt., 516 preb. — (◬ Br).

Globoko 🐟 (P. T. 🚂 Brežice - 7 km): ❑ 1450 ha, 4 nas., 240 kmt., 1300 preb. — (◬ Br), 🏫, 🎤, ⊕, ◯, ⚒.

Golobinjek (P. Plavnica, T. Sevnica, 🚂 Št. Jurij ob j. ž. - 16 km): ❑ 1275 ha, 9 vasi, 45 kmt., 400 preb. — (◬ S). — ☞ 1.

Gorica (P. T. 🚂 Rajhenburg - 6½ km): ❑ 165 ha, 4 nas., 18 kmt., 101 preb. — (◬ S), ➽ Dr. A. Medved.

Kapele (P. T. 🚂 Dobova - 5 km): ❑ 1400 ha, 7 nas., 300 kmt., 1700 preb. — (◬ Br), ✠, 🏫, ✶. **Dr.:** kat. izobraž., 2 🎤, Mostna tehnica. — ☞ 5.

Loč (P. T. Dobova, 🚂 Brežice - 8 km): ❑ 150 ha, 1 vas, 30 kmt., 256 preb. — (◬ Br), 🎤.

Merčnasela (P. Koprivnica, T. 🚂 Rajhenburg - 10 km): ❑ 1313 ha, 2 vasi, 136 kmt., 653 preb. — (◬ Kozje), 5 ✳, ⚒.

Mihalovec (P. T. 🚂 Dobova - 1 km): ❑ 157 ha, 1 vas, 66 kmt., 433 preb. — (◬ Br), 🎤.

Mostec (P. T. Dobova, 🚂 Brežice) 🚌: ❑ 467 ha, 1 vas, 25 kmt., 221 preb. — (◬ Br), 🎤.

Pišece, ✉, ⁂ (🚂 Brežice - 14 km): ❑ 1972 ha, 4 vasi, 355 kmt., 1725 preb. — (◬ B), ✠, 🏫. **Dr.:** Prosv., Bralno, 🎤. — ⊕, ◯◯. — ☞ 5.

Planina pri Sevnici ⊙ (P. T. Sevnica, 🚂 Št. Jurij ob j. ž. - 19 km): ❑ 165 ha, 1 vas, 50 kmt., 211 preb. — (◬ S), ✠, 🏫. — **Dr.:** Bralno, 🎤, ◯. — 3 ⚒. — ☞ 7.

Pleterje (Zdole pri Vidmu, ✉), 🚂 Videm - 5 km: ❑ 1367 ha, 4 vasi, 180 kmt., 900 preb. — (◬ Br), ✠, 🏫. — ☞ 4.

Rajhenburg — ⊙, ✉, ⁂, 🚂: ❑ 234 ha, 2 nas., 124 kmt., 755 preb. — (◬ S), ✠, 🏫. — **Dr.:** Sokol, 🎤, ⁂, Pev., Orkestar. — **Ind.:** tovarna likerjev in čokolade, ⚒, 2 kamenoloma· lončarstvo, 6 ⚒. — Stari grad in samostan trapistov. — ⊙→ Elektr. razsvetljava. — ☞ na Veliki četrtek.

Raztez (P. T. 🚂 Rajhenburg - 5 km): ❑ 262 ha, 3 nas., 30 kmt., 185 preb. — (◬ S.).

Rigonce (P. T. 🚂 Dobova - 2 km): ❑ 133 ha, 1 vas, 27 kmt., 150 preb. — (◬ Br.), ✳, 2 ♂.

Sela (P. T. Dobova, 🚂 Brežice): ❑ 1099 ha, 1 vas, 109 kmt., 599 preb. — (◬ Br).

Senovo (P. T. 🚂 Rajhenburg - 4 km): ❑ 1884 ha, 7 nas, 286 kmt., 2016 preb. — (◬ S). — **Dr.:** »Sv. Barbara«, Pev., Lov. — **Ind.:** Elektrana, ⚒.

Sevnica ob Savi — ⊙, ✉, ⁂, 🗝, 🚂, 🚌: ❑ 2501 ha, 7 vasi, 380 kmt., 2600 preb. — ⚖, ◬, ✠. — **Šole:** Trg., 🏫, ◯, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, C. K., Inv., J. M., J. S., Lov., Gost., 🎤, Sp., ⛷, — 2 ⁂, 2 ⊕. — **Ind.:** ♂, ✳, △, Kapitarna, Jugotanin. — Ruševine iz IX. veka. Ⓢ, 2 ■, 3 ✕. — ☞ 7.

Sromlje ✉ (T. Videm pri Krškem, 🚂 Brežice - 13 km): ❑ 1674 ha, 6 nas., 250 kmt., 900 preb. — (◬ B), ✠, 🏫.

Stolovnik (P. T. 🚂 Rajhenburg - 2 km): ❑ 309 ha, 2 nas., 46 kmt., 319 preb. — (◬ S).

Veliki Kamen (P. Koprivnica, T. 🚂 Rajhenburg - 8 km): ❑ 239 ha, 10 vasi, 87 kmt., 532 preb. — (◬ Kozje), 🎤.

Veliki Obrež (Dobova, P. T. 🚂): ❑ 635 ha, 2 nas., 100 kmt., 700 preb. — (◬ B), 🏫, 🎤, 4 ⚒. — ☞ 5.

Videm ob Savi, 🚂 (P. T. Videm pri Krškem): ❑ 386 ha, 8 nas., 371 kmt., 1974 preb. — (◬ Br), ✠. — Hidrotransformer. — 🏫, 2 ✶. **Dr.:** Kat. prosv., 🎤. — ⊕. — ☞ 7.

Zabukovje — Ternovo (P. T. Sevnica - 10 km): ❑ 3200 ha, 8 nas., 306 kmt., 1720 preb. — — (◬ S), ✠, 2 🏫, ◯. — Tkalstvo. — ☞ 4.

Zakot — Št. Lenart (P. T. 🚂 Brežice): ❑ 2010 ha, 8 vasi, 352 kmt., 1937 preb. — (◬ Br.), 2 🎤, ◯. — △, 2 ⚒.

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

2. SREZ CELJE (✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌).

❑ 660 km², 32 občin, 276 naselbin, 11.208 kmetij, 54.241 prebivalcev (po veri 99.5% rkt.)

Sr. načelnik: Dr. J. Hubad. **Zam.:** Lj. Klobčić.

Sr. referenti: Dr. A. Schwab (san.), Dr. J. Stegu (vet.), R. Pestevšek (šol.), Inž. V. Travirko (šum.).

Član banskega veča: Mihelčič Alojz, posestnik in trgovec z Bregov pri Celju.

Pristojnost: Okrožni inspektorat (◔): Maribor. **Tehn. oddelek, Davčna** (⊠) in **Katast. upr., Fin. kontrola** (🏛) in **Bolnica** (🛏): Celje.

Sodišča. Okrožno (⚖): Celje, Okrajno (△): Celje (C) in Vransko (Vr.).

Cerkve: 27 rkt. (✙).

Prosveta: 1 gimnazija, 4 meščanske (●) in 39 osn. šol (●), 25 nar. knj. in čitalnic (✶).

Društev in zadrug: 45.

Prirodno blago: gozdovi, premogokopi.

Denarni zavodi: 19 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: 17 tovarn, 12 mlinov (✳), 98 žag (♂), 12 opekarn (△), 7 rudnika (⚒). — 1 drevesnica.

Izvaža se: hmelj in les.

Znamenitosti: Izkopnine rimskega mesta Claudia Celeia (Celje).

Občine:

Braslovče — ⊙, ✉, ⁂ (🚂 Polzela - 3 km): ❑ 4361 ha, 18 nas., 651 kmt., 2913 preb. — (△ Vr), ✙, 3 ●, 3✶. **Dr.:** 3 ✶, Sokol, Pev., Rd. Križ, 4 🏍, ◯, sadj., čebel, hmeljarsko, ⁂, Pletarstvo, Lesna trg. **Ind.:** Elektrarna v Preserju, ♂, izdelovanje barv, ⚒. — Stari grad grofov celjskih.

Celje okolica — (Breg) (**P. T.** 🚂 Celje - 3.5 km); ❑ 3726 ha, 19 nas., 250 kmt., 7800 preb. — ((△ C), ✙, 2 ●. **Dr.:** dram., pev., telovadno, 3 🏍. — **Ind.:** zlatarska, žična, ⚒, Tovarna za emalj, posodo, milarna, cinkarna, kemična, △, ♂. ⊙→ Elektrifikacija in kanalizacija v Bregu.

Dobrna pri Celju: ✉, ⁂, 🛏, 🚂 Celje - 18 km, 🚌: ❑ 3168 ha, 10 nas., 300 kmt., 1700 preb. — (△ C), ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, 🏍, ◯. — ⊕. — **Ind.:** ⚒, ♂, — 4 ⚒. — ◡ (vis. 397 m). — ⊙→ Kanalizacija. — ☞ 6. XII. — 3 ■.

Dramlje: ✉ (**T.** 🚂 Sv. Jurij ob J. ž. - 12 km), 🚌; ❑ 2412 ha, 13 nas., 378 kmt., 1572 preb. — (△ C), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** Sadj., ◯. — **Ind.:** △, Drevesnica. — ☞ 2.

Frankolovo 🐟 (**P. T.** Vojnik, 🚂 Celje - 14 km): ❑ 1704 ha, 12 nas., 221 kmt., 1250 preb. — (△ C), ✙, ●; 2 ✶. — **Dr.:** Sadj. in vrt., ◯, Dr. dom., Ubožni zavod. — ☞ 2.

Gomilsko ✉, ⁂ (🚂 Št. Peter v Sav. dol. - 6 km): ❑ 504 ha, 3 nas., 138 kmt., 718 preb. — (△ Vr.), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** 🏍, Bralno, ⁂, ◯, Pev. — ⚒.

Gotovlje (**P. T.** 🚂 Žalec): ❑ 909 ha, 1 nas., 175 kmt., 796 preb. — (△ C), ✙, ●. — **Dr.:** 🏍, ◯, — 2 ⊕. — **Ind.:** △, ♂.

Grajska vas (**P. T.** Gomilsko, 🚂 Sv. Peter v Sav. dol. - 5 km): ❑ 339 ha, 2 nas., 52 kmt., 308 preb. — (△ Vr.). — **Dr.:** 🏍, Sadj. — **Zadr.:** Vodna.

Griže: ✉ (**T.** 🚂 Žalec - 2½ km); ❑ 2149 ha, 4 nas., 300 kmt., 1920 preb. — (△ C), ●, ⚒.

Kalobje (**P. T.** 🚂 Sv. Jurij ob J. ž. - 6 km): ❑ 1499 ha, 13 nas., 215 kmt., 1420 preb. — (△ C), ✙, ●, ✶. — ☞ 2.

Marija Reka (**P.** Sv. Pavel pri Preboldu, 🚂 Št. Peter v Sav. dol. - 10 km): ❑ 1961 ha, 67 kmt., 465 preb. — (△ Vr.), ✙, ●. — 3 ✳.

Nova cerkev (**P. T.** Vojnik) 12 km od 🚂 Celje: ❑ 2054 ha, 16 nas., 180 kmt., 1950 preb. — (△ C), ✙, ●, ✶. — ◯, ⊕, ♂.

Petrovče: ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ❑ 3328 ha, 11 nas., 531 kmt., 2463 preb. — (△ C), 🏛; 2 ●, ✶; 3 🏍. — **Ind.:** 2 ⚒, △.

Polzela: ✉, 🛏, 🚂; ❑ 1581 ha, 6 nas., 241 kmt., 2006 preb. — (△ Vr.), ✙; ●, ✶. — **Dr.** ✶, Sokol, Abstinenčni klub. — 2 ⊕, Tovarna pletenin.

Prekopa (**P. T.** Vransko), 13 km od 🚂 Sv. Peter v Sav. dol.; ❑ 839 ha, 3 nas., 136 kmt., 637 preb. — (△ Vr.). — **Dr.:** 🏍, ◯.

Sv. Jeronim (Vransko): ✉, ⁂, 🛏, 13 km od 🚂 Sv. Peter v Sav. dol.; ❑ 3515 ha, 7 nas., 177 kmt., 1214 preb. — (△ Vr.).

Sv. Jurij ob Juž. žel. — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂; ❑ 282 ha, 2 nas., 120 kmt., 673 preb. — (△ C), ✙, ●; 2 ✶. — Trg. udr. — **Zadr.:** za izvoz jajc. — 2 ⊕. — Delavnica strojev. — 5 ⚒. — Razvaline grada »Rafnik«. — ⊙→ Elektrifikacija. Kmetijska šola. — ☞ 9.

Sv. Jurij ob Juž. žel. — okolica: ✉, ⁂, 🛏, 🚂; ❑ 4794 ha, 24 nas., 847 kmt., 3857 preb. — (△ C), ✙, 2 ●; ⊕. — ☞ 12.

Sv. Jurij ob Taboru, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Sv. Peter v Sav. dol. - 9 km): ❑ 3617 ha, 8 nas., 368 kmt., 2052 preb. — (△ Vr.), ✙, 2 ●, 2 ✶. — **Dr.:** 3 ✶, 3 ⊕. — **Ind.:** ♂, ✳. — 6 ⚒. — Hmeljarstvo. ⊙→ Elektrifikacija.

Sv. Lovrenc (**P. T.,** 🚂 Štore - 3 km): ❑ 989 ha, 3 nas., 189 kmt., 1319 preb. — (△ C), ●, ◯.

Sv. Pavel pri Preboldu, ✉, ⁂, 🛏, 5 km od 🚂 Sv. Peter v Sav. dol.; ❑ 2148 ha, 7 nas., 485 kmt., 2201 preb. — (△ C), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** 🏍, Sokol, Bralno, ◯; 2 ⊕. — Tekstilna tov. — 2 ⚒.

Sv. Peter v Sav. dolini: ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ❑ 1362 ha, 8 nas., 284 kmet., 1341 preb. — (△ C), ✙, ●. **Dr.:** Pev., ◯; ⊕. — **Ind.:** tov. parketov, ♂.

Sv. Rupert nad Laškem (**P. T.,** 🚂 Sv. Jurij ob J. ž. - 8 km): ❑ 3886 ha, 7 nas., 190 kmt., 1719 preb. — (△ Laško), ✙, ●. — ⚒ v Trobendolu.

Svetina (**P. T.,** 🚂 Store - 9 km): ❑ 1387 ha, 4 nas., 90 kmt., 550 preb. — (△ C), ●. — Lesna trg.

Škofjavas (**P. T. t.,** 🚂 Celje - 5 km): ❑ 3215 ha, 24 nas. 659 kmt., 5450 preb. — (△ C), ●, ✶.

Šmartno v Rožni dolini 🐟 (**P.,** 🚂 Celje - 10 km): ❑ 1480 ha, 10 nas., 180 kmt., 1116 preb. — (△ C), ✙, ●, ✶. — Sadj. dr.

Teharje ✉ (**T.** 🚂 Štore - 3 km): ❑ 1577 ha, 10 nas., 38 kmt., 4712 prebiv. — (△ C), 2 ●, 2 ⊕, ✶. — **Dr.:** ✶, 2 Pev., 🏍, Sadj. — ⊕. — **Ind.:** Železnarna in šamotna tov. v Štoreh, cement izd., pirotehn. tov. in ✳ v Čretu, strojno mizarstvo in ♂ v Teharjah. — 8 ⚒. — ☞ 8.

Velika Pirešica (**P. T.** 🚂 Žalec - 4 km): ❑ 4873 ha, 12 nas., 584 kmt., 2453 preb. — (△ C). — 3 ●. — **Dr.:** ✶, ◯. — ⊕. — **Ind.:** ✳, ♂. — ☞ — ✕.

Višnjavas (**P. T.** Vojnik), 11 km od Celje; ❑ 1236 ha, 10 nas., 228 kmt., 840 preb. — (△ C).

Vojnik — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Celje - 8 km): ❑ 587 jut., 1 nas., 119 kmt., 802 preb. — 2 ⛥. — (△ C), ✙, ●, ●, 2 ✶. — Kolo J. S. — 6.

Vransko — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Sv. Peter v Sav. dol. - 13 km): ❑ 1300 ha, 2 nas., 180 kmt., 1012 preb. — (△ C), ✙, ●, 2 ✶. — ✿. — 2 ⊕. — **Ind.:** 3 ♂, 2 ✳. — 4.

Žalec — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, : ❑ 742 ha, 3 nas., 236 kmt., 1487 preb. — (△ C), ✙, ●, 2 ✶. — **Dr.:** Hmelj., ○, 2 ✿. — 6.

3. SREZ ČABAR (✉, ⁂, ⊶, ,).

❑ 497 km², 7 občin, 104 naselbine, 2054 kmetij, 11.791 prebivalcev (po veri 100% rkt.).

Sr. načelnik: I. Rušnjak.

Sr. referenti: Dr. J. Mutvić (san.), I. Perković (šum.), L. Rajman (šolski).

Član banskega veča: Koritnik dr. Ivan, advokat in predsednik občine.

Pristojnost: Tehniški oddelek: Ljubljana. **Davčna uprava** (⊠), **Gl. odd. fin. kontrole** (): Čabar.

Sodišča. Okrožno (): Ogulin. Okrajno (△): Čabar.

Cerkve: 6 rkt. (✙).

Prosveta: Gradanska (●), 15 osn. šol (●), 4 nar. knj. in čitalnice (✶). — **Društev:** 7.

2 **dinarnih zavoda** (⊕).

Industrija: mlin (✳), 6 žag (♂), ciglana (△), 1 rudnik (⚒).

Izvaža se: les.

Občine:*

ČABAR — ✉, ⁂ (Delnice) : ❑ 1414 jut., 23 nas., 424 kmt., 2936 preb. — △, , ⊠, △, ✙, ●, 3 ●, 2 ✶. — **Dr.:** , . — ⊕. — **Ind.:** ♂, ✳, rudnik živc. — 3.

Draga, ✉ (**T.** Loškipotok, Žlebic - 32 km): ❑ 9438 jut., 4 nas., 150 kmt., 1136 preb. — (△ K), ✙, 2 ●; . — ⊕. — 2 ♂.

Gerovo, ✉, ⁂ (40 km od Delnice): ❑ 2185 jut., 32 nas., 413 kmt., 2173 preb. — ✙, 3 ●. — **Dr.:** Soko, , , . — 2 ♂. — 3.

Osilnica — ✉, ⁂ (Delnice - 32 km): ❑ 10.000 ha, 22 nas., 140 kmt., 1.800 preb. — (△ K), ✙, ●, ✶ — 28. VI.

Plešce, ✉, ⁂ (34 km od Delnice): ❑ 2763 jut., 10 nas., 206 kmt., 1148 preb. — ✙, ●. — (vis. 325 m), 2 ■. — 1.

Prezid, ✉, ⁂ (36 km od Rakek): ❑ 11.094 jut., 9 nas., 410 kmt., 1848 preb. — ✙, ●, ✶. — ♂. — 3.

Trava — Srednja vas (**P.** Draga, **T.** Loški potok, Žlebič - 32 km): ❑ 1812 ha, 4 nas., 98 kmt., 750 preb. — (△ K), 2 ●. — 3.

4. SREZ DOLNJA LENDAVA, (✉, ⁂, ⊶, ,).

344 km², 48 občin, 50 naselbin, 7342 kmetij, 37.392 prebivalcev (po veri 98.5% rkt.).

Sr. načelnik: Dr. A. Farčnik. **Zamenik:** J. Počkaj.

Sr. referenti: Dr. D. Lipnjak (san.), A. Sok (vet.), L. Cepuder (šol.), inž. Maklavčić (gozdni) v Murski Soboti, inž. Wenko (kmet), M. Grablović (vojni).

Član banskega veča: Litrop Štefan, predsednik občine iz Turnišča.

Pristojnost: Okr. inspektorat (◔): Maribor. **Tehniški oddelek:** Maribor. **Davčna uprava** (⊠) in **Fin. kontrola** (): Dol. Lendava.

Sodišča. Okrožno (): Maribor. — Okrajno (△): Dol. Lendava.

Cerkve: 8 rkt. (✙).

Prosveta: Meščanska šola (●), 36 osn. šol (●), 6 nar. knj. in čitalnice (✶).

Društev: 52. — **Zadrug:** 21.

Prirodno blago: šume.

Denarni zavodi: 8 hranilnic in posojil. (⊕).

Industrija: 7 parnih mlinov (✳), 3 žage (♂), 4 ciglane (△), 2 tovarni.

Izvaža se: živina, govedo, jajca in perutnina.

Občine:

Banuta (**P. T.** Dol. Lendava - 7 km): ❑ 293 ha, 1 nas, 26 kmt., 126 preb.

Beltinci — ✉, ⁂, - 2 km: ❑ 1370 ha, 1805 preb. — ✙, . — **Dr.:** ✶, Sokol, ✿, . — 6. — Električna napeljava.

Bogojina — ✉ (**T.** Beltinci - 9 km): ❑ 685 ha, 1 nas., 168 kmt., 895 preb. — ✙, ●, ✶. — 6. — .

Bratonci (**P. T.** Beltinci - 1½ km): ❑ 316 ha, 1 nas., 95 kmt., 601 preb. — Dobrov. org.

Brezovica (**P.** Turnišče, **T.** Beltinci), 15 km od Dol. Lendava: ❑ 320 ha, 1 nas., 73 kmt., 365 preb.

Bukovnica (**P.** Dobrovnik, **T.** Dol. Lendava), 16 km od Beltinci: ❑ 390 ha, 1 nas., 38 kmt., 215 preb. — .

Čentiba (**P. T.** Dol. Lendava - 4 km): ❑ 713 ha, 2 nas., 191 kmt., 945 preb. — ●, ✶. — , ✳.

Črensovci — ✉ (Beltinci): 777 ha, 1 nas., 1300 preb. — ✙, ●, ○. — ⊕.

Dobrovnik, ✉, , (**T.** D. Lendava - 14 km): ❑ 1903 ha, 1478 preb. — ✙, ●. — 4.

Dokležovje (**P.** Beltinci): ❑ 438 ha, 1 nas., 117 kmt., 835 preb. — ●, . — 2.

Dolga vas (**P. T.** D. Lendava - 2½ km) : ❑ 1361 ha, 1 nas., 310 kmt., 1486 preb. — ●, .

Dolina (**P. T.** Dol. Lendava - 6 km): ❑ 768 ha, 1 nas., 120 kmt., 635 preb. — ●, .

Dol. Bistrica (**P.** Črensovci - 10 km od Boltinci): ❑ 150 ha, 1 nas., 80 kmt., 560 preb. — ●.

DOLNJA LENDAVA — ⊙ — ✉, ⁂, ⊶, , : ❑ 1367 ha, 1 nas., 402 kmt., 2529 preb. △, △, , ✙, ✠, ✡ — ●, ● — Sokol, Kolo Jug. S. S., N. O., Trg., ✵. — ⊕ — **Ind.:** Tovarna dežnikov in pletenica, ✳, △. — 10.

Dolnji Lakoš (**P. T.** Dol. Lendava - 2 km): ❑ 210 ha, 370 preb.

* Občine: Draga, Osilnica i Trava so izločene iz sreza kočevskega — 18. julija 1930.

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Fiłovci (P. Bogojina v Prekm., T. Dol. Lendava) 10 km od Beltinci: ☐ 927 ha, 1 nas., 160 kmt., 870 preb. — ✓. — Lončarstvo.
Gaberje (P. T. Dol. Lendava - 3 km): ☐ 600 ha, 1 nas., 131 kmt., 622 preb. — ●.
Gančani (P. T. Beltinci - 5 km): ☐ 1556 ha, 2 nas., 190 kmt., 1035 preb. — ●, ✓.
Genterovci (P. Dobrovnik, T. Dol. Lendava - 8 km): ☐ 346 ha, 1 nas., 80 kmt., 380 preb. — ●. — ✳.
Gomilica (P. Turnišče - 15½ km od Dol. Lendava): ☐ 596 ha, 1 nas., 143 kmt., 803 preb. — ●.
Gornja Bistrica (P. Črensovci - ? km od Beltinci): ☐ 1311 ha, 1 nas., 157 kmt., 1160 preb. — ✓.
Gornji Lakoš (P. T. Dol. Lendava - 3 km): ☐ 383 ha, 1 nas., 119 kmt., 650 preb. — ●, ✓. — ⊕.
Hotiza (P. T. Dol. Lendava - 8 km): ☐ 489 ha, 1 nas., 112 kmt., 843 preb. — ✙. — ●, ★. — ✓.
Ivanci (P. Bogojina, T. Beltinci - 5 km): ☐ 336 ha, 1 nas., 87 kmt., 474 preb. — ●, ★. — ✓.
Ižakovci (P. Beltinci): ☐ 792 ha, 1 nas., 870 preb. — ●, ★. — ✓.
Kamovci (P. Dobrovnik, T. Dol. Lendava - 9 km: ☐ 179 ha, 1 nas., 28 kmt., 725 preb.
Kapca (P. T. Dol. Lendava - 6¼ km): ☐ 685 ha, 148 kmt., 760 preb. — ●. — Agr. z.
Kobilje (P. Dobrovnik, T. Beltinci) 21 km od Dol. Lendava: ☐ 1999 ha, 1 nas., 220 kmt., 1079 preb. — ●. — Lončarstvo.
Kot (P. T. Dol. Lendava - 6 km): ☐ 108 ha, 224 preb.
Lipa (P. T. Beltinci - 6 km): ☐ 698 ha, 1 nas., 164 kmt., 856 preb. — ●. — 2 ♂.
Lipovci (P. T. Beltinci): ☐ 517 ha, 1 nas., 155 kmt., 765 preb. — ●, ★.
Mala Polana (P. Črensovci, Dol. Lendava - 8 km): ☐ 721 ha, 1 nas., 116 kmt., 689 preb. — ●.
Melinci (P. T. Beltinci, Dokležovje): ☐ 695 ha, 1 nas., 134 kmt., 990 preb. — ●.
Mostje (P. T. Dol. Lendava - 6 km): ☐ 336 ha, 2 nas., 74 kmt., 556 preb. — ●. — Agr. z.
Motvarjavci (P. Dobrovnik, T. Beltinci, Dol. Lendava - 24 km): ☐ 1014 ha, 1 nas., 100 kmt., 500 preb. — ●. — ⓘ.
Nedelica (P. Turnišče, T. Beltinci - 8 km): ☐ 475 ha, 1 nas., 140 kmt., 810 preb. — ●. — ○. — 2 ✳.
Odranci (P. T. Beltinci - 7 km): ☐ 656 ha, 1 nas., 261 kmt., 1626 preb. — 2 ●. — ✓.
Petišovci (P. T. Dol. Lendava - 5½ km): ☐ 1198 ha, 2 nas., 175 kmt., 1020 preb. — 2 ●. — ✓. — 3 agr. z., 2 ○.
Pince (P. T. Dol. Lendava - 8 km): ☐ 755 ha, 2 nas., 106 kmt., 570 preb. — ●. — Agr. z.
Radmožanci (P. Dobrovnik, T. D. Lendava - 8 km): ☐ 1192 ha, 1 nas., 105 kmt., 615 preb. — ●.
Renkovci (P. Turnišče, T. Beltinci - 8 km): ☐ 308 ha, 1 nas., 139 kmt., 800 preb.
Srednja Bistrica (P. Črensovci - 3 km, T. Beltinci): ☐ 190 ha, 1 nas., 73 kmt., 600 preb. — ●. — ✓.
Strehovci (P. Bogojina, T. Beltinci - 8 km): ☐ 690 ha, 1 nas., 90 kmt., 428 preb.
Trnje (P. Črensovci, T. Beltinci - 8 km): ☐ 336 ha, 1 nas., 138 kmt., 960 preb. — ●.
Turnišče — ⊙, ✉ (T. Beltinci - 10 km): ☐ 807 ha, 1 nas., 238 kmt., 1300 preb. — ✙, ●, ⓘ. — Čevlj. zadr. — ☞ 7.
Velika Polana (P. Črensovci, Dol. Lendava - 10 km): ☐ 812 ha, 1 nas., 194 kmt., 1200 preb. — ✙, ●. — ✓.
Žitkovci (P. Dobrovnik, T. Dol. Lendava - 12 km): ☐ 737 ha, 1 nas., 60 kmt., 296 preb.
Žižki (P. Črensovci, Beltinci - 7 km): ☐ 206 ha, 1 nas., 93 kmt., 540 preb. — ●. — ✓.

5. SREZ DRAVOGRAJSKI
(Prevalje — ✉, ⁂, ⊶).

☐ 733 km², 28 občin, 115 naselbin, 4461 kmetij, 28.983 prebivalcev (po veri 99.5% rkt.).
Sr. načelnik: Dr. D. Maraž. **Zamen.:** F. Maršić.
Sr. referenti: Dr. M. Polar (san.), I. Milač (pravni), F. Baš (vet.), P. Močnik (šol.).
Član banskega veča: Mravljak Peter, ekonom iz Vuhreda.
Pristojnost: Okr. inspektorat (◔): Maribor. **Tehniški oddelek:** Celje. **Davčna uprava** (⊠) in **Fin. kontrola** (▭): Prevalje. **Carinarnica:** Dravograd. **Šumarski referent:** Slovenjgradec.
Sodišča. Okrožno (⚖): Maribor. — Okrajna (△): Marenberg (M) in Prevalje (P).
Cerkve: 26 rkt. (✙).
Prosveta: 1 meščanska (⊷), 27 osn. šol (●), 21 nar. knj. in čitalnica (★).
Prirodno blago: Premogokopi (⚒): granit, svinec. — Rimski vrelec. — Drevesnica.
Denarni zavodi: 5 hranilnic in posojilnic (⊕).
Industrija: 3 tovarne, 1 mlin (✳), 314 žag (♂), 1 opekarna (△) in 6 rudnika (⚒).
Izvaža se: premog, svinec, kamni, krompir, sadje.
Znamenitosti: Ostanki iz rimske dobe, razvaline iz srednjega veka.

Občine:

Brezno ob Dravi, ✉, ⁂, ⊶, Dol. Lendava - 2 km: ☐ 2248 ha, 3 nas., 44 kmt., 625 preb. — (△ M), 2 ●. — **Dr.:** Pev., ✓. — 3 ♂. — ☞ 1.
Črna pri Prevaljah, ✉, ⁂, ⊶, 17 km od Prevalje: ☐ 9782 ha, 7 nas., 120 kmt., 2500 preb. — (△ P), ✙, ●, ⓘ, Otroški vrtec, ✶. — **Dr.:** ✶, ✓. — Mlek. zadr. — Svinčeni rudnik. — ☞ 3.
Dravograd — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, Dol. Lendava: ☐ 166 ha, 1 nas., 95 hiš, 855 preb. — Carinarnica. — (△ P), ✙, Sirotišnica, ●, ✶. — **Dr.:** Sokol, ✓, tamb., ⁂ — Rafinerija min. olja. — Kino. Razvaline starega grada. — ☞ 1.
Gortina (P. Muta, Vuzenica - 5 km): ☐ 400 ha, 4 nas., 85 hiš, 675 preb. — (△ M), ●. — Lesna trgovina.
Guštanj — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, Dol. Lendava: ☐ 90 ha, 2 nas., 113 kmt., 1950 preb. — (△ P), ✙, ●, ⓘ, 3 ✶. — **Dr.:** 2 ✶, Sokol, 2 pev., Tamb., ✓, Inv., Sav. priv. nam. — 2 ⓘ. — ⊕. — **Ind.:** Tov. čelika, ♂, klavnica.
Janževskivrh — Orlica (P. T. Ribnica na Poh., Ribnica Brezno - 8 km): ☐ 3002 ha, 2 nas., 53 kmt., 1055 preb. — (△ M), ♂, 2 ♂.

Kapla (P. T., Brezno - 8 km): ❑ 3532 ha, 2 nas., 145 kmt., 1210 preb. — (△ M), ✚, ●, ✶, Podr. sv. Cirila in Metoda. — ☞ 1.

Koprivna (P. T. Črna pri Prevaljah, Prevalje - 30 km): ❑ 2813 ha, 4 nas., 64 kmt., 373 preb. (△ P), ✚, ●, ○, ♂.

Kotlje, ✉ (T., Guštanj - 5 km): ❑ 1929 oralov, 4 nas., 122 kmt., 813 preb. — (△ P), ✚, ● — **Dr.:** ○, ⁄ — ◡ Rimski vrelec (viš. 510 m). — 2 ■ — ☞ 2.

Libeliče ✉ (T. Meža, Dravograd - 9 km): ❑ 2203 ha, 5 nas., 149 kmt., 956 preb. — (△ P), ✚, 2 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ○. — ☞ 1.

Libuče — Lokvica (P. T., Prevalje - 6 km): ❑ 1530 ha, 4 nas., 70 kmt., 700 preb. — 1 ●.

Marenberg — ⊙, ✉, 🚂, 🛏, 2 km od Vuhred: ❑ 470 ha, 2 nas., 133 kmt., 997 preb. — ⛫. — △, ✚, ●, ✶. — ⓘ. — ⊕. — Ubožna hiša. — 1 ■. — ☞ 1.

Mežica, ✉, 🚂, 🛏, 18 km od Prevalje, 🚌: ❑ 4474 ha, 5 nas., 52 kmt., 2797 preb. — (△ P), ✚, ●, ●. — **Dr.:** 2 ✶, Sokol, Kolo J. S., tamb., Ženska zveza, ○, Čebelarska podr. — Pev., Muz., Radn., ⁄. — ⊕. — **Ind.:** Elektrarna, ♂, ✳, Svinčeni rudnik. — ☞ 1.

Muta — ⊙, ✉, 🛏, 2 km od Vuzenica: ❑ 369 ha, 1 nas., 116 kmt., 1200 preb. — (△ M), ✚, ●. — Železarna, Električna razsvetljava, Vodovod. ☞ 5.

Ojstrica — (Dravograd), (P. T., Dravograd - 2 km): ❑ 3678 ha, 7 nas., 190 kmt., 1500 preb. — (△ P), ✚, ●. — **Dr.:** ✶. — Vodovod. — ☞ 3.

Pernice (P. Muta), 14 km od Vuzenica: ❑ 1165 ha, 2 nas., 37 kmt., 396 preb. — (△ M), ✚, ●. — **Dr.:** ✶.

Prevalje, ✉, 🚂, 🛏, 🚃: ❑ 5045 ha, 13 nas., 360 kmt., 3500 preb. — △, ⛫, ⊠. — △, ●, ✶. **Dr.:** ✶, Soko, Sadj. in vrt., ⁄, ⥽, ○, ✿. — **Ind.:** Korotan d. d. tovarna za lepenko »Thurn«, ⚒, ♂. — ☞ v oktobru.

Remšnik (P. T. Marenberg, Brezno — 12 km): ❑ 3278 ha, 1 nas., 95 kmt., 1650 preb. — (△ M), ✚, ●. — **Dr.:** ✶.

Ribnica na Pohorju, ✉, 🛏, 12 km od Brezno: ❑ 4438 ha, 1 nas., 90 kmt., 1600 preb. — (△ M), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** 2 ✶, ⥽, ⁄, ⓘ. — **Ind.:** △, Granitolomi, ♂. — ☞ ob sv. Uršula.

Sv. Anton na Pohorju (P. T., Vuhred ob Dravi - 5 km): ❑ 2146 ha, 2 nas., 45 kmt., 656 preb. — (△ M), ✚, ●.

Sveti Primož nad Muto (P. Muta, Vuzenica - 5 km): ❑ 1533 ha, 1 nas., 62 kmt., 575 preb. — (△ M), ●. — **Dr.:** Bralno dr. ⊕.

Sveti Primož na Pohorju (P. T., Vuzenica - 6 km): ❑ 1652 ha, 1 nas., 37 kmt., 420 preb. (△ M), ✚, ●. — **Ind.:** ♂, Železna ruda.

Št. Danijel (P. T., Prevalje - 9 km): ❑ 2051 ha, 4 nas., 67 kmt., 700 preb. — (△ P), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Mohorjeva družba, ○.

Tolsti vrh (P. T., Guštanj, Prevalje - 3 km): ❑ 2494 ha, 9 nas., 226 kmt., 1372 preb. — (△ P), ●. — Živ. zadr. — **Ind.:** Rafinerija olja.

Trbonje (P., Vuzenica - 6 km): ❑ 1500 ha, 2 nas., 60 kmt., 700 preb. — (△ M), ✚, ●.

Vuhred, ✉, 🛏, 🚂: ❑ 516 ha, 1 nas., 18 kmt., 477 preb. — (△ M), ✚, ●. — Dr.: ⁄. — ⊕. — **Ind.:** ♂. — ⊙ Vodovod, električna razsvetljava. — ☞ 2.

Vuzenica — ⊙, ✉, 🛏, 🚂: ❑ 3350 ha, 5 nas., 95 kmt., 1700 preb. — (△ M), ✚, 2 ●, ✶. **Dr.:** Sokol, ⁄. — ⊕. — **Ind.:** ♂. — ➽ S. Viher. — ☞ 6. — ⓘ.

Zgornja Vižinga (P. T. Marenberg, Vuhred - 4 km): ❑ 2540 ha, 4 nas., 130 kmt., 1296 preb. — (△ M).

---

6. SREZ GORNJIGRAD (✉, 🚂, 🛏, 🚌).

❑ 527 km², 11 občin, 101 naselbin, 3072 kmetij, 17.372 prebivalcev (po veri: 100% rkt.).

Sr. načelnik: M. Kandrič.

Sr. referenti: Dr. J. Rak (san.), F. Samec (vet.), F. Lužnik (šol.), I. Leskovšek (voj.).

Član banskega veča: Steblovnik Martin, predsednik občine in posestnik iz Šmartna ob Paki.

Pristojnost: Tehniški oddelek: Celje.

Davčna uprava (⊠): Gornjigrad.

Šumarski referent: Slovenjgradec.

Sodišča. Okrožno (Ⓢ): Celje. Okrajno (△): Gornjigrad (G) in Šoštanj.

Cerkve: 33 rkt. (✚).

Prosveta: 15 osn. šol (●), 20 nar. knj. in čitalnic (✶).

Društev in zadrug 62.

Prirodno blago: šume, boksit, barvna glina, mramor.

Denarni zavodi: 12 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: 8 tovarn, 57 mlinov (✳), 205 žag (♂), 4 opekarne (△).

Izvaža se: les.

Znamenitosti: Cerkev in grad v Gornjemgradu, Zakladnica pri cerkvi sv. Frančiška Ksaverija v Radmirju, opč. Bočna, Grad in kapelica v Nazarjih pri Mozirju, prahistorična jama na Olšovi z izkopninami okostja jamskega medveda ter različnega orodja pračloveka.

Občine:

Pri vseh občinah, razen občine Nova Štifta, je uveden avtobusni promet (🚌).

Bočna (P. T. Gornjigrad, Šmartno ob Paki - 26 km): ❑ 6728 ha, 19 nas., 380 kmt., 2700 preb. — (△ G), ✚, 3 ●, 3 ✶. Proštenište. — **Dr.:** 3 ✶, 3 ⁄, ⥽, Sadj. in vrtnarsko. — 2 ⊕. — Vodna zadr. Drevesnica. — **Ind.:** ♂. ☞ 1.

GORNJIGRAD — ⊙, ✉, 🚂, 🛏 (Šmartno ob Paki - 30 km): ❑ 1114 ha, 6 nas., 130 kmt., 800 preb. — △, ⊠, △, ✚, ●, 2 ✶. — **Dr.:** 2 ✶, Sokol, C. K., ⁄, ⥽, ✿ — ⊕ — **Ind.:** 5 ♂, 2 ✳, elektrarna. — ⓘ — ☞ 2. — 11 ✕.

Kokarje (P. T. Rečica v Sav. dol., 15 km od Šmartno ob Paki): ❑ 2489 ha, 12 nas., 256 kmt., 1323 preb. — (△ G), ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, 2 ⁄. — **Ind.:** ♂.

Ljubno — ⊙, ✉, 🚂, 🛏 (23 km od Šmartno ob Paki): ❑ 7045 ha, 6 nas., 400 kmt., 2410 preb. — (△ G), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Pev., ⁄, 2 ✿, ○, Pašniška zadr. — ⊕ — **Ind.:** Elektrarna, ♂. — ⓘ, ✕ — ☞ 1.

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Luče, ✉, ⁂, 🛏 (37 km od 🚂 Šmartno ob Paki): ❑ 11.170 ha, 7 nas., 105 kmt., 1600 preb. — (◬ G), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ⇄, 🏍. — **Zadr.:** lesna, pašniška in živinorejska, ⓘ — ⊕ — ♂ — Ⓢ.

Mozirje trg — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Šmartno ob Paki - 9 km): ❑ 256 ha, 1 nas., 60 kmt., 600 preb. — (◬ G), ✙, ●, 2 ✶. — **Dr.:** 2 ✶, Č. K., Sokol, ⇄, 🏍, sadj. in vrtnarsko, 3 ✿ — Živinorejska zadr. — 2 ⊕ — **Ind.:** Elektrarna, ♂ — ☞ 4. — Ⓢ — ✕.

Mozirje — okolica, ✉, ⁂, 🛏 (9 km od 🚂 Šmartno ob Paki): ❑ 588 ha, 23 nas., 355 kmt., 2150 preb. — (◬ G), ✙, 2 ●, ✶, ◯. — **Ind.:** tov., barv., ♂.

Nova Štifta (P. T. Gornjigrad, 🚂 Šmartno ob Paki - 37 km): ❑ 3563 ha, 3 nas., 84 kmt., 825 preb. — (◬ G), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, sadj. in vrtnarsko. — **Ind.:** ♂.

Rečica ob Savinji — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Šmartno ob Paki): ❑ 3025 ha, 12 nas., 459 kmt., 2313 preb. — (◬ G), 2 ✙, 2 ●, 3 ✶. — **Dr.:** 2 ✶, 3 🏍, sadj. in vrtnarsko. — ⓘ — ⊕ — **Ind.:** 2 tov. za izdelavo kože· ♂ — Ⓢ — Frančiškanski samostan v Nazarjih.

Solčava, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Šmartno ob Paki): ❑ 10.173 ha, 2 nas., 51 kmt., 726 preb. — (◬ G), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, 🏍, 2 ⓘ — ⊕ — **Ind.:** lesna trg., ♂. — Ⓢ.

Šmartno ob Paki, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ❑ 2567 ha, 10 nas., 500 kmt., 1925 preb. — (◬ Šoštanj), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, 2 🏍, sadj. in vrtnarsko, ◯, ⓘ, ⊂⊃, ⊕. — **Ind.:** cementna, elektrarna, drevesnica, ♂. — ☞ 2.

---

7. SREZ KAMNIK (✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌).

❑ 574 km², 57 občin, 380 naselbin, 4371 kmetij, 37.745 prebivalcev.

Sr. načelnik: Dr. Fr. Ogrin. — **Zamenik:** Dr. V. Fohn.

Sr. referenti: Dr. J. Orožim, Dr. J. Polc (san.), J. Ravter (vet.), K. Lukežič (šol.).

Član banskega veča: Štrcin Ivan, posestnik iz Kaplje Vasi.

Pristojnost: Tehniški oddelek in **Šumarski referent:** Ljubljana. **Davčna uprava** (⊠): Kamnik.

Sodišča. Okrožno (⚖): Ljubljana. — Okrajno (◬): Kamnik (K) in Brdo (B).

Cerkve: 30 rkt. (✠).

Prosveta: 1 meščanska (-●-), 43 osn. šole (●), 4 poljed. nadaljevalne (ⓘ), 4 obrtno-trg. nadaljevalne (◑), 3 gospodinjske, 24 nar. knj. in čitalnic (✶).

Društev in zadrug: 90.

Denarni zavodi: 9 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: 28 tovarn, 154 mlinov (✳), 71 žag (♂), 20 opekarn (△). 1 drevesnica, 1 rudnik (⚒).

Izvaža se: les, krompir, fižol.

Znamenitosti: Graščine (kule), stare cerkve, napisi.

Občine:

Bistričica (P. T., 🚂 Kamnik - 8 km): ❑ 868 ha, 5 nas., 65 kmt., 442 preb. — (◬ K).

Blagovica (P. T. Lukovica, 🚂 Domžale - 18 km): ❑ 2305 ha, 24 nas., 123 kmt., 1150 preb. — (◬ B), ✠, 2 ●. — ☞ 2.

Brezovica — Viševk (**P. T.** Dob, 🚂 Domžale - 9 km): ❑ 1015 ha, 13 nas., 111 kmt., 835 preb. (◬ B), ●.

Češnjice (P. Šmartno v Tuhinju, ⁂ 🚂 Kamnik - 12 km): ❑ 554 ha, 6 nas., 40 kmt., 254 preb. (◬ B), ✠, ●.

Depalavas (P., 🚂 Trzin - 12 km): ❑ 75 ha, 1 nas., 42 kmt., 256 preb. — (◬ K).

Dob, ✉, ⁂, 🛏, 3 km od 🚂 Domžale: ❑ 639 ha, 3 nas., 83 kmt., 600 preb. — (◬ B), ✠, ●. — **Dr.:** ✶, Sokol, 🏍. — ⊕. — ☞ 4.

Domžale — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ❑ 803 ha, 5 nas., 36 kmt., 2200 preb. — (◬ K), ✠, ●, ⓘ. — **Dr.:** ✶, Sokol, Pev., Godbeno, Podporno, Šp., 2 🏍. — **Ind.:** kovinska, mlinska, ♂. — **Tovarne:** slamnikov in klobukov, 4 tovarne barv. — ⚒ — ⊙ Električna razsvetljava.

Dragomelj (P. T., 🚂 Domžale - 4 km): ❑ 319 ha, 1 nas., 32 kmt., 220 preb. — (◬ K).

Drtija — Podbrdi (**P. T.** Moravče, 🚂 Kresnice - 6 km): ❑ 1419 ha, 33 nas., 152 kmt., 782 preb. — (◬ B).

Gozd — Krivčevo (**P. T.,** 🚂 Kamnik - 13 km): ❑ 1460 ha, 8 nas., 60 kmt., 650 preb. — (◬ K), ✠, ●, ⓘ, 2 ♂, 3 lesne trg.

Homec, 🚂 (**P.** Radomlje, **T.** Mengeš): ❑ 454 ha, 3 nas., 70 kmt., 495 preb. — (◬ K), ✠, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Društveni dom. — Živ. zadr. — ⊕ — Tovarna staže za zaboje. — ➳ A. Markun, župnik.

Hruševka — Podbreg (**P.** Šmartno, 🚂 Kamnik - 12 km): ❑ 921 ha, 6 nas., 55 kmt., 388 preb. — (◬ K).

Ihan (P. T. 🚂 Domžale - 2 km): ❑ 1181 ha, 6 nas., 60 kmt., 1012 preb. — (◬ K), ✙, ✶. — **Dr.:** ✶, 🏍 — **Ind.:** 2 tovarne za barvo, ♂. 3 ✳ — Izkopavanje prstene barve in kamena apnenca.

Jarše — Sr. Jarše, 🚌 (**P. T.** 🚂 Domžale): ❑ 295 ha, 4 nas., 114 kmt., 786 preb. — (◬ K). ● — Ind. platnenih izdelkov. — **Znam.:** slikarija.

KAMNIK — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: ❑ 985 ha, 7 nas., 390 kmt., 2500 preb. — △, ▶, ⊠, ◬, ✙, trg. šola, 2 ●, ◑, ⓘ, 4 ✶. — **Dr.:** 2 ✶, 2 pev., Sokol, Društveni dom, Kamniški dom, Č. K., J. M., J. S., Kolo S. S., Muz., trg., radn., gost., čin., ⇄, 2 šp., 3 trg., 4 ✿, 🏍. — Drž. smodnišnica (barutana), elektr. centrala, vodovod, 2 ⊕ — **Ind.:** tovarne žel., Perovo, paradižnih konzerv, gorčice, 4 ♂ — Lesna trg. — Pletarstvo. — 2 ⚒ — ☞ 6. — Ⓢ (vis. 381 m) — 1 ■, 12 ✕, 2 ♂ — Samostan. Javno kopališče.

Kapljavas (P. Komenda 🚂 Kamnik - 6 km): ❑ 270 ha, 2 nas., 40 kmt., 278 preb. — 🛏 — (◬ K), ●, ✶, ✶. — Renesančna cerkev.

Klanec (P. Komenda 🚂 Kamnik - 5 km): ❑ 456 ha 2 vasi, 30 kmt., 332 preb. — (◬ K).

Krašnja (P. T. Lukovica 🚂 Domžale - 14 km): ❑ 1246 ha, 7 nas., 160 kmt., 890 preb. — (◬ B), ●. — 🏍 — ☞ 2.

Križ (P. Komenda 🚂 Kamnik - 5 km): ❑ 381 ha, 2 nas., 40 kmt., 400 preb. — (◬ K).

Krtina — Brezje (**P. T.** Dob 🚂 Domžale - 5 km): ❑ 575 ha, 3 nas., 75 kmt., 484 preb. — (◬ B), ●. 🏍.

Lahovče (P. Komenda Jarše-Mengeš - 10 km): ☐ 612 ha, 2 nas., 85 kmt., 553 preb. — (△ K).

Loka pri Mengešu (P. T. Mengeš, Trzin - 2 km): ☐ 525 ha, 1 nas., 40 kmt., 420 preb. — (△ K).

Loke (P. Šmartno, T. Kamnik - 9 km): ☐ 825 ha, 6 nas., 73 kmt., 480 preb. — (△ K).

Lukovica (✉, ⁂, ⊶, 9 km od Domžale): ☐ 586 ha, 9 nas., 15 kmt., 378 preb. — (△ B), ●. — **Dr.:** ✶, ⁄. — Vodovodna zadr. — ⊕.

Mekinje (P. T. Kamnik - 2 km): ☐ 732 ha, 8 vasi, 170 kmt., 1024 preb. — (△ K), ✙, ⊷, 2 ●, ✶. — **Ind.:** Tovarna »Vesna«, 5 ♂, 6 ✳. — ⊙→ Elektrifikacija.

Mengeš — ⊙ — ✉, ⁂, ⊶, : ☐ 1431 ha, 4 nas., 100 kmt., 1800 preb. — (△ K), ✙, ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Društveni Dom, gledališki oder, Bratno Sokol, ⁄ — **Zadr.:** Slamnikarska, klobučarska, elektr.-strojna. — **Ind.:** Tov. slamnikov in strojno mizarstvo, ♂, △. — 2 ⚒. — ☞ 4.

Mlaka (P. Komenda Kamnik - 5 km): ☐ 190 ha, 3 nas., 10 kmt., 396 preb. — (△ K).

Moravče (✉, ⁂, - 15 od Domžale): ☐ 2478 ha, 22 nas., 80 kmt., 2150 preb. — (△ B), ✙, 2 ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Bralno. — ☞ 6.

Moste (P. Komenda Jarše-Mengeš - 5 km): ☐ 401 ha, 2 nas., 68 kmt., 478 preb. — (△ K), ⓞ.

Motnik — ⊙ (✉, ⁂, 21 km od Št. Peter v Sav. dol.): ☐ 379 ha, 4 nas., 30 kmt., 367 preb. — △, ✙, ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, ⁄. — ⊕. — ☞ 5.

Našovče (P. Komenda, Jarše-Mengeš - 7½ km): ☐ 267 ha, 2 vasi, 46 kmt., 269 preb. — (△ K).

Nevlje — Vrhpolje (P. T. Kamnik - 2 km): ☐ 834 ha, 7 nas., 62 kmt., 781 preb. — (△ K), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ⁄.

Paloviče — Sp. Paloviče (P. T. Kamnik - 5 km): ☐ 511 ha, 4 nas., 60 kmt., 368 preb. — (△ K), ●.

Peče (P. T. Moravče 16 km od Domžale): ☐ 1700 ha, 22 nas., 141 kmt., 750 preb. — (△ B), ✙, ●.

Podgorje (P. T. Kamnik): ☐ 647 ha, 1 nas., 42 kmt., 460 preb. — (△ K).

Podhruško (P. T. Kamnik - 5 km): ☐ 1313 ha, 13 nas., 120 kmt., 830 preb. — (△ K), ●. — Barvasta glina. — 1.

Prevoje (P. T. Lukovica, Domžale - 6 km): ☐ 445 ha, 4 nas., 126 kmt., 538 preb. — (△ B), ●. — ⊕ — Mlek. zadr.

Radomlje ✉ (T. Mengeš Jarše-Mengeš - 1 km): ☐ 330 ha, 3 nas., 103 kmt., 527 preb. — (△ K), ●, ✶. — ⁄. — **Zadr.:** Mlek., živ. — **Ind.:** ♂, ✳, △.

Rafolče (P. T. Lukovica Domžale - 10 km): ☐ 381 ha, 4 nas., 61 kmt., 365 preb. — (△ K).

Rašica (P. T. Mengeš Trzin - 3 km): ☐ 366 ha, 2 nas., 27 kmt., 175 preb. — (△ K), ⁄.

Rova (P. Radomlje, T. Mengeš Jarše-Mengeš - 4 km): ☐ 997 ha, 6 nas., 56 kmt., 336 preb. — (△ B), ✙, ●. — ✶, Mlek. zadr. — ⊕.

Spodnje Koseze (P. T. Lukovica Domžale - 13 km): ☐ 524 ha, 7 nas., 60 kmt., 435 preb. — (△ B).

Stranje — Zagorica (P. T. Kamnik - 5 km): ☐ 420 ha, 4 nas., 44 kmt., 418 preb. — (△ K), ✙, ●, ✶. — Žganje kreča.

Suhadole (P. Komenda Jarše-Mengeš - 4 km): ☐ 200 ha, 0 nas., 45 kmt., 255 preb. — (△ K).

Šmarca (P. T. Kamnik Jarše-Mengeš - 3 km): ☐ 261 ha, 3 nas., 48 kmt., 700 preb. — (△ K), ✶. — **Dr.:** ✶, ⁄. — **Zadr.:** Mlek., Elektr., Živ. — ⊕. — **Ind.:** Tovarne: pohištva, krtačarstva, hranila. — 13 ⚒.

Šmartno v Tuhinju (✉, Kamnik - 10 km): ☐ 707 ha, 4 nas., 67 kmt., 371 preb. — (△ K), ●. — ⁄.

Špitalič — Bela (P. T. Motnik Kamnik - 4 km): ☐ 2984 ha, 6 nas., 85 kmt., 701 preb. (△ K), ✙, ●.

Trojane — Št. Gotard (✉, ⁂, Zagorje - 14 km): ☐ 1802 ha, 24 nas., 246 kmt., 1380 preb. — (△ B), 2 ●. — **Dr.:** ✶, ⁄. — Mlek. zadr. — ⊕. — ⚒ Antimona. — ☞ 4.

Trzin, ✉, ⁂, : ☐ 859 ha, 1 nas., 146 kmt., 800 preb. — (△ K), ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ⁄, ○.

Tunjice (P. T. Kamnik - 4 km): ☐ 553 ha, 3 nas., 40 kmt., 500 preb. — (△ K), ✙, ●.

Vir (P. T. Dob, Domžale - 2 km): ☐ 454 ha, 4 nas., 151 kmt., 723 preb. — (△ K), ⁄. — **Ind.:** Tov. lakov, papirja in lepenke, 3 ✳, ♂.

Vodice (✉, 10 km od Jarše-Mengeš): ☐ 2600 ha, 13 nas., 300 kmt., 2100 preb. — (△ K), ✙, 4 ●, ✶. — **Zadr.:** Mlek., Živ., Strojna. ⊕ — Podzemeljski predor.

Volčji potok (P. Radomlje, T. Mengeš, Jarše-Mengeš - 4 km): ☐ 644 ha, 2 nas., 41 kmt., 253 preb. — (△ K).

Zalog (P. Komenda, Kamnik): ☐ 709 ha, 3 nas., 89 kmt., 482 preb. — (△ K), ●.

Zgornji Tuhinj — Laze (P. Šmartno v Tuhinju, Kamnik - 14 km): ☐ 2174 ha, 9 nas., 159 kmt., 950 preb. — (△ K), ✙, ●. — ○ —**Ind.:** ✳, ♂.

Zlato polje (P. T. Lukovica, Domžale - 12 km): ☐ 1114 ha, 10 nas., 94 kmt., 600 preb. — (△ K), ✙, ●, ✶.

Županjenjive (P. T. Kamnik): ☐ 7187 ha, 5 nas., 63 kmt., 416 preb. — (△ K). — Družba za krolin.

---

8. SREZ KOČEVJE (✉, ⁂, ⊶, , 🚌).

☐ 946 km², 39 občin, 368 naselbin, 7099 kmetij, 37.238 prebivalcev (po veri: 98% rkt.).

Sr. načelnik: A. Placer. — **Zamenik:** Dr. Čuš.

Sr. referenti: Dr. Luzar (san.), M. Šribar (vet.), A. Peterlin (šol.), ing. B. Žagar (šum.).

Član banskega veča: Ramovš Jakob, župnik iz Vel. Lašč.

Pristojnost: Tehniški oddelek: Novo Mesto. **Davčna uprava** (⊠), **Katastr. uprava** in **Fin. Kontrola** (🖻): Kočevje.

Sodišča. Okrožno (⚖): Novo Mesto. — Okrajno (△): (K) Kočevje, (R) Ribnica, (Laš.) Vel. Lašče.

Cerkve: 27 rkt. (✙).

Prosveta: 1 gimnazija, 2 meščanske (⊷) in 44 osn. šol (●), 15 nar. knj. in čitalnic (✶).

Društev in zadrug: 69.

Prirodno blago: šume, premogokopi.

Denarni zavodi: 10 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: 9 tovarn, 80 mlinov (✳), 36 žag (♂), 5 opekarn (△), 3 rudniki (⚒).

Izvaža se: les, krošnjarstvo.

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Občine:*

Banja loka (P. T. Nova sela, Kočje - 20 km): ☐ 2910 ha, 20 nas., 142 kmt., 1150 preb. — (△ K), ✚, 2 ●. — ✶.

Borovec — Pleš (P. T. Kočevska Reka, Kočevje - 22 km): ☐ 1250 ha, 5 nas., 42 kmt., 237 prebiv. — (△ K), ✚, ●.

Briga (P. T. Kočevska Reka, Kočevje - 21 km): ☐ 130 ha, 4 nas., 62 kmt., 290 preb. (△ K), ●. — ♂.

Črnipotok (P. T. Kočevje - 7½ km): ☐ 1011 ha, 2 nas., 45 kmt., 230 preb. — (△ K), ✎.

Dane (P. Ribnica Dol., Ribnica - 5 km): ☐ 113 ha, 3 vasi, 50 kmt., 500 preb. — (△ K), 2 ● — **Ind.:** žičnih tkanin in les., rešet., krošnjarstvo.

Dolenja vas, ✉, ⁂, ⊶ (Ribnica - 3 km): ☐ 4458 ha, 10 nas., 234 kmt., 3250 preb. — (△ R), ✚, 2 ●. — ✶. — **Zadr.:** živ., lončarska. — **Ind.:** ♂, △, lončarstvo, rešetarstvo.

Gora (P. T. Sodražica, Žlebič - 8 km): ☐ 20.718 jut., 5 nas., 68 kmt., 320 preb. — (△ R), ✚, ●.

Gotenica (P. T. Kočevska Reka, Ribnica 17 km): ☐ 2366 ha, 2 nas., 83 kmt., 330 preb. — (△ K), ✚, ●. — ♂. — Vodovod.

Fara — Potok, ✉, ⁂ (Brod Moravice - 14 km): ☐ 2311 ha, 30 nas., 168 kmt., 1474 preb. — (△ K), ✚, 2 ●, ✶. — ✶, ⌘, ✎ — ♂ — ☞ 1.

Jurjevica (P. T., Ribnica - 4 km): ☐ 565 ha, 3 nas., 119 kmt., 850 preb. — (△ R), ✎, ♂. Rešetarstvo.

Knežjalipa (P. Nemška loka, T. Gor. Mozelj, Kočevje - 18 km): ☐ 1094 ha, 4 nas., 42 kmt., 180 preb. — (△ K).

Koče (P. T. Kočevska Reka, Kočevje - 19 km): ☐ 324 ha, 3 nas., 96 kmt., 270 preb. — (△ K).

KOČEVJE — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌: ☐ 1384 ha, 16 ulic, 313 hiš, 3600 preb. (rkt. 3543, prav. 27, protest. 20).

Kočevsko ozemlje je bilo v srednjem veku last oglejskih patrijarhov. 1267. leta so ga dobili Ortenburžani, ki so kraj naselili leta 1330. in pozneje z Nemci s Koroškega. Naselbina je dobila 1377. leta tržne pravice. Od 1420. leta je bilo Kočevje last Celjskih grofov, 1456. leta Habsburžanov, ki so naselbini ob Rinži podelili 1471. leta mestne pravice. 1507. leta vzame Kočevje Jurij grof Turn v najem, ki s svojo krutostjo povzroči 1515. leta kmečki upor. Posestniki Kočevja so bili še grofje Blagajski, nato grof Khysel, od katerega so grofje Auerspergi kupili Kočevje 1641. leta. Leta 1791. so si pridobili vojvodsko dostojanstvo, a Kočevje z ozemljem, že od leta 1623. grofija, je postalo vojvodina. Mesto je za turških vojn precej trpelo, posebno 1469. leta, ko so Turki trg popolnoma požgali. Trpelo pa je mesto tudi za kmečkih uporov in francoske okupacije. Novo življenje je nastalo od leta 1872. (ustanovitev gimnazije), posebno pa še od leta 1893. (otvoritev železnice). Po prevratu se je tu ustanovila še velika industrija.

Uprava: Županstvo mestne opčine. — Župan: Lončar Ivan. Tajnik: Bižal Drago.

Član banskega veča: Sajovic dr. Ivan, advokat.

Mestni uradi: Mestna premoženjska uprava. Cestni okrajni odbor, Zdravstveni zastop, Mestna vodarna i elektrarna.

Uradi: △, ⊠, Katast. uprava, 🏛, Urad za kontrolo sodov, △.

Soc.-higijenske ustanove: Dijaški dom z internatom, Ubožnica, Dekliško vzgajališče z internatom, Lekarna, Drž. urad za slepe.

Cerkvene ustanove: Rkt. dekanija, 2 ✚, 3 kapele (♁).

Šole: Realna gimnazija, ●, 2 ●, ⌬, 2 ✶.

Društva: Gremij trg., ✶, Kolo J. S., Rdeči Križ, J. M., Ciril in Metodova družba, J. S., Sokol, Glasb., Pev., Inv., ◯, ⌘. — Sokolski gledališki oder.

Privreda: 3 ⊕. — **Ind.:** Tekstilana d. d., tvorn. za volneno sukno, tekst. tvorn. za nogavice in platnene izdelke. — ⚒ (z 800 delavci in 20—30 vagonov dnevne produkcije). Električna centrala, 2 △, ✳, 3 ♂, 3 🐄, 34 trg., 58 obrt. — Izvozi se les, leseno oglje, premog, tekstilno blago, živina. — ☞ 9.

Turizem: Visina 460 m. V bližini mesta več lepih jam: Želnjske, Treh bratov, Eleonora, več Ledenih. V jamah se nahaja človeška ribica.

Znamenitosti: V mestu grad Auerspergov. Cerkev zgrajena v romanskem slogu s shrambo src vojvod Auersperških. Razvaline gradu Friderika Celjskega. Na S (4 km) Stara cerkev iz 13. stoletja. V njeni bližini prazgodovinski grobovi. Ustanavlja se Kočevski muzej.

3 hoteli (■), 3 ☋. 20 ✕. — Gledališče, koncertna dvorana. Kino.

Kočevska Reka — ✉, ⁂ (Kočevje - 16 km): ☐ 2141 ha, 3 vasi, 115 kmt., 420 preb. — (△ K), ✚, ●. — ✎. — ⊕. — ♂. — ☞ 2.

Kompolje (P. T. Videm-Dobropolje, Dobropolje - 6 km): ☐ 1197 ha, 1 nas., 113 kmt., 530 preb. — (△ Laš.). — ✎.

Koprivnik (P. T. Kočevje - 16 km): ☐ 8463 ha, 21 nas., 340 kmt., 1036 preb. — (△ K), ✚, ●. — 5 ✎. — Lesna trg., ♂. — ☞ 2.

Livold — Dolgavas (P. T. Kočevje - 4 km): ☐ 555 ha, 2 nas., 93 kmt., 768 preb. — (△ K), ● — ⊙ Most preko Črnega potoka.

Loški potok, ✉, ⁂, 🚌 (Žlebič-Sodražica): ☐ 5304 ha, 7 nas., 460 kmt., 3370 preb. — (△ R), ✚, ●. — **Dr.:** ✶, Sokol, ✎. — **Zadr.:** Živ., ∞. — 2 ⊕ — ♂ — ☞ 4. — ➤➤ J. Pravhar, J. Rus.

Lužarje — Karlovica (P. T. Vel. Lašče - 7 km): ☐ 1785 ha, 29 nas., 142 kmt., 1084 preb. — (△ Laš.), ●.

Malagora (P. T. Kočevje, Stara cerkev - 4 km): ☐ 2794 ha, 7 nas., 149 kmt., 475 preb. — (△ K), ●. — ✎. — ☞.

Mozelj — Gornji Mozelj, ✉, ⁂ (Kočevje), 🚌: ☐ 5000 ha, 13 nas., 320 kmt., 1224 preb. — (△ K), 2 ✚, 3 ●. Podmladek C. K. — **Ind.:** 3 ✳, △. — ☞ 3.

Nemška loka — ✉ (T. Gor. Mozelj, Kočevje - 22 km): ☐ 849 ha, 2 nas., 49 kmt., 200 preb. — (△ K), ✚, ●. — ✎ — ⚒.

* Občine Draga, Osilnica i Trava so z uredbo z dne 30. julija dane v srez Čabarski.

Novilazi — Morava (**P. T.** Novasela, Kočevje - 10 km): ☐ 2212 ha, 6 nas., 164 kmt., 586 preb. — (△ K), ●.

Podgora — Podgorica (**P. T.** Videm-Dobrepolje, Dobrepolje - 3 km): ☐ 1884 ha, 5 nas., 195 kmt., 1038 preb. — (△ Laš.), ✶. — **Ind.:** ✳, ♂.

Polom — Kukovo (**P. T.** Kočevje - 17 km): ☐ 2580 ha, 4 nas 60 kmt., 413 preb. — (△ K), ✙, ●. — ☞ 5. VIII.

Ribnica — ⊙, ✉, ⁂, ⊨, : ☐ 4368 ha, 9 nas., 480 kmt., 2602 preb. — △, ✙, ●, 2 ●. — **Dr.:** Sokol, ⸙, Gremij trg. — **Zadr.:** Čevljarjev, krojačev, kovinarjev, gostilničarjev. — ⊕. — **Ind.:** △, 4 ♂, Elektr. centrala. Rešetarstvo. Kopalnica. — 1 ■, 2 ✕. — ☞ 4.

Rob — Gradišče (**P.** Rob na Dol, Vel. Lašče - 8 km): ☐ 3826 ha, 26 nas., 217 kmt., 1227 preb. — (△ Laš.), ✙, 3 ●. — ✶.

Sodražica — ⊙, ✉, ⁂, ⊨ (Žlebič-Sodražica), : ☐ 3738 ha, 15 nas., 505 kmt., 2761 preb. — (△ R), ✙, ●. — **Dr.:** Sokol, ⸙, ◯, 2 ⊕ — **Ind.:** 2 tovarni: žičnih izdelkov in stolov, 8 ♂. — ☞ 6.

Spodnji log (**P.** Nemška Loka, **T.** Gor. Mozelj, Kočevje - 22 km): ☐ 1190 ha, 5 vasi, 40 kmt., 236 preb. — (△ K), ✙, ●. — ⸙.

Stara cerkev — ✉, ⁂, : ☐ 4499 ha, 10 nas., 342 kmt., 1490 preb. — ✙, ●, ✶ — ⸙ — **Ind.:** 2 ♂, 2 ✳. — ☞ 2.

Stari log, ✉ (Stara cerkev - 12 km): ☐ 2887 ha, 7 vasi, 220 kmt., 900 preb. — (△ K), ✙, ●, ⸙ — ☞ 13. VII.

Struge — Podtabor (**P.** Struge Dol, **T.** Videm-Dobrepolje - 12 km): ☐ 2800 ha, 10 nas., 160 kmt., 1026 preb. — (△ R), ✙, ●. — **Dr.:** 2 ⸙, ◯, Živ. zadr. — **Ind.:** 2 ♂, Delavnica plugov in motik. — Stara turška utrdba. — ☞ 28. VIII.

Sušje (**P. T.** Ribnica, Žlebič - 2 km): ☐ 300 ha, 3 nas., 60 kmt., 500 preb. — (△ R), ⸙. — Izdelovanje suhe robe.

Sv. Gregor, (**P. T.** Ortnek - 4 km): ☐ 2985 ha, 38 nas., 299 kmt., 2000 preb. — (△ Laš.), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Društveni dom, 2 ⸙. — **Ind.:** 10 ✳, 3 ♂. — ☞ 2. — ✕.

Turjak — ⊙, ✉, ⁂ (Vel. Lašče - 6 km): ☐ 2678 ha, trg in 18 vasi, 350 kmt., 2000 preb. — (△ Laš.), 4 ✙, ●. — ✶. — ♂. — Stari grad. — ☞ 2.

Velike Lašče — ⊙, ✉, ⁂, ⊨, : ☐ 930 ha, 5 nas., 50 kmt., 700 preb. — △, ✙, ●, ✶. — **Dr.:** Sokol, ⁂, ◯. — Elektrarna. — Levstikov spomenik.

Velike Poljane (**P. T.** Ortnek - 1 km): ☐ 10.110 ha, 5 nas., 32 kmt., 386 preb. — (△ R), ✙, ● — Živ. zadr. — 2 ♂ — ☞ 15. VI.

Videm — Cesta (**P. T.** Videm-Dobrepolje): ☐ 3859 ha, 9 nas., 330 kmt., 1700 preb. — (△ Laš.), ●, ✶. — **Dr.:** ◯, 3 ⸙. Mladenik in Dekliško.

Željne — Cvišlarje (**P. T.** Kočevje - 4 km): ☐ 3984 ha, 6 nas., 350 kmt., 1477 preb. — (△ K), ●. — ⸙. — **Ind.:** ⚒.

---

9. SREZ KONJICE (✉, ⁂, ⊨, ,).

☐ 328 km², 25 občin, 120 naselbin, 4326 kmetij, 20.751 prebivalcev (po veri 100% rkt).

Sr. načelnik: Drag. Trstenjak. **Zamenik:** D. Dereani.

Sr. referenti: Dr. I. Rudolf (san.), A. Uršič (vet.), S. Črnigoj (šol.).

Član banskega veča: Košir Anton, predsednik občine iz Žiče.

Pristojnost: Tehniški oddelek in **Šumarski referent:** Celje. **Davčna uprava** (⊠): Konjice.

Sodišča. Okrožno (§): Celje. — Okrajno (△): Konjice.

Cerkve: 15 rkt. (✙).

Bolnica (⊨): Rdečega križa.

Prosveta: 18 osn. šol (●), 7 nar. knj. in čitalnic (✶).

Društev: 48, **zadrug:** 5.

Prirodno blago: gozdovi, premogokop.

Denarni zavodi: 11 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: 6 tovarn, 7 mlinov (✳), 211 žag (♂), 2 opekarni (△), 3 elektrarne, 2 rudniki (⚒).

Izvaža se: les, vino, sadje, kovaški premog, seno, granit.

Znamenitosti: Razvaline gradu Tattenbach v Konjicah in Žiškega samostana v Špitaliču. — Dvorec kneza Windischgraetza.

Občine:

Bezina (**P. T.** Konjice - 2 km): ☐ 500 ha, 4 nas., 103 kmt., 491 preb. — (△ K).

Bezovica (**P. T.** Vojnik, Celje - 16 km): ☐ 1075 ha, 8 nas., 120 kmt., 470 preb. — (△ K), ●.

Brezen (**P. T.** Vitanje, Konjice - 12 km): ☐ 1093 ha, 2 nas., 53 kmt., 371 preb. — (△ K). — Lesna trg., elektrarna, ♂.

Grušovje — Pobreže (**P. T.** Konjice - 9 km): ☐ 908 ha, 7 nas., 160 kmt., 679 preb. — (△ K), ●. — ✶.

KONJICE — ⊙, ✉, ⁂, ⊨, : ☐ 871 ha, 4 nas., 271 kmt., 1341 preb. — △, ⊨, △, ✙, 2 ●, 2 ◯, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, J. M., Planin., ⸗, Gremij trg. — **Zadr.:** Gost., Mlinarjev, Žagarjev, ⁂, Konj. — **Ind.:** ⚒ (Žreče), Tov. usnja. — Gledališče, Kino, Kopališče. Obč. ubožnica. — Ruševine starega grada. — ☞ 7.
— ⊙ Elektrifikacija.

Konjice — okolica, ✉, ⁂, ⊨, : ☐ 2195 ha, 13 nas., 114 kmt., 2333 preb. — △, ✙.

Kot — Kebelj (**P. T.** Oplotnica, Konjice - 11 km): ☐ 1521 ha, 4 nas., 80 kmt., 815 preb. — (△ K), ✙. — Granitna ind.

Laže (**P.** Loče pri Poljčanah - 4 km **T.** Poljčane): ☐ 571 ha, 3 nas., 104 kmt., 525 preb. — (△ K).

Ljubnica — Stenica (**P. T.** Vitanje, Konjice - 12 km): ☐ 1253 ha, 2 nas., 70 kmt., 581 preb. — (△ K).

Loče pri Poljčanah — ✉, ⊨, : ☐ 1555 ha, 10 nas., 250 kmt., 3500 preb. — (△ K), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ◯, ⸙. — **Ind.:** △, ✳, ♂. —, 3 ⚖. — ☞ 7. — ⊙ Telefon.

Okoško — Zlogona Gora (**P. T.** Oplotnica, Konjice - 9 km): ☐ 464 ha, 5 nas., 137 kmt., 650 preb. — (△ K). — Vinogr.

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Oplotnica, ✉, ⁂ (🚂 Konjice - 6 km), 🚌: ☐ 2341 ha, 11 nas., 450 kmt., 2380 preb. — (△ K), 🏫 — **Dr.:** ✶, Sokol, 🏇 — 2 ⊕ — **Ind.:** Granitna. Elektrarna. ♂ — ☞ 7. — ✕.

Padeški Vrh (**P. T.** 🚂 Zreče - 6 km): ☐ 1350 ha, 3 nas., 99 kmt., 665 preb. — (△ K). 🏫.

Paka (**P. T.** Vitanje, 🚂 Konjice - 13 km): ☐ 1200 ha, 1 nas., 90 kmt., 538 preb. — (△ K). — ♂.

Skomarje (**P. T.** Vitanje, 🚂 Zreče): ☐ 4644 ha, 2 nas., 83 kmt., 889 preb. — (△ K), ✙, 🏫. — ♂.

Stranice (**P. T.** 🚂 Konjice - 6 km): ☐ 1071 ha, 4 nas., 120 kmt., 726 preb. — (△ K), ✙, 🏫. — ⚒.

Sv. Jernej (**P. T.** 🚂 Loče - 4 km): ☐ 880 ha, 4 nas., 92 kmt., 658 preb. — (△ K), ✙, 🏫, ✶.

Sv. Kunigunda (**P.** 🚂 Zreče - 6 km, **T.** Konjice): ☐ 553 ha, 4 nas., 44 kmt., 444 preb. — (△ K), ✙, 🏫. — ⊕.

Tepanje — Dobermež (**P. T.** 🚂 Konjice: ☐ 634 ha, 5 nas., 183 kmt., 800 preb. — (△ K), 🏫.

Tolsti Vrh (**P. T.** Konjice, 🚂 Loče - 8 km): ☐ 2574 ha, 4 nas., 202 kmt., 780 preb. — (△ K), ✙, 🏫, ✶. — **Dr.:** ✶, Živ. — **Ind.:** ♂, 3 ✳.

Vitanje — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Celje - 22 km,) 🚌: ☐ 174 ha, 2 nas., 108 kmt., 450 preb. — (△ K), ✙, 🏫, ✶. — 🏇. — Elektrarna. — ☞ 5.

Vrholje — Sevec (**P. T.** Konjice, 🚂 Sl. Bistrica - mesto - 6 km): ☐ 1037 ha, 7 nas., 169 kmt., 678 preb. — (△ K).

Zbelovo 🚂 (**P. T.** Loče pri Poljčanah): ☐ 740 ha, 4 nas., 150 kmt., 932 preb. — Tovarna pohištva.

Zreče — ✉, 🛏, 🚂 (**T.** Konjice): ☐ 1267 ha, 7 nas., 826 kmt., 1259 preb. — (△ K), ✙, 🏫. — **Ind.:** Železna, ♂. — Beli mramor.

Žiče (**P.** Loče, 🚂 2 km **T.** Konjice): ☐ 708 ha, 2 nas., 85 kmt., 765 preb. — (△ K), ✙, 🏫, ✶. **Dr.:** ✶, 🏇. — ⊕. — ✳.

---

10. SREZ KRANJ (✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌).

☐ 587 km², 19 občin, 161 naselbin, 5819 kmetij, 34.283 prebivalcev (po veri: 99% rkt.).

Sr. načelnik. J. Žnidaršič. — **Zamenik:** Dr. I. Zobec.

Sr. referenti: Dr. B. Fajdiga (san.), V. Bedenk, F. Goljar (vet.), V. Rus (šol.), ing. Kraut (šum.), J. Šustić (polj.).

Član banskega veča: Detel Oton, občinski odbornik iz Preddvora.

Pristojnost: Tehniški oddelek: Kranj. **2 Davčni upravi** (⊠) in **2 Gl. oddelka fin. kontrole** (🏛): Kranj, Škofja Loka. **Katastrska uprava:** Kranj.

Sodišča: Okrajna (△): Kranj (K), Tržič (T), Škofja Loka (Š).

Cerkve: 42 rkt. (✙).

Prosveta: 1 gimnazija, 2 meščanski (🏫) in 57 osn. šol (🏫), 29 nar. knj. in čit. (✶).

Društev: 104.

Prirodno blago: Gozdovi.

Denarni zavodi: 2 filijali bank, 10 hran. in posojilnic (⊕).

Industrija: 22 tovarn, 81 mlin (✳), 66 žag (♂), 27 opekarn (△).

Izvaža se: les in poljski pridelki.

Občine:

Cerklje, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Kranj - 13 km): ☐ 5523 ha, 20 nas., 605 kmt., 3125 preb. — (△ K), ✙, 2 🏫, ✶. — **Dr.:** ✶, 🏇. — ☞ 4. — ⊙↦ Elektrifikacija.

Hrastje (**P. T.,** 🚂 Kranj - 4 km): ☐ 684 ha, 3 nas., 40 kmt., 540 preb. — (△ K). — **Dr.:** ✶, ○.

Jezersko, ✉, 🛏 (🚂 Kranj - 29 km): ☐ 6866 ha, 2 nas., 110 kmt., 730 preb. — (△ K), ✙, 🏫, ✶ — ✶ — **Ind.:** Brizgalna shramba, Lesna trg. — Ubožna hiša. — 🏥 (vis. 906 m). — 🛏 (za katarje pljuč, živce in srce). — Turistični dom. — 4 ■ — ☞ 1.

Kovor (**P. T.,** 🚂 Križe - 1 km): ☐ 1642 ha, 11 nas., 85 kmt., 1406 preb. — Sirotišnica. — (△ T), ✙, 🏫, 🏇; Pašna zadr. — **Ind.:** čevljarska, ♂.

KRANJ — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 526 ha, 2 nas., 360 kmt., 4000 preb. (99% rkt.).

Staro mesto, svoj čas trdnjava kranjskih grofov.

Župan: C. Pinc. — **Tajnik:** R. Engelmann. **Član banskega veča:** Pirc Ciril, posestnik in predsednik občine.

Uradi: Sresko načelstvo (△), okrajno sodišče (△), davčna uprava (⊠), gl. oddelek fin. kontrole (🏛), katastrska uprava, žandarmerijska četa.

V mestu je električna razsvetljava, vodovod, bolnica (🛏) in šolska poklinika.

Šolstvo: gimnazija, deška in dekliška osn. šola (🏫), obrtno-nadaljevalna puškarska, trgovsko-gremijalna in državna strokovna tekstilna šola, 2 ✶.

4 cerkve (✙), mestna ubožnica in sirotišnica, gledališki oder »Narodne Čitalnice« in Katol. prosv. društva.

Društva: »Sokol«, 🏇, J. M., J. S., Kolo ss., »Narodna čitalnica«, Kat. in zabavno dr. »Kranj«, Sadjarsko dr., ⇄, Šp., ✖, Trg.

Privreda: 5 denarnih zavodov.

Industrija: 3 tekstilne tvornice: »Jugočeška«, »Intex«, »Jugobruna«; tvornica gumijevih izdelkov »Vulkan«, tovarna pletenin in trikotaže »Ika«, tovarne perila, naramnic, nahrbtnikov, kravat, mila, tovarna usnja Karol Pollak, d. d., 2 elektrarni, 2 tiskarne, 2 veletrgovini (🛒).

Znam.: Stara gotska cerkev, ostanki starega mestnega obzidja. — 🏥 (vis 385 m.), Oporavilišče »Grintovec« — 29 km.

Kavarna in restavracija »Narodni dom«. — 2 kina.

Hoteli (■): »Stara pošta«, »Nova pošta«, »Jelen«. — ☞ 5.

Križe pri Tržiču — Sebenje, ✉, 🛏, 🚂: ☐ 2059 ha, 15 nas., 70 kmt., 2400 preb. — (△ T), ✙, 2 🏫. — **Dr.:** ✶, 🏇, Zveza slov. vojakov. — 🏥 — Drž. zdravilišče (🛏) na Golniku.

Mačviče — Breg (**P.** Stražišče, 🚂 Kranj - 5 km): ☐ 1623 ha, 7 nas., 75 kmt., 1165 preb. — (△ K), 🏫. — **Dr.:** Sadj.-obrt., ○.

Naklo na Gorenjskem — Strahinj, ✉, 🚂: ☐ 3179 ha, 14 nas., 150 kmt., 1975 preb. — (△ K), ✙, 2 🏫. — **Dr.:** Prometno, ○, 🏇. — **Zadr.:** mlek., živ. — **Ind.:** trikot-perila in volnenih izdelkov.

Preddvor, ✉, 🛏 (🚂 Kranj - 11 km): ☐ 10.737 ha, 26 nas., 400 kmt., 3800 preb. — (△ K), ✙, 4 ●, ✶ — ♂ — ⚙ — ⓞ.

Predoslje Suha (**P. T.,** 🚂 Kranj - 5 km): ☐ 2602 ha, 15 nas., 300 kmt., 2600 preb. — (△ K), ✙, 2 ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Sadj., ⸝, ○. — **Zadr.:** Mlek., Živ., Strojna. — **Ind.:** Tkanine, Oljarna, △.

Smlednik — Hraše, ✉ (🚂 Medvode - 7 km): ☐ 2479 ha, 10 nas., 150 kmt., 1575 preb. — (△ K), ✙, 2 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, 4 ○, 3 ⸝. — Stari grad »Flöding«.

Stražišče, ✉, 🛏 (🚂 Kranj - 1 km): ☐ 1886 ha, 6 nas., 95 kmt., 2300 preb. — (△ K), ●, 2 ○. — **Zadr.:** Sitarska in žimarska. — ⊕ — Tekstilna tov.

Sveta Ana (**P. T.,** 🚂 Tržič - 7 km): ☐ 3962 ha, 1 vas, 44 kmt., 520 preb. — Ubožnica. — (△ T), ●.

Sveta Katarina — Lom (**P. T.,** 🚂 Tržič - 6 km): ☐ 7563 ha, 6 nas., 125 kmt., 1000 preb. — Sirotišnica. — (△ T), ✙. — **Ind.:** Papirnica, ♂.

Sveti Jošt — Zg. Besnica (**P. T.,** 🚂 Kranj - 6 km): ☐ 2352 ha, 7 nas., 80 kmt., 716 preb. — (△ K), ✙, 2 ●. — **Dr.:** ✶, ⸝. — ⊕.

Šenčur — Visoko (**P. T.,** 🚂 Kranj - 6 km): ☐ 2763 ha, 9 nas., 376 kmt., 2407 preb. — (△ K), ✙, 2 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, 3 ⸝. — ⓞ.

Tržič — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚌: ☐ 482 ha, 310 kmt., 3100 preb. — **Član banskega veča:** Lončar Ivan, predsednik občine. — ⊠, 🏛. — Zdravstveni dom. — △, ✙, 🛏 (za tuberkulozne). — **Šole:** ●, 2 ●, trg.-grem., ◑, 3 ✶. — **Dr.:** Sokol, »Svoboda«, »Sv. Jožefa«. — **Zadr.:** usnjarska, kožarska, čevljarska, ✱ — **Ind.:** 5 tovarn čevljev in kož, Bombažna predilnica in tkalnica. — Klavnica in hladnica. — 1 ■, kino.

Voglje (**P.** Šenčur, **T.** 🚂 Kranj - 7 km): ☐ 935 ha, 2 nas., 100 kmt., 650 preb. — (△ K), ● — ⸝ — ⓞ.

Velesovo — Polica (**P. T.** Cerklje, 🚂 Kranj - 11 km): ☐ 827 ha, 4 nas., 80 kmt., 574 preb. — (△ K), ✙, ●.

SRESKA ISPOSTAVA (△): ŠKOFJA LOKA, ✉, ⁂, 🛏, 🚌.

☐ 512 km², 11 občin, 184 nas., 3454 kmt., 23.579 preb.

Starešina: Dr. D. Maraž.

Občine:

Javorje — Gor. Žetina (**P. T.** Poljane, 🚂 Škofja Loka - 17 km): ☐ 2565 ha, 16 nas., 73 kmt., 982 preb. — (△ Š), ✙, 2 ●, ✶.

Oslica — Fužine (**P. T.** Gorenja vas, 🚂 Škofja Loka - 26 km): ☐ 7200 ha, 17 nas., 387 kmt., 2236 preb. — (△ Š), 3 ●. — **Dr.:** ✶, ○ - ⊕.

Poljane nad Škofjo Loko, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Škofja Loka - 16 km): ☐ 4894 ha, 22 nas., 342 kmt., 2023 preb. — (△ Š), ✙, ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Bralno, ⸝. — Elektr. strojna zadr. — ⊕ — 9 ♂. — ☞ 2.

Selca, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Škofja Loka - 15 km): ☐ 12.658 ha, 43 nas., 790 kmt., 4670 preb. — (△ Š), ✙, 8 ●, 4 ✶. — **Zadr.:** 3 ⓞ, 2 elektrostrojni. — 3 ⊕.

Sora (**P. T.** Medvode, 🚂 Goteče - 3½ km): ☐ 887 ha, 5 nas., 65 kmt., 489 preb. — (△ Š), ✙, ●, ✶, ○, Strojna zadr., ✵.

Sorica, ✉ (🚂 Boh. Bistrica - 12 km): ☐ 7385 ha, 12 nas., 91 kmt., 1725 preb. — (△ Š), ✙, 4 ●. — **Zadr.:** 4 ∞, Elektrostrojna. — Ind. čipek.

Stara Loka (**P. T.,** 🚂 Škofja Loka - 4 km): ☐ 4447 ha, 27, vasi, 800 kmt., 4500 preb. — (△ Š), ✙, 2 ●, 2 ✶. — 4 ⸝. — **Zadr.:** Živ., 2 strojni. — ♂.

Škofja Loka — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 3 km od 🚂: ☐ 590 ha, 3 nas., 260 hiš, 2105 preb. (vsi rkt. vere).

△, ⊠, 🏛. — △, ✙, Uršulinski in kapucinski samostan. — Zasebno žensko učiteljišče Uršulink. — ●, 2 ●, ◔, ◑, 2 ✶ — **Dr.:** ✶, Sokol, J. M., Kolo J. S., ⇄. — Zadr.: Mlek. — ⊕ — **Ind.:** Tovarna klobukov, ♂. — **Domača obrt:** čipke, češljevi. — Gledališče. Kino. — 3 ✕, 1 kavarna. — Kopališče. — ☞ 1.

(Zgodovino in izlete glej III. sv. Almanaha str. 714.)

Trata (**P. T.** Gorenja vas, 🚂 Škofja Loka - 19 km): ☐ 5574 ha, 21 nas., 260 kmt., 2204 preb. — (△ Š), ✙, 2 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol. — 2 ⊕.

Zminec — Bodovlje (**P. T.,** 🚂 Škofja Loka - 4 km): ☐ 5699 ha, 17 nas., 296 kmt., 1795 preb. — (△ Š). — Lesna trg.

Železniki — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Škofja Loka - 19 km): ☐ 845 ha, 1 nas., 90 kmt., 850 preb. — (△ Š), ✙, ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, Bralno. — ♂.

---

11. SREZ KRŠKO (✉, ⁂, 🛏, 🚌, 🚐).

☐ 867 km², 20 občin, 477 naselbin, 8914 kmetij, 53.082 prebivalcev (po veri 100% rkt.).

Sr. načelnik: Dr. J. Šiška. — **Zamenik:** Dr. J. Tomšič.

Sr. referenti: Dr. D. Vidmar (san.), O. Muck (polj.), L. Varl (vet.), L. Levstik (šol.), ing. D. Corjak (šum.).

Član banskega veča: Kurent Alojz, dekan iz Leskovca pri Krškem.

Pristojnost: Tehniški oddelek: Novo mesto. **Davčna uprava** (⊠), **Katastrska uprava** in **Fin. kontrola** (🏛): Krško.

Sodišča. Okrožno (⚖): Novo Mesto. — Okrajna (△): Krško (Kr), Kostanjevica (K), Mokronog (M), Radeče (R).

Cerkve: 21 rkt. (✙).

Bolnic (🛏): 2.

Prosveta: 1 meščanska (●) in 32 osn. šol (●), 16 nar. knj. in čit. (✶).

Društev: 70.

Denarni zavodi: 25 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: tovarna papirja, 40 mlinov (✳), 192 žag (♂), opekarna (△), 1 rudnik (⚒).

Izvaža se: les in živina.

Znamenitosti: Na Krškem polju je stala v rimski dobi rimska naselbina Noviodunum. Pri Leskovcu se nahaja še dobro ohranjena graščina grofov Auerspergov Turn. Tu je pokopan pesnik Anastasius Grün. — V Krškem je umrl znameniti zgodovinar Valvazor.

Občine:

Boštanj ob Savi, ✉ (**T.** 🚂 Sevnica - 3 km): ☐ 5029 ha, 98 nas., 296 kmt., 2468 preb. — (△ R), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** Sokol, ⸝, ○, Sadj. podr., Elektr. zadr. — ♂.

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Bučka, ✉ (**T.** Mokronog, 🚂 Videm-Krško - 20 km): ☐ 1876 ha, 11 nas., 266 kmt., 1185 preb. — (△ Kr), ✚, ●. — 2 ⊕ — ☞ 5.

Cerklje ob Krki, ✉, ⁂ (🚂 Brežice - 9 km), 🚌: ☐ 6319 ha, 25 nas., 1018 kmt., 4804 preb. — Zdravstveni dom. — (△ Kr), ✚, 2 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Pev., 3 𝄞. — Mlek. zadr, 2 ○. — ⊕ — Izkopine rimskega mesta Noviodunuma. 3 △ — ☞ 5.

Čatež ob Savi (**P. T.,** 🚂 Brežice - 4 km): ☐ 5300 ha, 14 nas., 152 kmt., 1780 preb. — (△ K), ✚, ●. — ✶ — ◡ Čateške Toplice (vis. 142 m), 🚌.

Kostanjevica — ⊙, ✉, ⁂, (🚂 Videm-Krško - 16 km): ☐ 6455 ha, 33 nas., 498 kmt., 2650 preb. — △, ✚, 2 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, J. M., ⁂, mlek. zadr. — 2 ⊕ — ♂ — 🚌.

Krško — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂 Videm-Krško: ☐ 6843 ha, 64 nas., 780 hiš, 5306 preb.

Župan: A. Urbanič. **Tajnik:** F. Puntar. **Član banskega veča:** Fajfer Joško, posestnik. ⊠, katast. upr., 🏛, 🛏. — △, ✚, ●, Trg. šola, 3 ●, 3 ✶. — **Dr.:** 2 ✶, Sokol, Kolo J. S., R. Kr., Šp., 2 𝄞, ⁂, Trg. — ⊕ — ♂ Stari grad Raihenburg, Trška gora, Krški grad celjskih grofov, stara baročna cerkev. — Ⓜ in oporavilišče (vis. 168 m). — 2 ■ — 1 ♁ — ☞ 1.

Mokronog — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Mokronog-Bistrica - 4 km): ☐ 2807 ha, 20 nas., 522 kmt., 2263 preb. — △, ✚, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, 𝄞. — Tovarna za usnje. — 4 ⚒ — Iskopnine starinskih grobov. — ☞ 6.

Radeče pri Zidanem Mostu — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 6099 ha, 21 nas., 375 kmt., 3467 preb. — △, ✚, 2 ●, ✶. — **Dr.:** Sokol, Lov., 2 𝄞, ⁂ — 2 ⊕ — **Ind.:** Tovarni usnja in papirja. — ☞ 8.

Raka, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Videm-Krško - 12½ km): ☐ 4481 ha, 62 nas., 480 kmt., 3250 preb. — (△ K), ✚, 2 ●. — **Dr.:** ✶, 2 𝄞. — ⊕ — ☞ 2. — ⊙→ Most čez Krko.

Studenec (**P. T.,** 🚂 Sevnica - 7 km): ☐ 3000 ha, 45 nas., 250 kmt., 2146 preb. — (△ Kr), ✚, ●. — ♂ — ☞ 4.

Sveti Jurij pod Kumom — ✉ (**T.** Radeče, 🚂 Zagorje - 8 km): ☐ 4387 ha, 8 nas., 253 kmt., 1632 preb. — (△ R), ✚, 2 ●, ✶. — ✶, ○, 𝄞. — ⊕. — **Ind.:** 12 ♂, 9 ✳ — ☞ 1.

Sv. Križ pri Kostanjevici, ✉, ⁂ (🚂 Videm-Krško - 13 km): ☐ 3236 ha, 40 nas., 456 kmt., 2336 preb. — (△ K), ✚, 2 ●. — **Dr.:** Prosv. dom, Sokol. — ⊕.

Škocijan, ✉ (🚂 Mokronog - 14 km): ☐ 3702 ha, 24 nas., 214 kmt., 2305 preb. — (△ M), ✚, 2 ●. — **Dr.:** ✶, 𝄞.

Šmarjeta, ✉ (**T.** 🚂 Novomesto): ☐ 3020 ha, 20 nas., 534 kmt., 2232 preb. — (△ M), ✚, ●. — **Dr.:** ✶, ○. — ⊕.

Št. Janž — Dolenjsko, ✉, ⁂, 🚌 (🚂 - 3 km): 3965 ha, 89 nas., 418 kmt., 2520 preb. — (△ R), ✚, 2 ●. — **Dr.:** Sokol, ○, 𝄞. — ⊕ — ⚒ — 4 ⚒ — ☞ 1.

Št. Jernej — Dolenjsko, ✉, ⁂ (🚂 Novomesto - 17 km), 🚌: ☐ 6829 ha, 45 nas., 752 kmt., 4541 preb. — (△ K), ✚, 2 ●. — **Dr.:** Sokol, Konjerejsko, ⁂. — **Zadr.:** Živ, Ⓜ. — 2 ⊕. — **Ind.:** Elektr. centrala, ♂. — ☞ 1 — ➽ A. Lesjak.

Št. Rupert, ✉, ⁂, 🚂 - 3 km: ☐ 6731 ha, 28 nas., 882 kmt., 4000 preb. — (△ M), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** 2 ✶, Sokol, ○, Km. fantov in deklet, 𝄞 — **Zadr.:** Živ., Mlek., Ⓜ. — 2 ⊕. — ☞ 1.

Trebelno, ✉ (**T.** 🚂 Mokronog - Bistrica - 7 km): ☐ 5094 ha, 85 nas., 488 kmt., 2036 preb. — (△ M), ✚, ●. — ⊕. — ☞ 1.

Tržišče, ✉, 🛏 (🚂 Pijavice - 4 km): ☐ 2062 ha, 12 vasi, 280 kmt., 1550 preb. — (△ M), ✚, Gosp. šola, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ○. — ⊕. — Ind.: ⚒, Cinkova ruda. — ☞ 1. — ➽ Kobal, župnik.

Velika Dolina (**P. T.** Jesenice ob Savi, 🚂 Brežice - 13 km): ☐ 2742 ha, 17 nas., 200 kmt., 2100 preb. — (△ K), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** ✶ Pev., 𝄞. — **Ind.:** Briketi na Jesenicah. — ☞ 2.

---

12. SREZ LAŠKO (✉, ⁂, 🛏, 🚂).

☐ 280 km², 8 občin, 90 naselbin, 4010 kmetij, 33.956 prebivalcev (po veri 100% rkt.).

Sr. načelnik: L. Pinkava. **Zamenik:** F. Maršič. **Sr. referenti:** Dr. F. Jerina (vet.), I. Žvab (polj.), L. Potočnik (šol.).

Član banskega veča: Roš Franjo, predsednik občine.

Pristojnost: Tehniški oddelek: Celje. **Davčna uprava** (⊠): Laško. **Šumarski referent:** Krško.

Sodišča. Okrožno (⚖): Celje. Okrajno (△): Laško.

Cerkve: 6 rkt. (✚).

Prosveta: 22 osn. šole (●), 8 nar. knj. in čitalnic (✶). — **Društev in zadrug** (∞): 40.

Prirodno blago: šume, premog.

Denarni zavodi: 4 hranil. in posojilnice (⊕).

Industrija: Tovarne: kemična, lesnih izdelkov, podpetnikov in steklarna, 1 žaga (♂), 3 rudniki (⚒).

Izvaža se: premog, kemični in stekleni izdelki, leseni podpetniki, živina.

Znamenitosti: Izkopnine iz keltske in rimske dobe, stare cerkvene stavbe iz srednjega veka. Ostanek jezuitskega samostana. Razvaline grada Tabor. Dvostolpna romanska cerkev Sv. Mihaela na griču in znamenita freska iz 16. stoletja v cerkvici Marije graške. Historičen je grb sreza Laško.

Občine:

Dol pri Hrastniku, ✉ (**T.** 🚂 Hrastnik - 4½ km): ☐ 3272 ha, 10 nas., 148 kmt., 2640 preb. — (△ L), ✚, 3 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ○, 𝄞, Ⓜ, Elektr. zadr. — 2 ⊕ — ⚒ — 6 ⚒ — ⊙→ Električna rasvetljava in vodovod. — ☞ 4.

Jurklošter, ✉ (🚂 Rimske Toplice - 17 km): ☐ 4953 ha, 10 vasi, 412 kmt., 2116 preb. — (△ L), ✚, 2 ●, ✶. — Tov. lesnih izdelkov.

Laško — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 108 ha, 150 hiš, 1472 preb. (Istorijat vidi III. sv. str. 592.) △, ⊠, △, rkt. dekanija, ✚, ●, ✶, Lokalni zgodovinski muzej. — **Dr.:** 2 ✶, Sokol, Trg. gremij, ⇄, R. Kr., Pev., Hišnih posestnikov, Šp., Čebel., ⁂, Rudniških nameščencev, 𝄞, ○, Sadj. in vrt., Org. jug. emigrantov. — **Zadr.:** ∞, gost. — 2 ⊕ — **Ind.:** Usnjarna, ♂. — 2 ⚒ — 3 ■ — ✕. — Radiotermalno ◡ (vis. 232 m). — Cerkev sv. Martina iz XII. stoletja. — ☞ 12.

Loka pri Zidanem Mostu, ✉, ⛧, 🚂: ❑ 5365 ha, 16 nas., 692 kmt., 3655 preb. — (△ L), ✙, 3 🐝. — **Dr.:** ✶, Tamb., 🎤, ◯. — Tov. cementa in podpetnikov. — ☞ 7.

Marija-Gradec (P. T., 🚂 Laško): ❑ 4083 ha, 34 nas., 500 kmt., 3000 preb. — △, 2 🐝, ◯. — ☞ 4.

Sveti Krištof (P. T., 🚂 Laško): ❑ 5025 ha, 40 nas., 912 kmt., 3500 preb. — (△ L), 3 🐝, 2 ✶. **Dr.:** ✶, 2 🎤, 2 sadj. — ⚒ — Termalno kopališče (◡) Rimske Toplice (vis. 260 m). — 1 ■.

Sveti Lenart (P. T., 🚂 Laško): ❑ 1273 ha, 15 nas., 70 kmt., 1500 preb. — (△ L), ✙, 🐝. — ☞ 1.

Trbovlje ⊙ (P. 🚂 Trbovlje II. - 5 km, T. Trbovlje I): ❑ 3987 ha, 13 nas., 1126 kmt., 16.073 preb. — 2 🛏 za tuberkulozne in rudarska. — (△ L), ✙, 7 🐝, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, Gradbeno, Godbeno, ⛧. — **Zadr.:** 2 ◯, Gost. — **Ind.:** ⚒, Steklarna, Tovarna cementnih izdelkov in kemična. — 10 ⛧. — 3 kina. — ⊙+ Električna razsvetljava in vodovod.

---

13. SREZ LITIJA (✉, ⛧, 🛏, 🚂).

❑ 694 km², 40 občin, 654 naselbin, 4767 kmetij, 37.506 prebivalcev (po veri: 100% rkt.).

Sr. načelnik: F. Podboj. — **Zamenik:** Dr. I. Senekovič.

Sr. referenti: Dr. Veble (vet.), I. Bezeljak (šol.).

Član banskega veča: Lebinger Hinko, trgovec in predsednik občine.

Pristojnost: Tehniški oddelek: Ljubljana. **Davčna uprava** (⊠): Litija. **Šumarski referent:** Novo Mesto.

Sodišča: Okrožna (⚖): Ljubljana (I), Novo Mesto (II) in Celje. — Okrajna (△): Litija (L.), Višnjagora (V.).

Cerkve: 27 rkt. (✙).

Prosveta: 34 osn. šol (🐝), 19 nar. knj. i čitalnic (✶).

Prirodno blago: premog, rude, antimon.

Drevesnica: Šmartno pri Litiji.

Denarni zavodi: 6 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: 6 tovarn, 21 mlinov (✳), 4 žage (♂), 1 opekarna (△), 4 rudniki (⚒).

Izvaža se: les in živina.

Znamenitosti: Grobišča iz keltske in rimske dobe; grad Bogenšperk.

Občine:

Ržiše — Loke (P. T. 🚂 Zagorje ob Savi - 6 km), 🚌: ❑ 18.765 ha, 17 nas., 110 kmt., 2213 preb. - (I) — (△ L), 2 🐝, 2 ✶. — **Dr.:** 3 ✳, Pev., Tamb., Radn., 🎤; ◯. — ⊕. — **Ind.:** 2 ⚒, 2 tovarni, 6 ✳, 3 ♂, △ — ☞ 4. — 20 ♂.

Bukovca — Zaboršt (P. Št. Vid pri Stični, 🚂 Radohova vas - 3 km): ❑ 1359 ha, 5 nas., 88 kmt., 430 preb. — (II) — (△ V). — **Ind.:** Tovarna, ✳, ♂.

Češnjice (P. T. 🚂 Št. Vid - 2 km): ❑ 2793 ha, 6 nas., 46 kmt., 343 preb. — (II) — (△ V).

Dednidol — Stari trg (P. T. 🚂 Višnja gora): ❑ 750 ha, 3 nas., 65 kmt., 379 preb. — (II) — (△ V), Prosv. Dom. — ⊕, ◯. — ⊙+ Elektr. napeljava.

Dob pri Št. Vidu (P. Št. Vid pri Stični, 🚂 Radohova vas - 4 km): ❑ 1150 ha, 6 nas., 45 kmt., 502 preb. — (II) — (△ V).

Dole pri Litiji, ✉ (T. 🚂 Litija - 26 km): ❑ 2488 ha, 15 nas., 102 kmt., 710 preb. — (I) (△ L), ✙, 🐝. — **Dr.:** ✶, Sadj. in vrt.

Draga — Podsmreka (P. T. 🚂 Višnjagora - 2 km): ❑ 731 ha, 4 nas., 71 kmt., 379 preb. — (II) — (△ V), ◯. — 4 ✳ — ⛧.

Gorenjavas — Vel. Črnelo, 🚂 (P. T. Stična): ❑ 571 ha, 5 nas., 70 kmt., 410 preb. — (II) (△ V). — ⊕.

Gradiše (P. T. Šmartno pri Litiji, 🚂 Radahova vas - 8 km): ❑ 3100 jut., 23 nas., 60 kmt., 1000 preb. — (I) — (△ L), 🐝.

Hudo (P. T. 🚂 Stična): ❑ 197 ha, 2 nas., 24 kmt., 150 preb. — (II) — (△ L). — Tovarni: piva in lanenega olja.

Kandrše (P. Vače, 🚂 Litija - 15 km): ❑ 1022 ha, 15 nas., 152 kmt., 1190 preb. — (I) — (△ L), 🐝. — Mlek. zadr.

Kolovrat (P. T. Medija-Izlake, 🚂 Zagorje - 14 km): ❑ 1121 ha, 3 nas., 57 kmt., 424 preb. — (I) — △ L), ✙, 🐝. — ✶ — ◡ Toplice Medija-Izlake (vis. 317 m).

Kotredež — Potoška vas (P. T. 🚂 Zagorje - 4 km): ❑ 2500 ha, 8 nas., 147 kmt., 1320 preb. (⚖ Celje) — (△ L), 2 🐝. — Elektr. zadr. — ⚒ — ☞ 2.

Kresnice, ✉, ⛧, 🚂: ❑ 1946 ha, 5 nas., 108 kmt. 1027 preb. — (I) — (△ L), ✙, 2 🐝. — **Dr.:** Sadj., 🎤.

Križkavas — Zavrtače (P. T. 🚂 Višnja gora - 5 km): ❑ 551 ha, 4 nas., 37 kmt., 210 preb. — (II) — (△ V).

Krka — Gradiček, ✉ (T. 🚂 Stična - 4 km): ❑ 3303 ha, 21 nas., 395 kmt., 1600 preb. — (II) (△ V), ✙, 🐝, ✶. — **Dr.:** ◯, 2 🎤. — ⊕ — **Ind.:** 8 ✳, 6 ♂. — Podzemna jama. — ☞ 27. IX.

Leskovec — Višnja gora, ✉, ⛧ (🚂 Višnja gora - 5½ km): 9 nas., 82 kmt., 490 preb.

Litija — ⊙, ✉, ⛧, 🛏, 🚂: ❑ 5283 ha, 33 nas., 280 kmt., 4587 preb. — △, ⊠, (I) △, 2 ✙, 2 🐝, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, Pev., Lov., 5 Trg., 🎤, ∞ — **Ind.:** Predilnica, Rudnik svinca. — Kino. — ☞.

Luče (P. T. Višnja gora, 🚂 Žalna - 3 km): ❑ 5.05 km², 1 nas., 48 kmt., 281 preb. — (II) (△ V). — 🎤.

Moravče (P. Sv. Križ, T. Litija, 🚂 Velika Loka - 10 km): ❑ 99.970 ha, 30 nas., 210 kmt., 2050 preb. — (I) — (△ L). — 🐝.

Muljava — Vel. Kompolje (P. Krka Muljava, T. 🚂 Stična - 3 km): ❑ 572 ha., 5 nas., 61 kmt., 267 preb. — (II) — (△ V), 🐝, ✶. — 🎤 — Starinska cerkev. — Rojstna hiša pesnika in pisatelja Jos. Jurčiča.

Podboršt — V. Pakojnici (P. Šentvid pri Stični, 🚂 Radohova vas - 1½ km): ❑ 405 ha, 5 nas. 30 kmt., 285 preb. — (II) — (△ V).

Polica (P. 🚂 Višnja gora - 5 km): ❑ 1707 ha, 10 nas., 129 kmt., 733 preb. — (II) — (△ V), ✙, 🐝. — 🎤.

Polšnik (P. T. 🚂 Sava - 9 km): ❑ 6496 ha, 17 nas., 208 kmt., 1907 preb. — (I) — (△ L), ✙, 2 🐝. — ♂.

Prapreče — Martinja vas (P. Vel. Loka, 🚂 Sv. Lovrenc - 1 km): ❑ 380 ha, 4 nas., 38 kmt., 299 preb. — (II) — (△ V).

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Radohovavas — Glogovica, (P. Št. Vid pri Stični): ☐ 436 ha, 5 nas., 81 kmt., 355 preb. — (II) — (△ V). — ☞ 4.

Stehanjavas — Male dole (P. Št. Vid, Radohova vas - 5 km): ☐ 660 ha, 5 nas., 44 kmt., 252 preb. — (II) — (△ V). — ⓞ.

Šmartno pri Litiji, ✉, ⁂, 🗝 (Litija - 3 km): ☐ 4494 ha, 49 nas., 235 kmt., 2366 preb. — (I) — (△ L), ✙, ●, ⊕, ✶, ⓞ. — **Ind.:** Tovarni usnja in pohištva. — Ubožna hiša. — ☞ 1.

Št. Lambert — Savšenik (P. ⁂, Sava - 5 km): ☐ 3078 ha, 36 nas., 210 kmt., 1276 preb. — (I) — (△ L), ✙, 2 ●. — ☞ 3.

Št. Vid pri Stični, ✉, : ☐ 2832 ha, 16 nas., 406 kmt., 2016 preb. — (II) — (△ V), ✙, 2 ●. — 2 ✐. — ✶ — ☞ 6.

Temenca (P. Št. Vid pri Stični, Radohovavas - 4 km): ☐ 1031 ha, 11 nas., 77 kmt., 399 preb. — (II) — (△ V).

Trebeljevo — Ravno brdo (P. T. Litija - 16 km): ☐ 6901 ha, 27 nas., 250 kmt., 1781 preb. — (I) — (△ L), 3 ●. — 2 ✶ — Mlek. zadr. — 8 ✳. — ☞ 2.

Vače — ⊙, ✉ (Litija - 12 km): ☐ 1428 ha, 18 nas., 105 kmt., 748 preb. — (I) — (△ L), ✙, ●. — ○ — ⊕ ☞ 4.

Velika Vas — Hrib (P. T. Moravče, Kresnice - 4 km): ☐ 305 ha, 15 nas., 125 kmt., 615 preb. — (I) — (△ V), ● — ○ — Cerkev iz časov turških napadov.

Velike Pece (P. Št. Vid pri Stični): ☐ 706 ha, 4 nas., 40 kmt., 250 preb. — (II) — (△ V).

Veliki Gaber — Breg (P. Št. Vid pri Stični, Radohova vas - 3 km): 16 nas., 202 kmt., 881 preb. — (II) — (△ V), ●. — ☞ 2.

Višnjagora — ⊙, ✉, ⁂, 🗝, : ☐ 23 ha, 1 nas., 87 kmt., 380 preb. — (II) — △, ✙, ●. — ⓞ. — ⊕. — ☞ 11.

Zagorica (P. Št. Vid pri Stični, Radohovavas - 4 km): ☐ 200 ha, 4 nas., 72 kmt., 300 preb. — (II) — (△ V).

Zagorje ob Savi, ✉, ⁂, 🗝, : ☐ 1066 ha, 5 nas., 50 kmt., 3990 preb. — (I) — (△ L), ✙, 2 ●. — **Dr.:** Kolo J. S., Sokol, ✐. — ⓞ. — **Ind.:** 2 ✳, ⚒ — Kino. — ⊙→ Vodovod in elektr. razsveta.

Žalna — Vel. Loka (P. T. Višnja Gora, Žalna - 2 km): ☐ 1180 ha, 5 nas., 120 kmt., 604 preb. — (II) — (△ V), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, 2 ✐.

---

14. SREZ LJUBLJANA — OKOLICA

(✉, ⁂, 🗝, ,).

☐ 930 km², 37 občin, 331 naselbin, 8565 kmetij, 68.209 prebivalcev (rkt.).

Sr. načelnik: Dr. J. Ferjančič. — **Zamenik:** M. Brezigar.

Sr. referenti: Dr. Ž. Lapajne (san.), I. Čeh (vet.), Iv. Strukelj in J. Grad (šol.), ing. V. Novak (šumarski), M. Bračič (agrarni).

Član banskega veča: Babink Valentin, predsednik občine iz Glinice pri Št. Vidu.

Pristojnost: Tehniški oddelek: Ljubljana. (Drž. uradi — glej mesto Ljubljana.)

Sodišča. Okrožni (⚖): Ljubljana (I) in Celje (II). — Okrajni (△): Ljubljana (Lj.), Vrhnika (Vr.).

Cerkve: 35 rkt. (✙).

Prosveta: 1 meščanska (⊷) in 58 osn. šol (●), 23 nar. knj. in čital. (✶).

Društev in zadrug: 134.

Denarni zavodi: 11 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: 40 tovarn, 15 mlinov (✳), 100 žag (♂), 8 opekarn (△), 1 rudnik (⚒).

Izvaža se: les.

Občine:

Borovnica, ✉, 🗝, : ☐ 5174 ha, 13 nas., 344 kmt., 2070 preb. — — (I) — (△ Vr.), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, ⁂, Plan. — **Ind.:** Tovarna pohištva, ♂, ✳ — ☞ 4.

Brezovica pri Ljubljani — Vnanje Gorice (P. - 8 km): ☐ 2875 ha, 4 nas., 250 kmt., 1800 preb. — (I) — (△ Lj.), ✙, 2 ●. — Živ. in vrborejska zadr. — ⊕ — **Ind.:** ♂, ✳, Dobivanje belega peska, barje. —

Črni vrh (P. T. Polhov Gradec, Škofja Loka - 17 km): ☐ 3350 ha, 5 nas., 127 kmt., 1051 preb. — (I) — (△ Vr.), ✙, ●. — ✶ — Čipkarstvo.

Črnuče (P. Ježica): ☐ 1107 ha, 8 nas., 120 kmt., 870 preb. — (I) — (△ Lj.), ✙, ●. — **Dr.:** ✶, ✐. — ⊕. — △.

Devica Marija v Polju, ✉, ⁂ (Zalog - 2 km): ☐ 2920 ha, 12 nas., 571 kmt., 6500 preb. — (I) — (△ Lj.), ✙, 2 ●, ✶. — **Dr.:** ○, ⓞ. Gosp.-stavb. zadr. — Tvornica papirja.

Dobrova pri Ljubljani, ✉ (Brezovica - 4 km): ☐ 4030 ha, 13 nas., 355 kmt., 2500 preb. — (I). — (△ Lj.), ✙, 2 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Prosv. dom, 2 ✐, ○. — Sadj. in vrt. — ⊕ — **Ind.:** Elektrarna, ♂.

Dobrunje (P. Sp. Hrušica, T. Dev. Mar. v Polju - 2 km): ☐ 5291 ha, 23 nas., 816 kmt., 4383 preb. — (I) — (△ Lj.), 4 ●, ✶. — **Dr.:** 2 ✶, Sokol, 2 Kolo J. S., 2 ○. — Elektr. zadr. — **Ind.:** Elektr. centrala Fužine. — Tovarne: papirja »Vevče« in trakov »Istra« in »Šega«.

Dol pri Ljubljani, ✉, ⁂ (Laze - 5 km): ☐ 1158 ha, 7 nas., 237 kmt., 1108 preb. — (I) — (△ Lj.), ✙, ●. — **Dr.:** ✶, Sadj., 2 ○. — **Ind.:** Tovarne olja in barv, in kemična »Efra«, ✳. — ⊙→ Elektrika.

Dolsko, (P. T. Dol pri Ljubljani, Laze - 2 km): ☐ 1437 ha, 10 nas., 176 kmt., 818 preb. — (I) (△ Lj.), ●, ✶. — **Dr.:** ✶, 2 ✐, Mlek. in Živ. zadr., ○.

Grosuplje, ✉, ⁂, 🗝, : ☐ 3095 ha, 19 nas., 680 kmt., 4661 preb. — (I) — (△ Lj.), ●. — **Dr.:** ✶, Sokol. — **Ind.:** Tovarne mot, vozov (užeta) in kocev (čebeta). — ☞ 2.

Horjul, ✉ (Drenov-grič - 5 km): ☐ 2746 ha, 8 nas., 260 kmt., 1610 preb. — (I) — (△ Vr.), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ✐, ○, Zadružna mlekarna. — **Zadr.:** Srojna, Mlek. — 2 ⊕. — Čipkarstvo.

Iška Loka — Matena (P. T. Studenec ig. Ljubljana - 8 km): ☐ 761 ha, 2 nas., 80 kmt., 550 preb. — (I) — (△ Lj.), ●, ✶. — **Dr.:** ✐, 5 ○. — ➳ M. Strle, M. Ciber, F. Repar.

Iškavas (P. T. Studenec, Škofljica - 7 km): ☐ 1700 ha, 4 as., 101 kmt., 583 prb. — (I) — (△ Lj.), ✙. — **Dr.:** ✐, ○. — ⊙→ Vodovod.

Ježica, ✉, 🚂: ☐ 1622 ha, 8 nas., 287 kmt., 2860 preb. — (I) — (△ Lj.), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** Sokol, 2 Pev., 2 🔥. — Strojna zadr. — **Ind.:** Kisarna in gorčična. — ⊙→ Elektrifikacija.

Lipljene — Staro apno (**P. T.** Turjak, 🚂 Predole - 5 km): ☐ 1263 ha, 6 nas., 102 kmt., 540 preb. — (I) — (△ Lj.), ●. — **Dr.:** Sadj. in vrt., ○, 🔥.

Log 🚂 (**P. T.** Brezovica): ☐ 1287 ha, 3 nas., 128 kmt., 700 preb. — (I) — (△ Lj.), ●, ✶. — **Dr.:** 🔥, ○. — ⊕.

Medvode, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 3538 ha, 19 nas., 105 kmt., 3222 preb. — (I) — (△ Lj.), 2 ●. — **Ind.:** Tov. papirja, oljarne, ♂ — ⊙→ Vodovod, elektrika.

Moste pri Ljubljani, ✉, ⁂ (🚂 Ljubljana - 2 km): ☐ 828 ha, 6 nas., 120 kmt., 7000 preb. — (I) — (△ Lj.), 2 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol. — **Ind.:** Tovarne: kemična, usnja, ploč. izdelkov, firneža in kiselega zelja.

Pijava Gorica (**P. T.** 🚂 Škofljica - 4 km): ☐ 729 ha, 5 nas., 90 kmt., 416 preb. — (I) — (△ Lj.), ○, ● — **Dr.:** ✶, 2 🔥 — Slamnarsko in pletarstvo.

Podgorica (**P. T.** Dol pri Ljubljani, 🚂 Dev. Marija v Polju - 4 km): ☐ 553 ha, 4 nas., 14 kmt., 682 preb. — (II) —, (△ Lj.).

Polhovgradec, ✉, ⁂ (🚂 Drenov grič - 13 km): ☐ 2743 ha, 14 nas., 117 kmt., 1742 preb. — (I) — (△ Vr.), ✚, ●. — ⊕. — **Ind.:** Strojarska, ♂. — Čipkarstvo.

Preserje — Kamnik, ✉, 🚂 (**T.** Borovnica): ☐ 6023 ha, 10 nas., 160 kmt., 2187 preb. — (I) — (△ Vr.), ✚, 2 ●, ✶. — 5 🔥. — ⊕ — **Ind.:** Kamenita, ♂.

Račna — Predolje 🚂 (**P. T.** Grosuplje): ☐ 1400 ha, 5 nas., 132 kmt., 676 preb. — (I) — (△ Lj.), ●. — **Dr.:** ✶, Sadj. vrt., 🔥. — ☞ 2.

Rudnik (**P. T.** Ljubljana, 🚂 Lavrca - 7½ km): ☐ 2066 ha, 6 nas., 110 kmt., 1200 preb. — — (I) — (△ Lj.), ✚, ●. — 3 🔥. — ⚒.

Spodnja Slivnica — Malo Mlačevo 🚂 (**P. T.** Grosuplje): ☐ 749 ha, 5 nas., 160 kmt., 900 preb. — (I) — (△ Lj.), ●. — 2 🔥.

Studenec-Ig (**P. T.** Studenec, 🚂 Škofljica - 5 km): ☐ 1452 ha, 5 nas., 192 kmt., 1210 preb. — (I) — (△ Lj.), ✚, ●. — **Dr.:** Sokol, 🔥, — Živ. zadr. — △. — Grad. Solčnik. — ☞ 5.

Šmarje pri Ljubljani, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 1793 ha, 19 nas., 304 kmt., 1600 preb. — (I) — (△ Lj.), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, 2 🔥. — **Zadr.:** Mlek., ⓞ. — ☞ 2.

Šmartno pod Šmarno Goro (**P. T.** Št. Vid nad Ljubljano, 🚂 Vižmarje - 1 km): ☐ 2030 ha, 10 nas., 407 kmt., 3000 preb. — (I) — (△ Lj.), ✚, 2 ●. — Sodarska zadr. — **Ind.:** △, ♂.

Št. Jošt (**P. T.** 🚂 Vrhnica - 14 km): ☐ 2390 ha, 4 nas., 144 kmt., 906 preb. — (I) — (△ Vr.), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ⓞ. — Čipkarstvo.

Št. Jurij pri Grosuplju — Ponova vas, 🚌 (**P. T.** 🚂 Grosuplje), 🚌: ☐ 1002 ha, 12 nas., 208 kmt., 1180 prebiv. — (I) — (△ Lj.), ✚, 2 ●. — **Dr.** Godb., 🔥. — Vodna zadr. — ⊕ — Podzemeljska jama s kapniki »Ledenica« in »Županova jama«. — ⊙→ Elektrifikacija.

Št. Vid nad Ljubljano, ✉, ⁂, 🚂: ☐ 2604 ha, 15 nas., 204 kmt., 3078 preb. — (I) — (△ Lj.), ✚. — **Šole:** gimnazija, ●, ●, ✶. — **Dr.:** Sokol, 🚲, 6 🔥, ○. — 2 ⊕. — **Zadr.:** ✱, ⓞ. — **Ind.:** Elektrarna, zvonarna in livarna.

Tomišelj — Jezero (**P. T.** Ig, 🚂 Brezovica - 8 km): ☐ 2690 ha, 5 nas., 96 kmt., 765 preb. — (II) — (△ Lj.), ✚, 2 ●. — ⊕.

Vič pri Ljubljani — Glince, ✉, ⁂ (🚂 Ljubljana - 3 km): ☐ 655 ha, 3 nas., 40 kmt., 6125 preb. — (I) — (△ Lj.), ✚, ●. — **Dr.:** ✶, Sokol, ⇄, Rdeči Križ, 🔥 — **Ind.:** Kemična, vijakov, kisika, milarna in svečarna, konzerva, žitne kave, kisa, testenine »Pekatete«. — ⊙→ Vodovod. Elektrika.

Vrbljenje (**P. T.** Studenec-Ig, 🚂 Škofljica - 8 km): ☐ 909 ha, 2 nas., 70 kmt., 420 preb. — (I) — (△ Lj.), 🔥. — ♂.

Vrhnika — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 9715 ha, 15 nas., 1075 kmt., 6266 preb. — (I) — △, 4 ✚, 9 ●, ⓘ, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, Godb., Pev., Rokod. pomočnikov, Sadj., Čebelarstvo, ○, 🔥 — **Zadr.:** Mlek., Elektr. — 3 ⊕ — **Ind.:** 2 usnjarne, 2 ♂, 2 △, 4 trg. s lesom.

Zgornja Šiška (**P. T.** 🚂 Ljubljana VII - 2 km): ☐ 1524 ha, 7 nas., 70 kmt., 3000 preb. — (I) (△ Lj.), ●, 2 ●, ✶ Dravlje. — **Dr.:** 2 ✶, Pev., ✱, 🔥. — **Zadr.:** ⓞ, Elektr., Ledarska, ❄ — **Ind.:** 2 △, Tovarne: 2 čevljev, klobukov, zaves in preprog., mizarska. — Pohištveno in stavbeno mizarstvo. — Rodno mesto pesnika V. Vodnika.

Želimlje — Gorenje Golo (**P. T.** Studenec - Ig, 🚂 Škofljice - 10 km): ☐ 4454 ha, 13 nas., 113 kmt., 1250 preb. — (I) — (△ Lj.), ✚, 3 ●. — **Dr.:** ✶, ○, 3 🔥. — ♂.

---

15. SREZ LJUTOMER (✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌).

☐ 374 km², 68 občin, 159 naselbin, 7044 kmetij, 34.020 prebivalcev (rkt.).

Sr. načelnik: Dr. A. Trstenjak.

Sr. referenti: Dr. L. Haring (san.), A. Škof (vet.), F. Karbaš (šol.).

Član banskega veča: Rajh Jakob, posestnik.

Pristojnost: Okrožni inspektorat (◔) in **Tehniški oddelek:** Maribor. **Davčna uprava** (⊠): Ljutomer. **Šumarski referent:** Murska Sobota.

Sodišča. Okrožno (⚖): Maribor. — Okrajni (△) Ljutomer (L.) in Gornja Radgona (G/R.).

Cerkve: 12 rkt. (✚).

Prosveta: 1 meščanska (●) in 20 osn. šol (●), 16 nar. knj. in čit. (✶).

Društev: 72.

Denarni zavodi: 7 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: 5 tovarn, 86 mlinov (✳), 27 žag (♂), 4 ciglane (△), 1 rudnik (⚒).

Občine:

Apače, ✉, 🛏 (🚂 Gornja Radgona - 6 km): ☐ 785 ha, 1 nas., 55 kmt., 501 preb. — (△ G/R), ✚, 2 ●. — Elektrarna. — ☞ 3.

Bolehnečici (**P.** Sv. Jurij ob Ščavnici, **T.** 🚂 Bučečovci - 5 km): ☐ 777 ha, 2 nas., 75 kmt., 485 kmt. — (△ L). — 🔥.

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Boračeva (P. T. Slatina Radinci - 4 km): ☐ 535 ha, 2 nas., 143 kmt., 572 preb. — (◬ G/R). — Vrelec kisele vode.

Boreci (P. T. Križevci pri Ljutomeru): ☐ 307 ha, 1 nas., 37 kmt., 255 preb. — (◬ L). — △.

Branoslavci (P. T. Ljutomer, Žerovinci - 4½ km): ☐ 616 ha, 3 nas., 70 kmt., 400 preb. — (◬ L).

Bučečovci, (P. T. Križevci pri Ljutomeru): ☐ 450 ha, 48 nas., 18 kmt., 320 preb. — (◬ L).

Bunčani (P. T. Križevci pri Ljutomeru, Bučečovci - 1½ km): ☐ 290 ha, 1 nas., 18 kmt., 250 preb. — (◬ L.), ✣. — 🍷.

Cezanjevci (P. T. Ljutomer, Žerovinci - 2 km): ☐ 376 ha, 1 nas., 40 kmt., 250 preb. — (◬ L.), ✣, ●, ✶. — **Dr.:** Bralno, 🍷. — ✳.

Cven (P. T. Ljutomer - 6 km): ☐ 1568 ha, 4 nas., 182 kmt., 1207 preb. — (◬ L.), ●. — 🍷. — ☞ 2.

Črešnjevci (P. T. Gornja Radgona - 3 km): ☐ 527 ha, 1 nas., 58 kmt., 644 preb. — (◬ G/R). — **Ind.:** △, kamen za stavbe.

Črnci (P. Apače, Gornja Radgona - 8 km): ☐ 658 ha, 2 nas., 91 kmt., 560 prebiv. — (◬ G/R). — 2 ♂. — Lesna trg.

Drobtinci (P. Apače, Gornja Radgona - 13 km): ☐ 449 ha, 3 nas., 99 kmt., 438 preb. — (◬ G/R), ●.

Galušak — Gabec (P. Sv. Jurij ob Ščavnici, T. Bučečovci - 10 km): ☐ 736 ha, 7 nas., 133 kmt., 488 preb. — (◬ G/R).

Godemarci (P. Mala Nedelja, T. Ljutomer, Žerovinci - 12 km): ☐ 606 ha, 2 nas., 108 kmt., 413 preb. — (◬ L).

Gornja Radgona — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🏭, 🚌: ☐ 483 ha, 4 nas., 26 kmt., 1236 preb. — ⊠, carinarnica, ◬, ✣ — **Šole:** ●, ◐ — 2 ✶ — **Dr.:** J. M., C. K., Sokol, Godb., Šp., Gost., Vin., ◯, 🍷. — ⊕ — **Ind.:** Tovarna usnja, tov. šampanjca, △, 2 ♂. — ✕, kopališče. — ☞ 5.

Grabe (P. Apače, Gor. Radgona - 12 km): ☐ 207 ha, 1 nas., 7 kmt., 262 preb. — (◬ G/R).

Grabonoš (P. Sv. Jurij, T. Ivanjci, Slatina Radinci - 8 km): ☐ 504 ha, 2 nas., 18 kmt., 336 preb. — (◬ G/R).

Grlava (P. T. Križevci pri Ljutomeru, Veržej - 2 km): ☐ 553 ha, 2 nas., 59 kmt., 315 preb. — (◬ L).

Hrastje Mota (P. T. Slatina Radinci - 5 km): ☐ 780 ha, 2 nas., 25 kmt., 429 preb. — (◬ G/R).

Iljaševci (P. T., Križevci pri Ljutomeru): ☐ 436 ha, 1 nas., 14 kmt., 232 preb. — (◬ L), 🍷.

Ivanjci, ✉, ⁂, ⊶ (Gornja Radgona - 11 km): ☐ 996 ha, 4 nas., 24 kmt., 551 preb. — (◬ G/R).

Ivanjševci — Rodmošci (P. T. Ivanjci, Gornja Radgona - 7 km): ☐ 558 ha, 122 kmt., 500 preb. — (◬ G/R).

Kamenščak — Radomerje (P. T. Ljutomer, Žerovinci - 2 km): ☐ 625 ha, 4 nas., 157 kmt., 918 preb. — (◬ L), 🍷. — Vinogradarstvo.

Kapela (P. T. Slatina Radinci - 3 km): ☐ 298 ha, 3 nas., 3 kmt., 426 preb. — (◬ G/R), ✣, ●, ✶. — Bralno dr.

Ključarovci (P. T., Križevci pri Ljutomeru): ☐ 551 ha, 2 nas., 58 kmt., 340 preb. — (◬ L), ✶ — 🍷 — △.

Konjišče (P. Apače, Gornja Radgona - 12 km): ☐ 630 ha, 1 nas., 40 kmt., 252 preb. — (◬ G/R). — **Ind.:** ✳, ♂.

Kraljevci (P. Sv. Jurij, T. Ivanjci, Bučečovci - 10 km): ☐ 425 ha, 2 nas., 15 kmt., 308 preb. — (◬ G/R).

Krištanci — Šalinci (P. T., Križevci pri Ljutomeru - 2 km): ☐ 273 ha, 2 nas., 18 kmt., 250 preb. — (◬ L), 🍷.

Križevci pri Ljutomeru, ✉, ⁂, ⊶, 🏭: ☐ 267 ha, 1 nas., 50 kmt. 300 preb. — (◬ L), ✣, ●, 2 ✶. — **Dr.:** Sokol, 🍷, ◯. — ⊕ — ☞ 2.

Logarovci (P. T., Križevci pri Ljut. - 2½ km): ☐ 619 ha, 3 nas., 97 kmt., 552 preb. — (◬ L), 3 🍷.

Lukavci (P. T., Križevci pri Ljut. - 2 km): ☐ 501 ha, 1 nas., 23 kmt., 355 preb. — (◬ L), 🍷 — △.

Lutverci, 🐟, ⊶ (P. T., Gornja Radgona), 🚌: ☐ 253 ha, 1 nas., 50 kmt., 288 prebiv. — (◬ G/R) — ✳ — ⊙→ Elektrifikacija. Izvoz jajc in perutnine.

LJUTOMER — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🏭: ☐ 807 ha, 200 hiš, 1480 preb. — △, ⊠ — Sirotišče. — 🛏 — ◬, ✣. — **Šole:** ●, 2 ●, ◐, Glazbena, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, J. M., 2 trg., ⁂, Dirkalno, Sadj., Vinarsko, Čebelarsko, ◯, 🍷 — Vinarska zadr. — 3 ⊕ — **Ind.:** Lesna in železna, 2 usnjarni, △, 2 ✳, 2 ♂ — 4 🚂 — 2 ■, 3 ✕, ♂ — ⌣ — 3 autogaraže. — ☞ 2.

Mala Nedelja, ✉ (T. Križevci pri Ljutom. - 12 km): ☐ 770 ha, 2 nas., 286 kmt., 527 preb. — (◬ L), ✣, ●, 2 ✶ — **Dr.:** ✶, Slomškovo, Sadj. in vrt., ◯. — ⊕.

Moravci (P. Mala Nedelja, Križevci pri Ljut. - 12 km): ☐ 432 ha, 40 kmt., 560 preb. — (◬ L), — ♂.

Murski vrh Zasadi — Rački vrh (P. T., Slatina Radinci - 5 km): ☐ 402 ha, 3 nas., 202 kmt., 672 preb. — (◬ G/R).

Nasova — Janhovi (P. Apače, Gornja Radgona - 10 km): ☐ 592 ha, 2 nas., 64 kmt., 386 preb. — (◬ G/R).

Negova — Lokavci (P. T. Ivanjci, Gornja Radgona - 8 km): ☐ 1021 ha, 3 nas., 197 kmt., 748 preb. — (◬ G/R). ✣, ●, ✶, ◯. — 2 slatinska studenca. — ☞ 1.

Noršinci (P. T., Ljutomer - 2 km): ☐ 501 ha, 2 nas., 30 kmt., 451 preb. — (◬ L). — 🍷.

Očeslavci (P. T. Ivanjci, Radinci - 6½ km): ☐ 624 ha, 3 nas., 92 kmt., 525 prebiv. — (◬ G/R). — Vrelec kisele vode.

Okoslavci (P. Sv. Jurij ob Ščavnici, Slatina Radinci - 6 km): ☐ 648 ha, 2 nas., 18 kmt., 500 preb. — (◬ L), 2 🍷.

Orehovci (P. T., Gornja Radgona - 5 km): ☐ 504 ha, 4 nas., 73 kmt., 498 prebiv. — (◬ G/R).

Plitvica — Lomanoše (P. T., Gornja Radgona - 3 km): ☐ 718 ha, 3 nas., 136 kmt., 750 preb. — (◬ G/R).

Plitvički vrh (P. T., Gornja Radgona - 5 km): ☐ 171 ha, 1 nas., 1 kmt., 397 prebiv. — (◬ G/R).

Podgorje (P. Apače, Gornja Radgona - 14 km): ☐ 135 ha, 1 nas., 32 kmt., 184 prebiv. — (◬ G/R).

Police (P. T., Gornja Radgona - 4 km): ☐ 539 ha, 3 nas., 11 kmt., 597 prebiv. — (△ G/R).

Presika (P. T., Ljutomer - 5 km): ☐ 539 ha, 3 nas., 2 kmt., 481 preb. — (△ L), ⚒ — Vinogradarstvo.

Radinci (P. T., Slatina Radinci): ☐ 500 ha, 3 nas., 15 kmt., 593 preb. — (△ G/R). — **Dr.:** Dramatično, ○. — 2 ⊕ — (vis. 208 m). — K. Lamšek, T. Poljak.

Radoslavci (P. Mala Nedelja, Križevci pri Ljutomeru - 5 km): ☐ 1174 ha, 4 nas., 183 kmt., 100 preb. — (△ L), . — **Ind.:** ✳, ♂.

Rihtarovci — Turjonci (P. T., Slatina Radinci - 2½ km): ☐ 431 ha, 3 nas., 10 kmt., 373 preb. — (△ G/R) — Vinogradarstvo.

Segovci (P. Apače, Gornja Radgona - 6 km): ☐ 485 ha, 1 nas., 45 kmt., 225 prebiv. — (△ G/R). — **Ind.:** Oljarna, ✳, ♂.

Slamnjak — Podgradje (P. T., Ljutomer - 5 km): ☐ 676 ha, 5 nas., 6 kmt., 829 preb. — (△ L). — Viničarska zveza.

Slaptinci (P. Sv. Jurij ob Ščavnici, T. Ivanjci, Bučečovci - 7 km): ☐ 850 ha, 4 nas., 95 kmt., 580 preb. — (△ L), .

Stanetinci — Rožički vrh (P. Sv. Jurij ob Ščavnici, T. Radinci, Hrastje Mota - 4 km): ☐ 614 ha, 4 nas., 5 kmt., 573 preb. — (△ G/R).

Sv. Jurij ob Ščavnici — Jamna, (T. Bučečovci - 9 km): ☐ 797 ha, 6 nas., 34 kmt., 599 preb. — (△ G/R), ✣, , 3 ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, Pev., Bralno, ○.

Stara cesta (P. T., Ljutomer - 4 km): ☐ 777 ha, 3 nas., 150 kmt., 990 preb. — (△ L), , 2 ✶. — **Dr.:** Pev., ○.

Stara Nova vas (P. T. Križevci pri Ljut., Bučečovci - 16 km): ☐ 250 ha, 1 nas., 82 kmt., 320 preb. — (△ L), ✶. — **Dr.:** Bralno, , ○.

Stočja vas (P. T., Ljutomer - 3 km): ☐ 591 ha, 2 nas., 34 kmt., 800 preb. — (△ L).

Ščavnica (P. T., Gornja Radgona - 6 km): ☐ 970 ha, 3 nas., 136 kmt., 648 prebiv. — (△ G/R), — ✳.

Šratovci — Mele (P. T., Slatina Radinci - 2 km): ☐ 466 ha, 2 nas., 24 kmt., 298 preb. — (△ G/R).

Trbegovci — Sovjak (P. Sv. Jurij ob Ščavnici, T. Slatina Radinci - 15 km): ☐ 599 ha, 3 nas., 95 kmt., 741 preb. — (△ G/R), , . — 2.

Veržej — ⊙, (P. T. Križevci pri Ljutomeru): ☐ 642 ha, 1 nas., 60 kmt., 900 preb. — (△ L), ✣ Salezijanski zavod z gimn., , ✶ — **Dr.:** Bralno, , ○. — Zadr. za elektrifikaciju. —

Vratja vas (P. Apače, T. Gornja Radgona - 16 km): ☐ 232 ha, 2 nas., 44 kmt., 238 preb. — (△ G/R).

Vratji vrh (P. Apače, Gor. Radgona - 18 km): 1 nas., 42 kmt. — (△ G/R).

Vučja vas (P. T. Križevci pri Ljut., Bučečovci - 1 km): ☐ 472 ha, 1 nas., 50 kmt., 389 preb. — (△ L), . — **Dr.:** Bralno, ○, .

Zbigovci - Lastomerci (P. T. Gornja Radgona - 6 km): ☐ 503 ha, 2 nas., 61 kmt., 457 preb. — (△ G/R).

Zepovci (P. Apače, Gornja Radgona - 10 km): ☐ 499 ha, 1 nas., 93 kmt., 520 prebiv. — (△ G/R), .

Žiberci (P. Apače, Gornja Radgona - 12 km): ☐ 276 ha, 1 nas., 62 kmt., 349 preb. — (△ R), .

---

16. SREZ LOGATEC (✉, ✳, 🛏, 🚂).

☐ 912 km², 13 občin, 174 naselbin, 3434 kmetij, 28.639 prebivalcev (rkt.).

Sr. načelnik: Dr. K. Tekavčić. **Zam.:** I. Bavdek.

Sr. referenti: Dr. M. Papež (san.), F. Primic (vet.), F. Merljak (šol.), F. Prašnikar (vojni).

Član banskega veča: Oblak Gabrijel, posestnik in predsednik občine.

Pristojnost: Tehniški oddelek in **Šumarski referent:** Ljubljana. **Davčna uprava** (✉): in **Fin. kontrola** (🏛): Logatec.

Sodišča. Okrožno (⚖): Ljubljana. — Okrajna (△): Cerknica (C), Logatec (L), Lož.

Cerkve: 16 rkt. (✣).

Prosveta: 23 osn. šole (), 19 nar. knj. in čitalnice (✶).

Društev in **zadrug**: 59.

Prirodno blago: gozdovi.

Sadna drevesnica v Gorenji vasi.

Denarni zavodi: 12 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: 1 mlin (✳), 7 žag (♂) in 1 opekarna (△).

Izvaža se: les.

Občine:

Begunje pri Cerknici, ✉ (T. Cerknica, Rakek - 10 km): ☐ 5442 ha, 7 nas., 70 kmt., 1341 preb. — (△ C), ✣, . — ✶ — ♂ — 2. — Ženska kaznilnica.

Bloke — Nova vas, ✉, ✳ (Rakek - 20 km): ☐ 7012 ha, 42 nas., 522 kmt., 3040 preb. — (△ Lož), ✣, 3 , ✶. — **Zadr.:** Mlek., ◯. — 2 ⊕ — ♂ — 1.

Cerknica — ⊙, ✉, ✳, 🛏 (Rakek - 6 km): ☐ 11.150 ha, 15 nas., 388 kmt., 5000 preb. — △, ✣, 2 , ✶ — **Dr.:** Sokol, šp. klub, , , ♂ — Sezidan je Sokolski dom. — 1.

Dol. Logatec, ✉, ✳, 🛏, 🚂: 5 nas., 54 kmt., 2000 preb. — △, ⊠, — (△ L), ✣, , ◯ — ✶. **Dr.:** ✶, Sokol, smučarski klub, C. K., pev., inv., lov., gost., ○, — **Zadr.:** mlek., , ◯ — ⊕ — **Ind.:** ✳, ♂, △. — 3 — , , ♂ — — Elektrifikacija.

Gor. Logatec, ✉, ✳, 🛏, 🚂: ☐ 1682 ha, 3 nas., 64 kmt., 955 preb. — (△ L), ✣, , ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, J. M., — ⊕ — 1.

Hotedršica, ✉, ✳ (Logatec - 12 km): ☐ 3093 ha, 4 nas., 57 kmt., 817 preb. — (△ L), ✣, , ✶. — **Dr.:** ✶, . — Gasilni dom. — 2.

Lož — ⊙, ✉, ✳ (Rakek - 21 km): ☐ 1016 ha, 2 nas., 115 kmt., 674 preb. — , △, , .

Planina pri Rakeku — ⊙, ✉, ✳, 🛏, 🚂: ☐ 3899 ha, 5 nas., 200 kmt., 1357 prebiv. — (△ L), ✣, . — **Dr.:** ✶, Sokol, Čebel., 2 . — Električna zadr. — 2 ♂. — 3.

Rakek, ✉, ✳, 🛏, 🚂: ☐ 3679 ha, 4 nas., 50 kmt., 1800 preb. — Carinarnica. — (△ C), , 2 , 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, 3 , trg. — 2 ⊕ — 3 — 4. — Komisarijat železniške in obmejne policije.

Rovte, ✉ (Logatec - 13 km): ☐ 4190 ha, 3 nas., 298 kmt., 1750 preb. — (△ L), ✣, , ✶. — **Zadr.:** mlek., 2 ◯. — 4.

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Stari trg pri Rakeku. ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Rakek - 23 km): ☐ 23.000 ha, 23 nas., 650 kmt., 4904 preb. — (◬ Lož), ✠, 4 ●, 3 ✶. — **Dr.:** 2 ✶, Sokol, Lovsko, 3 🏇 — ⓘ — 2 ⊕ — ♂ — 2 ⚒.

Sv. Vid nad Cerknico (P. T. Begunje, 🚂 Rakek - 20 km): ☐ 4194 ha, 36 nas., 150 kmt., 1405 preb. — (◬ C), ✠, ●, ○ — ☞ v Sv. Vidu.

Žirl, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Logatec - 21 km): ☐ 4200 ha, 22 nas., 596 kmt., 3596 preb. — (◬ L), ✠, 2●. — **Dr.:** 2 ✶, Sokol, J. M., Kolo J. S., Rdeči Križ, ✠, 2 🏇. — 5 ⊕ — Čipkarstvo, Čevljarstvo. — ☞ 1.

---

17. SREZ MARIBOR — DESNI BREG

(✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌).

☐ 649 km², 83 občin, 148 naselbin, 8508 kmetij, 51.000 prebivalcev (po veri: 98 % rkt.).

Sr. načelnik: Dr. L. Hacin. — **Zamenik:** Dr. I. Vrečer.

Sr. referenti: Dr. I. Zorian (san.), P. Miklaučič (vet.), I. Koropec (šol.), Dr. M. Potočnik (pravni), ing. J. Urbas (šum.).

Član banskega veča: Robič Srečko, veleposestnik in predsednik občine iz Limbuša.

Pristojnost: Okrožni inspektorat (◔): Maribor. **Tehniški in Agrarni oddelek:** Maribor. (Drž. uradi — glej mesto Maribor.)

Sodišča. Okrožno (⚖): Maribor. — Okrajna (◬): Maribor (Mrb.) in Slov. Bistrica (B.).

Cerkve: 23 rkt. (✠).

Prosveta: 1 meščanska (-●-) in 35 osn. šol (●), 39 nar. knj. in čit. (✶).

Društev in zadrug: 90.

Prirodno blago: gozdovi.

Drž. lozni razsadnik v Pekrah.

Denarni zavodi: 6 hranilnic in posojilnic. (⊕).

Industrija: 11 mlinov (✳), 25 žaga (♂), 4 opekarne (△). 18 tovarn: za dušik, za kose in srpe, železolivarna, tovarne čokolade, medi in bakra, vijakov, vžigalic in tovarna kemičnih izdelkov. — 4 rudnika (⚒).

Izvaža se: les, konji, goveda.

Občine:

Bistrica pri Limbušu (P. T. Limbuš, 🚂 Bistrica pri Limbušu - 9 km): ☐ 116 ha, 2 nas., 84 kmt., 382 preb. — (◬ Mrb.). — ⓘ. — **Ind.:** Promet z železom d. d. ⊙→ Elektrifikacija.

Bistrica pri Rušah (P. T. Limbuš, 🚂 Bistrica pri Limbušu - 9 km): ☐ 352 ha, 2 nas., 79 kmt., 431 preb. — (◬ Mrb.). — **Ind.:** Železo prometno d. d. — ⊙→ Elektrifikacija.

Bohova (P. T. Iloče): ☐ 350 ha, 1 nas., 40 kmt., 236 preb. — (◬ Mrb.). — ⊙→ Elektrifikacija.

Bojtina (P. T. 🚂 Slov. Bistrica - 13 km): ☐ 996 ha, 18 kmt., 200 preb. — (◬ B).

Brezje — Sp. Poljčane (P. T. 🚂 Poljčane): ☐ 463 ha, 3 nas., 505 preb. — (◬ B). — ✶.

Bukovec (P. Zgornja Polskava, T. 🚂 Pragersko - 5 km): ☐ 217 ha, 1 nas., 10 kmt., 162 preb. — (◬ B). — Kopanje rude za limonit.

Cigonca (P. T. 🚂 Slov. Bistrica - 3 km): ☐ 1081 ha, 4 nas., 44 kmt., 410 preb. — (◬ B).

Činžat — Ruta (P. T. 🚂 Fala): ☐ 1030 ha, 2 nas., 27 kmt., 552 preb. — (◬ Mrb.). — **Ind.:** Elektrarna »Fala«. — 5 ♂ — ⚒.

Črešnjevec (P. T. 🚂 Slov. Bistrica - 3 km): ☐ 1795 ha, 3 nas., 130 kmt., 860 preb. — (◬ B), ✠, ●.

Dežno — Makole, ✉ (T. 🚂 Poljčane - 9 km): ☐ 722 ha, 1 nas., 84 kmt., 479 preb. — (◬ B). Vinogr.

Dogoše (P. T. 🚂 Maribor - 7 km): 1 nas., 50 kmt., 450 preb. — (◬ Mrb.) — 🏇.

Frajhajm (P. T. 🚂 Slov. Bistrica - 19 km): ☐ 1469 ha, 32 kmt., 500 preb. — (◬ B).

Fram, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Rečje - 3 km): ☐ 544 ha, 1 nas., 144 kmt., 672 preb. — (◬ Mrb), ✠, ●, ✶. — 🏇 — Elektr. zadr. — 3 tovarne za bučno olje. — 2 ⚒ — ☞ 25. VII.

Gabernik (P. Zgornja Polskava, T. 🚂 Pragersko): ☐ 142 jut., 1 nas., 45 kmt., 195 preb. — (◬ B). — ◡.

Gorica (P. T. 🚂 Pragersko - 6 km): ☐ 604 ha, 2 nas., 26 kmt., 460 preb. — (◬ Mrb.), ✶. — **Dr.:** ✶, 🏇.

Hošnica (P. Laporje, T. 🚂 Poljčane - 4 km): ☐ 561 ha, 3 nas., 54 kmt., 379 preb. — (◬ B).

Hrastovec (P. Studenice, T. 🚂 Poljčane - 5 km): ☐ 680 ha, 2 nas., 22 kmt., 296 preb. — (◬ B). — ⚒.

Jelovec - Makole, ✉ (T. 🚂 Poljčane - 9 km): ☐ 453 ha, 1 nas., 72 kmt., 428 preb. — (◬ B), ✠, ●. — **Dr.:** ✶, ⚞. — 2 ⓘ.

Ješenca (P. T. 🚂 Rače Fram - 4 km): ☐ 542 ha, 2 nas., 70 kmt., 345 preb. — (◬ Mrb). — ✳ Lončarska obrt.

Kalše (P. T. 🚂 Slov. Bistrica - 8 km): ☐ 511 ha, 1 nas., 25 kmt., 200 preb. — (◬ B).

Kovača vas (P. T. 🚂 Slov. Bistrica): ☐ 348 ha, 1 nas., 65 kmt., 246 preb. — (◬ B). — ♂.

Kumen (P. T. 🚂 Sv. Lovrenc na Pohorju - 3 km): ☐ 4095 ha, 1 nas., 40 kmt., 446 preb. — (◬ Mrb). — ♂. — Planinska koča na Klopnem vrhu.

Laporje, ✉ (T. 🚂 Slov. Bistrica - 2 km): ☐ 382 ha, 4 nas., 123 kmt., 700 preb. — (◬ B), ✠, ●. — **Dr.:** ✳, ○ — ⊕ — 2 ✳.

Lehen na Pohorju (P. T. 🚂 Brezno o/D - 6½ km): ☐ 1551 ha, 1 nas., 62 kmt., 457 preb. — (◬ Mrb), ●, ✶ — ♂.

Limbuš, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 704 ha, 1 nas., 19 kmt., 520 preb. — (◬ Mrb), ✠, ●, ✶. — **Dr.:** ✳, Bralno, — ⓘ — ⊕ — Elektrarna.

Lobnica (P. T. 🚂 Ruše - 3 km): ☐ 1693 ha, 2 nas., 20 kmt., 346 preb. — (◬ Mrb). — **Ind.:** Oljarna. — ♂.

Loka (P. T. 🚂 Fram - 5 km): ☐ 908 ha, 5 nas., 97 kmt., 491 preb. — (◬ Mrb), ●.

Lušečka vas (P. T. 🚂 Poljčane): ☐ 207 ha, 3 nas., 25 kmt., 323 preb. — (◬ B).

Modraže (P. Studenice, T. 🚂 Poljčane - 4 km): ☐ 330 ha, 3 nas., 30 kmt., 300 preb. — (◬ B).

Morje (P. T. Fram, 🚂 Rače - 4 km): ☐ 343 ha, 1 nas., 384 preb. — (◬ Mrb).

Ogljenšak (P. Zg. Polskava, T. 🚂 Pragersko - 6 km): ☐ 264 ha, 2 nas., 38 kmt., 314 preb. — (◬ B). — 2 ✳ — Razvaline star. gradu.

Orehova vas — Hotinja vas (**P. T.** Slivnica pri Mariboru): ☐ 656 ha, 2 nas., 50 kmt., 688 preb. — (△ Mrb). ✶. — **Zadr.:** Mlek. in Čebelarska. — Obrt kovaški in kolarski. — Elektrifikacija. Sezidano 13 agr. hiš. — F. Klasinc, A. Lešnik.

Ošelj (**P. T.** Slov. Bistrica - 7 km): ☐ 572 ha, 1 nas., 30 kmt., 200 preb. — (△ B). — Mramorni kamenolom.

Pečke (**P.** Makole, **T.** Poljčane, Slov. Bistrica - 9 km): ☐ 487 ha, 3 nas., 50 kmt., 422 preb. — (△ B).

Pekel pri Poljčanah (**P. T.** Poljčane): ☐ 408 ha, 3 nas., 145 kmt., 665 preb. — (△ B), ✶. — ◯. — **Ind.:** Tovarne pohištva in zabojev.

Pekre (**P. T.** Limbuš - 1½ km): ☐ 602 ha, 1 nas., 15 kmt., 450 preb. — (△ Mrb), ✶. — **Ind.:** ☼, ♂, strojarna. — Elektrifikacija.

Pivola (**P. T.** Hoče - 3 km): ☐ 400 ha, 1 nas., 12 kmt., 412 preb. — (△ Mrb). — 2 ♂.

Pobrežje (**P. T.** Maribor), 🚌: ☐ 562 ha, 1 nas., 20 kmt., 500 hiš, 4000 preb. — (△ Mrb), ●. — **Dr.:** C. K., . — Elektrifikacija.

Podova (**P. T.** Rače - 6 km): ☐ 1018 ha, 3 nas., 60 kmt., 800 preb. — (△ Mrb), ●, ✶. — . — ⚒.

Pohorje (**P. T.** Hoče - 4 km): ☐ 1090 ha, 1 nas., 29 kmt., 398 preb. — (△ Mrb), ●. — **Ind.:** 4 ♂, 2 ☼.

Pokoše (**P.** Zg. Polskava, **T.** Sl. Bistrica, Pragersko - 6 km): 1 nas., 10 kmt., 500 preb. — (△ B).

Poljčane, ✉, ⁂, 🛏, : ☐ 860 ha, 3 nas., 37 kmt., 563 preb. — (△ B), ✙, ●. — ✶ — ◯. — ⊕. — **Ind.:** ☼, ♂. — 15. XI. — Subalpska za anemijo, neurastenijo in lahke katarje pljuč. — Regulacija potoka Belje. — S. Preše.

Rače, ✉, ⁂, 🛏, : ☐ 845 ha, 2 nas., 32 kmt., 850 preb. — (△ Mrb), ●. — **Dr.:** ✶, Bralno, . — **Ind.:** Tovarna spirita, △. — Termotehnični zavodi d. d.

Radvanje (**P. T.** Maribor - 4 km): ☐ 1026 jut., 3 nas., 20 kmt., 2100 preb. — (△ Mrb), ●. — . — 2 △.

Ranče (**P. T.** Slivnica pri Mariboru - 10 km): ☐ 1390 ha, 3 nas., 42 kmt., 538 preb. — (△ Mrb).

Razvanje (**P. T.** Hoče - 3 km): ☐ 670 ha, 1 nas., 84 kmt., 720 preb. — (△ Mrb), ●. — . — △ — Elektrifikacija.

Recenjak (**P. T.** Sv. Lovrenc na Pohorju): ☐ 1600 ha, 40 kmt., 200 preb. — (△ Mrb).

Ritoznoj (**P.** Slov. Bistrica - 3 km): ☐ 211 ha, 1 nas., 16 kmt., 360 preb. — (△ B).

Rogoza (**P. T.** Hoče): ☐ 518 ha, 1 nas., 46 kmt., 255 preb. — (△ Mrb). — ☼.

Rdeči Breg — Podvelka (**P. T.** Brezno o/D, Brezno-Ribnica): ☐ 2904 ha, 1 nas., 43 kmt., 665 preb. — (△ Mrb), 2 ●, ✶. — **Dr.:** Pev. in Dram., . — ♂.

Ruše, ✉, ⁂, 🛏, : ☐ 451 ha, 1 nas., 10 kmt., 1126 preb. — (△ Mrb), ✙, ●, ◔, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, Bralno, Sadj., in vrt.., 2 Pev., Čebelarsko, , . — ⊕ — **Ind.:** Tovarne: za dušik, vžigalice in kemikalije. — ♂, 2 ⚒.

Skoke (**P. T.** Hoče - 4 km): ☐ 600 ha, 2 nas., 107 kmt., 647 preb. — (△ Mrb.), ●, ✶. — B. Tušek.

Slivnica pri Mariboru (**P. T.** Rače - Fram - 4½ km): ☐ 955 ha, 3 nas., 37 kmt., 765 preb. — (△ Mrb), ✙, ●. — Bralno dr. — Elektrarna. — 2 ⊕ — Elektrifikacija.

SLOVENSKA BISTRICA — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, , 🚌: ☐ 588 ha, 210 kmt., 1700 preb. (Historijat vidi u III. sv., str. 634.).
Uradi: ☒, , △. — ✙, , ●, trg., ◔, 2 ✶. **Dr.:** ✶, Sokol, Šp., C. K., Gost., Inv., Lov., Trg., Vin., , ◯, . — **Zadr.:** Lesna, Stavbna, ✿. — ⊕, ⊕ — **Ind.:** Tovarne amerik.: klincev, bučnega olja, bakra in medi, ☼, ♂. — Elektrarna. — 3 ⚒ — Apoteka. — 12. — 2 ■. Koncertna dvorana.. Kino. — — Zimski šport. — Ruševine mestnega zida in grad Bistrica grofov Attemsov. — Elektrifikacija

Smolnik (**P. T.** Ruše - 6 km): ☐ 3168 ha, 12 kmt., 412 preb. — (△ Mrb), ◔. — ♂.

Smrečno (**P. T.** Slov. Bistrica - 13 km): ☐ 510 ha, 13 kmt., 120 preb. — (△ B).

Sp. Hoče (**P. T.** Hoče - 2 km): ☐ 420 ha, 1 nas., 32 kmt., 760 preb. — (△ Mrb), ✙, ●. — Bralno dr. — Tovarna čokolade.

Sp. Ložnica (**P. T.** Slov. Bistrica - 9 km): ☐ 307 ha, 1 nas. — (△ B).

Spodnja Nova vas (**P. T.** Slov. Bistrica - 3 km): ☐ 386 ha, 1 nas., 24 kmt., 240 preb. — (△ B).

Spodnja Polskava (**P. T.** Pragersko - 4 km): ☐ 1220 ha, 3 nas., 48 kmt., 1620 preb. — (△ B), ✙. — **Dr.:** , Sadj., . — Elektrifikacija. — A. Kopriva, šol. upravitelj.

Stanovsko (**P. T.** Poljčane): ☐ 600 ha, 3 nas., 38 kmt., 378 preb. — (△ B). — ⚒. — 3.

Stopno (**P.** Makole, **T.** Poljčane - 13 km): ☐ 335 ha, 2 nas., 20 kmt., 350 preb. — (△ B). — ◯.

Studenci, ✉, ⁂ (Maribor - ½ km): ☐ 256 ha, 2 nas., 10 kmt., 4300 preb. — (△ Mrb), Ljudska univerza, 2 ●, otroški vrtec, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, . — **Zadr.:** ◯, 2 trg. — **Ind.:** Delavnica Južne žel. — Tovarne: zamaškov in verig. — Kapucinski samostan.

Studenice, ✉ (**T.** Poljčane - 3 km): ☐ 805 ha, 2 nas., 18 kmt., 315 preb. — (△ B), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** Bralno, Pev, ◯. — Bikorejska zadr. — **Ind.:** ⚒, ☼, ♂. — Lesna trg. — 13. XII. — Učiteljski zbor.

Sv. Ana — Makole, ✉ (**T.** Poljčane - 12 km): ☐ 1023 ha, 2 nas., 72 kmt., 391 preb. — (△ B). — ⚒.

Sv. Marjeta na Drav. polju — Prepola (**P.** Sv. Janž na Dr. polju, **T.** Rače - 5 km): ☐ 1545 ha, 4 nas., 235 kmt., 1250 preb. — (△ Mrb), ●, ✶. — Uboški fond.

Sv. Lovrenc na Pohorju — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (Sv. Lovrenc na Poh. - 5 km): ☐ 315 ha, 7 nas., 168 kmt., 1064 preb. — Ubožni zavod. — (△ Mrb), ●, ✶. — **Dr.:** Sokol, J. M., Bralno, Trg. — **Zadr.:** ✿, Lesna. — ⊕ — **Ind.:** Tov. kos in srpov. — ♂ — 3 ⚒ — 3.

Sveti Miklavž (**P. T.** Hoče - 4 km): 1 nas., 540 prebiv. — (△ Mrb), ●. — .

Šentovec — Devina (**P. T.** Slov. Bistrica - 3 km): ☐ 496 ha, 3 nas., 60 kmt., 300 preb. — (△ B).

Šmartno na Pohorju (**P. T.** Slov. Bistrica - 9 km): ☐ 895 ha, 4 nas., 60 kmt., 600 preb. — (△ B), ✙, ●. — Lesna zadr. — 2 ⚒.

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Statenbreg — Makole, ✉ (**T.** Poljčane - 13 km): ☐ 652 ha, 6 nas., 116 kmt., 541 preb. — (△ B). — ⓞ. — Vinogr.

Tezno (**P. T.** Maribor - 4 km): ☐ 162 ha, 1 nas., 15 kmt., 1500 preb. — (△ Mrb), ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Pev. — **Ind.:** Železna, Kovinska, Tkalska. — ⊙ Elektrifikacija. — ➳ F. Luknar, učitelj.

Tinje (**P. T.** Slov. Bistrica - 7 km): ☐ 4000 ha, 12 nas., 132 kmt., 1133 preb. — (△ B), ✙, ●, ✶ — ✶.

Vrhloga (**P. T.** Slov. Bistrica - 6 km): ☐ 980 ha, 4 nas., 90 kmt., 680 preb. — (△ B). —

Vrhole — Kočna (**P.** Laporje, Slov. Bistrica - 4 km): 1 nas., 12 kmt., 1800 preb. — (△ B).

Vrhov dol (**P.** Limbuš - 4 km, **T.** Maribor): ☐ 1736 ha, 2 nas., 10 kmt., 620 preb. — (△ Mrb). — ♂.

Zgornja Bistrica (**P. T.** Slov. Bistrica - 2 km): ☐ 451 ha, 1 nas., 10 kmt., 500 preb. — (△ B). — ✐. — Tovarna za baker in medenino. — ♂.

Zgornja Ložnica (**P. T.** Slov. Bistrica - 7 km): ☐ 600 ha, 3 nas., 104 kmt., 560 preb. — (△ B), ●.

Zgornja Polskava, ✉ (**T.** Pragersko - 6 km): ☐ 450 ha, 2 nas., 21 kmt., 527 preb. — (△ B), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ✐. — Stari grad. ➳ J. Sabati.

Zgornje Hoče (**P. T.** Hoče - 3 km): ☐ 161 ha, 1 nas., 45 kmt., 251 preb. — (△ Mrb).

Zrkovci (**P. T.** Maribor - 6 km): ☐ 481 ha, 2 nas., 29 kmt., 415 preb. — (△ Mrb), ●. — **Dr.:** ✶, ✐.

Žabljek (**P.** Laporje, Poljčane - 4 km): ☐ 451 ha, 4 nas., 102 kmt., 520 preb. — (△ B).

---

18. SREZ MARIBOR — LEVI BREG

(✉, ⛓, ⊷, 🚂, 🚌).

☐ 593 km², 94 občin, 199 naselbin, 10.993 kmetij, 49.128 prebivalcev (po veri: 97% rkt.).

Sr. načelnik: Dr. M. Ipavič. — **Zamenik:** M. Makar.

Sr. referenti: Dr. M. Podlesnik (san.), P. Škofič (vet.), I. Tomašič (šol.), ing. J. Urbas (šum.), J. Osojnik (agrarni).

Član banskega veča: Serbinek Ivan, posestnik in obč. odbornik iz Vrtičaka.

Pristojnost: Okrožni inspektorat (◔): Maribor. **Tehniški oddelek:** Maribor. (Drž. uradi — glej mesto Maribor.)

Sodišča. Okrožno (⚖): Maribor. — Okrajna (△): Maribor (Mrb), Sv. Lenart v Slov. gor. (Sv/L.).

Cerkve: 25 rkt. (✙), 1 evan. (✠).

Prosveta: 1 meščanska (●), 37 osn. šol (●), 36 nar. knj. in čitalnic (✶), 1 poljed. šola.

Društev in zadrug: 44.

Prirodno blago: gozdovi. — Razsadnik.

Denarni zavodi: 18 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: 7 tovarn, 3 mlini (✳), 90 žag (♂), 2 opekarne (△).

Izvaža se: vino in sadje.

Občine:

Andrenci — Pešeni vrh (**P.** Sv. Anton v Slov. gor., Ptuj - 18 km): ☐ 378 ha, 1 nas., 7 kmt., 402 preb. — (△ Sv/L.).

Biš (**P.** Sv. Bolfenk v Slov. gor., **T.** Ptuj - 14 km): ☐ 685 ha, 1 nas., 20 kmt., 329 preb. — (△ Sv/L.). — ✐.

Boč (**P.** Selnica o/D, **T.** Ruše - 3 km): ☐ 1845 ha, 2 nas., 99 kmt., 470 preb. — (△ Mrb).

Brengova (**P.** Sv. Anton v Slov. gor., **T.** Sv. Lenart v Slov. gor., Ptuj - 27 km): ☐ 611 ha, 3 nas., 62 kmt., 565 preb. — (△ L).

Bresternica (**P. T.** Maribor - 6 km): ☐ 585 ha, 1 nas., 155 kmt., 751 preb. — (△ Mrb).

Ceršak (**P. T.** Sv. Ilj v Slov. gor. - 4 km): ☐ 600 ha, 2 nas., 89 kmt., 495 preb. — (△ Mrb). — Tovarna lepenke.

Ciglence (**P.** Vurberg, **T.** Ptuj, Maribor - 15 km): 1 nas., 58 kmt., 280 preb.

Cirknica (**P. T.** Št. Ilj): ☐ 305 ha, 2 vasi., 74 kmt., 718 preb. — (△ Mrb), ✙, ✠.

Cogetinci (**P.** Sv. Anton v Slov. gor., **T.** Sv. Lenart v Slov. gor., Ptuj - 26 km): ☐ 518 ha, 1 nas., 159 kmt., 534 preb. — (△ L).

Čagona (**P.** Sv. Anton v Slov. gor., Ptuj - 19 km): ☐ 337 ha, 8 kmt., 300 preb. — (△ L).

Černiljenšak (**P. T.** Sv. Lenart v Slov. gor., Maribor): ☐ 542 ha, 3 nas., 18 kmt., 642 preb. — (△ Sv/L.).

Dobrenje (**P. T.** Pesnica - 2 km): ☐ 575 ha, 1 nas., 13 kmt., 460 preb. — (△ Mrb).

Dragučova (**P.** Sv. Marjeta ob Pesnici, Maribor - 4 km): ☐ 435 ha, 32 kmt., 321 preb. — (△ Mrb).

Dražen vrh (**P.** Sv. Ana v Slov. gor., - 8 km): ☐ 553 ha, 1 nas., 22 kmt., 386 preb. — (△ L).

Drvanja (**P.** Sv. Benedikt, **T.** Sv. Lenart v Slov. gor., Gornja Radgona - 10 km): ☐ 543 ha, 2 nas., 70 kmt., 420 preb. — (△ L).

Gočova (**P. T.** Sv. Lenart v Slov. gor., Ptuj - 17 km): ☐ 445 ha, 1 nas., 17 kmt., 312 preb. — (△ L).

Gradišče (**P.** Selnica o/D., Ruše - 15 km): ☐ 1416 ha, 1 nas., 75 kmt., 560 preb. — (△ Mrb), ✶.

Gradiška (**P. T.** Pesnica - 2 km): ☐ 299 ha, 56 kmt., 350 preb. — (△ Mrb), ●.

Grušova (**P.** Sv. Marjeta ob Pesnici, Maribor - 7 km): ☐ 487 ha, 2 nas., 74 kmt., 420 preb. — (△ Mrb).

Ihova (**P.** Sv. Benedikt, **T.** Sv. Lenart, Gor. Radgona - 8 km): ☐ 331 ha, 1 nas., 11 kmt., 335 preb. — (△ L).

Jablance (**P.** Sv. Barbara pri Mariboru, Maribor - 12 km): ☐ 465 ha, 2 nas., 85 kmt., 412 preb. — (△ L).

Janeževa gora (**P.** Selnica o/D, **T.** Ruše - 2½ km): ☐ 383 ha, 2 nas., 110 kmt., 638 preb. — (△ Mrb).

Jarenina, ✉ (**T.** Pesnica - 3 km): ☐ 621 ha, 3 nas., 42 kmt., 613 preb. — (△ Mrb), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, J. M., Sadj., Čebelj., ○. — 2 ⊕ — ☞ 15. VIII.

Jelovec (**P.** Maribor, Limbuš): ☐ 408 ha, 1 nas., 16 kmt., 260 preb. — (△ Mrb).

Kamnica (**P. T.** Maribor - 3 km): ☐ 542 ha, 1 nas., 141 kmt., 800 preb. — (△ Mrb), ✙, ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✐, ○. — **Ind:** Usnjarija, △.

Kaniža (**P. T.** Pesnica, Cirknica - 11 km): ☐ 132 ha, 1 nas., 15 kmt., 150 preb. — (△ Mrb).

Korena (P. Sv. Barbara v Slov. gor., T. Sv. Lenart v Slov. gor., Maribor - 15 km): — (△ L), ●, ✶. — **Dr.:** Bralno, ○. — Agr. z. — ⊕.

Krčevina (P. T. Maribor): ☐ 448 ha, 1 nas., 40 kmt., 1916 preb. — (△ Mrb), ●. — Pev. dr. — 2 tovarni mest. izdelkov.

Kremberg (P. Sv. Ana v Slov. gor., T. Sv. Lenart v Slov. gor., Maribor): ☐ 340 ha, 3 nas., 65 kmt., 255 preb. — (△ Mrb). — ✶.

Lajteršberg (P. T. Maribor): ☐ 1180 ha, 5 nas., 2000 preb. — (△ Mrb). — △. — Vinogradarstvo. — ⊙ Električno. — I. Janžekovič, veleposestnik.

Ledinek (P. Sv. Ana v Slov. gor., T. Sv. Lenart v Slov. gor., Cmucek - 10 km): ☐ 342 ha, 1 nas., 76 kmt., 324 preb. — (△ L).

Lokavec (P. Marija Snežna, T. Sv. Ilj v Slov. gor. - 18 km): ☐ 289 ha, 1 nas., 49 kmt., 352 preb. — (△ L) — ⊕.

Malna (P. Sv. Jurij v Slov. gor., T. Sv. Lenart v Slov. gor., Maribor - 23 km): ☐ 285 ha, 72 nas., 20 kmt., 327 preb. — (△ L).

Naranci (P. T. Pesnica): ☐ 332 ha, 1 nas., 45 kmt., 300 preb. — (△ Mrb). — Sadj. in in vrt. dr.

Osek (P. Sv. Trojica v Slov. gor., T. Sv. Lenart v Slov. gor., Ptuj - 15 km): ☐ 548 ha, 1 nas., 17 kmt., 500 preb. — (△ L).

Partinje (P. Sv. Jurij v Slov. gor., T. Sv. Lenart v Slov gor., Pesnica - 15 km): ☐ 942 ha, 1 nas., 198 kmt., 950 preb. — (△ L).

Pesnički dvor — Jelenče (P. T. Pesnica - 3 km): ☐ 900 ha, 3 nas., 157 kmt., 845 preb. — (△ Mrb).

Plač (P. T. Zgornja Sv. Kungota, Pesnica - 15 km): ☐ 406 ha, 1 nas., 90 kmt., 416 preb. — (△ Mrb). — 2 ⊕.

Ploderšnica (P. Marija Snežna, Sv. Ilj - 10 km): ☐ 596 ha, 5 nas., 145 kmt., 548 preb. — (△ Mrb).

Polička vas (P. Jarenina, Sv. Ilj - 5 km): ☐ 478 ha, 1 nas., 99 kmt., 472 preb. — (△ Mrb).

Rogoznica (P. Sv. Barbara v Slov. gor., T. Ptuj - 13 km): ☐ 257 ha, 1 nas., 6 kmt., 184 preb. — (△ L).

Rožengrund (P. Sv. Ana, T. Sv. Lenart, Gor. Radgona - 15 km): ☐ 360 ha, 1 nas., 44 kmt., 290 preb. — (△ L).

Rožpoh (P. T. Maribor - 3 km): ☐ 1001 ha, 216 kmt., 936 preb. — (△ Mrb).

Selce (P. T. Sv. Lenart, Maribor - 16 km): ☐ 246 ha, 3 nas., 10 kmt., 698 preb. — (△ Sv/L), ✶ — ✶.

Selnica ob Dravi, ✉ (T. - 3 km): 3 nas., 183 kmt., 1100 preb. — (△ Mrb), ✣, ●, ✶. Bralno dr. — ⊕ — Elektrarna Fala . — ☞ 2.

Selnica ob Muri — Srobotje (P. T. Št. Ilj - 8 km): ☐ 893 ha, 2 nas., 59 kmt., 1020 preb. — (△ Mrb).

Senarska (P. Sv. Trojica, Maribor - 25 km): ☐ 500 ha, 2 nas., 15 kmt., 386 preb. — (△ L).

Sladki vrh (P. Marija Snežna, T. Št. Ilj): ☐ 544 ha, 94 kmt., 450 preb. — (△ Mrb), ●. — Tovarna lepenke in papirja.

Slatinski dol (P. T. Zgor. Sv. Kungota, Pesnica - 12 km): ☐ 375 ha, 2 nas., 45 kmt., 275 preb. — (△ Mrb).

Slemen (P. Selnica ob Dravi, T. Ruše, Bistrica pri Limb. - 2 km): ☐ 999 ha, 1 nas., 86 kmt., 445 preb. — (△ Mrb). — ♂.

Smolinci (P. Sv. Anton, T. Sv. Lenart, Ptuj - 17 km): ☐ 354 ha, 1 nas., 7 kmt., 400 preb. — (△ L) — ☞ 1.

Spodnja Voličina (P. T. Sv. Lenart, Maribor): ☐ 549 ha, 1 nas., 35 kmt., 541 preb. — (△ L), ●. — **Dr.:** ✶, ○.

Spodnji Duplek (P. Vurberg pri Ptuju, Maribor - 12 km): ☐ 328 ha, 1 nas., 106 kmt., 560 preb. — (△ Mrb.).

Spodnji Gasteraj (P. Sv. Jurij v Sl. g., T. Sv. Lenard, Pesnica - 16 km): ☐ 420 ha, 1 nas., 70 kmt., 380 preb. — (△ L).

Spodnji Porčič (P. Sv. Trojica v Slov. g., T. Sv. Lenart, Maribor - 24 km): ☐ 526 ha, 1 nas., 65 kmt., 298 preb. — (△ L).

Spodnji Šentjakobski dol (P. T. Sv. Jakob v. Sl. g., Pesnica - 10 km): ☐ 1055 ha, 6 nas., 160 kmt., 1000 preb. — (△Mrb.), ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ○.

Spodnji Žerjavci (P. T. Sv. Lenart, Maribor - 24 km): ☐ 243 ha, 1 nas., 79 kmt., 307 preb. — (△ L).

Sredniji Gašteraj (P. Sv. Jurij, T. Sv. Lenart): Pesnica - 15 km): ☐ 375 ha, 2 nas., 60 kmt., 320 preb. — (△ L).

Svečina (P. T. Zg. Sv. Kungota, Sv. Ilj v Slov. gor. - 8 km): ☐ 449 ha, 2 nas., 25 kmt., 403 preb. — (△ L), ●.

Sveti Anton v Slov. gor., ✉ (T. Sv. Lenart v Slov. g., Gor. Radgona - 12 km): ☐ 295 ha, 3 nas., 7 kmt., 316 preb. — (△ Mrb), ✣, ●, ✶. — **Dr.:** Tamburaško, starih vojakov. — ☞ kramarski.

Sv. Benedikt v Slov. gor., ✉ (Gornja Radgona - 12 km): ☐ 753 ha, 3 nas., 20 kmt., 550 preb. — (△ Mrb), ✣, ●. — **Dr.:** Bralno, Čebelar., Sadj., ○. — ⊕. — **Ind.:** ✳, ♂.

Sv. Jurij ob Pesnici (P. T. Zg. Sv. Kungota, Pesnica - 8 km): ☐ 1146 ha, 8 nas., 240 kmt., 985 preb. — (△ L), ✣, ●, ○.

Sv. Jurij v Slov. gor., ✉ (Maribor - 18 km): ☐ 343 ha, 2 nas., 99 kmt., 760 preb. — (△ L), ✣, ●, 2 ✶. — **Dr.:** Pev., Tamburaško, ○. — ☞ 2.

Sv. Križ (P. T. Zg. Sv. Kungota, Maribor - 12 km): ☐ 2981 ha, 3 nas., 131 kmt., 985 preb. — (△ Mrb), ✣, ●, ✶. — Bralno dr. — ⊕ — ♂.

Sv. Marjeta ob Pesnici, ✉, 🔑 (Pesnica pri Mariboru - 4 km): ☐ 590 ha, 3 nas., 104 kmt., 450 preb. — (△ Mrb), ✣, ●, ✶. — ☞ 3.

Sv. Lenart v Slov. gor. — ⊙, ✉, ⁂, 🔑 (Pesnica pri Mariboru - 16 km): ☐ 249 ha, 1 nas., 108 kmt., 853 preb. — △, ✣, ⬬, ●, ✶. — **Dr.:** Sokol, Trg. — 3 ⊕ — **Ind.:** Usnjarna, ♂. ☞ 9.

Sv. Martin pri Vurbergu (P. Vurberg, T. Maribor - 15 km): ☐ 346 ha, 1 nas., 342 preb. — (△ Mrb), ✣, ⬬. — **Dr.:** ✶, Sokol, ○, ⁄. — 3 ⊕.

Sv. Peter pri Mariboru (P. T. Maribor - 5 km) 🚌: ☐ 1353 ha, 7 nas., 334 kmt., 1820 preb. — (△ Mrb), ✣, 2 ●, 2 ✶. — **Dr.:** 2 ✶, ○.

Sv. Trije Kralja v Slov. gor. — Trstenik (P. Sv. Benedikt, Gor. Radgona - 9 km): ☐ 287 ha, 4 nas., 89 kmt., 474 preb. — (△ L).

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Sv. Trojica v Slov. gor., ⊙, ✉ (**T.** Sv. Lenart, 🚂 Maribor - 25 km): ☐ 121 ha, 1 nas., 2 kmt., 352 preb. — (◬ L), ✙, 🍺, ✶. — **Ind.:** Usnjarna, ✳. — ☞ 1.

Ščavnica (**P.** Sv. Ana v Slov. gor., 🚂 Gornja Radgona - 14 km): ☐ 1294 ha, 3 nas., 26 kmt., 885 preb. — (◬ L), 🍺. — ☞ 2.

Šetarova — Radehova (**P. T.** Sv. Lenart, 🚂 Maribor - 24 km): ☐ 521 ha, 2 nas., 30 kmt., 230 preb. — (◬ L).

Špičnik (**P. T.** Zg. Sv. Kungota, 🚂 Maribor - 18 km): ☐ 267 ha, 1 nas., 20 kmt., 255 preb. — (◬ Mrb).

Št. Ilj v Slov. gor., ✉, 🏛, 🛏, 🚂: ☐ 1006 ha, 3 nas., 37 kmt., 1061 preb. — 🏛, (◬ Mrb), ✙, 🍺. — ✶ — Elektr. zadr. — ⊙→ Elektrifikacija. — ☞ 3.

Trate (**P.** Marija Snežna, 🚂 Gornja Radgona - 18 km): ☐ 447 ha, 1 nas., 37 kmt., 245 preb. — (◬ L) — ✳.

Trotkova (**P.** Sv. Benedikt, **T.** Sv. Lenart, 🚂 Gor. Radgona - 12 km): ☐ 356 ha, 1 nas., 9 kmt., 281 preb. — (◬ L).

Velka — Marija Snežna, ✉ (🚂 Sv. Ilj v Slov. gor. - 18 km): ☐ 19.000 ha, 3 nas., 25 kmt., 1890 preb. — (◬ L), 🍺.

Verjane (**P.** Sv. Trojica v Slov. gor., **T.** Sv. Lenart, 🚂 Maribor - 26 km): ☐ 397 ha, 2 nas., 17 kmt., 204 preb. — (◬ L).

Vosek (**P. T.** Sv. Marjeta ob Pesnica, 🚂 Pesnica - 5 km): ☐ 598 ha, 3 nas., 68 kmt., 600 preb. — (◬ Mrb).

Vrtiče (**P. T.** Zg. Sv. Kungota, 🚂 Sv. Ilj v Slov. gor. - 4 km): ☐ 344 ha, 1 nas., 36 kmt., 435 preb. — (◬ Mrb).

Vukovski dol (**P.** Jarenina, **T.** 🚂 Pesnica - 4 km): ☐ 488 ha, 650 preb. — (◬ L).

Zamarkova — Lormanje (**P. T.** Sv. Lenart, 🚂 Pesnica - 17 km): ☐ 676 ha, 2 nas., 15 kmt., 243 preb. — (◬ L).

Zgornja Ročica (**P.** Sv. Ana, **T.** Sv. Lenart, 🚂 Gor. Radgona - 10 km): ☐ 589 ha, 3 nas., 73 kmt., 424 preb. — (◬ L).

Zg. Sv. Kungota, ✉, 🏛, 🛏, (🚂 Pesnica - 13 km): ☐ 1330 ha, 3 nas., 209 kmt., 1063 preb. — (◬ Mrb), ✙, 2 🍺. — **Dr.:** ✶, ◯. — ☞ 2.

Zgornja Voličina (**P. T.** Sv. Lenart, 🚂 Maribor - 15 km): ☐ 777 ha, 1 nas., 22 kmt., 520 preb. — (◬ L).

Zgornji Duplek (**P.** Vurberg, **T.** Ptuj, 🚂 Maribor - 8 km): ☐ 662 ha, 4 nas., 10 kmt., 500 preb. — (◬ Mrb), 🍺, ✶ — ✶ — Brodarska zadr.

Zg. Šentjakobski dol — Sv. Jakob, ✉ (🚂 Pesnica): ☐ 1302 ha, 5 nas., 60 kmt., 1100 preb. — (◬ Mrb), ✙ — ✶.

Zgornji Porčič (**P. Sv.** Trojica v Sl. g., **T.** Sv. Lenart, 🚂 Maribor - 26 km): ☐ 266 ha, 112 kmt., 270 preb. — (◬ L).

Zimica (**P.** Sv. Barbara, 🚂 Maribor - 22 km): ☐ 420 ha, 2 nas., 87 kmt., 431 preb. — (◬ L).

Žice (**P.** Sv. Ana v Sl. g., **T.** Sv. Lenart, 🚂 Maribor - 28 km): ☐ 422 ha, 1 nas., 20 kmt., 251 preb. — (◬ L).

Žikarce (**P.** Sv. Barbara, 🚂 Maribor - 16 km): ☐ 673 ha, 2 nas., 18 kmt., 510 preb. — (◬ L).

Žitence (**P.** Sv. Jurij v Sl. g., 🚂 Maribor - 32 km): ☐ 487 ha, 1 nas., 83 kmt., 390 preb. — (◬ L).

Župetinci (**P.** Sv. Anton v Sl. g., **T.** Sv. Lenart, 🚂 Ptuj - 18 km): ☐ 283 ha, 1 nas., 6 kmt., 254 preb. — (◬ L).

19. SREZ MURSKA SOBOTA (✉, 🏛, 🛏, 🚂).

☐ 596 km², 122 občin, 122 naselbin, 10.288 kmetij, 53.676 prebivalcev (po veri 55% rkt., 40% evang.).

Sr. načelnik: G. Lipovšek.

Sr. referenti: Dr. A. Gregorc (san.), J. Samec (vet.), G. Miklavžič (šum.), G. Čižek (šol.), L. Konarski (vojni).

Član banskega veča: Fafrlik Franc, župnik iz Kančove.

Pristojnost: Okrožni inspektorat (◔): Maribor. **Tehniški oddelek:** Maribor. **Davčna uprava** (⊠), **Katastrska uprava** in **Fin. kontrola** (🏛): Murska Sobota.

Sodišča. Okrožno (⚖): Maribor. — Okrajno (◬): Murska Sobota.

Cerkve: 12 rkt. (✙), 9 evang. (✠) in sinagoga (✡).

Bolnica (🛏): Murska Sobota.

Prosveta: 1 gimnazija in 50 osn. šol (🍺), 25 nar. knj. in čitalnic (✶), 1 poljed. šola v Rakičanu.

Društev in zadrug: 55.

Dom. obrt: lončarstvo.

Denarni zavodi: Prekmurska, 12 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: tovarna mesnih izd., 2 mlina (✳), 3 žage (♂), 2 opekarni (◬).

Izvaža se: meso in živina.

Znamenitosti: Rkt. cerkva v Tišini, Martjancih in kapela u Selu in Boreči.

Občine:

Adrijanci (**P.** 🚂 Petrovci): ☐ 532 ha, 95 kmt., 400 preb.

Andrejci (**P. T.** Martjanci, 🚂 Puconci - 7 km): ☐ 470 ha, 1 nas., 73 kmt., 310 preb. — 🍺, ✶, 🍾.

Bakovci (**P. T.**, 🚂 Murska Sobota - 5 km): ☐ 755 ha, 1 nas., 1075 preb. — 🍺, 🍾. — **Ind.:** ✳, ♂.

Berkovci (**P.** Prosenjakovci, 🚂 Petrovci - 12 km): ☐ 161 ha, 1 nas., 34 kmt., 122 preb.

Beznovci Novi (**P.** Cankova, **T.** Murska Sobota, 🚂 Puconci - 9 km): ☐ 118 ha, 2 nas., 61 kmt., 57 preb.

Beznovci Stari (**P.** Bodonci, 🚂 Puconci - 10 km): ☐ 205 ha, 42 kmt., 194 prb.

Bodonci, ✉ (🚂 Puconci - 9½ km): ☐ 737 ha, 167 kmt., 920 preb. — ✠, 🍺, ✳, 🍾.

Bokrači (**P.** Puconci): ☐ 272 ha, 34 kmt., 164 preb.

Boreča (**P.** Gor .Petrovci, 🚂 Stanjevci - 4 km): ☐ 346 ha, 1 nas., 52 kmt., 303 preb.

Borejci (**P. T.** Rankovci, 🚂 Murska Sobota - 7 km): ☐ 363 ha, 1 nas., 20 kmt., 286 preb.

Brezovci (**P.** 🚂 Puconci - 3½ km): ☐ 439 ha, 1 nas., 70 kmt., 360 preb. — 🍺, 🍾. — 2 ⊕.

Budinci (**P.** Vel. Dolenci, 🚂 Šalovci - 5 km): ☐ 615 ha, 1 nas., 74 kmt., 340 preb. — 🍺.

Cankova ✉, 🛏 (🚂 Radinci - 10 km): ☐ 355 ha, 1 nas., 60 kmt., 550 preb. — ✙, 2 🍺, ✳ — ☞ 2. — 🚌.

Čikečka vas (**P.** Prosenjakovci, 🚂 Murska Sobota - 18 km): ☐ 425 ha, 1 nas., 60 kmt., 232 preb. — 🍾.

Čepinci (**P.** Petrovci, 🚂 Šalovci - 6 km): 760 preb.

Črnelavci (**P. T.**, 🚂 Murska Sobota - 2 km): 32 kmt., 300 preb.

Dankovci (**P.** 🚂 Mačkovci - 2½ km): ☐ 455 ha, 1 nas., 51 kmt., 297 preb.

Dolič (P. Gor. Lendava, Mačkovci - 12 km): ☐ 610 ha, 1 nas., 72 kmt., 755 preb. — ♂.

Dolina (P. Puconci, Murska Sobota - 6 km): ☐ 339 ha, 1 nas., 56 kmt., 230 preb.

Dolnji Slaveči (P. Gor. Lendava, Mačkovci - 20 km): ☐ 564 ha, 1 nas., 142 kmt., 820 preb. — ●.

Domajinci (P. Cankova, Mur. Sobota - 18 km): ☐ 328 ha, 1 nas., 32 kmt., 395 preb. — 5 ✳.

Domanjševci (P. Križevci - 4 km): ☐ 1152 ha, 1 nas., 150 kmt., 620 preb. — ✠, ●.

Fikšinci (P. Rogaševci, Mur. Sobota - 26 km): ☐ 279 ha, 1 nas., 11 kmt., 397 preb. — ●.

Fokovci (P. Prosenjakovci, Murska Sobota - 13 km): ☐ 610 ha, 1 nas., 90 kmt., 390 preb. — ●, ✶, ✈.

Gederovci (P. T. Rankovci, Sl. Radinci - 4 km): ☐ 176 ha, 32 kmt., 186 preb. — ●, ✶.

Gerlinci (P. Cankova, Slatina Radinci - 18 km): ☐ 558 ha, 1 nas., 82 kmt., 696 preb. — ✳, ✈.

Gorica (P. Puconci - 2 km): ☐ 357 ha, 1 nas., 85 kmt., 389 preb. — ✈.

Gornja Lendava, ✉, ⁂, 🛏 (Gor. Lendava - 11 km): 1 nas., 183 kmt., 1064 preb. — ✙, ●, ✶. — **Dr.:** zdr., tamb., ○, ✈. — **Zadr.:** sadj., mlek. - ⊕ - **Ind.:** ♂, ✳. — ☞ 5. — ■.

Gornji Črnci (P. Cankova, Murska Sobota - 16 km): ☐ 158 ha, 1 nas., 27 kmt., 180 preb.

Gornji Petrovci, ✉, : ☐ 521 ha, 1 nas., 94 kmt., 426 preb. — ✠, ●, ✶, ✈.

Gornji Slaveči (P. Rogaševci, Mačkovci - 15 km): ☐ 471 ha, 1 nas., 110 kmt., 815 preb. ✠, ●, ✶, ✈.

Gradišče (P. T. Rankovci, Mur. Sobota - 6 km): ☐ 279 ha, 1 nas., 68 kmt., 367 preb. — ●.

Hodoš, ✉, : ☐ 1275 ha, 1 nas., 103 kmt., 500 preb. — ⌂, ✠, ●, ✈, ♂ — ☞ 6.

Ivanjševci (P. Prosenjakovci, Šalovci - 6 km): ☐ 235 ha, 1 nas., 30 kmt., 140 preb. — **Dr.:** ✈, Godbeno.

Ivanovci (P. Prosenjakovci, Murska Sobota - 14 km): ☐ 416 ha, 3 nas., 75 kmt., 324 preb. — ✈.

Kančevci (P. Križevci, Petrovci - 7 km): ☐ 409 ha, 58 kmt., 255 preb. — ✙, ●. — ☞ 3.

Korovci — Cankova, ✉ (Murska Sobota - 17 km): ☐ 520 ha, 1 nas., 53 kmt., 300 preb. ✈.

Kuštanovci (P. Mačkovci, Gornja Lendava - 3 km): ☐ 564 ha, 80 kmt., 450 preb.

Košarjevci (P. Križevci v Prekmur., Moščanci - 6 km): ☐ 287 ha, 33 kmt., 160 preb.

Kovačevci (P. Gornja Lendava, Mačkovci - 6 km): ☐ 296 ha, 1 nas., 40 kmt., 255 preb.

Krajna (P. T. Rankovci, Slatina Radinci - 5 km): ☐ 471 ha, 55 kmt., 329 preb.

Kramarovci (P. Rogaševci, Slat. Radenci - 24 km): ☐ 217 ha, 1 nas., 43 kmt., 259 preb. ●. — ⊕.

Krašči (P. Cankova, M. Sobota - 20 km) : ☐ 357 ha, 1 nas., 78 kmt., 450 preb.

Križevci v Prekmurju, ✉ (Petrovci - 5 km): ☐ 1341 ha, 1 nas., 257 kmt., 1117 preb. — ●, ✶, ✈, ◎ — ⊕ — ☞ 3.

Krnci (P. T. Martjanci, Puconci - 6 km): ☐ 261 ha, 1 nas., 26 kmt., 113 preb. — ✈.

Krog (P. T., Mur. Sobota - 4 km): ☐ 848 ha, 1 nas., 125 kmt., 850 preb. — ●, ✶, ✈.

Krplivnik (P. Hodoš): ☐ 374 ha, 1 nas., 54 kmt., 232 preb. — ✈ — ✳.

Kruplivnik (P. Gor. Lendava - 8 km): ☐ 568 ha, 83 kmt., 520 preb. — ●, ✶.

Kukeč (P. Križevci, Petrovci - 8 km): ☐ 333 ha, 1 nas., 68 kmt., 300 preb.

Kupšinci (P. T., Murska Sobota - 4 km): ☐ 585 ha, 1 nas., 71 kmt., 348 preb. — ●, ✶.

Kuzma (P. Gor. Lendava, Mačkovci - 14 km): ☐ 360 ha, 1 nas., 60 kmt., 586 preb. — ●, ✶, ✈.

Lemerje (P. Puconci - 4 km): ☐ 497 ha, 75 kmt., 350 preb.

Lončarjevci (P. Križevci, Petrovci): ☐ 342 ha, 55 kmt., 237 preb. — ✈.

Lucova (P. Petrovci - 4 km): ☐ 261 ha, 50 kmt., 220 preb.

Lukačevci (P. T., Murska Sobota - 5½ km): ☐ 158 ha, 52 preb.

Mačkovci, ✉, : ☐ 561 ha, 34 kmt., 186 preb. — ●.

Mali Dolenci (P. Vel. Dolenci, Solovci - 3 km): ☐ 232 ha, 1 nas., 30 kmt., 136 preb.

Markišavci (P. T., Mur. Sobota): ☐ 296 ha, 42 kmt., 180 preb.

Markovci (P. Petrovci, Šalovci - 5 km): ☐ 775 ha, 1 nas., 121 kmt., 613 preb. — ✙, ●, ✶, ✈. — ⊕.

Martjanci, ✉, ⁂, 🛏, (M. Sobota - 4 km): ☐ 370 ha, 1 nas., 70 kmt., 426 preb. — ✙, ●, ✶ — ⊕ — ☞ 3.

Matjaševci (P. Gornja Lendava, Mačkovci - 14 km): ☐ 341 ha, 1 nas., 40 kmt., 363 preb.

Mlajtinci (P. T., Mur. Sobota): ☐ 596 ha, 224 preb.

Moravci (P. T. Martjanci, Mur. Sobota - 7 km): ☐ 844 ha, 1 nas., 175 kmt., 705 preb. — ✠, ●, ✈. — Živ. zadr.

Moščanci, (P. Mačkovci): ☐ 308 ha, 1 nas., 60 kmt., 351 preb. — ●, ✈.

MURSKA SOBOTA — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, , : ☐ 1603 ha, 1 vas, 382 hiše, 3200 preb.

Član banskega veča: Benk Josip, industrijalec in predsednik občine.

Uradi: △, ⊠, ⌂, Katastrska uprava. — ⚠, ✙, ✠, Izrael. rabinat. — **Šole:** real. gimn., ●, Φ, rkt. in evang. dijaški domi, ✶. — **Štampa:** 2 tednika, 1 mesečnik. — **Dr.:** Sokol, Kolo J. S., Meščanski dom, Gremij trgovcev, Šp. klub. — **Zadr.:** ✠ in Gost. — ⊕ — **Ind.:** Tov. mesnih izdelkov, ✳. — Kino. — ☞ 1.

Motovilci (P. G. Lendava, Mačkovci - 12 km): ☐ 348 ha, 80 kmt., 456 preb.

Murski Črnci (P. T., Murska Sobota - 5 km): ☐ 350 ha, 30 kmt., 300 preb.

Murski Petrovci (P. T. Rankovci, Slatina Radenci - 3 km): ☐ 161 ha, 1 nas., 150 preb.

Nemčevci (P. T., Murska Sobota - 3 km): ☐ 321 ha, 45 kmt., 196 preb.

Neradnovci (P. Petrovci - 6 km): ☐ 417 ha, 1 nas., 67 kmt., 332 preb.

Noršinci — Murska Sobota, ✉, ⁂ (- 4 km): ☐ 358 ha, 1 nas., 50 kmt., 285 preb.

Nuskova (P. Rogaševci, Mačkovci - 16 km): ☐ 281 ha, 85 kmt., 510 preb. — ✈.

Ocinje (P. Rogaševci, Slat. Radenci - 28 km): ☐ 299 ha, 1 nas., 55 kmt., 317 preb.

Otovci (P. Mačkovci - 4 km): ☐ 680 ha, 1 nas., 503 preb.

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Panovci (P. Križevci - 2 km): ☐ 349 ha, 210 preb.

Pečarjevci (P. Mačkovci, Puconci - 3 km): ☐ 811 ha, 100 kmt., 560 preb. — ✠, ●, ✶.

Peskovci (P. Križevci, Petrovci - 3 km): ☐ 374 ha, 50 kmt., 201 preb. — ⚲.

Pertoča (P. Rogaševci, M. Sobota - 23 km): ☐ 474 ha, 1 nas., 18 kmt., 635 preb. — ✠, ●, ✶, ⚲. — ☞ 2.

Petanjci (P. T. Rankovci, Slatina Radinci): ☐ 763 ha, 84 kmt., 622 preb. — Vrelo mineralne kisele vode. — ⚲.

Polana (P. Puconci - 5 km): ☐ 150 ha, 47 preb.

Pordašinci (P. Prosenjakovci, Mur. Sobota - 18 km): ☐ 244 ha, 24 kmt., 110 preb.

Poznanovci (P. Bodonci, Mačkovci - 5 km): ☐ 372 ha, 60 kmt., 325 preb.

Predanovci (P. Puconci - 1½ km): ☐ 346 ha, 54 kmt., 280 preb. — ●.

Prosečka vas (P. Mačkovci, Gor. Lendava - 2 km): ☐ 410 ha, 1 nas., 58 kmt., 335 preb.

Prosenjakovci, ✉, ⁂ (Mur. Sobota - 16½ km): ☐ 672 ha, 1 nas., 105 kmt., 435 preb. — ●, ⚲. Eksport-klavnica. — ☞ 4.

Puconci, ✉, 🛏, : ☐ 506 ha, 1 nas., 110 kmt., 518 preb. — ⁂, ●, ✶. — ⊕ — △ — Pletarstvo. — ☞ 4.

Puževci (P. Bodonci, Puconci - 7 km): ☐ 259 ha, 1 nas., 60 kmt., 260 preb. — ☞ 1.

Radovci (P. Gor. Lendava, Mačkovci - 5 km): ☐ 486 ha, 1 nas., 91 kmt., 556 preb. — ⚲.

Rakičan (P. T., M. Sobota - 3 km): ☐ 1050 ha, 1 nas., 86 kmt., 665 preb. — ◑, ⚲, ⓘ — ☞ 5.

Rankovci, ✉, ⁂, 🛏, (M. Sobota - 6 km): ☐ 258 ha, 1 nas., 48 kmt., 352 preb. — ⚲.

Ratkovci (P. Prosenjakovci, Petrovci - 9 km): ☐ 277 ha, 1 nas., 37 kmt., 160 preb.

Rogaševci, ✉ (Mačkovci - 15 km): ☐ 298 ha, 525 preb. — .

Ropoča (P. Rogaševci, Puconci - 16 km): ☐ 330 ha, 1 nas., 20 kmt., 370 preb.

Satahovci (P. T. Murska Sobota - 6 km): ☐ 600 jut., 1 nas., 13 kmt., 274 preb.

Sebeborci (P. T. Martjanci, Puconci - 4 km): ☐ 780 ha, 1 nas., 120 kmt., 600 preb. — ●, ⚲.

Selo (P. Prosenjakovci, T. Murska Sobota - 15 km): ☐ 920 ha, 1 nas., 160 kmt., 803 preb.

Serdica (P. Rogaševci, Mur. Sobota - 27 km): ☐ 502 ha, 1 nas., 125 kmt., 700 preb. — ●, ✶, ⚲, ✳.

Skakovci (P. Cankova, S. Radenci - 8 km): ☐ 543 ha, 1 nas., 63 kmt., 370 preb.

Sodišinci (P. T. Rankovci, Slatina Radenci - 3 km): ☐ 285 ha, 1 nas., 47 kmt., 300 preb.

Sotina (P. Rogaševci, Mur. Sobota - 28 km): ☐ 434 ha, 2 nas., 112 kmt., 649 preb. — **Dr.:** ⁂, ⚲.

Središče (P. Prosenjakovci, Hodoš - 7 km): ☐ 380 ha, 1 nas., 45 kmt., 200 preb. — ⚲.

Stanjevci, (P. Petrovci, T. Murska Sobota): ☐ 679 ha, 1 nas., 510 preb. — ●.

Strukovci (P. Bodonci, Puconci): ☐ 433 ha, 1 nas., 57 kmt., 309 preb. — ●, ✶, ⚲.

Sv. Jurij (P. Rogaševci, Mačkovci - 15 km): ☐ 382 ha, 119 kmt., 626 preb. — ✠, ●.

Šalamonci (P. Puconci): ☐ 541 ha, 1 nas., 95 kmt., 480 preb.

Šalovci, (P. Vel. Dolenci): ☐ 1566 ha, 1070 preb. — 2 ●, ✶, ⚲.

Šulinci (P. Petrovci - 3 km): ☐ 563 ha, 1 nas. 506 preb. — ●.

Tešanovci (P. T. Martjanci, Mur. Sobota - 8½ km): ☐ 1062 ha, 1 nas., 187 kmt., 887 preb. ●, ⚲.

Tišina (P. T. Rankovci, Mur. Sobota - 7½ km): ☐ 263 ha, 1 nas., 43 kmt., 336 preb. — ✠, ●. — ✶.

Topolovci (P. Cankova, Puconci - 16 km): ☐ 268 ha, 1 nas., 48 kmt., 142 preb.

Trdkova (P. Gor. Lendava, Mačkovci - 12 km): ☐ 859 ha, 1 nas., 100 kmt., 780 preb. — ●, ✶.

Tropovci (P. Rankovci, Mur. Sobota - 6 km): 265 ha, 1 nas., 57 kmt., 365 preb.

Vadarci (P. Bodonci, Puconci - 10 km): ☐ 578 ha, 1 nas., 110 kmt., 351 preb. — ⚲.

Vanča vas (P. T. Rankovci, Murska Sobota - 6 km): ☐ 351 ha, 1 nas., 52 kmt., 327 preb.

Vaneča (P. Puconci, T. Mur. Sobota, Vaneča - 2 km): ☐ 592 ha, 92 kmt., 426 preb. — ⚲.

Večeslavci (P. Rogaševci, Puconci): ☐ 517 ha, 138 kmt., 700 preb.

Veliki Dolenci, ✉ (Šalovci - 4 km): ☐ 519 ha, 1 nas., 98 kmt., 397 preb. — ⚲, ✶.

Veščica (P. T., Mur. Sobota - 4 km): ☐ 301 ha, 1 nas., 59 kmt., 280 preb.

Vidonci (P. Gor. Lendava, Gor. Mačkovci): ☐ 738 ha, 142 kmt., 890 preb. — ⚲, ✶.

Vučja Gomila (P. Prosenjakovci, Murska Sobota - 16 km): ☐ 1000 ha, 1 nas., 170 kmt., 670 preb.

Zenkovci (P. Bodonci, Puconci - 8 km): ☐ 417 ha, 83 kmt., 458 preb.

Ženavlje (P. Petrovci - 6 km): ☐ 351 ha, 1 nas., 71 kmt., 413 preb. — ●.

---

20. SREZ NOVO MESTO (✉, ⁂, 🛏, ,).

☐ 931 km², 23 občin, 616 naselbin, 8500 kmt., 45.446 prebivalcev (po veri 100% rkt.).

Sr. načelnik: F. Loger. **Zamenik:** A. Krajšek. **Sr. referenti:** Dr. V. Gregorič (san.), F. Malasek (polj.), J. Stupar in J. Vandot (vet.), I. Pirnat (šol.), ing. F. Šulgaj (šumarski).

Član banskega veča: Kulovec Dr. Ivan, b. minister iz Novog Mesta.

Pristojnost: Tehnički oddelek, Davčna uprava (⊠), **Katastrska upr.** in **Fin. kontrola** (): Novo Mesto.

Bolnice (🛏) 2: Novo Mesto i Kandija.

Sodišča. Okrožno (⚖): Novo Mesto. — Okrajna (△): Novo Mesto (N.), Žužemberk (Ž.), Trebnje (T.).

Cerkve: 27 rkt. (✠).

Prosveta: 1 gimnazija, 2 meščanski (🎓) in 44 osn. šole (●), 9 nar. knj. in čitalnic, Polj. šola v Grmu.

Društev in zadrug: 40.

Prirodno blago: gozdovi.

Hišna obrt: škafi, brenta. — Razsadnik v Brščljinu.

Denarni zavodi: 14 hranilnic in posojilnic (⊕).

Industrija: 4 tovarne, 2 mlina (✳), 15 žag (♂), 1 opekarna (△).

Izvaža se: les.

Znamenitosti: Številni stari gradovi.

Občine:

Ajdovec (P. T. Žužemberk, Straža-Toplice - 12 km): ☐ 3438 ha, 11 nas., 122 kmt., 748 preb. — (△ Ž), ✣, ●.

Ambrus (P. Zagradec, T. Žužemberk, Stična - 16 km): ☐ 4137 ha, 13 nas., 300 kmt., 1513 preb. — (△ Ž), ✣, 2 ●. — **Dr.:** ✳, ⁄. — **Zadr.:** Živ., Mlek. — 2 ⊕. — Lesna trg. — ⊙→ Elektrifikacija.

Bela cerkev, ✉ (Novo mesto - 14 km): 11 nas., 254 kmt., 1230 preb. — (△ N), ✣, ●.

Brusnice, ✉ (T. Novo mesto - 9 km): ☐ 3368 ha, 11 nas., 400 kmt., 2000 preb. — (△ N), 2 ●, ✳. — **Dr.:** ✳, ⁄. — 2 ⊕. — ☞ 18. III.

Črmošnjice, ✉ (T. Semič): ☐ 5007 ha, 28 nas., 200 kmt., 1395 preb. — (△ N), ✣, 3 ●. — ⁄. — **Ind.:** ♂, Elektrarna. — ☞ 3. — ⊙→ Elektrifikacija, vodovod.

Dobrnič, ✉ (T. Trebnje): 31 nas., 2800 preb. — (△ T), ✣, ●. — ◯.

Dvor — Markovec, ✉, ⁂ (Struža Toplice - 13 km): 14 nas., 118 kmt., 1300 preb. — (△ Ž), ●.

Gorenje polje (P. Straža - 3 km, T. Toplice): ☐ 600 ha, 5 nas., 26 kmt., 400 preb. — (△ N), ●.

Mirna, ✉, ⁂, : ☐ 3331 ha, 40 nas., 497 kmt., 2941 preb. — (△ T), ✣, ●. — ✵. — ♂. — ☞ 2.

Mirna peč, ✉, ⁂, : ☐ 5514 ha, 39 nas., 300 kmt., 3500 preb. — (△ N), ✣, 2 ●. — ◯. — 2 ⊕. — ♂. — ☞ 5.

NOVO MESTO — ⊙, ✉, ⁂, , , : ☐ 266 ha, 5 nas., 450 hiš, 3500 preb.

Župan: Dr. J. Režek. **Tajnik:** F. Avsec.

Član banskega veča: Režek dr. Josip, advokat in predsednik občine.

Uradi: △, ⊠, , katast. uprava, gradb. sekcija.

2 . — Šol. poliklinika. — ⚠, △, ✣. Frančiškanski samostan.

Šole: Real. gimnazija, , 2 ●, ◑, Srednja kmetijska, Trgovska, Poljoprivredna (◑).

Dr.: ✳, Sokol, J. M., Glazb. Matica, C. K., Kolo J. S., Godbeno, ⁂, Ferijalni savez, ⁄.

Ind.: Keramičnih izdelkov in perila.

■, 5 ✕, 2 ♁, Koncertna dvorana, Kino. — Kopališče na Krki. — ☞ 5.

→ Ferdo Seidl, geolog.

Orehovica (P. T. Sv. Jernej, Novo mesto - 16 km) : ☐ 2052 ha, 13 nas., 293 kmt., 1400 preb. — (△ N), ●. — **Dr.:** ⁄, ◯.

Poljane (P. T. Toplice, Straža-Toplice - 8 km): 7 nas., 40 kmt., 450 preb. — (△ N), ✣, ●. — ♂.

Prečna, ✉ (T. Novo mesto - 3 km): 24 nas., 384 kmt., 3568 preb. — (△ N), ✣, ●, ✳. — **Dr.:** ✳, ⁄, ◯. — ⊕. — **Ind.:** △, 2 ♂.

Sela pri Šumberku (P. Zagradec, T. Št. Vid pri Stični, Radohova vas - 7½ km): ☐ 1659 ha, 13 nas., 90 kmt., 600 preb. — (△ T), ✣, ●. — **Dr.:** ⁄, Sadj. vrt., ◯. — 2 ⊕.

Smuka (P. Stari log, T. Kočevje - 20 km): 5 nas., 178 kmt., 1005 preb. — (△ Ž), ●.

Šmihel-Stopiče — Kandija (P. T. Novo mesto): ☐ 14.000 ha, 71 nas., 1523 kmt., 9000 preb. — (△ N), ✣, , 7 ●, 2 gosp. šole. — 3 ⁄. — **Ind.:** Tov. parketov, ♂. — ☞ 12.

Št. Peter, ✉ (T. Novo mesto - 6 km): ☐ 3310 ha, 41 nas., 2064 preb. — (△ N), , ●, ✳. — ✳. — 2 ⊕.

Toplice, ✉, ⁂, (Straža-Toplice - 5 km): ☐ 3258 ha, 21 nas., 489 kmt., 3011 preb. — (△ N), ✣, 2 ●, ✳. — ⊕ — 5 ✳; **Dr.:** Sokol, Bralno. — (vis. 179 m). — 1 ■. — → D. Gregorc, šol. upr. in starosta Sokola.

Trebnje — Dolensko, ✉, ⁂, , : ☐ 5163 ha, 44 nas., 628 kmt., 3494 preb. — (△ T), 2 ●, ✳. — ✵. — ☞ 3.

Velika Loka, ✉, ⁂, : ☐ 5050 ha, 39 nas., 346 kmt., 3154 preb. — (△ T), 2 ●. — Mlek. zadr. — ☞ 8.

Zagradec, ✉ (Stična - 11 km): ☐ 1139 ha, 10 nas., 202 kmt., 1002 preb. — (△ Ž), ✣, ●. — **Dr.:** ✳, ⁄. — ☞ 2.

Žužemberg — ⊙, ✉, ⁂ (Stična - 22 km): ☐ 10.225 ha, 35 nas., 960 kmt., 5000 preb. — △, ✣, 5 ●, ✳. — **Dr.:** ✳, ✵, ⁄. — 3 ⊕. — 9 ✳. — ☞ 10.

---

21. SREZ PTUJ (✉, ⁂, ,).

☐ 814 km², 111 občin, 297 naselbin, 15.973 kmetij, 69.285 preb. (po veri 99% rkt.).

Sr. načelnik: Dr. P. Vavpotič. — **Zamenik:** Dr. Z. Bratina.

Sr. referenti: Dr. V. Vrečko (san.), B. Zavadilik i V. Jedlička (vet.), R. Mahnič (prav.), J. Gorup (prosv.), inž. A. Ružič (šum.), J. Zupanc (polj.).

Član banskega veča: Veršič Ivan, predsednik iz Sv. Marka.

Pristojnost: Okr. inspektorat (◔): Maribor. **Tehniški oddelek** in **Šumarski referent:** Maribor. **Davčna** (⊠) in **Katast. uprava** in **Bolnica** (): Ptuj.

Sodišča. Okrožno (⚠): Maribor. — Okrajna (△): Ormož (O), Ptuj (P).

Cerkve: 28 (✣).

Prosveta: 1 gimnazija, 2 meščanski (→) in 38 osn. šol (●) 52 nar. knj. in čitalnic (✳).

Društev: 81; **zadrug:** 16.

Prirodno blago: Premog.

Gospodarstvo: Pletenine iz vrbe.

Denarni zavodi: 23 posojilnic in hranilnic (⊕).

Industrija: 5 tovarn tanina, 2 ⚒, 4 opekarne (△), 8 mlinov (✳), 1 žaga (♂).

Izvaža se: stavbeni les.

☞ 2. — **Znamenitosti:** Rimske izkopnine (muzej).

Občine:

Bišečki Vrh (P. Sv. Bolfenk v Sl. g., T. Ptuj - 13 km): ☐ 479 ha, 3 nas., 350 preb. — (△ P).

Borovci (P. T. Moškanjci - 3 km): ☐ 156 ha, 1 nas., 46 kmt., 246 preb. — (△ P). — ✳.

Bratonečice (P. Sv. Tomaž, T. Vel. Nedelja, Osluševci - 4 km): ☐ 734 ha, 5 nas., 56 kmt., 733 preb. — (△ O).

Brebrovnik (P. Sv. Miklavž pri Ormožu, T. Ormož - 6 km): 3 nas., 274 kmt., 1038 preb. — (△ O).

Breg pri Ptuju (P. T. Ptuj): ☐ 1042 ha, 5 nas., 175 kmt., 1585 preb. — (△ P), ●. — **Dr.:** za vzdrževanje občinske cerkve sv. Roka. — Agr. z., ◯, ◯. — **Ind.:** Usnjarska, 3 ✳. — Rimski tempelj »Mitreum«. ☞ 2. ⚒. 3 ✕.

(Znaki in okrajšave glej str. 276.)

Brstje (P. T. Ptuj - 3 km): ☐ 289 ha, 2 nas., 74 kmt., 499 preb. — (△ P). — Spomenik iz turških časov.

Bukovci (P. T. Ptuj - 8 km): ☐ 656 ha, 1 nas., 22 kmt., 700 preb. — (△ P). — 🎣.

Cirkovci, ✉, (T. Pragersko): 7 nas., 282 kmt., 1462 preb. — (△ P), ✙, ●.

Cvetkovci (P. Vel. Nedelja, Osluševci - 2 km): ☐ 778 ha, 2 nas., 116 kmt., 564 preb. — (△ O). — **Dr.:** ✶, 🎣.

Desenci (P. Sv. Urban, T. Ptuj - 11 km): ☐ 187 ha, 1 nas., 26 kmt., 120 preb. — (△ P).

Dolena (P. T. Ptuj - 12 km): ☐ 1100 ha, 3 nas., 290 kmt., 800 preb. — (△ P), ●. — Vinogr.

Dolič — Sv. Urban, ✉ (Ptuj - 9 km): 1 nas., 98 kmt., 182 preb. — (△ P).

Dragovič (P. Juršinci, Ptuj - 14 km): ☐ 512 ha, 5 nas., 94 kmt., 338 preb. — (△ P). — Sokol.

Dravci — Soviče (P. Sv. Vid, T. Ptuj, Hajdin - 10 km): ☐ 289 ha, 3 nas., 112 kmt., 450 preb. — (△ P). — ☞ 3.

Drstelja (P. Ptuj - 6 km): ☐ 399 ha, 1 nas., 50 kmt., 220 preb. — (△ P).

Formin (P. Sv. Marjeta, Moškanjci - 4 km): ☐ 318 ha, 1 nas., 52 kmt., 251 preb. — (△ P).

Frankovci (P. T. Ormoč - 4 km): ☐ 767 ha, 2 nas., 92 kmt., 516 preb. — (△ O). — 🎣.

Gajovci (P. Sv. Marjeta, Moškanjci - 5 km): ☐ 427 ha, 2 nas., 60 kmt., 346 preb. — (△ P). — 🎣.

Gorenjski Vrh (P. Zavrče, Moškanjci - 8 km): ☐ 731 ha, 4 nas., 14 kmt., 769 preb. — (△ P). — 🎣.

Gor. Pristava (P. T. Ptuj, Hajdina - 8 km): ☐ 728 ha, 2 nas., 71 kmt., 350 preb. — (△ P).

Gradišča (P. Sv. Barbara, Moškanjci - 8 km): ☐ 494 ha, 1 nas., 178 kmt., 562 preb. — (△ P).

Gruškovec — Sv. Barbara (P. Sv. Barbara v. Hal. Moškanjci - 9 km): ☐ 531 ha, 3 nas., 170 kmt., 1114 preb. — (△ P). — ☞ 3.

Gruškovje (P. Podlehnik, Ptuj - 18 km): ☐ 1439 ha, 7 nas., 248 kmt., 950 preb. — (△ P).

Hajdina (P. T. Ptuj): ☐ 781 ha, 2 nas., 57 kmt., 969 preb. — (△ P), ✙, ●, ✶. — 🎣. — Strojna zadr.

Hardek (P. T. Ormož): ☐ 466 ha, 2 nas., 45 kmt., 378 preb. — (△ O). — 🎣.

Hermanci (P. Sv. Miklavž pri Ormožu, Pavlovci - 8 km): ☐ 476 ha, 2 nas., 111 kmt., 508 preb. — (△ O).

Hlaponci (P. Juršinci, T. Ptuj, Moškanjci - 6 km): ☐ 650 ha, 2 nas., 114 kmt., 486 preb. — (△ P).

Hum (P. T. Ormož, Pušenci - 2½): ☐ 669 ha, 1 nas., 109 kmt., 480 preb. — (△ O), ●. — Kamenolom.

Janežovci (P. Sv. Urban, T. Ptuj - 6 km): ☐ 588 ha, 4 nas., 78 kmt., 370 preb. — (△ P). **Ind.:** △, ♂.

Jastrebci (P. Sv. Bolfenk, T. Središče ob Dravi - 6 km): ☐ 183 ha, 1 nas., 275 preb. — (△ O).

Jiršovci (P. Sv. Urban, T. Ptuj - 11 km): ☐ 555 ha, 4 nas., 304 preb. — (△ P).

Jurovce — Tržec (P. Sv. Vid, Hajdin - 5 km): ☐ 357 ha, 2 nas., 40 kmt. — (△ P).

Kicar (P. T. Ptuj - 5 km): ☐ 250 ha, 1 nas., 635 preb. — (△ P).

Kog (P. Sv. Bolfenk, T. Središče - 9 km): ☐ 480 ha, 2 nas., 699 preb. — (△ O). — Bralno dr., Vinarska zadr.

Krčevina (P. T. Ptuj - 4 km): ☐ 532 ha, 6 nas., 257 kmt., 1200 preb. — (△ P), 2 ●. — Bralno dr.

Lahonci (P. Sv. Tomaž, Ivanjkovci - 2 km): ☐ 402 ha, 500 preb. — (△ O).

Lancova Vas — Ptuj (P. Sv. Vid, Hajdin - 5 km): ☐ 435 ha, 1 as., 80 kmt., 435 preb. — (△ P).

Levanjci (P. Sv. Urban, T. Ptuj - 11 km): ☐ 1015 ha, 2 nas., 57 kmt., 300 preb. — (△ P).

Litmerk — Libanja (P. T. Ormož, Pavlovci): ☐ 782 ha, 4 nas., 177 kmt., 327 preb. — (△ O).

Ločič (P. Sv. Urban, Ptuj - 14 km): 2 nas., 91 kmt., 355 preb. — (△ P).

Majšperg (P. Ptujska Gora, T. Strniše, Sv. Lovrenc na Dr. p. — - 9 km): ☐ 2997 ha, 10 nas., 256 kmt., 1299 preb. — (△ P), ✙, ●. — 🎣. — **Ind.:** ⚒, tov. tanina in strojil.

Mala Vas (P. Sv. Marjeta, Moškanjci - 3 km): ☐ 266 ha, 1 nas., 30 kmt., 265 preb. — (△ P). — ☞ 3.

Mestni Vrh (P. T. Ptuj - 3 km): 1 nas., 122 kmt., 590 preb. — (△ P).

Mezgovci (P. T. Moškanjci): ☐ 277 ha, 1 nas., 67 kmt., 306 preb. — (△ P).

Mihalovci (P. T. Ivanjkovci): ☐ 485 ha, 2 nas., 112 kmt., 505 preb. — (△ O), ●. — **Dr.:** ✶, Bralno, 🎣, ○. — **Zadr.:** ✻, vinarska, ✻. — **Ind.:** Elektrarna, ✳. — ☞ v decembru. — ⊙→ Elektrifikacija.

Moškanjci, ✉, ✻, : ☐ 552 ha, 2 nas., 95 kmt., 498 preb. — (△ P).

Muretinci (P. Sv. Marjeta, Moškanjci - 5 km): ☐ 353 ha, 1 nas., 60 kmt., 320 preb. — (△ P). — ⊕.

Nova Cerkev (P. Podlehnik, T. Ptuj, Hajdina - 12 km): ☐ 546 ha, 3 nas., 165 kmt., 507 preb. — (△ P). — ♂.

Obrež (P. T. Središče ob Dr. - 3 km): ☐ 1270 ha, 2 nas., 78 kmt., 950 preb. — (△ O).

ORMOŽ — ⊙, ✉, ✻, , : ☐ 582 ha, 2 nas., 186 kmt., 1150 preb.

Mesto je ustanovljeno v 12. stoletju, do l. 1850. je imelo lastno pravico.

Uradi: ☒, . — (△ O). — ✙.

Šole: , ●, ⓘ, ✶.

Dr.: 2 ✶, Sokol, J. M., Inv., Rdeči križ, 2 ○, 🎣. — Gremij trg.

Zadr.: ✻, Gosp., gost., oblač., mlinarjev.

Ind.: Usnjarna, △, 7 ✳, 2 ♂, Kletarsko dr. z. z. o. z. — 13 . — ■, ✕. — Kino. — ☞ 8. — **Izvoz** vina (Jeruzalemčan in Ljutomerčan), jabolk in sliv, ter živine.

Znamenitosti: Ormoški grad in kapela cerkve iz 12. stol. — ⊙→ Elektrifikacija.

Pacinje — Sp. Velovlak (P. T. Moškanjci - 6 km): ☐ 1223 ha, 3 nas., 44 kmt., 1129 preb. — (△ P), ●. — **Dr.:** Tamb., 🎣.

Pobrežje — Ptuj (P. T. Ptuj, Hajdina - 5 km): ☐ 670 ha, 2 nas., 165 kmt., 1005 preb. — (△ P), , ●. — 🎣.

Podlehnik, ✉ (Ptuj - 10 km): ☐ 418 ha, 3 nas., 99 kmt., 500 preb. — (△ P).

Podvinci (P. T. Ptuj - 4 km): 601 ha, 119 kmt., 569 preb. — (△ P), ✶. — ○.

Polenci (P. T. Moškanjci - 6 km): ☐ 778 ha, 4 nas., 20 kmt., 600 preb. — (△ P).

Polenšak — Bratislavci (P. T. Moškanjci - 8 km): ☐ 550 ha, 2 nas., 121 kmt., 418 preb. — (△ P), ✚, ●, — ⊕.

Prvenci — Sobotinci (P. T. Moškanjci): ☐ 913 jut., 3 nas., 78 kmt., 500 preb. — (△ P).

Ptujska Gora — ⊙, ✉ (Sv. Lovrenc na Drav. p. - 7 km): ☐ 2091 ha, 6 nas., 360 kmt., 1200 preb. — (△ P), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ⊰. — 3 ⊕.

Pušenci, (P. T. Ormož): ☐ 295 ha, 1 nas., 1 nas., 62 kmt., 212 preb. — (△ O).

Rogoznica (P. T. Ptuj - 2½ km): ☐ 648 ha, 3 nas., 80 kmt., 983 preb. — (△ P). — **Dr.:** Bralno, ○, ✎. — Vodna zadr. — 2 △.

Rucmanci (P. Sv. Tomaž, T. Ormož, Vel. Nedelja - 20 km): ☐ 675 ha, 6 nas., 136 kmt., 700 preb. — (△ O).

Runeč — Stanovno (P. Ivanjkovci - 3 km): ☐ 296 ha, 5 nas., 176 kmt., 647 preb. — (△ O), ●. — Vinogr.

Sakušak (P. Juršinci, T. Ptuj - 15 km): ☐ 200 ha, 3 nas., 203 kmt., 800 preb. — (△ P).

Savci (P. Sv. Tomaž, Ormož - 12 km): ☐ 756 ha, 2 nas., 40 kmt., 780 preb. — (△ O).

Sedlašek — Stanošina (P. Podlehnik, Hajdina - 11 km): ☐ 956 ha, 11 nas., 289 kmt., 900 preb. — (△ P), ●.

Skorišnjak (P. Sv. Andraž v Halozah, Ptuj - 20 km): ☐ 274 ha, 2 nas., 110 kmt., 370 preb. — (△ P).

Slatina (P. Sv. Barbara v Halozah, Moškanjci - 10 km): ☐ 416 ha, 2 nas., 128 kmt., 500 preb. — (△ P).

Slomi (P. T. Moškanjci - 3 km): ☐ 602 ha, 3 nas., 40 kmt., 172 preb. — (△ P).

Slovenja Vas (P. T. Ptuj - 4 km): ☐ 2059 ha, 7 nas., 122 kmt., 1483 preb. — (△ P).

Sodinci (P. T. Vel. Nedelja - 2 km): 2 nas., 120 kmt., 600 preb. — (△ O). — 5 ✳.

Spuhlja (P. T. Ptuj - 3 km): ☐ 468 ha, 1 nas., 129 kmt., 700 preb. — (△ P). — **Dr.:** ✶, ✎.

Središče ob Dravi — ⊙, ✉, ⛓, ⊶, : ☐ 1148 ha, 1 nas., 225 kmt., 1145 preb. — (△ O), ●, 2 ✶. — **Dr.:** Sokol, Obrtno. — **Zadr.:** ◯, Bik. — 4 ⊕. — **Ind.:** ♂, ✳. — ⊙→ Elektrifikacija.

Stonjci (P. T. Ptuj, Moškanjci - 4 km): ☐ 386 ha, 1 nas., 56 kmt., 678 preb. — (△ P), ✶. — **Dr.:** ✶, ✎.

Sv. Barbara v Halozah — Cirkulane, ✉ (Moškanjci - 11 km): 3 nas., 179 kmt., 600 preb. — (△ P), ✚, ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Bralno. — ⊕. — Tovarna likerja.

Sv. Elizabeta — Paradiž (P. Sv. Barbara v Hal., T. Ptuj, Moškanjci - 17 km): ☐ 693 oralov, 3 nas., 145 kmt., 476 preb. — (△ P).

Sv. Marjeta niže Ptuja (P. Sv. Marjeta p. Moškanjcih - 2 km): ☐ 335 ha, 1 nas., 87 kmt., 396 preb. — (△ P), ✚, ●. — **Dr.:** Bralno, ✎. — ◯.

Sv. Trojica v Halozah — Gorca (P. Podlehnik, T. Ptuj, Hajdina - 10 km): ☐ 876 ha, 2 nas., 184 kmt., 530 preb. — (△ P), ✚. — **Dr.:** Bralno, ○.

Sv. Andraž v Leskovcu — Sp. Leskovec, ✉ (Hajdina - 13 km): ☐ 739 ha, 5 nas., 190 kmt., 548 preb. — (△ P), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Tamb., ○, ✎. — 2 ⊕. — Stara graščina.

Sveti Andraž v Slov. Gor. — Rjavci ✉ (T. Ptuj - 18 km): ☐ 1336 ha, 6 nas., 284 kmt., 1156 preb. — (△ P), ✚, ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, ○. — ⊕. — Vinogr. — ☞ 2.

Sv. Bolfenk v Halozah — Naraplje (P. Ptujska gora, T. Sv. Lovrenc na Drav. p. - 12 km): ☐ 1302 ha, 4 nas., 202 kmt., 800 preb. — (△ P), ●.

Sv. Lenart pri Veliki Nedelji — Bresnica (P. Vel. Nedelja, T. Ormož): 4 nas., 189 kmt., 500 preb. — (△ O), ✚, ●.

Sv. Lovrenc na Drav. polju, ✉, ⛓ (Sv. Lovrenc na Drav. p. - 3 km): ☐ 4060 ha, 5 nas., 185 kmt., 1900 preb. — (△ P), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ✎. — Strojna zadr. — ⊕.

Sv. Lovrenc v Slov. Gor. — Gabernik (P. Juršinci, T. Ptuj - 10 km): 6 nas., 299 kmt., 861 preb. — (△ P), ✚, ●. — ✶, — Trsničarska zadr. — ⊕. — ☞ 30. VII.

Sveti Marko (P. T. Ptuj - 6 km): ☐ 928 ha, 2 nas., 144 kmt., 795 preb. — (△ P), ✚, ●. — Bralno dr. — ⊕.

Sveti Miklavž ✉ (Pavlovci - 5 km): ☐ 732 ha, 3 nas., 182 kmt., 783 preb. — (△ O), ✚, ●. — 3 ⊕.

Sv. Tomaž pri Ormožu — Hranjigovci, ✉ (T. Ormož ob Dravi - 13 km): ☐ 1115 ha, 5 nas., 241 kmt., 1100 preb. — (△ O), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Društveni dom, ○.

Sveti Urban, ✉ (T. Ptuj - 9 km): ☐ 400 ha, 4 nas., 218 kmt., 464 preb. — (△ P), ✚, ●. — **Dr.:** Bralno, Inv., Čebel., 2 ○. — 2 ⊕.

Šalovci (P. T. Središče, Pušenci - 3 km): ☐ 659 ha, 1 nas., 64 kmt., 367 preb. — (△ O).

Šardinje — Ključarovci (P. Tomaž pri Ormožu, T. Ormož - 4 km): ☐ 1385 ha, 5 nas., 224 kmt., 996 preb. — (△ O). — ⚒.

Šikole (P. T. Pragersko - 4 km): ☐ 2500 ha, 2 nas., 120 kmt., 950 preb. — (△ P). — ✎.

Št. Janž na Drav. polju — Starše (P. T. Račje - 9 km): ☐ 1795 ha, 4 nas., 240 kmt., 1300 preb. — (△ P), ✚, ●, ✶. — 2 ⊕.

Trgovič (P. Vel. Nedelja - 2 km): ☐ 400 ha, 1 nas., 50 kmt., 500 preb. — (△ O). — ✎.

Trnovec Sela — Barislovec (P. Sela pri Ptuju, T. Ptuj, Hajdina - 4 km): ☐ 500 ha, 3 nas., 75 kmt., 401 preb. — (△ P), ●.

Trnovska Vas (P. Sv. Bolfenk, Ptuj - 14 km): 1 nas., 70 kmt., 200 preb. — (△ P), ●. — Bralno dr., ◯.

Trnovski Vrh (P. Sv. Urban, T. Ptuj - 14 km): ☐ 279 ha, 1 nas., 95 kmt., 258 preb. — (△ P).

Turški Vrh (P. Zavrče, Moškanjci - 18 km): ☐ 990 ha, 4 nas., 234 kmt., 840 preb. — (△ P). — Vinogr.

Vareja — Sp. Pristava (P. Sv. Vid, T. Ptuj, Hajdina - 5 km): ☐ 1500 ha, 4 nas., 200 kmt., 750 preb. — (△ P).

Veličane (P. T. Ivanjkovci - 3 km): ☐ 444 ha, 4 nas., 153 kmt., 567 preb. — (△ O). — Vinogr.

Velika Nedelja, ✉, ⊶, : ☐ 774 ha, 4 nas., 175 kmt., 751 preb. — (△ O), ✚, ●. — **Dr.:** Bralno, ○, ✎.

(Znaki in okrajšave glej str. 32.)

Vel Varnica (P. Sv. Andraž v Halozah, T. Ptuj - 15 km): ❑ 788 ha, 2 nas., 196 kmt., 650 preb. — (△ P).

Veliki Okič (P. Sv. Andraž v Halozah, T. Ptuj - 15 km): 4 nas., 228 kmt., 605 preb. — (△ P). — Vinogr.

Vičanci (P. Vel. Nedelja - 3 km, T. Ormož): ❑ 514 ha, 2 nas., 115 kmt., 614 preb. — (△ O).

Vintarovci (P. Sv. Urban, Ptuj - 9 km): ❑ 500 ha, 1 nas., 75 kmt., 295 preb. — (△ P).

Vitan (P. Sv. Bolfenk, T. Središče - 5 km): ❑ 479 ha, 2 nas., 114 kmt., 500 preb. — (△ O). **Dr.:** Bralno, ⛷.

Vodranci (P. Sv. Bolfenk, Središče - 6 km): ❑ 554 ha, 2 nas., 81 kmt., 472 preb. — (△ O).

Vurberg, ✉ (Ptuj - 11 km): ❑ 1803 ha, 3 nas., 110 kmt., 1390 preb. — (△ P), 🍺. — **Dr.:** ✳, Sadj. — ⊕. — Sanatorium (vis. 60 m).

Zabovci (P. T. Ptuj - 6 km): ❑ 487 ha, 1 nas., 97 kmt., 600 preb. — (△ P). — ⛷.

Zagorci (P. Juršinci, Ptuj - 17 km): ❑ 459 ha, 1 nas., 85 kmt., 340 preb. — (△ P).

Zamušani (P. Sv. Marjeta niže Ptuja, Moškanjci - 5 km): ❑ 595 ha, 2 nas., 186 kmt., 400 preb. — (△ O).

Zavrč, ✉, 🛏 (Moškanjci - 15 km): ❑ 1029 ha, 2 nas., 159 kmt., 500 preb. — (△ P), ✙, 🍺, ✳. — Bralno dr.

Žerovinci (P. T. Ivanjkovci - 2 km): ❑ 514 ha, 3 nas., 132 kmt., 523 preb. — (△ O). — ⛷.

---

22. SREZ RADOVLJICA (✉, ⁂, 🛏, 🚌).

❑ 1046 km², 22 občin, 122 naselbine, 1755 kmetij, 33.293 prebivalcev.

Sr. podnačelnik: Dr. I. Vidmar.

Sr. referenti: Dr. J. Vidic, F. Čermak, A. Zarnik (vet.), Dr. A. Slivnik (san.), J. Vider (šol.).

Član banskega veča: Lavtižar Josip, trgovec iz Kranjske Gore.

Pristojnost: Tehniški oddelek in **Šumarski referent:** Kranj. **Davčna uprava** (⊠): Radovljica.

Sodišča. Okrožno (⚖): Ljubljana. — Okrajna (△): Radovljica (R), Kranjska Gora (K).

Cerkve: 20 rkt (✙).

Prosveta: 1 meščanska (🎓) in 30 osn. šol (🍺), 22 nar. knj. in čitalnic (✱).

Društev in zadrug: 111.

Prirodno blago: gozdovi.

Denarni zavodi: 16 posojilnic in hranilnic (⊕).

Industrija: 8 tovarn, 2 elektrarni, 85 mlinov (✳), 67 žag (♂), 2 opekarni (△). — Strojno pletilstvo.

Izvaža se: les, pletenine, železo, bohinjski sir.

Znamenitosti: Kraljev dvorec Suvobor na Bledu. — Ruševine starih gradov: Pusti grad, v zgornji Lipnici, in »Kamen« v Begunjah. — Stari gradovi: v Radovljici, na Bledu in v Javorniku.

Občine:

Begunje, ✉, ⁂ (Lesce - 4 km): ❑ 2974 ha, 7 nas., 120 kmt., 850 preb. — (△ R), ✙, 🍺. — **Dr.:** 2 ✳, ⛷. — **Zadr.:** Mlek. Živ. — Pletilstvo in suknjarstvo. — 🏋. — ⚔. — (Poljče) izletna točka na Begunščico (Stol).

Bled — zdravilišče, ✉, ⁂, 🛏, 🚌, 🚐 - 3 km do Bled-Jezera: ❑ 1345 ha, 5 nas., 550 kmt., 2200 preb.

Dvor. — Šum. uprava. — Zdrav. komisija. Zdraviliški dom, 🛏. — Ubožnica. — (△ R), Župni urad, ✙.

Šole: 🍺 in ⓞ, ✳.

Dr.: 2 ✳, Pev., Rd. kr., J. M., Sokol, 2 ⇄, ⛹, ⛷, Alpanto, Inv., ⓞ.

Zadr.: ⁂, Gost. Izvoščkov. — Kuhinjski in servirni tečaji.

Ind.: Vezanin, mizarstvo, ladjedelnice, cementni izd., ✳, ♂.

Turizem. Bled leži na Blejskem jezeru na podnožju Triglava, najvišjega vrha v naši državi, z slapom romantično okolico, »Vintgar« in jamo »Pod babjim zobom«. — Višina 502 m.

Letovišče Nj. Vel. Kralja. — 🏋 (vis. 502 m). Lekovit vrelec T. 23°. — Leči: katarje organov za dihanje, anemijo, živčne bolezni. — Kopanje, veslanje, tenis, lov, ribolov. — Kursalon, muzika. — Zimski šport. — Starinski grad s kapelico.

10 ■, 8 ⚔, 13 penzionov, 4 gostilne, 2 ☾ (5000 postelj).

Bohinjska Bistrica, ✉, ⁂, 🛏, 🛏, 🚐: ❑ 10.566 ha, 8 nas., 180 kmt., 2365 preb. — Šumska uprava. (△ R), ✙, 2 🍺. — **Dr.:** ✳, Sokol, ⇄, ⁂, ⓞ. — ⊕. — ♂. — Subalp. lečilišče. — Zimski šport. — 🏋 Bohinjsko jezero (vis. 523 m). — 4 ■ (tenis, kopališče).

Breznica (P. T. Žirovnica - 3 km): ❑ 4236 ha, 10 nas., 100 kmt., 1515 preb. — (△ R), ✙, 🍺, ✳. — **Dr.:** ✳, Sadj. in vrt., Pev., Del. potporno, Čebel., ⓞ, ⛷. — Pletilska zadr. — Lesna trg. — Elektrarna. — 🏋 za prsne in živčne bolezni. — 3 ■.

Dovje-Mojstrana, (P. T. Mojstrana): ❑ 10.343 ha, 2 nas., 135 kmt., 1316 preb. — (△ K), ✙, 🍺. — **Dr.:** Sokol, 2 ⇄, Pev., ⓞ. — Tov. cementa. — Slap »Peričnik«. — Mojstrana (vis. 650 m). — Subalpinsko kl. — 🏋 (vis. 750 m). — 3 ■, 2 gostilni. — ☞ 2. — ⊙→ Elektrifikacija.

Gorje, ✉, ⁂, 🛏 (Bled - 3 km): ❑ 5754 ha, 12 nas., 186 kmt., 3327 preb. — (△ R), ✙, 3 🍺, ✳. — **Zadr.:** Živ., ⓞ. — **Ind.:** ♂, Tovarne za elektrode. — 3 ■ — ☞ 11. XI.

JESENICE — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🛏, 🚐: ❑ 13.851 ha, 5 nas., 459 kmt., 7000 preb. — Član banskega veča: Obersnel Dr. Maks, gen. tajnik K. I. D. — 🛃, Carinarnica. — (△ K), ✙, 🎓, 2 🍺, ⓞ. — **Dr.:** S. P., C. K., Sokol, Muz., Pev., Inv., Gost., Radn., ⁂, 2 ⛷. — ⊕ — Kranjska ind. dr. — Središče železne ind. — Tovarna elektroda na Blejski Dobravi, ✳. — ⚒. — Izhodišče za izlete na Golico (1835 m). — 3 ■, 3 ⚔, 2 ☾.

Kamna Gorica, ✉ (T. Kropa, Podnart - 5 km): ❑ 511 ha, 1 nas., 75 kmt., 475 preb. — (△ R), ✙, 🍺, ✳. — **Dr.:** ✳, ⛷. — Žrebl. zadr. — Žrebl. ind. — Pletilstvo. — Ubožna hiša. — ☞ na dan sv. Trojice. — ⊙→ Elektrifikacija.

Koroška Bela (P. T. Javornik): ❑ 289 ha, 4 nas., 80 kmt., 2647 preb. — (△ K), ✙, 2 🍺, 2 ✳. — **Dr.:** Sokol, ⓞ, ⓞ. — Železna ind., Pletilstvo.

Kranjska gora, ✉, ⁂, 🗝, 🚂: ☐ 9535 ha, 5 nas., 128 kmt., 1560 preb. — Šumska uprava. — (◬ K), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** 2 ✶, 2 ≷. — ♂. — Zdravilišče ⓨ (vis. 810 m). — Zimski šport. — 3 ■ — ☞ 20. III.

Kropa — ⊙, ✉, ⁂ (🚂 Podnart - 7 km) 🚌: ☐ 476 ha, 1 nas., 4 kmt., 700 preb. — (◬ R), ✙, ●, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, ᚠ. — **Zadr.:** ⓒ, ✠, Žeblj. — Žel. ind. — ⊙↛ Električno mrežje.

Lancovo — Sp. Lipnica (**P. T.** 🚂 Radovljica - 4 km): ☐ 3309 ha, 6 nas., 114 kmt., 591 preb. — (◬ R) — ♂. — ⊙↛ Električna razsvetljava. — Razvaline gradu Wallenburg.

Lesce, ✉, ⁂, 🗝, 🚂, 🚌: ☐ 998 ha, 6 nas., 65 kmt., 940 preb. — (◬ R), ✙, ●. — ✠, ᚠ. — Sir. zadr. — **Ind.:** Tovarne verig in čokolade. Pletilstvo. Suknjarna (Lapuže), ♂. — ⓨ za na pljučih in živcih slabe. — 4 ■ — ☞ 3.

Leše (**P.** Brezje, **T.** Radovljica, 🚂 Tržič - 5½ km): ☐ 807 ha, 3 nas., 71 kmt., 350 preb. — (◬ R), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ᚠ. — ⊕. — ♂.

Ljubno (**P. T.** 🚂 Podnart - 3 km): ☐ 541 ha, 3 nas., 30 kmt., 436 preb. — (◬ R), ✙, ●. — **Dr.:** 2 ✶, ○. — Strojna zadr. — ⊙↛ Elektrifikacija.

Mošnje — Sp. Otok (**P. T.** 🚂 Radovljica - 5 km): ☐ 1512 ha, 11 nas., 105 kmt., 1224 preb. — (◬ R), ✙, ●. — **Dr.:** ✶, ᚠ.

Ovsiše — Sp. Dobrava (**P. T.** 🚂 Podnart): ☐ 1853 ha, 15 nas., 163 kmt., 1076 preb. — (◬ R), ✙, 2 ●. — **Dr.:** ✶, J. M. — ♂.

Predtrg pri Radovljici (**P. T.** 🚂 Radovljica): ☐ 264 ha, 1 nas., 73 kmt., 385 preb. — (◬ R). — ⓨ.

RADOVLJICA — ⊙, ✉, ⁂, 🗝, 🚂, 🚌: ☐ 228 ha, 120 kmt., 720 preb.

Uradi: △, ⊠. — Rkt. dekanija. — ◬, ✙. **Šole:** ●, pletarska, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, ≷, ᚠ, ✠, Trg. — 3 ⊕. — **Ind.:** Tov. klobukov. — Pletilstvo, košarstvo.

ⓨ in 🛏 za na prsih in živcih slabe. — Zimski šport. — 2 ✕, 3 gostilne. — ☞ 5.

Rateče Planica, ✉, 🚂 (**T.** Kranjska gora): ☐ 7646 ha, 1 nas., 146 kmt., 800 preb. — (◬ K), ✙, ●, 2 ✶. — **Dr.:** 2 ✶, ○, ᚠ. — Mlek. zadr. — ⊕ — **Ind.:** Sirarna, ♂, ✳. — ☞ 17. X. — ⓨ. — ⊙↛ Vodovod.

Ribno (**P. T.** Bled I., 🚂 Lesce - 6 km): ☐ 7058 ha, 7 nas., 122 kmt., 1484 preb. — (◬ R), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, 5 ᚠ, ○. — **Zadr.:** 2 ⓒ, Mlek., Sir. — ♂. — ⊙↛ Elektrifikacija.

Srednja vas, ✉ (**T.** 🚂 Boh. Bistrica - 6 km): ☐ 11.658 ha, 8 nas., 180 kmt., 2748 preb. — (◬ R), ✙, 2 ●, 3 ✶. — ✶. — **Zadr.:** 8 sirar., ⓒ. — Elektrarna. — ☞ 2.

---

23. SREZ SLOVENJGRADEC (✉, ⁂, 🗝, 🚂, 🚌).

☐ 496 km², 27 občin, 92 naselbin, 3703 kmetij, 29.709 prebivalcev (po veri: 100% rkt.).

Sr. načelnik: F. Viher. — **Zamenik:** L. Eiletz.

Sr. referenti: Dr. M. Pohar (san.), A. Peršuh (vet.), M. Grmovšek (šol.), ing. F. Puppis (šum.), F. Wernig (kmet.).

Član banskega veča: Čižek Alojz, župnik iz Slovenjgradca.

Pristojnost: Okr. inspektorat (◔): Maribor. **Tehniški oddelek:** Celje. **Davčna uprava** (⊠), **katastrska upr.** in **gl. odd. fin. kontrole** (🗀): Slovenjgradec.

Bolnica (🛏): Slovenjgradec.

Sodišča. Okrožno (§): Celje. — **Okrajna** (◬): Slovenjgradec (S), Konjice (K), Šoštanj (Š).

Cerkve: 20 rkt (✙).

Prosveta: 2 meščanski (🎓) in 24 osn. šole (●), 17 nar. knj. in čitalnic (✶).

Društev in zadrug: 50.

1 **denarni zavod** (⊕).

Industrija: 6 tovarn, 3 mlina (✳), 156 žag (♂), 3 opekarne (△), 2 rudnika (⚒).

Izvaža se les.

Glavni sejmi: 12. V., 19. XI.

Občine:

Golavabuka (**P. T.** Slovenjgradec, 🚂 Turiška vas - 2 km): ☐ 1183 ha, 2 nas., 98 kmt., 730 preb. — (◬ S).

Kozjak (**P. T.** Mislinje, 🚂 Gor. Dolič): ☐ 384 ha, 1 nas., 75 kmt., 540 preb. — (◬ K), ✙, ●.

Legen (**P. T.** 🚂 Slovenjgradec - 4 km): ☐ 859 ha, 3 nas., 224 kmt., 1287 preb. — (◬ S), ᚠ. — **Ind.:** Tovarna kos, ♂.

Mislinje, ✉, ⁂, 🗝, 🚂: ☐ 4573 ha, 5 nas., 303 kmt., 1639 preb. — (◬ S), ●. — **Dr.:** ᚠ, Sadj. podr. — Tov. za lepenko. — Lesna ind.

Otiški vrh (**P. T.** 🚂 Meža ob Dravi): ☐ 1308 ha, 1 nas., 71 kmt., 890 preb. — (◬ S). — ✶. — ♂.

Pameče (**P. T.** 🚂 Slovenjgradec - 4 km): ☐ 1532 ha, 1 nas., 102 kmt., 644 preb. — (◬ S), ✙, ●. — **Dr.:** Bralno, ᚠ.

Podgorje (**P. T.** 🚂 Slovenjgradec - 6 km): ☐ 2555 ha, 3 nas., 199 kmt., 1118 preb. — (◬ S), ✙, ●. — **Dr.:** Bralno, ᚠ. — ♂.

Razbor (**P. T.** 🚂 Slovenjgradec - 15 km): ☐ 2158 ha, 2 nas., 69 kmt., 618 preb. — (◬ S), ✙, ●. — ✶. — Bikorejska zadr. — **Ind.:** Tovarna lesne volne, △.

SLOVENJGRADEC — ⊙, ✉, ⁂, 🗝, 🚂: ☐ 142 ha, 170 kmt., 1200 preb. — **Uradi:** △, ⊠, 🗀, Katast. upr., ◬, Rkt. župa, ✙, 🛏 — **Šole:** 🎓, ●, Trgovska šola, ✶. — **Dr.:** J. M., Pev., Trg., ✠. — 2 ⊕. — **Ind.:** Tovarne usnja, meril, kravat, peča in loncev. Elektrarna, ♂ — 7 ⚖. — 2 ■. — Kino. — ☞ 4. — Stari grad »Rotenthurn«. — Župna cerkev sv. Elizabete.

Sele (**P. T.** 🚂 Slovenjgradec - 6 km): ☐ 1155 ha, 1 nas., 45 kmt., 290 preb. — (◬ S), ✙, ●. — ♂.

Spodnji Dolič (**P. T.** Vitanje, 🚂 Gor. Dolič - 7 km): ☐ 1163 ha, 2 nas., 110 kmt., 485 preb. — (◬ K), ✙, ●. — ♂. — Lesna trg., Tovarna cementne opeke.

Stari trg (**P. T.** 🚂 Slovenjgradec): ☐ 722 ha, 1 nas., 96 kmt., 830 preb. — (◬ K), ✙. — **Dr.:** ✶, ᚠ. — Bikorejska zadr. — **Ind.:** △.

Sv. Andraž pri Velenju 🐟 (**P. T.,** 🚂 Velenje - 6 km): ☐ 1700 ha, 6 nas., 216 kmt., 864 preb. (◬ Š), ✙, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Sadj.

Sv. Florjan (**P. T.** 🚂 Šoštanj): ☐ 3291 ha, 3 nas., 80 kmt., 864 preb. — (◬ Š), ●.

Sv. Ilj pod Turjakom (**P. T.** 🚂 Mislinje - 2 km): ☐ 2386 ha, 4 nas., 177 kmt., 930 preb. — (◬ S), ✙. — ᚠ. — **Zadr.:** Sadj., Čebelarska. — ♂. — ☞ 2.

(Znaki in okrajšave glej str. 32.)

Sv. Ilj pri Velenju (P. T. Velenje - 7 km): ☐ 1091 ha, 5 nas., 185 kmt., 890 preb. — (△ Š), ✚, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Sadj. in vrt., ○. — ⊕.

Sv. Janž na Vinski gori — Pirešica (P. T. Velenje - 5 km): ☐ 1962 ha, 7 nas., 269 kmt., 1227 preb. — (△ Š), ✚, ●. — ✶.

Sv. Janž pri Dravogradu, (P. T. Meža): ☐ 1042 ha, 5 nas., 89 kmt., 686 preb. — (△ S), ✚, ●.— **Dr.:** ✶, Lov., ✎. — Bikorejska zadr. — Lesna trg. — ☞ 4.

Sv. Vid nad Valdekom (P. T. Mislinje, Gor. Dolič): ☐ 1488 ha, 3 nas., 75 kmt., 556 preb. — (△ S), ✚, ●. — Razvaline »Valdeg«.

Škale (P. T. Velenje - 2 km): ☐ 2793 ha, 4 nas., 290 kmt., 1739 preb. — (△ Š), ✚, 3 ●, ✶. — Sadj. dr. — **Ind.:** ⚒, ♂.

Šmartno pri Slovenjgradcu (P. T. Slovenjgradec): ☐ 1401 ha, 7 nas., 97 kmt., 1150 preb. — (△ S), ✚, ●. — **Dr.:** ✶, 2 ✎. — Bikorejska zadr., ♂. — Lesna trgovina. — ➳ I. Lenard, častni kanonik, S. Šalomun, nadučitelj.

Šmiklavž (P. T. Slovenjgradec, Dovče - 3 km): ☐ 2065 oralov, 3 nas., 75 kmt., 475 preb. — (△ S), ✚, ●. — 2 ♂.

Šoštanj — ⊙, ✉, ⁂, ⊷ (Šoštanj - 33 km): ☐ 282 ha, 1 nas., 18 kmt., 2000 preb. — ⊠, ⌂, Sirotišnica, △, ✚, ●, Trgovska šola, ✶. — **Dr.:** ✶, Šp., Sokol. — 5 obrt. zadr. — **Ind.:** Tovarne usnja, kemička, mizarska, ♂, Lesna trgovina. — Kino. — ☞ 29. IX.

Šoštanj - okolica, ✉, ⁂, ⊷, : ☐ 2826 ha, 4 nas., 420 kmt., 2084 preb. — (△ Š), ✚. — **Dr.:** Sadj., ○.

Topolšica, ✉ (Šoštanj - 3 km): ☐ 3061 ha, 3 nas., 146 kmt., 1450 preb. — (△ Š). — ●. **Zadr.:** Bikorejska, ◎. — Lesna trg. — Sanatorij za pljučne bolezni in šola v prirodi. ⌣ (vis. 400 m). — ♂.

Velenje — ⊙, ✉, ⁂, ⊷, : ☐ 3689 ha, 13 nas., 250 kmt., 3200 preb. — (△ Š), ✚. — **Dr.:** ✶, ○, ✎. — Lesna trg. — ⚒. — Razvalina Šalek. — ☞ 1. V.

Vrhe (P. T. Slovenjgradec, Sv. Jedert - 2 km): ☐ 1536 ha, 1 nas., 153 kmt., 1220 preb. — (△ S).

---

24. SREZ ŠMARJE PRI JELŠAH (✉, ⁂, ⊷,).

☐ 597 km², 62 občine, 292 naselbin, 46.192 prebivalcev.

Sr. načelnik: Dr. H. Kartin.

Sr. referenti: Dr. Rakež (san.), P. Rihtarič (vet.), M. Mikuž (prosv.).

Član banskega veča: Gajšek Florijan, predsednik občine iz Loke pri Žusmu.

Pristojnost: Okr. inspektorat (◔): Maribor. **Tehniški oddelek:** Celje. **Davčna uprava** (⊠) in **gl. odd. fin. kontrole** (⌂): Šmarje pri Jelšah. **Šumarski referent:** Celje.

Sodišča. Okrožna (△): Celje (I.), Maribor (II.). — Okrajna (△): Šmarje pri Jelšah (Š), Rogatec (R), Kozje (K), Ptuj (P).

Prosveta: 37 osn. šol (●), 29 nar. knj. in čitalnic (✶).

Društev in zadrug: 35.

Denarni zavodi (⊕): 9.

Prirodno blago: šume, premog, kisele vode. Gozdna drevesnica v Šmarjupri Jelšah.

Industrija: 2 tovarni, 113 mlinov (✳), 18 žag (♂), 6 opekarne (△).

Izvažajo se: goveda, jajca, kože.

Občine:

Brestovec (P. T. Rog. Slatina - 3 km): ☐ 120 ha, 1 nas., 49 kmt., 376 preb. — (I) — (△ R).

Buče, ✉ (T. Kozje, Mestinje - 21 km): 6 nas., 95 kmt., 600 preb. — (I) — (△ K), ✚, ●. — **Dr.:** ✶, ○.

Čermožiše (P. Žetale, T. Rogatec - 8 km): ☐ 1144 ha, 2 nas., 98 kmt., 528 preb. — (I) — (△ R).

Dobje (P. Slivnica pri Celju, T. Sv. Jurij ob J. ž. - 11 km): ☐ 1837 ha, 17 nas., 243 kmt., 1510 preb. — (I) — (△ K), ●. — 2 ⊕. — ☞ 16. VII.

Dobrina (P. Žetale, Rogatec - 12½ km): ☐ 667 ha, 3 nas., 45 kmt., 409 preb. — (I) — (△ R).

Donačka Gora (P. T. Rogatec - 3 km): ☐ 1485 ha, 10 nas., 180 kmt., 1200 preb. — (I) — (△ R), ●.

Drensko Rebro — Gubno (P. Pilštanj, T. Kozje, Grobelno - 16 km): ☐ 835 ha, 7 nas., 185 kmt., 773 preb. — (I) — (△ K).

Gorjane — Poklek (P. Podsreda, T. Kozje, Rajhenburg - 15 km): ☐ 753 ha, 3 nas., 60 kmt., 540 preb. — (I) — (△ K).

Imeno (P. T. Podčetrtek, Mestinje - 14 km): ☐ 1314 oralov, 3 nas., 133 kmt., 544 preb. — (I) — (△ K), ✎. — .

Kočici (P. Žetale, T. Rogatec - 12½ km): ☐ 643 ha, 9 nas., 82 kmt., 435 preb. — (I) — (△ R).

Koprivnica, ✉ (Rajhenburg - 12 km): ☐ 443 ha, 5 nas., 82 kmt., 490 preb. — (I) — (△ K), ✚, ●, 2 ✶.

Kostrivnica (P. T. Podplat): ☐ 2072 ha, 12 nas., 150 kmt., 1730 preb. — (I) — (△ R), ✚, ●. — Bralno dr. — Vrelci kisle vode. — ☞ 4.

Kozje — ⊙, ✉, ⁂ (Rajhenburg - 25 km): ☐ 886 ha, 2 nas., 155 kmt., 693 preb. — (I) — (△ K), ✚, ●, ✶. — **Zadr.:** Gost., Skupna, Mlin., ✖. — ♂. — ☞ 26. IV. — ⊙ Spomenik padlih vojakov.

Križe — Pečice (P. Podsreda, Brežice - 18 km): ☐ 1705 ha, 3 nas., 160 kmt., 700 preb. — (I) — (△ K), ●.

Lastnič (P. T. Podčrtetek, Mestinje - 20 km): ☐ 704 ha, 2 nas., 125 kmt., 756 preb. — (I) — (△ K). — .

Lemberg — ⊙, (P. T. Podplat, Mestinje - 3 km): 1 nas., 70 kmt., 186 preb. — (I) — (△ Š), ●. — ☞ sredpustni ponedeljek.

Loke (P. Planina, T. Sevnica, Sv. Jurij ob J. ž. - 19 km): ☐ 539 ha, 4 nas., 60 kmt., 361 preb. — (I) — (△ K).

Nadole (P. Žetale, T. Rogatec - 14½ km): ☐ 636 ha, 1 nas., 15 kmt., 410 preb. — (I) — (△ R).

Nezbiše (P. T. Pristava, Mestinje - 7 km): ☐ 120 ha, 1 nas., 47 kmt., 300 preb. — (I) — (△ Š).

Nimno (P. T. Rog. Slatina - 5 km): ☐ 89 ha, 1 nas., 26 kmt., 130 preb. — (I) — (△ R).

Pilštanj — ⊙, ✉ (**T.** Kozje, 🚂 Mestinje - 20 km): ☐ 1050 ha, 1 nas., 167 kmt., 680 preb. — (I) — (◬ K), ✣, ●, ✶. — ✶. — ☞ 6.

Planinska Vas (**P.** Planina, **T.** Sevnica, 🚂 Sv. Jurij ob J. ž. - 20 km): ☐ 363 ha, 1 nas., 90 km, 455 preb. — (I) — (◬ K).

Plat (**P .T.** 🚂 Rog. Slatina - 5 km): ☐ 256 ha, 3 nas., 48 kmt., 211 preb. — (I) — (◬ R).

Podčetrtek — ⊙, ✉, ⁂, 🗝, 🚌 (🚂 Mestinje - 14 km): ☐ 419 ha, 4 nas., 85 kmt., 386 preb. — (I) — (◬ K), ●. — **Dr.:** ✶, ⁄. — **Ind.:** Umetna cvetličarna, ♂. — ☞ 6.

Podsreda — ⊙, ✉ (**T.** Kozje, ☞ Rajhenburg - 18 km): ☐ 2954 ha, 2 nas., 121 kmt., 612 preb. — (I), (◬ K), ✣, ●, ♂, Vinogr. — ☞ 6.

Ponikva ob J. ž., ✉, ⁂, 🚂: ☐ 3826 ha, 19 nas., 582 kmt., 3000 preb. — (I) — (◬ Š), ✣, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ⁄. — Mlek. zadr. — 2 ⊕. — ☞ 2. — ⊙ Vodovod.

Presečno — Žegar (**P.** Planina pri Sevnici, 🚂 Sv. Jurij ob J. ž. - 13 km): ☐ 532 ha, 3 nas., 66 kmt., 462 preb. — (I) — (◬ K).

Prevorje — Krivica (**P.** Pilštanj, **T.** Kozje, 🚂 Grobelno - 15 km): ☐ 797 ha, 7 nas., 142 kmt., 688 preb. — (I) — (◬ K), ✣, ●.

Rajnkovec (**P. T.** 🚂 Rog. Slatina - 3 km)) ☐ 222 ha, 3 nas., 21 kmt., 182 preb. — (I) — (◬ R). — **Dr.:** Bralno.

Rogaška Slatina — zdravilišče, ✉, ⁂, 🗝, 🚂, 🚌: ☐ 189 ha, 4 nas., 9 kmt., 480 preb. — (I) — (◬ R), ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, Kolo J. S., Pev., ⇄, Rdečega križa, ⁄. — 10 ■. — Vrelci mineralne vode. — ◡ (vis. 228 m). — ⊙ Razširjatelj elektrarne in vodovoda. — ➤➤ Ravnatelj Dr. F. Šter, Dr. F. Kolterer.

Rogatec — ⊙, ✉, ⁂, 🗝, 🚂: ☐ 430 ha, 4 nas., 50 kmt., 713 preb. — (I) — Zdravstveni dom. — ◬, ✣, ●, 2 ✶. — **Dr.:** Sokol, Pev., ⁄. — ✠. — **Ind.:** brusnih kamnov. — ➤➤ F. Šalamon, Dr. M. Ogorevc, I. Gaiser, R. Potočnik. — ☞ 3.

Roginskagorca — Zibška Vas (**P. T.** Pristava, 🚂 Mestinje - 5 km): ☐ 1274 oralov, 5 nas., 185 kmt., 700 preb. — (I) — (◬ Š).

Sedlarjevo 🚌 (**P. T.** Podčetrtek, 🚂 Mestinje - 20½ km): ☐ 715 ha, 3 nas., 58 kmt., 462 preb. — (I) — (◬ K), ●. — ☞ 2.

Sladka Gora (**P. T.** Šmarje pri Jelšah, 🚂 Mestinje - 6 km): ☐ 1467 ha, 18 nas., 52 kmt., 1780 preb. — (I) — (◬ Š), ✣, ●, ✶. — Vodna zadr. — Cestni odbor.

Slatina - okolica — Tržišče (**P. T.** 🚂 Rog. Slatina): ☐ 1810 ha, 5 nas., 320 kmt., 1490 preb. — (I) — (◬ R), ●, ⌀. — 2 ⊕. — **Ind.:** ⚒, Steklarna.

Slivnica pri Celju, ✉ (**T.** 🚂 Sv. Jurij - 6 km): ☐ 40 ha, 12 nas., 40 kmt., 1800 preb. — (I) — (◬ Š), ✣, ●, ✶.

Sopote (**P. T.** Podčetrtek, 🚂 Mestinje - 16 km): ☐ 1000 ha, 2 nas., 100 kmt., 398 preb. — (I) — (◬ K), ●.

Spodnje Sečovo (**P. T.** 🚂 Rog. Slatina): ☐ 340 ha, 3 nas., 15 kmt., 425 preb. — (I) — (◬ R), Sanatorium za pljučne bolezni (🛏).

Stoperce (**P. T.** 🚂 Rogatec - 8 km): ☐ 1500 ha, 1 nas., 196 kmt., 810 preb. — (II) — (◬ P), ✣, ●. — ✶. — ⊕. — ♂.

Sv. Ema — Pristava, ✉, ⁂, 🗝 (🚂 Mestinje): ☐ 1300 ha, 5 nas., 250 kmt., 1200 preb. — (I) — (◬ Š), 2 ●.

Sveta Katarina (**P. T.** 🚂 Rog. Slatina - 5 km): ☐ 153 ha, 1 nas., 24 kmt., 172 preb. — (I) — (◬ R).

Sveta Trojica (**P. T.** 🚂 Rog. Slatina): ☐ 499 ha, 5 nas., 415 preb. — (I) — (◬ R).

Sveti Florijan (**P. T.** 🚂 Rogatec - 5 km): ☐ 1149 ha, 7 nas., 75 kmt., 809 preb. — (I) — (◬ R), ✣, ●, ✶. — Bralno dr. — Kamnolom. — Vinoreja.

Sveti Mohor (**P. T.** Rog. Slatina, 🚂 Podplat - 3 km): ☐ 144 ha, 4 nas., 122 preb. — (I) — (◬ R).

Sv. Rok ob Sotli (**P. T.** Rogatec, 🚂 Sv. Rok—Lupinjak): ☐ 1843 ha, 6 nas., 170 kmt., 716 preb. — (I) — (◬ R), ●, ✶. — **Ind.:** ⚒, ♂. Brusni kamnolom.

Sv. Štefan 🐟 (**P. T.** Šmarje pri Jelšah, 🚂 Sv. Jurij ob J. ž.): ☐ 1524 ha, 9 nas., 326 kmt., 1186 preb. — (I) — (◬ Š), ✣, ●, ✶ — ✶ — ⚒ v Babni gori, ✳. — ⊕.

Sveti Vid pri Grobelnem (**P. T.**, 🚂 Grobelno - 3 km): ☐ 1292 ha, 8 nas., 327 kmt., 1084 preb. — (I) — (◬ Š), ✣, ●, ⁄ — ⊕ — ☞ 3.

Sveti Vid pri Planini (**P.** Planina, 🚂 Sv. Jurij ob J. ž. - 23 km): ☐ 2202 ha, 3 nas., 113 kmt., 2000 preb. — (I) — (◬ K) ✣, ●, ✶ — ✶.

Šmarje pri Jelšah — okolica, ✉, ⁂ (🚂 Šmarje pri Jelšah - 7 km) 🚌: ☐ 3025 ha, 24 nas., 800 kmt., 2980 preb. — (I) — (◬ Š), ✣, ●.

Šmarje pri Jelšah — ⊙; ✉, ⁂, 🗝, 🚂, 🚌: ☐ 364 ha, 5 nas., 628 preb. — (I), 🏛, ◬, ✣, ●, ✶ — Sokol, ⓞ. — ☞ 7.

Št. Peter na Medvedjem Selu — Grliče (**P. T.** Podplat, 🚂 Mestinje - 2 km): ☐ 700 ha, 5 nas., 181 kmt., 1009 preb. — (I) — (◬ Š), ✣, ✶, ●.

Št. Peter pod Sv. Gorami, ✉, ⁂ (🚂 Mestinje - 21 km) 🚌: ☐ 3103 ha, 11 nas., 360 kmt., 2486 preb. — (I) — (◬ Š), ✣, ●, ✶. — **Dr.:** ✶, J. M., ⓞ, ⁄. — ⊕ — **Ind.:** 2 △, 8 ✳. — ☞ 8. — ⊙ Vodovod in »Prosvetni Dom«.

Tekačevo (**P. T.**, 🚂 Rog. Slatina): ☐ 274 ha, 2 nas., 105 kmt., 368 preb. — (I) — (◬ R).

Tinsko (**P.** Loka pri Žusmu, **T.** Pristova, 🚂 Mestinje - 6 km): ☐ 645 ha, 3 nas., 67 kmt., 415 preb. — (I) — (◬ Š).

Verače (**P.** Buče, **T.** Kozje, 🚂 Mestinje - 20 km): ☐ 1026 ha, 5 nas., 650 preb. — (I) — (◬ K).

Veternik (**P. T.** Kozje, 🚂 Rajhenburg - 22 km): ☐ 1202 ha, 1 nas., 78 kmt., 388 preb. — (I) — (◬ K).

Virštanj (**P. T.** Podčetrtek, 🚂 Mestinje - 18 km): ☐ 585 ha, 3 nas., 202 kmt., 450 preb. — (I) — (◬ K), ●.

Zagorje (**P.** Pilštanj, **T.** Kozje, 🚂 Sv. Jurij ob J. ž. - 26 km): ☐ 850 ha, 3 nas., 180 kmt., 950 preb. — (I) — (◬ K), ✣. ● — ✠. —

Zdole — Klake (**P. T.** Kozje, 🚂 Rajhenburg - 28 km): ☐ 578 ha, 3 nas., 130 kmt., 500 preb. — (I) — (◬ K).

Zibika — Sv. Magdalena (**P. T.** Pristava, 🚂 Mestinje - 5 km): ☐ 889 ha, 4 nas., 138 kmt., 1500 preb. — (I) — (◬ Š), ✣, ●, ✶ — ✶ —.

Žetale, ✉ (**T.** 🚂 Rogatec - 8 km): ☐ 1258 ha, 3 nas., 116 kmt., 680 preb. — (I) — (◬ R), ✣, ●, ✶ — ✶ — ⊕.

Žusem — Loka (**P.** Loka pri Žusmu, **T.** Pristova, 🚂 Sv. Jurij ob J. ž. - 13 km): ☐ 1855 ha, 8 nas., 1597 preb. — (I) — (◬ Š), ✣, 2 ● — Tovarna kopit. — ☞ 4.

Oznake i kratice

za pregled gradova i opština

⊡ = Slobodni (samoupravni) grad.
⊙ = Grad (varoš) — u sastavu sreza.
⊙ = Varošica (trgovište, trg).
✉ = Pošta (državna ili ugovorna) u mestu.
= Pomoćna pošta.
= Telegraf u mestu.
= Železnički telegraf.
P. = Nadležna pošta.
T. = Nadležan telegraf.
= Telefon u mestu.
= Železnička stanica.
= Pomorska luka (pristanište).
= Pristanište rečnog saobraćaja.
= Autobusni saobraćaj.
= Avio saobraćaj.
□ = Površina.
ha = hektara.
jut. = jutara.
nas. = naselja (sela i zaselaka).
dom. = domaćinstva.
stan. = stanovnika.
= Kr. banska uprava.
= Okružni inspektorat.
= Sresko načelstvo.
= Sreska ispostava (okružno bilježništvo).
= Uprava policije.
= Pretstojništvo gradske policije.
= Kapetanija pristaništa (lučka kapetanija).
= Poreska uprava.
= Gl. odeljak finansijske kontrole.
= Okružni sud (Sudbeni Stol).
= Sreski (kotarski) sud.
= Bolnica (sanatorij).
= Dečji dom (sirotište, sjemenište).
= Rimokatolička župa.
= Pravoslavna crkva (parohija).
= Grkokatolička crkva (župa).
= Evangelička crkva (crkvena opština).
= Muslimanska džamija (imamat).
= Jevrejska sinagoga (vjeroisp. opština).
= Gradanska škola.
= Osnovna škola.
= Stručna zanatlijska (obrtna) škola.
= Opšte-zanatlijska (šegrtska) škola.
= broj odjeljenja (paralelka).
= Gimnastička dvorana.
= Dječje zabavište.
= Narodna knjižnica i čitaonica.
= Novčani zavod (banka, štedionica).
Ind. = Industrija (tvornice).
= Mlin.
= Pilana (strugara).
= Ciglana ili crepana.
= Rudnik (ugljenik).
= Veletrgovina.
= Sajam (vašar).
= Banja (Lečilište).
= Morsko kupalište.
= Ljetovalište (oporavilište).
= Zimsko klimatsko mjesto.
= Hotel (vila, pansion, svratište).
= Restoracija.
= Kavana.
= **Radovi izvršeni za razdoblje 1919/1929.**
= **Zaslužni kulturni i javni radnici.**

za udruženja, društva i zadruge

Udr. = udruženje
Podr. = podružnica
Agr. z. = agrarna zajednica
= biciklističko (koturaško) društvo
C. K. = Crveni Krst
Čin. = činovničko(a)
Dobr. = dobrotvorno
Dobrov. = dobrovoljačko
= Za promet stranaca
Gost. = gostioničarsko
Ind. = industrijsko
Inv. = invalidsko
J. S. = Jadranska Straža
Dr. = društvo
J. M. = Jugosl. Matica
Kolo S. S. = Kolo Srp. Sestara
Lov. = lovačko
Muz. = muzičko
N. O. = Narodna Odbrana
= obrtno društvo (zadruga)
Pev. = pevačko
= poljoprivredno
= prosvetno
Radn. = radničko(a)
= ribarsko
Sp. = sportsko (sport)
= streljačko
Tamb. = tamburaško
Zadr. = zadruga
Trg. = trgovačko društvo
= vatrogasno
Vin. = vinogradarsko
= **kreditna** (pripomoćna) **zemljoradnička zadruga** ili zadruga za poljoprivredni kredit.
= **nabavljačko-potrošačka** zadruga.
= vodna zadruga
Zdr. = zdravstvena zadruga

II. Savska banovina.

I. Geografski pregled.

1. POLOŽAJ.

Banovina Savska obuhvata teritorij bivše Hrvatske, Slavonije i Međumurja, a od bivših oblasti: Zagrebačku i Osječku, a Primorsko-Krajišku bez srezova Čabar i Dvor (koji su unišli u sastav Dravske i Vrbaske banovine), od Ljubljanske oblasti srez Črnomelj, od Mariborske srezove Čakovac i Prelog, od Splitske oblasti ostrva Krk, Rab i Pag.

Ukupna **površina** Savske banovine iznosi **37.110 km²** ili **14,9% državnog teritorija.**

2. GRANICE.

Na **sjevero-zapadu** Savska banovina graniči s Dravskom banovinom. (Detaljno vidi u pregledu banovine Dravske.)

Na **sjevero-istoku** granica ide rijekom Murom istočno od Murskog Središća, zatim uzduž državne granice sa Madarskom, rijekom Dravom do Sv. Đurđa, a dalje zajedničkom granicom sa Dunavskom banovinom — Dravom do Dunava i Dunavom do Dalja na jugu.

Na **jugo-istoku** banovina Savska graniči:

s Drinskom banovinom — od Dunava (Dalju na jug — na Bobotu—Korog—Laslovo—Mrzović—Stare Mikanovce — preko Bosuta na Gundince i do Save kod sela Jaruga;

s Vrbaskom banovinom — Savom na zapad od sela Jaruga do utoka Une, zatim Unom do Bosanske Kostajnice, sjevernom granicom sreza Dvorskog, na Brezovo Polje i rijekom Glinom do Buhača, odatle na jug Koranom do Lješkovca na Ličko Petrovo selo, na jugo-istok obroncima planine Plješivice do sliva Une i Unca te Unom do Suvaja na selo Tiškovac;

s Primorskom banovinom — koti 1443 na jug na selo Padene, na sjevero-zapad Zrmanji Palanki na jug, pa Velebitom od kote 1058—1404 na Sv. Brdo (1753), Vaganski vrh (1758), Malovan (1760) do obale Jadranskog mora kod sela Lisarice.

Na **jugo-zapadu granica Savske banovine izbija na Jadransko more** i ide od sela Lisarice na jug obuhvatajući ostrvo Pag, zatim između ostrva Paga i Mauna — južno ostrva Škarda u Malom Kvarneru (ostavljajući Italiji ostrva Lošinj i Cres, a nama Pag, Rab, Sv. Grgur, Prvić i Krk) na luku Baroš, a odavde državnom granicom s Italijom između Sušaka i Rijeke i južnom granicom sreza Kastav, preko zapadnih obronaka Hrvatskog krasa do jugozapadne granice sreza Čabar.

Geografski položaj važnijih mjesta.

	Nadmorska visina metara	Sjeverne širine	Istočne dužine od Griniča	Razlike mjesnog vremena od srednjeevropskog
Zagreb	160	45°49'10"	15°58'43"	— 3'55"
Sušak	—	45°19'24"	14°26'24"	+ 2'13"
Rab	11	44°45'24"	14°45'54"	+ 0'56"

3. GORJE.

Savi na sjever: Hrvatsko-Slavonske planine: Zagrebačka Gora (Sljeme — 1035), Ivančica (1060), Kalnik (643), Bilo Gora (294), Maslovačka Gora (489), Papuk (953) i Psunj (984).

Savi na jug: istočni ogranak Alpskog krasa — Gorjanci ili Žumberačka Gora (1181).

U **Hrvatskom Primorju:** Hrvatski kras (Bjelolužica — 1533), Velebit (sa vrhovima: Malovan — 1760, najviša tačka Savske banovine, Vaganski vrh — 1758 i Sv. Brdo — 1753), Velika i Mala Kapela (1164) i Plješivica (Ozeblijn — 1657).

Ravnice. Polja: Ličko i Krbavsko.

Doline donjih tokova: Drave i Save te bazeni Čazme, Ilove, Orljave i Kupe.

4. VODE.

Rijeke: 1. Sava od ušća Sutle do ušća Bosne na zapad.

S pritocima: zdesna 1. Kupa (sa Koranom, Glinom i Petrinjom), i 2. Sunja; — slijeva: Krapina, Lonja (sa Čazmom, Ilovom i Pakrom).

2. Drava sa pritocima slijeva: Mura od ušća Ščavnici do sliva u Dravu; — zdesna: Plitvica, Bednja, Koprivnica, Karašica i Breznica.

3. Dunav — od Almaša do Dalja na jug.

4. Sliva Jadranskog mora: Riječina, Fužinarka (Dubračina), Gacka i Lika s Jadovom.

Od **jezera** znamenita su Plitvička jezera, njih 15 na broju, povezanih sa 11 slapova izvanredne prirodne ljepote.

Od **močvara** važnija su Lonjsko Polje, Mrsunjska Bara kod Broda n/S. i Palača (na Vuki).

Od **kanala** najvažniji je Veliki prokop u Slavoniji za osušenje močvare Palače.

Od **slapova** — osim Plitvičkih, poznat je »Rastoke« na padu Slunjčice u Koranu.

Važnija ostrva: Krk, Rab, Pag, Sv. Grgur, Barbat, Goli, Prvić, Plavnik i Škadra.

Zalivi: Riječki (Kvarner) i Bakarski.

Luke. Na kopnu: luka Baroš (na Rijeci), Sušak, Bakar, Kraljevica, Crikvenica, Novi, Senj i Karlobag. — Na ostrvima: Omišalj, Malinska, Krk, Aleksandrovo, Baška, Rab, Novalja i Pag.

5. TEMPERATURA (+ °).

	Ljeti	Zimi	Srednja godišnja	Oborina
Sušak	22,9°	5,3°	13,6°	1618 m/m
Zagreb	21,6°	0,6°	10,9°	897 m/m

6. ADMINISTRATIVNA PODJELA.

U upravnom pogledu Savska banovina je podijeljena na:

3 okružna inspektorata,
66 političkih srezova,
16 samoupravnih gradova (sa opštom upravnom vlašću prvog stepena),
486 samoupravnih opština.

7. STANOVNIŠTVO.

Na sadašnjem teritoriju Savske banovine bilo je prema popisu **1921.:**

466.457 domaćinstava i **2,337.000 stanovnika** ili 19,4% ukupnog broja stanovništva u cijeloj Kraljevini.

Prema tome **gustoća stanovništva** bila je **63 stanovnika na 1 km²** i 5,01 stanovnika na 1 kuću.

Po maternjem jeziku bilo je:

Srpsko-hrvatskog jezika **90,83%**.
Slovenačkog jezika **1,86%** (uglavnom u srezu Črnomelj i u gradu Zagrebu).
Njemačkog jezika **2,57%** (najviše kod Osijeka i u srezovima Đakovo, Daruvar i Našice).
Madarskog jezika **2,21%** (najviše kod Osijeka i u srezovima Virovitica, Daruvar, Našice i Slunj).
Češkog i slovačkog jezika **1,69%** (uglavnom kod Daruvara i Slav. Požege te u srezu Perušić).
Ruskog i rusinskog jezika **0,28%** (uglavnom u srezovima Brod n/S, Novska i Đakovo).
Talijanskog jezika **0,20%** (uglavnom u srezu Krk i Perušić).
Poljskog jezika **0,12%** (uglavnom u srezovima Brod n/S., Nova Gradiška i u gradu Zagrebu).
Drugih jezika — **0,25%**.

Po vjeroispovijesti:

Rimokatolika: **78,9%**.
Pravoslavnih: **19,1%** (uglavnom u rajonu Vojnić, Vrginmost, Glina, Kostajnica te u srezu Gračac).
Izraelićana: **0,75%** (uglavnom u Zagrebu i Osijeku).
Evangelika: **0,66%** (uglavnom u srezovima Daruvar, Osijek, Našice, Pakrac, Garešnica i Zagreb).
Grkokatolika: **0,47%** (uglavnom u srezovima Jastrebarsko i Brod n/S).
Muslimana: **0,09%** (uglavnom u gradovima).
Ostalih: **0,02%**.

Po najnovijim podacima za g. 1930. u Savskoj banovini bilo je:

6418 naseljenih mjesta (gradova, trgovišta, sela i zaselaka) i **2,560.000 stanovnika.**

Prema tome **priraštaj stanovništva** od 1921. godine iznosi: **223.000** ili **9,5 na 1000 stanovnika godišnje, a gustina stanovništva je sada 69.0 na km².**

II. Opšta uprava.

Ban Savske banovine.

Od 9. oktobra 1929. do 10. januara 1931. — **Dr. Josip Šilović.**
Od 10. januara 1931. — **Dr. Ivo Perović.**

Dr. JOSIP ŠILOVIĆ

rođen je 8. septembra 1858. godine u selu Praputnjaku u Hrvatskom Primorju.

Njegov otac poginuo je kao iseljenik na šumskim radovima u tudini, ostavivši za sobom udovicu sa četvero male djece.

U to doba polazio je mali Šilović četvrti razred osnovne škole. Pošto mu majka nije imala sredstava, on je kao dvananestgodišnji dječak obavljao težačke poslove kod izgradnje željezničke pruge Zagreb—Rijeka i tako pomagao majci da može izdržavati porodicu.

Nižu gimnaziju je svršio u Senju, a više razrede i pravni fakultet u Zagrebu.

Iza toga je Dr. Josip Šilović najprije služio u sudstvu, a zatim je prešao u administrativnu službu. Godine 1894. postao je redovan profesor pravnog fakulteta u Zagrebu. 1897. profesor kaznenog prava, kaznenog postupka i pravne filozofije. Tu katedru držao je pune tri decenije.

Čitav niz godina bio je poslanik u Hrvatskom saboru, odnosno delegat u Zajedničkom saboru u Budimpešti. Poslije ujedinjenja nije aktivno učestvovao u političkom životu.

U radu Dra Šilovića treba naročito istaći njegovu borbu protiv analfabetizma i borbu protiv alkohola.

Pored toga treba pomenuti i njegov obilan naučni rad na polju kriminalne politike i kriminalnog prava.

Dr. Šilović bavio se cijeloga svog života pitanjem zločina u našem narodu. Napisao je Kazneno pravo, zatim Kazneno pravo prema krivičnom zakonu od 27. I. 1929. i uz suradnju univerzitetskog profesora Dra Franka, Zakon o izvršivanju kazne lišenja slobode od 16. II. 1929. Njegovom je pomoću dovršen: Tumač građanskog parbenog postupnika od Rušnova. Nadalje je pisao vrlo mnogo znatnih pravnih rasprava i članaka u »Mjesečniku«, Vesniku Pravnog društva u Zagrebu itd.

U Zagrebu je osnovana u maju 1914. godine njegovim nastojanjem »Liga za zaštitu djece«.

Za svjetskoga rata, kad su strahote rata naš napaćeni narod bacile u najveću nevolju, kad je avet gladi hekatombama uništavala naš narod, tada se u otsudnom tom času digao Dr. Šilović i obrazovao Središnji zemaljski odbor za zaštitu porodica mobilisanih i palih vojnika iz Hrvatske i Slavonije. Taj odbor spasavao je djecu iz gladnih krajeva, naročito iz Bosne, Hercegovine, Istre, Dalmacije i Slovenije. Tom kolonizacijom spaseno je preko 24.000 djece.

Odbor funkcionisao je i poslije Ujedinjenja, i to pod imenom Oblasni odbor za zaštitu djece i mladeži.

Poslije svjetskog rata svratio je Dr. Šilović svoju misao na brojne siromašne porodice onih iseljenika koji su u dalekom stranom svijetu nastradali, umrli ili iščezli.

Za sve takove porodice osnovao je Dr. Šilović kod Narodne zaštite posebno pravno odjeljenje kojemu je bila zadaća da daje pravne upute i savjete i da u spornim pitanjima kod suda besplatno štiti interese siročadi i siromašnih porodica.

Dne 29. septembra 1929. otvorena je zgrada »Zaklada Narodne zaštite za siročad iseljenika i kolonizaciju siročadi«, koja nosi ime Dr. Josipa Šilovića.

9. oktobra 1929. postavljen je Dr. Šilović za bana Savske banovine, a 10. januara 1931. za člana Vrhovnog Zakonodavnog Savjeta.

Dr. JOSIP ŠILOVIĆ
Ban Savske banovine od 9. X. 1929. do 10. I. 1931.

Dr. IVO PEROVIĆ
Ban Savske banovine od 10. I. 1931.

Dr. IVO PEROVIĆ

Roden je u Arbanasima, kraj Zadra, 28. avgusta 1882. godine. Osnovnu i srednju školu svršio je u Zadru. Pravne nauke slušao je u Zagrebu, Pragu i Beču. Još kao đak isticao se u radu na nacionalnom polju.

Posle dovršenih pravnih nauka posvetio se sudijskom pozivu i služio u različnim mestima Dalmacije. Odmah po oslobođenju preuzeo je dužnost državnog tužioca u Splitu, a posle nekoliko meseci, na poziv tadanje pokrajinske vlade u Splitu, preuzeo je položaj okružnika u Dubrovniku, gde je vodio političko-upravne poslove dok nije definitivno napustila te krajeve francusko-englesko-amerikanska vojna komanda.

U to vreme primio je sve naše izbeglice iz Bizerte, transporte ratnih zarobljenika iz Italije i ostatke Vrangelove vojske.

Još u aprilu 1921. godine postavljen je komesarom za evakuaciju Severne Dalmacije i u tom svojstvu je sa talijanskim vojnim vlastima proveo evakuaciju prve i druge zone i uveo prvu našu upravu u tim krajevima, koju su dotle bili okupirani od talijanske vojske.

U decembru 1922. godine postavljen je za velikog župana splitske oblasti, i tu je dužnost vršio sve do likvidacije županija. U to vreme, 1925. godine, bio je imenovan pretsednikom komisije za izvršenje Rapalskog ugovora i Sv. Margarentskih konvencija, i na tome je poslu duže vreme radio u mešovitoj komisiji u Florenciji.

U novembru 1929. godine postavljen je za pomoćnika Ministra unutrašnjih poslova.

3. septembra 1930. godine unapređen je za prvog pomoćnika Ministra unutrašnjih poslova, sa kojeg je položaja 10. januara 1931. godine postavljen za bana Savske banovine.

Pomoćnik bana

Od 12. oktobra 1929. do 10. januara 1931. — **Sava M. Stojanović.**
Od 10. januara 1931. — **Dr. Stevan Hadži.**

Dr. STEVAN HADŽI

Roden je u Zagrebu 1888. godine. Svršivši matura studirao je pravo na univerzitetima u Beču, Heidelbergu i Parizu, a promoviran je na zagrebačkom univerzitetu 1912 god.

Posvetio se upravnoj službi služeći kod zemaljske finansijske direkcije u Zagrebu, zatim kod sreskih načelstava u Jastrebarskom, Zagrebu, Glini i Slunju i kod kr. redarstvenog ravnateljstva u Zagrebu.

Godine 1917. došao je bivšoj zem. vladi, a poslije našeg oslobođenja i ujedinjenja pretsjedničkom uredu bivše zemaljske vlade. Tu je god. 1920. postao vladinim tajnikom i iste godine je nekoliko mjeseci zamjenjivao šefa zagrebačke policije.

Godine 1923. bio je premješten zagrebačkoj županiji za zamjenika velikog župana, odakle je u proljeću 1924. došao natrag pokrajinskoj upravi za šefa pretsjedničkog ureda te je bio tada imenovan vladinim savjetnikom.

Godine 1927. postao je banski savjetnik kod zagrebačke oblasti.

Godine 1929. postavljen je za načelnika upravnog odjeljenja kr. banske uprave u Zagrebu, a 10. januara 1931. godine za pomoćnika bana Savske banovine.

Dr. Stevan Hadži pretsjednik je Saveza svih sportskih saveza u Kraljevini, potpretsjednik Jugoslovenskog olimpijskog odbora, potpretsjednik zimsko-sportskog i tenis saveza i mnogih drugih sportskih organizacija.

Godine 1924. bio je pretstavnik naše države i na olimpijadi u Chamonixu i na olimpijadi u St. Moritzu i Amsterdamu, a stalni je delegat na teniskim i sportskim kongresima u Parizu.

Više puta je odlikovan, a lanjske godine dobio je i francusko odlikovanje legije časti.

Dr. STEVAN HADŽI
Podban Savske banovine od 10. I. 1931.

1. Kraljevska banska uprava Savske banovine.

I. OPŠTE ODJELJENJE.

Načelnik: Zrelec Petar.

Sekretarijat. Sekretar: Vojnović Teodor.
Personalni otsjek. Vodi načelnik odjeljenja.
Glavna pisarnica. Šef: Gjermek Antun.
Ekonomat. Ekonom: Slipšević Antun.

II. UPRAVNO ODJELJENJE.

Načelnik: Dr. Benzon N.

Otsjek 1. Opšti upravni. Šef: Uzorinac Mladen.
Otsjek 2. Javne bezbjednosti. Šef: Dr. Dragović Josip.
Otsjek 3. Za samouprave. Šef: Mahin Ivan.
Otsjek 4. Državne zaštite. Šef: Ribar Dušan.

III. POLJOPRIVREDNO ODJELJENJE.

Načelnik: Ritzoffy Nikola.

Otsjek 1. Za poljoprivredu i stočarstvo. Šef: Ing. Tomić Dragan.
Otsjek 2. Za veterinarstvo. Šef: Vuković Vladoje, vet. inspektor.
Otsjek 3. Za agrarnopravne poslove. Šef: Kučić Juraj, agrar. inspektor.
Otsjek 4. Za šumarstvo. Šef: Dumengjić Adolf, viši šumarski savjetnik.

IV. PROSVJETNO ODJELJENJE.

Načelnik: Dr. Kasumović Ivan.

Otsjek 1. Za osnovnu nastavu. V. d. šefa: Fabijanović Milan.
Otsjek 2. Za srednju nastavu i narodno prosvjećivanje. V. d. šefa: Dr. Kombol Mihovil.

V. TEHNIČKO ODJELJENJE.

Načelnik: Ferić Mirko.

Otsjek 1. Za mostove, putove i željeznice. Šef: Radošević Aleksandar, inspektor.
Otsjek 2. Za hidrotehničke radove. Šef: Brichta Geza, inspektor.
Otsjek 3. Za arhitektonske i elektromašinske poslove. Šef: Marjanović Ivan, inspektor.
Otsjek 4. Za nedržavne putove i mostove. Šef: Gromes Andrija.

VI. ODJELJENJE ZA SOCIJALNU POLITIKU I NARODNO ZDRAVLJE.

Načelnik: Dr. Hribar Josip.

Otsjek 1. Za socijalnu politiku. V. d. šefa: Dr. Stojanović Gojko.
Otsjek 2. Za narodno zdravlje. Šef: Dr. Altman Dragan.

VII. FINANSIJSKO ODJELJENJE.

Načelnik: Mošinski Ivo.

VIII. ODJELJENJE ZA TRGOVINU, OBRT I INDUSTRIJU.

Načelnik: Huth Gustav.

Trgovinski inspektori: Zec Radovan, Dr. Aranicki Ognjeslav i Würth Hinko.
Školski inspektor: Dr. Tkalčić Branko.
Sekretar: Očić Vladimir.

Primjedba. Djelokrug pojedinih odjeljenja i otsjeka vidi u šematizmu Kr. banske uprave na str. 255. Almanaha.

SAVJETI I KOMISIJE.

Stručni savjet Kraljevske banske uprave Savske banovine.

Pretsjednik: Zrelec Petar, nač. opšteg odjeljenja.
Članovi: Mošinski Ivo, nač. fin. odjeljenja; Dr. Stojanović Gojko, šef otsjeka za soc. politiku; Hlava Milan, banski savjetnik, i Bunoza Vladimir, službenik.
Zamjenici: Kovačić Josip i Krčivoj V., banski savjetnici; Horvat Andrija banov. viši pristav.

Komisija za ocjenjivanje službenika.

Pretsjednik: Dr. Hadži Stevan, pomoćnik bana.
Članovi: Zrelec Petar i Benzon Petar, načelnici odjeljenja.
Zamjenici: Kučić Juraj i Uzorinac Mladen, banski inspektori.

Komisija za polaganje političko-upravnog stručnog ispita.

Pretsjednik: Dr. Hadži Stevan, pomoćnik bana.
Zamjenik: Benzon Petar, nač. upravn. odjeljenja.
Članovi: Mošinski Ivo i Uzorinac Mladen, banski inspektori, Mahin Ivan i dr. Vragović Josip, banski savjetnici.
Zamjenici: Kučić Juraj, ban. inspektor; dr. Jagić Ivan, Cvijanović Bogdan, Ribar Dušan, banski savjetnici.
Djelovođa: Vežić Šima, pristav. — Zamjenik: Vojnović Todor, pristav.

Komisija za polaganje drž. stručnog ispita pripravnika III. i II. kategorije resora Ministarstva unutrašnjih poslova.

Pretsjednik: Dr. Hadži Stevan, pomoćnik bana.
Zamjenik: Benzon Petar, nač. upravn. odjeljenja.
Članovi: Kučić Juraj i Uzorinac Mladen, banski inspektori.
Zamjenici: Dr. Jagić Ivan, banski inspektor, i Cvijanović Bogdan, banski savjetnik.
Djelovođa: Vežić Šima, viši pristav. — Zamjenik: Vojnović Todor, pristav.

2. Okružni inspektorati.

1. U **Ogulinu:** za područje 21 sreza, i to: Brinje, Crikvenica, Črnomelj, Delnice, Donji Lapac, Gospić, Gračac, Kastav, Korenica, Krk, Novi, Ogulin, Otočac, Perušić, Rab, Senj, Slunj, Sušak, Udbina, Vojnić i Vrbovsko.
Okružni inspektor: Dejanović S. Mile.

2. U **Osijeku:** za područje 14 srezova, i to: Brod na Savi, Daruvar, D. Miholjac, Đakovo, Grubišno Polje, Našice, Nova Gradiška, Novska, Osijek, Pakrac, Požega, Slatina, Valpovo i Virovitica.
Okružni inspektor: Perković N. Ante.

3. U **Varaždinu:** za područje 11 srezova, i to: Bjelovar, Čakovac, Đurdevac, Ivanec, Koprivnica, Križevci, Ludbreg, Novi Marof, Prelog, Varaždin i Zlatar.

Okružni inspektor: Pfeifer Vilko.

Primjedba: Pod neposrednim nadzorom Kr. banske uprave u Zagrebu stoji 20 srezova, i to: Čazma, D. Stubica, Dugo Selo, Garešnica, Glina, Jastrebarsko, Karlovac, Klanjec, Kostajnica, Krapina, Kutina, Petrinja, Pisarovina, Pregrada, Samobor, Sisak, Sv. Ivan Zelina, Vel. Gorica, Vrginmost i Zagreb.

3. Policija.

UPRAVA POLICIJE U ZAGREBU

(za grad Zagreb i mjesta: Odra, Brezovica, Vrapče, Remete, Sesvete i Šestine).

Upravnik policije: Dr. Bedeković Janko.
Zamjenik upravnika: Dr. Klinčić Josip.
Odjeljenja:

1. **Političko** (ujedno pretsjednički ured), voditelj Cvjetko Horvat.
2. **Kriminalno,** voditelj dr. Petrić Danilo.
3. **Mjesne policije,** voditelj Vasiljević Vladimir.
   Policijski fizik: dr. Farkaš Kamilo.
   Policijski liječnik: dr. Stančić Rokotov Ivo.
   Policijska straža, zapovjednik Pavlović Boško.
   Natstojništvo polic. agenata, v. d. šefa Stepanović Josip.

Kvartovi:

1. Kvart (Petrinjska ul. 18.), starješina: Zec Konstantin.
2. Kvart (Ilica 105.), starješina: Dr. Babić Vjekoslav.
3. Kvart (Vlaška ul. 72.), starješina: Sadžak Mihajlo.
4. Kvart (Savska cesta 78.), starješina: Stepanović Josip.

PRETSTOJNIŠTVA GRADSKIH POLICIJA.

Bjelovar. Pretstojnik: Kosina R.
Brod na Savi. Pretstojnik: Rašeta S. Branko.
Donji Miholjac. V. d. pretstojnika: Dr. Bubić Milan.
Đakovo. Pretstojnik: Uzelac Miloš.
Đurdevac. Pretstojnik: Dr. Legović Stjepan.
Karlovac. Pretstojnik: Dr. Grgurić Mate.
Koprivnica. Pretstojnik: Rajzner Lujo.
Osijek. Pretstojnik: Mihajlović Branko.
Požega Slav. Pretstojnik: Kunc Zvonimir.
Sisak. Pretstojnik: Marković Dragan.
Sušak. Pretstojnik: Mešterović Jovan.
Varaždin. Pretstojnik: Dimić Rudolf.
Virovitica. Pretstojnik: Vešović Dragiša.

Policijski komesarijati: Koprivnica i Sušak.

4. Bansko vijeće Savske banovine.

Članovi za gradove:

Bjelovar: **Šiftar Stjepan,** trgovac.
Slav. Brod: **Simić Đura,** preduzimač.
Varaždin: **Maltarić Bogomir,** apotekar
Virovitica: **Pavelić Mata,** trgovac.
Zagreb:
dr. **Rittig Svetozar,** župnik;
dr. **Miškulin Mile,** advokat.
dr. **Pliverić Branko,** gen. direktor I. hrv. šted.;
dr. **Tomašić Ljubomir,** advokat.
Karlovac: **Erdeljac Mata,** ratar.
Koprivnica: dr. **Malenčec Vlada,** pretsjednik opštine.
Križevci: dr. **Hanžek Lavoslav,** advokat i pretsjednik opštine.
Osijek:
Vilhajm Robert, veletrgovac;
Dimitrijević Milutin, trgovac;
dr. **Hengl Vjekoslav,** advokat.
Petrinja: **Stazić Josip,** učitelj i pretsjednik opštine.
Slav. Požega: Ing. **Čudić Milan,** pretsjednik opštine.
Senj: **Rivoseki Viktor,** profesor i pretsjednik opštine.
Sisak: **Teslić Petar,** industrijalac.
Sušak: dr. **Ružić Viktor,** advokat.

Članovi za srezove:

Bjelovarski: **Čizmeković Josip,** težak iz Gor. Plavnice.
Brinjski: **Uzelac Steva,** trgovac.
Brodski: **Kovačević Toma,** posjednik i pretsjednik općine iz Sibinja.
Crkvenički: **Skomež Josip,** posjednik.
Čazmanski: **Novosel Ivan,** težak iz Širinca.
Čakovački: **Elemer Vajda,** inžinjer.
Črnomeljski: **Nemanjić Josip,** posjednik iz Želebeja.
Daruvarski: **Krajcer Rikard,** obrtnik iz Sirača.
Delnički: **Šnajder Franjo,** pretsjednik općine.
Donjolapački: **Vlatković Andrija,** posjednik.
Donjomiholjački: **Marković Jozo,** težak iz Podrav. Slatine.
Donjostubički: **Muhek Stjepan,** posjednik iz Podgorja.
Dugoselski: **Mihaljević Josip,** težak iz Topole.
Đakovački: dr. **Kenjelj Ivan,** javni bilježnik.
Đurđevački: **Jalžabetić Toma,** težak iz Đurđevca.
Garešnički: **Vojković Toma,** težak iz Novo-Klokočevca.
Glinski: **Štetković Steva,** trgovac.

Gospićski: **Narandžić Rada,** školski nadzornik u penziji.
Gračački: **Mandić Miloš,** paroh.
Grubišnopoljski: **Spajić Rada,** ekonom iz Vel. Barne.
Ivanečki: **Matica Pavao,** župnik iz Badnje.
Jastrebarski: **dr. Benković Ivan,** advokat.
Karlovački: **Šafar Jože,** težak iz Rečice.
Kastavski: **Spinčić Vjekoslav,** profesor .
Klanječki: **Lončar Stanko,** zemljoradnik iz Velinaca.
Koprivnički: **Dombaj Pavao,** težak iz Drnja.
Kostajnički: **Kačar Nikola,** težak iz Crvenog Boka.
Koreanički: **Orlić Steva,** pretsjednik opštine.
Krapinski: **Majsec Franjo,** težak iz Štrucljeva.
Krški: **Dr. Trinajstić Dinko,** advokat iz Vrbnika.
Križevački: **Horvat Šimun,** posjednik.
Kutinski: **Tudović Ivan,** težak iz Strušaca.
Ludbreški: **Blaž Šalamon,** težak iz Novog Sela.
Našički: **Pop Pera,** šumarski savjetnik.
Novljanski: **Tombola Juraj,** posjednik iz Bribira.
Novogradiški: **Berić Andrija,** posjednik.
Novomarofski: **Brckan Vid,** težak.
Novski: **Kovačević Karla,** ratar iz Jazavice.
Ogulinski: **Tatalović Rada,** trgovac iz Generalskog Stola.
Osječki: **Mandić Vojin,** težak iz Dalja.
Otočački: dr. **Branković Đorđe,** advokat.
Pakrački: **dr. Marković Milenko,** advokat.
Perušićski: **Lulić Petar,** težak iz Pazarišta.
Petrinjski: **Marković Eda,** težak iz Letovanaca.
Požeški: **Tomić Slavko,** trgovac.
Pisarovinski: **Grahovac Stjepan,** težak iz Lijevog Degoja.
Pregradski: **Leskovar Janko,** penzioner iz Valentinova.
Preloški: **Čižmešija Đura,** težak iz Kotoribe.
Rapski: **Kandija Špira,** posjednik.
Samoborski: **dr. Leušić Đura,** javni bilježnik.
Senjski: **Butorac Vinko,** župnik iz Jablanca.
Sisački: **Kuzmac Stjepan,** težak iz Lekenika.
Slatinski: **Štoi Franjo,** težak iz G. Bukvice.
Slunjski: **dr. Popović Milan,** advokat.
Sušački: **Banić Milan,** novinar.
Sv. Ivan Zelinski: **Pucek Mata,** posjednik.
Udbinski: **Banjanin Milan,** trgovac.
Valpovački: **Pavošević Fabijan,** težak iz Ivanovaca.
Varaždinski: **Miškulin Ivan,** župnik iz Šemovca.
Virovitički: **Kaladač Marko,** ekonom iz Gradine.
Velikogorički: **Hribar Nikola,** preduzimač.
Vojnićski: **Đurić Mile,** penzioner iz Krnjaka.
Vrbovski: **Sušić Rudolf,** trgovac i pretsjednik općine iz Ravne Gore.
Vrginmoski: **Trkulj Stanko,** ratar iz Blituše.
Zagrebački: **Đuretek Vid,** posjednik iz Vrapča.
Zlatarski: **Kalaj Juraj,** posjednik iz Batine.

5. Budžet Savske banovine.

za g. 1930 31.

Prihodi:

Banovinske takse	9,560.000.—
Samostalne dažbine	1,750.000.—
Banovinska trošarina	46,000.000.—
Državna dotacija	39,194.666.—
Banovinski prirez	45,000.000.—
Banovinska preduzeća i ustanova	850.000.—
Vanredni prihodi (kamate i potraživanja iz ranijih godina)	7,100.000.—
Ukupno	149,454.666.—

Rashodi:

Opći rashodi Kr. banske uprave (organizacija, stanarina i reprezentacija)	2,120.000.—
Penzije i potpore (mirovinski fond)	810.000.—
Banovinski dugovi	1,215.000.—
Opšte odjeljenje (upravni troškovi)	2,100.480.—
Upravno odjeljenje	693.620.—
Poljoprivredno odjeljenje:	
Lični i materijalni rashodi	4,977.580.—
Pripomoći i poljoprivredna naobrazba	1,560.000.—
Na unapređenje ratarstva	4,025.000.—
Na unapređenje stočarstva	6,907.500.—
Agrarna politika	1,615.000.—
Dotacija za pokriće viška rashoda poljopr. ustanova	5,951.701.—
Ukupno	25,036.781.—
Prosvjetno odjeljenje:	
Lični i materijalni rashodi	2,883.770.—
Za izgradnju i uređenje srednjih škola	9,000.000.—
Za izgradnju i uređenje osnovnih škola	8,500.000.—
Pripomoći u naučne i kult. svrhe	4,822.000.—
Ukupno	23,205.770.—
Tehničko odjeljenje:	
Lični rashodi	6,576.000.—
Gradnja i izdržavanje puteva	25,183.200.—
Hidrotehnički radovi i uređenje bujica	9,660.000.—
Izdržavanje i popravak zgrada	2,780.000.—
Ukupno	44,199.200.—
Odjeljenje za socijalnu politiku i narodno zdravlje:	
Lični rashodi	2,120.216.—
Pripomoć i potpora socijal. ustanova	6,307.322.—
Na unapređenje nar. zdravlja	31,313.962.—
Ukupno	39,741.510.—
Finansijsko odjeljenje	7,716.825.—
Odjeljenje za trgovinu, obrt i industriju	2,615.480.—
Sveukupno	149,454.666.—

ISKAZ JAVNIH ZAKLADA

pod upravom Kr. banske uprave Savske banovine.

Nadležno odjeljenje		Broj zaklada	Imovinsko stanje na kraju 1929. Dinara
Opće odjeljenje		99	15,586.756
Odjeljenje za prosvjetu i vjere	Prosvjetnih	155	24,291.012
	Vjerskih	1	
Odjeljenje za narodno zdravlje i soc. pol.	Zdravstvenih	8	2,389.376
	Socijalnih	10	
Odjeljenje za trgovinu, obrt i industriju		1	1,115.295
Poljoprivredno odjeljenje	Poljoprivrednih	11	32,162.669
	Šumsko imovnih općina	17	
	Ukupno:	302	75,545.110

Osim gornjih zaklada postoje u zakladnoj blagajni 20 depozita pod raznim imenima u vrijednosti od Din 12,094.780.— koje su također pod upravom Kr. banske uprave Savske banovine.

Na kraju **god. 1929.** ukupna imovina zakladne blagajne iznosila je **Din 87,639.891.—.**

III. Opšti statistički pregled Savske banovine

za godinu 1930.

I. Samoupravni gradovi

sa opštom upravnom vlašću prvog stepena.

Gradovi (⊡)	Sastav: Površina □km²	Sastav: Naselja	Sastav: Kuća	Stanovništvo: Domaćinstva*)	Stanovništvo: Stanovnika	Prosvjeta: Škola: Srednjih Glm	Prosvjeta: Škola: Stručnih Str.	Prosvjeta: Škola: Građanskih	Prosvjeta: Škola: Osnovnih	Prosvjeta: Važnijih biblioteka	Društava i zadruga Dr.	Privreda: Novčanih i osig. zavoda ⊕	Privreda: Industrija Ind.	Nar. zdr.: Bolnica i sanatorija
1. Glavni grad Zagreb (▬)	66	1	11.000	26.225	145.000	10	20	7	23	27	830	114	559	14
2. Bakar	3	1	468	648	2.500	—	2	1	1	—	11	2	4	—
3. Bjelovar	22	1	1.237	2.021	10.300	1	2	—	4	2	28	11	21	1
4. Brod (Slavonski)	21	1	1.597	2.597	16.000	1	2	1	3	—	25	4	14	—
5. Karlovac	84	1	2.890	3.356	21.000	1	5	1	8	1	40	6	74	1
6. Koprivnica	61	1	1.385	1.893	10.000	1	2	1	2	—	19	3	14	1
7. Križevci	63	1	700	1.478	7.500	1	5	—	1	2	20	1	7	—
8. Nova Gradiška	11	1	511	621	4.200	1	2	—	2	2	18	5	6	1
9. Osijek (◔)	57	1	3.612	7.704	40.000	2	9	1	7	4	153	28	35	2
10. Petrinja	40	1	968	1.111	6.200	1	5	—	1	—	23	2	4	1
11. Požega (Slavonska)	24	1	905	1.572	7.200	1	3	1	2	1	20	1	25	1
12. Senj	3	1	600	745	4.000	1	2	—	1	1	15	1	4	—
13. Sisak	23	1	1.095	1.945	13.100	1	3	1	3	1	23	1	26	1
14. Sušak	20	1	2.055	3.562	15.500	2	3	1	7	4	30	7	46	1
15. Varaždin (◔)	67	1	1.472	2.983	13.800	1	2	2	2	1	31	6	24	2
16. Virovitica	119	1	1.300	2.066	9.400	1	1	1	2	1	9	3	7	1
Svega u gradovima	684	16	31.795	60.527	325.700	26	68	18	69	47	1295	125	870	27

Primedba. Broj domaćinstva je označen po podacima popisa g. 1921.

II. Politički srezovi.

Srezovi (△)	Sastav			Stanovništvo		Prosvjeta					Društava i zadruga	Privreda		Nar. zdr.
						Škola								
	Površina km²	Opština	Naselja ⊖⊙	Domaćinstava	Stanovnika	Srednjih	Stručnih	Građanskih	Osnovnih	Nar. knjižnica i čitaonica ★		Novčanih zavoda ⊕	Industrija Ind.	Bolnica i sanatorija
1. Bjelover	963	10*	155	13 421	62.940	—	—	—	49	5	18	—	23	—
2. Brinje	323	2	99	2.482	18.339	—	—	—	12	3	7	—	4	—
3. Brod (Slavonski)	946	18	91	10.464	48.315	—	—	—	66	8	14	—	10	—
4. Crikvenica	115	5	62	2.792	14.496	—	4	1	9	4	37	3	6	1
5. Čakovec	4.9	13	158	9 039	51 369	—	3	1	37	6	67	1	15	1
6. Čazma	643	6	18	7.299	35.574	—	1	—	23	8	7	1	13	—
7. Črnomelj	546	31	216	5.007	26.145	—	1	—	30	7	21	13	12	—
8. Daruvar	594	11	57	6 204	36.204	1	3	—	35	1	13	—	23	—
9. Delnice	634	9	151	4 399	22.909	—	—	1	25	11	10	2	17	—
10. Donja Stubica	327	5	67	7.275	37.909	—	—	—	16	4	8	—	8	—
11. Donji Lapac	185	2	90	2.898	16 942	—	—	—	12	9	2	—	—	—
12. Donji Miholjac	515	7	46	4 808	25 235	—	1	1	21	0	21	1	17	—
13. Dugo selo	326	5	69	4.654	21 259	—	1	—	16	3	12	—	11	—
14. Đakovo	898	19	56	10.807	49.613	—	1	2	49	11	35	3	24	—
15. Đurđevac	109	9	52	11 449	53.988	—	1	1	29	6	14	3	20	—
16. Garešnica	538	6	46	6.402	29.995	—	—	—	31	3	7	1	13	—
17. Glina	589	8	70	7 228	44.824	1	2	—	26	2	11	4	9	1
18. Gospić	1 105	5	207	6.604	35 001	1	3	2	29	2	5	2	—	1
19. Gračac	1.016	5	150	4.604	27.644	—	—	1	18	3	11	—	4	1
20. Grubišno Polje	412	3	40	4 030	23 091	—	—	1	24	3	26	2	7	—
21. Ivanec	312	3	93	7.410	46.650	—	—	1	18	3	7	—	13	—
22. Jastrebarsko	615	11	261	7 872	40.036	—	1	—	31	2	12	3	14	—
23. Karlovac	581	8	1 2	6.608	38.833	—	—	—	33	5	5	—	6	1
24. Kastav	85	1	17	2 176	11 039	—	3	1	10	5	4	—	2	—
25. Klanjec	208	7	105	5.783	27 829	—	—	1	12	3	5	—	2	—
26. Koprivnica	471	7	59	7.057	33.206	—	—	—	22	5	27	—	9	—
27. Korenica	696	5	63	4.158	26.048	1	—	—	19	6	5	2	4	—
28. Kostajnica	506	7	46	5 542	30.311	—	2	—	23	4	11	1	7	—
29. Krapina	270	6	101	5 849	32.325	—	2	1	10	5	19	4	5	2
30. Križevci	755	7	217	10 735	52.714	—	—	—	30	5	14	1	15	—
31. Krk	428	7	67	6 687	23.229	1	4	1	25	10	26	4	8	—
32. Kutina	503	3	36	5 691	31.629	—	—	1	17	2	6	1	17	—
33. Ludbreg	413	6	77	6.425	37 002	—	—	1	22	7	14	2	12	—
34. Našice	993	12	90	9 266	46.937	—	—	1	36	13	20	3	17	—
35. Nova Gradiška	924	12	107	9.543	49.134	—	—	—	46	5	18	—	21	—
36. Novi	336	3	79	2 750	11.189	—	—	1	8	3	1	4	3	—
37. Novi Marof	343	6	105	9 332	33.425	—	—	—	12	5	5	—	4	2
38. Novska	618	9	37	6 290	28.813	—	1	—	31	6	9	—	10	—
39. Ogulin (◔)	1.195	10	187	8 360	49.048	1	2	1	38	4	8	1	17	1
40. Osijek	468	12	78	6 886	32.768	—	1	—	18	9	31	—	31	—

* Nova opština Zrinjski Topolovac — izdvojena je g. 1931. iz upr. opštine Kapela.

Srezovi (△)	Sastav			Stanovništvo		Prosvjeta					Društava i zadruga	Privreda		Nar. zdr.
						Škola				Nar. knjižnica i čitaonica		Novčanih zavoda	Industrija	Bolnica i sanatorija
	Površina km²	Općina	Naselja ⊖⊙	Domaćinstava	Stanovnika	Srednjih	Stručnih	Građanskih	Osnovnih			⊕	Ind.	
41. Otočac	890	6	72	6.188	36 797	1	1	—	2	2	12	3	20	1
42. Pakrac	724	10	85	7.234	38.814	—	2	1	35	7	25	—	18	1
43. Perušić	563	3	89	3.811	20.946	—	—	—	16	1	1	—	4	—
44. Petrinja	485	7	76	6.303	32.377	—	1	—	30	7	9	1	22	1
45. Pisarovina	389	4	73	2 967	14.126	—	—	—	11	—	5	—	10	—
46. Požega Slavonska	1 059	12	181	9 783	52.652	—	1	—	46	3	30	—	14	—
47. Pregrada	260	4	106	6.675	39 482	—	—	—	10	7	8	—	5	—
48. Prelog	356	13	41	7.052	54.244	—	—	—	26	3	27	1	5	1
49. Rab	398	3	18	3 011	17.770	—	2	—	13	2	3	1	8	—
50. Samobor	313	4	77	3 832	25.147	—	1	1	12	5	9	3	15	—
51. Senj	596	3	115	2 375	11 331	—	—	—	12	2	3	—	5	1
52. Sisak	668	8	89	5.677	27,290	—	—	—	22	3	16	1	13	—
53. Slatina	901	6	87	7.667	42.675	—	1	1	35	8	9	3	10	—
54. Slunj	847	6	231	7.180	45.640	—	—	1	27	2	4	3	—	—
55. Sušak	335	8	83	4 917	20.382		—	1	22	11	7	5	6	1
56. Sv. Ivan Zelina	3 3	5	95	5.997	33,169	—	—	—	14	3	6	1	7	—
57. Udbina	473	2	11	2.502	13 115	—	—	—	9	3	-	—	—	—
58. Valpovo	366	7	38	4 927	23.555	—	2	—	16	7	17	—	18	—
59. Varaždin	355	7	102	7.300	42 823	—	—	—	24	2	6	—	31	—
60. Velika Gorica	552	7	110	6.671	33.732	—	1	—	20	7	9	2	3	1
61. Virovitica	547	6	87	5.494	35.614	—	—	—	37	5	25	3	12	—
62. Vojnić	696	7	157	6 161	39 620	—	—	—	30	1	7	—	—	—
63. Vrbovsko	414	5	115	3 226	17.481	—	—	1	16	4	11	3	17	—
64. Vrginmost	548	5	48	7.151	36 375	—	—	—	17	3	11	1	1	—
65. Zagreb	351	12	154	10 548	60 567	—	—	—	27	7	16	—	37	5
66. Zlatar	393	6	103	7.853	49.756	—	—	—	21	5	6	1	9	—
Svega u srezovima	**36.416**	**487**	**6.402**	**418 793**	**2,233.938**	**7**	**49**	**27**	**1.614**	**318**	**912**	**94**	**748**	**23**
Ukupno u Savskoj banovini	**37.110**	**503**	**6418**	**479.320**	**2,559 638**	**33**	**117**	**45**	**1683**	**365**	**2207**	**289**	**1618**	**50**

Primjedba Glavnog uredništva.

Ovaj opšti pregled kao i sav ostali statistički materijal pregleda pojedinih banovina sastavljen je na osnovu zvaničnih podataka pojedinih opština i srezova prikupljenih u toku god. 1929. i sistematski prokontroliranih uz pomoć Kraljevskih banskih uprava prema stanju za god. 1930.

U rubrici srednjih škola iskazane su državne i privatne gimnazije, realne gimnazije i realke. U rubrici stručnih škola pokazane su i opšte zanatske (šegrtske) škole.

Broj osnovnih škola donesen je po političkim srezovima prema stanju školske godine 1930/31.

Broj narodnih knjižnica i čitaonica kontroliran je prema podacima sreskih školskih nadzornika.

U rubrici društava i zadruga iskazana su samo ona udruženja koja su spomenuta u izvještajima pojedinih opština, dakle ona koja faktično rade.

U broj novčanih zavoda uključene su sve banke, njihove podružnice, osiguravajuća društva i opšt. štedionice.

U rubriku industrije unesene su sve specijalne tvornice, veći mlinovi i pilane, uglavnom s automatskim pogonom (i to one koje su uvrštene u izvještaje opština).

Za grad Zagreb pokazana su **sva industrijska poduzeća, čije se uprave ili zastupstva** nalaze u Zagrebu.

Te tri posljednje rubrike s opštom statistikom društava, zadruga, novčanih zavoda i industrija sastavljene su skoro isključivo na osnovu izvještaja pojedinih opština i nisu mogle da budu kontrolirane, jer za to ne postoji nijedan prethodni rad. Prema tome te brojke imaju samo približnu tačnost.

Važnija mjesta Savske banovine.

1. Gradovi (⊙) kao opštine po broju stanovnika.*

Grad	Broj naselja	1921.	1930.	Grad	Broj naselja	1921.	1930.
ZAGREB ▙	⊡	108.674	145.000	**Rab**	1	5.099	6.835
OSIJEK ◔	⊡	34.485	40.000	Pag (△ Rab)	7	7.462	6.500
KARLOVAC	⊡	16.863	21.000	**PETRINJA**	⊡	5.541	6.137
SUŠAK	⊡	13.239	16.100	**NOVA GRADIŠKA**	⊡	3.652	4.700
BROD	⊡	10.623	16.000	Karlobag (△ Gospić)	65	3.767	4.442
VARAŽDIN ◔	⊡	13.647	13.712	**SENJ**	⊡	3.036	4.000
SISAK	⊡	8.806	13.060	**Krk**	6	1.849	2.800
BJELOVAR	⊡	7.873	10.211	**BAKAR**	⊡	2.408	2.500
KOPRIVNICA	⊡	8.115	10.000	**Kostajnica**	1	1.875	1.872
VIROVITICA	⊡	9.366	9.366	Metlika (△ Črnomelj)	5	1.366	1.554
KRIŽEVCI	⊡	4.698	7.300	**Črnomelj**	1	1.009	1.300
POŽEGA SL.	⊡	7.040	7.203	Ivanić grad (△ Čazma)	1	887	930

Svega u banovini Savskoj **24 grada** sa ca **345.000 stanovnika.**

2. Varošice — trgovišta (⊙) alfabetskim redom.

	Broj stanovnika u mjestu	Broj naselja	Broj stanovnika u općini		Broj stanovnika u mjestu	Broj naselja	Broj stanovnika u općini
	1921.		1930.		1921.		1930.
Cernik (△ Nova Gradiška)	1.689	18	6.400	Mrkopalj (△ Delnice)	1.631	7	4.300
Crikvenica	2.958	14	5.535	**Našice**	2.095	3	5.075
Čakovec	4.892	3	5.765	**Novi**	2.176	10	3.019
Čazma	961	24	9.600	**Ogulin** ◔	5.412	31	10.018
Dalj (△ Osijek)	4.909	2	5.495	Omišalj (△ Krk)	1.529	5	2.081
Daruvar	2.761	1	2.973	Orahovica (△ Našice)	2.499	8	4.644
Donji Miholjac	3.651	3	5.427	**Otočac**	2.854	16	9.432
Dubica (△ Kostajnica)	3.525	6	6.971	**Pakrac**	3.122	1	3.444
Đakovo	6.395	7	7.099	Petrijanec (△ Varaždin)	1.247	9	6.395
Đurđevac	6.599	10	11.417	Pleternica (△ Požega Sl.)	1.558	27	7.396
Feričanci (△ Našice)	2.253	16	5.282	Podgorač (△ Našice)	1.322	12	6.348
Gaj (△ Pakrac)	844	4	3.256	**Prelog**	4.278	2	5.148
Glina	1.843	1	2.000	Ravna Gora (△ Vrbovsko)	1.508	4	3.239
Gospić	3.365	25	10.072	**Samobor**	2.785	1	2.725
Jastrebarsko	1.479	1	1.521	**Slatina**	3.702	13	8.282
Kaptol (△ Požega)	1.099	12	5.392	Suhopolje (△ Virovitica)	1.534	10	7.059
Klanjec	531	22	4.568	**Valpovo**	3.787	19	4.040
Kraljevica (△ Sušak)	1.832	2	2.589	Vinica (△ Varaždin)	995	8	4.833
Krapina	1.390	16	4.688	Virje (△ Đurđevac)	5.283	12	10.540
Kutina	2.517	12	12.714	Voćin (△ Slatina)	1.821	12	6.437
Kutjevo (△ Požega)	1.492	11	4.109	Vrbnik (△ Krk)	1.791	6	4.116
Ludbreg	1.630	24	11.746	**Vrbovsko**	471	7	1.947

Svega u banovini Savskoj **44 varošice** sa ca **246.000 stanovnika.**

IV. Važnije ustanove i institucije u Savskoj banovini

(Detaljni podaci štampani su u pregledu pojedinih grana državnog života u drugom dijelu Almanaha.)

1. Sudstvo.

Upravni sud u Zagrebu (Markov trg 6.).

Stol sedmorice (kao kasacioni sud) u Zagrebu Odjeljenje A (Opatička ul. 18.).

Stol sedmorice, odjeljenje B u Zagrebu (kao kasacioni sud za područje Višeg deželnog sodišča v Ljubljani i Višeg zemaljskog suda u Splitu).

Banski stol (kao apelacioni sud u Zagrebu (Grič 3.).

Državno nadodvjetništvo u Zagrebu (Wilsonov trg 1.).

Vrhovno državno tužioštvo u Zagrebu (Katančićeva 5.).

Okružni sudovi (Kr. sudbeni stolovi): Bjelovar, Gospić, Ogulin, Osijek, Petrinja, Požega, Varaždin i Zagreb (Zrinjski trg 5.).

Državna tužioštva: Bjelovar, Gospić, Ogulin, Osijek, Petrinja, Požega, Varaždin, Zagreb (Katančićeva 5.) i ekspozitura Somborskog državnog tužilaštva u Čakovcu.

Sreski sudovi (Kr. kotarski sudovi): Bakar, Bjelovar, Brinje, Brod na Savi, Crikvenica, Čakovec[1], Čazma, Črnomelj[2], Daruvar, Delnice, Donji Lapac, Donji Miholjac, Dugo Selo, Đakovo, Đurđevac, Garešnica, Glina, Gospić, Gračac, Gru-

* Primjedba: Broj stanovnika označen je za cijelu opštinu (sa selima).

[1] U području Apelacionog suda u Novom Sadu.

[2] U području Višeg deželnog sodišča u Ljubljani.

bišno Polje, Ivanec, Jastrebarsko, Karlovac, Kastav[3], Klanjec, Koprivnica, Korenica, Kostajnica, Krapina, Križevci, Krk[3], Krnjak, Kutina, Ludbreg, Metlika[2], Našice, Nova Gradiška, Novi, Novi Marof, Pag[3], Pakrac, Perušić, Petrinja, Petrovo Selo Ličko, Pisarovina, Požega, Pregrada, Prelog[1], Rab[3], Samobor, Senj, Sisak, Slatina, Slunj, Stubica Donja, Sušak, Sv. Ivan Zelina, Udbina, Varaždin, Vel. Gorica, Vinica (ispostava kr. kot. suda u Varaždinu), Virovitica, Vrbovsko, Vrgin most, Zagreb I., Zagreb II. (Amruševa 2.), Zlatar. — Svega 72 sreska suda.

Trgovački sud u Zagrebu (još nije obrazovan).

Izabrani sudovi u Zagrebu: Izabrani sud Zagrebačke burze, Obranički sud kod Trgovačko-obrtničke komore, Izabrani sud kod Jugoslavenskog društva vjerovnika (Amruševa 1.), Tehnički obranički sud (Dom arhitekata).

Kazneni zavodi: Glina (uzgajalište za mušku djecu od 14. do 21. godine). — Lepoglava (muška kaznionica). — Pahinsko (uzgajalište za mušku djecu do 14. godine). — Požega (uzgajalište za žensku djecu). — Stara Gradiška (muška kaznionica sa zavodom za prinudni rad). — Zagreb (ženski kazneni zavod).

Advokatska komora u Zagrebu (Ilica 11.).

Javno-bilježnička komora u Zagrebu.

Javni bilježnici: Bakar, Bjelovar (3), Brinje, Brod (3), Crikvenica, Čakovac, Čazma, Črnomelj, Daruvar, Delnice, Donji Lapac, Donji Miholjac, Donja Stubica, Dugo Selo, Đakovo (2), Đurđevac (2), Garešnica, Glina, Gospić, Gračac, Grubišno Polje, Ivanec, Jastrebarsko, Karlovac (2), Kastav, Klanjec, Koprivnica (2), Korenica, Kostajnica, Krapina, Križevci (2), Krk, Krnjak, Kutina, Ludbreg, Našice, Nova Gradiška (2), Novi Vinodolski, Novi Marof, Novska, Ogulin, Osijek (3), Otočac, Pag, Pakrac, Perušić, Petrinja, Petrovo Selo Ličko, Pisarovina, Požega (2), Pregrada, Prelog, Rab, Samobor, Senj, Sisak, Slatina, Slunj, Sušak, Sv. Ivan Zelina, Udbina, Varaždin (2), Vel. Gorica, Virovitica (2), Vrbovsko, Vrgin most, Zlatar, Zagreb (10).

Primjedba: Prvostepeni sudovi na teritoriju bivše Hrvatske i Slavonije, dok ne stupi na snagu novi građanski parnični postupak, zadržavaju svoj raniji naslov »Sudbenih stolova« i »Kotarskih sudova«.

U našem pak pregledu po srezovima označeni su već naslovom okružnih i sreskih sudova u smislu zakona o uređenju redovnih sudova od 18. januara 1929. god.

2. Vjerske ustanove.

Katolička crkva (✠):

Rimokatoličke biskupije: Đakovačka u Đakovu; Krčka na Krku; Senjsko-modruška ili Krbavska u Senju.
Zagrebačka nadbiskupija u Zagrebu.

Grkokatolička eparhija u Križevcima (✠).

Starokatolička biskupija u Zagrebu (Gundulićeva ulica 49).

Srpska pravoslavna crkva (✚):

Srpsko-pravoslavne eparhije: Gornjokarlovačka u Plaškom; Pakračka u Pakracu.

Evangelička (protestantska) crkva (✠):

Augsburške vjeroispovijesti: Gornjohrvatski evangelički seniorat i župa u Zagrebu (Gundulićeva ul. 28).

Reformirane kalvinske crkve: Hrvatsko-slavonski konseniorat u Retfali kod Osijeka.

Islamske vjerske zajednice (☾):

Samostalni imamati u Zagrebu i u Osijeku.

Jevrejske religije (✡):

Jevrejske vjeroispovjedne općine: Bjelovar, Brod n/S., Čakovec, Daruvar, Đakovo, Nova Gradiška, Karlovac, Koprivnica, Križevci, Kučina, Ludbreg, Donji Miholjac, Našice, Orahovica, Osijek, Osijek (donji grad), Pakrac, Požega, Slatina, Valpovo, Varaždin, Virovitica i Zagreb (Palmotićeva 16).

Nadrabinat jevr. vjeroispovijesti općine u Zagrebu (Palmotićeva 16).

Konfesionalne škole.

Rimokatoličke (u Zagrebu):
Rkt. bogoslovni fakultet,
Hrvatska bogoslovna akademija (sa staroslavenskim otsjekom), Radićev trg 4,
Nadbiskupska velika gimnazija,
Privatna ženska učiteljska škola u samostanu ss. milosrdnica,
Privatna ženska realna gimnazija milosrdnih sestara,
Privatna ženska građanska škola u samostanu ss. milosrdnica.
Grkokatoličko sjemenište u Zagrebu.
Evangelička privatna građanska škola u Zagrebu.

3. Vojne oblasti.

IV. Armijska oblast u Zagrebu.

Divizijske oblasti: Savska u Zagrebu; Osječka u Osijeku i Dravska u Ljubljani.

Konjička divizija u Zagrebu.

Vojni okruzi: Bjelovar, Karlovac, Osijek, Otočac, Petrinja, Požega Sl., Varaždin i Zagreb.

Vojne škole. U Zagrebu: II. pješad. podoficirska škola Kr. Marije (Ilica 242).
Vojno-veterinarska škola (Ilica 256).
Vojno-potkivačka škola.

[3] U području Višeg zemaljskog suda u Splitu.

4. Kultura, prosvjeta i umjetnost.

(Važnije kulturne, prosvjetne i umjetničke ustanove i organizacije Savske banovine.)

Prosvjetno odjeljenje Kr. ban. uprave u Zagrebu.

Načelnik: Dr. Kasumović Ivan.

A) NAUČNI I ZNANSTVENI ZAVODI.

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI (Zrinjski trg 11).

Razredi:

I. Historičko-filološki,
II. Filozofsko-juridički,
III. Matematičko-prirodoslovni,
IV. Umjetnički.

Odbori: 1. Za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih spomenika; 2. Za folkloru; 3. Za hrvatsko-srpske dijalekte; 4. Za istraživanje historičkih kolonizacija u našim zemljama; 5. Za istraživanje zemlje; 6. Za osnivanje biološko-okeanograskog instituta; 7. Za izradu jadranskog topografskog rječnika; 8. Za Strossmayerovu galeriju slika; 9. Za knjižnicu; 10. Za novo izdanje Du Cange-ova latinskog rječnika.

INSTITUTI, ZAVODI I SEMINARI NA UNIVERZITETU KR. JUGOSLAVIJE U ZAGREBU.

Filozofski fakultet.

Instituti (zavodi): 1. Za fizičku geografiju*; 2. Fizikalni*; 3. Kemijski (Strossmayerov trg 14); 4. Matematički*; 5. Zoološko-zootomski (Demetrova 1); 6. Psihologijski (Šalata); 7. Botaničko-fiziološki (sa Botaničkim vrtom — Marulićev trg 20); 8. Mineraloško-petrografski (Demetrova 1); 9. Geološko-paleontološki (Demetrova ul. 1); 10. Farmakognoški (Marulićev trg 20); 11. Geografski*; 12. Arheološki (Zrinjski trg 11).

Zbirke: 1. Geometrijska*; 2. Sadrenih odljevaka (Gundulićeva 26) i 3. Grafička zbirka Univerzitetske biblioteke.*

Seminari: 1. Pedagoški; 2. Filozofski; 3. Historijski; 4. Slavenski; 5. Za staroklasičku filologiju; 6. Za romansku filologiju (francuski i talijanski jezik); 7. Za njemačku filologiju; 8. Geometrijski; 9. Za teoretičku fiziku; 10. Etnološki.

Pravni fakultet.

Pravni seminar.

Bogoslovski (katolički) fakultet.

Seminari: 1. Filozofski; 2. Apologetički; 3. Dogmatsko-patristički; 4. Moralnog bogoslovlja; 5. Starozavjetni (biblijski); 6. Novozavjetni (biblijski); 7. Historički; 8. Juridički; 9. Istočno-bogoslovni.

Medicinski fakultet.

Zavodi: 1. Anatomski (Voćarska cesta 97); 2. Centralni rentgenološki (Draškovićeva 19); 3. Fiziološki (Gospodarska cesta); 4. Higijenski (Mirogojska cesta); 5. Morfološko-biološki (Gospodarska cesta); 7. Za primijenjenu liječničku kemiju (Gospodarska cesta); 8. Za opću eksperimentalnu patologiju i farmakalogiju (Voćarska c. 97).

Klinike: 1. Hirurška (Draškovićeva 19); 2. Dermato-venerološka (Šalata); 3. Za ginekologiju i primaljstvo (Petrova ul. 13); 4. Medicinska (Draškovićeva 19); 5. Neurološko-psihijatrička (Marulićeva 1); 6. Oftalmološka (Marulićeva 1); 7. Ortopedijska (Šalata); 8. Otorinolaringološka (Draškovićeva 17); 9. Pedijatrička (Šalata).

Veterinarski fakultet

(Savska cesta 14a).

Instituti i zavodi: 1. Parazitološki; 2. Histološko-embriološki; 3. Za anatomiju; 4. Fiziološki; 5. Za stočarstvo; 6. Za farmakologiju (s ljekarnom); 7. Za opću patologiju, patološku anatomiju i sudsko veterinarstvo; 8. Za veterinarsku higijenu i mikrobiologiju; 9. Za higijenu stočnih proizvoda.

Zavodi i klinike: 1. Za specijalnu patologiju i terapiju unutrašnjih bolesti kopitara i mesojeda; 2. Za specijalnu patologiju i terapiju unutrašnjih bolesti preživača, svinja i peradi; 3. Za nauku o zarazama; 4. Za hirurgiju; 5. Za porodiljstvo.

Fakultetska biblioteka.

Tehnički fakultet.

Zavodi (u zgradi na Wilsonovom trgu 12): 1. Za primijenjenu matematiku; 2. Geodetski; 3. Za konstrukciju strojevnih dijelova; 4. Za primijenjenu mehaniku; 5. Za tehničku termodinamiku i toplinske strojeve; 6. Za elektrotehniku.

U zgradi kemijskog instituta (Marulićev trg 20): 7. Za analitičku kemiju; 8. Za ispitivanje gradiva; 9. Za fiziku i fizičku kemiju; 10. Za mehaničku tehnologiju; 11. Za organsku kemiju; 12. Za anorgansku kem. tehnologiju i metalurgiju; 13. Za organsku kemijsku tehnologiju.

U kući zaklade dr. Jurja Žerjavića (Kršnjavoga ul. 25); 14. Mineraloško-geološki.

Laboratoriji (Wilsonov trg 12): 1. Za strojarstvo; 2. Za električna mjerenja.

Seminari: 1. Za tehničku mehaniku; 2. Za arhitekturu.

Biblioteka Tehničkog fakulteta (Wilsonov trg 12).

Poljoprivredno - šumarski fakultet.

Zavodi: 1. Za agrikulturnu kemiju; 2. Za botaniku; 3. Za gojenje bilja; 4. Za bolesti bilja; 5. Za gospodarsko-kemijsku tehnologiju; 6. Za gospodarsku mikrobiologiju i mljekarstvo; 7. Za gospodarsku upravu; 8. Za ispitivanje strojeva; 9. Za proizvodnju gospodarskog bilja; 10. Za šumske pokuse; 11. Za tloznanstvo; 12. Za uporabu šuma; 13. Za uzgajanje šuma; 14. Za živinogojstvo.

Seminari: 1. Za gospodarsku upravu; 2. Za uzgajanje šuma i 3. Za živinogojstvo.

Fakultetsko dobro Maksimir.

* U glavnoj univerzitetskoj zgradi.

Zavodi na Ekonomsko-komercijalnoj visokoj školi u Zagrebu.

1. Geografski, 2. Za poznavanje robe i 3. Za istraživanje robe.

Posebni zavodi.

Zemaljska zvjezdarnica Hrvatskog prirodoslovnog društva.

Geofizički zavod (Grič 3.).

Državni geološki zavod.

Gradski zoološki vrt u Maksimiru.

ARHIVI.

Đakovo: Arhiv đakovačke biskupije.

Koprivnica: Gradski arhiv.

Križevci: Arhiv biskupije križevačke.
Gradski arhiv.

Senj: Kaptolski arhiv.

Vlastelinstvo Trakošćan: Arhiv grofova Draškovića.

Varaždin: Arhiv Kaptola čazmanskoga.

Zagreb: Arhiv Jugoslavenske Akademije znanosti i umjetnosti.
Dijecezanski arhiv u Nadbiskupskom dvoru.
Državni arhiv (sa gradskim i kaptolskim arhivom), Mažuranićev trg.

MUZEJI.

Zagreb: Narodni muzej (sa 7 samostalnih odjela): Mineraloško-petrografski, Geološko-paleontološki (Demetrova 1), Arheološki (Zrinjski trg 11), Etnografski (Mažuranićev trg 27), Za umjetnost i umjetni obrt (Trg Kralja Aleksandra 8).
Gradski muzej (Trg Kralja Tomislava).
Školski muzej (Trg Kralja Aleksandra).
Osijek: Muzej grada Osijeka.
Ozalj-grad: Muzej hrvatske prošlosti.
Varaždin: Varaždinski muzej.

VAŽNIJE BIBLIOTEKE.

Karlovac: Gradska knjižnica.
Pakrac: Eparhijska biblioteka.
Plaški: Eparhijska biblioteka.
Požega Slav.: Franjevačka biblioteka.
Varaždin: Franjevačka biblioteka i Gradska knjižnica.
Zagreb: Kr. sveučilišna knjižnica.
Knjižnica Jug. Akademije znanosti i umjetnosti.
Gradska knjižnica (Kamenita vrata).
Franjevačka biblioteka.
Biblioteka Isusovačkog samostana (Palmotićeva ulica).
Biblioteka Komore za trgovinu, obrt i industriju.
Biblioteka arheološko-historijskog odjela Narodnog muzeja.
Biblioteka drž. I. muške klas. gimnazije.

B) Nastava.

BANOVINSKI ŠKOLSKI ODBOR.

Pretsjednik: **dr. Hadži Stevan,** pomoćnik bana.

Potpretsjednik: Dr. **Kasumović Ivan,** načelnik prosvjetnog odjeljenja.

Poslovoda: **Hinić Danilo,** referent prosvjet. odjeljenja.

Članovi užega odbora:

Fabijanović Milan prof., v. d. šefa otsjeka za osnovnu nastavu.

Dr. **Kombol Mihovil,** prof., v. d. šefa otsjeka za srednju nastavu.

Milojević Jovan, upravitelj drž. osn. škole u Bogovićevoj ul.

Kalember Stevan, trgovac u Zagrebu.

Članovi širega odbora:

Dr. **Altman Dragutin,** zdravstveni inspektor.

Ing. **Tomić Dragutin,** poljoprivredni referent.

Ing. **Marijanović Ivan,** šef tehničkog odjeljenja.

Dr. **Trbojević Dane,** direktor drž. ženske učit. škole u Zagrebu.

Ratković Petar, direktor drž. II. klasične gimnazije u Zagrebu.

Oster Vinko, direktor muške građanske škole u Zagrebu.

Potočnik Sofija, upraviteljica drž. osn. škole u Krajiškoj ul.

Palli Vjekoslav, pomoćnik direktora fin. direk.

Galić Ivan, banski savjetnik u p. u Zagrebu.

Dr. **Rittig Svetozar,** župnik župe sv. Marka u Zagrebu.

Banjanin Jovan, novinar u Zagrebu.

Težački Martin, načel. uprav. općine u Jalžabetu.

Više školstvo.

Univerzitet Kraljevine Jugoslavije u Zagrebu.

Fakulteti: Filozofski (sa farmaceutskim otsjekom); Pravni (Trg Kralja Aleksandra); Bogoslovski (katolički), Kaptol 29; Medicinski (Šalata); Veterinarski (Savska cesta); Tehnički (Wilsonov trg 12) i Poljoprivredno-šumarski (Vukotinovićeva 4).

Ekonomsko-komercijalna visoka škola (Zvonimirova 8).

Viša pedagoška škola (Medulićeva 33).

Srednja i viša osnovna nastava.

A) Državne gimnazije.

Bjelovar: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Bjelovar, Čazma, Garešnica, Grubišno Polje. — (Za viši tečaj: Daruvar, Križevci, Slatina i Virovitica).

Brod n/S.: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Brod n/S. i Đakovo. — (Za viši tečaj: Nova Gradiška).

Daruvar: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Daruvar i Pakrac.

Glina: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Glina i Vrginmost.

Gospić: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Gospić, Gračac i Perušić. — (Za viši tečaj: Donji Lapac, Korenica, Otočac i Udbina).

Karlovac: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Črnomelj, Jastrebarsko, Karlovac, Pisarovina i Vojnić. — (Za viši tečaj: Ogulin i Slunj).

Koprivnica: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Đurdevac, Koprivnica i Ludbreg.

Korenica: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Donji Lapac, Korenica i Udbina.

Križevci: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Dugo Selo, Križevci i Sv. Ivan Zelina.

Krk: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Krk i Rab.

Nova Gradiška: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Nova Gradiška i Novska.

Ogulin: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Ogulin, Slunj i Vrbovsko.

Osijek: Drž. muška realna gimnazija.
Za srezove: Donji Miholjac, Osijek i Valpovo.
Drž. ženska realna gimnazija.

Otočac: Drž. realna gimnazija.
Za srez: Otočac.

Petrinja: Drž. realna gimnazija.
Za srez: Petrinja.

Požega: Drž. gimnazija.
Za srezove: Našice, Sl. Požega. — (Za viši tečaj: Pakrac.)

Senj: Drž. velika gimnazija.
Za srezove: Brinje, Novi, Senj. — (Za viši tečaj: Krk, Rab i Otočac.)

Sisak: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Kostajnica, Kutina, Sisak i Vel. Gorica. — Za viši tečaj: Glina, Novska, Petrinja, Vrginmost.)

Sušak: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Crikvenica, Delnice, Kastav i Sušak. — (Za viši tečaj: Vrbovsko.)
Drž. ženska realna gimnazija.

Varaždin: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Čakovec, D. Stubica, Ivanec, Klanjec, Krapina, Novi Marof, Pregrada, Prelog, Varaždin i Zlatar.

Virovitica: Drž. realna gimnazija.
Za srezove: Slatina i Virovitica.

Zagreb: I. drž. klas. gimnazija, II. drž. klas. gimnazija, I. drž. muš. real. gimnazija, II. drž. muška realna gimnazija, III. drž. muška realna gimnazija. — Za srezove: Samobor i Zagreb. — (Za viši tečaj: Dugo Selo, Sv. Ivan Zelina.)

I. drž. ženska realna gimnazija, II. državna ženska realna gimnazija.

B) Privatne gimnazije.

Košljun na Krku: Privatna nutarnja gimnazija i bogoslovija oo. Konventualaca.

Varaždin: Privatna franjevačka gimnazija.

Zagreb: Nadbiskupska velika klas. gimnazija. — Privatna realna gimnazija dra. Ade Broch. — Privatna ženska realna gimn. milosrdnih ss.

C) Učiteljske škole.

Čakovec, Gospić, Karlovac, Kastav, Osijek, Pakrac, Petrinja.

Zagreb: 3 (drž. muška, ženska i privatna ženska u samostanu milosrdnica, Gundulićeva 12.).

D) Građanske škole.

Bakar, Baška na Krku, Brod na Savi, Crikvenica, Čakovec, Delnice; Đakovo 2 (drž. i ženska u samostanu milosrdnica sv. Križa); Đurdevac, Donji Miholjac, Gospić, Gračac, Grubišno polje, Hreljin, Ivanić-grad, Karlobag, Karlovac, Kastav, Klanjec, Kraljevica, Krapina, Krk, Kutina, Ludbreg, Našice, Novi, Osijek, Pakrac, Plaški, Požega Slav., Samobor, Slatina, Slunj, Srpske Moravice, Sušak, Sušine-Đurdenovac, Varaždin 2 (državna i privatna u samostanu Uršulinka), Virje, Vrbnik.

Zagreb: 6 (muška i I. i II. ženska, vježbaonica uz kr. višu pedagošku školu, priv. ženska u samostanu ss. milosrdnica, priv. ženska evangelička).

Primjedba k tabeli pregleda osnovne nastave.

1. Od ukupnog broja škola bile su 23 privatne. Osim školskih soba bile su 172 druge prostorije za obuku; u školskim knjižnicama bilo je 740.000 svezaka. Đačkih udruženja je bilo 390. Svoji đaci izdavali su 25 časopisa.
2. Od ukupnog broja đaka bilo je 113.083 učenika, 95.437 učenica i 1519 djece u zabavištima.
3. **Na jednu školu otpadalo je prosječno:** 2 odjeljenja, 2 školske sobe, 2 učitelja, 132 đaka i 466 svezaka u školskoj knjižnici. **(1 đak je otpadao na 12 stanovnika).**

U školskoj godini 1930/31. u banovini Savskoj bile su 1683 osnovne škole. (Broj škola u pojedinim političkim srezovima označen je u opštem statističkom pregledu banovine Savske za god. 1930.)

Osnovna nastava u banovini Savskoj

za školsku god. 1929/30.

Školski nadzornici	Nadležnost (prema stanju šk. god. 1930/31.) za gradove i političke srezove	Osnovnih škola	Odjeljenja	Dječjih zabavišta	Školskih soba	Gimnastičkih dvorana	Učitelja	Učenika	Školske opštine: 1 škola otpada na: Površine km²	Stanovnika	Naselja	Srednja udaljenost od sjedišta škole km	Neškolovane djece %
Gradski:													
1. **Zagreb grad**	Istočni i zapadni dio	23	195	3	148	9	213	8108	3	6304	—	—	—
2. **Osijek grad**	—	7	58	5	47	1	57	2654	8	5714	—	1	13
Sreski:													
1. Bjelovar	Za grad i srez Bjelovarski	49	87	1	77	—	86	4837	2)	1493	3	3	7
2. Brod Slavonski	Za grad i srez Brodski	66	120	—	104	—	119	5348	15	975	1	—	?
3. Crikvenica	Crikveničći i Novljanski	17	42	—	55	1	40	1876	27	1331	5	2	29
4. Čakovac	Čakovečki	37	89	1	73	—	87	5278	11	1320	3	?	?
5. Črnomelj	Črnomeljski	30	83	—	57	—	86	8425	18	794	11	3	1
6. Daruvar	Daruvarski	35	71	2	67	—	67	3617	17	1007	3	2.5	10
7. Delnice	Delnički i Vrbovski	41	86	—	71	—	88	3261	26	985	3	3.5	2
8. Donji Miholjac	Donjomiholjački i Valpovački	36	73	—	64	—	72	4210	24	1356	1 5	1	—
9. Dugoselo	Dugoselski i Čazmanski	36	79	—	67	—	80	4321	27	1594	4	3.5	4
10. Đakovo	Đakovački	49	83	1	88	—	91	4535	18	982	1	4	—
11. Đurđevac	Đurđevački	29	80	—	65	—	80	4144	21	1936	2	5	4
12. Gospić	Gospićki i Perušićki	42	102	—	77	—	103	5139	40	1312	4	3.5	23
13. Glina	Glinski	25	68	—	45	—	66	3857	24	1793	3	4	40
14. Gračac	Gračački i Donjolapački	30	62	—	47	—	58	3478	52	1519	4	4 5	26
15. Grubišno Polje	Grubišnopoljski i Garešnički	56	85	—	75	—	81	4234	17	948	1.5	2	1
16. Jastrebarsko	Jastrebarski	29	61	—	49	—	59	3510	21	1381	7	5	9
17. Karlovac	Za grad i srez Karlovački	33	100	1	67	1	100	5854	16	1639	7	5	10
18. Klanjec	Klanječki i Pregradski	22	76	—	45	—	78	5487	18	3060	9	5.5	15
19. Koprivnica	Za grad i srez Koprivnički	22	55	—	51	1	56	3168	24	1964	3	3 5	3
20. Korenica	Korenički i Udbinski	27	48	—	47	—	48	2169	43	1450	3	3.5	22
21. Krapina	Krapinski i Ivanečki	24	105	—	59	—	92	6770	23	3291	9	5	25
22. Križevci	Za grad i srez Križevački	31	73	—	59	—	72	4417	26	1942	6	4 5	7
23. Krk	Krčki i Rapski	35	79	7	84	—	62	4307	15	859	2	7	7
24. Ludbreg	Ludbreški	22	47	—	43	—	48	3099	19	1682	3	1.5	1
25. Našice	Našički	36	73	—	68	—	73	4427	28	1265	4	2.5	1
26. Nova Gradiška	Novogradiški	46	235	—	84	—	92	4595	20	1165	2	3	2
27. Novska	Novski i Kutinski	47	91	—	71	—	88	4644	24	1286	2	2.5	2
28. Ogulin	Ogulinski	31	78	—	54	—	79	4153	38	1540	5	5	17
29. Osijek	Osiječki	18	42	—	38	—	40	2708	26	1820	4	?	?
30. Otočac	Otočački	21	56	—	49	—	56	2900	42	1752	3	3	9
31. Pakrac	Pakrački	35	66	—	53	—	62	3570	21	1109	3	2	6
32. Petrinja	Za grad i sr. Petr. i Kostajnički	53	102	—	82	—	101	5376	19	1304	2	2.5	3
33. Požega Slavonska	Za grad i srez Požeški	45	95	1	74	1	93	5055	24	1235	4	3	6
34. Prelog	Preloški	26	93	1	70	—	94	4925	14	1864	2	2	3
35. Senj	Za grad i sr. Senjski i Brinjski	24	50	—	42	—	52	2768	33	1403	5	4.5	14
36. Sisak	Za grad i srez Sisački	25	55	—	49	—	55	2668	28	1614	3	3.5	8
37. Slatina	Slatinski	40	62	—	59	—	61	3791	23	1067	1.5	2.5	10
38. Slunj	Slunjski	27	51	—	43	—	47	3033	31	1553	5	5	21
39. Sušak	Za grad i sr. Sušak i Kastav	32	106	2	79	3	108	3364	13	1485	4	2	2
40. Sv. Ivan Zelina	Sv. Ivan Zel. i Donjostubički	28	92	—	51	—	87	5728	23	2539	5	4	12
41. Varaždin	Za grad i srez Varaždinski	24	81	—	54	—	82	5237	18	2356	5	3.5	7
42. Velika Gorica	Velikogorički	19	51	—	35	—	50	2584	29	1772	4	4	14
43. Virovitica	Za grad i srez Virovitički	37	74	1	65	1	74	4152	18	1179	3	2	5
44. Vojnić	Vojnički	28	59	—	46	—	57	3328	25	1415	3	3 5	24
45. Vrginmost	Vrgomoski i Pisarovinski	24	58	—	46	—	57	3817	37	2005	4	5	14
46. Zagreb	Zagrebački i Samoborski	38	126	—	65	—	122	7551	17	2256	7	4 5	11
47. Zlatar	Zlatarski i Novomarofski	28	84	—	46	—	87	6685	26	2951	7	5.5	22
	Svega u banovini Savskoj	1585	3994	26	3051	18	3801	210039	22	1508	4	3.5	9.6

ŠKOLSKI NADZORNICI.

Gradski školski nadzornici. Za grad Zagreb, istočni dio: Butorac Josip; zapadni dio: (nepopunjeno). — Za grad Osijek: Katić Marin.

Sreski školski nadzornici. Bjelovar: Delić Đorđe. — Brod na Savi: Klaić Roko. — Crikvenica: nepopunjeno. — Čakovec: Lulić Milan. — Črnomelj: Vizjak Ćiril. — Daruvar: Martinović Miloš. — Delnice: nepopunjeno. Dugo Selo: Cesar Mihovil. — Đakovo: Martić Franjo. — Đurđevac: Vedriš Martin. — Gospić: Kosanović Svetozar. — Glina: Živković Jovan. — Gračac: nepopunjeno. — Grubišno Polje: Momčilović Đuro. — Jastrebarsko: Grozdanić Milivoj. - Karlovac: Ribar Petar. — Klanjec: Gašljević Marko. — Koprivnica: Gold Franjo. — Korenica: nepopunjeno. — Krapina: Bakliža Marijan. — Križevci: nepopunjeno. — Krk: nepopunjeno. — Ludbreg: Krsnik Dragutin. — Našice: nepopunjeno. — Nova Gradiška: Carević Jovo. — Novska: Korade Ljudevit. — Ogulin: Momčilović Đuro II. — Osijek: Stepanov Radoje. — Otočac: Hinić Mile. — Pokrac: nepopunjeno. — Petrinja: Radojčević Pajo. — Požega Slav.: Aleksić Mihajlo. — Prelog: nepopunjeno. — Senj: Matejčić Niko. — Sisak: Rešković Milutin. — Slatina: Jovanović Ilija. — Slunj: nepopunjeno. — Sušak: Petelka Pero. — Sv. Ivan Zelina: Vimpošek Stjepan. — Varaždin: Rubinić Matko. — Vel. Gorica: nepopunjeno. — Virovitica: nepopunjeno. — Vojnić: Varda Luka. — Vrginmost: Samardžija Dušan. — Zagreb: Toni Bogumil. — Zlatar: Jakovčić Matija.

C) VAŽNIJA KULTURNO-PROSVJETNA UDRUŽENJA U SAVSKOJ BANOVINI.

U Zagrebu:

Antropološka sekcija Sociološkog društva. Profesor dr. B. Zarnik. (Šalata.)
Braća Hrvatskog Zmaja (Kamenita vrata 3.).
Cercle Français (Novinarski dom).
Češka beseda (Preradovićev trg 1.).
Československa Obec.
Društvo hrvatskih književnika.
Hrvatski Radiša (Radišina ul.).
Hrvatski pedagoško-književni zbor.
Hrvatsko arheološko društvo (Zrinjski trg 11.).
Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima. 70.000 članova. (Trg Kralja Tomislava 20.).
Hrvatsko kulturno društvo »Napredak« (Preradovićeva 29.).
Hrvatsko prirodoslovno društvo (Demetrova 1.).
Jugoslovenska akademska čitaonica (Gundulićeva 29.).
Jugoslavenski akademski klub »Strossmayer« (Marulićev trg 9.).
Jugoslavenska Matica, oblasni odbor (Radićev trg 6.).
Jugoslavenski narodni ženski savez (Mrazovićeva 12.).
Matica Hrvatska (Matičina 2.).
Poljsko-jugoslavensko društvo (Univerzitet).
Pučko sveučilište (Marulićev trg).
Savez esperantista Kraljevine Jugoslavije, 35 klubova (Jezuitska 1.).
Sociološko društvo (Demetrova 1.).
Ukrajinsko društvo prosvjete (Draškovićeva 23.).
Zajednica ruskih društava u Zagrebu — Petar Bojarski (Petrinjska 40.).
Soko Kraljevine Jugoslavije. Župe: Bjelovar, Osijek, Sušak i Zagreb.

U Karlovcu:

Prosvjetni odbor.

U Osijeku:

Klub hrvatskih književnika i umjetnika.
Jugoslavenska Matica, oblasni odbor.
Jadranska straža. Oblasni odbori u Zagrebu, Karlovcu, Osijeku i na Sušaku.
(Detaljnije podatke vidi u II. dijelu Almanaha.)

D) ŠTAMPA U SAVSKOJ BANOVINI.

Broj listova i časopisa: Bjelovar 2, Brod na Savi 3, Čakovec 1, Daruvar 2, Đakovo 3, Karlovac 3, Koprivnica 2, Križevci 1, Nova Gradiška 2, Ogulin 2, Osijek 20, Petrinja 1, Požega 1, Samobor 1, Sisak 3, Sušak 3, Varaždin 3, Vel. Gorica 1, Virovitica 1, Zagreb 205. — Svega u banovini Savskoj 260 listova i časopisa.

Naklada školskih knjiga i tiskanica (kao banovinska ustanova) u Zagrebu.

E) ZAVODI ZA LIKOVNU UMJETNOST

U Zagrebu:

Kraljevska umjetnička akademija (Ilica 85.).
Strossmayerova galerija slika (Zrinjski trg 11.).
Moderna galerija slika u muzeju za umjetnost i umjetni obrt (Trg Kralja Aleksandra 8.).

Umjetničke škole u Križevcima i Osijeku.

Važnija udruženja umjetnika.

Zagreb:

Društvo umjetnosti (Jurjevska 55.).
Proljetni salon (Ilica 54.).
Stručna organizacija jugosl. likovnih umjetnika Ilica 85.).

Osijek:

Klub hrvatskih književnika i umjetnika.

F) MUZIČKA UMJETNOST.

Kraljevska muzička akademija u Zagrebu (sa visokom i srednjom školom).

Gradski glazbeni zavodi (konservatoriji): u Karlovcu, Osijeku, Petrinji, Sisku i Varaždinu.

Važnija muzička društva.

Zagreb: Filharmonija zagrebačka (Gundulićeva 6).
Hrvatski glazbeni zavod (Gundulićeva 6).
Potsavez muzičara Kr. Jugoslavije (Narodno Kazalište).

Muzička društva: Baška, Bjelovar, Đakovo, Osijek, Senj, Zagreb (11).

Pjevačka društva:

Hrvatski pjevački savez u Zagrebu (Trg Kralja Aleksandra 2).

Župe: Bjelovar, Brod n/S., Karlovac, Koprivnica, Osijek, Samobor, Sisak, Varaždin, Zagreb, Sarajevo, Split i Zemun.

Pjevačka društva: Bakar, Baška, Bjelovar (2), Brod n/S., Bukovac, Crikvenica, Čakovec, Daruvar, Delnice, Donja Stubica, Draganić, Dugoselo, Đakovo, Đulaves, Đurdevac, Feričanci, Glina, Gospić, Gračani, Hrv. Dubica, Jastrebarsko, Karlovac (2), Koprivnica (3), Kostajnica, Kraljevac, Kraljevica, Kraljeva Sutjeska, Krapina (2), Križevci, Kustošija (2), Kutina, Kuzminec, Leskovac (2), Ludbreg, Markuševac, Mihovljani, Našice, Nova Gradiška (2), Nova Kapela, Novska, Ogulin, Osijek (7), Pakrac, Petrinja, Požega Sl., Samobor, Senj, Sisak (2), Slatina, Sv. Ivan Zelina, Šestine, Valpovo, Varaždin (4), Virje, Vukovar (2), Zagreb (25), Zaprešić.

G) POZORIŠNA UMJETNOST.

Narodna kazališta.

Zagreb:
Nar. kazalište na Trgu Kralja Aleksandra.
Dramsko kazalište u Frankopanskoj ulici.

Osijek: Narodno kazalište za sjeverne oblasti (Osijek, Novi Sad).

Marionetsko kazalište u Zagrebu.

Udruženje glumaca. Mjesni odbor u Zagrebu. (Narodno kazalište).

Kino-kazališta u Savskoj banovini: Bakar (1), Belišće (1), Bjelovar (2), Bribir (1), Brod n/S. (1), Crikvenica (1), Čakovec (2), Daruvar (1), Đakovo (2), Dalj (1), Donji Miholjac (1), Duga Resa (1), Glina (1), Gospić (1), Ivanec (1), Ivanić-grad (1), Jastrebarsko (1), Karlovac (1), Koprivnica (1), Križevci (1), Kostajnica (1), Kraljevica (1), Kutina (1), Lipik (1), Našice (1), Nova Gradiška (1), Ogulin (1), Osijek (4), Pakrac (1), Pleternica (1), Petrinja (1), Požega Sl. (1), Prelog (1), Samobor (1), Slatina (1), Srp. Moravice (1), Sunja (1), Sušine Đurdenovac (1), Sušak (1), Sisak (2), Valpovo (1), Vrbovec (1), Varaždin (1), Virovitica (1), Zagreb (8).

5. Saobraćaj.

A) ŽELJEZNICE.

Savska saobraćajna direkcija u Zagrebu (Mihanovićeva ulica 12).
34 pruge sa dužinom 2.160 km. 879 mostova, 57 tunela, 398 stanica, 720 lokomotiva, 15.540 službenika.
God. 1928. bilo je prevezeno putnika 12,028.000 i 6,097.000 tona robe.

Ložionice: Bjelovar, Brod n/S., Dugo Selo, Karlovac, Osijek, Srpske Moravice, Varaždin, Zagreb.

Radionice: Brod n/S., Zagreb.

Spremište materijala: Bjelovar, Brod n/S., Zagreb.

B) AUTOBUSNI SAOBRAĆAJ.

Zagreb: — Brezovica — Pisarovina — Jamnička Kiselica; — Čučerje; — Dubrava; — Dugoselo — Čazma — Bjelovar; — Gračani — Bačun; — Jastrebarsko; — Klanjec — Desinić; — Kostanjevac; — Krapinske Toplice — Pregrada — Rogatec — (Rogaška Slatina); — Markuševac; — Moravče; — Plitvička jezera; — Plješivica; — Potsused — Samobor — Bregana — (Novo Mesto); Potsused — Vel. Trgovište — Pregrada; — Remete; — Rude; — Rugvica; — Sesvete — Dugoselo — Ivanić grad — Križ — Popovača — Kutina — Lipik — Pakrac; — Sljeme; — Stubičke Toplice — Stubica; — Sv. Ivan Zelina; — Šestine; — Trnava; — Varaždinske Toplice — Varaždin — Čakovec — (Donja Lendava); — Vel. Gorica — Čiče — Orle; — Vrbovo; — Zdenčina — Pisarovina — Jamnička Kiselica; — Zlatar — Varaždin — Čakovec.

Bjelovar: — Daruvar — Lipik — Okučani; — Garešnica; — Ivanjska; — Virovitica.

Crikvenica: — Novi — Senj — Otočac — Vrhovine — Plitvička jezera (119).

Čakovec: — Donja Dubrava.

Daruvar: — Garešnica — Banova Jaruga; — Grubišno Polje.

Delnice: — Čabar.

Đakovo: — Vrpolje.

Karlovac: — Banova Jaruga; — Bosiljevo; — Cetingrad; — Netretić — Severin n/K. — Vrbovsko — Ravnagora; — Ogulin; — Petrinja; — Pisarovina; — Slunj — Plitvička Jezera; — Rakovica — Drežnica — Zavalje — (Bihać) — Donji Lapac — Srb — Zrmanja — (Knin); — Tušilović — Slunj; — Tušilović — Vojnić — Krstinja — (Vel. Kladuša) — Bihać.*

Kostajnica: — Dubica; — Petrinja; — Vojnić — Vrginmost — Petrinja — Sisak.

Novi Marof: — Sv. Ivan Zelina.

Osijek: — Belje; — Koprivnica; — Mikanovci; — Petlovac — Striživojna; — Virovitica.

Otočac: — Vrhovine — Plitvička jezera — Korenica*.

Pakrac: — Španovica.

Pisarovina: — Pokupsko.

Plase: — Crikvenica — Selce — Bribir — Novi; — Kraljevica.

Požega: — Nova Gradiška; — Pakrac — Lipik.

Senj: — Brinje — Ogulin; — Brlog stanica — Otočac — Vrhovine — Plitvička jezera*.
Sisak: — Nova Gradiška; — Topusko; — Velika Gorica.
Stara Gradiška: — Okučani.
Sušak: — Bakar — Kraljevica — Križišće — Crikvenica; — Hreljin — Križišće — Drvenik — Selce — Novi — Senj.
Varaždin: — Dubrava; — Ludbreg; — Varaždinske Toplice; — Vinica.
Varaždinske Toplice: — Koprivnica; — Križevci.
Virovitica: — Terezino Polje.

Auto stanice Standart Oil Company: Bjelovar, Čakovec, Crikvenica, Gospić, Daruvar, Karlovac, Križevci, Kostajnica, Nova Gradiška, Osijek (2), Plitvice, Sl. Požega, Podr. Slatina, Rakovac, Varaždin, Zagreb (6).

C) AVIO-SAOBRAĆAJ ().

Zagreb:
— Beograd — Sarajevo — Podgorica.
— Beograd — Skoplje — Solun.
— Sušak.
— Graz — Beč — Prag.

D) RIJEČNI SAOBRAĆAJ.

Kapetanije pristaništa u Sisku i Osijeku.
Pristaništa:
na Kupi: Pokupsko;
na Savi: Sisak, Lonja, Jasenovac i Slav. Brod;
na Dravi: D. Miholjac, Belišće, Šestilovac, Osijek i Sarvaš;
na Dunavu: M. Aljmaš i Dalj.

E) POMORSKI SAOBRAĆAJ.

Lučke kapetanije:
Sušak, Bakar, Crikvenica, Senj, Krk i Rab.
Lučka pristaništa:
Na kopnu: Luka Baroš, Sušak, Bakar, Kraljevica, Crikvenica, Novi, Senj, Sv. Juraj, Stari grad, Jablanac i Karlobag.
Na ostrvima:
na Krku: Omišalj, Njivice, Malinska, Krk, Aleksandrovo, Baška, Vrbnik i Šilo;
na Rabu: Lopar i Rab.
na Pagu: Novalja, Pag i Košljun.

F) POŠTA, TELEGRAF I TELEFON.

Savska Direkcija pošta i telegrafa u Zagrebu.
Filijala Poštanske štedionice u Zagrebu (Račkoga ul. 5.).
Telegrafsko-telefonske terenske sekcije. Gradska, XIII, XIV, XV i XXXII u Zagrebu; XVI u Osijeku, IX na Sušaku i II u Karlovcu.
97 državnih pošta (): Aleksandrovo, Bakar, Baška, Bjelovar, Brinje, Brod na Savi, Crikvenica, Čakovec, Čazma, Črnomelj, Dalj, Daruvar, Delnice, Donja Stubica, Donji Miholjac, Duga Resa, Dugo Selo, Đakovo, Đurđevac, Garešnica, Glina, Gospić, Gračac, Ivanec, Ivanić-grad, Jastrebarsko, Karlovac, Kastav, Klanjec, Koprivnica, Korenica, Kostajnica, Kraljevica, Krapina, Križevci, Krk, Kutina, Lipik, Ludbreg, Metlika, Našice, Nova Gradiška, Nova Kapela, Novalja, Novi, Novi Marof, Novska, Ogulin, Okučani, Orahovica, Osijek (4), Otočac, Pag, Pakrac, Perušić, Petrinja, Pitomača, Plaški, Pleternica, Plitvička jezera, Požega Sl., Pregrada, Prelog, Rab, Samobor, Savski Marof, Senj, Sisak, Slatina, Slunj, Suhopolje, Sunja, Sušak, Topusko, Varaždin, Vel. Gorica, Virje, Virovitica, Vojnić, Vrbovsko, Vrhovine, Vrpolje, Zagreb (10 pošta, pošt.-carinarski magazin), Zlatar.
357 ugovornih pošta (), 11 agencija ().
228 telefon. centrala (), 192 telegr. ureda ().
Radio-telegrafska stanica u Zagrebu (Jurišićeva ul. 13.).

Promet na području direkcije godine 1929. bio je: 80,738.971 pošiljka, 1,264.200 telegrama 1,052.826 međugradskih i 168.004 međunarodnih telefonskih razgovora.

6. Građevinarstvo.

Tehničko odjeljenje Kraljevske banske uprave. Načelnik: ing. Ferić Mirko.

Tehnički odjeljci pri sreskim načelstvima.

Bjelovar, za srezove: Bjelovar, Čazma, Đurđevac, Grubišno Polje, Koprivnica i Virovitica. — Šef: ing. Rosenzweig Filip.

Gospić, za srezove: Donji Lapac, Gospić, Gračac, Korenica, Perušić i Udbina. — Šef: ing. Stošić Ivan.

Karlovac, za srezove: Črnomelj, Jastrebarsko, Karlovac, Slunj i Vojnić. — Šef: ing. Dragić Jovan.

Ogulin, za srezove: Brinje, Delnice, Ogulin, Otočac, Senj i Vrbovsko. — Šef: ing. Dabić Simeon.

Pakrac, za srezove: Daruvar, Garešnica, Kutina, Novska i Pakrac. — Šef: ing. Vanek Ivan.

Požega Slav., za srezove: Brod Sl., Nova Gradiška i Požega Slav. — Šef: ing. Juhn Leon.

Osijek, za srezove: Donji Miholjac, Đakovo, Našice, Osijek, Slatina i Valpovo. — Šef: ing. Šram Ferdo.

Sisak, za srezove: Glina, Kostajnica, Petrinja, Sisak i Vrginmost. — Šef: ing. Gabrijel Rudolf.

Sušak, za srezove: Crikvenica, Kastav, Krk, Novi i Sušak. — Šef: ing. Bujić Dinko.

Varaždin, za srezove: Čakovec, Ivanec, Novi Marof, Prelog, Ludbreg, Varaždin i Zlatar. — Šef: ing. Mladan Vladimir.

---

* Državne pruge.

Zagreb, za srezove: Donja Stubica, Dugo Selo, Klanjec, Krapina, Križevci, Pisarovina, Pregrada, Samobor, Sv. Ivan Zelina, Vel. Gorica i Zagreb. — Šef: ing. Mazanec Ivan.

Udruženja.

Inžinjerska komora u Zagrebu (Trg burze 3./III.).

Udruženje jugosl. inžinjera i arhitekta, sekcija Zagreb (Račkoga ul. 2.).

Udruženje graditelja Kraljevine Jugoslavije, centrala Zagreb (Mažuranićev trg 3.). — Sekcije: Zemun, Zagreb, Sombor, Ljubljana, Maribor, Osijek, Sarajevo, Split, Sušak i Dubrovnik.

Koprivnica: Dravska terenska tehnička Sekcija: Šef: ing. Španičić Krunoslav.

Vodne zadruge.

Donji Miholjac, vodna zadruga za regulaciju Karašice i Vučice.

Osijek, za regulaciju Vuke.

Nova Gradiška, za regulaciju Crnac-polja.

Osječko-Aljmaška, za Podravinu.

U osnivanju su vodne zadruge za Lonjsko, Jelas-polje i Bid-polje.

7. Finansijske ustanove.

Savska finansijska direkcija u Zagrebu.

Poreske uprave: Bjelovar, Čakovec, Čazma, Črnomelj, Đurđevac, Garešnica, Glina (za srezove Glina i Vrginmost), **Jastrebarsko** (za srezove Jastrebarsko i Pisarovina), **Karlovac, Koprivnica, Krapina** (za srezove Krapina, Pregrada i Klanjec), **Kostajnica, Križevci, Kutina, Petrinja** (za srezove Petrinja i Kostajnica), **Prelog, Sisak, Varaždin** (za srezove Varaždin, Ivanić-grad, Novi Marof i Ludbreg), **Vojnić, Zagreb** (grad), **Zagreb** (okolica) (za srezove Zagreb, Vel. Gorica, Sv. Ivan Zelina, Dugo Selo i Samobor), **Zlatar** (za srezove Zlatar i Donja Stubica).

Finansijski inspektorati.

I. Finansijski inspektorat u Ogulinu za srezove: Brinjski, Crikvenički, Delnički, Donjolapački, Gospićki, Gračački, Kastavski, Korenički, Krčki, Novljanski, Ogulinski, Otočki, Perušićki, Rapski, Senjski, Slunjski, Sušački, Udbinski i Vrbovski.

Poreske uprave: Bakar, Crikvenica (za sr. Crikvenica i Novi), **Delnice** (za srezove Delnice, Vrbovsko i Čabar), **Gospić** (za srezove Gospić i Perušić), **Gračac** (za srezove Gračac i Donji Lapac), **Korenica** (za srezove Korenica i Udbina), **Krk, Ogulin, Otočac, Pag** (za otok Pag i općine Karlobag i Lukovo Šugarje), **Rab, Senj** (za srezove Senj i Brinje), **Slunj, Sušak** za srezove Sušak i Kastav).

II. Finansijski inspektorat u Osijeku za srezove: Brodski, Daruvarski, Donjomiholjački, Đakovački, Grubišnopoljski, Našički, Novogradiški, Novski, Osječki, Pakračka, Požeški, Slatinski, Valpovački i Virovitički.

Poreske uprave: Brod na Savi, Daruvar, Đakovo, Našice, Nova Gradiška, Novska, Osijek (za srezove Osijek, Valpovo i Donji Miholjac), **Pakrac, Požega, Slatina, Virovitica.** (Svega 2 finansijska inspektorata i 45 poreskih uprava.)

Katastarske uprave: Bjelovar, Črnomelj, Gospić, Karlovac, Koprivnica, Našice, Ogulin, Osijek, Pokrac, Požega, Senj, Sisak, Varaždin, Virovitica, Zagreb. — Svega 15.

Carinarnice. Glavne: Zagreb, Sušak i Osijek. I. reda: Krk, Koprivnica, Kotoriba, Varaždin, Virovitica. II. reda: Pag i Rab. — Svega 10.

Glavni odjeljci finansijske kontrole: Bjelovar, Brod na Savi, Čakovec, Donji Miholjac (4), Glina, Gospić (4), Karlovac, Koprivnica (6), Korenica (3), Krk (8), Našice (1), Nova Gradiška, Ogulin, Osijek (1), Požega, Senj (7), Sisak, Slatina, Sušak, Varaždin, Virovitica (5), Zagreb, Zamet (4). — Svega 23 glavna odjeljka sa 109 odjeljaka.

MONOPOLSKE USTANOVE.

Oblasni monopolski inspektorat u Zagrebu (Tvornička 1.).

Fabrike duvana u Zagrebu i Senju.

Fabrike cigar-papira u Zagrebu i na Sušaku.

Fabrike žižica (monop. kontrola) u Osijeku i Vrbovskom.

Monopolska stovarišta na Sušaku i u Zagrebu (Trenkova 8.).

Monopolsko stovarište soli — Vrapče.

Solana na Rabu.

BANKARSTVO.

U Zagrebu: 26 novčanih zavoda sa 103 filijale, 772,000.000 dinara kapitala i 5.517,000.000 dinara uložaka.

U ostaloj banovini: 77 novčanih zavoda sa 15 filijala, 69,000.000 dinara kapitala i 366,000.000 dinara uložaka.

Banovinski novčani zavod je: Štedionica savske banovine u Zagrebu.

8. Narodno gospodarstvo.

Poljoprivredno odjeljenje Kr. banske uprave u Zagrebu. Načelnik: Dr. Ritzoffy Nikola.

I. Otsjek za poljoprivredu i stočarstvo. Šef: ing. Tomić Dragan.

a) **Odjeljak za škole i imanja.** Šef: Bajer Zlatko.

b) **Odjeljak za stočar. zadrugarstvo.** Šef: Pozajić Dragutin.

Referenti: Viši poljopr. savjetnici: Dr. ing. P. Pavlinić i ing. I. Mraović. — Poljopr. savjetnici: ing. J. Bujanović, ing. T. Kovačević, ing. J. Junačko, ing. A. Makar, dr. M. Kajin, I. Šimić, A. Simonović.

II. Otsjek za veterinarstvo. Šef: Vuković Vladoje.

Referenti: Viši veter. savjetnici: M. Merc i D. Ranch. — Veter. savjetnici: J. Haramincić i R. Ročić.

III. Otsjek za agrarno-pravne poslove (podreden je direktno banu). Šef: Kučić Juraj.
Agrarni inspektori: R. Horvat i dr. J. Sokolić.
Referenti: D. Stivičević i I. Živić.

IV. Otsjek za šumarstvo (podreden je direktno banu). Šef: Dumengjić Adolf.
Referenti: Viši šumar. savjetnici: L. Haueise, V. Kereškenji, J. Šustić, J. Grünwald, J. Heckner, N. Šubert, M. Pichler, M. Medaković, A. Pavlić i S. Jagrović. — Šum. savjetnik: K. Katić.

Poljoprivredni zavodi.

Križevci: Bakteriološki zavod.
Osijek: Poljoprivredna ogledna i kontrolna stanica (Anina ul. 80).
Zagreb: Poljoprivredna ogledna i kontrolna stanica (Kačićeva ul. 9).
Oenološki zavod (Kačićeva ul. 9).
Zavod za pomijenjenu zoologiju (Kačićeva 9).
Zavod za osiguranje usjeva i plodova od tuče.
Agrikulturno-kemički ured (privatna ustanova — Trg Burze 3).

Poljoprivredna dobra.

Banovinska dobra: Božjakovina (△ Dugoselo), Križevci i Gornji Hruševac (△ Vel. Gorica).
Državna ergela Stančić (Uprava u Zagrebu, Ilirski trg 9).
Planinsko gospodarstvo: Mrzla Vodica (△ Delnice).
Fakultetsko uzorno dobro: Maksimir.

Voćni i lozni rasadnici:

Brod na Savi, Crikvenica, Črnomelj, Daruvar, Drašići, Nova Gradiška, Novi Vinodol, Novigrad Podravski, Plješivica (△ Jastrebarsko), Slatina, Virovitica i Vukanovec (kod Čakovca).

Državne granične veterinarske stanice: Čakovec, Kastav, Koprivnica, Sušak, Virovitica.

Poljoprivredne škole.

Gospić: Stočarsko-ratarska škola.
Križevci: Srednja poljoprivredna škola, Niža poljoprivredna škola.
Petrinja: Vinogradarsko-voćarska škola.
Požega Sl.: Niža gospodarska škola.
Zagreb: Potkivačka škola (Klaonička 3.).

Škole za domaćice.

Božjakovina: Seljačko-gospodarska škola.
Gospić: Specijalna gospodarska škola za seoske domaćice.
Petrinja: Gospodarska škola za seoske domaćice (odio Kr. niže gospodarske škole).
Podgorač kod Osijeka: Niža škola za domaćice Min. Prosvjete.

POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA.

(Po podacima za god. 1929.)

Od obradene površine (u %%): oranice 51.97; vrtovi 0.87; livade 19.42; pašnjaci 24.73; vinogradi 1.71; voćnjaci 1.18; bare i ritovi 0.12.

Od ziratne površine (u %%): zrnasto bilje 74.68; maunasto bilje 2.04; korenasto i krtolasto bilje 8.38; industrijsko bilje 1.67; baštensko bilje 1.54; stočno (pićno) bilje 6.91; ugari 4.78.

Ukupan prinos u metričkim centima:

Zrnasto bilje: kukuruz — 6,694.000; pšenica — 3,800.000; ovas — 711.000; ječam — 575.000; raž — 442.000; proso — 174.400; napolica — 100.700; krupnik — 37.100; heljda — 9.300.

Maunasto bilje: grahorica — 130.500; pasulj — 77.500; grašak — 18.100; bob — 7.500; sočivo — 1.000.

Korenasto i krtolasto bilje: krumpir — 6,017.000; stočna repa — 737.000; repa ugarnjača — 126.000; mrkva — 61.000.

Industrijsko bilje: Šećerna repa — 650.000; cikorija — 67.000; konoplja — 45.000; lan — 39.000; olajna repica — 8.000; mak — 1.100; hmelj — 200.

Baštensko bilje: luk crni i bijeli — 134.000; kupus — 641.000; patlidžan — 21.000; paprika — 11.000; dinje i lubenice — 8.700.

Stočno bilje: djetelina — 1,546.000; lucerna — 784.000.

Sijeno: 9,800.000.

Vinogradi: 508.000 hl vina.

Voćnjaci: šljive — 737.000; jabuke — 287.000; kruške — 184.000; orasi — 99.000; kesteni — 95.000; smokve — 14.600; masline — 260.

STOČARSTVO.

U Savskoj banovini ima 252.187 konja, 3400 magaraca, 305.566 goveda, 595.488 svinja, 361.386 ovaca, 58.376 koza, 3,211.242 komada živine i 84.326 košnica pčela.

ZADRUGARSTVO.

Zadruga ima: žitarska 1, stočarskih 30, konjarskih 18, za uzgoj svinja 16, vinarske 4.
(Zadružne saveze i saveze agrarnih zajednica vidi u Spisku privrednih udruženja.)

B) AGRARNE USTANOVE.

Agrarno-pravni otsjek Banske uprave III/6 samostalan je otsek poljoprivrednog odjeljenja podreden direktno banu.

Šef otsjeka: Kučić Juraj, ban. inspektor.

Horvat Ruperto, agrarni inspektor; Živić Iva, agrarni savjetnik; Dr. Sokolić Josip, agrarni inspektor (na radu je u Ministarstvu poljoprivrede); Stivičević Dragan, viši poljoprivredni savjetnik (na radu je kod poljopriv. odjeljenja).

Agrarni odjeljci pri sreskim načelstvima izvršuju agrarne poslove prve molbe namjesto bivših agrarnih ureda. Šef je odjeljka sreski načelnik onoga mjesta, gdje je ranije bio agrarni ured, ali prvostepene odluke za područje ostalih srezova potpisuje sreski načelnik onoga sreza, na čijem se području nalazi dotični veleposjed.

Na čelu agrarnog odjeljka su agrarni referenti. — U **Zagrebu:** Slavetić Pavle, arg. inspektor, odnosno Knežević Gedeon, agr. inspektor. — U **Varaždinu:** Šimić Stjepan, viši agr. savjetnik. — U **Osijeku:** Dr. Šantić Zdravko, viši agr. pristav.

Statistika agrarne reforme. Na području Savske banovine pod udarom je agrarne reforme 169 velikih posjeda sa ukupnom površinom od 703.924 jutara. Od toga je u rukama veleposjednika 544.145 j., ili 76%, a odvojeno je i izdijeljeno 159.779 j., ili 24%. Od toga domaćim dobrovoljcima i agrarnim interesentima 122.902 j., a za opštu kolonizaciju 36.877 j. Odvojena je

površina izdijeljena na 88.775 porodica domaćih i na 4.111 koloniziranih porodica, ukupno na 92.886 porodica.

Fakultativno je do konca 1930. godine otkupljeno 159.125 jutara, od toga 35.026 j. obradivog, 101.806 j. neobradivog i 20.293 j. veleposjedničkog maksimuma. Otkupljeno zemljište pada na 20.809 porodica.

C) ŠUMARSTVO.

1. Direkcija šuma u Zagrebu.
(Strossmayerov trg 9)

Šumske uprave: Draganec, Fužine, Garešnica, Glina, Ivanovo selo, Jasenak, Kalje, Karlovac, Kostajnica, Mrkopalj, Novi, Ogulin, Pitomača, Ravna Gora, Rujevac, Sokolovac, Vranovina i Drž. režija Majur.

Vlastelinstva: Čakovec, Jastrebarsko, Novi Marof.

Gradske šumarije: Varaždin, Zagreb, Križevci.

2. Direkcija šuma na Sušaku.

Šumske uprave: Gospić, Karlobag, Kosinj, Krasno, Ljeskovac, Otočac, Sv. Rok, Škare i Udbina.

Na području direkcije šuma u Vinkovcima — šumske uprave: Jasenovac, Lipovljani, Nova Gradiška i Rajić.

3. Direkcije šuma imovnih općina.

Đurđevačke i Križevačke u Bjelovaru, **I. banske** u Glini, **II. banske** u Petrinji, **Slunjske** u Karlovcu, **Gradiške** u Novoj Gradiški, **Ogulinske** u Ogulinu, **Otočke** u Otočcu.

Sreski šumarski referenti: Bjelovar, Crikvenica, Čabar, Čazma, Daruvar, Delnice, Stubica, Dugo Selo, Đakovo, Fužine, Grubišno Polje, Ivanec, Jastrebarsko, Karlovac, Koprivnica, Krapina, Križevci, Krk, Kutina, Ludbreg, Našice, Novi Marof, Ogulin, Osijek, Pakrac, Pisarovina, Požega, Rab, Samobor, Sisak, Slatina, Sušak, Sv. Ivan Zelina, Varaždin, Velika Gorica, Vojnić, Vrbovsko, Zagreb, Zlatar.

4. Inspektorat za pošumljenje bujica i goleti u Senju.

D) RUDARSTVO.

Rudarsko satništvo u Zagrebu (Đorđićeva 31). V. d. kr. rudar. satnika: ing. Moćnik Josip. Šef odjeljenja: ing. Meszaros Ladislav.

Činovništvo: Talić Hazin, rud. rač. revident. Lovrenčević Vilko, rač. savjetnik.

Rudnici u pogonu: lignita 20, mrkog ugljena 8, zemnog plina 1 (kod Lipika).

Željezni majdan i talionica Topusko.

9. Trgovina, obrt i industrija.

Odjeljenje za trgovinu, obrt i industriju Kr. banske uprave u Zagrebu. Načelnik: Dr. Huth Gustav.

Privredne ustanove.

Komore za trgovinu, obrt i industriju u Zagrebu (Wilsonov trg 2) i Osijeku.

Ispostave Zagrebačke komore u Senju i Sušaku.

Zagrebačka burza za robu i vrednote u Zagrebu (Račkoga ul. 1.).

Kontrole mjera i dragocjenih metala u Osijeku, Sušaku, Varaždinu i Zagrebu.

Konsulati stranih država.

Zagreb: argentinski, austrijski, belgijski, britanski, čehoslovački, čilenski, danski, francuski, grčki, mađarski, nizozemski, njemački, norveški, Peru, poljski, portugalski, rumunjski, Sjedinjenih Država Amerike, španjolski, švedski, švicarski, talijanski, turski, urugvajski i pretstavnik delegata za zaštitu interesa ruske emigracije (Preradovićeva 11.).

Sušak: argentinski, austrijski, belgijski, britanski, francuski, grčki, talijanski, španjolski.

TRGOVAČKA NASTAVA.

Ekonomsko-komercijalna visoka škola u Zagrebu.

Trgovačke akademije u Osijeku, Sušaku i Zagrebu.

Dvorazredne trgovačke škole: Čakovec, Daruvar, Karlovac, Osijek i Zagreb.

Pomorska trgovačka akademija u Bakru.

OBRTNA NASTAVA.

Stručne zanatske škole.

Zagreb: Tehnička srednja škola. — Drž. obrtna škola. — Banovinska škola za kućnu drvnu industriju.

Bakar: Mašinska škola pri Pomorskoj akademiji.

Crikvenica: Drž. škola za gradevno-obrtne poslove.

Kastav: Drž. stručna škola obrtnog risanja.

Osijek: Drž. stručna zanatska škola pri ljevaonici željeza (za ljevače, modelne stolare, bravare i tokare).

Sušak: Drž. stručna zanatska škola.

Ženske stručne škole.

Viša ženska stručna zanatska škola u Zagrebu.

Ženske stručne škole: Baška, Bjelovar, Brod na Savi, Crikvenica, Čakovec, Daruvar, Glina, Gospić, Karlovac, Kastav, Koprivnica, Kostajnica, Krapina, Križevci, Krk, Nova Gradiška, Ogulin, Osijek, Pakrac, Petrinja, Požega Sl., Samobor, Senj, Sisak, Varaždin, Vrbnik, Zagreb.

Opće zanatske i zanatsko-trgovačke (šegrtske) škole: Belišće, Bjelovar, Brod na Savi, Crikvenica, Čakovec, Črnomelj, Dalj, Daruvar, Delnice, Donji Miholjac, Đakovo, Đurđevac, Garešnica, Glina, Gospić, Grubišno Polje, Hercegovac, Ivanec, Ivanić Grad, Jastrebarsko, Karlovac, Kastav, Koprivnica, Kostajnica, Krapina, Križevci, Kustošija, Kutina, Ludbreg, Našice, Nova Gradiška, Novska, Ogulin, Orahovica, Osijek (2 — donji i gornji grad), Otočac, Pakrac, Petrinja, Pitomača, Pleternica, Požega, Samobor, Senj, Sisak, Slatina, Sunja, Sušak, Šušine, Đurđenovac, Sv. Ivan Zelina, Valjevo, Varaždin, Vel. Gorica, Virje, Virovitica.

Zagreb — 8 škola (Kaptol, Samostanska, Krajiška, Laščina, Draškovićeva, gornjogradska (ženska), Sv. Duh i Ivkančeva ulica).

Posebne šegrtske škole:

Zagreb: Stručna škola za gostioničarsko-kavanarske, hoteljerske i kuharske naučnike.

Zamet: Produžna zanatsko-crtačka škola.

VAŽNIJA PRIVREDNA UDRUŽENJA.

ORGANIZACIJE NOVČANIH ZAVODA.

Savez novčanih i osiguravajućih zavoda Kr. Jugoslavije (Račkoga ulica 1).

INDUSTRIJSKA UDRUŽENJA.

Zagreb:
Zemaljski savez industrijalaca (Ilica 31)
Jugoslavenski savez mlinova (Ilica 31).
Savez električnih centrala Savske banovine (Marovska 10).
Savez industrijalaca i trgovaca šumskih proizvoda u Kraljevini Jugoslaviji. — Centrala u Zagrebu (Palača burze). Sekcija na Sušaku.
Savez gradev. poduzetnika (Mažuranićev trg 4.).
Savez hrvatskih vinogradara (Račkoga 1).
Savez tvorničara octa (Martićeva 21).
Savez udruženja grafičkih poduzeća u Kr. Jugoslaviji (Gundulićeva 26).
Karlovac: Udruženje industrijalaca.
Ogulin: Udruženje trgovaca drvom.
Osijek: Udruženje trgovaca i industrijalaca, sa mjesnim organizacijama u Brodu n/S., Daruvaru, D. Miholjcu, Našicama, Novoj Gradiški, Požegi, Slatini, Valpovu i Virovitici.
Petrinja: Savez industrijalaca za preradu mesa u Kr. Jugoslaviji.
Sušak: Savez industrijalaca i trgovaca drvom (Josip Premrou); Udruženje domaće šumske industrije Dravske i savske banovine (ing. Ilija Jerbić).

TRGOVAČKA UDRUŽENJA.

Zagreb:
Savez trgovaca Savske banovine (Račkoga 1). — Pretsjednik: Ernest Grünwald.
Udruženja: Bjelovar, Gospić, Grubišno Polje, Ivanićgrad, Karlovac, Križevci, Ogulin, Petrinja, Senj, Sisak i Varaždin.
Osijek: Udruženje trgovaca i industrijalaca sa mjesnim organizacijama u Brodu, Dalju, Daruvaru, D. Miholjcu, Našicama, Novoj Gradiški, Požegi, Slatini, Valpovu i Virovitici.
Crikvenica: Savez vinodolskih trgovaca.
Čakovac: Trgovačko udruženje.
Delnice: Privredno prosv. vijeće za Gorski kotar.
Krk: Jugosl. trg.-obrtničko društvo.
Sušak: Savez trgovaca.

SPECIJALNA TRGOVAČKA UDRUŽENJA.

U Zagrebu:
Udruženje izvoznika Kraljevine Jugoslavije, pododbor u Zagrebu (Račkoga 1.).
Udruženje špeditera Kr. Jugoslavije. Centrala: Gundulićeva 2. — Sekcije: Maribor, Sušak, Split.
Udruženje trgovaca putnika za Kr. Jugoslaviju. Centrala: u Zagrebu (Zrinjski trg 3). — Sekcije: Maribor, Novi Sad, Osijek, Subotica i Vršac.
Savez veletrgovaca sjemenjem u Kr. Jugoslaviji. Centrala u Zagrebu (Praška ul. 6.)
Savez trgovaca automobila Kr. Jugoslavije (Mihanovićeva 1).
Savez draguljarskih i urarskih veletrgovaca i proizvoditelja (Prilaz 29).
Društvo trgovaca živežnom i mješovitom robom (Praška ul. 8).— Pretsjednik: I. Prpić.
Savez hrvatskih maloprodavača (Maksimirska 11).
Savez maloprodavača duhanskih proizvoda i monopolskih artikala (Marovska 5).
Savez samostalnih trafikanata Savske banovine. (Kvaternikov trg, trafika).
Klub knjižara (Ilica 30).
Udruženje vinarsko-rakijskih radnja, bufeta i bodega (Palača burze).
Udruženje jugoslavenskih oglasnih zavoda (Novi Goljak 2).
Udruženje carinskih posrednika. Sekcija: Zagreb (Ilica 82).
Zagrebački Zbor (Martićeva ulica).
Jugoslavensko društvo za zaštitu vjerovnika (Amruševa ulica 1).

ORGANIZACIJE OBRTNIKA.

Savez hrvatskih obrtnika. Središnjica: Zagreb (Berislavićeva 6). — Mjesne organizacije: Antunovac, Andrijaševci-Rokovci, Bakar, Bjelovar, Brckovljani, Bribir, Brinje, Brod n/S., Brod Stupnik, Crikvenica, Daruvar, Delnice, Đakovo, Đurđevac, Donji Miholjac, Donja Stubica, Drniš, Dubrava, Dugoselo, Fužine, Garešnica, Gerovo, Glina, Gola, Gospić, Grabovci, Gradina, Hrtkovci, Ilok, Ivanec, Ivanićgrad, Ivanić-Kloštar, Jaska, Kapela, Karlovac, Kobaš, Koprivnica, Korenica, Kostajnica, Krapina, Križevci, Kutina, Kutjevo, Lipik, Ludbreg, Ludina, Lukač, Lužani, Malino, Mali Bukovac, Marija Bistrica, Mitrovica, Našice, Nijemci, Nova Bukovica, Nova Gradiška, Nova Kapela, Novi Vinodol, Novska, Ogulin, Orahovica, Osijek, Otočac, Pakrac, Perušić, Pitomača, Platičevo, Pleternica, Podgorač, Poljana, Popovača, Posavski Bregi, Požega, Prilišće, Radoboj, Ravna Gora, Ruševo, Samobor, Semeljci, Senj, Sikirevci, Sirač, Sisak, Slatina, Split, Sremski Karlovci, Suhopolje, Sunja, Sušak, Sv. Ivan Zelina, Sv. Ivan Žabno, Štefanje, Varaždin, Varaždin Toplice, Vel. Gorica, Vel. Kopanica, Vel. Pisanica, Vel. Pisarovina, Vinkovci, Vinica, Virje, Virovitica, Voćin, Vojni Križ, Vrbovec, Vukovar, Zlatar, Županja.
Obrtni zborovi (kao pomoćni poluslužbeni organi gradskih i općinskih poglavarstava): Čakovec, Dalj, Donji Miholjac, Glina, Jastrebarsko, Kotoriba, Nova Gradiška, Orahovica, Osijek, Petrinja, Prelog, Sunja, Sv. Ivan Zelina, Valpovo, Zagreb (Mažuranićev trg 23), Zlatar.

SPECIJALNA OBRTNIČKA UDRUŽENJA.

Zagreb:
Savez bioskopa Kraljevine Jugoslavije. Sekcija: Zagreb (Šamostanska 3).
Savez bojadisara i kemičkih čistiona odijela (Ilica 50).
Savez hrvatskih mesarskih i kobasičarskih obrtnika (Vlaška ulica 72). — Udruženja u Zagrebu i Bjelovaru.

Savez majstora zidara (Samostanska 9).
Savez pekarskih, slastičarskih i sličnih struka obrtnika Savske banovine (Krajiška 40). — Podružnice: Delnice, Karlovac, Krapina, Osijek i Zlatar.
Savez postolarskih, čizmarskih i opančarskih obrtnika (Preradovićeva 37). — Podružnice: Bjelovar, Koprivnica, Osijek, Požega, Sisak, Varaždin i Virje.
Savez udruženja dimnjačarskih majstora Kr. Jugoslavije. Centrala u Zagrebu (Kumičićeva 4/IV). — Podružnice: Beograd, Ljubljana, Maribor, Novi Sad, Osijek, Sarajevo, Zagreb (lica 132) i Zlatar.
Udruga brijačkih i vlasuljarskih obrtnika (Boškovićeva 18).
Udruga povrćara i vrtljara za Hrvatsku i Slavoniju (Borongajska c. 39).
Udruženje gostioničara, svratištara, kavanara i krčmara Savske banovine (Nikolićeva 10). — Mjesne organizacije: Karlovac, Novi, Osijek i Sušak.
Zadruga vrtljarskih obrtnika (Maksimirska 111).
Zagrebačko društvo autotaksa (Šoštarićeva 10.).

ZADRUŽNI SAVEZI.

Zagreb:
Središnji savez hrvatskih seljačkih zadruga.
Zadružna sveza.
Savezi agrarnih zajednica u Osijeku i Zagrebu (Baruna Jelačića ul. 2.).

Trgovačke zadruge: u Zagrebu (Praška 8) i u Varaždinu.
Obrtne zadruge: Babina Greda, Bošnjaci, Daruvar, Pleternica, Podgorač i Zagreb (8).
Srpske zanatlijske zadruge u Osijeku i Pakracu.

10. Socijalno staranje.

Odjeljenje za socijalnu politiku i narodno zdravlje Kr. banske uprave u Zagrebu.

Načelnik: Dr. Hribar Josip.

Otsjek za socijalnu politiku.

V. d. šefa: Dr. Altmann Dragutin.

1. Ustanove za zaštitu radnika:

Referent inspekcije rada: ing. Veličić Ivan.
Referent inspekcije parnih kotlova: ing. Sablić Mihajlo (Radićev trg 9).
Radnička komora u Zagrebu (Haulikova 12).
Javna burza rada u Zagrebu (Ilica 49).
Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu (Mihanovićeva ulica 3)
Okružni uredi za osiguranje radnika: Bjelovar, Brod n/S., Karlovac, Osijek, Sisak, Varaždin i Zagreb.

2. Ustanove za zaštitu djece:

Zagreb: Drž. dječje centralno sabiralište siročadi, Sirotište zaklade baruna Jelačića Bužimskoga
Dječji dom Udruženja hrv. učiteljica.
Dječji dom željezničara.
Dom gluhonijeme djece.
Pjestovalište kod milosrdnih sestara.
Crikvenica: Ladislavov dječji dom.
Leskovac: Državni dječji dom.
Moslavina Popovača: Zavod za odgoj slijepe djece.
Našice: Drž. dječji dom.
Osijek: Dječje sirotište.

3. Invalidski zavodi:

Invalidski dom u Moslavini Popovači.
Invalidski zavod (Nova Ves) **u Zagrebu** sa ortopedskom bolnicom, radionicom i školom.

4. Iseljeništvo:

Iseljenički komesarijat u Zagrebu (Kamenita 15).
Fond za unutrašnju kolonizaciju u Savskoj banovini (osnovan radi ograničenja iseljivanja u prekomorske krajeve, povrate iseljenika u domovinu te povoljnijeg razmještavanja stanovništva u pojedinim krajevima banovine. — Pravilnik od 12. jula 1930.)

5. Važniji strukovni savezi i profesionalne organizacije:

Zagreb:
Društvo hrvatskih srednjoškolskih profesora (Medulićeva 33).
Hrvatski radnički savez (Petrinjska 3).
Jugoslavensko šumarsko udruženje (Vukotinovićeva 2).
Klub jugoslavenskih pomoraca (Gundulićeva 35).
Opći radnički savez Jugoslavije (UKSSJ.), Ilica 55.
Jugoslavensko novinarsko udruženje, sekcija Zagreb (Novinarski Dom).
Jugoslavensko profesorsko društvo, sekcija Zagreb (Ljubljanska 17).
Savez bankovnih činovnika i namještenika Jugoslavije. Centrala u Zagrebu (Samostanska 6)
Savez gruntovničara Kraljevine Jugoslavije (Sudbeni stol).
Savez grafičkih radnika Jugoslavije. Centrala u Zagrebu (Primorska ul. 2). Podružnice: Beograd, Ljubljana, Osijek, Novi Sad, Sarajevo, Split, Subotica, Vel. Bečkerek, Zagreb.
Savez hrvatskih učiteljskih društava (Učiteljski dom, trg Kralja Aleksandra I.).
Savez javnih namještenika (Gajeva 37).
Savez privatnih namještenika Jugoslavije (Haulikova ul. 10).
Savezi radnika: drvodjeljskih, gradevne, kožarske, odjevne i živežarske industrije i obrta.
Trgovačko društvo »Merkur« (Perkovčeva 3).
Udruženje jugoslavenskih nacionalnih željezničara i brodara (Jelačićev trg 24).
Udruženje agronoma (Tvornička ul. 10).
Ujedinjeni savez željezničara Kraljevine Jugoslavije (Haulikova ul. 10).
Uzajamnost svjetovnih svećenika (Palmotićeva ul. 3).

6. Organizacija vatrogasaca.

Zajednica hrv.-slav. dobrovoljnih vatrogasnih društava u Zagrebu (Strossmayerov trg 12).

11. Narodno zdravlje.

Otsjek za narodno zdravlje Kr. banske uprave u Zagrebu.

Zdravstveni inspektor: dr. Altmann Dragutin. Zdravstveni viši savjetnici: Dr. Hribar Josip, Dr. Kocuan Franjo i Dr. Knežević Milan.

Banovinski sanitetski savjet.

Članovi po položaju:
Dr. Hribar Josip, načelnik odjeljenja soc. politike i nar. zdravlja.
Dr. Rasuhin Josip, direktor Higijenskog zavoda.
Dr. Hühn Kurt, docent primarij, kao pretstavnik Liječničke komore.
Dr. Ivančević Ivo, šef ljekar Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Redovni članovi:
Dr. Ćulumović, primarius Zakladne bolnice u Zagrebu.
Dr. Herceg Rudolf, direktor zavoda za umobolne, Stenjevec.
Dr. Benković Makso, opć. ljekar u N. Gradiški.
Dr. Sobol Ivo, opć. ljekar u Crikvenici.
Dr. Durst Franjo, prof. med. fakulteta u Zagrebu.
Dr. Švarc Žiga, šef dječjeg ambulatorija u Zagrebu.

Vanredni članovi:
Za sanitetsko-tehničku struku: Inž. Petrik Milivoj, tehn. referent Higijenskog zavoda.
Za apotekarsku struku: Zimmerman Slavko, mag. farm. ljekarnik u Zagrebu.
Za socijalno-političku struku: Dr. Stojanović Gojko, inspektor za socijalnu politiku.
Za pripravničku struku: Dr. Ružić Marko, državni tužilac.
Za veterinarsku struku: (nije popunjeno).
Delovođa: Dr. Kocuvan Franjo, viši zdrav. savjet.

ZAKLADE I FONDOVI.

1. Zdravstvena zaklada Savske banovine.

Gradovi i veće seoske općine, pretstavljaju samostalne zdravstvene općine, što znači da same snose troškove za besplatno liječenje siromaha, za suzbijanje zaraza i lične prinadležnosti svojih ljekara, sestara pomoćnica, babica i dezinfektora. ostale općine udružuju se — po nekoliko njih — u jednu zdravstvenu općinu. Te pak zdravstvene općine udružene su u »Zakladu udruženih zdravstvenih općina Savske banovine« i plaćaju prema svojoj finansijskoj snazi prinos, tako zvani zdravstveni namet. Proračun zaklade uzadruženih zdravstvenih općina za godinu 1930/1931. iznosi Din 16,850.000.—.

2. Fond za asanaciju sela Savske banovine.

Asanacioni radovi sastoje se uglavnom u podizanju zdravstvenih stanica, školskih kupatila i higijenskih bunara.

Za te radove uneseni su naročiti krediti u banovinski budžet. U »Fond za asanaciju mjesta u Savskoj banovini« unosi se svake godine po 1,000.000 dinara. Iz fonda se vrše asanacioni radovi, tako da se mjestima, a i pojedincima daju iz fonda beskamatni zajmovi koji se vraćaju u roku od 10 godina.

3. Zaklada za suzbijanje tuberkuloze u Hrvatskoj i Slavoniji. (Vidi kupalište Lipik.)

SOCIJALNO-HIGIJENSKE USTANOVE.

Higijenski zavod u Zagrebu (Mirogojska cesta 4).

Domovi narodnog zdravlja: Gospić, Nova Gradiška, Ogulin, Osijek, Sušak, Varaždin, Vojnić.

Zdravstvene stanice: Adolfovac,* Aleksandrovo na Krku (antimalarična), Bistrica, Cernik-Čavle,* Dalj*, Draga, Drenovac, Gora,* Gorjani,* Grobnik, Hrastovica, Istrane, Jelenje,* Krasica, Mraclin, Orubica,* Pag, Podgorac (vener.), Rab, Suhopolje, Sv. Barbara, Sv. Lucija, Valpovo,* Vel. Kopanica,* Vrpolje,* Začretje.

Školske poliklinike: Bjelovar, Bron n/S., Čakovec, Đakovo,* Karlovac, Koprivnica, Krapina, Križevci,* Petrinja, Požega,* Virovitica.*

Dispanzeri:
Antituberkulozni: u Bjelovaru i Zagrebu.
Za dojenčad: u Bjelovaru,* Bistri i Mraclinu.

Ambulante:
Za venerične bolesti: Bjelovar, Brod n/S., Čakovac, Ludbreg, Pakrac, Sisak, Slunj.
Za trahom: Čakovec,* Đurđevac, Gola, Ludbreg, Prelog, Suhopolje, Virovitica.*

Zdravstvene škole.

Zagreb: Škola narodnog zdravlja (u zgradi Higijenskog zavoda).
Državna škola za sestre pomoćnice (Mlinarska cesta 12).
Primaljsko učilište (u zgradi Rodilišta).

Sveučilišne klinike u Zagrebu:
Medicinska (za unutr. bolesti), Draškovićeva 19.
Hirurška (Draškovićeva 19).
Za ginekologiju i primaljstvo (Kr. zemaljsko rodilište, Petrova ul. 13).
Pedijatričko (za dječje bolesti), Šalata.
Neurološko-psihijatrička (Marulićeva 1).
Dermatološka (za kožne bolesti), Šalata.
Oftalmološka (za očne bolesti), Marulićeva 1.
Ortopedijska, Šalata.
Otorinolaringološka (za nos, uho i grlo), Draškovićeva ul. 17.

Bolnice.

Zagreb:
Opća javna zakladna bolnica (sa ortopedskom bolnicom — Sv. Duh).
Bolnica milosrdnih sestara (Vinogradska c. 13).
Bolnica za zarazne bolesti Higijenskog zavoda (Mirogojska cesta 4).
Kirurška vojna bolnica (Kunišćak).
Stalna vojna bolnica IV. arm. oblasti (Vlaška 87).
Bjelovar: Banovinska. — **Brod n/S.:** Gradska. — **Cerna:** Bratinska. — **Čakovec:** Banovinska. — **Glina:** Banovinska. — **Gospić:** Banovinska. — **Gračac:** Banovinska. — **Duga Resa:** Banovinska. — **Karlovac:** Gradska. — **Koprivnica:** Gradska. — **Kraljevica:** Državna. — **Nova Gradiška:** Banovinska. — **Ogulin:** Banovinska. — **Osijek:** Opća javna zakladna. — **Otočac:** Bano-

vinska. — **Pakrac:** Banovinska. — **Prelog:** Državna za očne bolesti. — **Požega:** Gradska. — **Petrinja:** Banovinska. — **Senj:** Gradska. — **Sisak:** Gradska. — **Stenjevac:** Državna za duševne bolesti. — **Šestine kraj Zagreba:** Crvenog Krsta. — **Varaždin:** Gradska. — **Vel. Gorica:** Banovinska. — **Virovitica:** Banovinska.

Lječilišta (oporavilišta) i sanatoriji.

Brestovac na Sljemenu: Banovinsko lječilište za tuberkulozne.
Lječilište za tuberkulozne i grudobolne Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
Crikvenica: Drž. dječji dom (kao oporavilište za djecu).
Klenovnik: Lječilište za tuberkulozne Središnjeg ureda za osiguranje radnika.
Kraljevica: Drž. lječilište za tuberkulozu kosti.
Krapina: Privatno lječilište Dra Mirka Crkvenca za liječenje mrzlom vodom.
Lipik: Zakladno lječilište.
Nova Gradiška: Strmec (Šumetlica). Drž. dječji sanatorij i oporavilište za prvu fazu tuberkuloze.
Novi Marof: Državno lječilište za tuberkulozne.
Topusko: Banovinsko lječilište za invalide i reumatičke bolesnike.
Voćin: Banovinsko lječilište za tuberkulozne (kao sastavni dio banovinske bolnice u Osijeku).
Zagreb: Sanatorij d. d. (Klajićeva ulica 18).
Merkurov sanatorij (Florijanski put 39).
Sanatorij Dra Gottliba (Srebrnjak 62).

Ljekovite vode.

Akrotherme: Daruvar, Đakovačka Breznica, Lešce, Lipik i Topusko.
Toplice: Krapinske, Stubičke, Sutinske, Šmithenove, Valpovačke i Varaždinske.
Mrzlice: Krapina i Karlovac.

Apoteke.

Bakar (1), Bjelovar (2), Brod Sl. (3), Crikvenica (1), Čakovac (1), Čazma (1), Čepin (1), Črnomelj (1), Dalj (1), Daruvar (2), Delnice (1), Donja Dubrava (1), Donji Miholjac (1), Duga Resa (1), Dugoselo (1), Đakovo (2), Đurdevac (2), Fužine (1), Garešnica (1), Glina (1), Gospić (1), Gračac (1), Grubišno Polje (1), Hrv. Dubica (1), Ivanec (1), Ivanić-Grad (1), Ivanić-Kloštar (2), Karlovac (4), Kastav (1), Klanjec (1), Koprivnica (2), Kostajnica (1), Krapina (1), Krapinske Toplice (1), Krašić (1), Križevci (2), Krk (1), Kutina (1), Kutjevo (1), Lipik (1), Ludbreg (1), Metlika (1), Našice (1), Nova Gradiška (2), Novi Vinodol (1), Novska (1), Ogulin (1), Oriovac (1), Osijek (8), Otočac (1), Pakrac (1), Petrinja (2), Pisarovina (1), Pitomača (1), Pleternica (1), Popovača (1), Požega Sl. (2), Pregrada (1), Prelog (1), Rab (1), Samobor (1), Semeljci (1), Senj (1), Sisak (2), Slatina (1), Slunj (1), Stubica (1), Suhopolje (1), Sunja (1), Sušak (3), Sv. Ivan Zelina (1), Sv. Ivan Žabno (1), Štrigova (1), Topusko (1), Valpovo (1), Varaždinske Toplice (1), Varaždin (4), Vel. Gorica (1), Vel. Grđevac (1), Vinica (1), Virje (1), Virovitica (2), Vojnić (1), Vrbovec (1), Vrbovsko (1), Zagreb (23), Zaprešić (1), Zlatar (1). — Svega 139.

VAŽNIJA ZDRAVSTVENA UDRUŽENJA.

Zagreb:
Crveni Križ Kraljevine Jugoslavije, oblasni odbor (Opatička ul. 10). — Podmladak u Higijenskom zavodu.
Udruženje sestara njegovateljica i odgojiteljica (Kr. Marije ul. 3).
Dobrovoljno društvo za spasavanje (Savska c. 7).
Jugoslavenski savez trezvenosti (Opatička 3).
Ljekarska komora (Marovska 2).
Savez apotekarskih saradnika (Palmotićeva 4).
Osijek:
Liga proti tuberkuloze.
Oblasni odbori Crvenog Krsta i Podmlatka Crvenog Krsta (Županijska 4).

SOKOL KRALJEVINE JUGOSLAVIJE.

Župe: Bjelovar, Osijek (župa Strossmayerova), Sušak (župa Rijeka), Zagreb (župa Kralja Petra Svačića).

VAŽNIJE SPORTSKE ORGANIZACIJE.

Sa sjedištem u Zagrebu:
Savez sportskih saveza Kr. Jugoslavije (Radićev trg 2).
Aeroklub Kr. Jugoslavije. Glavni odbori: Zagreb (Jelačićev trg 16), Osijek, Otočac.
Automobilski klub Kr. Jugoslavije. Sekcija: Zagreb (Zrinjski trg 19).
Jugoslavenski lako-atletski savez (Martićeva 5). Društva: Zagreb (5), Karlovac (3).
Jugoslavenski teško-atletski savez (Petrinjska 83). Klubovi: Sisak, Zagreb (3).
Jugoslavenski tenis-savez (Radićev trg 2). Klubovi: Bjelovar, Crikvenica, Karlovac, Nova Gradiška, Osijek, Zagreb (5), Zlatar.
Jugoslavenski koturaški savez (Ilica broj 71). Klubovi: Bjelovar (2), Karlovac, Kostajnica, Nova Gradiška, Osijek, Pitomača, Požega, Varaždin (2), Zagreb (5).
Jugoslavenski hazena savez (Gundulićeva 59).
Savez lovačkih društava za Hrvatsku i Slavoniju (Radišina ul. 2). — 44 društva.
Savez motoklubova Kr. Jugoslavije (Ilica 13). Klubovi: Zagreb (2), Osijek.
Zagrebački plivački potsavez (Zrinjski trg 9). Društva: Crikvenica, Karlovac, Sušak, Zagreb (4).
Zimsko-sportski potsavez u Zagrebu (Nikolićeva ul. 4). Društva: Zagreb (12), Koprivnica, Sušak (2).
Prvi hrvatski mačevalački klub (Krajiška škola).

Za ostale grane športa.

Nogomet. — Nogometni potsavezi: Zagrebački (Ul. Kraljice Marije 14) 228 klubova i Osječki 38 klubova.
Jahaći sport u Zagrebu: Jugoslavenski Jokej-klub (Jurjevska 2), Zagrebačko kasačko društvo (Pivarska 2.).
Kolo jahača u Osijeku, Varaždinu i Čakovcu.
Veslački klubovi: Osijek (2), Senj, Sušak, Zagreb (3).
Boks-klub u Osijeku.
Ribarska udruženja: Karlovac, Ogulin, Osijek, Varaždin, Zagreb (Kačićeva 19.).

Filatelistička društva: Zagreb (2), Brod na Savi, Đakovo, Karlovac, Osijek, Sisak, Sušak, Varaždin.

Šahovski klubovi: Karlovac, Osijek, Varaždin, Zagreb (Kavana »Croatia«).

Savez izvidnika i planinki župa Zagreb.

12. Turizam.

VAŽNIJE USTANOVE I ORGANIZACIJE ZA PROMET STRANACA.

Zagreb:

Savez za promet stranaca, glavno zastupstvo »Putnik«, društvo za saobraćaj putnika i turista u Kraljevini Jugoslaviji (Zrinjevac 20). ul. 1.).

Savez kupališta, klimatskih mjesta i sanatorija u Kraljevini Jugoslaviji (Nikolićeva 1./III.).

Hrvatsko planinarsko društvo, Matica u Zagrebu (Dolac 1.), 34 podružnice.

Hrvatski turistički klub »Sljeme« (Frankopanska ul. 2.).

Hrvatsko društvo planinara »Runolist« (Ilica 11.).

Turističko društvo »Prijatelj Prirode« (Primorska 2.).

Društvo za uređenje Plitvičkih jezera, Zagreb (Ul. Kraljice Marije 10.).

Udruženje gostioničara, svratišara, kavanara i krčmara, Matica Sreskih udruženja (Nikolićeva 10./II.).

Delnice: Privredno i prosvjetno vijeće za Gorski kotar.

Sušak: Savez za unapređenje turizma na Gornjem Jadranu.

BANJE, KUPALIŠTA I LJETOVALIŠTA.

Aleksandrovo na Krku — , , 2 ■.
Bakar — , , , 3 ■.
Baška na Krku — , , 5 ■.
Brestovac na Sljemenu kraj Zagreba — , .
Brod na Kupi (△ Delnice, Brod Moravice - 10 km), (vis. 222 m).
Crikvenica — - Plase, , , 11 ■.
Daruvar — , , , (vis. 178 m), 5 ■.
Delnice — , , , 2 ■.
Đakovačka Breznica (△ Đakovo, - 24 km), , (vis. 130 m), 1 ■.
Fužine (△ Delnice), , (vis. 732 m).
Jablanac (△ Senj), , , 1 ■.
Karlobag (△ Gospić, - 46 km), , .
Karlovac — , , (vis. 112 m), 7 ■.
Kraljevica (△ Sušak, Plase - 14 km), , , , 5 ■.
Krapina — , , (vis. 203 m), 2 ■.
Krapinske Toplice (△ Pregrada, - Zabok), , , (vis. 167 m), 1 ■.
Krk — , , 3 ■.
Lešće (△ Otočac, Generalski Stol - 5 km), , (vis. 212 m).
Lipik (△ Pakrac), , , , (vis. 152 m), 3 ■.
Lokve (△ Delnice), , * (vis. 723 m), 1 ■.
Malinska (△ Krk), , , 4 ■.
Mrkopalj (△ Delnice, Lokve - 9 km), * (vis. 824 m).
Novi Vinodolski (△ Novi, Plase - 30 km), , , , 4 ■.
Omišalj (△ Krk), , , 1 ■.
Plitvička Jezera (△ Korenica, Vrhovine - 18 km), , (vis. 514—643), 2 ■.
Rab, , , 9 ■.
Ravna Gora (△ Vrbovsko, Skrad - 11 km), , * (vis. 816), 1 ■.
Samobor , , , * (vis. 168 m), 3 ■.
Selce (△ Crikvenica), , , , 6 ■.
Senj , , , 3 ■.
Skrad (△ Delnice), , (vis. 700 m), 3 ■.
Stubičke Toplice (△ Stubica), , , (vis. 168 m).
Sušak , , , , 4 ■.
Sutinske Toplice (△ Zlatar, - 10 km), (vis. 200 m).
Smithenove Toplice (△ Samobor, - 2 km), , (vis. 143 m).
Topusko (△ Vrginmost), - 3½ km), (vis. 130 m), 2 ■.
Valpovačke Toplice (△ Valpovo), , (vis. 91 m), 1 ■.
Varaždinske Toplice (△ Novi Marof), , , (vis. 199 m), 2 ■.

BROJ HOTELA (VILA, PANSIONA, SVRATIŠTA).

Aleksandrovo na Krku 2, Bakar 3, Baška 5, Bjelovar 2, Brod n/S. 3, Crikvenica 11, Čakovec 2, Čazma 1, Črnomelj 1, Daruvar 5, Delnice 2, D. Miholjac 3, Đakovo 2, Gospić 2, Jablanac 1, Jastrebarsko 1, Jasenica 1, Karlovac 7, Koprivnica 2, Kostajnica 2, Kraljevica 5, Krapina 2, Krapinske Toplice 1, Križevci 2, Krk 3, Lipik 3, Lokve 1, Malinska 4, Nova Gradiška 1, Novi 4, Omišalj 1, Osijek 6, Otočac 6, Pakrac 2, Petrinja 2, Plitvička Jezera 2, Požega 1, Rab 9, Ravna Gora 1, Samobor 3, Selce 6, Senj 3, Sisak 4, Skrad 3, Slunj 1, Sušak 4, Topusko 2, Valpovo 1, Varaždinske Toplice 1, Varaždin 2, Virovitica 2, Vrbovska 1, Zagreb 11.

Napomena Gl. uredništva: Znamenitosti i ostatke starog doba u Savskoj banovini vidi u pregledu gradova, srezova i općina.

V. Samoupravni gradovi Savske banovine.

1. Glavni grad Zagreb

(✉, 🚂, 🛏, 🚌, 🚎, ✈ Radiostanica.)

☐ 66 km², 660 ulica i trgova, 11.000 zgrada, 145.000 stanovnika (od toga po vjeri: 84.5% rkt., 8.5% pravosl., 5% izraelićana, 0.9% protestanata, 0.5% muslimana, 0.3% grkokatol. i 0.3% ostalih).

Istorijat: Zagreb ide medu najstarije gradove na Slavenskom jugu. Iskopine što su ih našli u okolici današnjega grada Zagreba, naročito rimski novac i neki predmeti nadeni u potoku Medveščaku, dokazuju da je već u rimsko doba postojalo ovdje naselje, kojemu je kasnije za seobe naroda nestalo traga. Nema pisanih istorijskih dokumenata koji bi tačno utvrdivali kada je zapravo osnovan Zagreb, jer prvi posve izvjesni glas imamo o njemu tek iz XI. vijeka, kad je u njemu godine 1093. ugarski kralj Ladislav osnovao biskupiju. Uz biskupsku općinu na ogranku Zagrebačke gore, što se danas zove Kaptol, razvila se nekako u isto doba i druga općina na susjednom brdašcu Gradcu, te se posve izvjesno zna da je u tom gradu boravio god. 1198. herceg Andrija, brat kralja Emerika. Od odlučne zamašnosti bijaše u povijesti grada Zagreba god. 1242. kad je dne 16. novembra nakon tatarske provale kralj Bela IV. izdao Zlatnu bulu kojom se općina na brdu Gradcu uzvisuje na kr. slob. varoš uz obvezu da će gradani svoju varoš opasati što jačim zidinama. Ta bula, još i danas pomno sačuvana, sadržava temeljne statute po kojima je grad uz male promjene živio sve do godine 1850.

U isto doba pada i podignuće utvrdenoga Medvedgrada što ga je sazidao biskup na zemljištu u gori Medvednici, darovanom od kralja Bele. Medvedgrad je u poznije vrijeme prijetio kroz stoljeća velikom opasnosti slobodnoj kr. varoši na brdu Gradcu, dok mu se danas vide samo još neznatni tragovi u ruševinama.

Godine 1273. sastao se u Zagrebu prvi poznati nam slavonski sabor pod banom Matejem. Godine 1335. sagradio je kralj Karlo Robert Anžuvinac kraljevsku palaču da bude prebivalištem vladaru kad je dolazio u varoš. Kako je slobodna kr. varoš na brdu Gradcu utvrdena nakon razboja tatarskoga, da štiti gradane od neprijateljskih provala, tako je dva stoljeća iza toga došlo do utvrdenja Kaptola, kad je zaprijetila nova pogibao od turske sile, ali Turci ipak ne navališe nikad na Zagreb.

U povijesti grada znamenita je godina 1609. kad je općina prihvatila novi statut kojemu je najglavnija ustanova bila da se mjesto prisežnika imadu birati senatori izmedu »odličnih, mudrih i obzirnih gradana« koji će tu čast vršiti do smrti.

Senatora je bilo dvanaest, a izmedu njih birao se i gradski sudac. (Naziv »gradski senator« nose danas gradski konceptualni činovnici najvišeg položaja po Statutu za gradske namještenike od g. 1924.). Oko g. 1694. osnovana je u Zagrebu prva zemaljska tiskarnica, jamačno pobudom tadašnjega hrvatskog spisatelja Pavla Ritera Vitezovića.

Potkraj XVII. vijeka nesta pogibli od Turaka, nesta potrebe da se podižu gradske utvrde i grad opustošen velikim požarom g. 1706. poče se obnavljati i iznova dizati, što je trajalo prva 3 do 4 decenija XVIII. vijeka.

No mjesto turske pogibli zaprijeti gradu druga nova pogibao od prodiranja nijemstva, jer se za vladanja Marije Terezije počeo širiti njemački jezik i običaji, najviše preko velikaša i plemića koji su u Zagrebu počeli podizati svoje domove. Germanizacija postignu svoj vrhunac za cara Josipa, sina i nasljednika Marije Terezije, koji je njemački jezik proglasio službenim za čitavu državu, te su se tako i sjednički zapisci magistrata pisali njemačkim jezikom sve do g. 1790. kad su sa smrću Josipovom prestale i njegove mnoge reforme i odredbe. No nijemština je još dugo vladala u javnom i službenom životu u Zagrebu, dok se g. 1830. ne počne javljati politički i narodni život hrvatski, potaknut otporom protiv Madžara, koji su htjeli nametnuti Hrvatima svoj jezik, a s druge strane i uskrsnućem ideje slavenske i ilirske.

God. 1835. počne Dr. Ljudevit Gaj izdavati u Zagrebu prve hrvatske novine (današnje Narodne Novine) prihvativši štokavsko narječje za književni jezik.

To golemo pregnuće preporoditelja hrvatskoga naroda, koje se može mirne duše nazvati najznatnijim dogadajem u čitavoj povijesti Zagreba i hrvatstva, oslobodi nesamo Zagreb, već i sav narod od tudinske poplave. I mjesto kula i zidina srednjega vijeka niču odsele i dižu se nove utvrde hrvatskoga Zagreba, stvaraju se kulturne institucije: God. 1838. Ilirska čitaonica, god. 1841. Hrv.-slav. gospodar. društvo; god. 1842. Matica Ilirska i Narodni muzej.

Protiv narodne ilirske stranke podiže se u to vrijeme »horvatsko-vugerska« stranka, i doskora dode do žestokih borba koje postigoše svoj vrhunac dana 29. srpnja 1845. kod izbora za zagrebačku županiju. Toga je dana pucalo vojništvo talijanske pukovnije, po zapovijedi svojih glavara, na Markovu trgu na Ilirce, te je na mjestu ostalo 15 mrtvih.

God. 1850., za bana Jelačića, združene su odijeljene dotadašnje jurisdikcije, naime slobodni kr. grad na brdu Gradcu, Kaptol, Nova Ves i Vlaška ulica, u jedan kr. grad Zagreb kojemu će na čelu stajati gradski načelnik. Teritorij gradski proširen je god. 1900., kad su mu pridruženi porezna općina Laščina i mjesta Borongaj, Petruševec, Vukomerec i Žitnjak na ist. strani grada.

GRADSKA UPRAVA U ZAGREBU

(prema stanju od 23. VI. 1930.)

Gradski načelnik: Dr. Srkulj Stjepan.
Gradski podnačelnik: Machnik Artur.
Pretsjedništvo: šef dr. E. Bogdanović.
Gospodarski otsjek: šef E. Kekić.
Finansijski otsjek (Freudenreichova ul. 1): šef M. Lamza.

Obrtni otsjek (Opatička 27): šef R. Mužević.
Upravni otsjek (Martićeva 9): šef F. Gussich.
Vojni otsjek (Opatička 6): šef F. Klobučar.
Otsjek za socijalnu skrb i za grobne poslove (Freudenreichova 1): šef F. Einwalter.
Zdravstveni otsjek: vršilac dužnosti šefa dr. M. Divković.
Školski otsjek (Samostanska 6): šefovi G. Butorac i R. Pilko.
Tržno nadzorništvo (Dolac 1): šef D. Šarić.
Politički otsjek (Ulica Kr. Marije br. 34): šef dr. V. Benković.
Gradevni odjel: šef inž. M. Jurković.
Otsjek za ceste (Freudenreichova 1): šef ing. J. Seifert.
Otsjek za vodogradnju i kanalizaciju: šef inž. M. Jurković.
Otsjek za novogradnje opć. zgrada: šef inž. I. Zemljak.
Otsjek za uzdržavanje opć zgrada: šef inž. K. Šefček.
Otsjek za gradevno redarstvo: šef inž. S. Novaković.
Otsjek za regulaciju grada: šef inž. M. Jurković.
Mjernički otsjek (Kušićeva 2): šef inž. A. Reicher.

Gradski zastupnici: Andrijašević Dragoljub, Banjanin Jovan, Barlè Janko, Bartulić Vladimir, Dr. Bošnjak Teodor, Broz Stjepan, Ćuk Nikola, Freudenreich Aleksandar, Dr. Gavrančić Oton, Inž. arh. Heinzel Vjekoslav, Dr. Hoffer Nikola, Holujević Franjo, Horvatić Marko, Dr. Juriša Ivan, Kantoci Teodor, Dr. Kon Hugo, Krčelić Josip, Lalić Ljubomir, Dr. Lochert Josip, Mance Stjepan, Dr. Markulin Stjepan, Maslić Josip, Dr. Mihalić Adolf, Miletić Bogdan, Milić Milan, Milošević Ivo, Dr. Miškulin Mile, Mladić-Kučko Stanko, Peršić Ivan, Perućić Špiro, Arh. Pilar Martin, Inž. Pisačić August, Pogorelec Josip, Poludvornik Ferdo, Inž. Ribić Božidar, Dr. Rittig Svetozar, Rosenberg Milan, Dr. Siebenschein Robert, Dr. Spevec Ivo, Inž. Šaj Dragutin, Tabačnik Šandor, Dr. Thaller Lujo, Vereš Ivan, Veselić Vladoje, Dr. Vrbanić Milan.

Članovi banskog vijeća: Rittig dr. Svetozar, župnik; Miškulin dr. Mile, advokat; Plivelić Branko, generalni direktor Prve Hrvatske Štedionice; Tomašić Ljubomir, advokat.

Gradski uredi. Računovodstvo: šef V. Vitković. — Blagajna: šef F. Vinek. — Porezni ured: šef A. Pralica. — Potrošarinski ured: šef J. Vrbanić. — Ured za označivanje bačvi: šef J. Štimac. — Veter. ured: šef dr. Fr. Omerzo. — Pomoćni uredi: šef D. Mlač. — Sirotinjsko povjerenstvo: šef I. Boić. — Mjesni sud: šef M. Mizler. — Grad. statistički ured: šef E. Schreiber.

Poduzeća gradske općine.

Plinara: šef inž. S. Crnković.
Munjara i vodovod: šef inž. R. Vrbanić.
Gradska štedionica: šef R. Erber.
Gradska ekonomija: šef N. Modrić.

Gradske ustanove.

Grad. dječji ambulatorij i dom za majke i djecu.
Školski ambulatorij.
Školski ambulatorij za oči.
Školski zubni ambulatorij.
Ambulatorij za kožne i venerične bolesti.
Gradski ambulatorij na Trešnjevki i na Sv. Duhu.
Gradski raskužni (dezinfekcioni) zavod.
Gradska ubožnica.
Dječje uzgajalište Amruševo u Klinča Selima.
Gradsko dječje uzgajalište u Hrv. Primorju (Selce).
7 gradskih dječjih skloništa.

Uprava policije (◄►).

Upravnik: dr. J. Bedeković. — Više osoblje: policijski savjetnici: dr. J. Klinčić, V. Vasiljević; viši pol. komesari: D. Petrić, Cvj. Horvat; policijski fizik: dr. K. Farkaš; policijski liječnik: dr. I. Stančić-Rokotov.

VAŽNIJI DRŽAVNI UREDI I INSTITUCIJE U ZAGREBU.

Kr. banska uprava Savske banovine (◄►).
Načelstvo sreza zagrebačkog (Vodnikova 1).
Opšta drž. statistika (Statistički ured Zagreb).
Savska saobraćajna direkcija.
Direkcija pošta i telegrafa.
Poštanska štedionica, fil., Zagreb (Račkoga 5).
Direkcija šuma (Strossmayerov trg 9).
Rudarsko satništvo (Đorđićeva 31).
Baždarski ured (Đorđićeva 31).

Finansijske ustanove.

Savska finansijska direkcija, 2 Poreske uprave, 2 Gl. odjeljka fin. kontrole, Gl. carinarnica I. r., Katastarska uprava, Oblasni monopolski inspektorat, Državno pravobranilaštvo.

Socijalne ustanove.

Sr. ured za osiguranje radnika, Iseljenički komesarijat, Javna burza rada, Inspekcija rada, Inspekcija parnih kotlova.

Zdravstvene ustanove.

Higijenski zavod, 14 bolnica i klinika, 23 ljekarne.
(Spisak vidi u pregledu narodnog zdravlja.)

Sudbene ustanove.

Upravni sud, Kr. stol sedmorice (odjeljenje A i B), Banski stol, Državno odvjetništvo, Vrhovno državno tužilaštvo, Sudbeni stol, Kotarski sudovi I. i II., Ženski kazneni zavod.

Vojne ustanove.

Komanda IV. armijske oblasti, Savska diviz. oblast, Konjička divizija.

Strani konzulati.

Američki (USA), Zrinski trg 19.
Argentinski, Marovska ul. 23.
Austrijski, Trg burze 5.
Belgijski, Jurišićeva ul. 22.
Chilski, Gundulićeva ul. 8.
Čehoslovački, Trg Kr. Petra I. Oslobodioca 1.
Danski, Ilica 7.
Engleski, Praška ul. 3.
Francuski, Zrinski trg 19.
Grčki, Maruličev trg 9.

Madžarski, Draškovićeva ul. 15a.
Nizozemski, Jurjevska ul. 26.
Njemački, Mihanovićeva ul. 2.
Norveški, Jelačićev trg 26.
Peru, Ribnjak 1.
Poljski, Haulikova ul. 8.
Portugalski, Gajeva 18.
Rumunjski, Draškovićeva ul. 25.
Ruski (za ruske emigrante), Preradovićeva 12.
Švedski, Trg Kralja Aleksandra 8.
Španjolski, Wilsonov trg 2.
Švicarski, Preradovićeva ul. 24.
Talijanski, Margaretska ul. 4.
Turski, Praška ul. 6.
Urugvajski, Ilica 34.

Vjerske ustanove.

Zagrebačka nadbiskupija (5 župnih ureda i 5 samostana).

Biskupija hrvatske starokatoličke crkve (Gundulićeva 49).

Gornjo-hrvatski seniorat evangeličke crkve, Gundulićeva ul. 28.

Srpska pravoslavna crkvena opština, Ilica 7.

Imamat u Zagrebu, Prilaz 15.

Jevrejska vjeroispovjedna općina i nadrabinat, Palmotićeva 16.

Crkve: Prvostolna crkva na Kaptolu; Sv. Marija; župna crkva sv. Marka na Radićevom trgu; sv. Blaža u Deželićevoj ulici; sv. Petra u Vlaškoj ulici; sv. Ivana u Novoj Vesi; crkva Isusovaca u Palmotićevoj ulici; crkva ss. milosrdnica u Frankopanskoj ulici; crkva o. Franjevaca na Kaptolu; crkva sv. Katarine na Katariminom trgu; grčko-katolička crkva u Ulici 23. X. 1847.; Židovska sinagoga u Praškoj ulici; Evangelička crkva u ulici Kraljice Marije; Srpsko-pravoslavna crkva u Preobraženskoj ulici; Starokatolička crkva u Branimirovoj ulici.

Kulturne ustanove.

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Muzeji: Arheološki (Zrinjski trg 11.); Etnografski (Mažuranićev trg 27.); Prirodoslovni (zoološki, botanički, mineraloški i geološki — Demetrova ul. 1.); Za umjetnost i umjetni obrt (Trg Kr. Aleksandra 8.); Strossmayerova galerija slika (Zrinjski trg 11.); Gradski muzej (Umjet. paviljon na Trgu kralja Tomislava); Školski muzej (Trg Kralja Aleksandra 4.).

Arhivi: Jugoslavenske akademije; dijecezanski, državni, gradski, kaptolski, županijski.

Važnije biblioteke: Kr. sveučilišna knjižnica (Marulićev trg); Jugosl. akademije znanosti i umjetnosti (Zrinjski trg); Gradska (Kamenita vrata); Komore za trgovinu, obrt i industriju (Wilsonov trg); Samostana Isusovačkog (Palmotićeva ul.) i Franjevačkog (Kaptol); Jugoslovenske čitaonice; Jugoslovenske Matice.

Školstvo.

Visoke škole: Sveučilište kralj. Jugoslavije (bogoslovni, pravoslovni i državosl., mudroslovni, medicinski, gospodar.-šumarski, tehnički i veterinarski fakultet). — Ekonomsko-komercijalna visoka škola (Zvonimirova ul.). — Viša pedagoška škola (Medulićeva ul. 33.).

Srednje i niže škole: 10 srednjih, 3 učiteljske, trgovačka akademija, dvorazr. trgovačka, tehnička srednja, obrtna, ženska stručna, 7 građanskih (-●-), 23 osnovne škole (●), 8 zanatskih, zavod za gluhonijeme, viša stručna ženska škola, domaćinska škola, primaljsko učilište.

Glazbene i umjetničke škole: Državna muzička akademija (Gundulićeva ul. 6.); Državna umjetnička akademija (Ilica 85).

Pešadijska podoficirska škola, Vojna veterinarska škola, Drž. potkivačka škola.

Veća kulturna, prosvjetna i umjetnička društva: Braća Hrv. Zmaja (Kamenita vrata 3); Društvo umjetnosti (Jurjevska ul. 55); Filharmonija zagrebačka (Gundulićeva ul. 6); Dobrotvorno dr. za spasavanje (Savska c. 7); Hrv. glazbeni zavod (Gundulićeva 6); Hrv. pedagoški knjiž. zbor; Hrvatski Radiša (Radišina ul.); Književno društvo sv. Jeronima (Radišina ul.); »Kolo« hrv. pjev. dr. (Trg Kr. Aleksandra 4); Društvo hrv. književnika; Kult. prosv. društvo Strossmayer (Radićeva ul. 10); »Lisinski« hrv. pjev. udruženje (Boškovićeva ul. 33); Matica Hrvatska (Matičina ul. 2); »Napredak«, hrv. prosvj. kult. društvo (Boškovićeva ul. 15); Narodna zaštita, savez dobrotvornih društava (Josipovac 30); »Prehrana« (Tuškanac); »Proljetni salon« (Ilica 54); »Prosvjetni savez« (Radićev trg 6); Savez hrv. pjev. društava; Savez hrv. učiteljskih društava (Trg Kr. Aleksandra 4); Sociološko društvo (Demetrova ul. 1); Sokolska župa kralja Petra Svačića; Udruženje karitativnih društava (Josipovac 30).

Komore: Za trgovinu, obrt i industriju, Odvjetnička, Bilježnička, Inženjerska, Ljekarska i Radnička.

Privreda.

Zagrebačka burza (Spisak privrednih udruženja — vidi u II. dijelu Almanaha).

U Zagrebu ima: 114 novčanih zavoda — od toga: banaka 68, osiguravajućih društava 9, zastupstva 37.

559 industrija — od toga: poljoprivrednih 31, šumskih 88, rudarskih 34, alkoholnih 18, elektrotehničkih 21, građevnih 37, grafičkih 30, kemičkih 72, keramičkih 31, staklarskih 3, kovnih 51, kožnih 13, odjevnih 48, tekstilnih 27, papirnih 13, raznih 42.

8067 trgovina — od toga: drva 845, galanterijske robe 333, kemičkih proizvoda 246, koža 121, manufakture 458, građevnog materijala 337, mješovite robe 151, papira 117, papirnica i knjižara 197, pomodne robe 198, posredničke poduzeća 163, sitničarija 642, staklene robe 131, strojeva 168, vina 133, voća 226, zemaljskih plodina 150, željeza 127, živežne robe 804, zastupničkih poduzeća 186, agentura 556, delikatesa 330.

5647 obrtnika — od toga: autotaksa, fijakera i vozara 269, bravara 115, brijača 250, električara 100, građevnih poduzetnika 134, muških krojača 419, ženskih krojača 197, ličilaca i soboslikara 319, limara 226, mehaničara 100, mesara 411, postolara 578, slastičara 109, stolara 335.

Turističke organizacije: Hrvatsko planinarsko društvo (Dolac 1.); »Sljeme« (Frankopanska 2.); »Runolist« (Ilica 11.); Društvo za promet stranaca (glavno zast. »Putnik« a. d., Zrinski trg 20.); Društvo za uređenje i poljepšavanje Plitvičkih jezera i okolice (Kraljice Marije ul. 10.).

Važnija sportska udruženja: Aeroklub Kraljevine Jugoslavije; Koturaški savez; Jugoslovenski teško-atletski savez; Jugoslovenski lako-atletski savez; Savez lovačkih društava; Savez motoklubova; Savez planinarskih društava; Savez radio-društava; Jugoslovenski tenis-savez; Nogometni potsavez; Mačevalački klub; Jahačko kolo; Ribarsko društvo.

Važnije gradevine.

Nadbiskupski dvor iz 18. vijeka sa ostacima starijih kaptolskih utvrda. — Kamenita vrata i drugi neki ostaci starih gornjogradskih utvrda i nekoliko lijepih starih zgrada u Gornjem Gradu. God. 1862. sagraden je Južni kolodvor, i Zagreb je prvi put spojen željezničkom prugom sa zapadnim svijetom. — God. 1866. otkriven je spomenik bana Jelačića. — God. 1874. otvoreno je hrvatsko sveučilište u nadograđenoj kr. gimnaziji na trgu Sv. Katarine. — God. 1877. počela se graditi palača Jugoslavenske akademije. — God. 1878. započeo se popravak i obnova prvostolne crkve sv. Stjepana. God. 1892. otvoren je novi državni kolodvor. God. 1895. novo kazalište i donjogradske srednje škole. God. 1900. otvoren je Samoborski kolodvor. God. 1902. dovršena je crkva i samostan isusovački. God. 1903. — palača Komore za trgovinu, obrt i industriju. God. 1907. — gradska munjara, a god. 1911. nova gradska plinara. God. 1913. — nova sveučilišna knjižnica i nova župna crkva sv. Blaža. Vrijedna je spomena nova četvrt oko trga Kralja Petra I., na negdašnjem sajmištu, pa četvrt vila u Tuškancu i na Josipovcu, kompleks raznih zgrada zdravstvenih institucija te novo veliko Nadbiskupsko centralno sjemenište na Voćarskoj cesti, velika državna ginekološka klinika u Petrovoj ulici, palača Gradske štedionice, hoteli Esplanade i Milinov, palače Zagrebačke burze, Sred. ureda za osiguranje radnika te velika gradska tržnica i gradska klaonica, koje su se započele graditi za načelnikovanja arh. Vjekoslova Heinzela. On je stajao na čelu gradske uprave osam godina (1920.—1928.), te je u to doba grad Zagreb orijaškim koracima napredovao.

Vrtovi: Maksimirski perivoj sa Zoološkim vrtom, Tuškanac i Botanički vrt.

JAVNE USTANOVE.

2 državna kazališta: na Trgu Kralja Aleksandra i u Frankopanskoj ulici.

Hoteli (■): »Esplanade«, »Milinov«, »Imperial«, »Palace Hotel Croatia«, »Royal«, »Tri gavrana«, »Grand Hotel«, »Lovački rog«, »Zlatna kruna«.

Kina: »Croatia«, »Edison-Palace«, Europa-Palace«, »Gradanski«, »Music-Hall«, »Metropol«, »Olimp«, »Tratinski«.

Važnije restauracije (✕): »Gradski podrum«, »Esplanade«, »Janje«, »Kolo«, »Lovački Rog«, »Palace Hotel Croatia«.

Kavane (☕): Astoria, City, Corso, Croatia, Esplanade, Kazališna, Medulić, Zagreb, Burza, Velika kavana, kavana »Novinarskog doma«.

Kupališta (🛁): Terapija u zgradi Okr. ureda za osig. radnika; Dianino kupalište (Ilica 8); Gradsko kupalište (Mošinskoga ul.); Gradsko kupalište na Kvaternikovom trgu; Mineralno kupalište (Vlaška ul. 47); ljetno gradsko kupalište na Savi; ljetno Gospodarićevo kupalište na Savi.

Sajmovi (☞): Dnevno na Jelačićevu trgu, na Kaptolu i na Dolcu. — Tjedni sajmovi svake srijede i subote. — Godišnji sajmovi: četvrtak prije Cvijetne nedjelje, 26. IV., 18. V., 27. VI., 13. VII., 21. VIII., 28. X., 9. XII.

2. Grad Bakar.

✉, 🚂, ⇔, 🚢, 🚌 (6 km od 🚂 Bakar).

(Željeznička pruga Bakar stanica — Bakar Sv. Kuzma — dovršava se. Luka se gradi.)

❑ 3 km², 468 kuća, 2500 stanovnika.

(Istorijat vidi u III. sv. Almanaha na str. 670.)

Gradsko načelstvo. Gradonačelnik: prof. Vatroslav Canjuga. Podnačelnik: Antun Tomić. Gradski senator: dr. Josip Brusić. Grad. oficijal: V. Skoko. — Grad. blagajnik: B. Jačić. — Upravitelj grad. dača: Fr. Berner. — Grad. kapetan: dr. J. Brusić. — Grad. fizik: dr. J. Cirković.

Gradska poduzeća: Električna centrala sa vodovodom, Mlinica, Gradski vrt i Klaonica.

Uredi: Kotarski sud (🜂), kr. lučka kapetanija (▲), gl. odjeljak fin. kontrole (🜆), carinarnica, kr. monopol. stovarište, župni ured (✙).

Škole: pomorska akademija, pomorska mašinska škola, 1 građanska (⊷), 1 trgovačka, 1 osnovna škola (⊷).

Društva: Sokol, Pjevačko, Radničko potporno, Trgovačko, Udruga lučkih radnika, Grad. glazba, Šahovski klub. Društvo za promet stranaca (⇄), Obrtno (✿), Savez privrednika.

Privreda: 2 banke (⊕), **4 industrije** (brodogradilište, kemička, keramička i odjevna), Parna pekarna, 2 tunolovke; **128 trgovina, 90 obrtnika.**

Sajmovi (☞): Margaretski 13. VII. i Svisvetski 1. XI. — Tjedni marvinski u Sv. Kuzmi.

Morsko kupalište (≡) sa vrlo zdravom pitkom vodom i parkom.

»Narodni Dom«; 3 hotela (■): »Jadran«, »Gradski vrt«, »Marko Hero«; 1 restauracija (✕); kino »Bakar«.

Znamenitosti: Starorimsko groblje, Zrinsko-Frankopanski kaštel, Stolna crkva sv. Andrije (XII. v.), crkva sv. Križa (XIII. v.), crkva sv. Margarete (XV. v.) gradski magistrat (XVI v.), crkva bl. Dj. Marije (XVIII. v.).

3. Grad Bjelovar.

✉, 🚂, ⇔, 🚌, 🚌.

❑ 22 km² (sa 6 pripojenih sela), 1237 kuća, 10.211 stanovnika (po vjeri 7658 katolika, 1822 srpsko-pravosl., 28 evang., 9 grkokatolika.

Grad Bjelovar osnovan je prije 160 godina, a sl. i kr. gradom proglašen je 1875. g. U njemu je bilo sjedište bjelovarsko-križevačke županije.

Gradsko načelstvo. Gradonačelnik: Gustav Lach. — Senator: D. Kunek. — Tajnik: R. Vagner. — Gradski fizik: dr. Fišer. — Gradski inžinir: V. Medur.

Član banskog vijeća: Šiftar Stjepan, trgovac.

Pretstojništvo gradske policije (▶). Pretstojnik: R. Kosina.

Uredi: Sresko načelstvo (△), okružni sud (⚖), sreski sud (◬), poreska uprava (⊠), glavni odjeljak fin. kontrole (🏛), katastarska uprava, tehnički odjeljak, inžinjerska sekcija, direkcije šuma opštine Križevačke i Đurđevačke, drž. tužilaštvo, okružni ured za osigur. radnika, Agrarni odjeljak.

Bolnica (🛏), školska poliklinika.

Crkve: 1 rkt. (✠), 1 pravosl. (✚), 1 izrael. (✡).

Škole: Vel. gimnazija, 4 osnovne škole (●), zanatl.-trgovačka i 2 stručne (◑), zabavište (○), češkoslovačka škola Masarykova.

2 **čitaonice.**

Društva: vatrogasno (🚒), glazbeno, 2 pjevačka, N. O., C. K., dobrotv. gosp. udruž. Srpkinja, židovsko gosp., planinarsko, udruž. trg. i industr., savez hrv. obtrnika, gradanski sport-klub i koturaški sp. klub »Sokol«, inv. udruženje, tenis-klub, Sokolska župa i društvo, Podravsko Kolo Jahača.

Privreda: 11 novčanih zavoda (⊕), **21 industrija** (od toga: poljoprivredne 4, šumske 3, alkoholna 1, građevna 1, kemičke 3, kovne 3, kožne 3); **462 trgovine, 524 obrtnika.**

Živahan trgovački i obrtnički promet, poglavito blagom koje je poznato diljem cijele Kraljevine zbog svojih kvaliteta i kvantiteta.

2 hotela (■): »Toma« i »Zvijezda«; »Narodna kavana«.

2 kina: »Metropol« i »Olimp«.

4. Grad Brod na Savi (Brod Slavonski).

✉, 🚂, 🛏, 🏭, ℒ.

❑ 21 km², 77 ulica, 1597 kuća, 16.000 stanov. (po vjeri: 76% rkt., 14% pravosl., 1% grkokat.).

Brod na Savi je kr. slobodni grad od g. 1751. To je bio sve do g. 1785. kada je car Josip II. poništio tu sloboštinu grada. Naslov i prava kr. slobodnog grada dobio je Brod na Savi opet 31. prosinca 1819., a zadržao ih je sve do danas.

Gradsko načelstvo: Gradski načelnik: Vendelin Djanješić. — Gradski tajnici: Stj. Ručević i V. Wieman.

Više osoblje. Šef grad. ureda: ing. R. Sykora, tehnički savjetnik. — Gradski fizik: dr. E. Kovačić. — Ravnatelj bolnice: dr. J. Benčević, gr. kot. liječnik. — Gr. veterinar: J. Prokopec. — Šef računovodstva: A. Sertić. — Šef blagajne i grad. poreznog ureda: D. Nikšić. — Upravitelj gradskih daća: D. Barić.

Gradsko zastupstvo ima 24 člana.

Član banskog vijeća: Šilić Đura, preduzimač.

Gradski uredi i ustanove: građevni ured, uprava gradskih daća, instalacioni ured, plinara, električna rasvjeta.

Drž. uredi: Sresko načelstvo (△), sreski sud (◬), poreska uprava (⊠), pretstojništvo grad. policije (▶), gl. odjeljak fin. kontrole (🏛).

Zdravstvene ustanove: gradska bolnica (🛏), drž. školska poliklinika.

Socijalne ustanove: Okr. ured za osig. radnika. Hrvatski dom, Radnički dom, dječje obdanište i zabavište č. s. sv. Križa.

Crkve: župna, franjevačka (sa samostanom), pravoslavna, izraelitski hram, protestantska.

Škole: realna gimnazija, građanska šk. (●), 3 osnovne šk. (●), ženska stručna šk. (◑).

Društva: Sokol, Dobrov. vatr. društvo, Pjev. društvo »Davor«, Odbor Matice živih i mrtvih, »Istra« prosvj. dr., Šahovski klub, Stijeg izvidnika i planinki, Hrvatsko-srpsko i Židovsko gospojinsko dr., Podr. Hrv. Radiše, Savez hrv. obrtnika, Udruženje trg. i ind., Savez priv. namještenika. Športski klbovi: Posavsko kolo jahača, Moto i biciklistički klub, Tenis klub. Nogometni klubovi: Marsonija, Jedinstvo, Sokol, Slavonija i Brodski šp. klub.

Privreda: 4 novčana zavoda (⊕).

Industrija: Prva jug. tvornica vagona, strojeva i mostova d. d.; »Jugometal« d. d., prva jug. fabrika metalnih predmeta i sprava; »Ferro«, tvornica turpija. Drvne industrije: »Slaveks« i »Slavonija«. Alkoholne: Podružnica sarajevske pivovare i Centralna rafinerija poljoprivrednih pecara žeste. — 3 ciglane (△), 3 mlina (✳), 6 veletrg. (⚖). — 2 zadruge: vinogradarska i mljekarska (◎).

3 hotela (■): »Central«, »Sava« i »Tri gavrana«.

2 kina: »Apolo« i »Hrvatski dom«.

Znamenitosti. Najstarije građevine jesu: tvrdava i franjevačka crkva sa samostanom. Nasuprot otoka Ade nalazila se do g. 1716. jaka utvrda zvana »Vukovac«. Te godine grof Ivan Drašković zauzeo je sa hrvatskim četama grad Brod. Tom prilikom su Turci zapalili tvrdu Vukovac koja se tada pretvorila u ruševinu. Poslije toga predložio je princ Eugen Savojski kralju Karlu VI. da ne obnavlja nekadašnju tvrdu Vukovac, nego da sagradi novu modernu tvrdu. Kralj je to prihvatio i započe graditi novu tvrdavu g. 1722., koja i danas postoji u Brodu. Kasnije je podignuta u tvrdavi lijepa kapelica. Ing. kapetan Josip Folman sagradio je 1830. časnički paviljon, a oko tvrde uredio je i nasadio lijepi park Glaciju. Jedan dio vanjskih bedema tvrdave danas je razrušen.

Na mjestu današnje franjevačke crkve i samostana stajali su i prije crkva i samostan, ali bijahu građeni od drveta, pa su zbog toga porušeni g. 1723. Temeljni kamen današnje franjevačke crkve položio je 12. augusta 1723. barun Franjo Trenk, ondašnji vojni zapovjednik u Brodu. Uz crkvu gradio se je odmah i samostan. Crkva je dovršena g. 1728., a franjevački samostan istom g. 1825. U samostanu je osnovana g. 1720. filozofija za pomladak franjevački. Po odredbi cara Josipa II. ukinut je g. 1787. franjevački samostan. U prizemlju je otvorena pučka škola i uređen stan za učitelje, a u prvom katu bio je župnik sa tri kapelana. Posredovanjem đakovačkog biskupa Mandića vratili su se franjevci u augustu 1806. u svoj brodski samostan.

Među najvažnije građevine u Brodu ide željeznički most preko Save, kojim vodi glavna željeznička linija u Bosnu prema Sarajevu. Željeznički most je sagrađen g. 1879. Željeznički promet u Bosnu otvoren je 1. novembra 1879.

5. Grad Karlovac.

□ 84 km², 2 predgrada, 12 sela, 57 ulica i trgova, 2890 kuća, 21.000 stanovnika (98% Jugoslaveni). Po vjeri: 90,7% rkt., 7% pravosl., 2% izr., 0,2% starokat.

Istorijat. Grad Karlovac osnovan je 13. VII. 1579. zbog obrane protiv prodiranja Turaka. Iako je u početku bio to samo vojnički ratni tabor, postao je centar trgovine za Pokuplje, Krajinu i gornji Jadran. Zgodan geografski položaj na tada plovnoj Kupi i na raskrsnici krasnih cesta za Sušak i Senj učinio je Karlovac za kratko vrijeme glavnim trgovačkim mjestom za promet žitom, drvom, kožama i kolonijalnom robom. Uporedo s trgovinom razvijala se i prosvjeta. Nakon oslobođenja pod upravom gradskih načelnika Gustava Modrušana i dra. Bože Vinkovića razvio se Karlovac u tvornički grad pružajući time zaradu pučanstvu bliže i dalje okolice. (Detaljnije podatke vidi u III. sv. Almanaha na str. 682.)

Gradsko načelstvo. Grad. načelnik: dr. Stenfel Stanislav. — Gradski fizik: dr. I. Vinski. — Gradski inžinir: F. Žugčić. — Gradsko zastupstvo ima 30 zastupnika.

Članovi banskog vijeća: Erdeljac Mata, ratar; Modrušan dr. Gustav, pretsjednik općine.

Gradske ustanove: štedionica, munjara (ravn. ing. F. Cenčić), vodovod.

Pretstojništvo gradske policije (▶). Pretstojnik: B. Rašeta.

Uredi: sresko načelstvo (△), sreski sud (△), mesni sud, poreska uprava (⊠), carinarnica, katastarska uprava, gl. odjeljak fin. kontrole (▭), tehn. odjeljak, sirotinjsko povjerenstvo, direkcija šuma slunjske imovne općine, okružni ured za osigur. radnika.

Soc.-higijenske i humanitarne ustanove: 1 bolnica (🛏, 220 kreveta), školska poliklinika, ubožnica, pučka kuhinja.

Crkvene ustanove: 4 rkt. (✠), parohijski srp. pravosl. ured (✝), rabinat (✡), starokat. župni ured.

Škole: glazbeni zavod, realna gimnazija, učiteljska škola, trgovačka, djevojačka, građanska (●), stručna (◑) i 8 osn. škola (●), srednjoškolska ekstenzija, dječje obdanište (✠).

Gradska knjižnica (✱).

Društva: prosvjetni odbor, gospodarsko, 2 pjevačka, Kolo sestara, Kolo Srpkinja, Hrvatska žena, Katarina Zrinska, planinarsko, lovačko, ribarsko.

Udruženja: industrijalaca, trgovačko, obrtničko, državnih i samoupravnih namještenika.

Sport: 3 sport-kluba (Građanski, Olimpija i Karlovačko sportsko udruženje), Koturaški savez, Tenis-klub.

Privreda: 6 banaka (⊕) i **74 industrije** (od toga: poljoprivrednih 5, šumskih 10, alkoholne 4, elektrotehnička 1, građevnih 8, grafička 1, keramičke 4, kovnih 11, kožnih 8, odjevnih 6, tekstilnih 5, papirne 2); **štamparije 3, veletrgovina** (⚖) **5, trgovaca 527, obrtnika 611, zadruga 19, špeditera 2.**

Javne ustanove. 8 hotela: »Central«, »Jadran«, »Jugoslavija«, »Karlovac«, »Rijeka«, »Janje«, »Veseli Hrvat«.

3 restauracije, 3 kavane, koncertna dvorana u »Zorin Domu«, kino »Edison«, autogaraža, kupalište na Korani (hladno i toplo).

Znamenitosti: gradina Dubovac, lovački dvorac grofova Zrinjskih, slapovi Kupe i Korane, franjemački samostan.

Potkraj rata i iza njega bio je gradonačelnikom Gustav Modrušan. Za to vrijeme započeta je industrifikacija Karlovca. Porastom industrije porastao je i broj pučanstva za 35%. Natalitet poslije rata znatno je porastao, dok se mortalitet drži na umjerenoj visini te bi bez tuberkuloze bio neznatan. Na polju vodstva gradske uprave stekoše neprolaznih zasluga gradski načelnik Josip Vrbanić, dr. Ivan Banjavčić, dr. Božo Vinković, Gustav Modrušan, te gradski inžinir Valerijan Riesner, koji je osnovao i sagradio gradsku hidrocentralu u Ozlju i vodovod.

6. Grad Koprivnica.

□ 61 km². Predgrade Koprivnički Bregi udaljeno cca 8 km. Broj stanovništva je preko 10.000 (po vjeri: 7430 rkt., 363 izrael., 265 pravosl.).

Gradska uprava. Gradski načelnik: komesar dr. Leon Janson, liječnik. — Gradsko zastupstvo ima 24 člana.

Član banskog vijeća: Malančec dr. Vlada, pretsjednik općine.

Pretstojništvo gradske policije (▶). Pretstojnik: L. Rajzner.

Žandarm. stanica, željezn. i pogranična policija.

Uredi: sresko načelstvo (△), sreski sud (△), poreska uprava (⊠), katast. uprava, hidrotehnički odjeljak, carinarnica, odjeljak fin. kontrole (▭), šum. ured imovine općine Đurđevačke, granični veterinar. ured, V. sekcija za uzdržavanje pruge.

Soc.-higijenske ustanove: gradska javna bolnica (🛏), ravnatelj: dr. Mirko Kasumović; drž. dječja poliklinika, šef: dr. Halavanja.

Crkve: 3 rkt. (✠), 1 pravosl. (✝), 1 izraelitska (✡), 4 rkt. kapelice.

Škole: realna gimnazija, 2 osn. škole (●); u Koprivnici i Bregima; šegrtska (◑), ž. stručna (◑).

Društva: Sokol, 2 dobrotvorna, 2 pjevačka, savez hrv. obrtnika, udruženje trgovaca, više vjerskih rkt. organizacija.

Privreda: 4 novčana zavoda (⊕),

Industrija: Industrija ulja d. d.; Danica d. d. za kemičke proizvode; Prva jugosl. tvorn. šarafa d. d.; paromlin (✳), 2 štamparije.

2 hotela (■): »Car« i »Zlatni križ«; 2 kavane, kino »Apolo«.

Znamenitosti: Iz starog vremena postoji još franjevačka crkva, sadašnja zgrada kr. sr. suda, oružana i neznatni ostaci bedema (zemljani nasip) nekadašnje koprivničke tvrdave.

U razdoblju od 1919.—1929. izgradila je gradska općina električnu centralu, uredila drž. školi. polikliniku te izvela 1 km asfaltirane ceste.

7. Grad Križevci. ✉, ⁂, ⇔, 🏛.

❑ 63 km², 700 kuća, 7500 stanovnika.

Grad Križevci jedan je od najstarijih hrvatskih gradova. Spominje se u povijesti prvi put 1090. godine. Slobodnim kraljevskim gradom sa svojom jurisdikcijom postao je g. 1225. U grad. arhivu čuvaju se gradske povelje, među kojima su povelje: hrvatskog bana Stjepana od g. 1252, kralja hrvatsko-ugarskog Bele IV. od g. 1253. i kraljeva: Ljudevita, Rudolfa, Matije Korvina, Sigismunda, Josipa II., Marije Terezije i t. d., sve povelje sa originalnim potpisima i pečatima tih vladara.

U prošlosti hrvatskoj bili su Križevci važno političko mjesto, jer su se obično tamo održavali sabori kraljevine Hrvatske, pa je od ovih sabora historijski važan onaj godine 1299. protiv kralja Andrije III., a za korist kralja Karla Anžuvinca, i sabor od g. 1397. za kralja Sigismunda, prozvan »Krvavi sabor«, jer je na njemu ubijen voda Hrvata — ban Lacković. Grad su Turci opsjedali, a g. 1591. razbijena je pred Križevcima turska vojska Hasanpaše bosanskoga. Kasnije, u 17. vijeku postao je grad važno kulturno središte u kome su 1665. osnovali Paulini svoju gimnaziju. God. 1777. bude u Križevcima osnovana episkopija grčko-katolička (unijatska) koja još i danas postoji. U vreme madarske vladavine grad je bio gonjen od vlasti zbog patriotskog držanja građanstva, i oduzeta su mu bila sva državana nadleštva i preseljena u Bjelovar.

Gradsko načelstvo. Gradski načelnik: Dragutin Kolarić. Podnačelnik: dr. Lavoslav Hanžek. — Gradski zastupnici: R. Dubravec, D. Goldschmidt, dr. D. Grdenić, J. Heršak, K. Heruc, dr. A. Hupbauer, S. Kopsa, S. Kolarić, F. Kržek, Š. Kržek, A. Kućan, S. Kuljko, S. Lugomer, dr. D. Martinjak, F. Rabudić, Lj. Strauss, dr. D. Šajatović, I. Škiljan, dr. B. Turina, V. Vukelić i Dr. Marko Mohaček.

Član banskog vijeća: Hanžek dr. Lavoslav, advokat i pretsjednik općine.

Važniji uredi i ustanove: sresko načelstvo (△), sreski sud (△), poreska uprava (⊠), sirotinjsko povjerenstvo, Agrikulturno-kemički zavod, stanica za oplemenjivanje bilja, Okr. ured za osig. radnika.

Škole: realna gimnazija, učiteljska, srednja gospodarska, niža gospodarska, osnovna (●), ž. stručna šk. (◑). — 2 knjiž. i čit. (✱). — 2 arhiva.

Društva: Dobr., nekoliko pjevačkih, Soko, Trg., obrtno (✿), vatrogasno (🔥). — Zadruge: stočarska i livadarska.

Privreda: 2 banke (⊕), Tvornica suhomesnate robe, Gradska električna centrala, Paromlin i parapila (✳, ♂). 2 ciglane (△).

2 hotela (■): »Grand Hotel« i »Brener«. — Koncertna dvorana, kino »Edison«.

Znamenitosti: starodrevna gotska crkva Sv. Križa.

8. Grad Osijek. ✉, ⁂, ⇔, 🏛, 🚂.

❑ 57 km², 200 ulica, oko 40.000 stanovnika. Po vjeri: Rkt. 34.085, srpsko-pravosl. 4.700, izraelićana 3.040, evagelika 650, muslimana 280, grko-kat. 200).

Istorijat (vidi u III. sv. Almanaha, str. 696.).

Gradsko načelstvo. Gradski načelnik: Dr. Vjekoslav Hengl; ravnatelj načelstva: Dr. A. Hrabal; senatori: J. Belajčić, P. Pul, A. Hržić; tajnici: D. Agras, Dr. M. Bešlić, M. Trbojević, V. Fabijanović; tehn. savjetnik: K. Čutuković; tehn. nadzornici: D. Mudrovčić i E. Fay; gradski fizik: Dr. B. Heštera; viši veterinar: F. Fiala.

40 zastupnika.

Članovi banskog vijeća: Robert Vilhajm, veletrgovac; Dimitrijević Milutin, trgovac i Hengl dr. Viekoslav, advokat.

Otsjeci gradskog načelstva: upravni i prezidijalni, blagajna, računovodstvo, gospodarski, gradevni, zdravstveni, veterinarski, obrtni, vojni, vrtlarski, 2 ekspoziture (za gornji i za donji grad).

Gradski uredi: porezni, potrošarinski (sa upravom gr. daća i sa 6 gr. mitnica), sirotinjski ured.

Gradske ustanove: munjara, elektr. tramvaj, vodovod, klaonica i živodernica, Gradska štedionica.

Pretstojništvo gradske policije (▶). Pretstojništvo: B. Mihajlović.

Žandarmerijska četa.

Komanda Osječke divizijske oblasti.

Uredi: Okružni inspektorat (◔), sresko načelstvo (△), okružni sud (△), 2 sreska suda (△), 2 mjesna suda, drž. tužilaštvo, fin. inspektorat, gl. odjeljak fin. kontrole (▭), poreska uprava (⊠), katast. uprava, monop. kontrola, carinarnica, monop. stovarišta, baždarski ured, tehnička sekcija, terenska p.-t. sekcija, hidrotehn. ured, Slav.-podravska željeznica, agencija riječne plovidbe, kapetanija pristaništa (▲), agrarni ured, poljoprivredna stanica, burza rada, okružni ured za osig. radnika, inspekcija rada, inspekcija parnih kotlova, radnička komora, obrtni zbor, nadzorništvo svilogojstva, trg. i obrt. komora i 6 pošt.-telegraf. i tel. ureda, Kontrola mjera i dragocjenih metala.

Socijalno-higijenske ustanove: Bolnica (🛏), sanatorij, dječja kolijevka, dječji dom, gradska ubožnica, sirotište (✣), Mliječna kuhinja.

Crkvene ustanove: Franjevački samostan i Kapucinski samostan, 3 rkt. župna ureda (✠), srp.-pravosl. paroh. zvanje (✚), izrael. nadrabinat (✡), evang. župni ured (✠), muslim. imam (☾).

Kulturne ustanove: Narodno kazalište, grad. muzej, 3 čitaonice (✱).

Škole: muška realna gimnazija, ženska realna gimnazija, učiteljska, gradanska (◔) i ž. str. i str. zan. škola (◑), trgov. akademija, dvorazredna trg. škola, likovna umjetnička škola, 6 državnih i 1 izraelitska osn. škola (●), 4 zabavišta (✣). — Gradski konservatorij.

Prosvjetna društva i klubovi: Cercle français, Čehosl. beseda, Čehosl. obec, društvo za unapredenje nauka i umjetnosti, Kazališno dr., Esperantski klub, »Hrvatska Žena«, »Hrvatski Dom«, Klub hrv. književnika, »Marulić«, Literarno i obraz. dr. učit. pripravnika, Psihičko dr., 2 đačka prosvjetna dr., turističko dr., Narodni kasino, aeroklub, Skaut, ndr. cionističkih žena, židovsko nac. ndr., 12 pjev. i glazb. dr., židovska ferijalna kolonija i opskrbilište.

Humanitarnih društava i ustanova ima preko 30 od kojih su najvažnija: Dom narod. zdravlja, Liga za suzbijanje tuberkuloze, Društvo za zaštitu djece, Dom za opskrbu u starosti.

Staleški savezi: Hrvatskih obrtnika (5 obrtničkih udr.), javnih i privatnih namještenika (6 udr.), radnički savez (7 radničkih udr.), 4 učiteljska dr., Savez muzičara, »Željeznički dom«, veteransko dr.

Udruženja: glumaca, trg. i ind., rez. oficira, četnika, dobrovoljaca, putnika, 4 gospodarska (pčelarsko, marvogojsko, posjednika i oplemenjača bilja). Sokolska župa Štrosmajerova. — Vodna zadr. (⎈).

Sport: 13 sportskih klubova, nogometni potsavez, streljačko društvo, planin. društvo, kolo jahača, 4 lovačka društva, ribolov, sp. klub, 2 šahovska kluba, lako-atletski klub, tenis-klub.

Privreda: 13 banaka (⊕), 15 osigur. društava, 24 tvornice: žigica, lanene robe, opeka (2), kafe, sapuna (2), tjestenine, želj. robe (6), kožara, 2 pivovare, 4 mlina (✳), 5 drv. ind., 11 štamp. zavoda, Osječki velesajam, šećerana d. d.

6 većih hotela i kavana: »Central«, »Grand«, »Schneller«, »Tomislav«, »Royal« i »Hrvatski Dom«. — 3 kina: »Uranija«, »Royal« i »Slavija«.

Godišnji sajmovi (🚂): 16. I., 21. IV., 31. V., 18. VII., 16. X., 23. XI.

9. Grad Petrinja. ✉, 🌿, 🛏, 🚌.

❑ 40 km², 968 kuća, 6137 stanovnika.

Grad Petrinja prostire se u ravnici između Siska i Karlovca, a postao je slobodnim gradom god. 1765. U središtu grada smješten je lijep park sa velikim vodoskokom i glazbenim paviljonom za koncertovanje gradske glazbe. Na sve strane ima lijepih izletišta u okolicu, a najljepši su prema susjednom selu Hrastovici iznad kojeg je na najvišem vrhu postavilo planinarsko društvo »Piramidu« kuda polaze u ljeto planinari iz susjednog Siska, Gline i cijele okolice.

Gradsko poglavarstvo. Grad. načelnik: Ivan Stažić; grad. senator: J. Ivandija; grad. kapetan: Đ. Vragović; gradski ing.: M. Poznanović; grad. savjetnik: B. Stojanić; grad. blagajnik: N. Turković; grad. kontrolor: D. Gregurinčić.

Član banskog vijeća: Stažić Josip, učitelj i pretsednik opštine.

Gradske ustanove: munjara, vodovod, kanalizacija. — Gradska općina posjeduje g r a d. š u m u koja opseže 2.315 jut.; drvo je daleko poznato sa svoje kvalitete, osobito hrast kitnjak lužnjak. — Grad ima i svoju vlastitu b i k a n u sa 12 komada čistokrvnih bikova pincgavske krvi.

Državna nadleštva: sresko načelstvo (△), sudbeni stol (⚖), državno tužilaštvo, sreski sud (⚖), poreska uprava (⊠), direkcija II. banske imovne općine.

Soc.-higijenske ustanove: bolnica, školska poliklinika, gradska ubožnica.

Crkve: 1 rkt. župna (✠), 1 pravosl. par. (✚), 3 rkt. kapele, 1 prav. kapela.

Škole: Realna gimnazija, učiteljska, ženska osnovna (🎓), voćarska i vinogradarska sa domaćinskom školom za seoske domaćice, ž. stručna šk. (◑).

Društva: Vatrogasno (🚒), pjev., trg., radničko te još 15 kulturnih, humanitarnih i sport. društava. — Savez industr. za preradu mesa.

Privreda: 4 novčana zavoda (⊕), tvornica štapova, tvornica salame, suhomesnate robe i masti, parna pilana.

2 hotela: »Jugoslavija« i »Tri gavrana«; 3 kavane; kino »Kuharić«. — Grad ima električno svijetlo, vodovod, kanalizaciju, asfaltirane pločnike i taracane ulice.

10. Grad Požega (Slav.). ✉, 🌿, 🛏, 🏛, 🚌.

❑ 24 km², 3 trga, 31 ulica, 905 zgrada, 7.203 stanovnika (po vjeri: 6000 rkt., 583 pravosl., 12 grko-kat., 109 evangelika, 97 muslimana, 193 izraelićana; p o n a r o d n o s t i: 5853 Jugoslovena, 316 drugih Slovena, 306 Njemaca, 422 Madara.

(**Istorijat** vidi u III. sv. Almanaha, str. 699.)

Gradsko poglavarstvo. Gradski načelnik: M. Čudić. — Vijećnici: Lj. Jovanović i A. Mihelčić; gradski fizik: Dr. V. Pollak; šumar. savjetnik: A. Jančiković; grad. veterinar: A. Hoffman; grad. inžinir: K. Konrad.

24 gradska zastupnika.

Član banskog vijeća: Čudić Milan, inžinjer i pretsjednik općine.

Gradski uredi i ustanove: računovodstvo, šumska uprava, uprava grad. daća, klaonica, fizikat, mjesni sud, sirotinjsko povjereništvo, građevni ured, baždarski ured, gradska munjara.

Pretstojništvo gradske policije (▶).

Državni uredi: sresko načelstvo (△), kr. sudbeni stol (⚖), sreski sud (⚖), drž. tužilaštvo, poreska uprava (⊠), gl. odjeljak fin. kontrole (🗀), tehnički odjeljak, katastarska uprava. — Državno uzgajalište.

Evangelička crkvena općina (✠).

Bolnica (🛏), školska poliklinika.

Škole: gimnazija, grad. djev. škola (🎓), ženska stručna škola (◑), niža gospodarska, ratarnica, dječačka i djevojačka osn. škola (🎓), zabavište.

Društva i udruženja: pjev. društvo, vatrogasno (🚒), streljačko, trg. industrijsko i obrtno udruženje, više dobrotvornih društava i sportskih klubova. — Hrv. čitaonica (✱). — Franjevačka biblioteka.

Privreda. Novčani zavod (⊕); t v o r n i c e: konjaka i čokolade, likera, gospodarskih strojeva, lievaonica željeza, špirita, cementne robe (3), pokućstva, leda, 10 mlinova (✳), ciglana (△), 3 pilane (♂), munjara, 6 v e l e t r g o v i n a (🏪), 47 t r g o v i n a, 3 knjižare, 2 ljekarne, 3 skladišta piva, 254 o b r t n i k a.

Izvozi se: drvo, pšenica i kukuruz.

Hotel: »Janje«, kino »Urania«.

4 godišnja sajma (🚂).

Znamenitosti: Kulturno-histor. muzej; Grad. i županijski arhiv iz XVIII. v.; franjevačka crkva sv. Duha sa samostanom iz XIII. v.; isusovačka crkva sv. Lovre sa starim kolegijem iz XVIII. v.;

župna crkva Terezije od g. 1763.; pravoslavna crkva sv. Georgija od g. 1840.; više katoličkih kapelica; izraelitički hram i evangelička bogomolja. — Biblioteka u franjevačkom samostanu, gradska javna biblioteka. — Barokni spomenik sv. Trojstva od g. 1749.; brončani spomenik narodnoga junaka Fra Luke Imbrišimovića-Sokola, milenijski spomenik hrvatskog kraljestva i krunjenja kralja Tomislava. — Rodne kuće hrvatskih književnika Vj. Babukića, J. Jurkovića, J. Eug. Tomića, M. Kraljevića i F. Cirakija rese mramorne spomen-ploče.

11. Grad Senj.

❑ 3 km², 600 kuća, 4000 stan. (po vjeri: rkt. 99%, prav. 1%).

Senj se dijeli na grad unutar zidina i na dva vanjska kvarta, zvana Varoš i Lopica.

(Geogr.-istorijski pregled vidi u III. sv. Almanaha, str. 704.)

Uprava grada. Gradonačelnik: prof. Viktor Rivosecchi; grad. senator: Pero Mikelić; gradski fizik: Dr. Nikola Zdunić. — Gradsko zastupstvo ima 16 članova.

Član banskog vijeća: Rivoseki Viktor, profesor i pretsjednik općine.

Gradske ustanove: ured gradskih daća, grad. električna centrala, gradski vodovod.

Važniji uredi i ustanove: Sresko načelstvo (△), lučka kapetanija (▲), Poreska uprava (⊠), katast. uprava, Gl. odjeljak fin. kontrole (🏛), Carinarnica, Insp. za pošumljenje krasa, Sreski sud (⚖). — Bolnica (🛏).

U Senju je sjedište senjsko-modruškog biskupa i stolnog kaptola senjskog. — Kaptolski arhiv.

Škole: gimnazija, ženska stručna (◑), osnovna (🏛).

Društva: Prosvjetno (✱). Obrtno (✱), Soko, J. S., C. K., gradska glazba, Trg., Nogometno dr., Tenis klub, dr. Sv. Jurja, dr. Sv. Franje. — Za srednjoškolsku mladež je konvikt »Ožegovićanum« i zavod Palaestra.

Zadruge: Čin. i Radn.-obrt. (✱).

Privreda: 2 novčana zavoda (⊕), tvornica duhana, tvornica tijesta, paromlin (✳), tiskara. — Veletrgovine (🏪): vina — 11, drva i šum. proizv. — 9.

Gradsko kupalište ima 80 kabina i prostrane betonske terase za sunčanje.

Prekrasna izletišta nalaze se u neposrednoj blizini, osobito u Senjsku dragu i Vratnik (14 km), a iz Senja je također vrlo zgodan i brz spoj sa Plitvicama.

2 hotela: »Velebit« i »Zagreb«.

Znamenitosti: Osim gradine Nehaja znamenite su gradske crkve: stolna Sv. Marije iz X. v. i Sv. Franje s uskočkim grobovima i istočnopravosl. iz XVIII. v. Stolna crkva ima bogat arhiv u kojem se ističu glagolske listine iz XV. i XVI. v., a bogat je i arhiv magistratski s brojnim listinama počevši od vremena Matije Korvina i gradskim statutom iz godine 1388. Lijepo je uređena i bogata stručnim djelima također gimnazijska knjižnica.

12. Grad Sisak.

(na Kupi i Savi),

❑ 23 km², 43 ulice sa 1095 kuća (gradu je pripojeno jedno selo), 13.060 stanovnika od kojih su 95% Jugosloveni (po vjeri: rkt. 90%, srp.-pravosl. 5%, izr. 4%).

Grad leži na ušću rijeke Kupe koja se ulijeva u Savu, a Kupa ga dijeli na 2 dijela i 2 porezne općine: Stari Sisak i Novi Sisak sa predgrađem Caprag i Galdovo. Sisak leži na mjestu, gdje je u rimsko doba ležalo rimsko naselje Siscia sa znamenitom kovnicom novaca i raznog ukrasa, te sa vojnom posadom (castrum). Sisak je postao slobodnim trgovištem tek poveljom zagrebačkog kaptola od g. 1838. i dobio je tada pečat i grb. Godine 1874. spojeni su trgovište Sisak i vojni Sisak u jednu općinu, a god. 1895. grad Sisak je uvršten u red gradova II. kategorije.

Gradsko poglavarstvo. Grad. načelnik: V. Mihelčić; podnačelnik: Ing. R. Gabriel; senatori: V. Vukelić i Dr. J. Minszcenty; zdravstveni: Dr. I. Blažeković; veterinar: M. Šest; inžinir: A. Štimec; školski: I. Migić; finansijski: J. Novak; blagajnik: V. Rajković.

Član banskog vijeća: Teslić Petar, industrijalac.

Pretstojništvo gradske policije (▶). Pretstojnik: D. Marković.

Uredi: Sresko načelstvo (△), sreski sud (⚖), poreska uprava (⊠), gl. odjeljak fin. kontrole (🏛), kapetanija pristaništa (▲), hidrotehn. odjeljak, katastr. uprava.

Gradske ustanove: munjara, klaonica.

Gradska opća javna bolnica (🛏).

Crkve: rkt. župna (✠), pravosl. crkva (✠) i izraelit. sinagoga (✡).

Škole: Viša realna gimnazija, 3 državne osn. škole (🏛), grad. stručna djevojačka škola (◑), glazbena škola, samostanska ženska stručna i glazb. škola, zan. trg. škola, dječje zabavište (○).

Društva i udruženja: 3 pjevačka dr. (»Danica«, »Jadran« i »Sloga«), Dobr. vatrogasno (✱), udr. Jugosl. žena, »Hrvatica Šiščanka«, dačko, potporno, obrtna zadr., savez trgovaca, dr. gradskih činovnika i namještenika, šahovski klub, Skaut, Sokol, ⇄, Planinarsko dr. »Gvozd«.

Privreda: 4 novčana zavoda (⊕), Teslićeva tvornica likera, konjaka i kvasca, tvornica umjet. gnojiva, tanina, finih koža, šešira i tuljaca, pivovara, 4 ciglane (△), petrolejsko d. d. i rafinerija, 2 pilane (♂), 2 mlina (✳), gradska munjara, 8 veletrgovina (🏪), 3 otpremništva.

Sajmovi (📅): 5 na godinu.

4 hotela: »Veliki Kaptol«, Š. Elić, A. Pastović, L. Fuchs. — 3 koncertne dvorane, 2 kina (»Edison« i »Urania«), 1 autogaraža.

Znamenitosti: tragovi rimskog vodovoda, nalazi rimskih grobnica i sarkofaga, obilni nalazi starog rimskog novca i drugih predmeta u rijeci Kupi.

13. Grad Sušak.

❑ 20 km², 42 ulice, 2055 kuća, 15.500 stanovnika (po narodnosti: Jugoslavena 92%, skoro svi rimokat.).

Grad Sušak je najzapadniji dio naše domovine, leži u sjevernom uglu našega Jadrana, te je važno stjecište kontinentalno-pomorske trgovine. Sušak je naša jedina luka, koja ima moderne lučke uređaje (željeznički i vagonski podvoz do samoga broda, električne dizalice i t. d.), te je za preko 20 km bliža našim nutarnjim gradovima od bilo koje druge luke. — Još pod Austro-ugarskom monarhijom, Sušak je sa svojom lukom apsorbirao sav izvoz lijesa, pa to uglavnom čini i danas. — Od oslobođenja je Sušak ekonomski centar gornjeg Jadrana, čitavog Primorja, Kastavštine i Gorskog kotara.

Uprava. Gradsko načelstvo i Pretstojništvo gradske policije (▶).

Član banskog vijeća: Ružić dr. Viktor, advokat.

Državni uredi: Sresko načelstvo (△), Tehnički otsjek, Direkcija šuma, Glavna carinarnica I. reda, Lučka kapetanija I. reda (▲), Monopolsko stovarište, Pomorsko-tehnička sekcija, Kr. kotarski sud (◬), Poreska uprava (⊠), Glavni odjeljak financ. kontrole (🗀), Kontrola mjera i dragocjenih metala.

Konzulati: Argentine, Austrije, Belgije, Francuske, Grčke, Italije, Španije i Velike Britanije.

Socijalne ustanove: Okružni ured za osiguranje radnika, Ekspozitura javne burze rada, Ekspozitura radničke komore, Dječje sklonište (✣).

Sanitarne ustanove: Opća banovinska bolnica (🛏), Dom Narodnog Zdravlja sa 4 odjeljenja i to: Bakteriološko, Školska poliklinika, Državna stanica za savjetovanje majki i zaštitu djece i Odjeljenje za kožne i venerične bolesti, te sa državnim Dječjim oporavilištem u Martinšćici. — Stanica I. pomoći.

Crkvene ustanove: Rimokatolička župna crkva (✠), Sv. Jurja na Trsatu, Kongregacija čč. s. Sv. Križa u Sušaku sa kapelicom Sv. Križa i sa Dječjim zabavištem (✣); nadalje tri rimokatoličke župne crkve i to u Dragi, Kostreni sv. Lucije i Kostreni sv. Barbare te župni ured starokatoličke crkve u Sušaku.

Škole: Velika gimnazija, Drž. muška realna gimnazija, Drž. žen. realna gimnazija, Drž. trg. akademija, Grad. škola (🕶), Drž. stručno-zanat. škola (◑), Opća zanatsko-trg. (šegrtska) škola (ⓘ), te sedam državn. osnovnih škola (🏛). — 4 nar. čitaonice (✱).

Društva i organizacije: Savez za unapređenje turizma na Gornjem Jadranu »Putnik« (⇄), Sokolska župa Rijeka u Sušaku, Sokolsko društvo Sušak-Rijeka u Sušaku, Sokolsko društvo Sušak, Sokolsko društvo Draga, Mjesni odbor Društva Crvenog Krsta sa pomlatkom. — Osim toga ima više kulturnih, prosvjetnih, humanih, športskih i turističkih društva i organizacija. Vatrogasno (🔥).

Privredne ustanove i tvrtke: Ispostava zagrebačke komore za trgovinu, obrt i industriju, Savez industrijalaca i trgovaca lijesom, Savez trgovaca, Mjesna organizacija Saveza hrvat. obrtnika, Gostioničarsko-kavanarska udruga, Udruženje graditelja, Trgovački dom.

Novčani zavodi (⊕): Gradska štedionica te Podružnice: I. hrvatske štedionice, Hrvatske sveopće kreditne banke, Poljodjelske banke, Jugoslavenske banke, Jugoslavenske udružene (Union) banke, Hrvatske banke i Banke Slavija.

Parobrodarska društva: Ravnateljstvo Jadranske plovitbe d. d., Ravnateljstvo Prekomorske plovidbe d. d., Uprava Oceanije d. d., Agencija Jugoslavenskog Lloyda, Agencija slobodne plovidbe A. Topić, Agencija progresa.

Tvornice: Tvornica papira Smith i Meynier d. d., Tvornica žestokih pića Žiga Wortmann, Prvi sušački mlin Srećko Turina, Tvornica žestokih pića Filip Kern, Tvornica žestokih pića Braća Wortmann, Produkcija vunene robe »Vunica« d. d., Brodogradilište Lazarus, Brodogradilište Martinšćica, Ljuštiona riže i Prva Jugoslavenska tvornica ukočenog drva. — Osim toga ima veći broj većih tvrtka za izvoz lijesa, vina i ostalih produkata.

Hoteli (■) i kupališta (≡): »Kontinental«, »Jadran«, »Park hotel«, Sanatorij »Pećine« i Penzion Reš; posljednja tri imaju i morsko kupalište. — Gradsko kupalište (morsko).

Znamenitosti. Nadaleko je poznata trsatska frankopanska kula i zavjetna crkva Majke Božje na Trsatu sa samostanom čč. o. franjevaca, gdje je pokopan knez Martin Frankopan. Mjesto Trsat najstarije je u Hrvatskom Primorju, te se u povijesti spominje već u početku kršćanstva.

14. Grad Varaždin.

❑ 67.5 km² (s okolicom), ima 64 ulice, 8 trgova i 1472 kuće, 13.712 stanovnika. — Gradu pripadaju sela: Varaždinbreg, Šandrovec i Novoselo.

Prvi put se spominje Varaždin kao sjelo župana potkraj XI. stoljeća. Poveljom Andrije II. 1209. god. dobiva privilegije slob. i kr. grada. Sadržaj privilegija bijaše velik zemljišni posjed, slobodan izbor gradskog suca koji je u to vrijeme vodio i upravu grada. Matija Korvin podijeli gradu grb 1464. god.

U XVIII. stoljeću postaje Varaždin sjelo generalata; potkraj toga stoljeća stoluje u Varaždinu banski namjesnik i namjesničko vijeće za Hrvatsku i Slavoniju. U vrijeme narodnog preporoda bijaše Varaždin važno sastajalište Ilira; 1848. god. skupio je ban Jelačić Hrvate i Srbe i prešao kod Varaždina Dravu.

Za narodno oslobođenje i ujedinjenje radila je hrvatsko-srpska koalicija pod vodstvom Dra Pere Magdića i Dra Hinka Krizmana koji je u vrijeme prevrata organizovao i vodio Narodno vijeće. 24. decembra 1918. prešla je kod Varaždina narodna vojska Dravu i oslobodila Međumurje.

Gradsko poglavarstvo. Gradski načelnik: Dr. V. Plazzeriano, kr. građ. inspektor u. r.; šef magistrata: Stj. Novaković; II. grad. vijećnik: M.

Hikec; grad. perovoda: D. Mišćin; gradski fizik: Dr. Stj. Stanković; inženjerski savjetnik: V. Rogina; šumski nadzornik: F. Ivić.

Član banskog vijeća: Maškulin Ivan, župnik iz Šemovca.

Gradski uredi: upravni, inženjerski, šumarsko-gospodarski, poreski, računarski i redarstveni otsjek, sirotinjsko povjerenstvo. — Vatrogasni zbor ima 3 automobila s motornim štrcaljkama i više ručnih.

Gradska garda s uniformom Napoleonovih grenadira.

Pretstojništvo gradske policije (▶). Pretstojnik: R. Dimić.

Važniji uredi i ustanove: Okružni inspektorat (◔), okružni sud (⚖), sreski sud (⚖), državno tužilaštvo, sresko načelstvo (△), građevinska sekcija, hidrotehnički odjeljak, katastarska uprava, poreska uprava (⊠), inženjer. sekcija, tehn. odjeljak, drž. ured za kontrolu mjera i dragocjenih metala, monopol. stovarište, okr. ured za osig. radnika, Ložionica drž. želj.

Soc.-higijenske ustanove: gradska bolnica (🛏), ubožnica i nemoćnica, Dom narod. zdravlja sa odjeljenjima: bakteriološkim, venerološkim i škol. poliklinikom, vojna bolnica.

Crkvene ustanove: Čazmanski kaptol, župni ured (✠), župna nadarbina sv. Vida, samostan uršulinka, franjevaca i kapucina, srp.-pravosl. crkvena opština i parohija sv. Đure (✚), izrael. bog. općina i nadrabinat (✡).

Naučne i kulturne ustanove: Gradski muzej u kojem se osobito ističu: cehovska zbirka, pokućtvo u stilu Bidermajer i Louis XV., numizmatička zbirka i dvorana portreta. Gradska knjižnica sa 5000 svezaka. Narodna čitaonica (✱). Arhiv kaptola čazmanskog.

Škole: Realna gimnazija, franjevačka gimnazija, grad. škola (⊶), muška i ženska osn. (⚙), uršulinska djevojačka, zanatlijsko trg. muška i ženska, osn. škola u Novom selu, ž. stručna (◑).

Društva: za poljepšanje grada, Jugosl. Matica, Cercle français, Češka beseda, društvo za potporu i prehranu siromašne školske mladeži, za zaštitu djece, dobrotvorno, Sokol, Jadranska straža, 4 pjevačka dr., lovačko, ribarsko, planin. društvo, zanat. društvo, Trg. dr. — Agrarna zajednica, gospodar. dr., zanatlijsko dr., obrt. zadruga. — Koturaški savez. — Kolo jahača.

Gradsko kazalište (stil secesija, sagradeno 1873. god.). Može primiti 512 osoba, ima veliku koncertnu dvoranu. — 2 kina: »Kazališni« i »Tomasi«.

Hoteli: »Novak« i »Janje«. — **Kavane:** »Central« i »Royal«.

Znamenitosti: Najznatnija gradevina je Stari grad, sijelo nekadašnjih župana i gradskih kapetana. Najstariji dio (četverouglasti toranj) sagraden je u doba grofova Celjskih, a služio je za obranu ceste koja presijeca grad od sjevera prema jugu. Ta je cesta vodila kroz prekrasna gotska vrata koja su kasnije zazidana. Kad je uvedeno vatreno oružje, izgradene su tri jake okrugle kule, medusobno spojene obrambenim zidom, a sve je to okruženo dvjema dubokim grabištima medu kojima je podignut zemljani nasip s bastionima. Stari grad sačuvan je u ovom obliku do danas.

Unutrašnji dio grada bijaše također utvrden i opkoljen jakim zidovima koji su imali dvoja vrata: prema Zagrebu i prema Sloveniji te su još i danas sačuvana (Jelačićev trg).

U XVIII. stoljeću sagradili su u utvrdenom dijelu grada različiti plemićki rodovi svoje palače (Draškovići, Bužani, Keglevići, Patačići). Grofovi Patačić sagradili su dvije velike palače (Patačićeva kasarna i kuća u Zagrebčkoj cesti br. 2) u lijepom baroknom stilu, a istančanim i najčišćim barokom sagradena je Petrovićeva palača.

Plemstvo je sagradilo također i velik broj crkava.

Po predaji, najstarija je crkvica sv. Vida (Sveutovid).

Župna crkva bila je isprva sagradena u gotskom stilu, a poslije velikog požara dobila je svoj današnji oblik.

Lijepim barokom ističe se napose franjevačka crkva.

U samostanu se nalazi vanredno dobro sačuvana fresko-slikarija na stropu, rad čuvenog slikara pavlina Prangera.

Pavlinsku crkvu sa lijepo izradenim kapelama u pokrajnim ladama sagradila je porodica Draković.

Gradska vijećnica spominje se već potkraj XV. stoljeća.

Zaslužni radnici: Dr. Pero Magdić, Vjenceslav Podgajski, Dr. Hinko Krizman.

15. Grad Virovitica. ✉, ⁂, 🗝, 🖷.

❑ 119 km², 32 ulice, 1300 kuća, 9366 stanovnika (po v j e r i: rkt. 8589, pravosl. 300, izrael. 270, evangel. 182 i dr. 25).

Gradsko poglavarstvo. Načelnik: M. Sekulić; vijećnik: Dr. I. Musić; tajnik: J. Majtanić; blagajnik: R. Kobelka; fizik: Dr. F. Žmegač; veter. nadzornik: L. Bakotić; računovoda: V. Filipović; uprav. grad. daća: A. Rukavina.

Član banskog vijeća: Pavelić Mata, trgovac.

Pretstojništvo gradske policije (▶).

Državna nadleštva: Sreski sud (⚖), sresko načelstvo (△), poreska uprava (⊠), katastarska uprava, gl. odjeljak fin. kontrole (🖷); carinarnica.

Bolnica (🛏).

Crkve: 2 rkt. (✠), 1 pravosl. (✚), te 1 izrael. sinagoga (✡).

Škole: realna gimnazija, 2 osnovne (⚙) (dječ. i djevojačka), šegrtska (◑).

Društva: Sokol, pjevačko, vatrogasno (🚒), lovačko, trg., obrt. (✿).

Privreda: 3 novčana zavoda (⊕), 2 pilane (♂), 2 ciglane (△), 3 paromlina (✳, Hrvatsko prometno d. d., ⁂.

2 **hotela** (▣): »Zlata« i »Central«; 1 kavana, 2 kina (»Danica« i »Metropol«).

Znamenitosti: dvorac grofa Draškovića u sredini grada.

Primjedba Gl. uredništva: 15. XII. 1930. proglašena je gradom još i trgovišna općina Nova Gradiška. (Podatke vidi u pregledu sreza Novogradiškog.)

VI. Srezovi Savske banovine.

1. SREZ BJELOVAR, ✉, ⁂, ⇤, 🚂, 🚌.

❑ 963 km², 9 općina, 155 naselja 13.421 domaćinstva, 62.940 stanovnika (po vjeri u %: 64 rkt., 26 pravosl.).

Sr. načelnik: J. Lovrišak. **Zamjenik:** J. Rupčić.

Referenti: M. Berdušek, N. Vujčić, J. Sondić (san.), F. Švrljuga (vet.), L. Rotkvić (šk.), F. Slavina (šumar).

Član banskog vijeća: Čižmeković Josip, težak iz Gor. Plavnice.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Varaždin. — **Tehnički odjeljak, Gl. od. Fin. kontrole** (🏛), **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava, Bolnica** (⇤): Bjelovar.

Okružni (⚖) i **Sreski sudovi** (△): Bjelovar.

Crkve: 13 rkt. (✠), 11 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 gimnazija, 49 osn. škola (●), 5 nar. knj. i čit. (✱).

5 udruženja, 13 zadruga.

Industrija: 8 mlinova (✳), 7 pilana (♂), 5 ciglana (△), 2 mljekare, ⚒.

Izvoz: svinja, goveda, konja i žita.

Glavni sajam (☞): 15. i 16. VIII. u N. Rači.

Općine:

Farkaševac ✉ (**T.** Sv. Ivan Žabno, 🚂 Crkvena - 7 km): ❑ 23.668 jut., 25 nas., 1350 dom., 6883 stan. — 5 ●. — ☞ 4.

Gudovac ✉ (**T.** Bjelovar, 🚂 Klokočevac - 3 km): ❑ 18.439 jut., 19 nas., 1681 dom., 7428 stan. — Ubožište. — 4 ●, ✱. — 2 ◯. — **Ind.:** 5 ♂, 4 ✳, △, 2 mljekarne. — ☞ 2. —

Ivanjska ✉ (**T.** 🚂 Bjelovar - 16 km): ❑ 17.797 jut., 14 nas., 1450 dom., 7153 stan. — ✠, 5 ●. — 🏇, ⁂. — 🚂 13.

Kapela ✉ (12 km od 🚂 Bjelovar): ❑ 27.444 jut., 31 nas., 2139 dom., 9230 stan. — ✠, 6 ●. — ✱, ⁂. — ✳. — ☞ 9.

Nova Rača ✉, ⁂, ⇤ (🚂 Bulinac - 2 km): ❑ 17.290 jut., 12 nas., 1491 dom., 6946 stan. — ✠, 6 ●, 3 ✱. — **Dr.:** Lov., 🏇. — **Zadr.:** Marvog., konjog., svinjog. — **Ind.:** △, ♂, ✳. — Goji se: cikorija, šećerna repa. — ☞ 6.

Predavac (P. T., 🚂 Bjelovar - 7 km): ❑ 7707 jut., 10 nas., 485 dom., 2325 stan. — 3 ●.

Severin, ✉, ⁂, ⇤ (🚂 Bulinac - 3 km): ❑ 24.000 jut., 13 nas., 1850 dom., 9000 stan. — ✠, 8 ●. — **Dr.:** ⇄, 🏇, Šp. — 2 zadr. — **Ind.:** ✳, ♂, 2 △. — ☞ 6.

Trojstvo ✉, 🚂 (**T.** i tovarna 🚂 Mišulinovac): ❑ 23.221 jut., 25 nas., 2195 dom., 9339 stan. — ✠, 7 ●. — 3 zadr. — **Ind.:** ⚒, △. — ☞ 6.

Velika Pisanica ✉, ⁂, 🚂: ❑ 8610 jut., 5 nas., 780 dom., 4170 stan. — Ref. crkv. opština. — ✠, ✚, ✠. 3 ●. — **Udr.:** četn., nog., ⁂, 🏇. — **Zadr.:** ○○, 2 ◯. — ✳. — ☞ 6.

---

2. SREZ BRINJE, ✉, ⁂, ⇤, 🚌.

❑ 328 km², 2 općine, 99 naselja, 2482 domaćinstva, 18.339 stanovnika (po vjeri u %: 60 rkt., 40 pravosl.).

Sr. načelnik: A. Bagolji.

Referenti: dr. K. Vrus (san.), A. Marić (vet.).

Član banskog vijeća: Uzelac Steva, trgovac.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔), **Tehnički odjeljak:** Ogulin. **Poreska uprava** (⊠): Senj.

Okružni sud (⚖): Gospić. **Sreski sud** (△): Brinje.

Crkve: 6 rkt. (✠), 2 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 12 osn. škola (●), 3 čit. (✱). — Školski nadzornik i gimnazija u Senju.

5 udruženja, 2 zadruge.

Industrija: 6 mlinova (✳), 4 pilane (♂).

Općine:

Brinje, ✉, ⁂, ⇤ (🚂 Josipdol - 35 km): ❑ 32.056 jut., 61 nas., 1568 dom., 10.089 stan. — △, △. — 2 ✠, 2 ✚, 8 ●, 2 ✱. — **Dr.:** ⊕, 🏇, ⁂. — ◯. — **Ind.:** 3 ✳, 2 ♂. — Zrinjsko-Frankopanska gradina.

Jezerane, ✉, ⁂, ⇤ (🚂 Josipdol - 26 km): ❑ 24.861 jut., 38 nas., 914 dom., 8250 stan. — 4 ✠, 4 ●, ✱, ◯. — **Ind.:** 3 ✳, 2 ♂.

---

3. SREZ BROD n/S. (Slav. Brod),

✉, ⁂, ⇤, 🚂, 🚢.

❑ 946 km², 18 općina, 91 naselje, 10.464 domaćinstva, 48.315 stanovnika.

Sr. načelnik: J. Korda. **Zamjenik:** J. Zlatar.

Referenti: Dr. E. Hrdlička (san.), Dr. Z. Benčević (vet.), M. Nikolić (poljopr.), R. Klaić.

Član banskog vijeća: Kovačević Toma, posjednik i pretsjednik opštine iz Sibinja.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔): Osijek. — **Tehnički odjeljak:** Požega. — **Gl. od. Fin.** Brod na Savi. — **Poreska uprava** (⊠) i **Bolnica** (⇤): Brod na Savi.

Okružni sud (⚖) Požega; **Sreski sud** (△) Brod na Savi; **Serijatski sud** (△) Derventa.

Crkve: 19 rkt. (✠), 2 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 66 osn. škola (●), 8 nar. knj. i čit. (✱), 1 gimnazija.

14 udruženja i **zadruga.**

Industrija: 3 mlina (✳), 3 pilane (♂), 4 ciglane (△).

Općine:

Andrijevci, ✉, ⁂, ⇤, 🚂: ❑ 9816 jut., 2 nas., 580 dom., 2402 stan. — ✠, 2 ●. — ♂ — ☞ 4 — ⊙→ Kanalizacija.

Bebrina, ✉ (**T.** Oriovac, 🚂 Br. Stupnik - 10 km): ❑ 8456 jut., 4 sela, 536 dom., 2501 stan. — ✠, 4 ●, 3 ◯, 2 △. — ➳ F. Marinić, učit.

Beravci, 🚂 (**P.** Vel. Kopanica, **T.** Vrpolje): ❑ 3199 jut. 1 nas., 190 dom., 816 stan. — ●, ◯ — ☞ 5. VII. — ⊙→ Kanalizacija.

Brodski Drenovac (P. 🚂 Ratkovica, **T.** Nova Kapela): ❑ 8206 jut., 3 nas., 463 dom., 2337 stan. — 3 ●.

Brodski Stupnik, ✉, 🚂 (**T.** Oriovac): ❑ 9804 jut., 4 nas., 588 dom., 2829 stan. — 4 ●. — ◯, ⁂.

Brodski Varoš (P. T., 🚂 Slav. Brod - 4 km): ❑ 4362 jut., 2 nas., 596 dom., 2302 stan. — ●, ✱, ♂, ⚒ — ☞ 20. VII. i 8. IX.

Garčin, ✉, 🛏 (T. Brod): ☐ 9717 jut., 6 nas., 537 dom., 2774 stan. — ✙, 5 🍺. — 🖙 3.

Kaniža (P. Bebrina, T. Oriovac, 🚂 Brod. Stupnik - 16 km): ☐ 7542 jut., 2 nas., 250 dom., 1444 stan. — ✙, ⊠, 2 🍺.

Klakar (P. T. 🚂 Sl. Brod - 12 km): ☐ 8080 jut., 3 nas., 358 dom., 1727 stan. — ✙, 3 🍺 (✳ u G. Bebrini). — ⊙→ Kanalizacija.

Lužani, ✉ (T., 🚂 Oriovac - 5 km): ☐ 5536 jut., 5 nas., 438 dom., 2056 stan. — 3 🍺 — 🐄, ⛭.

Oriovac, ✉, ⁂, 🛏, 🚌: ☐ 4679 jut., 4 nas., 560 dom., 2420 stan. — ✙, 2 🍺, ★, ◯, ◎, △. — 🖙 3.

Podcrkavlje — Podvinje (P. T., 🚂 Slav. Brod - 10 km): ☐ 14.455 jut., 11 nas., 647 dom., 3249 stan. — ✙, 5 🍺.

Podvinje (P. T., 🚂 Sl. Brod - 4½ km): ☐ 4371 jut., 4 nas., 505 dom., 2074 stan. — ✙, 🍺, ◯. — 🖙 11. IV. i 11. VI.

Sibinj, ✉, ⁂, 🚂: ☐ 20.053 jut., 16 nas., 950 dom., 4412 stan. — ✙, ✝, 6 🍺, ★, ◎. — 🖙 20. IV. i 29. VIII.

Slav. Kobaš, ✉ (T., 🚂 Oriovac - 9 km): ☐ 5948 jut., 1 nas., 500 dom., 1924 stan. — ✙, ✝, 🍺, ★, ⌀, ⛭ — **Ind.:** ✳, △ — 🖙 15. VIII.

Svilaj (P. T., 🚂 Andrijevci - 10 km): ☐ 10.12 jut., 8 nas., 634 dom., 3159 stan. — 2 ✙, 6 🍺, ◎ (Oprisavci). — 🖙 Spasovo, 17. VII., 9. IX. —

Trnjani (P. T. Garčin, 🚂 Zadubravje - 2 km): ☐ 19.539 jut., 12 nas., 1268 dom., 6491 stan. — ✙, 10 🍺, ★, ⌀, ◎, ✳.

Velika Kopanica, ✉, 🛏, 🚂 (T. Vrpolje): ☐ 13.145 jut., 4 nas., 864 dom., 2870 stan. — Zdravstvena stanica. — ✙, 4 🍺, ★, ◯ — **Ind.:** ✳, ♂ — 🖙 4.

---

4. SREZ CRIKVENICA, ✉, ⁂, 🛏, 🐄, 🚌.

☐ 115 km², 5 općina, 69 naselja, 2792 domaćinstava, 14.496 stanovnika (po vjeri u %: 99 rkt., 1 pravosl).

Sr. načelnik: M. Konaković. — **Zamjenik:** St. Kolesar.

Referenti: Dr. H. Pisačić (san.), D. Ogrizović (vet.), A. Strunje (šk.), I. Štiglić (poljopr.), B. Žagar (šumar), D. Hećimović (manipulativni).

Član banskog vijeća: Skomež Josip, posjednik.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. **Tehnički odjeljak:** Sušak. **Poreska uprava** (⊠) i **Bolnica** (🛏): Crikvenica.

Okružni sud (⚖) Ogulin; **Sreski sud** (⚖) Crikvenica.

Crkve: 7 rkt. (✙), 1 rusko-pravoslavna (✚).

Prosvjeta: 9 osn. škola (🍺), 4 nar. knj. i čit. (★), 1 gradanska škola, 1 zidarska škola, 1 ženska stručna škola. (Gimnazija u Sušaku.)

32 **udruženja** i 5 **zadruga.**

Industrija: 4 mlina (✳), 1 pilana (♂). — Rasadnik.

Izvozi se: les.

Glavni sajam (🖙): 15. VIII. u Crikvenici.

Morska kupališta (≡): Crikvenica i Selce.

Općine:

CRIKVENICA — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚌, 🐄 (🚂 Plase - 20 km): ☐ 2010 jut., 14 nas., 905 dom., 5535 stan. — **Uredi:** △, ▲, ⊠, ⚖, liječ. povjerenstvo, ⇄ — ✙, ✝, 🍺, 4 🍺, ◑, grad. obrtna, 2 ◑, ribarska. — Dječji dom i oporavilište (✧). Trg. udr., ⛭ — 3 ⊕ — **Ind.:** 2 ✳, ♂, ledana. — 🖙 4. — 8 ■, ⓣ, ≡ (najbolja plaža na Jadranu), 1 kino, Tenis-klub. — ⊙→ Uvedeno je elektr. osvjetljenje.

Drivenik, ✉ (T. Križišće, 🚂 Plase - 10 km): ☐ 4253 jut., 24 nas., 315 dom., 1595 stan. — ✙, 2 🍺 — Frankopanska gradina. — 🖙 7. V.

Grižane-Belgrad — Grižane, ✉, ⁂ (🚂 Plase - 18 km): ☐ 10.759 jut., 23 nas., 889 dom., 4382 stan. — ✙, 3 🍺 — ⛭ — 🖙 6.

Selce, ✉, ⁂, 🛏, 🐄, 🚌 (🚂 Plase - 22 km): ☐ 1214 jut., 1 nas., 371 dom., 1547 stan. — ✙, 🍺, ★ — Amer. dom za ratnu siročad. Dječji dom grada Zagreba. — **Dr.:** N. O., Soko, ⇄, ⛭ — ✳ — 2 ■, 5 ✂, ≡, ⓣ. 🖙 2. — Izgraden je park i uvedeno elektr. osvjetljenje. — ⇉ Antić Cvetić, nač.; V. Rikel, bilj.

Sv. Jakov Šiljevica, ✉, 🐄, 🚌 (T. Kraljevica, 🚂 Plase - 13 km): ☐ 1690 jut., 7 nas., 312 dom., 1437 stan. — ✙, 🍺 — ⌁ — ◎ — Vinogradarstvo.

---

5. SREZ ČAKOVEC, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 419 km², 13 općina, 158 naselja, 9039 domaćinstava, 51.369 stanovnika.

Sr. načelnik: Dr. Ante Kraljić.

Referenti: Dr. B. Ilijanić (san.), A. Videc (vet.), F. Zakarija (šk.).

Član banskog vijeća: Elemer Vajda, inžinjer.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Varaždin. **Tehnički odjeljak:** Varaždin. **Gl. odjeljak fin. kontrole** (🗀), **Poreska uprava** (⊠) i **Bolnica** (🛏): Čakovec.

Ekspozitura **okr. suda somborskoga** (⚖): Čakovec. **Sreski sud** (⚖): Čakovec.

Crkve: 9 rkt. (✙), 1 sinagoga (✡).

Prosvjeta: učiteljska, gradanska (⌁) i 37 osn. škola (🍺), 6 nar. knj. i čit. (★). (Gimnazija u Varaždinu.)

58 **udruženja,** 9 **zadruga.**

Industrija: 2 mlina (✳), 1 pilana (♂), 4 ciglane, 7 tvornica, 1 rudnik (⚒).

Izvozi se: pšenica, kukuruz i voće.

Glavni sajam (🖙): 22. V. i 22. IX. u Sv. Jeleni kraj Čakovca, 3. VIII. u Čakovcu.

Općine:

Belica (P. T. Čakovac, 🚂 Mala Subotica - 4 km): ☐ 4682 jut., 2 nas., 503 dom., 3590 stan. — ✙, 2 🍺, ★ — 🏇 — ⌀ — △.

ČAKOVEC — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 22⁻5 jut., 3 nas., 560 dom., 5765 stan. — △, ⊠, 🛏, Šk. poliklinika, ⚖, ✙, ✡ — **Šk.:** učit., trg., ⌁, ◑, 🍺, ◎, ◯, ★ — **Udr.:** J. M., ◯, 🏇, Sokol, inv., 2 lov., aero- i motoklubovi, ⇄, trg. 3 ⊕. — **Ind.:** tvornice: pletene žice, kandida i čokolade, čarapa, vrpca i trakova, konjaka i likera (2); munjara, bojadisaona platna, ✳, △, 2 tiskare — 5 🐄, 2 ■, 4 ✂, 2 kavane,

2 kina. — ☞ 6. — **Znam.:** Stari grad Zrinjskih i spomenik Nikole Zrinjskog.

Čakovec — okolica, ✉, ⁂, 🛏, 🚃: ☐ 9365 jut., 16 nas., 1051 dom., 5871 stan. — ✠, 8 ●. — 8 🏇, 3 ◯, △ — ☞ 2.

Gornji Mihaljevec (P., 🚃 Macinec - 4 km, **T.** Čakovec): ☐ 5569 jut., 12 nas., 410 dom., 2800 stan. — ✠, 2 ●, ✶ (u Preseki), 2 🏇 — ☞ 20. VIII.

Macinec, ✉, 🚃 **(T.** Čakovec): ☐ 3992 jut., 4 nas., 335 dom., 2358 stan. — ✠, ●, ✶, 4 🏇.

Mursko Središće, ✉, ⁂, 🛏, 🚃: ☐ 6998 jut., 13 nas., 750 dom., 4013 stan. — 3 ●, ✶ — **Dr.:** pjev., 🏇. — Ugljenokop i petrol. izvori — ☞ 4.

Nedelišće, ✉, 🚌 **(T.,** 🚃 Čakovec - 3 km): ☐ 5323 jut., 5 nas., 576 dom., 3552 stan. — ✠, ✝, 2 ● — **Dr.:** ⁂, 3 🏇 — ⊕, agr. z. — **Ind.:** ✳, ♂, tvor. savijenog pokućstva. — ☞ 8.

Podturen, ✉ **(T.** Čakovec, 🚃 Mursko Središće - 1 km): ☐ 3652 jut., 6 nas., 813 dom., 4013 stan. — ✠, 2 ●, 2 🏇 — ☞ 4.

Strahominec (P. T., 🚃 Čakovec - 3 km): ☐ 4336 jut., 3 nas., 300 dom., 1725 stan. — 2 ●, 3 ◯, 2 🏇 — Spomenik Petra Zrinjskoga u Kuršancu.

Sv. Juraj na Bregu — Lopatinec (P. T., 🚃 Čakovec - 7 km): ☐ 5032 jut., 10 nas., 720 dom., 3273 stan. — 2 ●, ○, ∞.

Sveti Martin na Muri, ✉ **(T.,** 🚃 Mursko Središće - 7 km): ☐ 5075 jut., 15 nas., 840 dom., 4800 stan. — ✠, 2 ●. — Izvor ljekovite vode (neiskorišćen).

Štrigova, ✉, ⁂, 🛏 (🚃 Mur. Središće - 16 km): ☐ 9351 jut., 52 nas., 1231 dom., 6070 stan. — ✠, 4 ● — **Dr.:** lov., 3 🏇 — ☞ 7.

Vratišinec, ✉, 🚃 **(T.** Mur. Središće): ☐ 3426 jut., 6 nas., 950 dom., 3539 stan. — ✠, 6 ●, 3 🏇 — Vađenje nafte i ugljenokop. — ☞ 2.

---

6. SREZ ČAZMA, ✉, ⁂, 🛏, 🚌.

☐ 643 km², 6 općina, 98 naselja, 7299 domaćinstava, 35.574 stanovnika.

Sr. načelnik: V. Ondriska. — **Zamjenik:** M. Cvjetko.

Referenti: Dr. K. Somogyi (san.), M. Širola (vet.), M. Vitković (šk.), inž. M. Kukić-Petrović (poljopr.).

Član banskog vijeća: Novosel Ivan, težak iz Širanca.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Bjelovar. **Poreska uprava** (🏛): Čazma.

Okružni sud (⚖): Bjelovar. **Sreski sud** (△): Čazma.

Crkve: 10 rkt. (✠), 2 pravosl. (✝).

Prosvjeta: 23 osn. škole (●), 8 nar. knj. i čit. (✶). (Gimnazija u Bjelovaru.)

Školski nadzornik: Dugo selo.

2 udruženja, 5 zadruga.

Industrija: 6 mlinova (✳), 2 pilane (♂), 5 ciglana (△).

Izvozi se: drvo, stoka i sijeno.

Općine:

ČAZMA ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚌 (🚃 Ivanić grad - 20 km): ☐ 33.107 jut., 24 nas., 1920 dom., 9600 stan. — △, ⚖, ⊠, 7 ●, 3 ✶, 🏇, ◯, △. — ☞ 10. — (Istorijat vidi u III. sv. Almanaha str. 553.)

Dubrava, ✉, ⁂, 🛏 (🚃 Gradec - 12 km): ☐ 11.161 jut., 15 nas., 910 dom., 4470 stan. — ✠, ✝, ●, ⁂, ◯, ✳, △, 4 🚲 — ☞ mjesečno.

Ivanićgrad — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚃: ☐ 78 jut., 1 nas., 154 dom., 930 stan. — ✠, 🕳, ●, ◯, ✶, trg. udr., ⁂, ⊕, 1 kino. — ☞ mjesečno. — (Istorijat vidi u III. sv. str. 575).

Kloštar-Ivanić, ✉, 🛏 **(T.** 🚃 Ivanićgrad - 4 km): ☐ 30.092 jut., 28 nas., 1964 dom., 9434 stan. — ✠, 6 ●, ✶, ○. — Franjevački samostan. — ☞ mjesečno.

Križ, ✉, ⁂, 🛏, 🚃: ☐ 27.013 jut., 22 nas., 1669 dom., 7815 stan. — ✠, 5 ●, ✶, ◯, ✳, 2 ♂. — ☞ 4.

Štefanje (P. T. Čazma, 🚃 Bjelovar - 18 km): ☐ 10.233 jut., 8 nas., 682 dom., 3325 stan. — ✠, 3 ●, ✳. — ☞ 7.

---

7. SREZ ČRNOMELJ, ✉, ⁂, 🛏, 🚃.

☐ 546 km², 31 općina, 216 naselja, 5007 domaćinstva, 26.145 stanovnika (po vjeri 99% rkt.).

Sr. načelnik: I. Poljanec. **Zamjenik:** F. Žnidaršić.

Referenti: Dr. B. Küssel (san.), R. Ipavec (vet.), C. Vizjak (šk.).

Član banskog vijeća: Nemanjić Josip, posjednik iz Želebeja.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. **Tehnički odjeljak:** Karlovac. **Poreska uprava** (⊠) i **Katast. uprava:** Črnomelj.

Okrožno sodišče (⚖): Novo Mesto. **Okrajna sodišča** (⚖): Črnomelj in Metlika.

Crkve: 87 rkt. (✠).

Prosvjeta: 30 osn. škola (●), 7 nar. knj. i čit. (✶). — (Gimnazija u Karlovcu.)

21 udruženje i zadruga.

Industrija: 24 mlina (✳), 19 pilana (♂), ugljenokop (⚒), 1 ciglana (△).

Izvozi se: les.

Glavni sejem (☞): 17. VI. u Črnomlju.

Općine:

Adlešiči — Vel. Sela (P. T. Črnomelj, 🚃 Gradac - 12 km): ☐ 2239 jut., 11 nas., 109 dom., 851 stan. — ✠, 2 ●, ⊕.

Božakovo (P. T. Metlika, 🚃 Rosalnice - 3 km): ☐ 953 jut., 7 nas., 158 dom., 845 stan. — ●, 2 🏇, Elektr. centrala, ✳, ♂.

Butoraj (P. T. 🚃 Črnomelj - 5 km): ☐ 1108 jut., 5 nas., 52 dom., 300 stan. — 2 ✳.

Čeplje — Vinceli **(P.** Nemškaloka, **T.** Stari trg, 🚃 Kočevje - 21 km): ☐ 1243 jut., 5 nas., 54 dom., 304 stan. — 🏇 — Izdel. cementnih stresnikov.

Črešnjevec (P. T., 🚃 Semič - 8 km): ☐ 1249 jut., 7 nas., 105 dom., 539 stan. — 🏇.

ČRNOMELJ — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚃: ☐ 653 ha, 110 dom., 1300 stan. — △, ⚖, ⊠, katast. upr., ✠, ●. **Dr.:** C. K., ✶, Sokol, 🏇, šp., lov. — 2 ⊕. Mlek. zadr. — **Ind.:** Jugoles d. d., Zora d. d., Železolivarna, ⚒, △ — ■ — ☞ 12. — ⊙→ Elektrifikacija mesta.

Dobliče (P. T., Črnomelj - 4½ km): ☐ 2107 ha, 11 nas., 140 dom., 750 stan. — 2 ●, 2 ⛏, ⚒. — Lesna trgovina.

Dol — Laze (P. T. Stari trg, Črnomelj - 24 km): ☐ 498 ha, 4 nas., 32 dom., 170 stan.

Dolenja Podgora — Zagozdac (P. Nemškaloka, T. Stari trg, Črnomelj - 26 km): ☐ 402 ha, 3 nas., 35 dom., 181 stan. — ●.

Dragatuš, ✉ (Črnomelj - 8 km): ☐ 2447 ha, 9 nas., 259 dom., 1180 stan. — ✙, ●, ⊕.

Drašiči (P. T., Metlika - 9 km): ☐ 855 ha, 6 nas., 95 dom., 600 stan. — ●, ⛏.

Gradac, ✉, 🚂: ☐ 3000 jut., 4 nas., 180 dom., 750 stan. — ⊕ — ☞ 6.

Griblje (P. T., Gradac - 6 km): ☐ 702 ha, 2 nas., 80 dom., 500 stan. — ●. — **Dr.:** ⛏, tamb.

Kot — Srednja vas (P. T., Semič): ☐ 791 ha, 8 nas., 310 dom., 510 stan.

Loka (P. T., Črnomelj): ☐ 1998 ha, 7 nas., 154 dom., 808 stan.

Lokvica (P. T., Metlika - 5 km): ☐ 1024 ha, 4 nas., 92 dom., 687 stan. — ✶.

Metlika — ⊙, ✉, 🚂: ☐ 1302 ha, 5 nas., 282 dom., 1554 stan. — ⚠ — ✙, ●, ✶ — **Dr.:** Sokol, J. M., Kolo jug. sest., majstrov, mestna godba, ●, ◯, ✿; 2 ⊕, Vinarska in klet. zadr. — Lesna ind. — ☞ 12.

Petrova vas (P. T. Črnomelj, Semič - 5 km): ☐ 1112 ha, 5 nas., 86 dom., 446 stan. — ●, ⛏.

Planina (P. T. Črnomelj, Semič - 6 km): 2188 ha, 8 nas., 75 dom., 320 stan. — ✙, ●, ⛏. ⊙→ Uveden vodovod.

Podzemelj — Mlake (P. T., Gradac - 4 km): ☐ 2676 ha, 17 nas., 250 dom., 1500 stan. — ✙, ●. — **Dr.:** ✶, ⛏ — ⊕.

Radence — Dol. Radence (P. T. Stari trg, Črnomelj - 22 km): ☐ 1392 ha, 5 nas., 95 dom., 456 stan. — ●.

Radovica (P. T., Metlika - 8 km): ☐ 1294 ha, 6 nas., 210 dom., 944 stan. — ✙, ●.

Semič, ✉, 🚂: ☐ 4114 ha, 27 nas., 567 dom., 2000 stan. — ✙, 4 ●. — **Dr.:** ✶, Sokol. — **Zadr.:** mlek., živinorejska. — ◯, ⊕ — ☞ 6.

Sinji vrh (P. T. Vinica, Črnomelj - 29 km): ☐ 2178 ha, 8 nas., 125 dom., 700 stan. — ✙, ●. — **Dr.:** ✶, ⛏, ◯.

Stari trg — Predgrad, ✉, (Črnomelj - 21 km): ☐ 2385 ha, 9 nas., 214 dom., 977 stan. — ✙, ●. — **Dr.:** 2 ⛏, pev. — ⊕ — ☞ 2. —

Suhor — Dol. Suhor, ✉, (Metlika - 12 km): ☐ 1860 ha, 15 nas., 320 dom., 1760 stan. — ✙, ●. — **Dr.:** ✶, ◯, ◯◯, Nar. zajedn. — ✳, ♂.

Talčji vrh — Otovec (P. T., Črnomelj - 4 km): ☐ 1359 ha, 10 nas., 142 dom., 638 stan. — ●, ⛏, ◯.

Tanča gora — Golek (P. Dragatuš, T. Črnomelj): ☐ 1864 ha, 7 nas., 125 dom., 680 stan. — Mlek. zadr.

Tribuče — Bedenj (P. T., Črnomelj - 9 km): ☐ 1661 ha, 3 nas., 86 dom., 558 stan. — ●, ⛏.

Vinica, ✉, (Črnomelj - 19 km): ☐ 6399 ha, 33 nas., 400 dom., 2950 stan. — ✙, 3 ●. — **Dr.:** ✶, Sokol. — 3 ⊕.

Vinji vrh — Stranska vas (P. T. Semič, Gradac - 3 km): ☐ 1081 ha, 6 nas., 65 dom., 387 stan.

8. SREZ DARUVAR, ✉, 🚂, 🚌.

☐ 594 km², 11 općina, 57 naselja, 6204 domaćinstva, 36.204 stanovnika.

Sr. načelnik: M. Mišulin. — **Zamjenici:** M. Schwuger i I. Rukavina.

Referenti: Dr. M. Hoffer (san.), F. Koydl (vet.), A. Banfić (šk.), A. Leskovar (poljopr.), ing. N. Peršić (šum.).

Član banskog vijeća: Krajcer Rikard, obrtnik iz Sirača.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Osijek. **Tehnički odjeljak:** Pakrac. **Poreska uprava** (⊠): Daruvar.

Okružni sud (⚠): Požega. **Sreski sud** (⚠): Daruvar.

Crkve: 6 rkt. (✙), 6 pravosl. (✚), 1 izrael. (✡).

Prosvjeta: 1 gimnazija, 35 osn. škola (●).

3 **udruženja**, 10 **zadruga**.

Industrija: 5 tvornica, 5 mlinova (✳), 9 pilana (♂), 4 ciglane (△). Kućni obrt: izradivanje češljeva i dugmeta, 6 rasadnika.

Kupalište (◡): Daruvar.

Općine:

Bijela (P. T. Daruvar, Bijela - 4 km): ☐ 16.110 jut., 4 nas., 397 dom., 2760 stan. — ✚, 2 ●. — Manastir Pakra. — ⊙→ Izgr. 4 cisterne; osn. cjepilnjak za 20.000 kom. voćaka.

Brestovac (P. T. Končanica, Daruvar - 9 km): ☐ 6673 jut., 3 nas., 415 dom., 2299 stan. — ✚, ● — **Dr.:** **Sokol**, Češka Beseda, ✿ — ◯.

DARUVAR — ⊙, ✉, 🚂: ☐ 1133 jut., 1 nas., 480 dom., 2973 stan. — △, ⊠, ⚠, ✙, ✚, ref. crkv. općina. — **Šk.:** realna gimnazija, trg., ◑, 2 ●, ⓘ — **Udr.:** trg., ◯, ✿ — ◡ (mineralno blatno kupalište). — **Ind.:** stakla, kože, piva, slamn. tuljaka, vapna. — ☞ 8. — ⊙→ Sagradena općinska munjara. — Kino.

Daruvar — vanjski, ✉, 🚂: ☐ 17.733 jut., 13 nas., 1536 dom., 8876 stan. — ✙, ✚, 8 ●. — ◯.

Daruvarski Sokolovac (P. Krošteloveac, T. Daruvar, Poljana - 18 km): ☐ 2309 jut., 1 nas., 154 dom., 764 stan. — ●.

Dežanovac, ✉ (T. Pakračka Poljana, Daruvar - 14 km): ☐ 10.753 jut., 6 nas., 650 dom., 3572 stan. — ✙, 4 ● — ◯, ✿.

Đulaves, ✉, 🚂 (T. Daruvar): ☐ 9534 jut., 9 nas., 580 dom., 3599 stan. — ✙, 4 ● — ◯ — ✳ ☞ 3.

Končanica, ✉, 🚂: 4277 jut., 2 nas., 282 dom., 2054 stan. — ● — ☞ 4.

Sirač, ✉, 🚂: ☐ 3091 jut., 1 nas., 250 dom., 1233 stan. — ● — Ind. drva. — ✿.

Uljanik, ✉ (T., Pakračka Poljana - 10 km): ☐ 7919 jut., 5 nas., 600 dom., 3324 stan. — Ref. crkv. općina. — ✙, ✚, 5 ●, ✶, 2 sirotišta. — 7 ◯, marvog. udruga. — 2 🐄 — ☞ 6 stočarskih.

Vel. Bastaji, ✉, 🚂: ☐ 14.204 jut., 12 nas., 860 dom., 4750 stan. — ✿ u M. Bastajima, ✚, 5 ● — 2 ◯ — 5 ✳ — ☞ 4.

9. SREZ DELNICE, ✉, 𝌆, ⊶, 🚂.

❑ 634 km², 9 općina, 151 naselje, 4335 domaćinstava, 22.909 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: M. Mahulja. **Zamjenik:** I. Hranilović.

Referenti: Dr. M. Forenbaher (san.), A. Mundorfer (vet.), B. Sikirica (šk.), ing. N. Zdanovski (agr.), M. Kopić i J. Pšorn (šum.).

Član banskog vijeća: Šnajder Franjo, pretsjednik opštine.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. — **Tehnički odjeljak:** Ogulin. **Poreska uprava** (⊠): Delnice.

Okružni sud (⚖): Ogulin. **Sreski sud** (△): Delnice.

Crkve: 8 rkt. (✙).

Prosvjeta: 1 građanska (⊷) i 25 osn. škola (●), 11 nar. knj. i čit. (✱). (Gimnazija u Sušaku.)

5 **udruženja** i 5 **zadruga.**

2 **novčana zavoda** (⊕).

Industrija: 3 tvornice, 33 mlina (✳), 43 pilane (♂).

Izvozi se: drvo, krumpir, stoka.

Glavni sajam (☞): 24. VI. u Delnicama.

Općine:

Brod-Moravice, ✉, 🚂: ❑ 8326 jut., 31 nas., 389 dom., 2040 stan. — ✙, 3 ●, ✱. — **Dr.:** ⛏, tamb. — ⊕ — **Ind.:** tvornica drvenih remenica, ✳, ♂ — ⚒ — ☞ 7. — ⊙→ Uvedena je elektr. rasvjeta.

Brod na Kupi, ✉, 𝌆, ⊶ (🚂 Delnice - 11.5 km): ❑ 20.833 jut., 55 nas., 761 dom., 4216 stan. — ✙, 7 ●, ✱, ⛏, ⊷, ◯, ⚒ — 4 ♂ — ☞ 2. — ⓥ (vis. 222 m), Hajdova hiža, Frankopanski grad.

Crni Lug, ✉, 𝌆 (🚂 Delnice - 24 km): ❑ 10.407 jut., 8 nas., 147 dom., 755 stan. — ✙, ●, 3 ♂. ☞ 29. VI. — ➳ A. Vidmar.

Delnice, ✉, 𝌆, ⊶, 🚂: ❑ 12.339 jut., 8 nas., 504 dom., 3522 stan. — △, inž. sekcija drž. željeznica, ⚖, ⊠, ✙, ⊷, ●, ✱ — ⚒ — ⓥ (vis. 698 m). — 4 ♂, 3 ⚒ — ☞ 2. — ⊙→ Uvedena je elektr. rasvjeta.

Fužine, ✉, 𝌆, ⊶, 🚂: ❑ 8778 jut., 5 nas., 516 dom., 1868 stan. — ✙, 2 ●, 2 ✱ — **Dr.:** pev., ⊷, ⛏ — ⊕ — 6 ♂ — ⓥ (za prsobolju, slabe i umorne — vis. 732 m). — Zimski sp. — ☞ 13. VI. — Rodno mjesto Franje Račkoga.)

Lič, ✉, 🚂: ❑ 6128 jut., 4 nas., 342 dom., 1752 stan. — ✙, ● — 2 ♂ — ☞ 4.

Lokve, ✉, 𝌆, ⊶ (🚂 3 km): ❑ 7299 jut., 7 nas., 480 dom., 2154 stan. — ✙, 2 ●, ✱, ◯, 8 ♂. — ☞ 4. — ⓥ Lječilište i ljetovalište (vis. 723 m), 4 ■.

Mrkopalj — ⊙, ✉, 𝌆, ⊶ (🚂 Lokve - 9 km): ❑ 27.183 jut., 7 nas., 761 dom., 4300 stan. — ⓥ Alpsko ljetovalište (vis. 824 m). — Planinarstvo. — ✙, 5 ●, ✱ — ⚒, 2 ◯, 5 ♂, ✳, tvornica emajliranog lima. — 7 ⚒ — ☞ 4.

Skrad, ✉, 𝌆, ⊶, 🚂: ❑ 14.770 jut., 26 nas., 499 dom., 2302 stan. — 3 ●, ✱ — **Dr.:** plan., ⇄, ◯ — **Ind.:** munjara »Zeleni vir«, 9 ♂, ✳ — 3 ■ — ☞ 13. VI. — ⓥ (za nevrno i grudno slabe, vis. 700 m). — Zimski sp. — ⊙→ Izgrađena je munjara. — ➳ J. Lončarić, ind.

10. SREZ DONJA STUBICA, ✉, 𝌆, ⊶, 🚂, 🚌.

❑ 327 km², 5 općina, 67 naselja, 7275 domaćinstava, 37.909 stanovnika (po vjeri 90% rkt.).

Sr. načelnik: Dr. D. Šolić. **Zamjenik:** N. Zoković.

Referenti: Dr. S. Dočkal (san.), Dr. I. Poslušny (vet.), S. Vimpošek (šk. nadzornik).

Član banskog vijeća: Muhek Stjepan, posjednik iz Podgorja.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Zagreb. — **Poreska uprava** (⊠): Zlatar.

Okružni sud (⚖): Zagreb. **Sreski sud** (△): D. Stubica.

Crkve: 5 rkt. (✙).

Prosvjeta: 16 osn. škola (●), 4 nar. knj. i čit. (✱). — (Gimnazija u Varaždinu.)

3 **udruženja**, 5 **zadruga.**

Industrija: 1 mlin (✳), 5 pilana (♂), 2 tvorn., 1 rudnik (⚒).

Banja (◡): Stubičke Toplice.

Općine:

Bistra — Bistra Donja, ✉, ⊶ (🚂 Pušća-Bistra - 4.5 km): ❑ 19.151 jut., 11 nas., 1552 dom., 8843 stan. — ✙, 4 ●, 2 ◯ — ☞ 7.

Donja Stubica, ✉, 𝌆, ⊶, 🚂: ❑ 12.384 jut., 14 nas., 1800 dom., 8371 stan. — △, ⚖, ✙, 3 ●, ✱ — **Udr.:** vjer., trg., obrt., ⛏ — ◯, ⚒, ◡ — ☞ 11. — **Znam.:** Tahijev kameniti kip u crkvi.

Gornja Stubica, ✉, 🚂 (**T.** Donja Stubica): ❑ 10.528 jut., 25 nas., 1583 dom., 8122 stan. — ✙, 4 ● — ⛏ — 2 ◯ — ☞ 7.

Marija Bistrica, ✉, 𝌆, ⊶ (🚂 Zlatar-Bistrica - 6 km): ❑ 12.157 jut., 10 nas., 3000 dom., 10.074 stan. — ✙, ●, 2 ✱, ⚒, 2 ⛏ — Kameni ugalj. ☞ 14. — **Znam.:** Zavjetno prošteništc.

Oroslavje, ✉, 𝌆, ⊶, 🚂: ❑ 2608 jut., 6 nas., 340 dom., 1922 stan. — ●, ✱, — ⛏ — ♂, tekstilna ind. — ◡ (vis. 168 m).

11. SREZ DONJI LAPAC, ✉, 𝌆, ⊶.

❑ 535 km², 2 općine, 90 naselja, 2898 domaćinstava, 16.942 stanovnika.

Sr. načelnik: F. Matijašević. **Zamjenici:** M. Rašeta i S. Knežević.

Referenti: Dr. Đ. Gopčević (san.), I. Komanić (vet.), J. Pokrajac (šk.).

Član banskog vijeća: Vlatković Andrija, posjednik.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. **Tehnički odjeljak:** Gospić. — **Poreska uprava** (⊠): Gračac.

Okružni sud (⚖): Gospić. **Sreski sud** (△): Donji Lapac.

Crkve: 1 rkt. (✙), 7 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 12 osn. škola (●). — (Gimnazija u Korenici.)

Školski nadzornik: Gračac.

2 **zadruge.**

Općine:

Donji Lapac, ✉, 𝌆, 🚌 (🚂 Bihać - 45 km): ❑ 50.259 jut., 55 nas., 1779 dom., 10.210 stan. — △, ⚖, 4 ✚, 6 ● — ☞ 2.

Srb, ✉, 𝌆, 🚌 (🚂 Zrmanja - 21 km): ❑ 42.759 jut., 35 nas., 1119 dom., 6732 stan. — 3 ✚, 6 ●, 2 ◯ — ☞ 28. VIII.

12. SREZ DONJI MIHOLJAC, ✉, ⁂, ⊶, 🚂.

☐ 515 km², 7 općina, 46 naselja, 4808 domaćinstava, 25.235 stanovnika (po vjeri u %: 67 rkt., 13 pravosl.).

Sr. načelnik: I. Aničin. **Zamjenik:** Dr. L. Poljac.

Referenti: G. Delić, M. Horvat, dr. B. Katušić (san.), U. Liebling (vet.), D. Steiner (šk.), Z. Krnić (poljopr.).

Član banskog vijeća: Marković Jozo, težak iz Podrav. Slatine.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Osijek. **Tehnički odjeljak:** Osijek. **Gl. od. fin. kontrole** (🏛): Donji Miholjac. **Poreska uprava** (⊠): Osijek.

Okružni sud (⚖): Osijek. **Sreski sud** (🜁): Donji Miholjac.

Crkve: 9 rkt. (✠), 2 pravosl. (✚), 1 sinagoga (✡).

Prosvjeta: 1 građanska (●), 21 osn. škola (●), 10 nar. knj. i čit. (✱). — (Gimnazija u Osijeku.)

4 **udruženja**, 9 **zadruga**.

Industrija: 6 mlinova (✳), 2 tvorn. špirita, 3 pilane (♂), 5 ciglana (△).

Izvozi se: drvo i žitarice.

Glavni sajmovi (☞): 11. II., 28. III., 7. VII., 29. IX.

Općine:

Čađavica 🚂 (**P.** Senkovci, **T.** Noskovci): ☐ 7599 jut., 3 nas., 471 dom., 1819 stan. — ✠, ●, ✱. **Dr.:** Dobrov., ⁂, ⚙ — ∞ — Tvornica špirita, ✳, ♂, △. — ☞ 6.

DONJI MIHOLJAC, ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚢, 🚌: ☐ 15.446 jut., 3 nas., 1003 dom., 5427 stanovnika. — ⛺, ⚑, 🜁, 🏛, ✠, ✡, ●, 4 ●, ☋, 3 ✱. — **Dr.:** J. S., Muz., N. O., Pev., Lov., Aero-klub, C. K., Dobr., Gost., 2 šp., ⚙, ⁄, Udr. trg. i ind., ❄ — ◯, ∞ — ⊕ — **Ind.:** pecara žeste, 2 △, 2 ✳. — Štamparija. — 5 ⚒. — ☞ 4 — 2 ■, 2 ✕, 2 ☿; 2 kina.

Marjanci (**P. T.** Valpovo, 🚂 Črnkovci - 5 km): ☐ 9273 jut., 4 nas., 492 dom., 2466 stan. — ✠, 2 ●, ✱. — ⁄, ◯ — ✳, ♂.

Podravska Moslavina, ✉ (**T.** Donji Miholjac, 5½ km od 🚂 P. Moslavina-Crnac): ☐ 15.908 jut., 4 nas., 586 dom., 4108 stan. — ✠, 3 ●. — 2 ⁄. — ☞ 4.

Podravski Podgajci, 🚂 (**P. T.** Donji Miholjac): ☐ 7314 jut., 4 nas., 570 dom., 2975 stan. — ✠, 2 ●. — **Dr.:** »Napredak«, ⁄ (u Črnkovcima) — ◯ — ☞ 3. — ✳.

Šljivoševci, ✉ (**T.,** 🚂 D. Miholjac - 14 km): ☐ 24.674 jut., 21 nas., 976 dom., 5260 stan. — ✠, 6 ●, 2 ✱ — 2 ⁄, ◯ — **Ind.:** ✳, 2 △ — ☞ 2.

Viljevo (**P. T.** D. Miholjac, 🚂 Viljevo-Kapelna - 4 km): ☐ 17.442 jut., 7 nas., 710 dom., 3180 stan. — ✠, 2 ● — ⁄ — ○, ∞, ◯ — ☞ 2.

---

13. SREZ DUGO SELO, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 326 km², 5 općina, 69 naselja, 4654 domaćinstava, 21.259 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: M. Slijepčević. **Zamjenik:** I. Pavličević.

Referenti: Dr. J. Jurjević (san.), Dr. Ž. Brill (vet.), B. Šimec (šk.), M. Hren (poljopr.), M. Duduković (šum.).

Član banskog vijeća: Mihaljević Josip, težak iz Topole.

Nadležnost: Tehnički odjeljak i **Poreska uprava** (⊠): Zagreb.

Okružni sud (⚖): Zagreb. **Sreski sud** (🜁): Dugo Selo.

Crkve: 7 rkt. (✠).

Prosvjeta: 16 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✱). — (Gimnazija u Križevcima.)

Udruženja: 9 vatrogasnih, 3 pjevačka.

Industrija: 7 mlinova (✳), 2 pilane (♂), 1 ciglana (△), 1 tvornica.

Izvozi se: sijeno i stoka.

Glavni sajam (☞): 4. XII. u Dugom Selu.

Općine:

Brckovljani, ✉ (**T.** Dugo Selo, 🚂 Božjakovina - 2 km): ☐ 4778 jut., 7 nas., 460 dom., 2003 stan. — ✠, ●, ⁄, ⚙ — ☞ 8. — ⊙→ Izvedena je regulacija Zeline i Lonje.

Bregi-Posavski, ✉ (**T.,** 🚂 Ivanićgrad - 4 km): ☐ 18.609 jut., 21 nas., 1312 dom., 5838 stan. — ✠, 6 ●, 2 ⁄, ⚙, 3 ◯ — ☞ 14.

Dugo Selo, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 21.894 jut., 33 nas., 1789 dom., 8921 stan. — △, 🜁, 7 ●, Selj. gospodarska škola u Božjakovini, ✱. — **Dr.:** pjev., 4 ⁄, 2 ◯, 3 agr. z., ⚙ **Ind.:** ♂, tvorn. žeste. — Zem. dobro Božjakovina. — ☞ 12.

Lupoglav (**P.** Brckovljani, **T.** Dugo Selo, 🚂 Božjakovina - 4 km): ☐ 4777 jut., 1 nas., 434 dom., 1531 stan. — ✠, ●, ✱. — ⁄; ○. — ☞ 11.

Oborovo, ✉ (🚂 Dugo Selo - 16 km): ☐ 38·15 km², 6 nas., 659 dom., 2966 stan. — ✠, ●. — **Dr.:** pjev., ⁄, ◯, ⚙, Marvog. udr. — ☞ 10.

---

14. SREZ ĐAKOVO, ✉, ⁂, ⊶, 🚂.

☐ 898 km², 19 općina, 56 naselja, 10.807 domaćinstava, 49.613 stanovnika (po vjeri u %: 93 rkt., 7 pravosl.).

Sr. načelnik: M. Desantić. **Zamjenik:** dr. D. Prehajski.

Referenti: Dr. Z. Neuman (san.), I. Jakčin (vet.), V. Rakoš (šk.), I. Šoštarić (poljopr.), A. Buričić (šum.).

Član banskoga vijeća: Kenfelj dr. Ivan, javni bilježnik.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔), **Tehnički odjeljak:** Osijek. — **Poreska uprava** (⊠): Đakovo.

Okružni sud (⚖): Osijek. **Sreski sud** (🜁): Đakovo.

Crkve: 40 rkt. (✠), 5 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 građanska (●) i 49 osn. škola (●), 11 nar. knj. i čit. (✱). — (Gimnazija u Brodu na Savi.)

22 **udruženja**, 13 **zadruga**.

Industrija: 10 tvornica, 7 mlinova (✳), 3 pilane (♂), 14 ciglana (△).

Izvozi se: žitarice i drvo.

Glavni sajam (☞) u Đakovu.

Banja (🛁): Đakovačka Breznica.

INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO Inštitut za sodobno zgodovino Ljubljana Slovenija inz

Općine:

Bračevci (P. T. Podgorač, Đakovo-Našice - 18 km): ☐ 10.269 jut., 6 nas., 517 dom., 2364 stan. — ✚, 4 ●. — ◎ — **Ind.:** ✳, △.

Budrovci (P. T. Đakovo): ☐ 5666 jut., 338 dom., 1516 stan. — 1 ●, ✶. — ✳. — ☞ 8. V.

Drenje, ✉ (T. Đakovo - 15 km): ☐ 9359 jut., 8 nas., 737 dom., 3702 stan. — ✙, 6 ●, 2 ✶. — **Ind.:** ✳, △, krečana, ♂. — Kamenik.

Đakovačka Satnica (P. T. Đakovo - 6 km): ☐ 4083 jut., 2 nas., 250 dom., 1222 stan. — ●, ✶. — ◎, ✈. — **Ind.:** △, tvornica žeste.

Đakovački Selci (P. T. Đakovo - 7½ km): ☐ 5045 jut., 7 nas., 269 dom., 1375 stan. — ●, ✶.

ĐAKOVO — ⊙, ✉, ⛓, ⊶, 🚌: ☐ 6624 jut., 1200 kuća, 7099 stan. (po vjeri: rkt. 92%, jevr. 5%, prav. 2%).

△, ▶, ⊠, ◬, ⛥ — Đakovačka rkt. biskupija, Bisk. ordinarijat. Samostan. — 3 ✙, ✡, 2 ●, 2 ●, ⊕, bogoslovija, ✶, Šk. poliklinika.

Dr. pev., Sokol, 2 gospojinska, 2 sp., Udr. trg. i ind., Savez hrv. obrtnika, Sav. priv. namj., Sloga, Štediša, ✈.

2 ⊕. — **Ind.:** 5 ✳, 2 ♂, 2 △, krečana, pecara žeste, tv. cementa, 2 tv. soda-vode, tv. maslaca, opć. klaonica i tv. leda, elektr. centrala. — 2 ⚒. — 2 kina, 2 ☋, 2 ■. — ☞ 4.

Znam.: Ostaci ruševina iz turskog doba. U Đakovu je živio i pokopan je veliki vladika i biskup Josip Juraj Štrosmajer. Isto tako je pokopan na đakovačkom groblju pjesnik i nar. zast. Luka Botić. Tu se nalazi znamenita katedrala.

⊙→ izvedena je elektrifikacija mjesta.

Gašinci (P. T. Đakovo - 11 km): ☐ 9346 jut., 4 nas., 506 dom., 2267 stan. — 3 ●, ◎.

Gorjani, ✉, ⊶ (T. Đakovo, Viškovci - 7 km): ☐ 10834 jut., 3 nas., 810 dom., 3577 stan. — ✙, 3 ●. — ✈, ◎, ∞. — ✳, △. — ☞ 4. — ⊙→ podignuta je zdrav. stanica i šk. kupatilo.

Krndija (P. Gorjani, T. Đakovo, Širokopolje-Semeljci - 12 km): ☐ 2112 jut., 1 selo, 265 dom., 1345 stan. — ●.

Levanjska Varoš, ✉ (T. Đakovo - 21 km): ☐ 21343 jut., 10 nas., 708 dom., 3626 stan. — ✙, 5 ●. — ◡ Đakov. Breznica. — Šum. ind. — 1 ■. — ☞ 19. III.

Piškorevci, ✉, (T. Đakovo - 2 km): ☐ 5011 jut., 2 nas., 373 dom., 1840 stan. — ✙, 2 ●, 3 ✶.

Punitovci (P. Gorjani, T. Đakovo, Semeljci-Širokopolje - 9 km): ☐ 3697 jut., 3 nas., 331 dom., 1878 stan. — ✙, 2 ●. — ✳ — ◎.

Semeljci, ✉, ⊶ (T. Đakovo, Semeljci-Širokopolje - 5 km): ☐ 12.425 jut., 3 sela, 860 dom., 3950 stan. — ✙, 3 ●, 2 ✶. — Sokol, 2 ✈, ◎, ⚒. **Ind.:** 2 tv. soda-vode, 2 ✳, △. — ☞ 2.

Striživojna (P. T. Vrpolje): ☐ 5753 jut., 1 nas., 350 dom., 1420 stan. — ✙, 2 ●, ✶. — Vodna zadruga, šum. ind., △.

Trnava (P. T. Đakovo - 17 km): ☐ 14357 jut., 7 nas., 627 dom., 3472 stan. — ✙, 5 ●, ✶.

Viškovci (P. T. Đakovo): ☐ 4413 jut., 3 nas., 804 dom., 2242 stan. — 3 ●, ✶.

Vrbica (P. Stari Mikanovci - 5½ km): ☐ 8113 jut., 3 nas., 827 dom., 2355 stan. — ✙, 3 ●, 2 ✶. — ✈, 2 ◎. — ☞ 29. VI.

Vrpolje, ✉, ⛓, ⊶, 🚌: ☐ 6498 jut., 2 nas., 510 dom., 2188 stan. — Zdrav. stanica. — ✙, 2 ●, ✶. — **Dr.:** Sp., ✈. — ⊕ — 2 ◎. — 2 △, ✳. — ☞ 4.

Vuka, ✉, : ☐ 8357 jut., 3 nas., 525 dom., 2185 stan. — 3 ●, ✶. — ∞, ◯. — ☞ 2.

---

15. SREZ ĐURĐEVAC, ✉, ⛓, ⊶.

☐ 609 km², 9 općina, 92 naselja, 11.449 domaćinstava, 58.988 stanovnika.

Sr. načelnik: I. Haraminčić. **Zamjenik:** J. Fajdetić.

Referenti: Dr. F. Rajski (san.), J. Trukenbred i dr. J. Žuškin (vet.), M. Vedriš (šk. nadzornik), ing. V. Višak (agr.).

Član banskog vijeća: Jalžabetić Toma, težak iz Đurđevca.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔): Varaždin. — **Tehnički odjeljak:** Bjelovar. — **Poreska uprava** (⊠): Đurđevac.

Okružni sud (⚖): Bjelovar. **Sreski sud** (◬): Đurđevac.

Crkve: 8 rkt. (✙).

Prosvjeta: 2 građanske (⊷) i 29 osn. škola (●), 6 nar. knj. i čit. (✶). — (Gimnazija u Koprivnici.)

2 **udruženja,** 12 **zadruga.**

Industrija: 5 mlinova (✳), 9 pilana (♂), 3 ciglane (△), 1 tvornica, 2 rudnika (⚒).

Glavni sajam (☞) u Đurđevcu.

Znamenitosti: Stari grad u Đurđevcu.

Općine:

ĐURĐEVAC — ⊙, ✉, ⛓, ⊶, 🚌: ☐ 21.659 jut., 10 nas., 2021 dom., 11.417 stan. △, ▶, ◬, ⊠, ✙ — Šk.: ⊷, 4 ●, žen. zan. — ◎, ✡ — 2 ⊕. — **Ind.:** ⚒, 3 ✳, △, ♂. — ☞ 12.

Ferdinandovac, ✉ (T. Đurđevac, Podr. Kloštar - 14 km): ☐ 8369 jut., 23 nas., 822 dom., 4074 stan. — ✙, ●. — **Zadr.:** ◎, marvog. — ✡ — Pjev. dr. — ☞ 3.

Kalinovac, ✉, : ☐ 6216 jut., 3 nas., 625 dom., 3400 stan. — ✙, ●, ✶. — ◎. — ☞ 3.

Kloštar, ✉, ⊶, 🚌 (T. Bjelovar): ☐ 13.724 jut., 6 nas., 1350 dom., 6257 stan. — ✙, 6 ●. — ∞, ✡ — **Ind.:** 2 ✳, bojadisaona. — ☞ 6.

Molve, ✉ (T. Virje - 6 km): ☐ 7841 jut., 6 nas., 863 dom., 3832 stan. — ✙, 2 ●. — ◎. — ☞ 5.

Pitomača, ✉, ⛓, ⊶, 🚌, 🚌: ☐ 21.158 jut., 13 nas., 2037 dom., 11.984 stan. — ✚, ✙, 6 ●, ⊕, 3 ✶. — **Dr.:** J. S., Pev., Tamb., Radn., Aero-klub, 3 Sp., ✈, Lov., Gost. Suvaledsko. — **Zadr.:** ◎, ✡. — **Ind.:** ✳, 2 ♂, 2 △, ⚒, kopanje kamena »Mignit«. — ☞ 13.

Podravske Sesvete, ✉ (T. Podr. Kloštar - 7 km): ☐ 5040 jut., 4 nas., 773 dom., 4816 stan. — ✙, ●. — **Dr.:** Pev. Šp., ✡, ✈. — ◎, 🚲 — ☞ 2.

Šemovci (P. T. Virje - 5 km): ☐ 6023 jut., 4 sela, 600 dom., 2668 stan. — 2 ●, 2 ◎. — ☞ 30. XI. (u Hampovići).

Virje, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 15.725 jut., 12 nas., 2358 dom., 10.540 stan. — 2 ✙, 🍷, 6 ●, ⓘ, ✱. — **Dr.:** C. K., Muž., 2 Pev., Inv., Soko, 2 Šp., ⚒, 🏇, 8 ○, 2 Zan.; 4 ◎. — ⊕ — **Ind.:** 2 ♂, 2 △, 17 ✳. — 14 🐄. — ☞ 2. — ⊙→ Vatrogasni dom.

---

16. SREZ GAREŠNICA, ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 538 km², 6 općina, 46 naselja, 6402 domaćinstava, 29.995 stanovnika (po vjeri u %: 70 rkt., 30 pravosl.).

Sr. načelnik: I. Natter. **Zamjenik:** M. Gojsilović.

Referenti: Dr. F. Repa (san.), Dr. S. Köhler (vet.), I. Šterk (šk.), M. Kraus (poljopr.).

Član banskog vijeća: Vojković Toma, težak iz Ilov-Klokočevca.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Pakrac. **Poreska uprava** (⊠): Garešnica.

Okružni sud (⚖): Bjelovar. **Sreski sud** (🜲): Garešnica.

Crkve: 11 rkt. (✙), 6 pravosl. (✚), 2 evang. (⊠).

Prosvjeta: 34 osn. škola (●), 3 nar. knj. i čit. (✱). — Škol. nadzornik: Grubišno Polje. — (Gimnazija u Bjelovaru.)

3 **udruženja,** 4 **zadruge.**

Industrija: 4 mlina (✳), 6 pilana (♂), 2 ciglane (△), 1 tvornica.

Izvozi se: drvo, žitarice, domaće životinje.

Glavni sajmovi (☞): u Garešnici i Vel. Zdencima.

Općine:

Berek, ✉ (**T.** 🚂 Bjelovar - 22 km): ☐ 93.469 jut., 15 nas., 1380 dom., 6710 stan. — 9 ●. — ◎ — **Ind.:** ✳, ♂ — ☞ 6. — 🚂.

Garešnica, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 21.452 jut., 16 nas., 1908 dom., 9309 stan. — △, 🜲, ⊠, ✙, 9 ●, ⓘ, ✱. — **Dr.:** ⚒, 🏇, Šp., C. K., Ind., Marvog. udr., ⇄, Sokol. — **Ind.:** ♂, △, ✳. — ☞ 8. — ■.

Hercegovac, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 13.058 jut., 5 nas., 1550 dom., 5108 stan. — 🍷, ✙, 6 ●, ⓘ, ✱ — Marv. udr., Sokol., 🏇. — **Ind.:** ♂, ✳, △. — ☞ 2.

Hrastovac (**P.** Uljanik, **T.** 🚂 Garešnica - 6 km): ☐ 1440 jut., 1 nas., 150 dom., 739 stan. — ⊠, ●.

Veliki Zdenci, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 4828 jut., 1 nas., 280 dom., 1516 stan. — ✚, ●, ✱ — **Dr.:** Sokol, 🏇. — Mljekara. — ☞ 9.

Vukovje, ✉ (**T.** 🚂 Garešnica - 11 km): ☐ 23.834 jut., 12 nas., 1134 dom., 6613 stan. — ✚, 8 ●, 3 ◎. — ☞ 5.

---

17. SREZ GLINA, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 589 km², 8 općina, 70 naselja, 7228 domaćinstava, 44.824 stanovnika.

Sr. načelnik: D. Boltek. **Zamjenik:** T. Domin.

Referenti: Dr. Đ. Sužnjević (san.), Dr. I. Krušić (vet.), J. Živković (šk.), S. Bešlić (poljpr.).

Član banskog vijeća: Štoković Steva, trgovac.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Sisak. — **Gl. od. Fin. Kontrole** (🏛), **poreska uprava** (⊠) i **bolnica** (🛏): Glina.

Okružni sud (⚖): Petrinja. **Sreski sud** (🜲): Glina.

Crkve: 5 rkt. (✙), 5 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 gimnazija, 26 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✱).

11 **zadruga.**

Industrija: 3 mlina (✳), 2 pilane (♂), 3 ciglane (△), 1 rudnik (⚒).

Izvozi se: drvo.

Glavni sajmovi (☞): 16. V. i 21. IX.

Općine:

Bučica (**P.** Pokupsko, **T.** Pisarovina, 🚂 Glina - 20 km): ☐ 8959 jut., 6 nas., 650 dom., 3583 stan. — ✙, 2 ●. — ☞ 8.

GLINA — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 441 jut., 1 nas., 312 dom., 2000 stan. — △, ⊠, 🏛, 🛏, 🜲, Direkcija šuma I. banske imovne općine. Državno uzgajalište. — ✙, ✚ — **Šk.:** real. gimnazija, trg., ◑, ●, ⓘ, ⊹ — **Dr.:** ✱, pjev., trg., ⚒, 🏇, ⇄, lov., C. K. — ○, ◎, △, ■ — 1 kino. — ☞ 2. — ⊙→ Uvedena je elektr. rasvjeta.

Jukinac (**P.** **T.**, 🚂 Glina - 2 km): ☐ 18.862 jut., 16 nas., 1410 dom., 8094 stan. — 4 🍷 — △ — ☞ 2.

Klasnić (**P.** 🚂 Maja - 12 km. **T.** Glina): ☐ 4446 jut., 3 nas., 537 dom., 3490 stan. — ✚, 2 ● — ◎.

Kraljevčani, ✉ (**T.** Sisak, 🚂 - 6 km): ☐ 11.822 jut., 10 nas., 1137 dom., 7820 stan. — 3 ✚, 5 ● — ○, 6 ◎, 2 ∞. — **Ind.:** drva, ⚒, ✳, ♂, △.

Maja, ✉, ⁂ (T. Glina): ☐ 22.805 jut., 14 nas., 1440 dom., 7999 stan. — ✙, 5 ● — ☞ 2.

Mali Gradac, ✉ (**T.** Glina, 🚂 Krajiški Grabovac - 9 km): ☐ 16.640 jut., 9 nas., 959 dom., 6853 stan. — ✚, 4 ●, ✱ — ∞, 2 ◎.

Stankovac (**P.** **T.** 🚂 Glina - 15 km): ☐ 13.244 jut., 11 nas., 783 dom., 4506 stan. — 2 ● — ☞ 4.

---

18. SREZ GOSPIĆ, ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 1105 km², 5 općina, 207 naselja, 6604 domaćinstva, 35.001 stanovnika (po vjeri 45% rkt., 55% pravosl.).

Sr. načelnik: Ivan Horvat.

Referenti: Dr. I. Čanić (san.), N. Rukavina (vet.), F. Jugović (šk.).

Član banskog vijeća: Narandžić Rada, školski nadzornik u penziji.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. **Tehnički odjeljak, Gl. od. fin. kontrole** (🏛), **Poreska** (⊠) i **Katast. uprave, Bolnica** (🛏): Gospić.

Okružni (⚖) i **sreski** (🜲) **sudovi:** Gospić.

Crkve: 14 rkt. (✙), 10 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 gimnazija, učiteljska, 2 građanske (🍷) i 29 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✱).

3 **novčana zavoda** (⊕).

5 **zadruga:** rasadnik.

Glavni sajmovi (☞): 1. i 2. V. i 8., 9. 10. IX. u Gospiću.

Morsko kupalište (≡): Karlobag.

Općine:

GOSPIĆ — ⊙, ✉, ⛪, 🛏, 🚂: ☐ 26.828 jut., 25 nas., 1890 dom., 10.072 stan. — △, Ⓢ, ⚖, ⊠, 🖄, 🛏, 4 ✙, 2 ✚, Dom nar. zdravlja. — Katastarska uprava, Šumska uprava. — **Šk.:** 1 gimnazija, učiteljska, 🎓, ženska stručna, 6 ●, ⓟ, gosp. domaćička, trg., zan., ratarska, 4 ✶, Samostan. — Trg. udr. ❀, ◯, 3 ⊕, 2 ■, 1 kino. — ☞ 2. — ⊙→ Izvršena je elektrifikacija.

Karlobag — ⊙, ✉, ⛪, 🛏, 🚏 (🚂 Gospić - 46 km): ☐ 48.768 jut., 65 nas., 824 dom., 4442 stan. — Šumska uprava, 🛏, 4 ✙, 🎓, 7 ● — ⚓, ≡.

Lički Osik, ✉, 🚂 (T. Gospić): ☐ 28.646 jut., 41 nas., 1216 dom., 6480 stan. — 2 ✚, 2 ✙, 6 ● — ◯.

Medak, ✉, ⛪, 🚂: ☐ 60.076 jut., 35 nas., 1654 dom., 9038 stan. — 5 ✚, 6 ● — ◯, ∞ — **Znam.:** Pećina Čelina, Vuksanova gradina.

Smiljan, ✉ (T. 🚂 Gospić - 9 km): ☐ 27.601 jut., 36 nas., 1020 dom., 4974 stan. — 4 ✙, ✚, 4 ●, 2 ✶ — Rodno mjesto Nikole Tesle.

---

19. SREZ GRAČAC, ✉, ⛪, 🚂.

☐ 1016 km², 5 općina, 150 naselja, 4604 domaćinstva, 27.644 stanovnika.

Sr. načelnik: S. Fundan. **Zamjenik:** M. Stanić. **Referenti:** Dr. M. Đukić (san.), D. Bljajić (vet.), M. Brakus (šk.).

Član banskog vijeća: Mandić Miloš, paroh.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. **Tehnički odjeljak:** Gospić. **Poreska uprava** (⊠) i **Bolnica** (🛏): Gračac.

Okružni sud (Ⓢ): Gospić. **Sreski sud** (⚖): Gračac.

Crkve: 6 rkt. (✙), 8 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 građanska (🎓) i 18 osn. škola (●), 3 nar. knj. i čit. (✶). (Gimnazija u Gospiću.) 10 **udruženja** i **zadruga.**

Industrija: 3 mlina (✳), 1 rudnik (⚒).

Glavni sajmovi (☞): u Gračacu i Lovincu.

Općine:

Bruvno, ✉ (T. 🚂 Gračac - 17 km): ☐ 29.843 jut., 5 nas., 709 dom., 4064 stan. — ✚, 3 ● — 3 ◯.

Gračac, ✉, ⛪, 🚌 (🚂 - 3 km): ☐ 45.137 jut., 34 nas., 1098 dom., 7892 stan. — △, ⚖, ⊠, 🛏, 2 ✙, 3 ✚. — Rudnici bauxita, kijamina i pirita. — ☞ 2.

Lovinac, ✉, ⛪, 🚂: ☐ 46.877 jut., 42 nas., 1424 dom., 7312 stan. — 2 ✙, 5 ● — ☞ 2.

Mazin, ✉ (T. 🚂 Gračac - 25 km): ☐ 14.750 jut., 5 nas., 346 dom., 2028 stan. — ✚, ● — ◯.

Zrmanja Vrelo — Zrmanja, ✉, ⛪, 🚌 (🚂 8 km): ☐ 39.973 jut., 64 nas., 1036 dom., 6348 stan. — 2 ✚, 🎓, 5 ● — 4 ◯.

---

20. SREZ GRUBIŠNO POLJE, ✉, ⛪, 🛏, 🚂.

☐ 422 km², 3 općine, 40 naselja, 4030 domaćinstava, 23.091 stanovnik.

Sr. načelnik: L. Eršeg.

Referenti: Dr. M. Schaeffer (san.), M. Zuber (vet.), J. Čubelić (šk.), ing. J. Frigan (poljopr.), P. Crljenković (politički).

Član banskog vijeća: Spajić Rada, ekonom iz Vel. Barne.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Osijek. **Tehnički odjeljak:** Bjelovar. **Poreska uprava** (⊠): Daruvar.

Okružni sud (Ⓢ): Bjelovar. **Sreski sud** (⚖): Grubišno Polje.

Crkve: 2 rkt. (✙), 5 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 građanska (🎓), 24 osn. škole (●), 1 šegrtska (ⓟ), 3 nar. knj. i čit. (✶). (Gimnazija u Bjelovaru.)

21 **udruženje,** 5 **zadruga.**

Industrija: 2 mlina (✳), 3 pilane (♂), 2 ciglane (△), 2 ind. drva.

Izvoze se: živežne namirnice i drvo.

Glavni sajam (☞): u Grubišnom Polju.

Općine:

Grubišno Polje, ✉, ⛪, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 20.666 jut., 12 nas., 1260 dom., 6955 stanovnika. — △, 🖄, ⚖, ✙, ✚, 🎓, 6 ●, ⓟ, 2 ✶ — **Dr.:** C. K., dobr., dobrotv., trg., zan., Sokol, ⚓, 2 ✈ — ◯, 2 ⊕ — **Ind.:** △, ✳, ♂ — ☞ 10.

Ivanovo Selo, ✉ (🚂 Bastaji - 7 km): ☐ 19.750 jut., 9 nas., 741 dom., 5131 stan. — 5 ●, ✈, ❀. ☞ 6.

Veliki Grđevac, ✉, ⛪, 🛏, 🚂: 32.858 jut., 13 nas., 2029 dom., 10.558 stan. — ✙, ✚, 12 ●, ✶ — Sokol, ⚓ — **Zadr.:** 4 ◯, marv. — ☞ 2.

---

21. SREZ IVANEC, ✉, ⛪, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 312 km², 3 općine, 93 naselja, 7410 dom., 46.650 stanovnika (po vjeri 99% rkt.).

Sr. načelnik: B. Pajić. **Zamjenik:** I. Knezović. **Referenti:** Dr. M. Spiller (san.), A. Curilović (vet.), B. Borovečki (šk.), ing. T. Slavić (poljopr.), S. Kanoti (šum.), I. Klarić (nadz. puteva).

Član banskog vijeća: Matica Pavao, župnik iz Badnje.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Varaždin. **Tehnički odjeljak i Poreska uprava** (⊠): Varaždin.

Sanatorij u Klenovniku.

Okružni sud (Ⓢ): Varaždin. **Sreski sud** (⚖): Ivanec.

Crkve: 9 rkt. (✙).

Prosvjeta: 1 građanska (🎓) i 18 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✶). — (Gimnazija u Varaždinu.)

Školski nadzornik: Krapina.

1 **udruženje,** 7 **zadruga.**

Industrija: 2 kamenoloma, 3 ugljenokopa (⚒), 51 mlin (✳), 5 pilana (♂), 2 ciglane (△), 2 tvorn.

Glavni sajam (☞): 28. X. u Ivancu.

Općine:

Bednja, ✉ (T. 🚂 Lepoglava - 7 km): ☐ 16.000 jut., 27 nas., 2028 dom., 12.900 stan. — ✙, 6 ●, domaćički kurz. — Agr. z., ♂ (u Trakošćanu). — ☞ 4.

Ivanec, ✉, ⛪, 🛏, 🚂: ☐ 22.640 jut., 42 nas., 2982 dom., 18.750 stan. — △, ⚖, ✙, 7 ●, 2 ✶, pjev. dr., 2 ✈, ❀, ⚒ — Muški kazneni zavod u Lepoglavi. — ☞ 10. — ⊙→ Javni bunari, vodovod i elektrika.

Maruševec, ✉, 🛏 (🚂 Cerje Tužno - 6 km): ☐ 14.972 jut., 24 nas., 2400 dom., 15.000 stan. — ✙, 5 🏫, agr. z., ugljenik Ladanje Donje. — Grad. ind. »Dom« d. d. u Cerju. — ☞ 7.

22. SREZ JASTREBARSKO, ✉, 🏭, 🛏, 🚂.

☐ 605 km², 11 općina, 261 naselje, 7872 dom., 40.036 stanovnika (po vjeri 84% rkt., 16% grkokt.).

Sr. načelnik: M. Grubić. **Zamjenik:** B. Guteša.

Referenti: Dr. B. Davila (san.), S. Majhofer (vet.), I. Kirin (poljopr.), J. Biondić (šum.), inž. Lončar (šum. pripr.).

Član banskog vijeća: Banković dr. Ivan, advokat.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Karlovac. **Poreska uprava** (⊠): Jastrebarsko.

Okružni sud (⚖): Zagreb. **Sreski sud** (🜲): Jastrebarsko.

Crkve: 24 rkt. (✙), 9 grkokat. (✝).

Prosvjeta: 31 osn. škola (🏫), 2 nar. knj. i čit. (✱). — (Gimnazija u Karlovcu.)

10 **gospodarskih udruženja**(◯), 2 **zadruge.**

Industrija: 1 tvornica, 6 mlinova (✳), 6 pilana (♂), 1 ciglana (△), 2 elektr. centrale. — Rasadnik.

Izvozi se: vino, živo blago, svinje, riba, mlijeko, drvo: gorivo i tehničko.

Glavni sajam (☞): u Jastrebarskom.

Općine:

Cvetković (P. T., 🚂 Jastrebarsko): ☐ 6626 jut., 3 nas., 409 dom., 1962 stan. — 2 🏫 — 🏍.

Gornji Desinec (P. T., 🚂 Jastrebarsko - 4.8 km): ☐ 7939 jut., 15 nas., 733 dom., 3538 stan. — 2 🏫 — 🏍 — ◯, vin. zadr., 5 ✳, ■ — Tvornica opeka u Reki.

JASTREBARSKO — ⊙, ✉, 🏭, 🛏, 🚂: ☐ 3313 jut., 205 dom., 1521 stan. — △ ⊠, 🜲, ✙, 🏫, ◯, ✱. — Dr.: pjev., planin., obrtno, lov., J. S., 🏍. **Zadr.:** obrt. i radn. — 2 ⊕, 2 ■, ♂ — 3 🏘, 1 kino. — Starinski dvorac grofa Erdödija.

Kalje, ✉ (**T.** Krašić, 🚂 Jastrebarsko - 40 km): ☐ 22.054 jut., 55 nas., 1072 dom., 5068 stan. — ✙, 4 grkokat. župe, 8 🏫 — ◯ — ☞ 4.

Klinčaselo, 🛏 (**P. T.** 🚂 Zdenčina): ☐ 13.547 jut., 14 nas., 477 dom., 3677 stan. — 3 🏫, 2 ◯ — ☞ 4.

Krašić, ✉, 🏭, 🛏 (🚂 Jastrebarsko - 16 km): ☐ 13.050 jut., 36 nas., 1282 dom., 8424 stan. — ✙, 4 🏫 — ◯ — 🏍.

Petrovina, ✉, 🛏 (**T.** 🚂 Jastrebarsko - 8 km): ☐ 7215 jut., 15 nas., 704 dom., 2973 stan. — ✙, 3 🏫, ✱ — 🏍 — 2 ◯, ✳ — ☞ 9.

Radatovići, ✉ (**T.** Suhor, 🚂 Metlika - 14 km): ☐ 6923 jut., 26 nas., 420 dom., 1864 stan. — 2 grkokat. župe (✝), 2 🏫.

Sošice, ✉ (🚂 Metlika - 6 km): ☐ 11.447 jut., 35 nas., 965 dom., 3928 stan. — ✙, 2 grkokat. župe, 3 🏫 — ☞ 4. — 🚌.

Sveta Jana, ✉ (**T.** 🚂 Jastrebarsko - 9.5 km): ☐ 5870 jut., 18 nas., 742 dom., 2962 stan. — ✙, 🏫, ✱, 🏍.

Vivodina, ✉ (**T.** Karlovac, 🚂 Kamanje - 6 km): ☐ 7031 jut., 44 nas., 863 dom., 4119 stan. — 2 ✙, 2 🏫 — ☞ 2.

23. SREZ KARLOVAC, ✉, 🏭, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 581 km², 8 općina, 112 naselja, 6668 domaćinstava, 38.833 stanovnika.

Sr. načelnik: J. Bogdanović. **Podnačelnik:** Z. Martinić.

Referenti: Dr. B. Bival (san.), J. Koch (vet.), I. Pavelić (šk.), M. Sabolović (poljopr.), M. Ristić (šumar.), V. Stambolija (vojni), A. Horvatović (putn.).

Član banskog vijeća: Šafar Jože, težak iz Rečice.

Nadležnost: Tehnički odjeljak, Gl. od. fin. kontrole (🏛), **Poreska** (⊠) i **Katast. uprave, Sanatorium:** Karlovac. **Bolnice** (🛏): Karlovac i Duga Resa.

Okružni sud (⚖): Zagreb. **Sreski sud** (🜲): Karlovac.

Crkve: 4 rkt. (✙).

Prosvjeta: 1 gimnazija, učiteljska, 1 građanska (🎓) i 33 osn. škole (🏫), 5 nar. knj. i čit. (✱).

3 **udruženja**, 2 **zadruge.**

Industrija: 3 mlina (✳), 1 pilana (♂), 1 ciglana (△), 1 tekstilna tvornica.

Općine:

Draganići — Petaki, ✉, 🏭 (🚂 Lazina - 2 km): ☐ 15.405 jut., 17 nas., 704 dom., 5092 stan. — ✙, 🏫, ◯, ✱, △ — Ind. drva »Slavonija« d. d. — ☞ 3.

Duga Resa, ✉, 🏭, 🛏, 🚂: ☐ 6584 jut., 17 nas., 472 dom., 3835 stan. — 🛏, 3 🏫, ✱ — Tekstilna tvornica. — 1 kino. — Provedena je elektrifikacija mjesta.

Jaškovo — Mali Erjavac, ✉ (🚂 Mahično - 4 km): ☐ 11.531 jut., 37 nas., 842 dom., 4463 stan. — 3 🏫.

Netretić, ✉ (**T.** 🚂 Karlovac - 16 km): ☐ 23.072 jut., 44 nas., 1449 dom., 8693 stan. — ✙, 6 🏫, ◯ — ☞ 2.

Ozalj, ✉, 🚂 (**T.** Karlovac): ☐ 8641 jut., 24 nas., 888 dom., 4286 stan. — 3 🏫 — ☞ 7.

Rečica, ✉, 🚂 (**T.** Sisak): ☐ 14.500 jut., 11 nas., 671 dom., 4804 stan. — ✙, 2 🏫 — ◯ — **Ind.:** ✳, ♂, elektr. centrala.

Ribnik, ✉ (🚂 Bubnjarci - 9 km): ☐ 17.935 jut., 50 nas., 1282 dom., 6046 stan. — 6 🏫 — 3 🏍. ☞ 3.

Šišljavić (P. T. 🚂 Rečica - 11 km): ☐ 3365 jut., 1 nas., 360 dom., 1614 stan. — ✙, 🏫 — ◯ — **Ind.:** drvna, 2 ✳ — 🜲 — ☞ 4.

24. SREZ KASTAV, ✉, 🏭, 🛏.

☐ 85 km², 1 općina, 17 naselja, 2176 domaćinstava, 11.039 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: Dr. M. Tomašić. **Zamjenik:** I. Skalamera.

Referenti: Dr. K. Dabović (san.), M. Rajšp (vet.), A. Trinajstić (šk.).

Član banskog vijeća: Spinčić Vjekoslav, profesor.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. **Tehnički odjeljak:** Sušak. **Gl. od. fin. kontrole** (🏛): Zamet. **Poreska uprava** (⊠): Sušak.

Okružni sud (⚖): Šibenik. **Sreski sud** (🜲): Kastav.

Crkve: 6 rkt. (✠).
Prosvjeta: 1 građanska (●), 10 osn. škola (●), 5 nar. knj. i čit. (✱). — (Gimnazija i školski nadzornik u Sušaku.)
4 **zadruge.**
Industrija: 2 mlina (✳). Izvozi se: drvo, ugljen.
Glavni sajam (☞): 1. nedjelja u Kastvu.

Općina:

Kastav, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Sušak - 26 km): ❑ 80 km², 17 nas., 2176 dom., 11.039 stan. — △, ⧋ — ✠, ●, 2 ◑, 10 ●, 5 ✱. **Dr.:** C. K., 2 čin., 13 dobr., gost., inv., J. S., J. M., lov., 2 muz., 5 pev., 5 tamb., radn., ⇄ — ⓘ, ∞ — 2 ✳, vađenje pijeska. — 3 ⚒ — ☞ 1.
Primjedba: Uredbom od 22. januara 1930. opštini Kastav prisajedinjena je teritorija koja je sporazumom u Rimu od 27. januara 1925. g. pripala našoj državi.

---

25. SREZ KLANJEC, ✉, ⁂, 🛏.

❑ 208 km², 7 općina, 105 naselja, 5783 domaćinstvo, 27.829 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).
Sr. načelnik: Petar Žderić. — **Zamjenik:** Z. Kajnik.
Referenti: Dr. L. Horvatin (san.), I. Lukačić (vet.).
Član banskog vijeća: Lončar Stanko, zemljoradnik iz Velinaca.
Nadležnost: Tehnički odjeljak: Zagreb. **Poreska uprava** (⊠): Krapina.
Okružni sud (⚖): Varaždin. **Sreski sud** (⧋): Klanjec.
Crkve: 9 rkt. (✠).
Prosvjeta: 1 građanska (●) i 12 osn. škola (●). — (Gimnazija u Varaždinu.)
2 **udruženja,** 3 **zadruge.**
Industrija: 1 mlin (✳), 1 pilana (♂).
Izvozi se: vino.

Općine:

U svima općinama osim opć. Luka, autobusni saobraćaj (🚌).

Dubravica, ✉ (T. Klanjec, 🚂 Pušča Bistra - 12 km): ❑ 3133 jut., 8 nas., 337 dom., 1906 stan. — ●. — 2 🖉. — ☞ 7.
KLANJEC — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚌 (🚂 Vel. Trgovišće - 16 km): ❑ 5134 jut., 22 nas., 868. dom., 4568 stan. — △, ⧋ — ✠, ●, 2 ●, ✱ — ⁂, ⓘ, ∞. — ♂, kamenolom. — Autob. dr. — ☞ 8.
Kraljevec na Sutli, ✉ (🚂 Pušča Bistra - 15 km): ❑ 3884 jut., 7 nas., 834 dom., 2569 stan. — ✠, ●, ✱ — ☞ 4.
Luka, 🚂 (**P. T.** Vel. Trgovišće): ❑ 2992 jut., 5 nas., 420 dom., 1896 stan. — ✠, ● — ☞ 10.
Tuhelj, ✉ (T. Klanjec, 🚂 Veliko Trgovišće - 13 km): ❑ 5650 jut., 16 nas., 921 dom., 4823 stan. — ✠, ●, ⓘ, vinogr. zadr. — ☞ 5.
Veliko Trgovišće, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ❑ 9440 jut., 19 nas., 1343 dom., 7298 stan. — ✠, 3 ● — ☞ 6.
Zagorska sela, ✉ (T. Klanjec, 🚂 Veliko Trgovišće - 27 km): ❑ 5871 jut., 18 nas., 1060 dom., 4769 stan. — ✠, 3 ●, ✱ — ☞ 6.

---

26. SREZ KOPRIVNICA, ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

❑ 471 km², 7 općina, 59 naselja, 7057 domaćinstava, 33.206 stanovnika (po vjeri 85% rkt., 15% pravosl.).
Sr. načelnik: J. Kovačić.
Referenti: Dr. B. Šešerin (san.), Dr. E. Mrkovička i Stj. Kovačević (vet.), F. Gold (šk.), A. Kurjaković (poljopr.), J. Franješ (šum.), J. Štampar i I. Kralj (kanc. čin.).
Član banskog vijeća: Dombaj Pavao, težak iz Drnja.
Nadležnost: Okružni inespektorat (◔): Varaždin. **Tehnički odjeljak:** Bjelovar. **Gl. od. fin. kontrole** (🗀), **Poreska uprava** (⊠), **Katast. uprava, Carinarnica i Bolnica** (🛏): Koprivnica.
Okružni sud (⚖): Bjelovar. **Sreski sud** (⧋): Koprivnica.
Prosvjeta: 1 gimnazija, 22 osn. škole (●), 5 nar. knj. i čit. (✱).
5 **udruženja,** 22 **zadruge.**
Industrija: 22 mlina (✳), 3 pilane (♂), 2 ciglane (△), 1 tvornica.
Izvozi se: stoka, jaja, perad i žitarice.
Znamenitosti: Ostaci starog doba.

Općine:

Drnje, ✉, ⁂, 🚂: ❑ 10.125 jut., 4 nas., 869 dom., 4864 stan. — 3 ●. — **Dr.:** Sokol, 🖉 — ☞ 23. IV.
Gola, ✉, 🚂 (T. Drnje): ❑ 7934 jut., 5 nas., 863 dom., 4559 stan. — ✠, 2 ●, ✱, ⓘ. Tvorn. soda-vode. — ☞ 3.
Hlebine, ✉ (T. 🚂 Drnje - 10 km): ❑ 5270 jut., 1 nas., 579 dom., 2750 stan. — ✠, ●, ✱ — ✳ — ⓘ — ☞ 15. VI.
Novigrad Podravski, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ❑ 15.657 jut., 10 nas., 1800 dom., 6934 stan. — ✠, 4 ●, ✱, ✳, ⁂ — **Zadr.:** ⓘ, marvog. — 2 ✳, △ — ☞ 5. — ⊙→ Osnovan je park. — ➳ Prof. Blaž Mader.
Peteranec (P. T., 🚂 Drnje - 3 km): ❑ 4745 jut., 2 sela, 570 dom., 2674 stan. — ✠, ●, ✱. — **Dr.:** ✳, 2 šp., šahovski klub, 🖉 — **Zadr.:** ⓘ, marvog. — ✳ — Peteranec je rodno mjesto pjesnika Frana Galovića i poznatog Ilirca Tome Blažeka.
Sokolovac, ✉ (🚂 Lepavina - 3 km): ❑ 34.600 jut., 34 nas., 2079 dom., 9500 stan. — 8 ●, 2 ⓘ — ☞ 6.
Ždala (P. Gola, T. Drnje, 🚂 Koprivnica - 36 km): ❑ 5831 jut., 2 nas., 297 dom., 1550 stan. — ✠, ●, ✱ — 🖉 — ⓘ.

---

27. SREZ KORENICA, ✉, ⁂, 🛏.

❑ 696 km², 5 općina, 63 naselja, 4158 domaćinstava, 26.048 stanovnika.
Sr. načelnik: M. Kovačević; G. Jerković, pristav.
Referenti: Dr. Komar (san.), A. Mokos (vet.), M. Grozdanić (šk.), ing. Bogdanov (poljopr.).
Član banskog vijeća: Orlić Steva, pretsjednik opštine.
Nadležnost: Okr. inspektorat (◔): Ogulin. — **Tehnički odjeljak i Gl. od. Fin. kontrole** (🗀): Gospić. — **Poreska uprava** (⊠): Korenica.

Okružni sud (⚖): Gospić. **Sreski sudovi** (⚖): Korenica (K), Ličko Petrovo Selo (PS).
Crkve: 7 rkt. (✠), 11 pravosl. (✚).
Prosvjeta: 19 osn. škola (●), 4 nar. knj., 2 čit. (✱), 1 gimnazija.
4 udruženja, 1 zadruga.
Industrija: 52 mlina (✳), 11 pilana (♂).
Izvozi se: stoka i drvo.
Znamenitosti: Plitvička jezera, Laudonov gaj, ruševine blizu Korenice.

Općine:

Bunić, ✉, ⁂ (🚂 Lički Osik - 24 km): ☐ 41.080 jut., 12 nas., 1215 dom., 6679 stan. — (⚖ K.) — ✠, ✚, 6 ● — ✳.

Korenica, ✉, ⁂, 🛏, 🚌 (🚂 Vrhovine - 30 km): ☐ 37.947 jut., 27 nas., 1173 dom., 8617 stan. — △, ⊠, ⚖ — ✠, ✚. — **Šk.:** real. gimn., 4 ●, ✱ — ☞ 3. — U blizini su: razvaline Mrsinj-grada i kula Prozorina, pod kojom je g. 1520. poginuo ban Petar Berislavić, a god. 1655. ban P. Prinjski potukao Turke.

Ličko Petrovo selo, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Bihać - 17 km): ☐ 14.929 jut., 5 nas., 765 dom., 4512 stan. — ⚖, ✚, 2 ●, ✱.

Plitvička Jezera, ✉, ⁂, 🛏, 🚌 (🚂 Vrhovine - 23 km): 15 nas., 220 dom., 2495 stan. — (⚖ P. S.), 3 ●. — ⇄, Ⓢ Subalpinsko ljetovalište sa prirodnim krasotama. 13 jezera jedno ispod drugoga, a spojena slapovima (30 do 40 m visine). — Odmaralište i oporavilište za nerve, umor, organe za disanje i rekonvalescente. — Kupanje, veslanje i ribarenje za jezerima. — Turistika. — Sezona cijelog ljeta. — 1 ■.

Zavalje, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Bihać - 5.8 km) 🚌: ☐ 18.265 jut., 5 nas., 660 dom., 3357 stan. — (⚖ P. S.), ✠, 3 ●, ✱.

---

28. SREZ KOSTAJNICA, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 506 km², 7 općina, 46 naselja, 5542 domaćinstva, 30.311 stanovnika.

Sr. načelnik: Petar Šerović. — **Zamjenik:** A. Milanić.

Referenti: Dr. V. Barić (san.), Ž. Dragojlović (vet.), Zec (šk.), R. Batalo.

Član banskog vijeća: Kačar Nikola, težak iz Crvenog Boka.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Sisak. **Poreska uprava** (⊠): Petrinja.

Okružni sud ⚖(): Petrinja. **Sreski sud** (⚖): Kostajnica.

Crkve: 2 rkt. (✠), 12 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 23 osn. škole (●), 4 nar. knj. i čit. (✱). Gimnazija u Sisku, 1 građanska (-●-). — Školski nadzornik: Petrinja.

3 udruženja, 8 zadruga.

Industrija: 2 ugljenokopa (⚒), 3 mlina (✳), 1 pilana (♂), tvornica kože.

Izvozi se: drvo.

Glavni sajam (☞): 26. VII.

Znamenitosti: Frankopanska gradina u Vasiljnici.

Općine:

Bobovac, ✉ (**T.** 🚂 Sunja - 14½ km): ☐ 2940 jut., 1 nas., 260 dom., 1564 stan. — ●, ✱. — **Dr.:** Sokol, 🏇. — ⓘ, ∞. — 3 ✳.

Crkveni Bok, ✉ (🚂 Šaš - 12 km): ☐ 8111 jut., 3 nas., 650 dom., 3578 stan. — ✠, 2 ●, ✱ — 2 ⓘ.

Dubica — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 - 4½ km): ☐ 22.771 jut., 6 nas., 1382 dom., 6971 stan. — ✠, ✚, 5 ●, ✱. — ♂ — ☞ 3. — ⌗.

KOSTAJNICA — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 2665 jut., 476 dom., 1872 stan. — △, ⚖, ✠, ✚. — **Šk.:** grad. (-●-), ž. stručna, ●, ⊙, ✱, ⌗. — Trg.: 🚲. — ⓘ, šumarija. — 3 ⊕. — Tvornica kože. — 1 kino. — ☞ 4. — Franjev. samostan. — Napoleonov most vodi na stari grad.

Majur, ✉ (**T.** Kostajnica), 🚂: ☐ 15.810 jut., 13 nas., 1066 dom., 5662 stan. — 7 ●.

Mečenčani, ✉ (**T.** 🚂 Majur - 9 km): ☐ 18.378 jut., 11 nas., 808 dom., 4664 stan. — ✚, 4 ● — ⓘ. — ➳ S. Milojević (nač.), P. Dabić (bilj.).

Staza, ✉, 🚂: ☐ 16.364 jut., 12 nas., 900 dom., 6130 stan. — 3 ●. — **Zadr.:** ⓘ, ∞. — Inv. udr. — ⊙→ Izgrađena opć. cesta Slovinci—Kostajnica.

---

29. SREZ KRAPINA, ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 230 km², 6 općina, 101 naselje, 5849 domaćinstva, 32.325 stanovnika (po vjeri 97% rkt.).

Sr. načelnik: Dr. M. Cukar. **Zamjenik:** M. Prešić.

Referenti: Dr. M. Crkvenac (san.), J. Bubanić (vet.), M. Bakliža (šk.), ing. Iv. Šuštar (šum.).

Član banskog vijeća: Majsec Franjo, težak iz Štrucljeva.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Zagreb. **Gl. od. Fin. kontrole** (🏛), **Poreska uprava** (⊠), **Bolnica** (🛏) i **Sanatorium:** Krapina.

Okružni sud (⚖): Varaždin. **Sreski sud** (⚖): Krapina.

Crkve: 7 rkt. (✠).

Prosvjeta: 1 građanska (-●-) i 10 osn. škola (●), 5 nar. knj. i čit. (✱). — (Gimnazija u Varaždinu.)

9 udruženja, 10 zadruga.

Industrija: 1 mlin (✳); 4 tvornice: štapova, tekstilna, cipela i hem. proizvoda.

Izvozi se: vino.

Glavni sajam (☞): Martinski u Krapini.

Znamenitosti: Lječilište (◡), rodno mjesto Ljudevita Gaja, mjesto gdje je nađen Krapinski pračovjek, stari grad.

Općine:

Đurmanec (**P. T.** 🚂 Krapina - 5 km): ☐ 14.268 jut., 18 nas., 1263 dom., 7448 stan. — 3 ●, 2 ind. — ☞ 2.

KRAPINA — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 4226 jut., 16 nas., 960 dom., 4688 stan. — △, ⊠, 🏛, ⚖ — 🛏 sanatorium, šk. polikl. — ✠ — **Šk.:** -●-, ●, ⓘ, ž. struč. šk. (◑). — ✱. — **Udr.:** obrtna sloga. — **Dr.:** 🏇, obrtno, čižmarsko, piev., trg. — **Zadr.:** ∞, zidar., tesar., 4 ⊕. **Ind.:** Ugljenokopno d. d., krečana; tvornice: tekstilna, štapova, cipela, hem. proizvoda. —

2 ⚒ — 2 ■ — ⌓ (vis. 203 m) — ☞ 11. — **Znam.:** zidovi starog grada, špilja »Pivnica«, dvor Keglevića, zgrada poglavarstva. (Istorijat vidi u III. sv., str. 587.)

Petrovsko (P. T., Krapina - 4 km): ☐ 5087 jut., 15 nas., 1073 dom., 5518 stan. — ✙, 2 ●, ✶, — ∞. — ⊙ Sagrađeni su betonski mostovi na potocima.

Radoboj (P. T., Krapina - 9 km): ☐ 3560 jut., 5 nas., 474 dom., 2870 stan. — ✙, ● — ⓘ — Ugljenokop. — ☞ 3.

Zabok, ✉, ⁂, ⊶, : ☐ 3858 jut., 13 nas., 701 dom., 3833 stan. — ✙, ● — ⁄ — ⓘ, ∞ — ☞ 4.

Začretje, ✉, ⊶, (T. Zabok): ☐ 8942 jut., 24 nas., 1378 dom., 7533 stan. — ✙, 2 ●, ✶ — ○, ⁄, 2 ∞, marvog. zadr. — ☞ 9. — ⊙ Načinjen je arteški bunar.

---

30. SREZ KRIŽEVCI, ✉, ⁂, ⊶, .

☐ 755 km², 7 općina, 217 naselja, 10.733 domaćinstva, 52.714 stanovnika (po vjeri 90% rkt., 4% pravosl.).

Sr. načelnik: B. Drenovac. **Zamjenik:** Z. Abram.

Referenti: Dr. Ž. Šugl (san.), F. Vidović (vet.), F. Mihelčić (šk.), ing. M. Kren (poljopr.).

Član banskog vijeća: Horvat Šimun, posjednik.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔): Varaždin. — **Tehnički odjeljak:** Zagreb. **Poreska uprava** (⊠): Križevci.

Okružni sud (⚖): Bjelovar. **Sreski sud** (△): Križevci.

Crkve: 17 rkt. (✙), 13 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 gimnazija, 30 osn. škola (●), 5 nar. knj. i čit. (✶).

7 **udruženja**, 7 **zadruga.**

Industrija: ugljenokop (⚒), 8 mlinova (✳), 3 ciglane (△), 1 tvornica, 2 rasadnika (u Križevcima i Lovrečini), 2 pilane (♂).

Izvozi se: vino, svinje, marva i žitarice.

Glavni sajam (☞): u Vrbovcu.

Znamenitosti: grad Vrbovec gdje je rođen Petar Zrinjski.

Općine:

Gradec, ✉, ⁂, ⊶, : ☐ 6466 jut., 9 nas., 571 dom., 2648 stan. — ✙, 2 ● — ✳ — ☞ 5. — Nadbiskupski dvor.

Raven, ✉, ⊶ (Križevci): ☐ 18.476 jut., 39 nas., 1228 dom., 6750 stan. — ✙, 3 ●, ⓘ, 2 ✳ — ☞ 2.

Sv. Ivan Žabno, ✉, ⊶, : ☐ 21.351 jut., 26 nas., 1800 dom., 7800 stan. — ✙, 4 ●. **Dr.:** 4 ⁄, pjev., 2 ✖. — ⓘ — **Ind.:** ✳, 2 △, tvorn. opeka. — ☞ 12.

Sv. Petar Čvrstec (P. T. Križevci, Sv. Ivan Žabno - 9 km): 2 nas., 420 dom., 2000 stan. — ✙, ●, ⓘ, ✳.

Sv. Petar Orehovec, ✉ (T. Gornja Rijeka, Križevci - 12 km): ☐ 19.828 jut., 41 nas., 1841 dom., 9555 stan. — ✙, 4 ● — ✳ — Drveni ugljen. — ☞ 4. — Ruševine grada, »Kalnik«.

Vojakovac, ✉, (T. Križevci - 10 km): ☐ 28.265 jut., 33 nas., 1845 dom., 8362 stan. — ✚, 6 ●. — Šum. ind. — ⓘ 11.

Vrbovec, ✉, ⁂, ⊶, : ☐ 34.805 jut., 62 nas., 2764 dom., 15.095 stan. — ✙, 9 ●. — **Dr.:** ⁄, pjev. — **Zadr.:** obrtna, marvog., ○, ∞, ⊕. — **Ind.:** △, 2 ♂, 2 ✳. — Kino. — ☞ 12. Stara kula iz doba Zrinjskog.

---

31. SREZ KRK, ✉, ⁂, ⊶, .

☐ 428 km², 7 općina, 67 naselja, 6687 domaćinstava, 23.229 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: N. Zoković. — **Zamjenik:** F. Ivančić.

Referenti: Dr. V. Stanić (san.), I. Banovac (vet.), F. Gapit (šk.), J. Biondić (šum.), V. Peroš (polj.).

Član banskog vijeća: Trinajstić dr. Dinko, advokat iz Vrbnika.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔): Ogulin. — **Tehnički odjeljak:** Sušak. — **Gl. od. Fin. kontrole** (▭): Krk. — **Poreska uprava** (⊠): Krk. — **Carinarnica:** Krk.

Zemaljski sud (⚖): Šibenik. **Sreski sud** (△): Krk.

Crkve: 22 rkt. (✙).

Prosvjeta: 1 gimnazija, 1 građanska (⊷) i 25 osn. škola (●), 10 nar. knj. i čit. (✶).

16 **udruženja**, 10 **zadruga.**

Industrija: 1 mlin (✳), 2 tvornice leda i 1 tvornica tjestenina. — Šumski rasadnik u Baški.

Izvozi se: drvo, smokve, vuna.

Glavni sajam (☞): 10. VIII. u Krku.

Znamenitosti: Frankopanska kula u Krku i Omišlju. — Ploča kralja Zvonimira u Baški.

Morska kupališta (≡): Aleksandrovo, Baška, Krk, Malinska, Omišalj, Šilo, Vrbnik.

Primjedba. Općine Rab, Pag i Novalja prema zakonu od 12. jula 1930. — unišli su u sastav novo obrazovanog sreza Rapskog.

Općine:

Aleksandrovo — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, : ☐ 46212 ha, 7 nas., 966 dom., 3314 stan. — ✙, 2 ●, ○, 2 ✶. — **Dr.:** ✳, ○, Gosp.-Trg., ⇄, J. Š., Soko. — ⓘ. — 2 ⊕. — **Ind.:** Tvorn. tjestenina, tvorn. leda, mlin (✳). — Kupališno povjerenstvo. — ≡, 2 ■, 7 gostiona, elektr. rasvjeta. — ☞ 13. VI.

Baška — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, : ☐ 1139 ha, 6 nas., 1700 dom., 3692 stan. — 3 ✙. — **Šk.:** ⊷, ž. stručna, 4 ●, 2 zabav., ✶. — Glazb i pjev. dr., Sokol. **Zadr.:** vin., konzumna. — ⊕. Aluminijeva rudača. — ≡ (pješčana plaža od 1600 m). — Nar. dom sa konc. dvoranom, 2 ⌓, 6 ■, 6 vila, 5 pensiona, 5 kolonija za ljetni boravak. — Ribolov, sp. — **Znam.:** Ruševine grada Korinta, Skoplja, Njivice; znamenita opatovina Sv. Lucije sa pločom Kralja Zvonimira; mozaiki uz obalu (vidi III. sv., str. 538.). — ⊙ Električna centrala i vodovod.

Dobrinj — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Šilo - 5 km): ☐ 5503 ha, 20 nas., 1039 dom., 4500 stan. — ✙, 6 ●, ○, 2 ✶. — ⊕. — Kupališno povjerenstvo. — ⊙ Pošumljene su »Glavičine« i »Konjska«. — ⊷ N. Kirinčić (nač.), J. Kirinčić (bilj.).

Dubašnica — Bogovići (**P. T.** Malinska): ☐ 6303 ha, 27 nas., 845 dom., 2808 stan. — ✠, 3 ●, ✶. — ⊕. — 2 ⚷. — ≡, 4 ■.

KRK — ⊙, ✉, ▦, ⊶, ⚷: ☐ 1929 ha, 6 nas., 480 dom., 2800 stan. — △, ▲, ◬, ⊠, ⊏, carinarnica; biskupija, franjev. i benedikt. samostan. — ✠. — **Šk.:** real. gimn., ž. stručna, dječji internat, 3 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, Sokol, J. S., J. M., žensko, za podup. đaka, trg.-obrt. udruž. — **Zadr.:** ○, ⊶. — ⊕. — ☞ 10. VIII. — ≡, 2 ■, 2 ✕. — ⊙→ Provedena je elektrifikacija grada. — ⊶→ Dr. O. Brovet, H. Rajčić, — (Vidi III. sv. Almanaha, str. 589.)

Omišalj — ⊙, ✉, ▦, ⊶, ⚷: ☐ 4977 ha, 5 nas., 775 dom., 2081 stan. — ✠, 3 ●, košaračka šk. — ✶ — **Dr.:** Dobrotv., Sokol. — **Zadr.:** ○, ○○. — ⊕ — Elektr. centrala, vodovod, autogaraža. — ⛭, ≡. — **Znam.:** Ostaci rimskog grada Fulfiniuma. — (Vidi III. sv. Almanaha, str. 611.)

Vrbnik — ⊙, ✉, ▦, ⊶, ⚷: ☐ 6825 ha, 6 nas., 762 dom., 4116 stan. — ✠. — **Šk.:** ◒, ◑, 3 ●, ○. — 2 ✶. — **Dr.:** Sokol, lov., ✶, žensko, radn., J. S., J. M. — **Zadr.:** Vin., ○, ○○, ⊶. — ⊕. — Vitezićev Dom za podupr. đaka. — ☞ 24. VI. — ≡. — Frankopanska gradina. — ⊙→ Pošumljivanje kraja i izgradnja kupališta. — ⊶→ Dr. D. Trinajstić.

---

32. SREZ KUTINA, ✉, ▦, ⊶, 🚂.

☐ 503 km², 3 općine, 36 naselja, 5691 domaćinstvo, 31.629 stanovnika (po vjeri u % 92 rkt., 6 pravosl.).

Sr. načelnik: Ć. Poklukar. **Zamjenik:** R. Defranca.

Referenti: Dr. A. Pazdera (san.), Dr. L. Brozović (vet.), L. Korade (šk.), ing. Petrak (šum.), Radić B. (agr.).

Član banskog vijeća: Tudović Ivan, težak iz Strušaca.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Pakrac. **Poreska uprava** (⊠): Kutina.

Oružni sud (⚖): Bjelovar. **Sreski sud** (◬): Kutina.

Crkve: 5 rkt. (✠), 1 pravosl. (✙).

Prosvjeta: gimnazija u Sisku, 1 građanska (◒), i 17 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✶). — Školski nadzornik: Novska.

6 **zadruga.**

Industrija: 1 tvornica, 7 mlinova (✳), 4 pilane (⚷), 5 ciglane (△).

Izvozi se: drvo.

Glavni sajam (☞): na sv. Alojzija u Popovači.

Znam.: Ostaci Jelengrada, Kušutgrada i Garićgrada.

Općine:

KUTINA — ⊙, ✉, ▦, ⊶, 🚂: ☐ 33.753 jut., 12 nas., 2100 dom., 12.714 stan. (trg. 4159). — △, ⊠, ◬. — ✠, ✙, ✡. — ◒, 7 ●, ✶. — ○○, 3 ◯, ⛭. — **Ind.:** △, tvorn. emajlirane i limene robe, šumsko d. d. »Moslavina-Popovača«, »Kutina«, 3 ✳, 2 △, ⚷. — 5 ⚷. — Kino. — ☞ 3. — **Znam.:** Ostaci iz rimskog i srednjeg doba. Vlast. dvorac. — Župna crkva sa freskama.

Ludina, ✉, ⊶, 🚂: ☐ 18.383 jut., 13 nas., 1007 dom., 5394 stan. — ✠, 3 ●, ✶ (u Vidrenjaku). ⛭ — ◯ (u Okoli). — 2 ✳, △, ⚷. — ☞ 4.

Popovača, ✉, ▦, ⊶, 🚂: ☐ 35.272 jut., 11 nas., 2460 dom., 13520 stan. — 7 ●. — Zavod za slijepe. — ⛭, ◯. — **Ind.:** Šumsko d. d. Moslavina-Popovača, 2 △, ⚷, 2 ✳. — ☞ 8.

---

33. SREZ LUDBREG, ✉, ▦, ⊶.

☐ 413 km², 6 općina, 77 naselja, 6425 domaćinstava, 37.002 stanovnika (po vjeri 93% rkt., 5% pravosl.).

Sr. načelnik: E. Švuger. **Zamjenik:** J. Urlić-Ivanović.

Referenti: Dr. M. Peričić (san.), Dr. I. Bordon (vet.), D. Krsnik (šk.), F. Švigir (poljopr.), inž. P. Valentić (šum.).

Član banskog vijeća: Blaža Šalamon, težak iz Novog Sela.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔), **Tehnički odjeljak** i **Poreska uprava** (⊠): Varaždin.

Okružni sud (⚖): Varaždin. **Sreski sud** (◬): Ludbreg.

Crkve: 5 rkt. (✠).

Prosvjeta: 22 osn. škole (●), 7 nar. knj. i čit. (✶), 1 građanska. (Gimnazija u Koprivnici.)

7 **udruženja,** 7 **zadruga.**

Industrija: 5 mlinova (✳), 2 pilane (⚷), 1 ciglana (△), 3 rudnika (⚒), 1 tvornica.

Izvozi se: žito i kukuruz.

Glavni sajam (☞) u Ludbregu.

Općine:

Đelekovec, ✉, ▦ (🚂 Drnje - 5 km): ☐ 6780 jut., 5 nas., 710 dom., 4196 stan. — ✠, ●, ✶. — **Zadr.:** selj. sloga.

Koprivnički Ivanec (**P. T.** 🚂 Koprivnica - 4 km): ☐ 6613 jut., 6 nas., 597 dom., 3921 stan. — ✠, ●, ✶. — ✈. — ✕.

LUDBREG — ⊙, ✉, ▦, ⊶ (🚂 Koprivnica - 20 km): ☐ 21.337 jut., 24 nas., 2179 dom., 11.746 stan. - △, ◬. - ✠, ✡. — ◒, 9 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, ◯, ✈, pjev. C. K. — Trg. i obrtno udr. — 3 ⊕. — **Ind.:** △, ✳, ⚒. — 8 ⚷. — ☞ 10. — Konc. dvorana, kino, ■, autogaraža. — Stari dvorac, 2 prošteništa. — 🚌.

Mali Bukovec, ✉, ⊶ (🚂 Koprivnica - 23 km): ☐ 13.120 jut., 12 nas., 1229 dom., 7089 stan. — 5 ●, 2 ✶; ⛭, ◯, ◯. — **Ind.:** fabr. špirita, ✳. ☞ 4.

Martijanec, ✉ (**T.** Ludbreg, 🚂 Varaždin - 18 km): ☐ 9410 jut., 11 nas., 818 dom., 4304 stan. — ✠, 2 ●. ✶ — ◯. agr. z. — ✳.

Rasinja, ✉, ▦, ⊶ (🚂 Koprivnica - 10 km): ☐ 12.171 jut., 13 nas., 908 dom., 4970 stan. — ✠, 3 ●, ✶ — 2 ◯ — 2 ⚒.

---

34. SREZ NAŠICE, ✉, ▦, ⊶, 🚂.

☐ 993 km², 12 općina, 80 naselja, 9266 domaćinstava, 46.937 stanovnika (po vjeri 80% rkt., 20% pravosl.).

Sr. načelnik: D. Rodić. **Zamjenik:** L. Katić.

Referenti: J. Blažeković (vet.), I. Šefić (šk.), ing. D. Košek (poljopr.), ing. D. Trumić (šum.).

Član banskog vijeća: Pop Pera, šumski savjetnik.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔): Osijek. — **Tehnički odjeljak:** Osijek. — **Poreska** (⊠) **i Katast. uprava:** Našice.

Okružni sud (⚖): Osijek. **Sreski sud** (⚖): Našice.

Crkve: 6 rkt. (✠), 4 pravosl. (✚).

Prosvjeta: Gimnazija u Požegi, 1 građanska (⊷) i 36 osn. škola (⬤), 18 nar. knj. i čit. (✶).

11 **udruženja**, 9 **zadruga**.

Industrija: 9 mlinova (✳), 2 pilane (♂), 10 ciglana (△), 3 tvornice.

Izvozi se: drvo.

Općine:

Budimci, ✉ (**T.** Našice, 🚂 Koška - 10 km): 3650 jut., 3 nas., 450 dom., 2362 stan. — ✚, 2 ⬤, 2 ✶, ◯ — ☞ 2.

Čačinci, ✉, 🚂 (**T.** Orahovica): ❑ 1190 jut., 2 nas., 400 dom., 2200 stan. — ⬤. — ☞ 2.

Đurđenovac (**P. T.** 🚂 Sušine Đurđenonovac): ❑ 3236 jut., 4 nas., 594 dom., 2799 stan. — ⊷, 2 ⬤, 3 ✶. — Našička tvornica tanina.

Feričanci — ⊙, ✉, ⛓, 🛏, 🚂: ❑ 14.436 jut., 16 nas., 1600 dom., 5282 stan. — ✠, 5 ⬤, ✶. — **Dr.:** Sokol, ➹. — **Zadr.:** ◯, ◯, obrtno. — Lanena ind. — 1 ⚒ — ☞ 14. III.

Klokočevci, ✉ (**T.** Našice, 🚂 Velimirovac - 6 km): ❑ 19.898 jut., 6 nas., 787 dom., 3841 stan. — 3 ⬤ — ◯.

Koška, ✉, 🛏, 🚂: ❑ 17.379 jut., 13 nas., 443 dom., 2642 stan. — 2 ⬤ — ➹, ◯ — Šum. ind. — ☞ 3.

NAŠICE trg — ⊙, ✉, ⛓, 🛏 (🚂 - 3 km): ❑ 7606 jut., 3 nas., 785 dom., 5075 stan. — Katast. upr., △, ⚖, ⊠, ⌖. — Ref. crkv. općina u Velimirovcu. — ✠, ✡. — **Šk.:** trg., ⊷, 4 ⬤, 2 ✳. — **Udr.:** Inv., trgov. i ind., obrtno dr., Sokol, Pjev. dr.. — Nogom. i tenis-klubovi, gost. zadr. — **Ind.:** šum., ✳, munjara. — Kino. — ☞ 3.

Našice — vanjske (**P. T.** Našice, 🚂 - 3 km), 🚌: ❑ 25.171 jut., 14 nas., 1171 dom., 7299 stan. — ✠, 5 ⬤. — 3 ◯, 2 agr. z. — **Ind.:** 4 ✳, ♂, △. — ☞ 4.

Obradovci — Bare, ✉, 🚂 (**T.** Orahovica): ❑ 8189 jut., 8 nas., 682 dom., 2890 stan. — 3 ⬤, ◯.

Orahovica Slavonska — ⊙, ✉, ⛓, 🛏, 🚂, 🚌: ❑ 22714 jut., 8 nas., 791 dom., 4644 stan. — ✠, ✚, ✡. — 3 ⬤, 2 ✶. — **Dr.:** ✶, Šp., Tamb., ⛕, ⇄, ➹. — ◯. — ⊕. — △, drobilana kamena. — ☞ 3. — ⓥ, 2 ■, 2 ⚒, 2 ♉. — ⊙➔ Izgrađeno kupalište i uvedena elektr. rasvjeta. — ➔ Zv. Stošić, ljekarnik; M. Radović, nač.

Podgorač — ⊙, ✉, 🛏 (🚂 Našice - 12 km): ❑ 22.199 jut., 12 nas., 1176 dom., 6348 stan. — ✠, 6 ⬤, niža za domaćice. — 2 ✶. — **Dr.:** C. K., dobr., ⛕, ➹. — **Zadr.:** Zdr., ◯, 2 agr. z. — 2 ⊕. — **Ind.:** △, ♂, ✳. — ☞ 4. — ⚒, 12 ♉. — ⊙➔ Uređena je zdrav. stanica sa kupalištem.

Zdenci, 🚂 (**P.** Bare, **T.** Orahovica): ❑ 4663 jut., 5 nas., 387 dom., 1555 stan. — 2 ⬤, ✶.

35. SREZ NOVA GRADIŠKA, ✉, ⛓, 🛏, 🚂, 🚌:

❑ 924 km², 12 općina, 107 naselja, 9543 domaćinstva, 49.134 stanovnika (po vjeri 75% rkt., 25% pravosl.).

Sr. načelnik: R. Muždeka. **Zamjenik:** R. Kraus.

Referenti: Dr. A. Brlić (san.), M. Sever (vet.), M. Matijević (šk.), ing. M. Malašić (poljopr.).

Član banskog vijeća: Berić Andrija, posjednik.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔): Osijek. — **Tehnički odjeljak:** Požega. — **Gl. od. Fin. kontrole** (🏛), **Poreska uprava** (⊠) **i Bolnica** (🛏): Nova Gradiška.

Okružni sud (⚖): Požega. **Sreski sud** (⚖): Nova Gradiška.

Crkve: 65 rkt. (✠), 19 pravosl. (✚), izrael. (✡).

Prosvjeta: 48 osn. škola (⬤), 7 nar. knj. i čit. (✶), 1 gimnazija.

36 **udruženja i zadruga.**

Industrija: ugljenokop (⚒), rasadnik u Novoj Gradiški, 18 mlinova (✳), 7 pilana (♂), 6 ciglana (△), 5 tvornica.

Izvozi se: žitarice i marva.

Glavni sajam (☞): 20. VIII.

Znamenitosti: Crkva sv. Terezije u Novoj Gradiški, crkva u Zapolju, Franjevački samostan u Cerniku, stari grad u Podvrškom.

Općine:

Cernik — ⊙, ✉, 🛌, 🚌 (**T.** 🚂 N. Gradiška - 2 km): ❑ 24.771 jut., 18 nas., 1197 dom., 6400 stan. — ✠, ✡, 4 ⬤, ✶. — **Dr.:** ⛕, ➹, Pev. — ☞ 29. VI. — ⓥ »Strmac«.

Davor (**P. T.** 🚂 Staro Petrovoselo - 15 km): ❑ 4061 jut., 1 nas., 265 dom., 1905 stan. — ✠, ⬤ — ☞ 3.

Dragalić (**P. T.** Medare, 🚂 Medare-Dragalić): ❑ 1639 jut., 1 nas., 112 dom., 650 stan. — ⬤, ◯.

Mašić — Medare, ✉, ⛓, (🚂 Medare-Dragalić - 4 km): ❑ 17.858 jut., 11 nas., 859 dom., 4554 stan. — 6 ⬤. — **Dr.:** ✶, ➹, diletantsko, ◯. — ◯. — ✳.

Nova Gradiška — vanjska, ✉, ⛓, 🚂: ❑ 9729 jut., 6 nas., 711 dom., 3213 stan. — ✠, ✚, 2 ⬤ — 4 ◯.

Nova Kapela, ✉, ⛓, 🛏, 🚂: ❑ 23.475 jut., 15 nas., 1363 dom., 6589 stan. — ✠, 7 ⬤. — **Dr.:** Šp., ➹, ⛕. — 2 △, ♂, tvornica boja »Vam« u Ratkovici. — ☞ 4.

Okučani, ✉, ⛓, 🛏, 🚂, 🚌: ❑ 23.963 jut., 13 nas., 1423 dom., 7988 stan. — 6 ⬤, ✶, — ⛕. ♂. — ☞ 4.

Orubica (**P. T.** Nova Gradiška, 🚂 Zapolje - 13 km): ❑ 4402 jut., 1 nas., 305 dom., 1482 stan. — ✠, ⬤, ◯ — ☞ 20. VI.

Rešetari (**P. T.** 🚂 Nova Gradiška - 3½ km): ❑ 22.035 jut., 8 nas., 1233 dom., 6014 stan. — 7 ⬤, 10 ✳, △.

Stara Gradiška — Uskoke, ✉, ⛓, 🛏: ❑ 8979 jut., 5 nas., 560 dom., 2649 stan. — ✠, ✚, 2 ⬤. — Muški kazneni zavod. — ☞ 29. IX.

Staro Petrovo selo, ✉, ⛓, 🛏, 🚂: ❑ 18.116 jut., 8 nas., 1200 dom., 5682 stan. — ✠, 4 ⬤, ✶, ⛕, ◯ — ☞ 2.

Stivica (P. T. Staro Petrovo selo - 6 km): ❑ 5908 jut., 3 nas., 315 dom., 2008 stan. — ✠, 2 ●. — ⁄. — 3 ✳. — ☞ 2.

NOVA GRADIŠKA (Samoupravni grad) — ⊡, ✉, ▦, ⊶, 🚂 (visina 129 m), 🚌: ❑ 11 km², 1 nas., 621 dom., 4200 stan. — △, ⊠, ⌂, ⍙. — 🛏, Dom nar. zdr., Šk. polikl., Dir. šuma imovne općine, Šum. upr. — ✠, ✚, ✡. — **Šk.:** real. gimn., 2 ●, Φ, žen. struč. 2 ✳. **Dr.:** Sokol, 2 pjev., 2 sp., učit., dobrov., lov., zan., N. O., namj., trg., obrt., skaut, 🚲, ⁄, ○, ⍓. — 5 ⊕. **Ind.:** tvornice pokućtva, bičeva, opeka, velepecara žeste, pivovara, ✳. ⓘ — 3 ⚒ — ☞ 4. — Kino, konc. dvorana, ■, 2 kavane. — ⊙→ 15. XII. 1930. općina Nova Gradiška proglašena je gradom.

---

36. SREZ NOVI, ✉, ▦, ⊶, ⁄, 🚌.

❑ 336 km², 3 općine, 79 naselja, 2750 domaćinstava, 11.189 stanovnika.

Sr. načelnik: Božidar Jambrečak.

Referenti: Dr. S. Roje (san.), D. Starij (pristav), Hulterer (vet.), S. Harapin (šk.), ing. Topličan (poljopr.).

Član banskog vijeća: Tombola Juraj, posjednik iz Bribira.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔): Ogulin. — **Tehnički odjeljak:** Sušak. — **Poreska uprava** (⊠): Crikvenica.

Okružni sud (⚖): Ogulin. **Sreski sud** (⍙): Novi.

Crkve: 4 rkt. (✠).

Prosvjeta: građanska (⊷) i 8 osn. škola (●), 3 nar. knj. i čit. (✱). — Školski nadzornik: Crikvenica. — (Gimnazija u Senju.)

1 **zadruga.**

Industrija: 3 pilane (♂), rasadnik u Novom.

Morsko kupalište (≡): Novi Vinodolski.

Općine:

Bribir, ✉, ▦, ⊶ (🚂 Plase - 24 km): ❑ 11.552 jut., 25 nas., 987 dom., 3726 stan. — ✠, ●, ✱, ✠, radn., zadr., ♂. — 1 kino. — ☞ 4.

Ledenice (P. T. Klenovica- Žrnovnica, 🚂 Plase - 32 km): ❑ 35.630 jut., 45 nas., 858 dom., 4444 stan. — ✠, 4 ● — ☞ 16. VII.

NOVI — ⊙, ✉, ▦, ⊶, ⁄, 🚌 (🚂 Plase - 30 km): ❑ 11.122 jut., 10 nas., 905 dom., 3019 stan. — △, ⍙ — ✠, ⊷, 2 ●, ✱ — 2 šum. ind., 2 ⚒. ☞ 6. — ≡, 4 ■, 2 pens., 24 vile. — ⊙→ Izgrađeno je kupalište.

---

37. SREZ NOVI MAROF, ✉, ▦, ⊶, 🚂, 🚌.

❑ 343 km², 6 općina, 105 naselja, 9332 domaćinstva, 33.425 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: Đuro Turkalj.

Referenti: Dr. O. Oštrić (san.), Dr. J. Horvat (vet.), M. Jakovčić (šk.).

Član banskog vijeća: Brckan Vid, težak.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Varaždin. **Tehnički odjeljak i Poreska uprava** (⊠): Varaždin.

Bolnica (🛏) **i sanatorium za tuberkulozne:** Novi Marof.

Okružni sud (⚖): Varaždin. **Sreski sud** (⍙): Novi Marof.

Crkve: 9 rkt. (✠).

Prosvjeta: 12 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✱). Školski nadzornik: Zlatar. — (Gimnazija u Varaždinu.)

5 **zadruga.**

Industrija: rudnik kamenog ugljena kod Ljubeščice (⚒), 2 pilane (♂), 2 krečane.

Izvozi se: ugljen.

Glavni sajam (☞) u Ljubeščici.

Sumporno kupalište (◡): Varaždinske Toplice.

Općine:

Breznički Hum, ✉ (🚂 Novi Marof - 11 km): ❑ 1515 jut., 9 nas., 709 dom., 4050 stan. — ✠, 2 ●. — ⓘ — ☞ 6.

Gornja Rijeka, ✉, ▦, ⊶ (🚂 Novi Marof - 14 km): ❑ 20.668 jut., 38 nas., 2432 dom., 8988 stan. — ✠, 3 ●, ✱. — 3 ⓘ. — ☞ 3.

Ljubeščica (Obrazovana 10. septembra 1929.).

Novi Marof, ✉, ▦, ⊶, 🚂: ❑ 19.048 jut., 23 nas., 1650 dom., 13.031 stan. — △, ⍙, 🛏, sanat. za tub. — 3 ●, ✱. — ⓘ. — **Ind.:** ⚒, Sjed. krečane d. d., »Jajex« d. d., Zagorska ind. glinenih proizvoda. — ☞ 19. — Dvorac grofa Erdödija (sada sanatorium). — 🚌.

Varaždinske Toplice (vanjske), ✉, ▦, ⊶: ❑ 10.870 jut., 18 nas., 889 dom., 5617 stan. — 2 ● — ☞ 9.

Varaždinske Toplice — ⊙, ✉, ▦, ⊶, 🚌 (🚂 - 9.5): ❑ 2505 jut., 5 nas., 311 dom., 1739 stan. — ✠, ●, 3 ✱. — ♂. — ☞ 8 (stočni). — ◡ (vis. 199 m). — 3 ■, autogaraža, kino. — Ostaci iz rimskog doba.

---

38. SREZ NOVSKA, ✉, ▦, ⊶, 🚂, 🚌.

❑ 618 km², 9 općina, 37 naselja, 6290 domaćinstava, 28.813 stanovnika (po vjeri u %: 65 rkt., 35 pravosl.).

Sr. načelnik: V. Šipuš. — **Zamjenik:** A. Cidić.

Referenti: Dr. M. Derkos (san.), I. Venko (vet.), M. Ivezić (šk.), M. Radičević (poljopr.).

Član banskog vijeća: Kovačević Karla, ratar iz Jazavice.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Osijek. **Tehnički odjeljak:** Pakrac. **Poreska uprava** (⊠): Novska.

Okružni sud (⚖): Požega. **Sreski sud** (⍙): Novska.

Crkve: 12 rkt. (✠), 5 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 30. osn. škola (●), 6 nar. knj. i čit. (✱). — (Gimnazija u Novoj Gradiški.)

1 **udruženje,** 8 **zadruga.**

Industrija: 18 mlinova (✳), 2 pilane (♂), 6 ciglana (△).

Izvozi se: sijeno, pšenica.

Glavni sajam (☞): 18. X. u Novskoj.

Općine:

Banova Jaruga, ✉, 🚂 (T. Kutina): ❑ 1618 jut., 1 nas., 145 dom., 624 stan. - 1 ● - ⓘ - ☞ 6.

Jasenovac, ✉, ▦, ⊶, 🚂, ⍓: ❑ 18.686 jut., 7 nas., 1234 dom., 5490 stan. — ✠, ✚, 5 ●, ✱. — ✠. — 2 ⓘ. — ♂, △. — ☞ 2.

Krapje, ✉, ⚓ (**T.** 🚂 Jasenovac - 11 km): ☐ 12.780 jut., 4 nas., 850 dom., 3000 stan. — ✙, 4 ●, 4 ✶. — ⛭, ◯. — ☞ 13. VI.

Lipovljani, ✉, 🚂 (**T.** Novska): ☐ 18.027 jut., 4 nas., 891 dom., 4236 stan. — ✙, ┼, 4 ●, ✶. — ⛭. — ☞ 5.

Lonja, ⚓ (**P.** Crkveni Bok, **T.** Sunja, 🚂 Šaš - 13 km): ☐ 3406 jut., 1 nas., 180 dom., 730 stan. — ✙, ●, ✶. — Soko, ✒. — ⛭.

Međurić, 🚂 (**P. T.** Banovą Jaruga): ☐ 7885 jut., 3 nas., 474 dom., 2149 stan. — ✙, 3 ●, 3 ✶. — ⛭. — ☞ 2.

Novska (nutarnja), ✉, ⛯, 🛏, 🚂: ☐ 6508 jut., 1 nas., 455 dom., 2344 stan. — △, ◬, ☒. — ✙, ●, ◯, ✶. — **Udr.:** C. K., J. S., Lov., Pev., Tamb., ★, ⛭, ⁄. — ◯. — ⊕. — ♂. — 2 ■, ✕. — ☞ 7.

Novska (vanjska), ✉, ⛯, 🛏, 🚂: ☐ 23.475 jut., 12 nas., 1101 dom., 5120 stan. — ✙, 8 ●. —

Rajić, ✉, 🚂 (**T.** Novska): ☐ 15.311 jut., 6 nas., 960 dom., 5120 stan. — ✙, ┼, 3 ● — 2 ◯ — ☞ 3.

---

39. SREZ OGULIN, ✉, ⛯, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 1.195 km², 10 općina, 187 naselja, 8360 domaćinstava, 49.048 stanovnika (po vjeri: 50% rkt., 50 % pravosl.).

Sr. načelnik: Z. Dragić. **Zamjenik:** B. Laloš. **Referenti:** Dr. M. Kosanović (san.), D. Pavičić (vet.), Đ. Momčilović (šk.), M. Grloci (polj.).

Član banskog vijeća: Tatalović Rada, trgovac iz General. Stola.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. **Tehnički odjeljak, Gl. odj. fin. kontrole** (🏛), **Finansijski inspektorat, Poreska** (☒) **i Katast. uprava i Bolnica** (🛏): Ogulin.

Okružni (⚖) **i Sreski sudovi** (◬): Ogulin.

Crkve: 20 rkt. (✙), 9 pravosl. (┼).

Prosvjeta: 1 gimnazija, 1 građanska (◖◗) i 38 osn. škola (●), 4 nar. knj. i čit. (✶).

8 **udruženja.**

Industrija: 30 mlinova (✳), 11 pilana (♂), 1 ciglana (△), 1 tvornica.

Izvozi se: drvo.

Općine:

Drežnica, ✉, (**T.** Jezerane, 🚂 Ogulin - 41 km): ☐ 30.629 jut., 22 nas., 744 dom., 5710 stan. — ┼, 3 ●, ✶ — 2 ♂.

Generalski Stol, ✉, ⛯, 🛏, 🚌: ☐ 9583 jut., 29 nas., 497 dom., 2810 stan. — ✙, 2 ● — Tvornica vapna. — ☞ 12.

Gomirje, ✉, 🛏, 🚂: ☐ 13.831 jut., 19 nas., 361 dom., 1830 stan. — ┼, 3 ●. — 3 ♂.

Gornje Dubrave, ✉ (**T.** Ogulin, 🚂 - 6 km): ☐ 16.704 jut., 54 nas., 642 dom., 5474 stan. — ┼, 4 ●, Sokol. — ➤➤ B. Skendžić i M. Kukić, učitelji.

Josipdol, ✉, ⛯, 🛏, 🚂: ☐ 16.057 jut., 10 nas., 990 dom., 5004 stan. — ✙, ┼, 5 ●. — ♂, ⚒.

Modruš, ✉, ⛯ (🚂 Josipdol - 10 km): ☐ 19.021 jut., 7 nas., 686 dom., 4008 stan. — ✙, 3 ●. ➤➤ Mihaljević (nač.).

OGULIN — ⊙, ✉, ⛯, 🛏, 🚂: ☐ 36.743 jut., 31 nas., 1632 dom., 10.018 stan. — ◔, △, ⚖, ◬, ☒, 🏛, Katast. uprava, Direkcija šuma ogulinske imovne općine, 🛏, Dom. nar. zdravlja, Finansijski inspektorat. — ✙, ┼, real. gimn., 6 ●, ◐, ◑, ✶. — **Udr.:** trg., ◯, ✒, C. K., J. S., Lov., Pev., ⛭. — 3 ♂, 2 ⚒, 1 kino. — ✕, ♁.

Oštarije, ✉, 🚂: ☐ 5868 rali, 17 nas., 497 dom., 2690 stan. — ✙, 2 ●. — ♂. — ☞ 2.

Plaški, ✉, ⛯, 🛏, 🚂: ☐ 50.482 jut., 121 nas., 1705 dom., 9216 stan. — Gornjokarlovačka srpsko-pravoslavna eparhija. — ✙, ┼. — ◖◗, 7 ●. — ✶ — ♂.

Tounj, ✉, 🚂 (**T.** Gor. Dubrava): ☐ 8840 jut., 15 nas., 532 dom., 2288 stan. — ✙, ●.

---

40. SREZ OSIJEK, ✉, ⛯, 🛏, 🚂, ⚓, 🚌.

☐ 468 km², 12 općina, 78 naselja, 6386 domaćinstava, 32.768 stanovnika.

Sr. načelnik: A. Šibenik. **Zamjenik:** M. Niemirovskij.

Referenti: Dr. V. Popović (san.), Sal. Fuhs (vet.), M. Katić (šk.), inž. L. Kovačević (poljopr.), Z. Šantić (agr.), ing. L. Jun (tehn. od.).

Član banskog vijeća: Mandić Vojin, težak iz Dalja.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔), **Agrarni i Tehnički odj., Gl. odj. fin. kontrole** (🏛), **Poreska** (☒) **i Katast. uprava i Bolnica** (🛏): Osijek.

Okružni sud ( ): Osijek. — 2 **Sreska suda** (◬): Osijek (donji i gornji grad).

Crkve: 9 rkt. (✙), 5 pravosl. (┼), 3 evangel. (⛨).

Prosvjeta: 1 gimnazija, 1 učiteljska, 1 grad. (◖◗) i 18 osn. škola (●), 9 nar. knj. i čit. (✶).

15 **udruženja,** 16 **zadruga.**

Industrija: 9 mlinova (✳). Tvornice: 6 konoplje, 4 ječste, 1 lana, 3 soda-vode, 1 suhomesn. robe, 3 ind. tovljenja svinja, 2 tovljenja goveda, 2 ciglane (△).

Izvoz poljoprivrednih i stočarskih proizvoda.

Glavni sajam (☞): 18. VII. u Osijeku.

Općine:

Aljmaš, ✉, 🛏 (🚂 Dalj - 4 km): ☐ 2820 jut., 1 nas., 310 dom., 1739 stan. — ✙, ●, ✶. — ⁄.

Bijelo Brdo, 🚂 (**P.** Sarvaš, **T.** Osijek): ☐ 5394 jut., 1 nas., 460 dom., 2411 stan. — ┼, ●. — ◯, mljek. zadr.

Čepin, ✉, ⛯, 🛏, 🚂: ☐ 13.446 jut., 14 nas., 736 dom., 5044 stan. — 2 ✙, ┼, ●, ✶. — **Dr.:** Soko, četničko, ⁄, Šp., C. K., Lov., tamb., ◯, ⛭, ◯, 2 ◎, agr. z. — **Ind.:** ✳; tvornice: lana, ječste, 2 soda-vode. — ☞ 4.

Dalj — ⊙, ✉, ⛯, 🛏, 🚂: ☐ 10.853 jut., 2 nas., 1264 dom., 5495 stan. — ✙, ┼, 2 ●, 5 ✶. — **Dr.:** 2 pjev., lov., Kasina, obrt., ⁄. — **Zadr.:** dobr., zan. — Tvornice: opeka, salame, soda-vode. — 1 kino. — ☞ 6. V.

Erdut, ✉, 🚂 (**T.** Dalj): ☐ 4842 jut., 3 nas., 333 dom., 1544 stan. — ✙, ┼, ●, 2 ✶ — **Dr.:** ✒, ⁄ — ◯ — Tvorn. soda vode. — ☞ 2. — Rimska gradina.

Ernestinovo, ✉, ⛯, 🚂: ☐ 2280 jut., 1 nas., 176 dom., 964 stan. — 1 ●, ✶. — ⁄. — ◯.

Hrastin (**P. T.** 🚂 Vladislavci - 7 km): ☐ 9000 jut., 5 nas., 577 dom., 2893 stan. — ┼, Ref. crkv. općina (⛨), 4 ●. — ⁄. — 2 tvornice: konoplje i lana.

Jovanovac (P. Tenj. Antunovac - 4½ km, T. Osijek): ☐ 3518 jut., 4 nas., 256 dom., 1159 stan. — ✙, ●. — ⁄. — ◎.

Laslovo, ✉, ⁂, Tenj.: ☐ 2709 jut., 1 nas., 245 dom., 1209 stan. — Ref. crkv. općina. — ●. — ⁄. — Tvornice: žeste i konoplje. — ☞ 4.

Retfala (P. Njemačka Retfala, T. Osijek - 2 km): ☐ 5981 jut., 8 nas., 616 dom., 4020 stan. — Hrv.-slav. konseriorat reformirane crkve. 2 ● — **Dr.:** ⁂, šp., 2 ⁄ — 1 zadr., 2 agr. z. — ✳.

Sarvaš, ✉, ⊶, Tenj. (T. Osijek): ☐ 2349 jut., 1 nas., 250 dom., 1164 stan. — ✙, ●, ✶. — ⁄. — ◎, ◎◎. — △.

Tenje (T. Osijek, T. Tenj. Antunovac - 7 km): ☐ 15.971 jut., 41 nas., 1162 dom., 5126 stan. — ✚, 2 ✙, 2 ●, ◎, ✶ — **Dr.:** Pjev., Soko, 2 tamb., Č. K., lov., četn., dobrov., 3 ⁄, 2 agr. z., marvog. udr. — **Ind.:** 2 kudjeljare, 2 tvorn. špirita, 1 soda-vode, 6 ✳, ind. tovljenja svinja, 2 ind. tovljenja goveda.

---

41. SREZ OTOČAC, ✉, ⁂, ⊶, 🚌.

☐ 890 km², 6 općina, 72 naselja, 6188 domaćinstava, 36.797 stanovnika (po vjeri 53% rkt., 47% pravosl.).

Sr. načelnik: S. Nikolić. **Zamjenik:** Dr. P. Kirac.

Referenti: Dr. N. Jovičić (san.), L. Fidermuc (vet.), M. Hinić (šk.).

Član banskog vijeća: Branković dr. Đorđe, advokat.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. **Tehnički odjeljak:** Ogulin. **Poreska uprava** (⊠): Otočac.

Okružni sud (⚖): Gospić. **Sreski sud** (△): Otočac.

Crkve: 11 rkt. (✙), 9 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 gimnazija i 21 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✶).

12 **udruženja** i **zadruga.**

Industrija: 57 mlinova (✳), 25 pilana (♂), 2 pivovare.

Izvozi se: drveni piljeni materijal.

Glavni sajam (☞): u Otočcu.

Banja (◡): Lešće.

Općine:

Brlog, ✉, ⊶ (T. Otočac, Vrhovine - 29 km): ☐ 6855 jut., 18 nas., 1016 dom., 6383 stan. — ✙, ✚, 4 ●. — 🚌.

Dabar (P. Škare, T. Otočac, Lička Jasenica - 17 km): ☐ 4085 ha, 8 nas., 410 dom., 2194 stan. — ✙, ✚, ●.

OTOČAC, ⊙, ✉, ⁂ (Vrhovine - 18 km) 🚌: ☐ 5921 ha, 16 nas., 1321 dom., 9432 stan. — △, ⊠, ⚖, Direkcija šuma otočke imovine općine. — ✙, ✚ — **Šk.:** real. gimn., 5 ●, ◎, 2 ✶ — Trg. udr., 4 ⊕ — 2 ♂, pivovara, 4 ■. **Znam.:** ostaci tvrđe »Fortica«, slap Gacke u Švicko jez. (historijat vidi u III. sv. str. 697.).

Sinac (P. T. Ličko-Lešće - 10 km): ☐ 5881 ha, 19 nas., 1560 dom., 6652 stan. — ✙, 3 ●, 3 ♂. ◡ Lešće (vis. 212 m).

Škare, ✉ (T. Otočac, Vrhovine - 13 km): ☐ 7161 ha, 4 nas., 787 dom., 4625 stan. — ✚, 3 ●. Š

Vrhovine, ✉, ⁂, ⊶, Tenj., 🚌: ☐ 12.104 ha, 7 nas., 1094 dom., 7020 stan. — ✚, 5 ●, 4 ♂ — ◎.

---

42. SREZ PAKRAC, ✉, ⁂, ⊶, Tenj.

☐ 724 km², 10 općina, 85 naselja, 7234 domaćinstva, 38.814 stanovnika (po vjeri 35% rkt., 65% pravosl.).

Sr. načelnik: M. Plećaš. **Zamjenik:** I. Petrović.

Referenti: Dr. L. Križ (san.), R. Bauer (vet.), I. Češić (šk.), I. Zorić (poljopr.).

Član banskog vijeća: Marković dr. Milenko, advokat.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Osijek. **Tehnički odjeljak, Poreska uprava** (⊠) i **Katast. uprava i Bolnica** (⊶): Pakrac.

Okružni sud (⚖): Požega. **Sreski sud** (△): Pakrac.

Crkve: 15 rkt. (✙), 15 pravosl. (✚), 1 evang. (⊠).

Prosvjeta: Gimnazija u Daruvaru; 1 učiteljska, 1 građanska (●) i 35 osn. škola (●), 7 nar. knj. i čit. (✶).

35 **udruženja** i **zadruga.**

Industrija: 7 mlinova (✳), 5 pilana (♂), 3 ciglane (△), 5 tvornica.

Glavni sajam (☞): 21. IX.

Lječilište (◡): Lipik.

Općine:

Antunovac Pakračli, ✉ (T. Pakr. Poljana - 5 km): ☐ 3388 ha, 3 nas., 542 dom., 2083 stan. ⊠, 2 ●. — ⁄. — ⁂. — ☞ 2.

Badljevina, ✉, ⊶, Tenj.: ☐ 11.522 jut., 12 nas., 1020 dom., 5026 stan. — ✙, 6 ●, ✶ — 4 ⁄, 2 ◎. — **Ind.:** 2 ✳, tvorn. žeste, △, ♂.

Buč (P. Španovica, T. Pakrac - 18 km): ☐ 42.535 jut., 29 nas., 918 dom., 5525 stan. — ✚, 4 ● — ◎◎ — **Ind.:** ♂, △. — Bukove šume. — ➤➤ M. Berger, dir. »Slaveks« d. d., Đ. Vojnović.

Čaglić (P. T. Lipik - 4 km): ☐ 24.733 jut., 14 nas., 1300 dom., 5254 stan. — ✙, 4 ✚, 6 ●. — Sokol, 2 ◎ — ♂ (u Psunju).

Dragović (P. Španovica, Pakrac - 8 km): ☐ 22.920 jut., 9 nas., 892 dom., 5707 stan. — 4 ● — Šume.

Gaj — ⊙, (P. T. Pakr. Poljana - 6 km): ☐ 6366 jut., 4 nas., 448 dom., 3256 stan. — ✙, 3 ● — Marvog. udr. — ☞ 6.

Kukunjevac, ✉, Tenj. (T. Lipik): ☐ 7488 ha, 4 nas., 535 dom., 3142 stan. — ✚, 5 ● — ◎. — Tvornica karbona, 2 ✳, ♂.

Lipik, ✉, ⁂, ⊶, Tenj.: ☐ 7708 jut., 8 nas., 909 dom., 4417 stan. — 4 ●, ✶, ○, ◎, △, ⁂. — ◡ (vis. 152 m), 3 ■, kino.

PAKRAC — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, Tenj.: ☐ 2227 jut., 520 dom., 3444 stan. — △, ⚖, ⊠, ⊶, Katast. upr., Pakračka srpsko-pravoslavna eparhija.

✠, ✚, ✡. — **Šk.:** učit., ●, ●, ◑, ◐, ✶, 20 udruž. i zadr. — **Ind.:** ♂, ✳, tiskara, elektr. centrala. — 2 ■, kino. — ☞ 21. IX.

Pakračka Poljana, ✉, ⊶, 🚃: ☐ 2171 jut., 1 nas., 150 dom., 860 stan. — ● — 5 udr. i zadr. — 5 ind. — ☞ 4. — N. Mandić (upr.).

---

43. SREZ PERUŠIĆ, ✉, ⁂, ⊶, 🚃:

☐ 569 km², 3 općine, 89 naselja, 3811 domaćinstvo, 20.946 stanovnika.

Sr. načelnik: P. Jernejc. **Zamjenik:** J. Rijavec.

Referenti: dr. Vl. Skomorovski (san.), dr. P. Smetiško (vet.), V. Tilović (arhivar), F. Gašparac (poljopr.), S. Pobor (prosv.).

Član banskog vijeća: Lulić Petar, težak iz Pazarišta.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. **Tehnički odjeljak, Poreska uprava** (⊠): Gospić.

Okružni sud (⚖): Gospić. **Sreski sud** (△): Perušić.

Crkve: 2 rkt. (✠).

Prosvjeta: 16 osn. škola (●), 1 nar. knj. i čit. (✶). Školski nadzornik i gimnazija u Gospiću.

Industrija: 1 mlin (✳), 3 pilane (♂).

Općine:

Kosinj, ✉ (🚃 - 11 km): ☐ 10.371 ha, 14 nas., 1465 dom., 7977 stan. — ✠, 6 ●, ♂.

Pazarište, ✉ (T. 🚃 Perušić - 9 km): ☐ 8289 ha, 38 nas., 1100 dom., 5628 stan. — 4 ●, ✶, 2 ♂.

Perušić, ✉, ⁂, ⊶, 🚃: ☐ 6629 ha, 29 nas., 1146 dom., 7341 stan. — △, △ — ✠, 4 ● — Trg. udr., 2 ⚒ — ⊙→ Uveden je vodovod i elektr. rasvjeta.

---

44. SREZ PETRINJA, ✉, ⁂, ⊶, 🚃, 🚌.

☐ 485 km², 7 općina, 76 naselja, 6303 domaćinstva, 32.377 stanovnika.

Sr. načelnik: Dr. V. Kočović. **Zamjenik:** M. Delak, pristav D. Šumonja, ofic. J. Rukavina.

Referenti: Dr. B. Vorkapić (san.), M. Mesler (vet.), P. Radojčević (šk.), S. Kolar (poljopr.).

Član banskog vijeća: Marković Eda, težak iz Letovanaca.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Sisak. **Poreska uprava** (⊠) i **Bolnica** (🛏): Petrinja.

Okružni sud (⚖) i **Sreski sud** (△): Petrinja.

Crkve: 4 rkt. (✠), 8 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 gimnazija, učiteljska i 30 osn. škola (●), 7 nar. knj. i čit. (✶).

9 **udruženja** i **zadruga.**

Industrija: 18 mlinova (✳), 4 pilane (♂).

Izvozi se: drvo i žito.

Glavni sajmovi (☞): u Gorama i Sunji.

Općine:

Blinja, ✉ (🚃 Hrastovica - 9 km): ☐ 849 ha, 5 nas., 333 dom., 1808 stan. — ✚, 2 ● — ◯.

Gora, ✉ (T. 🚃 Petrinja - 8 km): ☐ 5283 ha, 17 nas., 1570 dom., 7690 stan. — ✠, 4 ●, ⁂. ☞ 6.

Gradusa (P. T. 🚃 Sunja - 10 km): ☐ 4167 ha, 11 nas., 1112 dom., 5867 stan. — 7 ● — ◯ — ➳ O. Korasić (pretsj.), Đ. Begović (bilj.).

Hrastovica, ✉, 🚃 (T. Petrinja): ☐ 1285 ha, 5 nas., 525 dom., 2250 stan. — ✠, ●, ✶ — ☞ 1. — Razvaline Hrastovačke gradine.

Jabukovac (P. 🚃 Kraljevčani - 5 km, T. Petrinja): ☐ 4307 ha, 17 nas., 902 dom., 5156 stan. — ✚, 6 ●, ◯. — Razvaline turskog grada.

Moščenica, 🚃 (P. T. Petrinja): ☐ 2524 ha, 8 nas., 693 dom., 4033 stan. — 3 ●, ✶ (u Blinjskom Kutu).

Sunja, ✉, ⁂, ⊶, 🚃: ☐ 2061 ha, 13 nas., 1116 dom., 5593 stan. — ✠, 4 ●, ◐, 2 ◎, ✱. — Kino. — ☞ 4.

---

45. SREZ PISAROVINA, ✉, ⁂, ⊶, 🚌 (🚃 Zdenčina - 15 km).

☐ 329 km², 4 općine, 73 naselja, 2967 domaćinstava, 14.126 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: Š. Jagodić. **Zamjenik:** L. Komel.

Referenti: M. Drakulić (blag.), dr. M. Rohrbacher (san.), D. Jakšić (vet.), inž. A. Troper (šum.).

Član banskog vijeća: Grahovac Stjepan, težak iz Lijevog Degoja.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Zagreb. **Poreska uprava** (⊠): Jastrebarsko.

Okružni sud (⚖): Zagreb. **Sreski sud** (△): Pisarovina.

Crkve: 8 rkt. (✠).

Prosvjeta: 11 osn. škola (●). — Gimnazija u Karlovcu.

4 **udruženja,** 1 **zadruga.**

Industrija: 5 mlinova (✳), 5 pilana (♂).

Izvozi se: drvo.

Glasni sajam (☞): u Jamničkoj Kiselici.

Općine:

Donja Kupčina (P. T. Pisarovina, 🚃 Rečica - 12 km): ☐ 6663 jut., 1 nas., 480 dom., 1982 stan. — ✠ — ● — ◯.

Kupinec (P. T. Zdenčina): ☐ 14.302 jut., 30 nas., 717 dom., 2810 stan. — ✠, 3 ● — ☞ 4.

Pisarovina, ✉, ⁂, ⊶, 🚌 (🚃 Zdenčina - 15 km): ☐ 16.267 jut., 26 nas., 661 dom., 3982 stan. — △, △ — ✠, 4 ●. — **Dr.:** J. S., C. K. — ☞ 7.

Pokupsko, ✉, ⁂, ⊶, ⌒, 🚌 (🚃 Zdenčina - 37 km): 16 nas., 1109 dom., 5352 stan. — ✠, 3 ●. — ☞ 6.

---

46. SREZ POŽEGA SLAV., ✉, ⁂, ⊶, 🚃, 🚌.

☐ 1069 km², 12 općina, 181 naselje, 9783 domaćinstva, 52.652 stanovnika (74% rkt., 24% pravosl., 2% evang.).

Sr. načelnik: F. Štambuk. **Zamjenik:** I. Laslarić.

Referenti: Dr. A. Culek (san.), I. Antonić (vet.), Dr. Matić (šk.), F. Trstenjak (poljopr.), M. Durković (šum.), P. Mikić (vojni), J. Trošelj (arhiv.).

Član banskog vijeća: Tomić Slavko, trgovac.

Nadležnost: **Okružni inspektorat** (◔): Osijek. **Tehnički odjeljak, Gl. odj. fin. kontrole** (🖃), **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Požega.
Okružni (⚖) i **Sreski sud** (🜲): Požega.
Crkve: 10 rkt. (✙), 8 pravosl. (✚).
Prosvjeta: 1 gimnazija, 1 građanska i 46 osn. škola (●), 3 nar. knj. i čit. (✶).
30 zadruga.
Industrija: 5 tvornica, 1 rudnik (⚒), 4 mlina (✳), 2 pilane (♂), 2 ciglane (🜂).

Općine:

Bekteže (P. T. Kutjevo, 🖷 Čaglin - 8.5 km): ❑ 27.172 jut., 21 nas., 1482 dom., 9363 stan. — 8 ● — **Zadr.:** 2 marvog., 2 konjog., 4 ⓞ. — ♂ — ☞ 2.

Jakšić, ✉, 🖷 (T. Slav. Požega): ❑ 9687 jut., 12 nas., 738 dom., 3629 stan. — ✚, ✙, 3 ● — 🏇 — 2 ⓞ, ∞ — Pecara žeste. — ✳

Kaptol — ⊙, ✉ (T. 🖷 Velika - 5 km): ❑ 21.168 jut., 12 nas., 975 dom., 5392 stan. — ✙, 3 ● — Marvog. zadr. — 4 ✳, tvornica žeste. — Vlastelinstva: Kaptol, Vetovo i Hrnjevac. — ☞ 4.

Kutjevo — ⊙, ✉, 🖷 (🖷 Pleternica - 17 km): ❑ 17.086 jut., 11 nas., 888 dom., 4109 stan. trg. 1497); ✙, 6 ●, 2 ✶, 🖷. **Zadr.:** 2 marvog., 2 konjog., vinogr., ∞ — Vlastelinstvo. — Tvornica špirita, 🜂 — Granit, mramor, bazalt. — ☞ 3 marvena i 2 robna.

Mihaljevci (P. T. 🖷 Slav. Požega): ❑ 2381 jut., 3 nas., 200 dom., 1112 stan. — ● — ⓞ — Tvornica žeste.

Pleternica — ⊙, ✉, 🖷, 🛏, 🖷: ❑ 22.626 jut., 27 nas., 1524 dom., 7396 stan. — ✙, 5 ●, ⓞ, ✶, 🖷 — 2 marvog. zadr. — 8 ind., elektr. centrala. — Kino. — Glasovito vinogr. brdo »Klikun«. — ☞ 5. — Provedena je elektrifikacija.

Požega (vanjska), ✉, 🖷, 🛏, 🖷: ❑ 16.274 jut., 21 nas., 821 dom., 4238 stan. — 2 ● — Tvornica žeste.

Požeški Brestovac (P. T. 🖷 Slav. Požega - 7 km): ❑ 9834 jut., 12 nas., 472 dom., 3020 stan. — ✙, 2 ● — **Zadr.:** ⓞ, ∞.

Ruševo, ✉ (🖷 Čaglin - 4½ km): ❑ 15.912 jut., 10 nas., 718 dom., 3714 stan. — ✙, 3 ●. — 🖷 — ☞ 2.

Straženman (P. T. 🖷 Velika - 4 km): ❑ 12.435 j., 11 nas., 478 dom., 2587 stan. — ✙, 2 ● — ⓞ — ☞ 2.

Velika, ✉, 🛏, 🖷: ❑ 9288 jut., 3 nas., 347 dom., 1737 stan. — ✙, ● — Sokol. — Grafit i ugljen. — Marvog. zadr. — ☞ 2.

Vilićselo (P. T. 🖷 Slav. Požega - 11 km): ❑ 21.880 jut., 40 nas., 1140 dom., 6355 stan. — 6 ● — ⓞ, ∞.

---

47. SREZ PREGRADA, ✉, 🖷, 🛏, 🚌.

❑ 200 km², 4 općine, 106 naselja, 5675 domaćinstava, 39.482 stanovnika.
Sr. načelnik: A. Dolansky.
Referenti: Dr. Vj. Bachman (san.), R. Rahorić (vet.), M. Cesar (šk.), inž. V. Kiš (poljopr.).
Član banskog vijeća: Leskovar Janko, penzioner iz Valentinova.
Nadležnost: **Tehnički odeljak:** Zagreb. **Poreska uprava** (⊠): Krapina.
Okružni sud (⚖): Varaždin. **Sreski sud** (🜲): Pregrada.
Crkve: 3 rkt. (✙).
Prosvjeta: 10 osn. škola (●), 7 nar. knj. i čit. (✶). — Škol. nadzornik: Klanjec. — (Gimnazija u Varaždinu.)
3 **udruženja,** 5 **zadruga.**
Prirodno blago: Šume — 5508 ha (27.5%) ukupne površine, ugljenik u Klenovcu, kamenolomi.
Industrija: Vodeni mlinovi (✳), 2 veće i 10 manjih ciglana (🜂), tvornica stakla »Straža«. — Rasadnik u Gorici.
Kućni obrt (🖷): košaraštvo i sitni drveni predmeti.
Izvozi se: stoka, svinje, jaja, purani (u Englesku), voće i vino.
Glavni sajmovi (☞) sa rogatom stokom u Humskom Brodu i 8 godišnjih.
Znamenitosti: Razvaline stare gradine »Kostelj« na Kunogori (3 km od Pregrade); u općini Desinić prastari istorijski grad »Veliki Tabor«, vlasništvo slikara Otona Ivekovića.
Sumporno kupalište (◡): Krapinske Toplice.

Općine:

Desinić, ✉, 🖷, 🛏 (🖷 Veliko Trgovište - 25 km): ❑ 9488 jut., 35 nas., 1350 dom., 9329 stan. — ✙, 3 ●, 2 ✶. — Pjev. dr. — 3 ⓞ. — ☞ 4. — Stari grad. — 🚌.

Hum na Sutli, ✉, 🛏 (🖷 Rogatec - 3 km): ❑ 6403 jut., 33 nas., 1009 dom., 6309 stan. — 2 ●, ✶. — Tvornica stakla. — ☞ 12.

Krapinske Toplice, ✉, 🖷, 🛏 (🖷 Zabok - Krap. Toplice - 14 km): ❑ 8757 jut., 19 nas., 1425 dom., 7545 stan. — ✙, 2 ●, ✶. — ◯, ⓞ. — ◡ (termalno rad.-akt. kupalište, vis. 167 m). 1 ■ — 🚌 — ☞ 10.

Pregrada, ✉, 🖷, 🛏, 🚌 (🖷 Veliko Trgovišće - 23 km): ❑ 10.039 jut., 20 nas., 1891 dom., 9299 stan. — 🜂, 🜲 — ✙, 3 ●, ✶ — **Dr.:** pjev., 🏇, 🖷 — ☞ 16.

---

48. SREZ PRELOG, ✉, 🖷, 🛏.

❑ 356 km², 13 općina, 41 naselje, 7052 domaćinstva, 54.244 stanovnika (po vjeri 98% rkt.).
Sr. načelnik: S. Rihtarić. **Zamjenik:** S. Cvek.
Referenti: Dr. K. Kniewald (san.), V. Štibler (vet.), F. Stipetić (šk.).
Član banskog vijeća: Čižmešija Đura, težak iz Kotoribe.
Nadležnost: **Okružni inspektorat** (◔): Varaždin. **Tehnički odjeljak:** Varaždin. **Poreska uprava** (⊠) i **Bolnica** (🛏): Prelog.
Ekspozitura okruž. suda somborskoga (⚖): Čakovec. **Sreski sud** (🜲): Prelog.

Crkve: 14 rkt. (✠).
Prosvjeta: 26 osn. škola (●), 3 nar. knj. i čit. (✱). — (Gimnazija u Varaždinu.)
20 **udruženja,** 7 **zadruga.**
Industrija: 2 mlina (✳), 1 pilana (♂), 2 tvornice.
Izvoze se: konji.

Općine:

Dekanovac, ✉ (**T.** Čakovec, 🚂 Mala Subotica - 12 km): ☐ 8911 jut., 5 nas., 588 dom., 5187 stan. — ✠, 3 ●. — 3 🏇.
Donja Dubrava, ✉, 🏭, 🔑 (🚂 Kotoriba - 5 km): ☐ 1951 ha, 1 nas., 558 dom., 5100 stan. — ✠, ●, ◐, ✱ — **Dr.:** ✱, sp., 🏇 — ◯ — ☞ 4.
Donji Kraljevec, ✉, 🏭, 🚂: ☐ 3387 jut., 2 nas., 484 dom., 3223 stan. — 2 ●. — 2 🏇. — ◯. — Izvoz blaga. — ☞ 5.
Donji Vidovec, ✉ (**T.** Donja Dubrava), 🚂 Kotoriba - 4 km): ☐ 2349 ha, 1 nas., 398 dom., 2800 stan. — ✠, ●. — 🏇. — ◯. — ☞ 3.
Draškovec, ✉ (**T.** 🚂 Donji Kraljevec - 3½ km): 4 nas., 375 dom., 3075 stan. — 3 ●. — ☞ 4.
Goričan, ✉ (**T.** 🚂 Donji Kraljevec - 3 km): ☐ 2180 ha, 1048 dom., 6142 stan. — ✠, ●. — ☞ 4.
Hodošan, (**P. T.** 🚂 Donji Kraljevec - 3 km): ☐ 2372 ha, 2 nas., 276 dom., 2481 stan. — ● — 🏇 — ✳ — ☞ 1.
Kotoriba, ✉, 🏭, 🔑, 🚂: ☐ 4112 jut., 1 nas., 602 dom., 4735 stan. — Carin. — ✠, ●. — **Dr.:** J. S., C. K., 🏇, Sokol. — ⊕ — **Ind.:** ♂, proizv. suhom. robe. — ☞ 4.
Legrad — ⊙, ✉, 🏭 🔑 (🚂 Kotoriba - 5 km): 1 naselje, 490 dom., 3405 stanovnika. — ✠, ✠, ✠, 2 ●. — **Dr.:** ✱, Sav. mlad., 🏇. — 2 ⊕ — Izvoz drva. — ☞ 6.
Mala Subotica, ✉, 🚂 (**T.** Čakovec): ☐ 11.070 ha, 10 nas., 798 dom., 6722 stan. — ✠, 7 ● — 🏇 — ☞ 2.
PRELOG — ⊙, ✉, 🏭, 🔑 (🚂 Kraljevec - 5 km): ☐ 3128 ha, 2 nas., 547 dom., 5148 stan. ⚠, ⊠, 🛏, ⚠, ✠, ●, ✱ — **Dr.:** ✱, Jug. dom., 🏇, sp. — **Zadr.:** ◯ — 3 ⊕ — Tvornica cement. robe., elektr. centrala. — 1 ■, Kino, konc. dvorana. — ☞ 4.
Sv. Marija, ✉ (🚂 Donji Miholjevec - 3½ km): ☐ 3997 ha, 4 nas., 650 dom., 3800 stan. — ✠, ●, ✱ — **Dr.:** pjev., 🏇 — **Zadr.:** vjeres., 2 ∞.
Sveti Juraj u Trnju (**P. T.** 🚂 Dol. Kraljevec - 3 km): ☐ 1387 ha, 4 nas., 238 dom., 2425 stan. — ✠, ● — ∞.

---

49. SREZ RAB, ✉, 🏭, 🔑, 🏇.

(Obrazovan je zakonom od 12. jula 1930.)
☐ 398 km², 3 opštine, 18 naselja, 3011 domaćinstvo, 17.770 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).
Sr. načelnik: dr. Mate Suhač. **Zamjenik:** R. Smerzn.
Referenti: dr. R. Palčić (san.), ing. L. Picukarić (poljopr.), V. Novak (šum.).
Član banskog vijeća: Kandija Špira, posjednik.
Nadležnost: Poreska uprava (⊠) i **Carinarnica:** Rab. **Gl. odjeljak fin. kontrole** (🏛): Krk. **Katast. uprava:** Senj. **Bolnica** (🛏): Sušak.
Okružni sud (⚖): Šibenik. **Sreski sud** (⚠): Rab.
Crkve: 34 rkt. (✠).
Prosvjeta: 13 osn. škola (●). — Školski nadzornik: Krk. — 16 **udruženja** i 14 **zadruga.**
Industrija: solana, 4 mlina (✳), 2 tvornice leda, 2 elektr. centrale.
Izvozi se: so, vino, boksit, sir, riba, drvo, med i vuna.
Glavni sajam (☞): 25., 26. i 27. VII.
Znamenitosti: Stare gradevine iz Mletačkog doba.

Općine::

Novalja, ✉, 🏭: ☐ 13.431 ha, 5 sela, 653 dom., 4435 stan. — 4 ● — **Dr.:** Soko, J. S., C. K. — **Zadr.:** 2 ✠, rib., vinar., ∞ — ☞ 13. VI.
Pag — ⊙, ✉, 🏭, 🔑, 🏇: ☐ 17.000 ha, 7 sela, 950 dom., 6500 stan. — 4 ●, ✱ — **Dr.:** Soko, C. K., inv. — **Zadr.:** radn. rib., ◯, ∞, zidarska, goved.
RAB — ⊙, ✉, 🏭, 🔑, 🏇: ☐ 103 km², 7 nas., 1508 dom., 6835 stan. — ▲, ⊠, Carinarnica, ⚠ — 13 ✠, 4 ● — Soko, 4 zadr., ⊕ — ≡ (3 uređena kupališta), 8 ■, 4 vile, 3 penziona, 4 ✕, 2 ♁ — **Ind.:** 2 tvornice soda-vode, 2 ✳. Vodovod, elektr. centrala, tvornica leda. — Izvozi se: drvo, riba, med, sir, vuna, vino. — ☞ 25. VII. — **Znam.:** Stare gradevine iz Mletačkog doba.

---

50. SREZ SAMOBOR, ✉, 🏭, 🔑, 🚂, 🚌.

☐ 313 km², 4 općine, 77 naselja, 3832 domaćinstava, 25.147 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).
Sr. načelnik: Dr. I. Seneković. **Zamjenik:** A. Gostinčar.
Referenti: Dr. V. Reizer (san.), M. Hočevar (vet.), B. Toni (šk.), A. Fillep (poljopr.), A. Pavlić (šum.).
Član banskog vijeća: Leušić dr. Đura, javni bilježnik.
Nadležnost: Tehnički odjeljak i **Poreska uprava** (⊠): Zagreb.
Okružni sud (⚖): Zagreb. **Sreski sud** (⚠): Samobor.
Crkve: 7 rkt. (✠).
Prosvjeta: 1 građanska (🎓) i 12 osn. škola (●), 5 nar. knj. i čit. (✱). — Školski nadzornik i gimnazije u Zagrebu.
5 **udruženja,** 4 **zadruge.**
Industrija: 3 pilane (♂), 1 ciglana (⚠), 11 tvornica. — Rasadnik.
Izvozi se: drvo, sadra, dolomitni pijesak.
Znamenitosti: Stari samoborski grad.
Banja (🛁): Šmithenove Toplice.

Općine:

Podvrh — Samobor, ✉, 🏭, 🚂: ☐ 23.000 jut., 49 nas., 1854 dom., 10.919 stan. — ✠, 7 ●, ✱. — 🏇. ◯. Tvornica štapova u Bregani. U blizini Šmithenove toplice. — ☞ 7.
SAMOBOR — ⊙, ✉, 🏭, 🔑, 🚂, 🚌: ☐ 2889 jut. 1 nas., 580 dom., 2725 stan. — ⚠, ⚠. — ✠. — **Šk.:** 🎓, trg.-zan., ž. stručna, ⓘ, ●. — ✱. — **Dr.:** pjev., obrtno, radn., veteransko, plan., sp., 🏇. ∞. 2 ⊕. — Elektr. centrala. — **Ind.:** tvornice: grafičkih boja »Chromos«, suhe žbuke »Terrabona« za fasade, »Samoborka« ind. umjet. kamena i betonske robe, stolaca, gunjeva, kože, vunenih tkanina, »Seta-Lana« d. d., tekstilna »Mervart«. — ☞ 7. —

Hidroterapijski zavod, (vis. 168 m). — 3 ■, ♁. — Kino. — Ruševine starog grada. — Franjev. samostan. — Uvedena je elektr. rasvjeta.

Sveta Nedelja, ✉, (**T.** Samobor): ☐ 6002 jut. 12 nas., 700 dom., 4470 stan. — ✙, ●, ✱. — ⓞ. — Velepecara žeste u Kerestincu.

Sv. Martin pod Okićem ✉ Galgovo (**T.** Samobor, Zdenčina - 7 km): ☐ 12.342 jut., 15 nas., 712 dom., 7031 stan. — ✙, 2 ●, 2 ✱. — ⓞ. — 3.

51. SREZ SENJ, ✉, ⁂, ⊶, ⁂, 🚌.

☐ 596 km², 3 općine, 115 naselja, 2375 domaćinstava, 11.331 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: Ž. Glumac.

Referenti: Dr. L. Karahanjan (san.), F. Cek (vet.), N. Matejčić (šk.).

Član banskog vijeća: Butorac Vinko, župnik iz Jablanca.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔), **Tehnički odjeljak:** Ogulin. — **Gl. od. Fin. kontrole** (🏛), **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava i Bolnica** (🛏): Senj.

Okružni sud (⚖): Gospić. **Sreski sud** (△): Senj.

Crkve: 8 rkt. (✙).

Prosvjeta: 12 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✱). 1 gimnazija.

Industrija: 2 mlina (✳), 2 pilane (♂).

Izvozi se: šumski materijal.

Znamenitosti: ostaci kule iz doba Bele IV. U Jablancu Frankopanske gradine kod Starigrada. Ostaci rimske naselbine kod Stimce.

Morska kupališta (≡): Senj, Jablanac.

Općine:

Jablanac, ✉, ⊶, ⁂ (🚂 Gospić - 73 km): ☐ 11.769 ha, 56 nas., 855 dom., 4465 stan. — ✙, 4 ● — ≡, ⚓, ■.

Krivi Put, ✉ (🚂 Senj - 14 km): ☐ 3693 ha, 22 nas., 560 dom., 2778 stan. — ✙, 2 ●.

Sv. Juraj, ✉, ⁂, ⊶, ⁂: ☐ 10.949 ha, 37 nas., 960 dom., 4088 stan. — ✙, 5 ● — ✱ — 2 ○. — Drvna ind.

52. SREZ SISAK, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, ⚓, 🚌.

☐ 668 km², 8 općina, 89 naselja, 5677 domaćinstva, 27.290 stanovnika (po vjeri 99% rkt.).

Sr. načelnik: D. Bošnjaković. **Zamjenik:** Dr. N. Čepinac.

Referenti: Dr. I. Rac (san.), R. Steiner (vet.), I. Migić (šk.), V. Ferluga (poljopr.), R. Kovačević (šumar), J. Bošković, S. Stilinović, B. Zubović.

Član banskog vijeća: Kuzmac Stjepan, težak iz Lekenika.

Nadležnost: Tehnički odjeljak, Gl. od. Fin. kontrole (🏛), **Poreska** (⊠) i **Katast. uprave:** Sisak.

Okružni sud (⚖): Petrinja. **Sreski sud** (△): Sisak.

Crkve: 9 rkt. (✙).

Prosvjeta: 1 gimnazija, 22 osn. škole (●), 3 nar. knj. i čit. (✱).

4 **udruženja,** 12 **zadruga.**

Industrija: motor. mlinovi (✳), 2 pilane (♂), 1 ciglana (△), 2 tvornice. — **Izvozi se:** drvo.

Općine:

Gušće, ✉ (🚂 Sunja - 10 km): ☐ 9432 jut., 8 nas., 484 dom., 2144 stan. — ✙, 2 ●.

Kratečko, ✉ (**T.** 🚂 Sunja - 10 km): ☐ 11.061 jut., 5 nas., 392 dom., 1718 stan. — ✙, ●, — 2 ○○, ⁂ — ✳. — Sagraden je nasip protiv poplave dug 5 km.

Lekenik, ✉, ⊶, 🚂: ☐ 17.805 jut., 17 nas., 624 dom., 3478 stan. — 2 ●, ✱ — ⓞ — Drvna ind. — 4.

Letovanić (P. Selo, **T.** Sisak), 🚂 Lekenik - 14 km): ☐ 15.131 jut., 9 nas., 664 dom., 2650 stan. — 3 ● — Drvna ind.

Martinska Ves, ✉ (🚂 Sisak - 13 km): ☐ 13.723 jut., 10 nas., 919 dom., 4294 stan. — ✙, 4 ● — 2 ⓞ — 5. — Rodno mjesto Stjepana, Pavla i Dra Antuna Radića.

Palanjek (P. **T.** 🚂 Sisak - 6 km): ☐ 14.686 jut., 10 nas., 789 dom., 3667 stan. — 3 ●. — **Dr.:** 2 ⁂, Kolo S. S. — 4 ⓞ, ○○ — ⊕.

Sela kod Siska, ✉ (**T.** Sisak, 🚂 Greda - 4 km): ☐ 21.000 jut., 14 nas., 1009 dom., 5200 stan. — ✙, 4 ●, 6 ✱. — 4 ✳, kamenolom.

Topolovac, ✉ (**T.** 🚂 Sisak - 8 km): ☐ 12.389 jut., 11 nas., 745 dom., 4124 stan. — 2 ✙, 2 ✱, 2 ⓞ — Tvorn. žeste i šešira. — 4.

53. SREZ SLATINA, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 901 km², 6 općina, 87 naselja, 7667 domaćinstava, 42.675 stanovnika (po vjeri 49% rkt., 44% pravosl.).

Sr. načelnik: L. Kamović. — **Zamjenik:** M. Firis.

Referenti: Dr. T. Gamulin (san.), dr. F. Strauhal (vet.), J. Pjevač (šk.), ing. S. Ravnikar (poljopr.), ing. P. Kovačević (šum.).

Član banskog vijeća: Štol Franjo, težak iz G. Bukvice.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔): Osijek. — **Tehnički odjeljak:** Osijek. — **Poreska uprava** (⊠): Slatina. — **Katast. uprava:** Virovitica.

Okružni sud (⚖): Osijek. **Sreski sud** (△): Slatina.

Crkve: 5 rkt. (✙), 7 pravosl. (✚), 1 evang. (✠), sinagoga (✡).

Prosvjeta: 1 građanska (◓) i 38 osn. škola (●), 8 nar. knj. i čit. (✱). — (Gimnazija u Virovitici.)

2 **udruženja,** 7 **zadruga.**

Industrija: 4 mlina (✳), 1 pilana (♂), 2 tvornice žeste, rasadnik, 1 ciglana (△).

Izvozi se: žitarice, stoka, drvo.

Glavni sajam (⁂): 12. VI.

Znamenitosti: ostaci turskog mostobrana kod Sopja, vodopad Jankovac, stara rimska gradina u Voćinu.

Općine:

Gornji Miholjac ⊶ (**P. T.** Slatina, 🚂 Sladojevci - 4 km): ☐ 16.943 jut., 13 nas., 1052 dom., 6156 stan. — ✚. — 7 ●. — ⁂, 3 ⓞ. — 2 pecare žeste. — 4.

Nova Bukovica, ✉, ⁂, 🚂, 🚌: ☐ 28.046 jut., 21 nas., 1861 dom., 9262 stan. — ✙, 2 ✚, 7 ●, 2 ✱, ⁂, ⁂, 2 ✳ — 2.

SLATINA ⊙, ✉, ⛧, 🔑, 🚂, 🚌: ☐ 25.031 jut., 13 nas., 1656 dom., 8282 stan. — △, ⧋, ⊠. — 2 ✙, 2 ✝, ✠, ✡. — **Šk.:** ●, zan. trg., 7 ●, ⓘ, 2 ✶. — **Dr.:** Dobrov., Sokol, 2 pev., lov., 🏇 — ✠, 3 ⊕ — Mljekara, ♂, △, 2 ✳ — Kino. — ☞ 4. — ⊙→ Uvedena je električna rasvjeta.

Slatinski Drenovac, ✉, 🚂 (**T.** Mikleuš): ☐ 36.317 jut., 15 nas., 1230 dom., 8015 stan. — ✝, 7 ●, 2 ✶. Lov. dr. — **Zadr.:** ◯, ⓞ. — Šum. ind. — ☞ 2. — Izletište »Jankovac«.

Sopje, ✉, 🔑 (**T.** Slatina, 🚂 Medinci-Senkovac - 6 km): ☐ 14.802 jut., 13 nas., 772 dom., 4523 stan. — ✙, 5 ●, 🏇, ⓞ. — ☞ 3. — Ostaci turskog mostobrana.

Voćin — ⊙, ✉, ⛧, 🚂: ☐ 35.403 jut., 12 nas., 1090 dom., 6437 stan. — ✙, ✝, 5 ●, 2 ✶. — ✠, 🏇, 2 ⓞ, ⓥ — Rimska gradina. — ☞ 4.

---

54. SREZ SLUNJ, ✉, ⛧, 🔑, 🚌.

☐ 847 km², 6 općina, 231 naselje, 7180 domaćinstava, 45.640 stanovnika (po vjeri 50% rkt., 50% pravosl.)

Sr. načelnik: V. Ostojić. — **Zamjenik:** M. Petković.

Referenti: Dr. J. Perin (san.), M. Martinčić (vet.), M. Gaćeša (šk.), V. Žagar (poljopr.).

Član banskog vijeća: Popović dr. Milan, advokat.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔): Ogulin. — **Tehnički odjeljak:** Karlovac. — **Poreska uprava** (⊠): Slunj.

Okružni sud (⚖): Ogulin. **Sreski sud** (⧋): Slunj.

Crkve: 10 rkt. (✙), 15 pravosl. (✝).

Prosvjeta: 1 građanska (●) i 27 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✶). — (Gimnazija u Ogulinu.)

4 **zadruge.**

Glavni sajmovi (☞): 19. III., 30. VI. i 16. VIII. u Cetingradu.

Znamenitosti: U selu Leskovcu općine Rakovica 2 Baračeve špilje, 2—4 km duge. U Slunju Frankopanova gradina »Slovingrad«, sa žitnim magazinom iz g. 1805. U selu Cetinski Varoš, stara gradina Cetingrad, u kojem su krunisani prvi put Habsburgovci. U Rakovici grobnica Kvaternika ubijenog za vrijeme Rakovačke bune.

Općine:

Cetingrad, ✉ (🚂 Topusko - 37 km): ☐ 5763 ha, 32 nas., 1297 dom., 8303 stan. — ✙, 5 ● — ☞ 3.

Drežnik, ✉, 🔑 (🚂 Blata - 32 km): ☐ 4723 ha, 19 nas., 796 dom., 5028 stan. — ✙, 4 ●, 2 ⓞ. 🚌.

Primišlje, ✉ (**T.** Slunj, 🚂 Košare - 19 km): ☐ 8390 ha, 102 nas., 1170 dom., 6205 stan. — 4 ●.

Rakovica, ✉, ⛧, 🔑 (🚂 Plaški - 28 km): ☐ 33.601 jut., 29 nas., 1362 dom., 8715 stan. — ✙, 6 ●, ⓞ — 🚌.

Slunj, ✉, ⛧, 🔑, 🚌 (🚂 Košare - 33 km): ☐ 22.499 jut., 36 nas., 1546 dom., 9825 stan. — △, ⧋, ⊠ — ✙, ●, 5 ●, ✶, ■ — ☞ 2.

Veljun, ✉ (🚂 Vojnić - 28 km): ☐ 17.051 jut., 20 nas., 1009 dom., 7564 stan. — ✝, 3 ● — ⓞ — Razvaline starog grada.

---

55. SREZ SUŠAK, ✉, ⛧, 🔑, 🚂, 🏇, 🚌

☐ 335 km², 8 općina, 83 naselja, 4917 domaćinstava, 20.382 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: Dr. J. Mihalić. **Zamjenik:** P. Kraljić.

Referenti: Dr. Đ. Štrcaj (san.), E. Frankl (vet.), T. Kekić (šk.), V. Cuculić (poljopr.), ing. Kariolić (šum.).

Član banskog vijeća: Banić Milan, novinar.

Nadležnost: Okr. inspektorat (◔): Ogulin. — **Tehnički odjeljak, Gl. od. Fin. kontrole** (🏛) i **Poreska uprava** (⊠): Sušak.

Okružni sud (⚖): Ogulin. **Sreski sud** (⧋): Sušak.

Crkve: 12 rkt. (✙).

Prosvjeta: 1 gimnazija, 2 građanske (●) i 22 osn. škole (●), 11 nar. knj. i čit. (✶).

6 **udruženja**, 1 **zadruga.**

Industrija: 3 mlina (✳), 1 crevarna, 1 pilana (♂), brodogradilište.

Znamenitosti: Frankopanski gradovi Grobnik i Kraljevica.

Morska kupališta (≡): Sušak, Bakar, Kraljevica, Bakarac.

Općine:

Cernik-Čavle (**P.** Čavle, 🚂 Bakar - 7 km): ☐ 7699 jut., 16 nas., 346 dom., 2083 stan. — ✙, ● — ✠ — ☞ 24. VIII.

Grobnik 🔑 (**P.** Čavle, **T.** Jelenje, 🚂 Sušak - 10,7 km) 🚌: ☐ 2121 ha, 14 nas., 570 dom., 1274 stan. — ✙, 2 ●, ✶. — **Udr.:** ✠, Podmladak C. K., 3 tamb., inv. — ☞ 1. V. — Frankopanski grad.

Hreljin, ✉, ⛧, 🔑, 🚌 (🚂 Plase - 1km): ☐ 4186 ha, 5 nas., 1039 dom., 4019 stan. — ✙, ●, 2 ●, ✶. — 2 ✳.

Jelenje, ✉, ⛧, 🔑, 🚌 (🚂 Sušak - 12 km): ☐ 24.037 jut., 20 nas., 926 dom., 3026 stan. — ✙, 3 ●. — **Udr.:** ✠, radn. potporno. — ♂, ✳ — ☞ 2.

Kraljevica — ⊙, ✉, ⛧, 🔑, 🏇 (🚂 Plase - 13 km): ☐ 1973 jut., 2 nas., 514 dom., 2589 stan. — ⛵, ✙, ●, 2 ●, 2 ✶. — ⇄, Inv. udr., radn. zadr. — ⊕ — Brodogradilište. — ≡ Drž. oporav. za djecu; ribarstvo, vinogradarstvo. — 3 ■; 1 kino. — Frankopanski gradovi.

Krasica, ✉, 🚌 (🚂 Bakar - 3 km): ☐ 11.560 jut., 16 nas., 836 dom., 3393 stan. — 2 ●, ✶ — **Ind.:** crevarna, ✳, 2 ⚖.

Križišće, ✉, ⛧, 🔑 (🚂 Plase - 7 km): ☐ 1065 jut., 5 nas., 405 dom., 1398 stan. — ✙, 2 ●, ✶ — ⊙→ Podignut Jugoslovenski Dom.

Praputnjak (**P.** 🚂 Meja - 3½ km, **T.** Hreljin): ☐ 2479 jut., 2 nas., 264 dom., 836 stan. — ✙, ●, ✶, Samostan milosrdnica i zabavište. ☞ 19. III.

---

56. SREZ SV. IVAN ZELINA,

✉, ⁂, 🛏, (🚉 Sesvete), 🚌.

☐ 313 km², 5 općina, 95 naselja, 5997 domaćinstava, 33.169 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: dr. V. Gothardi. — **Zamjenik:** A. Kosović.

Referenti: Dr. G. Hadrović (san.), A. Sorger (vet.), M. Markulin (šk.), ing. S. Kulko (poljopr.), O. Dremil (šum.), A. Jagar (kanc. ofic.).

Član banskog vijeća: Pucek Mata, posjednik.

Nadležnost: Tehnički odjeljak i **Poreska uprava** (⊠): Zagreb.

Okružni sud (⚖): Zagreb. **Sreski sud** (△): Sv. Ivan Zelina.

Crkve: 7 rkt. (✠).

Prosvjeta: 14 osn. škola (●), 3 nar. knj. i čit. (✱). Školski nadzornik: Donja Stubica. — (Gimnazija u Križevcima.)

4 **udruženja**, 2 **zadruge**.

Industrija: 1 mlin (✳), 1 pilana (♂), 2 ciglane (△).

Izvozi se: vino i nešto stoke.

Glavni sajam (☞): u augustu u mjestu Kominu.

Znamenitosti: ruševine starog grada u Zelinskoj gori iz XV. vijeka.

Općine:

Donja Zelina (P. T. Sv. Ivan Zelina, 🚉 Sesvete - 14 km): ☐ 10.900 jut., 20 nas., 1047 dom., 6059 stan. — ✠, 2 ●, ✱ — ⛭ — ☞ 6.

Kašina, ✉, 🛏 (🚉 Sesvete - 10 km): ☐ 14.601 jut., 27 nas., 1788 dom., 9525 stan. — ✠, 5 ●, ∞ — △ — ☞ 6.

Moravče-Bjelovar (P. T. Sv. Ivan Zelina, 🚉 Sesvete - 8 km): ☐ 10.588 jut., 13 nas., 1430 dom., 7500 stan. — ✠, 3 ●, ✱ — 8 ⚒.

Sv. Ivan Zelina, ✉, ⁂, 🛏, 🚌 (🚉 Sesvete - 19 km): ☐ 1125 jut., 2 nas., 292 dom., 1627 stan. — △, ⚖, ✠, ●, ✱ — **Udr.:** Soko, Aero-klub, C. K., pjevačko, šport-klub, ⛭, ⛴, 🏍 — Mlek. zadr. — **Ind.:** 2 krečane, 5 kamenoloma, ✳, △ — ☞ 21. — Ruševine starog Zelin-grada. — ➽ J. Bocak (puk.), L. Pažić (bank. ravn.).

Sv. Ivan Zelina — vanjski, ✉, ⁂, 🛏 (🚉 Konjšćina - 21 km): ☐ 17.193 jut., 33 nas., 1420 dom., 8458 stan. — ✠, 3 ● — 🏍, ⓘ — **Ind.:** ✳, ♂, △ — ☞ 5.

---

57. SREZ UDBINA, ✉, ⁂, 🛏, 🚉.

☐ 473 km², 2 općine, 11 naselja, 2502 domaćinstva, 13.115 stanovnika.

Sr. načelnik: Amadeo Perušić.

Referenti: Dr. V. Jelecki (san.), S. Heimer (vet.), M. Gaćeša (šk.).

Član banskog vijeća: Banjanin Milan, trgovac.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. **Tehnički odjeljak:** Gospić. **Poreska uprava** (⊠): Korenica.

Okružni sud (⚖): Gospić. **Sreski sud** (△): Udbina.

Crkve: 2 rkt. (✠), 6 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 9 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✱). — Školski nadzornik i gimnazija u Korenici.

Općine:

Podlapac, ✉ (**T.** Udbina, 🚉 Gospić - 30 km): ☐ 27.256 jut., 8 nas., 1102 dom., 5004 stan. — ✠, 3 ✚, 4 ●, ✱ (u Mekinjaru).

Udbina, ✉, ⁂, 🛏 (🚉 Lovinac - 25 km): ☐ 54.890 jut., 22 nas., 1400 dom., 7768 stan. — △, ⚖ — ✠, 4 ✚, 5 ●, ✱ — ☞ 5. X. —

---

58. SREZ VALPOVO, ✉, ⁂, 🛏, 🚉.

☐ 366 km², 7 općina, 38 naselja, 4937 domaćinstava, 23.556 stanovnika (po vjeri 95% rkt., 4% pravosl.).

Sr. načelnik: S. Bogić. **Zamjenik:** Ž. Glumac.

Referenti: Dr. I. Matanić (san.), M. Metzinger (vet.), D. Šerbedžija (šk.), ing. G. Škabić (poljopr.).

Član banskog vijeća: Pavošević Fabijan, težak iz Ivanovaca.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Osijek. **Tehnički odjeljak** i **Poreska uprava** (⊠): Osijek.

Okružni (⚖) i **Sreski sud** (△): Osijek.

Crkve: 20 rkt. (✠), 1 pravosl. (✚), 1 starokatolička.

Prosvjeta: 16 osn. škola (●), 2 nar. knj. i 5 čit. (✱). — Školski nadzornik: Donji Miholjac. (Gimnazija u Osijeku.)

13 **udruženja**, 4 **zadruge**.

Industrija: 10 mlinova (✳), 2 pilane (♂), 4 ciglane (△), 4 tvornice.

Izvozi se: pšenica, kukuruz, ogrjevno drvo, tvornički proizvodi.

Glavni sajam (☞): 24. VIII. u Valpovu.

Znamenitosti: vlastelinski grad kneza Moravića od 1408. g.

Banja (◡): Valpovačke Toplice.

Općine:

Belišće, ✉, ⁂, 🚉, 🚂: ☐ 891 jut., 4 nas., 2480 stan. — **Šk.:** trg., ●, ⓘ — Čin. i radn. domovi. — **Dr.:** C. K., 🏍, pjev., tamb., esperantsko, 2 šp, kluba. — **Ind.:** drva, S. H. Gutmann d. d., 3 ✳, ♂, tvornice: sirćetne kiseline, parketa, tanina, bačava. — 2 ⚒, 2 ✕, 5 ♉, 1 kino.

Bizovac, ✉, ⁂, 🛏, 🚉: ☐ 15807 jut., 5 nas., 890 dom., 3615 stan. — 2 ✠, 3 ● — **Dr.:** Sokol, 2 🏍, ⛭, ∞ — **Ind.:** 5 ✳, △, ♂ — 11 ♉ — ☞ 4.

Brodanci (P. T. 🚉 Bizovac - 6 km): ☐ 3954 ha, 1 nas., 305 dom., 1468 stan. — ✠, ●, ✳, 3 ♉. — ☞ 2.

Ladimirevci, 🚉 **(P. T.** Valpovo): ☐ 3725 jut., 1 nas., 292 dom., 1277 stan. — ✠, ●, ✱ — ✳ — ⓘ — 3 ♉.

Petrijevci, ✉, 🛏, 🚉: ☐ 12.515 jut., 6 nas., 800 dom., 3872 stan. — 3 ✠, 3 ●, ✱ — **Dr.:** pjev., lov., tamb., Soko, 🏍, ⛭ — ⓘ, ∞, agr. z. — 2 ✳ — ☞ 2. — 5 ♉ — Vlastelinski dvorac »Jelengrad«.

VALPOVO — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚉: ☐ 8321 jut., 19 nas., 4040 stan. — △, ✠, ⓘ, 3 ●, 3 ✱ — Zdrav. stanica. — **Dr.:** Sokol, C. K., J. S., N. O., pjev., 🏍, esper., sp., ⛭, trg. podr. — **Zadr.:** ⓘ, agr. z. — **Ind.:** △, ✳ — 3 ⚒ — Kino, ■ — ☞ 5 marvenih i 5 robnih. — ◡

(vis. 91 m), Valpovačke Toplice. — Starinska turska kula, dvorac grofa Normana. — ⊙→ Uvedena je elektr. rasvjeta.

Valpovo — vanjsko, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 - Veleškovci i Bočanjevci): ☐ 19.351 jut., 20 nas., 1701 dom., 6804 stan. — 11 ✙, 6 🏫.

---

59. SREZ VARAŽDIN, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 355 km², 7 općina, 102 naselja, 7300 domaćinstava, 42.823 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: M. Kekić. **Zamjenik:** Dr. V. Ljubić.

Referenti: Dr. M. Ferkić (san.), J. Devide (vet.), S. Šimunčić (šk.), H. Heraković (poljopr.).

Član banskog vijeća: Miškulin Ivan, župnik iz Šemovca.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔), **Agrarni i Tehnički odjeljak, Poreska** (⊠) **i Katast. uprava i Bolnica** (🛏): Varaždin.

Okružni (⚖) **i Sreski sud** (⚖): Varaždin.

Crkve: 10 rkt. (✙).

Prosvjeta: 1 gimnazija, 1 gradanska (⊷) i 24 osn. škole (🏫), 2 nar. knj. i čit. (✱).

3 udruženja, 3 zadruge.

Industrija: 3 ugljenokopa (⚒), 50 mlinova (✳), 1 pilana (♂), 1 ciglana (△), 1 tvornica.

Izvozi se: kupus, krompir, kukuruz, stoka.

Glavni sajam (☞): 15. VIII. u Biškupcu.

Znamenitosti: Starigrad u Vinici, kula Bele IV. u Knegincu.

Općine:

Bartolovec (T. 🚂 Varaždin - 8 km): ☐ 6351 jut., 9 nas., 750 dom., 3666 stan. — 3 🏫, ⓪.

Biškupec (P. T. 🚂 Varaždin): ☐ 10.805 jut., 22 nas., 1570 dom., 9748 stan. — ✙, 6 🏫, 2 ○ — ⚒, △ — ☞ 4.

Jalžabet, ✉ (T. Varaždin, 🚂 Varaždinske Toplice - 10 km): ☐ 6503 jut., 10 nas., 810 dom., 4500 stan. — Zdrav. stanica. — ✙, 2 🏫 — **Dr.:** C. K., 🦊 — Agr. z. — ☞ 8.

Križovljan-Cestica (P. T. Vinica, 🚂 Ormož - 5 km), 🚌: ☐ 6800 jut., 17 nas., 795 dom., 4314 stan. — ✙, 3 🏫 — 🦊, ⓪, 2 agr. z. — ☞ 4.

Petrijanec — ⊙, ✉ (T. 🚂 Varaždin - 9 km): ☐ 10.675 jut. — 943 dom., 6395 stan. — ✙, 3 🏫, ✱. — Tvorn. špirita. ☞ 8.

Vidovec, ✉, 🚂 (T. Varaždin): ☐ 13.334 jut., 27 nas., 1529 dom., 8602 stan. — ✙, 4 🏫, marvog. zadruga.

Vinica — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Varaždin - 15 km): ☐ 6899 jut., 8 nas., 903 dom., 4833 stan. — ⚖, ✙, 2 🏫, ✱, ✱, ⓪ — ☞ 6. — ✖.

---

60. SREZ VELIKA GORICA, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 552 km², 7 općina, 110 naselja, 6671 domaćinstvo, 33.732 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: I. Troyer. **Zamjenik:** S. Kovačić.

Referenti: Dr. D. Begović (san.), M. Kavran (vet.), N. Toth (šk.), R. Grdenić (poljopr.), B. Drakulić (šum.).

Član banskog vijeća: Hribar Nikola, preduzimač.

Nadležnost: Tehnički odjeljak i Poreska uprava (⊠): Zagreb. **Bolnica** (🛏): u Vel. Gorici.

Okružni sud (⚖): Zagreb. **Sreski sud** (⚖): Vel. Gorica.

Crkve: 9 rkt. (✙).

Prosvjeta: 20 osn. škola (🏫). 7 nar. knj. i čit. (✱). — (Gimnazija u Sisku.)

1 udruženje, 8 zadruga.

Industrija: 1 pilana (♂), 1 ciglana (△) u Turopolju, tvornica kefa i metala.

Glavnih sajmova (☞): 12.

Znamenitosti: Plemenita općina Turopolje, stara 700 godina.

Općine:

Dubranec (P. T. 🚂 Velika Gorica - 21 km): ☐ 8713 jut., 12 nas., 465 dom., 2734 stan. — ✙, 2 🏫 — ⓪ — ☞ 5. — ⊙→ Izrađeno je 9 arteških bunara.

Kravarsko (P. T. Velika Gorica, 🚂 Turopolje - 9 km): ☐ 14.586 jut., 13 nas., 635 dom., 3608 stan. — ✙, 2 🏫, ✱ — ⓪ — ☞ 6.

Novo Čiče, ✉, 🛏 (🚂 Velika Gorica - 7 km): ☐ 11.005 jut., 19 nas., 927 dom., 4186 stan. — ✙, 2 🏫, ✱, 2 🦊, Marvog. zadr. — 🚌.

Odra, ✉, 🛏, 🚂: ☐ 12.616 jut., 11 nas., 1234 dom., 6218 stan. — 2 ✙, 4 🏫, 2 ⓪.

Orle, ✉ (🚂 Velika Gorica - 14 km): ☐ 13.137 jut., 14 nas., 1307 dom., 5507 stan. — 2 ✙, 3 🏫, 🦊, 3 ⓪ — ☞ 3. — ⊙→ Izgraden je nasip protiv poplave. — 🚌.

Velika Gorica, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 13.267 jut., 17 nas., 1237 dom., 6565 stan. — ⚖, ⚖, 🛏 — ✙, ⊷, 5 🏫, ⓘ — Tvorn. kefa i metala. — ☞ 12. — 🚌

Vukovina, 🛏 (P. Novo Čiče, T. Velika Gorica, 🚂 Mraclin - 5 km): ☐ 15.703 jut., 13 nas., 884 dom., 4914 stan. — Zdrav. stanica u Mraclinu. — ✙, 4 🏫, 2 ✱, ♂, △ — ☞ 3.

---

61. SREZ VIROVITICA, ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 547 km², 6 općina, 87 naselja, 5494 domaćinstava, 35.614 stanovnika.

Sr. načelnik: M. Marčetić. **Zamjenik:** F. Gregurek.

Referenti: Dr. J. Rohrbacher (san.), B. Šoštarić (vet.), inž. F. Salaj (poljopr.), inž. J. Fey (šum.) i I. Cerovski (šk.).

Član banskog vijeća: Kaladač Marko, ekonom iz Gradine.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Osijek. **Tehnički odjeljak:** Bjelovar. **Gl. odj. fin. kontrole** (🏛), **Poreska** (⊠) **i Katast. uprava, Carinarnica i Bolnica** (🛏): Virovitica.

Okružni sud (⚖): Osijek. **Sreski sud** (⚖): Virovitica.

Crkve: 6 rkt. (✙), 3 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 gimnazija, 37 osn. škola (🏫), 5 nar. knj. i čit. (✱).

25 udruženja i zadruga.

Industrija: 2 mlina (✳), 5 pilana (♂), 2 ciglane (△), 3 tvornice.

Izvozi se: jaja, drvo, stoka i žito.

Općine:

Cabuna, ✉, 🚂, 🛏, 🚌: ☐ 14.019 jut., 17 nas., 850 dom., 4964 stan. — ✚, 6 ● — 3 udr. i zadr. — 🏍 — ☞ 3.

Gradina, ✉, 🛏 (T. 🚌 Suhopolje - 8 km): ☐ 18.000 jut., 22 nas., 968 dom., 6913 stan. — ✠, 6 ●, ✶ — 🏍, 6 Ⓞ — ☞ 2.

Lukač, ✉, 🚂, 🛏, 🚌: ☐ 14.430 ha, 18 nas., 856 dom., 5718 stan. — ✠, 6 ● — **Dr.:** ⚒, 2 🏍 — ✳ — ☞ 4.

Pivnica, ✉, 🚌 (T. Cabuna): ☐ 9714 jut., 9 nas., 439 dom., 2808 stan. — ✚, 4 ● — ☞ 3.

Suhopolje — ⊙, ✉, 🚂, 🛏, 🚌: ☐ 15.830 jut., 10 nas., 1001 dom., 7059 stan. — Bakter. stan. — ✠, ✚, ⛨, Ref. crkv. općina, 6 ●, 3 ✶, ⚒, Sokol, 3 🏍 — Ⓞ — 3 ⊕ — ✳, 2 △, 2 ♂, 3 ⚽ — ☞ 4.

Špišić Bukovica, ✉, 🚌, 🚙 (T. Virovitica): ☐ 23.306 jut., 11 nas., 1380 dom., 8153 stan. — 4 ✠, 6 ●, ✶, 4 🏍, 2 Ⓞ — ☞ 4.

---

62. SREZ VOJNIĆ, ✉, 🚂, 🛏, 🚌.

☐ 696 km², 7 općina, 157 naselja, 6059 domaćinstava, 39.620 stanovnika (po vjeri 65% pravoslavnih, 35% rkt.).

Sr. načelnik: Dr. S. Ilić. **Zamjenik:** N. Bošnjak.

Referenti: Dr. S. Kosanović (san.), K. Želehovski (vet.), L. Varda (šk.).

Član banskog vijeća: Đurić Milo, penzioner iz Krnjaka.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Ogulin. **Tehnički odjeljak:** Karlovac. **Poreska uprava** (⊠): Vojnić.

Okružni sud (⚖): Ogulin. **Sreski sud** (⧋): Krnjak.

Prosvjeta: gimnazija u Karlovcu, 1 građanska (⊷) i 30 osn. škola (●), 1 nar. knj. i čit. (✶).

Općine:

Barilović, ✉ (T. Krnjak, 🚌 Karlovac - 15 km): ☐ 18.903 jut., 32 nas., 1032 dom., 8946 stan. — 5 ●. — ➽ J. Gojak (nač.), M. Marčac (bilj.).

Krnjak, ✉, 🚂, 🛏 (🚌 Vojnić - 19 km): ☐ 18.612 jut., 25 nas., 1121 dom., 6200 stan. — 5 ●.

Krstinja, ✉ (🚌 Vojnić - 25 km): ☐ 18.168 jut., 23 nas., 930 dom., 5938 stan. — 3 ●.

Perjasica, ✉ (T. 🚌 Generalski stol - 12 km): ☐ 16.968 jut., 29 nas., 780 dom., 4450 stan. — ✚, 2 ● — 3 Ⓞ.

Tušilović, ✉, 🚂, 🛏 (🚌 Karlovac - 15 km): ☐ 3587 jut., 4 nas., 246 dom., 1937 stan. — ✚, 2 ●. — Ⓞ.

Vojnić, ✉, 🚂, 🛏 (🚌 - 9 km), 🚙: ☐ 23.847 jut., 24 nas., 1049 dom., 6629 stan. — △, ⊠, ✚, 6 ● — ∞, ⚠ — Dom nar. zdravlja.

Vukmanić, ✉ (🚌 Skakavac - 4 km): ☐ 19.360 jut., 21 nas., 958 dom., 5520 stan. — ✠, 6 ●. — ○ — Ⓞ — Konjog. zadr.

---

63. SREZ VRBOVSKO, ✉, 🚂, 🛏, 🚌.

☐ 414 km², 5 općina, 115 naselja, 3.226 domaćinstava, 17.481 stanovnika.

Sr. načelnik: B. Vučić.

Referenti: Dr. D. Tomašić (san.), R. Šamek (vet.), M. Rubinić (šk.), N. Prokopljević (šum.).

Član banskog vijeća: Sušić Rudolf, tugovac i pretsjednik općine iz Ravne Gore.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔) i **Tehnički odjeljak:** Ogulin. **Poreska uprava** (⊠): Delnice.

Okružni sud (⚖): Ogulin. **Sreski sud** (⧋): Vrbovsko.

Crkve: 5 rkt. (✠), 1 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 16 osn. škola (●), 4 nar. knj. i čit. (✶). — Školski nadzornik: Delnice. — (Gimnazija u Ogulinu). — 11 udruženja i zadruga.

Industrija: 12 mlinova (✳), 23 pilane (♂), 2 tvornice. — Izvoze se: šumski proizvodi.

Glavni sajmovi (☞): 2. VIII. i 11. XI.

Općine:

Bosiljevo, ✉, 🛏 (🚌 Generalski Stol - 12.5 km): ☐ 24.814 jut., 48 nas., 1118 dom., 6273 stan. — ✠, 4 ●, ✶ — ☞ 12.

Ravna Gora — ⊙, ✉, 🚂 (🚌 Skrad - 12 km), 🚙: ☐ 12.462 jut., 4 nas., 527 dom., 3239 stan. — ✠, 3 ●, ✶. — ♂, tvornica elektr. baterija. — ⓥ (vis. 816 m). — ■ — ☞ 2.

Severin na Kupi, ✉ (T. 🚌 Vrbovsko - 13 km), 🚙: ☐ 20.517 jut., 29 nas., 704 dom., 2972 stan. — 4 ● — **Dr.:** 3 tamb., za osig. stoke. — 3 Ⓞ, ✳, 4 ♂ — ☞ 6.

Srpske Moravice, ✉, 🚂, 🛏, 🚌: ☐ 7536 jut., 28 nas., 447 dom., 3050 stan. — ✚, ⊷, 2 ●, ✶, 2 ♂, 1 kino. — ☞ 2. — Ložionica drž. željeznica.

VRBOVSKO — ⊙, ✉, 🚂, 🛏, 🚌: ☐ 6557 jut., 7 nas., 400 dom., 1947 stan. — △, ⛪, ⧋, ✠, ✚, ⊷, 3 ●, ✶ — **Dr.:** C. K., Ⓞ, J. S., dobr. Drvena ind., tvorn. žigica. ♂, ✳. ☞ 3. ■, ⚒.

---

64. SREZ VRGINMOST, ✉, 🚂, 🛏, 🚌, 🚙.

☐ 548 km², 5 općina, 48 naselja, 7151 domaćinstvo, 36.375 stanovnika.

Sr. načelnik: G. Muždeka. **Zamjenik:** M. Smoljanović.

Referenti: Dr. J. Tadić (san.), S. Tančić (vet.), S. Samardžija (šk.).

Član banskog vijeća: Trkulj Stanko, ratar iz Blituše.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Sisak. **Poreska uprava** (⊠): Glina.

Okružni sud (⚖): Petrinja. **Sreski sud** (⧋): Vrginmost.

Crkve: 2 rkt. (✠), 9 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 17 osn. škola (●), 3 nar. knj. i čit. (✶). — (Gimnazija u Glini.)

1 **udruženje** i 6 **zadruga.**

Industrija: Željezni majdan. — **Izvozi se:** drvo.

Općine:

Bović, ✉ (T. 🚌 Vrginmost): ☐ 11.116 jut., 7 nas., 910 dom., 4484 stan. — ✚, 2 ●.

Čemernica (P. Karlovac, 🚌 Topusko - 3.5 km): ☐ 6.620 jut., 7 nas., 590 dom., 4700 stan. — ✚, 2 ●. — 3 Ⓞ.

Lasinja, ✉ (T. Pisarovina, 🚂 Zdenčina - 22 km): ☐ 22.965 jut., 14 nas., 1749 dom., 8200 stan. — ✙, 4 ●. — ○. — ☞ 6.

Topusko, ✉, ⁂, 🛏, 🚌 (🚂 4 km): ☐ 27.352 j., 12 nas., 2300 dom., 10.137 stan. — ✙, ✚, 5 ●. — **Ind.:** Željezni majdan. — 4 ⓘ. — Državno lječilište (vis. 130 m), ◡.

Vrginmost, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 21.153 jut., 8 nas., 1602 dom., 8854 stan. — △, ⍋. — ✚, 4 ●, ✶, 3 ⓘ — ☞ 2. — ✱.

65. SREZ ZAGREB, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 351 km², 12 općina, 154 nas., 10.548 dom., 60.567 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: M. Huzjak. Sr. podnačelnik: M. Greimer.

Referenti: dr. F. Frait (san.), M. Kolarić (vet.).

Član banskog vijeća: Đuretek Vid, posjednik iz Vrapča.

Nadležnost: Agrarni i Tehn. odj., Gl. odj. Fin. kontrole (🏛), **2 Poreske uprave** (⊠), **Katast. uprava i Carinarnica:** Zagreb.

Bolnice (🛏): u Zagrebu, Šestine, Stenjevac (za umobolne) i Brestovac na Sljemenu.

Okružni sud (⍋) i **Sreski sud** (⍋): Zagreb (I. i II.).

Prosvjeta: 27 osn. škola (●), 7 nar. knj. i čit. (✶). — 8 **udruženja,** 8 **zadruga.**

Industrija: 24 mlina (✳), 2 pilane (♂), 5 ciglana (△), 6 tvornica.

Općine:

Brdovec — Brdovečko Prigorje (**P. T.** 🚂 Savski Marof): ☐ 9987 jut., 25 nas., 1158 dom., 6732 stan. — ✙, 4 ●. — ⸗, ○, 2 ⓘ. — Tvorn. žeste i pjenice (u Sav. Marofu). — ☞ 8.

Brezovica (**P. T.** 🚂 Hrv. Leskovac - 4 km): ☐ 3688 jut., 10 nas., 347 dom., 2009 stan. — ✙, ●, ✶. — ⸗ — Tvorn. žeste. — ☞ 1. — ➤➤ B. Peček (nač.), D. Vrankovečki (bilj.).

Gračani — Remete (**P. T.** 🚂 Zagreb I. - 5 km): ☐ 3104 jut., 7 nas., 800 dom., 2457 stan. ✙, 2 ●.

Markuševec — Sv. Šimun (**P. T.** 🚂 Zagreb I. - 10 km): ☐ 6580 jut., 9 nas., 950 dom., 4282 stan. — ✙, 2 ●. — ∞. — ⍋.

Pušča — Donja Pušča (**P. T.** Zaprešić, 🚂 Pušča-Bistra - 6 km): ☐ 6456 jut., 16 nas., 790 dom., 5462 stan. — ✙, 2 ●. — Učit. dobro Pušča.

Sesvete, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 16.147 jut., 31 nas., 1743 dom., 9508 stan. — ✙, 5 ● — **Dr.:** 3 pjev., C. K., J. S., ⸗ — 2 agr. z., ⓘ — Tvorn. suhomesn. robe i masti. — ☞ 4.

Stenjevec, ✉, 🚂 (**T.** Zagreb): ☐ 4754 jut., 13 nas., 1122 dom., 3410 stan. — ✙, 2 ●, ✶. — ⇄ — Tvornica cementa, 6 kamenoloma, rasadnik voća i cvijeća. — Zavod za umobolne. — ☞ 2. — ⊙→ Podignuti su mostovi i škarpe od betona.

Stupnik (**P. T.** 🚂 Hrv. Leskovac - 3 km): ☐ 11.232 jut., 9 nas., 770 dom., 4140 stan. — ✙, 3 ●. — ⓘ. — 2 ind. — ☞ 17. V.

Sveta Klara, ✉, 🚂 (**T.** Zagreb II.): ☐ 3303 jut., 6 nas., 318 dom., 2090 stan. — ✙, ●, ✶. — 2 ⓘ. — △, 3 ✳.

Šestine (**P. T.** Zagreb I. 🚂 - 7 km): ☐ 4006 jut., 7 nas., 500 dom., 2643 stan. — ✙, ●. — Kamenolom. — Sanatorij »Brestovac« za plućne bolesti. Dječji sanatorij. — Ruševine Medvedgrada. — Izletište: Kraljičin zdenac, Sv. Jakov i Sljeme (vis. 1035 m).

Vrapče, ✉, 🚂 (**T.** Zagreb): ☐ 5799 jut., 16 nas., 1439 dom., 15.000 stan. — ✙, 3 ●. — ∞. — **Ind.:** građevnog mat., △, kamenolomi.

Zaprešić, ✉, 🛏, 🚂: ☐ 5323 jut., 5 nas., 2834 stan. — ● — ⸗, pjev. dr. — Ind. mesnih proizvoda.

66. SREZ ZLATAR, ✉, ⁂, 🛏, 🚌.

☐ 393 km², 6 općina, 108 naselja, 7853 domaćinstva, 49.256 stanovnika (po vjeri 99% rkt.).

Sr. načelnik: E. Karlavaris. **Zamjenik:** A. Draščić.

Referenti: Dr. V. Rukavina (san.), J. Kopić (vet.), M. Gorup (vet. pripravnik), J. Posarić (šk.), ing. J. Grgić (poljopr.), R. Turkalj (ravn. pom. ureda).

Član banskog vijeća: Kalaj Juraj, posjednik iz Batine.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Varaždin. **Tehnički odjeljak:** Varaždin. **Poreska uprava** (⊠): Zlatar.

Okružni sud (⍋): Varaždin. **Sreski sud** (⍋): Zlatar. — **Crkve:** 18 rkt. (✙).

Prosvjeta: 21 osn. škola (●), 5 nar. knj. i čit. (✶). — (Gimnazija u Varaždinu.)

1 **udruženje,** 5 **zadruga.**

Prirodno blago: Velike naslage gline u Bedekovčini, naslage lapora u okolici Zlatara. — Vapnenice u selu Očura.

Kupališta (◡): Sutinske Toplice i Topličica.

Industrija: tvornica opeka i crijepa (△), 7 rudnika ugljena (⚒), »Zagorka« d. d., za grad. industriju. — **Izvozi se:** perad, svinje, vino i voće.

Glavni sajam u srezu na Alojzijevo 22. VI.

Znamenitosti: Stari gradovi Lobor (»Castrum«) iz g. 1259., Oštrc (1230.), Belec (1334.), Milengrad (1683.), Konjščina (iz XV. vijeka), nadgrobna ploča u Hrašćini iz rimskog doba. — Crkva Marije Snježne u Belcu (iz XV. vijeka) s freskoslikama iz 1742. god.

Općine:

Budinščina, ✉, 🚂 (**T.** Novi Marof): ☐ 14.812 jut., 19 nas., 1153 dom., 6779 stan. — 3 ●, ∞.

Hrašćina — Trgovišće, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 8295 jut., 19 nas., 1120 dom., 6632 stan. — ✙, 4 ●. — 3 ⚒ — ☞ 19.

Lobor, ✉ (**T.** Zlatar, 🚂 Zlatar-Bistrica - 13 km): ☐ 6965 jut., 20 nas., 1442 dom., 9124 stan. — ✙, 2 ●. — 2 ⓘ. — ⚒, △. — ☞ 7.

Mače, ✉ (**T.** Zlatar, 🚂 Sutinske Toplice - 6 km), 🚌: ☐ 11.928 jut., 17 nas., 895 dom., 9990 stan. — ✙, 4 ●, ✶ — ⓘ — »Zagorka« d. d. grad. ind. — ✳, ⚒ — ☞ 13. — 🚌.

Mihovljan, ✉ (**T.** Zlatar, 🚂 Golubovec - 7 km): ☐ 10.189 jut., 13 nas., 1500 dom., 8000 stan. — ✙, ● — ⚒ (u Golubovcu). — ◡ Sutinske Toplice (vis. 2000 m). — ☞ 10.

Zlatar, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Zlatar - Bistrica - 6 km): ☐ 11.030 jut., 18 nas., 1743 dom., 8569 stan. — △, ⊠, ⍋. — ✙, ⚭ ž., 4 ●, 2 ✶ — ⸗, tenis-klub, obrtna zadr. — ☞ 6. — Stare gradine. — 🚌 — ⊙→ Uvedena je elektr. rasvjeta.

III. Banovina Vrbaska.

I. Geografski pregled.

1. POLOŽAJ.

Banovina Vrbaska zaprema severo-zapadni deo bivše Bosne i Hercegovine — sa površinom 20.436 km² ili 8.2% državnog teritorija.

Od bivših oblasti banovina Vrbaska obuhvata oblasti Bihaćsku i Vrbasku u celosti, od oblasti Primorsko-Krajiške — srez Dvorski, od Tuzlanske — delove bivših srezova Gradačac, Gračanica i Maglaj, a od Travničke oblasti srezove — Mrkonjić-grad, Jajce i Glamoč i delove srezova Bugojno, Livno i Travnik.

U upravnom pogledu Vrbaska banovina podeljena je na: **2 okružna inspektorata, 20 srezova** (sa 9 sreskih ispostava), **1 grad** i **174 opštine**.

Glavno mesto je **Banja Luka.**

2. GRANICE.

1. **Na zapadu i severu** Vrbaska banovina graniči s banovinom Savskom, i to od gornjeg toka Krke — koti 1654 na zapad — na s. Suvaja — zatim Unom do ušća Unca, istočnim ograncima Plješivice, Bihaću na zapad, istočnom granicom sreza Slunjskog — na s. Bihaća — zatim na istok — Glinom — severnom granicom sreza Dvorskog — na B. Kostajnicu — i dalje Unom i Savom do Novigrada na istok.

2. **Na istoku** Vrbaska banovina graniči s banovinom Drinskom, i to istočnom granicom sreza Derventskog, na reku Bosnu kod sela Dolac, onda severozapadnom granicom srezova Žepačkog na Novi Šeher i Zeničkog na s. Jezera.

3. **Na jugu** banovina Vrbaska graniči s Primorskom banovinom, i to od tromede srezova Tešanj, Zenica i Travnik, do planine Vlašić (kota 1740), — do Bogova Konca (1557) — preko Radanj-planine (1336) — na Rakovce (1217) — Osoj i dalje preko Suljuga (1533), Demirovca (1724) i Crnog Vrha (403) — na Mali Vitorog (1748), zatim — na planinu Cincar (2006) — do Medugorja (1487) — na planinu Startinu — odakle se granica penje na Dinarske planine (Gnjat 1806) — i preko Velikog Blata (1851) do jugoistočne granice sreza Donji Lapac.

3. GORJE.

Zapadni deo banovine Vrbaske **zaprema s. zapadni deo bosansko-hercegovačkog krasa, a to je;** Grmeč-planina, koja se proteže izmedu Une i Sane na jugo-istok s vrhovima: Gredoviti (1209) — Javornjača (1480) — Crni Vrh (1604) — Osječenica (1795) — Klekovača (1961) — Rastovača (1650) — Smoljevača (1647) i Vitorog (1907).

Uncu na jug je Veliki Šator (1872).

Istočna polovina banovine ispunjena je **bosansko-srpskim srednjogorjem,** i to:

na severu izmedu Une i Vrbasa su **Prosara** (363) i **Kozara planina** s vrhom Vučkovac kamen (987).

na istoku, izmedu Vrbasa i Bosne na desnoj obali Save: **Motajica planina** (652), **Vučjak** (367), **Krnin planina, Uzlomac** i **Borja planina** (s vrhom Rumavica (1077), zatim **Vel. Čemernica** (1339) i **Vlašić** (1919).

NIZIJE.

Doline donjih tokova Sane, Vrbasa, Ukrine i Bosne. — **Polja:** Glamočko i Grahovsko.

4. VODE.

Cela banovina Vrbaska leži u bazenu desnih pritoka Save od kojih su važniji: 1. **Una** (s desnim pritocima Unac i Sana), 2. **Vrbas** (s desnim pritocima Ugar i Vrbanja), 3. **Ukrina** i 4. **Bosna** (sa levim pritokom Usara).

Od jezera je najveće **Jezero kod Jajca.**

Od slapova — Plivski slap na Plivi kod Jajca.

5. KLIMA.

Srednja godišnja temperatura u Banjoj Luci je + 10.8° (u letu + 20.8, u zimi — 1.4).

Oborina ima 1101 na godinu.

6. STANOVNIŠTVO.

Po popisu god. 1921. na sadašnjem teritoriju Vrbaske banovine bilo je **141.491 domaćinstvo** i **829.000 stanovnika** ili **6.9 ukupnog broja stanovništva u Kraljevini.**

Prema tome **gustina stanovništva** bila je **40.5 na 1 km²** i **5.8 stanovnika na 1 kuću.**

Po maternjem jeziku bilo je:

Srpsko-hrvatskog: 95.77%.

Poljskog: 1.17% (uglavnom u srezovima Prnjavor i Bos. Gradiška, a manje u srezovima Banja Luka, Derventa, Bos. Novi i Tešanj).

Rusinskog i ruskog: 1.03% (uglavnom u srezu Prnjavor, zatim Prijedor, Banja Luka, Derventa i Bos. Gradiška).

Nemačkog: 1.01% (uglavnom u srezovima Bos. Gradiška, Banja Luka, Prnjavor i Derventa).

Češkog, slovačkog i slovenačkog: 0.53%.

Talijanskog: 0.14% (Banja Luka i Prnjavor).

Madarskog: 0.11% (u sr. Prnjavor i Derventa).

Rumunskog: 0.10% (u sr. Prnjavor i Tešanj).

Ostalih: 0.14%.

Po veroispovesti:

Pravoslavnih: 57.6%.

Muslimana: 24.8% (u srezovima Gračanica, Cazin, Tešanj, Jajce, Bos. Krupa, Prijedor i Bihać).

Rimokatolika: 15.9% (najviše u srezovima Derventa, Banja Luka, Prnjavor i Tešanj).

Grkokatolika: 1.1% (u srezu Prnjavor).

Evangelika: 0.4% (uglavnom u srezovima Bos. Gradiška, Prnjavor i Derventa).

Izraelićana: 0.2% (uglavnom u srezovima Banja Luka, Derventa, Bihać i Tešanj).

*

Po najnovijim podacima za g. 1930. u Vrbaskoj banovini ima sada:

1620 naseljenih mesta, 158.000 domaćinstava i **936.000 stanovnika.**

Prema tome **priraštaj stanovništva** za prošlih 10 godina iznosi **117.000** ili **1.4% na godinu,** a **gustina stanovništva** je sada **45.8 stan. na 1 km².**

II. Opšta uprava.

Ban

SVETISLAV T. MILOSAVLJEVIĆ,
ban Vrbaske banovine od 9. oktobra 1929.

SVETISLAV T. MILOSAVLJEVIĆ

Roden je 7. septebra 1882. god. u Nišu, gde je svršio osnovnu školu i gimnaziju. Nižu školu Vojne akademije svršio je sa 32. klasom 1901. godine kao inžinjerski potporučnik. Višu školu Vojne akademije svršio je sa 15. klasom, a pre Balkanskog rata prošao je i kroz dvogodišnji tečaj deneralštabne pripreme.

U mirno doba bio je: vodni oficir u inžinjeriji, pešadiji i konici, adutant u inžinjeriji, komandir čete i komandant puka u pešadiji; zatim šef Železničkog otseka i Načelnik Saobraćajnog odeljenja Glavnog deneralstaba, kao i profesor Deneralštabne službe na Višoj školi Vojne akademije (9 godina bez prekida). Za pešadijskog kapetana proizveden je 1909. godine, za deneralštabnog maiora po položenom ispitu imenovan je 1914. godine, za deneralštabnog pukovnika proizveden 1920. godine, a za brigadnog deneralštabnog denerala 1. decembra 1925. godine.

U balkanskim ratovima 1912. i 1913. godine bio je na službi u štabu I. Armije i delegat Vrhovne Komande kod Železničke direkcije.

U svetskom ratu 1914. i 1920. godine bio je najpre Načelnik štaba Vardarske divizijske oblasti, zatim Pomoćnik načelnika štaba I. Armije, potom Pomoćnik šefa Vojno-železničke Inspekcije Vrhovne komande i najzad od 1916. do 1920. godine Šef železničke službe Vrhovne komande.

Sa položaja Načelnika Saobraćajnog odeljenja Glavnog deneralštaba došao je za Ministra saobraćaja 24. decembra 1926. godine (u vladu g. Uzunovića). Na tome položaju ostao je sve do 27. jula 1928. god.

Banom Vrbaske banovine imenovan je 9. oktobra 1929. godine.

U toku službovanja u vojsci napisao je i štampao: 1. **»Puščana vatra u boju«** 1910. god.; 2. **»O moralnom, naučnom i fizičkom vaspitanju oficira«** 1926. god.; 3. **»Deneralštabna služba mirnoga i ratnoga doba«** 1927. god. (dve knjige svojih predavanja sa Više škole Vojne akademije); 4. Nekoliko istorijskih rasprava u časopisima »Ratnik« i »Novi Život« i 5. više studija iz oblasti ratnoga saobraćaja štampanih u »Ratniku«.

Po odlasku iz vojske napisao je i štampao u našim i stranim časopisima i žurnalima čitav niz članaka i studija o raznim saobraćajnim i privrednim problemima.

Pomoćnik bana

od 12. oktobra 1929. — **Milisav R. Ivanišević** (10. I. 1931. premešten za pomoćnika bana Zetske banovine; sliku i biografiju vidi u pregledu Zetske banovine).

od 10. januara 1931. — **Dr. Jovan Zec** (bivši pomoćnik bana Zetske banovine).

Dr. JOVAN ZEC

Rodio se u Ječićkoj (Prijedor — Vrbaska banovina) 7 jula 1886. godine. Osnovnu školu svršio je u Prijedoru, a gimnaziju u Beogradu. Pravne nauke završio je 1910. godine na Univerzitetu u Zagrebu, a 1912. na istom univerzitetu promovisan je za doktora prava.

Odmah posle završetka univerzitetskih studija stupio je u političko-upravnu službu, u kojoj je ostao neprekidno sve do Ujedinjenja.

Posle Ujedinjenja postavljen je za Sreskog načelnika u Banjoj Luci, odakle je 1921. premešten za sreskog načelnika u Tuzli. 1923. godine postao je pravni referent Velikog župana tuzlanske oblasti, a zatim 7. oktobra 1924. godine postavljen je za velikog župana Tuzlanske oblasti i na tom je položaju ostao sve do 12. februara 1929., kada je premešten za Velikog župana Vrbaske oblasti. Na ovom položaju ostao je do 12. oktobra 1929. godine, kada je naimenovan za Pomoćnika bana Zetske banovine, odakle je 10. januara 1931. godine premešten za Pomoćnika bana Vrbaske banovine.

Dr. JOVAN ZEC,
pomoćnik bana Vrbaske banovine

1. Kraljevska banska uprava Vrbaske banovine.

I. OPŠTE ODELJENJE.

Načelnik: Kočić A. Petar.
Sekretarijat: sekretar Popović Slavoljub.
Personalni otsek: šef Kosina Franjo.
Otsek za trgovinu, obrt i industriju: v. d. šefa Đurđević Branko.
Glavna pisarna: šef Pinjuh Mate.
Ekonomat: ekonom Kršljak Said.

II. UPRAVNO ODELJENJE.

Načelnik: Ljubisavljević Nemanja.

Otseci:

1. **Opšte upravni:** šef Jauk Anto.
2. **Javne bezbednosti:** šef Biljčević Đuro.
3. **Za samouprave:** šef Skarić Ivan.

III. POLJOPRIVREDNO ODELJENJE.

Načelnik: inž. Marković Lazar.

Otseci:

1. **Za poljoprivredu i stočarstvo:** v d. šefa inž. Biser Uzeir.
2. **Za veterinarstvo:** šef dr. Kondić Kosta, veter. inspektor.
3. **Za agrarno-pravne poslove:** šef Kapetanović Gavran Hakija, agrarni inspektor.
4. **Za šumarstvo:** šef Slijepčević Ilija.

IV. PROSVETNO ODELJENJE.

V. d. načelnika: dr. Glušac Vaso.

Otseci:

1. **Za srednju nastavu:** v. d. šefa prof. Mihić Ilija.
2. **Za osnovnu nastavu:** šef Dobrić Nikola, banovinski školski nadzornik.

V. TEHNIČKO ODELJENJE.

Načelnik: inž. Nikolić Ljubomir.

Otseci:

1. **Za putove, mostove i železnice:** šef inž. Panjković Milan.
2. **Za hidrotehničke radove:** šef Jelić Velimir.
3. **Za arhitektonske i elektromašinske radove:** v. d. šefa arhitekt Jovanović Branko.
4. **Za administrativno-računske poslove:** šef inž. Babić Milan.

VI. ODELJENJE ZA SOCIJALNU POLITIKU I NARODNO ZDRAVLJE.

Načelnik: dr. Begić Milan.

Otseci:

1. **Za socij. politiku:** v. d. šefa Lubajić Anto.
2. **Za nar. zdravlje:** šef dr. Marković Dimitrije.

VII. FINANSIJSKO ODELJENJE.

Načelnik: Dr. Bonačić Mato.
Banovinski blagajnik: Mirko Munjiza.
V. d. šefa računovodstva: Butković Mile.
Službeni list Vrbaske banovine uređuje Biljčević Đuro, banski savetnik.

SAVJETI I KOMISIJE UPRAVNOG KARAKTERA.

Pravni savet za primenu zakona i zakonskih propisa u rešavanju važnijih pravnih pitanja administrativne prirode. Pretsednik: dr. Jovan Zec, pomoćnik bana. Zam. pretsednika: Ljubisavljević Nemanja, nač. upravnog odeljenja.

Članovi: Petar Kočić, načelnik opšteg odeljenja, Biljčević Đuro, Đurđević Branko, Skarić Ivan, Vrišer Makso, Kosina Franjo, Jauk Ante, dr. Dimitrijević Tihomir i dr. Žarković Petar, banski savetnici.

Komisija za ocenjivanje državnih i banovinskih službenika. Pretsednik: dr. Jovan Zec, pom. bana. — Članovi: Ljubisavljević Nemanja, Krečković Mihajlo i Kočić Petar, načelnici odeljenja. — Zast. članova: Đurđević Branko i Biljčević Đuro, banski savetnici. — Delovoda: Dujić Ivan.

Komisija za polaganje političko-upravnog stručnog ispita. Pretsednik: dr. Jovan Zec, pom. bana.

Članovi: Ljubisavljević Nemanja, Krečković Mihajlo, Kočić Petar, Kosina Franjo i Đurđević Branko, banski savetnici.
Delovoda: Popović Slavoljub.

Disciplinski sud. Pretsednik: Ljubisavljević Nemanja. — Članovi sudije I. kategorije: Biljčević Đuro, Vrišer Maks, Kosina Franjo, Jauk Ante i dr. Žarković Petar, banski savetnici. — Članovi sudije III. kategorije: Lovrenčević Matija, Kulaš Mato i Pinjuh Mato, upravni kanc. činovnici.

2. Okružni inspektorati.

1. **U Bihaću** za područje 7 srezova, i to: Bihać, Cazin, Dvor, Bos. Krupa, Bos. Novi, Bos. Petrovac i Sanski Most. — Okružni inspektor: Vitas S. Isidor. — Sekretar: Jović Adam.
2. **U Jajcu** za područje 4 sreza, i to: Glamoč, Jajce, Ključ i Mrkonjićgrad. — Okružni inspektor: Dinić S. Miroslav.

Primedba: Pod neposrednim nadzorom Kr. banske uprave u Banjoj Luci stoji 9 srezova, i to: Banja Luka, Bos. Dubica, Bos. Gradiška, Derventa, Gračanica, Kotor Varoš, Prijedor, Prnjavor i Tešanj.

3. Policija.

UPRAVA POLICIJE U BANJOJ LUCI

(za grad Banja Luku i mesta: Petrićevic, Budžak i Delibašino selo).

Upravnik: Rihard Vikert.

Otseci: 1. opšti, 2. krivični, 3. mesne policije i 4 prijavno odeljenje.

Zapovedništvo drž. policijske straže.

Policijske stnice: Glavna — Bojica-Han i Gornji Šeher.

4. Bansko veće Vrbaske banovine.

Članovi za gradove:

Banja Luka: Dimitrijević Kosta, trg., i Husedžinović Hamzaga, pretsednik opštine.

Bihać: Redžić Džafer, industrijalac.

Bos. Gradiška: Ćatić Šaćir, posednik.

Bos. Dubica: Šerić beg Omer, trgovac.

Bos. Krupa: Zeljković Boško, trgovac.

Bos. Novi: Drljača Dušan, trgovac.

Gračanica: Nedeljković Dimšo, trgovac.

Gradačac: Gradaščević beg Bećir, posednik.

Derventa: Alibegović Asim, trgovac.

Bos. Brod: Sokolović Jakov, obrtnik.

Jajce: Andukić Ante, trgovac.

Mrkonjić-grad: Dedić Ahmet, trgovac.

Prijedor: Babunović dr. Vukašin, lekar.

Doboj: Vukojević Stepan, bank. činovnik.

Članovi za srezove:

Banjalučki: Radovanović Miloš, posednik iz Laktaša.

Bihaćski: Popović Vid-Ilije, težak iz Hrgara.

Bos. Gradiški: Mataruga Ilija, posednik iz Nove Topole.

Bos. Dubički: Šiljegović Vladimir, posednik iz Mirkovca.

Bos. Krupski: Suljić Suljo, zemljodelac iz Otoke.

Bos. Novski: Popović Ljubiša, trgovac iz Dobrljina.

Bos. Petrovački: Rakić Gojko, trgovac iz Bos. Petrovca.

Cazinski: Adilagić Ahmed, trgovac iz Cazina.

Glamočki: Krstanović Mihailo, trgovac iz Glamoča.

Gračanički: Žiška Mustafa, učitelj iz Gračanice.

Derventski: Đebić-Marušić Kosta, posednik iz Odžaka.

Dvorski: Srnić Nikola, trgovac iz Divuše.

Jajački: Marjanica Simo, težak iz Strojice.

Kotor-varoški: Tešić Maksim, težak iz Lipovca.

Ključki: Bokan Milan, težak iz Majkića.

Mrkonjić-gradski: Grajić Pero, trgovac iz Mrkonjićgrad.

Prijedorski: Mujagić Hasan, posednik iz Kozarca.

Prnjavorski: Jovanović Jovo, proto iz Prnjavora.

Sanski: Džakula Pajo, težak iz M. Japre.

Tešanjski: Kovačević Jovica, težak iz Čečave.

5. Budžet Kr. banske uprave Vrbaske banovine.

(Za 1930./1931. godinu.)

Prihodi:	Iznos Dinara	Rashodi:	Iznos Dinara
Finansije	21,725.000.—	Opšte odeljenje (sa otsekom za trgovinu i industriju)	4,624.700.—
Opšte odeljenje	160.000.—	Upravno odeljenje	1,124.420.—
Poljoprivreda	3,474.544.—	Finansijsko odeljenje	1,202.771.—
Gradevine	2,004.140.—	Poljoprivredno odeljenje	15,619.178.—
Narodno zdravlje	292.800.—	Gradevinsko odeljenje	34,276.400.—
Trgovina, obrt i industrija	115.067.—	Odeljenje za socijalnu politiku i narodno zdravlje	6,049.124.—
Naplata daća iz ranijih godina	300.000.—	Prosvetno odeljenje	7,819.732.—
Vanredna dotacija Kr. vlade za pokriće manjka	45,000.000.—	Prinos za bansku poljoprivrednu zakladu po čl. 46. zakona o unapredenju poljoprivrede	2,355.226.—
Ukupno	73,071.551.—	Ukupno	73,071.551.—

III. Opšti statistički pregled Vrbaske banovine

za god. 1930.

Naslov	Sastav			Stanovništvo		Prosvjeta					Društava i zadruga	Privreda		Nar. zdr.
						Škola								
	Površina km²	Opština	Naselja	Domaćinstava	Stanovnika	Srednjih i učiteljskih	Stručnih	Građanskih	Osnovnih	Nar. knjižnica i čitaonica		Novčanih zavoda	Industrija Ind.	Bolnica
Glavni grad														
BANJALUKA	64	1	3	3.670	20.000	2	4	2	9	2	14	7	11	1
Srezovi														
1. Banja Luka	1598	13	104	10.508	70.917	—	—	1	27	12	10	—	12	—
2. Bihać	555	6	52	4.867	29.095	1	2	1	10	3	19	3	3	1
3. Bos. Dubica	459	6	54	7.503	29.820	—	2	1	14	6	19	2	7	—
4. Bos. Gradiška	832	9	73	9.642	53.711	1	2	—	27	10	24	—	12	1
5. Bos. Krupa	866	6	65	6.939	41.252	—	2	—	13	4	12	3	8	—
6. Bos. Novi (Bos. Kostajnica)	521	7	60	5.790	35.238	—	3	1	13	7	22	2	12	1
7. Bos. Petrovac (Bos. Grahovo, Drvar i Kulen Vakuf)	1926	11	77	7.706	53.260	—	4	1	21	9	12	—	11	1
8. Cazin (Vel. Kladuša)	666	7	57	7.586	46.175	—	—	—	16	5	5	—	—	1
9. Derventa (Bos. Brod i Odžak)	1089	17	86	16.473	84.395	—	3	1	36	13	25	4	29	1
10. Dvor	505	6	66	3.730	28.055	—	—	—	24	2	4	—	3	—
11. Glamoč	1523	3	36	3.173	20.351	—	—	1	7	3	2	—	5	—
12. Gračanica (Gradačac i Maglaj)	1226	15	114	13.105	71.632	—	9	1	22	11	31	3	12	—
13. Jajce	1384	11	171	7.975	48.839	—	2	1	16	10	29	—	8	—
14. Ključ	1084	5	58	5.890	34.326	—	1	—	12	3	4	—	4	1
15. Kotor Varoš	926	7	119	3 336	27.059	—	1	—	11	4	3	—	3	1
16. Mrkonjić Grad	666	6	71	4.273	26.924	—	1	1	11	5	11	—	1	—
17. Prijedor	804	8	76	8.459	49.503	1	2	—	19	7	23	—	5	2
18. Prnjavor	1192	12	107	10.479	59.336	—	2	—	19	5	38	1	10	1
19. Sanski Most	1017	8	87	6.643	41.578	—	2	—	13	9	12	—	2	—
20. Tešanj (Doboj)	1533	11	83	9.988	60.055	—	3	1	22	21	29	3	20	1
Ukupno u banovini Vrbaskoj	20436	175	1619	157.753	932.933	5	45	13	362	151	348	28	182	13

Gradovi Vrbaske banovine.

(Prema broju stanovnika.)

BANJA LUKA (⊡ — 20.000), **Bos. Kostajnica** (△ Bos. Novi, 10 — 9150), **Tešanj** (13 — 8460), **Glamoč** (32 — 7933), **Drvar** (△ Bos. Petrovac, 7 — 7816), **Bihać** (1 — 7764), **Derventa** (5 — 7500), **Stari Majdan** (△ Sanski Most, 14 — 7280), **Gradačac** (△ Gračanica, 5 — 7113), **Ključ** (24 — 7072), **Jajce** (15 — 7051), **Bos. Brod** (△ Derventa, 3 — 6977), **Cazin** (14 — 6441), **Bos. Krupa** (9 — 5992), **Prijedor** (5 — 5609), **Bos. Gradiška** (2 — 5531), **Bos. Dubica** (52 — 5042), **Doboj** (△ Tešanj, 1 — 4950), **Modriča** (△ Gračanica, 1 — 4543), **Gračanica** (1 — 4500), **Mrkonjić Grad** (7 — 4324), **Bos. Petrovac** (3 — 4316), **Bos. Novi** (6 — 3901), **Donji Vakuf** (△ Jajce, 10 — 3650), **Sanski Most** (4 — 3579), **Maglaj** (△ Gračanica, 5 — 3574), **Kulen Vakuf** (△ Bos. Petrovac, 6 — 3300), **Prnjavor** (2 — 2755), **Kotor Varoš** (8 — 1490). — Svega 29 gradova sa 266 pripojenih sela sa 166.393 stanovnika.

Varošica u Vrbaskoj banovini nema.

Primedba: Prva brojka označuje broj naselja koja pripadaju dotičnim gradovima.

Druga brojka — broj stanovnika za celu gradsku opštinu sa pripojenim selima prema stanju godine 1930.

IV. Važnije ustanove i institucije u Vrbaskoj banovini.

Celi teritorij Vrbaske banovine spada u područje Vrhovnog suda (kao apelacionog suda) u Sarajevu.

1. Sudbene ustanove.

Celi teritorij Vrbaske banovine pripada u područje Vrhovnog suda (kao apelacionog suda u Sarajevu.

Okružni sudovi: Banja Luka i Bihać.

Državna tužilaštva: Banja Luka i Bihać.

Sreski sudovi: Banja Luka, Bihać, Bos. Dubica, Bos. Gradiška, Bos. Grahovo, Bos. Krupa, Bos. Brod, Bos. Novi, Bos. Petrovac, Cazin, Derventa, Doboj, Glamoč, Gračanica, Gradačac, Jajce, Ključ, Kotor Varoš, Maglaj, Mrkonjić Grad, Prijedor, Prnjavor, Sanski Most i Tešanj. — (U području Banskog stola u Zagrebu: **Dvor.**)

Šerijatski sudovi: Banja Luka, Bihać, Bos. Dubica, Bos. Gradiška, Bos. Krupa, Bos. Brod, Bos. Novi, Bos. Petrovac, Cazin, Derventa, Doboj, Glamoč, Gračanica, Gradačac, Jajce, Ključ, Kotor Varoš, Maglaj, Mrkonjić Grad, Prijedor, Prnjavor, Sanski Most i Tešanj.

Najbliži kazneni zavodi su u Zenici i Staroj Gradiški.

Nadležna advokatska i javnobeležnička komora u Sarajevu.

Javni beležnici: Banja Luka (2), Bihać, Bos. Brod, Bos Dubica, Bos. Gradiška, Bos. Krupa, Bos. Novi, Bos. Petrovac, Cazin, Derventa, Doboj, Dvor, Glamoč, Gračanica, Gradačac, Jajce, Ključ, Kotor Varoš, Maglaj, Mrkonjić Grad, Prijedor, Prnjavor, Sanski Most i Tešanj.

2. Verske ustanove.

Biskupski ordinarijat u Banjoj Luci. Biskup Garić fra Jozo.

Eparhijski crkveni sudovi:
u **Banjoj Luci.** Mitropolit: Popović Vasilije.
u **Bihaću** (podreden je Tuzlanskom episkopu).

Muftijski ured u Banjoj Luci. Muftija: Sadik ef. Džumhur.

Jevrejske veroispovedne opštine: Banja Luka (ašk.), Bihać, Derventa i Doboj.

3. Vojne ustanove.

Banja Luka: Vrbaska divizijska oblast i Banjalučki vojni okrug.

4. Prosveta.

Prosvetno odeljenje Kr. banske uprave. V. d. načelnika: Dr. Glušac Vaso.

Banovinsko nastavničko veće. Članovi su: načelnik prosvetnog odeljenja kao pretsednik, banski školski nadzornik i sreski školski nadzornici kao članovi veća.

Državne gimnazije: Banja Luka, Bihać, Bos. Gradiška i Prijedor.

Učiteljske škole: Krajiška učiteljska škola u Banjaluci.

Građanske škole: Banja Luka — 2 (trg. smera i viša devojačka); Bihać — 1 (viša devojačka); Bos. Dubica, Bos. Novi, Bos. Petrovac, Derventa, Doboj, Glamoč, Gradačac, Jajce — 1 (viša devojačka); Mrkonjićgrad, Nazaret (kod Banja Luke).

Osnovna nastava u Vrbaskoj banovini.

za školsku god. 1929/30.

Školski srezovi	Nadležnost (prema stanju šk. god. 1930/31.) za političke srezove	Osnovnih škola	Odjeljenja	Dječijih zabavišta	Školskih soba	Gimnastičkih dvorana	Učitelja	Učenika	Školske opštine: 1 škola otpada na: Površine km²	Stanovnika	Naselja	Srednja udaljenost od sjedišta škole km	Neškolovane djece %
1. Banjaluka	Banjaluka i Kotor Varoš	38	67	2	68	—	82	4234	68	3053	6	6	34
2. Bihać	Bihać, Bos. Krupa i Cazin	33	70	2	66	1	69	3884	63	3589	5	4	50
3. Bos. Gradiška	Bos. Gradiška i Bos. Dubica	39	58		58	—	58	3662	33	2055	3	3	—
4. Bos. Novi	Bos. Novi i Dvor	29	52	—	48	—	52	3281	35	1907	4	4	—
5. Bos. Petrovac	Bos. Petrovac i Ključ	24	50	—	53	—	51	2924	125	3341	6	3	24
6. Derventa	Derventa	31	66	1	63	—	65	3464	35	2295	3	4	31
7. Gračanica	Gračanica	25	50	—	50	—	50	2666	49	2920	5	5	22
8. Jajce	Glamoč, Jajce i Mrkonjić Grad	22	43	—	43	—	41	2574	162	4081	13	5	20
9. Prijedor	Prijedor i Sanski Most	26	51	—	52	—	51	3200	70	3187	6	3	28
10. Prnjavor	Prnjavor i Tešanj	28	72	1	64	—	70	4118	72	2851	5	6	21
Ukupno u Vrbaskoj banovini	šk. g. 29/30.	305	589	6	565	1	589	34007	67	3070	5,3	4,3	30
	šk. g. 30/31.	362	642	6	—	1	701	40300	56	2577	4,5	—	—

Primjedbe:

1. Od ukupnog broja škola bilo je 13 privatnih.
2. Osim školskih soba bilo je samo 16 drugih prostorija za obuku.
3. Od ukupnog broja đaka bilo je: 26.060 učenika, 7794 učenica i 188 djece u zabavištima. Đačkih udruženja bilo je 272.
4. Na školu otpadalo je prosječno 112 đaka. — 1 đak je otpadao na 28 stanovnika. Analfabeta je u Vrbaskoj banovini bilo 80%.
5. U školskim knjižnicama bilo je 57.000 knjiga ili prosječno na 1 školu 187 svezaka.

(Broj škola u pojedinim političkim srezovima vidi u opštem statističkom pregledu.)

ŠKOLSKI NADZORNICI.

Banja Luka: Uzelac Danilo. — **Bihać:** Sučević Milan. — **Bos. Gradiška:** Milošević Pera. — **Bos. Novi:** Krolić Nikola. — **Bos. Petrovac:** Jakupović Sulejman. — **Derventa:** Predragović Stevo. — **Gračanica:** Žižko Mustafa. — **Jajce:** Slunjski Rudolf. — **Prijedor** i **Prnjavor** (mesto prazno).

ŠTAMPA.

Listova i časopisa izlazi u Banjoj Luci — 3.

UMETNOST.

Pozorište se nalazi u Banjoj Luci.
Kina: Banja Luka (2), Bihać (1), Bos. Dubica (1), Bos. Gradiška (1), Derventa (1), Jajce (1), Mrkonjićgrad (1), Prijedor (1), Teslić (1).

PEVAČKA DRUŠTVA.

Banja Luka: Hrv. pevačko društvo »Nada«; Muslimansko pevačko društvo »Sloga«; Srpsko pevačko društvo »Jedinstvo«.
Društva: Bihać (2), Bos. Dubica, Bos. Gradiška, Bos. Krupa, Bos. Novi, Bos. Šamac, Derventa (2), Gradačac, Jajce, Mrkonjićgrad.

5. Saobraćaj.

ŽELJEZNICE.

Teritorij Vrbaske banovine pripada području Drinske sobraćajne direkcije u Sarajevu.

Ložionice: Banja Luka, Bos. Brod i Doboj.
Spremišta materijala: Banja Luka i Bos. Brod.

AUTO-SAOBRAĆAJ.

Pruge:

Banja Luka: — Bos. Gradiška; — Jajce; Kotor Varoš; Prnjavor — Derventa.

Bihać: Cazin — Peći Grad — Krstinja — Vel. Kladuša — (Karlovac); — Zavalje — (Zrmanja).

Gračanica: — Gradačac — (Bos. Šamac).

Mrkonjić Grad: — Jajce.

Auto-stanice Standart Oil Company: Banja Luka, Derventa, Doboj.

REČNA PLOVIDBA.

Kapetanija pristaništa: Bos. Brod.

Pristaništa: Bos. Brod, Slav. Brod, Bos. Gradiška, Županja, Sijekovac, Bos. Šamac.

POŠTA I TELEGRAF.

Područje Primorske direkcije Pošta i telegrafa u Splitu.

29 državnih pošta (✉): Banja Luka, Bihać, Bos. Dubica, Bos. Gradiška, Bos. Krupa, Bos. Brod, Bos. Novi, Bos. Petrovac, Bos. Šamac, Cazin, Derventa, Doboj, Dobrljin, Drvar, Dvor, Glamoč, Gračanica, Gradačac, Jajce, Ključ, Kotor Varoš, Ljubija, Maglaj, Modrič, Mrkonjić Grad, Prijedor, Sanski Most, Teslić i Tešanj.

XII. terenska telegrafsko-telefonska sekcija u Banjoj Luci.

6. Građevinarstvo (Javni radovi).

Tehničko odeljenje Kr. banske uprave.
Načelnik: ing. Nikolić Ljubomir.
Šefovi otseka: ing. S. Karl, V. Jelić, B. Jovanović i M. Babić.

Tehnički odeljci pri sreskim načelstvima:

Banja Luka (za srezove: Banja Luka, Bosanska Gradiška, Kotor Varoš i Prnjavor). — Šef: ing. Kraguljac Stevo.

Bihać (za srezove: Bihać, Bos. Petrovac, Bos. Krupa, Cazin). — Šef: ing. Botić Božo. —

Derventa (za srezove: Derventa, Gračanica i Tešanj). — Šef: ing. Bekčić Vučko.

Jajce (za srezove: Glamoč, Jajce, Ključ, Mrkonjić grad). — Šef: ing. Ekert Valter.

Prijedor (za srezove: Bos. Novi, Dvor, Dubica, Prijedor i Sanski Most). — Šef: Plemić Janko.

Hidrotehnička služba.

Vodne zadruge: »Lijevče polje« u Bos. Gradiški; Ivanjsko polje« u Bos. Brodu; »Novi Grad« u Novom gradu sreza Derventskog i »Bos. Dubička ravan« u Bos. Dubici.

17 vodomernih stanica (važnije su Banja Luka, Bos. Novi i Doboj).

Vodovodi postoje u gradovima: Banja Luka, Bos. Kostajnica, Bos. Brod, Derventa i Tešanj.

Vodna snaga u većem obimu iskorišćuje se na reci Vrbasu kod Banja Luke (Trappe d. d. — 600 PS), Plivi (900 PS) i Uni.

Splavarenje četinjastog drva vrši se na Sani i Uni (120.000 m³), a na Bosni 5000 m³ na godinu.

7. Finansijske ustanove.

Vrbaska finansijska direkcija u Banjoj Luci.

Poreske uprave: Banja Luka, Bihać, Bos. Dubica, Bos. Gradiška, Bos. Krupa, Bos. Novi (za srezove Bos. Novi i Dvor), Bos. Petrovac, Cazin, Derventa, Glamoč, Gračanica (sa odeljcima u Gradačcu i Maglaju), Jajce, Ključ, Kotor Varoš, Maglaj, Mrkonjićgrad, Prijedor, Prnjavor, Sanski Most i Tešanj. — Svega 19.

Katastarske uprave: Banja Luka (sa odeljkom u Kotor Varošu), Bos. Gradiška, Bos. Krupa, Bos. Novi, Bos. Petrovac, Derventa, Glamoč, Gračanica, Jajce, Ključ, Prijedor, Prnjavor i Tešanj. — Svega 13.

Glavni odeljci fin. kontrole: Banja Luka, Bihać, Derventa, Doboj.

Monopolske ustanove: Fabrika duvana u Banjoj Luci.

8. Narodno gospodarstvo.

A) POLJOPRIVREDA.

Poljoprivredno odeljenje kr. banske uprave. — Načelnik: ing. Marković Lazar.

Poljoprivredne ustanove:
Niža poljoprivredna škola u Banjoj Luci.
Poljoprivredno ugledno dobro u Modriču.

Voćni i lozni rasadnici:

Banovinski: u Bihaću, Prijedoru, Bos. Gradiški, Derventi i Modriču.

Sreski: u Bos. Dubici, Tešnju, Maglaju i Bos. Kostajnici.

Domaćičke škole (u srezovima):

Bos. Gradiška — 2 (Podgraci i Turjak).
Cazin — 2 (Osredak i Tržačka Kaštela).
Jajce — 1 (Šišava—Babanovac).
Nadalje u Doboju, Prijedoru i Sanskom Mostu.

Zadrugarstvo.

Savez nemačkih veresijskih i štedovnih zadruga u Banjoj Luci.

Poljoprivredna proizvodnja u Vrbaskoj banovini

(po podacima za god. 1929.).

Od obrađene površine otpada u % na: oranice 68.98; vinograde 0.03; vrtove 1.28; voćnjake 1.77; livade 15.06; pašnjake 12.02; bare i ritove 0.86.

Od ziratne površine dolazi u % na bilje: zrnasto 69.61; korenasto i krtolasto 2.63; stočno (pićno) 1.65; industrijsko 1.18; baštensko 0.85; maunasto 0.55; ugari 23.53.

Ukupan prinos u god. 1929. u metr. centima:

Zrnasto bilje: kukuruz 3,196.000; pšenica 1,347.000; ovas 570.500; proso 66.400; ječam 225.400; raž 113.000; napolica 37.000; krupnik 10.200; heljda 1.900.
Maunasto bilje: pasulj 38.700; grašak 450; graorica 400; sočivo 300; bob 200.
Korenasto i krtolasto bilje: krumpir 1,379.000; stočna repa 286.000; repa ugarnjača 5.600; mrkva 1.500.
Industrijsko bilje: lan 26.700; olajna repica 23.000; konoplja 19.000; šećerna repa 12.500.
Baštensko bilje: kupus 169.000; dinje i lubenice 103.000; luk crni i beli 79.000; patlidžan 11.500; paprika 6.600.
Stočno bilje: detelina 469.000; lucerna 94.000.
Seno: 2,643.000.
Vinogradi (vino) 4.700 hl.
Voćnjaci: šljive 587.000; jabuke 104.000; kruške 52.000; kesteni 20.500; orasi 16.400.

B) ŠUMARSTVO.

Direkcija šuma u Banjoj Luci.
Šumske uprave: Vrbanja, Ključ, Šipovo i Drvar.
Sreski šumarski referenti: Banja Luka, Bos. Dubica, Bos. Gradiška, Bos. Krupa, Bos. Novi, Bos. Petrovac, Bihać, Cazin, Derventa, Glamoč, Gračanica, Gradačac, Jajce, Ključ, Kotor Varoš, Maglaj, Mrkonjić Grad, Prijedor, Prnjavor, Sanski Most i Tešanj.

C) RUDARSTVO.

Drž. rudnici u Banjoj Luci, Maslovarama (srez Kotor Varoš), Suhači (srez Bos. Novi), Ljubiji (srez Prijedor).

9. Trgovina, obrt i industrija.

Otsek za trgovinu, obrt i industriju Kr. banske uprave u Banjoj Luci.
Šef: Đurđević Branko.
Školski referent: Krpan Vladimir.

Kontrola mera za Vrbasku banovinu u Banjoj Luci.
Kontrolor mera: Debić Aleksa.

Stručne škole:

Banja Luka: Državna stručna zanatska škola. Drž. zanatska muška stručna škola.
Građanske škole trgovačkog smera: u Banjoj Luci, Bihaću, Bos. Dubici, Bos. Novom, Gradačcu, Jajcu i Mrkonjićgradu.
Opšte trgovačko-zanatske škole (večernji šegrtski tečajevi) u: Prnjavoru, Sanskom Mostu, Derventi, Gradačcu, Doboju, Drvaru, Teslići, Bos. Dubici, Jajcu, Starom Majdanu, Bihaću, Ključu, Modriču, Bos. Novom, Bos. Krupi, Mrkonjić-gradu, Prijedoru, Bos. Brodu, Maglaju, Gračanici, Bos. Kostajnici, Bos. Gradiški i Bos. Petrovcu.
Ženske zanatske škole u: Prijedoru, Bihaću, Bos. Gradiški, Prnjavoru, Maglaju, Bos. Krupi, Jajcu, Derventi, Gračanici, Doboju, Bos. Dubici, Drvaru, Modriču, Bos. Novom, Kotor Varošu, Kulen Vakufu.

Trgovačka udruženja:
Banja Luka, Bihać, Bos. Gradiška, Bos. Dubica, Bos. Brod, Derventa, Doboj, Prnjavor.

Obrtnička udruženja (esnafi):
Banja Luka, Bihać, Bos. Dubica, Bos. Gradiška, Bos. Kostajnica, Bos. Krupa, Bos. Brod, Bos. Novi, Bos. Petrovac, Divuša, Dovoj, Dobrljin, Drvar, Drventa, Dvor, Gradačac, Gračanica, Jajce, Ključ, Kozarac, Kulen Vakuf, Maglaj, Modrič, Mrkonjić-grad, Prijedor, Prnjavor, Sanski Most, St. Majdan, Tešanj, Teslić. — Svega 29.

Bankarstvo.
U banovini Vrbaskoj ima: 26 novčanih zavoda sa 1 filijalom, 33,000.000 dinara kapitala i 68,000.000 dinara uložaka.

10. Socijalno staranje.

Odeljenje soc. politike i nar. zdravlja Kr. banske uprave u Banjoj Luci.
Načelnik: dr. Begić Milan.
V. d. šefa otseka za socijalnu politiku: Livojić Anto.

Socijalne ustanove u Banjoj Luci:

Radnička komora.
Okružni ured za osiguranje radnika. Šef: dr. Jeremić Todor.
Javna berza i inspekcija rada. Referent: Atanacković Želimir.
Inspekcija parnih kotlova. Inž.: Engel Gavro.

11. Narodno zdravlje.

Šef otseka za narodno zdravlje: dr. Marković Dimitrije.

Banski sanitetski savet.

Redovni članovi po položaju: dr. Begić Milan, dr. Marković Dimitrije, dr. Jeremić Todor, dr. Vujičić Gavro, dr. Bukinac Đorđe.
Imenovani članovi: dr. Antica Vid, dr. Kosanović Branko, dr. Vujičić Mihajlo, dr. Malić Jovan, dr. Mujezinović Ejub, dr. Horn Mavro.
Vanredni članovi: inž. Vajner Slaviša, mr. farm. Radočaj Milan, Kosina Franjo i Atanacković Želimir.

Socijalno-higijenske ustanove.

Higijenski zavod Banja Luka.
Dom narodnog zdravlja Bihać.
Antituberkulozni dispanzeri Ključ i Maglaj.
Antivenerični dispanzeri Gračanica i Maglaj.
Dispanzer za odojčad Ključ.
Zdravstvene stanice: Bos. Gradiška, Vrnograč, Kozarac, Kotorsko, Lužani, Modrič, Odžak, Otoka.

Bolnice:

Banja Luka, gradska. — Bihać, banovinska. — Gornji Podgraci, okr. ureda za osig. radnika. — Bos. Novi, gradska. — Cazin, banovinska. — Derventa, gradska. — Drvar, okr. ureda za osig. radnika. — Ključ, banovinska. — Kotor Varoš, banovinska. — Ljubija, rudarska. — Prijedor, banovinska. — Prnjavor, gradska. — Teslić, okr. ureda za osiguranje radnika.

Apoteke:

Banja Luka (4), Bihać, Bos. Brod, Bos. Dubica, Bos. Gradiška, Bos. Kostajnica, Bos. Krupa, Bos. Novi, Bos. Petrovac, Derventa (2), Doboj, Gračanica, Gradačac, Jajce, Ključ, Maglaj, Prijedor, Prnjavor, Sanski Most i Tešanj.

Lekarska komora u Banjoj Luci.

Važnije sportske organizacije:

Banja Luka: Sokol Kraljevine Jugoslavije (župa Vojvode Petra Mrkonjića), Vrbasko kolo jahača.
Jajce: Biciklistički klub »Strijela«.

Nogometni klubovi:

Banja Luka, Bihać, Bos. Brod, Bos. Dubica (2), Bos. Gradiška, Bos. Krupa, Bos. Novi, Derventa, Jajce, Prijedor (2).

12. Turizam.

Organizacije za promet stranaca u Banjoj Luci: Banovinsko društvo za unapređenje turizma. Jugoslavensko planinarsko društvo.
Društva za unapređenje turizma: Bihać, Bos. Dubica, Bos. Krupa, Bos. Novi, Bos. Brod, Bos. Grahovo, Cazin, Derventa, Doboj, Drvar, Dvor, Glamoč, Gradačac, Jajce, Ključ, Kotor Varoš, Kulen Vakuf, Maglaj Mrkonjićgrad, Odžak, Prnjavor, Sanski Most, Tešanj, Vel. Kladuša.

BANJE, KUPALIŠTA I LEČILIŠTA.

Gata Ilidža kod Bihaća (🚂 - Bihać 7 km), 🛁.
Gornji Šeher (△ Banja Luka), 🛁.
Gradačac, 🚂, 🛁.
Jajce, 🚂, 🎭, *, 2 ■.
Kiseljak kod Banja Luke (🚂 - 14 km), 🛁.
Kulaši kod Prnjavora, 🛁 (vis. 156 m).
Privilica (🚂 - Bihać 2 km), 🛁.
Slatina Ilidža (△ Banja Luka), 🚂 - 14 km), 🛁 Banovinska banja (vis. 206 m), ■.
Tuzlanske Slanice (△ Tešanjski, 🚂 Topusko - 3½ km), 🛁 (vis. 232 m), 2 ■.
Vrućice u Teslići (△ Tešanj), 🛁.

HOTELI.

Banja Luka (2), Bihać (3), Bos. Dubica (1), Bos. Krupa (2), Bos. Brod (2), Bos. Novi (3), Bos. Gradiška (3), Bos. Petrovac (3), Cazin (1), Derventa (2), Doboj (2), Gračanica (2), Gradačac (1), Jajce (2), Mrkonjić-grad (1), Prijedor (3), Prnjavor (2), Sanski Most (1), Tešanj (1).

V. Gradovi Vrbaske banovine.

Banja Luka — ⊙ (✉, 🚂, 🛏, 🚌, 🚙).

(Glavno mjesto Vrbaske banovine.)

☐ 64 km², 2.578 zgrada, 20.000 stanovnika (po vjeri: 6.945 musl., 4.438 rkt., 4.278 pravosl., 480 izrael. 141 grkokat., 126 evangel.).

Sama varoš dijeli se na dva dijela: gornji Šeher, isključivo muslimanski, i donji Šeher, gdje su nastanjeni u glavnom pravoslavni i katolici.

Gornji Šeher znamenit je sa svojih toplih banja, koje su još stari Rimljani izgradili, te su temelji i neki stubovi još i danas sačuvani. Voda izvire topla, te je radi svoje sumpornosti ljekovita. Vrela izviru na podnožju brda Starčevice, gdje je na vrhu Šehid-Turbe.

Donji Šeher ima više znamenitosti, od kojih se naročito ističu:

Stari grad (kaštel), koji potječe još iz predosmanlijskog doba, i džamija Ferhadija, gotovo najznamenitija u svoj Bosni i Hercegovini, a sagradio ju je Ferhad-paša otkupninom grofa Auersperga u iznosu od 50.000 dukata, pa je tu grob i paše i njegova sina.

(Istorijski pregled vidi u III. sv. Almanaha, str. 670.)

Gradsko poglavarstvo. Načelnik: H. Husedinović; podnačelnici: H. Džinić, N. Koljević; vijećnici: A. Babahmedović, D. Balaban, D. Ćosić, M. Divjak, M. Dizdarević, H. Džinić, Đ. Gazić, Dr. V. Glušac, B. Jović, F. Kurbegović, A. Memić, M. Medić, K. Mešinović, Dr. S. Moljević, O. Petrović, Dr. A. Politeo, I. Suljić, M. Turčinhodžić, v. d. gradskog bilježnika: Sulejman Suljić; knjigovoda: M. Kazaz; doh. nadzornik: D. Arežina; grad. inžinjer: V. Madarac; upr. grad. bolnice: dr. E. Mujezinović.

Članovi banskog vijeća: Dimitrijević Kosta, trgovac; Husedinović Hamzaga, prets. opštine.

Gradske ustanove: električna centrala, vodovod i kanalizacija.

Uredi: Kr. banska uprava Vrbaske banovine (🏛), sreski načelnik (△), okružni (Ⓢ) i sreski sud (⚖), direkcija šuma, fin. direkcija, poreska uprava (⊠), katastarska uprava, tehn. odjeljak, gl. odj. fin. kontrole (🏛), uprava policije, Okr. ured za osig. radnika, Ljekarska komora, Komanda vrbaske divizijske oblasti, Higijenski zavod.

Konsulat republike Poljske.

Crkvene ustanove: biskupija, mitropolija, muftiluk.

Crkve: 2 rkt. (✙), 2 pravosl. (✚), 1 evang. (⊠), 27 džamija (☾), 1 sinagoga (✡).

Bolnice: gradska i vojna (🛏).

Škole: realna gimnazija, preparandija, viša djev., poljoprivredna i stručna, 2 građanske (⊷), 9 osn. škola (🏫), 1 trgovačka.

Čitaonice (✶): muslimanska i srpska.

Društva: »Prosvjeta«, Kolo S. S., Napredak, Gajret, Sokol, 2 športska, »Krajišnik«, »Željezničar«, planinarsko dr., Sokolska župa vojvode Petra Mrkonjića, trg. udr., 🖼, 3 pevačka društva, Crveni Krst, 🏹, streljačka družina.

Zadruge: obrt. i obrtnička zajednica, Savez veresijskih i štedovnih zadruga.

Privreda: 7 novčanih zavoda (⊕), fabrika duhana, drž. ugljenokop Lauš (⚒), Bos. d. d. za iskorišć. drveta, ciglana (△), fabrika sode, trapiski samostan »Marija Zvijezda« (proizvodi poznati trapiski sir svjetskog glasa), Ind. pred. Trappe d. d. sa fabrikom štofova i pivarom, te električnom centralom na Vrbasu. — Električni mlin (✳). — Oko 10 veletrgovina (🚚) i 1 špediter.

Turizam. Banja Luka leži u ravnici, 156 m iznad mora. Kroz grad protječe rijeka Vrbas, kojoj je vodena snaga vrlo zgodna za električno iskorišćivanje. Sama varoš ima nekoliko većih građevina, a uzmu li se u obzir čuvena banjalučka šetališta sa svojim lijepim i visokim drvećem i vrlo romantična okolina, može se reći, da je Banja Luka jedan od najljepših gradova u svoj Bosni i Hercegovini.

Hotel »Bosna« (■); 6 gostiona; 2 kina: »Milanović« i »Balkan«.

Sajam (🚂): na pravosl. Duhove.

Bihać — ⊙ (✉, 🚂, 🛏, 🚌, 🚙).

☐ 3749 ha, 9 nas., 1487 kuća, 1142 dom., 7764 stanovnika.

Bihać je stari grad. Priča se, da je g. 1250. ugarski kralj Bela, kad su ga Tatari progonili i on se u Dalmaciji zadržavao, sagradio Bihać i obzidao, a zvao se je po latinskim poveljama (»Castrum bichiciense«), a njemački »Wichitsch«.

Godine 1345. stanovao je u njemu kralj Ljudevit. God. 1540. bio je Bihać pripojen nadvojvodini Kranjskoj. U 16. stoljeću bio je Bihać pozorištem mnogobrojnih bitaka sa Turcima. Sve do 19. juna 1592. god. držao se Bihać protiv Turaka, ali onda je zauzet unatoč hrabroj obrani pod zapovjedništvom Josipa Lamberga. 15. novembra 1694. godine pođe Lenkoviću za rukom da zauzme tvrdu jurišima, ali ubrzo je opet Turcima predana. Dne 18. septembra 1878. god. bio je Bihać zauzet od austro-ugarskih četa.

Uprava grada. Gradonačelnik: Omer Jusufhodžić; bilj.: I. Mejaški; dohod. nadglednik: R. Midžić; grad. ljekar: dr. A. Stenzel; upravitelj elektr.: A. Brezelnik.

Član banskog vijeća: Redžić Džafera, industrijalac.

Uredi: ◔, △, Ⓢ, ⚖, ⊠, 🏛, tehn. odjeljak.

Državna bolnica (🛏). — Dom Nar. Zdravlja.

Crkve: ✚, ✙, 8 ☾, ✡, muftiluk.

Škole: gimnazija, ⊷, trg., žen. stručna, 4 🏫, 1 drž. zabavište, 2 ✶.

Društva: »Prosvjeta«, »Napredak, »Gajret«, muslim. »Zora«, 2 pjev., zan. udr., trg. udr. — 2 ⚽.

Privreda: 3 ⊕. — **Ind.:** grad. drva »Bor«, kamena »Bihacit«, elektr. centrala. — ☞ 6., 7. i 8. IX.

3 hotela: »Bosna«, »Central«, »Janje«. — 5 ♂, 1 kino »Balkan«.

Znamenitosti: Džamija fetija (nekoć kršć. crkva u gotskom stilu). Toranj (Kula) kraj zgrade županije ostatak je nekadašnje tvrdave. Gradski jarak (nekadašnji tvrdavni opkop). — Šetalište prema Žegaru (Aleja) bilo je poprište žestokih bojeva g. 1878.

Banja (🛁): Gata-Ilidža - 17 km od Bihaća; Privilica, ljekovito vrelo (2 km od Bihaća).

VI. Srezovi Vrbaske banovine.

1. SREZ BANJA LUKA, ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

❑ 1.598 km², 13 općina, 104 nas., 10.508 dom. i 70.917 stanovnika.

Sr. načelnik: Đorđe S. Ilić.

Referenti: Dr. M. Vujičić (san.), T. Novak (vet.), M. Kezmanović (ek.), D. Uzelac (šk. nadz.).

Član banskog vijeća: Radovanović Miloš, posjednik iz Laktaša.

Nadležnost: Tehnički odjeljak, Poreska (⊠) i **Katast. uprava, Gl. odjeljak fin. kontrole** (🗀) i **Bolnica** (🛏): Banja Luka.

Okružni (⚖), **sreski** (🜁) i **šerijatski** (△) **sudovi:** Banja Luka.

Crkve: 18 pravosl. (✚), 12 rkt. (✠), 2 evang. (⊠), 32 džamije (☾).

Prosvjeta: gimnazija, učiteljska, 2 građanske (●) i 31 osnovna škola (●), 14 nar. knj. i čit. (✶).

11 **udruženja,** 14 **zadruga.**

Prirodno blago: kameni ugalj, mineral. vrela.

Industrija: 1 mlin (✳), 4 pilane (♂), 1 ciglana (△), 1 fabrika, ugljenokop (⚒).

Glavni sajam (☞): na prav. Duhove.

Banje (🛁): Gornji Šeher, Slatina Ilidža i Kiseljak.

Općine:

Bronzani Majdan (P. T. Banja Luka, 🚂 Piskavica - 16 km): 8 nas., 951 dom., 5691 stan. — ✚, ✠, ☾, 3 ●, 2 ✶.

Budžak — Vujnovići (P. T. 🚂 Banja Luka): ❑ 3510 ha, 9 nas., 634 dom., 3680 stan. — 2 ✠, 2 ●. — 3 mljek. ⓒ.

Čelinac (P. T. 🚂 Banja Luka - 13 km): 14 nas., 650 dom., 5883 stan. — ✚, 4 ☾, 2 ●. — ✶. — 2 ♂.

Dragočaj (P. T. Banja Luka, 🚂 Romići - 1 km): 5 nas., 839 dom., 5197 stan. — 2 ✠, ●, ✶. — ∞.

Jošavka (P. T. 🚂 Banja Luka - 26 km): ❑ 3240 ha, 4 nas., 380 dom., 2484 stan. — ✚, ●.

Kadina Voda (P. T. 🚂 Banja Luka - 28 km): ❑ 210 km², 10 nas., 900 dom., 7045 stan. — 2 ✚, ●. — ⓒ.

Klašnica, 🐟 (P. T. Banja Luka 🚂 Dragočaj - 8 km): ❑ 94 km², 9 nas., 840 dom., 5047 stan. — ✚, ●, ✶. — ⓒ.

Krupa n/V. (P. T. 🚂 Banja Luka - 25 km): ❑ 15.000 ha, 9 nas., 979 dom., 7000 stan. — 3 ✚, 4 ✡, 3 ●, ✶ — Ind. drva.

Maglajani (P. T. Bos. Aleksandrovac, 🚂 Dragočaj - 16 km): 6 nas., 935 dom., 6434 stan. — ✚, 2 ✠, ⊠, 3 ●, ✶ — C. K. — 4 ⓒ — 2 ind.

Mali Prnjavor — Saračica (P. T. 🚂 Banja Luka - 9 km): ❑ 13.500 ha, 6 nas., 723 dom., 6518 stan. — ✚. — ∞.

Piskavica 🚂 (P. T. Banja Luka): ❑ 15.390 ha, 4 nas., 1090 dom., 7000 stan. — ✚, ✠, 2 ●.

Rekavica (P. T. 🚂 Banja Luka - 17 km): ❑ 11.489 ha, 3 nas., 665 dom., 4921 stan. — 2 ✚, ●.

Slatina (P. T. 🚂 Banja Luka - 17 km): 10 nas. 658 dom., 4018 stan. — 2 ✚, 2 ✠, 2 ●, ✶ — **Dr.:** C. K. — ∞ — **Ind.:** ♂, ✳, pivara, sirana. — 2 ⚒.

2. SREZ BIHAĆ, ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

❑ 555 km², 6 općina, 52 naselja, 4867 dom., 29.095 stanovnika (po vjeri: 42% pravosl., 12% rkt., 45% muslim.).

Sr. načelnik: B. Ilić.

Referenti: N. Važinski, H. Saračević (pol. č.), Ć. Buzaljko, Dr. H. Bravo (san.), R. Čekrlija (šum.), P. Radošević (ek.), J. Dujmović (vojni), M. Sučević (šk. nadz.).

Član banskog vijeća: Popović Ilija Vid, težak iz Hrgara.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔), **Tehnički odjeljak, Gl. odj. fin. kontrole** (🗀), **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava** i **Bolnica** (🛏): Bihać.

Okružni (⚖) i **Sreski sud** (🜁): Bihać.

Crkve: 6 pravosl., (✚), 1 rkt. (✠), 35 džamija (☾), 1 izrael. hram (✡).

Prosvjeta: gimnazija, viša djevojačka (●), 9 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✶).

7 **udruženja,** 12 **zadruga.**

3 **novčana zavoda** (⊕).

Voćni rasadnik u Bihaću.

Izvozi se: građevni materijal.

Glavni sajam (☞): 6. do 8. IX.

Banja (🛁): Gata-Ilidža (17 km od Bihaća).

Znamenitosti: Sokolac-grad sagraden je godine 1020., 4 km od Bihaća, djelomično popravljen. Okrugli masivni toranj ima dva kubetima svodena sprata i duboku, usku podzemnu tamnicu.

Ostrožac-grad nalazi se 14 km od Bihaća na cesti naprama Cazinu. Ovo je jedan od najvećih i u građevnom pogledu jedan od najznamenitijih gradova.

Selo Brekovica — staro mjesto, gdje se nalaze stari rimski grobovi, ploče, fibule od bronza i jantara, i novci.

Nešto bliže Bihaću kod Pritoke, također na Uni, otkriveno je veliko rimsko groblje sa mnogobrojnim uresima i skupocjenim pridodacima. Isto takvo i jednako bogato otkriveno je u predgrađu Bihaća, zv. Ribić, i spada u najmlađe doba pomenute periode.

Kod Ripča po prilici 10 km od Bihaća pronađene su široke građevine na polju, kojih po-

početak pada u brončano doba, trajanje pak doseže kroz Halštatsku i »La Tene« periodu sve do rimske.

Općine:

BIHAĆ ⊙ (vidi pregled gradova).

Lipa (P. T. Bihać - 25 km): 3 ✝, ☾, 2 ●. — ⓞ — 7 nas., 616 dom., 4799 stan.

Pokoj (P. T. Bihać): 10 nas., 634 dom., 3577 stan. —

Ripač, (P. T. Bihać - 10 km): 12 nas., 1100 dom., 6000 stan. — ●, ✶. — ⓞ. — Ind. drva.

Vrkašić (P. T. Bihać - 4 km): 9 nas., 475 dom., 2286 stan. — 2 ⓞ.

Vrsta (P. T. Bihać - 12 km): 10 nas., 900 dom., 4669 stan. — 10 ☾, 2 ●.

---

3. SREZ BOS. DUBICA, ✉, ⁂, ⊶.

☐ 459 km², 6 općina, 54 naselja, 7503 dom., 29.820 stanovnika (po vjeri: 80% pravosl., 5 rkt., 15% muslim.).

Sr. načelnik: N. Bivolarević. **Zamjenik:** I. Dujić, pol. čin.

Referenti: dr. T. Radonić (san.), H. Šerić (vet.), N. Nikolić (obrt.), I. Božić (vojni), K. Jovanović (ekon.).

Član banskog vijeća: Šiljagović Vladimir, posjednik iz Mirkovca.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Prijedor. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Bos. Dubica.

Okružni sud (⚖): Banja Luka. **Sreski sud** (△): Bos Dubica. **Šerijatski sud** (△): Prijedor.

Crkve: 12 pravosl. (✝), 1 rkt. (✠), 1 evang. (⊠), 3 džamije (☾).

Prosvjeta: građanska (●), 14 osn. škola (●), 6 nar. knj. i čit. (✶). **Šk.** nadzornik: Bos. Gradiška. 10 **udruženja** i 9 **zadruga.**

Industrija: 2 mlina (✳), 3 pilane (♂).

Sreski rasadnik u Bos. Dubici.

Izvozi se: živad, jaja, grah.

Glavni sajam (☞): 29. VII.

Općine:

BOS. DUBICA — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Dubica Hrv. - 6 km): ☐ 4592 jutara, 1380 domova, 5042 stan. — △, ⚖, ⊠ katast. uprava, ✝, ✠, 3 ☾ — **Šk.:** ●, trg., žen. stručna, ● — 3 ✶. **Dr.:** zan., 4 ✶, 2 ✱, trg. — 4 ⓞ, ○ — 2 ⊕. **Ind.:** 2 ♂, ✳, ind. drva, elektr. centrala, ■, kino »Prizren«. — Izvoz blaga. — 5 ⛪ — ☞ 2 — Član banskog veća: Cerić beg Omer, trgovac.

(Istorijat vidi u III. sv. Almanaha, str. 544.)

Draksenić (P. T. 🚂 Bos Dubica - 14 km): ☐ 58.056 jut., 6 nas., 980 dom., 4879 stan. — 4 ✝, 3 ●, 3 ⓞ. — ✳.

Johovska — Vranovac (P. T. 🚂 Bos. Dubica - 13 km): 12 nas., 696 dom., 4524 stan. — ⊠, 2 ●, ✶.

Knežička — Dvorište (P. T. Bos. Dubica, 🚂 Prijedor - 18 km): ☐ 4156 ha, 10 nas., 651 dom., 4135 stan. — 3 ✝, 3 ●, ✶. — Str. udr.

Međuvođe (P. T. Bos. Dubica, 🚂 Hrv. Dubica - 20 km): ☐ 4697 ha, 11 nas., 901 dom., 5440 stan. — 2 ✝, 3 ●, ✶ — ⓞ, ○ — Manastir.

Pucari (P. T. Bos. Dubica, 🚂 Hrv. Dubica - 17 km): ☐ 3496 ha, 9 nas., 2895 dom., 5800 stan. — 2 ✝, 2 ●. — ♂, 2 ⓞ.

---

4. SREZ BOS. GRADIŠKA, ✉, ⁂, ⊶, ⌒.

☐ 832 km², 9 općina, 73 naselja, 9642 dom., 53.711 stan. (po vjeri: 8.500 rkt., 36.640 pravosl., 5.480 musl., 1.120 ostalih).

Sr. načelnik: V. Gajić.

Referenti: Dr. M. Subotić (san.), A. Hofman (vet.), W. Siber (poljopr.), V. Milić (šum.), P. Milošević (šk.), J. Prohaska (nadz. puteva), M. Završnik (vojni).

Član banskog vijeća: Mataruga Ilija, posjednik iz Nove Topole.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Banja Luka. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Bos. Gradiška.

Bolnica (🛏): Gornji Podgraci. — 3 ambulante.

Okružni sud (⚖): Banja Luka. **Sreski sud** (⚖): Bos. Gradiška.

Crkve: 17 pravosl. (✝), 8 rkt. (✠), 2 evangl. (⊠), 11 džamija (☾).

Prosvjeta: gimn., 22 osn. škole (●), 10 nar. knj. i čit. — 16 **udruženja** i 8 **zadruga.**

Prirodno blago: šume, ribarstvo.

Industrija: 15 mlinova (✳), 4 pilane (♂), 3 ciglane (△), 2 tvornice.

Izvozi se: žito, jaja, živad, šumski proizvodi.

Glavni sajam (☞): 21. IX.

Općine:

BOS. GRADIŠKA — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ⌒ (🚂 Okučani - 14 km): ☐ 1832 ha, 2 nas., 1100 dom., 5531 stan. — △, ⚖, ⊠, katastr. upr. — ✝, ✠, 3 ☾ — Gimnazija, 2 ●, 2 ✶ — **Dr.:** trg. i zan., lov. — **Zadr.** 2 ⓞ, vodna. — Elektr. centrala, voćni rasadnik. — 7 ⛪, 3 ■, kino »Balkan«. — ☞ 21. IX. — ⊙→ Sagrađen je polupontonski most. — Član banskog vijeća: Čatić Šatir, posjednik.

Cerovljani (P. T. Bos. Gradiška, 🚂 Okučani - 27 km): ☐ 4300 ha., 8 nas., 642 dom., 3.540 stan. — ✠, ✝, ⊠, 2 ●, ✶. — **Zadr.:** ⓞ, ∞. — ✳.

Laminačka — Sredani (P. T. Bos. Gradiška, 🚂 Okučani - 22 km): ☐ 5.000 jut., 14 nas., 1.108 dom., 7.140 stan. — ✝, 2 ●, 2 ✶.

Nova Topola, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Okučani - 25 km): ☐ 8830 ha, 11 nas., 1562 dom., 9383 stan. — 5 ✝, 4 ✠, ⊠, 3 ☾ — 6 ●, ✶ — ○, ⓞ, ∞. **Ind.:** sirara, 17 ✳, ♂, △ — 2 ■, 18 ✕, 15 ♁ —

Orahovo (P. T. Bos. Gradiška, 🚂 Okučani - 38 km): ☐ 11.053 ha, 7 nas., 1104 dom., 5497 stan. — ✝, 2 ●, ✶. — Šumska ind. — 1 ⛪.

Podgradačka — Gor. Podgradci (P. T. Bos. Gradiška, 🚂 Okučani): 6 nas., 1352 dom., 6893 stan. — ✝, 4 ●. — ⓞ. — Ind. drva. — ☞ 21. IX.

(Oznake i kratice vidi na str. 85.)

Romanovačka — Vilusi (**P. T.** Bos. Aleksandrovac, Dragočaj - 22 km): 11 nas., 973 dom., 5831 stan. — 3 ✝, ✞, ☾ — 4 ●, 2 ✶ — 2 ◎.

Staparska — Razboj (**P. T.** Bos. Gradiška, Okučani): ☐ 7140 jut., 8 nas., 684 dom., 3949 stan. — ✝, ●, ✶. — ◎.

Turjak (**P. T.** Bos. Gradiška, Ivanjska - 16 km): 6 nas., 1117 dom., 5947 stan. — 2 ✞, 2 ✝, 3 ●, ✶.

---

5. SREZ BOS. KRUPA, ✉, ⁂, ⊶, 🚂.

☐ 866 km², 6 općina, 65 naselja, 6939 dom., 41.252 stanovnika (po vjeri: 70% pravosl., 3% rkt., 27% muslim.).

Sr. načelnik: M. Terzić.

Referenti: Dr. B. Kosanović (san.), D. Umičević (vet.), I. Kajzer (ek.), R. Angelus (sr. p.).

Član banskog vijeća: Suljić Sulja, zemljodjelac iz Otoka.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔) i **Tehnički odjeljak:** Bihać. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Bos. Krupa.

Okružni sud (⚖): Bihać. **Sreski sud** (△): Bos. Krupa.

Crkve: 9 pravosl. (✝), 1 rkt. (✞), 17 džamija (☾).

Prosvjeta: 13 osn. šk. (●), 4 nar. knj. i čit. (✶). — **Šk. nadzornik:** Bihać.

6 **udruženja,** 6 **zadruga** i 3 **novč. zavoda** (⊕).

Industrija: 2 tvornice, 4 pilane (♂), 1 mlin (✳), rudnik (⚒). — Voćni rasadnik.

Izvoze se: šljive, orasi, vuna.

Znamenitosti: Crno Jezero (3½ km od Bos. Krupe), stara tvrdava u Bos. Krupi, stari porušeni gradovi: Bužim, Jezersko i Čara. — Na medi Dobro-selo—Banjani sreza Bos. Krupa, a na samoj granici Bosne spram Hrvatske, u šumi zvanoj Čorkovači podignut je god. 1925. spomenik Kralju Petru I. Velikom Oslobodiocu koji je tamo pod imenom Petra Mrkonjića četovao i na tom mjestu imao svoj logor. Blagopokojni Kralj sakupio je četu oko 1000 ustaša. Pred Malu Gospojinu 1875. godine pukla je prva puška u selu Aovu. Turci, ne vjerujući u veću silu, nastupili su slobodno pod vodstvom čuvenog Mujete Avdića iz Lubarde, i bili su hametice potučeni.

U četi Kralja Petra I. Velikog Oslobodioca bilo je iz sreza Bos. Krupa do 1000 ustaša od kojih ima još te na životu do 160.

U tvrdavi Krupa od g. 1377. do 1379. bila je zatočena kraljica Marija, žena kralja Sigismunda. — God. 1410. zauzela je varoš Bos. Krupu banska hrvatska vojska, te od tada varoši upravljaju zagrebački župani, kao kraljevskim gradom. Od 1429.—1469. god. imade više gospodara, kao grofove celjske i Martina Frankopana, a od 1464. god. opet je u vlasti ugarskih kraljeva i postaje glavno stjecište puteva u tursko carstvo.

Grad Krupu je 29. maja 1565. god. osvojio Mustafa beg Sokolović brat čuvenog Mehmed paše Sokolovića. Tom se prilikom upravitelj Krupe Matija Babunić utopio u reci Uni. Turci su grad Krupu učvrstili, te tako napravili jaku utvrdu. U početku 19. vijeka za vrijeme Gradaščevićeva pokreta protiv Turske, krupski kapetani bili su sa gradanstvom na narodnoj strani. God. 1878. pala je Krupa bez borbe, ali su zato građani hrlili u Banju Luku i Bihać i tukli se ondje s Austrijancima. Poslije okupacije austrijska je uprava tvrdavu porušila.

Općine:

BOSANSKA KRUPA — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: 9 sela, 1134 dom., 5992 stan. — △, ⚖, ⊠, katast. upr. — ✝, ✞, 6 ☾. — 3 ●, ✶. — **Udr.:** trg., zan., im., pev., omlad. klub, C. K., sp., Sokol. — Ind. drveta i kože. — 3 ⊕. — 2 ♂. — 4 ⚒. — Rudnik azbesta (u selu Arapuši), ⚒ (u s. Otoci) — 2 ☞ 21. IX. (marveni). — Član banskog vijeća: Zeljković Boško, trgovac.

Istorijat. Varoš Bos. Krupa prvi se put spominje u XIII. vijeku te zamjenjuje stari grad Pset. Sada varoš je mjenjala više gospodara. Bila je u posjedu porodice Babonića, dok nije pala u ruke kralju Sigismundu.

Bužim, 🐟 (**P. T.** 🚂 Otoka): 11 nas., 2010 dom., 11.181 stan. — 2 ✝, 3 ●.

Otoka, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 18.000 ha, 15 nas., 650 dom., 7618 stan. — 3 ☾, ●, ✶ — ∞.

Turski Dubovik (**P. T.** 🚂 Krupa - 12 km): ☐ 11.790 ha, 13 nas., 1290 dom., 6451 stan. — 5 ✝, 4 ☾, 2 ●, 2 ✶ — ⚷ — 3 ∞, ◎ — **Ind.:** 2 ♂, ✳ — ➳ A. Novaković.

Velika Rujiška, 🐟 (**P. T.** Otoka, 🚂 Blatna - 6 km): 8 nas., 807 dom., 5450 stan. — 4 ✝, 3 ●, ✶ — ◎.

Vranjska Mosura (**P. T.** 🚂 Bos. Krupa - 6 km): 91 nas., 714 dom., 4560 stan. — 3 ✝, ●. — ∞.

---

6. SREZ BOS. NOVI, ✉, ⁂, ⊶, 🚂.

☐ 521 km², 7 općina, 60 naselja, 5790 dom., 35.238 stanovnika).

Sr. načelnik: M. Stojanović.

Referenti: Dr. S. Savić (san.), N. Živković (ekon.), T. Perković (polj.), ing. Ć. Žurek (šum.), D. Karanović (vet.).

Član banskoga vijeća: Popović Ljubiša, trg. iz Dobrljina.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Bihać. **Tehnički odjeljak:** Prijedor. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava, Bolnica** (🛏): Bos. Novi.

Okružni sud (⚖): Banja Luka. **Sreski sud** (△): Bos. Novi.

Crkve: 19 pravosl. (✝), 2 rkt. (✞), 13 džamija (☾).

Prosvjeta: 1 građanska (●), 11 osn. škola (●), 7 nar. knj. i čit. (✶).

8 **udruženja,** 14 **zadruga** (◎).

Prirodno blago: šume i rude (rudnik kamenog ugljena u Lješkljanima kod Dobrljina).

2 **novčana zavoda** (⊕).

Industrija: 6 tvornica, 2 rudnika (⚒), 2 pilane (♂), 1 ciglana (△), 1 mlin (✳).

Sreski rasadnik u Bos. Kostajnici.

Izvoze se: konji i svinje.

Sreska ispostava u Bos. Kostajnici (△). Starješina: M. Đorđević.

Općine:

Bos. Kostajnica — ⊙, ✉, ⛓, 🛏 (🚂 Kostajnica - 3 km): ☐ 13.139 ha, 10 nas., 1374 dom., 9150 stan. — △, 7 ✚, ☾, 2 🍺, 2 ✶ — **Udr.:** Zan. i Kolo S. Š., 2 ◎. — Tvorn. plugova i livnica željeza. — 2 🐎 — ☞ 21. IX.

BOS. NOVI — ⊙, ✉, ⛓, 🛏, 🚂: ☐ 2418 ha, 6 nas., 900 dom., 3901 stan. - △, ⧋, ⊠, Kat. upr., 🏛, 🛏, ✚, ✙, 4 ☾ — **Šk.:** ●, trg., ženska stručna, 🍺 — 2 ✶ — **Udr.:** trg., zan., gost., oml., klub, Soko, Kolo S. S., C. K., športski klub, 🏇 — 2 ⊕ — ◎ — Ind. gipsa i drvene grade, ♂, △, ⚒, 9 🐎 — Izvoz kestena. — 3 ■, 5 ✕, 3 ☿ — ☞ 12. X. — Član banskog vijeća: Drljač Dušan, trgovac.

Čadavička — Adrapovci, 🚂, (**P. T.** Bos. Novi): ☐ 7511 ha, 10 nas., 579 dom., 4262 stan. — 4 ✚, 2 🍺, 2 ✶ — ◎ — 🐎.

Dobrljin, ✉, ⛓, 🛏, 🚂: 3 nas., 553 dom., 3046 stan. — ✚, 🍺, ✶ — **Udr.:** C. K., N. O., Soko, nogometno, ⚽, J. M., radn., ○, 🏇 — ◎ — Šum. ind., ♂, ✳, 🐎 — ⊙→ Podignuti su: spomenik Kralju Petru i nova crkva. — ➳ A. Popović, paroh.

Japranska — Suhača (**P. T.** 🚂 Bos. Novi - 15 km): ☐ 13.646 ha, 15 nas., 1099 dom., 6536 stan. — 3 ✚, 7 ☾.

Ravnice, 🚂 (**P. T.** Bos. Novi): ☐ 4735 ha, 8 nas., 552 dom., 3248 stan. — ✚, 🍺, ⚒, 2 🐎.

Svodna (**P. T.** Bos. Novi): ☐ 9440 ha, 8 nas., 733 dom., 5090 stan. — 2 ✚, ✙, ✚, ☾, 🍺, ✶ — C. K. — Ind. gipsa.

---

7. SREZ BOS. PETROVAC, 🚂, ⛓, 🛏.

☐ 1926 km², 11 općina, 77 naselja, 7706 dom., 54.693 stanovnika (po vjeri 88% pravosl., 2% rkt., 10% muslim.).

Sr. načelnik: Josip R. Cezner.

Referenti: Dr. P. Mirković (san.), S. Jakupović (šk. nadz.).

Član banskoga vijeća: Rakić Gojko, trgovac.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔) i **Tehnički odjeljak:** Bihać. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Bos. Petrovac. **Bolnica** (🛏): Drvar.

Okružni sud (⚖): Bihać.

Sreski sudovi (⧋): Bos. Petrovac (B. P.) i Bos. Grahovo (B. G.).

Crkve: 15 pravosl. (✚), 3 rkt. (✙), 13 džamija (☾).

Prosvjeta: 20 osn. škola (🍺), 9 nar. knj. i čit. (✶).

5 **udruženja**, 7 **zemljor. zadruga** (◎).

Industrija: 3 mlina (✳), 3 pilane (♂), rudnik kamenog ugljena (⚒) u Drvaru, šumska industrija, fabrika celulose (u Drvaru), domaća industrija ćilima.

Izvoze se: drvo, koža, vuna, ćilimi.

Glavni sajam (☞): 28. VIII.

Ostaci staroga doba. U selu Koluniću 4 km od Bos. Petrovca nalaze se ostaci starih zidina; po predanju je to nekad bila crkva.

Od Knina do granice sreza obilježena je stara rimska cesta miljokazima.

U blizini Drvara nalazi se lijepa ruševina zvana Visučica koja potječe iz rimskih vremena.

Pod planinom Osječenica u **selu Bjelaj** nalazi se **stara gradina.** U tom gradu ubijen je navodno od brata Radivoja predzadnji bosanski kralj.

Nad Kulen Vakufom su ruševine staroga grada »Ostrvice« koji je nekada vojvoda Sandalj dobio od žene kao miraz, i prodao ga Mlecima za 5000 dukata. Grad se spominje više puta u turskim ratovima, te je bio 1501. zauzet od Skender paše.

Ermaln Manastir udaljen je od Kulen Vakufa 12 km uz rijeku Unu. Potječe od grofa Hermana Celjskoga, po kome se je manastir i selo prozvalo.

U Grmeč-planini nalaze se samo **ruševine zidina Grmeč-grada.**

Sreske ispostave (△): **Bos. Grahovo** (star. L. Drakulić; **Drvar** (star. A. Vukis) i **Kulen Vakuf** (star. I. Topalović).

Općine:

Bjelaj (**P. T.** Bos. Petrovac, 🚂 Oštrelj - 13 km): 6 nas., 312 dom., 2700 stan. — ✚, 🍺, ◎ — (⧋ B. P.).

Bos. Grahovo, ✉, ⛓, 🛏 (🚂 Strgačina - 20 km): 27 nas., 1338 dom., 9605 stan. — △, 7 🍺, ✶ — **Udr.:** činovn., odbor za turizam, 2 ∞ — ☞ 19. VIII.

BOS. PETROVAC — ⊙, ✉, ⛓, 🛏 (🚂 Oštrelj - 15 km): ☐ 79 km², 3 nas., 738 dom., 4316 stan. △, ⧋, ⊠, Katast. upr. — ✚, ✙, ●, 🍺, ✶, Kolo S. S., zan. udr. — Proizvod ćilima, ✳, fabr. za preradu vune. — 3 ■ — ☞ 2.

Bukovača (**P. T.** Bos. Petrovac, 🚂 Oštrelj - 6 km): 5 nas., 630 dom., 4287 stan. — 2 ✚, 2 🍺, (⧋ B. P.) ◎ — ➳ R. Rajlić.

Drvar — ⊙, ✉, ⛓, 🛏, 🚂: ☐ 4 km², 13 nas., 1122 dom., 7817 stan. — △, (⧋ B. P.), 🛏, ✚. **Škole:** sr. tehnička, žen. zan., ◔, 3 🍺, 2 ✶. — **Dr.:** Sokol, zan., radn., Kolo S. S., ✶, sp. — **Zadr.:** ◎, ○, želj. — **Ind.** drveta, tvornica celuloze, tvornica bačava i sanduka, 3 ⚒ (boksit, lignit, ugalj). — 3 🐎, 2 ■ — ☞ 12. X.

Krnjeuša, ✉, ⛓ (🚂 Bos. Krupa - 32 km): ☐ 75 km², 4 nas., 560 dom., 4018 stan. — ✚, ✙, 🍺, (⧋ B. P.), Kolo T. M. »Karadorde« — ◎ — ✳, ♂.

Kulen Vakuf — ⊙, ✉, ⛓, 🛏, 🚌 (🚂 Oštrelj - 48 km): 6 nas., 605 dom., 3300 stan. — △, ✚, 2 ☾, 🍺, 2 ✶, (⧋ B. P.) — **Udr.:** J. S., C. K., Nar. univerzitet, tamb. — ◎ — ☞ 2.

Znam.: Gradina »Ostrovica« sagrađena je prije 900 godina, a bila je poslije vlasništvo Kulin bana, te je prelazila iz ruku u ruke, jer je bila na medi između Bosne i Like. Bila je i vlasništvo Mletačkog dužda, a prodao mu je vojvoda Sandalj, jer ju je bio dobio za miraz: zatim je pala u ruke hrvatskih plemića Zrinjskih, a naposljetku zauzeo ju je 1501. Skenderpaša. Ispod grada nalaze se tajni hodnici prema strani jugozapadnoj, koji su se vezali sa gorom zvanom »Ljutica« ali su zatrpani. U gradu se i danas nalazi zdenac znamenit zbog svoje odlične i svježe vode.

Orašac (**P. T.** Kulen Vakuf, 🚂 Bihać - 40 km): ◎ (⧋ B. P.). — 7 nas., 721 dom., 4330 stan.

Smoljana (**P. T.** Bos. Petrovac, 🚂 Brovska - 16 km): 5 nas., 500 dom., 5570 stan. — ✚, 🍺, ✶ — (⧋ B. P.) — ◎ — ☞ 2.

(Oznake i kratice vidi na str. 86.)

Trubar, (P. T. Drvar): 2 ✚, 2 ●, ✶, ⓞ, (△ B. P.) — 7 nas., 679 dom., 4955 stan.
Vođenica (P. T. Krnjeuša), Bos. Krupa - 39 km): ☐ 800 ha, 4 nas., 501 dom., 3695 stan. — ✚, ●, ✶ (△ B. P.).

---

8. SREZ CAZIN, ✉, ⁂, ⊶.

☐ 666 km², 7 općina, 57 naselja, 7586 dom., 46.175 stanovnika (po vjeri 12% pravosl. (✚), 1% rkt. (✠), 87% muslim.).

Sr. načelnik: Miloš Pavlović.

Referenti: Dr. F. Canjuga (san.), Ibrahim Pašić (ek.), Salih Bilal (vet.).

Član banskoga vijeća: Adilagić Ahmed, trg.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔) i **Tehnički odjeljak:** Bihać. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava, Bolnica** (⊶): Cazin.

Okružni sud (△§): Bihać. **Sreski sud** (△): Cazin.

Crkve: 6 pravosl. (✚), 34 džamije (☾).

Prosvjeta: 11 osn. škola (●), 5 nar. knj. i čit. (✶). **Šk. nadzornik:** Bihać.

2 **udruženja,** 3 **zadruge.** — **Sr. rasadnik:** Cazin.

Izvoze se: orasi i kesteni.

Znamenitosti: ostaci staroga doba — Cazin, Ostrošac, Pećі i Todorovo.

Sr. ispostava (△): **Velika Kladuša.** Starješina: Đuro Boljević.

Općine:

CAZIN — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Ostrožački most - 14 km): ☐ 8208 ha, 14 nas., 1351 dom., 6441 stanovnika. — △, △, ⊶ — 2 ●, ✶ — **Udr.:** Sokol, zan. — 3 ⚖ — 1 ■ — ☞ 15. X. **Znam.:** Ruševine starog grada i džamije.

Ostrožac, ✉, ⁂, ⊶ (Ostrožački Most - 4 km): 8 nas., 650 dom., 5172 stan. — ✚, 5 ☾, 2 ●.

Pećigrad (P. T. Cazin, Ostrožački Most - 29 km): 11 nas., 1198 dom., 7533 stan. — 12 ☾, ●, ✶.

Stijena (P. T. Cazin, Ostrožac - 12 km): 3 nas., 680 dom., 5000 stan. — ✚, 4 ☾.

Tržačka Raštela, (P. T. Cazin, Bihać - 24 km): 10 nas., 1170 dom., 7242 stan. — 2 ●, ✶, ⓞ — Ugljene naslage u Crnaji.

Vel. Kladuša, ✉, ⁂, ⊶ (Topusko - 28 km): ☐ 13.677 jut., 5 nas., 1664 dom., 8161 stan. — △, 11 ☾, 2 ●, ✶, ○ — ☞ 6. V.

Vrnograč, (P. T. Vel. Kladuša, Glina - 32 km): 6 nas., 873 dom., 6626 stan. — 2 ●, ⓞ.

---

9. SREZ DERVENTA, ✉, ⁂, ⊶.

☐ 1089 km², 17 općina, 86 naselja, 16.473 domaćinstva, 84.395 stanovnika (po vjeri 35.616 rkt., 24.738 pravosl., 9550 muslim.).

Sr. načelnik: A. Krstić.

Referenti: Dr. A. Vid (san.), I. Bajazetović (vet.), Gj. Plećaš (šum.), A. Ljuboević, A. Halepović, V. Rakić, N. Krističević, M. Dubnički (šum.), V. Vuković (ekon.), S. Predragović (šk. nadz.).

Član banskoga vijeća: Debić-Mrušić Kosta, posjednik iz Odžaka.

Nadležnost: Tehnički odjeljak, Poreska uprava (⊠), **Bolnica** (⊶): Derventa.

Okružni sud (△§): Banja Luka.

Sreski sudovi (△): Derventa (D.), Bos. Brod (B. B.), Bos. Šamac (B. Š.).

Šerijatski sud (△): Derventa.

Crkve: 10 pravosl. (✚), 14 rkt. (✠), 12 džamija (☾).

Prosvjeta: 32 osn. škole (●), 13 nar. knj. i 11 **udruženja,** 14 **zadruga,** 4 **novč. zavoda** (⊕).

Industrija: 6 mlinova (✳), 2 pilane (♂), 11 ciglana (△), 10 tvornica, 2 sreska rasadnika.

U srezu: Franjevački samostan.

Sreske ispostave (△):

Sreska ispostava Bos. Brod: ☐ 210 km², 3 općine, 20 nas., 18.000 stanovnika. Starješina: D. Kolarović. — **Općine:** Bos. Brod, Bos. Klakar i Sijekovac.

Sreska ispostava Odžak: ☐ 283 km², 5 općina, 17 naselja, 22.317 stanovnika. Starješina: M. Milovanović. — **Općine:** Donja Dubrava, Dugopolje, Novi Grad, Odžak i Vlaška Mahala.

Općine:

Bos. Brod — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, , : 4 nas., 2119 dom., 6977 stan. ▲, △, △, 2 ✚, ✠, ⁂, ☾, 2 ●, ✶ — **Udr.:** »Prosvjeta«, »Napredak«, »Gajret«, trg., ✿ — **Ind.:** tvornice miner. ulja, sapuna i opeka. — ☞ 2. — 2 ■ — (Hist. vidi III. sv. str. 676.) — Član banskoga vijeća: Sokolović Jakov, obrtnik.

Bos. Klakar — Donji Klakar (P. T. Bos. Brod - 13 km): 8 nas., 1100 dom., 4188 stan. — (△ B. B.), ✚, ✠, 2 ● — ⓞ — ✳, △, krečane — ⚖.

DERVENTA — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, : 5 nas., 2400 dom., 7500 stan. — △, △, △, ⊠, tehn. odj., ⊶, ✚, ✠, 5 ☾, ✡ — Voćarska i vinograd. stanica. — **Škole:** , 2 ●, stručna ženska, Kola S. S. — 2 ✶ — **Udr.:** »Gajret«, »Napredak«, »Prosvjeta«, zan., trg., Kolo S. S., 2 piev. — 4 ⊕ — **Ind.:** tkaonica beza, tvornice: štapova, platna, 4 △ — 5 ⚖ — Izvoz suhih šljiva. — 2 ■, kino. — ☞ 28. VIII. ⊙ Uvedena je elektr. rasvjeta. — Član banskoga vijeća: Alibegović Asim, trgovac.

Derventa — selo (P. T. Derventa): 12 nas., 720 dom., 4969 stan. — (△ D.), 2 ✚, ●, ○.

Donja Dubica (P. T. Odžak, Slav. Šamac - 6½ km): ☐ 2800 ha, 5 nas., 390 dom., 2644 stan. — (△ B. Š.), ✚, ●, ∞.

Dubočac (P. T. Derventa - 10 km): ☐ 6770 ha, 6 nas., 712 dom., 3439 stan. — (△ D.), 2 ✠, ⁂, ☾, 4 ●, 2 ✶ — ⓞ.

Dugopolje (P. T. Odžak, Johovac - 18 km): ☐ 5399 ha, 3 nas., 492 dom., 2685 stan. — (△ D.), 2 ✚, ✠, ●, ✶ — 2 △.

Kotorsko, , (P. T. Doboj): 10 nas., 932 dom., 7613 stan. — (△ D.), ✚, ✠, 2 ● — ⓞ — 5 ⚖.

Lužani Mulabegovi (P. T. Derventa, Bos. Lužani): ☐ 6493 ha, 7 nas., 665 dom., 3700 stan. — (△ D.), ✚, ✠, 2 ●, 3 ✳, ♂, △.

Majevac (P. T. - Derventa): 6 nas., 537 dom., 2805 stan. — (△ D.), ●, ∞.

Novigrad (P. Odžak, Andrijevci - 9 km): ☐ 8000 ha, 6 nas., 980 dom., 6611 stan. — (△ B. Š.), ✚, ✠, 2 ⁂, 2 ●, 2 ✶ — ∞, ⓞ.

Odžak, (Bos. Šamac - 15 km): ☐ 720 ha, 6 nas., 1000 dom., 6523 stan. — (△ B. Š.), △,

✚, ✙, 2 ☾, 3 ●, 2 ✶. — Ambulanta. — Zan. dr., ⓞ, ♂, 2 ✳, 5 — ☞ 2. — **Znamenita je** Dobor-kula kod koje se tukao hrvatski ban Ivaniš s madarskim kraljem Sigismundom.

Plehan (**P. T.** Derventa - 9 km): ☐ 8600 ha, 14 nas., 995 dom., 5800 stan. — (△ D.), ✙, ● — 3 ⓞ — Ind. mlinskog kamena, krečana.

Podnovlje (**P. T.** Derventa): 7 nas., 663 dom., 3640 stan. — (△ D.), ✚, ●, ✶.

Sijekovac, (**P. T.** Bos. Brod): ☐ 6006 ha, 8 nas., 1136 dom., 5770 stan. — (△ B. B.), ✙, 2 ☾, 2 ●, 2 ✶ — ⓞ — **Ind.:** fabrika konzerva, petroleuma, 3 — ➳ Žepčan A.

Velika Sočanica (**P. T.** Derventa, Lupljanica): (△ D.) — 7 nas., 829 dom., 6073 stan. — ✚, 2 ●.

Vlaška Mahala (**P.** Odžak, Slavonski Šamac): ☐ 6360 ha, 17 nas., 803 dom., 4458 stan. — (△ B. Š.), 2 ✙, ⊠, 2 ●, 2 ⓞ.

10. SREZ DVOR, ✉, ⁂, ⊶.

☐ 505 km², 6 općina, 66 naselja, 3730 domaćinstava, 28.055 stanovnika (po vjeri 92% prav., 8% rkt.).

Sr. načelnik: R. Marković. **Zamjenik:** Rad. Obradović.

Referenti: Dr. E. Fišer (san.), ing. Zv. Turk (poljopr.), D. Stanić (veter.), N. Krolić (prosv.).

Član banskoga vijeća: Srnić Nikola, trg. iz Divuše.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Bihać. **Tehnički odjeljak:** Prijedor. **Poreska uprava** (⊠): Bos. Novi.

Okružni sud (△̲): Petrinja. **Sreski sud** (△): Dvor.

Crkve: 9 pravosl. (✚), 3 rkt. (✙).

Prosvjeta: 23 osn. škole (●), 2 nar. knj. i čit. (✶). **Šk. nadzornik:** Bos. Novi.

4 **zadruge.**

Prirodno blago: šume i rude željeza »Bešlinac« i »Gvozdansko«.

Izvozi se: drvo.

Znamen.: gradine Zrinskih: Zrin, Pedalj i Gvozdansko (kovnica Zrinskog novca).

Općine:

Divuša (**P. T.** Dobrljin): ☐ 10.526 jut., 17 nas., 569 dom., 4161 stan. — ✙, 5 ●.

Dvor, ✉, ⁂, ⊶ (Bos. Novi - 3 km): ☐ 19.695 jut., 14 nas., 940 dom., 7288 stan. — △, △, ✚, 3 ●, ✶. — ⊙ Sagraden je Prosvjetni dom Petra Mrkonjića.

Javoranj (**P. T.** Dvor, Bos. Novi - 13 km): ☐ 9250 ha, 6 nas., 615 dom., 4138 stan. — ✚, 4 ●, ✶, ⊙⊙.

Rujevac (**P.** Rujevački Bešlinac, **T.** Dvor, Bos. Novi - 17 km): ☐ 25.676 ha, 10 nas., 790 dom., 6023 stan. — ✚, 5 ●, 2 ⓞ. — Ind. drva, tvornica željeznih predmeta.

Zrin (**P. T.** Dvor, Volinja - 21 km): ☐ 380 ha, 5 nas., 365 dom., 2235 stan. — ✙, 2 ●, ⓞ — Ind. drva. — Zrinski stari grad.

Žirovac, ✉ (Maja - 26 km): ☐ 12.950 jut., 14 nas., 451 dom., 4210 stan. — ✚, 2 ●.

11. SREZ GLAMOČ, ✉, ⁂, ⊶.

☐ 1523 km², 3 općine, 36 naselja, 3173 domaćinstva, 20.351 stanovnik (po vjeri 79% pravosl., 6% rkt., 15% musl.).

Sr. načelnik: A. Pešić.

Referenti: Dr. V. Milas (san.), N. Varenika (vet.), Đ. Boca (sr. pisar).

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Jajce. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Glamoč.

Okružni sud (△̲): Travnik. **Sreski sud** (△): Glamoč. **Šerijatski sud** (△): Livno.

Crkve: 5 pravosl. (✚), 1 rkt. (✙), 10 džamija (☾).

Prosvjeta: 6 osn. škola (●), 3 nar. knj. i čit. (✶). **Šk. nadzornik:** Jajce.

1 **udruženje** i 1 **zadruga.**

Industrija: 3 pilane (♂), 1 mlin (✳), 1 tkaonica. **Glavni sajam** (☞): 21. IX. **Izvozi se:** drvo.

Općine:

GLAMOČ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Mlinište - 36 km): ☐ 5382 ha, 12 nas., 1385 dom., 7933 stan. — △, △, ⊠, Katast. upr. — 2 ✚, ✙, 8 ☾, 3 ●, 3 ✶. — Zan. udr. — ⊙⊙ — **Ind.:** tkaonica ćilima, ✳, 2 ♂ — ☞ 3. — Član banskoga vijeća: Krstanović Mihailo, trgovac.

Prekaja (**P. T.** Drvar - 16 km): ☐ 2803 ha, 23 nas., 917 dom., 6565 stan. — 2 ✚, 3 ●.

Vaganska — Odžak (**P. T.** Glamoč, Mlinište - 20 km): ☐ 1814 ha, 24 nas., 837 dom., 5853 stan. — ✚, 2 ☾.

12. SREZ GRAČANICA, ✉, ⁂, ⊶, ▬.

☐ 1226 km², 15 općina, 114 naselja, 71.631 stanovnik.

Sr. načelnik: S. Fundak.

Referenti: Dr. V. Mrčić (san.), M. Dević (ek.), M. Bartolović (vet.), M. Žižko (prosv.).

Članovi banskoga vijeća: Žiško Mustafa, učitelj; Dimšo Nedeljković, trgovac i Bećir beg Gradaščević, posjednik.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Derventa. **Poreska uprava** (⊠) i **Katast. uprava:** Gračanica.

Okružni sud (△̲): Tuzla.

Sreski sudovi (△): Gračanica (G.), Gradačac (Gr.) i Maglaj (M.).

Šerijatski sud (△): Gračanica.

Crkve: 16 pravosl. (✚), 4 rkt. (✙), 1 evang. (⊠), 32 džamije (☾).

Prosvjeta: 1 gradanska (●), 22 osn. škole (●), 11 nar. knj. i čit. (✶).

19 **udruženja**, 12 **zadruga**, 3 **novč. zavoda** (⊕).

Industrija: 3 mlina (✳), 2 pilane (♂), 2 ciglane (△). **Glavni sajam** (☞): 8. XI.

Izvozi se: voće, kukuruz, drvo, sijeno.

Znamenitosti: Tvrdava Sokolac u Sokolu.

Banja (⌣): Gradačac.

Sreske ispostave (Δ):

Gradačac za općine: Vranjačku, Gradačačku, Donjoskugričku, Kladarsku i Modričku.

Maglaj za općine: Maglaj grad i Maglaj selo.

Općine:

Doborovci: (**P. T.** Gračanica - 12 km): ☐ 10.780 ha, 7 nas., 950 dom., 5224 stan. — (△ G.), 6 ☾.

(Oznake i kratice vidi na str. 86.)

Donji Skugrić — Skugrić (**P. T.** Gradačac, Sl. Šamac - 29 km): 5 nas., 719 dom., 4018 stan. — (Gr.), +, ●, ✶, ◯.

GRAČANICA — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, : ❑ 27 km², 1 nas., 880 dom., 4500 stan. — △, ⧋, Katast. upr., +. — **Šk.:** ●, ◑, medresa, 2 ✶. — Ambulanta. — **Udr.:** Prosvjeta, Gajret, Kolo S. S., trg., zan., lov. — 2 ⊕, 2 △, 2 ■ — ☞ 2. — Stari grad »Soko« udaljen 4 km. — Član banskoga vijeća: Nedeljković Dimša, trgovac.

Gradačac — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Bos. Šamac - 23 km): 5 nas., 1275 dom., 7113 stan. — △, ⧋, ⊠, ⌂, +, ✠, 4 ☾, šer. sud. — **Šk.:** trg., ●, ● — Ambulanta. — **Udr.:** lov., zan., trg., . — 3 ✳, 4 ⚒, ■ — 27. IX. — ◡ — Član banskoga vijeća: Gradaščević beg Bećić, posjednik.

Karanovac, (**P. T.** Gračanica): ❑ 8698 ha, 16 nas., 580 dom., 3152 stan. — (G.), +, ●, ✶, ♂, 4 ⚒.

Kladari (**P. T.** Modriča, Sl. Šamac - 16 km): ❑ 5152 ha, 5 nas., 690 dom., 3882 stan. — (Gr.), +, ✠, 2 ●, 3 ◯, ♂.

Lukavica (Skipovac, **P. T.** Gračanica - 15 km): ❑ 7534 ha, 5 nas., 870 dom., 5050 stan. — (G.), +, 3 ☾, 3 ◯.

Maglaj — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, : ❑ 5242 ha, 5 nas., 792 dom., 3574 stan. △, ⧋, Kat. upr., +, ✠, ⊠, 4 ☾, ●, 2 ✶ — — **Dr.:** ✶, Gajret, Napredak, zan., muslim., — Radio-klub. — Ćilimarstvo. — ☞ 21. IX.

Maglaj — seoska (**P. T.** Maglaj): 18 nas., 1021 dom., 5882 stan. — (M.) — 2 +, ●.

Modriča — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Sl. Šamac - 20 km): ❑ 2511 jut., 1 nas., 806 dom., 4543 stan. — (Gr.), +, ✠, 3 ☾, ●, ◯, mekteb., 3 ✶ — **Dr.:** Gajret, zan., lov. — Poljopr. dobro »Petar Mrkonjić«. — ⊕ — 2 ⚒. — ☞ 2. — Ruševine stare gradine Dobor.

Osječani, (**P. T.** Doboj - 15 km): 7 nas., 1017 dom., 5757 stan. — (G.), 3 +, 2 ☾, 2 ●. — ◯. — Šum. ind.

Osojnica — Ševarlije (**P. T.** Maglaj): 12 nas., 1020 dom., 5759 stan. — (M.), 2 ☾, ● — 2 kamenoloma, krečana.

Stanić — Rijeka (**P. T.** Doboj - 2 km): ❑ 4400 ha, 7 nas., 890 dom., 4890 stan. — (G.) — +, 5 ☾, ●, ✶. — ◯.

Vranjak (**P. T.** Modriča, Johovac - 21 km): ❑ 10.156 ha, 5 nas., 862 dom., 4138 stan. — (Gr.) — 2 +, 2 ●. — ♂.

Zelinjska — Zelina Gornja (**P. T.** Gradačac, Gračanica - 32 km): ❑ 8396 ha, 6 nas., 733 dom., 4149 stan. — (Gr.) — +, 3 ☾, 2 ●, ✶. — **Dr.:** ✶, C. K. — 3 ◯.

---

13. SREZ JAJCE, ✉, ⁂, ⊶, .

❑ 1384 km², 11 općina, 171 nas., 7975 dom., 48.839 stanovnika (po vjeri: 24% rkt., 50% prav., 26% muslim.).

Sreski načelnik: B. Stajić.

Referenti: Dr. K. Sekora (san.), L. Radman (ekon.), G. Vranicki (veter.), N. Đurđević i M. Šušić (polic. činovnici).

Član banskoga vijeća: Marjanac Sima, težak iz Strgice.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔), **Tehnički odjeljak, Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Jajce.

Okružni sud (⚖): Travnik. **Sreski** (⧋) i **šerijatski** (△) **sudovi:** Jajce.

Crkve: 7 pravosl. (+), 4 rkt., 26 džam. (☾).

Prosvjeta: 1 ženska građanska (●), 7 osn. škola (●), 10 nar. knj. i čit. (✶).

23 **udruženja** i 6 **zadruga.**

Industrija: 4 pilane (♂), 2 tvorn., 1 mlin (✳).

Glavni sajam (☞): 23. IV. i 12. X.

Izvozi se: drvo, ovas, orasi, suhe šljive.

Znamenitosti. Ostaci starog doba: Stari grad sa Pliva-kapijom. Toranj Sv. Luke. Katakombe, podzemna crkva. Medved-kula iz 12. stoljeća. U franjevačkoj crkvi stakleni lijes sa tijelom posljednjeg bosanskog kralja Tomaševića. — Slav Plive visok 25 metara.

Općine:

Donji Vakuf — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, : 10 nas., 800 dom., 3650 stan. — +, 8 ☾, ●, 2 ✶. — Tkaonica ćilima, ind. drveta. — ⚒. — ☞ 2. VIII.

JAJCE — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, , : ❑ 3000 ha, 15 nas., 1.168 dom., 7051 stan. — ◔, △, ⧋, ⊠, katast. upr., tehn. odjeljak. — +, ✠, 6 ☾ — **Šk.:** trg., ●, 2 ●; 4 ✶. **Udr.:** , zan., Sokol, 3 šp., ⇄ — **Ind.:** tvornica karbida, klora i natrona, ♂, ✳ — 2 ■, kino. — ☞ 23. IV. i 12. X. — ♌ — Član banskoga vijeća: Andukić Anta, trgovac.

Znam.: Katakombe, stara tvrdava. — Lov na kurjake, veprove i medvede. — Ribolov. (Istorijat vidi u III. sv. Almanaha, str. 576.)

Janja — Todorići (**P. T.** Janja): 13 nas., 606 dom., 5383 stan.

Jezero, (**P. T.** Jajce - 11 km): 28 nas., 761 dom., 4395 stan. — ✠, ☾, ●, 2 ✶ — ■ — ☞ na Duhove.

Novo selo (**P. T.** Donji Vakuf - 8 km): 14 nas., 229 dom., 1355 stan. — +.

Oborci (**P. T.** Donji Vakuf): 16 nas., 440 dom., 3080 stan. — ☾ — Kamenolom, ind. drveta.

Pljevska — Šipovo (**P. T.** Jajce): ❑ 19.050 ha, 28 nas., 1127 dom., 7357 stan. — 2 +, 4 ☾, ✶. — ◯.

Ponir — Gostilj (**P. T.** Turbe - 16 km): ❑ 13.446 ha, 18 nas., 1100 dom., 5100 stan. — +, ✠, 2 ☾, 2 ●. — Šum. ind. — ⚒.

Prusac (**P. T.** D. Vakuf - 4 km): ❑ 9106 ha, 11 nas., 456 dom., 2796 stan. — 4 ☾, ✶. — ♂. — ➳ Hamidović Đ., učit.

Seoci — Bistrica (**P. T.** Jajce - 10 km): ❑ 17.786 ha, 30 nas., 578 dom., 4408 stan. — 2 ✠, ●.

Vijenačka — Han Skela (**P. T.** Jajce - 13 km): 32 nas., 710 dom., 4263 stan.

---

14. SREZ KLJUČ, ✉, ⁂, ⊶.

❑ 1084 km², 5 općina, 58 naselja, 5890 dom., 34.326 stanovnika (po vjeri: 67% pravosl., 30% musl., 3% rkt.).

Sreski načelnik: Dr. F. Osmanefendić.

Referenti: Dr. T. Pšorn (san.), J. Mihajlović (ekon.), N. Andrijevski (vet.), K. Hibner, V. Vidaković (pol. čin.).

Član banskoga vijeća: Bokan Milan, težak iz Majkića.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔) i **Tehnički odjeljak:** Jajce. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava, Bolnica** (🛏): Ključ.

Okružni sud (⚖): Bihać. **Sreski sud** (🜲): Ključ.

Crkve: 8 pravosl. (✚), 1 rkt. (✠), 18 džamija (☾).

Prosvjeta: 10 osn. škola (●), 3 nar. knj. i čit. (✶). **Šk. nadzornik:** Bos. Petrovac.

1 **udruženje,** 3 **zadruge.**

Industrija: 2 mlina (✳), 2 pilane (♂).

Glavni sajam (☞): 27. IX.

Izvozi se: drvo, jaja, kože.

Znamenitosti: Tvrđava (kula) »Ključ« zadnjeg bosanskog kralja Stjepana Tomaševića, gdje se predao g. 1463. velikom veziru sultana Mehmeda. — U selu Hrustovu (16 km od Ključa) vrlo lepa sadrena špilja, duga oko 1 km.

Općine:

Gornja Sanica, 🚂 **(P. T.** Ključ): 12 nas., 1174 dom., 7000 st. — ✚, 3 ●, ✶.

Gornji Ribnik (P. T. Ključ, 🚂 Gor. Sanica - 30 km): 8 nas., 1203 dom., 7900 stan. — 2 ✚, ☾, 3 ●, ✶. — ⓞ, ○. — Šum. ind.

KLJUČ — ⊙, ✉, ⁂, 🗝 (🚂 Gor. Sanica - 18 km): 24 nas., 1613 dom., 7072 stan. — △, ⚖, ⊠, Kat. upr., 🛏, ✚, ✠, 2 ●, ⓘ, ⁂, ⓞ — Šum. ind. — ☞ 2. — ⊙→ Uveden vodovod, sagrađena banja.

Sitnica (P. T. Ključ, 🚂 Gor. Sanica - 36 km): 32 nas., 1200 dom., 9000 stan. — 4 ✚, 2 ●, ✶.

Vrhpolje 🚂 **(P. T.** Ključ): ☐ 15.400 dunuma, 26 nas., 700 dom., 3354 stan. — 5 ☾. — ∞.

15. SREZ KOTOR VAROŠ, ✉, ⁂, 🗝.

☐ 926 km², 7 općina, 119 naselja, 3336 dom., 27.059 stanovnika (po vjeri: 64% pravosl., 18% rkt., 18% muslim.).

Sreski načelnik: I. Koščica.

Referenti: Dr. J. Zekić (san.), M. Bogović (ekon.).

Član banskoga vijeća: Tešić Maksim, težak iz Lipovca.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Banja Luka. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava, Bolnica** (🛏): Kotor Varoš.

Okružni sud (⚖): Banja Luka. **Sreski sud** (🜲): Kotor Varoš. **Šerijatski sud** (△): Banja Luka.

Crkve: 6 pravosl. (✚), 3 rkt. (✠), 10 džamija (☾).

Prosvjeta: 8 osn. šk. (●), 4 nar. knj. i čit. (✶). **Šk. nadzornik:** Banja Luka.

3 **zadruge.**

Industrija: 25 mlinova (✳), 2 pilane (♂), 1 rudnik (⚒).

Glavni sajam (☞): 30. VII **Izvozi se:** drvo.

Znam.: Stari grad »Kotor« Hrvoje Vukčića.

Općine:

KOTOR VAROŠ — ⊙, ✉, ⁂, 🗝: ☐ 765 ha, 8 nas., 236 dom., 1490 stan. △, ⚖, ⊠, Kat. upr., 🛏. — ✚, ✠, 3 ☾, ●, ✶. — ⓞ. — ☞ 30. VII.

Maslovare (P. T. Teslić, 🚂 Pribinić - 20 km): 34 nas., 485 dom., 3158 stan. — 3 ✚, 2 ●, ✶. ∞. — ⚒.

Skender-Vakuf (P. T. Kotor Varoš, 🚂 Jajce - 30 km): 15 nas., 550 dom., 5000 stan. — 2 ✚, ☾, ●, ✶.

Šiprage (P. T. Kotor Varoš, 🚂 Banja Luka - 60 km, šumska željeznica): 14 nas., 463 dom., 4895 stan. — 2 ✚, ☾, 2 ● — C. K., ambulanta — ∞.

Vaganska — Privile **(P. T.** Kotor Varoš): ☐ 6451 ha, 13 nas., 502 dom., 4230 stan. — ✚, ✠. — ⓞ.

Vrbanjačka (P. T. Kotor Varoš): ☐ 875 ha, 16 nas., 500 dom., 4000 stan. — ✚, ✠, 3 ☾, ●, ✶. — ☞ 2. VIII.

Zabrđe (P. T. Kotor Varoš, 🚂 Banja Luka - 34 km): ☐ 9007 ha, 19 nas., 600 dom., 4286 stan. — 2 ☾, ●.

16. SREZ MRKONJIĆ GRAD, ✉, ⁂, 🗝.

☐ 666 km², 6 opć., 71 nas., 4273 dom., 26.924 stanovnika (po vjeri: 74% prav., 10% rkt., 16% musl.).

Sreski načelnik: J. Lazarević.

Referenti: Dr. Đ. Kovačević (san.), S. Budimir (ekon.), S. Kostić (vet.), M. Gusakovski (polj.), J. Gelić (šum.), M. Pavković (voj.).

Član banskoga vijeća: Grajić Pera, trgovac.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔) i **Tehnički odjeljak:** Jajce. **Poreska uprava** (⊠): Mrkonjić Grad. **Katast. uprava:** Jajce.

Okružni sud (⚖): Travnik. **Sreski sud** (🜲): Mrkonjić Grad. **Šerijatski sud** (△): Jajce.

Crkve: 7 pravosl. (✚), 3 rkt. (✠), 7 džamija (☾).

Prosvjeta: 1 građanska (●→), 8 osn. škola (●), 5 nar. knj. i čit. (✶). **Šk. nadzornik:** Jajce.

10 **udruženja** i 1 **zadruga.**

Industrija: 1 pilana (♂). **Voćni rasadnik.**

Glavni sajmovi (☞): 3. VI., 20. VII., 8. IX. i 21. XI. **Izvozi se:** stoka.

Znam.: Rimski grobovi u Kotoru.

Općine:

Baraći — Krstovi **(P. T.** Mrkonjić Grad, 🚂 Jajce): 15 nas., 760 dom., 5000 stan. — 2 ✚.

Bilajce (P. T. Mrkonjić Grad, 🚂 Jajce - 24 km): 9 nas., 1000 dom., 5900 stan. — ✚, 2 ✠, 3 ☾, 2 ●.

Gerzovo (P. T. Mrkonjić Grad, 🚂 Šipovo - 11 km): 11 nas., 700 dom., 4565 stan. — ✚, ● — ⁂.

Gustovara (P. T. Mrkonjić Grad, 🚂 Jajce - 32 km): 6 nas., 467 dom., 3410 stan. — ✚, ☾, ●, ✶.

MRKONJIĆGRAD ⊙, ✉, ⁂, 🗝, 🚌 (🚂 Jajce - 24 km): ☐ 2155 ha, 7 nas., 759 dom., 4324 stan. — △, ⚖, ⊠ — ✚, ✠, 4 ☾ — **Šk.:** trg., ●, 2 ● — 3 ✶ — 7 udruž. — Proizv. dom. kosa, 5 ⚒, ■, kino — ☞ 4. — Član banskoga vijeća: Dedić Ahmed, trgovac.

Podrašnica — Štrbina **(P. T.** Mrkonjić Grad, 🚂 Jezero - 26 km): 10 nas., 587 dom., 3725 stan. — 2 ✚, 2 ●, ✶. — **Udr.:** prosv. i privr. — ∞. — ➳ Krpić I., svešt.

(Oznake i kratice vidi na str. 86.)

17. SREZ PRIJEDOR, ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 804 km², 8 opć., 76 nas., 8459 dom., 49.503 stanovnika (po v j e r i: 60% pravosl., 10% rkt., 30% musl.).

Sreski načelnik: D. Živković. **Zamjenik:** S. Selimbegović.

Referenti: Dr. Lj. Milić (san.), D. Stajić (polj.), P. Kovačević (veter.), H. Krolić (šk.), D. Babić (vojni), ing. M. Balić (šum.), J. Rešenauer (za puteve), D. Radić (polic.).

Član banskoga vijeća: Mujagić Hasan, posednik: iz Kozarca.

N a d l e ž n o s t: Tehnički odjeljak, Poreska (⊠) i **Katast. uprava:** Prijedor.

Bolnice (🛏): Prijedor i Ljubija.

Okružni sud (⚖): Banja Luka. **Sreski** (△) i **šerijatski** (△) **sudovi:** Prijedor.

Crkve: 15 pravosl. (✚), 5 rkt. (✙), 25 džamija (☾).

Prosvjeta: gimnazija, 14 osn. škola (●), 7 nar. knj. i čit. (✶).

11 **udruženja,** 12 **zadruga.**

Industrija: 1 mlin (✳), 2 pilane (♂), 1 ciglana (△).

Sreski rasadnik u Prijedoru (lozni i voćni).

Glavni sajam (☞): 2. VIII.

Izvozi se: željezna ruda i drvo.

O p ć i n e:

Kozarac — ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 8704 ha, 24 nas., 1600 dom., 9600 stan. — ✚, ✙, 11 ☾, 2 ●, 2 ✶. — Ambulatorij. — Zan. kursevi, zan. udr. — ⓞ. — 2 ♂. — Ruševine starog grada iz g. 1700.

Ljubija, ✉, ⁂ (🚂 Prijedor - 12 km): ☐ 7000 ha, 17 nas., 1616 dom., 8962 stan. — 4 ✚, 3 ✙, 6 ☾, 2 ●, 2 ✶ — 🛏 — **Dr.:** Prosvjeta, Napredak — 2 ⓞ — Udr. rud. i tal. namješt. — ⚒.

Marićka (P. T. 🚂 Omarska - 8 km): ☐ 9542 ha, 5 nas., 938 dom., 5630 stan. — 3 ✚, ✝, 2 ●, ✶. — 3 ⓞ.

Omarska, ✉, ⁂ (🚂 18 km): ☐ 14.356 ha, 6 nas., 774 dom., 5273 stan. — Ambulanta. — 2 ✚, 2 ●, 2 ✶ — 2 ⓞ.

Palančiška — Crna Dolina (P. T. 🚂 Prijedor - 9 km): ☐ 10.041 ha, 11 nas., 871 dom., 5468 stan. — 2 ✚, ☾, ●.

PRIJEDOR, ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: 4 nas., 1250 dom., 5609 stan. — △, ⚖, ⊠, katastr. upr., tehn. odjelj., 🛏 — ✚, ✙, 5 ☾ — Gimnazija, 2 ●, 4 ✶. — **Udr.:** trg., zan., dobrov., inv., gost., lov., Kolo S. S. — ∞. — ⚠. — 10 ⁂, 8 ■. Kino. — ☞ 2. VII. — Član banskoga vijeća: Babunović dr. Vukašin, liječnik.

Rakelići (P. T. 🚂 Prijedor - 12 km): ☐ 7728 ha, 8 nas., 850 dom., 5600 stan. — ✚, 2 ☾, ●, ✶.

Sanska — Dragotinja (P. T. Prijedor, 🚂 Brezičani): ☐ 6202 ha, 4 nas., 560 dom., 3361 stan. — 2 ✚, ☾, 2 ●.

---

18. SREZ PRNJAVOR, ✉, ⁂, 🛏.

☐ 1192 km², 12 opć., 107 nas., 10.479 dom., 59.336 stanovnika (po vjeri: 21% rkt., 57% prav., 7% musl., 12% grkokat., 2% evang.).

Sreski načelnik: P. Mitrović. **Zamjenik:** D. Gaćeša.

Referenti: Dr. P. Stjepanović (san.), P. Vlasenko (ekon.), Dr. P. Trumić (vet.), ing. F. Ravnik (šum.), O. Kubelka (vojni), A. Mašić (pol. čin.).

Član banskoga vijeća: Jovanović Jova, prota.

N a d l e ž n o s t: Tehnički odjeljak: Banja Luka. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava** i **Bolnica** (🛏): (⚖) i **Šerijatski sud** (△): Prnjavor.

Okružni sud (⚖): Banja Luka. **Sreski sud** (⚖): Prnjavor. **Šerijatski sud** (△): Derventa.

Crkve: 11 prav. (✚), 9 rkt. (✙), 1 evang. (⊠), 3 grkokat. (✝), 4 džamije (☾).

Prosvjeta: 18 osn. škola (●), 5 nar. knj i čit. (✶).

21 **udruženje,** 17 **zadruga.**

Prirodno blago: šume.

Industrija: 3 pilane (♂), 7 mlinova (✳), ciglana (△).

Izvozi se: drvo.

Glavni sajam (☞): 19. VIII.

Banja (◡): Kulaši kod Prnjavora.

O p ć i n e:

Bos. Kobaš, ✉, ⁂ (🚂 Oriovac - 7 km): ☐ 5392 ha, 1 nas., 402 dom., 1897 stan. — ✚, ☾. — ●, ✶. — ⓞ. — 2 ♂. ☞ 21. IX. — ➤➤ D. Đurica, svešt.

Bos Svinjar, ✉, ⁂ (🚂 Zapolje - 17 km): ☐ 8049 ha, 9 nas., 705 dom., 3727 stan. — ✚, 2 ☾, ●, ✶. — **Zadr.:** ∞, zdrav. — Ind. drveta. — ☞ 12. X.

Velika Ilova (P. T. 🚂 Derventa - 30 km): ☐ 11.544 ha, 11 nas., 788 dom., 4954 stanov. — 2 ✚, ✙ — ⓞ — 3 ♂.

Vijačani (P. T. Prnjavor, 🚂 Derventa - 36 km): 6 nas., 806 dom., 5222 stan. — 2 ✚, ✙, ✝. — ⓞ.

Gornji Smrtići (P. T. Prnjavor (🚂 Derventa - 18 km): ☐ 8520 ha, 7 nas., 677 dom., 3988 stan. — ✚, 4 ✙, 3 ●. — 3 ⓞ.

Kokori (P. T. Prnjavor, 🚂 Dragočaj - 35 km): ☐ 9121 ha, 11 nas., 592 dom., 4004 stan. — 1 ✚, 1 gr.-kat. — ⓞ.

Lepenica (P. T. Prnjavor, 🚂 Derventa - 40 km): ☐ 13.715 ha, 21 nas., 915 dom., 5440 stan. — ✚, ✙, ✝ — ● — ⓞ — ➤➤ Davidović L.

Lišnja (P. T. Prnjavor, 🚂 Derventa i Banja Luka - 44 km): ☐ 9892 ha, 14 nas., 1182 dom., 6988 stan. — ✚, ✙, 3 ☾. — ● — 5 ✳. — ➤➤ Marković L.

Nožičko (P. T. Bos. Svinjar, 🚂 Dragočaj - 31 km): ☐ 11.998 ha, 9 nas., 1074 dom., 6029 stan. — 3 ✚, ✙, ✝. — 3 ●, ✶. — **Dr.:** C. K. Trezvenosti. — ⓞ — 28. VIII.

PRNJAVOR — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Derventa - 35 km): ☐ 1929 ha, 2 nas., 588 dom., 2755 stan. — △, ⚖, ⊠, Katast. upr., 🛏, ✚, ✙, ✝, ☾, 2 ●, mekteb, 3 ✶. — 19 **udr.,** 3 **zadr.** — ⊕ — **Ind.:** 2 ✳, ⚠ — 6 ⁂ — 2 ■, autogaraža. — ☞ 19. VIII. — Jodno kupatilo Kulaši (14 km od grada).

Hrvaćani, 🐟 (P. T. Prnjavor, 🚂 Banja Luka - 30 km): ☐ 14.500 ha, 17 nas., 1800 dom., 9500 stan. — 3 ✚, 3 ✙, ● — ⁂ — ☞ 7. VIII.

Štrpci (P. T. Prnjavor, 🚂 Derventa - 26 km): 6 nas., 950 dom., 4832 stan. — ✚, ✙, ⊠, ● — **Zadr.:** mlek., 2 ⓞ.

---

19. SREZ SANSKI MOST, ✉, ⁂, ⇦, 🚂.

☐ 1017 km², 8 općina, 87 naselja, 6643 domaćinstva, 41.578 stanovnika (po vjeri 61% prav., 12% rkt., 27% musl.).

Sr. načelnik: A. Rajković. **Zamenik:** B. Stakić. **Referenti:** S. Pištelić (san.), M. Prlja (ekon.), K. Pelicarić, L. Erceg (šum.).

Član banskoga vijeća: Džakula Paja, težak iz Jatre.

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Bihać. **Tehnički odjeljak:** Prijedor. **Poreska uprava** (⊠): Sanski Most. **Katastarska uprava:** Prijedor.

Okružni sud (⚖): Bihać. **Sreski sud** (△): Sanski Most.

Crkve: 13 pravosl. (✚), 3 rkt. (✙), 25 džamija (☾).

Prosvjeta: 12 osn. škola (●), 9 nar. knj. i čit. (✱). **Šk. nadzornik:** Prijedor.

7 **udruženja**, 5 **zadruga**.

Ind.: ugljenokop u Suhači. Primitivni rudokopi željeza. **Izvozi se:** žito, kukuruz, stoka.

Znamen.: kula Majdan kapetana (u okolini St. Majdana).

Općine:

Budimlić-Japra, (P. Stari Majdan, T. Sanski Most, 🚂 Adrapovci - 18 km): 13 nas., 800 dom., 5000 stan. — 4 ✚, 2 ☾, ● — **Dr.:** Gajret, C. K., čin., dobr. — ◯, 2 ∞ — Rudokop azbesta. — ✳ — ♂, ◡ Ilidža.

Dabar (P. T. 🚂 Sanski Most): ☐ 12.000 ha, 35 nas., 900 dom., 5000 stan. — 3 ✚, ✙, ●, ∞.

Gornji Kamengrad (P. T. 🚂 Sanski Most): 43 nas., 820 dom., 5700 stan. — ✚, 5 ☾, ●, ✱. ➳ Hodžić ef. Ali.

Lušci Palanka, (P. T. 🚂 Sanski Most - 25 km): ☐ 12.116 jut., 5 nas., 729 dom., 5516 stan. — 3 ✚, ☾, 3 ●, 2 ✱ — 3 ◯.

SANSKI MOST — ⊙, ✉, ⁂, ⇦, 🚂: ☐ 2541 jut., 4 nas., 808 dom., 3579 stan. — △, ⚖, ⊠, Katast. upr. — ✚, ✙, ☾, ●, 2 ✱, ◯, zan. udruž., pjev. dr., 2 sp. — ■ — ☞ 19. VIII.

Sasina (P. T. 🚂 Sanski Most - 8 km): ☐ 1740 ha, 5 nas., 550 dom., 3850 stan. — ✙, ☾, ●.

Stari Majdan — ⊙, ✉, ⁂, ⇦ (🚂 Sanski Most - 10 km): 14 nas., 1200 dom., 7280 stan. — ✚, 3 ☾, 3 ●, mekteb, 3 ✱. — Zan. udr., 2 ∞. ☞ 28. VIII. — Velike naslage željezne rudače. Stari rimski most i kula.

Tomina (P. T. Sanski Most, 🚂 Vrhpolje - 1½ km): 11 nas., 836 dom., 5653 stan. — ✚, 2 ☾, ●, ✱.

---

20. SREZ TEŠANJ, ✉, ⁂, ⇦.

☐ 1533 km², 11 općina, 83 naselja, 9988 domaćinstava, 60.055 stanovnika.

Sr. načelnik: R. Čađević.

Referenti: Dr. M. Simić (san.), M. Hrnjez (ekon.), Dž. Dautbegović (vet.), O. Jusufović i B. Stojković (sr. pisari).

Član banskoga vijeća: Kovačević Jovica, težak iz Čečeva.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Derventa. **Gl. od. fin. kontrole** (🗀): Doboj. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Tešanj. **Bolnica** (🛏): Teslić.

Okružni sud (⚖): Banja Luka.

Sreski sudovi (△): Tešanj (T.) i Doboj (D.).

Crkve: 10 pravosl. (✚), 6 rkt. (✙), 20 džamija (☾).

Prosvjeta: 21 osn. škola (●), 21 nar. knj. i čit. (✱). **Šk. nadzornik:** Prnjavor.

21 **udruženje**, 8 **zadruga**.

Prirodno blago: šume, kameni ugljen, 5 vrela.

Industrija: 3 pilane (♂), 7 ciglana (△), 2 tvornice, 1 mlin (✳). **Sreski rasadnik:** Tešanj.

Glavni sajam (☞): 1. XI.

Izvozi se: drvo, suhe šljive, kukuruz, koža, stoka, šećer.

Znamen.: tvrdave u Tešnju i Doboju iz rimskog doba.

Banja (◡): Tuzlanske Slanice.

Sreska ispostava (△): **Doboj.** Starješina: D. Jončić.

Općine:

Blatnica (P. T. 🚂 Teslić - 23 km): 11 nas., 863 dom., 6849 stan. — (⚖ T.), ✚, ✙, 2 ☾, 2 ●, 2 ✱ — ◯ — Šum. ind., želj. rudača, magnezit, krom, destilacija drva, ♂.

Bukovica — Rudanci 🚂 (P. T. Doboj): ☐ 55 km², 6 nas., 500 dom., 2870 stan. — (⚖ D.), 2 ✚, 2 ☾, 2 ●, ✱. — **Društava:** 6. — **Zadr.:** ◯, ✱. — ♂. — ⚒.

Čečava (P. T. Teslić): 5 nas., 507 dom., 3576 stan. ✚, 2 ●.

Doboj — ⊙, ✉, ⁂, ⇦, 🚂, 🚌: 2 nas., 940 dom., 4950 stan. — 🗀, ⚠, ⚖, ✚, ✙, 2 ☾, ✡, **Šk.:** ◓, ◑, ◴, ● — 3 ✱ — Šer. sud. — **Udr.:** 3 ✱, ✈, šp., C. K., inv., J. S., Kolo S. S., N. O., lov., tamb., trg., zan., gost., želj. — ∞ — **Ind.:** šumska, tvorn. galanter. robe, šećera i žeste, ✳, △, krečana, etivaža šljiva, —10 ⚒, 2 ■, ✕, ♂ — ☞ 2. — Razvaline starog grada. — ⊙ Uvedeni su: vodovod i elektrika. — Član banskoga vijeća: Vukojević Stjepan, bank. činovnik.

Jelah, 🚂 (P. T. Tešanj): (⚖ T.), 20 nas., 1390 dom., 7423 stan. — 2 ✙, 3 ☾, 2 ●, 2 ✱, 2 ◯, △, 4 ⚒.

Osina (P. T. Tešanj, 🚂 Banja Luka): ☐ 110.000 ha, 11 nas., 1276 dom., 6120 stan. — (⚖ T.), 2 ✚, 2 ●, ✱.

Stanari (P. T. Tešanj, 🚂 Jelah - 18 km): 8 nas., 520 dom., 4474 stan. — (⚖ T.), ✚, 3 ●, 2 ✱. ∞, ◯ — Ind. želj. pragova. — 3 ⚒.

Šnjegotinja (P. T. Teslić, 🚂 Tribinić - 25 km): 5 nas., 311 dom., 2073 stan. — (⚖ T.), ✚, ●.

Teslić, ✉, ⁂, ⇦, 🚂: ☐ 274 ha, 15 nas., 1334 dom., 9997 stan. — (⚖ T.), 🛏, 3 ✚, 3 ✙, 3 ☾, 2 ●, 5 ✱ — **Dr.:** »Prosvjeta«, »Napredak«, »Gajret«, zan., dobrov. — **Ind.:** Destilacija drva, ♂, △, 2 ⚒, kino. — ☞ 13. IX. — ◡ Vrućice. — ⊙ Ovoj opštini pripojena je opština. Čečava.

TEŠANJ — ⊙, ✉, ⁂, ⇦ (🚂 - 9 km): 13 nas., 1793 dom., 8460 stan. — △, ⚖, ⊠, Katast. upr., ✚, ✙, 6 ☾, 2 ●, mekteb, 3 ✱. — **Udr.:** Prosvjeta, Napredak, Gajret, N. Uzdanica, C. K., J. S., ✈, lov., ⚒, 3 ◯ — 3 ⊕ — 6 ⚒, ■ — ☞ 31. X. — Stara tvrdava. — ⊕.

Vojvoda Putnik — Putnikovo Brdo (P. T. 🚂 Doboj - 8 km): ☐ 23 km², 9 nas., 554 dom., 3469 stan. — (⚖ D.), ☾, 2 ●, 2 ✱. — 2 kamenoloma.

IV. Primorska banovina.

I. Geografski pregled.

POLOŽAJ.

Primorska banovina zauzima veći sjeverni dio Dalmacije sa najvećim dijelom Jadranske obale i ostrva.

Od bivših oblasti: Splitsku oblast (bez ostrva Krka, Raba i Paga);

od Dubrovačke oblasti: srezove Makarska i Metković;

od Travničke oblasti: srezove Prozor i Duvno i dijelove srezova Travnik, Bugojno i Livno;

od Mostarske oblasti: srezove Konjic, Mostar i Ljubuški.

Površina Primorske banovine zaprema 19.368 km² ili 7.8% drž. teritorija.

U **administrativnom** pogledu Primorska banovina je podijeljena na 1 okružni inspektorat, 1 samoupravni grad, 20 srezova, 2 sreske ispostave i 111 opština.

Glavno mjesto Primorske banovine je **Split.**

Na **sjeveru** banovina Primorska na moru graniči s Kraljevinom Italijom ostrvu Silbi na sjeveru, zatim zajedničkom granicom s banovinama Savskom i Vrbaskom.

Na **istoku** s banovinom Drinskom od tromede srezova Travničkog, Tešanjskog i Zeničkog do Crnog Vrha (1955 m); odatle grebenom Suhe Jele (1649), Kita (1870) na Lunjevicu (1728), kod Krstače (2070), na Vranić-planinu (2107), Ivan-planinu i Bjelašnicu (2052).

Na **jugoistoku** — s banovinom Zetskom — gornjim tokom Neretve ka Prenj-planini (1837), — zapadno od Nevesinja, — desnom obalom Neretve do Metkovića — lijevom obalom na s. Moševići — i dalje na morsku obalu — Hvaru, Visu i Biševu na jug.

U **sjevernom dijelu** obalne linije banovinskog teritorija grad Zadar s neznatnom okolinom pripada Kraljevini Italiji; prema tome Primorska banovina ima na kopnu mali odlomak državne granice.

GORJE.

Uzduž sjeverne granice banovine proteže se južni dio **Velebita** s vrhovima Malovan (1760), Vaganski (1758) i Sv. Brdo (1753).

Srednji dio banovinskog teritorija u pravcu na jugo-istok presijeca **Dinarske planine** s vrhovima: Dinara (1831) i Troglav (1913) i njihov južni ogranak — Kamešnjica (1849).

Bliže morske obale leži **Dalmatinsko gorje,** i to: **Svilajski skup:** Svilaja (1510), Mosor (1330) i Promina (1150). **Kotorske humje:** (Jurašinka 690) i **Biokovo** (Sv. Juraj 1760).

Sjevero-istočni dio banovine zaprema: **Bosansko-hercegovački kras** i to: Cincar (2006), Krug (1548), Plazenica (1766), Radusa, Ljubuša (1797), Vran (2074), Čvrstica (2228) i Prenj (2102) planine. **Od Bosansko-srpskog gorja:** Vlašić (1919), Vranica (2107) i Ivan-planina (967).

Na **jugo-istoku banovine** leži: Bjelašnica (2062) i Ljeljen-planina (1964).

NIZINE (RAVNICE).

Od polja su najvažnija: Livanjsko, Duvanjsko, Kninsko i Sinjsko polje.

RIJEKE.

Sliv Jadranskog mora: Zrmanja, Krka (sa lijevim pritokom Čikola), Cetina i Neretva.

Sliv Crnog mora — samo gornji tok Vrbasa.

JEZERA.

Od **jezera** je najveće Vranjsko kraj Biograda n/m. s površinom od 30 km² i samo 18 m nadmorske visine.

Močvara ima jedino blizu Metkovića kod ušća Neretve.

Važniji slapovi: na **Zrmanji** — Krvlji brod; na **Krki** — Skradinski Buk (vis. 40 m), Roški i Manojlovac; na **Cetini** — Velika i Mala Gubavica kod Zadvarja (vis. 60 m).

MORSKA OBALA.

Važniji su zatoni: Novigradsko more, Šibenski, Kaštelanski i Neretvanski.

Važnije luke: Šibenik, Split i Metković.

Od tjesnaca važniji su: (Pašmanski (između Uljana i Pašmana) i Splitska vrata (između Šolte i Brača).

VAŽNIJA OSTRVA (od sjevera na jug).

Premuda (12.5 km, 460 stan.) — **Silba** (15 km², 930 stan.) — **Olib** (27.4 km², 1340 stan.) — **Ist** (10.7 km², 430 stan.) — **Vir** (22.3 km², 660 stan.) — **Sestrunj** (13.7 km², 320 stan.) — **Dugi Otok** (116.6

km², 3860 stan.) — **Iž** (17.5 km², 2400 stan.) — **Uljan** (52,6 km², 9000 stan.) — **Pašman** (61.8 km², 3300 stan.) — **Kornat** (34.4 km², 90 stan.) — **Murter** (26.8 km², 1900 stan.) — **Kaprije** (10.5 km², 600 stan.) — **Žirje** (28.2 km², 660 stan.) — **Zlarin** (10.2 km², 1850 stan.) — **Drvenik** (11.5 km², 920 stan.) — **Šolta** (58.5 km², 3520 stan.) — **Brač** (394.6 km², 23.000 stan.) — **Hvar** (324.4 km², 17.000 stan.) — **Vis** (88.9 km², 9870 stan.).

Nenaseljena ostrva: Maun, Molat, Žut, Žedno, Biševo i Svetac. — Na o. Biševu je najveća spilja u Kraljevini.

KLIMA.

Srednja godišnja temperatura u Splitu je 15.7°, (u ljetu + 25.6°, u zimi + 7.0°. — **Oborina** ima u godini 920 m/m.

GEOGRAFSKI POLOŽAJ VAŽNIJIH MJESTA.

Mjesto	Nadmorska visina u metara	Sjev. širina	Isl. dužina od Grinvića	Razlika mjesnog vremena od srednjeevropskog
Šibenik	3	43°44′13″	15°53′35″	— 3′34″
Split	17	43°30′29″	16°26′40″	— 5′47″
Hvar	9	43°10′25″	16°26′36″	— 5′46″
Mostar	60	43°20′23″	17°49′20″	— 11′17″

STANOVNIŠTVO.

Po popisu god. 1921. na sadašnjem teritoriju bilo je 143.734 domaćinstava i **786.000 stanovnika,** ili **6.6% ukupnog stanovništva cijele Kraljevine.**

Prema tome **gustoća stanovništva** bila je **40.6 na 1 km²** i 5.5 na 1 kuću.

Po maternjem jeziku: srpskohrvatskog 99%; talijanskog 0.45%; njemačkog 0.16%; slovenačkog 0.14%; drugih slovenskih 0.12%; ostalih 0.13%.

Po vjeroispovijesti: rimokatolika 76.38%; pravoslavnih 15.24% (uglavnom u srezovima: Benkovac, Knin, Sinj, Šibenik. Livno i Mostar); muslimana 8.23% (uglavnom u srezovima: Mostar, Konjic, Travnik i Bugojno); izraelićana 0.11%; ostalih 0.04%.

Po najnovijim podacima za g. 1930 u Primorskoj banovini je sada 1647 naselja, 154.000 domaćinstava i 881.000 stanovnika.

Prema tome **priraštaj stanovništva** za minulih 10 godina iznosi 95.000. — **Godišnji priraštaj** je 1,2%, a **gustoća** stanovništva je sada **45,5** na **1 km².**

II. Opšta uprava.

Ban.

Dr. IVO TARTAGLIA
Prvi Ban Primorske banovine od 9. oktobra 1929.

Dr. IVO TARTAGLIA

Rođen je 6. februara 1880. u Splitu, gdje je svršio i srednju školu iza čega se posvetio pravnim naukama studirajući na Universitetima u Beču, Pragu, Zagrebu i Grazu.

Kao omladinac bio je pristaša srpsko-hrvatske ujedinjene omladine.

Godine 1904. Dr. Josip Smodlaka sa Dr. Tartaglion i nekoliko mladih ljudi osniva u Splitu hrvatsku pučku naprednu stranku, koja prva u Dalmaciji započe otvorenu borbu za narodno ujedinjenje.

U stranci Dr. Tartaglia zauzima vidno mjesto i jedan je od njenih najaktivnijih radnika, kada stranka osnjva svoje glasilo »Sloboda«, poslije Dr. Smodlake, preuzima redakciju lista i vodi ogorčenu borbu protiv austrijskog režima.

Za čitavo to vrijeme sve do svjetskog rata Dr. Tartaglia razvija živ i intenzivan nacionalan i politički rad u narodu i u općini grada Splita, kojoj je bio član uprave. Na dan objave rata uapšen je i optužen zbog veleizdaje te poslije dugog tamnovanja u mariborskim tamnicama konfiniran u Gornjoj Austriji.

Po ujedinjenju povratio se Dr. Tartaglia u Split, gdje je odmah izabran za načelnika grada i ostao je njime deset godina, razvijajući vrlo uspješan, intenzivan, pozitivan i realan rad za obnovu, napredak i razvitak grada Splita. Tu je osnovao mnoge vrlo važne privredne i kulturne ustanove, i stvorio potrebne preduslove za dalji napredak Splita, kao najvažnije naše luke na Jadranu.

Njegovom zaslugom Split je dobio električnu centralu, prirodoslovni muzej, gradsku galeriju umjetnosti. Dr. Ivo Tartaglia ima najveću umetničku zbirku u Dalmaciji.

Od ujedinjenja nije stupio ni u jednu stranku, već je izvan njih razvijao svoju djelatnost s čistom i otvorenom jugoslavenskom ideologijom u pravcu konsolidacije potpunog narodnog i državnog jedinstva.

Poslije podjele zemlje na banovine postavljen je dne 9. oktobra 1929. za prvog bana Primorske banovine.

Podban.

12. oktobra 1929. — za pomoćnika bana Primorske banovine postavljen je Dr. Ivo Perović, kasnije pomoćnik Ministra unutrašnjih poslova i Ban Savske banovine.
(Sliku i biografiju vidi u pregledu banovine Savske)
20. oktobra 1929. — za podbana je imenovan Andrija G. Zdravković.

ANDRIJA G. ZDRAVKOVIĆ

Roden je god. 1879. u Zemunu. Sve škole kao i pravne nauke svršio u Zagrebu. Sa službom počeo god. 1901. kod tadanje kr. zemaljske vlade u Zagrebu. Iza toga službovao kod kr. kotarske oblasti u Brinju, a od god. 1906. sve do godine 1920. dakle punih 14 godina službovao u Varaždinu, odakle je dodijeljen na službovanje Pokrajinskoj upravi u Zagrebu gdje je unaprijeđen za kr. vladina tajnika.

Kao vladin tajnik vršio je u godini 1920. dužnost podžupana i vel. župana tadanje Varaždinske županije u Varaždinu.

U početku god. 1922. postavljen za kr. podžupana tadanje bjelovarske-križevačke županije u Bjelovaru, gdje je od jula 1922. godine pa sve do god. 1924. jednako vršio i dužnost vel. župana.

U novembru god. 1924. postavljen je za zamjenika velikog župana primorsko-krajiške oblasti u Karlovcu, a već 3. augusta 1925. imenovan je županom iste oblasti.

Na tom mjestu ostao je sve do likvidacije županija, kad je 20. listopada 1929. postavljen za pomoćnika bana primorske banovine u Splitu.

Sav svoj višegodišnji rad posvetio je on kulturnom, socijalnom i ekonomskom podizanju naroda.

ANDRIJA G. ZDRAVKOVIĆ
Pomoćnik bana Primorske banovine od 20. oktobra 1929.

1. Kraljevska banska uprava Primorske banovine.

I. OPŠTE ODJELJENJE.

Načelnik: Radimiri M. Krsto.

Sekretarijat v. d. šefa: Kosi Antun.

Personalni otsjek: šef Karaman Josip.

Otsjek za trgovinu, obrt i industriju: šef Korlaet Dragutin.

II. UPRAVNO ODJELJENJE.

Načelnik: Dr. Ivić Marin.

1. **Opšte-upravni otsjek:** šef Lemešić Josip.

2. **Otsjek javne bezbjednosti:** šef Mandić I. Rudolf.

3. **Otsjek za samouprave:** šef Bonetti L. Petar.

III. POLJOPRIVREDNO ODJELJENJE.

Načelnik: ing. Zoričić Ivan.

4. **Otsjek za poljoprivredu i stočarstvo:** šef ing. Zlatar Ante.

5. **Otsjek za veterinarstvo:** šef dr. Milošević Ilija, veterinarski inspektor.

6. **Otsjek za agrarno-pravne poslove:** šef Nikolić Ivan.

7. **Otsjek za šumarstvo:** šef ing. Grubić Kajo, šumarski inspektor.

IV. PROSVJETNO ODJELJENJE.

Načelnik: prof. Stipčević Nikola.

8. **Otsjek za osnovnu nastavu:** šef Zelić Nikola, ban. školski nadzornik.

9. **Otsjek za srednju i učiteljsku nastavu i narodno prosvjećivanje:** šef prof. Barač Josip, inspektor. — Referent za srednju nastavu: prof. Radoničić Špiro.

V. TEHNIČKO ODJELJENJE.

Načelnik: ing. Matulović Josip.

10. **Otsjek za mostove, putove i željeznice:** šef ing. Stella Lucijan.

11. **Otsjek za hidrotehničke radove:** šef ing Musladin Ilija.

12. **Otsjek za arhitektonske i elektromašinske poslove:** šef ing. Javurek Gustav.

VI. ODJELJENJE ZA SOCIJALNU POLITIKU I NARODNO ZDRAVLJE.

Načelnik: dr. Sfarčić Andrija.

13. **Otsjek za socijalnu politiku:** v. d. Ferri Andrija.

14. **Otsjek za narodno zdravlje:** šef dr. Buzolić Josip, zdravstveni inspektor.

VII. FINANSIJSKO ODJELJENJE.

Načelnik: Krpan Ivan.

»Službeni Glasnik Primorske banovine« izlazi u Splitu dvaput sedmično (utorkom i petkom) u 1300 primjeraka; godišnja pretplata Din 120.—. Odgovorni urednik Poljak Ivo.

2. Okružni inspektorat.

Okružni inspektorat u Mostaru (za srezove: Bugojno, Konjic, Ljubuški, Metković, Mostar, Prozor i Travnik).

Okružni inspektor: Stilinović Nikola.

Zamjenik inspektora: Filipović Rašid.

Primjedba: Grad Split i ostali srezovi stoje pod neposrednim nadzorom Kr. banske uprave u Splitu.

3. Policija.

Uprava policije u Splitu (za grad Split i sela: Vranjic, Solin i Sućurac).

Upravnik policije: Magazin Pero.

Policijski savjetnik: Carević Niko.

Šef kancelarije: Vojković Božo.

Saobraćajni referent: Gaspić Frano.

Referent za pasoše: Andrejević Jovo.

Šef policijskih agenata: Koštan Ljubo.

Krimin. referenti: Tukić Grgo i Vidović Marcel.

Zapovjednik polic. straže: Šarić Smail.

4. Bansko vijeće Primorske banovine.

Članovi za gradove:

Livno: Rajić Mijo, trgovac.
Mostar: Dokić Špira, trgovac, i Fejić Ibrahim, pretsjednik opštine.
Sinj: Sever Varda, apotekar i opć. načelnik.
Split: Račić dr. Jakša, ljekar i opć. načelnik; Grizogono dr. Prvislav, advokat i min. u penziji, i Bulić dr. Ivo, advokat.
Šibenik: Kožul dr. Marko, advokat, i Grubišić Frano, hotelier.
Trogir: Kandija Lovro, težak.
Travnik: Hafizadić dr. Sulejman, ljekar.

Članovi za srezove:

Benkovački: Desnica Boško, posjednik i advokat iz Obrovca.
Biogradski: Bačinić Rudo, pretsjednik opštine.
Brački: Dubravčić Jerko, posjednik iz Nerežišća i opć. načelnik.
Bugojnski: Šubašić Stjepan, trgovac i opć. nač.
Duvanjski: Batinić Joza, trgovac iz Tomislavgrada.
Hvarski: Duboković Juraj, posjednik iz Jelse i opć. načelnik.
Imotski: Vuković dr. Mile, ljekar.
Kninski: Novaković dr. Toda, advokat iz Knina.
Konjički: Barjaktarović Zulfagu, trg. iz Ostrošca.
Livanjski: nepopunjeno.
Ljubuški: Primorac Ivan, trgovac iz Tihaljine.
Makarski: Filipović Filip pok. Tadije, težak iz D. Brela.
Metkovićski: Grgurinović Dušan, težak iz Boravca.
Mostarski: Dragoje Marko, težak iz Gnojnice.
Prečki: Valčić Vice, posjednik iz Lazareta.
Prozorski: Gusto Zadro, posjednik iz Dobruše.
Sinjski: Runje Andrija, posjednik iz Karakašice.
Splitski: Girlić Don Petar, član V. Z. O. iz Splita.
Šibenički: Markoč Frano, trgovac iz Vodice.
Travnički: Budimirović Jura, industrijalac iz Travnika.

5. Budžet Primorske banovine.

za godinu 1930./31.

PRIHODI:

Redovni:	Dinara
1. Banovinski prirezi	4,000.000.—
2. Banovinske takse	1,530.000.—
3. Banovinske trošarine	2,300.000.—
4. Prihodi od raznih ustanova	1,255.000.—
5. Razni prihodi	945.755.—
Ukupno	10,030.755.—

Vanredni:	Dinara
1. Državne dotacije	12,769.245.—
2. Razni prihodi	43,700.000.—
Ukupni prihodi	**66,500.000.—**

RASHODI:

Redovni:	Dinara
1. Administracija	1,540.499.—
2. Poljoprivredno odeljenje	12,386.815.—
3. Prosvetno odeljenje	7,077.600.—
4. Tehničko odeljenje	18,399.296.—
5. Odeljenje za soc. pol. i nar. zdr.	17,377.521.—
6. Finansijsko odeljenje	765.578.—
7. Trgovina, obrt i industrija	1,765.900.—
8. Mirovine i pomilovine	1,400.000.—
9. Banovinski dugovi	1,647.640.—
10. Budžetni rezervni krediti	377.589.—
Ukupno	62,738.438.—

Vanredni:	Dinara
1. Poljoprivredno odeljenje	1,512.562.—
2. Prosvetno odeljenje	1,599.000.—
3. Odeljenje za soc. pol. i nar. zdr.	500.000.—
4. Trgovina, obrt i industrija	150.000.—
Ukupno rashodi	**66,500.000.—**

Zaklade i fondovi.

U resoru upravnog odjeljenja: Mirovinska zaklada opštinskih činovnika i Vatrogasna zaklada.

III. Opšti statistički pregled Primorske banovine

za godinu 1930.

Naslov	Sastav: Površina km²	Sastav: Opština	Sastav: Naselja ⊖⊙	Stanovništvo: Domaćinstava	Stanovništvo: Stanovnika	Prosvjeta, Škola: Srednjih i učiteljskih	Prosvjeta, Škola: Stručnih	Prosvjeta, Škola: Građanskih	Prosvjeta, Škola: Osnovnih	Prosvjeta: Nar. knjižnica i čitaonica ✱	Društava i zadruga	Privreda: Novčanih zavoda ⊕	Privreda: Industrija Ind.	Nar. zdr.: Bolnica
Glavni grad														
SPLIT (◣)	82	1	1	6.500	40.812	4	8	1	18	8	90	15	33	4
Srezovi (△)														
1. Benkovac	1799	6	95	8.768	61.019	—	—	1	37	4	29	6	7	—
2. Biograd n/m.	531	3	41	4.500	33.027	1	1	—	30	1	20	4	7	—
3. Brački (Supetar)	395	8	36	4.814	21.401	1	1	1	27	14	22	6	11	—
4. Bugojno (▲ Kupres)	1403	8	152	6.540	45.767	—	1	1	14	4	15	2	5	—
5. Hvar	413	8	56	7.795	27.050	—	—	5	30	26	83	11	27	—
6. Imotski	647	1	44	7 323	46.759	—	—	1	26	1	12	2	—	—
7. Knin	1407	3	80	13.107	63 500	—	2	1	28	4	33	5	7	1
8. Konjic	1314	8	173	4.973	27 817	—	—	—	10	11	18	—	13	—
9. Livno	1242	5	86	6.500	40.661	—	2	1	13	7	20	4	9	1
10. Ljubuški (▲ Posušje)	773	6	43	9 025	49.000	—	—	—	14	10	12	—	—	—
11. Makarska	537	3	38	5.203	30.677	—	—	2	33	14	35	5	10	—
12. Metković	384	2	36	2.942	15.710	—	1	1	23	5	19	5	7	—
13. Mostar	1923	11	84	13.891	70.432	2	5	1	25	15	60	7	11	1
14. Preko	448	5	40	3.912	25.921	1	—	—	27	7	25	4	7	—
15. Prozor	613	3	52	2.265	12.800	—	—	—	5	3	12	—	—	—
16. Sinj	1247	3	75	10.412	59.690	2	2	—	35	4	21	2	4	—
17. Split	1502	11	116	14.427	89.009	—	—	1	72	20	43	21	20	—
18. Šibenik	953	5	105	10.693	58.799	1	3	1	43	15	53	6	22	1
19. Tomislav grad (Duvno)	946	5	104	3.860	24.647	—	—	—	9	4	6	—	2	—
20. Travnik	809	7	190	6.621	36.713	1	1	2	12	3	42	1	12	1
Ukupno u banovini Primorskoj	19368	112	1647	154.071	881.211	13	27	20	530	180	670	106	214	9

Primjedba. Spisak gradova i varošica — vidi na kraju pregleda Primorske banovine.

IV. Važnije ustanove i institucije.

(Detaljni podaci štampani su u pregledu poiedinih grana državnog života u II. dijelu Almanaha.)

1. Sudstvo.

Kasacioni sud za područje Višeg zemaljskog suda u Splitu je Odjeljenje ban. stola sedmorice u Zagrebu.

Viši zemaljski (prizivni) sud — kao apelacioni sud u Splitu (obuhvata sudove na teritoriju bivše Dalmacije te srezove Kastav, Krk i Rab).

Više državno tužioštvo u Splitu.

Zemaljski sud u Šibeniku.

Okružni sudovi u Mostaru, Travniku i Splitu.

Državna tužilaštva: Mostar, Travnik, Split i Šibenik.

Sreski (kotarski) sudovi: Benkovac, Biograd n/m., Drniš, Hvar, Imotski, Kistanje, Knin, Makarska, Metković, Obrovac, Omiš, Sinj, Skradin, Stari Grad, Supetar, Tijesno, Trogir, Vis, Vrgorac, Vrlika. — U području Vrhovnog suda u Sarajevu: Bugojno, Čapljina, Konjic, Livno, Mostar, Prozor, Travnik.

Obranički sud kod Trgovačko-obrtničke komore u Splitu.

Advokatska i javnobilježnička komora u Splitu.

Javni bilježnici: Benkovac, Biograd n/m., Bugojno, Drniš, Hvar, Imotski, Kistanje, Knin, Makarska, Metković, Mostar (2), Obrovac, Omiš, Preko, Prozor, Sinj, Split (4), Supetar, Šibenik (2), Tijesno, Tomislav-grad, Travnik, Trogir, Vis, Vrgorac, Vrlika.

2. Vjerske ustanove.

Rimokatolička crkva (✠):

Biskupije:

Hvarska u Hvaru,
Mostarsko-trebinjska u Mostaru,
Splitsko-makarska u Splitu.
Šibenska u Šibeniku.
Apostolska administracija Nadbiskupije zadarske u Šibeniku.

Srpsko-pravoslavna crkva (✚):

Eparhije:

Dalmatinsko-istrijska u Šibeniku,
Zahumsko-hercegovačka u Mostaru.

Bogoslovije:

Makarska: Franjevačka bogoslovija.
Mostar: Franjevačka bogoslovija i filozofija.
Split: Centralni bogoslovni zavod sa rangom fakulteta.
Zaostrog: Franjevačko filozofsko učilište.

Islamska vjerska zajednica:

Oblasni muftije u Mostaru i u Travniku.
Šerijatski sudovi: Bugojno, Konjic, Livno, Ljubuški, Mostar, Prozor, Tomislav-grad i Travnik.

Jevrejske vjeroispovjedne općine: Mostar, Split, Travnik.

3. Vojne oblasti.

Jadranska divizijska oblast u Mostaru.

Vojni okruzi: Kninski, Sinjski i Travnički.
Vojne škole:
Brodarska podoficirska škola u Šibeniku.
Pomorska vazduhoplovna škola u Divuljama.
Žandarmerijska podoficirska škola u Splitu.

4. Prosvjeta.

Prosvjetno odjeljenje Kr. banske uprave u Splitu.

Načelnik: prof. Stipčević Nikola.

Banovinski školski odbor.

Pretsjednik: Zdravković Andrija, pom. bana.
Članovi: prof. Stipčević Niko, Zelić Nikola. Dr. Sfarčić Andrija, ing. Zlatar Ante, ing. Ivačić Ivan, Mangjer Dušan, Gargašević Marija, Grego Petar, Simoneli Verka, Švab Kilijan, Matić Lazar Smokvić, Dr. Mandić Pera, Dr. Spužević Cvjetan, Dr. Hafizadić Sulejman, Dr. Rismondo Petar, primarius.
Delovođa: Babić Ivan.

NASTAVA.

Srednje škole:

Bol: Dominikanska niža gimnazija.
Mostar: Drž. velika gimnazija.
Sinj: Drž. realna gimnazija.
Franjevačka gimnazija.
Split: Drž. klasična gimnazija.
Drž. muška realna gimnazija.
Ženska drž. realna gimnazija.
Biskupsko sjemenište sa gimnazijom.
Šibenik: Drž. realna gmnazija (sa klasičnim odjeljenjem).
Široki Brijeg: Franjevačka velika gimnazija.
Školjić-Preko: Franjevačka niža gimnazija.
Travnik: Nadbisk. gimnazija (sa real. odjeljenjem).

Učiteljske škole:

Mostar: Drž. učiteljska škola.
Šibenik: Drž. učiteljska škola.

Građanske škole: **Benkovac, Bugojno, Drniš, Hvar, Imotski, Jelsa, Komiža, Livno, Makarska, Metković, Mostar, Split, Starigrad, Supetar, Šibenik, Travnik** (2), **Trogir, Vis, Vrgorac.**

Osnovna nastava u Primorskoj banovini
za školsku god. 1929/30.

Školski nadzornici:	Nadležnost (prema stanju šk. god. 1930/31.) za političke srezove	Osnovnih škola	Odjeljenja	Dječjih zabavišta	Školskih soba	Gimnastičkih dvorana	Učitelja	Učenika	Školske općine: Na 1 osn. školu otpada: Površine km²	Stanovnika	Naselja	Srednja udaljenost od sjedišta škole km	Neškolovane djece %
1. Benkovac	Benkovački	37	49	—	49	—	49	4712	49	1649	3	1	50
2. Biograd n/m.	Biogradski	27	43	—	43	—	43	3085	20	1223	2	1	8
3. Hvar	Hvarski	33	74	5	63	—	84	3192	13	820	2	1	2
4. Imotski	Imotski i Ljubuški	40	78	—	70	2	78	5493	35	2394	2	5	22
5. Knin	Kninski	27	50	1	46	—	52	4318	52	2352	3	2	15
6. Livno	Livanjski i Tomislavgradski	20	35	1	40	—	46	2148	109	3265	3	4	11
7. Makarska	Makarski	33	72	1	60	—	72	3551	16	929	1	2	25
8. Metković	Metkovićski	20	31	1	33	—	33	1765	19	785	2	2	16
9. Mostar	Konjički, Mostarski i Prozorski	38	84	—	82	1	87	4824	75	2922	8	5	25
10. Preko	Prečanski	27	47	2	46	1	48	2897	16	963	3	8	2
11. Sinj	Sinjski	34	60	—	60	—	58	4301	37	1755	2	2	11
12/13. Split I. i II.	Za grad Split i srez Splitski	88	196	7	178	1	203	10758	18	1395	1	1	20
14. Supetar	Bračći	27	53	2	53	—	53	2008	15	792	1	1	3
15. Šibenik	Šibenički	40	98	2	89	—	98	5651	24	1470	3	2	20
16. Travnik	Bugojnski i Travnički	26	58	1	60	—	59	2585	85	3173	13	5	18
Ukupno u Primorskoj banovini	g. 1930.	516	1028	23	972	5	1063	61288	37	1694	3,2	2,4	17
	g. 1931.	530	1111	23	1011	5	1160	69347	36,5	1670	3,1	—	—

PRIMJEDBE:

1. Od ukupnog broja škola bilo je 10 privatnih.
2. Osim školskih soba bilo je 106 drugih prostorija za obuku. — U Školskim knjižnicama bilo je 61.560 svezaka ili 120 svezaka na jednu školsku knjižnicu.
3. Od ukupnog broja učenika bilo je 35.305 dječaka, 24.423 djevojaka i 1350 djece u zabavištima. Đačkih udruženja bilo je 268.
4. Na jednu osnovnu školu otpada 127 đaka (1 đak otpada na 13.5 stanovnika).

(Broj škola po političkim srezovima označen je u općem statističkom pregledu.)

Školski nadzornici: **Benkovac:** Kalanj Tanasije; **Biograd n/m.:** Dukić Ante; **Hvar:** Marin Marko; **Imotski:** Luetić Ivan; **Knin:** Škovrlj Nikola; **Livno:** Milković Frano; **Makarska:** Urdević Hinko; **Metković:** Jakulić Vicko; **Mostar:** Kozomara Pavle; **Preko:** Vuković Nikola; **Sinj:** Savo Josip; **Split I.:** Puhiera Samuel; **Split II.:** Šarinić Božo; **Supetar:** Bezerić Nikola; **Šibenik:** Triva Miloš; **Travnik:** Kondić Milan.

Važnije kulturne ustanove u Primorskoj banovini.

Muzeji:

Split: Drž. arheološki muzej.
Konservatorski ured.
Gradski etnografski muzej.
Gradski prirodoslovni muzej (sa morskim akvarijem i zoološkim vrtićem domaće faune na Marjanu).
Gradska galerija slika u općinskom domu.
Biograd n/m.: Zbirka narodnih starina.
Knin: Muzej starina Savske i Primorske banovine.
Nin: Arheološka zbirka u Sv. Križu.
Obrovac (Dalm.): Mjesni arheološki muzej.
Sinj: Muzej franjevačke gimnazije.
Šibenik: Gradski historijski muzej.
Muzej crkvenih starina u Sv. Barbari.
Trogir: Arheološka zbirka u Sv. Ivanu.

Naučni znanstveni zavodi:

Split: Opservatorium.
Gradski meteorološki zavod.

Arhivi:

Makarska: Franjevački i sudski arhiv.
Split: Kaptolski arhiv.
Trogir: Općinski, Kaptolski i sudski arhivi.

Važnije biblioteke:

Makarska: Franjevačka biblioteka.
Omiš: Gradska knjižnica.
Split: Gradska biblioteka.
Biblioteka drž. arheološkog muzeja.
Šibenik: Gradska i Pavlinovićeva knjižnica.
Trogir: Kaptolska biblioteka.

Pozorišta:

Split: Narodno kazalište za Primorsku banovinu.

Kina: Drniš (1), Makarska (1), Mostar (1), Omiš (1), Split (3), Sinj (1), Šibenik (2), Travnik (1), Vis (1).

VAŽNIJA KULTURNO-PROSVJETNA DRUŠTVA.

Knin: Hrvatsko starinarsko društvo.
Makarska: Hrv. katoličko društvo »Prosvjeta«.
Metković: Kult. prosv. dr. »Neretvanski napredak«.
Split: »Bihać«, društvo za istraživanje domaće povijesti.
»Jadranska Straža«, glavni odbor.
Liga preporoda za obnovu društvenog morala.
»Pučka prosvjeta«.
Jugoslavenska Matica.
Preko: Prosvjetni skup.
Šibenik: Prosvjetno zabavni skup.
Travnik: Građanski klub.
Trogir: Društvo za čuvanje i sabiranje starine »Radovan«.
Sokolske župe: Mostar, Split, Šibenik.
Osim toga znatan broj podružnica: »Prosvjete«, »Napretka«, »Gajreta«, »Jugosl. Matice«, »Jadranske Straže« i »Narodnih ženskih zadruga«.

VAŽNIJA GLAZBENA I PJEVAČKA DRUŠTVA.

Split: Klub komorne muzike.
Podsavez muzičara Kralj. Jugoslavije.
Muzičko društvo »Zvonimir« (sa školom).
Crkveno-pjevačko društvo »Šumadija«.
Pjevačko društvo »Cecilija«.
Šibenik: Filharmonija.
Hrvatsko muzičko kolo.
Ceciliiski zbor.
Hrv. pjevačko društvo »Kolo«.
Muzička i pjevačka društva: Biograd n/m., Bugojno, Dol, Dugirat, Grohote, Imotski, Jelsa, Kaštel Kambelovac, Kašt. Lukšić, Kašt. Novi (2), Kaštel Stari, Komin, Komiža (2), Klis, Livno (2), Makarska, Metković, Mostar (3), Mraz (2), Oklaj, Omiš, Prvić Luka, Srinjine, Stobreć, Starigrad, Štafilić, Tijesno, Tomislav-grad, Travnik, Trogir, Vis, Vodice, Vranjic i Vrbanja.

ŠTAMPA U PRIMORSKOJ BANOVINI.

Broj listova i časopisa: Makarska (1), Mostar (2), Omiš (1), Sinj (1), Split (10) i Šibenik (2).

5. Saobraćaj.

A) ŽELJEZNIČKI.

Željeznice na teritoriju Primorske banovine nalaze se u području saobraćajnih direkcija: Savske u Zagrebu, Drinske u Sarajevu.

Ložionice: Konjic, Mostar i Split.
Radionica u Splitu.

B) POMORSKI SAOBRAĆAJ.

Direkcija pomorskog saobraćaja u Splitu.
Lučke kapetanije (od sjevera na jug): Preko, Biograd n/m., Šibenik, Trogir, Vranjic (Split), Omiš, Supetar, Makarska, Hvar, Starigrad, Vis i Metković.

Pristaništa.

Na kopnu: Biograd n/m., Nin, Novi Grad, Obrovac, Vinjerac, Pokoštane, Primošten, Rogoznica, Šibenik, Tijesno, Vodice, Zloselo, Omiš, Solin, Split, Trogir, Baškavoda, Gradac, Igrane, Makarska, Zaostrog, Metković, Neretva i Opuzen.
Na otocima: Olib, Silba, Premuda, Ist, Molat, Preko, Žiri, Zlarin i Drvenik.
Na otoku Dugom: Božava i Sali.
Na otoku Vis: Komiža i Vis.
Na otoku Hvar: Hvar, Jelsa, Stari grad i Vrbosko.
Na otoku Brač: Bol, Milna, Postire, Povlje, Pučišće, Sumartin i Supetar.

C) TELEGRAF I TELEFON.

Primorska direkcija Pošta i telegrafa u Splitu (za teritorij Primorske i Vrbaske banovine).
Telegrafsko-telefonske sekcije: VII. terenska u Splitu i XXI. terenska u Šibeniku.
50 državnih pošta (✉): Benkovac, Biograd n/m., Bugojno, Donji Vakuf, Drniš, Gradac, Hvar, Imotski, Jelsa, Kamenmost, Kistanje, Knin, Komiža, Konjic, Livno, Ljubuški, Makarska, Metković, Mostar, Nevesinje, Obrovac, Omiš, Ostrožac, Preko, Prozor, Pučišće, Selca, Silba, Sinj, Siverić, Skradin, Solin, Split (2), Stari, Starigrad, Stolac, Supetar, Šibenik, Tijesno, Tomislav-grad, Travnik, Trilj, Trogir, Vis, Vitina, Vrgorac, Vrlika, Zadvarje i Zemunik.

D) AUTOSAOBRAĆAJ.

Pruge:

Knin: 🚌 — Kistanje — Stankovci — Benkovac — Zemunik — Smilčić — Novigrad — Poljica — **Nin** (128 km); 🚌 — Kijevo — Vrlika — **Sinj** (67 km).
Makarska: 🚌 — Baškavoda — Zadvarje — Šestanovac — Čista — Blato — Biorine — Trilj — **Sinj** (78 km); 🚌 — Šestanovac — Zagvozd — **Imotski** (66 km); 🚌 — Kozica — Vrgorac — **Ljubuški** (67 km); 🚌 — **Podgora** (18 km).
Mostar: 🚌 — Nevesinje — **(Gacko).**
Split: 🚌 — Solin — Klis — Lečevica — Kaštel Stari — **Trogir** (26 km); 🚌 — Solin — Klis — **Muć** — (Dugopolje) — (32 km); 🚌 — Lečevica — **Kladnjice** (44 km); 🚌 — Solin — Sinj — Livno — Tomislav-grad — Bugojno — **Travnik** (252 km); 🚌 — Sinj — Trilj — **Ugljane** (56 km); 🚌 Blato — Šestanovac — Lovreć — Studenci — Imotski — Posušje — Široki Brijeg — **Mostar** (158 km); 🚌 — Omiš — Šestanovac — Krivodol — Kamenmost — **Imotski** (92 km); 🚌 — Žrnovnica — Šestanovac — Zadvarje — Vrgorac-Novasela — **Metković** (142 km); 🚌 — Dugirat — Omiš — Zadvarje — **Makarska** (78 km).
Šibenik: 🚌 — Skradin — Bribir — Benkovac — Obrovac — **Gračac** (116 km); 🚌 — Skradin Benkovac — Zemunik — **Nin** (75 km).
Trogir: 🚌 — Lečevica — **Kladnjice** (36 km).
Auto stanice Standart Oil Company: Imotski, Knin, Livno, Mostar (2), Travnik, Sinj, Split i Čapljina.

6. Građevinarstvo (Javne radnje).

Tehničko odjeljenje Kraljevske banske uprave u Splitu.

Načelnik: Ing. Matulović Josip.

Tehnički inspektori: Ing. Musladin Ilija, Stela Lucijan i Javurek Gustav.

Tehnički odjeljci pri sreskim načelstvima:

Knin (za srezove: Benkovac, Knin, Preko-Biograd i Šibenik). — Šef: Ing. Vidas Jakov.
Mostar (za srezove: Konjic, Ljubuški, Metković i Mostar). — Šef: Ing. Gerlich Maksimilijan.
Sinj (za srezove: Livno, Sinj i Tomislav-grad). — Šef: Ing. Pavlović Aleksandar.
Split (za srezove: Brač, Hvar, Imotski, Makarska i Split). — Šef: Ing. Plančić Antun.
Travnik (za srezove: Bugojno, Prozor i Travnik). — Šef: Ing. Turudija Stanko.

7. Finansijske ustanove.

Primorska finansijska direkcija u Splitu.
Poreske uprave: Benkovac, Biograd n/m., Drniš, Hvar, Kistanj, Knin, Livno, Makarska, Obrovac, Omiš, Preko, Sinj, Skradin, Split, Starigrad, Supetar, Šibenik, Trogir, Vis i Vrlika.

Finansijski inspektorat u Mostaru.
Za srezove: Bugojno, Imotski, Konjic, Ljubuški, Metković, Mostar, Prozor, Tomislav-grad, Travnik i Vrgorac.
Poreske uprave: Bugojno, Imotski, Konjic, Ljubuški, Metković, Mostar, Prozor, Tomislav-grad, Travnik i Vrgorac.

Katastarske uprave: Benkovac, Biograd n/m., Bugojno, Hvar, Knin, Konjic, Livno, Ljubuški, Makarska, Mostar, Preko, Sinj, Split, Šibenik, Tomislav-grad i Travnik. — Svega 16.

Carinarnice: Glavna: Split. — I. reda: Biograd n/m., Makarska, Metković, Preko, Šibenik, Zemunik. — II. reda: Obrovac.

Glavni odjeljci fin. kontrole: Biograd n/m. (2), Imotski (2), Knin (2), Livno, Ljubuški, Makarska, Metković, Mostar (2), Omiš, Preko, Sinj (3), Split, Starigrad, Šibenik, Travnik, Trogir i Zemunik.

Parobrodi: »Oplenac« i »Topola«.

Motorni brodovi: »Crnojević Ivan«, »Vuk Mandušić«, »Jug Bogdan« i »Miloš Obilić«.

MONOPOLSKE USTANOVE.

Oblasni monopolski inspektorat u Splitu.
Fabrike duvana u Mostaru i Travniku.
Duvanske stanice: Vrgorac, Drniš, Imotski, Ljubuški, Metković, Mostar, Sinj, Split, Trogir, Široki Brijeg i Čapljina.

BANKARSTVO.

U banovini Primorskoj:
12 novčanih zavoda sa 7 filijala.
Kapital Din 32,000.000.—.
Ulošci Din 148,000.000.—.

8. Narodno gospodarstvo.

Poljoprivredno odjeljenje Kr. banske uprave u Splitu. — Načelnik: Ing. Zoričić Ivo.

POLJOPRIVREDNE USTANOVE.

A) Otsjek za poljoprivredu i stočarstvo.

Poljoprivredna ogledna stanica u Splitu.
Državna ergela »Vrana« u Biogradu na/m.
Stočna stanica (i voćni rasadnik) u Livnu.
Poljopr. stanice u Metkoviću, Mostaru, Ostrošcu, kod Konjica i u Prozoru.
Lozni i voćni rasadnici: »Sokoluša« u Biogradu n/m., Ljubuškom i Žitomisliću.
Voćni rasadnici: u Bugojnu i Livnu.
Sreski poljopr. referenti (sreski agronomi) — kod svih sreskih načelstava.
Poljoprivredne škole: Poljoprivredna škola na Glavici u Kninu; Domaćinska škola u Sinju.
Privatne domaćinske škole čč. sestara. U Splitu: Djevojačka škola za poljodjelstvo i kućanstvo. U Mostaru: Djevojačka škola domaćinstva i gospodarstva.

VETERINARSKE USTANOVE.

B) Otsjek za veterinarstvo.

Potkivačka škola u Splitu.
Sreski veterinarski referenti (sreski veterinari) kod svih sreskih načelstava.
Državne granične veterinarske stanice u Biogradu na/m., Obrovcu, Makarskoj, Metkoviću, Splitu i Šibeniku.

AGRARNE USTANOVE.

C) Otsjek za agrarno-pravne poslove.

Agrarni delegati u Mostaru i Ljubuškom, te šefovi odjeljaka pri sreskom načelstvu u Livnu, Bugojnu, Travniku, Prozoru, Tomislav-gradu i Konjicu, koju službu vrše odnosni sreski načelnici.

POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA U PRIMORSKOJ BANOVINI.

(Po podacima za god. 1929.)

Od obradene površine (u %%): pašnjaci 60.55; oranice 21.43; livade 10.89; vinogradi 2.56; voćnjaci 1.93; vrtovi 0.67; bare i ritovi 1.97.

Od ziratne površine dolazi (u %%): zrnasto bilje 75.40; maunasto bilje 1.91; korenasto i krtolasto bilje 5.26; industrijsko bilje 2.44; baštensko bilje 2.11; stočno (pićno) bilje 1.23; ugari 11.65.

Zrnasto bilje (prinos u metričkim centima): kukuruz 718.000; ječam 595.000; pšenica 459.600; napolica 125.500; ovas 92.500; raž 72.000; proso 23.500; krupnik 18.100; heljda 2.600.

Maunasto bilje (prinos u metr. centima) bob 12.300; pasulj 9.500; grahorica 6.700; sočivo 5.000; grašak 2.800.

Korenasto i krtolasto bilje (prinos u metr. centima): krumpir 1,036.000; stočna repa 36.000; repa ugarnjača 3.000; mrkva 1.000.

Industrijsko bilje (prinos u metr. centima): duvan 33.000; konoplja 2.500; lan 1.400; šećerna repa 800.

Baštensko bilje (prinos u metr. centima): kupus 215.000; luk crni i bijeli 48.000; patlidžan 28.000; dinje i lubenice 18.000; paprika 1.900.

Stočno bilje (prinos u metr. centima): lucerna 93.000; djetelina 4.200.

Sijeno 2,126.000 metr. centi.

Vinogradi 645.000 hl. vina.

Voćnjaci (prinos u metr. centima): masline 60.500; smokve 47.500; jabuke 21.000; šljive 20.500; kruške 10.700; orasi 8.500; kesteni 1.800.

ŠUMARSKE USTANOVE.

D) Otsjek za šumarstvo.

Direkcija šuma u Mostaru.
Šumarski inspektorat u Sinju.
Sreski šumarski referenti kod svih sreskih načelstava.
Šumski rasadnici: Bašajhovac Vel., Bašajhovac Mali, Biograd na/m., Buni, Crnica (Šibenik), Cerno, Čitluk, Dragljani, Duboki potok, Glavine (Imotski), Gornje Sitno, Gornji Breli, Hvar, Jelsa, Livno, Makarska, Metković, Kistanje, Nin, Novigrad, Podaci, Podvaroš, Poljani (Preko), Repovica, Sinj, Skradin, Šopot (Benkovac), Špinut (Split), Starigrad, Supetar, Studenci, Široki Brijeg, Šahbazova Draga (Tomislav-grad), Tribanj (Livno), Zadvarje, Zemunik, Žagrović (Knin).

RUDARSTVO.

Rudarsko satništvo u Splitu.
Drž. rudnik u Mostaru.

ZADRUGARSTVO.

Zadružni Savez u Splitu.

9. Trgovina, obrt i industrija.

Otsjek za trgovinu, obrt i industriju Kr. banske uprave u Splitu. — Šef: Korlaet Dragutin.

Privredne ustanove:

Trgovačka i obrtnička komora u Splitu.
Kontrole mjera i dragocjenih metala u Mostaru, Splitu i Šibeniku.

Pretstavništva stranih država:

Split. — Konzulati: Argentinski, Austrijski, Belgijski, Bolivijski, Britanski, Čehoslovački, Francuski, Njemački, Paragvajski, Rumunjski, Talijanski, Španjolski i Švedski.
Šibenik. — Vicekonzulati: Belgijski i Talijanski.
Vis. — Britanska konzularna agencija.

TRGOVAČKA NASTAVA.

Odeljak za trgovinsku i zanatsku nastavu. Šef: ing. Tončić Kamilo

Trgovačka akademija u Splitu.

Dvorazredne trgovačke škole: Split i Šibenik.

Stručno-zanatske škole:

Tehnička srednja škola u Splitu.
Muške zanatske škole: Mostar i Split.

Ženske zanatske škole: Bol, Jelsa, Hvar, Konjic, Makarska, Mostar, Split, Travnik, Vis.
Zanatske škole: Livno i Sinj.
Opšte zanatske škole: Bugojno, Hvar, Livno, Ljubuški, Selca, Sinj, Solin, Split, Šibenik, Travnik, Trogir.
Pletarska škola u Opuzenu.
Zanatsko-trgovačke škole: Mostar i Split.

PRIVREDNE ORGANIZACIJE.

Industrijska udruženja:

Omiš: Industrijska zajednica.
Split: Savez velikih industrija.
Šibenik: Udruženje industrijalaca, trgovaca i obrtnika.

Trgovačka udruženja: Makarska, Mostar, Split, Šibenik i Travnik.
Obrtnička udruženja: Konjic, Livno, Makarska, Metković, Mostar, Pučišće, Selce na Braču, Sinj, Split (10), Šibenik (3), Tijesno i Travnik. — Svega 22.

10. Socijalna politika.

Odjeljenje za socijalnu politiku i narodno zdravlje Kr. banske uprave u Splitu. — Načelnik: Dr. Sfarčić Andrija.

Socijalne ustanove.

Radnička komora u Splitu.
Okružni uredi za osiguranje radnika u Splitu, Mostaru i Travniku.
Javna berza rada u Splitu.
Inspekcija rada u Splitu.
Dva primorska dječja doma u Splitu: za mušku i za žensku djecu. — **Sirotište** u Imotskom.

11. Narodno zdravlje.

Otsjek za narodno zdravlje Kr. banske uprave u Splitu. — Šef: Dr. Buzolić Josip, zdravstveni inspektor.

Banski sanitetski savjet Primorske banovine.

Članovi po položaju:

Dr. Sfarčić Andrija, načelnik odjeljenja za soc. politiku i narodno zdravlje.
Dr. Kovačić Ante, šef ljekar O. u. z. o. r. u Splitu.
Dr. Škarić Josip, direktor Higijenskog zavoda u Splitu.
Dr. Račić Jakša, upravnik banovinske bolnice u Splitu.

Redovni članovi: Dr. Peričić Božo, Dr. Stopa Konstantin, Dr. Tresić-Pavičić Ante, Dr. Kalebić Ćiro, Dr. Petrašić Mate, Dr. Brida Vojtjeh.

Vanredni članovi:

Iz apotekarske struke: Bonetti Nikola.
Iz pravničke struke: Dr. Škarica Vjekoslav.
Iz sanitetsko-tehničke struke: Ing. Ivačić Ivan.
Iz socijalno-političke struke: Don Herkulan Luger.
Iz veterinarske struke: Dr. vet. Milošević Ilija.

SOCIJALNO-HIGIJENSKE USTANOVE.

Higijenski zavod u Splitu.
Domovi narodnog zdravlja: Benkovac, Livno, Mostar i Travnik.
Banovinske bolnice: Knin, Livno, Mostar, Split Šibenik i Travnik.
Odjeljenje za malariju: Trogir,
Školske poliklinike: Metković, Mostar, Split, Šibenik i Trogir.
Antituberkulozni dispanseri: Split i Šibenik.
Antivenerični dispanzeri: Split i Šibenik.
Ambulante za trahom: Split i Šibenik.
Zdravstvene stanice: Biograd n/m., Imotski, Jelsa, Kaštel Sućurac, Knin, Lećevica, Ljubuški, Milna, Muć, Nin, Skradin, Široki Brijeg, Vis i Vrlika.
Antimalaričke stanice: Drniš, Obrovac, Opuzen, Tijesno, Zemunik i Žegar.
Narodna kupatila: Konjic, Potoci i Vitina.

Lječilišta i sanatoriji.

Podgora: Oporavilište.
Split: »Nagy«, privatno sumporno kupalište. — Privatni sanatorijumi: dra. Račića sa rentgenovim institutom (Svačićeva 10.) i dra. Roića.
Sveti Križ: Drž. lječilište za malaričnu djecu.

Apoteke: Benkovac, Biograd, Bugojno, Drniš, Hvar, Imotski (2), Jelsa, Kaštel Novi, Knin, Komiža, Konjic, Livno, Ljubuški, Makarska, Metković, Milna (na Braču), Mostar (3), Obrovac, Omiš, Sinj (2), Skradin, Split (7), Starigrad, Supetar, Šibenik (4), Tijesno, Travnik (2), Trogir (2), Vis, Vrgorac.

Ljekarska komora u Splitu.

VAŽNIJE SPORTSKE ORGANIZACIJE.

Split: Aero-klub. — Klubovi: Mostar i Travnik.
Auto-klub.
Boračka škola Sime Vučića-Đakovića.
J. P. Moto-klub. — Sekcije: Knin, Mostar i Siverić.
Jugoslavenski veslački savez. — Klubovi: Makarska, Omiš, Split (2), Šibenik i Vis.
Jugoslavenski tenis-klub.
Savez lovačkih društava za Dalmaciju.
Splitski nogometni potsavez. — Klubovi: Kaštel Novi, Kaštel Sućurac, Makarska, Mostar (4), Omiš, Sinj, Split (3), Travnik (3) i Vis.
Splitski plivački potsavez. — Klubovi: Split (2) i Šibenik.
Sinj: Dalmatinsko kolo jahača »Knez Mihajlo«.

12. Turizam.

VAŽNIJE ORGANIZACIJE ZA PROMET STRANACA.

Split: Primorski savez za unapredenje turizma. — Centralni ured za propagandu Jadrana.
Redakcije »Jugoslavije« (Jugoslav. turizma), ofic. mjesečnika za propagandu našeg turizma u inostranstvu.
Jadranski hotelijerski savez.
Planinarska društva »Dinara« i »Mosor«.
Društva za saobraćaj putnika: »Bačvice« i »Marjan«.
Biograd na/m.: Društvo za promet stranaca »Bože«.
Imotski: Društvo za promet stranaca »Jezero«.
Makarska: Društvo za poljepšavanje mjesta; Planinarsko društvo »Biokovo«.
Omiš: Društvo za promet stranaca »Vojan«.
Sinj: Alkarsko društvo.
Supetar na Braču: Društvo za poljepšavanje mjesta.
Zastupstva »Putnika«: Split, Mostar, Šibenik i Zlarin«.

MORSKA KUPALIŠTA, BANJE I LJETOVALIŠTA.

Biograd na/m., 1 ■.
Bol (△ Bračk), 1 ■.
Hvar, *, 3 ■.
Ivan-planina (△ Konjic), (vis. 967 m), 3 ■.
Jablanica (△ Konjic), (vis. 207 m), ■.
Jelsa (△ Hvar), 2 ■.
Kaštelanska rivijera (△ Split),
Komiža (△ Hvar), ■.
Makarska, 13 ■.
Omiš (△ Split), 11 ■.
Podgora (△ Makarska), ■.
Povlje (△ Bračk).
Pučišće (△ Bračk),
Split, 4 ■.
Stari Grad (△ Hvar), ■.
Supetar (△ Bračk),
Sutivan (△ Bračk), 1 ■.
Šibenik, 12 ■.
Trogir (△ Split), 11 ■.
Vis (△ Hvar), 2 ■.
Vrboska (△ Hvar),
Vrlika (△ Sinj), - Knin 29 km), (vis. 441 m).

HOTELI.

Bugojno (2), Hvar (3), Jelsa (1), Kaštela (3), Livno (5), Makarska (3), Metković (1), Mostar (3), Obrovac (3), Skradin (1), Split (10), Supetar (1), Šibenik (2), Travnik (3), Trogir (1), Vis (1).

V. Glavni grad Primorske banovine.

Split ⊡, ✉, ⁂, ⊶, ▦,

❑ 82 km², 2470 kuća, 40.812 stanovnika.

Kratak historijat. Osnivačem Splita bio je Severus Magnus, koji je sa Solinskim izbjeglicama osnovao tu naseobinu. Početkom XV. v. potpao je grad pod vlast mletačku i ostao pod mletačkom upravom do g. 1797. Tada se sastalo veliko vijeće i zatražilo prisajedinjenje Ugarskoj. God. 1806. Split su okupirali Francuzi, te grad ostade pod francuskom upravom do pada Napoleonova god. 1813. Tada potpade opet pod Austriju i osta pod austrijskom upravom sve do dana oslobodenja g. 1918. Sada je Split centar kulturnog i ekonomskog života na jugoslovenskom Jadranu.

Uprava grada. Načelnik: dr. Račić Jakša. Opć. savj.: Doležal Bogomir.

Drž. nadleštva: Kr. banska uprava Primorske banovine (▬). Sresko načelstvo (△). Uprava policije. Finans. dir., Poreska (⊠) i Katast. uprava. Gl. odjeljak fin. kontrole (⛁). Carinarnica. Tehn. i hidrotehn. od. Dir. pomor. saobr. Monop. dir. Direkcija pošta i telegrafa. Okružni sud (⚖). Sreski sud (⚖).

Konsulati: Argentine, Austrije, Belgije, Bolivije, Čehoslovačke, Francuske, Italije, Njemačke, Paragvaja, Rumunije, Španije, Švedske i Vel. Britanije.

Crkvena nadleštva: Biskupski ordinarijat, kaptol, 9 župskih ureda, samostani: Dominikanaca, Trećoretki sv. Dominika, Franjevački, Isusovački, Kapucinski, Koludrički; Pravoslavna crkvena i izraelitska opština; dijecezansko sjemenište.

Zdravstvene i soc.-hig. ustanove: Higijenski zavod, 2 bolnice (⊷), 2 sanatorijuma, ambulanta za trahom, antituberk. dispanzer, bakteriološka stanica, zakloništa: dječje i za starce, Gradska dječja mliječna kuhinja, Okružni ured za osig. radnika.

Gradske ustanove: Gradska štedionica, vodovod, plinara, munjara, štamparija.

Kulturne ustanove: zoološki vrtić, meteorološki institut, gradska galerija slika, Narodni muzej, Narodno pozorište, grad. biblioteka (30.000 sv.), 2 knjižnice, Galićev umjet. salon, 5 čitaonica (*).

Škole: Centr. bogoslovni zavod, 3 gimnazije, realka, trg. akademija, srednja tehn. škola, žen. građanska (⊷), 3 trgov., priv. djevojačka za poljodjelstvo i kućanstvo, 18 osnovnih (⛁), 2 dječja doma, 4 dječja obdaništa.

Važnija društva i udruženja: Jugosl. Matica, Jadran. Straža, Narodna Prosvjeta, Çercle Franco-

Yougoslave, Esperantski klub, Liga preporoda, Udr. Jugosl. učitelja (sekcija U. J. U., Split), Selj. sloga, Trpimir, Učka, Jevr. kult. dr. Jarden, Jug. akademski klub, Jug. kat. akadem. klub; 3 muz. dr., 5 piev., Charitas, Pučko sveučilište, »Danica« jug. kat. žen. dr., autoklub, trg. udr.; 12 staleških udruženja: Sokolska župa vojvode Hrvoja, Soko, šahovski klub, oko 30 sportskih klubova i saveza; Primorski savez za unapredenje turizma, društvo za saobraćaj putnika, društvo »Marjan«; 9 udruženja obrtnika, zadružni savez seoske blagajne, udruženje rezervnih oficira i ratnika, udruženje invalida, savez dobrovoljaca, savez vel. industrija. Zadruge: ribarska, poljoprivredna, zemljoradnička, nabavljačka.

Komore: Advokatska komora, Višeg zem. suda, Trg. i obrtn. komora, Lekarska komora.

Privreda: 15 novč. zavoda (⊕), Berza, 12 tupinoloma, 5 majdana boksita. Tvornice: boja, bonbona, četaka, koža, 3 cementne tvornice, brodogradilište, 2 društva za izvoz tupine, 2 tvornice maraskina, mlin, tvornica likera, Jadranska uljarna i sapunarna, proizvod soda-vode. — Veliko ind. poduzeće »Sufid« opskrbljuje grad elektr. svjetlom (elektr. centrala kod Zadvarja).

Glavni sajam (☞): 7. V. i 8. IX. u Solinu.

Izvozi se: cement, mramor, gradevni materijal, vino, likeri, šampanjac, maslinovo ulje, tjestenine, sušena riba.

10 hotela (■), 18 restauracija i gostiona (✕), 10 autogaraža. Općinsko kazalište. 3 kina: »Karaman«, »Eden« i »Sirius«; 7 morskih kupališta, sumporno vrelo »Splitske toplice«.

Znamenitosti i turizam. Pored same splitske luke nalazi se u nedalekoj okolici, a uz samu željeznicu, Kaštelanski zaljev — prirodna ogromna luka, — opkoljena s jedne strane poluostrvom Čiovo, a s druge strane rtom Sv. Jurja. U zaledu Splita izdiže se 178 m brdo Marjan, koje je sa splitske strane parkirano, te pruža posjetniku divne poglede na grad i more. Okolica Splita vrlo je romantična, te obiluje ljepotama, koje su na svjetskom glasu, tako modra špilja na Biševu kod Visa, slapovi rijeke Cetine kod Zadvarja, otoci Hvar i Korčula i t. d. Čitav jedan gradski dio sačinjava Dioklecijanova palača, Ona veličinom nadmašuje rimski Colosseum, a ponajbolje je sačuvan peristil i mauzolej.

Sačuvane su također »Hrvojeva kula« od 1451. g. i tvrdava Gripi od 1660 g.

Izleti: Stari Solin, Vranjic, Trogir, Sedmero Kaštela, Klis, Omiš, na Gubaricu, Hvar, Vis, Korčulu, Šibenik, slapove Krke, Knin i Visovac.

Za razdoblje 1918.—1931. kadrmisana je obala, betonirane su ulice, izvedeni novi trotoari i kanalizacija grada. U 1925. g. podignut je spomenik Marku Maruliću a g. 1929. Grguru Ninskome.

VI. Srezovi Primorske banovine.

1. SREZ BENKOVAC, ✉, ⁂, ⊶, 🚌.

❑ 1799 km², 6 općina, 95 naselja, 8768 domaćinstava, 61.019 stanovnika (po vjeri 50% rkt., 50% pravosl.).

Sr. načelnik: N. Ugrinović. **Zamjenik:** dr. K. Rokov.

Referenti: dr. B. Kakuškin (san.), I. Tiljak (vet.), V. Gubenko (šum.), T. Kalanj (škol.), H. Mitrović (agr.).

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Knin. **Poreske uprave** (⊠): Benkovac, Kistanje i Obrovac. **Katast. uprava:** Benkovac. **Gl. odjeljci fin. kontrole** (🏛): Benkovac i Obrovac. **Carinarnice:** Zemunik i Obrovac.

Okružni sud (⚖): Šibenik.

Sreski sudovi (⚖): Benkovac, Obrovac Kistanje.

Crkve: 38 rkt. (✠), 26 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 gradanska (🕮), 37 osn. škola (●), 4 nar. knj. i čit. (✱).

29 **društava** i **zadruga**, 6 **novčanih zavoda** (⊕).

Prirodno blago: visoka šuma u Paklenici pod Velebitom. Rudnik boksita u op. Obrovac i Kistanje.

Industrija: rudnik boksita (⚒), 26 mlinova (✳), 4 šumska rasadnika.

Izvozi se: vuna, vino, boksit, stoka, bajami.

Glavni sajmovi (☞): 13. VI., 7. VII., 15. VIII., 8. IX., 14. X.

Općine:

BENKOVAC — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚌 (🚂 Šibenik - 56 km): ❑ 39.600 ha, 65 nas., 2166 dom., 14.463 stan. — △, ⚖, ⊠, 🏛, Katast. uprava. — 8 ✠, 5 ✚, 11 ●, 🕮, ✱ — **Dr.:** C. K., Soko. **Zadr.:** čin. nab. — 3 ✳ — 2 ⊕ — **Znam.:** kula od 1620. g. i ruševine rimskog grada.

Kistanje — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚌 (🚂 Stara Straža - 20 km): ❑ 31.774 ha, 87 nas., 1500 dom., 12.387 stan. — ⊠, ✚, 5 ●, ✱ — **Dr.:** C. K., Sok. — ◯, ∞, 6 ⚓ — ☞ 5. — **Znam.:** Ruševine rimskog grada Burnuma u s. Ivoševci i manastir »Krka« sa epitrahiljom Sv. Save i drugim starinama.

Novigrad — ⊙, ✉, ⁂, 🚌: ❑ 29.337 ha, 12 nas., 10.074 stan. — ✠, 7 ●, ✱ — **Dr.:** C. K., Soko. — **Zadr.:** ∞, ⊶ — 2 ⊕, ⚒, 18 ⚓.

Obrovac — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚌 (🚂 Gračac - 25 km): ❑ 52.932 ha, 174 nas., 1826 dom., 12.025 stan. — ⊠, 🏛, ⚖, carin. — ✠, ✚, 7 ●, ✱ — **Dr.:** C. K., tamb. — **Zadr.:** ∞, ◯, ⊶, ⊕, 2 ⊕, 3 ⚓ — Velika nalazišta boksita. — Arheološki muzej. — Manastiri: Krupa pravosl. (✚) i Karina rkt. (✠).

Smilčić (prije Ravni Kotari), ✉, ⁂, 🚌, 🚂, Novigrad - 10 km): ❑ 11.764 ha, 20 nas., 719 dom., 6011 stan. — ✠ — **Šk.:** 3 ● — ✱ — Dr.: J. M., J. S., lov., C. K., inv., Soko. **Zadr.:** 2 ◯, 2 ∞, vinarska, zdrav., mljek., ✳, mlin za masline.

Stankovci, ✉, ⁂, 🚌 (🚂 Šibenik - 27 km): ❑ 320 km², 14 nas., 865 dom., 6059 stan. — 2 ✠, 5 ●, C. K. — ∞, ⊕, ✳.

---

2. SREZ BIOGRAD NA MORU, 🚂, 🏘, 🛏, 📬.

☐ 531 km², 3 općine, 41 naselje, 4500 domaćinstava, 33.027 stanovnika (po vjeri 96% rkt., 4% pravosl.).

Sr. načelnik: K. Buzolić.

Referenti: Dr. J. Kalinić (san.), dr. M. Marče (veter.), ing. E. Bratuž (šum.), A. Dukić (šk.), ing. V. Carić (poljopr.).

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Knin. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Biograd na moru. **Gl. odjeljak fin. kontrole** (🏛): Benkovac.

Okružni sud (⚖): Šibenik. **Sreski sud** (△): Biograd na moru.

Crkve: 2 rkt. (✙).

Prosvjeta: 28 osn. škola (●), 1 nar. knj. i čit. (✱).

7 **udruženja** i 13 **mlinova** (✳), 4 **novčana zavoda** (⊕).

Industrija: 7 mlinova), rasadnik »Sokoluša«.

Izvozi se: blago, poljopr. proizvodi.

Glavni sajmovi (☞): 2.

Znamenitosti: Ruševine iz doba narodnih kraljeva. Biograd je stari krunidbeni grad Kolomanov. Nin, staro sijelo biskupa Grgura Ninskog.

Morsko kupalište (≡): Soline.

Općine:

BIOGRAD NA MORU — ⊙, ✉, 🏘, 🛏, 📬 (🚂 Šibenik - 42 km): ☐ 18.338 ha, 19 nas., 1723 dom., 12.709 stan. — △, ▲, Poreska i Katast. uprava, carin., zdravstv. stanica, ⚖, ✙, 13 ●, ✱ — **Dr.:** lov., ⇄, Soko, J. S., J. M., C. K., učit., dobrov. — **Zadr.:** ◯, 2 ⊸, 2 uljarske, 2 obrtno-potr. — Drž. imanje Vrana, ⊕, ✳, 2 ■, 2 ⚖, ≡ — ☞ na Duhove. — (Istorijat vidi u III. sv. Almanaha str. 541.)

Nin — ⊙, ✉, 🏘, 📬: ☐ 3400 jut., 17 nas., 1822 dom., 13.773 stan. — ✙, 9 ●. — Lov. dr. — ◯, ⊕. — Zdrav. stanica. — **Znam.:** Razvaline rimskog amfiteatra i hrama. Rimski grobovi. — Čudotvorni otok »Gospe zečeva«. Crkva sv. Alojzija (VI. v.). — Muzej. — ☞ 10. V.

Zemunik, ✉, 🏘, 🛏 (📬 Sukošan - 10 km): 5 nas., 6545 stan. — Carinarnica. — 6 ●. — **Zadr.:** ◯, zdravstv., mljek., potr.-obrtna. — 2 ⊕. — 2 ✳, 3 mlina za masline.

---

3. SREZ BRAČKI (SUPETAR NA BRAČU) ✉, 🏘, 📬.

☐ 395 km², 8 općina, 36 naselja, 4814 domaćinstva, 21.401 stanovnika (po vjeri 98% rkt.).

Sr. načelnik: Š. Urlić. **Zamjenik:** V. Dobronić.

Referenti: Dr. A. Tresić-Pavičić (san.), A. Flašner (vet.), U. Benzon (polj.), N. Bezerić (šk.), ing. V. Beltram.

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Split. **Poreska uprava** (⊠): Supetar.

Okružni sud (⚖): Split. **Sreski sud** (△): Supetar.

Crkve: 23 rkt. (✙).

Prosvjeta: 1 građanska (⊷) i 27 osn. škola (●), 14 nar. knj. i čit. (✱).

22 **društva** i **zadruga**, 6 **novč. zavoda** (⊕).

Prirodno blago: šume, asfalt.

Industrija: 3 mlina (✳), 6 tvornica sardina.

Izvozi se: kamenje, vino, ulje, buhač i slana morska riba.

Znamenitosti: Prethistoričke gomile i ilirske tvrdave. Dioklecijanov kamenolom. Rimske ceste. Grčki i rimski stari grad Skrip. Numizmatička zbirka na Bolu. Isprava Bročkog kneza Bročka od g. 1185. pisana u Pučišćima.

Morska kupališta (≡): Povlje, Pučišće, Supetar, Bol.

Općine:

Bol — ⊙, ✉, 🏘, 🛏, 📬: 2280 ha, 393 dom., 2181 stan. — ✙ — **Šk.:** dominik. gimnazija, priv. realka, 2 ●, 3 ✱ — **Dr.:** dobr., radn. — **Zadr.:** vin., ⊸, radn. blag. — Ribarstvo i soljenje ribe. — ☞ 5. VIII. — ⊙→ Uređeni su putevi.

Milna — ⊙, ✉, 🏘, 📬 (🚂 Split - 18 km): ☐ 3467 ha, 3 nas., 830 dom., 3300 stan. — ✙, 4 ●, 3 ✱ — **Dr.:** 4 ✱ — **Zadr.:** ⊕, ◯, uljarska, žen. — Pravljenje eter. ulja i konzerviranje ribe. ☞ 16. VII. — ⊷ I. B. Sargo((†),

Nerežišće — ⊙, ✉, 🏘 (🚂 Supetar - 11 km): ☐ 7958 ha, 7 nas., 438 dom., 2181 stan. — ✙, 3 ●, 2 ✱ — ◯. Vađenje borovog sjemena. ☞ 13. VII. — ⊙→ Uveden je vodovod.

Postire — ⊙, ✉, 🏘, 📬: ☐ 4000 ha, 2 nas., 494 dom., 2133 stan. — ✙, ●, ✱ — Tvornica konzervirane ribe. — ☞ 16. VII.

Pučišće — ⊙, ✉, 🏘, 📬: ☐ 5260 ha, 3 nas., 618 dom., 3072 stan. — ✙, 4 ●, 2 ✱ — **Dr.:** ⚒, C. K., lov., muz. — **Zadr.:** uljarska i klesarska. — Ind. bijelog kamena za izvoz. — Hotel »Slavija«. — ≡ — ☞ 30. IX.

Selca na Braču — ⊙, ✉, 🏘 (📬 Sumartin - 3 km): ☐ 1500 ha, 11 nas., 700 dom., 4120 stan. — ✙, 5 ●, ◯, 3 ✱, Narodni dom, Obrt. udr. — 2 ⊕ — Ind. kamena. — Elektr. centrala. Elektr. pilana i brusiona kamenja, ✳, ≡ (Povlje, Sumartin, Radovnja). — ■, 7 ⛵, ♂ — ☞ 16. VIII. — ⊙→ Podignuta je elektr. centrala i sokolana. Narodni dom i park sa spomenikom Tolstoja.

SUPETAR — ⊙, ✉, 🏘, 📬: ☐ 2977 ha, 4 nas., 776 dom., 2639 stan. — △, ▲, ⊠, katast. upr., ⚖, ✙, ⊷, 4 ●, 2 ✱. — **Dr.:** J. S., lov., J. M., Napredak, glaz., ⇄ — ⊖, ⊕, kamenolomi. — Hotel »Slavija«. — ≡ — Park. — ☞ 29. VI. ⊙→ Uvedena je elektr. rasvjeta.

Sutivan — ⊙, ✉, 🏘, 📬 (🚂 Split - 15 km): 2 nas., 483 dom., 1700 stan. — ✙, 2 ●, ⇄, ⊕ — ☞ 2. — 1 ■ »Vesna«.

---

4. SREZ BUGOJNO, ✉, 🏘, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 1403 km², 8 opć., 152 nas., 8146 dom., 45.767 stan. (po vjeri: 33% rkt., 31% pravosl., 36% musl.).

Sreski načelnik: A. Timotijević.

Referenti: dr. L. Šimović (san.), A. Sadiković (veter.), ing. A. Metz (šum.), A. Havlik (tehn.), A. Banušić (vojni), T. Jeremić (del. sr. Pripr. zaklade), ing. G. Nikšić (agr.).

Nadležnost: Okružni inspektorati (🏛): Jajce i Mostar. **Tehnički odjeljak:** Travnik. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Bugojno.

Okružni sud (⚖): Travnik. **Sreski sud** (△): Bugojno.

Crkve: 1 rkt. (✙), 1 prav. (✚), 1 džamija (☾).

(Oznake i kratice vidi na str. 86.)

Prosvjeta: 1 gradanska (-●-), 14 osn. škola, 4 nar. knj i čit. (✶). — Školski nadzornik: Travnik.
11 **udruženja** i 4 **zadruge**; 2 **novč. zavoda** (⊕).
Prirodno blago: Šuma crnogorica.
Industrija: 1 ciglana (△), tvornica vate u Bugojnu, 1 pilana (♂), 2 pletione vunenih predmeta.
Voćni rasadnik u Bugojnu.
Izvoze se: drvo i poljopr. proizvodi.
Glavni sajam (☞): 18. X.
Znamenitosti: Stari grad iz rimskog doba i stari grad Akisar u Pruscu.

Sreska ispostava Kupres. Starješina: J. Rajčević.

Općine:

Blagaj (P. T. Kupres, 🚂 Bugojno - 50 km): 11 nas., 385 dom., 3183 stan. — ✚, ✙, ●.

BUGOJNO — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ❑ 12.038 ha, 18 nas., 1210 dom., 5687 stan. — △, ⊠, katast. upr., ◬ — 2 ✚, ✙, ☾ — **Šk.:** trg., -●-, 3 ●, mekteb. — 3 ✶ — **Udr.:** ✠, zan., gost., ◯ — 2 ⊕, ♂, Ind. vate i trikotaže. — Izvoz marve. — 2 ■ — ☞ 2. — U okolini mnogo starina iz brončanog i rimskog doba. (Istorijski pregled vidi u III. sv. Almanaha, str. 549.)

Donje Vukovsko (P. T. Kupres, 🚂 Bugojno - 40 km): 25 nas., 354 dom., 2631 stan. — ✚, ●, 2 ✶.

Glavica — Vileši (**P. T.** 🚂 Bugojno - 8 km): 11 nas., 427 dom., 2952 stan. — ✙, ☾, ●.

Gornji Vakuf — ⊙, ✉, ⁂ (🚂 Bugojno - 19 km): 30 nas., 1300 dom., 8000 stan. — ▲, ✙, 6 ☾, 2 ●, ✶. — **Udr.:** 2 zan. — **Zadr.:** ∞, 2 zan. — Drvena ind., tkaonica vreća. — ☞ 2.

Kupres, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Bugojno - 27 km): ❑ 17.283 ha, 23 nas., 778 dom., 4876 stan. — 2 ✙, ☾, 3 ●, 4 ✶. — ☞ 3.

Ravanjska — Rilić (**P. T.** Kupres, 🚂 Bugojno): 8 nas., 437 dom., 3204 stan. — ✚, ●.

Vrbaska — Ričica (**P. T.** Gor. Vakuf, 🚂 Bugojno - 11 km): ❑ 17.442 ha, 26 nas., 815 dom., 5123 stan. — ✙, 3 ☾, 2 ●.

---

5. SREZ HVAR, ✉, ⁂, ♂.

❑ 413 km², 8 opć. 56 nas., 7795 dom., 26.189 stanovnika (po vjeri: 99% rkt.).
Sreski načelnik: Š. Urlić.
Referenti: dr. I. Novak (san.), M. Marin (šk.), B. Bulić (vet.), N. Bracanović (šum.).
Nadležnost: Tehnički odjeljak: Split. — **Poreske uprave** (⊠): Hvar, Starigrad i Vis. — **Katast. uprava** i **Gl. od. fin. kontrole** (🗀): Hvar.
Okružni sud (⚖): Split. **Sreski sudovi** (◬): Hvar (H.), Starigrad (St.), Vis (V.).
Crkve: 9 rkt. (✙), 1 prav. (✚), 2 džamije (☾).
Prosvjeta: 5 gradanskih (-●-) i 32. osn. škole (●), 26 nar. knj. i čitaonica (✶).
60 **udruženja** i 23 **zadruge.**
11 **novčanih zavoda** (⊕).
Industrija: 3 kamenoloma, 21 tvornica, 2 šumska rasadnika, 3 mlina (✳).
Izvozi se: vino, riba, buhač, smokve i kamen.
Znamenitosti: Hvarska stolna crkva i Franjevačka sa slikom »Posljednja večera« od Rosellija. Crkva u Vrboskoj (slike Tiziana Vecelija i t. d.).
Morska kupališta (≡): Hvar, Jelsa, Komiža, Stari grad, Vis, Vrboska.

Općine:

Bogomolje, ✉, ⁂ (🚂 Bristova - 3 km): ❑ 7200 ha, 3 nas., 284 dom., 1800 stan. — (◬ St.) ✙, 3 ●, 2 ✶, pjev. dr., potr. zadr., ◯ — Ind. kamena.

HVAR — ⊙, ✉, ⁂, ♂: ❑ 69 km², 5 nas., 950 dom., 3200 stan. — △, ▶, ⊠, 🗀, katast. upr., ◬, lučka kapetanija, tehn. odjeljak. — -●-, 5 ●, 5 ✶ — **Dr.:** J. M., J. S., C. K., žen., ✶, Soko, lov., Jug. pom. »Napoleon«, R. O., svešt., ⇄. — **Zadr.:** uljarska, ružmarinska, ⇥ — Ind. suhe i slane ribe, tvorn. ružm. ulja, vađenje bijelog kamena. — 5 ⚓, 3 ■, ≡ (sezona cijele godine). — ⊙→ Podignut je vodovod i munjara. (Istorijat i znamenitosti vidi u III. sv. Almanaha str. 681.)

Jelsa ⊙, ✉, ⁂: ❑ 9481 ha, 15 nas., 716 dom., 3657 stan. — (◬ St.). — ✙. — **Šk.:** -●-, ◑, 7 ●, 4 ✶ — Zdrav. stanica. — **Dr.:** ✶, lov. udr., žen., J. M., ⇄, Soko, lov. — **Zadr.:** ⇥, ◯, vin. — 3 ⊕ — Košaračka industrija, tvornica maslinovog stolnog i eter. ulja. — 3 ⚓. — ☞ 15. VIII. — 2 ■. — ≡. — **Starine:** »Tor«, »Grad«, špilja »Grabak«, stara tvrdava, stolna crkva, manastir oo. Augustinaca. — ⊙→ ureden je vodovod.

Komiža — ⊙, ✉, ⁂, ♂: ❑ 4816 ha, 13 nas., 1100 dom., 4500 stan. — (◬ V.). — ✙, -●-, 5 ●, 3 ✶. — **Udr.:** J. M., Soko, 2 lov., šp. klub, glazb., tamb., ⇥, tež. sloga. — **Zadr.:** ∞, vin. — ⊕. — **Ind.:** 6 tvornica za konzerviranje ribe, tvor. sadre, ružmarin. ulja. — Ribolov. — 7 ⚓. — ■ — ☞ 6. XII., 15. VIII. — ≡ — Mletačka kula.

Starigrad — ⊙, ✉, ⁂, ♂: ❑ 4383 ha, 4 nas., 1087 dom., 3673 stan. — ▶, ⊠, ◬. — 6 ✙, -●-, 3 ● — Gradska knjižnica i 7 ✶. — **Dr.:** ✶, diletantsko, žen., lov., C. K., J. S., dobr., muz., ⇄, selj. sloga, šp. klub, Sokol, učit., inv., J. M. — **Zadr.:** ◯, pčelarska, ružmarinska, rudinska, ⇥ — ⊕, 2 ⊕ — Tvorn. buhača, mlinovi za ulje i brašno. — 4 ⚓, 3 ⛏, ■, 2 ○, kino. — ≡ — ☞ 9. VII. i 16. VIII. — ⊙→ Prošireno je morsko kupalište, izgrađeno šetalište uz morsku obalu, park i vodovod, pošumljena je okolica.

Znamenitosti: Crkva sv. Ivana iz 17. stoljeća, grob Petra Hektorovića, sv. Vicenac (nekadašnja zadužbina Koločića), starodrevna bolnica sv. Jerolima za primanje putnika. — T. zv. ciklopski zidovi građeni 500 g. pr. Kr. — Tvrdalj sa ribnjakom i baštom, bogat natpisima latinskim i hrvatskim, stan Petra Hektorovića. — »Biskupija«, stan Hanibala Lucića. Razni ostaci grčkih starinskih zidova i hramova i osobito fini rimski mozaici, razni grčki i latinski natpisi, basreljefi i t. d. Bogata zbirka starina i numizmatika u dominikanskom samostanu.

Sućuraj, ✉, ⁂ (🚂 Metković, ♂ Hvar): 200 dom., 850 stan. — (◬ St.), ✙, ●, ✶. — ⇥. — 2 ⊕. — ☞ 23. IV. i 13. VI.

Vis — ⊙, ✉, ⁂, ⁂: ❑ 5600 ha, 10 nas., 1512 dom., 5235 stan. — ▶, ⊠, ⍋. — 3 ✠, ✚. — **Šk.:** ●, 4 ●, ⌽, 10 ✶ — Zdravstv. stanica. — **Dr.:** Jug. Zora, Viška sloga, nar. klub, tamb., žen. zadr., J. M. »Knjeginje Ljubice«, 3 šp. kluba, Viški skup sp., 2 dobr. — **Zadr.:** ○, ∞, ⌯ — ⊕, 2 ⊕ — 3 tvorn. konzerv. ribe. — 9 ⚓, ≡, 2 ■, kino. — **Starine:** Dionizijeva zgrada iz 400. g. prije Krista.

Vrboska — ⊙, ✉, ⁂, ⁂: ❑ 3131 ha, 5 nas., 755 dom., 3184 stan. — (⍋ St.) — 4 ●, 5 ✶. — **Dr.:** tamb., zadr.: zdrav., 2 vin., ružmar., ⌯ — **Ind.:** tvornica konzerva, ✳, ind. ulja, brodogradilište. — Mramorni majdani. — 2 ⊕ — ≡.

---

6. SREZ IMOTSKI, ✉, ⁂, ⊶, ⁂, 🚌.

❑ 646 km², 1 općina, 44 naselja, 7323 dom., 46.759 stanovnika (po vjeri 96½% rkt., 3½% pravosl.).

Sr. načelnik: I. Kustić. **Zamjenik:** A. Kesić. **Referenti:** dr. I. Kandijaš (san.), J. Grubišić (veter.), A. Jelavić (polj.), I. Luetić (šk.), B. Giperborejski (šum.).

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Split. **Poreska uprava** (⊠) i **Gl. odjeljak fin. kontrole** (🏛): Imotski.

Okružni sud (⍋): Split. **Sreski sud** (⍋): Imotski.

Crkve: 29 rkt. (✠), 1 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 1 građanska (●) i 25 osn. škola (●), 2 nar. knj. i čit. (✶).

2 **novčana zavoda** (⊕), 9 **udruženja** i 3 **zadruge.**

Izvozi se: duhan, svilene čaure, jaja, perad i stoka.

Općine:

IMOTSKI — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚌 (🚂 Čapljina - 62 km): ❑ 646 km², 44 nas., 7323 dom., 46.759 stan. — ⍋, ⍋, 🏛, stovarište duhana. ✠, ●, 25 ●, 2 ✶ — Zdravstveni dom. — **Dr.:** Soko, J. S., C. K., J. M., Prosvjeta, Napredak, dobr., lov., inv. — ○, ⊕ — **Zadr.:** pčelar. i 2 gospodarske. — 1 ■, 1 ✕, 1 ♂ — ☞ 2. VIII. — Ruševine tvrdave bana Ljubomira iz XIV. vijeka te modro i crveno jezero.

---

7. SREZ KNIN, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

❑ 1408 km², 3 općine, 80 naselja, 13.107 dom., 63.500 stan.

Sr. načelnik: dr. U Pric; M. Orlandini, podnačelnik.

Referenti: dr. V. Trojanović (san.), dr. O. Novak (veter.), A. Škovrlj (poljopr.), ing. J. Vidas (grad.), F. Slunjski (šum.), N. Škovrlj (šk. nadz.), M. Vidović (tajnik).

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Knin. **Poreska uprava** (⊠): Knin i Drniš. **Katast. uprava i Gl. odjeljak fin. kontrole, Bolnica** (🏥): Knin.

Okružni sud (⍋): Šibenik.

Sreski sudovi (⍋): Knin K.), i Drniš (D.).

Crkve: 10 rkt. (✠), 19 pravosl. (✚), 1 grkokat. (✝).

Prosvjeta: 1 građanska (●) i 27 osn. škola (●), 3 nar. knj. i čit. (✶).

21 **udruženje,** 12 **zadruga,** 5 **novč. zavoda** (⊕).

Prirodno blago: mramor, ugljen, boksit.

Industrija: 4 rudnika boksita, 1 ugljenik (⚒), 1 ciglana (⍋), hidraulična centrala.

Općine:

Drniš — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌: ❑ 648 km, 48 nas., 5309 dom., 28.000 stan. — ⍋, ⊠, zdrav. stanica. — ✠, ✚, ✝, 6 ●, ✶. — **Udr.:** Soko, dobr. žen. zadr., muz., pjev., J. M., lov., C. K., šp., trg.-obrt., zan., 5 rudarskih, radn. — **Zadr.:** ∞ — 2 ⊕, ⊕ — Rudnici: ugljena, boksita, mramora. — ✳ — Kino, ■, ✕, ♂ — ☞ 6.

KNIN — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌: ❑ 609 km², 23 nas., 6664 dom., 29.000 stan. — ⍋, ⊠, 🏛, katast. upr., tehn. odjeljak, 🛏, zdravstv. stanica, ⍋ — ✠, ✚ — Polj. škola. 17 ● — 2 ✶ — **Udr.:** trg., lov., C. K., Soko, starinarsko dr., dobr. žen. zadr., učit. dr. — **Zadr.:** 2 ∞, ○, mljek. — ⊕. — Pletarstvo. — ⍋ — 6 ⚓, ■, 3 ✕, 2 ♂ — ☞ 3. — Muzej hrv. spomenika.

Promina — Oklaj, ✉, ⁂ (🚂 Knin - 16 km): ❑ 14.905 ha, 9 nas., 1134 dom., 6500 stan. — (⍋ K.), Zdravstv. stanica. — **Udr.:** dobrov., C. K., tamb. — **Zadr.:** 2 ∞, ⊕ — Hidraul. centrala. — ☞ 8. IX.

---

8. SREZ KONJIC, ✉, ⁂, ⊶, 🚂.

❑ 1314 km², 8 općina, 173 naselja, 4973 domaćinstva, 27.817 stanovnika (po vjeri 30% rkt., 20% pravosl., 48% musl.).

Sr. načelnik: S. Čampara. **Zamjenik:** R. Gašević.

Sr. referenti: dr. G. Milošević (san.), I. Gavranović (vet.), M. Banovec (polj.), ing. R. Hvala (šum.), A. Ješovnik (vojn.), K. Veber (nadz. puteva).

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔) i **Tehnički odjeljak:** Mostar. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Konjic.

Okružni sud (⍋): Mostar.

Sreski (⍋) i **Šerijatski sudovi** (△): Konjic.

Crkve: 6 rkt. (✠), 3 pravosl. (✚), 19 džamija (☾).

Prosvjeta: 10 osn. škola (●), 10 nar. knj. i čit. (✶). — Školski nadzornik: Mostar.

11 **udruženja,** 7 **zadruga.**

Prirodno blago: šume, kamen i granit.

Industrija: 2 kamenoloma, 6 pilana (♂), 5 mlinova (✳).

Izvozi se: voće, drvo, kamen, granit.

Znamenitosti: stari zidani most preko Neretve.

Ljetovališta (♨): Jablanica, Ivan Planina i Baračko jezero.

Općine:

Bjelemić (P. T. 🚂 Konjic): ❑ 28.068 ha, 27 nas., 591 dom., 3338 stan. — ✠, 2 ☾, ●, ✶, C. K., ∞.

(Oznake i kratice vidi na str. 86.)

Jablanica, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ❑ 15.504 ha, 11 nas., 502 dom., 2290 stan. — ✙, 2 ☾, ●, 2 ✶ — ⓞ — 3 kamenoloma granita, 5 ✳, ♂, ⓦ, ■.

KONJIC — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: 583 dom., 2277 stan. — △, ⍋, ⊠, katast. upr., 🛏, zdravstv. stanica. — ✚, ✙, 6 ☾, ●, ⌖, 2 ✶ — **Dr.:** Napredak, Gajret, trg., zan., inv., dobr., dobrovoljno, lov., željezn. ložača. — ∞ — Drvna ind. — U okolici mnogo rimskih i srednjovječnih starina.

Konjic — selo (Konjic-grad): ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ❑ 30.491 ha, 26 nas., 837 dom., 5422 stan. — 2 ✚, 3 ●, 3 ✶. — 2 ⓞ — 3 ♂ — Drvorezbarstvo.

Lisičići (P. T. Konjic, 🚂 Lisičići - 9 km): ❑ 9337 ha, 22 nas., 404 dom., 2146 stan. — 3 ☾, ●.

Ostrožac, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ❑ 24.964 ha, 55 nas., 1503 dom., 8357 stan. — 4 ✙, 8 ☾, 2 ●, 2 ✶.

Podorašac, 🚂 (P. T. Bradina): ❑ 8900 ha, 17 nas., 367 dom., 2629 stan. — ✚, ✙, ●, ✶, C. K. — ∞, ⓞ — ♁.

Umoljani (P. T. Konjic): ❑ 15.039 ha, 9 nas., 179 dom., 1358 stan. — 2 ☾.

---

9. SREZ LIVNO, ✉, ⁂, 🛏, 🚌.

❑ 1242 km², 5 općina, 86 naselja, 6500 dom., 40.661 stan. (po vjeri 53% rkt., 39% pravosl., 8% musl.).

Sr. načelnik: Lj. Tecilazić.

Referenti: Dr. D. Mitrović (san.), dr. I. Nahmias (veter.), ing. D. Carić (polj.), F. Milković (školski), L. Gavran (šum.).

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Sinj. — **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava:** Livno.

Bolnica (🛏) i Dom Nar. zdravlja: Livno.

Okružni sud (⍋): Travnik.

Sreski (⍋) i **Šerijatski** (△) **sud:** Livno.

Crkve: 2 rkt. (✙), 1 pravosl. (✚), 8 džamija (☾).

Prosvjeta: 8 osn. škola (●), 17 nar. knj. i čit. (✶).

13 **udruženja** i 7 **zadruga.**

Industrija: 3 mlina (✳), 25 pilana (♂), 1 ciglana (⍋), 1 tvornica cementa.

Izvozi se: žito, sijeno, ugalj, sir, koža, ćebeta, cipele.

Gl. sajmovi (☞): 28. VI., 1. VII., 14. IX., 1. X. i na Cvjetnu subotu.

Znamenitosti: Franjevački samostan u Gorici. Spomenik kralju Petru Oslobodiocu. Obelisk 1000-god. hrv. kraljevstva. Vrelo Bistrice. Satorsko jezero. Ponori.

Općine:

Donjepoljska — Kazanci (**P. T.** Livno, 🚂 Senj - 54 km): 15 nas., 1381 dom. — 4 ✚, 2 ●, ⓞ.

Gornjepoljska — Bila (**P. T.** Livno, 🚂 Sinj - 45 km): 32 nas., 15.000 stan. — 5 ✙, 3 ●, ⓞ.

LIVNO — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Sinj - 54 km): 920 kuća, 4400 stan. — △, ⍋, ⊠, katast. upr., Dom nar. zdravlja, 🛏 — 2 ✙, ✚, 8 ☾, ●, sirarska škola, 2 ✶ — **Dr.:** 3 pjev., muz., trg., zan., čin., Soko, Prosvjeta, Gajret, Napredak. — **Zadr.:** zan., obrt., težačka. — 4 ⊕ — Tvornica cementa, 3 ✳, 10 ♁ — ☞ 5. — (Historijat vidi u III. sv. Almanaha.)

Priluka (P. T. Livno, 🚂 Sinj - 63 km): 200 ha, 10 nas., 500 dom., 4600 stan. — 3 ✙, ●, ∞, 10 ♁.

Šujica (P. T. Kupres, 🚂 Bugojno - 50 km): 7 nas., 460 dom., 3315 stan. — ✙, ●, ✶, ∞, 3 ♁.

---

10. SREZ LJUBUŠKI, ✉, ⁂, 🛏, 🚌.

❑ 773 km², 6 općina, 43 sela, 9025 domaćinstava, 49.000 stanovnika (po vjeri 95% rkt., 1% pravosl., 4% musl.).

Sr. načelnik: K. Kulišić.

Referenti: Dr. H. Mahić (san.), ing. A. Grim (polj.), D. Milendorfer (vojni), I. Baldo (vet.), M. Karan (šum.).

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔) i **Tehnički odjeljak:** Mostar. **Poreska** (⊠) i **Katast. uprava** i **Gl. odjeljak fin. kontrole** (🏛): Ljubuški.

Okružni sud (⍋): Mostar.

Sreski (⍋) i **Šerijatski** (△) **sud:** Ljubuški.

Crkve: 15 rkt. (✙), 1 pravosl. (✚), 7 džamija (☾).

Prosvjeta: 14 osn. škola (●), 10 nar. knj. i čit. (✶). — Školski nadzornik: Imotski.

7 **udruženja** i 5 **zadruga.**

Prirodno blago: ugalj, granit, boksit, vodopad »Kravice«.

Znamenitosti: Stari grad (kula) Hercega Stipana.

Sreska ispostava Posušje. — Starješina: S. Aganović. (Općine: Drinovci i Posušje).

Općine:

Drinovci, 🐟 (**P. T.** Vitina, 🚂 Čapljina - 47 km): ❑ 44 ha, 10 nas., 1896 dom., 11.981 stan. — 4 ✙, 4 ●, 3 ✶ — **Zadr.:** ⓞ, ∞.

Humac (P. T. Ljubuški, 🚂 Čapljina): ✙, ●, ✶.

LJUBUŠKI — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Čapljina - 18 km): ❑ 1737 ha, 2 nas., 1000 dom., 3600 stan. — △, ⍋, 🏛, katast. upr. — ✚, ✙, 4 ☾, 2 ●, ✶ — **Dr.:** 2 C. K., J. S., zan. udr., ⓞ — 2 ♁ — ☞ 13. VI.

Posušje, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Mostar - 52 km): ❑ 680 ha, 13 nas., 2632 dom., 14.000 stan. — 4 ☾, 2 ●, 4 ✶. — **Dr.:** 2 C. K., J. S., zan. udr., ⓞ. — 2 ♁ — ☞ 13. VI.

Vitina, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Čapljina - 24 km): 75.000 m², 10 nas., 1550 dom., 8900 stan. — 3 ✙, ☾, 4 ●, 3 ✶, ⓞ.

Zvirovići (P. T. 🚂 Čapljina - 7½ km): 7 nas. — ✙.

---

11. SREZ MAKARSKA, ✉, ⁂, 🛏, 🚗, 🚌.

❑ 537 km², 3 općine, 38 naselja, 5203 domaćinstva, 30.677 stanovnika (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: A. Hagendorfer.

Referenti: dr. V. Arneri, dr. M. Juraković (san.), S. Kulušić (veter.), ing. I. Oraš (šum.), A. Milić (polj.), H. Urđević (škol.).

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Split. **Poreske uprave** (⊠): Makarska i Vrgorac. **Katast. uprava, Gl. odjeljak fin. kontrole** (🏛) i **Carinarnica:** Makarska.

Okružni sud (⍋): Split. **Sreski sudovi** (⍋): Makarska i Vrgorac.

Prosvjeta: 1 gradanska (-●-) i 33 osn. škole (●), 14 nar. knj. i čit. (✱).
35 **udruženja** i **zadruga**, 5 **novč. zavoda** (⊕).
Industrija: 3 mlina (✳), 7 tvornica.
Izvoze se: sardine i platno.
Glavni sajam (☞): 10. VIII.
Znamenitosti: Spomenik pjesnika fra Andrije Kačića-Miošića, djelo kipara Ivana Rendića; stolna crkva sv. Marka i franjevački samostan; gradska biblioteka i franjevačka teologija s bogatim arhivom iz srednjega vijeka.
Morsko kupalište (≡): Makarska, Podgora i Brela.

Općine:

Gornje Primorje — Gradac, ✉, ⁂, 🔑, (🚂 Metković - 36 km): ❑ 1002 ha, 6 nas., 870 dom., 4285 stan. — 7 ✙, 7 ●, 2 ✱. — 5 **udr.** — **Zadr.:** uljarska, ∞, 2 ⊕. — **Ind.:** ulja i ribe. — ☞ 2. — Franjevački samostan u Zaostrogu. — ⊙→ Uveden je vodovod, radilo se na pošumljivanju mjesta, počelo se brusiti Vrgorsko jezero i graditi nove puteve.
Makarsko-primorska — **MAKARSKA** — ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🚌, 🔑 (🚂 Split - 60 km): ❑ 18.794 ha, 14 nas., 2161 dom., 14.200 stan. — △, ▲, ⍋, ⍈, ⊠, katast. upr., carin. — 3 ✙, -●-, 13 ●, 8 ✱. — **Dr.:** Sokol, J. S., trg. i obrtn., inv., C. K., učit., 4 ✱, lov., ⥽, glazb., Jug. bratska Sloga, učit., 2 Jug. Kola, viteško dr., ○, dobr. — **Zadr.:** nab. drž. služb., ⇜, 2 uljarske. 2 ⊕ — **Tvornice:** sardina, tjestenina, tkanina, ulja, sapuna, svijeća. — ✳ — ☞ 2. — 4 ■, 2 ⚒, 4 ♁, kino »Eden«. — ≡, Borova šuma. Oporavilište u Podgori. — 4 ⛱.
Znam.: Franjevačka bogoslovija i biblioteka, gradska biblioteka, Lurdsko svetište, Kačićev spomenik.
Vrgorac — ⊙, ✉, ⁂, 🔑 (🚂 Metković - 37 km): ❑ 24.792 ha, 18 nas., 2053 dom., 12.192 stan. ⊠, 8 ✙, -●-, 13 ●, 5 ✱. — **Dr.:** Sokol, J. M., C. K., Pučka prosvjeta. — ⊕ — Kopanje asfalta (⚒) — ■ — ☞ 29. VI.

---

12. SREZ METKOVIĆ, ✉, ⁂, 🔑, 🔑, 🚌.

❑ 384 km², 2 općine, 13 naselja, 2942 domaćinstva, 15.710 stanovnika (po vjeri 90% rkt., 10% pravosl.).
Sr. načelnik: N. Kvezić. **Zamjenik:** J. Polzer.
Referenti: Dr. A. Vidović (san.), J. Nardin (veter.), K. Gabrić (polj.), V. Jakulić (šk.), F. Barbarić (šum.).
Nadležnost: Okružni inspektorat (◔) i **Tehnički odjeljak:** Mostar. **Poreska uprava** (⊠), **Gl. odjeljak fin. kontrole** (⍈) i **Carinarnica:** Metković.
Okružni sud (⍋): Split. **Sreski sud** (⍋): Metković.
Crkve: 12 rkt. (✙), 2 pravosl. (✚).
Prosvjeta: 1 gradanska (-●-) i 23 osn. škole (●), 5 nar. knj. i čit. (✱).
19 **udruženja** i **zadruga**.
2 **novčana zavoda** (⊕).
Industrija: 5 mlinova (✳), 1 pilana (♂), tvornica tjestenine. — Rasadnik.

Općine:

Metković — ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🚂, 🔑, 🚌: 10 nas., 391 dom., 2384 stan. — △, ▲, ⍋, ⊠, ⍈, carinarnica, antimalarična stanica. — ✚, ✙, -●-, 7 ●, 2 ✱. — **Dr.:** Soko, muz., trg., lov., uč., 3 ✱, J. M., Napredak, tenis-klub. — **Zadr.:** ∞, ○, ⊕, ⊕. — **Ind.:** drva, tvorn. tjestenine, ✳. — 12 ⛱, 2 ■ — ☞ 20. VII. — **Znam.:** Rkt. crkva, gvozdeni most preko Neretve. — ⊙→ Provedena je kanalizacija. —
Opuzen — ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🔑 (🚂 Metković - 9 km): ❑ 250 km², 26 sela, 1727 dom., 11.150 stan. — -●-, 13 ●, 3 ✱ — **Dr.:** Soko, 4 ✱, glazb. — ⊕, ✳, 5 ⛱ — ☞ 3. VIII. — **Znam.:** Norinska kula i 1 mala tvrdava. Crkva opuzenska najstarija je u Dalmaciji. Ostaci staroga doba nalaze se u selu Vidu.

---

13. SREZ MOSTAR, ✉, ⁂, 🔑, 🚂, 🚌.

❑ 1923 km², 11 općina, 84 naselja, 13.891 domaćinstvo, 70.432 stanovnika (po vjeri 15% prav., 63% rkt., 22% musl.).
Sr. načelnik: P. Popović.
Referenti: dr. R. Mijušković (san.), L. Vučenović (poljopr.), I. Ibrišimović (veter.), P. Kozomara (škol.), M. Kelez (šum.).
Nadležnost: Okružni inspektorat (◔), **Tehnički odjeljak, Poreska** (⊠) i **Katast. uprava, Gl. odjeljak fin. kontrole** (⍈): Mostar.
Okružni (⍋) i **Sreski sud** (⍋): Mostar.
Crkve: 17 rkt. (✙), 5 pravosl. (✚), 42 džamije (☾).
Prosvjeta: gimnazija, učit. škola, 2 gradanske (-●-), 25 osn. škola (●) i 15 nar. knj. i čit. (✱).
38 **udruženja** i 22 **zadruge.**
7 **novčanih zavoda** (⊕).
Prirodno blago: kameni ugljen.
Industrija: 1 mlin (✳), 1 ciglana (△), 8 fabrika.
Glavni sajam (☞): 21. IX. u Bijelom Polju.
Izvozi se: duhan, sitni luk, grožđe.
Znamenitosti: Stari most preko Neretve u Mostaru, Mostarsko blato.

Općine:

Bijelo Polje — Potoci, 🐟 (**P. T.** Mostar, 🚂 Vojno): ❑ 17.958 ha, 8 nas., 523 dom., 4133 stan. ✙, ✚, ☾, 2 ●, ✱ — **Zadr.:** vodena, 3 ◯, ∞. — ➳ L. Dragić, nač. opć.; S. Šiniković, protojerej; D. Hodžić, imam; J. Esmirger, šk. upr.
Blagaj, 🐟 (**P. T.** 🚂 Mostar - 12 km): ❑ 24.046 ha, 14 nas., 1254 dom., 5572 stan. — ✚, ✙, 6 ☾, 3 ●, 3 ✱ — 2 ◯.
Donje Brotnjo — Čitluk, ✉ (**T.** Mostar, 🚂 Žitomislić - 10 km): 7 nas., 862 dom., 3541 stan. — 3 ✙, 3 ●, 3 ✱ — ∞, ⊕.
Drežnica, ✉: ❑ 34.959 ha, 4 nas., 425 dom., 2577 stan. — ✙, 2, ☾, ●, ✱ — 2 ◯.
Gornje Brotnjo — Čerin (P. Čitluk, **T.** 🚂 Mostar): ❑ 15.556 ha, 8 nas., 704 dom., 4768 stan. ✙, ● — ◯, ✳.
Kočerin, 🐟 (**P. T.** Široki Brijeg, 🚂 Mostar - 33 km): 5 nas., 730 dom., 5412 stan. — ✙, 2 ●.
MOSTAR — ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🚌, 🚂: ❑ 16 km, 2916 kuća, 4631 dom., 18.038 stan.

(Oznake i kratice vidi na str. 86.)

Kratak historijat. U doba **rimske imperije** postojala je po svoj prilici u današnjem starom gradu rimska kolonija. Na to upućuju i tragovi rimske ceste, koja je vodila od Narone (kod Gabele), i kojoj se tragovi nalaze na porimskoj previji. Seoba naroda je zamela trag rimskom djelovanju. Istom u X. vijeku, pošto su se stalożile prilike nakon useljenja Slavena, javlja se oblast Zahumlje. Glavni grad te oblasti Blagaj nalazio se podalje od brda Huma, po kojemu se ova oblast prozvala.

Na obronku Huma nalaze se ruševine jedne stare gradine, koje po svojoj arhitektonskoj karakteristici spadaju u isto doba, u kojem je sagradena na lijevoj strani mosta kula zvana »Tara«.

Dubrovčani Mavro Orbini i Lukari pišu u početku XVII. vijeka (1601. i 1605. god.), da je grad sazidao 1440. god. Radivoj Gost, plemić i vazal Stevana Kosače. Sigurno je samo to, da se ime grada spominje u poveljama prvi put 1499. god., a most na Neretvi sa dvije kule još 1452. Ubrzo postade Mostar glavni grad Hercegovine. Turci su ga brzo izgradili, proširili na istočnoj strani most, opkolili zidom i učvrstili ulaze kulama. U gradu je podignuto više džamija sa medresama, u kojima su osnovane i manje biblioteke.

Gradska opštinska uprava.

Gradski načelnik: Fejić Ibrahim.

Grad. podnačelnici: I. Krulj Ljubomir; II. Dr. Tambić Vlatko.

Vijećnici: A. Bakamović, B. Bijedić, I. Čelebić, M. Đikić, Dr. O. Hadrović, M. Hadžiomerović, D. Koen, S. Krpo, Č. Milić, M. Milušić, P. Musa, Dr. B. Nikolić, L. Peško, S. Popovac, S. Semiz, I. Slipićević, J. Vujinović, I. Zelenika.

Gradske ustanove: administrativno odjeljenje, finansijski otsjek, gradska blagajna, uprava gradskih dača, gradski fizikat, veterinarski ured, tržno povjerenstvo, vojno odjeljenje i socijalna skrb, gradevinsko-tehnički otsjek, uprava gradske elektrane, vrtlarstvo, gradski ekonomat, klaonica.

Drž. nadleštva: okr. inspektorat (◔), sresko načelstvo (△), direkcija šuma, komanda jadranske divizijske oblasti, drž. odvjetništvo, ured za mjere i punciranje, direkcija drž. rudnika, tehn. odjeljak, meteorološka stanica.

Finansijske ustanove: finansijska direkcija, poreska uprava (⊠), katastarska uprava, gl. odjeljak fin. kontrole (🏛).

Zdravstvene i socijalne ustanove: Dom nar. zdravlja, bolnica (🛏), ambulanta, sirotište ss. sv. Franje (✣), mjesna drž. zaštita djece i mladeži, okružni ured za osig. radnika, ekspozitura javne burze rada.

Sudbene ustanove: okružni sud (⚖), sreski sud (⚖).

Crkvene ustanove: prav. eparhija, rkt. biskupija, muftiluk.

Crkve: 2 prav. (✚), 1 rkt. (✠), 33 džamije (☾), 1 izrael. (✡).

Škole: gimn., učit., trg., zan., žen. stručna, 2 građanske (✣), 6 osnovnih (🎓). — 7 nar. knjižnica (✱).

Važnija društva i udruženja: »Prosvjeta«, »Gajret«, »Napredak«, Sokolska župa Alekse Šantića, Soko, 2 društva trezvenosti, 2 pjevačka, Kolo Srp. Sestara, Musl. žen. zadr., Musl. Jug. klub, Savez dobr., Udr. rez. ofic., invalid., trgov., zanatl., četničko, 6 sp. kluba, ★, Češka beseda, Hrv. klub, Franc.-jug. klub, Esperanto, Učit., Omladinsko, »Bor«, dr. za pošumljivanje krša, Potporno dr. rudar. radnika, Dr. sveštenika »Uzajamnost«, C. K., Čin., Udr. rud. i talion. nameštenika, Ferijalni savez, Lov. dr., J. S., 3 pjev., Org. maloobrtn., ⇄.

Privreda: 6 novčanih zavoda (⊕). Tvornice: platna, sapuna, cigle, metalne i srebrne robe, kreča, duhana, namještaja, drž. ugljenokop (⚒).

Proizvodi se: vino, rakija, voće, povrće, sirova koža.

3 hotela (■): Neretva, Bristol i Wilson; 3 konc. sale, kino »Central«. — 7 auto-garaža. Moderno uređena banja (🛁).

Mostarsko Blato — Kruševo (**P. T.** 🚂 - Mostar): 6 nas., 750 dom., 4511 stan. — 3 ✠, 2 🎓.

Mostar — selo — Cim (**P. T.** 🚂 Mostar - 2 km): 16 nas., 2000 dom., 8985 stan. — 🎓 — **Zadr.:** vodena, ◯, ∞ — 5 ⚖.

Široki Brijeg, ✉, 🚂, 🛏 (🚂 Mostar - 23 km): 10 nas., 1500 dom., 9265 stan. — Zdravstvena stanica. — 3 ✠, 3 🎓, 3 ✶ — Udr. sadilaca duhana. — 2 ∞.

Žitomislići, 🚂, 🚂 (**P. T.** Mostar): 7 nas., 512 dom., 3630 stan. — ✚, ✠, ☾, 🎓 — **Zadr.:** 3 ◯, ∞.

---

14. SREZ PREKO, ✉, 🚂, 🛏, ⚓.

❑ 448 km², 5 općina, 40 naselja, 3912 domaćinstava, 25.921 stanovnik (po vjeri 100% rkt.).

Sr. načelnik: Dr. A. Rajević.

Referenti: dr. M. Strmić (san.), S. Arko (veter.), ing. V. Perović (polj.), J. Peterin (šum.), N. Vuković (škol.).

Nadležnost: Poreska (⊠) i **Katast. uprava, Gl. odjeljak fin. kontrole** (🏛) i **Carinarnica:** Preko.

Okružni sud (⚖): Šibenik. **Sreski sud** (⚖): Preko.

Crkve: 17 rkt. (✠).

Prosvjeta: gimnazija, 27 osn. škola (🎓), 9 nar. knj. i čit. (✱).

7 **udruženja** i 18 **zadruga.**

4 **novčana zavoda** (⊕).

Industrija: 5 mlinova (✳), 1 pilana (♂), 1 tvornica.

Izvozi se: riba, papuče, ulje, vino, povrće.

Znamenitosti: Kaštel sv. Mihovila na ostrvu Ugljanu. Samostan sv. Pavla na otočiću Galevcu kod Preka.

Općine:

Božava, ✉, ⚓ (T. Molat): ❑ 7762 ha, 11 nas., 396 dom., 3150 stan. — 13 ✠, 6 🎓 — ⇄ — ribarske zadruge, 6 mlinova za masline. — ⊙ 2 cisterne za pitku vodu.

Iž Veliki, ✉, 🚂, 3 ⚓: ❑ 2117 ha, 7 nas., 556 dom., 3676 stan. — 4 ✠, 4 🎓, ✶ — **Dr.:** C. K., tamb., uljarska zadr. — ✳.

Preko, ✉, ⁂, ☞ (🚂 Šibenik - 50 km): ❑ 5189 ha, 8 nas., 1276 dom., 12.178 stan. — △, ▲, ⚠, ⊠, 🖻, katast. upr., carinarn. — 8 ✙, 9 ●, 3 ✶ — **Dr.:** Soko, J. M., J. S., Č. K., Napredak, dobr. — **Zadr.:** 3 uljarske, Samopomoć, ribarska. — 4 ⊕, 3 ✳, 2 ✕.

Sali — ⊙, ✉, ⁂, ☞ (🚂 Šibenik): ❑ 13.505 ha, 4 nas., 236 dom., 2643 stan. — 5 ✙, 4 ●, ✶. Uljarska zadruga. Boksitna ruda. Tvornica sardina. — Starinske crkve u Salima i Zaglavi.

Silba — ⊙, ✉, ⁂, ☞ (🚂 Sušak - 110 km): ❑ 9124 ha, 10 nas., 1175 dom., 4255 stan. — 17 ✙, 5 ●, 4 ✶. — **Dr.:** J. M., J. S. — **Zadr.:** 4 ◯, rib., mljek.

---

15. SREZ PROZOR, ✉, ⁂, 🛏.

❑ 613 km², 3 općine, 52 naselja, 2265 domaćinstava, 12.800 stanovnika (po vjeri 61% rkt., 0,3% pravosl., 29,5% musl.).

Sr. načelnik: A. Pešić.

Referenti: Dr. L. Šimović (san.), K. Viden (veter.), M. Muša (agr.), ing. S. Nikolajevski (šum.).

Nadležnost: Okružni inspektorat (◔): Mostar. **Tehnički odjeljak, Poreska** (⊠) **i Katast. uprava:** Konjic. — **Škol. nadzornik:** Mostar.

Okružni sud (⚖): Travnik. **Sreski sud** (⚠) **i Šerijatski sud** (△): Prozor.

Crkve: 5 rkt. (✙), 10 džamija (☾).

Prosvjeta: 4 osn. škole (●), 3 nar. čit. (✶). 10 **udruženja** i 2 **zadruge.**

Izvozi se: stoka, voće i sitni luk.

Znamenitosti: Ruševine grada iz doba bosan. kraljeva. Rimska ćuprija preko Rame.

Općine:

Donja Ramska — Gračac (**P. T.** 🚂 Prozor - 8 km): ❑ 20.051 ha, 15 nas., 514 dom., 3156 stan. — 2 ✙, 4 ☾, ∞.

Gornjo Ramska — Šćit (**P. T.** Prozor, 🚂 Rama - 34 km): ❑ 17.560 ha, 17 nas., 1026 dom., 4642 stan. — ✙, 2 ☾, 2 ● — ∞.

PROZOR - ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚌 (🚂 Rama - 25 km): ❑ 2611 ha, 1 nas., 260 dom., 1107 stan. — △, ⊠, ⚠, katast. upr., tehn. odjeljak. — 2 ✙, 5 ☾, 2 ●, mekteb. — **Udr.:** zan., inv., nab. zadr., čin. klub, musl. oml. dr., Hrv. Radiša, lov., Soko, Č. K., Napredak. — Tkanje ćilima. — ■, 20 ♂ — ☞ na Duhove, 23. IV. i 29. IX.

---

16. SREZ SINJ, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, ☞, 🚌.

❑ 1234 km², 3 općine, 75 naselja, 10.412 dom., 59.690 stanovnika (po vjeri 78% rkt., 22% prav.).

Sr. načelnik: L. Pivac. **Zamjenik:** K. Žuro.

Referenti: dr. V. Arneri (san.), V. Katalinić (veter.), ing. K. Samac (polj.), J. Savo (škol.), Š. Bradić (tajnik), D. Waniek (šum.).

Nadležnost: Tehn. odjeljak, Poreska (⊠) **Katast. uprava i Gl. odjeljak fin. kontrole** (🖻): Sinj.

Okružni sudovi (⚖): (I.) Split, (II.) Šibenik.

Sreski sudovi (⚠): Sinj i Vrlika.

Crkve: 27 rkt. (✙), 7 pravosl. (✚).

Prosvjeta: 2 gimnazije, 31 osn. škola (●), 4 nar. knj. i čit. (✶).

10 **udruženja** i 11 **zadruga.**

2 **novčana zavoda** (⊕).

Prirodno blago: kameni ugalj, sadra, boksit i mramor.

Industrija: 3 mlina (✳), 1 pilana (♂).

Izvozi se: stoka.

Gl. sajmovi (☞): 2. VIII., 29. IX., 4. X.

Znamenitosti: Rimske iskopine na Čitluku i Gardunu; iz doba hrv. kraljeva, kod vrela Cetine; viteška igra »Alka« iz g. 1715.; manastir u Dragoviću i samostan u Sinju.

Općine:

SINJ — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: ❑ 57.993 ha, 38 nas., 5432 dom., 32.769 stan. — △, Inspektorat šuma, ⚠, ⊠, 🖻, katast. upr., tehn. odjeljak. — (⚖ I.), ✙ — **Šk.:** 2 gimnazije, ☾, 16 ●, ⊹, 3 ✶ — **Dr.:** J. S., R. O., lov., ✱, Soko, Kolo jahača, viteško, alkarsko dr., Charitas, ⇄, ➶ — 5 mljek. zadruga. — Rudnici ugljena i sadre. — 3 ✳, ♂ — Kino. — ☞ 2.

Trilj, ✉, ⁂ (🚂 Sinj - 13 km): ❑ 26.516 ha, 25 nas., 2661 dom., 12.464 stan. — (⚖ I.), 8 ●, 3 zadr. — ☞ 2.

Vrlika ⊙, ✉, ⁂ (🚂 Knin - 30 km): 29.525 ha, 12 nas., 2319 dom., 14.457 stan. — Zdravstv. stanica. — (⚖ II.), ✙, ✚, 7 ●, ✶. — **Dr.:** »Sloga«, Jug. čit. — **Zadr.:** 3 ◯, 2 ⊕ — ♨ — Ljekovita voda, slapovi, špilje, ruševine. — ■ — ☞ 2.

---

17. SREZ SPLIT, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, ☞, 🚌.

❑ 1584 km², 11 općina, 116 naselja, 14.427 dom., 89.009 stan.

Sr. načelnik: E. Stipanović. **Zam.:** M. Kostić.

Referenti: dr. S. Petković i dr. Č. Kalibić (san.), P. Pavičić (vet.), M. Juretić (vojni), S. Puhiera i B. Šarinić (šk.), R. Viličić (agr.), ing. I. Plančić (tehn.), I. Draščić (šum.), M. Britvić, A. Perković, J. Petrinović (konceptni).

Nadležnost: Tehn. odjeljak: Split. **Poreske** (⊠) **i Katast. uprave:** Omiš, Split i Trogir. **Gl. odjeljci fin. kontrole** (🖻): Split i Trogir. **Carinarnica:** Split.

Okružni sud (⚖): Split. **Sreski sudovi** (⚠): Omiš (O.), Split (S.), Trogir (T.).

Crkve: 14 rkt. (✙).

Prosvjeta: 4 gimnazije, 2 gradanske (●) i 70 osn. škola (●), 20 nar. knj. i čit. (✶).

37 **udruženja** i 6 **zadruga**, 21 **novč. zavod** (⊕).

Industrija: 4 mlina (✳), 1 ciglana (△), 12 tvornica.

Znamenitosti: Ostaci starih kaštela (dvoraca).

Morska kupališta (≡): Kaštelanska rivijera, Omiš, Split, Šibenik, Trogir.

Općine:

Kaštel Lukšić, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, ☞: ❑ 1595 ha, 2 nas., 500 dom., 2228 stan. — (⚠ S.), 2 ✙, 2 ●, 4 ✶. — **Dr.:** Soko, glazb., dobr., tamb., dilet. — 2 ⊕, ≡, 2 ■, pension.

(Oznake i kratice vidi na str. 86.)

Kaštel Novi, (**P. T.** Kaštel Lukšić, K. Stari - 2 km): ☐ 478 ha, 3 nas., 605 dom., 4053 stan. (T.), 3, 2 — **Dr.:** Soko, 4 glazb. dr., tamb., šp. klub. — 3 — mlinovi za brašno i ulje. — 7, — 2. — Uređena obala, putevi, kupalište.

Kaštel Sućurac, : ☐ 1251 ha, 1 nas., 360 dom., 2800 stan. — (S.), 2, 2 — Zdravstv. stanica. — **Dr.:** Soko, 2 šp. dr. — Tvornica cementa. — 2. — Uređeni su vodovod i elektrifikacija.

Klis, : ☐ 1100 ha, 4 nas., 979 dom., 6130 stan. — (S.), 3, 3. **Dr.:** Soko, glazb. — 2, — Tvornica cementa.

Krajiška — Šestanovac, (Split - 56 km): ☐ 13.946 ha, 10 nas., 1389 dom., 8576 stan. — (O.), 6, 9 — **Dr.:** Soko. —, — Elektr. centrala. — 2. — Vodopad Gubavica. — Uređeni su putevi.

Lećevica, (K. Stari - 22 km): ☐ 220 ha, 15 nas., 1303 dom., 8428 stan. — (T.), 3. — Zdravstv. stanica, zdravstveni dom., 2. Crni mramor u selu Čvrljevu. — Izgrađene su javne vodene cisterne.

Muć, (Sinj - 16 km): ☐ 44.784 jutara, 22 nas., 2049 dom., 11.613 stan. — (S.), Zdravstv. stanica, 3 — 3, —, — Mramorne naslage. — 20. VII.

Omiš — , (Split - 25 km): ☐ 3629 ha, 7 nas., 1004 dom., 5140 stan. —, katast. upr., , 7, . — **Dr.:** Napredak, 2 šp., Ind. zajednica, — 2 **Ind.:** cementa, metala, konopa, mreža, četaka, tjestenine, ulja: tkaonica. — Kino, 2 — 2. — (za grudobolne i nervno slabe). Iznad Omiša — ruševine »Mirabella« i »Starigrada«, zaklonište obitelji Šubić.

Poljica — Priko (**P. T.** Omiš): ☐ 23.338 ha, 22 nas., 2168 dom., 14.445 stan. — (O.), 21, 5 — **Dr.:** Sokol, glazb. klub, — 5, tvornica karbida i cianamida u Dugom Ratu.

Šolta — Grohote, (Rogač - 2 km): 8 nas., 707 dom., 3296 stan. — (S.), 5, 2 — **Dr.:**, J. M., Soko, Tež. sloga, glazb. zbor. — — 2.

Trogir — , : ☐ 464 km², 22 nas., 3363 dom., 22.300 stan. —, katast. upr., Higijenski zavod. —, 9, zan. šk., — **Udr.:** Dr. za čuvanje starina, J. S., Oml., J. M., — — Kamenolomi i uljarne. — 3 — 5. — 2 — **Znam.:** loda sa tornjem iz g. 1308.; kapela sv. Ivana iz XV. vijeka; biblioteka i Garagnin-Fanfogna. Između Trogira i Kaštela bio je nekoć kraljevski Bihać, Otok Čiovo poznat iz rimskog doba.

---

18. SREZ ŠIBENIK,

☐ 953 km². 5 općina, 105 naselja, 10.693 domaćinstva, 58.799 stanov. (po vjeri 98% rkt., 2% pravosl.).

Sr. načelnik: A. Stalio. **Zamjenik:** B. Kukulić.

Referenti: Dr. D. Montana (san.), T. Subotić (veter.), V. Anzulović (polj.), ing. K. Mozetić (šum.), A. Vodanović (tajnik), M. Priva (škol.).

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Knin. **Poreske uprave** (): Skradin i Šibenik. **Katast. uprava, Gl. odjeljak fin. kontrole** (), **Carinarnica:** Šibenik.

Okružni sud (): Šibenik.

Sreski sudovi (): Skradin, Tijesno i Šibenik.

Crkve: 96 rkt. (), 6 pravosl. ().

Prosvjeta: gimnazija, 2 učiteljske, 1 građanska (-) i 40 osn. škola (), 15 nar. knj. i čit (). 14 **zadruga** i 39 **društava.**

Prirodno blago: borove i jelove šume, boksit, vodna snaga rijeke Krke.

6 **novčanih zavoda** ().

Industrija: 11 mlinova (), 2 pilane (), 9 tvornica. — 2 rasadnika.

Izvozi se: vino, ulje, buhač, višnje, suhe smokve, ribe, cianamid i karbid.

Gl. sajam (): u Šibeniku.

Znamenitosti: katedrala sv. Jakova, starinski grbovi, tvrđava sv. Nikole.

Općine:

Skradin — , — , (Šibenik - 19 km): ☐ 22.469 ha, 33 nas., 2100 dom., 11.600 stan. — , , , , 7, 2 — Zdravstv. stanica. — , , 2 — Rudnici ugljena. , 3 — 3. — **Znam.:** Manastir Visovac, ostrvo na Krci i selo Bribir bivše sijelo bribirskih knezova Šubića, gdje je bila udata Jelena, sestra cara Dušana Silnoga.

ŠIBENIK — , , , , , , : 44.851 ha, 60 nas., 5012 dom., 30.000 stan. (grad: ☐ 2132 ha, 1620 kuća, 16.000 stan.).

Kratki historijat. Grad su osnovali bribirski knezovi Šubići u X. vijeku. Budući da je smetao trgovini mletačke republike, ona ga je g. 1166. porušila. Šibenik je opet narastao, kad su u nj prebjegli Biogradani, kojima su cvatući grad g. 1126. porušili Mlečani opet zbog trgovačkih razloga. God. 1168. Šibenik je dobio autonomiju. Imao je do g. 1412. razne gospodare, kad ga zauzeše Mlečani, pod kojima je ostao do 1797. Od 1813. pao je pod Austriju i bio je pod njom do njezina sloma 1918. Zatim je došla okupacija Talijana, koji ga po Rapalskom ugovoru predadoše našoj državi.

Uprava grada: dr. V. Smolčić, načelnik; dr. I. Despot, tajnik.

Državna nadleštva i ustanove: Sresko načelstvo (), Lučka kapetanija (), Poreska uprava (), Gl. odjeljak fin. kontrole (), Katast. upr., Carin., Monop. ured, Pretstojništvo grad. policije (), Okružni sud (). Bolnica (), Šk. poliklinika, Antimalar. stan., Seismološka stanica.

Vice-konzulati: belgijski i talijanski.

Crkvene ustanova: Rkt. biskupija i Srp.-prav. eparhija.

Škole: gimn., 2 učit., građ. (-), obrtna (), 14 osnovnih (). — 4 nar. čitaonice ().

Društva: 3 prosj. (), 4 muzička, 2 ženska, »Zora«, Jug. Matica, učit., inval., Jadr. Straža, hrv. klub, lovačko, 2 sportska, vatrogasno (), Šibensko-zadarska sokolska župa, Soko, , , udr. čin., trg. i obrtn.

Zadruge: težačka, kafanarska, nabavljačka; zemljoradnička, građevna, obrtna. Udruženje ind., obrtnika i trgovaca, žen. zadr.

Opć. ustanove: klaonica, ribarnica, uboški dom.

Privreda: 5 novčanih zavoda (⊕). Tvornice: karbida, cianamida, tjestenine, sukna, leda, soda-vode, svijeća, sapuna, likera. — Elektr. centrala. Mlinovi za žito i buhač. Brodogradilište. 4 veletrgovine (⚖). Gl. sajam (☞): 25. VII.

Morsko kupalište (☰), 4 hotela (■), 5 restauracija (✕), 4 kavane (♉), 3 autogaraže. 2 kina: »Tesla« i »Balkan».

Znamenitosti. Šibenik ima najljepšu katedralu u pokrajini; stil gotski i renesanski od 1431. do 1536., sva je od kamena i krov i kula; stepenice crkve sv. Ivana, afreski Nove Crkve, zvonik pravoslavne crkve. Samostan sv. Franje, Lovre i Dominika obiluju umjetninama i rukopisima. Loža (loggia) je krasna (renesanska radnja 1534.—42.). Nad Šibenikom straže tri povijesne utvrde, a jedna na moru pred ulazom u luku. — U ukusnom šibenskom perivoju diže se Tommaseov spomenik. Lijepe su šetnje kroz borik, na tvrdave i na brda (Kamenar), odakle je krasan pogled na kopno i more.

➤➤ Pok. Nikola Tomaseo i Nikodim Milaš.

Tijesno — ⊙, ✉, ⛐, ⛽ (🚂 Šibenik - 48 km): ☐ 119 ha, 6 nas., 1750 dom., 8325 stan. — ⚠, ✙, 10 ●, 5 ✶ — **Dr.:** Soko, glazb., ✱ — **Zadr.:** gospod., uljarska, ribarska. — ☞ 2.

Vodice, ✉, ⛐, ⛽ (🚂 Šibenik - 14 km): ☐ 4000 ha, 1 nas., 680 dom., 2771 stan. — ✙, 2 ●, ✶ — **Dr.:** J. M., C. K., muz., ⚞. — Soko. — **Zadr.:** 2 ◯. — ☞ 16. VII.

Zlarin — ⊙, ✉, ⛐, ⛽ (🚂 Šibenik - 5 km): ☐ 47.300 km², 5 nas., 1250 dom., 6103 stan. — ✙, 6 ●, ✶. — 2 ✶, ⚞, ⚓. — ⚖.

---

19. SREZ TOMISLAV-GRAD (DUVANJSKI), ✉, ⛐, ⊶, 🚌.

☐ 946 km², 5 općina, 104 naselja, 3860 domaćinstava, 24.647 stanovnika (po vjeri 80% rkt., 12% pravosl., 8% muslim.).

Sr. načelnik: L. Matković.

Referenti: dr. J. Panajotović (san.), dr. I. Vuličević (veter.), V. Zdrališek (poljopr.), J. Subotić (šum.).

Nadležnost: Tehnički odjeljak: Sinj. **Poreska** (☒) i **Katast. uprava:** Tomislav-grad.

Okružni sud (⚖): Travnik. **Sreski sud** (⚠): Tomislav grad. — **Šerijatski sud** (△): Livno.

Crkve: 9 rkt. (✙), 2 prav. (✚), 4 džamije (☾).

Prosvjeta: 9 osn. škola (●). — Šk. nadzornik: Livno.

1 **udruženje** i 5 **zadruga.**

Prirodno blago: ugljen i boksit.

Izvoze se: stoka i stočarski proizvodi.

Glavni sajmovi (☞): 19. VI., 14. IX., 12. X.

Znam.: Tlo na kome se je krunisao prvi hrvatski kralj Tomislav.

Općine:

Brišnik (P. T. Tomislav-grad, 🚂 Bugojno - 77 km): ☐ 24.939 ha, 30 nas., 1057 dom., 6145 stan. — 3 ✙, 2 ☾.

Grabovica — Bukova Gora (P. T. Tomislav-grad, 🚂 Split): 20 nas., 837 dom., 6090 stan. — 4 ✙, ●.

Oplećani (P. T. Tomislav-grad, 🚂 Bugojno): ☐ 29.646 ha, 11 nas., 579 dom., 4121 stan. — ✚, ●, ✶.

TOMISLAV-GRAD — ⊙, ✉, ⛐, ⊶ (🚂 Bugojno - 66 km): 1 nas., 335 dom., 1900 stan. ⚠, ☒, katast. upr., ⚠ — 2 ●, 4 ✶ — **Dr.:** Sokol, Gajret, Prosvjeta, Napredak, pjev. — Rudnici kamenog ugljena. — ☞ 3.

Vir (P. T. Tomislav-grad, 🚂 Mostar - 68 km): ☐ 14.277 ha, 42 nas., 952 dom., 6391 stan. — 2 ✙, 3 ●.

---

20. SREZ TRAVNIK, ✉, ⛐, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 809 km², 7 opć., 190 nas., 6621 domova, 45.224 stanovnika. (po vjeri: 40% rkt., 20% prav., 40% musl.).

Sreski načelnik: M. Dunderović. **Zamjenik:** V. Gašić.

Referenti: Dr. S. Sielski (san.), I. Krupić (veter.), M. Kondić (šk.), S. Turudija (grad.), F. Šmid (poljopr.), J. Atias (šum.).

Nadležnost: Okružni inspektorati (◔): Jajce i Mostar. **Tehnički odjeljak, Poreska** (☒) i **Katast. uprava, Gl. odjeljak fin. kontrole** (🏛), **Carinarnica, Bolnica** (🛏) i **Dom. nar. zdravlja: Okružni** (⚖) i **Sreski sud** (⚠): Travnik.

Crkve: 11 rkt. (✙), 2 prav. (✚), 25 džamija (☾), 1 sinagoga (✡).

Prosvjeta: gimnazija, 2 gradanske (◖) i 12 osn. škola (●), 3 nar. knj. i čit. (✶).

34 **udruženja** i 8 **zadruga.**

Prirodno blago: šume u Turbetu.

Industrija: 8 pilana (♂), 1 mlin (✳), 1 ciglana (△), 2 tvornice.

Izvozi se: drvo, sir.

Glavni sajam (☞) 6. V.

Općine:

Bila — Han-Bila (P. T. Travnik, 🚂 Dolac): ☐ 16.731 ha, 40 nas., 1180 dom., 7319 stan. — 2 ✙, 5 ☾, ●. — **Zadr.:** ∞, 2 ◯.

Bučići — Mojkovići (P. T. Travnik, 🚂 Dolac - 8 km): ☐ 5958 ha, 20 nas., 731 dom., 4653 stan. — ✙, 2 ●. — **Zadr.:** ∞, ◯. — **Ind.:** tvornica šibica, 2 ♂.

Opara — Kasapovići (P. T. Travnik, 🚂 Dolac n/l. - 10 km): ☐ 13.655 ha, 38 nas., 592 dom., 5043 stan. — ✙, 3 ☾. — ∞.

TRAVNIK — ⊙, ✉, ⛐, ⊶, 🚂: ☐ 3 km² (sa predgrađem: Docem, Vakufom i Ilovačom), 70 ul., 1700 kuća, 6.900 stanovnika.

Kratak historijat. Travnik postoji od rimskog doba, jer su već Rimljani na mjestu današnjeg grada imali svoje rudarsko naselje, te su u brdu Vilenici, više sadanje varoši, kopali zlatnu rudu. — Za vrijeme bosanskih kraljeva Travnik je igrao vidnu ulogu i bio je sjedište knezova i bosanske vlastele. — Za osmanlijske provale u Bosnu bilo je u Travniku sjedište turskih vezira i paša, koji su odavde upravljali cijelom osvojenom Bosnom i Hercegovinom. Ta centralna uprava ostade

(Oznake i kratice vidi na str. 86.)

u Travniku skoro 400 godina, i to do g. 1851., kad je Omer-paša Latas, poturčeni Ličanin, premjestio sjedište vezira i paša iz Travnika u Sarajevo. — Za vrijeme ustanaka bosanskih begova i spahija protiv sultana Travnik je bio mjesto i sjedište organizovanja i poticanja na otpor. Na vijeću u Travniku begovi i spahije ne prihvatiše sultanovu poruku, nego dignu ustanak protiv sultana. — Taj ustanak sultan teškom mukom uguši tek 1832. godine, a pohvatane begove i spahije, njih 13, dade Abduralıman-paša u travničkoj tvrdi podaviti gajtanom. — Godine 1895. za vrijeme austro-ugarske vladavine, u pokretu Srba i Muslimana protiv austrijske uprave, bio je Travnik sjedište vođa i organizatora.

Drž. ustanove: sresko načelstvo (△), poreska uprava (⊠), gl. odjeljak fin. kontrole ⊏, katast. uprava.

Dom nar. zdravlja, Bolnica (🛏), Okružni ured za osig. radnika.

Okružni (△) i **sreski** (△) **sud.**

Crkvene ustanove: muftiluk, izrael. opština (✡).

Škole: Isusovačka gimnazija, 2 grad. (-●-), trg., 4 osnovne (●).

Društva: »Napredak«, »Prosvjeta«, »Gajret«, Kolo srp. sestara, Soko, 2 pjevačka, 3 dobrotv., lovačko, vatrogasno (🏃), 4 nogomet. kluba, Grad. klub, Hrv. dom, C. K., Musl. dr. »Trezvenost« i »Nar. uzdanica«, Udr. svenčilištaraca, Savez drvodjeljskih zadruga, R. O., radn., ⚒.

Obrt: izrada kože po starom načinu i izrada opanaka. — Proizvod sira. — 3 hotela (■). — Glavnih sajmova (📅): 2.

Znamenitosti: Ostaci starih zlatnih rudnika iz rimskog doba na Vilenici. — Rimske i bogumilske grobnice na Turbetu. Stari Kastel. — Pašinske i vezirske grobnice iz turske vladavine. — Vezirski dvorovi.

Vitez — Han-Kumpanija, ✉, 📞, 📠: 36 nas., 1187 dom., 6688 stan. — 2 ✙, 4 ☾, 2 ●, ✶. — **Zadr.:** ∞, ⓒ. — **Ind.:** tvornica za impregniranje pragova, ♂.

Vlahovići — Turbe, ✉, 📞, 📠; ❑ 14.112 ha, 40 nas., 996 dom., 6110 stan. — 2 ✙, 3 ☾, 3 ●, ✶ — **Udr.:** Radn., Savez drvodjelaca, C. K., 🏃 — **Zadr.:** ⓒ, ∞ — ♂, ✳.

Važnija mjesta Primorske banovine.

1. GRADOVI — ⊙ (KAO OPŠTINE).

	Broj naselja	Stanovnika g. 1921.	g. 1929.
Split ◣	⊡	31.549	33.800
Šibenik	60	29.579	30.000
Trogir (△ Split)	22	18.606	22.300
Mostar ◔	1	18.176	18.038
Makarska	14	11.344	14.200
Nin (△ Biograd n/m.)	17	8.668	13.773
Skradin (△ Šibenik)	33	11.600	11.000
Gor. Vakuf (△ Bugojno)	30	1.444	8.000
Travnik	1	6.334	6.900
Bugojno	18	2.021	5.687
Omiš (△ Split)	7	4.419	5.140
Livno	1	4.822	4.400
Starigrad (△ Hvar)	4	3.764	3.673
Ljubuški	2	2.655	3.600
Hvar	5	3.568	3.200
Konjic	1	2.310	2.277
Tomislav-grad	1	1.552	1.900
Prozor	1	1.122	1.107

Svega u Primorskoj banovini god. 1929. bilo je 18 gradova sa 189.595 stanovnika.

2. TRGOVIŠTA (varošice — ⊙):

Benkovac (65* — 14.463); **Biograd n/m.** (19 — 12.709); Bol (△ Brački) (1 — 2.181); Drniš (△ Knin) (48 — 28.000); **Imotski** (44 — 46.759); Jelsa (△ Hvar) (15 — 3.657); Kistanje (△ Benkovac) (87 — 12.837); **Knin** (23 — 29.000); Komiža (△ Hvar) (13 — 4.500); **Metković** (10 — 2.384); Milna (△ Brački) (6 — 3.300); Nerežišće (△ Brački) (7 — 2.181); Novi Grad (△ Benkovac) (12 — 10.074); Obrovac (△ Benkovac) (174 — 12.025); Opuzen (△ Metković) (26 — 11.150); Postire (△ Brački) (2 — 2.133); Pučišće (△ Brački) (3 — 3.072); Sali (△ Preko) (8 — 2.643); Selca (△ Brački) (11 — 4.120); Silba (△ Preko) (10 — 4.255); **Sinj** (38 — 32.769); **Supetar** (4 — 2.639); Sutivan (△ Brački) (2 — 1.700); Tijesno (△ Šibenik) (6 — 8.325); Vis (△ Hvar) (10 — 5.235); Vrboska (△ Hvar) (5 — 3.184); Vrgorac (△ Makarska) (18 — 12.192); Vrlika (△ Sinj) (12 — 14.457); Zlarin (△ Šibenik) (5 — 6.103).

Svega u Primorskoj banovini god. 1929. bilo je 29 varošica sa 307.132 stanovnika.

* Prva brojka označuje broj naselja u sastavu odnosne općine. — Druga brojka ukupan broj stanovnika u općini prema stanju 1930. god.

V. Дринска бановина.

I. Географски преглед.

ПОЛОЖАЈ.

Бановина Дринска обухвата углавном централни део наше Краљевине са површином 29.577 км², или 11.9% државног територија.

По томе свом централном положају и по грушисању самог територија Дринска бановина претставља најизразитије идеју унитарног Југословенства, јер спаја делове бивших покрајина — Босне, Срема и с.-з. Србије и тиме заувек брише границе, којих значај припада историји.

Од бивших области Дринска бановина обухвата области:

1. **Подринску** и 2. **Ваљевску** у целости, 3. **Сарајевску област** (без среза Фочанског и делова среза Фојничког), 4. већи део **Тузланске области** (осим делова срезова Градачац, Грачаница и Маглај), 5. западни део **Сремске области** (срезове Вуковар, Виниковци, Жупања, Шид и Срем. Митровица), 6. северни део **Ужичке области** (срезове Ариљски, Златиборски, Пожешки, Рачански, Ужички и Црногорски, 7. од **Шумадијске области** срез Љубићски, 8. од **Рашке области** срезове Драгачевски и Трнавски, и 9. од **Травничке области** срезове Жепче и Зеница.

Према томе су у Дринској бановини 2 целе области, 4 области од веће части и делови 3 других области.

У административном погледу Дринска бановина подељена је на: **3 окружна инспектората, 40 срезова** (са 4 среске испоставе), **4 самоуправна града** и **522 самоуправне општине.** Главно место је **Сарајево.**

ГРАНИЦЕ.

На северо-западу Дринска бановина граничи с бановинама Врбаском и Савском.

На северо-истоку и **на истоку** с **Дунавском бановином,** и то: Даљу на југ Дунавом до источно Сотина, затим с.-ист. границом срезова Вуковар, Шид и Ср. Митровица до Саве код с. Јарак, онда Савом до ушћа Колубаре, затим Колубаром, источном границом срезова Посавског (Обреновац), Тамнавског, Колубарског (Мионица) и Пожешког, и северном границом среза Љубићског до Црног Врха (708) северно од Краљева.

На југо-истоку граничи с **Моравском бановином,** и то од Црног Врха преко Зап. Мораве источним границама срезова Трнавског и Драгачевског (источним ограncима Јелица-планине) до с. Каона.

На југу са **Зетском бановином,** и то јужном границом среза Драгачевског северно Маљине, источном границом Ариљског на к. 1547, затим јужним ограncима Златибор-планине на реку Лим код Увца, даље јужном границом среза Чајничког на Дрину код Горажде, јужном границом среза Рогатица и Сарајева и Јахорином планином (врх Гола Јахорина — 1913) на Трескавицу (2079).

На југо-западу с **Приморском Бановином,** и то од Трескавице на Бјелашницу планину (2067) — преко Иван-планине (1531) — на Враницу-планину (2107—1649) — и даље ј.-з. границом среза Зеница.

Према томе Дринска бановина граничи са 6 других бановина, а по томе њен централни положај добива још већи значај с гледишта саобраћајног и стратегијског.

ГОРЈЕ.

Планине Дринске бановине припадају највишој области Динарског система, а од њих су најважније:

Бјелашница (2067) и **Трескавица** (2079) на југо-западној граници бановине, које чине чвор водораздела слива Црног и Јадранског мора и на којима има трагова леденог доба.

(На Бјелашници је највиша метеоролошка станица на Балкану.)

Северни огранак Бјелашнице је **Игман-планина** (1500) са изворoм реке Босне.

Сарајеву на југу — **Требевић** (1609) — а на југо-истоку **Јахорина-планина** (1900) — с врхом Гола Јахорина.

На **северо-истоку** и **северу Сарајева,** на десној обали Босне протеже се **Романија-планина** (1647) с врховима Вихор (1892), Врхови (1186), Липница (1458) и Тортковац (1304).

У правцу **Кладањ-Вишеград-Нова Варош** протеже се ланац **Јавор-планина** (1062) с врховима **Коњух** (1328) и **Жеп** (1537), а за Дрином — **Тара** (1397) и **Златибор** (1544) планине.

Јавору на север протежу се Динарске флишне планине, и то: **Озрен** (947) и Тузли на северу **Мајевица планина** (815 — 843 — 916), богата угљеном и сољу.

На **југо-истоку,** на десној обали Дрине, протежу се као **наставак Рудних планина — Јагодња** (940), **Повљен** (1480), **Чрнокос** (1027) и **Маљен** (с врхом Краљев Сто — 1110), а на десној обали Зап. Мораве — **Јелица планина** (968).

На **северо-истоку** дижу се одвојено **Цер** (687) и **Влашић** (470) **планине.**

НИЗИЈЕ.

На северу, с обе стране Саве до Дунава и на доњем току Дрине, простире се јужни део плодне **Панонске низије.**

РЕКЕ.

Рекама је Дринска бановина исто тако богата као и горјем.

1. **Дунав** пролази једним делом северне границе бановине од с. Борова до Сотина.

2. **Сава** пролази средином Сремске низије од Б. Шамца до Обреновца.

3. Приток Саве, слева: **Босут.**

4. Приток Саве, здесна: **Босна** (у својем горњем току) са десним притоцима Крицја и Сирећа.

5. **Дрина** са **Дрињачом** (с лева) и **Лимом, Црним Рзавом, Љубовијом** и **Јадром** (здесна), и
6. **Колубара.**
7. Приток Дунава: **Западна Морава** (у горњем току Моравица).

Од **бара** је најважнија **Мачва** у куту Дрине и Саве.

КЛИМА.

Средња годишња температура у Сарајеву је + 9.2° (у лету + 20.0°, у зими — 2.5°).

Оборина има 877 м/м на годину.

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ ВАЖНИЈИХ МЕСТА.

Место	Надморска висина	Сев. ширина	Ист. дужина од Гринвића	Разлика месног од средње-евр. времена
Сарајево	537 м	43°51′33″.	18°25′44″	13′45″
Шабац	?	42°45′5″	16°29′37″	5′59″

СТАНОВНИШТВО.

По попису г. 1921 на садашњем територију Дринске бановине било је **261.388 домаћинстава** и **1,354.000 становника** или **11.3%** од укупног броја становништва у Краљевини.

Према томе **густина становништва** била је **45.8** на 1 км² и 5.2 становника на 1 кућу.

По матерњем језику било је: **српско-хрватског** 94.57%; **немачког** 2.33% (углавном у Срему, у срезу Бијељина и Сарајеву; **мађарског** 0.82% (углавном у срезовима Вуковар и Винковци); **руског и русинског** 0.48% (углавном у срезовима Шид и Вуковар); **чешког и словачког** 0.41% (углавном у Сарајеву и срезу Шид); **словеначког** 0.26% (углавном у Сарајеву); **румунског** 0.21% (углавном у срезу Тамнавском); **пољског** 0.07% (углавном у Сарајеву и у Тузли); **арнаутског** 0.04% углавном у Сарајеву); **осталих** 0.81%.

По вероисповести било је: **православних** 61.19%; **муслимана** 19.80% (највише у срезовима Тузла, Сарајево и у осталим срезовима бивше Босне); **римокатолика** 16.92% (највише у срезовима Брчко, Жупања, Винковци и Сарајево); **израелићана** 0.86% (углавном у Сарајеву); **евангелика** 0.76% (углавном у срезовима Винковци, Вуковар, Шид и Бијељина); **грко-католика** 0.44% (улавном у срезовима Шид и Вуковар); **осталих** 0.03%.

По најновијим подацима за г. 1930. у Дринској бановини има: **3838 насеља, 275.000 домаћинстава и 1,588.000 становника.**

Према томе **прираштај** становништва за прошлих 10 година износи 234.000 или **1.7** на **годину,** а **густина становништва** је сада **53.7 становника** на **1 км².**

II. Општа управа.

Бан.

ВЕЛИМИР М. ПОПОВИЋ,
бан Дринске бановине од 9. X. 1929.

VELIMIR M. POPOVIĆ

Roden je 1886 god. 1. marta u selu Bulianu, sreza paraćinskog, Moravske banovine, od oca pok. Milana Popovića, sveštenika. Osnovnu školu svršio je u mestu rođenja; gimnaziju u Kragujevcu. Pravni fakultet svršio je na beogradskom univerzitetu. Pošto je otslužio dački vojnički rok, postavljen je za sudskog pisara u Kragujevcu. U toj službi zadržao se kratko vreme pa je, kao rezervni oficir, otišao u rat 1912 god.

Učestovao je u svima ratovima sve do polovine 1917. godine, kada je postavljen zt sekretara Ministarstva spoljnih poslova, koje se tada nalazilo na Krfu. Pri kraju 1918. godine poslan je za sekretara Kraljevskog poslanstva u Londonu i tamo je ostao sve do februara 1920. god., kada je postavljen za prvog sekretara u Kabinetu Pretsednika Ministarskog Saveta pok. Stojana Protića. Za vreme kabineta pok. dra. Milenka Vesnića postavljen je za prvog sekretara Kraljevskog poslanstva u Vašingtonu, ali je i dalje zadržan na radu u Kabinetu Pretsedništva Ministarskog Saveta.

Dolaskom kabineta pok. Nikole Pašića, 1920. god., postavljen je za šefa kabineta Pretsednika ministarskog saveta, u rangu načelnika Ministarstva spoljnih poslova, i na tome je položaju ostao sve do februara 1923. god., kada je izabran za narodnog poslanika, kao nosilac liste, u okrugu moravskom. Otada je biran stalno za narodnog poslanika sve do 6. januara 1929. god.

Kao narodni poslanik bio je pretsednik imunitetnog odbora, prvi potpretsednik zakonodavnog odbora, član odbora interparlamentarne unije, i pretsednik raznih povremenih odbora za proučavanje zakonskih projekata.

1927. god. jnna meseca imenovan je za Ministra bez portfelja u kabinetu Velje Vukićevića u kojem je ostao sve do januara 1928. god., kada je podneo ostavku na položaj ministra.

9. oktobra 1929. godine imenovan je za bana Drinske banovine.

Помоћник бана.

Dr. AVDO HASANBEGOVIĆ

Roden je 17. aprila 1889. g. u Gackom u Hercegovini, gde je svršio osnovnu školu. Veliku gimnaziju svršio je u Mostaru, a pravne nauke u Beču, a dovršio na zagrebačkom sveučilištu 1914. g.

Za vreme svetskog rata 1915. g. prebegao je sa karpatskog fronta iz austrijske vojske u Rusiju, i tu je odmah otpočeo da prikuplja dobrovoljce za srpsku vojsku.

U novembru 1915. godine po odobrenju ruske vrhovne komande počinje sa formiranjem prve srpske dobrovoljačke divizije u Odesi. S tom divizijom učestvovao je u ratu kao oficir dobrovoljac u Dobrudži, a posle ruske revolucije došao je na solunski front. U proboju solunskog fronta učestvovao je kao oficir prvog jugoslovenskog puka.

Iza demobilizacije bavio se javnim radom, a g. 1923. zauzima položaj načelnika socijalne politike kod bivše Pokrajinske uprave u Sarajevu.

U g. 1924. postavljen je za pravnog referenta velikog župana sarajevske oblasti, g. 1927. za velikog župana mostarske oblasti, a 6. januara 1929. g. za velikog župana tuzlanske oblasti.

S formiranjem banovina 12. oktobra 1929. postavljen je za pomoćnika bana Drinske banovine. Još u mladim godinama, pre rata, saradivao je u društvu »Gajret« kao njegov aktivan član. Posle Oslobođenja ulazi ponovno u društvo »Gajret« kao potpretsednik glavnog odbora, a od g. 1922. nalazi se na čelu toga društva kao njegov pretsednik, i za to vreme uspeva da od ovoga društva stvori veoma aktivan pokret na kulturno-prosvetnom i nacionalnom polju među muslimanskim elementom našega naroda. Tako da je to društvo danas, po broju svojih radenika i po svojoj aktivnosti, jedno od najjačih društava na teritoriji bivše Bosne i Hercegovine.

Za zasluge stečene u ratovima na Dobrudži i solunskom frontu dr. Hasanbegović je odlikovan mnogim našim, ruskim i rumunskim odlikovanjima.

Др. АВДО ХАСАНБЕГОВИЋ,
помоћник бана Дринске бановине од 12. X. 1929.

1. Краљевска банска управа Дринске бановине.

I. ОПШТЕ ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: др. Павлинић Драгутин.
Персонални отсек (и отсек за штампу). Шеф: Благојевић Миодраг.
Главна писарница. Шеф: др. Новак Људевит.
Економат. Економ: Хакл Рајмунд.

II. УПРАВНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Паштровић Бранко.
Отсеци:
1. **Општи управни.** Шеф: др. Трумић Александар.
2. **Јавне безбедности.** Шеф: Екштајн Славомир.
3. **За самоуправе.** Шеф: др. Нестланг Рудолф.

III. ПОЉОПРИВРЕДНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Станисављевић Борисав.
Отсеци:
4. **За пољопривреду и сточарство.** Шеф: Јаловчић Мехмедалија.
5. **За ветеринарство.** Шеф: др. Вуковић Антоније.
6. **За аграрно-правне послове.** Шеф: Стојић Вл.
7. **За шумарство. Шеф:** инж. Премужић Андрија.

Привремени отсек за пољопривредни кредит. Шеф: Прица Богомир.

IV. ПРОСВЕТНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Ковачевић Воко.
Отсеци:
8. **За основну наставу и народно просвећивање.** Шеф: Поповић Милутин.
9. **За средњу, учитељску и стручну наставу.** Шеф: Вијелић Богољуб.

V. ТЕХНИЧКО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: инж. Вулић Стеван.
Отсеци:
10. **За мостове, путове и железнице.** Шеф: инж. Мисило Јосип.
11. **За хидротехничке радове.** Шеф: инж. Кротић Златоје.
12. **За архитектонске и електромашинске послове.** Шеф: инж. Радивојевић Драгољуб.

VI. ОДЕЉЕЊЕ ЗА СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

Начелник: Др. Сунајковић Бранко.
Отсеци:
13. **За социјалну политику.** Шеф: Громовић Љујо.
14. **За народно здравље:** Шеф: Др. Дерпер Алекс.

VII. ФИНАНСИЈСКО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Др. Долезил Максо.

VIII. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ТРГОВИНУ, ОБРТ И ИНДУСТРИЈУ.

Начелник: Борић Ахмет.
Отсеци:
15. **За трговину, обрт и индустрију.** Шеф: Шашић Никола, трг. виши саветник
16. **За рударство.** В. д. шефа: инж. Босак Стеван.

Службени лист Кр. банске управе је: **„Народно Јединство“.** Гл. уредник: Јошо Иванишевић.
Шематизам Дринске бановине штампа се у Алманаху „Народно Јединство“ који је изашао за године 1930. и 1931.

2. Окружни инспекторати.

У **Тузли** (за 6 срезова) и то: Брчко, Власеница, Жупања, Зворник, Кладањ и Тузла.

Окружни инспектор: Јакшић Ђ. Милан.

У **Ужицима** (за 15 срезова) и то: Азбуковачки (Љубовија), Аријьски, Ваљевски, Вишеградски, Драгачевски (Гуча), Златиборски (Чајетина), Колубарски (Мионица), Љубићски (Пређина), Подгорски (Каменица), Пожешки (Пожега Ужичка), Рачански (Бајина Башта), Сребренички, Тријавски (Чачак), Ужички и Црногорски (Косјерићи).

Окружни инспектор: Јефтић М. Владимир.

У **Шапцу** (за 12 срезова) и то: Бијељински, Винковачки, Вуковарски, Јадрански (Лозница), Мачвански (Богатић), Митровачки (Сремска Митровица), Посавотамнавски (Владимирци), Посавски (Обреновац), Поцерски (Шабац), Рађевски (Крупањ), Тамнавски (Уб) и Шидски.

Окружни инспектор: Павловић В.

Примедба. **Под непосредним је надзором Кр. банске управе у Сарајеву 7 срезова,** и то: Високи, Жепачки, Зенички, Рогатички, Сарајевски, Фојнички и Чајнички.

3. Јавна безбедност.

Управа Полиције у Сарајеву (за град Сарајево и општину Алипашин Мост).

Управник: Др. Томић Бранко.

Заповедник полиц. страже: Ткалчевић Иван.

Претстојништва градске полиције.

Винковци. Претстојник: Тучан Јосип.
Вуковар. Претстојник: Игрошанац М. Милутин.

Дрински жандармеријски пук у Сарајеву.

4. Банско веће Дринске бановине.

Чланови за градове:

Бијељина: Ћорабдић Хамза, трговац и посједник из Јање.
Брчко: Кучукалић Авдага, трговац.
Ваљево: Петковић С. Петар, индустријалац.
Винковци: Новосел др. М., жупник у пензији.
Високо: Зечевић бег Сафед, посједник.
Вуковар: Шел Јарослав, инжињер.
Зеница: Мутапчић Изетов Ахмед, трговац.
Зворник: Курић Ибрахим, трговац.
Лозница: Катић Војислав, трговац.
Митровица: Лопчаревић др. Иван, адвокат.
Пожега: Јовичић Радоје, трговац.
Шабац: Павловић Љуба, претсједник општине.
Рогатица: Шахинпашић бег Хасан, претс. општине.
Сарајево: Карамехмедовић др. Хамдија, лекар; Кумашин Ахмедага; Чабрић др. Лука, лекар; Алтарац Аврам, трговац.
Чачак: Гавровић Раша, директор електране.
Тузла: Тадић Анта, индустријалац.
Ужице: Вујић Павле, директор гимназије.

Чланови за срезове:

Азбуковачки: Тошаловић Живко, тежак и претсједник општине из Царине.
Аријьски: Глишић Миленко, трговац из Пожеге.
Бељински: Тамасић Јован, тежак из Дворова.
Брчански: Јосић Марко, тежак из Д. Рахића.
Ваљевски: Алексић Коста, трговац из Златарића.
Винковачки: Митровић Мартин, тежак из Отока.
Високи: Плавшић Јоса, трговац.
Вишеградски: Тескерецић бег Али, рентијер.
Власенички: Турић Ст., тежак из Залуковика.
Вуковарски: Ајдуковић Василија, земљоделац из Борова.
Драгачевски: Протић Анђрија, тежак из Гуче.
Жепачки: Шимић Иво, тежак из Осове.
Жупански: Бабогредац Мата, тежак из Бошњака.
Зенички: Галић Доминик, тежак из Црквице.
Зворнички: Петковић Милан, прота из Дрињаче.
Златиборски: Кузељевић Ср., тежак из Негбина.
Подгорски: Коларевић Ј., тежак из Г. Буковице.
Јадрански: Димитријевић Ж., тежак из Козјака.
Кладањски: Јамаковић Ф., индустр. из Олова.
Колубарски: Матић Вића, пенз. и економ из Ратковца.
Љубићски: Петровић Петар, тежак из Јанчића.
Мачвански: Шобић Ж., тежак из Липолиста.
Митровачки: Видић др. Ј., адвокат из Митровице.
Пожешки: Букић Сима, трговац.
Посавски: Мишић Душан, тежак из Бровића.
Посавотамнавски: Радовановић Милорад, тежак и претсједник општине из Коцељева.
Поцерски: Поповић Марко, економ и претсједник општине из Синошевића.
Рађевски: Томић Јаков, тежак из Беле Цркве.
Рачански: Митровић Ј., трговац из Бајине Баште.
Рогатички: Планојевић Васо, претсједник општине Бориха из Мркоњића.
Сарајевски: Калуђерчић др. Бранко, адвокат.
Сребренички: Селманагић Алија, посједник.
Тамнавски: Негић Спасоје, тежак из Радуше.
Тријавски: Обрадовић Миленко, претсједник општине из Заблаћа.
Тузлански: Максимовић Степан, тежак из Петровог Села.
Ужички: Смиљанић М., свештеник из Равња.
Фојнички: фра Кристић Аугустин, из Фојнице.
Црногорски: Гајић Павле, учитељ из Ражана.
Чајнички: Митровић Стајканов Владимир, трговац из Чајинча.
Шидски: Крстић Војин, тежак из Беркасова.

III. Општи статистички преглед Дринске бановине.

Наслов	Састав			Становништво		Просвета					Друштава и задруга	Привреда			Нар здр
						Школа									
	Површина км²	Општина	Насеља	Домаћинстава	Становника	Средњих и учитељских	Стручних	Грађанских	Основних	Књижница и читаоница		Новчаних завода	Индустрија	Воћних и лозних расадника	Болница и санаторија
Самоуправни градови (▪)															
1. **Главни град САРАЈЕВО** (▬)	13	1	1	14070	68.000	7	14	4	16	17	253	18	107	—	1
2. **Винковци**	54	1	1	2894	12.000	1	3	1	3	2	15	6	13	—	1
3. **Вуковар**	52	1	1	3203	11.000	1	2	—	4	5	10	4	20	—	—
4. **Срем. Митровица**	48	1	1	2727	15.000	1	2	—	4	3	17	3	17	—	1
Срезови (△)															
1. Азбуковачки — (Љубовија)	448	16	154	3791	24.911	—	1	—	18	5	15	—	6	1	1
2. Ариљски	528	11	22	2690	15.498	—	2	—	9	3	11	2	1	1	—
3. Бијељински	848	10	79	12526	67.954	1	2	—	32	18	16	3	29	2	1
4. Брчански (△ Бос. Шамац)	1308	15	143	15488	89.462	—	4	2	37	19	30	4	21	1	1
5. Ваљевски	500	14	68	6870	37.918	1	3	—	17	10	20	4	15	2	2
6. Винковачки	744	18	27	8088	33.267	—	1	—	27	23	16	—	25	—	1
7. Височки (△ Вареш)	1109	10	254	8721	50.000	1	3	1	19	8	25	3	22	—	2
8. Вишеградски	683	8	197	4660	24.964	—	1	—	15	7	13	2	11	1	1
9. Власенички	1175	10	207	5275	30.928	—	1	—	8	5	8	1	3	—	1
10. Вуковарски	645	27	46	8075	40.344	—	—	—	35	15	34	—	11	—	—
11. Драгачевски (Гуча)	661	15	47	6296	37.698	—	1	—	15	4	23	2	—	1	1
12. Жепачки (△ Завидовићи)	719	6	72	3236	27.509	—	2	—	10	6	13	3	4	—	1
13. Жупањски	806	15	20	8113	35.007	—	1	1	18	18	15	2	22	—	—
14. Зворнички	747	10	104	9574	44.107	—	2	1	7	5	16	—	2	1	—
15. Зенички	660	6	185	5591	32.000	—	1	2	8	5	34	—	10	—	3
16. Златиборски — (Чајетина)	829	16	49	4282	27.084	—	—	—	15	8	13	—	8	2	—
17. Јадрански (Лозница)	663	21	60	6863	44.087	—	3	1	19	11	24	3	18	1	2
18. Кладањски	715	4	108	2159	12.000	—	—	—	3	4	6	—	3	1	2
19. Колубарски (Мионица)	518	17	55	5268	30.793	—	2	—	20	11	31	1	6	1	—
20. Љубићски (Прељина)	478	17	33	6736	37.469	—	—	—	20	9	42	—	11	1	—
21. Мачвански (Богатић)	836	30	35	10224	67.606	—	—	—	32	19	56	—	17	—	—
22. Митровачки — (Митровица Ср.)	610	14	30	6577	33.177	—	—	—	17	12	21	1	8	—	1

Наслов	Састав: Површина км²	Општина	Насеља	Становништво: Домаћинстава	Становника	Просвета: Школа: Средњих и учитељских	Стручних	Грађанских	Основних	Књижница и читаоница	Друштава и задруга	Привреда: Новчаних завода	Индустрија	Воћних и лозних расадника	Народ здр: Болница и санаторија
23. Подгорски (Каменица)	558	11	33	3625	25.900	—	—	—	11	8	20	—	2	1	—
24. Пожешки — (Пожега Уж.)	435	18	43	4945	29.878	—	3	—	17	7	14	2	9	1	—
25. Посавски (Обреновац)	330	14	23	3877	28.141	1	2	—	14	14	33	3	13	1	—
26. Посавотамнавски — (Владимирци)	616	15	60	5672	36.123	—	—	—	19	10	16	—	13	1	—
27. Поцерски (Шабац) ◔	441	13	38	7551	45.706	2	3	—	21	11	48	10	25	2	2
28. Рађевски — (Крупањ)	547	15	70	3653	25.889	—	—	—	14	4	10	1	8	1	—
29. Рачански — (Бајина Башта)	672	14	80	6033	29.024	—	2	—	13	3	14	3	13	1	1
30. Рогатички	1462	7	230	6132	36.608	—	2	1	24	5	35	2	30	1	2
31. Сарајевски	1909	8	335	7837	52.797	—	1	—	29	13	24	—	39	1	2
32. Сребренички	843	6	128	5367	29.857	—	1	—	9	6	9	—	6	1	1
33. Тамнавски — (Уб)	552	20	50	5424	35.645	—	3	—	25	9	38	4	12	1	—
34. Трнавски — (Чачак)	269	9	29	4634	26.413	1	2	—	10	5	30	5	7	2	1
35. Тузлански ◔	1771	18	203	12684	104.189	1	4	2	31	8	40	7	31	1	2
36. Ужички ◔	485	12	91	5305	34.438	2	2	—	13	7	26	6	7	1	1
37. Фојнички	732	5	163	4605	23.579	—	—	—	7	7	10	—	19	1	—
38. Црногорски — (Косјерићи)	339	9	50	2985	17.504	—	2	—	7	2	10	—	5	1	—
39. Чајнички (▲ Горажде)	532	6	193	3527	21.968	1	1	—	9	5	12	1	12	1	1
40. Шидски	687	17	20	7157	35.060	—	1	1	20	17	15	4	14	—	—
Укупно у бановини Дринској	**29577**	**531**	**3838**	**275033**	**1,588.502**	**21**	**79**	**17**	**710**	**393**	**1181**	**110**	**674**	**36**	**35**

ВАЖНИЈА МЕСТА БАНОВИНЕ ДРИНСКЕ.

1. Градови (вароши — ⊙) као општине (по броју становника): **САРАЈЕВО** (⊡ — 68.000); **Шабац** (1* — 15.350); **СР. МИТРОВИЦА** (⊡ — 15.000); **Тузла** (6 — 14.042); **ВИНКОВЦИ** (⊡ — 12.000); **Бијељина** (1 — 11.013); **ВУКОВАР** (⊡ — 11.000); **Ваљево** (4 — 10.410); **Ужице** (5 — 9.500); **Рогатица** (43 — 7.950); **Зеница** (6 — 7.633); **Чачак** (3 — 7.611); Горажде (△ Чајнице) (0 — 7.278); **Лозница** (8 — 7.000); **Брчко** (1 — 6.832); **Жепче** (12 — 6.500); **Сребреница** (19 — 6.403); Вареш (△ Високо) (15 — 6.400); **Фојница** (8 — 5.036); **Високо** (1 — 4.064); **Вишеград** (13 — 3.321); Бос. Шамац (△ Брчко) (2 — 3.301); **Кладањ** (39 — 3.282); **Зворник** (1 — 3.151); **Власеница** (22 — 1.766); **Чајниче** (1 — 1.568); Крешево (△ Фојница (31 — 1.333); Орашје (△ Брчко) (1 — 1.150).

Свега 28 градова са 258.000 становника.

2. Варошице — ⊙ (алфабетским редом): **Ариље** (250*), **Бајина Башта** (3958), Бањане (△ Тамнавски — 2000), **Богатић** (5557), **Владимирци** (3666), **Гуча** (3352), Дебрц (△ Посаво-Тамнавски — 2180), Драгинац (△ Јадрански — 2500), **Косјерић** (319), Коцељево (△ Посаво-Тамнавски — 3.300), **Крупањ** (815), Лајковац (△ Тамнавски — 1.224), **Лешница** (△ Јадрански — 1.554), **Љубовија** (352), **Мионица** (600), Митровица (△ Мачвански — 386), Мрчајевци (△ Љубићски — 4.000), **Обреновац** (3.900), Осечина (△ Подгорски — 2.355), Пецка (△ Азбуковачки — 2.850), **Пожега** (1.520), (7.950), **Уб** (1.156), **Чајетина** (2.892), **Шид** (6.520).

Свега **25 варошица**, са укупно **65.000 станов.**

* Прва бројка у загради означује број насеља (припојених села). — Друга бројка — број становника за целу општину (са припојеним селима).

БУЏЕТ ДРИНСКЕ БАНОВИНЕ

за год. 1930./1931.

Приходи:	Динара	Расходи:	Динара
Од бановинских прireза	33,084.500.—	За опште и управно одељење	5,007.500.—
Од бановинских трошарина	17,000.000.—	За пољопривредно одељење	17,814.700.—
Од бановинских такса	7,850.000.—	За просветно одељење	7,179.400.—
Од откупнине за употребу народне снаге	12,000.000.—	За техничко одељење	39,688.600.—
Од државне дотације за пренесене послове на бив. обл. самоуправе	21,571.100.—	За одељење социјалне политике и народног здравља	14,676.700.—
Од установа и имања	6,811.800.—	За финансијско одељење	1,765.800.—
Од разних ситних и непредвиђених прихода	3,187.000.—	За одељење трговине и индустрије	10,424.900.—
Од склоњених и нереализованих зајмова	266.600.—	За резервне кредите и обавезе из ранијих година	5,213.400.—
Свега:	101,771.000.—	Свега:	101,771.000.—

БУЏЕТ БАНОВИНСКИХ ПРИВРЕДНИХ ПОДУЗЕЋА за год. 1930./1931.

	Динара		Динара
Дирекција бановинске железнице у Шапцу	5,852.000.—	Лечилиште Кисељак	857.200.—
Бања Илица	2,835.600.—	Ткаоница ћилима	6,728.400.—
Бања Ковиљача	11,295.500.—	Ткаоница беза и везионица	1,161.700.—
		Свега:	28,730.400.—

IV. Важније установе и институције у Дринској бановини.

(Детаљније податке види у прегледу појединих грана државног живота у II. делу Алманаха.)

1. Судство.

Управни суд у Сарајеву.

Врховни суд (као касациони и апелациони суд) у Сарајеву.

Државно надодветништво у Сарајеву.

Окружни судови и државна тужилаштва: Ваљево, Сарајево, Шабац, Тузла, Ужице и Чачак.

Срески судови: Ариље, Бајина Башта, Бијељина, Богатић, Бос. Шамац, Брчко, Ваљево, Винковци, Високо, Вишеград, Владимирци, Власеница, Вуковар, Гуча, Жепче, Жупања, Зворник, Зеница, Кладањ, Косјерић, Крупањ, Љубовија, Лозница, Мионица, Обреновац, Пожега, Рогатица, Сарајево, Сребреница, Срем. Митровица, Тузла, Уб, Ужице, Фојница, Чајетина, Чајниче, Чачак, Шабац и Шид. — Свега 41.

Врховни шеријадски суд у Сарајеву.

Шеријатски судови: Бијељина, Брчко, Високо, Вишеград, Власеница, Зеница, Зворник, Жепче, Кладањ, Рогатица, Сарајево, Сребреница, Тузла, Фојница и Чајниче.

Обранички суд код Трговачке Коморе у Сарајеву.

Казнени заводи: Срем. Митровица и Зеница.

Коморе: Адвокатска и Јавнобележничка у Сарајеву.

Јавни бележници: Бијељина (2), Бос. Шамац, Брчко (2), Винковци (2), Високо, Вишеград, Власеница, Вуковар (2), Жепче, Жупанија, Зеница, Зворник, Кладањ, Рогатица, Сарајево (4), Сребреница, Срем. Митровица (2), Тузла, Фојница, Чајниче и Шид.

2. Верске установе.

СРПСКО-ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА (+).

Архидијецеза сремско-карловачка (2 протопрезвитерата, 42 парохије).

Епархије:

Дабро-босанска у Сарајеву. (2 протопрезвитерата, 2 намесништва и 26 парохија).

Жичка у Чачку. (2 протопрезвитерата, 5 намесништва, 51 парохија, 6 манастира).

Зворничко-тузланска у Тузли. (8 протопрезвитерата, 76 парохија, 3 манастира).

Шабачка у Шапцу. (2 протопрезвитерата, 6 намесништва, 111 парохија, 6 манастира).

Манастири: Богородја, Петковица, Радовашница, Тренопа, Ћелија и Чокешина.

МУСЛИМАНСКА ВЕРСКА ЗАЈЕДНИЦА.

а) **Верске установе:**

Улема-Меџлис у Сарајеву.

Муфтијства: у Сарајеву, Мостару, Бањој Луци и у Тузли.

Имамати у 315 места, која спадају под сарајевски Улема-меџлис.

б) **Вакуфско-меарифске установе:**

Вакуфско меариско веће у Сарајеву (с изабраним претседником на челу).

Управни одбор Вакуфско меарифског већа у Сарајеву (с претседником Улема меџлиса на челу).

Вакуфска дирекција у Сарајеву.

Среска вакуфско меарифска повереништва у 51 месту (са шеријатским судијама на челу).
Џематски меџлиси у свим местима, где постоје и имамати.

РИМОКАТОЛИЧКА ЦРКВА (✠).

Надбискупија Врхбосанска у Сарајеву. (4 архиђаконата, 6 деканија, 49 жупа).
Надбискупија Београдска (2 парохије).
Бискупија Ђаковачка. (2 архиђаконата, 8 деканата, 47 жупа).
Редодржавно старешинство Фрањеваца у Сарајеву. Самостани: Фојница, Краљева Сутјеска, Крешево и Толиса.

СТАРОКАТОЛИЧКА ЦРКВА.

Жупе: Сарајево, Тузла, Андријашевци и Дубраве.

ЕВАНГЕЛИЧКА ЦРКВА (✠).

Аугзбуршке вероисповести:
Матерње општине: Брањево, Винковци, Ново Село, Ср. Митровица, Петрово Поље и Сарајево.

Словачка народна црква:
Црквена општина у Шиду.

Реформирана (калвинска) црква.
Црквене општине: Корог, Ласлово, Нијемци, Турдинци и Шидски Бановци.

ЈЕВРЕЈСКА РЕЛИГИЈА (✡).

Јеврејске вероисповедне општине: Бијељина, Бос. Шамац, Брчко, Винковци, Високо, Вишеград, Власеница, Вуковар, Зеница, Зворник, Сарајево (ашк. и сеф.), Рогатица, Шабац и Тузла.

Теолошки заводи:

У Сарајеву:
Српско-православна богословија.
Надбискупско богословно семениште.
Фрањевачка богословија.
Шеријатска судачка школа.
Јеврејски средњи теолошки завод.

3. Војне области.

II. Армијска област у Сарајеву.
Дивизијске области: Дринска у Ваљеву; Босанска у Сарајеву.
Војни окрузи: Ваљево, Сарајево, Тузла, Ужице и Шабац.

Војне школе.
Сарајево: Пешадијска официрска школа.
Артилеријска школа гађања.
Школа за резервне официре.
Каменица: Жандармеријска подофицирска школа.

4. Просвета.

Просветно одељење Кр. банске управе у Сарајеву. Начелник: Ковачевић Ђоко.
Шефови отсека: Поповић Милутин и Бијелић Богољуб.

ВАЖНИЈЕ КУЛТУРНЕ УСТАНОВЕ.

Сарајево: Завод за метеорологију (са 19 метеоролошких станица).
Држ. геолошки завод.
Држ. статистички уред Претс. Мин. Савета.
Б. Х. Земаљски музеј.
Државна штампарија.

Важније библиотеке.
Фојница: Фрањевачка библиотека.
Сарајево: Библиотека земаљског музеја.
Српска централна библиотека друштва „Просвета".
Књижница хрв. култ. друштва „Напредак".
Високо: Књижница Фрањевачке велике гимназије.

НАСТАВА.

Средње школе:
Бијељина: Државна гимназија.
Ваљево: Државна гимназија.
Винковци: Државна гимназија.
Високо: Фрањевачка велика гимназија.
Вуковар: Државна реална гимназија.
Горажде: Руски донски кадетски корпус.
Обреновац: Приватна нижа гимназија.
Сарајево: I. државна гимназија.
II. мушка државна гимназија.
Држ. женска реална гимназија.
Шеријатска гимназија.
Ср. Митровица: Држ. реална гимназија Краља Петра Великог Ослободиоца.
Тузла: Држ. реална гимназија.
Ужице: Државна реална гимназија.
Чачак: Државна реална гимназија.
Шабац: Државна реална гимназија.

Учитељске школе:
Сарајево: Државна мушка учитељска школа.
Државна женска учитељска школа.
Ркт. женска учит. школа у Заводу св. Јосипа.
Ужице: Државна учитељска школа.
Шабац: Државна учитељска школа.

Грађанске школе:
Државне: Брчко, Вареш, Винковци, Жупања, Зеница, Зворник, Лозница, Рогатица, Сарајево (2 — мушка и женска), Тузла и Шид.
Приватне: Брчко (ркт. женска сс. милосрдница); Зеница (Ркт. женска сс. Драгоцене Крви); Сарајево (Ркт. женска у заводу св. Јосипа и Ркт. женска у заводу св. Винка); Тузла (Ркт. женска у заводу Краљице св. Крунице).

Основна настава у Дринској бановини
за школску год. 1929/30.

Школски надворници (седиште)	Надлежност (према стању шк. г. 1930/31.)	Основних школа	Одељења	Дечијих забавишта	Школских соба	Гимнастичких дворана	Учитеља	Ученика	Школске општине: На 1 осн. школу отпада: Површине км²	Становника	Насеља	Средња удаљеност од школе км	Нешколоване деце %
Градски:													
1. Сарајево	За град Сарајево	15	120	9	83	—	164	5832	0.9	4533	—	—	10
Срески:	**За политичке срезове**												
2. Ариље	Ариљски и Пожешки	26	54	—	54	—	51	2977	37	1745	3	4	25
3. Бајина Башта	Рачански и Црногорски	18	46	—	47	5	46	2265	56	2585	7	4	20
4. Бијељина	Бијељински	28	59	—	63	—	59	3615	30	2463	3	6	32
5. Богатић	Мачвански	30	60	—	72	—	60	3379	28	2254	1	4	14
6. Брчко	Брчански	36	67	1	64	—	69	3898	36	2485	4	5	29
7. Ваљево	Ваљевски и Колубарски	35	73	—	64	—	72	3842	29	1975	4	3	25
8. Винковци	Винковачки	28	86	1	70	—	87	3778	27	1188	1	—	—
9. Високо	Високи и Фојнички	23	64	1	59	—	67	2823	80	3199	18	4	52
10. Вуковар	Вуковарски	33	79	1	79	—	85	3893	20	1223	1	—	—
11. Жупања	Жупањски	18	55	—	50	—	56	2577	44	1945	1	—	—
12. Зеница	Зенички и Жепачки	17	44	—	39	—	45	2466	81	3501	15	7	34
13. Крупањ	Рађевски и Подгорски	25	70	—	74	—	70	3524	44	2072	4	4	30
14. Лозница	Јадрански и Зворнички	26	67	—	72	—	72	3836	54	3392	6	4	34
15. Љубовија	Азбуковачки и Сребренички	24	31	—	47	—	31	1939	56	2381	12	6	?
16. Обреновац	Посавски и Тамнавски	38	77	1	78	—	78	3799	23	1679	2	3	14
17. Пређина	Љубићски	18	44	—	50	—	45	2484	27	2082	2	2	10
18. Рогатица	Рогатички и Чајнички	27	42	—	48	—	42	2108	74	2169	16	5	13
19. Сарајево	Сарајевски	28	60	—	53	—	60	2779	68	1886	12	4	40
20. Ср. Митровица	Митровачки	18	83	1	63	—	81	3994	34	1843	2	—	—
21. Тузла	Тузлански, Власенички и Кладањски	34	66	3	68	—	65	3789	108	4327	15	6	25
22. Ужице	Ужички, Вишеградски и Златиборски	39	83	—	85	—	87	4194	51	2218	9	5	40
23. Чачак	Трнавски и Драгачевски	26	66	1	88	—	73	4210	36	2466	3	4	15
24. Шабац	Поцерски и Посавотамнавски	36	71	1	71	—	71	3478	29	2273	3	4	30
25. Шид	Шидски	20	63	—	53	—	63	3049	34	1753	1	—	—
Укупно у бановини Дринској	за шк. г. 1929/30.	665	1630	18	1594	5	1699	85125	45	2388	5.8	4.4	20
	за шк. г. 1930/31.	710	2002	19	1696	5	1959	116981	42	2246	5.4	—	—

Примедба:

1. Од укупног броја школа било је 11 приватних. Осим шк. соба било је 237 других просторија за обуку. — У школским књижницама било је 663.000 свезака или 245 на 1 школу.
2. Од укупног броја ђака било је 55.825 ученика, 23.747 ученица и 796 деце у забавиштима. Ђачких удружења било је 314. (Год. 1930/31. 64.936 ученика, 52.045 ученица и 770 деце.)
3. На 1 школу отпадало је просечно 128 ђака (1 ђак је отпадао на 19 становника). Год. 1931. на 1 школу отпадало је 165 ђака, а 1 ђак је отпадао на 13 становника.
4. **Број основних школа у шк. год. 1930/31.** У школским срезовима: **Град Сарајево** 16, **Ариље** 26, **Бајина Башта** 20, **Бијељина** 32, **Богатић** 32, **Брчко** 37, **Ваљево** 37, **Винковци** 27, **Високо** 20, **Вуковар** 35, **Жупања** 18, **Зеница** 18, **Крупањ** 25, **Лозница** 26, **Љубовија** 27, **Обреновац** 30, **Пређина** 20, **Рогатица** 33, **Сарајево** 29, **Ср. Митровица** 17, **Тузла** 42, **Ужице** 43, **Чачак** 25, **Шабац** 40, **Шид** 20.

Школски надзорници за град **Сарајево:** Гајић Трифун; за шк. срезове: **Ариље:** Поповић Петар; **Бајина Башта:** Алексић Милорад; **Бијељина:** Сочо Петар; **Богатић:** Јовановић Јанко; **Брчко:** Поповић Гаврило; **Ваљево:** Јовановић Јован; **Винковци:** Лесар Јурај; **Вуковар:** Крастек Јосип; **Високо:** Танацковић Милан; **Жупања:** Месинг Драгутин; **Зеница:** Рајковић Јован; **Крупањ:** Росић Мирко; **Лозница:** Тешић Драгутин; **Љубовија:** Поточки Виктор; **Обреновац:** Николић Нико; **Пријина:** Лојаница Петар; **Рогатица:** Бобаревић Ђорђа; **Сарајево:** Бричић Стеван; **Срем. Митровица:** Удицки Јован; **Тузла:** Сенић Никола; **Ужице:** Алексић Радомир; **Чачак:** Вучковић Стеван; **Шабац:** Пантелић Светозар; **Шид:** Томић Спасоје.

ВАЖНИЈА КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНА ДРУШТВА.

Сарајево:

„Гајрет", српско муслиманско култ.-просветно друштво. Главни одбор (26 месних одбора и повереништава, 20.000 чланова, 9 интерната са 600 питомаца.
Друштво за просвећивање жена.
Јадранска Стража (обласни одбор).
Југословенска Матица (обласни одбор).
„Ла беневоленција", јеврејско култ.-просв. др.
„Напредак", хрватско културно друштво (77 подружница, 36 повереништава).
„Народна узданица", мусл. просв. друштво.
Народни универзитет.
„Просвета", српско просветно и културно друштво (120 одбора, 255 повереништава, 12 ђачких домова, 210 књижница, од којих у бановини: Врбаској 70, Дринској 66, Зетској 31, Приморској 21, Вардарској 10, Дунавској 8 и Савској 4).
Словенски клуб (Војводе Степе обала 42.).
Чешка беседа.

Соколске жупе:

Сарајево (жупа Гаврило Принцип); **Тузла** (жупа Краља Петра Ослободиоца); **Ужице** (жупа Златиборска).

Позоришта:

Сарајево: Народно позориште за западне крајеве.
Шабац: Подринско повлашћено позориште.

Кина:

Бијељина (1), Брчко (2), Ваљево (2), Вареш (1), Винковци (2), Вуковар (3), Зеница (1), Жупања (1), Лаћарак (1), Нуштар (1), Обреновац (1), Сарајево (2), Сјетлина (1), Срем. Митровица (3), Тузла (3), Чачак (1), Шабац (4), Шид (1).

Музичка и певачка друштва и заводи.

Сарајево:

Музичка школа.
Потсавез музичара Краљевине Југославије.
Хрватско певачко друштво „Требевић".
Јеврејско певачко друштво „Лира".
Радничко певачко друштво „Пролетер".
Раднички збор „Слобода".
Српско певачко друштво „Слога".

Друштва: Вареш, Винковци (2), Високо, Вишеград, Вуковар, Жупања, Зеница, Краљева Сутјеска, Сребреница, Шабац, Шид, Тузла (2), Ужице (2), Чачак.

ШТАМПА.

Број листова и часописа: Брчко (1), Ваљево (1), Винковци (2), Високо (1), Вуковар (1), Каменица (1), Петровци (1), Пожега (1), Сарајево (37), Ср. Митровица (1), Тузла (2), Ужице (1), Шабац (3).

5. Саобраћај.

ЖЕЛЕЗНИЦЕ.

Железнице Дринске бановине спадају у подручја Сарајевске, Суботичке и Београдске железничке дирекције.

Укупна дужина железничких пруга на територији Дринске бановине (1. I. 1931.):

а) нормалног колосека	300.247 км
б) уског колосека:	
државне (0.76)	779.231 км
индустријске (0.76, 0.60 и 0.50 и жичне)	689.683 км
Укупно	1,769.161 км

УСТАНОВЕ:

Дирекција држ. железница у Сарајеву. Директор: инж. Александар Ј. Петровић.
Главна радионица и централно стовариште материјала у Сарајеву.
Радионице и ложионице: Бијељина, Борово, Винковци, Зеница, Лајковац, Љубић, Сарајево, Ужице.
Секције за одржавање пруга: Сарајево, Прача, Ужице, Чачак, Ваљево, Винковци, Ср. Митровица.
Станица: I. реда — 7; II. реда — 6; III. реда — 21; IV. реда — 29; V. реда 22; VI. реда — 16.
Дирекција бановинске железнице у Шапцу. Директор инж. Станојевић Боривоје.

ПОШТА И ТЕЛЕГРАФ.

Дринска Дирекција пошта и телеграфа у Сарајеву.
Филијала Поштанске штедионице у Сарајеву.
Телеграфско-телефонске секције: IV. теренска у Сарајеву, XIX. теренска у Ваљеву, XI. теренска у Винковцима и XVIII. теренска у Тузли.
66 државних пошта (⊠): Аличашин Мост, Ариље, Бајина Башта, Бања Ковиљача, Бијељина, Богатић, Брчко, Ваљево, Вареш, Вареш Мајдан, Винковци, Вир, Високо, Вишеград, Владимирци, Власеница, Вуковар, Горажда, Гуча, Жепче, Жупања, Зворник, Илица, Какањ, Каменица Ваљевска, Кладањ, Косјерић, Крека, Крупањ, Лајковац, Лешница, Лозница, Лукавац, Љубовија, Мио-

ница, Митровица Подринска, Ср. Митровица, Обреновац, Орашје, Пожега Ужичка, Прања, Прељина, Рогатица, Сарајево (1., 2., 3., 4., 5.; Главни телеграф и Радио-станица), Сјетлина, Сребреница, Тузла, Уб, Ужице, Фојница, Хан Пијесак, Чачак, Чајетина, Чајниче, Шабац, Шид, Увац.

Поштанско-телеграфски промет на подручју Дринске дирекције пошта и телеграфа био је (у 100):

год. 1928.:	год. 1929.:
5,850.000	6,000.000 пошиљака,
1,760.000	1,890.000 телеграма,
880.650	970.890 међуградских телефонских разговора.

РЕЧНА ПЛОВИДБА.

На Сави:

Капетанија пристаништа Ср. Митровица.

Пристаништва: Бос. Шамац, Жупања, Брчко, Бос. Рача, Ср. Митровица, Равањ, Шабац, Забрежје.

На Дунаву (пловна дужина 31.5 км):

Капетанија пристаништа у Вуковару.

АУТО-САОБРАЋАЈ.

Путови.

Територијем Дринске бановине пролази **10 државних путова** укупне дужине 1312 км и **122 бановинска пута** укупне дужине 3.630 км (од тога I. реда 1923 и II. реда 1707 км).

Главне пруге:

Бос. Шамац: (Градачац).

Вуковар: Ловац, Винковци, (Осијек).

Горажде: Устипрача (Фоча), Чајниче (Плевље).

Лозница: Каменица В., — Ваљево.

Пожега Уж.: Ариље (Ивањица).

Сарајево: Бања Ковиљача, Фојница, Кисељак, Пале, Власеница-Зворник. (За време летне сезоне: Сарајево-Мостар-Дубровник.)

Ср. Митровица: Шабац, (Илок), (Ириг), (Рума).

Шид: (Илок).

Тузла: Ћелић-Брчко-Бијељина, Зворник-Бијељина, Кисељак-Лукавац, Кладањ.

Устипрача: (Фоча).

Зворник: Бања Ковиљача-Лозница, Љубовија-Сребреница, Власеница (Сарајево).

Ауто-станице (Стандарт Оил Компани):

Брчко, Ваљево, Винковци, Вуковар, Горажда, Лозница, Обреновац, Сарајево (4), Ср. Митровица, Тузла, Ужице, Чачак, Шабац.

6. Грађевинарство.

Техничко одељење Кр. банске управе у Сарајеву.

Начелник: инж. Вулпе Стеван.

Технички одељци при среским начелствима:

Бијељина (за срезове: Бијељина, Брчко и Зворник). Шеф: инж. Пелек Иван.

Ваљево (за срезове: Ваљевски, Колубарски, Посавски, Подгорски, Тамнавски и Црногорски). Шеф: инж. Воденлић Богољуб.

Вуковар (за срезове: Винковачки, Вуковарски, Жупањски и Шидски). Шеф: инж. Перц Александар.

Земица (за срезове: Високо, Женче, Зеница и Фојница). Шеф: инж. Ерлих Симон.

Љубовија (за срезове: Азбуковачки, Власенички, Рачански, Рађевски и Сребренички). Шеф: инж. Ивановић Богдан.

Сарајево (за срезове: Вишеград, Рогатица, Сарајево и Чајниче). Шеф: инж. Јовановић Живан.

Шабац (за срезове: Јадрански, Мачвански, Митровички, Поцерски и Посавотамнавски). Шеф: инж. Стевановић Драгољуб.

Тузла (за срезове: Кладањ и Тузла). Шеф: инж. Арсеновић Димитрије.

Ужице (за срезове: Ариљски, Драгачевски, Златиборски, Љубићки, Пожешки, Трнавски и Ужички). Шеф: инж. Кнежевић-Чалдовић Секула.

7. Финансијске установе.

ДРИНСКА ФИН. ДИРЕКЦИЈА У САРАЈЕВУ.

Пореске управе: Бајина Башта, Високо, Вишеград, Женче, Грачаница, Гуча, Косјерић, Лозница, Љубовија, Пожега Уж., Рогатица, Сарајево, Ужице, Чачак, Чајетина, Чајниче и Фојница.

Финансијски инспекторати:

1. **Ваљево,** за срезове: Азбуковачки, Ваљевски, Јадрански, Колубарски и Мачвански, Подгорски, Посавотамнавски, Посавски, Поцерски, Рађевски, Тамнавски.

Пореске управе: Богатић, Ваљево, Владимировци, Каменица, Крупањ, Мионица, Обреновац, Шабац и Уб.

2. **Вуковар,** за срезове: Брчки, Винковачки, Вуковарски, Жупањски, Митровички и Шидски.

Пореске управе: Бос. Шамац (за среске испоставе Одак и Бос. Шамац), Брчко (за срез Брчко и општину Корај), Винковци, Вуковар, Жупања, Срем. Митровица и Шид.

3. **Тузла,** за срезове: Бијељински, Власенички, Зворнички, Кладањски, Сребренички и Тузлански.

Пореске управе: Бијељина, Власеница, Зворник, Кладањ, Сребреница и Тузла.

Катастарске управе:

Бијељина, Брчко, Винковци, Високо, Вишеград, Власеница, Вуковар, Забрежје, Зенина, Зворник, Кладањ, Рогатица, Сарајево, Сребреница, Ср. Митровица, Шабац, Тузла, Уб и Фојница. (Свега 18.)

Главна царинарница у Сарајеву.

Главни одељци фин. контроле: Брчко, Ваљево, Вуковар, Зворник, Горажда, Сарајево, Ср. Митровица, Шабац, Тузла, Ужице и Чачак. (Свега 11.)

МОНОПОЛСКЕ УСТАНОВЕ.

Обласни монополски инспекторат у Сарајеву.
Фабрика дувана у Сарајеву.
Фабрика жижица у Долцу.
Фабрика цигаретпапира у Сарајеву.
Стовариште соли у Бос. Броду и Креки.
Дуванске станице у Сарајеву и Винковцима.
Покусна станица у Домановићу.

БАНКАРСТВО.

У Сарајеву: 9 новчаних завода за 34 филијале. Капитал 164,000.000 динара. Улошци 661,000.000 динара.

У осталој бановини Дринској: 72 новчана завода са 5 филијала. Капитал 124,000.000 динара. — Улошци 241,000.000 динара.

Кредитне и штедовне задруге: Сарајево (21), Ново Сарајево (1), Тузла (2), Рогатица (1), Високо (1), Лозница (1), Славковица (1), Ваљево (1), Бељина (1), Месарци (1), Шид (2), Винковци (2), Жупања (1).

8. Народно господарство.

Пољопривредно одељење Кр. банске управе у Сарајеву.

Начелник: Борисав М. Станисављевић.

Отсек за пољопривреду и сточарство. Шеф: инж. Мехмедалија Јаловчић.

Бановинска пољопривредна заклада износи око 2,215.304 динара.

ПОЉОПРИВРЕДНИ ЗАВОДИ.

Ваљево: Шљиварска огледна станица при средњој пољопр. школи.

Високо: Бановинска живинарска станица.

Сарајево: Фитопатолошки завод. Државна ергела.

Севојна: Бановинска пољопривредна станица.

Соколац: Бановинска сточна станица.

Шабац: Пастувско станиште. (Ергела у Карађорђеву.)

Привремени отсек за пољопривредни кредит.

Шеф: Прица Богомир.

Управља и надзире рад среских припомоћних завода у Босни и Херцеговини. (У свему 51 заклада.) — Оне су саставни део среског начелства и имају свој одбор биран из редова пољопривредника који апсолутном већином гласова одлучује у свим пословима закладе. — Среске припомоћне закладе основане су од год. 1886. до 1895. у свим срезовима бивше Босне и Херцеговине. — Задаћа је среских припомоћних завода да пољопривредницима дају јефтине зајмове.

За дуговање закладе јамче солидарно сви пољопривредници једнога среза. Новчано пословање воде Пореске управе. Финансијска средства среских припомоћних завода намакнута су које из земаљских средстава, а које приразом на десетински паушал, дакле од народа самога.

Данашњи капитал свију среских припомоћних завода износи око 12 милиона динара. Зајмови које деле среске припомоћне закладе плаћају се највише на пет година.

Наплата зајмова врши се административним путем поцут државног пореза.

На зајмове закладе рачуна се 10% камата.

До сада је подељено зајмова у свему у износу око 31,000.000 динара.

Расадници:

Бановински лозни и воћни расадници у Бијељини, Горажди и Чачку.

Срески воћни расадници: Ариље, Бајина Башта, Бијељина, Ваљево, Владимирци, Горажде, Гуча, Зворник, Каменица, Косјерићи, Крупањ, Лозница, Љубовија, Мионица, Обреновац, Пресјина, Пожега Уж., Сребреница, Уб, Ужице, Чачак, Чајетина и Шабац.

Општински воћни расадници: Брчко, Вишеград, Кладањ, Рогатица, Тузла и Фојница.

ПОЉОПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ.

Бутмир код Сарајева: Нижа пољопр. школа.
Ваљево: Средња пољопривредна школа.
Сарајево: Задружна школа савеза српских земљорадника.
Севона: Бановинска сточарско-воћарска школа.
Шабац: Нижа пољопривредна школа.
Државне домаћичке школе: Атеница, Горобиље, Драгинац, Жена, Пужићи, Сарајево, Сењарска и Тузла.

ПОЉОПРИВРЕДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ.

Сточарско и пољопривредно друштво у Сарајеву.

Задружни савези:

Сарајево:
Савез српских земљорадничких задруга.
Савез обртничких задруга за Б. и Х.
Савез Хрв. сељачких задруга за Б. и Х.
Средишњи савез Југославенских сељачких задруга.

ПОЉОПРИВРЕДНА ПРОИЗВОДЊА.

Реон житарица запрема северо-источни део Дринске бановине — до линије Брчко-Бијељина-Владимирци-Уб.

Реон воћарски протеже се од северо-запада на југо-исток од горње линије до линије Жепче-Тузла - Зворник - Љубовија - Косјерић-Пожега-Ариље.

Реон сточарства запрема југозападни део Дринске бановине.

Од обрађене површине у год. 1929. отпало је у %% на: оранице 60.28; пашњаке 16.19; ливаде 15.56; воћњаке 4.82; вртове 1.50; баре и ритове 1.21; винограде 0.24.

Од зиратне површине долази (у %%). Биље: зрнасто 79.24; коренасто и кртоласто 2.49; индустријско 2.08; махунасто 1.66; сточно (пићно) 1.43; баштенско 1.22. — Угари 11.88.

Укупан принос у год. 1929. (у мет. центима).

Зрнасто биље: кукуруз 5,939.000; пшеница 3,356.000; овас 536.000; јечам 396.000; раж 37.000; наполица 18.100; крупник 17.300; просо 3.600; хељда 900.

Маунасто биље: граорица 66.500; пасуљ 59.000; грашак 8.300; сочиво 3.100; боб 1.500.

Коренасто и кртоласто биље: кромпир 853.000; сточна рена 382.000; рена угариђача 13.000; мрква 4.500.

Индустријско биље: шећерна рена 1,118.000; конопља 28.000; лан 19.000; уљана репица 6.000; дуван 3.000; хмељ 2.100; мак 400.

Баштенско биље: купус 296.000; диње и лубенице 157.000; лук црни и бели 95.000; патлиџан 57.000; паприка 19.000.

Сточно биље: луцерна 204.000; детелина 157.000.

Сено: 4,269.000.

Виногради: 63.000 хл вина.

Воћњаци: шљиве 952.000; јабуке 230.000; крушке 90.500; ораси 26.500; кестени 300.

СТОЧАРСТВО.

У Дринској бановини било је г. 1930.: 133.000 коња, 417 магараца, 347 мазга и мула, 467.000 говеда, 9 бивола, 356.000 свиња, 646.000 оваца, 121.000 коза, 2,339.000 пернате живине, 88.000 кошница.

ВЕТЕРИНАРСКА СЛУЖБА

Ветеринарски отсек Кр. банске управе у Сарајеву.

Шеф. Др. Вуковић Антоније.

Срески ветеринари: Бијељина, Богатић, Бос. Шамац, Брчко, Винковци, Високо, Вишеград, Власеница, Вуковар, Горажда, Жепче, Жупања, Зеница, Зворник, Кладањ, Лозница, Миоиица, Обреновац, Рогатица, Сарајево, Ср. Митровица, Сребреница, Тузла, Уб, Ужице, Чачак, Шабац и Шид.

Градски ветеринари: Винковци, Вуковар, Сарајево, Ср. Митровица, Тузла и Шабац.

Аграрне установе.

Аграрно-правни отсек. Шеф: Стојић Владимир, аграрни инспектор.

Аграрни одељак при срескоm начелству. У Вуковару: Шеремета Асим, аграр. саветник.

ШУМАРСТВО.

Шумарски отсек Кр. банске управе у Сарајеву.

Шеф: инж. Премужић Андрија.

Од укупне површине Дринске бановине под шумом се налази 1,096.955 ха (или 37.86%); од тога 68% државне шуме и 32% приватне. — Годишње се експлоатише укупно 1,500.000 м³ код чега је запослено 30.000 радника; од тога 1500 квалификованих.

Дирекције шума (подређене су директно Министарству шума и руда):

1. У **Сарајеву.** Шумске управе: Бусовача, Вареш, Возућа, Илица, Немила, Олово, Прача, Средње, Фојница, Хан Кумпанија, Хан Пијесак и Завидовићи.

2. У **Чачку.** Шумске управе: Бајина Башта, Ваљево, Лозница, Ужице и Чачак.

4. У **Винковцима.** Шумске управе: Врбања, Жупања, Моровић и Нијемци (4 шумске управе су на подручју Савске бановине).

Дирекције шума имовних општина:

Петроварадинске у Сремској Митровици.
Бродске у Винковцима.

Шумарске установе:

Шумарска школа у Сарајеву.
Шумски расадници у: Ариљу, Ваљеву, Жепчи, Зворнику, Рогатици, Сарајеву и Чајетини.

Шумарски референти.

Код среских начелства (за подручје тих срезова): Бијељина, Брчко, Високо, Вишеград, Власеница, Жепче, Зворник, Зеница, Кладањ, Рогатица, Сарајево, Сребреница, Тузла, Фојница и Чајниче.

За више срезова:

Бајина Башта (за срезове: Рачански и дио Ужичког).

Ваљево (за срезове: Ваљевски, Колубарски, Подгорски, Посавски, Тамнавски и дио Црногорског).

Вуковар (за срезове: Винковачки, Вуковарски, Жупањски, Митровачки и Шидски).

Лозница (за срезове: Азбуковачки, Јадрански, Мачвански, Посаво-Тамнавски, Поцерски и Рађевски).

Ужице (за срезове: Ариљски, Златиборски и Ужички).

Чачак (за срезове: дио Ариљског, Драгачевски, Љубички, Пожешки, Трнавски, Црногорски).

9. Трговина, обрт и индустрија.

Одељење за трговину, обрт и индустрију Кр. банске управе у Сарајеву.

Начелник: Борић Ахмед.

Шеф отсека: Шашић Никола.

ПРЕТСТАВНИШТВА СТРАНИХ ДРЖАВА.

Сарајево. Конзулати: Аустријски, Белгијски, Британски, Чехословачки, Немачки, Шведски, Талијански и Шпањолски.

Француска конзуларна агенција.

ПРИВРЕДНЕ УСТАНОВЕ.

Трговачко-обртничка комора за Б. и Х. у Сарајеву.

Бановинска индустријска подузећа у Сарајеву.

Бановинска ткаоница ћилима (са 11 филијала).

Годишње се производи ћилима у вредности око 5 милиона динара.

Бановинска ткаоница беза и везионица (са 6 филијала).

Бановинска радионица за уметне занате.

КОНТРОЛА МЕРА.

Срески одељци:

Винковци за градове: Винковци, Вуковар, Ср. Митровица и срезове: Винковачки, Вуковарски, Жупањски, Митровачки и Шидски. (Привремено у Тузли.)

Уреди за преглед и жигосање буради: Винковци, Вуковар, Ср. Митровица и Шид.

Сарајево за град Сарајево и срезове: Височки, Жепчански, Зенички, Рогатички, Сарајевски, Фојнички и Чајнички.

Станица за контролу буради у Зеници.

Тузла за срезове: Бијељински, Брчки, Власенички, Зворнички, Кладањски и Тузлански.

Ужице за срезове: Ариљски, Вишеградски, Драгачевски, Златиборски, Љубићки, Пожешки, Рачански, Сребренички, Трнавски, Ужички и Црногорски. (Привремено у Сарајеву.)

Шабац за срезове: Азбуковачки, Ваљевски, Јадрански, Колубарски (Мионица), Мачвански, Подгорски, Посавотамнавски, Посавски (Обреновац), Поцерски, Рађевски и Тамнавски. (Привремено у Тузли.)

Контролу драгоцених метала врши одељак контроле мера у Сарајеву за подручје целе бановине.

ТРГОВАЧКА И ОБРТНА НАСТАВА.

Држ. трговачке академије: Брчко и Сарајево.
Држ. техничка средња школа у Сарајеву.
Дворазредна трг. школа у Винковцима.

Стручне занатске школе:

Високо: Држ. стручна занат. школа за кожарство.
Сарајево: Држ. стручна занатска школа.
Држ. стручна занатска школа за текстилно плетење.
Тузла: Држ. стручна занатска школа.
Ужице: Држ. пушкарска школа.

Шегртске школе: Ариље, Бајина Башта, Бијељина, Бос. Шамац, Брчко, Ваљево, Винковци, Високо, Вишеград, Вуковар, Жепче, Жупања, Завидовићи, Зворник, Зеница, Лозница, Мионица, Обреновац, Пожега, Сарајево (8), Ср. Митровица, Тузла, Уб, Ужице, Чачак, Шабац и Шид.

Женске стручне школе: Винковци, Вуковар, Сарајево, Срем. Митровица и Тузла.

Бановинске женске занатске школе: Ариље, Бајина Башта, Бијељина, Бос. Шамац, Ваљево, Власеница, Гуча, Зворник, Косјерић, Лозница, Љубовија, Мионица, Обреновац, Пожега Уж., Сарајево (2 — друштва „Освитање" и Доброть. задруге Срнкиња), Уб, Ужице, Чајниче, Чачак и Шабац.

ПРИВРЕДНА УДРУЖЕЊА.

Новчаних завода:

Сарајево: Организација новчаних завода у Б. и Х.

Индустријска удружења:

Сарајево: Удружење индустријалаца и трговаца дрветом.
Удружење малих домаћих млинара за Дринску бановину.
Шабац: Удружење индустријалаца.

Удружења трговаца и индустријалаца: Винковци, Вуковар и Шид.

Трговачка удружења: Ариље, Бајина Башта, Бијељина, Босански Шамац, Босански Брод, Брчко, Горажда, Ваљево, Винковци, Вуковар, Гуча, Драгинац, Завидовићи, Крупањ, Лешница, Лозница, Љубовија, Мионица, Митровица Срем., Обреновац, Пожега, Сарајево, Тузла, Уб, Ужице, Чачак, Шабац, Шид.

Занатска удружења (еснафи): Адашевци, Ариље, Бабина Греда, Бајина Башта, Бачинци, Беркасово, Бијељина, Богатић, Бос. Шамац, Брчко, Босут, Ваљево (2), Вареш, Винковци, Високо, Вишеград, Владимирци, Власеница, Вуковар, Горажде, Гргуревци, Грк, Гуча, Дивош, Дреновци, Жупања, Завидовићи, Зворник, Зеница, Иванково, Илинци, Јамена, Јарак, Јармина, Косјерић, Крешево, Крупањ, Кузмин, Кукујевци, Лежимир, Лешница, Лозница, Лајковац, Лаћарак, Љубовија, Манђелос, Мартинци, Мионица, Митровица Срем., Моровић, Мрчајевци, Нуштар, Обреновац, Пецка, Пожега Уж., Рајево Село, Рогатица, Сољане, Сребреница, Степојевац, Тузла, Уб, Ужице, Фојница, Фоча, Чајниче, Чалма, Чачак, Шабац (4), Шашинци, Шид и Шуљам. — Свега 67.

Обртни зборови: Винковци, Ср. Митровица и Шид.

Занатске задруге: Брчко (1), Бијељина (1), Високо (2), Сарајево (12), Вареш (1), Тузла (1), Гуча (1), Мионица (1), Пожега (1), Лајковац (1), Ужице (1).

РУДАРСТВО.

Отсек за рударство Кр. банске управе у Сарајеву.
Шеф: инж. Босак Стеван.
Дирекција држ. рударских предузећа у Сарајеву.
Рударско сатништво у Сарајеву.
Средња рударска школа у Зеници.
Рударски сатник: инж. Босак Стеван.

Важнији рудници:

Државни угљеници: Букиње (срез Тузла), Угљевик (срез Бијељина), Какањ, Breza, Зеница (срез Височки), Крека (срез Тузла).
Државна железара (рудник железне руде, топионица и леваоница) у **Варешу** (срез Високо). Годишња производ 120.000 тона жел. руде, 35.000 тона сировог гвожђа и 7.500 тона ливане робе.
Државне солане у Креки и Симинхану код Тузле. (У Креки осим тога државна електрана, циглана и секција за дубоко бушење). — Годишња продукција 3.3 мил. кг. слане коле и 450.000 метр. центи ситне кухињске соли.

Приватни рудници:

Манганске руде у Чекљановићима (задруге „Босна").
Кромове руде у Дубовчици (задруге „Босна").
Живе у Мрачају (рударске задруге „Мрачај").
Сребоносне оловне и цинкове руде у Сребреници (у закупу фирме »The American Smelting and Refining Company«).
Антимонове руде у општини Крупањске, среза Јадарског (рудник „Подрински").
Угљеници: „Мајевица" код Тузле и „Кукавица" код Рогатице. Годишња продукција угља у бановини Дринској: 1,080.000 тона (са 4.800 радника).
Лежишта пирита у Баковићима код Фојнице.

10. Социјална политика.

Одељење за соц. политику и народно здравље Кр. банске управе у Сарајеву.
Начелник: Др. Сунајковић Бранко.

Отсек за социјалну политику.
Шеф: Громовић Л.
Инспектор рада: Рашиован Аврел.
Инспектор парних котлова: инж. Турина Г.

Установе за заштиту деце:
Дечји домови: у Палима, Рељеву и Озрену.
Дечји санаторијум у Бањи Ковиљачи.
Дечје летовалиште у Цавтату.
4 дечје трпезе у Сарајеву.

За заштиту радника:
Радничка комора у Сарајеву (са повереништвима у Зеници и Тузли).
Повереништва Београдске радничке коморе у Ваљеву, Шапцу, Ужицима и Чачку.
Загребачке радничке коморе у Винковцима и Вуковару.

Окружни уреди за осигурање радника у Сарајеву и Тузли (са експозитурама: Вареш, Високо, Вишеград, Рогатица, Сјетлина).
Берзе рада у Сарајеву и Тузли.
Инспекција рада у Сарајеву.

Важније радничке организације у Сарајеву.

Обласни одбор УРССЈ.
Савези радника: бријачких, дрводељских, грађевинарских, кожарско-прерађевачких, кројачких, живежних намирница и железничара.

Важнија хуманитарна удружења у Сарајеву.

Ла Бенефиценција, јеврејско култ.-просв. друштво. Муслиманско добротворно друштво „Мерхамед" са подружницама: Јајце, Столац, Травник и Требиње.

11. Народно здравље.

Отсек за народно здравље Кр. банске управе у Сарајеву. — Шеф: Др. Дернер Александар.

Референти: Др. Љ. Вујовић, Др. А. Рагуз, Др. Ж. Миладиновић и Др. Ј. Леви.

Бански санитетски савет.

Претседник: Др. Сунајковић Бранко.

Чланови: Др. Шуњеварић Алекс.; Др. Мандић Душан; Др. Кауниц Павле; Др. Јојкић Милан; Др. Бокоњић Јово; Др. Стојановић Манојло; Др. Денишлић Мустафа; Др. Станковић Ненад; Др. Самоковлија Исак.

Ванредни чланови: а) за апотекарску струку: Маг. фарм. Сточевић Јован; б) за правничку струку: Др. Паштровић Бранко; в) за санитетско-техничку струку: инж. Радивојевић Драгиша; д) за социјално-политичку струку: Громовић Лујо; е) за ветеринарску струку: Др. Вуковић Антоније.

Срески санитетски референти (лекари) постоје код свих среских начелстава.

Градски физикати у Сарајеву, Винковцима, Вуковару и Ср. Митровици.

СОЦИЈАЛНО-ХИГИЈЕНСКЕ УСТАНОВЕ.

Хигијенски завод у Сарајеву.
Домови народног здравља: Ваљево, Вуковар, Тузла, Шабац и Ужице.
Здравствене станице: Богатић, Босут, Бraниковци, Бос. Рача, Врбања, Доња Слатина, Дрињача, Жупања, Јамена, Јања, Косјерић, Кнежица, Крупањ (венер.), Нови Јанковци, Пожаринца и Радеинковић.
Школске поликлинике: Винковци, Сарајево, Ср. Митровица, Тузла и Шабац.
Антитуберкулозни диспанзери: Бијељина, Вареш, Винковци, Кладањ, Сарајево, Тузла и Шабац.
Дечји диспанзери: Сарајево и Тузла.
Венеричке амбуланте: Сарајево, Тузла и Шабац.
Амбуланте за трахом: Ср. Митровица и Шабац.

Болнице: Бајина Башта (бановинска); **Бијељина** (општинска); **Брчко** (општинска); **Бреза** (братинска); **Ваљево** (2 — бановинска и стална дринска војна); **Вишеград** (бановинска); **Винковци** (бановинска); **Власеница** (бановинска); **Горажде** (бановинска); **Гуча** (бановинска); **Завидовићи** (Озора); **Зеница** (2 — каз. зав. Озора и брат.); **Какањ** (бан.); **Кладањ** (бан.); **Крека** (братин.); **Љубовије** (бановинска); **Лозница** (бановинска); **Митровица Сремска** (бановинска); **Рогатица** (бановинска); **Сарајево** (државна); **Сјетлина** (Озора); **Сребреница** (бановинска); **Тузла** (бановинска); **Ужице** (бановинска); **Чачак** (бановинска) и **Шабац** (бановинска).

Лечилишта и санаторији:
Касиндол: Санаториј „Озора" за почетну туберкулозу.
Ковиљача Бања: Држ. дечји санаторијум.
Пале код Сарајева: Санаториј за туберкулозне. Државно дечје опоравилиште.
Тузла: Држ. санаторијум.
Шабац: Летниковац за туберкулозну децу. Држ. дом за трахоматичну децу.

Апотекарско складиште и хемијски завод у Сарајеву.

Апотеке (за среска места показан је укупан број апотека у срезу): Ариље (2), Бајина Башта (1), Бијељина (3), Богатић (2), Бос. Шамац (1), Ваљево (4), Вареш (1), Винковци (3), Високо (1), Вишеград (1), Владимирци (1), Вуковар (7), Зеница (2), Зворник (2), Жепче (4), Гуча (1), Бања Илица (1), Кладањ (1), Ковиљача Бања (1), Крупањ (1), Лозница (4), Љубовија (1), Миоиица (1), Митровица Сремска (3), Обреновац (2), Пожега Уж. (1), Рогатица (1), Сарајево (10), Сребреница (1), Шабац (7), Шид (2), Тузла (6), Уб (1), Ужице (3) и Чачак (6).

Амбуланте:

Бановинске (сеоске): Ариље, Брестовско, Брезово Поље, Ваљево, Вареш, Возућа, Гајеви, Доње Моштре, Горња Вијака, Живанице, Жлијеб, Какањ, Кисељак, Корај, Краљева Сутјеска, Мећеђа, Међуречје, Милићи, Миљено, Ништић, Пазарић, Папрача, Прибој, Рудо, Сјеверско, Соколац, Торна, Трново, Факовићи, Чајетина, Чајниче, Челић, Шејковић и Штрпци.

Општинске: Бос. Шамац, Бусовача, Ваљево, Високо, Жепче, Завидовићи, Зеница, Зворник, Пурачић, Сарајево, Тузла и Фојница.

Окр. уреда за осиг. радника: Бајина Башта, Блажуј, Ваљево, Завидовићи, Зеница, Илијаш, Лозница, Лукавац, Олово, Пале, Сарајево, Средње, Тарчин, Тузла, Ужице, Хан Крам, Хан Пијесак, Хаџići, Чачак и Шабац.

Братинских благајна: Букиње и Крека.

Осим тога амбуланте су отворене и код свих здравствених станица.

ВАЖНИЈЕ ЗДРАВСТВЕНЕ УСТАНОВЕ И ОРГАНИЗАЦИЈЕ.

Сарајево: Лекарска комора.
Апотекарска комора.
Друштво лекара за Б. и Х.
Б. Х. апотекарски гремиј.
Црвени Крст Кр. Југославије, Обласни одбор.
„Космос", друштво за заштиту природе и чување народног здравља.
„Побратимство", друштво трезвености и чувања народног здравља.

Ваљево: Школа Црв. Крста за чуварице здравља.

Здравствене задруге: Бањани (срез Тамнавски), Дрен (Посавски), Дебре (Пос. Тамн.), Јабучје (Пос.), Прњавор (Мачв.), Лајковићи (Тамн.), Словци (Ваљ.), Стублице (Пос.), Крупањ, Бајина Башта, Косјерићи и Љиг.

ВАЖНИЈЕ СПОРТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ.

Аеро-клуб, Сарајево. — Клубови: Ужице, Чачак и Шабац.
Ауто-клуб, Сарајево (Босанска банка).
Коло јахача: Сарајево, Ваљево, Ужице и Шабац.
Мотоциклистички клуб: Сарајево и Вуковар.
Ногометни потсавез, Сарајево. — Клубови: Бијељина (2), Брчко, Вапово, Винковци (2), Високо, Вуковар (2), Жупања, Завидовићи, Зеница, Лозница, Лукавац, Сарајево (15), Сремска Митровица (2), Тузла (2), Ужице (2), Чачак, Шабац и Шид.
Савез ловачких друштава за Б. и Х., Сарајево, Његошева улица 3.
Бициклистичка друштва: Бијељина и Вуковар.
Клуб тешке атлетике: Винковци.
Тенис клуб: Винковци.
Веслачки клуб: Вуковар.

12. Туризам.

Важније установе и организације за промет странаца.

Сарајево: Друштво за саобраћај путника и туриста (Кр. Петра 21).
Друштво планинара у Б. Х., Александрова 52.
„Космос", друштво за заштиту природе и чување народног здравља.
Туристичко друштво „Пријатељ Природе".
Планинарско друштво „Романија".
Савез гостионичара, хотелијера и кафеџија за Б. и Х.

БАЊЕ, КУПАЛИШТА И ЛЕТОВАЛИШТА.

Фојничка Бања (△ Фојница, 🚂 - Високо 33 км), 🛁 (вис. 584 м), ■.
Илица 🚂, 🚌, 🛁 (вис. 499 м), 6 ■.
Кисељак код Фојнице (🚂 - Високо 14 км), 🚌, 🛁, Ⓣ (вис. 470 м), 4 ■.
Кобиљдо (△ Сарајево, 🚂 - 9км), Ⓣ (вис. 580 м).
Ковиљача Бања (△ Јадрански), 🚂, 🚌, 🛁 (вис. 124 м), 5 ■.
Обреновачка Бања (△ Посавски), 🚂, 🐎, 🚌, 🛁 (вис. 115 м).
Овчарска Бања (△ Трновски), 🚂, 🛁 (вис. 300 м).
Пале (△ Сарајево), 🚂, 🚌, Ⓣ, ✻, ваздушна бања (вис. 829 м), 2 ■.
Вишеградска Бања (△ Вишеград, 🚂 - 5 км), 🛁 (вис. 414 м), 3 ■.
Златибор (△ Ужице), Ⓣ (вис. 1000 м), 2 ■.
Стамбулчић, 🚂 - 33 км од Сарајева, ваздушна бања (вис. 1000 м), Пенсион.

Хотели:

Бијељина, Бос. Шамац, Брчко, Ваљево (2), Винковци (2), Високо, Вишеград (2), Вуковар (2), Горажде, Завидовићи, Зеница, Илиџа (6), Кисељак (2), Ковиљача (5), Пале, Рогатица, Сарајево (4), Ср. Митровица (2), Тузла, Ужице (2), Хан Пијесак, Чајниче, Шабац (2) и Шид.

V. Градови Дринске бановине.

1. Главни град Сарајево.

□ 13 км², седам квартова (Чаршија, Кошево, Бјелаве, Ковачи, Град, Хрватин, Бистрик-Чобанија). 428 улица, 10.304 куће, 68.000 становника.

По вери: муслимана 38%, ркт. 27%, правосл. 22%, јевреја 12%.

По народности: Југословена 54.431, других Словена 2842, Немаца 2700, осталих 6602.

Историјски преглед.

Сарајево и његова околица насељени су од најстаријих времена. Ту беше и римска насеобина, затим у средњем веку тврђава „Катера", која је у X. веку добила име „Врхбосна".

О постанку Сарајева нема тачних вести, само је стално да су га основали Турци, и то још год. 1430. прије коначног пада Босне. У то доба била је Врхбосна овећи град и добила је ново име по сарају (палачи) намесника (санџак-бега), који је ту имао своје седиште. Сарај је био двор првих намесника, Несух-бега и Гази Иза-бега. Иза-бег је подигао више зграда и чувену Цареву Џамију с мостом и купалиштем.

Највеће заслуге стекао је за Сарајево намесник Хусрев-бег (1521.—1541.). Он је дизао величанствене грађевине (од којих је најсјајнија 1530. год. довршена — Бегова џамија) — основао је две медресе и Безистан, величанствену тржницу, две бање, велики хан и водовод. Све те грађевине стоје још и данас. За његове управе имало је Сарајево до 80.000 становника.

У другој половини XVI. века населили су се у Сарајеву многи Дубровчани (у Латинлуку) и Јевреји (у Чифутхану).

Иза тога столица босанског везира често је преношена у Бања Луку и Травник. То је још повољније утицало на развитак Сарајева.

У XVII. в. ковао се у Сарајеву турски новац.

Год. 1687. продро је до Сарајева принц Еуген Савојски, заузео га, попалио и опленио.

Год. 1851. пренео је Омер-паша у Сарајево столицу босаског везира и учинио Сарајево политичким седиштем босанског вилајета.

Од тог времена почело је Сарајево и културно напредовати: имало је штампарију, библиотеку, читаоницу, српску полугимназију; почеле су се издавати новине, основана је школа за уметни обрт.

Сарајевска тврђава сграђена је тек г. 1737., а проширена у почетку XIX. в. Сам град био је, осим већих јавних грађевина, сграђен од дрвене грађе, те је од XV. до XIX. в. девет пута постао пленом пожара. Осим тога су у њему харале страшне епидемије, те је био на гласу као легло куге.

После окупације Босне и Херцеговине 1878. год. Сарајево је постало велики град и добивало је све више европски изглед, нарочито кад је спојено железницом с морем и средњом Европом, доселили су се многи странци, донесен је страни капитал, отворена су многа предузећа.

Од Уједињења Сарајево, и ако потиснуто послератном кризом, снажно је напредовало културно и национално.

Од 1929. год. постало је Сарајево главним местом Дринске бановине те у новој ери створеној јануарским манифестом Њ. В. Краља Александра почело је да се снажи и у привредном погледу.

Управа града.

Градоначелник: Асимбег Мутавелић.

Градско поглаварство:

Претседништво (секретаријат) с помоћним уредом. — Подначелници: Др. Д. Јефтановић и Др. И. Павичић.

Административно-правно одељење са 4 реферата и статистичким отсеком. — Шеф: Б. Мехмедбашић.

Финансијско одељење (📺) с рачуноводством, благајном и доходарственим уредом. — Шеф: Д. Цвитковић.

Здравствена управа с градским физикатом, болницом (🛏) за заразне болести и заводом за дезинфекцију и дезинсекцију. — Шеф: Др. М. Јојкић.

Ветеринарско одељење с тржним повереништвом, градском клаоницом и марвеним сајмиштем. — Шеф: С. Димић.

Грађевно одељење с референтима високих градња, нестоградња, канализације и с ватрогасном четом. — Шеф: инж. Д. Божић.

Социјално одељење с градским сиротињским домом. — Шеф: Ј. Мачкић.

Градски већници: Н. Ахметашевић, С. Алкалај, А. Алтарац Мајер, М. Р. Атијас, др. Ж. Бауер, М. Брђановић, С. Цвијетић, И. Демирџић, Н. Долић, др. И. Дурбешић, В. Ђурић, М. Фадилпашић, С. Фочо, Б. Франичевић, М. Халилбашић, Ј. Илић, Х. Капетановић, А. Кумашин, Ђ. Мандрапа, И. Перковић, др. Т. Поповић, М. Бичакчић, Н. Стојковић, С. Сврзо, А. Х. Шабановић, И. Шахинагић, М. Шушњар, И. Вранић, др. С. Зечевић, С. Зеленика, М. еф. Зилџић, А. Новалија и Др. Бесаровић.

Општина има своју Градску штедионицу, у чијој се режији води електрична централа, градски трамвај, градска плинара и град. водовод.

Градска ватрогасна чета има 36 ватрогасаца и везана је са 92 аутоматска апарата с појединим деловима града.

ДРЖАВНЕ УСТАНОВЕ.

У Сарајеву је седиште Краљевске банске управе Дринске бановине (▶) са 8 одељења и припадајућим уредима и установама.

Државна надлештва: Управа полиције, Среско начелство (△).

Дирекције: Финансијска, Пошта и телеграфа, Држ. железница, Шума, Држ. рударских предузећа и Катастра.

Статистички уред опште држ. статистике.

Инспекторати: Финансијске контроле и монополски.

Инспекције: Рада, Парних котлова и Вода.

Пореска управа (⊠), Монополско стовариште, Главна царинарница I. реда, Уред за пунцирање и мере, Држ. штампарија, Месна контрола, Техничка Управа.

Војне установе: Армијска и Дивизијска област.

Официрске школе: Пешадијска, артиљеријска и за резервне официре.

Хуманитарне установе: Држ. заштита деце, Окружни уред за осиг. радника. — Коморе: Адвокатска, трг.-обртничка, Радничка, Братинска благајна рударских намештеника, Берза рада.

Соц.-хиг. установе: Хигијенски завод, Градски физикат, Завод за дезинфекцију и дезинсекцију, Антитуберкулозни и дечји диспанзер, Дечји дом (⚕).

Болнице (🛏): државна, заразна и стална војна (II. арм. области).

Амбуланте: градска, државна за лечење венеричних болести, санит. одсека држ. железница и Окруж. уреда за осиг. радника.

Школска поликлиника.

Санаторијз за туберкулозне и држ. дечје опоравилиште (Пале код Сарајева).

Судови: Врховни суд за Б. и Х., Управни суд за Б. и Х., Окружни суд (⚖), Срески суд (⚖), Врховни, Окружни и Срески шеријатски суд (△).

Верске установе: Обласно муфтијство, Дабробосанска епархија, Врхбосанска надбискупија, Евант. сениорат; 88 џамија (☾), 2 правосл. цркве (✚), 6 ркт. цркава (✠), 1 евангеличка црква (✠) и 4 јевр. храма (✡).

Културне установе: Земаљски музеј са збирком грчком, римском, босанско-богумилском, етнографском и природописном (минеролошком, геолошком, палеонтолошком и ботаничком).

Музејска библиотека има 50.000 књига и врло драгоцену збирку старих рукописа.

Метеоролошки опсерваторије. — Држ. геолошки завод.

Школе: Трг. академија, 3 учит. школе; средњих школа има 24, и то: гимназија и реалка 11, техничка средња школа, стручних (◑) 6, конфесионалних 7. — 5 грађанских (◒) школа, основних школа (●) има 16, од којих је 11 државних и 5 приватних. — Основне школе похађа 6500 деце.

Друштвени живот: 253 друштва и савеза, од којих су 52 просв.-хумана, 43 добротворна, 13 певачких, 110 стручних и 35 шпортских. — Највећа по броју чланова и најзначајнија по сврси су културна друштва „Просвета", „Напредак", „Гајрет", „Народна узданица" и „Ја Беневоленција", „Југословенски Соко", Савез обрт. задруга, Савез срп. земљ. задр.

Коморе: Трг.-обрт., Лекарска и Адвокатска.

Привреда: 9 банака и 8 новчаних завода као задруга (⊕) с акцијским капиталом од 150 милиона динара и улошцима од 265 милиона динара. (Осим Градске штедионице, чији је капитал преко 40 милиона и улошци преко 12 милиона динара.)

Поштанска Штедионица, Главна фил. Држ. Хипотекарне Банке те 7 филијала новч. завода.

Индустрија: Фабрика духана (са 900 радника) која продуцира годишње попречно преко 1 милијарду цигарета и 1,300.000 кг пакованог духана. — Фабрика цигар-папира. — 4 електричне централе: 2 градске, 1 државна (у фабрици духана) и 1 приватна за погон властитих индустрија. — 1 плинара. — У металној индустрији: 9 разних творница, железничке радионе, држ. радиона уметних заната. — Творница кожа има 2. — У кемичкој индустрији неколико мањих творница, а од већих Дионичка пивара (са 240 радника), која продуцира годишње близу 80.000 хектолитара пива. — У штампарској индустрији 15 штампарија. — У текстилној индустрији има неколико средњих радиона, а главно предузеће ове врсте је Државна творница ћилима и беза. — Од трговина на велико главне су трговине животним намирницама те железном и текстилном робом. — У грађевинској индустрији постоје 4 велике и неколико мањих циглана (△). — 2 асфалтне инд., 3 за вађење гранита, камена и песка; 3 веће и 6 мањих индустрија намештаја; 1 трговина кишобрана и 1 творница кола и фијакера.

Туризам. Као центар у ком су се сусреле културе Истока и Запада, Сарајево је туристичка тачка првог реда. Оријентални делови града, старинска чаршија и улице с трговинама концентрисаним по средњевековним еснафима, врло су живописни.

Знаменитости. Од историјских споменика већег значења и већих размера има у Сарајеву Царева џамија (из друге половице XV. века), стара Српско-православна црква, Бегова џамија (обадве из почетка XVI. века), две старе тврђаве са интересантним капијама (из почетка XVIII. века), остаци Безистана и Ташлихана (из почетка XVI. века), стара грађевина Колобарин хан (из краја XV. века) те цео низ џамија и гробаља (муслиманских и нешто богумилских) из времена босанских краљева и из турског доба.

Музејска збирка старина од претисторијског времена па до аустријске окупације врло је богата.

Од грађевина новијег доба у првом реду ваља споменути палачу Градске општине у маварском стилу, затим четири музејска павиљона, православну саборну цркву, римокатоличку катедралу, правосудну палачу и новоградње Државне хипотекарне банке и Јеврејског храма.

Јавне установе. Народно позориште, 3 кина. 3 већа хотела (■), 5 већих кафана (ʊ).

2. Град Винковци. ✉, 🚂, 🛏, 🏛, 🚌

□ 54 км², 1700 домова, 12.000 становника. (Историјат види у III. свеску Алманаха, стр. 719.)

Управа града. Град. начелник: Др. Шумановац Пајо; град. физик: Др. М. Дивић; град. вет.: А. Клајпрат; град. инж. К. Перић; шеф гр. електр. и плинаре: инж. М. Лесковар.

Градско заступство броји 24 члана.

Државни уреди: Среско начелство (△), срески суд (⚖), пореска управа (⊠), катаст. управа, претстојништво градске полиције (▶), Држ. дир. шума, дир. шума бродске имовне општине, шумска управа V. бродске им. општине, монол. складиште дувана, Инж. секција држ. железница.

Социјалне и здравствене установе: Јавна самоуправна болница (⛿), држ. антитуб. диспанзер, шк. поликлиника, убожница, сиротиште и конвикт „Маријин дом".

Цркве: ркт. (✠), правосл. (✚), еванг. (⊠), израел. храм (✡).

Школе: вел. реал. гимназија, дворазр. трг. шк., грађанска школа (●), 3 осн. (●), занатска (◐), жен. стручна (◑).

Друштва: Соко, 4 пев., 2 лов., Савез прив. нам., Хрв. Радиша, Привредник, добротв., ватрогасно (🏃), Трг.-зан., 2 шп. клуба.

Привреда: 6 новч завода (⊕), творница жељ. и лимене робе, 2 творн. кожа, творн. вунене робе, творн. оружја, кућна инд. ручних радова, 3 циглане (△), 3 паромлина (✳), 2 пилане (♂), 18 велетрг. (🐖), 3 хотела (■), 2 кина.

Радови извршени за напредак града 1919.—1929. (⊙→): Уређене су нове цесте, плочници, паркови, сајмиште; саграђени: антитуб. диспанзер, шк. поликлиника, убожница и сиротиште, електр. централа, рестаурирана гр. плинара, основана градска штедионица.

3. Град Вуковар. ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐, 🚌.

☐ 52 км², 2000 кућа, 11.000 становника.

(Историјат види у III. св. Алманаха, стр. 722.)

Управа. Градски начелник: инж. Шел Јарослав; град. тајник: др. Тирк Драгутин.

Државна надлештва: Среско начелство (△), срески суд (⚖), пореска управа (⊠), техн. одељак, претстојништво градске полиције (▶).

Школе: реал. гимн., 4 основне (●), женска стручна (◑), 2 чит. (✱).

Друштва: Соко, 2 пев., ватрог. (🏃), веслачки клуб., зан. трг. удр.; јеврејска вероисповедна општина.

Задруге: виноград., ратарска, пољопривредна.

Привреда: 4 новч. завода (⊕); творнице: кола, шпирита, глинених пећи, кожа, кемијских продуката, кудељара, неколико предиона вуне, 6 млинова (✳), 3 пилане (♂), 2 циглане (△).

Извоз: житарица и дрва.

Већи хотели: „Гранд Хотел" и „Лав" — 2 концертне дворане, 2 кина.

Радови извршени за напредак града 1919.—1929. (⊙→): Тарацање улица, асфалтирање трга, градња нове улице, дом нар. здравља, адаптација моста преко Вуке.

4. Град Сремска Митровица. ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐, 🚌.

☐ 48 км², 48 улица, 1891 зграда, 15.000 становника.

(Историјски преглед види у III. свеску Алманаха стр. 709.)

Управа. Градски начелник: С. Милутиновић. — Градски сенатор: Ј. Мединац. Гр. капетан: С. Надбантић. Гр. физик: др. И. Бајић. Гр. ветеринар: Ф. Хорнунг. Гр. благајник: М. Шпољар. Гр. контр.: Љ. Стајић. Шк. надзорник: Ј. Удицки. Гр. инжинир: Б. Стојановић. Гр. екон. Д. Тасић.

Важнији држ. уреди и установе: Среско начелство (△), пореска управа (⊠), гл. одељак фин. контроле (📺), доњосавска техн. секција, дир. шума петроварадин. имовне општине, монон. стовариште, железн. секција, агенција држ. речне пловидбе, капетанија пристаништа.

Окр. суд (⚖), држ. тужилаштво, срески суд (⚖), казнени завод, 1 болница (⛿), школ. поликлиника, амбуланта за трахом.

Цркве: 2 срп.-прав. (✚), рим.-кат. (✠), грко-кат. (✝), еванг. (⊠), јевр. синагога (✡).

Школа: гимн., 4 осн. (●), стручна (◑), веч. школа трг. омладине. — 2 нар. читаонице (✱).

Важнија друштва и удружења: Српско црквено и зан. пев. др., Срп. и Хрв. ратарско, Коло Српских сестара, Др. „Мајке Југовића", Др. трезвености „Спасење", Др. Црвеног Крста, Соко, Добр. ватрог др., Срп. трг. удр., Удр. резервних официра, Добровољно удр., Занат. удружење (обртни збор), Удр. Срба привредника, Удр. есперантиста, Француски клуб, Грађ. сп. клуб; Тенис-клуб.

Привреда: 3 новчана завода (⊕).

Индустрија: Фабрика храстовог екстракта, уједињене парне пиваре, 3 фабрике покућтва, фабрика трикотаже, предиона вуне, електр. централа, фабрика фурнира и шперплоча, 4 млина (✳), 2 пилане (♂), 2 циглане (△).

2 хотела (■), 26 ресторација и гостиона (✕), 2 кина: „Митровачки" и „Унион". — 6 год. сајмова (☞).

VI. Срезови Дринске бановине.

1. СРЕЗ АЗБУКОВАЧКИ — (ЉУБОВИЈА), ✉, ⁂, ⊶, 🚌.

☐ 448 км², 16 општина, 154 насеља, 3794 домаћинстава, 24.911 становника.

Ср. начелник: Д. Буринчић.

Референти: др. Н. Николић (сан.), Б. Косанић (пољопр.).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак: Љубовија. **Пореске управе** (⊠): Љубовија и Грачаница.

Шумски референт: Лозница.

Окружни суд (⚖): Шабац. **Срески суд** (⚖): Љубовија.

Цркве: 11 правосл. (✚).

Просвета: 18 осн. школа (●), 5 нар. књ. и чит. (✱). — 3 **удружења** и 12 **задруга.**

Индустрија: Рудници бакра, антимона и олова (⚒), 3 црепане (△) и 2 млина (✳).

Извоз: шљива.

Главни вашар (☞): 21. IX. у Љубовији.

Општине:

За све општине, осим посебно означених: Пошта (П.) и Телеграф (Т.) — **Љубовија.**

Азбуковачка — Горња Буковица (Лозница - 80 км): □ 4294 ха, 22 нас., 430 дом., 2540 стан. — +, 2 ●, ✶. — 2 ✳, △. — ♉. — ∞. — ➽ М. Вујичић, нач., Л. Протић, познати педагог и психолог, и С. Васић, официр.

Велико-Речка (Бања Ковиљача - 47 км): □ 2537 ха, 10 нас., 135 дом., 986 стан. — ●. Обиље руда.

Горњо-Љубовиђанска (Бања Ковиљача - 90 км): □ 1685 ха, 6 нас., 151 дом., 985 стан. — +, ● — ∞.

Горњо-Трешњичка (Бања Ковиљача - 80 км): □ 4760 ха, 18 нас., 330 дом., 2100 стан. — +, ●.

Грачаничка (Бања Ковиљача - 60 км): □ 3314 ха, 9 нас., 230 дом., 1580 стан. — ⊠, +, ●. — Инв. удр., ∞ — ☞ 21. VII.

Гуњачка (П. Т. Пецка, Лозница - 45 км): □ 2050 ха, 6 нас., 269 дом., 1410 стан. — +, ●, ✶ — ∞.

Драгодољска (П. Т. Пецка, Ваљево - 30 км): □ 2876 ха, 6 нас., 132 дом., 1400 стан. — +, ● — ∞.

Дрлачка (Бања Ковиљачка - 65 км): □ 1906 ха, 11 нас., 162 дом., 1027 стан. — ∞.

Љубовиђанска — Читлук (Бања Ковиљача): □ 5154 ха, 16 нас., 605 дом., 3670 стан. — +, ●. — **Задр.:** ∞, 2 △.

ЉУБОВИЈА — ⊙, ✉, ⚕, ⊶ (Бања Ковиљача - 60 км): □ 54 ха, 1 нас., 75 дом., 352 ст. △, ⊠, ⊶, ●, ✶ — **Удр.:** зан., трг. — ☞ 2.

Оровичка — Д. Оровица (Бања Ковиљача - 71 км): □ 3740 ха, 17 нас., 237 дом., 1540 стан. — +, 2 ● — ∞ — ☞ 12. VII.

Селаначка (Лозница - 39 км): □ 2884 ха, 2 нас., 200 дом., 1550 стан. — +, ●, ✶. — Рудокопи антимона и олова.

Торничка (Ваљево - 50 км): □ 2495 ха, 2 нас., 120 дом., 930 стан. — ●.

Узовничка (Бања Ковиљача - 52 км): □ 1500 ха, 8 нас., 136 дом., 964 стан. — ●. — **Задр.:** ◎, ∞.

Царинска — Пецка — ⊙, ✉, ⚕ (Ваљево - 43 км): □ 3824 ха, 10 нас., 421 дом., 2850 стан. — +, ●.

Црначка (Бања Ковиљача): □ 2705 ха, 10 нас., 161 дом., 1027 стан. — +. Бакрени рудници.

---

2. СРЕЗ АРИЉСКИ — (АРИЉЕ), ✉, ⚕, ⊶, 🚌.

□ 528 км², 11 општина, 22 насеља, 2690 домаћинстава, 15.498 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: М. Савовић.

Референти: др. Љ. Казимиров (сан.), Ђ. Фукелман (вет.), Ф. Суботић (пољ.), П. Поповић (просв.).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак: Ужице. **Пореска управа** (⊠): Пожега. **Шумски референти:** Ужице и Чачак.

Окружни суд (△S): Ужице. **Срески суд** (△): Ариље.

Цркве: 4 правосл. (+).

Просвета: 9 осн. школа (●), 3 нар. књ. и чит. (✶). — 11 **друштава** и **задруга.**

Индустрија: 1 млин (✳).

Извоз: воћа, грађе и стоке.

Главни вашар (☞): 14. X. у Ариљу.

Знаменитости: Црква Немањића у Ариљу.

Општине:

За све општине: Пошта (П.) и Телеграф (Т.) = **Ариље.** — Пожега = **Пожега Ужичка.**

Ариљска - АРИЉЕ — ⊙, ✉, ⚕, ⊶ (Пожега - 14 км): □ 45 ха, 1 нас., 100 дом., 520 стан. △, △, ⊠, +, ●. — **Удр.:** зан., трг., Ц. К., лов., ◎. — 2 ⊕. — ☞ 2. — ⊙→ Водовод (доведена планинска вода).

Бјелушка □ 3256 ха, 1 нас., 190 дом., 1105 стан. +, ●.

Брековачка (Пожега - 37 км): □ 306 ха, 4 нас., 200 дом., 1100 стан. — +, ● — ∞.

Височка (Пожега - 44 км): □ 1254 ха, 1 нас., 170 дом., 1020 стан. — ●.

Врањанска (Пожега - 15 км): □ 2380 ха, 4 нас., 305 дом., 1800 стан. — **Задр.:** воћарска, ∞.

Добрачка (Пожега - 33 км): □ 3368 ха, 2 нас., 283 дом., 1634 стан. — +, ●. — Ц. К.

Крушчичка (Пожега 34 км): □ 3600 ха, 2 нас., 310 дом., 1710 стан. — ●.

Латвичка (Пожега - 25 км): □ 2914 ха, 3 нас., 337 дом., 2000 стан. — ● — **Задр.:** ◎, ∞.

Мочиочка (Пожега - 57 км): □ 5290 ха, 1 нас., 356 дом., 2390 стан. — ●.

Радобуђска (Пожега - 24 км): □ 3070 ха, 2 нас., 300 дом., 1500 стан. — ● — ∞.

Чичковачка: □ 2566 ха, 1 нас., 139 дом., 644 стан.

---

3. СРЕЗ БИЈЕЉИНСКИ — (БИЈЕЉИНА), ✉, ⚕, ⊶, 🚌, 🚌.

□ 848 км², 10 општина, 79 насеља, 12.526 дом., 67.954 становника.

Ср. начелник: Б. Милошевић-Алексић.

Референти: Др. В. Козмановић (сан.), П. Сочо (просв.), Ј. Родић (војни), П. Васић (шум.).

Окружни инспекторат (◔): Шабац.

Надлежност: Технички одељак, Пореска (⊠) и **Катастарска управа** и **Болница** (⊶): Бијељина.

Окружни суд (△S): Тузла. **Срески суд** (△): Бијељина.

Цркве: 11 правосл. (+), 1 еванг. (✠), 6 муслим. џамија (☾).

Просвета: 1 гимназија, 32 осн. школа (●), 18 нар. књ. и чит. (✶).

2 **удружења** и 14 **задруга.**

Индустрија: Рудник (⚒) у Угљевику, 20 млинова (✳), 3 стругаре (♂), 3 цреnане (△).

Општине:

За све општине, осим посебно означених Пошта (П.), Телеграф (Т.) = **Бијељина.**

Батковић (Пожега - 8 км): □ 2500 ха, 6 нас., 472 дом., 2484 стан. — +, ●. — ◎. — ✳.

БИЈЕЉИНА — ⊙, ✉, ⚕, ⊶, 🚌: 11.013 становника. — △, Техн. одељак, ⊠, Катаст. упр., ⊶, Антигуберкулозни диспанзер. — △. — ✡. — **Шк.:** гимназија, медреса, 2 ●, 4 ✶. — Котурашки савез, Трг. удр., зан. — Воћни расадник. — **Инд.:** Електр. централа, 5 млинова (✳).

Бијељина — село, ✉, ⚕, ⊶, 🚂: 20 нас., 1891 дом., 11.000 стан. — ✚, 3 ☾, 6 ●, медреса, 4 ✱ — 5 ◎ — **Инд.:** 4 ✳, △.

Бродац, 🐟 (**П. Т.** Бос. Рача, 🚂 Ружин хан): ☐ 8000 ха, 10 нас., 1208 дом., 7988 стан. — ✚, 4 ●, 3 ✱ — 2 ◎, 2 ✳, ♂ — ☞ 22. IX.

Драгаљевац (🚂 - 16 км): ☐ 15.000 ха, 12 нас., 2124 дом., 12.000 стан. - 4 ✚, 4 ●, 3 ✳, 3 ◎.

Забрђе (🚂 Угљевик - 6 км): ☐ 860 ха, 7 нас., 1132 дом., 5894 стан. — 2 ✚. 5 ●. — ⚒. — Електрана. — 2 ✳ — ⊙→ Мост на реци Јањи.

Јања, ✉, ⚕, ⊶ (🚂 Бијељина - 12 км): ☐ 9236 ха, 11 нас., 1533 дом., 7290 стан. — Здрав. ст. — ✚, 2 ☾, 2 ●, 2 ✱. — Зан. удр., 2 задр. — 3 ✳, ♂, △ — 3 ⚖.

Кораj, 🐟, ⊶ (**П. Т.** 🚂 Брчко - 25 км): 4 нас., 771 дом., 6262 стан. — ●, ✱ — ✳.

Петрово Поље (🚂 - 2.5 км): ☐ 1296 ха, 1 нас., 256 дом., 1700 стан. — ⊠, ●, ✱ — Зан удр. — ⊕ — **Инд.:** Електр. централа, ♂, △.

Тавна (**П. Т.** Брањево, 🚂 Дрин. Сухопоље - 10 км): ☐ 7012 ха, 7 нас., 924 дом., 4805 стан. — ✚, ☾, 2 ●, ✱. — ◎.

---

4. СРЕЗ БРЧАНСКИ — БРЧКО,

✉, ⚕, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 1308 км², 15 општина, 143 насеља, 15.488 домаћинстава, 89.462 становника.

Ср. начелник: М. Павловић.

Референти: Д. Божичковић (сан.), М. Костић (вет.), А. Петровић (пољ.), С. Поповић (шк.), В. Зечевић (шум.).

Окружни инспекторат (◔): Тузла.

Надлежност: Технички одељак: Бијељина. **Пореске управе** (⊠): Брчко, Бос. Шамац.

Болница (🚂): Брчко.

Окружни суд (Ⓢ): Тузла. **Срески судови** (△): Брчко, Бос. Шамац.

Цркве: 10 правосл. (✚), 13 ркт. (✠), 1 еванг. (⊠), 28 муслим. џамија (☾).

Просвета: 2 грађанске (-●-) и 37 осн. школа (●), 19 нар. књ. и чит. (✱).

11 **удружења,** 19 **задруга.**

Индустрија: 13 млинова (✳), 6 црепана (△), 2 творнице, 11 шљивара.

Извозе се: сирова суха шљива, јаја, перад, разно воће, свиње.

Главни вашари (☞): 26. VI. и 1.—4. X. у Брчком, и 18. X. у Бос. Шамцу.

Среска испостава (▲): **Бос. Шамац.** Општине: Бос. Шамац, Црквинска, Домаљевачка, Слатинска и Трамошњичка. — Старешина: А. Петровић.

Општине:

Бос. Шамац — ⊙, ✉, ⚕, ⊶, 🚂, ⚓, 🚌: ☐ 1154 ха, 2 нас., 747 дом., 3301 стан. — ▲, ⊠, Амбуланта, △. — ✚, ✠, ☾. — ●, ◑, ✱. — **Удр.:** 2 пев., спорт-клуб, ⚑, Трг., зан. — **Задр.:** Жен., ◎◎, ◎. — **Инд.:** 7 ✳, 5 △, фабрика сухих шљива. Сушница за храну. Клаоница. — ☞ 29. VI., 2. VIII. и 16. X. — 3 ■. — Град. купатило.

Брезово Поље, ✉, ⚕, ⊶ (🚂 Брчко - 14 км): ☐ 21.090 ха, 19 нас., 1130 дом., 6750 стан. — 2 ☾, 2 ●, 2 ✱. — 2 ✳. — 9 ⚖. 5 ♉.

БРЧКО — ⊙, ✉, ⚕, ⊶, 🚂, ⚓, 🚌: ☐ 1642 ха, 1512 дом., 6832 стан. — △, 2 ⊠, 🚂 — △ ✚, ✠, ⊠, 4 ☾. ✡ — **Шк.:** Трг. академија, грађан. школа, трг. школа, 2 ◑, 4 ● и Завод чч. сс. — ✱ — **Удр.:** 2 ✱, пев., трг., план., обрт. — **Задр.:** 6 ⊕ — **Инд.:** Творница шпирита, Фабрика за конзер. воћа, 6 шљивара, △. — 16 ⚖ — ☞ 2. — 2 ■, 2 кина.

Буквик (**П. Т.** 🚂 Брчко): 20 нас., 1800 дом., 10.000 стан. — 2 ✚, 4 ✠, 5 ●, ✱. — ◎.

Горњо-Жабарска (**П. Т.** Градачац, 🚂 Брчко - 20 км): ☐ 7541 ха, 3 нас., 606 дом., 3009 стан. — ✚, 2 ●, 2 ✱. — **Задр.:** ◎◎, ◎.

Горњи Рахић (**П. Т.** 🚂 Брчко - 15 км): ☐ 17.328 ха, 28 нас., 1983 дом., 9313 стан. — ✚, 2 ✠, 2 ☾, 10 ●, 4 ✱ — 2 ◎, 2 ♂ — ☞ 29. IX.

Домаљевац (**П. Т.** 🚂 Бос. Шамац - 12 км): ☐ 5815 ха, 6 нас., 783 дом., 4705 стан. — (▲ Бос. Шамац). — ✠, ●. — 2 ◎.

Доња Махала (**П. Т.** Орашје н./ С., 🚂 Жупања Савска обала - 4 км): ☐ 19.557 ха, 8 нас., 1911 дом., 11.309 стан. — 3 ✠, 7 ●, 3 ✱ — Инв. удр. — 2 ○ — △ — ☞ 1. XI. — 2 ♉.

Обудовац — Лончари (**П. Т.** 🚂 Брчко): ☐ 17.640 јут., 10 нас., 1100 дом., 8315 стан. — ✚, 2 ●, 2 ✱. — ◎. — 2 ✳.

Орашје н/С — ⊙, ✉, ⚕, ⊶ (🚂 Жупања Савска обала - 1.5 км): ☐ 2209 ха, 1 нас., 240 дом., 1150 стан. — Стовариште непрерађеног дувана. — ☾, ●, ✱ — 14 ⚖ — ⊙→ Купатило и бунар.

Слатинска Корница (**П. Т.** Градачац, 🚂 Сл. Шамац - 12 км): 4 нас., 3490 стан. — (▲ Бос. Шамац). — ✚, 2 ●, 2 ✳. — 2 ◎. — ⊙→ Купатило и мост.

Срничка — Срнице Срп. (**П. Т.** Градачац, 🚂 Грачаница - 22 км): ☐ 6396 ха, 10 нас., 724 дом., 3974 стан. — 2 ☾.

Трамошничка — Г. Трамошница (**П. Т.** Градачац): ☐ 5054 ха, 5 нас., 570 дом., 3639 стан. — (▲ Бос. Шамац). — 2 ●, ✱. — ◎.

Црквинска (**П. Т.** Бос. Шамац, 🚂 Сл. Шамац - 42 км): ☐ 5927 ха, 7 нас., 818 дом., 4504 стан. (▲ Бос. Шамац) — ✚, ✠, ●, ✱ — ◎ — ⊙→ Насип против поплава.

Челић, 🐟 (**П. Т.** 🚂 Брчко - 18 км): 19 нас., 1800 дом., 9171 стан. — ✚, 9 ☾, 2 ●, ✱.

---

5. СРЕЗ ВАЉЕВСКИ — (ВАЉЕВО),

✉, ⚕, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 500 км², 14 општина, 68 насеља, 6870 домаћинстава, 37.918 становника.

Ср. начелник: Б. Петровић.

Референти: др. П. Јанковић (сан.), К. Пантелић (екон.), Ј. Јовановић (просв.), Б. Воденлић (грађ.), др. Ж. Живковић (вет.), М. Бока (шум.).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак, Пореска управа (⊠), **Гл. одељак фин. контроле** (🗑), 2 болнице (🚂) и Дом народног здравља: Ваљево).

Окружни (Ⓢ) и **Срески суд** (△): Ваљево.

Цркве: 9 правосл. (✚).

Просвета: 1 гимназија, 17 осн. школа (●), 10 нар. књ. и чит. (✱). 2 **удружења,** 18 **задруга.**

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Индустрија: 6 млинова (✳), 3 стругаре (♂), 6 црепана (△).
Извоз сувих шљива.
Главни вашар (☞) у Ваљеву.

Општине:

За све општине: пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и 🚌 — **Ваљево.**

Бранковинска (🚌 - 10 км): □ 4787 ха, 5 нас., 440 дом., 3100 стан. — ✚, 2 ●, 2 ✶ — **Задр.:** ◯, ◯◯ — ✳ — ⊙→ Споменик погинулим ратницима у светском рату.

Ваљевска — ВАЉЕВО — ⊙, ✉, ⚙, ⊶, 🚌, 🚌: 2000 ха, 4 зас., 2500 дом., 10.410 стан. — △, Техн. одељак, ⊠, ⌂, Дом нар. здравља, 2 🛏, ⚠, ⚠, ✚ — **Шк.:** гимн., средња пољ. школа, ●, ◯. — **Др.:** шп., ⇄ — **Задр.:** млек. и чин. — **Инд.:** електр. централа, фабрика кожа, ✳, 2 ♂ — 15 ⚖, 2 кина. — ⊙→ Модерна марвена пијаца.

Грабовичка (🚌 - 5 км): □ 4822 ха, 4 нас., 350 дом., 2000 стан. — ✚, 2 ● — ◯.

Дивачка — Дивци, 🚌: □ 2189 ха, 2 села, 160 дом., 1200 стан. — ✚, ● — **Удр.:** ✶, Ц. К., — **Задр.:** ◯, ◯◯ — **Инд.:** ✳, ♂ — ☞ 27. IX. ➤➤ Ж. Димитријевић, учитељ.

Драчићка (🚌 - 10 км): □ 7782 ха, 9 нас., 512 дом., 3300 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** 2 ◯, 1 ◯◯.

Јовањска (🚌 - 7 км): □ 2900 ха, 4 села, 380 дом., 2400 стан. — ✚, ●, ✳ — ☞ 2.

Котешичка (🚌 - 12 км): □ 2610 ха, 2 села, 200 дом., 1600 стан. — ●, ✶ — ◯◯.

Лелићка: □ 4206 ха, 5 нас., 386 дом., 2540 стан. — ✚, 2 ●, 2 ✳ — ◯◯.

Лесковичка (🚌 - 18,5 км): □ 5498 ха, 3 села, 397 дом., 1928 стан. — ●, ✶.

Лозничка: □ 1720 ха, 4 нас., 213 дом., 1678 стан. — ● — **Задр.:** здрав., ◯◯.

Лукавачка (🚌 Дивци - 2 км): □ 2178 ха, 2 села, 217 дом., 1565 стан.

Папучанска: □ 1800 ха, 3 нас., 283 дом., 1256 стан. — ✚, ✶.

Петничка (🚌 - 3.5 км): 5 нас., 282 дом., 1741 стан. ✚, ●. — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯. ➤➤ М. Миливојевић, В. Баранковић, Д. Тодоровић, С. Васиљевић и В. Јевчић.

Ребељска — Поћута (🚌 - 18 км): □ 9641 ха, 16 нас., 550 дом., 3200 стан. — 2 ✚, ●, ✶.

---

6. СРЕЗ ВИНКОВАЧКИ — (ВИНКОВЦИ), ✉, ⚙, ⊶, 🚌, 🚌.

□ 744 км², 18 општина, 27 насеља, 8088 домаћинстава, 33.267 становника.
Ср. начелник: И. Витезић.
Референти: др. И. Гагулић (сан.), К. Обрадовић (вет.), Ј. Лесар (шк.), И. Дернер (пољ.).
Шумарски референт: Вуковар.
Окружни инспекторат (◔): Шабац.
Надлежност: Технички одељак: Вуковар. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Винковци.
Окружни суд (⚠): Осијек. **Срески суд** (⚠): Винковци.
Цркве: 23 ркт. (✚), 4 правосл. (✚).
Просвета: 1 грађанска (●) и 27 осн. школа (●), 23 нар. књ. и чит. (✶).
16 **друштава и задруга.**
Индустрија: 10 млинова (✳), 4 стругаре (♂), 10 црепана (△), творница сода-воде.
Извоз житарица.
Главни вашар (☞): 27. и 28. XI.

Општине:

Андријашевци, ⊶ (**П.** 🚌 Роковци - Андријашевци): □ 6904 јут., 2 нас., 549 дом., 2069 стан. — ✚, ●, ✶ — ✳ — ☞ 2.

Вођинци (**П. Т.** Иванково): □ 5425 јут., 2 нас., 371 дом., 1405 стан. — ✚, 2 ●, ✶ — ◯ — ☞ 15. VIII.

Доње Ново село (**П. Т.** Нијемци, 🚌 Ђелетовци - 9 км): □ 8660 јут., 113 дом., 599 стан. — ●, ✶.

Иванково, ✉, ⚙, ⊶, 🚌: □ 9709 јут., 1 нас., 801 дом., 2906 стан. — ●, ✶ — **Инд.:** ✳, ♂, 4 △ — ☞ 4.

Јармина (**П. Т.** Иванково, 🚌 Острво - Габош — 4 км): □ 1667 јут., 1 нас., 296 дом., 1262 стан. ✚, ●, ✶, удр. зан. — **Инд.:** творн. сода-воде, ✳, ♂ — ☞ 19. III.

Комлетинци, ✉ (**Т.** 🚌 Оток), 🚌: □ 18.844 јут., 1 нас., 433 дом., 1851 стан. — ✚, ●, ✶ — ◯◯.

Лазе, 🚌, ⚙ (**П.** Слаковци, **Т.** Винковци): □ 3232 јут., 2 нас., 250 дом., 1150 стан. — ✚, ●, ◯.

Мирковци (**П. Т.** Винковци): □ 4687 јут., 1 нас., 300 дом., 1576 стан. — ●, ✶ — ◯.

Нијемци, ✉, ⚙, ⊶, 🚌 (🚌 Ђелетовци - 7 км): □ 18.517 јут., 5 нас., 991 дом., 4629 стан. — ✚, ✚, ⊠, ✡, 5 ●, 2 ✶ — **Др.:** Ц. К., пев., тамб. — Млек. задр. — **Инд.:** ✳, 2 △, ♂ — 6 ♉ — ☞ 3. — ⊙→ Бетонски мост. — ➤➤ А. Суботић, учитељ.

Нови Јанковци (**П.** Ст. Јанковци, **Т.** Винковци): □ 3095 јут., 1 нас., 264 дом., 1028 стан. — ●, ✶ — ◯.

Ново село (**П. Т.** 🚌 Винковци - 3 км): □ 2029 јут., 1 нас., 270 дом., 1302 стан. — Еванг. сениорат, ⊠, ●.

Оролик (**П.** Слаковци, **Т.** Винковци, 🚌 Ђелетовци - 4 км): □ 2832 јут., 1 нас., 251 дом., 1090 стан. — ●, ✶ — 1 инд.

Оток, ✉, ⚙, ⊶, 🚌: □ 13.070 јут., 1 нас., 801 дом., 3182 стан. — ●, 2 ✶ — **Инд.:** ✳, △ — ☞ 11. VI.

Привлака, ✉, ⊶, 🚌 (**Т.** Оток): □ 9263 јут., 1 нас., 522 дом., 2000 стан. — ✚, ●, ✶ — ☞ 18. X.

Ретковци, ⊶ (**П. Т.** 🚌 Иванково - 7 км): □ 6628 јут., 2 нас., 521 дом., 1953 стан. — ✚, 2 ●, 3 ✶ **Инд.:** електрана, ✳ — ☞ IX.

Слаковци, ✉, 🚌 (**Т.** Винковци): □ 3133 јут., 1 нас., 237 дом., 910 стан. — ✚, ● — **Др.:** Ј. С., лов., ⚑ — ◯ — ☞ 20. VII.

Стари Микановци, ✉, 🚌 (🚌 Ст. Микановци - 3 км): □ 7723 јут., 1 нас., 425 дом., 1902 стан. — ✚, ●, ✶ — **Др.:** Ц. К.; ◯ — **Инд.:** ✳, ♂, △ — ☞ 4.

Церна, ✉, ⚙, ⊶, 🚌: □ 9499 јут., 2 нас., 693 дом., 2453 стан. — ✚, 2 ●, 2 ✶ — **Инд.:** ✳, кружна пећ. — ☞ 2.

---

7. СРЕЗ ВИСОЧКИ — (ВИСОКО),

✉, ⁂, ⊶, ▦.

☐ 1109 км², 10 општина, 254 насеља, 8721 домаћинство, 50.000 становника (по вери 22% прав., 22% ркт., 37% муслим.).

Ср. начелник: Д. Ружић.

Референти: др. Љ. Бергер (сан.), Д. Бујић (вет.), А. Комшо (екон.), С. Анџић (шум.), П. Андрашић (војни), У. Видековић, Б. Оклобџија и В. Скулић (кан. чин.), Глигоров (економ).

Надлежност: Технички одељак: Зеница. **Пореска управа** (⊠) и **Катаст. управа:** Високо.

Болнице (🛏): Бреза и Какањ.

Окр. суд (△S): Сарајево. **Срески суд** (△): Високо.

Цркве: 1 правост. (✚), 6 ркт. (✠), 1 еванг. (⊠), мусл. џамија (☾).

Просвета: 1 прив. гимназија, 1 грађан. школа (●) и 19 осн. школа (●), 8 нар. књ. и чит. (✱) Школски надзорник: Сарајево.

25 **удр.** и **задруга.** — Кожарски и ћебеџијски занати.

Рудници (⚒): Какањ и Бреза, Државна железара Вареш.

Новчани заводи: 2 банке (⊕).

Индустрија: 7 шумских подузећа (♂), 2 већа млина (✳), 1 црепана (△).

Извоз: сухих шљива, дрва и железне рудаче.

Среска испостава (▲): **Вареш.** Старешина: Плевљак Дервиш.

Општине:

ВАРЕШ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 19.725 ха, 15 нас., 1429 дом., 6400 стан.

Варешка околина је већ од давнине позната ради свог богатства железном рудачом. Насељена је око 13. века од саских досељеника ради експлоатације железне рудаче. До год. 1880. Вареш је имао јаких трговачких веза са својом локалном индустријом железа. Као такав био је познат на целом Балканском полуострву.

Уреди: ▲, Шумска управа, Антитуберкулозни диспанзер.

✚, ✠, ☾, ●, 4 ●, ✱ — 22 **удр.** — ∞, ⚒. Железна и шумска индустрија; 1 велика и 7 мањих пилана (♂). Електр. централа. 10 ⚖.

Државна железара експлоатише железну рудачу и извози железну сировину, а деломично и прерађевине из властите радионице. Запослује око 1000 радника.

⊙→ Уведено је електрично осветљење.

ВИСОКО — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦: 901 дом., 4064 стан. — △, △, ⊠, Катаст. упр. — ✚, ✠, ⊠, 9 ☾, ✡ — 2 ●, 3 ✱ — **Удр.:** зан., ћебеџијско, лов. — **Задр.:** млек., табачка. — **Инд.:** коже, велепецара ракије, △ — 20 ⚖.

⊙→ Бетонски мост и електр. града. Кожарска школа и перадарска станица.

Горња Вијака (**П. Т.** ▦ Вареш - 3 км): 14 нас., 300 дом. — ✠, ☾, ● — ♂.

Грачаница — Вел. Чајно (**П. Т.** ▦ Високо - 6 км): 5 ☾.

Згошћа — Добој (**П. Т.** ▦ Какањ): ☐ 39.138 ха, 37 нас., 1580 дом., 7000 стан. — ✚, 2 ✠, 8 ☾, 2 ●, 3 ✱ — **Удр.:** рудар. и топионичких намешт., Соко. — ♂ — ◎ — 5 ⚖ — ⊙→ Електрична расвета.

Краљева Сутјеска, ⊶ (**П. Т.** Какањ, ▦ Ћатићи - 9 км): 22 нас., 560 дом., 2600 стан. — ✠, ☾, ●, ✱ — ∞ — Електр. централа. Лежаји мрког угља. Лон на срне и пастрве. — Фрањевачки самостан са старом библиотеком и збирком. Богомилски надгробни споменици. Остаци дворова бос. краљева. Пећина „Радаковића".

Кралупи — Буци (**П. Т.** ▦ Високо - 3 км): ☐ 5976 ха, 18 нас., 511 дом., 3008 стан. — 2 ●, ☾.

Мокроноге — Доње Моштре (**П. Т.** Високо, ▦ Поречани): ☐ 1199 ха, 25 нас., 2700 дом., 6000 стан. — 5 ☾, 2 ● — ◎.

Планина — Округлица (**П. Т.** ▦ Вареш - 15 км): ☐ 106.200 ха, 18 нас., 340 дом., 2599 стан. — 3 ☾, ● — ♂.

Подгора — Поджупча (**П. Т.** ▦ Бреза - 3 км): ☐ 113 км², 109 нас., 1225 дом., 6515 стан. — 3 ☾, 2 ●. — Соко. — ⚒.

---

8. СРЕЗ ВИШЕГРАДСКИ — (ВИШЕГРАД),

✉, ⁂, ⊶, ▦.

☐ 683 км², 8 општина, 197 насеља, 4660 домаћинстава, 24.964 становника.

Ср. начелник: В. Живковић.

Референти: др. Л. Ћупина (сан.), И. Флегер (вет.), инж. З. Савић (шум.), А. Хогл (грађ.).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак: Сарајево. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управе** и **Болница** (🛏): Вишеград.

Окружни суд (△S): Сарајево. **Срески суд** (△): Вишеград.

Цркве: 4 правосл. (✚), 12 мусл. џамија (☾), 1 синагога (✡).

Просвета: 15 осн. школа (●), 7 нар. књ. и чит. (✱). — Школски надзорник: Ужице.

9 **удружења** и 4 **задруге.**

Индустрија: дрвета, 5 парних пилана (♂), 1 фабрика за производњу терпентина и катрана.

Извоз сувих шљива.

Вишеградска бања (◡).

Општине:

Бијело Брдо (**П. Т.** Вишеград, ▦ Увац - 36 км): ☐ 12.806 ха, 19 нас., 654 дом., 4185 стан. — ✚, 3 ● — ∞ — 3 ♂.

ВИШЕГРАД — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 2681 ха, 13 нас., 733 дом., 3321 стан. — △, △, ⊠, Катаст. упр., 🛏 — ✚, 3 ☾, ✡ — **Шк.:** 2 ●, ⊕, 3 ✱ — **Др.:** „Просвета", Коло С. С., Соко, добр., инв., трг., зан., гост. — 2 ⊕ — **Инд.:** дрвета (Варда д. д.), гранита и катрана, ♂ — 6 ⚖ — ☞ на Спасовдан. — 3 ■ — ◡.

⊙→ Електр. расвета.

Добрун (**П. Т.** Вишеград, ▦ Добрунска црква): ☐ 8591 ха, 29 нас., 458 дом., 3027 стан. — ✚, ☾, 3 ● — Шумска инд. Пр. банке, ♂.

Жлијеб — Омерагићи (**П. Т.** ▦ Вишеград - 10 км): ☐ 12.748 ха, 50 нас., 900 дом., 4851 стан. — 2 ☾, 3 ● — ∞.

Миоче (**П. Т.** ▦ Увац - 6 км): ☐ 7000 ха, 11 нас., 351 дом., 1950 стан. — ☾, ●.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Ораховци — Горња Сутјеска (**П. Т.** Вишеград - 10 км): ☐ 3556 ха, 25 нас., 460 дом., 1800 стан. ☾, ●.

Рудо, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 5470 ха, 16 нас., 377 дом., 2007 стан. — ✚, ☾, ●, ✶. — Зан. удр. ∞.

Соколовићи — Паст (**П. Т.** Рудо): ☐ 14.368 ха, 34 нас., 727 дом., 3823 стан. — 3 ☾, ● — ∞.

9. СРЕЗ ВЛАСЕНИЧКИ — (ВЛАСЕНИЦА), ✉, ⁂, ⊶, 🚌.

☐ 1175 км², 10 општина, 207 насеља, 5275 домаћинстава, 30.928 становника (по вери 65% прав., 1½% ркт., 33½% муслим.).

Ср. начелник: П. Ђуровић.

Референти: др. Б. Чабак (сан.), А. Стоклас (пољ.), Д. Бабић (шум.), А. Жеровник (техн.), М. Николић (војни).

Окружни инспекторат (◔): Тузла.

Надлежност: Техн. одељак: Љубовија. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа** и **Болница** (🛏): Власеница.

Окружни суд (⚖): Тузла. **Срески суд** (△): Власеница.

Цркве: 8 правосл. (✚), 7 муслим. џамија (☾).

Просвета: 8 осн. школа (●), 5 нар. књ. и чит. (✶). — Школски надзорник: Зворник.

7 **удружења** и 1 **задруга.**

Индустрија: 3 стругаре (♂).

Извози се: шумска грађа.

Главни вашари (☞): о Духовима и 13. X.

Општине:

За све општине, осим посебно означених: пошта **(П.),** телеграф **(Т.)** — **Власеница; Хан Пијесак.**

Власеничка — **ВЛАСЕНИЦА** — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂 (🚂 21 км): ☐ 13.770 ха, 22 нас., 813 дом., 1766 стан. — △, ⊠ Катаст. упр., 🛏 — ⚠, ✚, 2 ☾, ✡, ●, 5 ✶, зан. удр. — ☞ 2. — ⊙ Јавно купатило.

Дервентска — Лукић-поље (🚂 - 40 км): ☐ 11.056 ха, 20 нас., 335 дом., 2331 стан. — ✚, ☾.

Доњо-Залуковичка — Табани (🚂 - 25 км): ☐ 7348 ха, 22 нас., 480 дом., 2670 стан.

Кнежинска (🚂 Пјеновац - 20 км): ☐ 2226 ха, 30 нас., 548 дом., 3933 стан. — Здравств. станица. — ✚, ☾, ● — ∞ — ♂.

Милићка (🚂 - 34 км): ☐ 10.358 ха, 24 нас., 648 дом., 3713 стан. — ✚, ●, ✶ — ♂.

Папраћка — Матковац (🚂 - 55 км): ☐ 12.476 ха, 29 нас., 795 дом., 4608 стан. — ✚, ☾, 2 ●, ✶.

Пијесачка — Хан Пијесак, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 13.113 ха, 16 нас., 219 дом., 1337 стан. — Шумска управа. — ✚, 2 ● — ♂.

Церска — Нова Касаба (🚂 - 41 км): ☐ 5606 ха, 7 нас., 423 дом., 2642 стан. — 2 ☾.

Цикотска — Рудиште (🚂 - 28 км): ☐ 8544 ха, 18 нас., 330 дом., 2315 стан. — ✚.

Шејковићка (🚂 - 40 км): ☐ 12.983 ха, 19 нас., 452 дом., 3064 стан. — ✚, ●, ✶.

10. СРЕЗ ВУКОВАРСКИ — (ВУКОВАР), ✉, ⁂, ⊶, 🚌, 🚂.

☐ 645 км², 27 општина, 46 насеља, 8075 домаћинстава, 40.344 становника (по вери 40% прав., 60% ркт.).

Ср. начелник: И. Здунић. — **Заменик:** Д. Павловић.

Референти: др. В. Марковић (сан.), Ј. Страус (вет.), Ј. Крастек и П. Рендуловић (шк.), др. Ш. Жгомбић (пристав), инж. Љ. Бугаровић (шум.).

Окружни инспекторат (◔): Шабац.

Надлежност: Технички одељак и Пореска управа (⊠): Вуковар.

Окружни суд (⚖): Осијек. **Срески суд** (△): Вуковар.

Цркве: 16 правосл. (✚), 16 ркт. (✠).

Просвета: 35 осн школа (●). 15 нар. књ. и чит. (✶). — 34 **удружења** и **задруга.**

Индустрија: 8 млинова (✳), 1 стругара (♂), 2 творнице.

Главни вашари (☞): на Духове у Нуштру, 1. V. и 15. XI. у Вуковару.

Општине:

Антин, 🚂 (**П.** Габош): ☐ 2539 јут., 1 нас., 181 дом., 798 стан. — ●, ✶.

Берак (**П.** 🚂 Чаковци - 4 км, **Т.** Вуковар): ☐ 2995 јут., 1 нас., 205 дом., 924 стан. — ✠, ● — 🏍.

Бобота, ✉ (🚂 Бршадин - 9 км): ☐ 13.103 јут., 3 нас., 700 дом., 2250 стан. — ✚, 2 ● — ◯, ✳ — ☞ 2.

Богдановци (**П. Т.** 🚂 Вуковар - 6 км): ☐ 2910 ха, 2 нас., 183 дом., 805 стан. — ●, ✶ — 🏍.

Борово, 🚂, 🚂 (**П. Т.** Вуковар): ☐ 5554 јут., 1 нас., 520 дом., 2000 стан. — ✚, ●. — Лов. удр., ◯. — ✳. — Правсл. црква од 1760. г.

Бршадин, 🚂 (**П. Т.** Вуковар): ☐ 3122 јут., 1 нас., 286 дом., 1133 стан. — ✚, ●, ✶ — ◯ — ☞ 12. VI.

Вера (**П.** Трпиња, **Т.** Вуковар, 🚂 Даљ - 8 км): ☐ 2800 јут., 1 нас., 180 дом., 711 стан. — ✚, ●, ∞.

Габош, ✉, 🚂: ☐ 4330 јут., 2 нас., 230 дом., 1218 стан. — ✚, ●, ✶ — 2 ◯.

Корог (**П. Т.** 🚂 Ласлово-Корог - 4 км): ☐ 2394 јут., 2 нас., 327 дом., 1306 стан. — ⊠, ● — 🏍, ∞ — ☞ 2. — ⊙ Канализација.

Ловас (**П. Т.** 🚂 Товарник): ☐ 4155 јут., 1 нас., 401 дом., 802 стан. — ✠, ●, 2 ✶ — ⚙, ◯, 2 ✳.

Маринци (**П. Т.** 🚂 Нуштар - 4 км): ☐ 1976 јут., 1 нас., 226 дом., 844 стан. — ✚, ●.

Маркушица (**П.** Габош, 🚂 Маркушица - 3 км): ☐ 11.920 јут., 5 нас., 520 дом., 2524 стан. — ✚, ●, ✶ — 5 агр. з. — ◯ — ⊙ Мост на реци Вуци.

Миклушевци (**П.** 🚂 Чаковци, **Т.** Вуковар): ☐ 1953 јут., 1 нас., 195 дом., 990 стан. — ✚, ✝, ● — **Задр.:** коњог. и марвог.

Негославци, 🚂 (**П. Т.** Вуковар): ☐ 3742 јут., 1 нас., 331 дом., 1750 стан. — ✚, ●.

Нуштар, ✉, ⁂, ⊶: ☐ 3026 јут., 2 нас., 274 дом., 1295 стан. — ✠, ●, ✶ — ✳, удр. зан. — Инд. дрва д. д., Керамика д. д., 🍇 вина. — Кино. — ☞ 8.

Опатовац, 🚂 (**П.** Сотин, **Т.** Вуковар, 🚂 Товарник - 11 км): ☐ 3233 јут., 1 нас., 220 дом., 1034 стан. — ✚, ●. — Прав. црква 1802. г.

Острово, , (**Т.** Нуштар): ☐ 2925 јут., 186 дом., 7201 стан. — ✚, , ✶ — ✳.

Пачетин (**П.** Бобота, Бршадин - 3 км): ☐ 2918 јут., 1 нас., 250 дом., 959 стан. — ✚, — ◯ — 7. VII.

Петровци (**П. Т.** Вуковар, Јанковци - 6 км): ☐ 3494 јут., 1 нас., 350 дом., 1250 стан. — ✚, , ✶.

Сотин, , (**Т.** Вуковар, Грабово - 4 км): ☐ 6486 јут., 4 нас., 441 дом., 1890 стан. — ✚, 2 , ✶ — 15. VI.

Стари Јанковци, (**Т.** Винковци, Нови Јанковци - 2 км): ☐ 3435 јут., 2 нас., 303 дом., 1585 стан. — ✚, , ✶ — ◯ — 13. VIII.

Свињаревци (**П.** Слаковци - 3 км, **Т.** Вуковар): ☐ 2919 јут., 1 нас., 171 дом., 808 стан. — , — ◯.

Томпојевци (**Т.** Вуковар, **П.** Чаковци - 3 км): ☐ 3164 јут., 186 дом., 850 стан. — ✚, — **Др.:** Сокол, лов., — ✳.

Тординци (**П. Т.** Винковци, Антин-Маркушица - 5½ км): ☐ 3921 јут., 1 нас., 324 дом., 1385 стан. — ✚, ⊠, , ✶ — , ◯. — Бетонски мост на реци Вука.

Трпиња, (**Т.** Вуковар, Вуковар-предграђе - 6 км): ☐ 5048 јут., 1 нас., 446 дом., 2161 стан. ✚, , ✶ — ◯ — 4.

Церић (**П. Т.** Нуштар - 2 км): ☐ 2383 јут., 1 нас., 219 дом., 950 стан. — — Инд. вуне. — Агр. з.

Чаковци, , (**Т.** Вуковар): ☐ 2629 јут., 1 нас., 921 стан. — , — Коњог. и Марвог. задруга.

---

11. СРЕЗ ДРАГАЧЕВСКИ — (ГУЧА), , , .

☐ 661 км², 15 општина, 47 насеља, 6296 домаћинстава, 37.698 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: М. Радивојевић.

Референти: др. В. Словић (сан.), Ч. Симовић (екон.).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак: Ужице. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Гуча. **Шумски референт: Чачак.**

Окружни суд (Ⓢ): Чачак. **Срески суд** (△): Гуча.

Цркве: 11 правосл. (✚).

Просвета: 15 оси. школа (), 4 нар. књ. и чит. (✶). — Школски надзорник: Чачак.

23 **удружења и задруга.**

Расадник у Гучи.

Главни вашари (): 29. VIII. и трећег дана Ускрса.

Општине:

За све општине: пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**) — **Гуча.**

Вичка (Чачак - 35 км): ☐ 4077 ха, 2 нас., 307 дом., 1923 стан. — ✚, , ✶ — **Задр.:** ◯, .

Горачићка (Чачак - 20 км): ☐ 4733 ха, 3 нас., 680 дом., 4300 стан. — ✚, — — Споменик изгинулим грађанима.

Горњо-Дубачка (Адрани - 38 км): ☐ 3589 ха, 3 нас., 346 дом., 2030 стан. — .

Грабска (Чачак - 14 км): ☐ 2143 ха, 2 нас., 255 дом., 1649 стан. — , ✶ — **Задр.:** ◯, .

Гучка — ГУЧА — ⊙, , , 🗝 (Чачак - 22 км): ☐ 4633 ха, 3 нас., 658 дом., 3352 стан. △, △, ⊠, 🛏, ✚, , . — **Удр.:** учит., трг., зан., лов., 2 . — 3.

Дљинска — Лучани (Јелендо - 6 км): ☐ 3590 ха, 5 нас., 568 дом., 3199 стан. — , — (Год. 1930. спојена је са општином Крстачком.)

Доњо-Краваричка (Гуча - 12 км): ☐ 3845 ха, 4 нас., 475 дом., 2890 стан. — — 2 .

Дучаловачка — Марковица (Овчар - Бања - ☐ 3319 ха, 4 нас., 494 дом., 3025 стан. — 2 ✚, — Инв. удр., — .

Каонска (Слатина - 15 км): ☐ 5200 ха, 4 нас., 411 дом., 1835 стан. — ✚, — **Задр.:** ◯, — 1.

Котрашка (Чачак - 32 км): ☐ 6573 ха, 4 нас., 420 дом., 3200 стан. — ✚, — 2. — Кисела сумпоровита вода.

Лишанска (Чачак - 44 км): ☐ 3524 ха, 1 нас., 228 дом., 1578 стан. — .

Лучка (Пожега - 60 км): ☐ 7638 ха, 2 нас., 286 дом., 1682 стан. — ✚, — .

Миросаљачка (Пожега - 20 км): ☐5538 ха, 4 нас., 511 дом., 3008 стан. — ✚, — 2 — △.

Прилипачка (Јеминска Стена - 7 км): ☐ 2425 ха, 3 нас., 313 дом., 1962 стан. — ✚, , ✶ — .

Тијањска (Чачак - 15 км): ☐ 2358 ха, 3 нас., 344 дом., 2065 стан. — ✚, — **Задр.:** ◯, 2 .

---

12. СРЕЗ ЖЕПАЧКИ — (ЖЕПЧЕ), , , , .

☐ 719 км², 6 општина, 72 насеља, 3236 домаћинстава, 27.509 становника (по вери 14½% прав., 46½% ркт., 36% муслим.).

Ср. начелник: А. Зељић.

Референти: др. Н. Кисић (сан.), М. Поповић (вет.), А. Козлов (екон.), Б. Бикић (шум.).

Надлежност: Технички одељак и **Катаст. управа:** Зеница. **Пореска управа** (⊠): Жепче.

Болница (🛏): Завидовићи.

Окружни суд (Ⓢ): Травник. **Срески суд** (△): Жепче.

Цркве: 3 правосл. (✚), 10 мусл. џамија (☾), 4 ркт. (✠).

Просвета: 10 оси. школа (), 6 нар. књ. и чит. (✶). — Школски надзорник: Зеница.

13 **удружења и задруга.**

3 **велике шумске индустрије.**

Извози се: сено, перад, јаја и воће.

Главни вашар (): 15.—17. VIII.

Знаменитости: Лековито врело „Кисељак".

Бање (): Бистрица код Жепча.

Ср. испостава (△): **Завидовићи.** Старешина: Сл. Кошутић. (Општине: Завидовићи, Мустајбашићи и Хршка.)

Општине:

Хршка — Стог (**П.** Завидовићи): 13 нас., 1000 дом., 4650 стан. — Шумска управа. — 2 ✚, 5 ☾. — 2 , ✶. — 2 ◯.

ЖЕПЧЕ — ⊙, , , : ☐ 18.500 ха, 12 нас., 1088 дом., 6500 стан. — △, ⊠, катаст. упр

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

— △. — ✚, ✚, 6 ☾, ✡. — 2 ●, 2 мектебе, 3 ✶. — **Др.:** 4 ✶. — 2 ◎. — ⊕. — ♂. — ☞ 15. VIII. — Бања Бистрица. — 1 ■.

Завидовићи, ✉, ⁂, 🚂: 14 нас., 500 дом., 6140 стан. — ▲, Шумска управа, 🚂, 2 ✚, ✚, ⊠, 3 ☾, ✡ — 2 ●, ✶ — **Удр.:** трг., зан., гост., ногометно. — ◎ — 2 ⊕ — 2 ♂ — 2 ⚖ — ☞ VIII. — ■.

Мустајбашићи (**П. Т.** 🚂 Завидовићи): □ 13.467 ха, 11 нас., 1180 дом., 5980 стан. — 6 ☾, ●.

Нови Шехер (**П. Т.** 🚂 Женче - 13.5 км): 13 нас., 700 дом., 3665 стан. — ✚, ☾. — ●, ✶. — ☞ 8. IX.

Осовска — Осова (**П. Т.** 🚂 Женче): 9 нас. — ✚, ●. — ◎.

---

13. СРЕЗ ЖУПАЊСКИ — (ЖУПАЊА), ✉, ⁂, 🚂, 🚂.

□ 806 км², 15 општина, 20 насеља, 8113 домаћинства, 35.007 становника (по вери: 3% правосл., 97% ркт.).

Ср. начелник: Ђ. Беш. **Заменик:** М. Бућан.

Референти: Др. В. Павичић (сан.), Др. М. Кадић (вет.), Д. Месинг (шк.), Ј. Павлек (пољ.).

Окружни инспекторат (◔): Тузла.

Надлежност: Технички одељак: Вуковар. — **Пореска управа** (⊠): Жупања. **Шумски референт:** Вуковар.

Окружни суд (⚠): Осијек. **Срески суд** (△): Жупања.

Цркве: 17 ркт. (✚), 1 правосл. (✚).

Просвета: 1 грађанска (●) и 18 осн. школа (●), 17 нар. књ. и чит. (✶).

15 **удружења** и **задруга.**

2 **новчана завода** (⊕).

Индустрија: 10 млинова (✳), 5 стругара (♂), 6 црепана (△), 1 творница.

Извози се: стока, дрво, сено, кукуруз.

Општине:

Бабина Греда, ✉, ⁂, 🚂 (🚂 Сл. Шамац - 8 км): □ 13.905 јут., 1 нас., 946 дом., 3997 стан. ✚, ●, 5 ✶, Удр. зан. — **Инд.:** ♂, ✳, млекара. — ☞ 6. — ⊙→ Канализација земљишта.

Бошњаци, ✉, ⁂ (🚂 Бошњаци - 3 км): □ 16.496 јут., 1 нас., 1044 дом., 4512 стан. — ✚, ●, ✶. — **Инд.:** 2 ✳, 2 △. — ☞ 8 XI.

Врбања, ✉, ⁂, 🚂: □ 12.150 јут., 1 нас., 570 дом., 2640 стан. — Здрав. станица. — ✚ — ●, ✶. — **Инд.:** ✳, ♂.

Градиште, ✉, 🚂, ☞: □ 10.041 јут., 1 нас., 808 дом., 2813 стан. — ✚, ● — ⚐, ◎, 2 ✳ — ☞ 14. IV. и 3. X. — ◡.

Гундинци (**П.** 🚂 Вел. Копаница - 7 км): □ 7199 јут., 1 нас., 492 дом., 1995 стан. — ✚, ●, ✶. ✳ — ☞ 3.

Гуња, ✉, ⁂, 🚂 (🚂 Гуња - 3 км): □ 5433 јут., 1 нас., 293 дом., 1714 стан. — ✚, ● — 2 ✳ — ☞ 2. — ⊙→ Насип за обрану од поплаве.

Дреновци, ✉, ⁂ (🚂 Ст. Дреновци - 4 км): □ 13.300 јут., 1 нас., 519 дом., 2658 стан. — ✚, ●, ✶, Удр. зан. — ⊕, ✳ — ☞ 27. IX.

ЖУПАЊА, ✉, ⁂, 🚂, 🚂, ⚓: □ 8687 јут., 1 нас., 836 дом., 3258 стан. △, ⊠, Шум. упр., Здрав. станица. — △, ✚ — **Шк.:** ●, ◎, ● — ✶ — **Др.:** пов., лов., ◯, ⚐ — Зан., ◎ — **Инд.:** Творнице танина, шпирита, △, ✳, ♂ — ☞ 2. — 1 кино, 1 ■.

Посавски-Подгајци (**П. Т.** Рајево село, 🚂 Дреновци - 4 км): □ 7376 јут., 1 нас., 255 дом., 1150 стан. — ●.

Рајево село, ✉, ⁂ (🚂 Гуња - 7½ км): □ 4129 јут., 1 насеље, 290 домаћинстава, 1221 стан. — ●, ✶. — Удр. зан. ◎, ✱. — ☞ 2. — Шумска упр. бродске имовне опћине. — ⊙→ Канализација.

Рачиновци, ✉, ⁂, 🚂 (🚂 Гуња - 12 км): 2 нас., 460 дом., 1983 стан. — ✚, 2 ●, 2 ✶.

Сикиревци, ✉, ⁂ (🚂 - 4 км): □ 8549 јут., 3 нас., 435 дом., 1802 стан. — ✚, 2 ●, ✶. — ☞ 3. — ⊙→ Канализација.

Сл. Шамац, ✉, ⁂, 🚂, 🚂, ⚐: □ 3895 јут., 2 нас., 316 дом., 1448 стан. — 2 ●, ✶. — **Инд.:** △, вађење песка. — ☞ 2.

Сољани, ✉, 🚂 (**Т.** 🚂 Врбања - 8 км): □ 11.792 јут., 1 нас., 405 дом., 1963 стан. — ✚, ●, 2 ✶. — Удр. зан. — ◯. — △. — ☞ 29. VI.

Штитар (**П. Т.** 🚂 Жупања - 7 км): □ 7010 јут., 1 нас., 444 дом., 1512 стан. — ✚, ●. — ◎. — Млекара, △. — ☞ 2.

---

14. СРЕЗ ЗВОРНИЧКИ — (ЗВОРНИК), ✉, ⁂, 🚂, 🚌.

□ 747 км², 10 општина, 104 насеља, 9574 домаћинстава, 44.107 становника (по вери: 60% правосл., 1% ркт., 49% муслим.).

Ср. начелник: Д. Јефтић. **Заменик:** Ј. Миладиновић.

Референти: Др. С. Јанкијевић (сан.), Д. Станишић (вет.), М. Мулавдић (шк.), Н. Појкић (пољ.), С. Коњар (шум.).

Окружни инспекторат (◔): Тузла.

Надлежност: Технички одељак: Бијељина. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа** и **Гл. одељак фин. контроле** (🏛): Зворник.

Окружни суд (⚠): Тузла. **Срески суд** (△): Зворник.

Цркве: 4 правосл. (✚), 1 ркт. (✚), 2 еванг. (⊠), 27 муслим. џамија (☾).

Просвета: 1 грађанска (●) и 7 осн. школа (●), 5 нар. књ. и чит. (✶).

3 **удружења** и 13 **задруга.**

Расадник у Зворнику.

Извозе се: суве шљиве и ораси, железнички прагови.

Главни вашар (☞): 2 VIII.

Знаменитости: Остаци тврђаве и великог подземног затвора града Зворника из доба Ђурђа Смедеревца (XV. в.). — ⊙→ Год. 1929. довршен је гвоздени мост на Дрини и предат саобраћају у јануару 1930. г.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, пошта (**П.**) и Телеграф (**Т.**): Зворник. — 🚂 Бања Ковиљача.

Брањевачка — Брањево, ✉, ⁂, 🚂 (🚂 Лозница - 6 км): 7 нас., 1013 дом., 5518 стан. — ✚, ⊠, ☾. — 2 ●. — ◎.

Грбавска — Гуштери (🚂 18 км): 11 нас., 624 дом., 3418 стан. — ☞ 1. VIII.

Дрињачка — Костијерово (**П. Т. т.** Дрињача, 🚂 Бања Ковиљача - 31 км): 40 нас., 700 дом., 3832 стан. — Здрав. станица. — ✚, 2 ☾, ✶. **Удр.:** Ц. К. — 3 ◯, ◎.

ЗВОРНИК — ⊙, ✉, ⚙, ⊶, 🚌 (🚌 - 18 км): 1 нас., 773 дом., 3151 стан. — △, ⊠, Катаст. упр., ⌂. — ⚠. — ✚, ✚, 7 ☾, ✡. — **Шк.:** ●, трг., ●, ✱. — 2 зан. удр. — Инв. задр., ◎◎. — ☞ 2. VIII. — Остаци тврђаве и подземља из XV. века.

Козлучка, 👁: 10 нас., 1443 дом., 7730 стан. — ✚, 2 ☾. — 3 ●, 2 ✱. — ○, Сточарска и живинарска подр. — ✳; 2 ♉.

Растошничка (🚌 - 28 км): □ 45.632 јут., 2 нас., 320 дом., 2100 стан.

Сапначка (🚌 - 10 км): 12 нас., 950 дом., 4900 стан. — 4 ☾. — 2 ◎.

Снаговска — Зворник, ✉, ⚙, ⊶: 3 нас., 446 дом., 2132 стан. — 2 ☾.

Спречска — Калесија (**П. Т.** Тузла) 16 нас., 8038 стан. — ✚, 6 ☾. — ●, ✱. — ◎.

Теочачка: 2 нас., 756 дом., 3288 стан. — 3 ☾.

---

15. СРЕЗ ЗЕНИЧКИ — (ЗЕНИЦА), ✉, ⚙, ⊶, 🚌.

□ 660 км², 6 општина, 185 насеља, 5591 домаћинство, 32.000 становника (по вери: 19% правосл., 23% ркт., 58% муслим.).

Ср. начелник: Д. Богдановић.

Референти: Др. А. Бнах (сан.), Х. Ласло (вет.), Г. Слета (екон.), М. Ђулепа (шум.).

Надлежност: Технички одељак, пореска (⊠) и **катаст. управа** и **3 болнице** (🛏): Зеница.

Окружни суд (△S): Травник. **Срески суд** (⚠): Зеница.

Цркве: 2 правосл. (✚), 2 ркт. (✚), 20 мусл. џамија (☾).

Просвета: 2 грађанске (●) и 8 осн. школа (●), 5 нар. књ. и чит. (✱). — **Школски надзорник:** Сарајево.

32 **удружења** и 2 **задруге.**

Индустрија: 1 млин (✳), 1 стругара (♂), 3 црепане (△). — Железнички рудник (⚒). — Леваоница железа. — Инд. гвожђа.

Извози се: железо и угаљ.

Главни вашар (☞): 15. V. у Зеници.

Општине:

Биљешевска (**П. Т.** Зеница): □ 10.296 ха, 76 нас., 743 дом., 4968 стан. — ✚, 5 ☾. — ●, ✱.

Брњичка — Сеоци (**П. Т.** 🚌 Зеница: □ 10.878 ха, 22 нас., 601 дом., 3904 стан. — 6 ☾.

Горњо-зеничка — Зеница, ✉, ⚙, ⊶, 🚌: □ 4458 ха, 41 нас., 576 дом., 3688 стан. — ✚, 2 ☾.

ЗЕНИЦА — ⊙, ✉, ⚙, ⊶, 🚌: □ 6 км², 6 нас., 1074 дом., 7633 стан. — △, Техн. одељак, ⊠, Катаст. упр., 3 🛏. — ⚠. — ✚, ✚, 5 ☾, ✡. **Шк.:** трг., 2 ●, ●, 3 ✱. — **Др.:** 4 ✱, пев., зан., Соко. — **Инд.:** железарна, угљана и леваоница. — 3 ⚖ — ☞ 15. V. — ✕ — Кино. — Ископине велике кршћанске базилике. — Казнени завод.

Ораховичка (**П. Т.** 🚌 Зеница): □ 17.265 ха, 25 нас., 800 дом., 1300 стан. — 5 ☾, ●, ✱. — ♂.

Страњанска — Стрнокоси (**П. Т.** 🚌 Зеница - 6 км): □ 1579 ха, 15 нас., 735 дом., 5345 стан. — ●. — ◎.

---

16. СРЕЗ ЗЛАТИБОРСКИ — (ЧАЈЕТИНА), ✉, ⚙, ⊶.

□ 829 км², 16 општина, 49 насеља, 4282 домаћинства, 27.084 становника (по вери 100% прав.).

Ср. начелник: Ч. Арсенијевић.

Референти: Др. Ј. Ћирић и Др. Б. Петровић (сан.), Р. Ђоковић (економ).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак: Ужице. **Пореска управа** (⊠) и **Амбуланта:** Чајетина. **Шумски референт:** Ужице.

Окружни суд (△S): Ужице. **Срески суд** (⚠): Чајетина.

Цркве: 10 правосл. (✚).

Просвета: 15 осн. школа (●), 8 нар. књ. и чит. (✱). — **Школски надзорник:** Ужице.

2 **удружења** и 11 **задруга.**

Природно благо: шуме, руде, магнезит и хром.

Индустрија: 7 стругара (♂), 1 црепана (△).

Извози се: грађа, луч, катран и магнезит.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**): **Чајетина.** — 🚌 **Ужице.**

Белоречка (🚌 54 км): □ 3152 ха, 1 нас., 150 дом., 1000 стан. — ✚, ●. — ⚠. — ♂. — 10 ⚖.

Гостиљска (🚌 40 км): □ 3904 ха, 1 нас., 212 дом., 1589 стан. — ✚, ●. — ◎.

Доброселичка (🚌 40 км): □ 11.128 ха, 8 нас., 276 дом., 2.200 стан. — ✚, ●, ✱. — **Др.:** Ц. К. — ⚠. — ◎.

Драгличка (🚌 42 км): □ 5169 ха, 3 нас., 230 дом., 1764 стан. — ◎.

Јабланичка (🚌 Увац - 25 км): □ 9776 ха, 5 нас., 225 дом., 1150 стан. — ✚, ●, ✱. — **Др.:** Ц. К. — ◎.

Јасеновачка (🚌 61 км): □ 3668 ха, 2 нас., 178 дом., 1184 стан. — ●. — ◎.

Креманска — Кремна 🚌 (**П. Т.** Ужице): □ 9743 ха, 5 нас., 469 дом., 2500 стан. — ✚, ● — ♂ — ◎.

Криворечка (🚌 14 км): □ 2581 ха, 2 нас., 226 дом., 1360 стан. — ◎. ⊙→ 2 модерне чесме.

Љубишка (🚌 48 км): □ 5384 ха, 1 нас., 265 дом., 1997 стан. — ✚, ●, ✱. — ♂. — ◎.

Мокрогорска — Мокра Гора, ✉, ⚙, ⊶, 🚌: □ 10.128 ха, 1 нас., 352 дом., 2028 стан. — ✚, ●, ✱. — ◎. — **Инд.:** Прерада дрвета, 2 ♂. — 4 ⚖.

Негбинска (🚌 - 52 км): □ 5224 ха, 3 нас., 125 дом., 1656 стан. — ✚, ●, ✱. — ◎.

Рожанска (🚌 22 км): □ 4111 ха, 2 нас., 365 дом., 1520 стан. — 2 ●. — 2 ◎.

Семегњевска (🚌 Кремна - 13 км): □ 5916 ха, 4 нас., 112 дом., 736 стан. — ✚, ●.

Сирогојнска (🚌 25 км): □ 3449 ха, 4 нас., 340 дом., 1650 стан. — ✚, ●, ✱. — ♂, 2 ◎.

Чајетинска — **ЧАЈЕТИНА** ⊙, ✉, ⚙, ⊶ (🚌 - 20 км): □ 12.186 ха, 6 нас., 472 дом., 2892 ст. △, ⚠, ⊠, ✚, ●, ✱ — **Задр.:** ◎, ◎◎ — ☞ 2. — 2 ■. — У близини Златибор. — ◎. Шумски расадник.

Шљивовачка (🚌 Вруци - 8 км): □ 4969 ха, 1 нас., 285 дом., 1858 стан. — ●. — ◎.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

17. СРЕЗ ЈАДРАНСКИ — (ЛОЗНИЦА),

☐ 663 км², 21 општина, 60 насеља, 6863 домаћинства, 44.087 становника.

Ср. начелник: М. Цветковић.

Референти: В. Лозински (шум.).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак: Шабац. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Лозница.

Окружни суд (Ⓢ): Шабац. **Срески суд** (△): Лозница.

Цркве: 11 правосл. (✚).

Просвета: 1 грађанска (●) и 19 осн. школа (●), 6 нар. књ. и чит. (✱).

6 **удружења** и 18 **задруга.**

3 **новчана завода** (⊕).

Индустрија: 5 млинова (✳), 3 стругаре (♂), 4 црепане (△):

Извози се: људска и сточна храна и суве шљиве.

Знаменитости: Споменици изгинулим ратницима на Гучеву и Церу.

Бања Ковиљача (◡).

Општине:

Боринска (П. Т. Лозница, 🚂 Бања Ковиљача - 12 км): ☐ 5243 ха, 2 нас., 332 дом., 1766 стан. ✚, ●, ∞.

Великоселска — Брњац (П. Т. Драгинац, 🚂 Лозница - 20 км): ☐ 1625 ха, 2 нас., 270 дом., 1300 стан. — ●, ∞.

Горњо-Бадањска (П. Т. Драгинац, 🚂 Лозница - 24 км): ☐ 1741 ха, 2 нас., 216 дом., 1585 стан. ●, ∞.

Грнчарска (П. Т. Лозница, 🚂 Липница - 4 км): ☐ 4431 ха, 5 нас., 680 дом., 3200 стан. — ✚, ● — ∞ — ☞ 2.

Доњо-Бадањска (П. Т. Драгинац, 🚂 Лозница - 34 км): ☐ 2929 ха, 2 нас., 251 дом., 1806 стан. ●, ✱ — **Инд.:** ✳, 4 вршалице. — ☞ 10. XI.

Доњо-Добрићка (П. Т. 🚂 Варош Лешница - 5 км): ☐ 2036 ха, 1 нас., 236 дом., 1181 стан.

Дворачка (П. Т. Драгинац, 🚂 Лозница - 25 км): ☐ 2366 ха, 2 нас., 225 дом., 1220 стан. — ●.

Иверска — Брадићи (П. Т. Лозница, 🚂 Липница - 4 км): ☐ 2038 ха, 2 нас., 320 дом., 2108 стан. — ∞.

Јадранска — Лешница, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 - 9 км): ☐ 2636 ха, 1 нас., 264 дом., 1345 стан. — ✚, ✱, ∞ — ✳ — ☞ 3.

Јаребица — Драгинац ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Лозница - 17 км): ☐ 3600 ха, 5 нас., 470 дом., 2500 стан. — ✚, ●. — **Удр.:** трг., лов. — ∞ **Инд.:** 2 вршалице. — 8 ⚒. — ☞ 28. IX.

Јошевачка (П. Т. Драгинац, 🚂 Шаб. Лешница - 14 км): ☐ 1280 ха, 2 нас., 186 дом., 2300 стан. 2 ●. — ☞ 12. VIII.

Ковиљачка — Бања Ковиљача, ✉, ⁂, 🛏, 🚌: ☐ 3260 ха, 2 нас., 500 дом., 2613 стан. — ✚, ●, ✱. — **Инд.:** ✳, ♂. — 4 ⚒, ◡, 5 ■.

Коренитска (П. Т. 🚂 Лозница - 12 км): ☐ 5116 ха, 7 нас., 452 дом., 1959 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◯, ∞ — ☞ 9. VIII.

Лешничка — Лешница — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 4203 ха, 3 нас., 350 дом., 1554 стан. — ✚, ●, ✱. — **Удр.:** Зан., трг.-механско., Пен.: Дилетанско позориште. — 2 инд., ✳, 2 △. — 2 ⚒. — ☞ 2. — Опоровилиште, ⊕, Плажа на Дрини, 2 ■, 5 ♁.

Лозничка — ЛОЗНИЦА, ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 7140 ха, 8 нас., 500 дом., 7000 стан. — Склониште за децу (⊹), болница (🛏), △, ✚, имамат. — **Шк.:** гимназија, ●, 2 ●, ✱. — Зан. еснаф. Трг. удр. — ∞ — 3 ⊕ — 3 инд. — ☞ 2.

Недељичка (П. Т. 🚂 Лозница - 12 км): ☐ 1900 ха, 4 нас., 283 дом., 2013 стан. — ✚, 1 ●. — **Задр.:** ◯, 2 ∞. — ☞ 1.

Новоселска — Ново Село, 🚂, 🐟 (П. Т. Лешница): ☐ 1987 ха, 1 нас., 228 дом., 1162 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Ступничка (П. Т. Драгинац, 🚂 Лозница - 18 км): ☐ 1103 ха, 1 нас., 162 дом., 933 стан. — ∞.

Текеришка (П. Т. Драгинац, 🚂 Лешница - 25 км): ☐ 5899 ха, 5 нас., 420 дом., 3450 стан. — ✚, ●, ✱ — ∞ — 5 инд. — ☞ 2.

Цикотска (П. Т. Драгинац, 🚂 Лозница - 20 км): ☐ 2328 ха, 2 нас., 271 дом., 1694 стан.

Чокешинска (П. Т. Лешница, 🚂 Прњавор - 7 км): ☐ 2749 ха, 1 нас., 277 дом., 1398 стан. — ✚, ●.

---

18. СРЕЗ КЛАДАЊСКИ — (КЛАДАЊ),

☐ 715 км², 4 општине, 108 насеља, 2159 домаћинстава, 12.000 становника.

Ср. начелник: Д. Миличевић.

Референти: др. С. Михајлов (сан.), М. Смајловић (писар), А. Мијатовић (економ.), инж. Г. Крстић (шум.).

Окружни инспекторат (◔): Тузла.

Надлежност: Технички одељак: Тузла. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа** и **Болница** (🛏): Кладањ.

Окружни суд (Ⓢ): Тузла. **Срески суд** (△): Кладањ.

Цркве: 2 правосл. (✚), 2 ркт. (✙), 14 мусл. џамија (☾).

Просвета: 3 осн. школе, (●), 4 нар. књ. и чит. (✱). — **Школски надзорник:** Тузла.

4 **удружења** и 2 **задруге.**

Индустрија: 2 стругаре (♂).

Бања (◡): Олово.

Општине:

КЛАДАЊ — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Олово - 21 км): ☐ 21.800 ха, 39 нас., 709 дом., 3282 стан. — △, ⊠, Катаст. упр., 🛏 (за трудоболне). — △, △, ✙, 7 ☾. — **Шк.:** ●, 2 медресе, мектеб; 3 ✱. — **Удр.:** инв., зан., 🏇, ◯. — **Инд.:** дрвена. ♂. — ■.

Олово, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: 45 нас., 704 дом., 4507 стан. — Шумска управа, 🛏, ✚, ✙, 3 ☾, 2 ●, ✱. — ✶ — ◡.

Стапари (П. Т. Кладањ): 2 ☾.

Царева Ћуприја — Ријека, 🚂 (П. Т. Завидовићи): 21 нас., 400 дом., 1569 стан. — ✙, 2 ☾.

---

19. СРЕЗ КОЛУБАРСКИ — (МИОНИЦА),

☐ 518 км², 17 општина, 55 насеља, 5268 домаћинстава, 30.793 становника (од њих 100% правосл.).

Ср. начелник: С. Косанић.

Референти: др. Љ. Михаиловић (сан.), С. Мдешевић (пољ.), М. Жунац (вет.), Ј. Тодорић (шк.).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак: Ваљево. **Пореска управа** (⊠): Миочица. **Шумски референт:** Ваљево.

Окружни суд (△S): Ваљево. **Срески суд** (△): Мионица.

Цркве: 7 правосл. (✚), 1 манастир.

Просвета: 20 осн. школа (●), 11 нар. књ. и чит. (✱). — 5 **удружења** и 26 **задруга.**

Индустрија: 4 млина (✳), 1 стругара (♂). — У Струганику ваде се плоче за литографију.

Срески расадник у Мионици.

Извози се: жито, дрво, грађа и шљиве.

Главни вашар (☞): 1. IX. у Мионици.

Знаменитости: Село Струганик, родно место војводе Ж. Мишића. Манастир Боговађа.

Општине:

За све општине, осим посебно означених: пошта **(П.)** и тефераф **(Т.)** — **Мионица,** 🚂 **Дивци.**

Бабајићка — Бабајић, 🚂 **(П. Т.** Љиг): ☐ 1491 ха, 2 нас., 239 дом., 1357 стан. — ●. — ◯. — 3 ⁂. — ☞ 2.

Боговађска, 🚂: ☐ 6900 ха, 6 села, 548 дом., 3197 стан. — ✚, ●, ✱ (у Латковићу). — ◯.

Брежђанска (🚂 19 км): ☐ 4059 ха, 2 нас., 220 дом., 1450 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ∞, ◯. — ⊙→ Споменик палим борцима; гвоздени мост на реци Рибници.

Горњо-Топличка (🚂 Бабајић - 9 км): ☐ 5110 ха, 6 нас., 530 дом., 3411 стан. — ●. — **Задр.:** ∞, ◯. — ⁂. — △. — ☞ 28. VIII.

Доњо-Топличка (🚂 - 12 км): ☐ 3120 ха, 5 нас., 395 дом., 2641 стан. — ✚, ●. — **Удр.:** Инв., Ц. К. — ∞. — ✳. — ➳ Ђ. и С. Повићевић, учит.

Дучићка (🚂 Бабајић - 10 км): ☐ 1639 ха, 2 нас., 175 дом., 1450 стан. — ●, ✱.

Кадинолучка — Кадина Лука 🚂 **(П. Т.** Љиг): ☐ 2754 ха, 2 села, 166 дом., 1000 стан.

Крчмарска — Буковац (🚂 - 20 км): ☐ 3963 ха, 4 нас., 210 дом., 1400 стан. — ✚, 2 ●. — ◯.

Марковачка (🚂 Сливац - 2 км): ☐ 2144 ха, 4 нас., 293 дом., 2060 стан. — ✚, ●. — ◯. — 4 ⁂.

Мионичка — МИОНИЦА — ⊙, ✉, ⁂, 🗝 (🚂 - 7 км): ☐ 55 ха, 1 нас., 120 дом., 600 стан. — △, △, ✚ — **Шк.:** ◑, ●, Жен. рад., ✱ — **Удр.:** Трг., Зан., Инв. — **Задр.:** Зан., ◯. — ⊕. — ☞ 3. — ⊙→ Регулисање и нивелисање плана вароши, калдрма и електр. осветљење.

Мионичка - селска — Мионица — ⊙, ✉, ⁂, 🗝 (🚂 - 7 км): ☐ 5101 ха, 8 нас., 860 дом., 3855 стан. — 2 ✚. — ◯. — ☞ 2.

Осеченичка: ☐ 3249 ха, 1 нас., 180 дом., 1010 стан. ✚. — ◯.

Паунска (🚂 - 10 км): ☐ 2665 ха, 4 нас., 353 дом., 2366 стан. — ✚, 2 ●, ✱. — **Задр.:** 2 ∞, ◯.

Планиничка (🚂 Кадина-Лука - 15 км): ☐ 2948 ха, 1 нас., 93 дом., 610 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◯, ∞. — ⊙→ Основане су 2 задруге, подигнута је црква и капела на гробљу.

Рајковићка (🚂 12 км) ☐ 2161 ха, 2 села, 228 дом., 1420 стан. — ✚, ●, ✱. — **Задр.:** ◯, ∞.

Славковачка (П. Т. Љиг, 🚂 Кадина Лука - 4.5 км): ☐ 2229 ха, 1 село, 277 дом., 1266 стан. — ✚, ●, ✱. — **Задр.:** ◯, ◯, ∞, Зан.

Цветановачка (П. Т. Љиг, 🚂 Бабајић - 2 км): 3 села, 381 дом., 17.000 стан. — ✚, ●, ✱ — ◯ — ⊙→ Оправљена црква.

---

20. СРЕЗ ЉУБИЋСКИ — (ПРЕЉИНА), ✉, ⁂, 🗝, 🚂.

☐ 478 км², 17 општина, 33 насеља, 6736 домаћинстава, 37.469 становника.

Ср. начелник: Ж. Илић. **Заменик:** М. Мартић.

Референти: Б. Ђировић (сан.), П. Јојаница (шк.).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак: Ужице. **Пореска управа** (⊠): Прељина. **Шумски референт:** Чачак.

Окружни (△S) и **Срески суд** (△): Чачак.

Цркве: 10 правосл. (✚).

Просвета: 20 осн. школа (●), 8 нар. књ. и чит. (✱).

42 **удружења** и **задруга.**

Индустрија: 4 млина (✳), 2 стругаре (♂), 5 црепана (△).

Извози се: кукуруз, шљива, јабука, пшеница, овас, раж, пасуљ.

Главних вашара (☞): 11.

Знаменитости: Споменик Танаска Рајића у Љубићу и Јова Курсуле у Цветкама.

Општине:

Брђанска, 🚂 **(П. Т. т.** Прељина): ☐ 2900 ха, 2 нас., 280 дом., 2000 стан. — ●, 5 удр. и задр.

Бресничка (П. Т. 🚂 Прељина - 17 км): ☐ 4000 ха, 2 нас., 760 дом., 3800 стан. — ✚, ●, ✱. — **Задр.:** ◯, 2 ∞. — 2 ✳. — ☞ 15. VIII.

Горњо-Горевничка (П. Т. 🚂 Чачак - 9 км): ☐ 1705 ха, 1 нас., 315 дом., 1820 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Лаћевачка (П. Т. Краљево, 🚂 Адрани - 9 км): ☐ 2343 ха, 2 нас., 435 дом., 2349 стан. — ●, ✱. — ◯, ∞.

Љубићска, 🚂 **(П. Т. т** .Прељина): ☐ 1900 ха, 2 нас., 302 дом., 1049 стан. - ●, ✱, 3 ∞, ✳, 2 ♂.

Милићевачка (П. Т. т. 🚂 Чачак): ☐ 3063 ха, 3 нас., 438 дом., 2784 стан. — 2 ●, ✱ — Рударско др. „Шумадија". — 4 ∞.

Миоковачка (П. Т. 🚂 Чачак - 8 км): ☐ 3156 ха, 2 нас., 609 дом., 2190 стан. — ✚, ●.

Мојсињска (П. Т. т. 🚂 Прељина - 6 км): ☐ 1480 ха, 2 нас., 248 дом., 1128 стан. — ●, ✱, 3 ∞ — ☞ 2.

Мрчајевачка — ⊙ (П .Т. т. 🚂 Прељина - 12 км): ☐ 3526 ха, 3 нас., 810 дом., 4000 стан. — 2 ● — ◯ — 3 ∞.

Островачка (П. Т. 🚂 Прељина - 15 км): 3 нас., 458 дом., 2209 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Прељинска — ПРЕЉИНА, ✉, ⁂, 🗝, 🚂: ☐ 1933 ха, 2 нас., 307 дом., 1738 стан. — △, ⊠. — ✚, ●, ✱. — **Удр.:** Инв., Лов. — **Задр.:** ◯, ∞ — ✳ — ☞ 2.

Пријеворска — Пријевор, 🚂 **(П. Т.** Чачак): ☐ 2290 ха, 2 нас., 269 дом., 1400 стан. — ●. — **Задр.:** 2 ∞.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Прислоничка (**П. Т.** Прељина - 5 км): ☐ 2070 ха, 1 нас., 304 дом., 1959 стан. — ✙, ●. — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯.

Рожачка — Рошци (**П. Т. т.** Чачак, Овчарска Бања - 6 км): ☐ 5548 ха, 3 нас., 370 дом., 3721 стан. — ●, ✶, ⛲, 2 ◯◯.

Тавничка (**П. Т.** Краљево, Адрани - 6 км): ☐ 200 ха, 1 нас., 263 дом., 2000 стан. — ✙. — 🖙 27. VIII.

Трепчанска — Доња Трепча (**П. Т. т.** Прељина): ☐ 2816 ха, 2 нас., 359 дом., 2158 стан. — ●, ✶, 3 удр.

Цветачка (**П. Т.** Краљево, Адрани - 8 км): ☐ 1450 ха, 1 нас., 209 дом., 1164 стан. — ✙, ●.

---

21. СРЕЗ МАЧВАНСКИ — (БОГАТИЋ), ✉, ⁂, 🗝.

☐ 836 км², 30 општина, 35 насеља, 10.224 домаћинстава, 67.606 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: Р. Златић.

Референти: др. С. Марковић (сан.), Др. Т. Илић, М. Кешко (вет.), Н. Урошевић (економ), Ј. Цричевић (пк.).

Окружни инспекторат (◔): Шабац.

Надлежност: Технички одељак: Шабац. **Пореска управа** (⊠): Богатић. **Шумски референт:** Лозница.

Окружни суд (⧋ₛ): Шабац. **Срески суд** (△): Богатић.

Цркве: 13 правосл. (✙).

Просвета: 32 осн. школе (●), 19 нар. књ. и чит. (✶). — 56 **удружења** и **задруга.**

Индустрија: 9 млинова (✳), 1 стругара (♂) и 7 црепана (△).

Извоз жита.

Општине:

За све општине, осим посебно означених: пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**) — **Богатић.**

Бадовиначка (Прњавор): ☐ 6143 ха, 1 нас., 875 дом., 5450 стан. — ✙, ●, ✶ — ◯ — ◯◯.

Бановополска (Срем. Митровица - 18 км): ☐ 2292 ха, 1 нас., 280 дом., 2080 стан. — ✙, ●, ✶. — ◯◯.

Белотићка (Штитар - 6 км): ☐ 1971 ха, 1 нас., 271 дом., 1500 стан. — ●, ✶. — ◯ — 3 ♂.

Богатићка — БОГАТИЋ — ⊙, ✉, ⁂, 🗝: (Зминьак - 12 км): ☐ 5009 ха, 1 нас., 725 дом., 5557 стан. △, ⧋, ⊠, Здрав. станица, ✙. **Удр.:** инв., ◯. — 2 ◯◯.

Глоговачка (Срем. Рача - 6 км): ☐ 1038 ха, 1 нас., 157 дом., 965 стан. — ✙, ⊠, ●, ✶ — ◯ ➳ Споменик изгинулим борцима. — У Глоговцу је рођен и сахрањен књижевник Јанко Н. Веселиновић.

Глушачка (Ср. Митровица - 12 км): ☐ 3435 ха, 1 нас., 420 дом., 2262 стан. — ✙, ●. — **Задр.:** ◯, ◯◯. — **Инд.:** 3 ✳, 3 △.

Дреновачка (**П. Т.** Шабац - 10 км): ☐ 4243 ха, 1 нас., 476 дом., 3000 стан. — ✙, ● — ◯◯ —

Дубљанска (Дубље - 8 км): ☐ 4010 ха, 1 нас., 560 дом., 3400 стан. — ● — 2 ◯◯.

Засавичка (Ср. Митровица - 10 км): ☐ 2524 ха, 1 нас., 260 дом., 1450 стан. — ✙, ●, ✶. — Удр. производња шећерне репе. — ◯◯.

Змињачка, (**П. Т.** Шабац): ☐ 3515 ха, 4 нас., 750 дом., 4500 стан. — ✙, 2 ●, ✶. — **Задр.:** ◯, 3 ◯◯.

Клењачка (Шабац - 26 км): ☐ 3466 ха, 1 нас., 470 дом., 5000 стан. — ● — ◯◯.

Липолишка (**П. Т.** Шабац, Дубље - 6 км): ☐ 6742 ха, 2 нас., 750 дом., 4250 стан. — ✙, 2 ●, ✶ — ◯◯ — **Инд.:** 2 ✳, 4 △ — 🖙 3. — ➳ П. Васић, свешт.

Мачванска Митровица — ⊙, ✉, ⁂, 🗝 (Подр. Митровица - 3 км): ☐ 113 ха, 1 нас., 57 дом., 386 стан. — ⊠, ● — ➳ Споменик погинулим борцима.

Метковићка, ✉ (**Т.** Богатић, Штитар - 11 км): ☐ 1927 ха, 2 нас., 253 дом., 1800 стан. — ●, ✶. — **Др.:** Ј. М., сп. — ◯, ◯◯ — ✳ — ♂.

Ноћајска (Подр. Митровица - 5 км): ☐ 3134 ха, 1 нас., 341 дом., 2300 стан. ✙, ● — **Задр.:** ◯, ◯◯. — ⊙➳ Споменик изгинулим борцима.

Петковичка (**П. Т.** Шабац, Рибари - 5 км): ☐ 2571 ха, 1 нас., 130 дом., 1500 стан. — ✝, ● — ◯◯.

Причиновићка (Шабац - 12 км): ☐ 2733 ха, 1 нас., 325 дом., 1770 стан. — ✙, ●, ✶ — **Задр.:** ◯, ◯◯.

Прњаворска (**П. Т.** Шабац, Прњавор - 100 км): ☐ 3976 ха, 1 нас., 372 дом., 3134 стан. — ✙, ● — **Задр.:** здр., 2 ◯◯.

Равњанска (Зминьак - 21 км): ☐ 2139 ха, 1 нас., 268 дом., 1718 стан. — ●, ✶ — ◯◯.

Раденковићка (Подр. Митровица - 12 км): ☐ 1388 ха, 1 нас., 160 дом., 900 стан. — Здрав. станица. — ● — **Задр.:** ◯, ◯◯.

Рибарска — Рибари, : ☐ 1984 ха, 1 нас., 256 дом., 1425 стан. — ● — **Задр.:** ◯, ◯◯.

Салаш-Ноћајска (Подр. Митровица - 5 км): ☐ 2690 ха, 1 нас., 215 дом., 1400 стан. — ✝, ●, ✶ — ◯.

Салаш-Црнобарска (Бољевац - 18 км): ☐ 2314 ха, 1 нас., 250 дом., 2100 стан. — ✶, ◯◯, 2 ✳.

Слепчевићка (**П. Т.** Шабац, Дубље - 3 км): ☐ 18.050 ха, 1 нас., 185 дом., 1302 стан. — ● — ◯◯.

Совљачка (Зминьак - 15 км): ☐ 807 ха, 1 нас., 116 дом., 635 стан. — ● — ◯◯.

Табановићка (**П. Т.** Шабац, Штитар - 6 км): ☐ 1860 ха, 1 нас., 245 дом., 1596 стан. — ✙, ●, ✶. — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯.

Узвећка (Шабац - 6 км): ☐ 2193 ха, 1 нас., 210 дом., 1350 стан. — ● — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯.

Црнобарска (Рача - 5 км): ☐ 3761 ха, 1 нас., 422 дом., 2261 стан. — ✙, ●, ✶. — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯. — ⊙➳ Споменик палим борцима.

Шеварička (Подр. Митровица - 17 км): ☐ 2566 ха, 1 нас., 215 дом., 1397 стан. — ● — ◯.

Штитарска (Штитар - 8 км): ☐ 2260 ха, 1 нас., 210 дом., 1218 стан. — ●, ✶ — **Др.:** Ц. К.,, ◯. — **Задр.:** ◯, ◯◯. — ✳.

---

22. СРЕЗ МИТРОВАЧКИ — (СРЕМ. МИТРОВИЦА), ✉, ⁂, 🗝, 🚌, 🛤.

☐ 610 км², 14 општина, 30 насеља, 6577 домаћинстава, 33.177 становника (по вери 92% прав., 8 % ркт.).

Ср. начелник: С. Надбантић.

Референти: др. Д. Гајић (сан.), Н. Кнежевић (вет.), Ј. Удицки (просв.), Д. Тасић (пол.).

Окружни инспекторат (◔): Шабац.
Надлежност: Технички одељак: Шабац. **Пореска** (⊠) и **Катаст. упр., Гл. одељак фин. контроле** (🏛) и 2 **Болнице** (🛏): Ср. Митровица. **Шумски референт:** Вуковар.
Окружни (Ⓢ) и **Срески суд** (△): Ср. Митровица.
Цркве: 14 правосл. (✚), 2 ркт. (✠).
Просвета: 17 осн. школа (🏫), 7 нар. књ. и чит. (✱). — 8 **удружења** и 13 **задруга.**
1 **новчани завод** (⊕).
Индустрија: 6 млинова (✳), 1 стругара (♂), 1 црепана (△).
Извоз жита.

Општине:

Босут (**П. Т.** 🚂 Сремска Рача - 6 км): ☐ 2324 ха, 1 нас., 231 дом., 1051 стан. — Здрав. станица. ✚, 2 🏫, ✱.
Гргуревци, ✉ (**Т.** Сремска Митровица - 16 км): 3 нас., 402 дом., 2032 стан. — ✚, ✠, 🏫 — Зан. удр.
Грк, ✉, 🛏, 🚂: ☐ 2775 ха, 1 нас., 480 дом., 2600 стан. — ✚, ✠, 🏫.
Дивош (**П. Чалма,** 🚂 Мартинци - 11 км): ☐ 7139 ју т., 3 нас., 570 дом., 2470 стан. — ✚, 🏫 — Зан. удр. — ☞ 28. VIII.
Јарак 🛏 (**П. Т.** Хртковци, 🚂 Рума - 11 км): ☐ 3510 ју т., 1 нас., 338 дом., 1628 стан. — ✚, 🏫, ✱ — ⓞ, 🐄 — ⊙→ Канализација, 2 бунара.
Кузмин, ✉, 🛏, 🚂: ☐ 6750 ха, 1 нас., 700 дом., 3857 стан. — ✚, ✠, 🏫, ✱ — ⓞ — ☞ 12. VII.
Лаћарак, ✉, 🛏, 🚂 (**Т.** Сремска Митровица): ☐ 5589 ха, 1 нас., 1060 дом., 5072 стан. — ✚, ✠, 🏫, ✱ — Радн. удр., зан. задр. — Творница дрвета. — ⊙→ Електр. расвета.
Лежимир (**П. Т.** 🚂 Сремска Митровица - 19 км): ☐ 4226 ха, 2 нас., 370 дом., 1832 стан. — 3 ✚, 🏫 — ⓞ — ✳.
Манђелос (**П. Т.** 🚂 Сремска Митровица - 12 км): ☐ 2790 ха, 1 нас., 310 дом., 1672 стан. — ✚, 🏫 — ⓞ.
Мартинци, ✉, 🚂: ☐ 6971 ха, 1 нас., 836 дом., 4315 стан. — ✚, 🏫 — **Удр.:** добров. и зан. — ☞ 21. V. и 27. X.
Сремска Рача, ✉, 🏛, 🛏, 🚂, 🐄: 2 нас, 195 дом., 881 стан. — ✚, 🏫, ✱. →➤ J. Свилокос, J. Живановић, Ж. Остојић, В. и Л. Вучетић.
Чалма, ✉, 🛏 (**Т.** Сремска Митровица - 15 км): 6 нас., 369 дом., 1851 стан. — ✠, 2 🏫. — **Удр.:** Ц. К., Коло С. С., Добров., зач., пев., 🎤. — **Задр.:** млекарска, коњ., ⓞⓞ. — ⊕ — **Инд.:** ✳, △. — ☞ 3.
Шашинци (**П. Т.** Сремска Митровица, 🚂 Вогањ): ☐ 3470 ха, 1 нас., 500 дом., 2800 стан. — ✚, 🏫.
Шуљам (**П. Т.** 🚂 Сремска Митровица - 15 км): ☐ 2492 ха, 1 нас., 216 дом., 1116 стан. — ✚, 🏫 — Зан. удр. — **Задр.:** млек., ⓞ, ⓞⓞ.

23. СРЕЗ ПОДГОРСКИ — (КАМЕНИЦА ВАЉЕВСКА), ✉, 🏛, 🛏, 🚌.

☐ 558 км², 11 општина, 33 насеља, 3625 домаћинстава, 25.900 становника (по вери 100% прав.).
Ср. начелник: Б. Митајевић.
Референти: др. Д. Јелић (сан.), А. Канонов (пољ.), М. Панић (просв.).
Окружни инспекторат (◔): Ужице.
Надлежност: Технички одељак: Ваљево. **Пореска управа** (⊠): Каменица. **Шумски референт:** Ваљево.
Окружни (Ⓢ) и **Срески** (△) **суд:** Ваљево.
Цркве: 6 правосл. (✚).
Просвета: 11 осн. школа (🏫), 8 нар. књ. 2 **удружења** и 18 **задруга.**
Индустрија: 2 млина (✳).
Извоз сувих шљива.
Главни вашар (☞): 11. V. у Осечини.

Општине:

За све општине, осим посебно означених: **пошта** (**П.**) и **телеграф** (**Т.**): **Каменица;** 🚂 **Ваљево.**
Гологлавска (🚂 22 км): ☐ 5794 ха, 2 нас., 304 дом., 2325 стан. — 🏫, ✱ — **Задр.:** ⓞ, ⓞⓞ.
Горњо-Буковичка (🚂 13 км): ☐ 4034 ха, 2 нас., 352 дом., 2200 стан. — ✚, 🏫, ✱ — **Задр.:** ⓞ, ⓞⓞ.
Каменичка — КАМЕНИЦА ВАЉЕВСКА, ✉, 🏛, 🛏 (🚂 20 км): ☐ 2773 ха, 3 села, 371 дом., 2067 стан. — △, ⊠, ✚, 🏫, ✱. — **Др.:** Ц. К., ◯, ⓞⓞ.
Лопатањска (**П. Т.** Осечина, 🚂 32 км): ☐ 2242 ха, 1 нас., 246 дом., 1616 стан. — 🏫 — ⓞⓞ.
Миличанска (🚂 36 км): ☐ 5268 ха, 2 села, 320 дом., 2550 стан. — ✚, 🏫, ✱ — ⓞⓞ.
Оглађеновачка (🚂 23 км): ☐ 2584 ха, 1 село, 6 нас., 182 дом., 1122 стан. — 🏫 — ⓞⓞ — ✳.
Осечинска — Осечина, ⊙, ✉, 🏛, 🛏 (🚂 32 км): ☐ 3448 ха, 1 вар. и 2 села, 335 дом., 2355 стан. ✚, 🏫, ✱ — ⓞⓞ — ✳ — ☞ 2.
Осладићка (🚂 30 км): ☐ 4094 ха, 4 села 444 дом., 2759 стан. — 🏫, ✱ — **Задр.:** ⓞ, ⓞⓞ.
Оструживањска (**П. Т.** Осечина, 🚂 36 км): ☐ 1522 ха, 2 села, 209 дом., 1283 стан. — 🏫 — ⓞⓞ.
Причевићка (**П. Т.** 🚂 Ваљево - 14 км): ☐ 3330 ха, 4 нас., 460 дом., 2130 стан. — ✚, 🏫, ✱. — **Задр.:** ⓞ, ⓞⓞ.
Суводањска — Ставе (🚂 23 км): ☐ 8800 ха, 4 села, 382 дом., 2622 стан. — ✚, 🏫. — ⓞⓞ.

24. СРЕЗ ПОЖЕШКИ — (ПОЖЕГА УЖ.). ✉, 🏛, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 435 км², 18 општина, 43 насеља, 4945 домаћинстава, 29.878 становника (по вери 100% прав.).
Ср. начелник: М. Недељковић.
Референти: Др. М. Бошковић (сан.), С. Стевановић (пољ.).
Окружни инспекторат (◔): Ужице.
Надлежност: Технички одељак: Ужице. **Пореска управа** (⊠): Пожега. **Шум. реф.:** Чачак.
Окружни суд (Ⓢ): Ужице. **Срески суд** (△): Пожега.
Цркве: 5 правосл. (✚).
Просвета: 17 осн. школа (🏫), 7 нар. књ. и чит. (✱). — **Школски надзорник:** Ариље.
14 **задруга.**
Индустрија: 4 млина (✳), 1 стругара (♂), 1 црепана (△).
Извози се: грађа и дрво.
Главних вашара (☞): 5 у Пожеги.
Знаменитости: Римски мост.
Бања (◡): „Рашка бања".

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Општине:

За све општине, осим посебно означених: пошта (П.), телеграф (Т.) и ▦ — **Пожега.**

Бакионичка: □ 1570 ха, 2 нас., 238 дом., 1032 стан. — ✚, ●.

Висибабска (▦ Расна - 2 км): □ 2600 ха, 3 нас., 330 дом., 2020 стан. — ● — ∞ — Угљени мајдан. — ⊙→ Споменик палим ратницима.

Глумачка (▦ 5 км): □ 2400 ха, 3 нас., 420 дом., 1640 стан. — ●, ✚ — ∞ — ⊙→ Модерна чесма. — ➤→ Ст. Вукичевић, учитељ.

Годовичка (▦ 8 км): □ 3520 ха, 4 нас., 450 дом., 3200 стан. — 2 ✚, ● — **Удр.:** Ц. К., ∞ —

Гојногорска (▦ 30 км): □ 1500 ха, 1 нас., 240 дом., 1100 стан. — ●.

Горњо-Добрињска (▦ 20 км): □ 1011 ха, 1 нас., 145 дом., 900 стан. — ✚, ●, ∞. ☞ 28. VIII.

Горобиљска (▦ 5 км): □ 1473 ха, 1 нас., 242 дом., 1280 стан. — ✠, ● — ∞.

Гугаљска — Јелен до, ▦: □ 1456 ха, 3 нас., 185 дом., 1043 стан. — ● — Фабрика креча.

Доњо-Добрињска: □ 1200 ха, 2 нас., 299 дом., 1043 стан. — ✚, ● — ☞.

Душковачка (▦ 24 км): □ 7674 ха, 4 нас., 350 дом., 1986 стан. — ● — ∞.

Здравчићка (▦ 5 км): □ 228 ха, 3 нас., 280 дом., 1900 стан. — ●, ✶ — ∞.

Јежевичка (▦ 18 км): □ 1996 ха, 4 нас., 325 дом., 2438 стан. — ✚, ● — ∞.

Каленићка (▦ 11 км): □ 720 ха, 2 нас., 210 дом., 1800 стан. — ●.

Каменичка (▦ 37 км): □ 6028 ха, 3 нас., 320 дом., 2699 стан. — ✚, ●, ✶ — ∞.

ПОЖЕГА Уж, ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 179 ха, 312 дом., 1520 стан. — △, ◬. — ◑, ●, Нижа пољ. шк., ✶. — Трг. удр. **Задр.:** здр. и зан. **Инд.:** А. Д. „Мањен" за електр. — Кино. — ☞ 2. — ⊙→ Водовод, електрика, калдрма и парк.

Рошка (▦ Узићи - 5 км): □ 260 ха, 2 нас., 355 дом., 1907 стан. — ● — ◎.

Средњо-Добрињска (▦ 16 км): □ 520 ха, 1 нас., 108 дом., 735 стан. — ◎.

Табановачка (▦ Јелен до - 6 км): □ 2400 ха, 3 нас., 228 дом., 1438 стан. — ● — ∞.

---

25. СРЕЗ ПОСАВСКИ — (ОБРЕНОВАЦ), ✉, ⁂, ⊶.

□ 330 км², 14 општина, 23 насеља, 3.877 дом., 28.141 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: Ж. Живковић.

Референти: др. В. Марковић (сан.), др. И. Биљић (вет.), М. Петровић (писар), Д. Матејић (шк.).

Окружни инспекторат (◔): Шабац.

Надлежност: Технички одељак: Ваљево. **Пореска управа** (⊠): Обреновац. **Катаст. управа:** Забрежје. — **Шумски референт:** Ваљево.

Окружни суд (△S): Ваљево. — **Срески суд** (◬): Обреновац.

Цркве: 6 правосл (✚).

Просвета: 14 осн. школа (●), 4 нар. књ. и чит. (✶). — Гимназија у Обреновцу.

10 **удружења** и 23 **задруге.**

Индустрија: 2 млина (✳), 3 стругаре (♂), 6 црепана (△).

Расадник у Обреновцу.

Обреновачка бања (◡).

Општине:

За све општине, осим посебно означених: пошта (П.), телеграф (Т.) и ▦ — **Обреновац.**

Грабовачка (▦ Стублине - 8 км): □ 3400 ха, 1 село, 500 дом., 3000 стан. — ✚, ● — 2 ⚖ — ☞ 28. VIII. — ⊙→ Оправљене зграде, поправљени мостови.

Дренска (▦ Стублине - 10 км): □ 1999 ха, 1 село, 212 дом., 1645 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** ◎, ∞ и здр.

Забрешка — Забрежје, ▦: □ 1257 ха, 1 село, 205 дом., 1367 стан. — Катаст. упр., ●, ✶. — **Инд.:** ✳, ♂.

Звечанска: □ 1897 ха, 1 село, 349 дом., 1877 стан. ✚, ●.

Јошевачка (▦ Стублине - 10 км): □ 2592 ха, 3 нас., 264 дом., 1588 стан. — ● — 2 ☞.

Кртинска — Ратари (▦ 9 км): □ 2946 ха, 2 села, 240 дом., 1600 стан. — **Задр.:** ◎, ∞.

ОБРЕНОВАЦ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 1495 ха, 3 нас., 170 дом., 3900 стан. — △, ◬, ⊠, ✚. **Шк.:** Четвероразр. гимназија, 2 ◑, ●, ✶. — 10 удр. — ◎ — 6 ⚖ — **Инд.:** ✳, 2 ♂ — ☞ 2. — Минер. купатило, ◡. — ⊙→ Електр. централа, арт. бунар са мин. водом, Дом палих ратника.

Орашачка (▦ 20 км): □ 2140 ха, 2 села, 275 дом., 1700 стан. — ✚, ● — ◎.

Пироманска (▦ Стублине - 3.5 км)2 □ 2307 ха, 2 села, 280 дом., 2500 стан. — ✚, ● — 2 ∞.

Скељанска (▦ 14 км): □ 2421 ха, 1 село, 280 дом., 1771 стан. — ● — ∞.

Стублинска — Стублине, ▦: □ 4000 ха, 2 села, 442 дом., 3000 стан. — ✚, 2 ●, ✶. — **Задр.:** ◎, 2 ∞. — ⊙→ Споменик палим у рату; обновљена звона.

Трстеничка (▦ Стублине - 5 км): □ 2340 ха, 2 села, 215 дом., 1343 стан. — ● — **Задр.:** ◎, ∞.

Уровачка (▦ 5 км): □ 2150 ха, 1 нас., 270 дом., 1500 стан. — ● — **Задр.:** ◎, ∞.

Ушћанска (▦ 20 км): □ 2200 ха, 1 нас., 175 дом., 1350 стан. — ● — **Задр.:** житарска, ◎, ∞.

---

26. СРЕЗ ПОСАВОТАМНАВСКИ — (ВЛАДИМИРЦИ), ✉, ⁂, ⊶.

□ 616 км², 15 општина, 60 насеља, 5672 домаћинства, 36.123 становника (по вери: 100% православних).

Ср. начелник: С. Маринковић.

Референти: Др. Х. Русо (сан.), М. Лолић (ек.),

Окружни инспекторат (◔): Шабац.

Надлежност: Технички одељак: Шабац. **Пореска управа** (⊠): Владимирци. **Шумарски референт:** Лозница.

Окружни суд (△S): Шабац. — **Срески суд** (◬): Владимирци.

Цркве: 6 правосл. (✚).

Просвета: 19 осн. школа (●), 10 нар. књ. и чит. (✶). — Школски надзорник: Шабац.

16 **удружења** и **задруга.**

Индустрија: 13 млинова (✳).

Расадник у Владимирцима.

Извози се: сува шљива и пшеница.

Општине:

За све општине: пошта (П.), телеграф (Т.): **Владимирци,** 🚂: **Шабац.**

Бељинска — Месарци (🚂 - 28 км): ☐ 3446 ха, 3 нас., 318 дом., 2072 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Белотићка (🚂 - 20 км): ☐ 2543 ха, 3 нас., 332 дом., 1794 стан. — ●.

Брдаричка (🚂 - 34 км): ☐ 1352 ха, 1 нас., 212 дом., 1228 стан. — 2 ●.

Владимирачка — ВЛАДИМИРЦИ — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 - 20 км): ☐ 5865 ха, 5 нас., 749 дом., 3666 стан. △, ⊠, ◬. — ✚, 3 ●, ✶. **Удр.:** Рез. официра, Инв., Учит. — 4 ∞, 2 ✳.

Вукошићка — Рибаче (🚂 - 16 км): ☐ 4051 ха, 6 нас., 673 дом., 3120 стан. — 2 ✚, 2 ●. — 2 ◯, 2 ✳.

Дебрцка — Дебрц — ⊙ (🚂 - 25 км): ☐ 1878 ха, 3 нас., 248 дом., 2180 стан. — ✚, ●, ✶. — Здр. задр. — ✳. — ☞ 3.

Драгињска (🚂 - 27 км): ☐ 1933 ха, 5 нас., 218 дом., 1825 стан. — ● — ✳.

Јаловичка (🚂 - 26 км): ☐ 3841 ха, 4 нас., 375 дом., 2755 стан. — ✚, ●.

Каменичка (🚂 - 37 км): ☐ 4600 ха, 3 нас., 420 дом., 3200 стан. — ● — 2 ✳.

Каонска (🚂 - 25 км): ☐ 2775 ха, 3 нас., 213 дом., 1250 стан. — ✚, ● — ∞ — ✳.

Коцељево — ⊙ (🚂 Ваљево - 29 км): ☐ 4008 ха, 15 нас., 455 дом., 3300 стан. — ✚, ●, 2 ✳. — ☞ 3.

Крнићка (🚂 Ново Село - 10 км): ☐ 2574 ха, 2 нас., 221 дом., 1500 стан. — ●. — ∞.

Провска (🚂 - 24 км): ☐ 4884 ха, 2 нас., 457 дом., 2786 стан. — ● — ✳.

Свилеувска (🚂 - 40 км): ☐ 3965 ха, 1 нас., 345 дом., 2327 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Црњаевска (🚂 - 39 км): ☐ 4679 ха, 4 нас., 436 дом., 3120 стан. — 2 ✚, 2 ● — ✳.

---

27. СРЕЗ ПОЦЕРСКИ — (ШАБАЦ), ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌, 🛋.

☐ 441 км², 13 општина, 38 насеља, 7551 домаћинства, 45.706 становника.

Ср. начелник: М. Миловановић.

Референти: Др. П. Гајић (сан.), В. Ђорђевић (вет.), С. Пантелић (шк.).

Окружни инспекторат (◔): Шабац.

Надлежност: Технички одељак, Пореска (⊠) и **Катаст. управа, Гл. одељак фин. контроле** (🗀), **болница** (🛏), **2 санаторијума и Дом Нар. Здравља:** Шабац. **Шумарски референт:** Лозница.

Окружни (🏛) и **срески** (◬) **суд:** Шабац.

Цркве: 7 правосл. (✚), 1 ркт. (✙).

48 **удружења и задруга.**

Просвета: 1 гимназија, 1 учит. школа и 21 осн. школа (●), 11 књ. и чит. (✶).

10 **новчаних завода** (⊕).

Индустрија: 16 млинова (✳), 1 стругара (♂), 4 циглане (△), 4 фабрике.

Расадник у Шапцу.

Извози се: жито.

Главни вашар (☞): 21. IX. у Шапцу.

Општине:

За све општине: пошта (П.), телеграф (Т.) и 🚂 — Шабац.

Варњанска (🚂 - 11 км): ☐ 5040 ха, 4 нас., 641 дом., 3150 стан. — ✚, 3 ●, ✶. — 3 ◯.

Горњо-Враштанска (🚂 - 11 км): ☐ 2802 ха, 2 нас., 365 дом., 2467 стан. — 2 ●. — ∞.

Десићка (🚂 - 22 км): ☐ 4185 ха, 3 нас., 429 дом., 2240 стан. — 2 ●. — ∞. — 2 ✳.

Добрићка (🚂 - 12 км): ☐ 3180 ха, 2 нас., 365 дом., 2310 стан. — ✚, ●. — 2 ∞. — 2 ✳.

Драгојевачка (🚂 - 18 км): ☐ 1870 ха, 2 нас., 226 дом., 1335 стан. — ●. — ✳.

Кривајска (🚂 - 30 км): ☐ 4700 ха, 2 нас., 410 дом., 3800 стан. — ✚, ●. — ⇕. — 2 ∞. — **Инд.:** ✳, 2 △.

Мајурска (🚂 - 4 км): ☐ 2120 ха, 1 нас., 280 дом., 1402 стан. — ●. — 2 ∞.

Метлићка — Румска (🚂 - 25 км): ☐ 5038 ха, 2 нас., 454 дом., 2600 стан. — ●. — 3 ∞. — 3 ✳.

Мишарска (🚂 - 4 км): ☐ 3004 ха, 4 нас., 362 дом., 2300 стан. — ●.

Накучанска (🚂 - 20 км): ☐ 4584 ха, 5 нас., 624 дом., 4570 стан. — ✚, 2 ●. — 3 ◯. — 2 ✳.

Оридска (🚂 - 10 км): ☐ 4204 ха, 7 нас., 469 дом., 2872 стан. — ✚, ●. — ∞.

Радовашничка — Цуљковић: ☐ 2751 ха, 2 нас., 200 дом., 1320 стан. — ✚, ●. — ∞. — ✳.

ШАБАЦ — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🛋: ☐ 400 ха, 42 улице, 2726 дом., 15.350 стан.

(Историјат види у III. св. Алманаха, стр. 713.)

Држ. надлештва: ◔, △, ⊠, 🗀, Катаст. упр., Техн. од. 🏛, ◬.

Соц.-хиг. установе: 🛏, 2 санаторијума, Дом нар. здравља, Бактериолошка станица, Дом старца и старица.

Црквене установе: Шабачка епархија, Имамат, ✚, ✙, ✡.

Школе: Гимназија, учит. шк., пољопр., трговачка, трг. омладине, Ф, 3 ●, дечје забавиште. — ✶.

Удружења: Соко, Клуб пријатеља Француске, Ц. К., Др. за чување нар. здравља, Коло С. С., 4 муз., 5 сталешких, 1 радн., 1 инд., Р. О., 4 трг.-занатл., 2 сп., 3 спорт-клуба.

Привреда: 10 ⊕, ♂, ✳, △, електр. централа. 346 трговина.

Задруге: водна, ✿, ◯.

9 **хотела,** 4 кина. — ☞ 21. IX.

---

28. СРЕЗ РАЂЕВСКИ — (КРУПАЊ), ✉, ⁂, 🛏.

☐ 547 км², 15 општина, 70 насеља, 3563 домаћинства, 25.889 становника.

Ср. начелници: Д. Сретеновић.

Заменик: М. Радуновић.

Референти: др. М. Милићевић (сан.), А. Стефанчић (вет.), Д. Петровић (екон.), Д. Хајдуковић (писар), М. Панић (шк.).

Окружни инспекторат (◔): Шабац.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Надлежност: Технички одељак: Љубовија. **Пореска управа** (⊠): Крупањ. **Шумски референт:** Лозница.

Окружни суд (△S): Шабац. **Срески суд** (△): Крупањ.

Цркве: 6 правосл. (✚).

Просвета: 14 осн. школа (●), 4 нар. књ. и чит. (✱). — 10 **удружења и задруга.**

Индустрија: Фабр. антимона, 6 црепана (△). Рудници мрамора и гранита (⚒).

Расадник у Крупњу.

Извоз шљива.

Главни вашар (☞) у Крупњу.

Општине:

За све општине, осим посебно означених: пошта (П.) и телеграф (Т.) — **Крупањ.**

Бањевачка — Томањ (🚌 - Лозница): ☐ 4470 ха, 6 нас., 227 дом., 1789 стан.

Бело-Црквanска (🚌 Лозница - 34 км): ☐ 2404 ха, 2 нас., 254 дом., 1320 стан. — ✚, ● — ☞ 8. II.

Брезовачка (🚌 Лозница - 27 км): ☐ 1692 ха, 1 нас., 202 дом., 1200 стан.

Доњотрешњичка (**П. Т.** Лозница, 🚌 Бања Ковиљача - 34 км): ☐ 4322 ха, 9 нас., 160 дом., 1250 стан. — ✚, ●. — ∞.

Дринска — Читлук (**П. Т.** Лозница, 🚌 Бања Ковиљача - 40 км): ☐ 2468 ха, 5 нас., 274 дом., 2144 стан. — ● — ∞ — △.

Завлачка (🚌 Лозница - 27 км): ☐ 2594 ха, 2 нас., 200 дом., 2100 стан. — ✚, 2 ● — **Др.:** Ц. К., Антитуберкулозно — ◎ — ⚒ (олова и цинка). — ☞ 2.

Комирићка (**П. Т.** Осечина, 🚌 Лозница - 34 км): ☐ 3517 ха, 2 нас., 228 дом., 1988 стан. — ●.

Костајничка — Брштица (🚌 Лозница - 24 км): ☐ 8120 ха, 4 нас., 485 дом., 3360 стан. — ✚, ● — ∞.

Красавска — Красава: ☐ 2523 ха, 17 нас., 334 дом., 2095 стан. — ●, ∞.

КРУПАЊ — ⊙, ✉, ⚕, ⊶ (🚌 Лозница - 28 км): ☐ 294 ха, 1 нас., 175 дом., 815 стан. △, △, ⊠, Здрав. станица, ✚, ● — Трг. удр. — **Задр.:** здр., ◎. — Фабрика Подринских рудника (антимона и олова). — ☞ 6.

Малозворничка (**П. Т.** Лозница, 🚌 Бања Ковиљача - 20 км): ☐ 1529 ха, 2 нас., 180 дом., 650 стан. — Имамат. — 2 ☾, ●.

Мојковачка (🚌 Лозница - 27 км): ☐ 1822 ха, 2 нас., 212 дом., 1560 стан. — ●.

Радаљска (**П. Т.** Лозница, 🚌 Бања Ковиљача - 21 км): ☐ 5168 ха, 1 нас., 189 дом., 997 стан. — ●.

Соколска — Ставе (🚌 Лозница - 42 км): ☐ 5848 ха, 5 нас., 395 дом., 3705 стан. — ✚, ●, ✱ — 2 ∞ — 6 △.

Толисавачка (🚌 Лозница - 40 км): ☐ 1632 ха, 11 нас., 138 дом., 916 стан.

---

29. СРЕЗ РАЧАНСКИ — (БАЈИНА БАШТА), ✉, ⚕, ⊶.

☐ 672 км², 14 општина, 80 насеља, 6033 домаћинстава, 29.024 становника (по вери 99% прав., 1 % муслим.).

Ср. начелник: Ф. Вукмировић. **Заменик:** В. Васиљевић.

Референти: др. Л. Симић (сан.), М. Алексић (шк.), Т. Хаџић (пољопр.), К. Смиљанић (шум.).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак: Љубовија. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Бајина Башта.

Окружни суд (△S): Ужице. **Срески суд** (△): Бајина Башта.

Цркве: 7 правосл. (✚).

Просвета: 13 осн. школа (●), 3 нар. књ. и чит. (✱). — 14 **удружења и задруга.**

Индустрија: 1 млин (✳), 2 стругаре (♂), 10 црепана (△).

Извози се: шума, воће и дуван.

Главни вашар (☞): 3. VI.

Општине:

За све општине, осим посебно означених: пошта (П.) и телеграф (Т.) — **Бајина Башта;** 🚌 — **Ужице.**

БАЈИНА БАШТА — ⊙, ✉, ⚕, ⊶ (🚌 - 37 км): ☐ 3547 ха, 5 нас., 683 дом., 3958 стан. — △, △, ⊠, 🛏, ✚ — **Шк.:** ◑, ●, ✱. **Удр.:** зан., трг. и лов. — **Задр.: здр.,** ◎, ∞ — **Инд.:** Електрична централа, 2 ♂ — ⊙→ Канализација, гвоздени мост преко Дрине.

Бесеровачка (🚌 - 42 км): ☐ 4308 ха, 1 нас., 232 дом., 1260 стан. — ● — **Инд.:** дрвена, електр. централа.

Дубска — Злодол: ☐ 6273 ха, 3 нас., 448 дом., 3698 стан. — ✚, ●.

Заовљанска (🚌 Вишеград - 20 км): ☐ 7698 ха, 17 нас., 243 дом., 1886 стан. — ✚, ●. — Шумска индустрија.

Зарошка (**П. Т.** Рогачица, 🚌 Вањево - 40 км): ☐ 3811 ха, 1 нас., 168 дом., 1200 стан. — ✚.

Костојевачка (**П. Т.** Рогачица, 🚌 - 30 км): ☐ 5355 ха, 5 нас., 609 дом., 3428 стан. — Здрав. станица, ✚, ● — ∞ ⊙→ Нар. купатило.

Овчинска (**П. Т.** Рогачица, 🚌 - 47 км): ☐ 4027 ха, 2 нас., 234 дом., 1507 стан. — ✚.

Оклетачка (**П. Т.** Рогачица, 🚌 - 48 км): ☐ 1524 ха, 4 нас., 140 дом., 1077 стан. — ✚ — ∞.

Пиличка (🚌 Бојоска - 12 км): ☐ 2784 ха, 2 нас., 37 дом., 2328 стан. — ●, ✱ — Гојење дувана.

Растишка (🚌 - Кремна): ☐ 10.343 ха, 2 нас., 220 дом., 1555 стан. — 2 правосл. капеле, ●.

Рачанска (🚌 Кремна - 15 км): ☐ 3900 ха, 16 нас., 251 дом., 1441 стан. — Здрав. станица, ✚, ●. ◎ — Трг. дрвеном грађом. Манастир Рача. — ➤➤ Љ. Пенезић, учитељ.

Рогачичка — Рогачица — ⊙, ✉, ⚕, ⊶ (🚌 - 36 км): ☐ 3674 ха, 20 нас., 412 дом., 2698 стан. ✚, ● — **Удр.:** Ј. М., Ц. К., — ∞ — 6 ⚖.

Солотушка (🚌 Биоска - 10 км): ☐ 2595 ха, 1 нас., 287 дом., 1620 стан. — ● — **Задр.:** ◎, ∞. ⊙→ Водовод.

Стрмовска — Бачевци (🚌 - 54 км): ☐ 2067 ха, 1 нас., 222 дом., 1368 стан. — ● — ◎.

---

30. СРЕЗ РОГАТИЧКИ — (РОГАТИЦА), ✉, ⚕, ⊶.

1462 км², 7 општина, 230 насеља, 6132 домаћинства, 36.608 становника (по вери 48% правосл., 1½% ркт., 50½% муслим.).

Ср. начелник: Д. Костић.

Референти: др. Б. Булајић (сан.), З. Хаџи Дедић (вет.), П. Дожић (економ), инж. А. Добрић (шум.).

Надлежност: Технички одељак: Сарајево. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа:** Рогатица.

2 **болнице** (🛏): Рогатица и Сјетлине.

Окружни суд (⚖): Сарајево. **Срески суд** (△): Рогатица.

Цркве: 4 правосл. (✝), 15 мусл. џамија (☾).

Просвета: 1 грађанска (●) и 24 осн. школе (●), 5 нар. књ. и чит. (✱).

Школски надзорник: Вишеград.

27 **удружења** и 8 **задруга**.

Индустрија: 7 млинова (✳), 11 парних струтара (♂), већа шумска индустр. предузећа „Кривај", „Угар", „Макиш", 7 црепана (△), 1 фабрика. Угљенокоп (⚒) Кукавица. Расадник у Рогатици.

Извози се: камени угаљ и шумски производи.

Главни вашар (☞): у Рогатици (у мају и септембру сваке године).

Знаменитости: Велике групе надгробних каменова из римског доба у Гласинцу и мост преко реке Жепе из турског доба.

Општине:

Бсричка Сјеверско (**П. Т.** Рогатица, 🚂 Месићи - 35 км): ☐ 23.169 ха, 34 нас., 997 дом., 5700 стан. — 4 ●, ∞ — 1 инд.

Дубска — Устипрача (**П. Т.** Устипрача, 🚂 Устипрача Међења - 20 км): 33 нас., 1200 дом., 4319 стан. — 2 ●, 1 инд.

Жепска — Боровац (**П. Т.** 🚂 Рогатица): ☐ 960 ха, 24 нас., 750 дом. — 2 ● — Др.: Ц. К. — ∞. 2 ♂.

Прачанска — Прача — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 324.180 ха, 51 нас. — ✝, 2 ☾, 4 ●, ✱. — ○, ∞ — ♂.

РОГАТИЦА — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Месићи - 12 км): ☐ 18.936 ха, 43 нас., 7950 стан. (4150 мусл., 3450 ркт., 190 израел.). — △, ⊠, Катастрална управа, 🏛, 🛏, ⚖, ✝, ✙, 6 ☾ — **Шк.:** ●, 4 ● — ✱ — **Удр.:** зан., трг. и радн. — **Задр.:** млек., 2 ∞ — 2 ⊕ — **Инд.:** ⚒, ♂ — Воћни расадник. — 4 ⚚, ■ и 2 ♉ — Надгробни споменици из богумилског доба. — ⊙→ Водовод и канализација. — ➤➤ Х. Ахмед бег Буквица, див. нач. општине.

Соколачка — Гласинац, 🐟, 🛏 (**П. Т.** Рогатица. 🚂 Месићи Рогатица - 45 км): 42 нас., 931 дом., 6211 стан. — 3 ●, ✱ — **Задр.:** сточарска, ∞ — **Инд.:** Лазара Стојановића и др. — Сточна станица.

Соколовићка (**П. Т.** Рогатица, 🚂 Месићи-Рогатица - 49 км): 3 ● — **Задр.:** сточна, ∞.

---

31. СРЕЗ САРАЈЕВСКИ — (САРАЈЕВО), ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 1969 км², 8 општина, 335 насеља, 52.797 становника (по вери 55% правосл., 10% ркт., 33% муслим.).

Ср. начелник: Г. Живановић.

Референти: др. И. Самоковлија и др. П. Ивановић (сан.), др. Д. Тоукалек (вет.), М. Спахо (ек.), Ж. Јовановић (техн. одељ.), инж. С. Бричић (шк.), инж. П. Тумин (шум.).

Надлежност: Технички одељак, Пореска (⊠) и **Катаст. управа, Гл. од. фин. контроле** (🏛), **Царинарница** и **Дом нар. здравља:** Сарајево.

2 **болнице** (🛏): Сарајево.

Окружни (⚖) и **Срески суд:** Сарајево.

Цркве: 7 правосл. (✝), 4 ркт. (✙), 22 муслим. џамија (☾).

Просвета: 4 гимназије и 29 осн. школа (●), 12 нар. књ. и чит. (✱).

Удружења и задруга: 6 земљорадничких (◎), 1 сточарска, 7 млекарских, 10 струковних организација.

Индустрија: 2 модерна млина (✳), 19 стругара (♂), 1 црепана (△), 7 фабрика: сапуна, свећа, земљаних радова, 2 фабр. кожа.

Шумски расадник на Требевићу.

Извоз дрва.

Бања (◡): Илиџа. Летовалиште: Кобиљдо и Пале.

Општине:

Илиџа, ✉, ⁂, 🛏: 27 нас., 7500 стан. — Шумска управа. — ✝, ✙, 3 ☾, 5 ●, ✱ — **Задр.:** 3 млек., 1 водена. — Фабрика крема и свећа. — **Бања Илиџа:** 6 ■.

Кошево — Храстови (**П. Т.** 🚂 Сарајево - 5 км): 35 нас., 602 дом., 4815 стан. — ☾, ●. — **Др.:** Ц. К. — Млек. задр.

Озрен — Гајеви (🐟, ⚜ Семизовац, **П.** Сарајево, 🚂 - Иванчићи): 47 нас., 489 дом., 5323 стан. — ✝, ✙, 4 ☾, 5 ●, ✱. — **Др.:** 3 ✱, Ц. К., Рудар. удр., — ∞. — ♂.

Пазарић, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: 24 нас., 1209 дом., 5200 стан. — ✝, 3 ☾, 2 ●, 2 ✱, 2 ⚚ — Експлоатација дрва.

Пољанска, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: 120 нас., 1132 дом., 6977 стан. — ✝, ✙, ☾, 6 ●, 2 ✱. — **Удр.:** Соко, Н. О., Ј. О., Ј. С., ⇄, ◎. — 11 ♂ — ⚔, 9 ♉ — ⊙→ Дом жртава за ослобођење. — 🏛 Држ. дечје опоравилиште и санаториј за туберкулозне.

Рајловац, ⁂, 🚂 (**П.** Рељево): 37 нас., 1862 дом., 8470 стан. — ✣ — 2 ✝, 3 ●, 3 ✱, Срп. коло. — **Задр.:** 2 млек., 3 столарске. — 10 инд. предузећа.

Трново, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Алипашин Мост - 36 км): 9 села. — ✝, 4 ☾, 3 ●, ✱ — **Др.:** Ц. К. — **Задр.:** сточарска, 2 ◎ — 12 ♂.

Хаџићи, ✝, 🚂 (**П.** Пазарић): 36 нас., 679 дом., 3694 стан. — ✙, 4 ☾, 3 ●, ✱ — ⚚ — 3 инд. дрва.

---

32. СРЕЗ СРЕБРЕНИЧКИ — (СРЕБРЕНИЦА), ✉, ⁂, 🛏.

☐ 843 км², 6 општина, 128 насеља, 5367 домаћинства, 29.857 становника (по вери 49% правосл., 51 % муслим.).

Ср. начелник: А. Бешлагић.

Референти: др. А. Милојковић (сан.), И. Дидовић (екон.), Т. Шонта (шум.).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Техн. одељак: Љубовија. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа** и **Болница** (🛏): Сребреница.

Окружни суд (⚖): Тузла. **Срески суд** (△): Сребреница.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Цркве: 10 правосл. (✚), 22 мусл. џамија (☾).
Просвета: 9 осн. школа (🏫), 6 нар. књ. и чит. (✱).
Школски надзорник: Зворник.
5 **удружења** и 4 **задруге.**
Природно благо: сребрени мајдан у Сасама и Губерово врело.
Индустрија: 2 стругаре (♂), 4 џепане (△).
Воћни расадник у Сребреници.
Извози се: суха шљива, ораси, кожа, стока и дрво.
Главни вашари (☞): 21. IX., 31. X. и 2. XI.

Општине:

Братуначка — Суха (**П. Т.** Братунац, 🚂 Тузла - 10 км): 19 нас., 1066 дом., 4300 стан. — ✚, ☾, 🏫, ✱ — Зан. удр.

Кравичка — Бр. Бачићи (**П. Т.** Дрињача, 🚂 Бања Ковиљача - 45 км): 15 нас., 857 дом., 5300 стан. ✚, 3 ☾, 2 🏫, 2 ✱ — ◯ — ☞ 2.

Осатска — Карина (**П. Т.** Сребреница, 🚂 Кремна): 10.000 ха, 80 нас., 650 дом., 3500 стан. — ✚, 4 ☾, 🏫.

Скеланска — Жабоквица Срп. (**П. Т.** Сребреница, 🚂 Кремна): ☐ 2600 ха, 94 нас., 742 дом., 5533 стан. — 4 ✚, 4 ☾, 2 🏫, ✱ — ∞.

СРЕБРЕНИЦА — ⊙, ✉, 🌾, 🛏 (🚂 - Ковиљача): ☐ 8398 ха, 37 нас., 1344 дом., 6403 стан. — △, ⊠, Катаст. упр., 🛏, △, ✚, 7 ☾, 🏫, ✱ — **Удр.:** зан. лов., Коло С. С.; ◯. — **Задр.:** зан., ∞. — ☞ 2. — (Год. 1930. спојена је са општином Суњеском.)

Факовићка — Млечва (**П. Т.** Братунац, 🚂 Кремна - 40 км): ✚, 3 ☾, 2 🏫, ✱.

---

33. СРЕЗ ТАМНАВСКИ — (УБ), ✉, 🌾, 🛏.

☐ 552 км², 20 општина, 50 насеља, 5424 домаћинства, 35.645 становника (по вери 100% православних).
Ср. начелник: Љ. Митровић.
Референти: Др. Р. Симуновић (сан.), З. Бјажић (вет.), С. Глодовић (економ).
Окружни инспекторат (◔): Шабац.
Надлежност: Технички одељак: Ваљево. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа:** Уб. — **Шумски референт:** Ваљево.
Окружни суд (Ⓢ): Ваљево. — **Срески суд** (△): Уб.
Цркве: 9 правосл. (✚).
Просвета: 25 осн. школа (🏫), 9 нар. књ. и чит. (✱).
4 **удружења** и 34 **задруге.**
Индустрија: 12 млинова (✳), 1 рудник (⚒).
Расадник у Убу.
Извози се: жито, стока и суве шљиве.
Главни вашар (☞): 1. V.

Општине:

Бајевачка (**П. Т.** Лајковац, 🚂 Словац) ☐ 3133 ха, 2 села, 165 дом., 1147 стан. — ✚, 🏫.

Борачка — Борак, 🚂 (**П. Т.** Лајковац): ☐ 1435 ха, 2 нас., 185 дом., 1520 стан. — ✙, ✱. — ∞.

Врељанска (**П. Т.** Уб, 🚂 Лајковац - 20 км): ☐ 2500 ха, 6 нас., 289 дом., 1895 стан. — ✙, 🏫, ✱. — **Задр.:** 2 ◯, ∞.

Доњмирска (**П. Т.** Уб, 🚂 Ваљево - 20 км): ☐ 4600 ха, 4 нас., 320 дом., 2010 стан. — ✚, 🏫, ✱. — **Задр.:** ◯, ∞.

Јабучка (**П. Т.** Лајковац, 🚂 Јабучје - 4 км): ☐ 4040 ха, 1 нас., 420 дом., 3000 стан. — ✚, 🏫, ✱. — **Др.:** Ц. К. — **Задр.:** 2 ∞. ✳. ⚒.

Лајковачка — Лајковац — ⊙, ✉, 🌾, 🛏, 🚂: ☐ 1718 ха, 2 нас., 210 дом., 1224 стан. — 🏫. — Зан. удр. — ∞. — ✳. — ☞ 28. VIII.

Мургашка (**П. Т.** Уб, 🚂 Словац - 8 км): ☐ 3500 ха, 4 села, 178 дом., 1146 стан. — ✚, 2 🏫.

Непричавска (**П. Т.** Уб, 🚂 Словац): ☐ 1800 ха, 2 села, 205 дом., 750 стан. — 🏫 — ☞ 9. VIII.

Новачка (**П. Т.** Уб, 🚂 Словац - 25 км): ☐ 3553 ха, 3 села, 329 дом., 2340 стан. — ✚, 2 🏫. — ∞. — ✳. — ♂.

Нова-Бањанска — Бањане ⊙ (**П. Т.** Уб, 🚂 Словац - 24 км): ☐ 2034 ха, 1 село, 230 дом., 2000 стан. — 🛏. — 🏫. — **Задр.:** Здр., ◯, ∞. — 3 ✳. — 6 ⚒. — ☞ 2.

Паљувска (**П. Т.** Уб, 🚂 Лајковац - 10 км): ☐ 3000 ха, 2 села, 310 дом., 1698 стан. — 2 🏫. — ✳.

Памбуковичка (**П. Т.** Уб, 🚂 Лајковац - 26 км): ☐ око 4000 ха, 2 села, 257 дом., 1830 стан. — ✚, 🏫, ✱. — **Задр.:** ◯, ∞. — 2 ✳.

Радљевска (**П. Т.** Лајковац, 🚂 Бргуле - 3.6 км): ☐ 4653 ха, 5 нас., 520 дом., 4150 стан. — ✚, 2 🏫. — **Др.:** Ц. К. — ∞. — ☞ 7. VII.

Совљачка (**П. Т.** Уб, 🚂 Лајковац - 17 км): ☐ 1784 ха, 1 село, 250 дом., 1250 стан. — 🏫. — ◯.

Старо-Бањанска — Кожинар (**П. Т.** Уб, 🚂 Словац - 29 км): ☐ 3900 ха, 4 нас., 385 дом., 2239 стан. — ✚, 3 🏫, 2 ✱. — **Задр.:** 8 ◯, 3 ∞.

Таковска (**П. Т.** Уб, 🚂 Лајковац - 17 км): ☐ 2150 ха, 3 нас., 385 дом., 2350 стан. — 2 🏫. — **Задр.:** 2 ◯, ∞.

Тврдојевачка (**П. Т.** Уб, 🚂 Словац - 15 км): ☐ 3000 ха, 3 нас., 204 дом., 1240 стан. — 🏫, ✱. — **Задр.:** 2 ◯, ∞. — ⚒ (угљен).

Трлићка (**П. Т.** Уб, 🚂 Словац - 20 км): ☐ 1841 ха, 1 нас., 170 дом., 1200 стан. — ◯.

Туларска (**П. Т.** Уб, 🚂 Лајковац - 36 км): ☐ 2014 ха, 1 село, 174 дом., 1500 стан. — 🏫, ✱. — 2 ∞. — ✳.

Убска — **УБ** — ⊙, ✉, 🌾, 🛏, 🚂 Лајковац - 14 км): ☐ 525 ха, 1 нас., 238 дом., 1156 стан. △, △, ⊠, Катаст. упр., 🏛. — ✚. — **Шк.:** 2 🏫, ⓘ — Трг. удр. — **Задр.:** ◯, 4 ∞ — 3 ✳ — ☞ 3. — ⊙→ Калдрма. Електрична централа.

---

34. СРЕЗ ТРНАВСКИ — (ЧАЧАК), ✉, 🌾, 🛏, 🚂.

☐ 269 км², 9 општина, 29 насеља, 4.634 домаћинства, 26.413 станов. (по вери: 100% правосл.).
Ср. начелник: Б. Илић.
Референти: Др. Б. Милошевић (сан.), У. Вукић (вет.), Ж. Теодоровић (екон.), С. Вучковић (шк.), М. Косић (шум.).
Окружни инспекторат (◔): Ужице.
Надлежност: Технички одељак: Ужице. **Пореска управа** (⊠). **Гл. одељак фин. контроле** (🏛) и **Болница** (🛏): Чачак.
Окружни (Ⓢ) и **срески** (△) **суд:** Чачак.
Цркве: 7 правосл. (✚).
Просвета: 1 гимназија, 10 осн. школа (🏫), 5 нар. књ. и чит. (✱).

4 **удружења** и 26 **задруга.**
Природно благо: угљен.
Индустрија: 4 млина (✳), 3 фабрике.
Извозе се: стока, шљиве, јабуке и жито.
Главни вашари (☞): 14. V., 26. VI., 11. IX. и 12. X.
Овчарска бања (◡).

Општине:

Горичанска — Горичани 🚂 - 1½ км, **П. Т.** Чачак): ☐ 1928 ха, 2 нас., 260 дом., 1430 стан. — ●. — 2 ◎. — Шљиварство.
Заблаћка — Заблаће, 🚂 (**П. Т.** Чачак): ☐ 1815 ха, 3 нас., 241 дом., 1404 стан. — ✚, 2 ●. — 2 ◎. — 3 🏘. — ☞ 2.
Јежевичка (**П. Т.** Чачак, 🚂 Заблаће - 5 км): ☐ 31.950 ха, 4 нас., 673 дом., 4157 стан. — 2 ✚, ●. — ◎, ∞.
Јездинска — Лозница (**П. Т.** 🚂 Чачак - 1½ км): ☐ 1315 ха, 2 нас., 358 дом., 1732 стан. — 2 ●. — 3 ∞.
Лазачка (**П. Т.** Чачак, 🚂 Горичани - 7 км): ☐ 3619 ха, 3 нас., 410 дом., 2494 стан. — ✚, ●, ✶. — **Задр.:** 2 ◎, ∞.
Паковраћка — Парменац (**П. Т.** 🚂 Чачак - 5 км): ☐ 2683 ха, 6 нас., 372 дом., 1929 стан. — ✚. — ● — **Задр.:** 5 ∞, ◎.
Слатинска — Слатина 🚂 (**П. Т.** Чачак): ☐ 3251 ха, 4 нас., 440 дом., 2856 стан. — ●, ✶. — **Др.:** Пев., Ђачки фонд. — 2 ∞.
Трнавска (**П. Т.** 🚂 Чачак - 5 км): ☐ 2600 ха, 2 нас., 500 дом., 2800 стан. — ✚, ●, ✶. — ◎.
Чачанска — **ЧАЧАК** — ⊙, ✉, 🏘, 🛏, 🚂 (Год. 1929. спојена са општином Атеничком): ☐ 2493 ха, 3 нас., 1380 дом., 7611 стан. — △, ⊠, 🏛, Дирекција шума, 🛏, Шк. поликлиника. — Ⓢ — Жичка епархија, ✚ — **Шк.:** гимназија, ⓘ, ● — ✶ — **Удр.:** зан., механско-кафанско, токарско, трг. — **Задр.:** кројачка, столарска, ∞ — **Инд.:** 4 ✳, Лозни и воћни расадник. — 17 🏘 — ☞ 2. — Овчарска бања (◡). — Кино. — **Знам.:** Црква Страцимирова задужбина, Кућа Војводе Степе.

---

35. СРЕЗ ТУЗЛАНСКИ — (ТУЗЛА), ✉, 🏘, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 1771 км², 18 општина, 203 насеља, 12.684 домаћинства, 104.189 становника (по вери: 30% правосл., 25% ркт., 45% муслимана).
Ср. начелник: М. Поповић. — **Заменик:** Ђ. Ајдуковић.
Референти: Др. Нешковић (сан.), М. Полгар и С. Микшић (вет.), Н. Сенић (шк.), С. Бабић (пољ.), Т. Макић (шум.).
Окружни инспекторат (◔): Тузла.
Надлежност: Технички одељак: Тузла. **Пореске управе** (⊠): Тузла, Прибој. — **Катаст. управа, Гл. одељак фин. контроле** (🏛), **болница** (🛏), **санаторијум и Дом нар. здравља:** Тузла.
Окружни (Ⓢ) и **Срески суд** (△): Тузла.
Цркве: 10 правосл. (✚), 6 ркт. (✠), 100 муслиман. џамија (☾).
Просвета: 1 гимназија, 2 грађанске (-●-) и 31 осн. школа (●), 8 нар. књ. и чит. (●).
40 **друштава и задруга.** 7 **новчаних завода** (⊕).

Индустрија: 2 већа млина (✳), 2 стругаре (♂), 22 црепане (△), 4 творнице, рудник (⚒).
Расадник у Тузли.
Извозе се: суве шљиве и стока.
Главни вашари (☞): 12.—14. VII., 27.—29. IX.

Општине:

За све општине, осим посебно означених: пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**): **Тузла.**

Бановићи (**П. Т.** 🚂 Пурачић - 22 км): 11 нас., 714 дом., 3638 стан. — 3 ☾.
Бокавић — Пољице тр. (**П. Т.** 🚂 Лукавац - 7 км): 8 нас., 696 дом., 4165 стан. — 4 ☾.
Босанско Петрово Село, ✉, 🏘, 🛏, 🚂: 6 нас., 3955 становника. — ✶ — ♂ — Манастир. — ⊙→ Мост на Стречи. — Дечје опоравилиште.
Брешке (🚂 Тузла - 14 км): 12 нас., 600 дом., 3682 стан. — ☾, ●.
Букиње, 🚂: ☐ 8659 ха, 20 нас., 1208 дом., 7445 стан. — ✠, ☾ — 2 ●, ✶ — ◯, ⚒.
Васиљевци — Тумаре (**П. Т.** 🚂 Пурачић): ☐ 1400 ха, 11 нас., 670 дом., 4980 стан.
Вуковије — Вуковије Доње (🚂 Тузла - 19 км): 18 нас., 1471 дом., 7943 стан. — ✠, 6 ☾. — 2 ●, ✶.
Горња Тузла — Г. Тузла, 🛰, 🛏 (🚂 Симин Хан - 3 км): ☐ 14.014 ха, 20 нас., 1000 дом., 5800 стан. — ✚, 9 ☾ — 2 ●, 2 ✶ — ◯ — Инд. соли и угљенокоп „Мајевица". — ⊙→ Жична пруга од угљенокопа до Симин Хана.
Добошничка, 🚂 (**П.** на жел. станици Добошница, **Т.** Пурачић): ☐ 9266 ха, 16 нас., 1350 дом., 7987 стан. — 7 ☾.
Живинице (🚂 Букиње - 11 км): ☐ 21.425 ха, 29 нас., 2000 дом., 8950 стан. — ✚, ркт. капела, 8 ☾ — ●.
Лисовићи — Брезник (🚂 Тузла): ☐ 8552 ха, 15 нас., 808 дом., 4673 стан. — ✚, 4 ☾, ●, ✶ — ◎.
Лукавац фабрика, ✉, 🏘, 🛏, 🚂: 1 нас., 174 дом., 681 стан. — ✠, еванг. капела, ● — **Др.:** Ц. К., Ј. С., Соко, чин. клуб, шп. клуб, 🏃 — Југосл. Солвај, творн. д. д. — ■.
Лукавац-турски (**П. Т.** 🚂 Лукавац фабр.): ☐ 6 ха, 8 нас., 1000 дом., 6000 стан. — ☾, 3 ●, ✶ — ♂ — ∞ — ➽ А. Ковачевић.
Ораховица (**П. Т.** 🚂 Петрово Село - 6 км): ☐ 3496 ха, 5 нас., 850 дом., 4972 стан. — 5 ☾.
Прибој (🚂 Тузла - 30 км): 5 нас., 976 дом., 6380 стан. — ⊠, ✚, 2 ●.
Пурачић, ✉, 🏘, 🛏, 🚂: 11 нас., 904 дом., 4671 стан. — Амбуланта. — ✚, ☾. — 2 ●, ✶. — ◯, ∞. — ✳. — ☞. — ⊙→ Телефон.
ТУЗЛА (град), ⊙, ✉, 🏘, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 14.783 км², 15 квартова, предграђе Крека, 54 улице, 2941 кућа, 14.042 стан. по вери 49% муслим., 30% ркт., 20% правосл., 1% осталих).
Ист.: По Константину Порфирогениту у X. веку постојао је ту град „Саленес", од кога је добио цели крај име „Соли". Већ су прастановници Босне употребљавали тамо богате изворе соли, а и за османлијског господства било је ту особито развијено варење соли, па и садашње име „Тузла" долази од турске речи „туз", која значи „со".

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Државни уреди: ◔, △, Техн. одељак, Дирекција шума, ⊠, порески инспекторат, катаст. управа, ⌂, уред за пунцирање драг. метала, Окр. уред за осигурање радника, Дом нар. здравља, 2 болнице (🛏), амбуланта, Држ. санаториум.

Судови: △S, шеријатски суд (▲).

Црквене установе: муфтилук, зворничко-тузланска епархија, 12 ☾, 2 ✚, ✠, ✡.

Школе: реална гимназија, 2 ●, трг., 5 ●, ⦶, жен. стручна. — 4 ✱.

Друштва: 10 култ.-просв и хуманит., Соколска жупа, 2 зан., 2 витешка, трг., гост., шоферско, 2 пев., ♪. — 5 привред. задруга, ∞, чин., 7 ⊕.

Инд.: угљени рудник „Крека", држ. соларе, творница шпирита и квасца, дион. пивоваре, фабрика соде у Лукавцу, инд. дрва, △. — Трг. земаљ. производима, стоком и дрветом. 2 ■ (Бристол и Тузла), 3 кина, ◡, 4 ✕, 20 ♉. — ☞ 27. IX. и 12. VI.

Град има електр. осветљење, водовод и канализацију.

Шпионица — Шпионица турска (**П. Т.** Градачац, 🚂 Грачаница - 25 км): ☐ 6824 ха, 6 нас., 670 дом., 4225 стан. — ✚, ✠, 4 ☾, ●.

---

36. СРЕЗ УЖИЧКИ — (УЖИЦЕ), ✉, ⚙, 🚂, 🚂.

☐ 485 км², 12 општина, 91 насеља, 34.438 становника.

Ср. начелник: М. Мајсторовић.

Референти: Др. А. Шуњеварић (сан.), Ђ. Фукелман (вет.), Р. Алексић (просв.), Д. Јеремић (пољ.), инж. Стошић (шум.).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак, Пореска управа (⊠), **Гл. одељак фин. контроле** (⌂), **Болница** (🛏) и **Дом нар. здравља:** Ужице. — **Шумски референти:** Бајина Башта и Ужице.

Окружни (△S) **и срески** (△) **судови:** Ужице.

Цркве: 7 правосл. (✚).

Просвета: 1 гимназија, 1 учитељска и 13 осн. школа (●), 7 нар. књ. и чит. (✱).

26 **удружења и задруга.**

5 **новчаних завода** (⊕).

Индустрија: фабрика коже, 1 млин (✳), 1 стругара (♂).

Биоштанска Бања (◡).

Општине:

За све општине, осим посебно означених: пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и 🚂: **Ужице.**

Биоштанска 🚂: ☐ 5993 ха, 2 нас., 490 дом., 3100 стан. — ✚, ●. — ⦶. — ◡.

Буарска: ☐ 3284 ха, 33 нас., 410 дом., 2019 стан. — Ц. К. — ⦶.

Дрежничка (🚂 Горјани - 10 км): ☐ 2000 ха, 1 нас., 265 дом., 1351 стан. — ✚, ●. — ⦶.

Каранска (🚂 - 16 км): ☐ 5200 ха, 9 нас., 665 дом., 3782 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ⦶, ∞. — ☞ на Ускрс.

Качерска (🚂 Ђурин Брод): ☐ 4649 ха, 4 нас., 408 дом., 2680 стан. — ✚, ●. — ∞. — ☞ 2.

Љубањска — Збојштица (🚂 - 10 км): ☐ 2378 ха, 2 нас., 267 дом., 950 стан. — ●. — ∞.

Потпећка — Крвавци (🚂 Горјани - 2 км): ☐ 3227 ха, 5 нас., 412 дом., 2380 стан. — ●. — ∞.

Равањска — Скржути (🚂 - 18 км): ☐ 5029 ха, 3 нас., 479 дом., 2308 стан. — ●. — ∞.

Рибашевска: ☐ 5580 ха, 3 нас., 510 дом., 2004 ст. — ●, ✱. — ∞.

Севојничка: ☐ 2703 ха, 13 нас., 1846 стан. — 2 ✚, ●. — **Задр.:** ⦶, ∞. — Фабрика коже.

Стапарска — Стапари (🚂 - 5 км): ☐ 4938 ха, 11 нас., 400 дом., 2518 стан. — ✚, ●. — ∞.

УЖИЦЕ — ⊙, ✉, ⚙, 🚂, 🚂: ☐ 1093 ха, 5 нас., 1050 дом., 9.500 стан.

Град се помиње у другој половини XIV. в. У XVII. веку Ужице су биле већ знатно и напредно место, а у првој половини XIX. в. важно трговачко место. — Због свог географског положаја играо је град велику улогу за време светског рата као важно стратегијско место.

Држ. уреди: ◔, △, ⊠, ⌂, техн. одељак, △S, △, Дом нар. здравља, 🛏, ✠, 2 ✚.

Школе: гимн., учит., жен. радничка, трг., ⦶, муз., 2 ●.

Важнија друштва: Удруж. рез. официра, инв., Соколска жупа Златиборска, Ц. К., пев., ⇄, 4 шп. клуба, лов., трг., зан.

Привреда: 5 ⊕, фабрика текстилне робе, фабрика леда, фабрика коже, ♂, ✳, електр. централа, радионица оружја. — Главно тржиште ужичких производа. — 2 ■, 2 кина.

☞ 10. V. и 27. X.

Знаменитости. Развалине старога града и два камена моста из римског и турског доба.

⊙→ Подигнути су Дом Ц. К., Дом нар. здравља, купатило, 7 мостова, општин. кућа; изведена је канализација и калдрма; уређен је парк и пошумљена околица.

---

37. СРЕЗ ФОЈНИЧКИ — (ФОЈНИЦА), ✉, ⚙, 🚂.

☐ 732 км², 5 општина, 163 насеља, 4605 домаћинства, 23.579 становника.

Ср. начелник: С. Бркановић.

Референти: др. Х. Раљевић (сан.), Р. Грусић (вет.), М. Јаковљевић (екон.), инж. М. Марковић (шум.).

Надлежност: Технички одељак: Зеница. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа:** Фојница.

Окружни суд (△S): Сарајево. **Срески суд** (△): Фојница.

Цркве: 1 правосл. (✚), 8 ркт. (✠), 16 муслим. џамија (☾).

Просвета: 7 осн. школа (●), 7 нар. књ. и чит. (✱). — Школски надзорник: Сарајево.

10 **удружења и задруга.**

Индустрија: 7 већих млинова (✳), 10 стругара (♂), 1 црепана (△).

Расадник у Фојници. — **Извоз** дрва.

Главни вашар (☞): на Духове у Фојници.

Бање (◡): Фојничка бања, Кисељак код Фојнице.

Општине:

Брестовска — Громиљак (**П. Т.** Кисељак, 🚂 Високо - 16 км): 2 ✠, 7 ☾, ●, 1 задр. — Лековито врело Клокоти.

Бусовача, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Бусовача - 4 км): 36 нас., 688 дом., 5098 стан. — Шумска управа. — ✚, ✠, 3 ☾, ●, ✶ — ♂ — ☞ 13. VII. — ⊙→ 5 бунара, канализација.

Кисељак, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Високо - 13 км): 20 нас., 638 дом., 3403 стан. — ✠, 2 ☾, ●, ✶ — Ц. К., ○ — ◡ — ■, ✕ — ☞ 20. VII.

Крешево — ⊙, ✉, ⁂ (🚂 Високо - 27 км): 31 нас. — ✠, 4 ☾, ●, ✶ — Зан. удр. — Ткаоница ћилима. — ☞ 25. XI.

ФОЈНИЦА — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Високо - 33 км): 8 нас., 1004 дом., 5036 стан. — △, ⊠, Катаст. упр., Шумска управа. — ◬, ✚, 7 ☾, ●, школа за везиво, 4 ✶ — **Др.:** ✶, зан., ○, грађ. касина. — **Задр.:** ◎, ∞ — 4 инд. — 4 ⚖ — ☞ на Духове. — Фрањевачки самостан. Стари златни мајдан. — ◡, ■.

---

38. СРЕЗ ЦРНОГОРСКИ — (КОСЈЕРИЋИ), ✉, ⁂, ⊶.

☐ 339 км², 9 општина, 50 насеља, 2985 домаћинстава, 17.504 становника (по вери 100% православних).

Ср. начелник: М. Бикар.

Референти: В. Радишић (сан.), Ш. Шећеркадић (економ), Ј. Јончић, И. Катић (писари).

Окружни инспекторат (◔): Ужице.

Надлежност: Технички одељак: Ваљево. **Пореска управа** (⊠) и **Амбуланта:** Косјерићи. — **Шумски референти:** Ваљево и Чачак.

Окружни суд (Ⓢ): Ужице. **Срески суд** (◬): Косјерићи.

Цркве: 6 правосл. (✚).

Просвета: 7 осн. школа (●), 2 нар. књ. и чит. (✶). — Школски надзорник: Бајина Башта.

3 **удружења** и 7 **задруга.**

Природно благо: шуме и руде.

Индустрија: 4 црепане (△). — Расадник у Косјерићу.

Извоз животних намирница.

Главни вашар (☞): на Ускрс и 8. XI. у Косјерићу.

Општине:

За све општине: пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**) — **Косјерићи.**

Годечевска (🚂 Ужице - 35 км): ☐ 1627 ха, 1 нас., 170 дом., 1226 стан. — ● — ∞.

КОСЈЕРИЋ (варош) — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, (🚂 Ужице - 43 км): ☐ 25 ха, 1 нас., 66 дом., 319 стан. ◬, △, ⊠, ✚, ● — **Удр.:** Ц. К., Зан. еснаф. — ☞ 2.

Косјерићка — Косјерић - село (🚂 Пожега - 33 км): ☐ 2969 ха, 19 нас., 506 дом., 2726 стан. — Здрав. станица. — ✚ — ∞ — ☞ 2.

Маковишка — Маковиште, ✉ (🚂 Ужице - 42 км): ☐ 3330 ха, 9 нас., 305 дом., 2030 стан. — ●.

Радановачка (🚂 Ваљево - 38 км): ☐ 5615 ха, 4 нас., 396 дом., 2025 стан. — ●.

Ражанска (🚂 Ваљево - 36 км): ☐ 8200 ха, 6 нас., 510 до., 3250 стан. — ✚, ● — Магнитне наслаге. — ☞ 29. VIII.

Сечоречка (🚂 Ужице - 25 км): ☐ 4640 ха, 5 нас., 600 дом., 3456 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** ◎, ∞. — Мрамор, угљен, експлоатација шума. — ☞ 2.

Субјелска (🚂 Пожега - 25 км): ☐ 569 ха, 3 нас., 262 дом., 1464 стан. — ✚, ● — ◎.

Тубићка: ☐ 1687 ха, 2 нас., 170 дом., 1010 стан. — ✚ — ∞.

---

39. СРЕЗ ЧАЈНИЧКИ — (ЧАЈНИЧЕ), ✉, ⁂, ⊶, 🚌.

☐ 532 км², 6 општина, 193 насеља, 4000 домаћинства, 19.270 становника (по вери 38% прав., ½% ркт., 67½% муслим.).

Ср. начелник: Ф. Томек. **Заменик:** С. Радошевић.

Референти: др. Б. Косов (сан.), др. Б. Зурић (вет.), Ђ. Бобаревић (шк.), Д. Недимовић (шум.).

Надлежност: Технички одељак: Сарајево. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа:** Чајниче. **Гл. одељак фин. контроле** (⌂) и **Болница** (⊶): Горажде.

Окружни суд (Ⓢ): Сарајево. **Срески суд** (◬): Чајниче.

Цркве: 4 правосл. (✚), 2 ркт. (✠), 15 муслим. џаија (☾).

Просвета: 9 основних школа (●), 5 нар. књ. и чит. (✶). — Школски надзорник: Вишеград.

12 **удружења** и **задруга.**

Индустрија: 10 стругара (♂).

Извози се: резано дрво.

Знаменитости: Стари град Самобор, бивше седиште бос. кнежева Вукчића и Хранића, и црква у Сопотници, задужбина Херцега Стјепана.

Среска испостава (▲): **Горажде:** ☐ 13.895 ха, 65 нас., 7278 стан. (општине Горажде и Потхрањенска). Старешина: Н. Тодоровић.

Општине:

Батовска — Међуречје (**П. Т.** Чајниче, 🚂 Устипрача-Горажда): ☐ 7616 ха, 77 нас., 700 дом., 4000 стан. — 3 ☾, ●.

Горажде — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚌 (🚂 Устипрача - 12 км): ☐ 1 км², 65 нас., 500 дом., 7278 стан. ▲, ⌂, ⊶, ✚, ✠, 2 ☾. — **Шк.:** ●, вођарска; 2 ✶. — **Удр.:** Соко, зан., лов., добров. — Воћни расадник. — ☞ 13. VI. — ⊙→ Регулисан је поток и проведени су тротоари.

Знам.: Црква Херцега Стјепана у којој је била прва штампарија у Босни.

Миљенска (**П. Т.** Чајниче, 🚂 Устипрача - 26 км): ☐ ха, 63 нас., 1300 дом., 7000 стан. — 3 ☾, ● — ◎ — Дрвна инд. — Ћилимарство.

Милетковић (**П. Т.** Чајниче, 🚂 Стрмица - 16 км): ☐ 12.922 ха, 89 нас., 898 дом., 4940 стан. — ✚, 3 ☾, ●, ✶ — ∞.

Потхрањенска — Попов Дô (**П. Т.** Горажде, 🚂 Устипрача - 13 км): ✚, ☾.

ЧАЈНИЧЕ ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Уступрача - 32 км): 365 дом., 1568 стан. — △, ⊠, Катаст. упр. ◬, ✚, ✠, 3 ☾, ●, ✶. — **Удр.:** зан., ⇄. — 4 задр. — ⊕ — ⊙ (вис. 800 м). — Прав. чудотв. икона Богородице. Стари град кн. Сандаља Хранића. — ⊙→ Електр. централа, водовод.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

40. СРЕЗ ШИДСКИ — (ШИД), ✉, ⁂, 🛏, 🚌.

687 км², 17 општина, 20 насеља, 7157 домаћинстава, 35.060 стан. (по вери 45% прав., 43% ркт., 7½% гркт., 4½% еванг.).

Ср. начелник: С. Стевановић. **Заменик:** П. Недељковић.

Референти: др. К. Грчић (сан.), Ј. Хрповић (вет.) С. Томић (шк.), Л. Симовљевић (пољ.).

Окружни инспекторат (◔): Шабац.

Надлежност: Технички одељак: Вуковар. **Пореска управа** (⊠): Шид. **Шумски референт:** Вуковар.

Окружни суд (⚖): Ср. Митровица. **Срески суд** (◬): Шид.

Цркве: 11 правосл. (✚), 5 ркт. (✙), 2 еванг. (✠), 1 гркокт. (✢).

Просвета: 1 грађанска (●) и 20 осн. школа (●), 17 нар. књ. и чит. (✱).

5 **удружења** и 10 **задруга**.

4 **новчана завода** (⊕).

Индустрија: 8 млинова (✳), 4 црепане (△), 2 творнице.

Извозе се: свиње и јаја.

Главни вашар (☞): у Шиду.

Знаменитости: Остаци града деспота Јована Бранковића и манастир Привина Глава, задужбина деспота Јована од г. 1741. — У Моровићу остаци града деспота Стевана Штиљановића, а у близини М. Вашице — „Градина". — Неколико цркава из 17. столећа.

Општине:

Адашевци, ✉, ⁂, 🛏, 🖷: ☐ 9308 јут., 1 нас., 517 дом., 2875 стан. — ✚, ●.

Бапска Новак (**П. Т.** 🖷 Шид - 9 км): ☐ 4169 јут., 2 нас., 420 дом., 1784 стан. — ✚, ●, 2 ✱ — 2 ◯. — Црква XVII. в.

Батровци (**П.** Липовац, **Т.** 🖷 Шид - 12 км): ☐ 5336 јут., 1 нас., 176 дом., 1000 стан. — ●.

Бачинци (**П. Т.** Кукујевци, 🖷 Бачинци - 35 км): ☐ 4551 јут., 1 нас., 380 дом., 2005 стан. — ✚, ✢, ●, ✱. — ◯. — ✳.

Беркасово, 🛏, 🚌 (**П. Т.** 🖷 Шид): ☐ 5921 јут., 2 нас., 431 дом., 2101 стан. — 2 ✚, 2 ✢, 2 ●, ✱ — **Др.:** Ц. К., лов. — **Задр.:** ◯, 2 ∞. — Манастир Привина глава.

Гибарац 🖷 (**П. Т.** Шид): ☐ 3164 јут., 1 нас., 205 дом., 985 стан. — ●, ✱.

Илача, ✉, 🛏, 🖷 (**Т.** Товарник): ☐ 4812 јут., 1 нас., 326 дом., 1454 стан. ✙, ●, 2 ✱, 🗲, лов. др., Агр. з., Хрв. дом . — ☞ 12. III., 29. VI., 25. VII. и 18. X. — 2 ♁.

Илинци (**П. Т.** Товарник, 🖷 Товарник - 7 км): ☐ 44.828 јут., 1 нас., 300 дом., 1547 стан. ✚, ●.

Јамена, ✉, ⁂, 🛏 (🖷 Моровић—Врбања - 20 км): ☐ 13.201 јут., 1 нас., 440 дом., 2060 стан. — ✚, ●, ✱.

Кукујевци, ✉, 🛏, 🖷, 🚌: ☐ 5499 јут., 1 нас., 501 дом., 2287 стан. — ✙, ●, ✱ — ✳.

Липовац, ✉ (**Т.** 🖷 Шид - 16 км): ☐ 4395 јут., 1 нас., 301 дом., 1295 стан. — ✙, ●. — **Инд.:** ✳, △. — Римска црква. — ⊙→ Канализација.

Мала Вашица (**П. Т.** 🖷 Шид - 5 км): ☐ 6543 јут., 1 нас., 450 дом., 2256 стан. — ●.

Моровић, ✉, ⁂, 🛏, 🖷: ☐ 9343 ха, 1 нас., 420 дом., 2215 стан. — ✚, ✙, ● — Зан. удр. ☞ 2.

Строшинци (**П. Т.** Јамена, 🖷 Моровић - 17 км): ☐ 9138 јут., 1 нас., 210 дом., 1201 стан. — ✙, ●, ✱.

Товарник, ✉, ⁂, 🛏, 🖷: ☐ 6550 ха, 1 нас., 530 дом., 2431 стан. — ✙, ✚. — ●, ✱. — ∞. — **Инд.:** 2 ✳, 2 △. — ☞ 22. VIII.

ШИД — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🖷: ☐ 8188 јут., 1 нас., 1340 дом., 6520 стан. — △, ⊠, ◬. — ✚. — ●, ●, 4 ✱. — **Удр.:** Пев., Трг.-зан., Лов., 🗲 — Жен. добр. задр., 4 ⊕ — **Инд.:** ✳, сухомеснате робе, предиона вуне, пецара шпирита. — ☞ 2. — ⊙→ Електрика.

Шидски Бановци, ✉, 🛏, 🖷 (**Т.** Товарник): ☐ 2417 ха, 2 нас., 210 дом., 1103 стан. — ✚, 2 ✠, 3 ●, 2 ✱. — **Задр.:** ◯, ∞. — ✳.

VI. Зетска бановина.

I. Географски преглед.

ПОЛОЖАЈ.

Бановина зетска запрема териториј бивше Црне Горе, Херцеговине, Новопазарског санџака и јужни део Далмације са **површином 30.741 км²** или **12.4% државног територија.**

Од бивших области Зетска бановина обухвата: **целу Зетску област** (осим среза Ђаковичког); **јужни део Дубровачке области** (срезове Корчула и Дубровник); **југо-источни део Мостарске области** (срезове Билећа, Гацко, Љубиње, Невесиње, Столац и Требиње); **јужни део Ужичке области** (срезове Бјелопољски, Бољанички, Милешевски, Нововарошки, Плеваљски и Прибојски); **већи део Рашке области** (срезове Дежевски, Митровачки, Моравички, Сјенички, Студенички и Штавички) и од **Сарајевске области** срез Фочански.

У административном погледу Зетска је бановина подељена: на 3 окружна инспектората, 32 среза са 6 среских испостава, 1 самоуправни град и 305 општина.

Главно место је Цетиње.

ГРАНИЦЕ.

На северо-западу Зетска бановина граничи с **Приморском бановином**, и то по ливиџи која пролази Корчули и полуострву Пељешцу на северу и северо-западном границом срезова Столац, Невесиње и Фоча до Трескавице.

На северу с **Дринском бановином**: северном границом срезова Фочанског, Плеваљског, Прибојског, Нововарошког, Моравичког и Рашког — до Јелица-планине.

На истоку с **Моравском бановином** — источном границом среза Рашког, преко Ибра на Жељун-планину (1396) и Копаоником на Суво Рудиште (2140) — Пилатовицу (1705), те обухватајући Митровицу Косовску на с. Чечево (Сува планина), а одатле источном границом Источког среза до тромеђе Зетске, Моравске и Вардарске бановине.

На југу с **Вардарском бановином** — јужном границом среза Источког и Пећског, и

Државном границом с **Албанијом** — планинама Проклетије, Комови (Маглић 2143) — до Скадарског језера и Скадру на запад — Бојаном до морске обале.

ГОРЈЕ.

Скоро цела површина Зетске бановине покривена је величанственим горјем Динарског сплета, којих главни масив улази у Зетску бановину између горњих токова Неретве и Дрине и као водораздел сливова Црног и Јадранског мора пружа се на југо-исток басеном Пиве и Таре до државне границе с Албанијом.

Од важнијих планина и врхова треба споменути: **Трескавицу** (2079), **Стог** (2014), **Маглић** (2387), **Бијела** (2395) и **Голија-планину** (1987);

између Пиве и Таре: **Дурмитор** (Ђирока Пећина 2534) и **Сињавину** (Стол 2258);

у западном делу Неретви на југ, између Невесиња и Гацког — Херцеговачки крас — **Зимомор** (1921) и **Бјеласицу** (1867), и

Столцу на северо-исток **Трусину-планину**, Љубињу на исток **Тисац** (1328);

дуж морске обале — **Которске планине: Орјен** (1900), **Ловћен** (1759) и **Румију** (1593);

у источном делу између Таре и Лима: Плевљу на запад — **Вел. Љубичну** (2239), над **Бјелопољем** — **Крупицу-планину** (1500) — Колашину на исток — **Бјеласицу** (2117), на западу Андријевице — **Комове** (2460);

између Лима и Ибра Новој Вароши на југу — **Златар-планину** (1478), Иванџици на југу — **Голију-планину** (Јанков камен 1931, Кривачу 1704 и Смрчак 1649);

Ибру на исток — **Копаоник** с врховима: Жељин (1386) и Суво Рудиште (2140).

На југу су као вододелница Лима, Ибра и Бијелог Дрима — **Проклетије** са скуповима: Тројак (2119), Визитор-планина (2210), Богичевица (2426), Кириврник (2377), Жлијеб (2243) и Мокра Планина (2102).

Највиши врхови: Ђирова пећина (2534 м), Кучки Ком (2488), Проклетије (2410), Бијале (2395) и Маглић (2387).

РАВНИЦЕ.

Поља — Невесињско, Гатачко, Требињско, Никшићко, Цетињско и Подгоричко (доњег тока Мораче) као и источни део Неретванског поља.

ВАЖНИЈЕ РЕКЕ.

Слива Црног мора (десни притоци Саве): 1. **Пива** и 2. **Тара**, од којих иза Дурмитора постаје 3. **Дрина** (с десним притоком Чехотином), 4. **Лим** (који прима с десна Увац) 5. **Моравица** и 6. **Ибар** с Рашком као десни притоци западне Мораве.

Слива Јадранског мора: 1. **Неретва** у горњем и доњем току (с левим притоцима Буна и Брегана), 2. **Требишњица**, 3. **Морача** (с десним притоком Зетом), утиче у Скадарско језеро, 4. **Извор Бијелог Дрима** (у срезу Пећском), 5. **Бојана** (која веже Скадарско језеро с морем).

Од језера највеће је — **Скадарско** (са 360 км² површине, надморском висином 12 м и дубином 44 м). Осим тога **Плавско језеро** на Горњем Лиму (са површином 5.5 км² и надморском висином 1007 м).

МОРСКА ОБАЛА.

Важнији су затони: Бококоторски (највећи у Краљевини), затим Неумски, Жуљански и Стонски.

Важније луке: Дубровник П., Бока Которска и Будва.

Од полуострва је **Пељешац** (највећи у Краљевини).

Од острва су важнија: **Корчула** (298 км² и 21.000 стан.); **Мљет** (100 км² и 2.000 стан.); **Шипан** (13.3 км² и 1.000 стан.), **Лопуд** и **Локрум**.

КЛИМА.

Средња годишња температура на Цетињу је 10.7°. (У зими — 1,7°, у лету + 22,0°.)

Оборина има 3.400 м/м на годину (највећа количина у Краљевини).

СТАНОВНИШТВО.

Према попису г. 1921. на садашњем територију Зетске бановине било је **145.000 домаћинстава** и **783.000 становника** или **6.5%** укупног броја становништва у Краљевини.

Према томе **густина становништва** била је **25.5** на 1 км² и 5.4 на 1 кућу.

По вероисповести.

Православних 57,56% (претежно у границама бивше Црне Горе и у срезовима Рашком и Моравском).

Муслимана 28,31% (у рајону Кос. Митровица, Пећ, Беране, Бијелопоље, Плевље, Гацко, Невесиње, Фоча, Прибој, Сјеница, Нови Пазар).

Римокатолика 13.98% (уздуж морске обале).

Осталих 0.15%.

По материнском језику: српскохрватског 89,96%; арнаутског 8,57% (у главном у срезовима Пећском, Источком, Митровичком, Подгоричком и Барском); турског 0,67% (у главном у срезовима Митровичком и Пећском); руског и русинског 0,18% (у главном у Дубровнику, Котору и Љубињу); талијанског 0,14% (у Дубровнику, Котору и на Корчули); словеначког 0,10% (у Дубровнику, Котору и у Кос. Митровици); немачког 0,06% (у главном у Дубровнику и Котору); чешкословачког 0,04% (у градовима); осталих 0,28%.

По најновијим подацима за год. 1930. у Зетској бановини сада има: 4338 насеља, 157.000 домаћинстава и 910.000 становника. — Према томе **прираштај становништва** за минулих 10 година износи: 126.000. — **Годишњи прираштај је 1,6%**, а **густина становништва** износи сада **29,6** на 1 км².

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ ВАЖНИЈИХ МЕСТА.

Место	Надморска висина	Сев. ширина	Ист. дужина од Гринвића	Разлика месног од средње-евр. времена
Цетиње	665	42°23′37″	18°55′45″	— 15′43″
Дубровник	20	42°38′11″	18° 6′43″	— 12′27″
Котор	—	42°25′33″	18°46′15″	— 15′ 5″

II. Општа управа.

Бан.

Од 9. октобра 1929. до 10. јануара 1931. год. армијски ђенерал **Крста Смиљанић.**
Од 10. јануара 1931. **Др. Урош Круљ,** бивши министар народног здравља.

КРСТА СМИЉАНИЋ.

Родио се у селу Љубиш (среза Златиборског) 29. децембра 1868. године. По завршетку основне школе и реалке у Ужицу, ступио је 1888. године у Нижу школу војне академије и 1891. произведен је у чин инжињерског потпоручника. Год. 1894. ступио је на Виши курс војне академије и завршио га 1896. год.

Год. 1899., враћа се поново у трупу где је као командант батаљона и командант 1. и 12. пука провео све до године 1908., а 1909. упућен као стажијер у Француску. — По повратку у Отаџбину постављен је за шефа мобилизационог отсека Главног Ђенералштаба. У рату 1912/13. био начелник саобраћајног одељења Врховне команде.

По свршетку Балканског рата постављен је за начелника општег војног одељења Минист. војске.

За светског рата, а после Церске битке, постављен је за Команданта дринске дивизије, с којом је учествовао успешно на Дрини, Колубари, Кајмакчалану и пробоју Солунског фронта, те је водио борбе код Велеса, Нагоричана, Врање, Јастребца, Крушевца и Крагујевца, а затим оперисао правцем Крагујевац — Лазаревац — Ваљево — Шабац и своје операције успешно завршио на Сави.

После Уједињења постављен је за Команданта дравске дивизијске области у Љубљани, коју је дивизију формирао и организовао и са њоме водио операције на Драви, а завршио на Госпосветском пољу.

Године 1920. постављен је за помоћника, а 1921. за Команданта III. армијске области у Скопљу. Год. 1922. премештен је за Команданта II. армијске области у Сарајеву. 1929. године стављен је у пензију. 9. октобра 1929. постављен је за првог бана Зетске бановине, а 10. јануара 1931. год. за члана Врховног законодавног савета.

Ђенерал КРСТА СМИЉАНИЋ
први бан Зетске бановине
од 9. X. 1929. до 10. I. 1931.

Др. УРОШ КРУЉ.

Рођен је 1875. год. у Мостару где је свршио основну школу и два разреда трговачке школе. Гимназију је завршио у Новоме Саду, а медицински факултет у Бечу.

Још као студент истакао се у националном раду учествујући у протестима противу аустроугарских прогањања у Босни и Херцеговини.

Учествовао је у депутацији која је протестовала против анексије Босне и Херцеговине.

После Сарајевског атентата затворише су га аустријске власти у мостарски војнички логор.

По ослобођењу, као члан владе за Б. и Х., постао је у њој шеф здравства, а затим Министар народног здравља.

Извршивши организацију тога министарства повукао се на положај шефа здравственог одсека за Б. и Х. у Сарајеву, а затим на поожај управника државнел болнице у Сарајеву.

Стално је сарађивао у многим листовима и часописима. Год. 1925. штампани су његови посебни радови: „Важност хигијене по државу и народ" и „Политика и раса".

6. јануара 1929. постављен је за Министра народног здравља у влади ђен. Петра Живковића, где је остао до 3. априла 1929. год. када је то министарство укинуто.

10. јануара 1931. постављен је за бана Зетске бановине.

Др. УРОШ КРУЉ
бан Зетске бановине од 10. I. 1931.

Помоћник бана.

Од 12. октобра 1929. **Др. Јован Зец** (10. јануара премештен је за помоћника бана Врбаске бановине. — Слику и биографију види у прегледу Врбаске бановине).

Од 10. јануара 1931. **Милисав Р. Иванишевић.**

МИЛИСАВ Р. ИВАНИШЕВИЋ
помоћник бана Зетске бановине од 10. I. 1931.

МИЛИСАВ Р. ИВАНИШЕВИЋ.

Рођен у Мостару 29. јануара 1886. год. Син је Ристе И. Иванишевића, истакнутог националног радника. — Основну школу и велику гимназију свршио је у Мостару, а правне науке у Загребу, Бечу и Берлицу. Након дипломираних правних наука 1910. год. ступио је у државну службу при котарском уреду у Љубушком. Затим је био у политичкој управној служби у котарским уредима у Требињу и Дервенти, као и код Земаљске Владе за Б. и Х. у Сарајеву.

Год. 1918. именован је од Одбора Народног Већа СХС. надзорником Управе градске општине у Дервенти, а одмах иза тога одређен за управитеља испоставе у Бос. Броду. — У првој половини 1919. год. био је личним секретаром г. Мил. Савића, начелника Административног одељења Народне владе за Б. и Х. — У другој половини 1919. до марта 1920. год. био је личним секретаром Атанасија Шоле, првог претседника Народне владе за Б. и Х. — 1921. год. постављен је за Шефа бироа јавне безбедности код Покрајинске управе за Б. и Х. — Год. 1922. примио је управу персоналног отсека код административног одељења исте управе. — Год. 1924. преузео је дужност начелника Министарства вера, Одељења за Б. и Х. у Сарајеву. — 1925. постављен је за правног референта Великог жупана Сарајевске области. — 1927. за Великог жупана Травничке области. — 1929. за Великог жупана Мостарске области. — 12. X. 1929. за Помоћника бана Врбаске бановине, а 10. I. 1931. премештен је за Помоћника бана Зетске бановине.

1. Краљевска банска управа Зетске бановине.

I. ОПШТЕ ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Рамадановић Милан.

Секретаријат. Шеф: Манојловић Живота, бански саветник.
Персонални отсек. Шеф: Дражић Бошко, секр.
Отсек за трговину, индустрију и занатство. Шеф: Луковић Франо.
Главна писарна. Шеф: Влаховић Шиме, управно-канцеларијски чиновник.
Економат. В. д. економа: Петек Матија.

II. УПРАВНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Ћатић Мил. Антоније.

Отсек 1. **Опште управни.** Шеф: Миланович Ј. Милан.
Отсек 2. **Јавне безбедности.** Шеф: Гоце-Гучетић Мелко.
Отсек 3. **За самоуправе.** Шеф: Лугер Н. Хумберт.

III. ПОЉОПРИВРЕДНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Татар Милутин.

Отсек 4. **За пољопривреду и сточарство.** В. д. шефа: Поповић А. Миодраг.
Отсек 5. **За ветеринарство.** В. д. шефа: Радовић Станко.
Отсек 6. **За аграрно-правне послове.** Шеф: Мознер С. Отон.
Отсек 7. **За шумарство.** В. д. шефа: инж. Маруци Иван.

IV. ПРОСВЕТНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Јакшић Душан.

Отсек 8. **За основну наставу.** Шеф: Дапчевић Јован.
Отсек 9. **За средњу, учитељску и стручну наставу и народно просвећивање.** Шеф: није попуњено.

V. ТЕХНИЧКО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Инж. Боучек Војта.

Отсек 10. **За мостове, путове и железнице.** Шеф: инж. Шевчик Јосиф.
Отсек 11. **За хитротехничке радове.** Шеф: инж. Вилке Карло.
Отсек 12. **За архитектонске и електромашинске послове.** Шеф: инж. Јун Срећко.

VI. ОДЕЉЕЊЕ ЗА СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

Начелник: Др. Радовић Нешко.

Отсек 13. **За социјалну политику.** Шеф: није попуњено.
Отсек 14. **За народно здравље.** Шеф: Др. Панајотовић Јован.

VII. ФИНАНСИЈСКО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Пешић Милан.

Службени лист Кр. банске управе „Службени Гласник". — Уредник: Рамадановић Милан. — Издање и штампа Држ. штампарије на Цетињу.

КОМИСИЈЕ ОПШТЕ УПРАВНОГ КАРАКТЕРА.

I. ЗА ИЗРАДУ УРЕДАБА И ПРАВИЛНИКА.

Претседник: Лугер Н. Хумберт.
Чланови: Миланович Ј. Милан и Гоце-Гучетић Мелко.
Секретар: Јакшић А. Матија.

II. ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ ДРЖАВНИХ И БАНИВИНСКИХ СЛУЖБЕНИКА.

Претседник: Иванишевић Милисав, помоћник бана Зетске бановине.
Чланови: А. Ћатић, М. Рамадановић, О. Мознер, Д. Јакшић, В. Боучек, Др. Н. Радовић, М. Пешић. — **Заменици:** М. Миланович, Х. Лугер, А. Лавасер, И. Дапчевић, С. Јун, Др. Ј. Панајотовић, К. Пејовић. — **Деловођа:** Властимир Михаиловић, писар банске управе.

2. Окружни инспекторати.

1. **У Бијелом Пољу** (за 9 срезова) и то: Андријевачки, Берански, Бјелопољски, Милешевски, Ново-варошки, Плевањски, Прибојски, Сјенички и Фочански. — Окружни инспектор: Поповић Лазар.

2. **У Дубровнику** (за 8 срезова) и то: Билећски, Гатачки, Дубровачки, Корчуланski, Љубински, Невесињски, Столачки и Требињски. — Окружни инспектор: Рашковић Душан.

3. **У Косовској Митровици** (за 7 срезова) и то: Дежевски, Источки, Косовско-митровички, Моравички, Пећски, Студенички и Штавички. — Окружни инспектор: Васиљевић Радомир.

Напомена. Осталих 8 срезова, и то: Барски, Шавнички, Цетињски, Подгорички, Которски, Данилов-градски, Никшићски и Колашински — потпадају директно под Кр. банску управу Зетске бановине на Цетињу.

Бански инспектор: Дубеник Степан.

3. Јавна безбедност.

Управа полиције на Цетињу (за варош Цетиње и околицу цетињску).

Управник полиције: Ракић Раденко.

Полицијска стража. Заповедник: Бојовић Милан; 1 надзорник и 15 стражара.

Претстојништва градске полиције:
Дубровник. Претстојник: Др. Стојаковић Богдан.
Пеђ. Претстојник: Николић Владета.

Комесаријати пограничне полиције:
Дубровник. Комесар: Рудолф Мате.
Ријека Црнојевића: Брајовић Иван.

4. Банско веће Зетске бановине.

Чланови за места:

Улцињ: Ресулбеговић Селим, трговац.
Беране: Дабетић Милић, пензионер.
Бијелопоље: Марић Глиго, трговац.
Блато: Кујашић Јоаким, посједник.
Дубровник: Мићић Др. Мићо, адвокат и претсједник општине.
Кос. Митровица: Брушија Радосл., индустријалац.
Котор: Лазаревић Др. Филип, лекар.
Никшић: Мијушковић Лука, трговац.
Нови Пазар: Хаџиосманбеговић Мехмедалибег, рентијер.
Пећ: Тимотијевић Ристо, трговац.
Плевље: Мекић Ибро, трговац.
Подгорица: Шћепановић Нешо, трговац и претсједник општине.
Пријепоље: Куртовић Раде, књижар.
Сјеница: Павићевић Милан, трговац.
Требиње: Тупањанин Ђорђе, трговац.
Фоча: Хасић Салих, посједник.
Херцег Нови: Јанковић Шпиро, велепосједник.
Цетиње: Милошевић Томо, претсједник општине.

Чланови за срезове:

Андријевички: Лабан Рајо, пенз. из Полимља.
Барски: Марић Васо, индустријалац из Бара.
Билећски: Попара Јефто, трговац из Билећа.
Берански: Кастратовић Симо, професор из Берана.
Бјелопољски: Поповић Јоксим, тежак из Оброва.
Гатачки: Јакшић Новак, тежак из Корита.
Даниловградски: Радовић Др. Саво, адвокат из Мартиниħа.
Дежевски: Ниħифоровић Спасоје, тежак из Постења.
Дубровачки: Драговић Иван, посед. из Мочиħа.
Источки: Вулић Радован, претсједник општине из Истока.
Колашински: Тошковић Јанко, уч. из Колашина.
Косовско-митровички: Петровић Рафајло, тежак из Јошевика.
Корчуланski: Цвиличевић Др. Балдо, лекар из Лумбарде.
Которски: Ђунио Рудолф, посједник из Котора.
Љубињски: Гавриловић Милосав, тежак из Кам. Горе.
Моравички: Спасовић Вукашин, трговац и претсједник општине из Ивањице.
Невесињски: Лажетић Михо, трг. из Невесиња.
Никшићски: Сочица Мујо, пенз. из Никшиħа.
Нововарошки: Поповић Воја, земљ. из Буковика.
Пећски: Манојловић Манојло, теж. из Гораждовца.
Плеваљски: Таљевић Јеврем, претсједник општине из Бабова.
Подгорички: Ивановић Милош, окружни начелник у пензији из Медуна.
Прибојски: Стевовић Доброслав, трг. из Прибоја.
Сјенички: Попадић Срећко, претсједник општине из Буђева.
Столачки: Вујновић Грго, претсједник општине из Бурмаза.
Студенички: Шарковић Тихомир, трг. из Рашке.
Требињски: Даниловић Саво, свешт. из Зубаца.
Фочански: Хаџи-Вуковић Владо, индстр. из Фоче.
Цетињски: Мрваљевић Перица, уч. из Велестова.
Шавнички: Радовић Јово, свешт. из Црквице.
Штавички: Пантовић Никодим, претсједник општине из Мојстира.

5. Буџет Зетске бановине

за 1930/31. годину.

Приходи:	Динара	Расходи:	Динара
Редовни приходи	2,476.390.—	Бан	392.000.—
Бановински прирези	7,771.000.—	Админ. особље за сва одељења . .	1,722.468.—
Приходи по специјалним законима .	3,500.000.—	Опште одељење	1,928.000.—
Различни приходи	40.000.—	Управно одељење	850.000.—
Дотација државе	12,510.639.—	Пољопривредно одељење . . .	11,243.401.—
Ванредни приходи	51,047.140.—	Просветно одељење	12,853.160.—
		Техничко одељење	33,146.442.—
		Одељење за соц. пол. и нар. здр. .	7,199.255.—
		Финансијско одељење	7,500.443.—
Свега: **76,845.169.—**		Свега: 76,845.169.—	

III. Општи статистички преглед Зетске бановине

Наслов	Састав: Површина км²	Састав: Општина	Састав: Насеља	Становништво: Домаћинстава	Становништво: Становника	Просвета: Школа: Средњих и учитељских	Просвета: Школа: Стручних	Просвета: Школа: Грађанских	Просвета: Школа: Основних	Просвета: Школа: Књижница и читаоница	Друштава и задруга	Привреда: Новчаних завода	Привреда: Индустријских предузећа	Привреда: Воћних и лозних расадника	Нар здр: Болница и санаторија
Главни град ЦЕТИЊЕ	4	1	6	820	7000	3	2	—	4	1	15	7	2	—	1
Срезови															
1. Андријевички (Плав)	1275	11	97	5635	29352	—	—	—	25	2	13	—	8	—	—
2. Барски (Ульцињ)	963	13	153	8305	36247	—	1	—	33	10	42	1	10	—	—
3. Берански (Рожај)	987	13	101	5152	30322	1	2	—	35	2	7	2	12	—	1
4. Бијелопољски	1215	11	132	5766	31873	1	2	—	28	4	7	—	—	—	1
5. Билећки	811	5	133	3156	22922	—	—	1	13	9	11	1	3	—	1
6. Гатачки — (Гацко)	722	3	125	2197	14867	—	—	—	12	7	10	1	1	—	1
7. Данилоградски	595	10	92	4120	22719	1	1	—	21	4	24	—	—	1	—
8. Дежевски (Нови Пазар)	1214	12	295	6706	39082	1	2	—	17	4	4	2	2	1	1
9. Дубровачки	778	8	150	4675	40014	3	7	3	65	19	66	15	14	1	3
10. Источки	587	5	75	2921	21290	—	—	—	8	—	14	—	—	1	—
11. Колашински	1023	8	91	4354	19367	1	1	—	20	17	22	2	10	—	1
12. Корчуланski	537	7	94	6562	31545	1	2	6	35	31	34	8	9	1	—
13. Которски (Ерцегнови)	570	15	110	7566	36031	1	5	3	53	20	89	6	17	—	2
14. Љубињски	582	4	83	2360	14906	—	—	—	11	7	6	—	1	—	—
15. Милешевски — (Пријепоље)	632	10	81	3826	23018	1	2	—	19	4	11	1	1	1	1
16. Митровачки — (Митровица Кос.)	620	9	117	4470	25298	1	2	—	15	12	13	4	6	—	1
17. Моравички - Иваньица)	1051	14	82	4231	25839	—	2	—	13	8	11	3	3	1	1
18. Невесињски	1211	6	144	3278	24080	—	1	—	11	10	36	1	1	1	—
19. Никшићки	1774	11	202	7780	40329	1	2	—	38	4	15	2	5	—	1
20. Новопазарошки	448	7	55	1740	12250	1	1	—	12	2	4	—	1	1	—
21. Пећки	702	8	110	7298	46016	1	2	—	14	4	23	2	4	—	1
22. Плеваљски	1293	12	150	5306	30760	1	3	—	27	6	24	2	5	1	1
23. Подгорички	1158	16	163	8805	43846	1	3	—	32	6	20	2	4	—	1
24. Прибојски	680	5	57	2509	18500	—	—	—	12	3	6	—	—	1	—
25. Сјенички	763	12	128	3976	26146	—	2	1	14	1	1	—	—	1	1
26. Столачки (Чапљина)	955	6	122	5911	39765	—	—	1	24	15	36	2	3	—	1
27. Студенички — (Рашка)	1022	17	118	4705	29112	—	2	—	14	7	4	2	21	1	2
28. Требињски	848	8	175	3751	24576	1	3	—	18	7	21	5	1	—	1
29. Фочански (Калиновик)	1890	12	520	6726	43081	—	1	—	10	4	15	3	17	1	1
30. Цетињски	1030	11	139	5705	26586	—	2	—	27	5	5	—	7	—	—
31. Шавнички	1950	7	133	4064	21547	—	—	—	35	4	2	—	2	—	—
32. Штавички — (Тутин)	821	8	95	2341	14743	—	—	—	7	2	2	—	—	—	—
Укупно у бановини Зетској	30741	305	4338	157215	910029	21	53	15	722	244	611	74	170	14	25

Важнија места Зетске бановине.

ВАРОШИ (◎) према броју становника.

	Број насеља	Становника у општ. г. 1921.	г. 1930.		Број насеља	Становника у општ. г. 1921.	г. 1930.
Дубровник	26	13.340	16.000	**Котор**	7	4.801	4.800
Пеħ	1	14.722	16.000	**Гацко**	19	1.819	4.652
Подгорица	1	8.212	11.682	**Бијелопоље**	2	3.300	4.500
Косовска Митровица	1	10.045	11.300	**Билеħа**	35	1.937	4.453
Чапљина (△ Столац)	16	1.781	11.447	**Фоча**	7	3.459	4.360
Нови Пазар	1	11.185	10.364	**Столац**	7	2.677	3.933
Херцегнови (△ Которски)	19	8.254	8.289	Гусиње (△ Андријевица)	7	3.541	3.925
Корчула	7	7.144	7.500	**Љубиње**	14	1.108	3.761
Требиње	10	5.856	7.476	Улцињ (△ Бар)	1	3.184	3.750
Цетиње	⊡	5.492	7.000	**Сјеница**	1	3.503	3.502
Стон (△ Дубровник)	38	5.935	7.000	**Беране**	1	2.762	3.427
Бар	26	2.411	6.000	Жабљак (△ Шавнички)	24	2.602	3.200
Невесиње	24	1.754	5.841	**Пријепоље**	3	3.329	3.093
Ријека Црнојевића (△ Цетиње)	16	980	5.419	Будва (△ Которски)	16	2.300	2.870
Плав (△ Андријевица)	1	3.370	5.200	**Шавник**	12	1.688	2.212
Плевље	1	6.360	5.191	**Колашин**	1	1.355	1.853
Никшиħ	1	3.943	4.870	**Андријевица**	6	492	1.670
				Пераст (△ Которски)	5	948	1.176
				Данилов град	1	1.819	1.027

Свега 36 градова са 210.000 становника.

ВАРОШИЦЕ (⊙) — алфабетским редом.

Блато (△ Корчула — 10.187); Боан (△ Шавнички — 2210); Бродарево (△ Милешевски — 2.750); Вела Лука (△ Корчула — 5.630); Велимље (△ Никшићски — 4.374); Вир Пазар (△ Барски — 1.480); Грахово (△ Никшићски — 4.200); **Иваньица** (1.052); **Исток** (3.788); Јањина (△ Корчула — 2.800); **Његуш** (△ Цетиње — 2.600); **Нова Варош** (2.684); Оребић (△ Корчула — 1.992); **Прибој** (6.363); Прчањ (△ Которски — 765); **Рашка** (1.066); Рисан (△ Которски — 5.604); Рожај (△ Берански — 1.227); Слано (△ Дубровник — 1.033); Спуж (△ Даниловградски — 1.705); Трнањ (△ Корчула — 1.300); Тузи (△ Подгорички — 1.017); Цавтат (△ Дубровник — 9.106); Шаховиħи (△ Бјелопољски — 3.327).

Свега 25 варошица са 79.000 становника.

IV. Важније установе и институције у Зетској бановини.

(Детаљније податке види у прегледу појединих грана државног живота у II. делу Алманаха.)

1. Судство.

Управни суд у Дубровнику.

Велики суд (као касациони суд) у Подгорици.

Апелациони суд у Београду.

Окружни судови: Андријевица, Бар, Колашин, Никшић, Подгорица, Цетиње и у подручју вишег земаљског суда у Сплиту: Дубровник и Котор.

Првостепени судови: Беране, Косовска Митровица, Нови Пазар, Пеħ, Плевље, Пријепоље.

Срески судови: Билеħа, Блато, Будва, Гацко, Корчула, Љубиње, Љубушки, Невесиње, Оребић, Пераст, Стон, Фоча, Херцегнови, Цавтат; и у подручју окружног суда у Чачку: Иваньица и Рашка.

Обранички суд код Трговачко-обртничке коморе у Дубровнику.

Казнени завод „Јусовача" за мушке и за женске у Подгорици (пролазни).

Адвокатска комора Великог суда у Подгорици.

Јавни бележници: Билеħа, Будва, Гацко, Грахово, Дубровник (2), Корчула, Котор, Љубиње, Невесиње, Скрадин, Столац, Стон, Требиње, Фоча, Цавтат, Чапљина.

2. Верске установе.

Српско-православне епархије: Бококоторска у Котору; Захумско-Рашка у Никшићу; Пећска у Пећи; Црногорско-приморска у Цетињу.

Римокатоличке бискупије: Барска арцибискупија у Бару; Дубровачка у Дубровнику; Которска у Котору.

Евангеличка црква (аугсбуршке вероисповести): Босански синод у Сарајеву.

Исламске верске заједнице. Муфтије: Бијело Поље, Косовска Митровица, Нови Пазар, Плевље, Пријепоље, Рожај, Подгорица, Стари Бар, Гусиње.

Шеријатски судови: Билећа, Гацко, Љубиње, Невесиње, Столац, Требиње, Фоча, Фојница и Чапљина.

Јеврејске вероисповедне општине: Дубровник, Косовска Митровица.

Богословије: Цетиње: Богословија св. Петра Цетињског. — Дубровник: Богословија са бискупским сјемеништем.

3. Војне области.

Зетска дивизијска област у Цетињу.

Команда Боке Которске у Херцегновом.

Војни окрузи: Гатачки (Автовац), Кос. Митровица, Плевље, Цетиње.

Војне школе: Поморска војна академија у Дубровнику; Пешадијска подофицирска школа у Билећу; Поморска ваздухопловна школа у Дивуљама; Машинска подофицирска школа у Кумбору.

4. Просвета.

Просветно одељење Кр. банске управе у Цетињу. Начелник: Јакшић Душан.

Бански школски надзорник: Дапчевић Јован.

Бановински школски одбор. Претседник: Иванишевић Милисав, пом. бана. Потпретседник: Д. Јакшић. — Известилац: Ј. Дапчевић. — Пословођа: Л. Велимировић. — Чланови: М. Рајнвајн, Д. Вуксан, А. Вукић, Н. Бошковић, др. Н. Радовић, В. Боучек, А. Маруци, Л. Жарковић, М. Поповић, В. Петровић, др. М. Медини, Ј. Пиштелић.

Бановинско наставничко веће: Д. Јакшић, начелник просв. одељења; Ј. Дапчевић, бански шк. надзорник, сви директори гимназија и учитељских школа, управитељи грађанских школа и срески школски надзорници.

Гимназије.

Беране: Држ. реал. гимназија (виши разр. прив.).
Бијело поље: Држ. гимназија.
Даниловград: Држ. гимназија (V. и VI. раз. прив.).
Дубровник: Држ. реална гимназија; Фрањевачка гимназија.
Колашин: Држ. гимназија (V. и VI. разр. прив.).
Корчула: Фрањевачка приватна гимназија на „Отоку".
Косовска Митровица: Држ. гимназија.
Котор: Држ. гимназија.
Никшић: Држ. реална гимназија.
Нова Варош: Држ. реална гимназија.
Нови Пазар: Држ. гимназија.
Пећ: Држ. гимназија.
Плевље: Држ. гимназија.
Подгорица: Држ. гимназија.
Пријепоље: Држ. гимназија.
Требиње: Држ. гимназија.
Херцегнови: Држ. реална гимназија.
Цетиње: Држ. гимназија.

Учитељске школе.

Дубровник, Херцегнови и Цетиње.

Грађанске школе.

Државне: Билећа, Блато, Вела Лука, Дубровник 2 (мушка и женска), Гацко, Јањина, Корчула, Оребић, Рисан, Сјеница, Столац, Тиват.

Приватне: Дубровник: Женска службеница Милосрђа. — Корчула: Доминиканска грађанска и пучка школа. — Херцегнови: Сестара Милосрђа.

Школски надзорници.

За школске срезове: Андријевица: Масловарић Вукић; **Бар:** непопуњено; **Беране: Недић** Љубомир; **Бијело Поље:** Рашовић Спасоје; **Даниловград:** Беговић Блажо; **Дубровник:** Бан Јанко; **Колашин:** Вујисић Јагош; **Корчула:** Бернарди Мато; **Кос. Митровица:** Јокановић Петар; **Котор:** Митровић Иво; **Никшић:** Брајовић Милош; **Нови Пазар:** Станимировић Станимир; **Пећ:** Јовановић Величко; **Плевље:** Шиљак Прокопије; **Подгорица:** Вукчевић Миљо; **Пријепоље:** Марковић Величко; **Рашка:** непопуњено; **Столац:** Љубовић Мухамед; **Требиње:** Ковачевић Влада; **Цетиње:** Думовић Бошко; **Шавник:** непопуњено.

Основна настава у Зетској бановини
за школску годину 1930/31.

Школски надворник (шк. срезови)	Надлежност за политичке срезове	Основних школа	Одељења	Дечијих забавишта	Школских соба	Гимнастичких дворана	Учитеља	Ученика	Школске општине: На 1 осн. шк. отпада: Површине км²	Становника	Насеља	Средња удаљеност од седишта школе км	Нешколовање деце %
1. Андријевица	Андријевички	25	68	—	90	—	70	2794	51	1174	3.5	4	10
2. Бар	Барски	33	77	1	68	2	66	3296	30	1133	5	4	10
3. Беране	Берански	35	69	—	66	—	69	2991	28	866	3	?	?
4. Бијело Поље	Бијело ољски	28	56	—	55	—	59	2584	44	1138	5	3	70
5. Данилов Град	Даниловградски	21	52	1	71	—	53	1755	28	1082	4	4	35
6. Дубровник	Дубровачки	65	123	6	122	1	126	3746	12	616	2	1	—
7. Колашин	Колашински	20	38	—	37	—	38	1426	51	968	4	3	25
8. Корчула	Корчулански	35	87	6	71	—	96	3366	15	901	3	½	18
9. Кос. Митровица	Митровачки и Штавички	22	50	1	93	—	59	2551	65	1820	10	8	15
10. Котор	Боко-которски	55	97	4	109	1	105	3158	11	642	2	2	10
11. Никшић	Никшићки	38	76	1	71	—	72	3219	46	1061	5	?	?
12. Нови Пазар	Дежевски и Сјенички	31	77	—	71	3	82	4154	64	2104	14	4	40
13. Пећ	Источки и Пећки	22	80	—	72	—	86	3748	58	3059	8	?	?
14. Плевље	Плеваљски и Фочански	37	64	1	79	—	86	3563	86	1995	19	5	37
15. Подгорица	Подгорички	32	88	1	74	—	102	3376	36	1370	5	2	20
16. Пријепоље	Милешевски, Нововарошки и Прибојски	43	74	—	62	—	79	3885	41	1250	6	4	?
17. Рашка	Моравички и Студенички	27	46	1	48	1	47	3432	77	2035	7	6	48
18. Столац	Љубињски, Невесињски и Столачки	46	72	—	68	—	72	5116	60	1712	8	5	15
19. Требиње	Билећки, Гатачки и Требињски	43	65	1	62	—	71	4458	55	1464	10	4	10
20. Цетиње	Цетињски	31	64	1	94	1	68	2646	33	870	4	6	8
21. Шавник	Шавнички	35	48	—	45	—	44	2121	56	615	3	?	?
Укупно у Зетској бановини		**722**	**1479**	**25**	**1528**	**9**	**1550**	**67423**	**43**	**1261**	**6**	**3,8**	**24**

Примедба.

1. **У школској год. 1929/30.** било је 711 школа, између којих 6 приватних. На 1 школу отпадало је 44 км² и 1289 становника. — У школским књижницама било је 80.000 свезака или 95 на 1 школу. Ђачких удружења било је 382. — У дечјим забавиштима било је 1290 деце.
2. **У школској години 1930/31.** на 1 школу отпадало је 93 ђака (1 ђак је отпадао на 13 станов.).
3. Број школа у појединим политичким срезовима означен је у општем статистичком прегледу бановине Зетске.

Важније културне и просветне установе.

Музеји и библиотеке.

Дубровник: Библиотека државног архива; Доминиканска библиотека; Фрањевачка библиотека мале браће.
Котор: Збирка старинарскога бокељскога друштва.
Цавтат: Богишићев музеј и библиотека.
Цетиње: Музеј уз народну библиотеку.

Архиви.

Дубровник: Државни архив.
Цетиње: Државни архив (уз библиотеку и музеј); Митрополијски архив.

Државна штампарија на Цетињу.

Позоришта:
у **Дубровнику:** „Бонда“,
у **Цетињу:** „Зетски Дом“.

Кина: Цетиње (1), Херцегнови (2), Кос. Митровица (1), Подгорица (2), Тиват (1), Дубровник (2).

ВАЖНИЈА КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНА ДРУШТВА.

Дубровник: Дубровачко учено друштво св. Влаха; Народна женска задруга; Јадранска стража.
Корчула: Просветно друштво „Канавелић“.
Котор: Старинско друштво Бокељска морнарица.
Цетиње: Друштво Св. Владимира; Друштво Књегиње Зорке; Женско добротворно друштво; Народна одбрана; Соколска жупа „Цетиње“ и Соколско друштво.

МУЗИЧКА И ПЕВАЧКА ДРУШТВА.

Цетиње: Певачко и музичко друштво „Његош“.
Дубровник: Дубровачка филхармонија; Глазбено друштво „Дубравка“; Хрв. певачко друштво „Гундулић“; Сриско пев. друштво „Слога“.
Котор: Сриско певачко друштво „Јединство“.
Друштва: Блато, Вела Лука, Корчула, Невесиње, Никшић, Подгорица, Требиње (2).

ШТАМПА.

Број листова и часописа: Цетиње 2, Дубровник 7, Никшић 1, Нови Пазар 1, Подгорица 2.

5. Саобраћај.

Железнице Зетске бановине спадају у подручје Дринске саобраћајне дирекције у Сарајеву.
Пошта и телеграф — у надлежност Дринске дирекције поште и телеграфа у Сарајеву.
Телеграфско-телефонске теренске секције: XXIII. у Дубровнику, XXIX. у Подгорици и XXX. у Пријепољу.
Државне поште (✉): Андријевица, Баошић, Бар, Беране, Бијело Поље, Билећа, Блато на Корчули, Будва, Вела Лука, Владимир, Гацко, Гусиње, Даниловград, Дубровник (2), Ђеновић, Зеленика, Исток, Иванјица, Калиновик, Колашин, Корчула, Котор, Лијева Река, Љубиње, Косовска Митровица, Никшић, Нова Варош, Нови Пазар, Острог, Пећ, Петровац, Плав, Плавница, Плевље, Подгорица, Прибој, Пријепоље, Рашка, Ријека Црнојевића, Рисан, Рожај, Сјеница, Стари Бар, Стон, Тиват, Требиње, Трнањ, Тузи, Тутин, Улцињ, Ушће, Фоча, Херцегнови, Цавтат, Цетиње, Црквице, Чапљина, Шавник. — Свега 59 пошта.

АУТО-САОБРАЋАЈ.

Главне пруге:

Бар: 🚌 — Улцињ (32 км).
Беране: 🚌 — Андријевица — Пећ.
Бијело Поље: 🚌 — Беране — Андријевица, 🚌 — Шавник — Гацко — Невесиње — (Мостар).
Дубровник 1: 🚌 — Бргат — Млини, 🚌 — Дубровник II. (3 км), 🚌 — Груда, 🚌 — Херцегнови — Котор — Цетиње (137 км), 🚌 — Комолац, 🚌 — Столац — Мостар (140 км), 🚌 Требиње (30 км) — Билећа — Гацко — Автовац — (Мостар), 🚌 — Цавтат (20 км), 🚌 — Чибача, 🚌 — Чилипи.
Дубровник 2: 🚌 — Ријека (7 км).
Иванјица: 🚌 — Пожега Ужичка..
Котор: 🚌 — Цетиње (44 км), 🚌 — Херцегнови, 🚌 — Петровац, 🚌 — Тиват.
Кос. Митровица: 🚌 — Нови Пазар — Рашка — (Краљево), 🚌 — Исток — Пећ — (Ђаковица).
Пећ: 🚌 — (Ђаковица — Призрен); 🚌 — Мурина — Андријевица — Колашин — Подгорица.
Плевље: 🚌 — (Чајниче — Горажде).
Подгорица: 🚌 — Андријевица — Беране (117 км), 🚌 — Маташево — Колашин, 🚌 Даниловград — Никшић — Требиње (131 км), 🚌 — Пећ; 🚌 — Колашин — Андријевица — Беране — Бијелопоље — Плевље; 🚌 — Скадар — Тирана.
Требиње: 🚌 — Автовац, 🚌 — Никшић — Подгорица.
Фоча: 🚌 — (Горажде).
Цетиње: 🚌 — Подгорица — Кос. Митровица (308 км), 🚌 — Подгорица — Матешево — Колашин, 🚌 — Андријевица — Пећ — Исток — Кос Митровица, 🚌 — Андријевица — Пећ — (Ђаковица), 🚌 — Ријека Црнојевића — Подгорица (46 км); 🚌 — Котор — Дубровник.

Ауто станице Standart Oil Company:

Дубровник (2), Котор, Кос. Митровица, Никшић, Пећ, Подгорица, Стари Бар, Требиње.

ПОМОРСКИ САОБРАЋАЈ.

Капетаније пристаништа:

Вела Лука, Корчула, Трнањ, Дубровник II., Херцегнови, Котор, Бар.

Пристаништа.

На копну: Слано, Затон, Дубровник I. и II., Цавтат, Херцегнови, Зеленика, Рисан, Котор, Тиват, Будва, Св. Стеван, Бар, Петровац на/м., Улцињ, Св. Никола (Бојана).
На полуотоку Пељешцу: Црквице, Јањина, Оребић, Трнањ, Трстеник и Стон.
На острвима: на **Корчули:** Велалука, Приградица (Блато), Корчула; на **Мљету:** Бабино поље.

РЕЧНА ПЛОВИДБА НА СКАДАРСКОМ ЈЕЗЕРУ.

Капетанија пристаништа: Вирпазар.
Пристаништа: Вирпазар, Ријека Црнојевића, Плавница.

6. Грађевинарство.

ТЕХНИЧКО ОДЕЉЕЊЕ КР. БАНСКЕ УПРАВЕ НА ЦЕТИЊУ.

Начелник: Боучек Војта.

Шефови отсека: инж. Јун Срећко, Шевчик Јосип и Вилке Карло.

Комисија за полагање техничког држ. стручног испита II. и III. категорије. Претседник: инж. Боучек Војта. — Чланови: инж. Шевчик Јосип, Лугер Хумберт. — Деловођа: Вучинић Блажо, техничар.

Комисија за полагање испита концесионираних грађевинских обрта. Претседник: инж. Боучек Војта. — Чланови: инж. Јун Срећко, Латишев Иван, архитекта и један градитељ.

Комисија за полагање путарских испита. Претседник: инж. Шевчик Јосип. — Чланови: инж. Цемовић Гавро, Вучинић Блажо.

ТЕХНИЧКИ ОДЕЉЦИ ПРИ СРЕСКИМ НАЧЕЛСТВИМА.

Беране, за срезове: Андријевички, Берански, Бјелопољски и Колашински. — Шеф: Крајцер Слободан.

Дубровник, за срезове: Билећки, Дубровачки, Корчулански, Љубињски, Столачки и Требињски. — Шеф: Клеменчић Рикард.

Невесиње, за срезове: Фочански, Гатачки и Невесињски. — В. д. шефа: Марнић Јован.

Никшић, за срезове: Даниловградски, Никшићки и Шавнички. — Шеф: Гроспић Фердо. —

Пећ, за срезове: Источки, Митровички и Пећки. — Шеф: Балка Франо.

Пријепоље, за срезове: Милешевски, Нововарошки, Плеваљски, Прибојски и Сјенички. — Шеф: Билишко Љубомир.

Рашка, за срезове: Дежевски, Моравички, Студенички и Штавички. — Шеф: Горјачковски Федор.

Цетиње, за срезове: Барски, Цетињски, Бококоторски и Подгорички. — Шеф. Цемовић Гаврило.

ТЕРЕНСКЕ СЕКЦИЈЕ.

Теренско-техничка секција за реконструкцију пута Будва — Св. Никола у Петровцу.
Шеф: Махнић Хуго, саветник.

Скадарска секција за претходне радове ради исушења Скадарског језера у Подгорици.
В. д. шефа: Рибаровић Франо.

7. Финансијске установе.

ЗЕТСКА ФИНАНСИЈСКА ДИРЕКЦИЈА У ПОДГОРИЦИ.

Пореске управе: Андријевица, Бар, Беране, Цетиње, Даниловград, Колашин, Никшић, Подгорица и Шавник.

ФИНАНСИЈСКИ ИНСПЕКТОРАТИ.

1. **Дубровник,** за срезове: Билећки, Боко-Которски, Гатачки, Дубровачки, Корчулански, Љубињски, Невесињски, Столачки, Требињски.

Пореске управе: Билећа, Блато, Будва, Дубровник, Гацко, Херцегнови, Корчула, Котор, Љубиње, Невесиње, Столац, Стон, Требиње.

2. **Косовска Митровица,** за срезове: Дежевски, Источки, Митровички, Моравички, Пећки, Рашки, Студенички, Штавички.

Пореске управе: Ивањица, Кос. Митровица, Нови Пазар (за срезове: Дежевски и Штавички), Пећ (за срезове Пећски и Источки), Рашка.

3. **Плевље,** за срезове: Бјелопољски, Милешевски, Нововарошки, Плеваљски, Прибојски, Сјенички, Фочански.

Пореске управе: Бијелопоље, Фоча, Нова Варош, Плевље, Прибој, Пријепоље, Сјеница.

Катастарске управе.

Билећа, Дубровник (одељак Корчула), Фоча, Гацко, Котор, Невесиње, Столац, Требиње. — Свега 8.

Царинарнице.

Главне: Дубровник, Сарајево, I. реда; Бар, Херцегнови, Корчула, Котор, Подгорица. (Свега 7.)

Главни одељци фин. контроле.

Бар, Дубровник II., Фоча, Херцегнови, Колашин, Корчула, Котор, Никшић, Нови Пазар, Пећ, Плевље, Подгорица, Требиње, Цетиње и Моторни чамац „Краљевић Марко" (у Корчули). — Свега 14.

МОНОПОЛСКЕ УСТАНОВЕ.

Монополско стовариште Дубровник II.
Солана у Стону.
Дуванске станице у Дубровнику II., Љубињу, Подгорици, Стоцу и Требињу.

БАНКАРСТВО.

У Зетској бановини постоје: 34 новчана завода са 20 филијала. — Капитал 70,000.000 динара. Улошци 230,000.000 динара.

8. Народно господарство.

Пољопривредно одељење Кр. банске управе на Цетињу.

Начелник: Татар Милутин.

1. ПОЉОПРИВРЕДНИ ОТСЕК.

Шеф: Поповић Миодраг.

Пољопривредне установе.

Воћни расадници: Бијелопоље, Ивањица, Кос. Митровица, Нова Варош, Нови Пазар, Плевље, Прибој, Пријепоље, Рашка и Тутин.

Лозни и воћни расадници: Вирпазар, Даниловград, Чибача.

Сточне станице: Брезовик, Гацко, Сјеница.

Бановинско имање „Тополица".
(Пољопривредних и домаћичких школа на територију бановине нема.)

Пољопривредна производња

у Зетској бановини (по подацима за год. 1929.).
Од обрађене површине отпада у % на: оранице 21.95; вртове 0.58; ливаде 21.44; пашњаке 50.39; винограде 0.71; воћњаке 1.32; баре и ритове 3.61.

Од зиратне површине долази (у %): Зрнасто биље 80.79; Маунасто биље 0.90; коренасто и кртоласто биље 4.65; индустријско биље 1.65; баштенско биље 1.62; сточно (пићно) биље 0.41. — Угари 9.98.

Принос у метр. центима:

Зрнасто биље: кукруз 744.000; пшеница 359.600; јечам 307.000; овас 134.000; раж 116.500; наполица 46.200; крупник 21.500; хељда 5.000; просо 2.100.

Маунасто биље: пасуљ 8.600, боб 3.700, сочиво 1.500, грашак 1.000, граорица 500.

Коренасто и кртоласто биље: крумпир 370.000, сточна репа 12.300; репа угарњача 3.000; мрква 500.

Индустријско биље: дуван 21.000, конопља 3.900, лан 500.

Баштенско биље: купус 56.500, диње и лубенице 26.000, лук црни и бели 22.000, патлиџан 11.500, паприка 3.800.

Сточно биље: луцерна 19.600, детелина 2.700.
Сено: 3,048.000.
Виногради: 176.000 хл вина.

Воћњаци: шљиве 118.500, јабуке 93.000, маслине 52.000, крушке 44.000, смокве 27.000, кестени 22.500, ораси 12.500.

Задружни савези.

Дубровник: Савез срп. привредних задруга на Приморју.
Подгорица: Савез земљорадничких задруга у Црној Гори.

2. ВЕТЕРИНАРСКИ ОТСЕК.

Шеф: Радовић Станко.
Држ. граничне ветеринарске станице: Бар, Дубровник, Котор.

3. АГРАРНО-ПРАВНИ ОТСЕК.

Шеф: Мознер Отон.
Аграрни подотсек за аграрно-правне послове у Пећи. Шеф: Цветковић Љуба.
Аграрни референти при среским начелствима: Кос. Митровица, Нови Пазар, Пећ и Плевље.

4. ШУМАРСКИ ОТСЕК.

Шеф: инж. Маруци Иван.
Шумске управе (код среских начелстава) за срезове: Беране, Бијело Поље, Иванјица, Кос. Митровица, Никшић, Плевље, Пријепоље, Рашка; за више срезова: Андријевица (за срезове Андријевица и Колашин), Нови Пазар (за срезове Дежевски, Сјенички и Штавички), Пећ (за срезове Пећски и Источки), Подгорица (за срезове Подгорички и Даниловград).
Шумско надзорништво: Котор.
Срески шумски референти: Билећа, Дубровник, Гацко, Корчула, Љубиње, Невесиње, Столац, Требиње, Шавник.

9. Трговина, обрт и индустрија.

Самостални отсек за трговину и индустрију.

Шеф: Луковић Франо.
Инспектор стручне наставе: Штук Шиме.

ПРИВРЕДНЕ УСТАНОВЕ.

Трговачке и обртничке коморе: Дубровник, Подгорица.

Срески одељци контроле мера.

Дубровник, за срезове: Билећки, Бококоторски, Гатачки, Дубровачки, Корчулански, Љубињски, Невесињски, Столачки, Требињски, Фочански.
Косовска Митровица, за срезове: Дежевски, Источки, Милешевски, Митровички, Моравички, Нововарошки, Прибојски, Сјенички, Студенички, Штавички. — (Привремено на Цетињу).
Цетиње, за срезове: Андријевички, Барски, Бераиски, Бјелопољски, Даниловградски, Колашински, Никшићки, Плеваљски, Подгорички, Шавнички, Цетињски.
Контролу драгоцених метала врши одељак контроле мера у Дубровнику за подручје целе бановине.

Конзулати страних држава.

Дубровник: Аргентине, Белгије, Грчке, Енглеске, Француске, Италије, Чехословачке и Чиле.
Котор: Белгије.

ТРГОВАЧКА УДРУЖЕЊА.

Бар, Беране, Бијелопоље, Дубровник, Иванјица, Колашин, Кос. Митровица, Котор, Никшић, Нови Пазар, Пећ, Плевље, Подгорица, Пријепоље, Рашка, Столац, Требиње, Фоча, Херцегнови, Цетиње, Чапљина. — Свега 21.

ТРГОВАЧКА НАСТАВА.

Трговачке академије (2): Дубровник и Подгорица.
Поморске академије (2): Дубровник и Котор.
Занатско-трговачке школе (12): Беране, Дубровник, Иванјица, Корчула, Кос. Митровица, Никшић, Нови Пазар, Подгорица, Требиње, Херцегнови.
Држ. занатска стручна школа у Корчули.
Школа за мушки ручни рад у Дубровнику.
Женске занатске школе (25): Бар, Беране, Даниловград, Дубровник, Колашин, Кос. Митровица, Корчула, Котор, Невесиње, Никшић, Нови Пазар, Пећ, Плевље, Подгорица, Пријепоље, Рашка, Сјеница, Требиње, Улцињ, Фоча, Херцегнови, Цавтат и Цетиње.
Везилачка занатска школа у Цавтату.
Ћилимарске школе: Државна у Сјеници и Гајретова у Новом Пазару.
Стручна девојачка школа у Требињу.

ЗАНАТСКА УДРУЖЕЊА (ЕСНАФИ).

Беране, Бијелопоље, Гацко, Гусиње, Дубровник, Иванјица, Кос. Митровица, Котор, Невесиње, Нова Варош, Нови Пазар, Пеħ (2), Плевље, Подгорица, Прибој, Пријепоље, Рашка, Сјеница, Столац, Требиње, Фоча, Херцегнови, Чапљина. — Свега 24.

РУДНИЦИ.

Срез Плевљански: Рудник мрког угљена у Плевљима.
Срез Студенички: Угљенокоп „Савића" на Бањевцу и Ушћу.
Срез Кос. Митровички: Рудокоп олова и цинка фирме: „Трепча Минес Лимитед" у Кос. Митровици.

10. Социјална политика.

Одељење за социјалну политику и нар. здравље Кр. банске управе на Цетињу.
Начелник: Др. Радовић Нешко.
Секретар: Божовић Мирко.

СОЦИЈАЛНЕ УСТАНОВЕ.

1. За заштиту деце:

Бановинско находиште у Котору.
Бановински дечји домови у Даниловграду и Фочи.
Држ. дечја опоравилишта: Рисан, Улцињ и на острву Локруму код Дубровника.
Саветовалиште за мајке „Пчелињи дом" народне женске задруге у Дубровнику.
Дечје заклониште јавне добротворности у Дубровнику.
Дечје сиротиште Кћери Милосрђа у Блату.

2. За заштиту радника:

Инспектор рада и парних котлова на Цетињу. — Инж. Канкељ Јосиф.
Окружни уред за осиг. радника у Дубровнику.

Важније хуманитарне организације:

Заклоништа: „Domus Christi", „Станак св. Влаха", „Аница Бошковић", „Кршћанске Матере" и „Благо Дело" у Дубровнику.
Убошки дом за старце на Корчули.
Народна женска задруга у Дубровнику.
Повереништва јавне добротворности: Дубровник, Блато, Велалука, Јањина, Корчула, Оребић и Трпањ.
Одбори друштва Црвеног Крста: Дубровник, Цетиње, Блато, Велалука и Трпањ.

11. Народно здравље.

Отсек за народно здравље одељења за соц. пол. и нар. здравље. Шеф: Др. Панајотовић Јован.

Бански санитетски савет Зетске бановине.

Редовни чланови: Др. Радуловић Ђорђе, упр. болнице у Подгорици; Др. Баровић Стеван, ср. сан. референт у Никшићу; Др. Арнери Анте, ср. лекар у Корчули; Др. Бјеладиновић Бошко, општ. лекар у Котору; Др. Мартиновић Нико, сек. лекар држ. болнице на Цетињу; Др. Гвозденовић Милан, лекар Хигијен. завода на Цетињу.

Ванредни чланови:
За санитетско-техничку струку: инж. Вилке Карло, техн. сав. на Цетињу.
За апотекарску струку: Матановић Крсто, апотекар на Цетињу.
За правничку струку: Вукотић Глигор, судија Окр. суда на Цетињу.
За ветеринарску струку: Красојевић Љубомир.

СОЦИЈАЛНО-ХИГИЈЕНСКЕ УСТАНОВЕ.

Хигијенски завод: Цетиње.
Домови Народног здравља: Беране, Блато, Дубровник, Никшић, Нови Пазар, Пеħ, Плевље, Подгорица.
Школска поликлиника: Колашин.
Антитуберкулозни диспанзери: Дубровник, Невесиње, Херцегнови.
Антивенерички диспанзери: Дубровник, Беране, Фоча.
Здравствене станице: Врановина, Злокућани, Косовска Митровица, Никољача, Сјеница и Тутин. — У оснивању: Котор, Нова Варош, Пријепоље.
Антималаричне станице: Бар, Вирпазар, Даниловград, Ријека Црнојевића.

Бановинске болнице: Беране, Бијелопоље, Билећа, Гацка, Дубровник, Иванјица, Колашин, Кос. Митровица, Никшић, Нови Пазар, Пеħ, Плевље, Подгорица, Пријепоље, Рашка, Сјеница, Требиње, Фоча и Цетиње.
Војна болница у Дубровнику.

Лечилишта и санаторије:

Јошаничка бања: Бановинска бања.
Цетиње: Држ. опоравилиште на Ловћену.
Херцегнови: Санаторијум Сверуског зем. савеза.
Цавтат: Санаторијум „Тиха" Дра Новаковића.

Апотеке: Беране, Бијелопоље, Блато, Будва, Цавтат, Цетиње, Дубровник (4), Фоча (2), Гацко, Груж, Херцегнови, Иванјица, Колашин, Корчула, Котор (3), Кос. Митровица (2), Никшић, Нови Пазар, Пеħ (2), Плевље, Подгорица (3), Пријепоље, Рашка, Стари Бар, Столац, Стон, Тиват, Требиње, Улцињ.

Лекарска комора на Цетињу.

Општински лекари: Блато (2), Велалука, Вирпазар, Груда, Дубровник, Дубровник П., Јањина, Корчула (2), Котор, Куна, Купари, Мељина, Нови Пазар, Оребић, Пеħ, Подгорица (2), Ријека Дубровачка, Рисан, Сјеница, Слано, Стон (2), Тиват, Требиње, Трпањ, Трстено, Херцегнови, Цавтат, Чапљина.

ВАЖНИЈЕ СПОРТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ.

Дубровник: Аероклуб и Веслачки клуб „Нептун".
Херцегнови: Веслачки и једрил. клуб „Јадран".
Ногометни клубови: Дубровник (2), Бар, Беране, Котор (2), Никшић (2), Подгорица (2), Тиват, Требиње, Цетиње (2).
Пливачки потсавез: Пливачки клуб.

12. Туризам.

Одељак за туризам Кр. банске управе на Цетињу. Шеф: Поповић Р. Милан, банski саветник.

Први почеци подизања туризма на нашим обалама Јадрана падају под конац прошлог столећа. Год. 1898. у Дубровнику је сграђен први луксузни „Хотел Империал", и тиме је постављен први темељ хотељерству већег стила у нашем крају.

Од тога времена започиње светска путничка публика да у већем броју похађа ове крајеве. Постепено се ствара путничка литература о Јадрану и културно-историјским знаменитостима његових градова, организују се јадранске изложбе, уређује се брз и удобан саобраћај с јадранским лукама. — Појачани интерес изазивље градњу нових хотела. — Године 1913. сграђен је домаћим капиталом „Хотел Одак" изнад мора на Плочама, а 1914. хотел „Бијели Дворац" (сада „Хотел Лапад") крај обале у Лападу.

Светски рат прекинуо је 1914. ту већ добро упућену акцију, али се она од 1919. год. стала обнављати. — Сада има у Дубровнику 8 модерно уређених хотела и 13 пансиона.

Знатан број удобних вила такође је адаптиран за конаčење путника па понајвише служе као депадансе појединих хотела и пансиона, а постоји још и неколико мањих свратишта и конаčишта.

Укупни капацитет дубровачких хотела и осталих конаčишта за путнике данас износи око 1100 кревета.

Као нови појав након рата треба забиљежити подизање туризма у местима дубровачке околице: Купари, Сребрено, Млини, Цавтат.

Уз то треба споменути и друга места: као Ерцегнови, Тиват, Котор, Затон, Слано, Стон и острва: Лопуд, Колочеп, Шипан и Корчула која привлаче све више госте.

Сва та мала места међусобно се попуњују, па зато цело то подручје сачињава са градом Дубровником једну целину, на којој настаје разнолика и пространа **Дубровачка ревијера.**

Као важан фактор за подизање туризма треба посебно истаћнути и наша паробродарска друштва „Дубровачке" и „Јадранске пловидбе". Поред тих домаћих постоје и сталне стране паробродарске везе.

Статистика туризма:

Кулминацију претставља 1922. година када број конаčења износи 288.186. Путовања у том периоду била су понајвише последица поратних прилика, али иза тога број путника у Дубровнику постепено опет расте: 1925 — 23.260; 1926 — 27.433; 1927 — 34.061; 1928 — 35.161; — 1929 — 37.268; 1930 — 40.136.

Путника из Немачке и Аустрије било је 1925. год. 1376, 1928. год. 12.638, а 1930. год. 13.235.

Број Чехословака креће се око 4000 на годину. У порасту су гости из Пољске и Мађарске.

У Лопуду је било 1923. год. тек 124, 1928. год. 1189, 1929. год. 1578, а 1930. год. 2303 гости.

У Цавтату је последње две године било просечно по 600 домаћих и по 150 страних гостију, а пролазних излетника по 6.000.

У Корчули број гостију износи сада просечно 3.000 на годину.

Осим тога велики број гостију посећује Дубровник путујући туристичким паробродима. Њихов боравак траје обично 1 до 2 дана. Број таковић пароброда у години 1930. био је 25 са укупним бројем путника 4573 понајвише Американаца и Енгleза.

УСТАНОВЕ И ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОМЕТ СТРАНАЦА.

Дубровник: Савез за унапређење туризма.
„Путник", заступство.
Задруга гостионичарско-кафанарских обрта.
Велалука: Друштво за улепшавање места и промет странаца.
Корчула: Турист Офис, уред за промет странаца и улепшавање места.
Стон: Друштво за промицање Стона и околице.
Цавтат: Друштво за унапређење промета странаца
Цетиње: Савез за унапређење туризма.

МОРСКА КУПАЛИШТА, БАЊЕ И ЛЕТОВАЛИШТА.

(Ознаке и кратице види на стр. 330.)

Бања Краља Милутина (△ Митровички, 🚂 Кос. Митровица - 8 км), 🛁.
Бар, 🚂, 🚗, 🚌, ☰, 2 ■.
Будва (△ Бококоторски, 🚂 Котор - 15 км), 🚗, ☰, 3 ■.
Велалука (△ Дубровник), 🚗, ☰, 2 ■.
Зеленика (△ Бококоторски), 🚂, 🚌, ☰, ■.
Дубровник 🚂, 🚌, ☰, ✻, 15 ■.
Јошаничка Бања (△ Студенички, 🚂 Краљево - 72 км), 🛁 (вис. 550 м).
Корчула, 🚗, ☰, 2 ■.
Купари — Сребрено (🚂 Дубровник - 7 км), 🚌, ☰, ✻, 3 ■.
Лопуд (△ Дубровник, ☰, ✻, 3 ■.
Млини (△ Дубровник), ☰, ✻, 3 ■.
Новопазарска Бања (△ Дежевски, 🚂 Нови Пазар - 3 км), 🚌, 🛁 (вис. 550 м).
Оребић (△ Корчула), ☰, 2 ■.
Пераст (△ Бококоторски), 🚗, ☰.
Прибојска Бања (🚂 Ужац - 11½ км), 🛁 (вис. 530 м), 2 ■.
Столац (🚂 Метковић - 27 км), 🚡 (вис. 64 м), 5 ■.
Шипањска Лука (△ Дубровник), 🚗, ☰, ■.
Трпањ (△ Корчула), 🚗, ☰, 2 ■.
Херцегнови (△ Бококоторски), 🚂, 🚗, 🚌, ☰, 5 ■.
Цавтат (△ Дубровник), 🚌, ☰, ✻, 2 ■.

Хотели: Андријевица (1), Бар (3), Цавтат (3), Цетиње (6), Дубровник (15), Фоча (1), Херцегнови (6), Колашин (3), Корчула (3), Косовска Митровица (8), Котор (5), Невесиње (1), Никшић (3), Оребић (1), Пеć (3), Подгорица (5), Пријепоље (4), Ријека Дубровачка (1), Столац (4), Шипан (1), Требиње (1), Велалука (2).

V. Градови Зетске бановине.

1. Град Цетиње.

Главно место бановине и седиште Кр. банске управе.

□ 430 ха, 6 предграђа, 19 улица, 992 куће, 7000 становника (већином правосл. вере).

Град је настао од манастира који је подигао год. 1485. Иван Црнојевић и у којем је цело време било седиште црногорских владика. Год. 1868. владика Раде сазидао је свој конак изван манастира, и одонда се почело зидање града. Цетиње је било главно место књажевине Црне Горе. Год. 1868. подигнут је књажев двор. Цетиње је увек било престоницом Црне Горе. Од год. 1921. оно је главно место Зетске области, а од год. 1929. Зетске бановине.

Управа града. Претседник градске општине: Томо А. Милошевић. Кметови: Ђ. Баровић и Ј. Мартиновић. Градски физикус: др. Н. Радовић. Градски инжињер: Н. Штарк.

Електрично осветљење и водовод.

Уреди: Кр. банска управа Зетске бановине (▬), среско начелство (△), техн. одељак, хидротехнички одељак, шумски инспекторат, пореска управа (⊠) главни одељак фин. контроле (🏛), дивизијска област, управа полиције (▶).

Соц.-хиг. установе: Хигијенски завод, бактериолошка станица, 2 болнице (🏥).

Црив. установе: Митрополија црногорско-приморска, цетињски манастир, протопресвитерат.

Култ. установе: Музеј, стара библиотека, архива, збирка старог оружја.

Школе: гимназија, богословија, учитељска, женска занатска (◑), 4 основне школе (●), вечерња занатлијска (ⓘ), забавиште (○), читаоница (✶).

Друштва: „Кнегиње Зорке" (✶), Женско добротворно, Позоришно, „Светог Владимира", „Путник" за ширење туризма (⇄), Црквено певачко, Јадранска стража, Соко, Аеро-клуб, 2 спортска клуба, Трг. удружење, Лекарска комора.

Задруге: набављ. (∞), држ. службеника и обућарска.

Привреда: 7 новчаних завода (⊕), фабрика соде и за прераду дрва, 4 велетрговине, 130 трг. радња, 210 обртника.

Извози се: непрерађена кожа и вуна, бухач, липов цвет, жалфија и руј.

У хотела: Београд, Бристол, Гранд, Јадран, Лондон, Париз, Њујорк; 50 кафана, сала за позориште и концерте, локал за кино-претставе, 2 аутогараже.

Туризам. Цетиње је одавно познато као једно од најугоднијих туристичких места на Јадрану. Надморска висина 600 м. Путови су веома романтични; редовни аутомобилски саобраћај; излет на Ловћен, где је сахрањен велики владика Његош, величанствени споменик Њ. Величанства Краља Александра I.

На Словенском југу нема лепшега погледа него што је са врха Ловћена, те је он био предмет заносног описивања свију књижевника и песника који су га макар једанпут посетили.

Са источне стране Цетиња налази се „Белведер" са којег се лепо види Зетска панорама, Скадарско језеро и Арбанске непроходне планине. Под самим Белведером налази се Липска пећина која је дуга неколико километара, и још је ниједан стручњак није испитао.

Знаменитости. Манастир Ивана Црнојевића сазидан је 1485. год., а обновљен 1697. год. под владом митрополита Данила Петровића-Његоша. У манастиру се налази ризница и књижница са богатом збирком старих црквених реликвија, рукописа и црквених књига из 15., 16. и 17. века. Прва словенска штампарија подигнута је на Цетињу. У њој су штампане прве словенске књиге: Октоих (осмогласник) 1493. год. и Псалтир 1495. који се и данас чувају у Цетињском Манастиру.

На брду више манастира сазидана је „Табја" о којој су вешани ратни трофеји из многобројних црногорских победа над Турцима.

У двору пок. краља Николе, поред других знаменитости, налази се и веома богата збирка старог оружја, чак из каменог доба.

Двор је претворен у музеј и приступачан је посетиоцима.

У двору је стара библиотека и архива у којој се налазе веома важни историјски документи и списи политичке природе који се односе на државну управу и међународни положај Црне Горе.

„Биљарда", дворац великог српског генија и песника владике Рада, у којој је сада смештена богословија св. Петра.

Влашка црква коју су сазидали Доњокрајци први пут 1450. год.

Споменик владике Данила Петровића-Његоша на Орлову Кршу.

Гроб чувеног хероја Пивљанина Баја пред Влашком црквом.

Споменик погинулих омладинаца на Бадњи дан 1918. год. за идеју јединства са Србијом.

Рељефна карта предратне Црне Горе.

Дом Слободе (прећашњи Владин Дом) са 124 собе.

2. Град Дубровник.

□ 72½ км², 26 нас., 2640 дом., 15.883 становника.

Град се састоји од квартова: Град, Плоче, Пиле, Дубровник II. (прије Груж) са Ланадом који је везан са Дубровником цестом дугом 3.5 км и електричним трамвајем.

Име је град добио од дубраве која се налазила између острвца Лаве и копна. Град су основали бегунци из старог Епидавра који је био негде око данашњег Цавтата. Први град био је на хридинама отока Лаве који се с временом спојио с копном. Данашња пијаца Краља Петра била је у старини морски канао који је делио оток Лаве од копна. Дубровник управљао се од најстаријих времена по својим законима. Г. 1808. пала је дубровачка слобода кад је био заузет од

Наполеона, а затим ґа је држала Аустрија све до ослобођења г. 1918. Год. 1930. општини града Дубровника припојена је општина Ријека Дубровачка. (Види III. св. Алманаха стр. 396. и 679.)

Државни уреди: Окружни инспекторат (◔), среско начелство (△), лучко поглаварство (▲), техничка управа и технички одељак, пореска управа (⊠), катастарска управа, гл. одељак фин. контроле (⌂), царинарница, држ. монопол. стовариште, претстојништво градске полиције (▶).

Консулати: енглески, грчки, белгијски, талијански, француски, чехословачки, чиленски и аргентински.

Соц.-хигијенске установе: 4 ⊠, бактериолошка станица, амбулаторијза кожне и вен. болести, хидротерапијски завод, шк. поликлиника, Пчелињи дом и забавиште за сиромашну децу (◌), заклоништа (-ϕ-): православно, женско и дечје, пучка кухиња, окружни уред за осигурање радника.

Судови: Управни суд, окружни суд (△S), срески суд (△).

Црквене установе: Бискупија дубровачка. — Цркава: 8, од којих у граду 5 (столна са богатим моћником големе вредности, св. Влаха, исусовачка, мале браће и реда доминиканаца).

Културне установе. Библиотеке: градска, мале браће, доминиканаца и реалне гимназије, богате рукописима и инкунабулима.

Дубровачки музеј обилује разним предметима из дубровачке прошлости још од римских времена. Други део музеја испуњен је природословним препаратима. У државном пак архиву налазе се исправе из доба републике.

Школе: реална гимназија, поморска, трговачка и војна академија, учитељ. школа, 3 ●, трг. зан., ⦶, 7 ●, дечји вртић (◌).

3 **народне читаонице** (✱).

Друштва: Сокол, Ц. К., Н. О., J. С., J. М., Хрв. змај, старинарско, позоришно, учено др. св. Влаха, Срп. Зора, пријат. франц. језика, лов., радн., 5 добротв. друштава, 9 сталешких, 4 пев., 5 муз., 5 спорт., 2 за унапређ. туризма, нар. жен. задруга, радн. задр., савез срп. привр. задруга на Приморју, ⊸.

Привреда: 10 новчаних завода (⊕), електр. централа, творнице: сапуна, боја, коњака, столних и луксузних вина, покућтва, леда, екстракција уља из маслинових комина, 4 већа тргов. подузећа, складишта извозног дрвља, лековитог биља, бухача, сирове коже, ловора, крзна, пелина, маслиновог уља, шљива и т. д. Постоји много спедитерских друштава.

Хотели: Империал, Ексцелзиор, Лапад, Петка, Хотел де ла Бил, Одак, Централ, Белведер Градац.

Пенсиони: Викторија, Мирамаре, Наталиа, Сумартин, Далмација, Врего.

Неколико кавана (☿), рест. и гостионица, 5 аутогаража, ≡, 2 кина: Бондино, Аполо.

Туризам. Дубровник је упућен на посет странаца, а сваке године попречно долази их око 40.000 из свих крајева света.

Дубровник је морско купалиште и зимско климатско место са врло благом климом, које слови као најлепше у нашој држави. Тропска флора.

Морска купалишта: Купари код Дубровника. На песковитој обали заклоњено од ветрова. Нарочито погодно за децу. Шетње и излети. Читаоница, библиотека, концерти, забаве, тенис, веслање. — Локрум на острву Л. код Дубровника. Бивши манастир Св. Доминика (замак аустр. надвојводе Максимилијана) претворен у држ. санаториум са ваздушном школом. „Мртво језеро". Стари град.

Излети: Цавтат (маузолеј од Мештровића и Буковчев атеље), Трстено (големе 2 платане и парк обитељи Гоца), Лопуд (богати парк грофа Рајнери).

Знаменитости. Град је опкољен старим зидинама. Од старих грађевина истиче се: Двор, прије кнежевски, а сада краљевски, „Дивона", палача „Скочибух" и лепи летниковци у Гружу: „Pozza" и „Gioggi". У граду је вредна спомена Онофријева чесма. Двор и Дивона су из времена пре великог потреса (1667.). — (Детаљан преглед грађевних споменика види у III. св. Алманаха, стр. 398.)

Вртови: Градац, Богишићев парк, Посат и Локрум.

3. Град Котор. ✉, ✱, ⊸, ▬, ⚡, ⚙.

☐ 5197 ха, 7 нас., 996 дом., 4800 стан.

Котор се називао у старом веку „Аскрујон", или „Акрувиум", касније „Декадерон" или „Декатера", од чега је настало данашње име Котор.

Уреди: Среско начелство (△), окружни суд (△S), котарски суд (△), православна конзисторија (✚), римокатолички ординаријат (✚), царинарница, лучка капетанија II. реда, главни одељак фин. контроле (⌂), пореска управа (⊠), катастарски уред, градски водовод, електрана, находиште за ванбрачну децу, Которско заклониште за изнемогле старце и старице у Доброти.

Члан банског већа: др. Лазаревић Филип.

Школе: велика гимназија, которска наутичка академија (у Доброти), основна школа (●) и забавиште (◌).

Библиотеке: фрањевачка и српска. **Архиви:** у окружном суду (из XIV. века), бискупски (из XV. века). **Музеј** бокељске морнарице.

Друштва: Народна одбрана, Јадранска стража, Југославенска читаоница (✱), Аеро-клуб, Соко, Бокељска морнарица (из IX. века), Српско певачко друштво „Јединство" (најстарије српско певачко друштво, основано год. 1839.), Српска радничка задруга, Хрватско култ. и просв. др. „Напредак", Бокељско старинарско друштво, Грађанска музика, Друштво св. Ђорђа, Музичко-позоришно др. „Бокељ", Коло Српских Сестара, Ногометно друштво „Југославен", Пливачки клуб „Приморац", Стрељачко друштво (⚘), Трговачко-обртничка заједница, Друштва: „Ловћен" и „Јадрански фјорд" за унапређење промета странаца (⇄), Инвалидско удружење.

Индустрија: Творница сапуна и црепа, млин (✳), електр. централа. — 4 шпедитера. — 4 новчана завода (⊕).

2 парка: „Војнички" и „Градски". — Градско купатило, Кино.

5 хотела(■): Славија, Грац, Вардар, Илић, Амер. бар. **2 кафане** (☿): Дојми и Трговачка.

Знаменитости: Ркт. катедрална црква св. Трифуна коју је саградио которски племић Андреациус Сарацениc у IX. веку и коју спомиње цар Константин Порфирогенет. Црква је у XII. веку преграђена у византијском стилу и касније после потреса у XVII. веку. У цркви је диван циборић (камени балдахин) из XIV. века и ризница у којој се уз многе драгоцености чува глава и мошти св. Трифуна, те велики дрвени крст који је српска краљица Јелена, супруга Уроша I., даровала манастиру св. Фрања у Котору. Још је знаменит крст којим је капуцин Марко Давијанус благословио војску Ивана Собјеског за опсаде Беча од Турака. Међу многобројним св. моштима налази се и глава св. Хрисогона, заштитника града Задра. У тој је цркви которско Велико веће држало своје седнице.

Православна црква св. Луке са натписом из год. 1195., где се спомиње велики жупан Стефан Немања и његов син Вукан.

Негдашња црква св. Павла (сада касарна), на којој је натпис у коме се спомиње српски краљ Урош I. Немањић.

Ркт. црква св. Госпође, сграђена год. 1221., у којој се чувају мошти блажене Озане, родом Црногорке, прве светитељке нашег народа у ркт. цркви.

Нова православна катедрална црква св. Николе (у српско-византијском стилу са сребрним престоним иконама).

Напосе је знаменита установа Бокељска морнарица која потиче из IX. века и која је у доба српских владара имала великих повластица, а по потреби их је и војском помагала, тако г. 1154. за краља Радослава и г. 1330. у битки код Велблужда.

VI. Срезови Зетске бановине.

1. СРЕЗ АНДРИЈЕВИЧКИ — (АНДРИЈЕВИЦА),

✉, ⁂, 🛏, 🚌.

☐ 1275 км², 11 општина, 97 насеља, 5635 домаћинстава, 30.000 становника (по вери 80% правосл., ½% ркт., 19½% мусл.).

Ср. начелник: М. Поповић.

Референти: др. М. Лучић (сан.), Н. Аљакрински (вет.), М. Поповић (екон.), В. Масловарић (шк.).

Надлежност: Окр. инспекторат (◔): Бијело Поље. **Технички одељак:** Беране. **Пореска управа** (⊠) и **Гл. одељак фин. контроле** (🏛): Андријевица. **Окружни суд** (Ⓢ): Андријевица.

Цркве: 5 правосл. (✚), 5 мусл. џамија (☾).

Просвета: 25 осн. школа (●).

13 **удружења** и **задруга.**

Индустрија: 5 млинова (✳), 3 стругаре (♂).

Пушкарски обрт. — Извоз стоке.

Ср. испостава (Δ): **Плав.** Старешина: М. Лакићевић.

Општине:

За све општине, осим посебно означених Пошта (П) и Телеграф (Т) — **Андријевица.**

АНДРИЈЕВИЦА — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 9004 ха, 6 нас., 390 дом., 1670 стан. — △, ⊠, 🏛, Ⓢ, ✚, 2 ●, Инв. удр., 5 ⁂.

Величка (П. Т. Мурина): ☐ 7324 ха, 3 нас., 354 дом., 2012 стан. — 2 ● — ♂.

Војноселска (П. Т. Плав, 🚂 Кос. Митровица): ☐ 12.342 ха, 10 нас., 320 дом., 1890 стан. — ☾, ●.

Гусињска — Гусиње, ⊙, ✉, ⁂ (🚂 Кос. Митровица - 140 км): ☐ 14.527 ха, 7 нас., 752 дом., 3925 стан. — ✚, муфтија, 5 ☾, ● — **Удр.:** Ц. К., Ј. С., Аероклуб, Н. О., ⚓, ∞, Агр. з.

Коњухска (Ђулићи): ☐ 11.039 ха, 5 нас., 497 дом., 2400 стан. — ✚, 5 ●.

Краљска: ☐ 18.025 ха, 13 нас., 880 дом., 3800 стан. — ✚, 5 ●.

Љеворечка — Љубова Ријека, ✉, ⁂ (🚂 Котор): ☐ 23.000 ха, 12 нас., 500 дом., 2216 стан. — ✚, 4 ●.

Плавска — Плав, ⊙, ✉ (🚂 Кос. Митровица): ☐ 15.823 ха, 1 нас., 793 дом., 5200 стан. — ✚, 3 ☾, 2 ● — **Удр.:** Ј. С., Н. О., Аероклуб.

Полимска — Зорић: ☐ 10.960 ха, 29 нас., 546 дом., 2900 стан. — 2 ●, ✶ — Бачко др. „Караџић" — ∞ — 2 ♂.

Трепачка (🚂 Косовска Митровица - 8 км): ☐ 10.150 ха, 3 нас., 320 дом., 1787 стан. — 2 ●.

Шекуларска (🚂 Косовска Митровица - 160 км): ☐ 8038 ха, 8 нас., 283 дом., 1551 стан. — ●.

---

2. СРЕЗ БАРСКИ — (БАР),

✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🛩, 🚌.

☐ 963 км², 13 општина, 153 насеља, 8305 домаћинстава, 36.247 становника.

Ср. начелник: Р. Краљачић.

Референти: др. В. Вуксановић, др. М. Поповић, др. К. Радошевић (сан.), А. Чефранов (вет.), инж. Ј. Јововић (екон.).

Надлежност: Технички одељак: Цетиње. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (🏛) и **Царинарница:** Бар. **Дом нар. здравља:** Улцињ.

Окружни суд (Ⓢ): Бар.

Цркве: 73 правосл. (✚), 28 ркт. (✠), 47 мусл. џамија (☾).

Просвета: 32 осн. школе (●), 10 нар. књ. и чит. (✶). — 42 удружења и задруга.

Индустрија: рудокоп боксита (⚒), 16 млинова (✳), 7 фабрика уља.

Извози се: уље, вуна, кожа.

Знаменитости: рушевине града: Ст. Бар, Улцињ, Сутоморе и Петровац. Манастири: Градиште Режевић (осн. од Стефана Првовенчаног).

Морска купалишта (☰): Бар и Улцињ.

Среска испостава: Улцињ. Старешина: Ж. Косовић.

Општине:

За све општине, осим посебно означених Пошта (П), Телеграф (Т) и ⁂ — **Вир Пазар.**

Барска — СТ. БАР, ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌 (🛩 Нови Бар, 🚂 Бар - 3 км): ☐ 7800 ха,

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

26 нас., 1400 дом., 6000 стан. — △, ▲, ⊠, ⛪, царин., здрав. станица, Ⓢ, арцибискупија барска, 4 ✝, 3 ✞, муфтија, 5 ☾. — **Шк.:** гимн., ◑, 3 ●, ✶ — **Удр.:** 2 ✶, Н. О., Ј. С., Ц. К., трезвено коло, трг., жен., зан. еснаф, шп. клуб, трг. — 6 ⚖ — Рушевине манастира Ротаца из XIII. в. — Летниковац Тополица — 2 ■.

Бојанско-Владимирска — Владимир, ✉, 🚂 (🚂 Бар - 30 км): 12 насеља, 460 дом., 2270 стан. — ✞, 13 ☾, 3 ●.

Бољевићка: ☐ 3054 ха, 3 нас., 428 дом., 1936 стан. 8 ✝, 2 ●, ✶ — Виногр. задруга.

Брчеоско-Подгорска — Брчели: ☐ 3617 ха, 6 нас., 546 дом., 2095 стан. — 13 ✝, 2 ● — **Удр.:** Ц. К. — Манастири: Св. Николе и Св. Госпође (Петровића Његоша).

Вирска — Вир Пазар, ⊙, ✉, 🚂, 🛏, 🚃, 🚂, 🚌: ☐ 4841 ха, 8 нас., 380 дом., 1480 стан. — ▲, здрав. станица — 9 ✝, 3 ●, ✶ — **Удр.:** Ц. К., Р. О., Ј. С., спорт., ⛲, трг. и лов., ∞ — ⊕ — 3 ♂.

Глуходољска (🚃 - 10 км): ☐ 4463 ха, 3 нас., 545 дом., 2258 стан. — 11 ✝, 2 ●.

Крајинска — Ливари (**П. Т.** Ст. Бар, 🚃 Бар - 25 км): ☐ 12.262 ха, 24 нас., 1235 дом., 5217 стан. — 10 ✞, ✝, 11 ☾, 3 ● — **Др.:** Ц. К., ⛴. — ⊙→ Групирана је г. 1930. из општине Ливарске, Острошке и Шестанске.

Можурско-Стојска — Бијела Гора (**П. Т.** Улцињ): ☐ 11.224 ха, 16 нас., 566 дом., 2385 стан. — ✝, 9 ✞, 4 ☾, 2 ● (састављена је из општ. Братичке и Стој-Загањске).

Мркојевићка — Печурице (**П. Т.** Ст. Бар, 🚃 Бар): ☐ 7571 ха, 13 нас., 536 дом., 2574 стан. — 3 ✝, 5 ☾, ●, ✶ — **Удр.:** Ц. К., ◯ — **Инд.:** уљарска, ✳, наслаге боксита. — Рушевине старих цркава.

Паштровска — Петровац н/м, ⊙, ✉, 🚂, 🛏, 🚃, 🚌, 🚂: ☐ 3422 ха, 11 нас., 381 дом., 1994 стан. — 18 ✝, ✞, 4 ●, 3 ✶ — **Удр.:** ✶, Ј. С., Ц. К., ⛵, ◯ — **Задр.:** 2 уљарске, 2 ◯ — Извоз вина, уља и маслинових отпадака (комина). — Прерада маслина. — Феријална колонија. — ☰, 2 ■, 2 ✕, 2 ♂ — ⊙→ подигнут је парк.

Сеочко-Крњичка — Сеоца Горња (🚃 - 6 км): ☐ 1774 ха, 5 нас., 300 дом., 1079 стан. — ✝, 2 ●.

Спичанска — Сутоморе, ✉, 🚂, 🛏, 🚃: ☐ 3835 ха, 10 нас., 378 дом., 1566 стан. — 2 ✝, 5 ✞, 2 ✶ — **Удр.:** Ц. К., Добр. — ☞ 16. VIII.

Улцињска — Улцињ, ⊙, ✉, 🚂, 🛏, 🚌, 🚂 (🚃 Бар): ☐ 2036 ха, 1 нас., 840 дом., 3750 стан. — 2 ✝, 2✞, 9 ☾. — **Шк.:** гимназија, ◑, ●, ✶ — **Удр.:** Ј. С., инв., трг., зан., лов., жен. зан., добр., ⛴. — Млинови за маслине. Морско купалиште са субтропском флором. Рушевине старог града. — ⊙→ Уведена је канализација, уређена је морска обала и подигнут је павиљон за ђачко опоравилиште.

---

3. СРЕЗ БЕРАНСКИ — (БЕРАНЕ).

✉, 🚂, 🛏, 🚌.

☐ 987 км², 13 општина, 101 насеље, 5152 домаћинстава, 30.322 становника (по вери 50% правосл., 15% ркт., 35% муслим.)

Ср. начелник: З. Прелевић.

Референти: С. Лазовић (сан.), А. Бојко (вет.), А. Васиљев (екон.), Љ. Недић (шк.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Бијело Поље. **Технички одељак, Пореска управа** (⊠), **Болница** (🛏) и **Дом нар. здравља:** Беране.

Првостепени суд (Ⓢ): Беране.

Цркве: 3 правосл. (✝), 5 мусл. џамија (☾).

Просвета: 1 гимназија, 35 осн. школа (●), 2 нар. књ. и чит. (✶).

6 **удружења** и 1 **задруга.**

Индустрија: 150 млинова (✳), 8 стругара (♂), 1 циглана (△).

Извози се: сир, кајмак, ситна и крупна стока.

Знаменитости: Манастир Ђурђеви стубови.

Среска испостава (△): **Рожај.** Старешина: М. Радоњић.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, Пошта (**П.**), Телеграф (**Т.**) — **Беране.**

Железничка станица: **Косовска Митровица.**

БЕРАНЕ — ⊙, ✉, 🚂, 🛏, 🚌: ☐ 205 ха, 1 нас., 372 дом., 3427 стан. — △, Техн. одељак, ⊠, Дом нар. здравља, Ⓢ, муфтија. — **Шк.:** гимназија, трг.-зан., ◑, 2 ●, ○ — Трг. удр., зан. еснаф, чин. задр.

Бишевска — Црнокорпес (**П. Т.** Рожај): ☐ 16.253 ха, 22 нас., 532 дом., 2976 стан. — ☾, 3 ●, ◯.

Будимска (🚃 - Увац): ☐ 6700 ха, 3 нас., 435 дом., 1930 стан. — 3 ●, ⊕.

Бучићка: ☐ 2220 ха, 2 нас., 200 дом., 1450 стан. — ●, ⊕.

Виницка: ☐ 500 ха, 4 нас., 127 дом., 692 стан., ●.

Горњо-Селска — Љубнице: ☐ 7149 ха, 5 нас., 310 дом., 1779 стан. — 3 ●, ✶, ∞.

Ђурђеви Стубови — Долац: ☐ 4150 ха, 8 нас., 420 дом., 2140 стан. — 1 ✝, 4 ●, ✶, ∞.

Доњо-Ражаничка: ● 7155 ха, 5 нас., 427 дом., 2500 стан. — 4 ●, ◯.

Ибарска — Рожај, ✉, 🚂, 🛏: ☐ 19.491 ха, 27 нас., 455 дом., 2931 стан. — 4 ●, ∞, 6 ♂.

Петњичка: ☐ 10.751 ха, 8 нас., 680 дом., 3817 стан. 4 ● — **Задр.:** ∞, Агр. з,

Полична — Горажде: 9 нас., 558 дом., 3033 стан. — 3 ●. — ∞.

Рожај — ⊙, ✉, 🚂, 🛏: ☐ 1721 ха, 1 нас., 232 дом., 1227 стан. — ●, ∞ — Дрвена инд.

Штитарска — Бубање (🚃 - Увац): ☐ 6696 ха, 6 нас., 320 дом., 1897 стан. — 3 ●, 1 задр.

---

4. СРЕЗ БЈЕЛОПОЉСКИ — (БИЈЕЛО ПОЉЕ),

✉, 🚂, 🛏.

☐ 1215 км², 11 општина, 131 насеље, 5766 домаћинстава, 31.837 становника.

Ср. начелник: Петковић Арсен.

Референти: Др. М. Мартиновић (сан.), Б. Поповић (пољ.), С. Рашовић просв.), Р. Ивановић (шум.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Бијело Поље. **Технички одељак:** Беране. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Бијело Поље.

Првостепени суд (⚖): Беране.

Просвета: гимназија, 30 осн. школа (●), 4 нар. књ. и чит. (✱).

3 **удружења** и 4 **задруге.**

Општине:

За све општине, осим посебно означених, **П. Т. т.: Бијелопоље**, те железничка станица (🚂): **Прибој.**

БИЈЕЛОПОЉЕ — ⊙, ✉, 🏭, 🛏 (🚂 Прибој - 90 км): ☐ 180 ха, 750 дом., 4500 стан. — ◔, △, ⊠, Техн. од., Здрав. станица, 🛏. — Четвороразр. гимназија, ◑, 2 ●. — **Др.:** Трг., зан. еснаф, лов. — Извози се восак, масло, коже, марва. — Од год. 1442. град Бијелопоље је седиште Петровске митрополије.

Затонска: ☐ 4.820 ха, 4 нас., 490 дом., 2526 стан. — 2 ●.

Коритска — Сипање: ☐ 13.406 ха, 14 нас., 396 дом., 2419 стан. — ●.

Лозанска (🚂 - 110 км): ☐ 5725 ха, 17 нас., 451 дом., 2.286 стан. — 4 ●.

Мојковачка: ✉, 🏭, 🛏 (🚂 - 110 км): ☐ 12.715 ха, 4 нас., 500 дом., 2.500 стан. — 4 ●.

Недакуска (🚂 - 105.5 км): ☐ 5020 ха, 32 нас., 577 дом., 3000 стан. — ☾, 2 ● — ○○.

Павинопољска (П. Т. т. Шаховићи, 🚂 Рудо - 83 км): ☐ 12.523 ха, 9 нас., 562 дом., 3667 стан. — 4 ●, ✱ — ○○ — ☞ 15. VIII.

Равноречка — Крушево: 4 нас., 392 дом., 2229 стан. — 3 ●, ✱.

Расовска — Ресник (🚂 Прибој - 85 км): ☐ 4176 ха, 12 нас., 559 дом., 2847 стан. — 2 ●, ○○.

Савинопољска: ☐ 6596 ха, 25 нас., 540 дом., 2526 стан. — 2 ● — ◯.

Шаховићка — Шаховићи, ⊙, ✉, 🏭, 🛏: 10.517 ха, 9 нас., 549 дом., 3337 стан. — 3 ●, ✱.

---

5. СРЕЗ БИЛЕЋСКИ — (БИЛЕЋА), ✉, 🏭, 🛏, 🚌.

☐ 811 км², 5 општина, 133 насеља, 3156 домаћинства, 22.922 становника (по вери 80% православних, 20% муслим.).

Ср. начелник: Р. Ракуш.

Референти: Д. С. Омерхаџић (сан.), Ф. Копривница (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Дубровник. **Технички одељак:** Дубровник. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа** и **Болница** (🛏): Билећа.

Окружни суд (⚖): Мостар. **Срески суд** (△): Билећа. **Шеријатски суд** (△): Гацко.

Цркве: 26 правосл. (✚), 5 муслим. џамија (☾).

Просвета: 1 грађанска (●), 13 осн. школа (●), 9 нар. књ. и чит. (✱). — Школски надзорник: Требиње.

11 **удружења** и **задруга**, 3 млина (✳).

Извоз стоке.

Општине:

За све општине Пошта (П) и Телеграф (Т) — **Билећа**; 🚂 **Требиње.**

Билећа, ⊙, ✉, 🏭, 🛏 (🚂 Требиње - 28 км): ☐ 11.193 ха, 35 нас., 659 дом., 4453 стан. — △, ⊠, катаст. упр., 🛏, ◬, 3 ✚, 2 ☾ — **Шк.:** трг., ●, пешадиска подоф. школа, 3 ●, 2 ✱ — **Удр.:** 2 ✱, Н. О., Ј. С., Соко, Ц. К., сточ., ✱, ◯ — 3 ✳ — ⊙→ Водовод. Ради се на електр. осветљењу. — 🚌.

Дивинска — Дивин (🚂 - 50 км): ☐ 3460 ха, 46 нас., 900 дом., 5860 стан. — 5 ✚, 2 ☾, 3 ●, ✱.

Завођанска — Скроботно: 12 нас., 400 дом., 2800 стан. — 8 ✚, 3 ●, 3 ✱.

Љубомирска — Подвори (🚂 - 11 км): ☐ 16.655 ха, 32 нас., 493 дом., 4023 стан. — 4 ✚, ●, ✱, Соко; ◯.

Планска (🚂 - 41 км): ☐ 1500 ха, 8 нас., 720 дом., 5040 стан. — 6 ✚, ☾, 3 ●, 2 ✱.

---

6. СРЕЗ ГАТАЧКИ — (ГАЦКО), ✉, 🏭, 🛏, 🚌.

☐ 722 км², 3 општине, 125 насеља, 2197 домаћинства, 14.867 становника (по вери 60% прав., 1% ркт., 39% муслим.).

Ср. начелник: Ђ. Дедић.

Референти: др. Н. Лојовић (сан.), И. Филонов (вет.), инж. М. Балић (екон.), И. Златанић.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Дубровник. **Технички одељак:** Невесиње. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа** и **Болница** (🛏): Гацко.

Окружни суд (⚖): Мостар. **Срески** (◬) и **Шеријатски суд** (△): Гацко.

Цркве: 13 правосл. (✚), 5 муслим. џамија (☾).

Просвета: 1 грађанска (●) и 12 осн. школа (●), 7 нар. књ. и чит. (✱). — Школски надзорник: Требиње.

10 **удружења** и **задруга.**

Извози се: сено, млечни производи.

Општине:

Автовац, ✉, 🏭, 🛏 (🚂 Требиње - 71 км): ☐ 9200 ха, 39 нас., 956 дом., 6507 стан. — 6 ✚, 2 ☾, 6 ●, 4 ✱. — **Удр.:** ✱, Соко — 2 ◯ — ⊙→ Канализација за натапање поља.

Борачка — Врба (**П. Т.** Гацко, 🚂 Мостар - 108 км): ☐ 16.114 ха, 67 нас., 570 дом., 3708 стан. — 2 ✚, ☾, 2 ●, ✱ — 2 ◯ — ⚒ (млинског камена). — ➳ Коста Вуковић, учит.

ГАЦКО — ⊙, ✉, 🏭, 🛏 (🚂 Мостар - 91 км): ☐ 15.337 ха, 19 нас., 671 дом., 4652 стан. — △, ⊠, катаст. управа, 🛏, △, 5 ✚, 2 ☾. — **Шк.:** гимназија, ●, 2 ●, 2 ✱. — Зан. удр. — 3 ◯. — Кућна инд. ћилимова. — ☞ 21. IX. — Знам.: Гатачко поље. — ⊙→ Мост на Гњили. — 🚌.

---

7. СРЕЗ ДАНИЛОВГРАДСКИ — (ДАНИЛОВ ГРАД), ✉, 🏭, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 595 км², 9 општина, 92 насеља, 4120 домаћинстава, 22.719 становника (по вери 99% прав., 1% муслим.).

Ср. начелник: Р. Милошевић.

Референти: др. С. Милатовић (сан.), Б. Беговић (просв.), И. Сухих (пољ.).

Надлежност: Технички одељак: Никшић. **Пореска управа** (⊠): Даниловград.

Окружни суд (⚖): Подгорица.

Цркве: 41 правосл. (✚).

Просвета: 1 гимназија, 21 осн. школа (●), 4 нар. књ. и чит. (✱). — 7 удружења и 17 задруга.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Расадник: воћни и лозни у Даниловграду.
Извоз: стоке крупне и ситне.
Знаменитости: Манастир Острог, Стара тврђава Спуж. Манастир Ждребаоник.

Општине:

За све општине, осим означених, Пошта (П) и Телеграф (Т) — **Даниловград.**

Вражегрмска — Бороњина (П. Т. Острог): ☐ 5309 ха, 14 нас., 459 дом., 2106 стан. — 8 ✝, 2 ● — 2 ◯ — ☞ 2. — Манастир Острог.

ДАНИЛОВГРАД, ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Подгорица - 21 км): 204 дом., 1027 стан. — △, ⊠, здравств. станица, ✝ — **Шк.** гимназија, учит., Ф, ●, ⚕ — **Удр.:** трг., зан., инв., учит., Р. О. — 🚌.

Загарачка — Д. Загарач: ☐ 3700 ха, 9 нас., 367 дом., 1814 стан. — 3 ✝, 2 ●.

Јеленачка — Сиге: ☐ 14.815 ха, 23 нас., 930 дом., 4630 стан. — 10 ✝, 4 ●, 2 ✶ — 4 ◯.

Команска — Долови: ☐ 5008 ха, 11 нас., 390 дом., 1980 стан. — 5 ✝, ●.

Косоволушка: ☐ 1921 ха, 10 нас., 520 дом., 2700 стан. — 2 ∞.

Петрушинска — Главица (🚂 Подгорица - 24 км): ☐ 2617 ха, 6 нас., 327 дом., 1554 стан. — 6 ✝, 3 ●, ✶ — Лов. удр. — **Задр.:** ◯, 2 ∞. Груписана је г. 1931 из општине Орјелучке и Даниловград сеоске.

Павковићка — Псојевићи (🚂 Требиње - 100 км): 5✝, ●, ∞.

Спушка — Спуж, ⊙, ✉, ⁂, 🛏: ☐ 1968 ха, 7 нас., 351 дом., 1705 стан. — 3 ✝, 2 ●, ✶ — Др. трезв. младежи. — ∞ — ☞ на Ускрс.

---

8. СРЕЗ ДЕЖЕВСКИ — (НОВИ ПАЗАР), ✉, ⁂, 🛏, 🚌.

☐ 1244 км², 12 општина, 295 насеља, 6706 домаћинстава, 39.082 становника.

Ср. начелник: Б. Стаменковић.

Референти: др. А. Депрато (сан.), В. Јанковић (вет.), Ј. Микић (еком.), С. Станимировић (шк.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Кос. Митровица. **Технички одељак:** Рашка. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (🏛), **Болница** (🛏) и **Дом нар. здравља:** Нови Пазар.

Првостепени суд (⚖): Нови Пазар.

Цркве: 14 правосл. (✝), 1 ркт. (✙), 29 мусл. џамија (☾).

Просвета: 1 гимназија, 17 осн. школа (●), 4 нар. књ. и чит. (✶). — 2 удружења и 2 задруге.

Срески расадник у Новом Пазару.

Извози се: стока, воће и жито.

Главни вашар (☞): 23. V. у Новом Пазару.

Знаменитости. Манастири: Сопоћани и Ђурђеви Стубови. — Новопазарска бања (◡).

Општине:

За све општине Пошта (П) и Телеграф (Т) — **Нови Пазар.** — 🚂 **Кос. Митровица.**

Војковићска — Горња Јошаница (🚂 55 км): ☐ 4800 јут., 54 нас., 675 дом., 4475 стан. - ●.

Врачевска (🚂 70 км): ☐ 18.000 ха, 42 нас., 510 дом., 4175 стан. — 4 ✝. — 2 ●.

Јошаничка — Лепосавић (🚂 32 км): ☐ 17.299 ха, 36 нас., 369 дом., 2069 стан. — ✝. — ●.

Никољачка — Гњилица (П. Т. Рашка, 🚂 Краљево - 89 км): ☐ 5415 ха, 16 нас., 270 дом., 1898 стан. — 2 ✝. — ●.

Новопазарска — НОВИ ПАЗАР, ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚌 (🚂 Кос. Митровица - 51 км): ☐ 999 ха, 1 нас., 2340 дом., 10.369 стан — △, ⊠, 🏛. Дом нар. здравља, 🛏 — ⚖ — ✝, ✙, Муфтија, 28 ☾. — **Шк.:** Гимназија, 3 ◯, **2 ●, медреса,** ✶. — **Удр.:** Трг.-зан., ◯. — 1 Инд. — 10 ⛷. — ☞ 22.—24. V. — ◡.

Пожешка — Пожега Рашка (🚂 - 86 км): ☐ 4635 ха, 18 нас., 429 дом., 2794 стан. — ●.

Полошка — Врањавина (🚂 - 80 км): ☐ 8068 ха, 23 нас., 325 дом., 2208 стан. — 2 ✝. — 2 ●, ✶.

Постењска (🚂 - 80 км): ☐ 5953 ха, 26 нас., 380 дом., 2811 стан. — ✝. — 3 ●, ✶. — ◯. — ∞.

Рајетићка (🚂 - 35 км): ☐ 9597 ха, 22 нас., 207 дом., 1712 стан. — 2 ●. — ♂.

Сопоћанска (🚂 - 60 км): ☐ 7730 ха, 13 нас., 320 дом., 2100 стан. — ✝. — Манастир Сопоћани и град „Рас".

Трнавска (🚂 - 50 км): ☐ 5568 ха, 15 нас., 190 дом., 1230 стан. — ●, ✶.

Штитарска — Осаоница (🚂 - 100 км): ☐ 8218 ха, 29 нас., 380 дом., 2600 стан. — 2 ✝, ☾. — ●. — ∞.

---

9. СРЕЗ ДУБРОВАЧКИ — (ДУБРОВНИК), ✉, ⁂, 🛏, 🚂, ⛐, 🚌.

☐ 788 км², 8 општина, 150 насеља, 4675 домаћинстава, 40.014 становника.

Ср. начелник: В. Валес. **Заменик:** Т. Калођера.

Референти: Др. В. Пољанић (сан.), Др. С. Алексић (вет.), Ј. Бан (шк.), Ј. Алексић (пољ.), Н. Вучетић (шум.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Дубровник. — **Технички одељак:** Дубровник. — **Пореске управе** (⊠): Дубровник и Стон. — **Катастарска управа, Гл. од. фин. контроле** (🏛), и **Царинарница:** Дубровник.

Болнице (🛏): Дубровник и Локрум. — **Санаторијум:** Цавтат.

Окружни суд (⚖): Дубровник. — **Срески судови** (△): Цавтат, Стон.

Цркве: 20 ркт. (✙), 1 правосл. (✝).

Просвета: 2 гимназије, учит. школа, 3 грађанске (●), 67 основних школа (●), 19 нар. књ. и чит. (✶). — 66 удружења и задруга.

15 **новчаних завода** (⊕).

Индустрија: творнице тестенине и леда. — Срески расадници.

Главни вашар (☞): у Стону.

Морска купалишта (≡): Бабино Поље на Мљету, Цавтат, Дубровник, Купари, Локрум, Лоцуд, Мокошица, Шипањска Лука, Велалука.

(Историјски преглед среза Дубровачког са детаљнијим прегледом свих знаменитости и остатака старог доба штампан је у III. св. Алманаха на стр. 396.)

Општине:

ДУБРОВНИК — ⊙ (види у прегледу градова).

Затон — Орашац, ✉, ⁂, ⚒, 🚌 (🚂 Дубровник II. - 12 км): ☐ 9124 ха, 14 нас., 931 дом., 3696 стан. — 7 ●, ✶. — **Задр.:** обртна, ⇥.

Лопуд, ✉, ⁂, ⚒ (🚂 Дубровник II. - 18 км): ☐ 43 км², 1 нас., 86 дом., 327 стан. — ✚, ●, ✶ — ⇥ — ☞ 15. III. — ≡, опоравилиште за грудоболне и нервно слабе. — Песак. — Старине. — 3 ■ — ➽ † И. Куљеван.

Мљет — Бабинопоље, ✉, ⁂, ⚒ (🚂 Дубровник II. - 56 км): ☐ 10041 ха, 6 нас., 358 дом., 2056 стан. — 5 ●, ✶ — 2 удр. — ≡ и зимско клим. место. Опоравилиште за грудоболне и реконвалесценте. — Излети на језеро и у Бенедиктовски манастир. — ⊙→ Поправљена жива вода „Водице".

Слано, ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ⚒ (🚂 Завала - 18 км): ☐ 35 км², 10 нас., 200 дом., 1033 стан. — 2 ✚, 3 ● — ⊕ — ≡, ✕, 3 ♉ — ☞ 2. VIII.

Стон — ⊙, ✉, ⁂, ⚒ (🚂 Дубровник II.): ☐ 23.861 ха, 38 нас., 1150 дом., 7000 стан. — Стон је старински и знаменит град, у којем има римских плоча, написа оружја и других остатака. Зидине је саградила република дубровачка год. 1333. У повести се спомињу кнежевски град кнеза захумског. У римско доба ту је село бискупије до XII. века католичке, а од г. 1219. св. Сава установио је православну епископију, од г. 1270. опет село католичке до укинућа бискупије у XVIII. веку.

Држ. надлештва: ⊠, △, ✚, 14 ●, 3 ✶. — Удр. „Бистрина". — **Инд.:** Држ. морска солана, конзервирање слане рибе. — Кошарство. — Старинска Солила даје око 300 вагона соли годишње. — ☞ 23. VIII. — ➽ М. Михановић, утемељитељ закладе за побољшање народног здравља.

Цавтат — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, ⚒, 🚌: ☐ 20.914 ха, 31 село, 1595 дом., 9106 стан. — ⊠, ⌂, Лучки уред за ст. — △, ✚ — **Шк.** 3 ⦶, 18 ●, дечји врт., Завод шк. сс. св. Фрања за узгој девојака, 3 ✶. — **Удр.:** 4 ✶, Ц. К., 3 Добр., 2 Жен., 2 ⇄, ∞. — 4 ⊕. — **Привреда:** вино, ракија, уље, бухач, смокве, рогачи. — Нар. везиво и ткање. — ☞ 4. — ≡, 3 ■ — **Знам.:** Музеј, библиотека, рушевине римских градова „Епидаур", остаци римског водовода „Шипун", шпиља, Буковчев атеље, Мештровићев маузолеј. — ⊙→ Електр. светло. — ➽ Франо Супило, нар. великан; М. Клаић, политичар; проф. В. Буковац, акад. сликар; Б. Богишић, правни хисторик; Т. Патиера, оперни певач.

Шипанска Лука, ✉, ⁂, ⚒ (🚂 Дубровник II.): ☐ 2054 ха, 24 нас., 355 дом., 913 стан. — 2 ●, ✶. — Творнице конс. сардина и маслиновог уља. — ☞ 3. VIII. — Борове шуме. — ≡ суптропска флора. 2 ■ — **Знам.:** Остаци старих дворова, црква св. Духа из год. 1578. (олтари од креде). Рушевине двора краља Рената. — Некад је Шипан поклонио Дубровчанима српски кнез Михајло.

---

10. СРЕЗ ИСТОЧКИ — (ИСТОК),

✉, ⁂, 🚌.

☐ 587 км², 5 општина, 75 насеља, 2921 домаћинство, 21.290 становника.

Ср. начелник: Ј. Самарђић.

Референти: др. В. Чистов (сан.), М. Стојићевић (аграрни).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Кос. Митровица. — **Технички одељак и Пореска управа** (⊠): Пећ. **Првостепени суд** (△S): Пећ.

Цркве: 3 правосл. (✚), 1 ркт. (✚), 10 муслим. џамија (☾).

Просвета: 8 осн. школа (●). — Школски надзорник: Пећ. — 4 удружења и 10 задруга.

Расадник: у Ђураковцу.

Општине:

За све општине Пошта (П) и Телеграф (Т) — **Исток.** — 🚂 **Кос. Митровица.**

Ђураковачка (🚂 - 54 км): ☐ 7874 ха, 16 нас., 766 дом., 5284 стан. — ✚ - 2 ☾, 2 ● — ○, ∞, агр. зај. — 🚌.

Злокућанска (🚂 - 54 км): ☐ 6544 ха, 24 нас., 590 дом., 4032 стан. — ✚, 2 ● — Удр. Ц. К.; ∞.

Источка — ИСТОК, ⊙, ✉, ⁂ (🚂 - 50 км): 12 нас., 433 дом., 3788 стан. — △, ✚, ☾, ● — Удр. Ц. К. — ∞ — 🚌.

Радовачка — Врело (🚂 - 61 км): ☐ 10.653 ха, 11 нас., 588 дом., 3614 стан. — 4 ☾, ●.

Ракошка (🚂 - 40 км): ☐ 10.169 ха, 12 нас., 544 дом., 4158 стан. — ✚, 3 ☾, 2 ●. — **Удр.:** Ј. С., Ц. К. — ∞ — ✳ — 🚌.

---

11. СРЕЗ КОЛАШИНСКИ — (КОЛАШИН),

✉, ⁂, ⊶, 🚌.

☐ 1023 км², 8 општина, 91 насеље, 4354 домаћинстава, 19.367 становника.

Ср. начелник: Д. Поповић.

Референти: В. Вуксановић (сан.), Ј. Лебедински (вет.), М. Ракочевић (ек.), Ј. Бујисић (шк.),

Надлежност: Технички одељак: Беране. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (⊶): Колашин.

Окружни суд (△S): Колашин.

Цркве: 14 правосл. (✚).

Просвета: 1 гимназија, 20 осн. школа (●), 7 нар. књ. и чит. (✶).

22 **удружења** и **задруга,** 2 **новчана завода** (⊕).

Индустрија: 80 млинова (✳), 4 стругаре (♂).

Извозе се: сточни производи, прерађено и непрерађено дрво, дрвено мобиље, липов цвет.

Општине:

Горњо-Морачка — Драговића Поље (**П.** Манастир Морача, **Т.** Колашин, 🚂 Подгорица - 117 км): ☐ 17.254 ха, 11 нас., 440 дом., 2590 стан. — ✚, 4 ●, ✶ — ∞ — ♂.

Манастир Морача задужбина је Вукана Стеванова Немањића, а знаменит је по уметничкој изради у фрескама и мозаику.

Доњо-Морачка — Манастир Морача, ✉ (**Т.** Колашин, 🚂 Подгорица - 100 км): ☐ 15.204 ха, 28 нас., 616 дом., 2670 стан. — ✚, 3 ●, ✶ — ∞.

Колашинска — КОЛАШИН, ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚌: 86 ха, 340 дом., 1853 стан. — (Ист. види III. св.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

стр. 683.) — △, ⊠, здрав. станица, 🛏, Ⓢ, ✚ — **Шк.:** гимназија, жен. рад., ⊙, ●, ✶. — **Удр.:** ✶, зан., рад., трг., инв., шп., чин. задр. Ц. К., ♘, Р. О., Соко, муз., гост., лов. — 2 ⊕ — **Инд.:** електр. централа, ♂ — Извоз вуне и коже. — 2 ■, 9 ♉, аутогаража. — **Знам.:** сребрени рудници из рим. доба, манастир Немањића, који је знаменит својом уметношћу. — ⊙→ Електрика и водовод.

Колашинско-Речинска - Смаилагића Поље (**П. Т.** Колашин): ❑ 16.663 ха, 16 нас., 824 дом., 3500 стан. — 🛏, ✚, ●, ✶ — **Удр.:** Ц. К., ради. — ∞, 3 ♂ — Биоградско језеро са дивном околином.

Општина је једна од најбогатијих шумом у целој Зетској бановини. Извози се линцура и чеверасти јавор.

Липовска — Блатина (**П. Т.** Колашин): ❑ 9354 ха, 14 нас., 607 дом., 2020 стан. — 2 ✚, 3 ●, ✶, ∞.

Пољска — Горња Поља (**П.** Мојковац): ❑ 22.00 ха, 8 нас., 548 дом., 2834 стан. — 3 ✚, 4 ●, 3 ✶ — Рудник: Брсково.

Прекобрдска — Улица (**П.** Манастир Морача, **Т.** Колашин, 🚂 Подгорица - 100 км): ❑ 5953 ха, 6 нас., 380 дом., 1400 стан. — ●.

Ровачка — Међуријечје (**П.** Манастир Морача, **Т.** Колашин, 🚂 Подгорица - 100 км): ❑ 18.423 ха, 8 нас., 600 дом., 2500 стан. — 5 ✚, 3 ●, ∞.

---

12. СРЕЗ КОРЧУЛАНСКИ — (КОРЧУЛА), ⊠, ⁂, 🖙.

❑ 537 км², 7 општина, 94 насеља, 6562 домаћинства, 31.545 становника (по вери 0.20% прав., 99.80% ркт.).

Ср. начелник: И Аничић. **Заменик:** Д. Ђоровић.

Референти: др. А. Арнери (сан.), Д. Фрас (вет.), М. Бернарди (шк.), Ј. Зец (пољ.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Дубровник. **Технички одељак:** Дубровник. **Пореске управе** (⊠): Корчула и Блато. **2 Гл. од. фин. контроле** (🏛): Корчула и Блато. **Катаст. управа:** Корчула. **Царинарница, Болница** (🛏) и **Дом нар. здравља:** Корчула.

Окружни суд (Ⓢ): Дубровник. **Срески судови** ( ): Корчула, Блато, Оребић.

Цркве: 113 ркт. (✠).

Просвета: 8 грађанских и 34 осн. школе (●), 31 нар. књ. и чит. (✶).

34 **удружења и задруге**, 8 **новч. завода** (⊕).

Индустрија: 6 млинова (✳), 1 стругара (♂), 2 творнице. Шумски расадник у Корчули.

Извози се: уље, вино, дрво, камење и воће.

Морска купалишта (≡): Корчула, Оребић, Трпањ.

Општине:

Блато, ⊙, ⊠, ⁂ (🖙 Приградица - 4½ км): 15 нас., 2021 дом., 10.187 стан. (варош: ❑ 1 км², 1300 кућа, 8000 стан.).

Држ. установе: ⊠, 🏛, здрав. станица, Дом нар. здравља, Завод кћери милосрђа, △, 11 ✠,

Школе: ◒, 4 ●, ○, 3 ✶.

Друштва: Ј. М., Ј. С., Ц. К., Соко, глазбено, лов. — 3 ⊕ — 5 🏍, 2 ■, 2 ♉, ✕ — Кино.

Знам.: Столна црква из XIV. века. Лођа из млетачког доба. Каштели из доба борба са гусарима.

Велалука, ⊙, ⊠, ⁂, 🖙: ❑ 3677 ха, 850 кућа, 5630 становника.

Уреди: лучка капетанија (▲), царинарница, ✠. — **Школе:** ◒, 2 ●, ✶.

Друштва: Ј. М., Ј, С., Соко, пев., теж. Слога, ⇄.

Задр.: ○, ∞, ⇜, потр. обртна, пчеларска, воћарско-виногр. — Трговина вином.

≡, 2 ■, 2 ✕, 2 ♉, козоришна дворана, кино.

Старине: Црквица св. Ивана из византијског доба; црквица св. Виценца из 1589. год. Гробља и других рушевина, остатака из доба Грка и Римљана, имаде у пределима Градина, Кале, Брадат и Гудуље. — Црква матица св. Јосипа.

Јањина, ⊙, ⊠, ⁂ (🖙 Драче - 2 км): ❑ 9133 ха, 12 нас., 650 дом., 2800 стан. — ✠ — **Шк.:** ◒, 5 ●. — 3 ✶, Соко. — **Задр.:** уљарска и винарска. — ⊕ — Извоз вина „Дингач", уља и дувана. — 🖙 8. IX. у Сусеру. — ≡ (Трстеник, Вучићевица и Жуљана). — Римски трагови од XIV.—XIX. века. — Родно место Ивана Бунића.

КОРЧУЛА, ⊙, ⊠, ⁂, 🖙: ❑ 8858 ха, 7 нас., 1619 дом., 7500 стан. (град: ❑ 483 ха, 514 кућа, 2200 стан.).

Град Корчула смештен је на источној страни истоименог острва сучелице полуотоку Пељешцу од којега је далеко 2 морске миље. Град је по предаји подигао Тројанац Антенор. Староседиоци су му били Грци. Словени се доселише у X. веку.

Корчула је кроз векове изменила као господаре Римљане, Геновежане, Млечане, угарске краљеве, дубровачку републику, Француску, Русију, Енглеску, Аустрију и Италију, али је дуго уживала своју аутономију и управљала се по својим статутима који су најстарији и најбољи у Далмацији (од г. 1214.). Најдуље је Корчула била под млетачким господством, и то од г. 1420. до 1797. Као стародревни град Корчула је препуна различитих старинских грађевина и уметнина.

Држ. уреди: △, ▲, ⊠, 🏛, катаст. управа, царинарница, Дом нар. здравља, убошки дом, ⊹, ⍋, ✠.

Школе: прив. гимназија у фрањевачком самостану на Отоку, 3 ◒, ◑, 8 ● — 4 ✶.

Друштва: ✶, ⇄, Ј. М., Ј. С., пев., Соко, учит., Удр. бродоградитеља.

Привреда: 2 ⊕, Домаћа индустрија — бродоградња и каменарство. У бродоградилиштима израђују се сваковрсни дрвени чамци, рибарице и једрилице, а у каменоломима сваковрсне грађевне израдбе од финог камена.

Туризам: ≡, 4 ■, ✕, 5 ♉, кино.

Знаменитости: Опатска црква св. Марка, сазидана у XIII. в. са капелом св. Рока сазиданом г. 1572., кад је престала страшна куга. У тој цркви красна су врата сакристије у готском слогу, слике Муранове школе XIV. века, Тинторетове школе XVI. в. и млетачке школе XVII. в. Дрвени кип Блажене Госпе (флорентинска радња XIV. в.) и много ретких егземплара других предмета.

На тргу св. Марка налази се кућа породице Исмаели, а то је једна од најбоље уздржаних старих палача. Каменити ступ подигнут је год. 1515., а на њему су уклесани грбови млетачке републике (лав), ондашњега дужда Лоредана (три руже) и градскога кнеза Ђустинијанија (орао). На прочељу „Кућишта Арнери" знаменити су готски прозори слични прозорима палаче у Млецима у Великом каналу прозване »La ca d'oro«.

Лођа на Штросмајеровој обали саграђена је у XVI. в., а из ње су се пуку јављале наредбе власти и проглашивале осуде. Два обелиска на подножју каменитог моста подигнута су на част градских кнезова Паскалиго и Телани XVI. в. Приземље општинске зграде саграђено је г. 1520. Ту бијаше кнежева канцеларија.

Градска врата подигнута су год. 1650. Четири торња (куле) около града саграђена су од год. 1485—1500. (»Balbi«, »Barbarigo«, »Tiepolo« и »Cappello«).

Знаменита је кућа обитељи „Медин", у којој се родио у XVII. в. највећи корчулански песник Петар Канавелић.

Данашњи врт „Смркинић" бивши је арсенал млетачке републике.

Разорена „кућишта" у граду јесу зграде, што су биле спаљене услед куге која је харала г. 1529. и 1571. Прије куге Корчула је бројила 6.000 душа.

Црква св. Миховила саграђена је год. 1603. На великом мраморном олтару налази се красна слика сликара Мајота (Млетачка школа XVIII. в.). Црквица св. Антуна саграђена је год. 1420. Црква Свих Светих саграђена је у почетку XIV. века. Разни грбови од камена радње су корчуланских каменара. Историјски споменик на Малом тргу саграђен је год. 1569.

Црква св. Николе са доминиканским манастиром саграђена је год. 1501., под кнезом Иваном Делфином. Црква са фрањевачким самостаном налази се на оточићу „Бадија", познатом под именом „Оток". Капела те цркве саграђена је године 1450. У тој се капели чува чудотворно велико дрвено пропело што су га донели фрањевци из Босне после битке на Косову. У библиотеци самостана чувају се многа инкунабула (старински рукописи и пергамени особите вредности) и разно оружје отето Каталанима и војницима Улуз-Али год. 1571.

Оточић Врник био је познат још у време Римљана због својих каменолома.

Велики и гласовити су далматински шквери („кобаш") где се и данас граде узорне лађе.

Куна, ✉, ⚒ (⚒ Црквице - 6 км): □ 7400 ха, 19 нас., 613 дом., 2136 стан. — 6 ●, 7 ✱. 2 ⊕ — ☞ 24. VI.

Пељешац-Оребић, ⊙, ✉, ⚒, ⚒: □ 6030 ха, 37 нас., 525 дом., 1992 стан. — **Шк.:** ●, 4 ● — 3 ✱ — **Др.:** J. M. — ≡, 3 ■, ♉.

Трпањ, ⊙, ✉, ⚒, ⚒: □ 3570 ха, 4 нас., 284 дом., 1300 стан. — ▲; ✠; — **Шк.:** ●, 5 ●; 4 ✱. — **Др.:** Пев. и Тамб. — **Задр.:** Потр. обрт., ⊷. — „Сардина" д. д. творн. конз. — ☞ 29. IX. — ≡ и зимско климатско место; 2 ■. ➤➤ Др. Недељко Сабалтини-Суботић, књижевник.

13. СРЕЗ КОТОРСКИ — (КОТОР), ✉, ⚒, ⊷, ⚒, ⚒, ⚒.

□ 570 км², 15 општина, 110 насеља, 7566 домаћинстава, 36.031 становника.

Ср. начелник: Др. Св. Стричевић.

Референти: Др. В. Галвани (сан.), С. Пурец (вет.), Б. Бућин (обрт.), А. Росси (шум.), Ф. Петретић (полиц.), И Митровић (шк.).

Надлежност: Технички одељак: Цетиње. **Пореске управе** (⊠): Котор, Будва, Херцегнови. — **Катаст. управа и Гл. од. фин. контроле** (⌂): Котор. — **Царинарница:** Котор, Херцегнови.

Окружни суд (△S): Котор. — **Срески судови** (△): Будва, Котор, Херцегнови, Пераст.

Цркве: 50 правосл. (✚), 30 ркт. (✠).

Просвета: 2 гимназије, учитељска школа, 2 грађанске (●) и 61 осн. школа (●), 20 нар. књ. и чит. (✱).

79 **удружења** и 20 **задруга, 6 новч. завода** (⊕).

Индустрија: 2 △, ♂, 3 ✳, 5 електр. централа, 6 творница.

Извози се: вуна, кожа и ловоров лист.

Морска купалишта (≡): Бијела, Будва, Херцегнови, Пераст, Прчањ, Св. Стефан, Зеленика.

Среска испостава: Херцегнови; Старешина: Б. Броз. — Општине: Херцегнови и Луштица.

Општи историјски преглед Боке Которске — штампан је у III. св. Алманаха на стр. 522.

Знаменитости и остаци старог града.

Уз премноге археолошке, историјске, уметничке и научне знаменитости у Боки Которској нарочито заслужује да се истакне:

Манастир Савина са црквом из XI. в. У манастиру се чува велик број старина и драгоцености: крст. св. Саве, рука српске царице св. Јелене и знаменита Савинска „Крмчија".

Манастир Бања крај Рисна, основан од Немање. У њему се чува драгоцени епитрахиљ и наруквице које народ приписује св. Сави.

Манастир Прасквица који је основао Балша III. год. 1413.

Манастир Под Ластва у Грбљу, где је у XV. веку донесен Грбаљски статут.

На Превлаци су рушевине знаменитог манастира св. Архангела где је св. Сава поставио катедру за епископију Зетску.

У Ораховцу црква св. Георгија, а у Бијелој црква св. Богородице са живописом из доба Немањића, где је сачувана слика св. Данила II., архиепископа српског. На католичкој цркви св. Петра у Богдашићу сачуван је српски натпис у којему се помиње краљ Стефан Урош I. Немањић и зетски епископ Неофит.

У Доброти су знамените римокат. цркве св. Матеја и св. Еустахија за мноштвом драгоцених икона, мошти и црквених одежда. На Мулу је парох. црква у којој се чува тело блаженог Грација, родом с Мула, пренесено на Муо из Италије где је светитељ као монах живео и где се преставио.

На Прчњу је велебна ркт. Богородичина црква, знаменита својим драгоценостима, нарочито кипом „Пиета", који је израдио вајар Стојановић, и фрескама познатог сликара Милуновића.

У Перасту у општинском дому чува се слика и одличја првог руског адмирала из доба Петра Великог, Матије Змајевића, родом из Пе-

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

раста, затим слика гласовитог поморца Марка Мартиновића, како поучава у наутичким предметима 16 младих руских племића које је цар Петар Велики био упутио у Пераст да се уче поморству.

Чувена су два острвчића пред Перастом, св. Георгија и Госпе од Шкрпјела, од којих је на једном био прастари бенедиктински манастир св. Георгија, а на другом је заветна ркт. Богородичина црква која са својим знаменитостима претставља драгоцен поморски музеј.

Манастир Дуљево у Паштровићима, у којему се искушавао и закалуђерио Арсеније III., српски патријарх, био је филијал Дечана.

Општине:

Будва — ⊙, ✉, ⚙, ⊶, ⚙, 🚌 (🚌 Зеленика - 20 км морем): □ 5140 ха, 16 нас., 552 дом., 2870 стан. — ⊠, △. — ✚, ✚. — 3 ●, ✶. — ⇄, ∞, ✳. ☞ на Велики петак. — ≡, 3 ■. — Стародревне градске зидине. — Гробница Стефана Митрова Љубише.

Грбаљ — Радановић, ✉ (⚙ Котор - 12 км): □ 680 ха, 20 нас., 855 дом., 3990 стан. — 6 ● — 8 ◯ — Манастир Подластва.

Доброта, ⚙ (**П. Т.** Котор): □ 180 јут., 1 нас., 300 дом., 1213 стан. — ✚, ✚ — Поморска академија, 2 ●, ✶ — Тамб. др., ○. — Ркт. цркве св. Матеја и св. Еустахија.

КОТОР — ⊙ (види преглед градова).

Кртоли — Радовић, ✉, ⚙ (🚌 Зеленика): □ 30 км², 8 нас., 270 дом., 1044 стан. — ✚, ✚, ● — **Удр.:** Н. О. — ◯, △, ✳ — ≡ — Рушевине старог манастира. — ⊙→ пошумљена је околица.

Ластва — Доња Ластва, ✉, 🚌: □ 670 ха, 2 нас., 210 дом., 1020 стан. — 2 ●, ✶. — Тамб. др. — ⊕.

Луштица — Радованић (**П. Т.** Росе, 🚌 Зеленика - 10 км): □ 3841 ха, 7 нас., 220 дом., 936 стан. 2 ●, 3 ✶.

Муо — (**П. Т.** 🚌 Котор): □ 589 ха, 142 дом., 580 стан. — ✚, ●, ✶. — Пев. др. — ⊶.

Паштровска — Св. Стефан, ✉ (**Т.** Будва, 🚌 Зеленика - 40 км): 11 нас., 240 дом., 1300 стан. — ✚, 3 ●, 2 ✶ — **Задр.:** Уљарска, ◯, ∞. — ≡ —. Манастир Дуљево.

Пераст — ⊙, ✉, ⚙, ⊶ (🚌 Зеленика - 31 км): □ 1196 ха, 5 нас., 214 дом., 1176 стан. — △, ✚, ✚, 3 ●, ✶ — **Др.:** ✶, ⚑, ⊶ — ≡. — Пансион.

Прчањ — ⊙, ✉, ⚙, ⊶ (🚌 Зеленика): □ 426 ха, 171 дом., 765 стан. — ✚, ●, ✶. — **Др.:** 2 ✶. — ☞ 8. IX. — ≡ — Дворац „Три сестре" (XV. в.). — Богородичина црква.

Рисан ⊙, ✉, ⚙, ⊶, ⚙, 🚌 (🚌 Зеленика - 23 км): □ 17.981 ха, 9 нас., 1100 дом., 5604 стан. (Сама варошица 1620 стан.) — За време Илира, Грка и Римљана Рисан је био главни град Боке Которске. У њему је избио гласовити „Кривошијски устанак" год. 1869. и 1882. — ✚, ✚ — **Шк.:** ●, 8 ●, 2 ✶ — **Др.:** Н. О., Пев., Шп., ♁, ⇄. — ∞. — **Инд.:** ♂, ✳. — ⚓. — Транзитна лука. — Експорт: кожа, липовог цвета, вуне, сухог меса, ловоровог листа, јагода, прерађеног и горивог дрва и угља. — ≡, ■, 5 ✕, 4 ♉ — ⊙→ Електрична централа, водовод, парк. — Год. 1930. у Рисну су откривени дивни мозајици из римског доба нарочите уметничке вредности.

Столив — Столив Доњи, ✉ (**Т.** Прчањ, 🚌 Зеленика): □ 332 ха, 2 нас., 119 дом., 317 стан. — ✚, ● — Тамб. друштво.

Тиват, ✉, ⚙, ⊶, ⚙ (🚌 Зеленика - 13 км): □ 5 км², 312 дом., 2147 стан. — ✚, ✚. — **Шк.:** ●, ●, ◯, ✶. — ⊕ — Глинена индустрија, △, електрична централа. — ⊙→ Изграђено је пристаниште и уведено електр. осветлење.

Херцегнови — ⊙, ✉, ⚙, ⊶, 🚌, ⚙, 🚌: □ 94 км, 19 нас., 1865 дом., 8289 стан. — ▲, ▲, Команда Боке Которске, ⊠, ⌂, Царинарница, △. — ✚, ✚. — Удр. зан., трг. — **Шк.:** Реална гимназија, препарандија, Завод св. Крижа, ●, ◑, ◯, 14 ●, ◇, ⊹, 4 ✶. — ⇄. — 4 задр. — ⊕, ⊛, ≡, 8 ■, санаториум. — Творнице: за конзерв. парадајза, за конзерв. рибе и црева. — Водовод и 2 електр. централе.

---

14. СРЕЗ ЉУБИЊСКИ — (ЉУБИЊЕ), ✉, ⚙, ⊶.

□ 582 км², 4 општине, 83 насеља, 2360 домаћинстава, 14.906 становника.

Ср. начелник: С. Нешић.

Референти: Др. М. Миличић (сан.), Б. Ромадановић (пољ.), Т. Табаковић (шум.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Дубровник. — **Технички одељак:** Дубровник. — **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа** и 2 **амбуланте:** Љубиње.

Окружни суд (△S): Мостар. — **Срески суд** (△): Љубиње. — **Шеријатски суд** (△): Столац.

Цркве: 18 правосл. (✚), 17 ркт. (✚), 3 муслиманске цамије (☾).

Просвета: 11 осн. школа (●), 7 нар. књ. и чит. (✶). — **Школски надзорник:** Столац.

5 **удружења** и 1 **задруга.**

Моторни млин у Љубињу.

Извозе се: духан, пелим (кадуља), крупна и ситна стока.

Општине:

Котешка — Струјићи (**П. Т.** 🚌 Равно - 5 км): □ 1262 ха, 17 нас., 520 дом., 3698 стан. — 7 ✚, 2 ✚, ☾. — 3 ●, ✶.

Љубињска — **ЉУБИЊЕ** — ⊙, ✉, ⚙, ⊶ (🚌 Равно - 19 км): 14 нас., 700 дом., 3761 стан. — △, ⊠, Катаст. упр. — △ — 3 ✚, 2 ☾. — 2 ●, 2 ✶. — **Др.:** 2 ✶, Ц. К., ◯. — ✳.

Равањска — Равно, ✉, ⚙, ⊶, 🚌: □ 8000 ха, 32 нас., 609 дом., 4388 стан. — 6 ✚, 15 ✚, 3 ●, 3 ✶. — Ћилимарство.

Убоска (**П. Т.** Љубиње, 🚌 Равно - 25 км): □ 25.000 ха, 20 нас., 435 дом., 3062 стан. — 2 ✚, 3 ●, ✶. — ○.

---

15. СРЕЗ МИЛЕШЕВСКИ — ПРИЈЕПОЉЕ, ✉, ⚙, ⊶.

□ 632 км², 10 општина, 81 насеље, 3826 домаћинстава, 23.018 становника (по вери 60% прав., 40% мусл.).

Ср. начелник: Ж. Миленковић.

Референти: Др. М. Гергев (сан.), В. Титински (вет.), Д. Борисављевић (еком.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Бијело Поље. — **Технички одељак, Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Пријепоље.

Првостепени суд (Ⓢ): Пријепоље.

Цркве: 4 правосл. (✚), 7 муслим. џамија (☾).

Просвета: 1 гимназија, 16 осн. школа (●), 4 нар. књ. и чит. (✶). — 11 удружења и задруга.

Индустрија: 1 млин (✳). — Сресни воћни расадник у селу Чадине оп. Звјездан.

Извоз стоке. — Главни вашар (☞): у суботу пре Ђурђевдана.

Општине:

За све општине Пошта (**П.**) и Телеграф (**Т.**): **Пријепоље.** — 🚂 **Прибој.**

Бабинска — Шербетовац (🚂 - 30 км): ☐ 7686 ха, 6 нас., 170 дом., 2160 стан. — 2 ●.

Бродаревска, ⊙ (🚂 - 55 км): ☐ 8838 ха, 10 нас., 512 дом., 2750 стан. — ✚, ☾, 2 ●. — ☞ на Ускрс.

Великожупска (🚂 - 100 км): ☐ 7700 ха, 20 нас., 330 дом., 2750 стан. — 2 ●, ✶. — ∞.

Звјездanska — Сељашница (🚂 - 36 км): ☐ 6604 ха, 16 нас., 389 дом., 2564 стан. — ✚, 2 ●. — ✳.

Ивањска (🚂 - 37 км): ☐ 4038 ха, 4 нас., 220 дом., 1500 стан. — 2 ●, ✶. — Удр. „Подмладак". — ∞.

Кањска (🚂 - 75 км): ☐ 3401 ха, 5 нас., 220 дом., 1032 стан. — ●.

Коморанска (🚂 - 56 км): ☐ 6854 ха, 6 нас., 390 дом., 2780 стан. — ☾. — ●.

Милешевска — Песеља (🚂 Увац - 31 км): ☐ 11.468 ха, 7 нас., 526 дом., 3377 стан. — ✚, ☾, 2 ● — **Др.:** Трг-зан., ∞.

Пријепољска — ПРИЈЕПОЉЕ — ⊙, ✉, 🏭, 🛏 (🚂 - 30 км): ☐ 2089 ха, 3 нас., 714 дом., 3093 стан. — △, Техн. одељак, ⊠, 🛏. — Ⓢ. — ✚, Муфтија, 4 ☾. — **Шк.:** Гимназија, ●, ①, ✶. — **Удр.:** ✶, Подмладак Ц. К., Трг., Соко, Зан., Касина. — ∞. — ⊕. — 4 ■. — ⊙→ Водовод. — **Члан банског већа:** Куртовић Радо, књижар.

Страњанска (🚂 - 51 км): ☐ 4200 ха, 4 нас., 141 дом., 1007 стан. — ●, ✶.

---

16. СРЕЗ МИТРОВИЧКИ — (КОСОВСКА МИТРОВИЦА), ✉, 🏭, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 620 км², 9 општина, 127 насеља, 4470 домаћинстава, 25.298 становника.

Ср. начелник: Д. Танацковић.

Референти: др. С. Стојановић (сан.), др. Л. Красојевић (вет.), В. Лекић (сконом.), П. Јоканović (шк.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Косовска Митровица. **Технички одељак:** Пећ. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Кос. Митровица.

Првостепени суд (Ⓢ): Кос. Митровица.

Цркве: 7 правосл. (✚), муслим. џамија (☾), јеврејска вер. општина (✡).

Просвета: 1 гимназија, 15 осн. школа (●), 12 нар. књ. и чит. (✶).

13 **удружења и задруга, 4 новч. завода** (⊕).

Индустрија: 1 млин (✳), 1 стругара (♂), 3 црепане (△).

Знаменитости: Развалине града Звечана.

Бања Краља Милутина (◡).

Општине:

За све општине Пошта (**П**), Телеграф (**Т**) и 🚂 — **Кос. Митровица.**

Бањска (🚂 - 15 км): ☐ 9454 ха, 22 нас., 270 дом., 2010 стан. — ✚, ☾, 3 ●, 3 ✶.

Беримска — Чечево (🚂 - 40 км): ☐ 15.140 ха, 17 нас., 340 дом., 2400 стан. — 3 ✚, 2 ●, ✶.

Борчанска: ☐ 10.906 ха, 7 нас., 111 дом., 872 стан. ●, ✶.

Жабарска (🚂 - 7 км): ☐ 5383 ха, 8 нас., 346 дом., 1587 стан. — 2 ●, ✶.

Звечанска — Кориље (🚂 - 6 км): 13 нас., 269 дом., 1673 стан. — ●, ✶.

КОС. МИТРОВИЦА — ⊙, ✉, 🏭, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 1054 ха, 2000 дом., 11.300 стан.

Град лежи на реци Ибру, а саграђен је прије 50 година, откако је изграђена железн. пруга Солун—Скопље—Митровица. Околина је брдовита и богата рудама. Некад био је на том месту град Трепча, који је за краљевања Немањића био богата индустријска варош.

Претседник општине: Јосиф Поповић. — **Државни уреди:** ◔, △, ⊠, финанс. инсп., 🖃, шум. управа, 3 🛏, здрав. станица. Првостепени суд (Ⓢ).

Црквене установе: Окр. протопресвитерат, муфтијство, жупни уред. — ✚, ✙, ☾, ✡.

Школе: гимн., ①, ◑, 2 ●.

Друштва: Сокол, Ц. К., Ј. С., „Кнег. Љубице", Н. О., жен. подружина, добр., зан. еснаф, трг. удр., механски еснаф, аероклуб Пољопр. подружина.

Привреда: 4 ⊕, ✳, ♂, рудар. друштво, електр. централа. — 250 трг. радња, 150 занатлија.

Хотели: „Јадран", „Балкан", „Златибор", „Славија", „Париз", „Обилић", „Уједињење".

Бања Краља Милутина (◡).

Знам.: Северно од Митровице издиже се стари римски град „Звечан", са кога се види цело Косовско поље и горостасна Шарпланина.

На подножју планине Рогозне налази се манастир у рушевинама (задужбина краља Милутина).

Из брда „Мајдан" вади се чувено воденичко камење које се продаје на целом Балкану.

⊙→ 1928. год. подигнут је споменик пок. Григорију Шчербини, руском конзулу, који је погинуо у Кос. Митровици заузимајући се за одбрану Срба за време турске владавине.

Радић-пољска — Зубни Поток: ☐ 10.654 ха, 28 нас., 445 дом., 3420 стан. — ✚, 3 ●, 3 ✶. — ⊙→ Мост на реци Ибру.

Слатинска (🚂 - 27 км): ☐ 10.475 ха, 15 нас., 339 дом., 2372 стан. — ✚, ●, ✶.

Соколичка — Село Рударе (🚂 - 6 км): ☐ 1085 ха, 12 нас., 350 дом., 2564 стан. — ✚, ●, ✶. — Камени мајдан.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

17. СРЕЗ МОРАВИЧКИ — (ИВАЊИЦА).

☐ 1051 км², 14 општина, 82 насеља, 4231 домаћинство, 25.839 становника.

Ср. начелник: Д. Милосављевић.

Референти: Б. Спасовић (сан.), Т. Николић (пољ.), П. Бунић (шум.), Ј. Милутиновић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Кос. Митровица. **Техничи одељак:** Рашка. **Пореска управа** (☒) и **Болница** (🛏): Ивањица.

Окружни суд (Ⓢ): Чачак. **Срески суд** (🜲): Ивањица.

Цркве: 14 правосл. (✚).

Просвета: 14 осн. школа (●), 8 нар. књ. и чит. (✶). — 11 удружења и задруга.

Индустрија: 3 стругаре. Срески расадник.

Извозе се: јабуке и суве шљиве.

Општине:

За све општине Пошта (П) и Телеграф (Т) — **Ивањица.** — 🚂 **Пожега.**

Братљевска: ☐ 5694 ха, 3 нас., 228 дом., 1637 стан.

Брезовска — Катићи (🚂 - 40 км): ☐ 5407 ха, 2 нас., 383 дом., 2204 стан. — ✚, ●, ✶.

Вионичка (🚂 - 73 км): ☐ 5155 ха, 2 нас., 180 дом., 910 стан. — ✚.

Ерчешка (🚂 - 80 км): ☐ 10.479 ха, 3 нас., 230 дом., 1994 стан. — ✚.

Ивањичка — ИВАЊИЦА, ⊙, ✉, ⁂, 🛏, (🚂 - 40 км): ☐ 169 ха, 1 нас., 296 дом., 1052 стан. 🜲, △, ☒, 🛏, ✚ — **Шк.:** гимназија, зан.-трг., ● — ✶ — **Удр.:** лов., трг., зан. — 2 ◯ — ☞ 2. — ⊙→ Калдрмисање улица и оправка вода.

Јаворска — Кушићи (🚂 - 65 км): ☐ 5581 ха, 3 нас., 221 дом., 1784 стан. — ●, ✶ — **Задр.:** ◯, ∞.

Ковиљска — Смиљевац (🚂 - 75 км): ☐ 7042 ха, 3 нас., 235 дом., 1756 стан. — ✚, ●.

Косовичка (🚂 - 50 км): ☐ 8074 ха, 7 нас., 437 дом., 2271 стан. — ✚, ●, ✶ — ∞.

Опаљеничка: ☐ 4335 ха, 2 нас., 228 дом., 1159 стан. — ✚, ●, ✶.

Остатичка (🚂 - 90 км): ☐ 12.369 ха, 2 нас., 228 дом., 1310 стан. — ✚, 2 ● — ∞ — ♂.

Придворичка (🚂 - 70 км): ☐ 8391 ха, 23 нас., 224 дом., 1250 стан. — ✚, ●, ✶.

Приличка (🚂 - 44 км): ☐ 5605 ха, 13 нас., 750 дом., 3139 стан. — 2 ✚, ●, ✶ — ◯.

Средњо-Речка: ☐ 8376 ха, 8 нас., 145 дом., 975 стан. — ✚, ●, ✶.

Шумљанска — Шуме (🚂 - 40 км): ☐ 8300 ха, 10 нас., 446 дом., 2761 стан. — 2 ✚, ●.

---

18. СРЕЗ НЕВЕСИЊСКИ — (НЕВЕСИЊЕ),

☐ 1211 км², 6 општина, 144 насеља, 3278 домаћинстава, 24.080 становника (по вери 73.5% правосл., 4 % ркт., 22.5% муслим.).

Ср. начелник: В. Косарић.

Референти: др. В. Гаћиновић (сан.), Ј. Јудинић (вет.), Ц. Мршић (економ.), инж. С. Омановић (шум.), Г. Миловић (грађ.), М. Удовић и З. Кашиковић (војни), П. Спремо (рачун. и обртни).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Дубровник. **Технички одељак, Среска припомоћна заклада, Пореска** (☒) и **Катаст. управа**: Невесиње.

Окружни суд (Ⓢ): Мостар. **Срески суд** (🜲): Невесиње.

Цркве: 10 правосл. (✚), 2 ркт. (✞), 11 мусл. џамија (☾).

Просвета: 11 осн. школа (●), 10 нар. књ. и чит. (✶). — Шк. надзорник: Столац.

26 **удружења** и 10 **задруга.**

Индустрија: 1 млин (✳).

Срески расадник у Невесињу.

Општине:

Зови-Долска — Раникуће (**П. Т.** Невесиње, 🚂 Мостар - 55 км): ☐ 24.244 ха, 37 нас., 639 дом., 5144 стан. — 2 ✚, 4 ●, 4 ✶ — Соко. — ∞.

Кифино-Селска, 🚌 (**П. Т.** Невесиње, 🚂 Мостар - 49 км): ☐ 16.108 ха, 25 нас., 366 дом., 2887 стан. — 2 ✚, 2 ●, ✶ — **Удр.:** Ј. С., Соко, Ц. К. — ∞ — ♂.

Крушевљани — Кључ (**П. Т.** Невесиње, 🚂 Мостар - 58 км): ☐ 28.450 ха, 22 нас., 649 дом., 4397 стан. — ✚, ☾, 2 ●, ✶, Соко. — 2 ◯.

НЕВЕСИЊЕ — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚌 (🚂 Мостар - 40 км): ☐ 19.914 ха, 24 нас., 886 дом., 5841 стан. — △, техн. одељак, ☒, катаст. упр., амбуланта, диспанзер, 🜲, ✚, ✞, 4 ☾ — **Шк.:** ●, ◑ — 2 ✶ — **Удр.:** 2 ✶, пев., Соко, трг., зан., Ц. К., Коло С. С. инв. — **Задр.:** млек., 3 ◯, ∞ — ⊕ — ☞ 28. VIII. — ♉, ■, ✕, ♂.

Улошко-Борачка (**П. Т.** Калиновик, 🚂 Мостар - 81 км): ☐ 24.014 ха, 31 нас., 487 дом., 3878 стан. — 2 ✚, 2 ☾, ●, ✶, Соко.

Фојница, ✉ (**Т.** Невесиње, 🚂 Мостар - 75 км): ☐ 8389 ха, 5 нас., 251 дом., 1933 стан. — 2 ✚, ●, ✶. — **Удр.:** ✶, Н. О., Ц. К., Соко. — ∞.

---

19. СРЕЗ НИКШИЋКИ — (НИКШИЋ)

☐ 1774 км², 11 општина, 202 насеља, 7780 домаћинстава, 40.329 становника.

Ср. начелник: М. Дедовић.

Референти: С. Баровић (сан.), Л. Секељ (вет.), М. Поповић (екон.), М. Брајовић (шк.).

Надлежност: Технички одељак, Пореска управа (☒), **Гл. од. фин. контроле** (🏛) и **Болница** (🛏): Никшић.

Окружни суд (Ⓢ): Никшић.

Цркве: 72 правосл. (✚), 1 мусл. џамија (☾).

Просвета: 1 гимназија, 38 осн. школа (●), 4 нар. књ. и чит. (✶). — 15 удружења и задруга.

Индустрија: 2 стругаре (♂), 1 црепана (△). — Фабрика пива у Никшићу.

Извози се: стока, коже и вуна.

Знаменитости: Римски мост на Моштаници и реци Зети.

Општине:

Бањанска — Велимље, ⊙, ✉, ⁂ (🚂 Требиње - 48 км): ☐ 34.812 ха, 48 нас., 895 дом., 4374 стан. — 14 ✚, 6 ●, ✶ — Инв. удр.

Вучидољска (**П. Т.** Билећа, 🚂 Требиње - 36 км): ☐ 16.762 ха, 14 нас., 420 дом., 2367 стан. — 4 ✚, 2 ●. — **Удр.:** инв., зан., лов. — ∞ —

Голијска — Крстац (**П. Т.** Автовац, Требиње): ☐ 320.000 ха, 14 нас., 323 дом., 1730 стан. — ✝, 3 . — Богатство шума. — Стара кула „Злоступ".

Граховска — Грахово, ⊙, ✉, (Требиње - 34 км): ☐ 25.979 ха, 20 нас., 820 дом., 4200 стан. — 9 ✝, 5 . — Инв. удр. — Споменик палим на Граховцу 1858., код Клобука 1915. г.

Жупска — Миоље Поље (**П. Т.** Никшић): ☐ 18.000 ха, 15 нас., 900 дом., 3978 стан. — 4 ✝, , ✶. Манастир.

Кочанска (**П. Т.** Никшић, Требиње - 75 км): ☐ 18.000 ха, 15 нас., 820 дом., 3864 стан. — 7 ✝, 4 .

Луковска (**П. Т.** Никшић), Требиње - 86 км): ☐ 24.222 ха, 9 нас., 897 дом., 4276 стан. — 6 ✝, 6 , 2 ✶.

НИКШИЋ — ⊙, ✉, , , (Требиње - 76 км): ☐ 871 ха, 1 нас., 950 дом., 4870 стан. — △, техн. одељак, ⊠, , болница и амбуланта, шк. поликлиника, шумска упр., монопстоварište, Ⓢ, Захумско-Рашка конзисторија, епархија, 2 ✝, ☾. — **Шк.:** гимназија, 2 ◑, . — **Удр.:** ✶, дилет. позоришна дружина, лов., ногометно, трг., зан., кафанско. — Чин. задр. — 2 ⊕ — Електрана. — Римско гробље и стара тврђава. (Ист. преглед види III. св. стр. 693.) — 3 ■, 50 ♂. — Аутогаража. ⊙→ Водовод, електрика, нар. купатило, општ. парк.

Пјешивачка — Богетићи (**П. Т.** Манастир Острог, Требиње - 90 км): ☐ 11.600 ха, 25 нас., 689 дом., 3430 стан. — 11 ✝, 3 — ○.

Рудинско-Трепачка — Трубјела (**П. Т.** Никшић, Требиње - 57 км): ☐ 18.000 ха, 33 нас., 515 дом., 3490 стан. — 6 ✝, 5 .

Требјешка — Никшић, ✉, , (Требиње - 76 км): ☐ 7531 ха, 8 нас., 551 дом., 3750 стан. 7 ✝, 2 — ♂.

20. СРЕЗ НОВОВАРОШКИ — (НОВА ВАРОШ), ✉, , .

☐ 448 км², 7 општина, 55 насеља, 1740 дом., 12.250 становника.

Ср. начелник: Д. Ђусмајевић. **Заменик:** В. Золоторевски.

Референти: К. Чернојев (сан.), Ђ. Марјановић (пољ.), В. Марковић (шк.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Бијело Поље. **Технички одељак:** Пријепоље. **Пореска управа** (⊠): Нова Варош.

Првостепени суд (Ⓢ): Пријепоље.

Цркве: 8 правосл. (✝): 1 муслим. џамија (☾).

Просвета: 1 гимназија, 9 осн. школа ().

Школски надзорник: Пријепоље.

2 **удружења** и 2 **задруге.**

Срески расадник у Новој Вароши.

Извози се: стока и сировине.

Општине:

За све општине Пошта (**П**) и Телеграф (**Т**) — **Нова Варош.** — **Прибој.**

Бистричка (- 25 км): ☐ 8953 ха, 4 нас., 237 дом., 1860 стан. — ✝, , , ♂, , 6 ♂.

Буковичка (- 55 км): ☐ 3680 ха, 2 нас., 113 дом., 1019 стан. — ✝, . — ⊙→ Мост на реци Увац.

Нововарошка — **НОВА ВАРОШ**, ⊙, ✉, , , (- 35 км): 3 нас., 530 дом., 2684 стан. — ⊠, ✝, ☾, — **Удр.:** лов. и зан.

Радијевачка (- 40 км): ☐ 8885 ха, 20 нас., 275 дом., 2386 стан. — 2 ✝, .

Радојинска (- 25 км): ☐ 3912 ха, 2 нас., 148 дом., 917 стан. — ✝, — .

Рутошка: ☐ 14.484 ха, 2 нас., 247 дом., 1702 стан. — ✝, 2 .

Штитковачка — Божетићи: ☐ 4305 ха, 22 нас., 190 дом., 1700 стан. — ✝, 2 . — ⊙→ Мост на реци Увцу.

21. СРЕЗ ПЕЋСКИ — (ПЕЋ), ✉, , , .

☐ 702 км², 8 општина, 110 насеља, 7298 домаћинстава, 46.016 становника.

Ср. начелник: Д. Богдановић. **Заменик:** Ж. Протић.

Референти: В. Јовановић (шк.), др. И. Поповић (сан.), инж. Ф. Балка (техн.), др. П. Сербјаков (вет.), инж. Ф. Ивановић (шум.), инж. М. Кисић (пољопр.), Б. Карамарковић (правни).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Кос. Митровица. — **Технички одељак, Пореска и Катаст. управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (), **Болница** () и **Дом нар. здравља**: Пећ.

Првостепени суд (Ⓢ): Пећ.

Цркве: 5 правосл. (✝), 1 ркт. (✞), 20 муслим. џамија (☾).

Просвета: 1 гимназија, 14 осн. школа (), 4 нар. књ. и чит. (✶).

6 **удружења,** 8 **задруга** и 9 **агр. з.**

Индустрија: 1 млин (✳), 3 стругаре (♂).

Општине:

За све општине Пошта (**П**) и Телеграф (**Т**): **Пећ.** — **Кос. Митровица.**

Баранска — Д. Баране (- 80): ☐ 10.280 ха, 22 нас., 466 дом., 5265 стан. — ✝, ☾, 2 . — 3 агр. з.

Будисавачка (- 70 км): ☐ 4300 ха, 8 нас., 287 дом., 2020 стан. — ✝, .

Гараждевачка (- 69): ☐ 4374 ха, 13 нас., 500 дом., 2150 стан. — ✝, . — **Задр.:** 2 , 3 агр. з.

Глазичичка — Клинчина (- 69 км): ☐ 4440 ха, 16 нас., 480 дом., 3300 стан. — 2 . — .

Новоселска — Дубово (- 60 км): 16 нас., 620 дом., 5862 стан. — 3 — **Задр.:** ○, 3 ◎.

Пећка — **ПЕЋ** — ⊙, ✉, , , , (- 69): ☐ 2000 ха, 3600 дом., 18.689 стан. — △, Техн. одељак, ⊠, Катаст. упр., , Дом нар. здравља, , Ⓢ, Патријаршија, Епархија. ✝, ✞, 13 ☾ — **Шк.:** Гимназија, 2 ◑, . — **Удр.:** ✶, Трг.-зан., Трезв., Инв., 2 клуба. — Задр. држ. служб. — ⊕. — ✳. — Манастир. — (Историјат види у Ш. св., стр. 697.) — 4 ■. — ⊙→ Водовод и канализација.

Руговска — Јусуф Хан (- 71 км): ☐ 21.000 ха, 19 нас., 367 дом., 2090 стан. — 2 . — 3 ♂.

Стреочка — Горњи Стреоц (**П. Т.** Дечани, - 90 км): ☐ 15.800 ха, 15 нас., 629 дом., 6640 стан. — ✝, 6 ☾, 2 . — Др. трезв. — Задр. и 3 агр. з. — →→ М. Шањић, учитељ.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

22. СРЕЗ ПЛЕВАЉСКИ — (ПЛЕВЉЕ),

☐ 1293 км², 12 општина, 150 насеља, 5306 домаћинстава, 30.760 становника (по вери 60% прав., 40% муслим.).

Ср. начелник: М. Радовановић.

Референти: др. И. Белцикис и др. И. Штава (сан.), И. Зекић (вет.), П. Шиљак (просв.), И. Јенисијевић (пољ.), С. Левај (агр.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Бијело Поље. — **Технички одељак:** Пријепоље. — **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (🏛), **Болница** (🛏) и **Дом нар. здравља:** Плевље.

Првостепени суд (⚖): Плевље.

Цркве: 6 правосл. (✚), 16 мусл. џамија (☾).

Просвета: 1 гимназија, 27 осн. школа (●), 6 нар. књ. и чит. (✱).

16 **удружења** и 8 **задруга, 2 новч. завода** (⊕).

Индустрија: 90 млинова (✳), 2 стругаре (♂), рудник каменог угља, прерада кожа. — **Срески расадник.**

Извози се: стока, вуна, коже, дрво, месо, бели лук, сир, кајмак.

Главни вашар (☞): на Духове.

Знаменитости: Манастир Св. Тројице у Плевљу.

Општине:

За све општине Пошта (**П.**) и Телеграф (**Т.**): **Плевље.**

Бобовска (🚂 Рудо - 90 км): 13 нас., 156 дом., 960 стан. — 2 ●.

Бољаничка (🚂 Устипрача - 58 км): ☐ 17.502 ха, 33 нас., 590 дом., 3500 стан. — ✚, 3 ☾, 4 ●, Ц. К., Дечји санаторијум. — ◯ — 4 ♂.

Буковичка — Ковачевићи (**П. Т.** Чајниче, 🚂 Устипрача - 43 км): ☐ 9396 ха, 36 нас., 511 дом., 2820 стан. — ✚, 3 ☾, ● — **Др.:** Ц. К., Подмладак Ц. К. — ∞.

Готовушка (🚂 Миоче - 40 км): ☐ 10.500 ха, 12 нас., 373 дом., 2542 стан. — 2 ● — ∞.

Илинобрдска — Забрђе (🚂 Рудо - 50 км): ☐ 14.096 ха, 29 нас., 573 дом., 3247 стан. — 2 ✚, 3 ● — ∞, 2 ♂, 2 ♂.

Косаничка (🚂 Миоче - 55 км): ☐ 18.458 ха, 29 нас., 320 дом., 2327 стан. — 3 ●.

Матарушка (🚂 Рудо - 67 км): ☐ 9891 ха, 30 нас., 303 дом., 2063 стан. — ✚, 3 ● — ♂.

Мељачка (🚂 Миоче - 15 км): ☐ 15.514 ха, 20 нас., 316 дом., 2081 стан. — ☾, 2 ● — ♂.

Отиловићка (🚂 Устипрача - 40 км): ☐ 7503 ха, 20 нас., 244 дом., 1899 стан. — 2 ● — ∞, 2 ♂.

Плеваљска — ПЛЕВЉЕ, ⊙, ⊠, 🛏, 🚌 (🚂 Миоче - 42 км): ☐ 278 ха, 1282 дом., 5191 стан. — △, ⊠, 🏛 — Дом нар. здравља, 🛏, ⚖, ✚, манастир, муфтија, 9 ☾ — **Шк.:** реална гимназија, 2 ◑, ●, ◯ — ✱ — **Удр.:** Ј. С., Ц. К., учит., Соко, Коло С. С., Гајрет, еснаф, пев., Р. О., Покрет, чин., лов., ⛷, жен. подр. зан., трг., свештеничко. — Учит. задр. — 2 ⊕ — Инд.: прерада коже, рудник угља. — 2 ⚒, 5 ■, 3 ✕, 30 ♂.

Премћанска — Крупице (🚂 Миоче - 72 км): ☐ 13.999 ха, 10 нас., 389 дом., 2347 стан. — 3 ●.

Хоћевинска (🚂 Миоче - 50 км): ☐ 10.640 ха, 12 нас., 257 дом., 1783 стан. — 2 ●.

23. СРЕЗ ПОДГОРИЧКИ — (ПОДГОРИЦА),

☐ 1158 км², 16 општина, 163 насеља, 8805 домаћинстава, 43.846 становника (по вери 75% прав., 10% ркт., 15% муслим.)

Ср. начелник: В. Пекић. **Замен.:** П. Брајовић.

Референти: др. В. Пилетић (сан.), И. Кобентер (вет.), П. Полексић (пољ.), М. Вукчевић (шк.).

Надлежност: Технички одељак: Цетиње. **Пореска управа** (⊠), **Царинарница, Болница** (🛏) и **Дом нар. здравља:** Подгорица.

Окружни суд (⚖): Подгорица.

Цркве: 65 правосл. (✚), 5 ркт. (✙), 9 муслим. џамија (☾).

Просвета: 1 гимназија, 30 осн. школа (●), 6 нар. књ. и чит. (✱). — 20 удружења и задруга.

Индустрија: 2 млина (✳), 2 фабрике.

Извоз: стоке.

Главни вашар (☞): у Подгорици.

Општине:

За све општине осим посебно означених Пошта (**П.**) и Телеграф (**Т.**): **Подгорица.**

Братоношка — Пелев Бријег (🚂 Подгорица - 25 км): ☐ 963 ха, 16 нас., 256 дом., 1356 стан. — 5 ✚, ●.

Брскутска (**П. Т.** Лијева Ријека): ☐ 8337 ха, 5 нас., 290 дом., 1780 стан. — 2 ✚, 2 ●.

Горњо-Зетска — Лајковићи (🚂 Ољевна): ☐ 23 ха, 9 нас., 336 дом., 2100 стан. — 3 ✚, 2 ●.

Горњо-Кучка — Убли: ☐ 21.000 ха, 16 нас., 727 дом., 3500 стан. — 9 ✚, ✙, 4 ●.

Грудска — Диноша (**П. Т.** Тузи, 🚂 Подгорица - 8 км): 8 нас., 348 дом., 1540 стан. — ✙, ☾, ●.

Доњо-Зетска — Голубовци, 🚂 (**П. Т.** Плавница): ☐ 10.235 ха, 12 нас., 990 дом., 7000 стан. — 9 ✚, ☾, 4 ●.

Доњо-Кучка — Доњани (🚂 Подгорица): ☐ 5067 ха, 16 нас., 820 дом., 3600 стан. — 11 ✚, ✙, 3 ●, ✲.

Доњо-Љешанска — Љешње (**П. Т.** Ријека Црнојевића): ☐ 2800 ха, 9 нас., 225 дом., 1186 стан. — 5 ✚, 2 ●.

Затребачка (🚂 Подгорица - 25 км): ☐ 4000 ха, 9 нас., 208 дом., 1080 стан. — ✙, ●.

Љешкопољска — Доња Горица (🚂 - 8 км): ☐ 6250 ха, 11 нас., 631 дом., 3900 стан. — 2 ● — Инв. удр. — ∞

Матагушка — Матагужи (**П.** Тузи, 🚂 Голубовци - 5 км): ☐ 4500 ха, 6 села, 276 дом., 1488 стан. — ● — ∞.

Пиперска — Бјелоглав: ☐ 18.000 ха, 13 нас., 1080 дом., 5200 стан. — 6 ● — ◯.

ПОДГОРИЦА — ⊙, ⊠, 🛏, 🚂, 🚌. — ☐ 36½ км², 70 улица, 4 кварта, 2.200 дом., 11.682 стан. (по вери: 75% прав., 22% мусл., и 3% ркт.) — (Историјат види у Ш. св. Алманаха, стр. VIII-699.)

Државне установе: △, ⊠, Фин. дир., Царинарница, 🏛, Моноп. стовариште. — Дом нар. здравља, 🛏, Шк. поликлиника. — Велики суд (касација за Црну Гору), ⚖, △, држ. правобранилаштво, 2 казнена завода, Радио-станица, Аеронаутичка станица.

Цркве: 2 ✚, 4 ☾, ✙. — Муфтијство.

Школе: гимназија, трг. акад., ◯, ●, ◑, ◯.

Важнија друштва: Трг. и обрт. Комора, Соко, пев., Ц. К., жен. добр.-прос., 2 ✱.

аеро-клуб, Ј. С., Трг., Савез земљ. задруга у Црној Гори, зан. еснаф, чин. задр., спорт., ⇄, Н. О., инв., лов., ⚓. — Адвокатска комора.

Привреда: 2 ⊕, 8 ⚒. — **Инд.:** дрвена, фабр. соде.

Хотели (■): Империал, Балкан, Европа, Београд и Јадран.

Рестаурације (✕): Бристол, Мостар, Славија и Москва. **Кафане** (♉): Централ, Слога, и др.

Кино: Аполо и Империал.

Старине: Стари град „Дукља", Римски канал и многе куће у оријенталном стилу у старом делу вароши.

⊙→ Подигнута је електр. централа, општинско купатило, модерна пијаца, парк итд.

Средњо-Љешанска — Градац (**П. Т.** Ријека Црнојевића, 🚂 Зеленика - 120 км): ☐ 3332 ха, 6 нас., 280 дом., 1470 стан. — 8 ✚, 🍺.

Тушка — Тузи, ⊙, ✉, ⚒, 🛏 (🚂 Плавница - 13 км): ☐ 1537 ха, 4 нас., 228 дом., 1017 стан. — ☾, 🍺.

Хотска — Трабион (**П. Т.** Тузи, 🚂 Подгорица - 18 км): ☐ 4964 ха, 8 нас., 249 дом., 1057 стан.

---

24. СРЕЗ ПРИБОЈСКИ — (ПРИБОЈ), ✉, ⚒, 🛏.

☐ 680 км², 5 општина, 57 насеља, 2509 домаћинстава, 18.500 становника (по вери у %: 60 правосл., 40 муслим.).

Ср. начелник: М. Јеличић.

Референти: М. Мелентијевић (сан.), С. Рогић (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Бијело Поље. — **Технички одељак:** Пријепоље.

Првостепени суд (Ⓢ): Пријепоље.

Цркве: 3 правосл. (✚), 6 муслим. џамија (☾).

Просвета: 9 осн. школа (🍺), 3 нар. књ. и чит. (✶). — Школски надзорник: Пријепоље.

4 **удружења** и 2 **задруге.**

Ср. расадник. Извоз грађе.

Прибојска Бања (◡).

Општине:

Бучевска (**П. Т.** Плевље, 🚂 Рудо - 26 км): ☐ 4522 ха, 5 нас., 306 дом., 2000 стан. — 2 🍺.

Забрђска — Северин (**П. Т.** 🚂 Рудо - 2 км): ☐ 8059 ха, 28 нас., 379 дом., 2079 стан. — ☾, 🍺.

Прибојска — ПРИБОЈ — ⊙, ✉, ⚒, 🛏: ☐ 21.780 ха, 13 нас., 1140 дом., 6363 стан. — △ — 2 ✚, 2 ☾. — 3 🍺, 2 ✶. — **Удр.:** Р. О., Зап., Шп. клуб, Аероклуб. — **Задр.:** Зап., ∞ — 4 ⚒. — ◡. — ⊙→ Мост на Лиму.

Сочичка (**П. Т.** Прибој, 🚂 Миоче - 16 км): ☐ 12.277 ха, 6 нас., 347 дом., 3002 стан. — ✚, 3 ☾. — 2 🍺.

Толачка — Тоци (**П. Т.** Пријепоље, 🚂 Прибој - 25 км): ☐ 8800 ха, 6 нас., 246 дом., 1726 стан. — ✚, 🍺, ✶.

---

25. СРЕЗ СЈЕНИЧКИ — (СЈЕНИЦА), ✉, ⚒, 🛏.

☐ 763 км², 12 општина, 28 насеља, 3976 домаћинстава, 26.146 становника.

Ср. начелник: М. Илић.

Референти: Др. Ч. Бабић (сан.), Ф. Чуден (вет.), П. Ражитовић (екон.).

Члан банског већа: Попадић Сретко, председник општине из Бурмаза.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Бијело Поље. — **Технички одељак:** Пријепоље. **Пореска управа** (⊠) **и Болница** (🛏): Сјеница.

Првостепени суд (Ⓢ): Нови Пазар.

Цркве: 4 правосл. (✚), 7 муслим. џамија (☾).

Просвета: 1 грађанска (●) и 13 осн. школа (🍺), 1 нар. књ. и чит. (✶). — Школски надзорник: Нови Пазар.

1 **задруга.** Сресни расадник. Извоз стоке.

Знаменитости: Остаци Дубничког града из 1389. год.

Општине:

За све општине Пошта (П.) и Телеграф (Т.): **Сјеница.**

Аљиновачка (🚂 Прибој - 50 км): ☐ 9724 ха, 10 нас., 316 дом., 2316 стан. — ✚, ☾, 🍺.

Барска (🚂 Ужац): ☐ 13.057 ха, 14 нас., 313 дом., 1694 стан. — 🍺.

Буђевачка (🚂 Ужац): ☐ 13.666 ха, 7 нас., 300 дом., 1900 стан. — ☾, 🍺.

Вапска (🚂 Ужац - 75 км): ☐ 9162 ха, 11 нас., 250 дом., 1776 стан. — 🍺, ✶.

Дуго-Пољанска (🚂 Кос. Митровица - 83 км): ☐ 11.914 ха, 24 нас., 497 дом., 3021 стан. — ☾, 🍺.

Кладничка (🚂 Прибој): 6 нас., 267 дом., 1755 стан. — ☾, 🍺. — ∞.

Лопижанска — Доње Лопиже (🚂 Прибој на Лиму - 60 км): ☐ 6780 ха, 5 нас., 155 дом., 1164 стан. — ✚, 🍺.

Раждагињска (🚂 Кос. Митровица - 145 км): ☐ 7060 ха, 8 нас., 289 дом., 2112 стан. — 🍺.

Расанска (🚂 Кос. Митровица - 180 км): ☐ 14.000 ха, 11 нас., 356 дом., 1887 стан. — ☾, 🍺. —

Сјеничка — СЈЕНИЦА — ⊙, ✉, ⚒, 🛏 (🚂 Прибој - 80 км): ☐ 2815 ха, 646 дом., 3502 стан. — △, ⊠. Здрав. станица, 🛏. — ✚, 2 ☾ — **Шк.:** ●, 🍺.

Тријебињска — Гоње (🚂 Ужац): 🚂 11.153 ха, 19 нас., 260 дом., 1791 стан. — 2 🍺.

Штаваљска (🚂 Прибој - 75 км): ☐ 9371 ха, 12 нас., 317 дом., 3228 стан. — ✚, 🍺.

---

26. СРЕЗ СТОЛАЧКИ — (СТОЛАЦ), ✉, ⚒, 🛏, 🚌.

☐ 955 км², 6 општина, 122 насеља, 5911 домаћинстава, 39.765 становника (по вери 26% прав., 48% ркт., 25% муслим.).

Ср. начелник: М. Несторовић.

Референти: др. К. Купанчић (сан.), Ј. Јудинић (вет.), М. Љубовић (шк.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔) **и Технички одељак:** Дубровник. **Пореска** (⊠) **и Катаст. управа:** Столац.

Окружни суд (Ⓢ): Мостар. **Сресни судови** (△): Столац и Чапљина. **Шеријатски судови** (△): Столац и Чапљина.

Цркве: 9 правосл. (✚), 4 ркт. (✠), 11 муслим. џамија (☾).

Просвета: 24 осн. школе (🍺), 15 нар. књ. и чит. (✶). — 36 удружења и задруга.

Природно благо: Хутово блато.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Индустрија: 50 млинова (✳).
Извозе се: дуван, вино, крумпир, купус, арпаџик, месо, сено, риба, перад, грожђе, бостан.
Среска испостава: Чапљина (за општине: Хутовска и Чапљинска). — Старешина: Р. Гузина.

Општине:

Аладинићка (П. Т. т. Доманови́ћи, 🚂 Чапљина - 15 км): ☐ 16.077 ха, 12 нас., 1354 дом., 9824 стан. — 6 🏫, 5 ✱ — **Задр.:** 4 ◯, ∞.

Берковићка (П. Т. Столац, 🚂 Чапљина - 45 км): 36 нас., 681 дом., 4832 стан. — 2 🏫, ✱ — Соко. — ∞.

Доњо - Поплатска (П. Т. Столац, 🚂 Чапљина - 27 км): ☐ 20.980 ха, 7 нас., 611 дом., 4880 стан. — 3 🏫, ✱ — Удр. садилаца дувана. — **Задр.:** ◯, ∞.

Столачка — СТОЛАЦ — ⊙, ✉, ⁂, 🔑 (🚂 Чапљина - 25 км): ☐ 5402 ха, 7 нас., 818 дом., 3933 стан. — △, ⊠, Катаст. управа. — ⍋, △. — 2 🏫, 2 ✱. — **Др.:** 4 ✱, Ј. С., Ц. К., Соко, 2 зан., лов., муз., добр. — ∞, 5 ■, 🚌.

Хутовска, ✉, ⁂, 🚂: 54 нас., 591 дом., 4849 стан. — 3 🏫. — **Удр.:** ✱, Соко; 2 ◯, ✳; Производ бухача, вина, стоке. — ☞ 24. VI.

Чапљинска — Чапљина, ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🚂: 16 нас., 1856 дом., 11.447 стан. — △. — 7 🏫. — 6 ✱ — **Удр.:** зан., гост., Соко, Ј. С., Н. О., Ц. К., ин. — 3 ◯.

---

27. СРЕЗ СТУДЕНИЧКИ — (РАШКА), ✉, ⁂, 🔑.

☐ 1022 км², 17 општина, 118 насеља, 4705 домаћинстава, 29.112 становника (по вери у %: 100 правосл.).
Ср. начелник: Ј. Стојановић.
Референти: др. Л. Ђоковић (сан.), М. Петровић (шум.), В. Орловић (пољопр.), С. Фармаковски (техн.).
Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Кос. Митровица. — **Технички одељак, Пореска управа** (⊠) и **Болница:** Рашка.
Окружни суд (⍋): Чачак. **Срески суд** (⍋): Рашка.
Цркве: 16 правосл. (✚), 1 еванг. (✠).
Просвета: 13 осн. школа (🏫), 7 нар. књ. и чит. (✱). — Школски надзорник: Рашка.
4 **задруге,** 2 **новчана завода** (⊕).
Индустрија: Угљени рудник (⚒), 20 стругара (♂). — Срески расадник.
Извозе се: ракија и јабуке.
Главни вашари (☞): 28. IV. и 14. X.
Знаменитости: Град Брвеник и Манастир Студеница. — Јошаничка бања (◡).

Општине:

За све општине, осим посебно означених:
Пошта (П.), Телеграф (Т.): **Рашка.**

Баљевачка (🚂 Краљево - 64 км): ☐ 3188 ха, 13 нас., 281 дом., 2010 стан. — ✚, 🏫, ✱.
Беочка — Брвеница (🚂 Краљево): ☐ 2367 ха, 2 нас., 195 дом., 1014 стан. — ✚.
Биљановачка (🚂 Краљево - 63 км): ☐ 2024 ха, 7 нас., 117 дом., 681 стан.
Бистричка (🚂 Кос. Митровица - 65 км): ☐ 6736 ха, 11 нас., 226 дом., 1531 стан. — 🏫.
Градачка (🚂 Краљево): ☐ 9454 ха, 4 нас., 346 дом., 1839 стан. — ✚, 🏫.
Ђаковачка (П. Т. Ушће, 🚂 Краљево): ☐ 8986 ха, 12 нас., 273 дом., 1376 стан. — 2 ✚, 🏫, 5 ♂.
Јошаничка Бања (🚂 Краљево - 72 км): ☐ 7487 ха, 3 нас., 272 дом., 2100 стан. — ✚, 🏫, ✱ — ◡.
Мланачка (П. Т. Ушће, 🚂 Кра́љево - 40 км): ☐ 5938 ха, 17 нас., 240 дом., 1313 стан. — 🏫, ✱.
Павличка (🚂 Краљево - 79 км): ☐ 6326 ха, 7 нас., 380 дом., 2095 стан. — ✚, 2 🏫, ✱ — ∞ — ☞ 14. X.
Пискањска (🚂 Краљево - 70 км): ☐ 4903 ха, 7 нас., 260 дом., 1600 стан. — ☞ 28. IV. и 14. X.
Планска (🚂 Краљево - 79 км): ☐ 6500 ха, 9 нас., 201 дом., 1987 стан. — ✚, ✠.
РАШКА — ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🚂, 🚌: ☐ 2000 ха, 3 нас., 215 дом., 1066 стан. — ⍋, △, техн. одељак, ⊠, 🛏, ✚ — **Шк.:** ◑, 🏫, ✱ — **Удр.:** трг. и зан. — 2 ⊕ — **Инд.:** прерада дрвета, ⚒ ☞ 2.
Рудничка (🚂 Кос. Митровица - 55 км): ☐ 4632 ха, 5 нас., 321 дом., 2772 стан. — ✚, 🏫 — ♂.
Рудњанска (🚂 Краљево - 65 км): ☐ 4518 ха, 3 нас., 181 дом., 989 стан. — ✚, 🏫.
Студеничка (П. Т. Ушће, 🚂 Краљево - 60 км): ☐ 440 ха, 6 нас., 280 дом., 1800 стан. — ✚, 🏫 — Манастир Студеница.
Трнавска (🚂 Краљево - 89 км): ☐ 18.089 ха, 6 нас., 476 дом., 2429 стан. — 4 ✚, 🏫, ✱ — ∞ — **Инд.:** ♂, мајдан каменог угља.
Ушћанска — Ушће, ✉, ⁂, 🔑 (🚂 Краљево - 48 км): ☐ 8842 ха, 3 нас., 441 дом., 2500 стан. 🏫, ✱. — **Инд.:** прерада дрвета, ♂, мајдан каменог угља. — ⊙→ Гвозд. мост на Ибру.

---

28. СРЕЗ ТРЕБИЊСКИ — (ТРЕБИЊЕ), ✉, ⁂, 🔑, 🚂, 🚌.

☐ 848 км², 8 општина, 175 насеља, 3751 домаћинство, 24.576 становника (по вери 75% прав., 1% ркт., 24% муслим.).
Ср. начелник: У. Радоичић.
Референти: др. П. Рундо (сан.), Б. Јајчанин (вет.), В. Ковачевић (шк.).
Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Дубровник. **Технички одељак:** Дубровник. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа, Гл. од. фин. контроле** (🏛) и **Болница** (🛏): Требиње.
Окружни суд (⍋): Мостар. **Срески суд** (⍋): Требиње.
Цркве: 45 правосл. (✚), 1 ркт. (✙), 8 муслиманија (☾).
Просвета: 1 гимназија, 18 осн. школа (🏫), 7 нар. књ. и чит. (✱).
18 **удружења** и 3 **задруге.**
Природно благо: наслаге угљена у Ластви.
5 **новчаних завода** (⊕).
Извози се: лук, вино, дуван, лековито биље.
Знаменитости: манастир Тврдош и Арслан-агићев мост.

Општине:

Брда Требијова — Страшлана (**П.** Јасеница-Луг, Хум): 32 нас., 280 дом., 1800 стан. — 5 +, .

Циварска — Алексина Међа (**П. Т.** Требиње, Волујац - 2 км): ☐ 10.968 ха, 15 нас., 396 дом., 2421 стан. — 4 +, 2 ☾.

Захумска — Јасеница-Луг, (**Т.** Хум): 30 нас., 425 дом., 2747 стан. — 7 +, 4 , 3 ✶.

Зубачка — Граб (**П. Т.**, Требиње - 16 км): 23 нас., 439 дом., 2721 стан. — 5 +, 3 .

Ластва, (**П.** Требиње): ☐ 9828 ха, 15 нас., 406 дом., 2316 стан. — 3 +, 4 ☾, , ∞.

Приморска — Суторина, (**П. Т.** Херцегнови): 15 нас., 392 дом., 2091 стан. — 8 +, 3 .

ТРЕБИЊЕ — ⊙, , , , , : 10 нас., 953 дом., 7476 стан.

△, ☒, катаст. упр., , , амбуланта, ◬, 9 +, , 2 ☾ — **Шк.:** гимн., 2 ⓘ, 2 — **Удр.:** трг., зан., гост., задр. Српкиња. — 5 ⊕ — **Инд.:** рудник мрког угљена, алуминијева рудача и трагови нафте. Позната је специјална врста дувана „Требињац". — 14 .

Извози се: кожа, вуна, пелин, ситни лук (арпацик), вино и крзно.

Требиње је богато старинама које до сада нису истражене. У непосредној близини града код неке сеоске цркве има неколико старих надгробних споменика, а на једном камену пише: „Овде почива раб Божји Херцег Владислав". Народно предање, а и споменици казују да су се у тој цркви крунисали неки владари Травуње. Околица Требиња богата је остацима старих богомоља (православних), од којих је најзнаменитији Манастир Св. Василија Острошког Тврдош, ремек-дело старе архитектуре, и Манастир Дужи.

Шумска — Хум, , , : 50 нас., 460 дом., 3004 стан. — 4 +, 4 , 4 ✶ — ⓞ.

---

29. СРЕЗ ФОЧАНСКИ — (ФОЧА),
, , , .

☐ 1890 км², 12 општина, 520 насеља, 6726 домаћинстава, 43.081 становника (по вери 34% правосл., 66% муслим.).

Ср. начелник: Ј. Хамовић. **Заменик:** Р. Лојо. **Референти:** др. В. Милас, инж., Д. Цивша, Д. Вуков (војни).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Бијело Поље. **Технички одељак:** Невесиње. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа** и **Болница** (): Фоча. **Окружни суд** (Ⓢ): Сарајево. **Срески суд** (◬): Фоча.

Цркве: 4 правосл. (+), 1 ркт. (✣), 39 муслим. џамија (☾).

Просвета: 13 осн. школа (), 4 нар. књ. и чит. (✶). — Школски надзорник: Плевље.

12 **удружења** и 3 **задруге.**

Индустрија: 14 струтара (♂). **Ср. расадник.**

Извози се: дрвена грађа и земљораднички производи.

Знаменитости: у селу Мјеховина, остаци куле Љутице Богдана. — У Борјама остаци куле Ченгића, исто и у Муљевини на Ратајима, а у близини ове у стени је истесана, а сада празна гробница, по народном предању, Св. Василија Острошког. — У Устиколини дворац Ченгића. — У многим селима гробови богумилаца са познатим каменитим споменицима мање врсте. — Пећине у Борјама код Калиновина и Ретиња код Годиона општ. Слатина.

Сресна испостава: Калиновик. — Старешина: Н. Колунџић.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, Пошта (**П.**) и Телеграф (**Т.**) — **Фоча.**
Устипраћа—Горажде.

Вранићи — Иловача (Прача - 20 км): ☐ 13.213 ха, 59 нас., 934 дом., 5204 стан. — 4 ☾. — **Удр.:** Ц. К.

Драгочавска — Ђурђево Брдо (- 50 км): ☐ 19.285 ха, 39 нас., 661 дом., 3645 стан. — 2 ☾ — ♂.

Закмурска — Тријавача (- 52 км): ☐ 14.691 ха, 32 нас., 407 дом., 2400 стан. — 3 ♂.

Јабучка (Сјетлина - 30 км): ☐ 9176 ха, 60 нас., 453 дом., 3082 стан. — ☾.

Јошаничка (- 37 км): ☐ 1284 ха, 67 нас., 482 дом., 2560 стан. — 2 ☾ — Водна задруга.

Калиновачка — Калиновик, , , , (Алиџашин мост - 64 км): ☐ 23.949 ха, 26 нас., 617 дом., 4435 стан. — +, 3 ☾, . — **Удр.:** Ц. К. — **Задр.:** ◯, ∞. — 2 ♂. — ■.

Миљевинска (- 63 км): ☐ 2872 ха, 114 нас., 772 дом., 4989 стан. — 3 ☾, . — 2 ♂.

Слатинска — Годијено (Устипраћа-Горажде - 56 км): ☐ 2888 ха, 105 дом., 4109 стан. — 2 ☾, . — ♂

Устиколинска (- 34 км): ☐ 14.200 ха, 43 нас., 523 дом., 3307 стан. — ☾, .

ФОЧА — ⊙, , , , , (- 45 км): ☐ 3852 ха, 7 нас., 814 дом., 4360 стан. — △, ☒, катаст. упр., , Окр. уред за осигурање радника, ◬, +, ✣, 17 ☾. — **Шк.:** гимназија, ◑, 2 , ⌖ — ✶ — **Удр.:** ✶, пев. црквен., Соко, лов., зан. трг., инв., добр., Коло С. С. — 3 ⊕. — Филијала сарајевске ткаонице ћилима, 7 ♂. — Риболов (). — 2. — ■, ✕. — ⊙ Мост Милоша Обилића.

Челебићка (- 74 км): ☐ 25.922 ха, 24 нас., 382 дом., 2160 стан. — +, ☾, .

Ћуревска — Попов Мост (- 68 км): ☐ 9408 ха, 39 нас., 348 дом., 2130 стан. — 2 ☾, . — Рушевине из доба Херцега Шћепана.

---

30. СРЕЗ ЦЕТИЊСКИ — (ЦЕТИЊЕ),
, , , .

☐ 1034 км², 10 општина, 139 насеља, 5075 домаћинстава, 26.586 становника.

Ср. начелник: Н. Лашић.

Референти: Др. Л. Томић (сан.), Др. С. Радовић (вет.), Д. Божовић (грађ.), Б. Думовић (шк.).

Надлежност: Пореска управа (⊠), **Гл. од. Фин. Контроле** (), **Болница** (), **Дом Народног Здравља** и **Окружни суд** (Ⓢ): Цетиње.

Цркве: 95 правосл. (+).

Просвета: 1 гимназија, 1 учитељска школа, 31 осн. школа (), 5 нар. књ. и чит. (✶).

2 **удружења**, 5 **задруга.** — 7 струтара (♂).

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Општине:

За све општине, осим посебно означених, најближа железничка станица (🚂): **Зеленика.**

Бајичка (**П. Т.** Цетиње, 🚂 Зеленика - 70 км): 3 нас., 223 дом., 1000 стан. — 🏚 — Битка с Турцима г. 1702. (Иногор.).

Бјеличка — Руђино (**П. Т.** Чево, 🚂 Зеленика - 85 км): ☐ 6400 ха, 12 нас., 236 дом., 1076 ст. — 6 ✚, 2 🏚.

Љуботинско-Грађанска (**П. Т.** Богути, 🚂 Зеленика) ☐ 5341 ха, 23 нас., 778 дом., 3420 стан. — 20 ✚, 5 🏚, ✶. — Читаоничко др. — ∞.

Његушка — Његуш ⊙, ✉, ⁂, 🔑 (🚂 Зеленика - 60 км): ☐ 10.800 ха, 11 нас., 600 дом., 2600 стан. — 16 ✚, 2 🏚. — ∞. — ⊙→ Водовод.

Околине Цетињске — Цетиње (**П. Т. т.** Цетиње, 🚂 - Зеленика): ☐ 10.412 ха, 13 нас., 750 дом., 3028 стан. — 3 🏚, ∞.

Ријечка — Ријека Црнојевића ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🚂 (🚢 Липовик - 1½ км): ☐ 13.617 ха, 32 нас., 1.237 дом., 5.419 стан. — 18 ✚, 7 🏚, ✶. — Трг. удр., ⚓. — **Инд.:** за прераду вештачког бисера и конзервирање рибе. — Прва Југосл. штампарија. — Некадања престоница Ивана Црнојевића. — **Знам.:** „Град Жабљак" и острво Леселдро. (Год. 1931. спојена је са општинама Жабљачком и Жупском.)

Соколска — Биновићи (**П. Т.** Цетиње, 🚂 - Зеленика): ☐ 6570 ха, 18 нас., 449 дом., 2291 стан. — 7 ✚, 3 🏚. — Групирана је г. 1931. из општина Г. Љешанске и Косијерско-Бокорске.

Цуцка — Извори (**П. Т.** Чево, 🚂 Зеленика - 40 км): ☐20.000 ха, 5 нас., 638 дом., 3800 стан. — 9 ✚, 3 🏚.

Чеклићка — Кућишта (**П. Т.** Цетиње): ☐ 6500 ха, 13 нас., 260 дом., 1252 стан. — 10 ✚, 🏚. — ∞.

Чевска, ✉, ⁂, 🔑 (🚂 Зеленика - 80 км): 7 нас., 532 дом., 2700 стан. — 9 ✚, 4 🏚. — ∞.

---

31. СРЕЗ ШАВНИЧКИ — (ШАВНИК),

✉, ⁂, 🔑.

☐ 1950 км², 7 општина, 133 насеља, 4064 домаћинства, 21.547 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: А. Ристић.

Референти: др. М. Дамјановић (сан.), др. Л. Секељ (вет.), инж. М. Арсењевић.

Надлежност: Технички одељак: Никшић. **Пореска управа** (⊠): Шавник.

Окружни суд (Ⓢ): Никшић.

Цркве: 42 правосл. (✚).

Просвета: 32 осн. школа (🏚), 4 нар. књ. и чит. (✶). — 2 **задруге.**

Индустрија: 15 млинова (✳), 1 стругара (♂), 1 циглана (△). — **Извоз** стоке.

Главни вашар (☞): на Илијин дан у Шавнику.

Знаменитости: Мратичак у Дробњаку, где је погинуо Смаилага Ченгић 1840. г. Манастири Пива и Соко (задужбина Немањића).

Општине:

Боанска — Боан, ⊙, ✉, ⁂ (🚂 Требиње): ☐ 3200 ха, 14 нас., 510 дом., 2210 стан. — 2 ✚, 🏚, ✶ — ∞.

Буковичка (**П. Т.** Шавник, 🚂 Миоча - 156 км): ☐ 7048 ха, 9 нас., 226 дом., 1261 стан. — 2 ✚, 2 🏚.

Дробњачка — **ШАВНИК**, ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🚌 (🚂 Требиње - 122 км): 12 нас. 366 дом., 2212 стан. — △, ⊠, 16 ✚, 5 🏚, ✶ — ☞ на Ускрс.

Жабљачка — Жабљак, ⊙, ✉, ⁂ (🚂 Мијоче - 80 км): ☐ 19.500 ха, 24 нас., 575 дом., 3200 стан. — 3 ✚, 5 🏚, 2 ✶ — 6. VIII.

Жупопивска — Горанско, ✉, ⁂ (🚂 Требиње - 100 км): ☐ 60.000 ха, 29 нас., 1060 дом., 6000 стан. — 8 ✚, 11 🏚 — ☞ 28. VIII. — Лековита топла вода.

Планинопивска — Пишче (**П. Т.** Горанско, 🚂 Устипраћа - 105 км): ☐ 22.523 ха, 14 нас., 517 дом., 2935 стан. — 7 ✚, 6 🏚. — Манастир.

Шаранска — Крш (**П. Т.** Жабљак, 🚂 Миоче - 100 км): ☐ 23.000 ха, 22 нас., 270 дом., 1472 стан. — ✚, 2 🏚. — ☞ 14. XI.

---

32. СРЕЗ ШТАВИЧКИ — (ТУТИН),

✉, ⁂, 🔑.

☐ 821 км², 8 општина, 95 насеља, 2341 домаћинство, 14.743 становника (по вери 10% правосл., 90% муслим.).

Ср. начелник: С. Вулишић.

Референти: Др. Ђ. Стојковић (сан.), Ј. Лучић (економ.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Кос. Митровица. **Технички одељак:** Рашка. **Пореска управа** (⊠): Нови Пазар.

Првостепени суд (Ⓢ): Нови Пазар.

Цркве: 2 правосл. (✚), 9 муслим. џамија (☾).

Просвета: 6 осн. школа (🏚), 2 нар. књ. и чит. (✶). — **Школски надзорник:** Кос. Митровица. 2 **удружења.** — **Извоз** стоке.

Општине:

За све општине Пошта (П.): **Тутин.** — 🚂: **Кос. Митровица.**

Годовска (🚂 - 70 км): ☐ 14.000 ха, 20 нас., 385 дом., 2900 стан. — 🏚.

Делимеђска (🚂 - 80 км): ☐ 9225 ха, 17 нас., 400 дом., 2336 стан. — 2 ☾, 🏚. — →→ М. Муратовић, 16 год. општ. прес.

Мелајска (🚂 - 76 км): ☐ 12.051 ха, 7 нас., 211 дом., 1325 стан. — ☾, 🏚, ✶.

Мојстирска (🚂 - 64 км): ☐ 3485 ха, 6 нас., 215 дом., 1587 стан. — ☾.

Радуовачка — Црквице (🚂 - 65 км): ☐ 3835 ха, 9 нас., 315 дом., 1509 стан. — ☾.

Рибарићка (🚂 - 48 км): ☐ 6191 ха, 16 нас., 272 дом., 1692 стан. — 🏚.

Суводолска (🚂 - 110 км): ☐ 1405 ха, 10 нас., 324 дом., 1956 стан. — 2 ☾, 🏚.

Тутинска — **ТУТИН** (🚂 - 80 км): ☐ 5895 ха, 10 нас., 224 дом., 1438 стан. — △, здрав. станица, ✚, ☾, 🏚, ✶. — **Др.:** Ц. К.

VII. Дунавска бановина.

I. Географски преглед

ПОЛОЖАЈ.

Бановина Дунавска запрема североисточни део државног територија, и то бившу Војводину (Банат, Бачку и Барању), источни Срем и део Северне Србије; од бивших области: **Бачку, Београдску** и **Подунавску област** у целости; **Шумадијску област** без среза Љубићког; од **Сремске области:** срезове Илок, Ириг, Рума, Стара Пазова и Земун; од **Пожаревачке области:** срезове Моравски, Пожаревачки и Рамски.

Површина Дунавске бановине износи 30.158 км² или 12,1% државног територија.

У административном погледу бановина Дунавска је подељена на 4 окружна инспектората, 48 срезова, 10 самоуправних градова и 768 општина.

Главно место је **Нови Сад**.

Градови Београд, Земун и Панчево, који су на бановинском територију, издвојени су у засебну Управу Града Београда.

ГРАНИЦЕ.

На **северу** граничи Дунавска бановина с **Мађарском,** и то линији Барања—Станишић—Суботица—Хоргош на северу;

на **североистоку** — с **Румунијом** на истоку линије: с. Рабе — Мокрин — Св. Хуберт — Срп. Кларија — Хетин — Пардањ — Јаша Томић — Сеченово — Вел. Средиште — Куштиљ — Кусић, реком Нера до Дунава и десном обалом Дунава до ушћа Пека;

на **југоистоку** — с **бановином Моравском,** и то од Вел. Градишта, реком Пек, на истоку Марковца, Баточине, Доње Сабанте — преко Гледићке планине на Црни Врх (919), и поново преко Зап. Мораве на село Каона;

на **југозападу** — с **бановинама Дринском** и **Савском.**

ПОВРШИНА.

Већи део Дунавске бановине Сави и Дунаву на север плодна је банатска равница некадашње Панонске низије.

У Срему, на десној обали Дунава, на линији Илок—Ириг протеже се **Фрушка гора** (538 м).

Вршцу на исток — до румунске границе — уздижу се **Вршачке Чуке** (Гудурички Врх — 641 м).

Десна обала Дунава, између Колубаре и Мораве, испуњена је источним огранцима Динарског сплета, који се протежу на југ у групама **Авала** (565), **Космај** (624), **Рудничке планине** — са врховима Вел. и Мали Штурац (1169 — 1159), Бело Поље (1099), Марјанац (1027), Венчац (675), Букуља (720), Котљеник (768) и **Гледичка Планина** (959).

Између Мораве и Пека — придолазе Дунаву северни огранци **Хомољских планина.**

Поља: Годоминско код Смедерева (као део Моравске равнице). — Делиблатски живи песак.

ВАЖНИЈЕ РЕКЕ.

Дунав — пролази преко бановине Дунавске скоро на целом току преко наше краљевине и само на два места његова десна обала припада другим бановинама, и то бановини Савској од Аљмаша до Даља и бановини Моравској ниже Вел. Градишта.

Леви притоци Дунава: **Тиса** (са Аранком и Бегом), **Тамиш** (са Брзавом), **Караш** и **Нера.**

Десни притоци Дунава и то доњи токови **Велике Мораве** (са Лепеницом, Јасеницом и Ражом), **Млаве** и **Пека.**

Канали: 1. **Краља Петра,** који веже Дунав од Бездана са Тисом код Фелдвара; 2. **Краља Александра,** који веже Канал Краља Петра од Стапара са Дунавом код Новог Сада; 3. **Бегејски** од Перлеза до Темишвара; 4. **Брзава,** и 5. **Вршачки.**

Од језера је најважније **Палић језеро** код Суботице са лековитим блатним купкама.

Мочваре. Цела долина Дунава и Тисе са великим бројем рукава покривена је великим барама.

На доњем току Саве налазе се тако звана **Обетска бара,** а код Београда мочвара **Макиш.**

КЛИМА.

Средња годишња температура у:
Београду је 11,2° (у лето + 21,3°, у зими — 1,3°,
Крагујевцу 5° (у лето + 41°, у зими — 31°).

Оборина има 619 м/м на годину. **Ветрови** су Кошава и Северац.

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ ВАЖНИЈИХ МЕСТА.

	Надморска висина метара	Северна ширина	Источна дужина од Гринвића	Разлика месног од средњеевр. времена
Суботица	115	46° 6′	19°40′4″	?
Нови Сад	?	45°15′49″	19°51′4″	19′24″

СТАНОВНИШТВО.

Према попису г. 1921.: На садашњем територију Дунавске бановине било је 468.502 домаћинства и 2,108.000 становника или 17.6% од укупног броја становништва у Краљевини.

Према томе густина становништва била је 69,9 на 1 км².

По материњем језику било је: српскохрватског 56,90%; мађарског 18,29%; немачког 16,33%; румунског 3.78%; чешког и словачког 2,89%; руског и русинског 0,79%; словеначког 0,38% и осталих 0,64%.

По вероисповести било је: православних 54,94; римокатолика 35,38%; евангелика 7,94%; израелићана 0,92%; гркокатолика 0,64%; муслимана 0,10% и осталих 0,08%.

По подацима за г. 1930. у Дунавској бановини има 1125 насеља, 494.000 домаћинстава и 2,374.000 становника.

Према томе **прираштај становништва** за прошлих 10 година износи 272.000 или 1,3% на годину, а **густина становништва** је сада 79,1 на 1 км².

II. Општа управа.

Бан Дунавске бановине.

Од 9. октобра 1929. год. — **инж. Дака Поповић**, б. претс. трговинд. коморе у Новом Саду.
Од 16. јануара 1930. год. — **Радослав М. Дуњић**, врховни инспектор Претс. Мин. Савета.
Од 27. августа 1930. год. — **Светомир Љ. Матић**, армијски ђенерал у пензији (†).
Од 11. маја 1931. год. — **Милан Николић**, врховни инспектор Претседништва Мин. Савета.

Инж. ДАКА ПОПОВИЋ,
Бан Дунавске бановине од 9. X. 1929. до 16. I. 1930.

Инж. ДАКА ПОПОВИЋ.

Рођен је у Новоме Саду 1886. године. Реалку свршио је у Сегедину, а технику у Будимпешти, где се истакао као претседник академске омладине Кола Младих Срба.

После ослобођења био је по служби у Железничкој дирекцији у Суботици и у Грађевинској дирекцији у Новоме Саду, и ту је својим стручним радом као инжењер много допринео срећивању прилика. После тога је прешао у приватну праксу те је између осталога израдио план за цркву у Ади. Учествовао је активно у политичком животу и припадао је бившој радикалној странци.

За посланика је изабран 1927. године у Новоме Саду за срез новосадски на листи Светозара Станковића. Као народни посланик нарочито се бавио аграрним питањем и због тога је 27. јуна 1928. године ушао у владу др. Корошца као министар аграрне реформе.

Иза тога је био претседник Трговачко-индустријске коморе у Новоме Саду.

9. октобра 1929. постављен је за првог бана Дунавске бановине и на том положају био је до 16. јануара 1930., када му је уважена оставка.

РАДОСЛАВ М. ДУЊИЋ.

Рођен је 8. септембра 1871. године у Мионици среза колубарског, онда окр. ваљевског, а сада бановине Дринске, где му је отац Милојко био срески начелник.

Основну школу и четири разреда гимназије свршио је у Крушевцу, а вишу гимназију и матуру у Крагујевцу.

Правни факултет београдског универзитета и Велику школу свршио је г. 1894. и исте године постављен је за писара нишког, а потом Крушевачког првостепеног суда.

Год. 1896. дао је оставку на државној служби и по положеном адвокатском испиту постао је адвокат у Крушевцу.

У Балканском рату 1912. учествовао је као резервни коњички поручник и командант ескадрона. У светскоме рату учествовао је као резервни официр и демобилисан пред крај 1919. г. као резервни коњички капетан, касније потпуковник.

22. маја 1929. год. постављен је за врховног инспектора у претседништву Министарског савета.

16. јануара 1930. постављен је за бана Дунавске бановине и на том је положају остао све до 27. августа 1930. г., када је поново постављен за врховног инспектора у претседништву Министарског савета.

РАДОСЛАВ М. ДУЊИЋ,
Бан Дунавске бановине од 16. I. до 27. VIII. 1930.

СВЕТОМИР Љ. МАТИЋ,
Бан Дунавске бановине од 27. VIII. 1930.
до † 2. маја 1931.

СВЕТОМИР Љ. МАТИЋ.

Рођен је у Краљеву год. 1870. где је свршио основну школу и гимназију са матуром. У војну академију ступио је 1888. г. и произведен је за артиљеријског потпоручника 1891. г. Вишу школу војне академије свршио је у времену од 1894. до 1896. г.

У време мира командовао је разним јединицама и више пута био у разним мисијама на страни. 1907/8. био је стажијер у француској војсци и свршио је вишу арт. школу гађања у Мају. По повратку у отаџбину командовао је артиљеријским пуковима и био наставник и управник наше артиљеријске школе гађања.

У балканском рату учествовао је 1912. и 1913. г. као командант Дунавског арт. пука, у светском рату 1914. као командант Браничевског одреда, а у 1915. год. као командант Шумадијске див. II. позива.

Год. 1916., 1917. и 1918. командовао је Дунавском дивизијом и био је начелник Артиљерије врховне команде. За пробоја Солунског фронта командовао је целокупном артиљеријом срп. војске.

У 1918. г. командовао Дринском, а од 14. јануара 1919. Савском дивизијском облашћу.

Од 1921. до 1923. био је инспектор артиљерије, управник Војне академије, помоћник Министра војног.

Од 1923.—1925. г. био је помоћник команданта II. у Сарајеву, а затим командант IV. арм. области у Загребу.

27. VIII. 1930. постављен је за бана Дунавске бановине, на којем положају је 6. V. 1931. г. после кратке болести преминуо.

МИЛАН МИКОЛИЋ.

Рођен је у Чачку у чиновничкој породици 22. октобра 1874. г. У Чачку је свршио основну школу и четири разреда гимназије. Вишу гимназију и матуру свршио је у Крагујевцу, правни факултет у Београду 1897. год.

Чиновничку каријеру почео је као судски писар 1897. г. у окружном суду у Београду, а затим у чачанском првостепеном суду.

1901. год. прешао је у судску струку у војсци са чином поручника као војни иследник у дринској дивизији у Ваљеву, а потом дунавској дивизијској области. 1907. год. премештен је у Министарство војске где је радио у великом војном суду у судском одељењу до 1912. год.

За рата 1912. и 1913. г. био је судија сталног војног суда за официре и начелник судског одељења вардарске див. области и команде места у Скопљу. После рата 1913. г. био је начелник судског одељења команде дунавске див. области у Београду, а у европском рату начелник судског одељења дунавске дивизије првог позива до 1916. г., када је постављен за начелника судског одељења команде прве армије. После рата постављен је за начелника судског одељења прве армијске области у Новом Саду. У мају 1923. г. постављен је за врховног инспектора при Претс. Мин. савета, а 11. маја 1931. г. за бана Дунавске бановине.

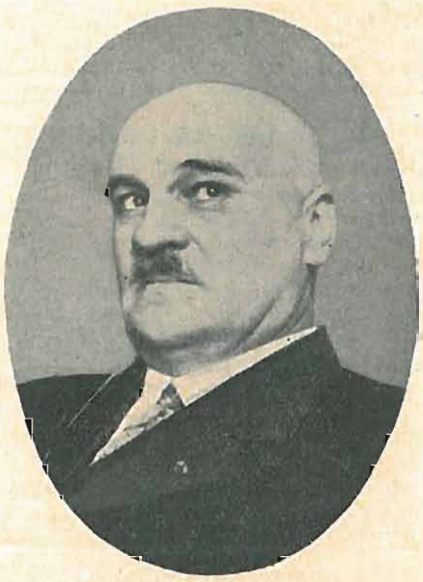

МИЛАН МИКОЛИЋ,
Бан Дунавске бановине
од 11. V. 1931.

Помоћник бана.

Од 12. октобра 1929. — **Мишовић Видоје**, бивши велики жупан Рашке области.
Од 16. јануара 1930. — **Николић Милан**, бивши помоћник бана Вардарске бановине.
Од 17. марта 1931. — **Тодоровић Драгомир**, бивши помоћник бана Моравске бановине.

ДРАГОМИР Д. ТОДОРОВИЋ,
Помоћник бана Дунавске бановине од 17. Ш. 1931.

ДРАГОМИР Д. ТОДОРОВИЋ.

Рођен 13/26. фебруара 1880. год. у селу Шашиловцу среза расинског Моравске бановине.

Основну школу учио је у селу Падежу, гимназију: шест разреда у Крушевцу и два у Крагујевцу, где је и матурирао. Правни факултет свршио у Београду, а потом у Лозани у Швајцарској годину дана због усавршавања.

Чиновничку каријеру започео је као писар управе града Београда, а затим био је чиновник и окружни деловођа самоуправног округа крагујевачког, начелник среза жичког, начелник округа: охридског, призренског и врањског, велики жупан области: врањске, сремске, рашке и битољске.

Учествовао је у ратовима 1912. до 1915. год.

Као начелник округа призренског видно се истакао у сузбијању албанских качачко-пљачкашких банда.

Као велики жупан области битољске био је 1929. год. шеф наше делегације за уређење пограничног промета између наше државе и Грчке, а потом је опет као шеф наше делегације био у комисији за уређење тог промета између нас и Краљевине Албаније.

12. октобра 1929. год. именован је помоћником бана Моравске, затим Вардарске бановине, а у марту 1931. Дунавске бановине.

1. Краљевска банска управа Дунавске бановине.

I. ОПШТЕ ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Марић Бранко.

Секретаријат. Шеф кабинета: Др. Суботић Ст.
Персонални отсек. Шеф: Др. Медаковић Груја.
Главна писарница. В. д. шефа: Дороги Гавра.
Економат. В. д. шефа: Живковић Груја.

II. УПРАВНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Др. Петровић К. Душан.

Отсеци:

1. **Опште-управни.** Шеф: Баја Негосав.
2. **Јавне безбедности.** Шеф: др. Стефановић Богдан.
3. **За самоуправе.** Шеф: Петерс Јосип.

III. ПОЉОПРИВРЕДНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Новаковић Милан.

Отсеци:

4. **За пољопривреду и сточарство.** Шеф: Орлић Милан.
5. **За ветеринарство.** Шеф: Калаба Лука.
6. **За аграрно-правне послове.** Шеф: Степановић Милорад.
7. **За шумарство.** Шеф: Љуштина Михајло.

IV. ПРОСВЕТНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Секулић Милан.

Отсеци:

8. **За осн. наставу.** Шеф: Ђорђевић Ст. Живојин.
9. **За средњу и учитељску наставу и народно просвећивање.** Шеф: Стојадиновић Милоје.

V. ТЕХНИЧКО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: инж. Гаспарини Ђорђе.

Отсеци:

10. **За мостове и железнице.** Шеф: инж. Монти Јосип.
11. **За хидротехн. радове.** Шеф: инж. Стојић Јован.
12. **За архитектонске и електромашинске послове.** Шеф: инж. Цвејић Милан.
13. **Одељак за самоуправне путове и мостове.** Шеф: инж. Грађански Петар.

VI. ОДЕЉЕЊЕ ЗА СОЦ. ПОЛ. И НАР. ЗДРАВЉЕ.

Начелник: др. Марковић Лаза.

Отсеци:

14. **За социјалну политику.** Шеф: Др. Батон Стева.
15. **За народно здравље.** Шеф: др. Раденковић Радивој.

VII. ФИНАНСИЈСКО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Поповић Велимир.

16. **Отсек рачуноводства.** Шеф: Павловић Коста.

VIII. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ТРГОВИНУ, ОБРТ И ИНДУСТРИЈУ.

Начелник: Вујић Сп. Велимир.

17. **Отсек за трговину, обрт и индустрију.** В. д. шефа: Др. Димитријевић Миодраг.
18. **Одељак за стручну наставу.** Шеф: Аранђеловић Панта.

Службени лист банске управе. Привремени уредник: Лучић Дејан.

САВЕТИ И КОМИСИЈЕ.

СТРУЧНИ САВЕТ.

Претседник: Вујић Велимир, начелник одељења за трговину, обрт и индустрију.

Чланови: В. Поповић, нач. фин. одељ; М. Цвејић, техн. сав.:; Др. С. Суботин, шеф кабинета, и П. Теодоровић, бан. инсп.

Заменици: М. Љуштина и Др. Г. Медаковић.

КОМИСИЈА ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ ЧИНОВНИКА.

Претседник: Тодоровић Драгомир, пом. бана.

Заменик: Др. Петровић Душан, нач. упр. од.

Чланови: М. Јовановић, М. Николић Кајер, Б. Марић, Н. Ђаја, М. Новаковић, М. Секулић, инж. Ђ. Гаспарин, Др. Л. Марковић, В. Поповић и В. Вујић.

КОМИСИЈА ЗА ПОЛАГАЊЕ ДРЖ. СТРУЧНОГ ИСПИТА II. и III. КАТЕГОРИЈЕ.

Претседник: Др. Петровић Душан.

Чланови: Марић Бранко и Р. Аврамовић. — Заменици: Петерс Јосиф и др. Ледерер Драгутин.

Деловођа: Ивковић Душан.

КОМИСИЈА ЗА ПОЛАГАЊЕ ДРЖ. СТРУЧНОГ ИСПИТА ПОЛИТИЧКО-УПРАВ. ПРИПРАВНИКА.

Претседник: Тодоровић Драгомир.

Заменик: Др. Петровић Душан, рач. упр. одељења.

Чланови: Јовановић Милан, М. Николић Кајер, бански инспектор, Новаковић Милан, начелник Пољопр. одељења и Велимир Вујић, начелник одељења за трг., обрт и индустрију.

Заменици: Петерс Јосиф, Стефановић Богдан, бански саветници, Орлић Милан, пољопр. инспектор и Аранђеловић Панта, стручни школски инспектор.

Деловођа: М. Стојадиновић. — Заменик: С. Вуковић.

ДИСЦИПЛИНСКИ СУД.

Претседник: Петерс Јосип.

Судије. За I. категорију: Р. Аврамовић, Др. Д. Ледерер, С. Петров, Др. Г. Медаковић. — За II. категорију: М. Милутиновић, М. Вујић, Т. Марцикић, М. Вранић. — За III. категорију: Љ. Матовић, Ђ. Теодор, А. Грегоровић, Б. Јабланović.

Дисциплински тужилац: Јовановић Милан.

Заменици: Николић Кајер Марин и Др. Јагодић Јован.

2. Окружни инспекторати.

1. **У Великом Бечкереку** (за 7 срезова) и то: Вел. Бечкеречки, Вел. Кикиндски, Ковачички, Новобечејски, Новокањишки, Сенћански и Јаше Томића.

Окр. инспектор: Хајдук-Вељковић Влад.

2. **У Крагујевцу** (за 13 срезова) и то: Грузански (Крагујевац), Јасенички (Паланка Смедеревска), Качерски (Рудник), Колубарски (Лазаревац), Космајски (Сопот), Крагујевачки, Лепенички (Рача), Младеновачки, Моравски (Жабари), Опленачки (Варош Топола), Орашачки (Аранђеловац), Орашки (Вел. Орашје) и Таковски (Гор. Милановац).

Окр. инспектор: Нагулић Милутин, бив. вел. жупан Моравске области.

3. **У Смедереву** (за 9 срезова) и то: Алибунарски, Белоцрквански, Вршачки, Грочански, Ковински, Панчевачки, Подунавски (Смедерево), Пожаревачки и Рамски (Вел. Градиште).

Окр. инспектор: Јовановић Радивоје.

4. **У Сомбору** (за 8 срезова) и то: Апатински, Батински, Бачкотополски, Дарђански, Кулски, Оџачки, Сомборски и Град Суботицу.

Окр. инспектор: непопуњено.

Примедба. Под непосредним надзором Кр. банске управе у Новом Саду стоји 12 срезова, и то: Бачконаланачки, Врачарски (Београд), Жабаљски, Земунски, Илочки, Иришки, Новосадски, Посавски (Умка), Румски, Старобечејски, Старопазоваčки и Тителски.

Бански инспектори: Јовановић Милан и Николић Кајер Марин.

3. Полиција.

УПРАВА ПОЛИЦИЈЕ У НОВОМ САДУ

(за град Нови Сад, општину Каменица и добровољачко насеље Ветерник).

В. д. управника: Др. Момировић Вељко.

Заменик управника: Јовановић Миодраг.

Одсеци: опште полиције, кривичне полиције, полиције места и пријавног звања.

Претстојништва градске полиције: Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Вршац, Крагујевац, Сента, Сомбор, Стара Кањижа, Суботица и Хоргош.

Полицијски комесаријати: Бан. Аранђеловац, Бели Манастир, Вел. Кикинда и Суботица.

4. Банско веће Дунавске бановине.

Чланови за градове:

Аранђеловац: Стојановић Андрија, трговац.

Бела Црква: Јанкулов Жива, директор банке.

Вел. Бечкерек: Бајин Маринко, економ; Мољац Милиној, апотекар; Николић Никола, економ.

Вел. Кикинда: Будишин Стеван, посједник; Карловац Винко, адвокат.

Вршац: Хаузер Карло, винарски трговац, и Јованчић Милан, инж.

Горњи Милановац: Скубић Драгољуб, апотекар.

Ириг: Орешковић Душан, адвокат.

Инђија: Кнебл Валентин, индустријалац.

Крагујевац: Наумовић Живојин, предузимач; Тополовић Петар, трговац; Калановић Војислав, претседник општине.

Младеновац: Милетић Радован, трговац и претседник општине.

Нови Сад: Павлас Игњат, адвокат; Кон Жило, трговац; Вешић Ђорђе, прота; Милер Антун, општ. одборник.

Паланка Смедеревска: Крстић Владимир, трговац.
Пожаревац: Крстић Михајло, адвокат.
Рума: Остојић Душан, велики поседник.
Сента: Славнић Миодраг, поседник; Вујић Јоца, велики поседник; Мохачи Пал, професор у пензији.
Смедерево: Марковић Милан, трговац.
Сомбор: др. Поповић Коста, адвокат; Бошњак Иван, поседник, и Настасић Љубиша, ратар.
Сремски Карловци: Ћирић Стеван, велики поседник и професор.
Стара Кањижа: Богосављевић Милан, ратар, и Миланов Тима, поседник.
Суботица: Видаковић Антун, ратар; Др. Манојловић Владислав, јавни бележник; Јурић Марко, поседник, и др. Клајн Адолф, претседник јеврејске црквене општине.

Чланови за срезове:

Алибунарски: Клоп Никола, индустријалац из Сечња.
Апатински: Шпајзер Јосип, бив. кнез из Апатина.
Батински: Михаљцић Стеван, прота из Брањине.
Бачкопаланачки: Гризбахер Петар, земљоделац из Чиба.
Бачкотополски: Балинт Мартон, економ из Паћира.
Белоцрквански: Николић Мика, вуновлачар из Јасенова.
Великобечкеречки: Др. Жупански Славко, адвокат из Вел. Бечкерека.
Великокикиндски: Огњановић Софран, велепоседник из Бочара.
Врачарски: Миљковић Цветко, земљоделац и претседник општине.
Вршачки: Богић Милован, ратар из Вел. Гаја.
Грочански: Пантић Милан, земљоделац из Ритопека.
Гружански: Богићевић Богољуб, тежак и претседник општине.
Дарђански: Банац Љубомир, трговац из Белог Манастира.
Жабаљски: Ивковић Урош, ратар из Чуруга.
Земунски: Богуновић Сава, ратар и претседник општине из Батајнице.
Илочки: Др. Николић Гига, адвокат из Илока.
Иришки: Милин Лазар, ратар из Прњавора.
Јасенички: Мирковић Благоје, земљорадник из Бањичине.
Јаша Томић: Перини Славољуб, ратар из Кларије.
Качерски: Недељковић Милан, трг. из Љига.
Ковачички: Николић Коста Ђокин, ратар из Идвора.
Ковински: Милетић Петар, ратар из Гаја.
Колубарски: Лазаревић Милован, трговац из Лазаревца.
Космајски: Радоњић Милан, свешт. из Бељине.
Крагујевачки: Карић Давид, земљоделац и претседник оптине из Лужнице.
Кулски: Румф Павао, ратар из Новог Врбаса.
Лепенички: Настасијевић Милутин, прота из Сипића.
Младеновачки: Мићић Милија, екон. из Јагњила.
Моравски: Ђокић Светолик, претседник општине из Ореовице.
Новобечејски: Попов Сима, свешт. из Меленаца.
Новокањишки: Шећеров Милан, ратар из Крстура.
Новосадски: Кобиларов Петар, ратар из Пашићева.
Оџачки: Др. Ертел Јован, директор фабрике из Оџака.
Опленачки: Поповић Михајло, земљорадник из Клоке.
Орашачки: Михајлов Илија, извозник из Аранђеловца.
Орашки: Којадиновић Светозар, сељак из Марковца.
Панчевачки: Лаковић Јоца, посед. из Сефкерина.
Пожаревачки: Миленковић Илија, тежак из Малог Црњића.
Посавски: Лукић Добривоје, претседник општине из Степојевца.
Рамски: Селић Јоца, трг. и претседник општине из Вел. Градишта.
Румски: Грбић Емилијан, свештеник из Руме.
Сенћански: Вучић Мита, економ из Мартоноша.
Сомборски: Пујин Лазар, поседник из Риђице.
Старопазовачки: Шагишипицки Јосиф, индустријалац из Старе Пазове.
Старобечејски: Влаховић Милош, адвокат из Ст. Бечеја.
Таковски: Продановић Милета, трг. из Прањана.
Тителски: Жакић Ђорђе, инж. и директор водне задруге из Титела.

5. Буџет Дунавске бановине.

за годину 1931/32.

Приходи:	Динара	Расходи:	Динара
Редовни:		Опште одељење	1,838.368.—
Бановински прирез	63,000.000.—	Управно одељење	3,538.778.—
Трошарина	33,000.000.—	Пољопривредно одељење	22,419.540.—
Бановинске самосталне дажбине и таксе	21,050.000.—	Просветно одељење	9,084.466.—
Приходи бановинских установа	14,569.016.—	Техничко одељење	65,548.237.—
Од имања и улога	3,300.000.—	Одељење за соц. политику и нар. здравље	25,695.206.—
По специјалним законима	11,642.895.—	Финансијско одељење	28,344.015.—
Ванредни приходи	14,100.000.—	Одељење за трговину, обрт и инд.	3,093.301.—
		Буџетски резервни кредити	1,100.000.—
Свега прихода	160,661.911.—	Свега расхода	160,661.911.—

Бановински буџет за год. 1930/31. износио је Дин 172,310.914.—.

III. Општи статистички преглед Дунавске бановине.

Градови и Политички срезови	Састав: Површина км²	Састав: Општина	Састав: Насеља	Становништво: Домаћинстава	Становништво: Становника	Просвета: Школа: Средњих и учитељских	Школа: Стручних	Школа: Грађанских	Школа: Основних	Школа: Нар. књижн. и читаоница	Привреда: Друштава и задруга	Привреда: Новчаних завода	Привреда: Индустрија Инд.	Привреда: Воћних и лозних расадника	Нар здр: Болница и санаторија
Самоуправни градови (⊡)															
1. **Гл. град Нови Сад**	202	1	1	10177	65000	4	8	3	12	2	39	11	95	—	2
2. **Бела Црква**	39	1	1	2738	10194	3	2	1	3	1	18	5	9	—	1
3. **Велика Кикинда**	274	1	1	5936	28113	2	4	1	2	3	40	4	11	—	1
4. **Велики Бечкерек** ◔	131	1	1	6488	32743	1	4	2	4	1	70	6	36	—	1
5. **Вршац**	197	1	1	7559	29293	2	5	1	3	5	53	7	10	—	2
6. **Сента**	373	1	1	7047	30747	1	2	—	2	1	7	6	10	—	1
7. **Сомбор** ◔	308	1	32	7850	32256	3	6	2	2	2	24	6	12	—	1
8. **Сремски Карловци**	48	1	1	1465	6000	1	3	—	1	2	4	1	—	—	1
9. **Стара Кањижа**	206	1	7	4449	19589	—	1	1	1	2	15	4	7	—	1
10. **Суботица**	779	1	24	21238	100015	2	5	3	43	10	121	14	94	—	6
Свега у градовима	**2557**	**10**	**73**	**75000**	**353950**	**19**	**40**	**14**	**73**	**29**	**391**	**64**	**284**	—	**17**
Срезови (△)															
1. Алибунарски	833	18	19	10382	45739	—	2	—	18	8	52	5	16	—	—
2. Апатински	580	9	10	11770	48722	—	2	2	9	10	68	10	29	—	—
3. Батински	372	12	14	4899	21184	—	1	—	26	12	20	1	8	1	1
4. Бачкопаланачки	553	14	16	10345	41557	—	2	1	14	17	68	13	22	—	1
5. Бачкотополски	707	8	13	14613	65073	—	6	1	10	13	48	7	23	—	1
6. Белоцрквански	720	20	23	8409	36173	—	1	—	20	11	62	1	15	1	—
7. Великобечкеречки	1173	26	32	14405	63670	—	3	—	28	14	76	4	13	—	—
8. Великокикиндски	544	9	11	7967	30450	—	2	—	9	16	50	2	12	—	—
9. Врачарски - (Београд)	299	20	27	7930	36650	—	—	—	21	8	35	—	12	1	—
10. Вршачки	797	17	50	8690	39140	—	1	—	30	8	54	4	13	1	—
11. Грочански	329	14	14	4512	27814	—	1	—	15	5	26	1	12	1	—
12. Гружански — (Крагујевац)	616	27	64	7665	44052	—	—	—	34	21	37	2	32	1	1
13. Дарђански	842	22	25	5708	30914	—	1	—	33	12	37	—	12	—	—
14. Жабаљски	440	5	6	6863	30069	—	2	—	5	9	39	8	8	—	3
15. Земунски	824	17	19	6519	35053	—	—	1	21	10	28	—	5	—	—
16. Илочки	451	11	23	6797	31640	—	3	2	22	14	29	6	16	1	1
17. Иришки	373	13	25	5324	26009	—	1	1	19	11	30	5	14	—	1
18. Јасенички — (Паланка Смедеревска)	426	14	15	8022	48485	1	5	—	17	9	46	4	13	-	—
19. Јаша Томић	603	19	23	10003	49109	—	2	1	19	14	81	6	19	—	1
20. Качерски — (Рудник)	407	17	39	3916	25498	—	2	—	18	9	23	1	8	1	—

Политички срезови и седишта	Састав			Становништво		Просвета					Привреда				Нар здр
						Школа									
	Површина км²	Општина	Насеља	Домаћинстава	Становника	Средњих и учитељских	Стручних	Грађанских	Основних	Нар. књижн. и читаоница	Друштава и задруга	Новчаних завода ⊕	Индустрија Инд.	Воћних и ловних расадника	Болница и санаторија
21. Ковачички	921	13	13	11210	47993	—	4	—	13	9	66	6	18	—	1
22. Ковински	724	8	9	7935	34773	—	5	1	8	8	49	3	18	1	1
23. Колубарски — (Лазаревац)	396	18	33	5122	29390	—	3	—	20	11	40	1	20	1	—
24. Космајски — (Сопот)	290	17	20	4234	23941	—	3	—	18	14	34	1	15	1	—
25. Крагујевачки — ◔	409	28	40	10470	68306	2	7	—	29	7	33	10	6	1	1
26. Кулски	569	9	14	12900	51763	1	4	1	10	12	88	10	50	—	—
27. Лепенички — (Рача)	339	17	20	6006	30442	—	3	—	15	10	27	5	10	1	—
28. Младеновачки	254	15	15	5679	32939	—	1	—	17	8	43	5	20	—	—
29. Моравски - (Жабари)	394	18	22	6644	35786	—	—	—	18	6	13	3	10	1	1
30. Новобечејски	812	8	9	10179	46431	2	4	1	8	13	55	5	14	—	—
31. Новокањишки	588	14	19	7723	37592	—	1	—	14	13	34	3	11	—	2
32. Новосадски	740	14	23	14523	61949	1	6	—	17	20	93	8	19	—	—
33. Опленачки — (Варош Топола)	254	16	21	4684	27276	—	2	—	21	7	33	2	5	—	1
34. Орашачки — (Аранђеловац)	415	20	24	5986	33375	1	2	—	23	9	31	4	12	1	—
35. Орашки — (Велико Орашје)	294	13	14	8230	43782	—	3	—	13	10	61	6	13	1	—
36. Оџачки	708	13	13	12165	52361	—	5	1	14	17	113	6	39	—	—
37. Панчевачки	911	13	13	11056	48676	—	2	—	13	10	61	3	11	—	—
38. Подунавски — ◔ (Смедерево)	521	25	25	8838	56606	1	4	—	27	15	59	4	17	2	1
39. Пожаревачки	613	36	40	13758	72822	1	5	—	34	13	40	5	20	1	1
40. Посавски — (Умка)	435	17	24	5812	34127	—	—	—	20	15	46	1	23	1	—
41. Рамски — (Велико Градиште)	427	30	32	6721	34814	1	2	—	29	10	43	3	9	1	1
42. Румски	800	23	27	11548	57621	1	4	—	29	18	49	7	38	—	1
43. Сенћански	503	4	14	10552	41948	1	4	1	5	10	45	7	26	1	—
44. Сомборски	931	14	15	16272	67862	—	6	—	17	10	83	9	44	—	—
45. Старобечејски	762	5	5	14353	57725	2	5	—	5	13	88	10	30	—	2
46. Старопазовачки	625	16	20	10966	51974	—	3	—	19	12	36	5	29	—	—
47. Таковски — (Горњи Милановац)	683	16	50	5155	35736	1	2	—	16	3	54	4	2	1	1
48. Тителски	394	9	9	5460	25313	—	1	1	10	5	51	2	17	—	—
Свега у срезовима	**28601**	**761**	**1051**	**419000**	**2019919**	**15**	**128**	**15**	**870**	**539**	**2377**	**218**	**848**	**23**	**24**
Укупно у Дунавској бановини	**30158**	**771**	**1125**	**494000**	**2373869**	**34**	**163**	**29**	**943**	**568**	**2768**	**282**	**1132**	**23**	**41**

ОКРУЖНА БЕЛЕЖНИШТВА (△)

(по срезовима са ознаком броја општина).

Срезови:

Батина: Брањина 2.
Бела Црква: Гребенац 2, Загајица 2, Јасеново 2, Крушчица 2.
Вел. Бечкерек: Банатски Двор 2.
Вел. Кикинда: Банатска Топола 2.
Вршац: Бел. Средиште 2, Војводинци 3, Јабланка 3, Мали Жам 2, Ритишево 2, Сеченово 3, Хајдучица 2.
Дарда: Биље 4, Дарда 4, Јагодњак 2, Кнежеви Виногради 3, Луч 2, Петловац 4.
Јаша Томић: Јаша Томић 2, Св. Хуберт 3, Хајфелд 2.
Нова Кањижа: Црна Бара 3, Мајдан 2.

Важнија места Дунавске бановине.

1. ГРАДОВИ (◎).

	Број насеља	Број становника Год. 1921.	Год. 1930.
Суботица	⊡	90.961	100.015
Нови Сад	⊡	44.237	64.000
Вел. Бечкерек	⊡	27.522	32.743
Сомбор	⊡	31.342	33.121
Крагујевац	(1)	15.643	33.000
Сента	⊡	30.697	30.747
Вел. Кикинда	⊡	25.774	28.113
Вршац	⊡	27.011	29.293
Стара Кањижа	⊡	18.074	19.589
Пожаревац	(1)	10.604	13.731
Смедерево	(1)	6.307	10.490
Бела Црква	⊡	9.650	10.194
Сремски Карловци	⊡	5.907	6.000
Горњи Милановац	(1)	2.180	3.120

Свега 14 градова са 375.000 становника.

2. ВАРОШИЦЕ (⊙) — алфабетским редом.

(Број становника је означен за год. 1930.)

Азања (△ Јасенички — 12.124), **Александровац** (△ Моравски — 3.000), **Алибунар** (4.373), **Апатин** (13.479), **Аранђеловац** (2.150), **Барајево** (△ Посавски — 2.520), **Баточина** (△ Крагујевачки — 628), **Бачка Паланка** (5.572), **Бачка Топола** (17.097), **Белановица** (△ Качерски — 300), **Божевац** (△ Пожаревачки — 3.383), **Вел. Градиште** (3.000), **Вел. Орашје** (2.477), **Вел. Плана** (△ Орашки — 6.802), **Венчане** (△ Колубарски — 3.090), **Вршевница** (△ Таковски — 2.293), **Гроцка** (3.600), **Гружа** (△ Гружански — 2.000), **Дарда** (3.091), **Доња Шаторња** (△ Опленачки — 1.156), **Жабаљ** (8.117), **Жабари** (2.028), **Илок** (5.477), **Инђија** (△ Румски — 8.000), **Ириг** (5.320), **Јунковац** (△ Опленачки — 1.687), **Каменица** (△ Гружански — 1.604), **Кличевац** (△ Рамски — 2.434), **Кнић** (△ Гружански — 2.600), **Коларе** (△ Подунавски — 550), **Ковин** (8.200), **Кула** (9.790), **Кусадак** (△ Јасенички — 6.500), **Лазаревац** (1.460), **Лапово** (△ Лепенички — 6.254), **Љиг** (△ Качерски — 270), **Лозовик** (△ Орашки — 6.576), **Марковац** (△ Орашачки — 3.700), **Маскаре** (△ Опленачки — 1.052), **Меленци** (△ Нови Бечеј — 9.470), **Младеновац** (3.125), **Наталинци** (△ Опленачки — 1.500), **Нова Кањижа** (5.274), **Нови Бечеј** (7.679), **Оџаци** (5.304), **Ореовица** (△ Моравски — 2.050), **Паланка Смед.** (4.800), **Прањани** (△ Таковски — 2.637), **Раброво** (△ Рамски — 2.474), **Раља** (△ Космајски — 522), **Рача** (1.263), **Рипањ** (△ Врачарски — 6.375), **Рума** (13.467), **Сараорци** (△ Орашки — 2.500), **Селевац** (△ Јасенички — 7.671), **Смољинац** (△ Пожаревачки — 3.400), **Сопот** (656), **Средњево** (△ Рамски — 862), **Стари Бечеј** (19.782), **Стари Врбас** (△ Кула — 4.968), **Степојевац** (△ Посавски — 2.061), **Страгаре** (△ Опленачки — 2.686), **Тител** (6.000), **Топола** (840), **Трнава** (△ Опленачки — 3.664), **Умка** (1.347), **Умчаре** (△ Грочански — 3.000), **Черевић** (△ Илочки — 2.301), **Чумић** (△ Крагујевачки — 3.077), **Шаренград** (△ Илочки — 1.391). — **70 варошица са 306.900 становника.**

IV. Важније установе и институције у Дунавској бановини.

(Детаљније податке види у прегледу појединих грана државног живота у II. делу Алманаха.)

1. Судство.

Одељење Б. Београдског Касационог Суда у Новом Саду.

Апелациони суд и Главно државно тужилаштво у Новом Саду.

Окружни судови (и државна тужилаштва): Бела Црква, Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Крагујевац, Нови Сад, Пожаревац, Смедерево, Сомбор и Суботица.

Срески судови: Алибунар, Апатин, Аранђеловац, Банатски Карловац, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бела Црква, Велико Градиште, Велико Орашје, Велика Кикинда, Велики Бечкерек, Вршац, Гроцка, Дарда, Жабаљ, Жабари, Илок, Ириг, Јаша Томић, Ковачица, Ковин, Крагујевац, Кула, Лазаревац, Младеновац, Нова Кањижа, Нови Бечеј, Нови Сад, Оџаци, Перлез, Пожаревац, Рача, Рума, Сента, Смедерево, Смедеревска Паланка, Сомбор, Срем. Карловци, Стара Пазова, Стари Бечеј, Суботица, Тител, Топола, Умка.

У подручју Окружног суда у Чачку: **Горњи Милановац.**

Изабрани судови:

Нови Сад: Изабрани суд код Продуктне и ефектне берзе.

Обранички суд код Трговачке коморе.

Сомбор: Изабрани суд код Сомборске берзе.

Адвокатска комора Апелационог суда у Новом Саду.

Јавнобележничка комора у Новом Саду.

Казнени завод за мушке и за женске у Пожаревцу — Забели.

INZ ИНСТИТУТ ЗА НОВЕЈШУ ИСТОРИЈУ

ЈАВНИ БЕЛЕЖНИЦИ.

Алибунар, Апатин, Бачка Паланка, Бачка Топола (2), Бан. Карловци, Бела Црква, Вел. Бечкерек, Вел. Кикинда, Вршац, Дарда, Жабаљ, Илок, Ириг, Јаша Томић, Ковачица, Ковин, Кула, Нова Кањижа, Нови Бечеј, Нови Сад (4), Оџаци, Перлес, Рума (3), Сента (3), Сомбор (3), Стара Пазова (2), Стари Бечеј (2), Суботица (4), Тител.

2. Верске установе.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА (✚).

Епархија Бачка у Новом Саду.
Епархија Браничевска у Пожаревцу.
Епархија Будимска у Сентандреји (Мађарска).
Епархија Сремско-Карловачка у Ср. Карловцима.
Епархија Темишварска у Вел. Кикинди.
Православна богословија у Ср. Карловцима.

РИМО-КАТОЛИЧКА ЦРКВА (✚).

Апостолски администратор југославенског дела надбискупија Калоча-Бач и Печух у Суботици.
Апостолски администратор југославенског дела бискупије Чанад у Вел. Бечкереку.

ЕВАНГЕЛИЧКА (ПРОТЕСТАНТСКА) ЦРКВА (✠).

Аугсбуршке вероисповести:
Бачки сениорат у Старом Бечеју.
Банатски сениорат у Краљевићеву.

Словачке народне цркве:
Бачки сениорат у Петровцу.
Банатски сениорат у Слов. Арацу.
Сремски сениорат у Илоку.

Реформиране (Калвинске) цркве:
Бачки консериорат у Новом Сивцу.
Банатски консениорат у Дебељачи.
Барањски консениорат у Копачеву (з. п. Биље).

ЈЕВРЕЈСКА РЕЛИГИЈА (✡).

Удружење ортодоксних јеврејских вероисповедних општина Краљевине Југославије у Сенти.
Јеврејске вероисповедне општине: Ада, Бајмок, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бела Црква, Бездан, Вел. Бечкерек, Вел. Кикинда, Вршац, Дебељача, Илок, Кула, Мали Иђош, Мол, Нови Бечеј, Нови Врбас, Пачир, Парабућ, Пожаревац, Рума, Сента (ашк. и сеф.), Сомбор, Станишић, Стара Моравица, Стара Кањижа, Стари Бечеј, Стари Сивац, Смедерево, Суботица (ашк. и ортодоксна), Чантавир, Чуруг.

3. Војне области.

I. Армиска област у Новом Саду.
Дивизиске области: Потиска у Суботици и **Шумадиска** у Крагујевцу.
Војни окрузи: Вел. Бечкерек, Крагујевац, Панчево, Рума, Сомбор и Стари Бечеј.
Војне школе: Виша ваздухопловна школа у Новом Саду; Војна занатска школа у Крагујевцу; Војна музичка школа у Вршцу; Административна школа у Сомбору; Жандармеријска подофицирска школа у Белој Цркви.

4. Просвета.

Просветно одељење Кр. банске управе у Новом Саду. Начелник: Секулић Милан.

Бановински школски одбор. Претседник: Тодоровић Драгомир, помоћник бана. — Заменик претседника: Секулић Милан, нач. просв. одељења. — Известилац: Гавриловић Миливој, шк. надзорник.

Чланови: Д. Клицин, публициста из Новог Сада; Ст. Ћирић, градоначелник из Сремских Карловаца; П. Александровић, шк. надзорник из Крагујевца; М. Вилић, директор учит. школе; Ђ. Гаспарини, нач. техн. одељења; М. Новаковић, нач. пољопр. одељ.; Др. Лаза Марковић, нач. одељ. за соц. пол. и нар. здравље; В. Ђерић, упр. грађ. шк.; Д. Ружић, упр. шум. осн. шк.; Ц. Весић, упр. жен. осн. шк., сви из Новог Сада.

ВАЖНИЈЕ КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНЕ УСТАНОВЕ. МУЗЕЈИ.

Вел. Бечкерек: Градски музеј.
Вршац: Народни музеј и библиотека (градска).
Крагујевац: Школски музеј.
Нови Сад: Матице Српске.
Сента: Вујићева збирка слика српских сликара од 18. до краја 19. века.
Сомбор: Градски музеј.

БИБЛИОТЕКЕ.

Нови Сад: Библиотека Матице Српске, Епархијска библиотека.
Вршац: Градска и Епархијска.
Крагујевац: Народна библиотека.
Сомбор: Градска библиотека, Библиотека бивше Бачке обласне самоуправе.
Ср. Карловци: Патријаршијска библиотека, Библиотека држ. гимназије.
Суботица: Библиотека правничког факултета.

АРХИВИ.

Нови Сад: Државни архив.
Вел. Кикинда: Архив Темишварске епископије.
Сомбор: Градски архив.
Ср. Карловци: Митрополијски архив.
Суботица: Градски архив.

Правни факултет у Суботици.

Семинари: 1. Римског Права, 2. Црквеног Права, 3. Историје словенских права, 4. Историје Јужних Словена, 5. Економско-научни, 6. Економске политике, 7. Науке о финансијама, 8. Кривичног Права, 9. Кривично-судских поступака, 10. Државног и Уставног Права, 11. Административног Права, 12. Грађанског Права I., 13. Грађанског Права II., 14. Трговачког и Меничног Права.

Университетска библиотека.

ГИМНАЗИЈЕ.

Аранђеловац: Држ. гимназија.
Бачки Петровац: Држ. гимназија (са словачким наст. језиком).
Бела Црква: Држ. гимназија.
I. руски кадетски корпус.
Руски Маријински Донски девој. институт.
Велика Кикинда: Држ. гимназија.
I. руско-српска жен. гимназија са интернатом.
Велики Бечкерек: Држ. велика гимназија.
Велико Градиште: Држ. гимназија.
Вршац: Држ. гимназија.
Горњи Милановац: Држ. гимназија.
Крагујевац: I. држ. мушка гимназија.
Држ. женска гимназија.
Нови Бечеј: Прив. мешов. пуна реал. гимназија.
Руски Харковски девојачки институт.
Нови Сад: Држ. мушка гимназија.
Држ. женска гимназија.
Руска реална гимназија.
Нови Врбас: Држ. реална гимназија.
Паланка Смед.: Држ. гимназија.
Пожаревац: Држ. гимназија.
Рума: Држ. реална гимназија.
Сента: Држ. гимназија.
Смедерево: Држ. гимназија.
Сомбор: Држ. гимназија.
Срем. Карловци: Држ. велика гимназија.
Србобран: Држ. гимназија.
Стари Бечеј: Држ. гимназија.
Суботица: Држ. мушка гимназија.
Држ. женска гимназија.

УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ.

Вршац: Држ. мешовита учитељска школа.
Крагујевац: Држ. женска учитељска школа.
Нови Сад: Држ. женска учитељска школа.
Сомбор: Држ. мушка учитељска школа.
Држ. женска учитељска школа.

ГРАЂАНСКЕ ШКОЛЕ.

Апатин, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бела Црква (женска), **Беочин** (приватна у творници цемента), **Вел. Кикинда** (женска), **Вел. Бечкерек** (мешовита и женска), **Вршац, Добановци, Ердевик, Ириг, Јаша Томић, Ковин, Кула, Мол, Нови Бечеј, Нови Сад** (мушка и женска), **Нови Врбас** (женска), **Оџаци, Сомбор** (мушка и женска), **Стапар, Стара Кањижа, Суботица** (мушка и женска), **Тител.**

Основна настава у Дунавској бановини
за школску год. 1929/30.

Школски срез (Седиште школског надзорника)	Надлежност (за градове и политичке срезове) (према стању шк. г. 1930/31.)	Основних школа	Одељења	Дечијих забавишта	Школских соба	Гимнастичких дворана	Учитеља	Ученика	Школске општине: На 1 осн. шк. отпада: Површине км²	Становника	Насеља	Средња удаљеност (ако је више од 1 км) км	Нешколоване деце %
1. Алибунар	Алибунарски	18	75	6	84	1	78	4070	46	2541	1	—	9
2. Апатин	Апатински	9	104	10	103	—	119	6228	58	4872	1	—	?
3. Аранђеловац	Орашачки	23	50	—	65	1	50	2314	18	1451	1.5	—	10
4. Бачка Паланка	Бачко-Паланачки	14	99	8	86	—	103	5688	40	2968	1	—	?
5. Бачка Топола	Бачко-Тополски	10	96	7	102	—	100	6515	70	6507	1.5	—	?
6. Бела Црква	За град и срез Белоцрквански	21	76	7	87	—	84	4048	36	2208	1	—	?
7. Београд	Врачарски	21	47	2	58	—	48	2831	14	1745	1	2	27
8. Велика Кикинда	За град и срез Великокикиндски	10	100	15	111	1	109	6820	82	6015	1	—	?
9. Велики Бечкерек	За град и срез Великобечкеречки	30	161	30	192	4	183	10786	43	3409	1	—	10
10. Велико Градиште	Рамски	29	43	1	58	—	44	2018	15	1200	1	4	19
11. Велико Орашје	Орашки	13	62	—	74	—	62	3190	23	3368	1	—	?
12. Вршац	За град и срез Вршачки	33	119	8	96	2	125	5710	30	2055	1.5	6	8
13. Гор. Милановац	Качерски и Таковски	34	70	1	72	2	72	3645	32	1801	2.5	3	10
14. Дарда	Батински и Дарђански	58	/	/	/	/	/	/	21	898	1	—	?
15. Жабаљ	Жабаљски	5	65	7	54	—	73	3736	88	6014	1	—	4
16. Земун	Земунски	21	69	2	73	—	35	3362	40	1669	1	—	29
17. Илок	Илочки	21	56	1	52	—	60	2640	21	1507	1	—	?

Школски срез (Седиште школског надзорника)	Надлежност (за градове и политичке сревове) (према стању шк. г. 1930/31.)	Основних школа	Одељења	Дечијих забавишта	Школских соба	Гимнастичких дворана	Учитеља	Ученика	Школске општине: На 1 осн. шк. отпада: Површине км²	Становника	Насеља	Средња удаљеност (ако је више од 1 км) км	Нешколоване деце %
18. Ириг	Иришки	19	56	—	51	—	57	2516	20	1369	1.5	—	?
19. Јаша Томић	Јаша-Томићки	19	78	3	78	—	77	5056	30	2455	1	—	?
20. Ковачица	Ковачички	13	81	6	90	1	85	4999	71	3769	1	—	16
21. Ковин	Ковински	8	65	8	76	—	73	4207	80	3864	1	—	8
22. Крагујевац I.	За град и срез Крагујевачки	28	85	2	91	—	89	3693	15	2440	1.5	4	16
23. Крагујевац II.	Гружански	34	72	—	75	—	76	4221	18	1358	2	4	21
24. Кула	Кулски	9	84	9	88	—	91	4910	63	5751	1.5	—	?
25. Младеновац	Колубарски, Космајски и Младеновачки	50	99	—	106	—	99	4569	19	1725	1.5	3	5
26. Нова Кањижа	Ново-Кањишки	13	61	3	66	—	66	3607	45	2892	1.5	7	10
27. Нови Бечеј	Ново-Бечејски	8	77	10	84	—	85	4701	102	6260	1	—	?
28. Нови Сад	За град и срез Новосадски	30	184	12	184	—	219	12292	31	3943	1	—	?
29. Оџаци	Оџачки	14	102	11	112	—	108	6150	51	3740	1	—	6
30. Паланка Смед.	Јасенички	17	70	1	77	—	72	3227	25	2852	1	4	12
31. Панчево	Панчевачки	13	92	10	96	—	102	5539	70	3744	1	—	6
32. Пожаревац	Моравски и Пожаревачки	52	125	2	140	—	125	6567	19	2049	1	—	7
33. Рача	Лепенички	15	39	1	42	—	40	2268	23	2029	1.3	4	20
34. Рума	Румски	29	113	1	101	1	111	5421	28	1987	1	—	?
35. Сента	За град и срез Сенћански	7	358	21	217	4	254	13294	42	3462	1	—	3
36. Смедерево	Грочански и Подунавски	42	100	—	100	—	100	3770	20	2010	1	—	?
37. Сомбор	За град и срез Сомборски	17	179	13	182	—	190	10021	73	5940	1	—	2
38. Стара Пазова	Старо-пазовски	18	105	—	93	—	108	5250	35	2887	1	—	2
39. Стари Бечеј	За град и срез Старо Бечејски	5	113	11	120	—	120	6795	152	11545	1	—	8
40/41. Суботица I. и II.	За град Суботицу	43	87	2	68	1	89	4882	18	2384	½	8	?
42. Тител	Тителски	9	53	3	52	—	55	2895	44	2813	1	—	6
43. Топола варош	Опленачки	21	38	—	52	—	38	1938	12	1299	1	4	19
44. Умка	Посавски	20	38	—	38	—	38	1842	22	1706	1	2	21
Укупно у Дунавској бановини	у шк. г. 1929/30.	**923**	**3846**	**234**	**3846**	**20**	**3912**	**208306**	**32**	**2572**	**1.2**	**2**	**7**
	у шк. г. 1930/31.	**943**	—	—	—	—	—	—	**31.9**	**2517**	—	—	—

Примедба.

1. Од укупног броја школа било је само 5 приватних. У школским књижницама било је 188.000 књига. (Просечно 201 свезак на 1 школу.)
2. Од укупног броја ђака било је 102.519 ученика, 90.552 ученице и 17.238 деце у забавиштима. Ђачких удружења било је 599. (Податци за шк. срез Дарда нису примљени.)
3. На 1 школу отпадало је просечно 225 ђака (1ђак је отпадао на 11 становника).
4. **У шк. год. 1930/31. било је основних школа** у школским срезовима: Алибунар 18, Апатин 9, Аранђеловац 23, Бачка Паланка 14, Бачка Топола 10, Бела Црква 23, Београд 21, Вел. Кикинда 11, Вел. Бечкерек 32, Вел. Градиште 29, Вел. Орашје 13, Вршац 33, Гор. Милановац 34, Дарда 59, Жабаљ 5, Земун 21, Илок 22, Ириг 19, Јаша Томић 19, Ковачица 13, Ковин 8, Крагујевац I. 29, Крагујевац II. 34, Кула 10, Младеновац 55, Нова Кањижа 14, Нови Бечеј 8, Нови Сад 30, Оџаци 14, Паланка Смед. 17, Панчево 13, Пожаревац 52, Рача 15, Рума 29, Сента 8, Смедерево 42, Сомбор 19, Стара Пазова 19, Стари Бечеј 5, Суботица I. и II. 43, Тител 10, Топола 21, Умка 20. — **Укупно: 943 школе.**

ШКОЛСКИ НАДЗОРНИЦИ за шк. год. 1930/31.

Градски: **Нови Сад:** Пилић Бранко; **Вел. Бечкерек:** Живановић Бранко; **Крагујевац:** Цветковић Живојин; **Сента:** Томић Јован; **Сомбор:** Николић Милутин; **Суботица I.:** Вујић Радомир; **Суботица II.:** Микић Александар.

Српски: **Алибунар:** Непопуњено; **Апатин:** Бушбахер Паја; **Аранђеловац:** Мрав Јевта; **Бачка Паланка:** Милошевић Божидар; **Бачка Топола:** Сетенчић Стево; **Бела Црква:** Бранко Васа; **Београд:** Радуловић Божа; **Вел. Кикинда:** Николић Мита; **Вел. Бечкерек:** Стејић Милан; **Вел. Градиште:** Миленковић Влада; **Вел. Орашје:** Радовановић Витом; **Вршац:** Милошевић Данило; **Горњи Милановац:** Смиљанић Влада; **Дарда:** Печујлија Светозар; **Жабаљ:** Петковић Стеван; **Земун:** Михајловић Трајко; **Илок:** Катић Душан; **Ириг:** Чешљар Љубомир; **Јаша Томић:** Вртипрашки Васа: **Ковачица:** Стајић Милисав; **Ковински:** Буташ Коста; **Крагујевац I.:** Павловић Добрица; **Крагујевац II.:** Стојиловић Петар; **Кула:** Рашић Димитрије; **Младеновац:** Симић Душан; **Нова Кањижа:** Гавриловић Војислав; **Нови Сад:** Жакић Јован; **Оџаци:** Непопуњено; **Паланка Смед.:** Мајсторовић Бранко; **Панчево:** Танасевић Коста; **Пожаревац:** Првуловић Жарко; **Рача:** Непопуњено; **Рума:** Ковачић Бранко; **Сента:** Ћирић Душан; **Смедерево:** Стефановић Аранђел; **Сомбор:** Поповић Исидор; **Стара Пазова:** Каменар Бенамин; **Стари Бечеј:** Марковић Ђорђе; **Тител:** Непопуњено; **Топола варош:** Непопуњено; **Умка:** Непопуњено.

ПОЗОРИШТА.

Нови Сад: Народно позориште за северне области (Осијек-Нови Сад).
Пожаревац: Пожаревачко банско позориште.
Суботица: Дилетантско градско позориште.

МУЗИЧКА ШКОЛА.

Нови Сад: Музичка школа „Бајић".
Суботица: Градска глазбена школа.

БИОСКОПИ.

Ада (2), Апатин (2), Бачка Топола (2), Бајмок (1), Бачко Петрово Село (1), Бачка Паланка (1), Бачки Петровац (1), Бачки Моноштар (1), Бачко Градиште (1), Бачки Арадац (1), Бели Манастир (2), Беочин (1), Бан. Карловац (1), Бездан (1), Бела Црква (2), Црно Брдо (1), Вел. Градиште (1), Вел. Торац (1), Вел. Бечкерек (2), Вел. Кикинда (2), Вршац (4), Гаково (1), Дебељача (1), Драгутиново (1), Ердевик (1), Жабаљ (1), Змајевац (1), Ириг (1), Инђија (2), Илок (1), Кнежево (1), Краљевићево (1), Крњаја (1), Кусура (1), Ковиљ (1), Кула (1), Крагујевац (1), Мали Иђош (1), Мариолана (1), Мокрин (1), Мол (1), Нови Сад (3), Нова Кањижа (1), Нови Врбас (2), Нова Црња (1), Нови Бечеј (1), Оџаци (1), Пачир (1), Пригревица Св. Иван (1), Ријица (1), Рума (2), Стара Пазова (1), Сента (1), Паланка Смед. (1), Сремски Карловци (1), Стари Сивац (1), Станишић (1), Стари Футог (1), Старе Шове (1), Сомбор (2), Суботица (2), Стари Бечеј (2), Смедерево (1), Тител (1), Торда (1), Хоргош (1), Црно Брдо (1), Черевенка (2), Чантавир (1), Чеб (1).

ВАЖНИЈА КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНА УДРУЖЕЊА.

Нови Сад: Матица српска, Матица напредних жена. Друштво есперантиста, Друштво за српско народно позориште.
Руски Крстур: Руско народно просв. друштво.
Суботица: Буњевачка матица.
Les amis de la France (Кн. Михајла 7).
Народни универзитети: Вел. Бечкерек, Вел. Средиште, Вршац, Гроцка, Избиште, Нови Сад, Паланка Смед. и Смедерево.

МУЗИЧКА И ПЕВАЧКА ДРУШТВА.

Нови Сад: Потсавез музичара Кр. Југославије.
Музичко немачко пев. друштво „Фросин".
Певачко друштво евангеличке омладине.
Музичко друштво „Нови Сад".
Женско музичко удружење.
Музичко друштво „Филхармонија".
Занатлијско певачко друштво „Невен".
Суботица: Потсавез музичара Кр. Југославије.
Градска музичка школа.

Друштва: Ада, Апатин, Бачка Топола, Бачки Јарак, Бачки Петровац, Болман, Вел. Кикинда (3), Вел. Бечкерек, Вел. Градиште, Вршац (4), Дарда, Илок, Ириг, Изиште, Кањ, Ковин, Крагујевац (2), Нова Гајдоба, Нове Шове, Нови Футог, Плавна, Рума, Сомбор, Србобран, Станишић, Стара Моравица, Стара Пазова, Старе Шове, Стари Бечеј, Суботица (2), Тител, Црвенка, Чиб, Чуруг.

СОКОЛСКЕ ЖУПЕ.

Вел. Бечкерек: жупа Бапатска.
Крагујевац: жупа Шумадинска.
Нови Сад: жупа Светозара Милетића.

Осим тога скоро у свим већим местима постоје **подружнице** или **пододбори** Црвеног Крста, Удружења ратних инвалида, Добровољаца, Резервних официра и ратника, Народне Одбране, Удружења Петра Мркоњића; женских удружења: Књегиње Љубице, Књегиње Зорке и Кола Српских Сестара.

Тачну ознаку, која удружења у којем месту постоје — види у прегледу градова и општина.)

ШТАМПА.

Број листова и часописа: Апатин (2), Бачка Паланка (3), Бачка Топола — Црно Брдо (1), Бачки Петровац (1), Бела Црква (3), Вел. Кикинда (2), Вел. Бечкерек (10), Вршац (5), Кисач (1), Крагујевац (4), Нови Сад (50) Нови Врбас (6), Оџаци (1), Пожаревац (4), Пригревица Св. Иван (1), Сента (6), Сомбор (13), Ср. Карловци (3), Стари Бечеј (4), Стара Кањижа (2), Суботица (22), Темерин (1).

5. Саобраћај.

Железнице. Железнице на територију бановине Дунавске спадају у подручје саобраћајних дирекција: Дунавске у Суботици и Београдске у Београду.

Ложионице: Бечин, Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Вршац, Инђија, Лапово, Младеновац, Нови Сад, Смедерево, Сомбор и Суботица.

Експозитуре: Нова Паланка, Сента, Сечањ.

Радионице: Вел. Бечкерек, Крушевац, Суботица.

Главно спремиште материјала: Батајница.

Бановинска пожаревачка железница. Управа у Пожаревцу.

У подручју Дунавске саобраћајне дирекције у Суботици стоје:

42 пруге дужином 1980 км.

279 мостова, 333 станице, 419 локомотива и 9892 службеника.

Год. 1929. било је превезено 10,800.000 путника и 3,800.000 тона робе.

АУТО-САОБРАЋАЈ.

Нови Сад:

Савез аутобусних предузећа Краљевине Југославије као Централа 9 бановинских удружења. (Краља Александра ул. 21.)

Удружење аутобусних предузећа Дунавске бановине. (Исто.)

Главне пруге:

Апатин: — Пригревица Св. Иван; — Сомбор.

Аранђеловац: — Топола.

Бачка Паланка: — Нови Сад; — Оџаци — Сомбор.

Бачка Топола: — Црно Брдо — Секић; — Стара Моравица — Пачир.

Батина Скела: — Осијек.

Бела Црква: — Река Нова.

Брањина: — Бели Манастир — (Осијек).

Бечин: — Илок.

Вел. Кикинда: — Иђош; — Мастрт; — Мокрин; — Наково; — Руско Село.

Вел. Бечкерек: — Меленци — Бајашид — **Вел. Кикинда;** — Српска Црња; — Јаша Томић; — Ечка — Перлез — Тител.

Жабаљ: Чуруг; — Бурђево; Темерин; — Вел. Бечкерек; — Тител.

Илок: Ердевик — (Ср. Митровица); — Шид.

Крагујевац: — Топола; — Горњи Милановац; — (Краљево) — (Рашка).

Кула: — Црвенка; — Нови Врбас; — Куцура; — Прибићевићево; — Руски Крстур.

Нова Кањижа: — Бан. Аранђелово.

Нови Сад: — Бачка Паланка; — Б. Петровац — Кулпин — Старе Шове — Деспот Св. Иван — Пивнице; — Бачки Јарак — Темерин — Стари Бечеј; — Бачки Јарак — Темерин — Госпођинци — Жабаљ — Вел. Бечкерек; — Бешка — Крчедин — Стари Сланкамен; — Нови Футог; — Руменка — Кисач — Пашићево — Прибићевићево — Србобран; — Сремски Карловци — Ириг — Рума — Ср. Митровица.

Панчево: — Тител.

Парабуђ: — Вајска.

Пожаревац: — Свилајнац; — Вел. Градиште — Раброво — Кучево.

Рума: — Ириг; — Јарак; — Сремска Митровица; — Венац.

Сомбор: — Бездан; — Гаково; — Српски Милетић — Оџаци; — Стари Сивац — Црвенка.

Србобран: — Нови Врбас — Кула — Црвенка; Пашићево; — Стари Бечеј.

Стара Пазова: — Нови Сланкамен.

Стари Бечеј: Бачко Петрово Село — Мол — Ада — Сента; — Србобран; — Темерин.

Ауто-станице Standart Oil Company: Аранђеловац, Апатин, Бачка Топола, Бан. Карловац, Бела Црква, Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек (2), Вел. Градиште, Јаша Томић, Крагујевац (2), Краг. Топола, Ковин, Младеновац, Нови Врбас, Нови Сад, Оџаци, Петровац Пожаревачки, Пожаревац, Сента, Србобран (2), Сомбор (2), Ст. Моравице, Стара Пазова, Суботица.

РЕЧНА ПЛОВИДБА.

Капетанија пристаништа (и товаришта).

1. **Бездан.** — Дунав: Апатин, Бездан. — Канал Кр. Петра: Бездан (село), Бачки Моноштор, Сомбор, Стари Сивац, Црвенка, Кула, Нови Врбас, Србобран, Турија, Бач, Градиште, Надаљ.

2. **Вуковар.** — Дунав: Богојево, Вучковац, Букин, Бачко Ново село, Опатовац, Шарengрад.

3. **Нови Сад.** — Дунав: Илок, Бачка Паланка, Нештин, Чиб, Сусек, (Корушка), Баноштор, Бегеч, Черевић, Бечин, Стари Футог, Раковац, Лединци, Каменица, Петроварадин, Нови Сад, Ср. Карловци, Гардиновци, Крчедин. — Канал Кр. Александра: Бачки (Руски) Крстур, Торжа, Деспот Св. Иван, Кулпин, Шове, Петровац, Руменка.

4. **Земун.** — Дунав: Сурдук, Стари Бановци, Нови Бановци, Батајница.

5. **Панчево.** — Тамиш: Опово, Сефкерин. — Дунав: Ритопек, Винча, Иваново.

6. **Смедерево.** — Дунав: Гроцка, Смедерево, Ковин, Дубравица, Костолац, Дубовац, Банат. Паланка.

7. **Вел. Градиште.** — Дунав: Кисиљево, Велико Градиште.

8. **Сента.** — Тиса: Бачко Петровосело, Мол, Ада, Надеј, Потиски Св. Никола, Чока, Сента, Санад, Нова Кањижа, Стара Кањижа, Крстур.

9. **Тител.** — Дунав: Сланкамен. — Тиса: Стари Бечеј, Нови Бечеј, Кумане, Тараш, Срп. Елемир, Срп. Арадац, Жабаљ, Мошорин, Тител, Книћанин.

10. **Вел. Бечкерек.** — Бегеј: Перлез, Ечка, Мужља, Вел. Бечкерек, Клек, Бегеј Св. Ђурађ, Велики Торак, Срп. Итебеј.

11. **Сремска Митровица.** — Сава: Купиново, Кленак.

12. **Београд.** — Сава: Остружница, Умка, Бољевци.

ПОШТА И ТЕЛЕГРАФ.

Дунавска дирекција пошта и телеграфа у Новом Саду.

Телеграфско-телефонске секције: I. теренска у Београду, V. теренска у Новом Саду, XVIII. теренска у Суботици, XXIV. теренска у Вел. Бечкереку.

71 државна пошта (✉): Ада, Апатин, Аранђеловац, Азања, Бачка Паланка, Бачка Топола, Банат. Карловац, Банатско Аранђелово, Батина, Бегеј, Св. Ђурађ, Бела Црква, Белановица, Бели Манастир, Вел. Кикинда, Вел. Плана, Вел. Бечкерек (1.), Вел. Градиште, Вел. Орашје, Врдник, Вршац (1.), Горњи Милановац, Гроцка, Жабари, Илок, Инђија, Ириг, Јаша Томић, Каменица Сремска, Крагујевац (1. и 2.), Ковачица, Ковин, Кула, Лапово (1. и 2.), Лазаревац, Меленци, Младеновац, Мол, Нинчићево, Нова Кањижа, Нови Бечеј, Нови Сад (1.), Нови Сад (4.) Нови Врбас (1.), Оџаци, Паланка Смед., Петровац Бачки, Пожаревац, Рача Крат., Раља, Рудник Качер, Рума, Сента, Смедерево, Сомбор, Сопот, Србобран, Срем. Карловци, Стара Кањижа, Стара Пазова, Стари Бечеј, Ст. и Н. Сивац, Суботица (2.), Темерин, Тител, Топола, Умка, Црвенка.

244 уговорне државне поште.

ПТт.-промет на подручју дирекције год. 1929. био је: 153,298.471 пошиљка, 1,555.681 телеграм, 2,223.036 међуградских телефонских разговора, 151.964 међународних телефонских разговора.

6. Грађевинарство (јавни радови).

Техничко одељење Кр. банске управе у Новом Саду.

Начелник: Инж. Гаспарини Ђорђе.

Технички одељци при ср. начелствима.

Београд, за срезове: Врачарски, Грочански, Ковачички, Колубарски, Космајски, Панчевачки и Посавски. — Шеф: инж. Наеруловић Љубомир.

Вел. Бечкерек, за срезове: Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Јаша Томић, Нова Кањижа и Нови Бечеј. — Шеф: инж. Манојловић Миле.

Вршац, за срезове: Алибунар, Бела Црква, Вршац и Ковин. — Шеф: инж. Новаковић Душан.

Крагујевац, за срезове: Гружански, Качерски, Крагујевачки, Лепенички, Младеновачки, Опленачки, Орашачки и Таковски. — Шеф: инж. Митровић Живан.

Нови Сад, за срезове: Бачка Паланка, Жабаљ, Кула, Нови Сад, Оџаци и Тител. — Шеф: инж. Јанковић Душан.

Пожаревац, за срезове: Јасенички, Моравски, Орашки, Подунавски, Пожаревачки и Рамски. — Шеф: инж. Ракић Петар.

Рума, за срезове: Земун, Илок, Ириг, Рума и Стара Пазова. — Шеф: инж. Томић Момчило.

Сомбор, за срезове: Апатин, Батина, Дарда и Сомбор. — Шеф: инж. Вањек Хуго.

Стари Бечеј, за срезове: Сента, Стари Бечеј, град Суботица. — Шеф: Џаџевић Ахило.

Организације.

Инжењерска комора у Новом Саду.

Удружење инжењера и архитеката Кр. Југославије. Секција Нови Сад.

ВОДНЕ ЗАДРУГЕ.

Ада, Апатин (4), Б. Топола, Б. Брестовац (2), Батина, Бездан, Бочар, Богојево, Букин (2), Вел. Бечкерек (6), Вел. Кикинда (2), Вепровац, Вршац, Г. Мушља, Дарда (4), Делиблато, Земун, Ковин, Колут, Коначево, Крњаја, Кућура, Кула (3), Мариолана, Меленци, Нова Гајдобра, Нова Кањижа, Нови Бечеј, Оџаци, Панчево (2), Петровац, Потиски Св. Никола, Рибница, Руменка, Салашица у Рибници, Свети Михајло, Сента, Сомбор, Стари Бечеј (2), Стари Лец, Темерин, Тител, Хајдучица, Чиб.

7. Финансијске установе.

ДУНАВСКА ФИН. ДИРЕКЦИЈА У НОВОМ САДУ.

Пореске управе: Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Жабаљ, Ириг, Јаша Томић, Нова Кањижа, Нови Бечеј, Нови Сад, Рума, Сента, Сремски Карловци, Тител.

ФИНАНСИЈСКИ ИНСПЕКТОРАТИ:

I. Крагујевац, за срезове: Гружански, Јасенички, Качерски, Колубарски, Космајски, Крагујевачки, Лепенички, Младеновачки, Опленачки, Орашачки, Таковски.

Пореске управе: Аранђеловац, Горњи Милановац, Крагујевац (за срезове Крагујевачки и Гружански), Лазаревац, Младеновац, Паланка Смед., Рача, Рудник, Сопот, Топола.

II. Смедерево, за срезове: Алибунарски, Белопркавански, Врачарски, Вршачки, Ковински, Моравски, Орашки, Подунавски, Пожаревачки, Посавски, Рамски.

Пореске управе: Бела Црква, Вел. Градиште, Вел. Орашје, Вршац, Жабари, Ковин, Пожаревац и Смедерево.

III. Сомбор, за срезове: Апатински, Батински, Бач. Паланачки, Бач. Тополски, Дарђански, Илочки, Кулски, Оџачки, Сомборски.

Пореске управе: Бачка Паланка, Бачка Топола Дарда (за срезове Батина и Дарда), Илок, Кула Оџаци, Сомбор (за срезове Сомбор и Апатин), Суботица.

Примедба: Срезови Земун и Панчево — потпадају под Финансијску дирекцију у Београду.

Катастарске управе:

Бачка Паланка, Вел. Бечкерек, Вел. Градиште, Вршац, Нови Сад, Сента, Смедерево, Сомбор, Суботица, Пожаревац.

На територију Управе града Београда: Београд, Земун, Панчево.

Царинарнице.

Главне: Нови Сад, Суботица.
I. реда: Бела Црква, Бездан, Смедерево, Вел. Кикинда, Вел. Градиште, Вршац.
Централна благајна гл. царинарнице у Н. Саду.

Главни одељци фин. контроле:

Бела Црква, Бели Манастир, Јаша Томић, Крагујевац, Младеновац, Нови Сад, Пожаревац, Ријица, Сента, Сомбор, Стари Бечеј, Суботица, Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Вршац и Моторни брод „Чарнојевић". — Свега 15.

Финансијски течај Дунавске бановине у Новом Саду.

Циљ му је да самоуправни (градски и општински) чиновници допуне и обнове знање за рачунско-финансијске послове по општинама. Одржава се по потреби, а траје по три месеца.

МОНОПОЛСКЕ УСТАНОВЕ.

Фабрика жижица (монопол. контрола) у Новом Врбасу.
Монополска стоваришта у Новом Саду и Смедереву.
Дуванске станице: Бачка Паланка, Вел. Бечкерек, Нови Сад и Чока.

БАНКАРСТВО.

У бановини Дунавској има: 165 новчаних завода са 29 филијала, са капиталом 246,000.000 динара у улошцима 1.377,000.000 динара.
Бановински новчани завод је Обласна штедионица у Сомбору.

8. Народно господарство.

Пољопривредно одељење Кр. банске управе у Новом Саду.

Начелник: Новаковић Милан.

Отсек за пољопривреду и сточарство. Шеф: Орлић Милан, пољопр. инспектор.

Пољопривредна производња у Дунавској бановини у години 1929.

Од обрађене површине отпада (у %) на: оранице 78.33; вртове 1.33; ливаде 5.14; пашњаке 10.21; винограде 2.0; воћњаке 1.27; баре и ритове 1.72.

Од зиратне површине долази (у %) на: зрнасто биље 90.29; маунасто биље 0.74; коренасто и кртоласто биље 1.61; индустријско биље 3.39; баштенско биље 0.88; сточно (пићно) биље 2.73; угари 0.36.

Укупан принос у метр. центима:

Зрнасто биље: кукуруз 17,601.000; пшеница 12,478.000; јечам 618.000; овас 607.000; раж 118.500; наполица 54.200; просо 14.500: пиринач 800.

Маунасто биље: граорица 78.800; насуљ 56.000; грашак 12.000; сочиво 6.500; боб 5.000.

Коренасто и кртоласто биље: крумпир 1,681.000, сточна репа 1,105.000, репа угарњача 70.000, мрква 8.500.

Индустријско биље: шећерна репа 8,970.000; конопља 121.000; цикорија 31.000; хмељ 19.000; дуван 10.700; уљана репица 3.300; лан 2.500; мак 900.

Баштенско биље: диње и лубенице 461.000; купус 432.000; лук прави и бели 209.000; патлиџан 187.000; паприка 78.000.

Сточно биље: луцерна 635.000; детелина 458.000.

Сено: 2,886.000.

Виногради: 817.000 хл. вина.

Воћњаци: шљиве 484.000, јабуке 106.000- крушке 58.000, ораси 25.500.

СТОЧАРСТВО.

У Дунавској бановини има: коња 335.000, говеда 400.000, свиња 770.000, оваца 740.000.

ПОЉОПРИВРЕДНЕ УСТАНОВЕ.

Бановинско пољопривредно добро „Косанчић".
Државне ергеле: „Карађорђе" код Бачке Паланке и „Љубичево" код Пожаревца.

Пољопривредне школе.

Ада: Нижа ратарско-сточарска школа.
Вршац: Нижа виноградарско-воћарска школа.
Илок: Нижа виноградарско-воћарска школа.
Крагујевац: Нижа ратарско-сточарска школа.
Мали Футог: Виша школа за домаћице Министарства Просвете.
Нови Сад: Специјална градинарско-цвећарска школа. Поткивачка школа.
Паланка Смед.: Зимска пољопривредна школа.
Пожаревац: Специјална пољопривредна школа.

Расадници.

А. Бановински:
Лозни и воћни у Белој Цркви.
Лозни у Смедереву.
Воћни у Ковину и Суботици.
Б. Срески:
Лозни и воћни: Аранђеловац, Вел. Градиште, Вел. Орашје, Гроцка, Жабари, Ириг, Крагујевац (за срез Крагујевачки), Пожаревац, Рача.
Воћни: Горњи Милановац, Крагујевац, (срез Грујжански), Лазаревац, Нова Кањижа, Рудник, Смедерево, Сонот, Тител, Топчидер, Умка.
Мешовити (воћарско-ратарско-сточарски): Бачка Топола, Ковачица, Ст. Бечеј, Чуруг.

СВИЛАРСТВО.

Дирекција држ. свиларства у Новом Саду.
Држ. фабрике свиле: Нова Кањижа, Нови Сад, Панчево.
Држ. надзорништва свиларства: Бачка Паланка, Бела Црква, Валандово, Вел. Бечкерек, Жабаљ, Ковин, Нови Сад, Панчево, Сомбор, Ст. Бечеј, Ст. Врбас, Струмица, Суботица, Тител.
На подручју Дунавске бановине има 700.000 свилених дудова.

ВЕТЕРИНАРСКА СЛУЖБА.

Отсек за ветеринарство. Шеф: Калаба Лука.
Држ. граничне ветеринарске станице: Бан. Аранђелово, Батина, Вел. Кикинда, Дарда, Суботица.

АГРАРНЕ УСТАНОВЕ.

Одсек за аграрно-правне послове. Шеф: Степановић Милорад, агр. саветник. — И. Пифат и С. Атанацковић, агр. саветници.

Аграни одељци при среским начелствима. У Новом Саду: М. Радовић, агр. виши саветник; др. М. Марић, агр. саветник; Д. Балтић, агр. виши пристав. — У Вел. Бечкереку: И. Јурановић, агр. саветник. — У Вршцу: Ч. Протић, агр. чиновник.

ОРГАНИЗАЦИЈЕ ПОЉОПРИВРЕДНИКА.

Савез пољопривредних удружења Дунавске Бановине, основан 1930. год. Претседник: Ђока Дунђерски.

Задружни савези. Нови Сад: Земљорадничка централна кредитна задруга, Савез аграрних заједница за Банат, Бачку и Срем, „Аграрија" средишња земљорадничка задруга; Савез српских земљорадничких задруга. — Велики Бечкерек: Банатски савез српских земљорадничких задруга, Савез аграрних заједница.

Од специјалних задруга има 171 сточарска задруга, и то: 17 коњарских, 75 говедарских, 59 свињарских, 19 живинарских и 1 козарска.

Млекарских задруга има 75.

Виноградарских задруга има 10 (Бања код Аранђеловца, Беочин, Бранђина, Вел. Градиште, Вршац (2), Илок, Ириг, Раковац и Смедерево).

ШУМАРСТВО.

А. За државне шуме.

Дирекција шума у Апатину. Директор: Радонић Васа.

Шумске управе: Апатин, Банатски Карловац, Бачка Паланка, Бела Црква, Бездан, Дорослово, Делиблато, Панчево.

Б. За недржавне шуме.

Отсек за шумарство Кр. банске управе у Новом Саду. Шеф: инж. Љуштина Михајло. — Референти: П. Поповић и др. А. Лавасер.

В. За шуме држ. добра Беље.

Шумарски отсек Дирекције држ. добра.

Шумске управе: Бели Манастир, Беље, Змајевац и Тиквеш.

Срески шумарски референти:

Београд, за срезове: Врачарски, Грачански, Космајски и Посавски.

Вел. Градиште, за срезове: Подунавски, Пожаревачки и Рамски.

Вршац, за срезове: Алибунарски, Белоцрквански, Великобечкеречки, Вршачки, Јашатомићки, Ковачички, Ковински и Панчевачки — За градове: Бела Црква, Вел. Бечкерек и Вршац.

Илок, за срезове: Бачкопаланачки, Илочки, Кулски и Оџачки.

Крагујевац, за срезове: Гружански и Крагујевачки.

Нови Сад, за срезове: Жабаљски, Земунски, Иришки, Новосадски, Румски, Старопазовачки и Тителски. — За градове: Нови Сад и Срем. Карловци.

Паланка Смед., за срезове: Великоорашки, Јасенички, Лепенички, Младеновачки и Моравски.

Рудник, за срезове: Качерски, Колубарски, Опленачки, Орашачки и Таковски.

Сомбор, за срезове: Апатински, Батински, Великокикиндски, Дарђански, Новобечејски, Новокањишки, Сенћански, Сомборски, Старобечејски и Тополски. — За градове: Вел. Кикинда, Сента, Сомбор, Стара Кањижа и Суботица.

9. Трговина, обрт и индустрија.

Одељење за трговину, обрт и индустрије Кр. банске управе у Новом Саду.
Начелник: Вујић Сп. Велимир.

ПРИВРЕДНЕ УСТАНОВЕ.

Коморе:

Трговачко-индустријска и занатска комора у Новом Саду.

Трговачка-индустријска и занатлијска комора у Великом Бечкереку.

Берзе:

Продуктна и ефектна берза у Новом Саду.

Пољопривредна берза у Сомбору.

ПРЕТСТАВНИШТВА СТРАНИХ ДРЖАВА.

Француска консуларна агенција у Неготину.

ТРГОВАЧКА НАСТАВА.

Инспектор за стручну наставу: Аранђеловић Панта.

Трговачке академије: Вел. Бечкерек, Нови Сад, Сомбор, Суботица.

Дворазредна трговачка школа у Пожаревцу.

СТРУЧНА ЗАНАТСКА НАСТАВА.

Средња техничка школа у Новом Саду.

Браварско-монтажни курс при Војно-техничком заводу у Крагујевцу.

Школа за трикотажу у Пожаревцу.

Занатске школе за раднике у Вел. Бечкереку (при држ. железничкој радионици), Смедереву и Суботици.

Држ. женске стручне школе у Каменици Ср., Руми и Срем. Карловцима.

Женске занатске школе: Азања, Алибунар, Аранђеловац, Баваниште, Баточина, В. Бечкерек, В. Градиште, В. Плана, В. Кикинда, Вел. Орашје, Вршац, Горњи Милановац, Гроцка, Даросава, Делиблато, Ириг, Крагујевац (2 — жен. друштва и Коло Срп. Сестара), Ковин, Лазаревац, Љиг, Младеновац, Наталинци, Нови Сад, Паланка Смед., Пожаревац, Раља, Рача Крат., Селевац, Смедерево, Сопот, Суботица, Сомбор и варош Топола.

Опште-занатске и Занатско-трговачке школе: Ада, Апатин, Алибунар, Аранђеловац, Бач, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Брестовац, Бачки Петровац, Бачко Градиште, Бачко Петрово Село, Банатски Карловац, Баваниште, Бајмок, Башаид, Бегеј Св. Ђурађ, Бездан, Бела Црква, Бешка, Букин, Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Вел. Градиште, Вршац, Горњи Милановац, Госпођинци, Дебељача, Долово, Драгутиново, Ердевик, Жабаљ, Илок, Инђија, Јарковац, Јаша Томић, Кнежево, Ковачица, Ковин, Крагујевац, Краљевићево, Крњаја, Кула, Кумане, Лазаревац, Љиг, Мали Иђош, Марјанска, Меленци, Младеновац, Мокрин, Мол, Мраморак, Наталинци, Нова Ка-

њижа, Нова Пазова, Нове Шове, Нови Бечеј, Нови Врбас, Нови Сад (2 — мушка и женска), Омољица, Оџаци, Падина, Паланка Смед., Пашићево, Перлез, Пивнице, Пожаревац, Пригревица Св. Иван, Рума, Секић, Сента, Смедерево, Сомбор (2 — мушка и женска), Сопот, Србобран, Ср. Карловци, Српска Црња, Српски Итебеј, Српски Милетић, Станишић, Стапар, Стара Кањижа, Стара Моравица, Стара Пазова, Стари Бечеј, Стари Сивац, Стари Футог, Суботица, Темерин, Тител, Топола, Торжа, Турија, Хоргош, Црвенка, Црно Брдо, Чантавир, Чоноплја.

Школе трговачких омладина: Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Вел. Градиште, Вршац, Крагујевац, Нови Сад, Пожаревац, Рума, Сента, Сомбор.

СРЕСКИ ОДЕЉЦИ КОНТРОЛА МЕРА

(при среским начелствима).

Бачка Паланка за срезове: Бачка Паланка, Илочки, Кулски, Оџачки. (Привремено у Н. Саду.)

Станице за контролу буради: Б. Паланка, Илок, Кула, Нови Врбас и Черевић.

Вел. Кикинда за град Вел. Кикинду и срезове: Великокикиндски, Јаша Томићки, Новобечејски и Новокањишки. (Привремено у Великом Бечкереку.)

Вел. Бечкерек за град Вел. Бечкерек и срезове: Алибунарски, Великобечкеречки, Ковачички, Панчевачки.

Станица за контролу буради: Вел. Бечкерек.

Вршац за градове Бела Црква, Вршац и срезове: Белоцрквански, Вршачки, Ковински. (Привремено у Вел. Бечкереку.)

Станица за контролу буради: Бела Црква и Вршац.

Крагујевац за срезове: Врачарски, Грочански, Гружански, Јасенички, Колубарски, Космајски, Качерски, Крагујевачки, Лепенички, Младеновачки, Моравски, Опленачки, Орашачки, Орашки, Подунавски, Пожаревачки, Посавски, Рамски и Таковски.

Нови Сад за градове Нови Сад, Ср. Карловци и срезове: Жабаљски, Земунски, Ириншки, Новосадски, Румски и Старопазовски.

Станица за контролу буради: Бешка, Ириг, Нови Сад, Рума и Ср. Карловци.

Сента за градове Сента, Стара Кањижа и срезове: Сењански, Старобечејски, Типолски. (Засебан одељак контроле мера за град Суботицу — привремено у Суботици.)

Станица за контролу буради: Сента и Стари Бечеј.

Сомбор за град Сомбор и срезове: Апатински, Батински, Дарђански и Сомборски. (Привремено у Суботици.)

Станица за контролу буради: Апатин, Каранац и Сомбор.

Контролу драгоцених метала врши:

Одељак контроле мера у Новом Саду за подручје целе бановине осим града Суботице.

Одељак контроле мера у Суботици за град Суботицу.

ВАЖНИЈЕ ПРИВРЕДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ.

Удружење војвођанских банака у Новом Саду.

Индустријска удружења.

Бездан: Кожарско удружење.

Крагујевац: Удружење индустријалаца.

Кула: Удружење бачких циглара.

Нови Сад: Савез војвођанских индустријалаца.

Пожаревац: Удружење индустријалаца.

Смедерево: Удружење индустријалаца.

Суботица: Савез горњобачких индустријалаца.

Удружење трговаца и индустријалаца.

Удружење трговаца и индустријалаца: Ада, Апатин, Банатски Карловац, Бачка Паланка, Бели Манастир, Бездан, Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Дебељача, Илок, Јаша Томић, Кларија, Конак, Ковин, Кула, Нова Кањижа, Нови Бечеј, Нови Сад, Нови Врбас, Сента, Сомбор, Стара Кањижа, Стара Пазова, Стари Сивац, Суботица и Тител.

Трговачка удружења: Аранђеловац, Бајмок, Бачко Петрово Село, Белановица, Бела Црква, Вел. Гај, Вел. Градиште, Вршац (зан.), Глогоњ (зан.), Г. Милановац, Гроцка, Долово, Жабаљ, Жабари, Кладово, Крагујевац, Лазаревац, Љиг, Мартонош, Младеновац, Мол, Наталинци, Паланка Смед., Пожаревац, Рача, Рума, Смедерево, Сопот, Србобран, Топола и Чуруг.

Занатска удружења (еснафи): Ада, Азања, Алибунар, Апатин, Аранђеловац, Баваниште, Бајмок, Бан. Карловац, Бан. Краљевићево, Бан. Ново Село, Бач, Б. Паланка, Б. Топола, Б. Брестовац, Б. Јарак, Б. Петровац, Б. Петрово Село, Башаид, Бегеј Св. Ђурађ, Бездан, Бела Црква, Бели Манастир, Беочин, Бешка, Бољевци, Буђановци, Буљкес, Вел. Бечкерек, Вел. Кикинда, Вел. Гај, Вел. Градиште, Вел. Орашје, Војловица, Вражево, Вршац, Гајдобра, Гаково, Глогоњ, Голубинци, Гор. Милановац, Госпођинци, Гроцка, Гудурица, Дарда, Дебељача, Делиблато, Добановци, Долово, Драгутиново, Жабаљ, Жабари, Змајевац, Илок, Ириг, Јарковац, Јасеново, Јаша Томић, Каравуково, Кисач, Кларија, Кнежеви Виногради, Кнић, Конак, Ковачица, Ковин, Крагујевац (2), Крњаја, Кула, Лазаревац, Лапово, Љиг, Лозовик, Мали Иђош, Меленци, Младеновац, Мокрин, Мол, Мрамораk, Надаљ, Немачка Црња, Ninчићево, Нова Кањижа, Нови Бечеј, Нови Врбас, Нови Сад, Нови Сивац, Нови Футог, Оџаци, Опово, Падина, Паланка Смед., Пашићево, Перлез, Петровац, Пивнице, Пожаревац, Поповац, Рача, Рума, Руски Крстур, Секић, Сента, Смедерево, Сомбор, Србобран, Ср. Карловци, Срп. Црња, Срп. Елемир, Срп. Итебеј, Срп. Милетић, Станишић, Ст. Кањижа, Ст. Моравица, Ст. Пазова, Ст. Бечеј, Ст. Врбас, Ст. Футог, Суботица, Шупљаја, Шурјан, Темерин, Тител, Товаришево, Торда, Торжа, Турија, Ујма, Уздин, Филипово, Хоргош, Црвенка, Црно Брдо, Чантавир, Черевић, Чоноплја, Чуруг. — Свега 137.

Обртни зборови: Рума и Стара Пазова.

ИНДУСТРИЈА ДУНАВСКЕ БАНОВИНЕ.

У Дунавској бановини највише је заступљена **млинска индустрија** са 395 предузећа, затим **циглане** са 161, **текстилна** 76, **дрварска** 63, **метална** 56, **електричне централе** 53, **индустрија алкохола** 40, **хемијска** 34, **камена** 27, **кожарска** 14, **пиварска** 6, **шешира** 4, **рудника** 3 (Држ. рудокоп Врдник код Ирига), **цемента, хартије, за прераду меса, млека и чоколаде** и остало, са укупно 122 предузећа. — Најстарија је **индустрија пива.** Укупан њен данашњи капацитет на подручју бановине је 250 до 300 хиљада хектолитара, док укупна по-

трошња пива у земљи износи годишње око 700.000 хектолитара. Пиваре се налазе у Апатину, Великом Бечкереку, Вршцу, Панчеву, Старом Бечеју и Чибу.

Индустрија шећера је највећим делом у Дунавској бановини. Од укупно 8 фабрика у држави, 4 су на њеном подручју: у Великом Бечкереку, Бранином Врху, Црвенки и Новом Врбасу. Те фабрике могу да израде око 800.000 квинтала шећера, а за 24 сата да прераде 580 вагона шећерне репе. Оне запослују стално око 1.000 радника, а у сезони 5.000.

Алкохол, првенствено шпиритус, производи се у 7 пољопривредних и 3 индустријска предузећа, а дозвољени годишњи контигент износи 13.400 хектолитара.

Индустрија свиле је готово сва сконцентрисана у Дунавској бановини. Три државне свиларе: у Новом Саду, Новој Кањижи и Панчеву, које упослују око 650 радника, баве се израдом сирове свиле.

Кудељна индустрија броји 18 предузећа.

Ћилимарство је развијено у Банату, нарочито у општинама: Меленци, Елимир и Кумане. У осталим местима Баната производи се и српско платно, које сељанкама пружа зараду преко зиме, у доба одмора.

Производња камена, мермера и гранита, заузима важно место. Велики мајдани изванредног венчачког мермера и буковичког гранита код Аранђеловца чине с индустријама грађевинског камена и надгробних споменика једну органску целину. Шумадија даје и **низ мајдана каменог угља.**

Осим тога постоји индустрија машина, метала, суперфосфата, серума, модре галице и осталог.

Развијена је такође и **кућна индустрија.** Пруће из ритова око Дунава и Тисе омогућило је велику **плетарску индустрију,** а потреба за квалитетном робом **уметничко-ткачку,** нарочито у Бездану.

10. Социјално старање.

Одељење за соц. политику и нар. здравље Кр. банске управе у Новом Саду.
Начелник: Др. Марковић Лаза.

Отсек за социјалну политику. Шеф: Др. Батон Стеван.
Референт инсп. рада: инж. Ж. Шулентић.
Референт инсп. котлова: инж. Ј. Поповић.

УСТАНОВЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ.

Радничка Комора у Новом Саду.

Јавна Берза рада у Новом Саду.

Окружни уреди за осигурање радника: Вел. Бечкерек, Вршац, Нови Сад, Сомбор, Суботица.

Држ. дечји домови: Бела Црква, Горњи Милановац, Крагујевац (девојачки), Лазаревац, Нови Сад, Пожаревац, Сента (женски), Стара Кањижа (мушки), Суботица (з дома: „Колевка", „Краљице Марије" и „Шегртски"), Смедерево.

Убошки домови: Вел. Бечкерек, Крагујевац, Сомбор и Суботица.

11. Народно здравље.

Отсек за народно здравље Кр. банске управе у Новом Саду. Шеф: Др. Раденковић Радивој.

Референти: Др. Ђ. Мартиновић, Др. Р. Шаин-Милевић и мг. фарм. А. Марковић.

БАНСКИ САНИТЕТСКИ САВЕТ.

Претседник: Др. Марковић Лаза, нач. одељења за соц. пол. и нар. здравље.

Редовни чланови: др. Ј. Ненадовић, претс. Лекарске коморе; др. Н. Мрвош, лекар Окр. уреда; др. Ј. Поповић, зам. дир. Хигијенског завода; др. М. Рајковић, зубни лекар; др. А. Хемпт, дир. Хигијенског завода; др. П. Ивковић-Ирандекић, упр. болнице у Суботици; др. П. Јаковљевић, општ. лекар у Пожаревцу; др. Б. Николајевић, упр. болнице у Пожаревцу и др. М. Павковић, градски физик у Суботици.

Ванредни чланови: За санит.-техн. струку: инж. Ђ. Гаспарини, начелник Техн. одељења. — За апотекарску струку: С. Аларгић, апотекар у Н. С. — За правну струку: др. Ј. Латинчић, адвокат у Н. С. — За соц.-пол. струку: др. М. Обуљен, секретар Трг.-обртне коморе у Н. С. — За ветеринарску струку: В. Миљковић, ветеринар. инспектор.

СОЦИЈАЛНО-ХИГИЈЕНСКЕ УСТАНОВЕ.

Хигијенски завод у Новом Саду.

Домови Народног Здравља: Крагујевац, Пожаревац, Смедерево, Суботица, Сомбор.

Бактериолошка станица у Вел. Бечкереку.

Школске поликлинике: Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Рума, Ср. Карловци.

Антитуберкулозни диспанзери: Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Вршац, Нова Кањижа, Нови Бечеј, Стари Бечеј, Тител.

Антивенерични диспанзери: Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Вршац.

Антирабичне (Пастерове) станице: Вел. Бечкерек, Вршац.

Диспанзери за одојчад: Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Вршац.

Амбуланте за трахом: Станар, Србобран.

Здравствене станице: Ириг, Јајинце, Марковац, Милошевац, Ресник, Топола, Тријава, Чуруг.

Народно купатило: Коларе.

Државно санитетско слагалиште у Новом Саду.

Болнице:

Бачка Паланка (општинска). — **Бачка Топола** (бановинска). — **Бачко Градиште** (општ. заразна). — **Бела Црква** (градска). — **Беље** (држ. добра). — **Беочин** (творница цемента). — **Вел. Кикинда** (бановинска заразна). — **Вел. Бечкерек** (бановинска). — **Вел. Градиште** (среска). — **Врдник** (братинске благајне). — **Вршац** (градска). — **Гор. Милановац** (бановинска). — **Госпођинци** (општинска). — **Гружа** (општинска). — **Ириг** (општинска). — **Јаша Томић** (бановинска). — **Ковин** (држ. за душевне болести). — **Крагујевац** (државна). — **Надаљ** (општинска). — **Нова Кањижа** (бановинска). — **Нови Сад** (државна). — **Опово** (Окр. уреда за осигурање радника). — **Пожаревац** (бановинска). — **Разни Гај** (бановинска). — **Рума** (општинска). — **Сента** (градска). — **Смедерево** (бановинска). — **Сомбор**

(бановинска). — **Срем. Карловци** (општинска). — **Стара Кањижа** (градска). — **Стари Бечеј** (општинска). — **Суботица** (градска и приватна јеврејска). — **Варош Топола** (бановинска). — **Чуруг** (општинска заразна).

Лечилишта и санаторије:

Венац код Ирига: Држ. дечје опоравилиште.

Вршац: Санаторијум „Санитас" за реконвалесценте и затворену туберкулозу.

Нови Сад: Школа у природи.

Апотеке:

Ада (2), Алибунар, Апатин (2), Аранђеловац, Азања, Баваниште, Бан. Брестовац, Бач, Бачка Паланка, Бачка Топола (2), Бачки Петровац, Бачко Градиште, Бачко Петровосело, Бајмок, Баточина, Башаид, Бегеј Св. Ђурађ, Бела Црква (2), Бели Манастир, Беодра, Бешка, Бездан (2), Божевац, Буљкес, Вел. Градиште, Вел. Кикинда (5), Вел. Бечкерек (6), Вел. Орашје, Владимировац, Вршац (5), Жабаљ, Жабари, Змајевац, Дарда, Дебељача, Делиблато, Долово, Ђурђево, Ечка, Елемир, Ердевик, Филипово, Гајдобра, Глогоњ, Голубинци, Гор. Ковиљ, Гор. Милановац (2), Гроцка, Хајдучица, Хајфелд, Хоргош, Иђош, Илок, Инђија (2), Јабука, Јаша Томић, Кач, Каравуково, Карлсдорф, Ковачица, Ковин (2), Крагујевац (5), Краљевићево, Крњаја, Кучура, Кула, Кучево, Лапово (2), Лазаревац, Љиг, Лозовик, Мали Иђош, Мариолана, Мартонош, Меленци, Младеновац, Мокрин, Мол, Мраморак, Наково, Наталинци, Ничинђево, Нова Кањижа, Нова Пазова, Нови Бечеј (2), Нови Сад (10), Нови Сивац, Нови Врбас, Оџаци, Омољица, Пачир, Падина, Паланка Смед., Палић, Парабуђ, Пашићево, Перлес, Пивнице, Пожаревац (4), Пригревица Св. Иван, Рача, Рибница, Рума (3), Руски Крстур, Сечањ, Секић, Сента (5), Станкамен, Смедерево (2), Сомбор (6), Сонта, Сопот, Србобран (2), Ср. Карловци, Српска Црња, Српски Итебеј, Српски Милетић, Српски Падеј, Станишић, Стапар, Стара Кањижа (2), Стара Моравица, Стара Пазова (2), Ст. Паланка (2), Старе Шове, Стари Бечеј (3), Стари Футог, Стари Сивац, Стари Врбас, Суботица (13), Сурчин, Светозар Милетић, Шупљаја, Темерин, Тител, Томашевац, Топола, Торжа, Товаришево, Уљма, Уздин, Црепаја, Црно Брдо, Чантавир, Чока, Чоноплја, Чуруг.

ВАЖНИЈЕ ЗДРАВСТВЕНЕ УСТАНОВЕ И УДРУЖЕЊА.

Нови Сад: Лекарска комора за Дунавску бановину. (Свега у Дунавској бановини има лекара: државних 183, самоуправних 240, приватних 447, укупно 870.) — Друштво лекара за Војводину. Савез апотекара за Војводину.

Пожаревац: Друштво за сузбијање рака (пододбори: Кучево, Голубац и Жагубица).

Осим тога скоро у свим већим местима: пододбори Црвеног Крста, подмлатка Ц. Крста и Друштва за чување Народног здравља.

ВАЖНИЈЕ СПОРТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ.

Аеро-клубови: Велики Бечкерек, Крагујевац, Нови Сад, Србобран.

Аутоклубови: Сомбор (Трг св. Ђурђа 2.), Суботица (Лојд трговачки дом).

Бикс-клуб „Палић" Суботица.

Бициклистички клубови: Вел. Бечкерек, Нови Сад.

Веслачки клубови: Вел. Бечкерек, Нови Сад, Смедерево, Суботица.

Коло јахача: Крагујевац, Нови Сад, Паланка См., Пожаревац, Рума, Суботица.

Лака атлетика: Атлетско друштво Суботица. Спортски клубови: Вел. Бечкерек и Вршац.

Лаун-тенис клубови: Вел. Бечкерек (2), Вршац, Нови Сад, Сомбор, Суботица.

Мачевалачки клубови: Вел. Бечкерек, Нови Сад (2), Сомбор, Суботица.

Мото-клуб Вршац (Стерија ул. 25.).

Ногометни потсавези: Вел. Бечкерек, Нови Сад, Суботица.

Пливачки потсавез Сомбор.

Савез ловачких друштава Нови Сад (Књегиње Зорке 2.).

Тешка атлетика. Клубови: Вел. Кикинда, Вел. Бечкерек, Вршац, Нови Сад (2), Сента (2), Сомбор (4), Стари Бечеј.

12. Туризам.

ВАЖНИЈЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОМЕТ СТРАНАЦА.

„Путник", заступство, Нови Сад. Филијале у Вел. Бечкереку и Суботици.

Фрушка Гора, друштво за унапређење туризма, Нови Сад, Краља Александра ул. 21., Средишња управа. Подружнице су: Горњи Милановац, Илок, Инђија, Ириг, Крагујевац, Нови Врбас, Сомбор, Сремски Карловци, Сремска Митровица, Стара Пазова, Стари Бечеј, Суботица, Рума, Вел. Бечкерек.

Удружење хотељера, кафеџија и гостионичара у Новом Саду, Вел. Бечкереку и Суботици.

БАЊЕ (КУПАЛИШТА).

Буковичка бања код Аранђеловца (△ Орашачки), 🚂, 🚌, 🛁, (вис. 250 м), 2 ■.

Вишњица (△ Врачарски) 🛁.

Младеновачка бања „Српски Селтерс", 🚂, 🛁, (вис. 136 м), 2 ■.

Новосадско артеско купатило (Нови Сад), 🛁, (вис. 80 м), 4 ■.

Паланачки Кисељак (△ Јасенички), 🛁.

Купалиште Палић (код Суботице), 🚂, 🛁, (вис. 120 м). 4 ■.

Бања Русанда (△ Нови Бечеј, 🚂 Меленци - 3 км), 🛁, (вис. 82 м), ■.

Купалиште Сланкамен (🚂 Стара Пазова - 12 км), 🚌, 🛁, (вис. 101 м), 3 ■.

ХОТЕЛИ.

Алибунар (2), Аранђеловац (1), Бачка Паланка (3), Бачка Топола (3), Бела Црква (3), Вел. Кикинда (2), Вел. Бечкерек (4), Вел. Градиште (2), Вршац (2), Дарда (1), Жабаљ (2), Инђија (4), Јаша Томић (1), Кијево (1), Ковин (5), Крагујевац (2), Младеновац (2), Нова Кањижа (1), Нови Сад (4), Петроварадин (4), Паланка (2), Палић (4), Пожаревац (4), Рума (4), Сента (3), Смедерево (9), Сомбор (1), Србобран (5), Ср. Карловци (2), Стара Кањижа (1), Стара Пазова (1), Стари Бечеј (5), Суботица (4), Тител (3).

V. Самоуправни градови Дунавске бановине.

1. Нови Сад.

Главни град и седиште Краљевске банске управе Дунавске бановине.

Површина (□): 202 км², 5000 кућа, 65.000 становника.

Историјат: Град Нови Сад развио се из бившег војничког насеља Петроварадински Шанац. Први насељеници били су Срби под Патријархом Арсенијем Црнојевићем 1690. Петроварадински Шанац убрзо је постао културним центром Срба у Бачкој и Срему. Тамо је год. 1702. пренесена столица православног српског епископа из Сегедина, а 1722. одржан Српски Народни Сабор, који је ујединио Српску православну цркву у Војводини и Срему са архиепископијом у Београду.

После пада Београда 1739. г. под турску управу преселили су се у Петроварадински Шанац многобројне немачке, српске и јерменске породице. Пошто је отпала потреба војничке границе код Новог Сада, преселиле су се многе породице у Срем, где су биле смештене у области нове војничке границе. 1. фебруара 1748. г. прогласила је царица Марија Терезија Петроварадински Шанац слободним краљевским градом, давши му име Нови Сад (Неопланта).

У XVIII. веку Нови Сад је био град трговине и радиности. За Србе био је културни центрум. У Новом Саду је 1756 г. била основана прва српска богословска школа, а 1810. г. српска гимназија. У XIX. веку Нови Сад постао је политичко, културно и економско средиште Срба у Војводини, а у другој половини XIX. века пренесена је у Нови Сад из Будимпеште Матица Српска и основано Српско народно позориште. У Новом Саду излазили су главни српски листови и штампано је највише српских књига. 1874. г. отворена је српска виша девојачка школа. До 1894. г. покренуто је и излазило је у Новом Саду 56 листова и часописа. — После ослобођења и уједињења Нови Сад је почео много да се развија у сваком погледу.

Год. 1929. Нови Сад спојен је са градом Петроварадином који је утемељен као тврђава још од Римљана. Око тврђаве су сачувани многобројни шанчеви. У околини су знаменити фрушкогорски виногради.

Од 3. октобра 1929. г. Нови Сад је главно место Дунавске бановине.

Управа града.

Градски начелник: Бранислав Борота.

Градски већници: Р. Бокман, С. Стакић, Н. Плавшић, М. Вучетић, П. Клицин, др. Г. Марковић, А. Вучковић.

Градски фискали: др. М. Продановић, др. А. Милутиновић, К. Мајински.

Градски физици: др. П. Адамовић, др. С. Нинков, др. Ђ. Клука, др. Ђ. Ђеремов, др. М. Симоновић.

Градске установе: Фабрика гаса, градски трамвај, водовод и осветљење.

Управа полиције.

Државни уреди: Кр. банска управа Дунавске бановине (▙), Срески начелство (△), Дунавска дирекција поште и телеграфа, Шумска управа, Ваздухопловна команда, I. Армијска област, Капетанија пристаништа (▲), Контрола мера.

Коморе: Трговачко-занатлијска, Радничка, Лекарска, Инжињерска, Адвокатска и Бележничка.

Финансијске установе: Финансијска дирекција, Пореска управа (⊠), Катастарска управа, Гл. одељак фин. контроле (🏛), Царинарница.

Социјалне установе: Окр. уред за осигурање радника, Инспекција рада и парних котлова.

Здравствене установе: Хигијенски завод, Држ. болница (🛏), Пастеров завод.

Судови: Касациони, Апелациони, Окружни (Ⓢ) и Срески (△).

Верске установе: Бачка епархија.

Цркве: 6 правосл. (✚), 7 ркт. (✙), 1 грко-кат. (✝), 1 евангеличка (✠), 1 реформатска и 1 јеврејска синагога (✡).

Просветне установе. Библиотеке: Матице Српске и Епархијска.

Школе: М. и ж. гимназија, трг. академија, жен. учитељ. школа са интернатом, 3 грађанске (◒), средња техничка (◑), 1 градинарска, 3 занатске (Ⓘ), 1 за нудиље, 1 жен. стручна (◑), 12 основних (●), 3 забавишта (◌), 2 читаонице (★).

Друштва: Матица Српска, Матица напредних жена, Соколска жупа, Соко, 5 добротворних, 5 музичких, 4 спортска, савез добровољаца, аероклуб, 2 пожарна (🚒), 2 сталешка.

Савези: индустријалаца, аграрних заједница. — **Удружења:** трговаца и индустријалаца, пољопривредно, 3 занатлијска. — **Задруге:** 6 земљорадничких, 1 занатска.

Привреда: Трговачко-обртничка комора, Продуктна ефектна бурза, 11 новчаних завода. — **Индустрија:** за производњу електричне струје, сапуна, кабела, кудељне робе, жице, порцулана, конзерви, серума, текстилне робе, месних производа, намештаја, аероплана, огледала, шпирита, хемиј. производа, леда, кола, машина са ливницом гвожђа, бонбона, чоколада, сода-воде, грађанска пивара д. д. — Штампарије, млинови (✳), стругара (♂). — **Укупно има око 70 фабрика и велики број индустр. радионица.** — Пољска привреда: производи се хмељ, кудеља, шећерна репа, пшеница, кукуруз и др. — Одлично уређена ергела Ђоке Дунђерског на Камениду.

Јавне установе: Народно позориште, 4 хотела (■): Слобода, Краљица Марија, Централ и Елита. 4 кина.

2. Бела Црква.

Површина: (□) 39 км², 41 улица, 2050 кућа, 10.194 становника.

Управа града: Градоначелник: Костић Љубомир. — Градски бележник: Новичић Младен. — Саветник: Матес Адалберт. — Подбележник: Попов Ростислав. Инжењер: Нишић Славко. Од-

ветник: др. Милетић Жива. Физик: др. Радосављевић Богдан. Надрачуновођа: Лудвиг Херман. Благајник: Вебер Алојз. Ветеринар: Рис Антон.

Градске установе: Електрична централа и градска јавна болница (🛏).

Градска полицијска капетанија. Капетан: Чунић Јоцо. Поткапетан: Плештић Милета. — Жандармеријски вод.

Важнији уреди и установе: Среско начелство (△), шумска управа, држ. тужиоштво, пореска управа (⊠), гл. одељак фин. контроле (⌂), царинарница. **Судови:** окружни (△S) и срески (△).

Цркве: 5 правосл. (✚), 1 ркт. (✚), 1 еванг. (✠), 1 синагога (✡).

Школе: гимназија, 3 основне (●), 2 забавишта, руски кадетски корпус, руски девојачки институт, фин. приправна школа, дечји дом, грађанска (●) и опште занатска (◐) школа.

Друштва: Месни одбори Народне Одбране, Јадранске страже, Соко, Аеро-клуб. **Удружења:** резервних официра, инвалидско, 2 спортска, 6 певачких, 3 пољопривредна (◯).

Привреда: 5 новчаних завода (⊕), 6 млинова (✳), 1 стругара (♂), 1 вунара.

3 хотела (■): „Ружичка", „Војводина", „Беч"; 2 кина, концертна дворана „Бург".

3. Велика Кикинда. ✉, ⁂, ⊶, ▦, 🚌.

Површина: (□) 274 км², 5 квартова, 36 улица, 4520 кућа, 28.113 становника (75% Срба).

(Историјат види III. св. Алманаха стр. 718.)

Самоуправа града. Градом управља уређен магистрат на основу зак. од 1886. год. преко савета, градског начелника и општинског суда.

Градски начелник: Ратаров Живојин. — Заменици: Милер Јосиф, Марковић Никола, гр. сенатори. — Шеф порезног звања: Милер Јосиф. — Шеф рачуноводства: Кубовић Стеван. Г Шеф сирочадског стола, благајне и архиве: Трифунац Мита. — Шеф физиката: др. Видак Арсен.

Градски уреди: Градско начелство, сиротињски стол, рачуноводство, благајна, архива.

Градске установе: леденица, кланица, водна задруга.

Претстојништво градске полиције (▶): Комесаријат железничке погр. полиције. Жандармеријска станица.

Државна надлештва: Среско начелство (△), мерничка секција, држ. тужилаштво.

Финансијске установе: Пореска управа (⊠), гл. одељак фин. контроле (⌂), царинарница.

Здравствене установе: Болница за заразне болести (🛏), диспанзери: за одојчад, антитуберкулозни, венерични. Школска поликлиника.

Судови: окружни (△S) и срески (△).

Верске установе: Срп.-правосл. темишварска епархија.

Цркве: срп.-правосл. 1779. г. (✚), ркт. 1783. г. (✚), еванг.-реформ. 1891. г. (✠) и синагога 1880. г. (✡).

Културне установе. Библиотеке: градска и више већих друштвених и приватних; гимназијски музеј, Нумизматичка збирка, Народни врт.

Школе. Гимназије: државна и руско-српска. — Школе: 3 занатске (◐), вечерња тргов. (приватна), виша женска (●), 2 основне (●), 3 читаонице (✱).

Друштва. Просветна: ратарско омлад., за просвећивање жена, Јеврејска жен. задруга, Пријатеља Француске, Соко, 5 музичких, 2 добротв., 1 добровољачка орг., добров. гимн. ватрогасно (🚒), 5 спорт-клубова, шаховски клуб, Коло јахача, ловачко и 2 сталешка удружења.

Задруге: 5 земљоради. (◎), 2 аграрне заједнице, трг. и обртна касина, 4 обрт. удр. (✱), 2 водне задр. (✱).

Привреда: 4 новчана завода (⊕), 2 млина (✳), 2 циглане (△), творница кемијских производа. Фабрике: саламе, ланаца, рибљих консерва, и т. д., 2 шпедитера.

Јавне установе: 2 хотела (■): „Варошки" и „Национал", 4 рестаурације (✕): „Војводина", „Велика Србија" и др., 2 концертне дворане: „Национал" и „Касина", 2 кина: „Олимпија" и „Уранија", парно купатило и аутогараже.

4. Велики Бечкерек. ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌒, 🚌.

Површина (□): 131 км², 5200 кућа, 32.743 становника (75% становништва бави се пољопривредом).

Историјат. Са сигурношћу може се тврдити да је град Велики Бечкерек постојао већ за време римске управе. Од XIV. столећа Велики Бечкерек је увек у средини великих политичких догађаја. У свима националним потхватима нашега народа у овим крајевима он је имао стално важну улогу. После ослобођења постао је привредни, културни, просветни, политички и национални центар Баната.

Управа. Градски савет: начелник: Н. Стефановић. Велики бележник: Т. Рајић. Саветници: Г. Боровански и А. Рацков (админ.), М. Владив (фин.), Љ. Кирћански (порезни). М. Стефановић (војни). Гр. главни физик: др. Ј. Стајић.

Одељења управе: административно, рачуноводско, порезно, полицијско, економско, ветеринарско, физикат, сирочадски сто, грађевинско, обртничко, држ. матичарско.

Претстојништво градске полиције (▶).

Државни уреди: Окружни инспекторат (◔), Среско начелство (△), Капетанија речне пловидбе (▲), 2 секције за одржавање пруге, Држ. тужилаштво и Контрола мера.

Финансијске установе: Пореска управа (⊠), Катаст. управа, Гл. одељак фин. контроле (⌂).

Социјалне установе: Сирочадски сто, Окр. уред за осигурање радника, Инспекција рада и парних котлова, Дом убогих и сиротиште.

Здравствене установе: Бановинска болница (🛏), Антирабична (Пастерова) станица, Бактериолошка станица, Држ. антитуберкулозни диспанзер, Држ. диспанзер за одојчад, Школска поликлиника, Амбуланта за кожне и венеричне болести, Лига за сузбијање туберкулозе.

Судови: окружни (△S) и срески (△).

Верске установе: Ап. администратор југосл. дела Чанадске бискупије.

Цркве: 2 правосл. (✚), 1 ркт. (✚), 1 евангеличка (✠), 1 реформатска, 1 синагога (✡), 1 методистичка кућа.

Просветне установе: месни и срески школ. одбор, месни и срески школ. надзорник. — Градски музеј.

Школе: држ. гимназија, трг. академија, 2 грађанске школе (●), 4 основне (●), 3 забавишта (○), општа занатска (◑), 2 занатско-тргов. (◐).

Српска читаоница (✱).

Друштва: Банатска соколска жупа и Соколско др., Ј. С., Н. О., Ц. К., Народни универзитет, Скаути, Франц.-југосл. клуб, Чсл. беседа „Штефаник", Добротв. задр., Српскиња, Коло С. С., Удр. јеврејкиња „Хуманитас", Реформатска ж. задр., Добротв. ж. задр., „Хевра Кадиша", 2 срп. ратарске омл., рез. официра, инв., добров., (♪), Мађарско културно др., Филателистичко-нумизматички клуб пензионера, „Добротвор", Филхармонијско, Зан. пев., Железн., муз др., Др. „Трезвеност", 16 спортских клубова, Ногометни подсавез, Секција ногометних судија.

Привреда: Трг., индустр. и занатл. комора, Контрола мера.

Удруж. трговаца и индустријалаца, Занатлијска заједница, Савез срп. земљоради. задр. (са 3 задруге), Савез агр. заједница (са 2 агр. заједнице), Наб. задр. држ. чин., 7 занатлијских удружења (○○), 6 водених задр. (●).

Друштво банатских одгајивача голубова, зечева и пернате живине. — 6 новчаних завода (⊕).

Индустрија: Животних намирница: 4 млина (✳), кланица и фабрика леда, хлебарница, творница шећера, творница уља. **Алкохолна:** 1 пивара, 2 твор. шпирита и рафинерија. **Хемијских производа:** 2 творнице уља, 1 твор. сапуна и свећа, 1 парфимерија. **Текстилна:** тепиха, вуне, чарапа, мрежа. **Дрвена:** 2 твор. намештаја, 1 пилана (♂). **Метална:** пољопривредних машина, ливница гвожђа. **Грађевинска:** цемента, гранита и вештачког камена, 4 твор. цигла и црепа (△). **Разно:** 1 творница коже, 1 творница шешира, градска електрична централа.

Трговачких радња има 646. Највише је мешовите робе, па онда шпецераја, колонијалне робе, мануфактурне, кратке, гвожђарске, стаклене и т. д.

Занатством се бави 968 квалификованих и 958 неквалификованих (слободних) занатлија.

Јавне установе: 4 хотела (■): „Војводина", „Централ", „Српска Круна" и „Дрина". — 2 кина: „Балкан" и „Оријент". — 2 купатила: градско и др. Јована Клајча.

5. Вршац. ✉, ✱, ⊶, ▦, 🚌.

Површина: (□) 197 км² (са предграђем Павлишем), 113 улица, 5404 куће, 29.293 становника.

(Историјат види у III. св. Алманаха стр. 221.)

Управа. Градско начелство и градски савет. Градски начелник: Св. Јовановић. — Велики бележник: Б. Димитријевић. — Саветници: М. Токин, М. Дергеч, М. Цвејић. — Фишкал: др. И. Миленко. — Инжењер: Ј. Прамден. — Рачуновођа: Д. Богдановић. — Физикус: др. Илија Николајевић. — Подбележник: М. Јовановић. — Претседник град. сирочадског стола: М. Петровић.

Претстојништво градске полиције (▶) и комесаријат железн. полиције.

Државне установе: Среско начелство (△), Ср. суд (△), Школско надзорништво. — Пореска управа (⊠), Катастарска управа, Гл. одељак фин. контроле (⌂), Царинарница, Технички одељак, Ложионица, XII. секц. за одржавање жел. пруге.

Социјалне установе: Окружни уред за осигурање радника.

Здравствене установе: Пастерова станица. Диспанзери: за одојчад, антивенерични и антитуберкулозни, Јавна болница (⊶), Лечилиште „Санитас" д. д.

Црквене установе: Српска православна епархија и конзисторија.

Цркве: 2 срп.-правосл. (✚), 1 румунска православна (✚), 1 ркт. (✚), 1 евангеличка (✠), 1 реформ. и 1 синагога (✡).

Просветне и културне установе: Градска библиотека (са 50.000 књига), Градски музеј (чувена збирка предмета из преисторијског доба са 100.000 предмета), 3 читаонице (✱), Народни университет, Градски парк од 1796 год., Епархијска библиотека.

Штампа: 5 недељних листова и 1 часопис.

Школе: гимназија, учитељска шк., грађанска шк. (●), војна музичка шк., нижа пољопривредна шк., занатлијско трг. шк. (◐), трг. приватна шк., 3 осн. школе (●), женска радничка (◑), забавиште (○).

Друштва: Швебиш-дајчер културбунд, Француски клуб, Грађански клуб, Коло С. С., Учит., Соко, Ј. С., Ц. К., Немачка касина, Н. О., Р. О., Инв., Аероклуб, 5 спортских, 2 ловачка, 8 певачких, 5 женских., Добров., Ционистичко, Пријатеља природе, Живинарско, трг.-зан. и трг. омладине.

Задруге: ✠, 2 ○, ○○, 5 ◎, 2 виноградарске, водна задр. (●), 2 агр. задр., „Аграрија" задр.

Привреда: 7 новчаних завода (⊕).

Индустрија. Творнице: штирке, пива, шпиритуса, саламе, намештаја, шешира и капа, сапуна, ливница гвожђа, творница калупа и ћилимова.

16 велетрговина (✡), 4 годишња вашара (☞) и 2 недељне пијаце.

Јавне установе. Концертне дворане у хотелу „Србија" и у Радничком дому. — 4 кина: „Краљевски", „Шислеров", „Модерни" и „Парис".

2 хотела (■): „Србија" и „Војводина"; 3 кафане: „Српска касина", „Париз", „Сунце". — Ресторација на железн. станици. — Парно купатило „Корнелија". — Летна купатила: „Кунцеово" (са сумпорном водом), „Стадион" и „Рибњак".

Излети: Ђавоља јазбина, Кула, Превала у градској шуми, Широко Било, Стража. — Природно лечилиште „Санитас" д. д.

Остаци старог доба: „Вршачка кула" деспота Ђурђа Бранковића.

6. Сента.

Површина: (□) 373 км², 30.747 становника (од тога Срба 3000, Мађара 26.700, Јевреја 1300).

(Историјат види у III. св. Алманаха, стр. 704.)

Управа. Градоначелник: Дракулић Михајло, инж. — Заменик градоначелника и прев. сав.: Николић Ђ. — Економ: Брановачки С. — Вел. бележник: Кирјаковић Б. — Гр. физик: др. Борђошки М. — Војни саветник: Васић М. — Порески саветник: Завишић К. — Претседник сирот. стола: др. Ердељи С.

Једино је градско предузеће клаоница.

Претстојништво градске полиције (▶).

Државни уреди: Среско начелство (△), Пореска управа (⊠), Катастарска управа, Гл. одељак фин. контроле (🏛), Срески суд (△).

Културне установе: Приватни музеј Јоце Вујића и гимназијска библотека (са 10.000 свезака).

Школе: државна гимназија (са државним и мађарским наставним језиком), 2 основне школе (🎓), 6 забавишта (○), Српска читаоница (✱), опште зан. шк. и шк. трг. омладине (Ⓘ).

Друштва: Коло С. С., Соко, Коло газда, ватрогасно (🏇), јеврејско, кат. Мисија, Атлетски клуб. Срељачко друштво (🏇).

Привреда: 6 новчаних завода (⊕), 4 млина (✳), — Творнице: 3 намештаја, 1 сапуна и свећа, парна пилана (♂). — Број занатлија око 750.

3 хотела (■): „Америка", „Еуген", „Ројал". — 3 ресторације (✕), 2 концертне дворане. Народна башча, 2 кина, 3 аутогараже. — Тиско купатило.

Важније грађевине: Градска кула и гвоздени мост на Тиси.

7. Сомбор

Површина: (□) 308 км², 133 улица, 5615 кућа, 32.256 становника.

(Историјат види у III. св. Алманаха, стр. 706.)

Управа. Градоначелник: Максимовић др. С. Заступник: Цвејанов Ђ. Вел. бележник: Рајић др. М. Сенатори: Кањански Ђ., Столишић С. Градски инжињер: Ивков Ђ. Градски физик: Григоријевић др. Е. — 30 градских одборника.

Градске установе: доходаринско, баждарско и пријавно звање; електр. централа; парно купатило.

Претстојништво градске полиције (▶).

Државни уреди: Техничка секција, Хидротехн. одељак, Монополско стовариште, Пореска управа (⊠), Финансијски инспекторат, Гл. од. фин. контроле (🏛), Катаст. управа.

Соц.-хигијенске установе: Окружни уред за осигур. радника, Дом Нар. здравља, Болница (🛏), Дом за убоге.

Судови: окружни (△S) и срески (△).

Цркве: 2 правосл. (✚), 2 ркт. (✠) са Кармелићанским самостаном, синагога (✡) и реформатска богомоља (⊠).

Просветне и културне установе: Жупанијски музеј, Градска библиотека (са 30.000 свезака), 2 читаонице (✱).

Школе: гимназија, 2 учитељске (м. и ж.), трг. академија, 2 грађанске (-●-), вечерња шк. трг. омл. и 3 зан. школе (Ⓘ), радничка шк., 2 осн. шк. (🎓).

Друштва: „Касина", 3 певачка, 3 добротв. жен. удруге (срп., мађар. и јеврејска), Срп. дилетантско Коло, Удружење срп. четника, Соко, Скаут, Буњевачко Коло, Кат. добротв. задр., Сомборска соц. мисија, 3 спортска друштва. — Трг. удружење „Лојд", Трговачко Коло, Пољопривредно удружење (◯), Бачки ватрог. савез, Ватрогасно удр. (🏇).

Задруге: Пољопривредника и Општа занатлијска.

Привреда: Пољопривредна берза, 6 новчаних завода (⊕).

Индустрија. Фабрике: коже, кола и аутомобила, свећа и сапуна, везива, оквира, ћилима, бојадисаона, циглана (△), 3 млина (✳), 51 велетрговина (⚖).

Извози се: живеж, стока, пољопривредни продукти и познати сомборски сир.

Јавне установе: 2 парка (Краља Александра и Краљице Марије). — 2 кина: „Народни" и „Арена". — Хотел „Слобода", 3 ресторације (✕), 3 гостионице, 3 кафане (♂), аутогаража „Вулкан".

Грађевине: Од старијег доба „Кула", у којој је некада становао турски паша. Од грађевина зграда жупаније подигнута у 1804. Палата град. управе сграђена 1844. год. Соколски дом.

8. Сремски Карловци.

Површина (□): 48 км², 1000 кућа, 6000 становника (по вери: 60% правосл. и 40% ркт.)

(Историјат види у III. св. Алманаха, стр. 709.)

Управа: Градско начелство.

Градски уреди: фабрика оксигена, кланица, лозни расадник.

Државни уреди: Срески суд (△), Пореска управа (⊠), Гл. одељ. фин. контроле (🏛).

Општинска болница (🛏), шк. поликлиника.

Верски уреди: Велики управни савет српске Патријаршије, Конзисторија Сремско-Карловачке епархије. — **Цркве:** 3 правосл. (✚), 2 ркт. (✠).

Просветне установе: Патријаршијска библиотека, 2 читаонице (✱).

Школе: држ. гимназија, православна богословија Св. Саве, осн. шк. (🎓), жен. стручна школа (◑), дечје забавиште (○), зан.-трг. (Ⓘ).

Друштва: Соко, Коло С. С., Ц. К., 🏇.

Привреда: 1 банка (⊕), вапеница; виноградарство и воћарство. — Кино „Корсо", 2 хотела (■): Шарановић и Опл.

Важније грађевине: Патријаршијски двор.

9. Стара Кањижа.

Површина: (□) 206 км², 2552 куће, 19.589 становника (по вери: правосл. 2850, ркт. 16.509 и јевреја 230).

Управа: Градски савет. Градски начелник: Матијевић Л.; саветници: Татић А. (вел. бележник), Стојановић Д. (финанс.), Илић Б. (админ.) и Кузмић Д. (порезни). Др. Лукач Б. (приседник сирочадског стола), Др. Деметер М. (гр. физикат), Др. Николић В. (окр. лекар).

Претстојништво градске полиције (▶): В. д. претстојника: Радошевић С. — Градски поткапетан: Божин А. — Редарствена стража 15 редара.

Школе: Грађанска (-●-), основна (●), за узгој дрвећа, држ. дечји дом. — 2 **читаонице** (✱).

Организације и друштва: Ц. К., Сокол, Скаут, Омл. Коло, Касина, трговачко, музичко, 2 спортска. Задруге: 2 женске и 2 обртне (✿), Добров. удр., Агр. з. — 4 новчана завода (⊕).

Индустрија: 4 млина (✳), 2 циглане (△), пилана (♂), електрична централа, 1 велетрговина (♣♣). — Вашари (☞): 1. V. и 1. IX.

Јавне установе: 1 хотел (■), 3 кафане (☉), 1 кино.

10. Суботица.

(Надморска висина 115 м.).

Површина: (□) 809 км². Нутарњи град има 12 квартова, 270 улица, 9200 кућа, 100.015 становника.

Купалиште Палић: 370 кућа, 2500 становника.

Пустаре (Салаши): 8015 кућа, 40.000 становника.

Укупно становништво: 102.500.

По занимању: 49% земљорадника.

Историјат: Суботица, која је била Краљевско добро, спомиње се 1391. г. под именом Забатка или Соботка.

Год. 1434. добива С. у дар Сибињанин Јанко.

Год. 1459. поседује С. краљ Матија, г. 1476. добива је Панграц, г. 1501. Корвин Иван, а 1519. Терек Мишко.

Год. 1526. цар Јован Ненад савлада у боју Терека Балинта а сам се настани у „Кули" (данашњи фрањевачки самостан) одакле је управљао целом Војводином.

Год. 1687. до год. 1743., за време т. зв. Војничке управе, владали су овим крајем капетани Бачке. Под Сучићем, први пута се јавља под именом „Суботица".

Год. 1743. постаје С. варошицом и добива велике слободе у општинској управи, а власт општине проширује се на цео суботички атар.

Год. 1779. настојањем Јосифа и Парчетића постаје Суботица краљевски слободни град „Мариа Терезиополис".

Први план Суботице израђен је год. 1789.

13. новембра 1918. унишла је у Суботицу ослободилачка Српска војска.

Управа: Градско начелство, Градски Сенат и Градско претставништво (60 чл.). **Градски начелник:** Остојић Селимир, бригадни ђенерал у резерви. **Чланови сената:** Ф. Букић, Ј. Пољаковић, К. Петровић, А. Сувајџић, др. М. Еветовић, О. Јаковљевић, саветници. — **Гл. одветник:** др. С. Огњанов. — **Гл. физик:** др. М. Павковић.

Градски уреди: Градско начелство; одељења: администр.-просветно, војно-социјално, грађевинско, пореско, трошаринско, градски физикат, Сирочадски стол, финансијско-економско, рачуноводство, матричарско звање, град. правобранилаштво.

Градска подузећа: Штедионица, штампарија, плинара, купатило Палић, кланица.

Државни уреди: Дунавска саобраћајна дирекција, Државно тужилаштво, Шумска управа, Команда Потиске дивизијске области, Контрола мера и драгоцених метала.

Претстојништво градске полиције (▶). **Претстојник:** С. Михалџић.

Финансијске установе: Пореска управа (⊠), Катаст. управа, Гл. од. фин. контроле (📺), Царинарница.

Социјалне установе: Окр. уред за осигурање радника, 3 дечја дома (-✝-), убошки дом, 2 ђачка дома, шегртски дом, управа хуманитарних фондова.

Здравствене установе: 4 болнице (🛏), амбуланта, бактериолошка станица. — 13 апотека, 2 санаторија, 2 купатила, 2 завода за дезинфекцију.

Судови: Окружни (§) и Срески (△).

Верске установе: Ркт. апост. администратура са 4 цркве (✠), 8 жупа и 16 црквених општина; 2 срп.-правосл. општине са 2 правосл. цркве (✚), 1 реформатска црква (✠), 1 евангеличка (✠), 1 јеврејска синагога (✡), 1 имамат.

Просветне и културне установе: Градска библиотека (30.000 књига), Градско позориште, Библиотека правн. факутета.

Школе: Правни факутет, 2 гимназије, трг. академија, градска музичка школа, 3 грађанске (-●-), 43 основне (●), 3 занатске школе (Ⓘ).

Штампа: 11 листова: 2 дневника, 9 недељних и 3 месечна часописа. — 8 књижара.

Удружења: 10 просветних, 11 националних, 5 јеврејских, 6 женских, 5 добротворних, 4 певачка, 3 радничка, 5 академских омл., 45 сталешких, 27 спортских. 10 читаоница и касина (✱).

Привреда: Град има велику површину плодне земље, а обрађује се преко 68.00 ха, и све је засејано житарицама. Виноградарство и воћарство такође је доста развијено. Домаће стоке у Суботици било је год. 1926.: 14.000 говеда, 15.000 коња, 65.000 свиња, 20.000 оваца и 180.000 перната живине.

14 **новчаних завода** (⊕) и 14 осиг. друштава.

Индустрија:

Хранљива: 8 млинова (✳), 3 фабрике меса, 1 конзерва, 1 хлеба, 2 шећерне робе и чоколаде, 3 леда, 2 сода-воде.

Алкохолна: 5 фабрика шпирита, ликера, ракије и сирћета.

Коже и црева: 2 фабрике.

Хемијска: 3 фабрике штирке, 4 - сапуна и козметике, 1 - лака и боја, 2 - катранских производа, 1 - вешт. ђубрета, 2 плинаре.

Грађевна: 6 циглана и кречана (△), 3 фабр. вештачког камена.

Метална: 12 фабрика мет. робе и ливница.
Електротехничка: 2 електр. централе, 3 фабрике електр. мотора, 1 фабр. радио-апарата.
Дрвена: 3 фабрике.
Целулоидне робе: 3 фабрике.
Текстилна: 6 фабрика (трикотаже, чарапа, шешира, ткива, дамаста).
12 **штампарија,** 1 индустрија серума, 1 фабрика вага, 1 - мртвачких сандука.
420 трговина (), 6 већих извозних фирма, 10 шпедитера, 2.000 занатлија.
Извозе се: Пољопривр. производи, коњи, говеда, свиње, сирова кожа, јаја, перната живина, вуна, воће и зеље.
Вашари (): 5 годишње.
Јавне установе: Градско позориште, концертна дворана, 2 парка. — 3 хотела (): „Београд", „Национал", „Јање", 3 кафане (), 11 гостиона, 2 кина: „Градски" и „Лифка", 5 аутогаража, 30 аутотакса.
Важније грађевине: Градска кућа, највећа у држави (торањ висок 95 м.), са великом већницом, 6 цркава, синагога (највећа у држави). — Палате Саобраћајне дирекције, Правног факултета, Градског позоришта.
У Купалишту Палић (, , ,): Курсалон, ресторан, кавана, бар, кино, велика концертна дворана. — Шпортски клуб, музички павиљон. — Лековите купке, апотека, 3 лекара, штранд. — 4 хотела, 5 гостиона. — Једрење и веслачки шпорт, тенис, пливање, поло, стрелиште, пинг-понг. — Читаоница. — Дневно концерти.

VI. Срезови Дунавске бановине.

1. СРЕЗ АЛИБУНАРСКИ — (Алибунар),

, , , .

□ 833 км², 18 општина, 19 насеља, 10.382 домаћинства, 45.739 становника (по вери 80% прав., 20% ркт.).
Ср. начелник: Милојевић Ј. Божнар.
Референти: Др. С. Томин (сан.), К. Ерш (вет.), П. Власенко (ср. економ).
Надлежност: Окружни инспекторат (): Смедерево. **Технички одељак:** Вршац. **Гл. од. фин. контроле** (): Алибунар.
Окружни судови (:: (I) Велики Бечкерек, (II) Панчево. **Срески судови** (): А — Алибунар, Ј. Т. — Јаша Томић.
Цркве: 14 правосл. (), 9 ркт. ().
Просвета: 18 осн. школа (), 8 нар. књ. и чит. ().
25 **Удружења,** 24 **Задруге** и **аграрне заједнице.**
Индустрија: 6 млинова (), 4 циглане (), 1 творница за уређење млинова.
Извозе се: жито и кукуруз.
Знаменитости: Али-Пашин бунар.

Општине:

АЛИБУНАР , , , , : □ 8895 ха, 965 дом., 4373 стан. — , , (II), . — 2 . , , 2 , . **Удр.:** Коло С. С., Црквено пев., Рум. фанфара, . — **Задр.:** Зан., . — **Инд.:** 2 фабрике сода воде, 2 . — 3.

Бока, , , : □ 7915 ха, 609 дом., 2894 стан. — (I), (Ј. Т.), , , — 2 — **Удр.:** Трг., Зан., Инд., Пев. др., — **Задр.:** , Агр. з. — **Инд.:** Производ соде, — 4.

Владимировац, , , , : □ 7464 ха, 1646 дом., 5713 стан. — (II), (А), , , — **Удр.:** Лов., — Зан. задр. — — 2 .

Добрица, , , , : □ 5381 ха, 650 дом., 3200 стан. — (II), (А) — 2 , — — — **Удр.:** Омл. — **Задр.:** , , — **Инд.:** , 2 — 2. — Артески бунари.

Иланца, , , , : □ 8087 ха, 740 дом., 3200 стан. — (II), (А), , Светосавски дом, , , — **Удр.:** Ц. К., Соко, Н. О., Наша крила, Ј. С., пев. др., чет., — **Задр.:** , Агр. з. — — 29. VI.

Маргитица (П. Т. Јарковац - 4 км): □ 2605 ха, 276 дом., 1016 стан. — (II), (А) — , — **Задр.:** , Агр. з. — 2. — 2 ћуприје. — Ж. Радонић.

Нова-Сарча, , , , : □ 1941 ха, 1 нас., 295 дом.,1348 стан. — (I), (Ј. Т.), , .

Самош, , , : □ 2398 ха, 1 нас., 568 дом., 2876 стан. — (II), (А), , — **Др.:** , лов. пев. — — 2.

Сарча, , , , : □ 5137 ха, 1 нас., 420 дом., 2709 стан. — (I), (Ј. Т.) — , , — **Удр.:** Ц. К., Лов. — — **Инд.:** фабр. пудрова, — 2. — 5 артеских бунара.

Свети Михајло, , (Алибунар - 12 км): □ 10.166 ха, 1 нас., 895 дом., 3883 стан. — (II), (А), , — Водна задр. — **Инд.:** , млекара.

Селеуш, , , **(Т.** Алибунар): □ 10.368 ха, 1 нас., 688 дом., 2652 стан. — (II), (А) — , , — **Удр.:** Н. О., — .

Сечањ, , , , : □ 4392 ју., 1 нас., 592 дом., 2678 стан. — (I), (Ј. Т.) — , — — — — 3.

Словачки Александровац (П. Св. Михајло, **Т.** Алибунар, Селеуш): □ 2019 ха, 1 нас., 320 дом., 998 стан. — (II), (А) — , — , . — **Удр.:** Ц. К., .

Срп. Неузина, , (Сарча - 5 км): □ 5650 ју., 4 нас., 511 дом., 2354 стан. — (I), (Ј. Т.) — , — **Удр.:** Лов., — — 3. — Споменик погинулим добровољцима.

Фердин, , **(Т.** Добрица): □ 5667 ју., 1 нас. 305 дом., 1484 стан. — (II), (А) — , — — — Б. Дејановић, парох.

Хрв. Неузина, , **(Т.** Сечањ - 7½ км): □ 4623 ју., 1 нас., 76 дом., 380 стан. — (I), (Ј. Т.) — , .

Шупљаја, , (Сарча - 9 км): □ 5895 ју., 1 нас., 654 дом., 3080 стан. — (I), (Ј. Т.) , — **Удр.:** 2 Пев., Зан., — 1 **Задр.** — — 8 — 2. — Електр. централа.

Шурјан (П. Бока - 8 км): □ 4688 ха, 1 нас., 162 дом., 901 стан. — (I), (Ј. Т.) — , — Риболов на Тамишу. — Подигнут је парк.

2. СРЕЗ АПАТИНСКИ — (Апатин),

✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐, 🚌.

☐ 580 км, 9 општина, 10 насеља, 11.770 домаћинстава, 48.722 становника.

Ср. начелник: Др. Т. Николајевић. **Подначелник:** Р. Легетић.

Референти: Др. А. Гавриловић (сан.), М. Новаков (вет.), Ж. Ковчин (ср. економ), М. Крајић (рачуновођа), С. Ковачић (пол. надз.), Ј. Милер (упр. чиновник).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔):: Сомбор. **Технички одељак** и **Пореска управа** (⊠): Сомбор.

Окружни суд (△S): Сомбор. **Срески суд** (△): Апатин.

Цркве: 1 правосл. (✚), 9 ркт. (✚).

Просвета: 4 грађанске (-●-), 9 осн. школа (●), 10 нар. књ. и чит. (✱).

55 **Удружења** и 13 **Задруга.**

Природно благо: лов и риболов.

10 **Новчаних завода** (⊕).

Индустрија: Пивовара, фабрика кудеље, 8 млинова (✳), 1 стругара (♂), 1 циглана (△), производња креча и бродоградња.

Домаћа идустрија: корпоплетарство.

Извозе се: корпоплетарски производи и свиње.

Главни вашар (☞): у Бачком Моноштору.

Општине:

АПАТИН ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦, 🚌, ⌐: ☐ 9655 ха, 3845 дом., 13.479 стан. — △, Дирекција шума, △, ✚ — **Шк.:** 2 -●-, ●, ⦶, 5 ◇, — ✱ — **Удр.:** Кат. соц. мисија, Кат. момачко, Трг. омл., Пчел., Лов., Касино, Зан. омл., Инв., трг., момачко, ✿, корпара, ⚑, Соко, Р. О., Н. О., Ц. К. **Задр.:** 3 ∞, 4 ✹. **Инд.:** Предионица вуне, фабрика ципела, електрична централа, пивара, бродоградитељство, корпоплетарство. — ⊕ — ⊶ — 2 ■, 2 кина.

Бачки Моноштор, ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐: ☐ 8529 јут., 1 нас., 1102 дом., 5684 стан. — Сиротињски дом, Амбуланта. — ✚ — **Шк.:** -●-, ●, ✱ — **Удр.:** Ј. С., Ц. К., Грађ. Касино, ✿, ⚑ — **Задр.:** — Водна, ∞ — **Инд.:** 3 ✳, Кречана, Производ ћилима (руч. рад). — Аутогаража — ☞ 2. — Рушевине града Барта, г. 1475, града Бодрога, г. 1211, манастира Полошког у Старом Селу, г. 1231. — Кино.

Богојево, ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐: ☐ 3781 јут. 2 нас., 694 дом., 3386 стан. — ⊶, Сиротиште — ✚, ● — **Удр.:** ○, ⚑ — Водна задр. — ⊕. — ⊶ — **Инд.:** Фабр. кудеље, кречана, △, ✳. — ⊙→ Подигнути нови и проширени стари обранбени дунавски носипи.

Дорослово, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 4125 јут., 1 нас., 604 дом., 2590 стан. — ✚, Капела. — ●, ✱ — **Удр.:** Грађ. касино, Ркт. клуб, Трг.-зан. — **Задр.:** ○, 2 ∞ — 2 ⊕. — **Инд.:** △, ✳ — Свети бунар (ходочашће католика).

Купусина, ✉, ⊶, ▦: ☐ 3436 јут., 1 нас., 825 дом., 3060 стан. — Сиротиште. — ✚, ● — **Удр.:** Зан., ○, ⚑, Водна задр. — 7 млинова за паприку.

Привревица Св. Иван, ✉, ⁂, ⊶, ▦, 🚌: ☐ 4041 јут., 1 нас., 1865 дом., 5973 стан. — ✚ — **Шк.:** Трг.-зан., ●, 2 ✱ — **Удр.:** Инв., Ратарска, Рад., Послодаваца и кирајџија, Трг.-зан., Пев., Омл. — ∞ — ⊕. — **Инд.:** фабрика кудеље, △. — Кино. — ⊙→ Артеско лековито купалиште. — ➽ Ј. Влаховић, бел.

Свилојево, ✉, ⊶, ▦: ☐ 6460 јут., 1 нас., 536 дом., 1991 стан. — ✚, ●, ◇, ✱. — **Удр.:** Пашњачко, Омл., ⚑, инв. — ☞ 2.

Сонта, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 12.437 ха, 1 нас., 1020 дом., 6872 стан. — ✚, ●, 2 ✱. — **Удр.:** Соко, Шп. клуб „Славија", ⚑. — Агр. з. — ⊕. — **Инд.:** фабрика треске и кудеље, ✳. — Извоз стоке, кудеље, жита и кукуруза.

Стапар, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 8260 ха, 1 нас., 1279 дом., 5687 стан. — Амбуланта за трахом, Убошки дом. — ✚. — **Шк.:** -●-, ●, 2 ✱, ⦶. — **Удр.:** Соко, Спорт., 2 ⚑. — **Задр.:** Жен., ◎, Зан.-обрт. — ⊕. — ✳. — Трговина свиња.

---

3. СРЕЗ БАТИНСКИ — (Батина),

✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐, 🚌.

☐ 372 км³, 12 општина, 14 насеља, 4899 домаћинстава, 21.184 становника.

Ср. начелник: В. Поповић. **Заменик:** Б. Вулетић.

Референти: Др. Д. Марковић (сан.), Д. Сенека (вет.), Д. Совић (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Сомбор. **Технички одељак:** Сомбор. — **Пореска управа** (⊠): Дарда.

Окружни суд (△S): Сомбор. **Срески суд** (△): Дарда.

Цркве: 3 правосл. (✚), 12 ркт. (✚), 2 реформ., 1 еванг. (⊠).

Просвета: 26 осн. школа (●), 12 нар. књ. и чит. (✱). — 6 **удружења** и 10 **задруга.**

1 **Новчани завод** (⊕).

Индустрија: 6 млинова (✳), 2 циглане (△).

Окружно бележништво: Брањина (за општине Брањина и Подоље). **Окр. бележник:** П. Дајић.

Општине:

Батина, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 2199 ха, 1 нас., 582 дом., 2460 стан. — △, ✚, 5 ● — **Удр.:** за узајамно помагање, Водна задр. — **Инд.:** Каменолом, △. — Држ. добро Беље. — 🚌.

Брањина, ✉, (**Т.** ▦ Кнежево - 5 км): ☐ 1594 ха, 1 нас., 347 дом., 1430 стан. — △, ✚, ✚, ● — **Задр.:** Виногр., ◎. — ☞ 4. — 🚌.

Брањин-Врх (**П. Т.** ▦ Бели Манастир - 4½ км): ☐ 6157 јут., 2 нас., 434 дом., 2735 стан. — ✚, 2 ✚, 3 ●, ✱ — ⚑ — ∞ — **Инд.:** Шећерана, 2 ✳. — ☞ 4.

Гајић (**П. Т.** Батина ▦ Змајевац - 6 км): ☐ 1479 јут., 1 нас. 223 дом., 928 стан. — ✚, 2 ●, ✱ — **Удр.:** Н. О., Шокачко. — ⊕.

Драж 🚌, ⊶ (**П. Т.** Батина ▦ Змајевац): ☐ 9584 јут., 1 нас., 454 дом., 2033 стан. — 2 ✚, ●, ✱. — **Др.:** Ц. К., Н. О. — 2 Водне задр. — 2 ✳. — 3 ♉. — ☞ 4.

Дубошевица (**П. Т.** Кнежево ▦ Бели Манастир - 18 км): ☐ 6555 јут., 1 нас., 396 дом., 1576 стан. — ✚, 2 ● — ✱ — 3 ✳.

Змајевац, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 5360 јут., 1 нас., 537 дом., 2101 стан. — ✚, ⊠ — 2 ●, 3 ✱ — **Удр.:** Ц. К., Одбр, ✿, Млек. задр. — **Инд.:** Кречана, △, ✳. — 🚌. — Кино.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Котлина (**П. Т.** Суза Кнеж. Виногради - 5 км): ☐ 2.110 јут., 1 нас., 280 дом., 1004 стан. — ✠ — ●, ✶ — Млек. задр.

Подоље, (**П.** Брањине, **Т.** Кнежево - 7½ км): ☐ 905 јут., 1 нас., 351 дом., 1113 стан. — (△ Брањина), ✙ — ● — ✶.

Поповац, ✉, 🗝 (Бели Манастир - 9 км): ☐ 2686 јут., 1 нас., 570 дом., 2701 стан. — ✚, ✙ — 3 ●, ✶ — **Задр.:** Млек., ◯, ✠ — ☞ 4.

Суза, ✉, ⁂, 🗝, : ☐ 2601 јут., 1 нас., 294 дом., 1274 стан. — ✠, ● — ✶ — ☞ 4.

Топоље (**П. Т.** Батина - 14 км): ☐ 8949 јут., 1 нас. 234 дом., 1172 стан. — 2 ✙ — 2 ●.

---

4. СРЕЗ БАЧКОПАЛАНАЧКИ — (Бачка Паланка), ✉, ⁂, 🗝, , .

☐ 553 км², 14 општина, 15 насеља, 10.345 домаћинстава, 41.557 становника (по вери: 42% правосл. и 58% ркт.).

Ср. начелник: Д. Стојшић.

Референти: Др. Б. Увалић (сан.), К. Тратнер (вет.), С. Поповић (економ).

Надлежност: Технички одељак: Нови Сад. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа, Гл. одељак фин. контроле** (🏛) и **Болница** (🛏): **Бачка Паланка.**

Окружни суд (⚖):: Нови Сад. **Срески суд** (△): Бачка Паланка.

Цркве: 5 правосл. (✚), 10 ркт. (✙), 3 еванг. (✠).

Просвета: 1 грађанска (●) и 14 осн. школа (●), 17 нар. књ. и чит. (✶).

6 **Удружења** и 18 **Задруга.**

13 новчаних завода (⊕).

Индустрија: 5 фабрика, 8 млинова (✳), 8 циглана (△). Државна ергела „Карађорђево".

Извозе се: свиње, говеда, овце, пшеница, кукуруз, конопља.

Општине:

БАЧКА ПАЛАНКА — ⊙, ✉, ⁂, 🗝, , : ☐ 3582 ха, 2 нас., 1843 дом., 5572 стан. — △, ⊠, Катаст. упр., 🏛, △. — ✙, 2 ✠, ✡. **Шк.:** ●, ●, ◯, 2 ✶. — **Удр.:** Грађ. касино, Муз., Лов., Соко, Скаут, Аероклуб, Ц. К., Трг.-инд., Трг.-омл., Гост., ✠, 3 Добр., Ркт. омл. — **Задр.:** 3 Зан., ◯. — 2 ⊕. — **Инд.:** Електр. централа, 2 △, 2 ✳, дрвара. — 2 штампарије. — Дунавски парни превоз. — Држ. ергела „Карађорђево". — ☞ 4. — 4 ■.

Бачко Ново Село, ✉, ⁂, 🗝, (Бач - 15 км): ☐ 3044 ха, 1 нас., 365 дом., 1773 стан. — ✙, ●. — **Удр.:** Момачко, .

Букин, ✉, 🗝, (**Т.** Товаришево): ☐ 2640 ха, 2 нас., 719 дом., 3529 стан. — ✙, ●, ◯, 3 ✶. — **Удр.:** Лов., Ркт. омл., Ц. К., . — **Задр.:** Зан., ◯, 2 ⁂, Здрав. — **Инд.:** △, ✳.

Буљкес, ✉, ⁂, 🗝, : ☐ 2618 ха, 1 нас., 1020 дом., 2835 стан. — ✠, ●, ✶. — ✠, . 2 ∞ — ⊕ — ➤ Електр. осветљење.

Гајдобра, ✉, ⁂, 🗝, : ☐ 3432 ха, 1 нас., 752 дом., 2731 стан. — 🛏, ✙, ●, ◯, ✶. — **Удр.:** Пев., Лов., Шп., Виногр., ✠, , 2 ⊕ — ⊙→ Електр. централа.

Нова Гајдобра, ✉, ⁂ (**Т.** Гајдобра): ☐ 1678 ха, 1 нас., 280 дом., 1080 стан. — ✙, ●, 3 ✶; ⁂. — ⊕. — ⊙→ Електр. осветљење.

Нова Паланка, (**П. Т.** Бачка Паланка): ☐ 2926 ха, 1 нас., 372 дом., 1785 стан. — ✙, ●. — Пашњачка заједница. — ✳. — ☞ 2. — Кино. — Експозитура држ. жељ.

Обровац, ✉, ⁂, 🗝, : ☐ 3541 ха, 1 нас., 778 дом., 3037 стан. — ✚, ✙, ●, 2 ✶. — **Задр.:** ◯, ∞. — **Инд.:** △, 2 ✳.

Параге, ✉, 🗝, : ☐ 2138 ха, 1 нас., 333 дом., 1465 стан. — ✚, ●, ✶. — **Удр.:** Н. О., Добров., ◯. — **Задр.:** ∞, Агр. з.

Плавна, ✉, 🗝 (**Т.** Бач): ☐ 5849 ха, 1 нас., 495 дом., 2033 стан. — ✙, ●, ✶. — , Агр. з. — ⊙→ Телефон. — ➤➤ С. Тодоровић,

Силбаш, ✉, 🗝, : ☐ 4207 ха, 1 нас., 750 дом., 3800 стан. — ✚, ✠, ●, ✶. — 2 Удр. — **Задр.:** ◯, ∞.

Старо-Паланачка (**П. Т.** Бачка Паланка): ☐ 6300 ха, 1 нас., 1338 дом., 5514 стан. — ✚, ●, ◯, ✶. — **Удр.:** Н. О., Добров. — **Задр.:** Жен., 2 ◯, Агр. з. — **Инд.:** Фабр. кудеље, ✳. — ☞ 2.

Товаришево, ✉, ⁂, 🗝, : ☐ 6125 ха, 1 нас., 850 дом., 4046 стан. — ✚, ✙. — **Шк.:** ●, ◯, ✶ — **Удр.:** Ц. К., Аероклуб, , ✠ — ⊕ — **Инд.:** Фабр. кудеље, △. — ☞ 3.

Чиб, ✉, ⁂, 🗝, (Петровац - 10 км): ☐ 3332 ха, 1 нас., 450 дом., 2705 стан. — ✙, ●, ✶. — **Удр.:** Ужара и хмељара, Водне задр. — **Инд.:** Фабр. кудеље, пивара, фабр. шпиритуса, △, ✳. — Кино.

---

5. СРЕЗ БАЧКОТОПОЛСКИ — (Бачка Топола), ✉, ⁂, 🗝, , .

☐ 707 км², 8 општина, 13 насеља, 14.613 домаћинстава, 65.073 становника (по вери: 10% правосл., 70% ркт., 20% еванг.).

Ср. начелник: Н. Благојевић. **Заменик:** П. Јовановић.

Референти: Др. Ј. Шијачић (сан.), Ђ. Рашић (вет.), И. Аненков (економ), С. Балог (рач.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Сомбор. **Технички одељак:** Стари Бечеј. **Пореска управа** (⊠): Бачка Топола.

Окружни суд (⚖): Суботица. **Срески суд** (△): Бачка Топола.

Цркве: 3 правосл. (✚), 8 ркт., (✙) и 7 еванг. (✠).

Просвета: 10 осн. школа (●), 10 нар. књ. и чит. (✶), 1 грађ. шк. (●).

14 **удружења** и 17 **задруга.**

7 **новчаних завода** (⊕).

Индустрија: 14 млинова (✳), 1 стругара (♂), 11 циглана (△), 5 фабрика.

Општине:

Бајша, ✉, 🗝 (Бачка Топола - 7 км): ☐ 9517 ха, 3 нас., 905 дом., 4416 стан. — ✚, ✙, ✠, ●, ◯, ✶. — △. — **Др.:** Спорт клуб, инв., Н. О., Ц. К., 3 агр. з.

БАЧКА ТОПОЛА ⊙, ✉, ⁂, 🗝, : ☐ 14.480 ха, 2 нас., 3842 дом., 17.097 стан. — △, ⊠, △. ✚, ✙, ✡. **Шк.:** ●, 2 ●, ◯, 4 ◯, ✶. **Удр.:** ✡, Соко, ✠, Трг. и инд., , 2 ⊕, ⁂, 2 Агр. з. 4 ■; 2 кина. ☞ 4. **Знам.:** Споменик Дру Јо-

вану Хаџију, чувеном лекару и оператеру (1851.), који се одликовао као велики добротвор и научењак. — ⊙→ Споменик Кр. Петру I. Вел. Ослободиоцу.

Мали Иђош, ✉, ⁂, 🛏, 🚃: ☐ 8128 ха, 1 нас., 1632 дом., 7278 стан. — ✙, ✝, ✡. — **Шк.:** домаћ., ⓘ, ●, ○, ★. — **Удр.:** Касино, Н. О., Лов., Трг.-зан., ⚄, ◯. — ∞. — **Инд.:** ✳, △, Обрађивање дрва. — ☞ 2. — Ископине аварског гробља. — Кино.

Пачир, ✉, ⁂, 🛏, 🚃: ☐ 8049 ха, 1 нас., 1400 дом., 5095 стан. — ✝, ✙, ⚄, ✡, ●, ★. — **Удр.:** Гост., ◯. — 2 ⊕. ✳. — ☞ 1. — 🚌. — Кино.

Секић, ✉, ⁂, 🛏 (🚃 Црно Брдо - 3.5 км): ☐ 3934 ха, 1 нас., 1200 дом., 5145 стан. — 🛌, ⚄, ●, ⓘ, ○. — **Удр.:** ⚄, 2 ◯. — ⊕. **Инд.:** Електро-техн. подуз., 2 ✳, 4 △. — ☞ 2. — 🚌.

Стара Моравица, ✉, ⁂, 🛏, 🚃: ☐ 12.171 ха, 2 нас., 1870 дом., 7893 стан. — ✙, ⚄, ✡, ●, ⓘ, 3 ★. **Удр.:** Н. О., Пчел., Лов., ⚄, 🏇. — **Задр.:** Водна, ◯. — 2 ⊕. — **Инд.:** 3 ✳, 2 △. — ☞ 3. — 🚌.

Црно Брдо, 🚃 **(П. Т.** Фекетић): ☐ 6067 ха, 1 нас., 1446 дом., 6195 стан. — 3 ✙, ⚄, 2 реформ. цркве. — **Шк.:** ●, ⓘ, ○. **Удр.:** ✱, Хришћ. омл. з., Пев., Лов., Трг., ⚄, ◯. — **Задр.:** ◯, ∞. — **Инд.:** Творница покућства, ✳. — ☞ 3. — 🚌.

Чантавир, ✉, ⁂, 🛏, 🚃: ☐ 8355 ха, 2 нас., 2318 дом., 11.954 стан. — ✙, ✡. — **Шк.:** 2 Трг.-зан., 2 продужне, 2 ●. — **Удр.:** Зан., 🏇. — **Задр.:** Зан., ◯. — ⊕. — **Инд.:** △, 4 ✳. — 2 ■. — 2 Кина. — ☞ 4.

---

6. СРЕЗ БЕЛОЦРКВАНСКИ — (Бела Црква),

✉, ⁂, 🛏, 🚃, 🚌.

☐ 720 км², 20 општина, 23 насеља, 8409 домаћинстава, 36.173 становника (по вери: 83% правосл., 17% ркт.).

Ср. начелник: Р. Бабић. — **Подначелник:** Ж. Протић.

Референти: Др. П. Атанашковић (сан.), Ј. Винтер (вет.), С. Симеуновић.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Смедерево. **Техничи одељак:** Вршац. **Пореска управа** (⊠), Гл. одељак фин. контроле (🗀), **Царинарница и болница** (🛌): Бела Црква.

Окружни суд (⚖): Бела Црква. **Срески суд** (△): Бела Црква (Б/Ц), Банатски Карловац (Б. К.).

Цркве: 18 правосл. (✝), 4 ркт. (✙).

Просвета: 20 осн. школа (●), 11 нар. књ. и чит. (★). — 18 **удружења** и 27 **задруга.**

Индустрија: 8 млинова (✳), 6 циглана (△), 1 фабрика саламе. — **Извози се:** храна.

Главни вашар (☞): у октобру у Бан. Карловцу.

Окружна бележништва:

Гребенац (за општине Гребенац и Кајтасово). — Окр. бележник: С. Паркањ.

Загајица (за општине Загајица и Парта). — Окр. бележник: А. Петровић.

Јасеново (за општине Јасеново и Фабијан). — Окр. бележник: Б. Спасић.

Крушчица (за општине Крушчица и Калуђерово). — Окр. бележник: А. Поповић.

Општине:

Банатски Карловац, ✉, ⁂, 🛏, 🚃: ☐ 6900 ха, 2 нас., 808 дом., 3601 стан. — △, ✙, ●, ⓘ, ○, ★. — **Удр.:** Трг. инд. зан., Пев., 🏇. ◯. — **Инд.:** Фабрике саламе, шарафа, буради, кући. намештаја, Електр. централа, △, ✳. — ☞ 4. — Кино,

Врачев Гај 🚃 **(П. Т.** Бела Црква): ☐ 2855 ха, 1 нас., 583 дом., 2309 стан. — (△ Б/Ц). — ✝, ●, ★. — **Удр.:** Инв., Добров., Лов. — **Задр.:** ◯, ∞.

Гребенац (П. 🚃 Јасеново - 11 км): ☐ 6690 јут., 1 нас., 515 дом., 2465 стан. — △. — (△ Б/Ц). — ✝, ●. — Муз. удр.

Дупљаја (П. 🚃 Јасеново): ☐ 4230 јут., 1 нас., 310 дом., 1350 стан. — (△ Б/Ц). — ✝, ●. — Лов. удр. — **Задр.:** ◯, ∞, Агр. з.

Загајица (П. Избиште, **Т.** Ушма, 🚃 Стража - 6 км): ☐ 1946 ха, 1 нас., 284 дом., 1319 стан. — △. — (△ Б/К). — ✝, ●, ★. — **Удр.:** Пев., Чети. — **Задр.:** ∞, Агр. з.

Избиште, ✉, 🛏 **(Т.** 🚃 Ушма - 4 км): ☐ 3200 ха, 1 нас., 586 дом., 2640 стан. — (△ Б/К). — ✝, Народни Универзитет, ●, ★. — **Удр.:** Црквп. пев., Инв. — **Задр.:** ◯, ∞, Агр. з. — **Инд.:** ✳, △. ⊙→ Општ. парк, летње купатило и артески бунар.

Јасеново, ✉, 🛏, 🚃: ☐ 5162 ха, 1 нас., 510 дом., 2107 стан. — △. — (△ Б/Ц). — ✝, ✙. — 2 ●, ○, ★. — **Др.:** ✱, Ј. С., Коло С. С., Н. О., Соко, Пев., Ц. К., Лов., Добров., Гост., 🏇. — **Задр.:** Зан., ◯, ∞. — **Инд.:** △, ✳.

Кајтасово (П. 🚃 Јасеново - 15 км): ☐ 6471 ха, 1 нас., 120 дом., 565 стан. — (△ Гребенац). — (△ Б/Ц). — ✝, ●. — ◯.

Калуђерово — Крушчица **(П. Т.** 🚃 Бела Црква - 12 км): ☐ 1979 ха, 1 нас., 170 дом., 687 стан. — (△ Крушчица). — (△ Б/Ц). — ✝, ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Крушчица (П. Т. 🚃 Бела Црква - 5 км): ☐ 2747 ха, 1 нас., 530 дом., 2161 стан. — △ — (△ Б/Ц). — ✝, ✙, ●, ★. — Пев. др. — **Задр.:** ◯, ∞.

Кусићка (П. Т. 🚃 Бела Црква): ☐ 7924 ха, 1 нас., 610 дом., 2860 стан. — (△ Б/Ц). — ✝, ●. — **Удр.:** Пев., 🏇. — **Задр.:** ◯, ∞. — Млинарство.

Николинци 🚃, ✝, 🛏, 🚌 **(П. Т.** Бан. Карловац): ☐ 8613 ха, 1 нас., 899 дом., 3231 стан. — (△ Б/К). — ✝, ●. — **Др.:** Ц. К., Ј. С., 🏇. — 1 ✳.

Орешац (П. 🚃 Стража, **Т.** Вршац): ☐ 2281 јут., 1 нас., 173 дом., 767 стан. — (△ Б/К). — 2 ✝, ●, ★.

Паланка (П. Т. Бела Црква, 🚃 Врачев Гај - 4 км): ☐ 3227 ха, 1 нас., 282 дом., 1308 стан. — (△ Б/Ц). — ✝, ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Парта (П. 🚃 Стража - 3 км): ☐ 1280 ха, 1 нас., 181 дом., 815 стан. — (△ Загајица). — (△ Б/К). — ✝, ●. — Пев. др. — ◯.

Стража, ✉, 🚃 **(Т.** Вршац): ☐ 2430 јут., 1 нас., 381 дом., 1487 стан. — △ — (△ Б/К). — ✝, ●, ★. — ✳.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Уљма, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 6000 ха, 1 нас., 920 дом., 3996 стан. — (△ Б/К). — ✚, ●, ○. — **Задр.:** ◎, ∞. — **Инд.:** △, ✳. — ⊕.

Фабијан (**П.** ▦ Јасеново - 6 км): □ 377 јут., 1 нас., 48 дом., 173 стан. — (▲ Јасеново). — (△ Б/Ц). — ✚, ✶.

Црвена Црква ▦ (**П. Т.** Бела Црква): □ 1783 ха, 1 нас., 222 дом., 1132 стан. — (△ Б/Ц). — ✚, ●, ✶. — **Задр.:** ◎, ∞.

Шушара (**П.** Избиште, ▦ Уљма - 14 км): □ 1540 ха, 3 нас., 272 дом., 1200 стан. — (△ Б/К). — ✚, ●. **Др.:** Пев., Лов. ⚑. ∞.

---

7. СРЕЗ ВЕЛИКОБЕЧКЕРЕЧКИ — (Велики Бечкерек), ✉, ⁂, ⊶, ▦, 🚌.

□ 1173 км², 26 општина, 32 насеља, 14.405 домаћинстава, 63.670 становника.

Ср. начелник: Славко Јовановић. **Заменици:** М. Николић и Б. Гачић.

Референти: Др. Д. Ковачевић (сан.), Ј. Салц (вет.), Љ. Мађаров, Ј. Фос (рачун.), С. Филиповић (техн.), С. Атанацковић (агр.), Б. Живановић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔), **Аграрни и Технички одељак, Пореска** (⊠) и **Катаст. управа и Болница** (🛏): Вел. Бечкерек.

Окружни судови (△S): Велики Бечкерек (I) и Панчево (II). **Срески судови** (△): Велики Бечкерек (В/Б), Јаша Томић (Ј/Т) и Перлез (II).

Цркве: 16 правосл. (✚), 15 ркт. (✚), 2 еванг. (✠), 1 гркокат., 1 реформ., 1 синагога (✡).

Просвета: 28 осн. школа (●), 13 нар. књ. и чит. (✶). — 31 **удружење** и 28 **задруга.**

Индустрија: 2 фабрике, 10 млинова, 1 циглана (△).

Окружно бележништво:

Банатски Двор (за општине Банатски Двор и Банатски Душановац).

Општине:

Арадачка — Српски Арадац ⌐ (**П.** Словачки Арадац, ▦ Велики Бечкерек - 7 км): □ 9243 ха, 2 нас., 969 дом., 3815 стан. — (I), — (△ В/Б). — Сениорат Банатске Словачке народне цркве (✠), ✚, 2 ●, ✶. — Агр. з., Ловачко удр. — **Задр.:** ◎, ∞.

Банатски Двор, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 1956 ха, 1 нас., 280 дом., 1110 стан. — (I) — (△ В/Б). — ✚, ●.

Банатски Деспотовац, ✉, ⁂, ⊶, ▦, 🚌: □ 5417 ха, 2 нас., 588 дом., 2715 стан. (I). (△ В/Б). ✚, ●, ✶. — **Удр.:** Пев. Лов., ⚑. - ⊕. **Инд.:** ✳. — ☞ 2. — ⊙→ Електр. осветљење.

Банатски Душановац (**П. Т.** ▦ Банатски Двор): □ 2000 ха, 1 нас., 150 дом., 1200 стан. — (I) — (△ В/Б). — ✚, ●. — Агр. з.

Бегеј Свети Ђурађ, ✉, ⁂, ⊶, ▦, 🚌: □ 4412 ха, 1 нас., 640 дом., 2500. — (I) — (△ В/Б). — ✚, ✚. — ⦶, ●, ○, ✶. — **Удр.:** Касина, Пев., ✱, Шп., Лов., Соко, Ј. С., Н. О., Соко, ⚑. — **Задр.:** 2 ◎, ∞, Агр. з. — **Инд.:** △, 2 ✳. — ☞ 3. — 3 ♉.

Бело Блато, ✉, ⊶ (▦ Перлез - 10 км): □ 1300 ха, 1 нас., 550 дом., 2115 стан. — (II) — (△ II). — ✚, ✠, ●, ✶. — ∞, ⊕, ⚑. — ♉.

Ботош, ✉, ⊶ (▦ Орловат - 9 км): □ 7277 ха, 1 нас., 750 дом., 3275 стан. — (II) — (△ II). — ✚, ●. — ∞. — ☞ 2.

Велики Торак, ✉, ⁂, ⊶ (▦ Бегеј Св. Ђурађ - 7 км): □ 5186 ха, 1 нас., 750 дом., 3309 стан. (I) — (△ Б/В). — ✚, ●. — **Задр.:** 2 ∞. — ☞ 3. — Кино.

Горња Мужља (**П. Т.** ▦ Вел. Бечкерек - 6 км): □ 6150 ха, 1 нас., 600 дом., 3285 стан. — (I) — (△ В/Б). — ✚. — **Шк.:** ●, продужна, ○. — **Удр.:** Ц. К., Лов., ⚑. — ✳. — ⊕.

Ечка, ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐: □ 2192 ха, 2 нас., 594 дом., 2697 стан. — (I) — (△ В/Б). — ✚, ✚, ✡. — 2 ●, ✧. — **Удр.:** Ј. С., Лов., Пев., Ц. К., ⚑. — **Задр.:** ∞, ◎. — 🚌.

Јанков Мост (**П.** ▦ Клек - 7 км): □ 2666 ха, 1 нас., 235 дом., 1185 стан. — (I) — (△ В/Б). — ✚, 1 гркокат., ●. — ⊙→ Артески бунари.

Катарина, ✉, ⊶, ▦: □ 5184 ха, 1 нас., 492 дом., 1992 стан. — (I) — (△ В/Б. — ✚. ●.

Клек, ✉, ⊶, ▦: □ 1990 ха, 1 нас., 328 дом., 1347 стан. — (I) — (△ В/Б). — ✚. — ●, ○. — **Удр.:** Пев., Лов. — ∞. — Творн. кудеље.

Книћанин, ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐: □ 4836 ха, 1 нас., 672 дом., 2965 стан. — (II). — (△ II). — ✚, ●. — Водна задр. — ✳.

Лазарево, ✉, ⊶, ▦: □ 2730 ха, 1 нас., 476 дом., 2083 стан. — (I) — (△ В/Б). — ✚, ●. — Пев. удр. — ◎.

Лукино Село (**П. Т.** ▦ Ечка - 7 км): □ 5750 ха, 4 нас., 142 дом., 890 стан. — (I) — (△ В/Б). — ✚, ●. — ⊙→ Саграђена је црква.

Мали Торак (**П. Т.** Вел. Торак, ▦ Бегеј Св. Ђурађ - 5 км): □ 2939 ха, 1 нас., 650 дом., 2783 стан. — (I) — (△ В/Б). ✚, ●. — Пев. др. — **Задр.:** ◎, ∞. — ☞.

Мартиница, ✉, ⊶ (▦ Ечка): □ 1811 ха, 1 нас., 305 дом., 1255 стан. — (I) — (△ В/Б). — ✚, ●, ○. — ◎.

Михајлово (**П.** ▦ Клек): □ 1987 ха, 1 нас., 227 дом., 1064 стан. — (I) — (△ В/Б). — ✚, ●.

Немачки Елимир, ✉, ⊶, ▦: □ 1170 ха, 1 нас., 246 дом., 1175 стан. — (I). — (△ В/Б). — ✚, ●. — **Задр.:** ◎, ∞. — Др.: Ј. С., Лов., Ц. К., ⚑. — ⊕. — **Инд.:** △, ✳.

Нови Итебеј, ✉ (**П.** Срп. Итебеј, ▦ Нинчићево - 11 км): □ 2652 ха, 1 нас., 564 дом., 2194 ст. — (I) — (△ Ј/Т). — ✠, ●, 2 ✶. — **Удр.:** Лов., Зан. коло. — 2 ✳. — ☞ 2.

Орловат, ✉, ⊶, ▦ (**Т.** Томашевац): □ 5596 ха, 1 нас., 494 дом., 2115 стан. — (II). — (△ II). — ✚, ●, ✶. — **Удр.:** Лов., ⚑. — **Задр.:** ◎, ∞. — ☞ 4. — ⊙→ подигнута црква. — ➤ М. Предић, сликар.

Перлез, ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐: □ 9640 ха, 1 нас., 1200 дом., 4564 стан. — (II) — △ — 2 ✚, ✚, ●, ○, ⦶. — **Удр.:** Зан., Лов., ⊶. **Задр.:** Зан., Водна. — ✳. — ☞ 2. — 🚌.

Српски Елемир, ✉, ⊶, ▦: □ 6506 ха, 1 нас., 714 дом., 3485 стан. — (I) — (△ В/Б). — ✚, ●, ✶, ○. — **Удр.:** ✳, Добров., Пев., Омл., ✱, ⚑, Инв., Ј. С., Лов., Аеро-клуб. — **Задр.:** 2 ◎, Агр. з., ⊕. — △. — ➤ С. Стајић.

Српски Итебеј, ✉, ⁂, ⊶, ⌐ (▦ Нинчићево - 9 км): □ 11.596 ха, 1 нас., 1150 дом., 5126 стан. — (I) — (△ Ј/Т). — ✚, ●, ✶. ⦶. — ✱. — ◎. — 2 ⊕. — △.

Стара Ечка (**П. Т.** Ечка, Мартиница - 5 км): ☐ 2556 ха, 1 нас., 639 дом., 2836 стан. — (I) — (△ В/Б). — 2 ✚, ●. — **Удр.:** Лов., ✓. — ∞.

8. СРЕЗ ВЕЛИКОКИКИНДСКИ — (Велика Кикинда), ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 544 км², 9 општина, 11 насеља, 7.967 домаћинстава, 31.122 становника (по вери: 65% правосл., 30% ркт.).

Ср. начелник: А. Мраовић. **Подначелник:** М. Ђурђић (полиц. писар).

Референти: др. Д. Телечки (сан.), Ј. Микулчић (вет.), В. Синицин (економ).

Надлежност. Окружни инспекторат (◔) **и Технички одељак:** Велики Бечкерек. **Пореска управа** (⊠), **Гл. одељак фин. контроле** (🏛), **Царинарница и Болница** (🛏): Велика Кикинда.

Окружни (⚖) **и Срески судови** (△): Велика Кикинда. — **Цркве:** 7 правосл. (✚), 6 ркт. (✙).

Просвета: 9 осн. школа (●), 12 нар. књ. и чит. (✱). — 38 **удружења и задруга.**

Индустрија: 8 млинова (✳), 4 циглане (△).

Извози се: пшеница и кукуруз.

Главни вашар (☞): у Мокрину.

Окружно бележништво:

Банатска Топола (општине: Банатска Топола и Бикач).

Општине:

Банатска Топола (**П.** Башаид, Драгутиново - 16 км): ☐ 1868 ха, 2 нас., 217 дом., 1380 стан. — ✙, ● — **Удр.:** газд., лов. — ∞.

Башаид, ✉, ⊶ (Меленци - 16 км): ☐ 6345 ха, 1 нас., 997 дом., 4995 стан. ✚, ✙, ●, ◐, ◇, ✱ **Удр.:** зан., добров, **Задр.:** жен., ◯, агр. з. ☞ 3. 🚌. — ⊙ Споменик палим добровољцима.

Бикач (**П.** Башаид, Беодра - 12 км): ☐ 1140 ха, 1 нас., 117 дом., 560 стан. — ●.

Бочар, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 5005 ха, 2 нас., 530 дом., 2575 стан. — ✚, ✙, ●, ◇, ✱. — **Удр.:** Соко, Касина, Ј. С., Подмл. Ц. К., Н. О., за одгој свиња. — **Задр.:** 2 агр. з., ❀. — **Инд.:** 2 фабрике сира и цем. производа. — ⊙ Споменик палим у рату за ослобођење.

Иђош, ✉, ⊶, 🚌 (Бочар - 6 км): ☐ 6439 ха, 1 нас., 713 дом., 3010 стан. — ✚, ●, ◇. — **Удр.:** Соко, ✓. — **Задр.:** 2 ∞, 2 агр. з. — **Инд.:** 2 ✳, 2 △. — ☞ 3.

Мокрин, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌: ☐ 14.192 ха, 1 нас., 3017 дом., 8692 стан. — ✚, ✙, ✡. — **Шк.:** ●, ◐, 2 ◇, 2 ✱. — **Удр.:** инв., добров., ✿, касина, гост., каф., четн., лов., ✓, Ј. С., Коло С. С., Н. О., Пев., Трг., Ц. К. — **Задр.:** Добр., жен., здрав., 2 ◯. — ⊕. — **Инд.:** 4 ✳, 2 △. — ☞ 3. — Кино. — 21 ♂.

Наково, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 1855 ха, 1 нас., 495 дом., 2644 стан. — ✙, ●, 4 ✱. — ✓, ✳. 🚌.

Падеј, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚢: ☐ 7727 ха, 1 нас., 1263 дом., 3933 стан. — ✚, ✙, ●. — Зан. удр. — ∞ — ✳ — ☞ 2.

Сајан, ✉, ⊶ (**Т.** Вел. Кикинда, Падеј 10 км): ☐ 5508 ха, 1 нас., 594 дом., 2440 стан. — ✙, ●, ✱ — Газд. коло. — ∞.

9. СРЕЗ ВРАЧАРСКИ — (Београд), ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 299 км², 20 општина, 27 насеља, 7930 домаћинстава, 36.650 становника.

Ср. начелник: Доброслав Аг. Брајовић.

Референти: Др. М. Крстић (сан.), В. Тарасов (ек.), И. Капус (вет.), Радуловић (шк.), инж. Беговић (шум.), инж. Љ. Најирдовић (техн.).

Надлежност: Технички одељак, Пореска управа (⊠), **Фин. контрола** (🏛), **Катаст. управа, Царинарница и Болница** (🛏): Београд.

Окружни (⚖) **и срески** (△) **суд:** Београд.

Цркве: 11 правосл. (✚) и манастир Раковица.

Просвета: 21 осн. школа (●), 8 нар. књ. и чит. (✱). — 3 **удружења** и 32 **задруге.**

Индустрија: 2 фабрике, 5 млинова (✳), 5 ћренана (△), 3 стругаре (♂), рудници (⚒): живе под Авалом, гвожђа и сребра у Рипњу (Љута стена), 10 камених мајдана.

Гл. вашари (☞): у с. Бели поток и Рипањ.

Извози се: поврће, стока и живина за београдску пијацу.

Знаменитости: „Гроб незнаног јунака" на Авали.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Београд I.**

Бело-Поточка — Бели Поток, ⊶, 🚂: ☐ 1600 ха, 1 село, 228 дом., 1330 стан. — ✚, ●, ✱. — Омл. ноћ. дружина. — **Задр.:** 2 ∞, ◯ — ☞ 2. — ➤➤ Место рођења Васе Чарапића.

Велико-Мокро-Лушка (🚂 - 9 км): ☐ 1014 ха, 1 нас., 1400 дом., 3690 стан. — ● — **Инд.:** фабрике намештаја и ролета, 2 △.

Велико-Селска (🚂 - 14 км): ☐ 1260 ха, 1 нас., 238 дом., 2300 стан. — ✚, ●, ∞.

Винчанска (🚂 Ритопек - 4 км): ☐ 1200 ха, 1 нас., 260 дом., 1349 стан. — ✚, ●.

Вишњичка (🚂 - 10 км): ☐ 950 ха, 2 нас., 250 дом., 2000 стан. — ✚, 2 ● — **Задр.:** ◯, ∞.

Жарковачка 🚂 (**П. Т. т.** — Чукарица): ☐ 800 ха, 1 нас., 325 дом., 2850 стан. — ●. — **Задр.:** Омлад., Рабацијска, ◯, ∞.

Железничка (**П. Т. т.** Чукарица, 🚂 Железници - 11 км): ☐ 1878 ха, 1 нас., 423 дом., 2536 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Зучанска, ⊶ (🚂 Бели Поток): ☐ 1089 ха, 1 нас., 167 дом., 1115 стан. — ✚, ●.

Јајиначка (🚂 - 10 км): ☐ 845 ха, 2 нас., 193 дом., 980 стан. — Здрав. станица. — 2 ●.

Калуђеричка (🚂 - 14 км): ☐ 925 ха, 1 нас., 140 дом., 1000 стан. — ●.

Кнежевачка — Кнежевац, ✉, 🚂 (**Т.** Београд): ☐ 1087 ха, 1 нас., 239 дом., 712 стан. — ●, ✱ — **Задр.:** ◯, 2 ∞. — **Инд.:** креча и камена, фабр. аеропл. мотора, ✳ — Електр. осветљење.

Кунодрашка (🚂 - 11 км): ☐ 1052 ха, 1 нас., 1000 дом., 5200 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, ∞. ➤➤ Место рођења војводе Степе Степановића.

Лештанска (🚂 - 15 км): ☐ 986 ха, 1 нас., 124 дом., 743 стан.

Мала Мокро-Лушка (🚂 - 5 км): ☐ 810 ха, 1 нас., 750 дом., 2200 стан. — ● — 2 др. — 3 △.

(Ознаке и пратиће види на стр. 86.)

Миријевска (🚉 - 7 км): ☐ 1263 ха, 1 нас., 381 дом., 1926 стан. — ✚, ⚫, ✱ — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

Пиносавачка (🚉 Ресник - 3 км): ☐ 912 ха, 1 нас., 234 дом., 1430 стан. — ⚫ — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

Ресничка: ☐ 1783 ха, 1 нас., 267 дом., 1810 стан. ✚, ⚫, ✱. — ◎. — Инд камена. — Здрав. станица са купатилом.

Рипањ ⊙, ✉, ⚙, ⊶, 🚉: ☐ 8163 ха, 5 нас., 1045 дом., 6375 стан. — ✚, ⚫, ✱ — **Задр.:** ◎ ∞. **Инд.:** 3 кам. мајдана, 3 ✳, рудник сребра и олова (⚒).

Рушањска (🚉 Ресник - 3 км): ☐ 1852 ха, 1 нас., 225 дом., 2000 стан. — ✚, ⚫ — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

Сланачка (🚉 - 11 км): ☐ 1016 ха, 1 нас., 119 дом., 1227 стан. — ⚫.

---

10. СРЕЗ ВРШАЧКИ — (Вршац), ✉, ⚙, ⊶, 🚉, 🚌.

☐ 797 км², 17 општина, 50 насеља, 8.690 домаћинстава, 39.140 становника (по вери 60% правосл., 35% ркт.).

Ср. начелник: Х. Јовановић. **Подначелници:** С. Јанкулов и М. Јојић.

Референти: Др. Ф. Мијин (вет.), Н. Зец (вет.), Д. Ћирић (пољопр.), Д. Милошевић (просв.), Ч. Протић (агр.), Ј. Бокур (техн.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Смедерево. **Аграрни и техн. одељак, Пореска** (⊠) и **Катаст. управа, Гл. одељак фин. контроле** (🏛), **Царинарница, Болница** (🏥) и **Санаториум:** Вршац.

Окружни судови (△S): (I) Бела Црква и (II) Велики Бечкерек. **Срески судови** (△): (В) Вршац и (J/T) Јаша Томић. **Цркве:** 2 правосл. (✚).

Просвета: 30 осн. школа (⚫), 8 нар. књ. и чит. (✱). — 54 **удружења** и **задруга.**

Индустрија: 7 млинова (✳), 1 стругара (♂), 2 циглане (△), 3 фабрике.

Извози се: вино, пшеница, кукуруз и стока.

Главни вашар (☞): у Конаку.

Окружна бележништва:

Велико Средиште (за општине: Велико и Мало Средиште). — Окр. бележник: П. Калмус.

Војводинци (за општине: Војводинци, Бан. Суботица и Добричево). — Окр. бележник: Ј. Моравек.

Јабланка (за општине: Јабланка, Месић и Сочица). Окр. бележник: М. Деветак.

Мали Жам (за општине: Мали Жам и Ватин). — Окр. бележник: Ж. Жарковић.

Ритишево (за општине: Потпорањ и Ритишево). — Окр. бележник: В. Маринковић.

Сеченово (за општине: Сеченово, Кривобара и Стари Лец). — Окр. бележник: И. Брмболић.

Хајдучица (за општине: Хајдучица и Велика Греда). — Окр. бележник: М. Језеркић.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна Пошта (П.), Телеграф (Т.): **Вршац.**

Банатска Суботица (П. 🚉 Стража, Т. Вршац): ☐ 1695 јут., 1 нас., 125 дом., 580 стан. — (▲ Војводинци), (I), (△ В). — ✚ — **Задр.:** ◎, ∞, агр. з.

Ватин — Мали Жам, 🚉 (П. Т. Вел. Средиште): ☐ 1688 ха, 1 нас., 102 дом., 575 стан. — (▲ Мали Жам), (/), (△ В). — ✚, пев. др., ◎. — ⊙→ Саграђен мост преко канала Моравица. —

Велика Греда, ✉, ⊶, 🚉: ☐ 2524 ха, 1 нас., 301 дом., 1320 стан. — (▲ Хајдучица), (I), (△ В). — ✠, ⚫ — **Задр.:** ∞, агр. з. — **Инд.:** ✳, 2 △.

Велики Гај, ✉, ⊶ (Т. 🚉 Мариолана - 9 км): ☐ 1200 ха, 2 нас., 852 дом., 4000 стан. — (I), (△ В). — ✚, ✠, 2 ⚫, ✱. — **Др.:** Н. О., Ц. К., ✿, Пев., Добров. — **Задр.:** ◎, ○, Агр. з.

Велико Средиште, ✉, ⚙, ⊶ (🚉 - 3 км): ☐ 5596 ха, 1 нас., 530 дом., 2327 стан. — ▲, (I), (△ В). — ✚, ✠, ⊠, 2 ⚫, ✱ — **Задр.:** ◎, агр. з. — Фабрика шампањца. — ⊙→ Г. 1926. сазидана је срп. црква.

Влајковац, ✉, ⊶, 🚉: ☐ 8615 јут., 7 нас., 329 дом., 1459 стан. — (I), (△ В). — 2 ✚, ⚫, ✱. **Задр.:** ◎, агр. з.

Војводинци (П. 🚉 Стража - 8 км): ☐ 3972 јут., 1 нас., 289 дом., 1200 стан. — ▲, (I), (△ В). — ✚, 2 ⚫ — **Др.:** пев., муз.

Гудурица, ✉, ⚙, ⊶ (🚉 Вел. Средиште - 7 км): ☐ 225 ха, 1 нас., 520 дом., 2097 стан. — (I), (△ В). - ✠, ⚫, ✱. - **Удр.:** ✿, лов. - ⊕. Електрична централа. — Чувено вино. — ☞ 2.

Добричево (П. Т. Вршац, 🚉 Стража - 7 км): ☐ 3037 јут., 2 нас., 65 дом., 305 стан. — (▲ Војводинци), (I), (△ В). — ⚫. — **Задр.:** ∞, агр. з.

Јабланка (🚉 Вршац - 12 км): ☐ 3494 јут., 1 нас., 337 дом., 1077 стан. — ▲, (I), (△ В). — 2 ✚, ⚫ — **Задр.:** ◎, ∞, агр. з.

Јерменовци, ✉, ⊶ (🚉 Мариолана - 7 км): ☐ 3729 ха, 1 нас., 416 дом., 1952 стан. — (I), (△ В). — ✠, ⚫, ⚬. — ∞. — ✳. — **Удр.:** Ц. К., Лов., ○, ⚡. — ♉.

Конак, ✉, ⚙, ⊶: ☐ 7434 јут., 7 нас., 360 дом., 1626 стан. — (II), (△ J/T). — ✚, ✠, ⚫, ✱ — **Др.:** Н .О., — ∞ — Фабрика конфекција. — ☞ 3.

Крива Бара (П. Сеченево, Т. Ст. Лец, 🚉 Хајдучица - 10 км): ☐ 1420 ха, 1 нас., 112 дом., 598 стан. — (▲ Сеченово), (II), (△ J/T). — ⚫ — Добров. з.

Кутшиљ (🚉 Стража - 10 км): ☐ 4839 ха, 1 нас., 458 дом., 1996 стан. — (I), (△ В). — ✚, ⚫.

Мали Жам (П. Т. 🚉 Вел. Средиште - 3 км): ▲, (I), (△ В). — 1 насеље, 202 дом., 1002 стан. ✚, 2 ⚫ — ◎.

Мало Средиште (П. Т. 🚉 Вел. Средиште - 7 км): ☐ 700 ха, 1 нас., 130 дом., 636 стан. — (▲ Вел. Средиште), (I), (△ В). — ✚ —

Маргита, 🚉 (П. Т. Мариолана): ☐ 6720 јут., 4 нас., 400 дом., 1807 стан. — (I), (△ В). — 2 ✚, ⚫, ✱ — Четн. удр. — ◎.

Мариолана, ✉, ⚙, ⊶, 🚉: ☐ 5071 ха, 3 нас., 832 дом., 3800 стан. — (I), (△ В). ✠, 2 ⚫, ⚬. ⚬, ✱. — **Др.:** Ц. К. — **Задр.:** ∞, Водна. — 2 ⊕. — **Инд.:** △, 2 ✳. — ☞ 4. — Кино. — ⊙→ Канализација.

Марковац (П. Т. Гудурица, 🚉 Вел. Средиште - 9 км): ☐ 2941 ха, 1 нас., 364 дом., 1323 стан. — (I), (△ В). — ✚, 1 грко-кат. црква, ⚫. — Лов.

Месић (🚂 Вршац - 12 км): ☐ 2693 ха, 1 нас., 181 дом., 678 стан. — (△ Јабланка), (I), (◬ B). — ✚, 🍺.
Потпорањ 🚂 (**П.** Влајковац): ☐ 1241 ха, 1 нас., 122 дом., 536 стан. — △, (I), (◬ B). — ✚, 🍺, ✶. — **Задр.:** ⓞ, Агр. з. — ♉.
Ритишево (**П.** 🚂 Влајковац): ☐ 2087 ха, 1 нас., 349 дом., 1221 стан. — (△ Потпорањ), (I), (◬ B). — 🍺. — Фабрика соде воде.
Свети Јован (**П. Т.** 🚂 Мариолана - 7 км): ☐ 3000 ха, 1 нас., 350 дом., 1700 стан. — (I), (◬ B). — ✚, 🍺. — ⓞ, ∞, ❁.
Сеченово, ✉, 🔑 (**Т.** Ст. Лец, 🚂 Хајдучица - 2½ км): ☐ 5510 ха, 2 нас., 253 дом., 1930 стан. — △, (I), (◬ J/T). — ✙, 2 🍺. — **Задр.:** ∞, Агр. з.
Сочица (🚂 Вршац - 17½ км): ☐ 3290 јут., 1 нас., 233 дом., 817 стан. — (△ Сочица), (I), (◬ B). — ✚, 🍺.
Стари Лец, ✉, 🔑, 🚂: ☐ 7819 ха, 4 нас., 128 дом., 1001 стан. — (△ Сеченово), (II), (◬ J/T), 🍺. — Добров. з. — ✳.
Хајдучица, ✉, ⁂, 🔑 (🚂 - 5 км): ☐ 4789 ха, 1 нас., 350 дом., 1677 стан. — △, (II), (◬ J/T). — ✙, 2 ⊠, 🍺. — Пев. др. — ∞, Агр. з., ❁. — Коњогојство. — ✳.

---

11. СРЕЗ ГРОЧАНСКИ — (Гроцка),
✉, ⁂, 🔑, 🛏.

☐ 317 км², 14 општина, 14 насеља, 4512 домаћинстава, 27.814 становника (по вери: 97% правосл., 2% ркт.).

Ср. начелник: Д. Поповић.

Референти: Др. А. Стефановић (сан.), Н. Ножинић (вет.), Р. Срећковић (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Смедерево. **Технички одељак:** Београд. **Пореска управа** (⊠): Гроцка. **Катаст. управа:** Београд.

Окружни суд (⚖): Београд. **Срески суд** (◬): Гроцка.

Цркве: 5 правосл. (✚).

Просвета: 15 осн. школа (🍺), 5 нар. књ. и чит. (✶). — 3 удружења и 23 задруге.

Индустрија: 11 млинова (✳), 1 циглана (△).

Извозе се: пшеница, грожђе и шљиве.

Главни вашар (☞): 2. VIII. и 19. X.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Гроцка.**

Бегаљичка, (🚂 5 км): ☐ 3250 ха, 1 нас. 410 дом. 2100 стан. — ✚, 🍺 — 2 ⓞ.
Болечка, (🚂 Зуце - 4 км): ☐ 753 ха, 1 нас. 171 дом., 928 стан. — 🍺 — ⓞ — 2 ✳.
Брестовичка, (🚂 Умчаре - 7 км): ☐ 1198 ха, 1 нас., 192 дом., 986 стан. — 🍺. — ⓞ.
Врчинска, 🚂: ☐ 4160 ха, 1 нас., 705 дом., 4050 стан. — ✚, 🍺 — ∞ — 2 ✳.
ГРОЦКА — ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🛏: ☐ 2500 ха, 1 нас., 529 дом., 3600 стан. — △, ⊠. — ✚. — **Шк.:** 🍺, ◑, ⓘ, ✶. — Трг. удр. **Задр.:** Зан., ⓞ. - ⊕. - Електр. централа. — Виноградарство. — Варошица подигнута г. 1550. — Године 1737. битка Аустр. са Турцима. —
Дражањска — Дражањ 🚂: ☐ 1736 ха, 1 нас., 250 дом., 1610 стан. — ✚, 🍺. — **Задр.:** ⓞ, ∞. — ☞ на Духове.
Заклопачка (🚂 - 7 км): ☐ 1733 ха, 1 нас. 295 дом., 1625 стан. — ✚, 🍺. — ⓞ.
Камендолска (🚂 Умчари - 5 км): ☐ 1664 ха, 1 нас., 207 дом., 1325 стан. — 🍺. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Малоиваначка 🚂: ☐ 1747 ха, 1 нас., 293 дом., 1780 стан. — 🍺. — **Задр.:** ⓞ, 2 ∞.
Малопожаревачка 🚂: ☐ 2267 ха, 1 нас., 245 дом., 1292 стан. — ✚, 🍺, ✶. — Инв. удр., Задружни Дом. — **Задр.:** 2 ⓞ, ∞. — ✳.
Пударачка (🚂 - 3 км): ☐ 1031 ха, 1 нас., 220 дом., 1200 стан. — 🍺, ✶.
Ритопечка 🚂, 🚂: ☐ 2054 ха, 1 нас., 260 дом., 1617 стан. — ✚, 🍺, ✶. — Пев. др. — **Задр.:** ⓞ, ∞. — ➳ Ђ. Петровић.
Сенајска (🚂 Мали Пожаревац): ☐ 630 ха, 1 нас., 165 дом., 870 стан. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Умчаре, ⊙: ☐ 3449 ха, 1 нас., 570 дом., 3000 стан. ✚, 🍺, ✶. — ⓞ. — ✳.

---

12. СРЕЗ ГРУЖАНСКИ — (Крагујевац),
✉, ⁂, 🔑, 🚂, 🚌.

☐ 616 км², 27 општина, 64 насеља, 7665 домаћинстава, 44.052 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: С. Поповић.

Референти: Ђ. Стојановић (сан.), Љ. Марковић (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔), **Технички одељак, Пореска управа** (⊠): Крагујевац. — **Болница** (🏥): Равни Гај.

Окружни (⚖) и **Срески** (◬) **суд:** Крагујевац.

Цркве: 15 правосл. (✚).

Просвета: 34 осн. школа (🍺), 9 нар. књ. и чит. (✶). — 37 удружења и задруга.
2 **новчана завода** (⊕).

Индустрија: 30 циглана (△), Фабрике за конзерве и некмез. Срески расадник.

Извозе се: житарице и шљиве.

Главни вашар (☞): 19. VIII. у Книћу.

Општине:

За све општине, осим посебно означених: Надлежна пошта (**П.**), Телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Крагујевац.**

Барска (🚂): ☐ 913 ха, 1 нас., 141 дом., 862 стан. — ✚, 🍺, ✶ — ⓞ.
Борачка (**П. Т.** ⊙ Кнић — 🚂 - 28 км): ☐ 3237 ха, 1 нас., 240 дом., 1315 стан. — ✚, 🍺. — **Др.:** Ц. К., ◯. — **Задр.:** 2 ∞.
Великошењска (🚂 - 26 км): ☐ 1965 ха, 2 нас., 180 дом., 1075 стан. — 🍺, ✶. — Инв. удр.
Вучковачка (**П. Т.** 🚂 Кнић - 3 км): ☐ 1628 ха, 1 нас., 187 дом., 1024 стан. — ✚, 🍺.
Грбичка — Д. Грбице (🚂 - 16 км): ☐ 2630 ха, 2 нас., 297 дом., 482 стан. — ✚, 🍺.
Гривачка (**П. Т.** Кнић, 🚂 - 25 км): ☐ 1913 ха, 2 нас., 265 дом., 2150 стан. — ✚, 🍺.
Грошничка (🚂 - 8 км): ☐ 6.945 ха, 4 нас., 509 дом., 2800 стан. — ✚, 2 🍺. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Гружанска — **ГРУЖА,** ✉, ⁂, 🔑 (🚂 - 25 км): ☐ 4000 ха, 3 нас., 380 дом., 2000 стан.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

— 🛏. — 2 ✚, 🧿. — ∞. — ⊕. — ☞ 2. — ⊙→ подигнута је чесма и уређене су општинске улице.

Губеревачка (**П. Т.** Гружа, 🚂 Губеревац - 22 км): ☐ 3404 ха, 2 нас., 240 дом., 1850 стан. — ✚, 2 🧿.

Гунцатска (**П. Т.** Кнић, 🚂 - 29 км): ☐ 3345 ха, 2 нас., 357 дом., 2642 стан. — ✚, 🧿 — ∞.

Добрачка (🚂 - 21 км): ☐ 1318 ха, 1 нас., 169 дом., 1035 стан. — ✚, 🧿. — ⓞ.

Драгобраћка (🚂 - 10 км): ☐ 3555 ха, 5 нас., 387 дом., 1826 стан. — 2 🧿. — **Задр.:** ⓞ, 2 ∞.

Драчка (🚂 - 10 км): ☐ 2752 ха, 3 нас., 300 дом., 2164 стан. — 2 ✚, 2 🧿. — **Задр.:** ⓞ, ∞.

Забојничка (**П. Т.** Кнић, 🚂 - 18 км): ☐ 2825 ха, 4 нас., 422 дом., 2234 стан. — 2 🧿 ✶ — ⓞ.

Закутска (**П. Т.** Гружа, 🚂 - 31 км): ☐ 2608 ха, 3 нас., 247 дом., 1400 стан. — ✚, 🧿. — **Задр.:** ⓞ, ∞.

Каменица (🚂 - 30 км): ☐ 3496 ха, 2 нас., 270 дом., 1604 стан. — ◑, 🧿.

Книћка — КНИЋ, ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 3950 ха, 3 нас., 520 дом., 2600 стан. — ✚, 🧿, ✶. — ◯. — ⊕. — **Задр.:** ⓞ, 2 ∞.

Коњушка (**П. Т.** Кнић, 🚂 - 35 км): ☐ 1370 ха, 2 нас., 142 дом., 726 стан. — 🧿.

Љуљачка (**П. Т.** Кнић, 🚂 - 28 км): ☐ 1164 ха, 1 нас., 140 дом., 925 стан. — 🧿.

Пајсијевачка (**П. Т.** Вар. Гружа, 🚂 - 24 км): ☐ 2221 ха, 1 нас., 194 дом., 963 стан. — ✚, 🧿. — ⓞ.

Поскуричка (🚂 - 9 км): ☐ 1964 ха, 2 нас., 266 дом., 1915 стан. — 🧿, ✶.

Радмиловићка (**П. Т.** Кнић, 🚂 - 28 км): ☐ 2864 ха, 3 нас., 457 дом., 2600 стан. — 2 🧿.

Рамаћка (**П. Т.** Страгари, 🚂 - 26 км): ☐ 2128 ха, 2 нас., 257 дом., 1500 стан. — ✚, 🧿. — Инв. удр.

Рогојевачка (🚂 - 17 км): ☐ 2464 ха, 3 нас., 246 дом., 1371 стан. — 🧿.

Становљанска (🚂 - 4 км): ☐ 1892 ха, 3 нас., 240 дом., 1300 стан. — 2 🧿, ✶. — Фабрика конзерва и пекмеза.

Топоничка (**П. Т.** Кнић, 🚂 - 22 км): ☐ 2310 ха, 3 нас., 230 дом., 1485 стан. — 2 🧿, 2 ✶. — **Др.:** Ц. К., Пев., ◯.

Честинска (**П. Т.** 🚂 ⊙ Гружа): ☐ 3337 ха, 3 нас., 382 дом., 2204 стан. — ✚, 🧿, ✶ — ◯, ∞.

---

13. СРЕЗ ДАРЂАНСКИ — (Дарда), ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 842 км², 22 општине, 25 насеља, 5708 домаћинстава, 30.900 становника.

Ср. начелник: Радивоје Легетић.

Референти: Др. А. Шпаних (сан.), Д. Радан (вет.), Н. Цвејановић (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔) и **Технички одељак: Сомбор. Пореска управа** (⊠): Дарда.

Окружни суд (⚖): Сомбор. **Срески суд** (⚖): Дарда.

Цркве: 5 правосл. (✚), 1 рк. (✠), 4 еванг. и 4 реформ. (⊠), 1 синагога (✡).

Просвета: 33 осн. школа (🧿), 12 нар. књ. и чит. (✱). — 17 удружења и 20 задруга.

Индустрија: 5 млинова (✳), 3 цитлане (△), 2 кречане и 1 фабрика.

Главни вашари (☞): у Белом Манастиру и Дарди.

Окружна бележништва:

I. Биље (за општине: Биље, Вардарац, Копачево, Подравље). — Окр. бележник: Н. Подрумац.

II. Дарда (за општине: Дарда, Козарац, Тврђавица, Чеминац). — Окр. бележник: Л. Јовић.

III. Јагодњак (за општине: Болман и Јагодњак). Окр. бележник: С. Кржановић.

IV. Кн. Виногради (за општине: Грабовац, Каменац, Кн. Виногради). — Окр. бележник: С. Вучковић.

V. Луч (за општине: Луч, Шумарина). — Окр. бележник: Л. Раушки.

VI. Петловац (за општине): Бараньско Петрово Село, Нови Бездан, Петловац, Торјанци). — Окр. бележник: Б. Петровић.

Општине:

Бараньско Петрово Село, 🚂 (**П. Т.** Бели Манастир): ☐ 2842 ха, 1 нас., 214 дом., 1240 стан. — (△ Петловац), ✠, 🧿.

Бели Манастир, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 3586 ха, 1 нас., 610 дом., 350 стан. — ✚, ✠, ✡ — 2 🧿, ✶ — **Удр.:** Соко, шп., трг., ⁂, гост., лов. — ⓞ — **Инд.:** млекара, фабрика саламе, ✳. — ☞ 6. — 2 Кина. — 🚚. —

Биље, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Дарда - 6 км): ☐ 2922 ха, 1 нас., 225 дом., 1100 стан. — △ — ✠, 1 реформ. — 🧿, 2 ✶ — 2 ✳.

Болман (**П.** Јагодњак, **Т.** Дарда, 🚂 Петловац - 5 км): ☐ 5682 ха, 2 нас., 308 дом., 1826 стан. — (△ Јагодњак), ✚, 2 🧿, ✶. — **Задр.:** ∞, агр. з., — △ — ☞ 4.

Вардарац (**П. Т.** Биље, 🚂 Дарда - 9 км): ☐ 48.745 ха, 1 нас., 170 дом., 939 стан. — (△ Биље), 1 реформ. црква — 🧿.

Грабовац (**П. Т.** 🚂 Кнежеви Виногради - 6 км): ☐ 826 ха, 1 нас., 232 дом., 1281 стан. — (△ Кн. Виногради), ✠, 2 🧿 — Млек. задр.

ДАРДА, ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 8525 ха, 3 нас., 622 дом., 3091 стан. — △, △, ⊠, ⚠. — ✚, ✠, 2 🧿, 2 ✶. — **Удр.:** Соко, Коло бараньских сестара, ⁂, 🔥. — **Задр.:** сточна, 4 ❋. — ✳. ☞ 4.

Јагодњак, ✉, 🛏 (**Т.** Дарда, 🚂 Чеминац - 7 км): ☐ 6840 ха, 2 нас., 456 дом., 2385 стан. — △, ✚, ✠, ⊠, 4 🧿, ✶ — Пев. др. — **Задр.:** ∞, ⓞ — ✳ — ➳ В. Марјановић, свешт.

Каменац (**П. Т.** 🚂 Кнежеви Виногради - 3 км): ☐ 583 ха, 1 нас., 118 дом., 423 стан. — (△ Кн. Виногради), ⊠, 1 реформ. црква, 🧿, ✶.

Каранац, ✉, ⁂, 🚂: ☐ 2391 ха, 1 нас., 346 дом., 1686 стан. — ✠, 1 реформ., 3 🧿 — Млек. задр. — **Инд.:** 2 кречане, 2 △. — ☞ 2. —

Кнежеви Виногради, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 13.614 ха, 1 нас., 416 дом., 3053 стан. — △ — Здрав. станица, ✚, ✠, 2 ⊠, 3 🧿, ✶ — **Задр.:** зан., ∞ — ☞ 4.

Козарац (**П. Т.** 🚂 Чеминац - 5 км): ☐ 21.425 ха, 1 нас., 128 дом., 593 стан. — (△ Дарда), ✠, 🧿, ✶. — **Др.:** ✶, 🔥 — Млек. задр.

Копачево (**П. Т.** Биље, Дарда - 10 км): □ 15.256 ха, 1 нас., 238 дом., 943 стан. — (Биље), консениорат реформ. цркве, — Трговина рибе. —

Луг (**П. Т.** Дарда - 14 км): □ 5464 ха, 1 нас., 354 дом., 2077 стан. - , 1 реф. црква, . **Удр.:** млек., лов., , ○. — 2 . —

Луч, (**Т.** Бели Манастир, Петловац - 3 км): □ 1334 ха, 1 нас., 256 дом., 1050 стан. — , , *.

Нови Бездан (**П. Т.** Бели Манастир, Бар. Петрово Село - 3 км): □ 124 ха, 1 нас., 134 дом., 576 стан. — (Нови Бездан), .

Петловац, (**П. Т.** Бели Манастир): □ 1904 ха, 1 нас., 186 дом., 1099 стан. — , , — .

Подравље (**П. Т.** Осијек): □ 499 ха, 1 нас., 70 дом., 400 стан. — (Биље).

Тврђавица (**П. Т.** Осијек - 3.5 км): □ 198 ха, 1 нас., 70 дом., 279 стан. — (Дарда), .

Торјанци (**П. Т.** Белишће - 5 км): □ 2647 ха, 1 нас., 164 дом., 875 стан. — (Петловац), , — Сточ. задр.

Чеминац, , , , : □ 2045 ха, 1 нас., 308 дом., 1546 стан. — (Дарда), , , * — **Задр.:** млек., конзумна.

Шумарина (**П.** Луч, **Т.** Бели Манастир, Бели Манастир - 2 км): □ 774 ха, 1 нас., 83 дом., 486 стан. — (Луч), 2 .

---

14. СРЕЗ ЖАБАЉСКИ — (Жабаљ),

, , , , .

□ 440 км², 5 општина, 6 насеља, 6863 домаћинстава, 30.069 становника.

Ср. начелник: В. Радивојевић-Вачић. **Заменик:** М. Косанић.

Референти: Др. М. Стојковић (сан.), Л. Поновић (вет.), П. Чигринцев (екон.).

Надлежност: Технички одељак: Нови Сад. **Пореска управа** (): Жабаљ.

Окружни суд (): Нови Сад. **Срески суд** (): Жабаљ.

Цркве: 5 правосл. (), 2 ркт. (), 5 еванг. (), 1 гркокат., 1 синагога ().

Просвета: 5 осн. школа (), 9 нар. књ. и чит. (*). — 33 удружења и 6 задруга.

8 **новчаних завода** (⊕).

Индустрија: 3 млина (✳), 4 препане ().

Општине

Госпођинци, , , , : □ 6600 ха, 1 нас., 758 дом., 3375 стан. — , , , , , * — **Удр.:** омл., , Соко. — ⊕ — **Инд.:** ✳, △ — 3. — Поред села протеже се „Римски шанац", који спаја Тису са Дунавом. — Саграђен Светосавски дом. —

Ђурђево, , , (Жабаљ - 5½ км): □ 11.920 јут., 1 нас., 961 дом., 4996 стан. — , 1 гркокат. црква, , 2 *. — **Удр.:** лов., зан. — **Задр.:** , Агр. з. — ⊕ — „Девењ" лековито блато. —

ЖАБАЉ, ⊙, , , , , : □ 12.002 ха, 2 нас., 1879 дом., 8117 ст. △, , . - , , , , , , * — **Удр.:** трг., , Ц. К., Р. О., Н. О., пев., лов., Коло С. С., J. С., Добров., , . ⊕. — **Инд.:** 2 ✳, 3 △. — ■, 2 , . 3. — — Кино.

Надаљ, , , , : □ 7997 ха, 1 нас., 620 дом., 2914 стан. — , , , *. — **Удр.:** омл., , пев. — **Задр.:** , Агр. з. — Електр. осветљење. —

Чуруг, , , , , : □ 22.893 јут., 1 нас., 2645 дом., 10.466 стан. — Здрав. станица. — , , , , , , . **Удр.:** J. С., Соко, инв., добров., зан. омл., жен. добр., пчел., трг., , пев., аероклуб, ○, Живин. — **Задр.:** , Агр. з. — 3 ⊕ — 2 млекаре. — 3. —

---

15. СРЕЗ ЗЕМУНСКИ — (Земун),

, , , , , .

□ 824 км², 17 општина, 19 насеља, 6519 домаћинстава, 35.053 становника.

Ср. начелник: Обренов Јован.

Надлежност: Технички одељак: Рума. **Пореска управа** (), **Катаст. управа, Гл. одељак фин. контроле** (): Земун.

Окружни суд (): Ср. Митровица. **Срески суд** (): Земун.

Цркве: 16 правосл. (), 5 еванг. ().

Просвета: 21 осн. школа (), 9 нар. књ. и чит. (*), 2 грађ. шк. ().

28 **удружења и задруга.**

Индустрија: 4 млина (✳), 1 препана ().

Општине:

Ашања, , (**Т.** Купиново, Бољевци - 15 км): □ 7251 јут., 1 нас., 310 дом., 1639 стан. — , , * — .

Батајница, , , , : 1 нас., 600 дом., 3476 стан. — , — **Задр.:** , ○ — ✳ — 2. Гл. спремиште држ. жељ. — Изграђени су тротоари и 2 артешка бунара.

Бежанија (**П. Т.** Земун): □ 3696 ха, 1 нас., 350 дом., 1873 стан. — , , — .

Бечмен, (**П. Т.** Сурчин): □ 3366 ха, 194 дом., 968 стан. — , 2 , 2 — — .

Бољевци, , , : □ 10.380 јут., 1 нас., 550 дом., 3200 стан. — , , 2 . — **Задр.:** , 2 — .

Деч (**П.** Шимановци, **Т.** Стара Пазова, Добановци - 10 км): □ 3290 ха, 1 нас., 358 дом., 2049 стан. — , , — **Задр.:** , .

Добановци, (**П. Т.** Сурчин): □ 9712 јут., 1 нас., 625 дом., 3047 стан. — **Шк.:** , .

Јаково, (**П. Т.** Сурчин): 1 нас., 329 дом., 1941 стан. — , , * — **Задр.:** , .

Карловчић (**П.** Шимановци, **Т.** Стара Пазова, Бечмен - 13 км): □ 3130 ха, 1 нас., 300 дом., 1795 стан. — , — **Задр.:** , . — ✳ —

Крњешевци (**П. Т.** Стара Пазова, Војка - 9 км): □ 2475 ха, 1 нас., 181 дом., 1034 стан. — , , . . Канализиране су мочваре.

Купиново, , , (Бољевци - 17 км): □ 14.322 јут., 440 дом., 2497 стан. — , , * — **Задр.:** , — ✳, Ловиште. Обетска бара. — Црква Змај-Деспота.

Обреж, (**П. Т.** Куманово - 12 км): □ 11.705 јут., 1 нас., 304 дом., 1504 стан. — , , , * — **Задр.:** , , млек., — , △, .

Петровчић (**П. Т.** Сурчин, Бечмен-Јаково - 7 км): □ 3429 ха, 1 нас., 152 дом., 960 стан. — , — — .

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Прогар (**П. Т.** Бољевци - 7 км): ☐ 4039 ха, 1 нас., 285 дом., 1503 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** ◯, ∞.

Сурчин, ✉, ⁂, ⊶ (Сурчин - 3.5 км): ☐ 9946 јут., 705 дом., 3661 стан. — ✚, ⊠, 3 ●, 3 ✶. **Задр.:** ◯, ∞ — **Инд.:** ✳, △ — 🚌 — ☞ 1.

Угриновци (**П. Т.** Батајница - 8 км): ☐ 5036 ха, 1 нас., 350 дом., 1920 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, ∞.

Шимановци, ✉, ⊶ (**Т.** Ст. Пазова, Војка - 13 км): ☐ 5967 јут., 1 нас., 386 дом., 2076 стан. — ✚, ●, ✶ — ◯ — 🚌.

---

16. СРЕЗ ИЛОЧКИ — (Илок),

✉, ⁂, ⊶, ⌒, 🚌.

☐ 451 км², 11 општина, 23 насеља, 6797 домаћинстава, 31.640 становника (по вери 61% православних, 28% ркт.

Срески начелник: А. Руп. **Заменик:** В. Анојчић.

Референти: Др. М. Мичић (сан.), Ј. Мештровић (вет.), Д. Катић (шк.), М. Паје (шумар.), С. Иванковић (екон.) и Ј. Ковачић (обрт.).

Надлежност: Технички одељак: Рума. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Илок.

Окружни суд (§): Ср. Митровица. **Срески суд** (△): Илок.

Цркве: 15 правосл. (✚), 5 ркт. (✙), 3 еванг. (⊠).

Просвета: 22 осн. школе (●), 14 нар. књ. и чит. (✶), 1 грађ. шк. (⊷).

18 **удружења** и 11 **задруга.**

6 **новчаних завода** (⊕).

Индустрија: 6 млинова (✳), 6 циглана (△), 4 творнице.

Општине:

Баноштар, ⌒ (**П. Т.** Черевић, Беочин - 7 км): ☐ 3677 јут., 1 нас., 260 дом., 1340 стан. — ✚, ● — ◯.

Беочин, ✉, ⁂, ⊶ (3½ км): ☐ 6015 јут., 3 нас., 487 дом., 5094 стан. — 🛏, ✚ — **Шк.:** 2 ⊷, 2 ● — ✶ — ○ — Творница цемента. Ложионица држ. жељ. — Кино. — Манастир. 🚌.

Бингула (**П. Т.** Ердевик, Кукујевци - 12 км): ☐ 2573 ха, 335 дом., 1724 стан. — ✚, ⊠, 2 ●, ✶ — ◯, Агр. з., Ц. К.

Ердевик, ✉, ⁂, ⊶ (Кукујевци - 9 км): ☐ 12.452 јут., 3 нас., 1221 дом., 5257 стан. — ✚, ✙, ⊠ — **Шк.:** ⊷, 2 ●, ◐, 3 ✶ — **Задр.:** ◯, ∞. — ⊕. — **Инд.:** ✳, 3 △. Кино. 🚌.

ИЛОК, ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ⌒ (Нова Паланка - 3 км): ☐ 10.237 јут., 1 нас., 1384 дом., 5477 стан. — △, ⊠, 🏛, △ — ✚, ✙, Сремски сениорат словачке нар. цркве, ⊠, ✡ — **Школе:** занатска (◐), 2 ●, нижа пољопривредна. — 3 ✶ — **Др.:** 3 ✶, 3 пев., добр. госпој., трг., 3 сп. клуба, 2 ✿. — **Задр.:** пчел., лозарска. — ⊕ — **Инд.:** Творница жесте, ✳, △ — 5 ⚖ — **Знам.:** Фрањ. самостан и рушевине римске тврђаве. — Кино. 2 ■, 🚌.

Мохово (**П. Т.** Шаренград, Шид - 14 км): ☐ 2028 ха, 1 нас., 108 дом., 480 стан. — ✚, ● — ☞ 28. VI.

Нештин, ✉, ⌒ (**Т.** Илок, Нова Паланка - 8 км): ☐ 10.044 јут., 3 нас., 463 дом., 2412 стан. — ✚, 3 ●, ✶ — ◯.

Сот (**П. Т.** Шид - 9 км): ☐ 5721 јут., 2 нас., 387 дом., 1956 стан. — ✚, ✙, 7 ●, ✶ — ◯. **Удр.:** Ц. К., сп. — △ — 🚌.

Сусек, 🐟, ⌒ (**П. Т.** Илок, Беочин - 15 км): ☐ 6872 ха, 3 нас., 747 дом., 4208 стан. — ✚, 4 ● — ◯.

Черевић, ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ⌒ (Беочин - 4 км): ☐ 5711 јут., 2 нас., 400 дом., 2301 стан. — ✚, ✙, 2 ✶ — Зан. удр., ◯ ☞ 20. VII.

Шаренград, ⊙, ✉, ⌒: ☐ 6180 јут., 3 нас., 405 дом., 1391 стан. - ✚, ✙, ●, 2 ✶. - ◯. - ⊕. **Инд.:** кречана, △. — Рушевине старог града.

---

17. СРЕЗ ИРИШКИ — (Ириг),

✉, ⁂, ⊶, 🏛, 🚌.

☐ 373 км², 13 општина, 25 насеља, 5324 домаћинства, 26.009 становника.

Ср. начелник: С. Јаковљевић.

Референти: Др. С. Грчић (сан.), С. Ткалчић (вет.), Л. Чешљар (шк.), М. Радојчин (економ.), Ђ. Бранковић (шум.).

Надлежност: Технички одељак: Рума. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Ириг.

Окружни суд (§): Ср. Митровица. **Срески суд** (△): Ириг.

Цркве: 25 правосл. (✚), 6 ркт. (✙), 1 еванг. (⊠).

Просвета: 19 осн. школа (●), 11 нар. књ. и чит. (✶). — 8 удружења и 22 задруге.

Природно благо: шуме у Врднику, мајдан каменог угља (⚒). — 5 новчаних завода (⊕).

Индустрија: 3 млина (✳), 2 циглане (△).

Извози се: жито, кукуруз и грожђе.

Главни вашар (☞): Господињски у Иригу.

Знаменитости: 9 правосл. манастира.

Општине:

Бешенево (**П. Т.** Рума, Вогањ - 7 км): ☐ 3040 ха, 281 дом., 1516 стан. — 2 ✚, 2 ●, ✶ — Манастир.

ИРИГ ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚌 (Рума - 12 км): ☐ 9550 јут., 1 нас., 1500 дом., 5320 стан. — △, ⊠, △ — 3 ✚, ✙ — **Шк.:** ◑, ●, ◐ — 3 ✶. — **Задр.:** жен. добр., ◯, ○. — 3 ⊕. — **Инд.:** ✳, △ — ☞ 26. VIII. — ■ — Кино. — 2 ✕, ♂ — 🚌 — Здрав. станица. — **Удр.:** Соко, шп., пев., лов., зан., ✈, ♂ — **Задр.:** ◯, ○, Агр. з., вин. и воћ., жен. добр.

Јазак (**П. Т.** Врдник - 4 км): ☐ 4387 ха, 3 нас., 458 дом., 2102 стан. — ✚, 2 ●, ✶ — ∞ — ⊕ — Манастир Јазак са моћима цара Уроша, Манастир М. Ремета.

Каменица, ✉, ⁂, ⊶, 🏛, ⌒: ☐ 3156 ха, 530 дом., 2681 стан. — Сиротиште, ✚, ✙ — **Шк.:** жанд. подофицир., ● — 2 ✶ — **Удр.:** Ц. К., 2 зан., ⚷ — **Задр.:** ◯, агр. з. — Црква XVII. в.

Крушедол, ✉ (**Т.** Бешка - 11 км): ☐ 1319 ха, 157 дом., 1412 стан. — 2 ✚, 2 ● — ∞ — Манастир XV. в.

Крушедол-Прњавор (**П.** Крушедол, **Т.** Бешка - 12 км): ☐ 2583 ха, 105 дом., 507 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, ∞.

Лединци, 🏛, ⌒ (**П. Т.** Каменица): ☐ 3343 јут., 320 дом., 1370 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** 2 ◯, ○ — **Инд.:** каменолом, △.

Марадик, ✉, ⊶ (**Т.** 🚂 Бешка - 7 км): ☐ 3101 ха, 2 нас., 500 дом., 2597 стан. — ✚, ✠, ✠, ⚫ — ♁ — **Задр.:** ◎, ∞ — **Инд.:** фабрика конзерва, ✳ — ⊙→ Електрика.

Нерадин (**П. Т.** Ириг, 🚂 Рума — 20 км) ☐ 3400 ха, 4 нас., 429 дом., 2101 стан. — 3 ✚, ✠, 3 ⚫ — **Задр.:** ◎, ∞.

Павловци, 🐎, 🚂 (**П. Т.** Рума): ☐ 1510 ха, 1 нас., 120 дом., 763 стан. — ✚, ⚫, ✱ — **Задр.:** ◎, ∞.

Раковац, 🚂, ⌐ (**П. Т.** Каменица): ☐ 3388 јут., 1 нас., 204 дом., 796 стан. — ✚, ⚫ — **Задр.:** косарска, ◎, ∞ — Селекцијска станица. — Манастир XIV. в.

Ривица (**П. Т.** Ириг, 🚂 Врдник - 5 км): ☐ 3533 јут., 1 нас., 200 дом., 965 стан. — ✚, ⚫ — **Задр.:** ◎, ∞ — **Инд.:** каменолом, кречара.

Врдник, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 3564 ха, 5 нас., 520 дом., 3879 стан. — 🛏, 2 ✚, ✠, 2 ⚫, 2 ✱ — **Задр.:** ◎, ∞ — **Инд.:** ⚒, кречара, каменолом, дрвена инд., вађење песка. — Манастир Раваница (цара Лазара).

---

18. СРЕЗ ЈАСЕНИЧКИ — (Паланка Смедеревска), ✉, ⁂, ⊶, 🚂.

☐ 426 км², 14 општина, 15 насеља, 8022 домаћинства, 48.485 становника (по вери 99% правосл.).

Ср. начелник: М. Матић.

Референти: др. В. Пазарац и др. М. Манојловић (сан.), др. Ћ. Косановић (вет.), И. Чечин (економ.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крагујевац. **Технички одељак:** Пожаревац. **Пореска управа** (⊠): Паланка.

Окружни суд (△S): Смедерево. **Срески суд** (△): Паланка Смед.

Цркве: 11 правосл. (✚).

Просвета: 17 осн. школа (⚫), 8 нар. књ. и чит. (✱). — 13 удружења и 33 задруге.

Индустрија: 7 млинова (✳), 3 циглане (△). Фабрика вагона у Паланци. Расадник са зимском пољопривредном школом.

Извоз хране и стоке.

Главни вашар (☞): на Крстовдан у Паланци

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Паланка.**

Азањска — Азања — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Паланка - 10 км): ☐ 7865 ха, 1 нас., 1586 дом., 12.124 стан. — ✚, ⦶, 2 ⚫, ✱ — Просв. Нар. Дом, Зан. жен. подр. — **Задр.:** Зан., ◎, 2 ∞. 3 ✳. — ☞ 8. VIII.

Баничинска: ☐ 3775 ха, 1 нас., 511 дом., 2425 ст. — ✚, ⚫, ✱. — Инв. удр. — **Задр.:** ◎, 2 ∞. ⊙→ Направљена чесма-спомен.

Башинска (🚂 - 10 км): ☐ 1100 ха, 1 нас., 180 дом., 845 стан. — ⚫. — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

Водичка (🚂 - 5 км): 1 нас., 171 дом., 1100 стан. — ⚫, ○.

Глибовачка 🚂: ☐ 2006 ха, 1 нас., 370 дом., 2100 стан. — ✚, ⚫, ✱. — ○. — ⇛ Б. Стојковић.

Голобочка (🚂 Лозовик - 6 км): ☐ 2924 ха, 1 нас., 543 дом., 2830 стан. — ✚, ⚫, ✱. — **Удр.:** Пев.-тамб., Лов., ○. — **Задр.:** 2 ∞.

Кусадачка — ⊙ (🚂 Кусадак - 5 км): ☐ 5800 ха, 1 нас., 1100 дом., 6500 стан. — ✚, ⚫. — ∞.

Мраморачка (🚂 - 10 км): ☐ 1158 ха, 2 нас., 203 дом., 1016 стан. — ⚫ — **Задр.:** 2 ∞.

ПАЛАНКА СМЕДЕРЕВСКА ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 2307 ха, 1 нас., 850 дом., 4800 стан. — △ ⊠, △S — 2 ✚ — **Шк.:** Гимназија, ⚫, 2 ⦶, ✱. — **Удр.:** Трг., Зан., Лов., Пев., Инв., Шп. — **Задр.:** 2 зан., 2 ◎. — ⊕. — ☞ 14. IX. — Кино. — 2 ■.

Придворичка (🚂 - 5 км): ☐ 1223 ха, 1 нас., 200 дом., 1050 стан. — ⚫. — ✳. — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

Рабровачка (**П. Т.** Младеновац, 🚂 Ковачевац - 4 км): ☐ 1610 ха, 1 нас., 268 дом., 1600 стан. — ✚, ⚫. — **Задр.:** ◎, ∞.

Ратарска (🚂 Кусадак - 2 км): ☐ 3697 ха, 2 нас., 539 дом., 3000 стан. — ✚, 2 ⚫, ✱. — Инв. удр. — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

Селевачка — Селевац — ⊙ (**П. Т.** Азања, 🚂 Коларе): ☐ 5795 ха, 1 нас., 1200 дом., 7671 стан. — ✚, 2 ⚫, ⦶ — 2.

Церовачка (🚂 - 10 км): ☐ 2120 ха, 1 нас., 301 дом., 1426 стан. — ✚, ⚫, ✱. — Пев. удр.

---

19. СРЕЗ ЈАША ТОМИЋ — (Јаша Томић), ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 603 км², 19 општина, 23 насеља, 10.003 домаћинства, 49.100 становника.

Ср. начелник: Ђ. Пурић-Драгојевић. — Приправник: С. Марић.

Референти: др. Д. Марковић (сан.), Д. Петровић (вет.), П. Ђунђерски (економ.), Р. Вртипрашки (шк. надзорник).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔) и **Технички одељак:** Велики Бечкерек. **Пореска управа** (⊠), **Гл. одељак Фин. контроле** (🏠) и **Болница** (🛏): Јаша Томић.

Окружни судови (△S): Велики Бечкерек (I) и Велика Кикинда (II). — **Срески судови** (△): Јаша Томић (J/T), Велики Бечкерек (В/Б), Велика Кикинда (В/К).

Цркве: 6 правосл. (✚), 13 ркт. (✠).

Просвета: 1 грађанска (⊖) и 19 осн. школа (⚫), 14 нар. књ. и чит. (✱).

81 **удружење** и **задруга,** 6 **новч. завода** (⊕).

Природно благо: 2 приватне шуме Чеконића.

Индустрија: 10 млинова (✳), 1 стругара (♂), 7 циглана (△). — Фабрика ликера и коњака.

Извози се: кукуруз, пшеница, свиње.

Окружна бележништва:

I. **Јаша Томић** (за општине Јаша Томић и Владичино Село. — II. **Св. Хуберт** (за општине: Св. Хуберт, Солтур и Шарлевил). — III. **Хајфелд** (за општине: Масторт, Хајфелд и Руско село).

Општине:

Александрово, 🚂, ✉, 🚌 (**П. Т.** Нова Црња): ☐ 10.000 јут., 1 нас., 809 дом., 4560 стан. — (I), (△ В/В) — ✚, ⚫, ✱ — **Удр.:** Ц. К., J. С., Н. О., лов., ⁄ — 5 агр. з. — ■, 2 ⚲.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Банатско Карађорђево, (**П.** Честерег): □ 9000 ха, 1 нас., 650 дом., 3500 стан. — (I), (△ В/Б) — ✚, ✱ — Општ. организ. 18. јан. 1925. г. колонизирана на поседу Андрије Чеконића. Насељена у већини добровољцима. Колонизација је почета 1920. г. и до данас напредује.

Владичино Село (**П. Т.** Јаша Томић - 3 км): □ 1018 јут., 1 нас., 70 дом., 230 стан. — (I), (△ J/T), ✚.

Јаша Томић, ✉, ⚙, ⊶, : □ 13.359 јут., 1 нас., 1036 дом., 4584 стан. — △, ⌂, ⊶, (I), △, ✚, ✚ — **Шк.:** ⊶, ✱, ⦶. **Удр.:** ✱, трг., шп., лов. **Задр.:** 2 ◎, 2 ∞; 2 ⊕. **Инд.:** фабрика ликера, ✳, △ — ☞ 4 — ■ — 🚌.

Кларија, ✉, ⊶, (**Т.** Нем. Црња): □ 9200 јут., 2 нас., 600 дом., 3700 стан. — (I), (△ В/Б) — ✚, ✚, ✱, ✱ — Трг.-зан. удр. — **Задр:** ◎, агр. з. — **Инд.:** ✳, △.

Масторт (**П.** Хајфелд, Св. Хуберт - 4 км): □ 2080 ха, 1 нас., 152 дом., 872 стан. — (II), (△ В/К) — ✱ — Лов. др. — Агр. з. — **Инд.:** △, ✳ — 🚌.

Молин, ✉ (**Т.** Нова Црња - 8 км): □ 3008 јут., 1 нас., 228 дом., 1486 стан. — (II), (△ В/К) — ✚, ✱ — **Удр.:** лов., ⚑ — ⊙→ Подигнута црква.

Немачка Црња, ✉, ⚙, ⊶, : □ 9783 ха, 3 нас., 1300 дом., 4802 стан. — (I), (△ В/Б) — ✚, 2 ✱ — **Удр.:** Ц. К., Н. О., добров., ◯, ⚑, агр. з., J. С., аеро-клуб, ◯, 2 ✳ — ⊙→ Подигнута колонија Војводе Степе и Војводе Бојовића.

Нинчићево, ✉, ⚙, ⊶, : □ 4913 ха, 1 нас., 720 дом., 3008 стан. — (I), (△ J/T) — ✚, ✚, ✱, ✱ — ✱ — **Задр.:** ◎, 2 ∞ — ⊕ — **Инд.:** ✳, △ — ☞ 2.

Нова Црња, ✉, ⚙, ⊶, : □ 2400 јут., 1 нас., 652 дом., 3945 стан. — (I), (△ В/Б) — ✚, ✱, ✱ — ⚑ — ∞.

Руско Село (**П.** Хајфелд, **Т.** Вел. Кикинда, Св. Хуберт): □ 2889 ха, 1 нас., 650 дом., 4151 стан. — (II), (△ В/К) — ✚, ✚, ✱, 2 ✱ — Газд. удр. — **Задр.:** ◎, ∞, агр. з — 🚌.

Свети Хуберт, ✉, ⊶, : □ 1673 ха, 1 нас., 300 дом., 1457 стан. — (II), (△ В/К) — ✚, ✱, 2 ✱ — **Удр.:** трг.-зан. касина, пев., лов., компосесорат, ⚑ — ∞ — 2 ⊕ — **Инд.:** ✳, △.

Солтур (**П.** Св. Хуберт - 3 км): □ 1289 ха, 2 нас., 273 дом., 943 стан. — (II), (△ В/К) — ✱, 2 ✱ — **Удр.:** нем. к.-пр., пев., лов., ⚑, ∞.

Српска Црња, , (**П. Т.** Нем. Црња): □ 4737 јут., 1 нас., 935 дом., 4146 стан. — (I), (△ В/Б) — ✚, ✱, ⦶, ✱ — **Удр.:** Ц. К., лов., ⚑, J. С., Добров., сп., Соко. — **Задр.:** ◎, ∞. агр. з. — ☞ 4. — ⊙→ Електрика.

Тоба (**П. Т.** Нова Црња - км): □ 2344 ха, 1 нас., 279 дом., 1391 стан. — (II), (△ В/К) — ✚, ✱.

Хајфелд, ✉, ⊶ (Св. Хуберт - 3 км): □ 1590 ха, 1 нас., 197 дом., 1136 стан. — (II), (△ В/К) — ✚, ✱ — Лов. удр. — Агр. з.

Хетин, ✉, ⊶ (**Т.** Немачка Црња - 12 км): □ 320 ха, 475 дом., 2326 стан. — (I), (△ В/Б), ✚, ✱ — Задр. „Аграрија".

Честерег, ✉, ⊶, : □ 900 ха, 1 нас., 485 дом., 2068 стан. — (I), (△ В/Б) — ✚, ✱ — **Удр.:** пев., црк. — **Задр.:** ∞, агр. з. — ✳ — Год. 1929. светковала се 100-годишњица од постојања општине. — ➽ В. Шефер, J. Дунђерски.

Шарлевил (**П.** Св. Хуберт - 3 км): □ 1350 ха, 1 нас., 192 дом., 725 стан. — (II), (△ В/К) — ✱, 2 ✱ — **Удр.:** пев., лов., компосесорат, ⚑, ∞. — ⊕. — **Инд.:** △.

---

20. СРЕЗ КАЧЕРСКИ — (Рудник), ✉, ⚙, ⊶.

□ 407 км², 17 општина, 39 насеља, 3916 домаћинстава, 25.498 становника, по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: Војислав Вујић.

Референти: др. В. Петровић (сан.), Р. Сарачевић (пољ.), Г. Милановић и Г. Макиштај (вет.), В. Смиљанић (просв.), инж. И. Сундачић (шум.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔) и **Технички одељак:** Крагујевац. **Пореска управа** (⊠): Рудник.

Окружни суд (△S): Чачак. **Срески суд** (△): Горњи Милановац.

Цркве: 6 правосл. (✚).

Просвета: 18 осн. школа (✱), 9 нар. књ. и чит. (✱). — 9 удружења и 14 задруга.

Природно благо: шуме и рудокопи у Руднику. Од руда има: галенита са сребром, цинканог бленда, халкопирита са сребром, миспикела са златом и оловне руде.

Индустрија: 3 млина (✳), 3 камена мајдана (⚒), 2 циглане (△).

Срески расадник у Руднику. — Извоз воћа.

Знаменитости: Рушевине старих капија и турских градова у Руднику, спомен-црква Хаџи-Џере у Моравцима.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**): **Белановица.**

Белановичка — Белановица — ⊙, ✉, ⚙, ⊶ (Бабаић - 18 км): □ 217 ха, 1 нас., 100 дом., 300 стан. — ✚, ✱, ✱ — **Удр.:** трг., ⇄ — **Задр.:** здрав., зан., ∞ — ✳ — ☞ 2.

Бољковачка (**П.** Уб, **Т.** Рудник, Бањани): □ 1178 ха, 6 нас., 530 дом., 2850 стан. — ✚, ✱ — ☞ 2.

Босутска (Доњи Бањани): 1 нас., 168 дом., 947 стан. — ✱, ✱.

Бранчићка — Љиг, ✉, ⚙, ⊶, (Бабаић - 2 км): 3 нас., 267 дом., 1475 стан. — ✱, ✱.

Драгољска (Угриновци - 15 км): □ 1336 ха, 1 нас., 180 дом., 1004 стан. — ✱.

Живковачка (Белановица): 3 нас., 195 дом., 1000 стан. — ✚, ✱.

Заграђска (**П. Т.** Рудник, Угриновци - 3 км): □ 7000 ха, 2 нас., 280 дом., 1500 стан. — ✱, 3 камена мајдана (⚒).

Ивановачка (**П. Т.** Љиг, Д. Бањани - 4 км): □ 4458 ха, 3 нас., 300 дом., 2700 стан. — 2 ✱.

Јарменовачка (**П. Т.** Рудник, Село Бања - 17 км): □ 4232 ха, 4 нас., 278 дом., 1508 стан. — ✚, ✱ — ∞ — ✳.

Калањевачка (Доросава - 11 км): □ 1970 ха, 1 нас., 184 дом., 1117 стан. — ✚, ✱ — ∞ — **Инд.:** ✳, 2 △ — ☞ 2.

Љиг — ⊙, ✉, ⚙, ⊶ (Бабаић): □ 18 ха, 1 нас., 85 дом., 270 стан. — **Шк.:** 2 ◑, ✱, 2 ⦶, ✱ — **Удр.:** трг.-зан., лов., жен. подр., лопт.

клуб, дилет. позориште, здрав. задр. — Трг. и зан. фондови. — ☞ 2.

Моравачка (**П. Т.** Љиг, Бабаић - 2 км): ☐ 1629 ха, 2 нас., 229 дом., 1400 стан. — ✚, 2 ●, 2 ✶ — ∞ — ➤➤ А. Савић, свешт.

Рудничка — Рудник, ✉, ⁂, 🛏 (Угриновци - 10 км): ☐ 2650 ха, 4 нас., 204 дом., 1200 стан. — △, ⊠, ●, ✶ — **Задр.:** здрав., 2 ∞ — ☞ 12. X. — **Знам.:** Рушевине старог римског града „Рудник".

Трудељска (Угриновци - 6 км): ☐ 2887 ха, 1 нас., 201 дом., 1200 стан. — ● — Инв. удр. — ⓞ.

Угриновачка — Угриновци, (**П. Т.** Рудник): ☐ 1941 ха, 1 нас., 160 дом., 804 стан. — ✚, ● — ☞ IX.

Шилопајска (**П. Т.** Рудник, Крива Река - 2 км): ☐ 3945 ха, 5 нас., 375 дом., 2257 стан. — ● — **Задр.:** 2 ⓞ, ∞.

Шутачка (Бабаић - 18 км): ☐ 1800 ха, 1 нас., 180 дом., 1000 стан. — ●, ✶ — ☞ 1. IX.

21. СРЕЗ КОВАЧИЧКИ — (Ковачица), ✉, ⁂, 🛏, .

☐ 921 км², 13 општина, 13 насеља, 11.210 домаћинстава, 47.993 становника (по вери 63% правосл., 5.5% ркт., 20% еванг., 10% реформ.).

Ср. начелник: В. Митровић. — J. Брандштетер (упр. приправник).

Референти: Др. В. Веселиновић (сан.), И. Анић (вет.), М. Гнатенко (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Велики Бечкерек. **Технички одељак:** Београд. **Пореска управа** (⊠): Панчево. **Болница** (🛏): Вел. Бечкерек.

Окружни суд (Ⓢ): Панчево. **Срески судови** (△): (К) Ковачица и (П) Перлез.

Цркве: 10 правосл. (✚), 3 ркт. (✞).

Просвета: 13 осн. школа (●), 9 нар. књ. и чит. (✶).

54 **удружења** и 12 **задруга, 6 новч. завода** (⊕).

Индустрија: 11 млинова (⁂), 1 стругара (♂), 4 циглане (△), 2 фабрике сода-воде.

Извоз: житарица, шећерне репе и свиња.

Општине:

Баранда, 🛏 (**П. Т.** Опово, Дебељача): ☐ 11.980 ха, 1 нас., 427 дом., 1886 стан. — Здрав. станица. — (△), ✚, ●, ✶ — **Удр.:** лов., Н. О., Наша крила, Ц. К., J .С., инв., добров. — ⁂ — .

Дебељача, ✉, ⁂, 🛏, : ☐ 5335 ха, 1 нас., 1679 дом., 5676 стан. — (△ К) — Банатски сениорат реформ. цркве, ⊠, ✡ — **Шк.:** ◑, ●, ⓘ — **Удр.:** трг. и инд., ⁂, касина, грађ., реф. жен., јевр. жен., J. С., лов., Ц. К., пев., агр. з. — 2 ⊕ — **Инд.:** 3 ⁂, △, ☞ 4, Кино.

Идвор, ✉, 🛏 (**Т.** Ковачица, Фаркаждин - 5 км): ☐ 10.431 јут., 1 нас., 430 дом., 2165 стан. — (△ П), ✚, ● — ☞ 2.

Јарковац, ✉, ⁂, 🛏, : ☐ 6068 ха, 1 нас., 690 дом., 3115 стан. — (△ К), ✚, ●, ⓘ, ○, ✶ — **Удр.:** ✶, Југосл., Наша крила, ђачко, трезвености, Соко, Ц. К., пев. тамб., Н. О., лов., J. С., инв., добров., сп., 🎤 — **Задр.:** ⁂, ∞ — ☞ 4. — ✕, ♂.

Ковачица, ✉, ⁂, 🛏, : ☐ 8748 јут., 1 нас., 1353 дом., 5600 стан. — △, ⊠, Сиротиште, ⍟, ⁂, ✡ — **Шк.:** ●, ⓘ — 2 ✶ — ⁂ — ○ — ⊕ — **Инд.:** ⁂, △, ♂. — ☞ 2 — ■ — Споменик Св. Милетићу.

Опово, ✉, ⁂, 🛏 (Дебељача - 16 км): ☐ 25.743 јут., 1 нас., 850 дом., 4288 стан. — (⍟ К), ✚, ✞, ● — **Удр.:** Соко, шп., ⁂, ⓞ — ✒.

Падина, ✉, ⁂, 🛏, : ☐ 6219 ха, 1 нас., 1012 дом., 4516 стан. — (⍟ К), ⁂ — **Шк.:** ◑, ● ⓘ — ⁂ — 2 ⊕ — ⁂ — ☞ 2.

Сакуле, ✉, ⁂, 🛏 (Ковачица): ☐ 8886 јут., 1 нас., 630 дом., 2956 стан. — (⍟ Р), ✚, ✞, ● — ∞ — ⁂.

Томашевац, ✉, ⁂, 🛏 (- 3 км): ☐ 6564 ха, 1 нас., 629 дом., 2582 стан. — (⍟ П), ✚, ✞, ● — **Удр.:** лов., пев., 🎤 — **Задр.:** ⓞ, ∞ — **Инд.:** 2 фабрике сода-воде, ⁂ — ☞ 4.

Уздин, ✉, ⁂, 🛏, : ☐ 16.329 јут., 1 нас., 1310 дом., 5342 стан. — (⍟ К), ✚, ● — **Удр.:** добров., Н. О., Ц. К., J. С., Наша крила, 🎤; ⊕ — 2 ⁂ — ☞ Инж. Лазар Лазић.

Фаркаждин, ✉, 🛏, : ☐ 4481 ха, 1 нас., 400 дом., 1801 стан. — (⍟ П), ✚, ●, ○ — **Удр.:** Наша крила, J. С., Н. О., инв., добров.

ЦРЕПАЈА, ✉, ⁂, 🛏, : ☐ 8406 ха, 1 нас., 1150 дом., 5011 стан. — (⍟ К), ✚, ●, ○, ✶ — **Удр.:** Цркв. пев., Друштво Св. Саве. — **Задр.:** 3 ⓞ, агр. з. — ☞ 2.

Чента, ✉, 🛏 (Перлез - 12 км): ☐ 6782 ха, 1 нас., 650 дом., 3055 стан. — (⍟ П), ✚, ● — ✶ — **Удр.:** инв., добров., Соко. **Задр.:** ⓞ, ∞.

22. СРЕЗ КОВИНСКИ — (Ковин), ✉, ⁂, 🛏, , , .

☐ 724 км², 8 општина, 9 насеља, 7935 домаћинстава, 34.773 становника (по вери 60% прав., 33% ркт., 7% еванг.).

Ср. начелник: Ђ. Николић. **Заменик:** Б. Дадић.

Референти: др. П. Милер (сан.), Н. Проскурјаков (вет.), Б. Грујић (пољ.), А. Баланеску.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Смедерево. **Технички одељак:** Вршац. **Пореска управа** (⊠) и **Душевна болница** (🛏): Ковин.

Окружни суд (Ⓢ): Бела Црква. **Срески суд** (△): Ковин.

Цркве: 10 правосл. (✚), 3 ркт. (✞), 1 еванг. (⍟).

Просвета: 1 грађанска (●) и 8 осн. школа (●), 8 нар. књ. и чит. (✶). 47 удружења и задруга. 3 **новчана завода** (⊕). Биоскопски расадник.

Индустрија: 7 млинова (⁂), 8 циглана (△). **Главни вашар** (☞): 4.—7. IV. и 8.—11. IX. у Делиблату.

Знаменитости: Остаци града из XII. в. у Ковину.

Општине:

Баваниште, ✉, ⁂, 🛏, : ☐ 13.382 ха, 1 нас., 1510 дом., 6129 стан. — ✚ — **Шк.:** ●, домаћинска, ○, ⓘ — ✶ —**Удр.:** ⁂, пев., Девојачко коло, лов., 🎤 — **Инд.:** ⁂, 5 △ — ☞ 5.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Гај, ✉, ⊶ (🚂 Мраморак - 11 км): ☐ 5402 ха, 1 нас., 575 дом., 2516 стан. — ✚, ●, ✶ — **Удр.:** лов., пев., ⚑ — ∞, агр. з.

Делиблато, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Мраморак - 4 км): ☐ 14.965 ха, 1 нас., 1232 дом., 4374 стан. — 2 ✚ — **Шк.:** ●, ◑, ⦶, ○ — ✶ — ✶, удр. пев., ⚑ — **Задр.:** ✿, ⊛ — 2 ✳ — ☞ 2. — У близини „Делиблатски песак".

Дубовац (Р. Т. 🚂 Делиблато - 22 км): ☐ 11.346 ха, 1 нас., 427 дом., 1768 стан. — ✚, ● — Лов. удр.

КОВИН, ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, ⌐: ☐ 16.292 јут., 1691 дом, 8200 стан., (65% правосл., 33% ркт., 2% јевреја и реформ.)

Некада је Ковин био главно место ковинске жупаније (Кеве), те је имао град који је био подигнут у XII. веку. Ковин је једно од најстаријих српских насеља Дунаву на север. Касније је срп. становништво потиснуто од Турака даље на север где је на Чепелском острву основан српски Ковин (Рацкеве). Град је пао под Турке вероватно 1551. г. После Београдског мира град је разрушен. 1872 год. припојен је Ковин темишварској жупанији. По народном предању насељивањем Срба у XIV. в., место је добило име Ковин, касније Кубин, затим Темеш-Кубин, а 1908. Кевевар. Од ослобођења носи поново назив Ковин.

Уреди: △, ⊠, ⌂, управа свиларства, бановински расадник, ⊶, ⊛. 2 ✚, ✣, ⊠. **Шк.:** ●, ●, ◑, 2 ⦶, ○, 2 ✶. **Удр.:** 2 пев., Соко, J. С., шп. клуб, ⚑, ○, трг., добров., стр., лов., ✿ — **Задр.:** женска, водна. — 2 ⊕ — **Инд.:** 2 ✳, 2 △, електр. централа. — 3 ⚖, 2 апотеке, 3 ■, кино. — ☞ 3. — 🚌.

Мраморак, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 - 3 км): ☐ 9366 ха, 1 нас., 1000 дом., 4737 стан. — 2 ✚, ⊠, ●, ⦶, ✶. — **Удр.:** 3 пев., ⚑, ✿. **Задр.:** ∞, задр. млин, Рајфајзенова, агр. з. — **Инд.:** ✳, △. ☞ 2.

Плочица, ✉, ⊶ (**Т.** 🚂 Ковин - 12 км): ☐ 3126 ха, 1 нас., 513 дом., 2551 стан. — ✚, ✣, ●, ○, ✶. — **Удр.:** Муз., Лов., ⚑, ○. — **Инд.:** ✳, △.

Скореновац, ✉, ⊶ (🚂 Ковин - 7 км): ☐ 7310 јут., 1 нас., 987 дом., 4498 стан. — ✣, ●, ✶, ⚑. — **Задр.:** ◎, ∞. — ✳. — ☞ 2.

---

23. СРЕЗ КОЛУБАРСКИ — (Лазаревац), ✉, ⁂, ⊶, 🚂.

☐ 396 км², 18 општина, 33 насеља, 5122 домаћинства, 29.390 становника (по вери: 100% правосл.).

Ср. начелник: Мицић Милан.

Референти: Др. А. Гојковић (сан.), Д. Инфери (вет.), С. Аркудински, Д. Јанковић (ср. писари).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крагујевац. **Технички одељак:** Београд. **Пореска управа** (⊠): Лазаревац.

Окружни суд (△S): Београд. **Срески суд** (⊛): Лазаревац.

Цркве: 9 правосл. (✚).

Просвета: 20 осн. школа (●), 11 нар. књ. и чит. (✶). — 40 удружења и задруга.

Природно благо: Извори киселе воде у Крушевици, угљен. — 1 новчани завод (⊕).

Индустрија: 13 млинова (✳), 3 стругаре (♂). Срески расадник. Мајдани угља у Борошевцу и Вел. Црљенима, рудник лигнита Пркосава-Рудовци, мајдан гранита у Брајковцу (⚒).

Извоз пшенице, кукуруза, сирове и суве шљиве, крупна стока.

Главни вашар (☞): на Видовдан у Петци и на Преображење у Лазаревцу.

Општине:

За све општине, осим посебно означених надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближња железничка станица (🚂): **Лазаревац.**

Барошевачка: ☐ 3537 ха, 4 нас., 491 дом., 2500 стан. — ✚, 2 ●, ✶. — ∞. — ⚒ (дрв. угља).

Брајковачка (🚂 Латковић - 8 км): ☐ 2518 ха, 1 нас., 235 дом., 1225 стан. — ✚, ●, ✶. — ∞. — Мајдан гранита.

Велико-Црљенска (🚂 - 12 км): ☐ 1894 ха, 1 нас., 225 дом., 1085 стан. — ●. — ⚒ (дрв. угља).

Венчанска — Венчане, ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Рудовци - 7 км): ☐ 3363 ха, 4 нас., 564 дом., 3090 стан. — 2 ✚, ●, ✶. — Лов. удр. — **Задр.:** Здрав., Млин, ◎, ∞. — **Инд.:** 2 ✳. — ☞ 3. — ⊙→ Отворена варошица од села.

Вреочка (🚂 - 7 км): ☐ 2428 ха, 2 нас., 450 дом., 2160 стан. — ✚, ●, ✶ — 2 ∞.

Дудовичка (🚂 Латковић - 2½): ☐ 3247 ха, 2 нас., 276 дом., 1642 стан. — ✚, ●, ✶. — **Др.:** Ц. К. — **Задр.:** ◎, ∞.

Јунковачка — Јунковац — ⊙ (🚂 Барошевац - 7 км): ☐ 3162 ха, 3 нас., 382 дом., 2510 стан. — ✣, 2 ●, ✶. — **Удр.:** Инв., Лов. — **Задр.:** Здрав., 2 ◎, ∞. — ✳.

Крушевичка (🚂 Рудовци - 3½): ☐ 2162 ха, 2 нас., 285 дом., 1507 стан. — 2 ●. — 2 ∞. — Извор киселе воде. Рудник угља-лигнита „Пркосава-Рудовци". — ➻ Љ. Ранковић.

ЛАЗАРЕВАЦ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 69 ха, 1 нас., 220 дом., 1460 стан. — △, ⊠. — **Шк.:** ◑, ●, 2 ⦶, ○, ✶. **Удр.:** Ц. К., Коло С. С., Трг., Зан., Жен. — **Задр.:** Здрав., Зан., Еснафска. — ⊕. — ☞ 3. — 3 ■. — ⊙→ Електр. осветљење, регулациони и нивелациони план варошице. — Саграђени 2 бетон. моста и капела на гробљу.

Лукавичка: ☐ 2720 ха, 4 нас., 384 дом., 2069 стан. — ●, ✶. — 2 ∞. — ✳. — ☞ 2. — (Год. 1930. спојена је са општином Дренском.)

Медошевачка (🚂 Зеоке - 3 км): ☐ 1012 ха, 1 нас., 221 дом., 1030 стан. — ●.

Миросаљачка (🚂 Барошевац - 5 км): ☐ 1324 ха, 1 нас., 245 дом., 1380 стан. — ●, ✶. — Инв. удр. — ◎.

Петчанска: ☐ 1898 ха, 3 нас., 374 дом., 2119 стан. — 2 ✚, ● — **Задр.:** ◎, 3 ∞.

Трбушничка (**Р. Т.** Даросава, 🚂 Рудовци - 4 км): 1 нас., 186 дом., 955 стан. — ●, ✶ — 2 задр.

Чубутковачка (🚂 - 10 км): ☐ 2759 ха, 2 нас., 300 дом., 1640 стан. — ✚, 2 ●. — 2 ∞.

Шопићка: ☐ 1742 ха, 1 нас., 284 дом., 1600 стан. — ✚, ●, ✶. — ∞.

---

24. СРЕЗ КОСМАЈСКИ — (Сопот), ✉, ⁂, ⊶, 🚂.

☐ 290 км², 17 општина, 20 насеља, 4234 домаћинства, 23.941 становник (по вери 100% прав.).

Ср. начелник: Д. Пантелић.

Референти: Др. Б. Михаиловић (сан.), Др. Ф. Вебер (вет.), Д. Тошић (ек.), Д. Васиљевић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крагујевац. — **Технички одељак:** Београд. — **Пореске управе** (⊠): Сопот, Младеновац.

Окружни суд (⚖): Београд. **Срески суд** (△): Младеновац.

Цркве: 3 правосл. (✚).

Просвета: 18 осн. школа (●), 14 нар. књ. и чит. (✱). — 43 удружења и задруге.

Природно благо: дрвени угаљ, олово и мермер.

Индустрија: 3 фабрике, 10 млинова (✳), 2 рудника (⚒).

Извозе се: пшеница, кукуруз, стока, воће, дрвени угаљ, мермер, олово.

Среска испостава: Младеновац. — **Општине:** Амерић, Вел. Иванча, Влашка, Корачица, Међулужје, Младеновац варошица, Младеновац село, Пружатовац, Рајковац.

Старешина ср. испоставе: Р. Сибиновић.

Општине: :

Бабљанска (**П. Т.** Сопот, 🚂 Раља): 1 нас., 96 дом., 605 стан. — ●, ✱. — ∞. — ☞ 28. IX.

Бељинска, 🛏 (**Р. Т.** Сопот, 🚂 Раља и Ђуринци - 23 км): ☐ 3158 ха, 4 нас., 378 дом., 2222 стан. 3 ●, ✱ — **Задр.:** Здрав., ○, ◎, ∞ — ✳.

Губеревачка (**П. Т.** Сопот, 🚂 Раља - 12 км): ☐ 2163 ха, 260 дом., 1300 стан. — ●, ✱. — ∞. — 2 ⚒. — ☞ на Тројицу и Духове.

Дрлупска (**П. Т.** Сопот, 🚂 Ђуринци - 15 км): ☐ 1316 ха, 1 нас., 188 дом., 1120 стан. — ●, ✱. — ◎.

Дучинска (**П. Т.** Сопот, 🚂 Ђуринци - 10 км): ☐ 1260 ха, 1 нас., 141 дом., 1139 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

Ђуринска — Ђуринци 🚂 (**П. Т.** Сопот): ☐ 918 ха, 1 нас., 156 дом., 800 стан. — ●. — ∞.

Лисовићка (**П. Т.** Сопот, 🚂 Раља - 8 км): ☐ 2100 ха, 1 нас., 220 дом., 1139 стан. — ●, ✱, ◎.

Неменикућска (**П. Т.** Сопот, 🚂 Ђуринци): ☐ 3164 ха, 1 нас., 430 дом., 2345 стан. — ✚, ●, ✱. — 2 задр. — ☞ 3.

Парцанска (**П. Т.** 🚂 Раља - 3 км): ☐ 1816 ха, 1 нас., 208 дом., 1342 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞.

Поповићка (**П. Т.** 🚂 Раља - 2 км): ☐ 201 ха, 1 нас., 398 дом., 2005 стан. — ✚, ●, ✱. — 3 ∞.

Раљска — Раља — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 217 ха, 1 нас., 140 дом., 522 стан. — ●, ✱. — Здрав. задр. — Фабрика цемента А. Д.

Раниловићка (**Р. Т.** Сопот, 🚂 Ђуринци - 22 км): ☐ 2130 ха, 1 нас., 349 дом., 1635 стан. — ●, ✱. — Здрав. задр. — 2 вршаће машине.

Рогачка (**П. Т.** Сопот, 🚂 Ђуринци - 12 км): ☐ 2314 ха, 1 нас., 276 дом., 1538 стан. — ✚, ●, ✱. — 2 ∞.

Ропочевачка (**П. Т.** Сопот, 🚂 Ђуринац): ☐ 2740 ха, 1 нас., 373 дом., 2600 стан. — ●. — **Задр.:** Сточ., ◎, 2 ∞.

Сибничка (**П. Т.** Сопот, 🚂 Барошевац - 8 км): ☐ 2150 ха, 1 нас., 227 дом., 1413 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◎, 2 ∞, ✳. — 2 ⚒. — ☞ 3.

СОПОТ — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Ђуринци - 3.5 км): ☐ 40 ха, 1 нас., 114 дом., 656 стан. — ⊠, ✚, ●, 2 ◎, ✱. — **Др.:** Зан. еснаф, Трг. удр., ∞. 2 ✳. — ⊕.

Стојничка (**П. Т.** Сопот, 🚂 Раља - 13 км): ☐ 2255 ха, 1 нас., 280 дом., 1550 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** Здрав., ∞. — ✳. — ☞ 2.

---

25. СРЕЗ КРАГУЈЕВАЧКИ — (Крагујевац), ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌.

☐ 409 км², 28 општина, 40 насеља, 10.470 домаћинстава, 68.306 становника.

Ср. начелник: С. Стојановић.

Референти: И. Квадранти (сан.), М. Николић (вет.), Д. Павловић (просв.), Ж. Митровић (техн.), Н. Симић (шум.), В. Синицин (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔), **Техн. одељак, Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (🏛). **Болница** (🛏) и **Дом нар. здравља:** Крагујевац.

Окружни (⚖) и **Срески** (△) **суд:** Крагујевац.

Цркве: 12 правосл. (✚).

Просвета: 3 гимназије, 1 учитељска и 29 осн. школа (●), 7 нар. књ. и чит. (✱).

8 **удружења** и 25 **задруга.**

Индустрија: 2 млина (✳), 1 циглана (△), фабрика оружја. — Срески расадник у Крагујевцу.

Извози се: стока и пољопр. производи.

Летовалиште (♨): Кнјево.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Крагујевац.**

Баточина — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 251 ха, 1 нас., 124 дом., 628 стан. — ✚, ◎, ●, ✱. **Удр.:** ⇄, ⊕. — Дилет. позориште. — ☞ 2. — ⊙→ калдрма, водовод, телеф. и телег. ст. и апотека.

Баточино-селска, ✉, 🛏, ⁂, 🚂: ☐ 1345 ха, 1 нас., 301 дом., 1563 стан. — ✚, ● — ∞ — ☞ 2.

Белошевачка (🚂 - 5 км): ☐ 1913 ха, 2 нас., 269 дом., 1534 стан. — ●, ✱.

Ботуњска (🚂 Милатовац - 3 км): ☐ 1270 ха, 1 нас., 242 дом., 1223 стан. — ✚, ●, ✱ — **Задр.:** ◎, ∞.

Брзанска — Брзан, 🚂 (**П. Т.** Лапово 2): 1 нас., 718 дом., 4150 стан. — ✚, ●. **Задр.:** ∞, ○.

Букоровачка (🚂 - 10 км): ☐ 1492 ха, 1 нас., 150 дом., 750 стан. — ● ⊙→ направљена је чесма.

Горњо-Комаричка (🚂 Јовановац - 8 км): ☐ 1978 ха, 248 дом., 966 стан. — ● — ⊙→ Нови општ, друм.

Десимировачка (🚂 - 9 км): ☐ 1850 ха, 1 нас., 249 дом., 1370 стан. — ● — **Задр.:** ◎, ∞.

Доброводичка (**П. Т.** 🚂 Баточина - 5 км): ☐ 1120 ха, 2 нас., 164 дом., 1120 стан. — ● — ✳.

Доњо-Комаричка (🚂 Багрдан - 8 км): ☐ 2867 ха, 232 дом., 1207 стан. — ✚, ● — ◎.

Доњо-Сабаначка (🚂 - 8 км): ☐ 3366 ха, 2 нас., 189 дом., 1565 стан. — ✚, ●.

Жировничка (🚂 Бадњевац - 5 км): ☐ 883 ха, 1 нас., 250 дом., 1564 стан. — ●.

Јовановачка (🚂 Јовановац - 3 км): ☐ 1024 ха, 1 нас., 208 дом., 1088 стан. — ●.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO Inštitut za novejšo zgodovino Ljubljana inz

Кијевска — Кијево, ✉ (**Т.** Варош. Баточина - 8 км): ☐ 1900 ха, 1 нас., 200 дом., 1050 стан. — ● — ∞ — Ⓢ, ■.

Корманска (Јовановац - 7 км): ☐ 743 ха, 1 нас., 170 дом., 893 стан. — ✚, ● — ◯.

КРАГУЈЕВАЦ — ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🚌: ☐ 1700 ха, 3000 дом., 33.000 стан. — 🚂.

Крагујевац се први пут спомиње у 17. веку под именом Карадофча. Од год. 1839. био је престоницом Србије.

Држ. уреди: ◔, △, Техн. одељак, ▶, ⊠, Дом нар. здравља, 🛏, Команда шумадијске дивизијске области, Контрола мера. — Ⓢ, Народна библиотека. — **Школе:** 3 гимназије, жен. учитељ., 2 жен. рад., војнотехничка, недељна трговачка, 3 ◑, 5 ●, ○ — **Др.:** Шумадијска соколска жупа, удр. индустријалаца, шп. клуб, трг. — 7 ⊕. — **Инд.:** Творница конзерва, војно-техн. завод, 2 ✳, 2 ■. — Кино. — ☞ 2.

Лужничка (- 23 км): ☐ 2300 ха, 1 нас., 310 дом., 1651 стан. — ✚, ● — **Др.:** Ц. К., Н. О. **Задр.:** ◯, ∞. — ➤➤ Д. Вељковић, свешт.

Мечковачка (- 29 км): ☐ 1408 ха, 2 нас., 130 дом., 756 стан. — ●, ✶.

Милатовачка — Милатовац, 🚌: ☐ 1266 ха, 3 нас., 201 дом., 1078 стан. — ✚ — 2 ∞.

Моршићка (- 5 км): ☐ 828 ха, 1 нас., 205 дом., 980 стан. — ● — ✶ — ➤➤ П. Јевђевић, уч.

Пајазитовачка (- 20 км): ☐ 1200 ха, 3 нас., 154 дом., 1136 стан. — ✚, ● — ◯.

Петровачка (- 5 км): ☐ 916 ха, 1 нас., 165 дом., 910 стан. — Бачки сениорат словачке нар. цркве, ⊠, ●, ◑ — ∞.

Ресничка (Реснички поток - 3 км): ☐ 4166 ха, 3 нас., 511 дом., 2430 стан. — Здрав. станица, ✚, 2 ● — 2 ◯. — ➤➤ С. Симић, уч.

Светлићка (- 23 км): ☐ 868 ха, 1 нас., 121 дом., 598 стан. — ●, ✶ — **Задр.:** 2 ◯, ∞.

Трмбашка (- 5 км): ☐ 1214 ха, 3 нас., 160 дом., 832 стан. — ●.

Цветојевачка (Јовановац): ☐ 750 ха, 1 нас., 144 дом., 740 стан. — ● — **Задр.:** ◯, ∞.

Церовачка (- 12 км): ☐ 1240 ха, 1 нас., 190 дом., 1247 стан. — ● — ◯.

Чумић, ⊙ (- 20 км): ☐ 3839 ха, 1 нас., 506 дом., 3077 стан. — ✚, ● — 🚂.

26. СРЕЗ КУЛСКИ — (Кула),

✉, ⁂, 🔑, 🚌, 🚂.

☐ 569 км², 9 општина, 14 насеља, 12.900 домаћинстава, 51.763 становника (по вери 10% прав., 25% ркт., 65% осталих).

Ср. начелник: Г. Рашић. **Подначелници:** М. Шољан и К. Кнежевић.

Референти: Др. Ж. Мишковић (сан.), И. Петрушић (вет.), А. Жигмонд (економ.), М. Павлетић (рачуновођа).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Сомбор. **Технички одељак:** Нови Сад. **Пореска управа** (⊠): Кула.

Окружни суд (Ⓢ): Сомбор. **Срески суд** (△): Кула.

Цркве: 2 правосл. (✚), 5 ркт. (✙), 11 осталих.

Просвета: 10 осн. школа (●), 12 нар. књ. и чит. (✶), 1 гимназија и 2 грађанске школе (-●-). 72 **удружења и 16 задруга.**

12 **новчаних завода** (⊕).

Индустрија: 12 млинова (✳), 3 стругаре (♂), 10 црепана (△), 22 фабрике, 3 мања предузећа.

Извози се: пшеница и кукуруз.

Главних вашара (☞): 2, пролетњи и летњи, у Кули и Новом Врбасу.

Општине:

Вепровац, ✉, ⁂, 🔑, 🚌, 🚂: ☐ 3930 ха, 1 нас., 763 дом., 3690 стан. — ✙, ●, ✶ — **Удр.:** Ц. К., 2 кр.-пр., зан., гост., инв., лов., ⁄. — **Задр.:** ⁂, 2 ∞ — ⊕ — **Инд.:** кудељана, ✳, △.

КУЛА ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🚌, 🚂, 🚚: ☐ 13.863 ха, 2 нас., 1642 дом., 9790 стан. — △, ⊠, △, ✚, ✙, ⊠, ✡ — **Шк.:** -●-, ●, ◑, 2 ○ — ✶ — **Удр.:** ★, добров., инв., муз., лов., Н. О., 2 пев., цигларско, трг.-инд., ⁂, Ц. К., Р. О., ⁄, ◯ — **Задр.:** ∞, агр. з., 3 ⁂. — ⊕ — **Инд.:** коже, творнице: сукна и шешира, 3 ливнице, 3 △, штампарија. — Дрвокинарство. — ☞ 4. — 2 ■, 33 ♂, Кино. — ⊙→ 11 артеских бунара.

Куцура, ✉, ⁂, 🔑 (Нови Врбас - 8 км): ☐ 5679 ха, 1 нас., 803 дом., 3903 стан. — ✙, ⊠, 1 гркокат., 1 реформ. — ● 2 ✶ — **Удр.:** пев., зан., гост., ⁂ — 2 ⊕. — 🚂.

Нови Врбас, ✉, ⁂, 🔑, 🚌, 🚂: ☐ 4940 ха, 1 нас., 1607 дом., 8000 стан. — ✙, ⊠, 1 реформ. и метод. цркве, ✡ — **Шк.:** гимназија, -●-, ◑, 2 ●, 2 ђачка интерната, ◑, ✶. — **Удр.:** касина, 2 трг., 3 зан., 3 добр., 2 пагр., Ц. К., 2 госи., инв., трезв., Кат. коло, 3 шп. клуба, ⁂ — 2 ⊕ — **Инд.:** фабрике шећера, кудеље, ликера и сирћета, намештаја, шаблона, месните робе, 2 уља, 2 уметног камена, 3 граф. завода, 2 ✳, ♂ — ☞ 3 — 2 санаторијума — 4 ■. — 2 Кина. — 🚂 — ⊙→ 11 артешких бунара, 2 мосне ваге.

Прибићевићево, ✉, 🔑, 🚌: ☐ 2858 ха, 1 нас., 809 дом., 3766 стан. — ⊠, ●, ✶ — **Задр.:** ∞ — ⊕ — **Инд.:** 2 ✳, △, фабр. цемента, 3 млекаре. — **Удр.:** Ц. К., Пев., Лов., Ногом. клуб, ⁄, — ⊙→ Електрика. — 🚂.

Руски Крстур, ✉, ⁂, 🔑 (Кула - 10 км): ☐ 6333 ха, 1 нас., 1064 дом., 4839 стан. — 1 гркокат. црква, ●, ✶ — **Удр.:** ✶, ⁂, ◯ **Задр.:** водна, ◯ — ☞ 3. — 🚂.

Стари Врбас, ⊙, (**П. Т.** Нови Врбас - 2.5 км): ☐ 6330 ха, 1 нас., 1420 дом., 4968 стан. — ✚, ⊠, 1 гркокат. — ●, ✶. — **Удр.:** Соко, Пев., ⁂, ⁄, ◯. — **Инд.:** Фабрика свиле, △, 2 ✳. — ☞ 4. — Крај села шанчеви из доба Авара.

Торжа, ✉, ⁂, 🔑, 🚌, 🚂: ☐ 5992 ха, 2 нас., 856 дом., 3818 стан. — ⊠, 1 реформ. црква, ●, 2 ✶, ◑. **Удр.:** 2 пев., трг.-зан., атлетски клуб, ⁂, ◯ — **Задр.:** водна, ∞ — ⊕ — **Инд.:** фабр. цемента, 2 △, 2 ✳ — ☞ 2 — Споменик из год. 1784. — 🚂.

Црвенка, ✉, ⁂, 🔑, 🚌, 🚂: ☐ 6559 ха, 1 нас., 1513 дом., 8989 стан. — ✙, ⊠, 1 реформ. црква, ●, 2 ✶, ◑. **Удр.:** 2 касине, пев., лов., дилетантистичко, рат., трг.-зан., ⁂, трезв., 2 добр., ⁂. — **Задр.:** град., агр. з. — ⊕ — **Инд.:** фабрике шећера и шпирита, фабр. сифонских флаш. 2 ✳, 2 △, ♂. — ☞ 2. — 3 ■. — 2 кина. — 🚂.

27. СРЕЗ ЛЕПЕНИЧКИ — (Рача),

☐ 339 км², 17 општина, 20 насеља, 6006 домаћинстава, 30.442 становника.

Ср. начелник: Мајсторовић Милош.

Референти: А. Ђурашковић (сан.), А. Комарецки (вет.), Г. Новаковић (економ.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔) и **Технички одељак:** Крагујевац. **Пореска управа** (⊠): Рача.

Окружни суд (⚖): Крагујевац. **Срески суд** (△): Рача.

Цркве: 11 правосл. (✚).

Просвета: 15 осн. школа (●), 10 нар. књ. и чит. (✱). — 27 удружења и задруга.

5 **новчаних завода** (⊕), 7 млинова (✳).

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна Пошта (**П.**), Телеграф (**Т.**) — Рача.

Бадњевачка, (**П. Т.** Баточина): ☐ 2680 ха, 2 нас., 447 дом., 2619 стан. — ✚, ●, ✱, пев. друштво — 2 ◯.

Бошњанска (Марковац - 15 км): ☐ 1172 ха, 1 нас., 167 дом., 1000 стан. — ●, ✱ — ◯ — ⊙ Просветни дом. — J. и М. Ивановићи.

Велико-Крчмарска (Бадњевац - 8 км): ☐ 1793 ха, 1 нас., 189 дом., 1153 стан. — ●, ✱ — **Задр.:** ◯, ∞.

Вишевачка (Марковац): ☐ 1774 ха, 1 нас., 222 дом., 1400 стан. — ●, пев. др. — ◯ — **Инд.:** ⚒ (камен), ✳.

Вучићка (Марковац - 10 км): ☐ 1216 ха, 1 нас., 210 дом., 1284 стан. —

Губеревачка (Марковац - 10 км): ☐ 1300 ха, 1 нас., 178 дом., 835 стан. — ● — ◯.

Доњо-Рачанска (Марковац - 8 км): ☐ 1462 ха, 1 нас., 333 дом., 1616 стан. — ✱ — ◯.

Ђурђевска (Марковац - 20 км): ☐ 1458 ха, 1 нас., 287 дом., 1290 стан. — ●, ✱ — ◯.

Јарушичка (Бадњевац - 15 км): ☐ 1767 ха, 2 нас., 270 дом., 1356 стан. — ✚, ● — ∞ — 2 ✳.

Лаповска — Лапово, ⊙, ⊠, ⚖, ⚯, : ☐ 5433 ха, 1 нас., 1269 дом., 6254 стан. — ✚, ● — **Удр.:** свиларско, пев., позор. — ∞ — ⊕ — Ложиона држ. жељ.. — ✳. — ⊙ Електр. централа.

Мало-Крчмарска (Бадњевац - 5 км): ☐ 929 ха, 1 нас., 158 дом., 910 стан. — ✚, ●, ✱ — ◯.

Мирашевачка (Марковац - 10 км): ☐ 2372 ха, 2 нас., 430 дом., 3300 стан. — ● — 2 задр.

Рачанска — РАЧА, ⊙, ⊠, ⚖, ⚯ (Марковац - 9 км): ☐ 3400 ха, 2 нас., 630 дом., 1263 стан. — △, ⊠, ✚ — **Шк.:** гимн., ●, ◐ — Трг. удр., 2 ✳; ⊕. ⊙ Електрика и калдрма.

Сарановачка (**П. Т.** Наталинци, Паланка Смед. - 22 км): ☐ 2160 ха, 1 нас., 481 дом., 2473 стан. ✚, ●. — ∞. — **Удр.:** J. M., Н. О., Ц. К.

Сепачка (**П. Т.** Наталинци, Паланка Смед. - 15 км): ☐ 1749 ха, 1 нас., 296 дом., 1337 стан. — ● — **Задр.:** 2 ◯, ∞ — Ж. Степановић.

Сипићка (Бадњевац - 6 км): ☐ 2265 ха, 1 нас., 302 дом., 1665 стан. — ✚, ●, ✱ — **Задр.:** ◯, ∞.

Црнокалска (Црни Као) (Баточина - 5 км): ☐ 960 ха, 1 нас., 137 дом., 650 стан. — ●, ✱ — ◯.

28. СРЕЗ МЛАДЕНОВАЧКИ — (Младеновац),

☐ 254 км², 14 општина, 15 насеља, 5679 домаћинстава, 32.939 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: Светомир Поповић.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔) и **Технички одељак:** Крагујевац. **Пореска управа** (⊠): Младеновац.

Окружни суд (⚖): Београд. **Срески суд** (△): Младеновац.

Цркве: 8 правосл. (✚).

Просвета: 17 осн. школа (●), 8 нар. књ. и чит. (✱). — 14 удружења и 29 задруга.

5 **новчаних завода** (⊕).

Индустрија: 9 млинова (✳), 4 фабрике, 5 вршалица, 2 угљена мајдана (⚒).

Главни вашар у Младеновцу.

Младеновачка кисела вода (◡).

Општине:

Америћка, (**П. Т.** △ Младеновац, Влашко Поље - 2½ км): ☐ 1377 ха, 2 нас., 214 дом., 1300 стан. — 2 ●, ✱. — **Задр.:** ◯, 2 ∞. — Угљени мајдан (⚒).

Велика Иванча (**П. Т.** △ Младеновац - 12 км): ☐ 3307 ха, 1 нас., 508 дом., 3000 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◯, ◯, ∞.

Велико-Кршљанска — Вел. Крсна (**П. Т.** Младеновац): ☐ 4356 ха, 1 нас., 790 дом., 5840 стан. — ✚, ●, Инв. удр. — **Задр.:** ◯, 2 ∞. — 2 ✳.

Влашка (**П. Т.** △ Младеновац, Влашко Поље - 2 км): 1 нас., 450 дом., 2664 стан. — ●, ✱. ∞. — **Инд.:** 2 ✳, Рудник дрвеног угља (⚒).

Дубонска (**П. Т.** Младеновац - 15 км): ☐ 2326 ха, 304 дом., 1905 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, ∞ — **Инд.:** ✳, 5 пар. вршалица.

Јагњилска (**П. Т.** Младеновац, Ковачевац - 4 км): ☐ 2521 ха, 1 нас., 401 дом., 2564 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◯, 2 ∞.

Кораћичка, (**П. Т.** △ Младеновац - 8 км): ☐ 2705 ха, 1 нас., 473 дом., 2330 стан. — ●, ✱. — 2 ∞. — ☞ 2.

Ковачевачка (**П. Т.** Младеновац, Ковачевац - 5 км): ☐ 4404 ха, 1 нас., 874 дом., 4021 стан. — ✚, ●, ✱. — ∞. — ✳.

Међулужје (**П. Т.** △ Младеновац - 4 км): ☐ 1692 ха, 1 нас., 205 дом., 1250 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◯, ∞. — Фабрика цакова и тканине. — Лековита вода „Бања Селтерс".

МЛАДЕНОВАЦ варош. — ⊙, ⊠, ⚖, ⚯, : ☐ 255 ха, 632 дом., 3125 стан. — △, ⊠, ☐, Ложиона држ. жељ. — ✚. — **Шк.:** 2 Ф, ●, ✱. — **Др.:** Пев., жен., зан. подр., шп., ◯, J. С., Лов., Н. О., Р. О., Трг., Ц. К. — **Задр.:** ∞, сточ. и млек. — 5 ⊕. — **Инд.:** 3 ✳, фабр. трикотаже и фабр. цакова и тканине. — ☞ 4. — ◡ — 4 ■ — ⊙ Електрика, калдрмисање улица. Споменик палим у рату. Клаоница.

Младеновац село (**П. Т.** △, Младеновац - 2½ км): 819 ха, 1 нас., 346 дом., 1785 стан. — ●. — ∞.

Пружатовачка (**П. Т.** △, Младеновац - 7 км): ☐ 1006 ха, 1 нас., 185 дом., 1135 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◯, 2 ∞.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Рајковачка (**П. Т.** △, Младеновац - 3 км): ☐ 837 ха, 1 нас., 122 дом., 750 стан. ✚, ●, ✶. **Задр.:** ◯, ∞. — ☞ 14. VIII.

Шепшинска (Дражањ - 3½ км): ☐ 1266 ха, 1 нас., 175 дом., 1270 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

---

29. СРЕЗ МОРАВСКИ — (Жабари), ✉, ⁂, ⊶.

☐ 394 км², 18 општина, 22 насеља, 6644 домаћинства, 35.786 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: Д. Бечејић.

Референти: Др. Г. Иковић (сан.), В. Данкевић (вет.), Ж. Никодијевић (економ.), В. Миосављевић и С. Ранковић (ср. писари).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крагујевац. **Технички одељак:** Пожаревац. **Пореска управа** (⊠) и **Одељак фин. управе** (🏛): Жабари. **Окружни суд** (Ⓢ): Пожаревац. **Срески суд** (△): Жабари.

Цркве: 8 правосл. (✚).

Просвета: 18 осн. школа (●), 5 нар. књ. и чит. (✶). — 7 удружења и 6 задруга.

Индустрија: 9 млинова (✳). Срески расадник.

Извози се: пшеница, кукуруз, стока, свиње, грожђе и вино.

Главни вашар (☞): 19. VIII. у варошици Жабарима.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна Пошта (П.), Телеграф (Т.) — Жабари.

Александровачка — Александровац Пож., ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Пожаревац - 19 км): ☐ 2220 ха, 1 нас., 660 дом., 3000 стан. — ✚, ●, ✶ — **Удр.:** инв., лов., пев. др. — ☞ 2.

Бошњачка (Петровац - 10 км): ☐ 839 ха, 1 нас., 165 дом., 792 стан. — ●, ✶.

Брзоходска (Вел. Плана - 18 км): ☐ 1990 ха, 1 нас., 417 дом., 1902 стан. — ● — ∞.

Врбничка (**П. Т.** Александровац, Велико Село - 5 км): ☐ 733 ха, 1 нас., 208 дом., 1050 стан. — ●.

Доњо-Ливадичка (Вел. Плана - 7 км): ☐ 2195 ха, 1 нас., 520 дом., 2600 стан. — ✚.

ЖАБАРИ ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Вел. Плана - 13 км): ☐ 1707 ха, 1 нас., 422 дом., 2028 стан. — ⊠, ✚, 2 ●. **Удр.:** инв., зан., трг.; 2 ⊕. ∞, 2 ✳.

Кочетинска (Рашанац - 10 км): ☐ 672 ха, 1 нас., 161 дом., 639 стан. — ●.

Кушиљевска (Марковац - 15 км): ☐ 3250 ха, 1 нас., 754 дом., 5500 стан. — ✚, ●, ✶ — Лов. удр. — **Задр.:** ◯, ∞.

Миријевска (**П. Т.** Александровац, Рашанац - 8 км): ☐ 1014 ха, 1 нас., 205 дом., 1800 стан. — ●.

Ореовичка — ⊙ (**П. Т.** Александровац Пож., Милошевац - 10 км): ☐ 2180 ха, 1 нас., 350 дом., 2050 стан. — ✚, ● — ☞ 2.

Орљевска (**П. Т.** Александровац Пож., Рашанац - 2 км): ☐ 937 ха, 2 нас., 241 дом., 1050 стан. — ●.

Полатњанска (**П. Т.** Александровац Пож., Вел. Плана - 10 км): ☐ 610 ха, 1 нас., 121 дом., 565 стан. — ✚, ✶.

Породинска (Вел. Плана - 12 км): ☐ 3685 јут., 2 нас., 789 дом., 4059 стан. — ✚, ● — ✳.

Ракиначка (Вел. Плана - 17 км): ☐ 3100 ха, 1 нас., 580 дом., 3600 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** ◯, ∞ — ✳.

Сибничка (Вел. Плана - 20 км): ☐ 1199 ха, 1 нас., 214 дом., 1116 стан. — ●.

Тићевачка (**П. Т.** Александровац Пож., Рашанац - 7 км): ☐ 727 ха, 1 нас., 124 дом., 750 стан. — ●.

Томиславачка (**П. Т.** Александровац, Пожаревац - 15 км): ☐ 2433 ха, 1 нас., 487 дом., 2225 стан. — ●.

Четерешка (Вел. Плана - 15 км): ☐ 1010 ха, 1 нас., 226 дом., 1060 стан. — ✚, ● — ☞ 2.

---

30. СРЕЗ НОВОБЕЧЕЈСКИ — (Нови Бечеј), ✉, ⁂, ⊶, ▦.

☐ 812 км², 8 општина, 9 насеља, 10.179 домаћинстава, 46.431 становник.

Ср. начелник: Др. Ј. Јанковић. **Подначелници:** В. Кријук и З. Челекетић.

Референти: Др. Т. Симић (сан.), К. Гиршберг (вет.), В. Толстој (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔) и **Технички одељак:** Велики Бечкерек. **Пореска управа** (⊠): Нови Бечеј.

Окружни суд (Ⓢ): Велики Бечкерек. **Срески суд** (△): Нови Бечеј.

Цркве: 9 правосл. (✚), 4 ркт. (✠), 1 еванг. (✠), 1 синагога (✡).

Просвета: 8 осн. школа (●), 10 нар. књ. и чит. (✶). — 55 удружења и задруга.

Индустрија: 9 млинова (✳), 1 стругара (♂), 5 **новчаних завода** (⊕), 3 циглане (△).

Извози се: вино, лук, сир качкаваљ и паприка. — **Главни вашар** (☞): 6. V. у Врањеву.

Знаменитости: Куле Ђ. Бранковића и рушевине манастира Арач.

Бања (◡) Русанда у Меленцима.

Општине:

Беодра, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 16.587 јут., 1 нас., 830 дом., 4617 стан. — ✚, ✠, ✡. — ●, ✶. **Удр.:** Лов., сп. — **Задр.:** ∞, Агр. з. — ⊕. **Инд.:** 2 ✳, △. — ☞ 6. — ♂.

Врањево, ▦ (**П. Т.** Нови Бечеј): ☐ 16.849 ха, 2 нас., 2131 дом., 9234 стан. — ✚, ✠, ●, 2 ○, 3 ✶ — 6 удр. — 2 задр. — 4 творнице. — Борова шума. ☞ 3. — ⊙→ Електр. централа.

Драгутиново, ✉, ⊶, ▦: ☐ 7880 ха, 1 нас., 1200 дом., 5202 стан. — ✚, ●, ⊙, 2 ○, ✶. Просв. дом. — **Удр.:** инв., ⁂, добров. — 2 ◯ — ✳. ✕, ♂. — Кино.

Кумане, ✉, ⊶, ▦: ☐ 17.662 ха, 1 нас., 1345 дом., 5756 стан. — ✚, ✠, ●, ⊙. — Аграрна зај; ⊕. Домаћи производ ћилимова. — ☞ 3.

Меленци, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 27.659 јут., 1 нас., 1947 дом., 8514 стан. — ✚, ●, ⊙, ✶. — **Удр.:** Соко, Лов., Ј. С., Инв., Н. О., Пев. ⁂, ❁, 6 ◯. - ⊕. **Инд.:** ✳, △. - ◡. - ☞ 1.

НОВИ БЕЧЕЈ ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⚓: ☐ 10.761 ха, 1 нас., 1200 дом., 7103 ст. — ⊠, △, 2 ✚, ✠, ✡ — **Шк.:** прив. гимназија, ●, 2 ○, ⊙, 3 ✶. — **Удр.:** Соко, Ц. К., ✗, трг., ⁂. — **Задр.:** 3 жен., ◯, ❁, агр. з.; 3 ⊕. **Инд.:** 2 ✳, △, ♂ — ☞ 3. — Рушевине тврђаве Ђорђа Бранковића. — Кино. — Руски девојачки институт.

Тараш, ✉, ⌐ (Т. 🚂 Меленци - 11 км): ☐ 3993 ха, 1 нас., 450 дом., 2148 стан. — ✚, ●. — **Удр.:** Ц. К., Лов., Н. О., Добров., Наша крила, ✈. — **Задр.:** ◯, Агр. з.

Торда, ✉, 🛏 (🚂 Бан. Двор - 9 км): ☐ 3500 ха, 1 нас., 845 дом., 3839 стан. — ✙, ●, ✶. — **Удр.:** ✠, газд. — ☞ 2. — Кино.

---

31. СРЕЗ НОВОКАЊИШКИ — (Нова Кањижа), ✉, 🌾, 🛏, 🚂.

☐ 588 км², 14 општина, 19 насеља, 7723 домаћинства, 37.592 становника.

Ср. начелник: Б. Маширевић. **Подначелник:** М. Разуменић.

Референти: Др. Д. Новаков (сан.), Ј. Сланц (вет.), Б. Стефански (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔) и **Технички одељак:** Велики Бечкерек. **Пореска управа** (⊠): Нова Кањижа.

2 **болнице** (🛏): Нова Кањижа.

Окружни суд (§): Велика Кикинда. **Срески суд** (△): Нова Кањижа.

Цркве: 10 правосл. (✚), 9 ркт. (✙).

Просвета: 13 осн. школа (●), 9 нар. књ. и чит. (✶). — 3 новчана завода (⊕).

25 **удружења** и 9 **задруга.**

Индустрија: 4 млина (✳), 1 фабрика свиле, 4 фабр. шпиритуса, 1 циглана (△).

Извози се: вино, лук, сир качкаваљ и паприка.

Окружна бележништва:

I. **Црна Бара:** за општине Бан. Моноштор, Врбица и Црна Бара.

II. **Мајдан:** за општине Мајдан и Рабе.

Општине:

Банатско Аранђелово, ✉, 🌾, 🛏, 🚂: ☐ 13.758 јут., 3 нас., 750 дом., 5600 стан. — ✚, ✙, ●, ✶ — Лов. удр. — 2 Агр. з. — ☞ 5. Х. 🚌.

Банатски Моноштор (П. Црна Бара, 🚂 Чока - 17 км): ☐ 1540 јут., 1 нас., 76 дом., 354 стан.

Врбица, 🚂 (П. Црна Бара, Т. Чока): ☐ 1328 јут., 1 нас., 235 дом., 1208 стан. — ●.

Ђала, ✉, 🛏, 🚂, ⌐: ☐ 5564 ха, 1 нас., 610 дом., 2700 стан. — ✚, ●, ✶ — **Удр.:** Соко, омл. — ➳ Др. М. Лазић и С. М. Попов.

Јазово (П. Т. 🚂 Потиски Св. Никола - 6 км): ☐ 4921 ха, 1 нас., 400 дом., 1997 стан. — ✙, ●, ✶, — ✶ — Зан. задр.

Крстур, ✉, 🛏, 🚂: ☐ 5850 ха, 1 нас., 676 дом., 3250 стан. — ✚, ● — **Удр.:** Соко, лов. — ☞ 4. — ⊙→ Канализација општине.

Мајдан, 🐟 (Т. 🚂 Бан. Аранђелово - 3 км): ☐ 600 ха, 1 нас., 296 дом., 759 стан. — ● — Газд. коло. — ∞. — ⊙→ Електрика.

НОВА КАЊИЖА, ⊙, ✉, 🌾, 🛏, 🚂, ⌐: ☐ 16.665 јут., 3 нас., 735 дом., 5274 стан. △, ⊠, ⍋, 🛏, Антитуберкулозни диспанзер. — ✚, ✙, ●, ✶ — **Удр.:** Соко, рез. офиц., трг., ✠, ◯, ◉, ⓘ. — 2 ⊕ — Држ. фабр. свиле. — ☞ 3. — 2 ■. — Кино. — ⊙→ Електрика, ✈.

Обилићево, 🚂 (П. Т. Нова Кањижа): ☐ 6609 јут., 1 нас., 556 дом., 3162 стан. — ✚, ✡, ●, ✶. ◯. — **Удр.:** Добров., Лов., ✈. — ✳. — 8 ♂.

Потиски Св. Никола, ✉, 🌾, 🛏, 🚂: ☐ 16.647 јут., 1 нас., 816 дом., 4000 стан. — ✚, ✙, 2 ⊠, ●, ✶ — **Удр.:** Соко, пев., касина, мађарска кат. круг., Лов., Агр. з., ◉. — Производ хмеља. — ☞ 3. ⊙→ Споменик Кр. Петру I.

Рабе (П. Т. Бан. Аранђелово, 🚂 Вел. Кикинда - 3 км): ☐ 236 ха, 1 нас., 130 дом., 473 стан. — ●, ✶.

Санад, ✉, 🛏, 🚂, ⌐: ☐ 4679 ха, 1 нас., 475 дом., 3000 стан. — ✚, ✙, ●, ✶ — Соко. Агр. з. — △ — ☞ 3. — ⊙→ Електрика.

Црна Бара, ✉, 🛏 (Т. 🚂 Чока - 12 км): ☐ 3456 јут., 1 нас., 290 дом., 1540 стан. — ✚, ✙, ●. ☞ 4.

Чока, ✉, 🌾, 🛏, 🚂: ☐ 9269 јут., 3 нас., 630 дом., 4275 стан. — ✚, ✙, ●, ✶ — **Удр.:** Ц. К., трг.-зан., Коло газда, ✈. — Агр. з., ◯. — ☞ 4. — **Инд.:** 4 фабр. шпиритуса. Стовариште дувана. — ⊙→ Електрика.

---

32. СРЕЗ НОВОСАДСКИ — (Нови Сад), ✉, 🌾, 🛏, 🚂, ⌐, 🚌.

☐ 740 км², 14 општина, 23 насеља, 14.523 домаћинства, 61.949 становника.

Ср. начелник: Др. Поповић Лазар.

Надлежност: Аграр. и техн. одељак, Пореска управа (⊠), **Катаст. управе, Гл. одељак фин. контроле** (🏛), **Болница** (🛏), **Санаторијум** и **Дом нар. здравља:** Нови сад.

Окружни (§) и **Срески судови** (△): Нови Сад.

Цркве: 10 правосл. (✚), 9 еванг. (⊠), 2 ркт. (✙).

Просвета: 16 осн. школа (●), 20 нар. књ. и чит. (✶). — 63 удружења и 30 задруга.

8 **новчаних завода** (⊕).

Индустрија: 11 млинова (✳), 4 црепане (△).

Бање (◡): Темерин, Новосадско артеско купатило.

Општине:

Бачки Јарак, ✉, 🛏, 🚂: ☐ 1133 јут., 1 нас., 510 дом., 2300 стан. — ⊠, ●, ✶ — **Др.:** пев., атлетски клуб, ✈, водна задр. — **Инд.:** Електрична централа, Прометно д. д., ✳. — 🚌.

Бегеч, ⌐ (П. Т. 🚂 Ст. Футог - 8 км): ☐ 4402 ха, 1 нас., 600 дом., 2457 стан. — 🛏, ✚, ⊠, ●, ✶ — Лов. др. — **Задр.:** ◯, ∞, Агр. з. — 🚌

Гложан, ✉, 🌾, 🛏 (🚂 Петровац - 6 км): ☐ 3046 ха, 1 нас., 511 дом., 2865 стан. — ✚, ⊠, ●, 2 ✶ — **Удр.:** инв., лов. — 2 ◯ — **Задр.:** водна, ∞ — ⊕ — Хмељарство и виноградарство. — ☞ 2. — ⊙→ Електр. осветљ., Споменик палим у рату.

Деспот Св. Иван, ✉, 🌾, 🛏, 🚂: ☐ 7030 јут., 1 нас., 320 дом., 2324 стан. — ✚, ⊠, ● — **Др.:** лов. и зан. — Агр. з. — 🚌.

Кањ, ✉, 🌾, 🛏, 🚂: ☐ 7458 ха, 1 нас., 954 дом., 4311 стан. — ✚, ⊠, ●, ✶ — **Удр.:** Ц. К., лов., пев. — **Задр.:** 2 ◯, агр. з. — **Инд.:** ✳, 2 △ — ☞ 3. — 14 ♂.

Кисач, ✉, 🛏, 🚂: ☐ 2659 ха, 1 нас., 1219 дом., 4896 стан. — ✚, ⊠, 2 ● — **Удр.:** ✠, лов., Соко, Чехосл. жена, Трезв., Плавог крста, ✶, Ц. К., Инв. — **Задр.:** ∞, Агр. з. — ⊕. — 2 ✳ — ➳ † З. Акшамовић, свешт. — 🚌.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Кулпин, ✉, ⁂, ⊶, ⌐ (🚂 Петровац - 8 км): ☐ 3791 ха, 1 нас., 680 дом., 3225 стан. — ✚, ⊠, ●, ✱ — Зан. удр. — **Задр.:** ◎, Агр. з. — **Инд.:** кудеља, ✳. — 🚌.

Нове Шове, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Пашићево - 4½ км): ☐ 2192 ха, 1 нас., 414 дом., 2300 стан. — 2 ⊠, ●, ⦶, 2 ✱. **Удр.:** пев., лов., зан., Економско коло. — ○ — ∞ — ⊕ — **Инд.:** 2 ✳, ливнице. ☞ 3. — ⊙→ Артески бунар. — 🚌.

Нови Футог (П. Т. 🚂 Ст. Футог - 2½ км): ☐ 8380 ха, 3 нас., 675 дом., 4105 стан. — **Шк.:** 2 ●, за домаћице, 2 ✱. — **Др.:** пев., Добров. савез, ✿, ⁄. — 4 агр. з. — 🚌.

Пашићево, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 5755 ха, 1 нас., 861 дом., 4593 стан. — ⊶, ✚, ✠, ⊠. **Шк.:** 5 ●, ⦶, ◇, 2 ✱ — **Удр.:** ✿, лов., трг., пчел., 2 пев., сточарство, ○, 2 ◎; 2 ⊕. **Инд.:** кудељара, 2 △, 3 ✳. — 🚌.

Петровац Бачки, ✉, ⁂, ⊶, 🚌 (🚂 - 4 км): ☐ 6386 ха, 1 нас., 1780 дом., 7460 стан. — ⊶. — **Шк.:** реална гимназија, хмељ. пољ. шк., ●. — 2 ✱ — **Удр.:** Соко, ✿, хмељ., гост., рат., пев., Чехосл. жена, шп. клуб, ⁄; ⊕. Водна задр. ☞ 4. — ➽ Др. Ј. Шустер, Ј. Чајак. — Кино.

Руменка, ✉, ⊶, 🚂, ⌐: ☐ 2973 ха, 1 нас., 463 дом., 2288 стан. — ✚, реформ. црква, ●. — Лов. удр. — ◎ — ⊕ — ✳ — 🚌.

Старе Шове (П. Т. Нове Шове, 🚂 Пашићево - 6 км): ☐ 3372 ха, 1 нас., 471 дом., 2206 стан. ✚, ●, ✱ — **Удр.:** зан., инв., лов. — **Задр.:** водна, ◎, Агр. з. — ⊕. — Кино. — 🚌.

Стари Футог, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 - 3 км): ☐ 7283 ха, 3 нас., 1016 дом., 6950 стан. — 2 ✚, ●, ✱, ⦶. — **Удр.:** Соко, пев., ⁄. — **Задр.:** жен., ✿, Агр. з. — 2 ⊕ — ☞ 4. — Болница фонда грофа Хотек. — Кино.

Темерин, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 11.136 ха, 1 нас., 1841 дом., 9945 стан. ⊶, ✠, ●, ⦶, ✱. **Удр.:** пев., ✿, шп. клуб. — **Задр.:** зан., ◉, предујмовна; 2 ⊕. ☞ 4. ◡. (Историјат види у Ш. св. на стр. 649.). — 🚌.

---

33. СРЕЗ ОПЛЕНАЧКИ — (Топола), ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 254 км², 16 општина, 21 насеље, 4714 домаћинства, 27.276 становника.

Ср. начелник: М. Поповић.

(Срез је образован год. 1930.)

Надлежност: Технички одељак, Пореска управа (⊠), **Гл. одељак фин. контроле:** Топола.

Болница (⊶): Топола. **Цркве:** 4 правосл (✚).

Окружни суд (△S): Крагујевац. — **Срески суд** (△): Топола.

Цркве: 00 правосл. (✚).

Просвета: 21 осн. школа (●), 13 нар. књ. и чит. (✱). — 33 **удружења и задруга.**

2 **новчана завода** (⊕).

Индустрија: 3 млина (✳) и стругара (♂).

Главни вашар (☞): 2 у Наталинцима.

Знаменитости: Задужбина Њ. В. Краља на Опленцу. — Страгари, родно место јунака Танаска Рајића.

Општине:

Белосавачка (П. Т. Аранђеловац, 🚂 Грабовац - 6 км): ☐ 2181 ха, 2 нас., 305 дом., 2100 стан. — 2 ●, ✱. — **Задр.:** 3 ◎, ○.

Божурња: 1 село, 225 дом., 1400 стан.

Винчанска (П. Т. т. Топола, 🚂 Бања - 14 км): ☐ 1303 ха, 1 село, 259 дом., 1850 стан. — ●. — **Задр.:** ∞, ○.

Влакчанска (П. Т. т. Страгари, 🚂 Аранђеловац - 32 км): ☐ 1570 ха, 1 нас., 274 дом., 1970 стан. — ●. — 2 ◎, ∞.

Жабарска (П. Т. Наталинци, 🚂 Аранђеловац 15 км): ☐ 2195 ха, 2 нас., 432 дом., 2199 стан. — ✚, 2 ● — ∞.

Јунковачка (П. Т. т. Наталинци, 🚂 Паланка Смед. - 25 км): ☐ 1819 ха, 1 нас., 378 дом., 1687 ст. — ●.

Клокачка (П. Т. Наталинци, 🚂 Паланка - 15 км): ☐ 2300 ха, 3 нас., 339 дом., 2300 стан. — ✚, ●, ✱. — **Удр.:** Ц. К., Н. О. — ∞. — ♉.

Липовачка (П. Т. Топола, 🚂 Бања - 8 км): ☐ 889 ха, 1 село, 155 дом., 762 стан. — ●. — **Задр.:** ◎, ∞, ○.

Маскарска ⊙ **(П. Т. т.** Топола, 🚂 Грабовац - 8 км): ☐ 1220 ха, 2 нас., 171 дом., 1052 стан. — 2 ●. — ✳.

Наталиначка — Наталинци, ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Паланка - 19 км): ☐ 833 ха, 1 нас., 271 дом., 1500 стан. — ✚, ●, 2 ⦶, ✱. **Др.:** Ј. С., трг. **Задр.:** зан., ∞ — 2 ⊕ — **Инд.:** електрана, ✳ — ☞ 2 — ⊙→ Еелектр. централа.

Овсишка (П. Т. т. Топола, 🚂 Бања - 15 км): ☐ 863 ха, 1 нас., 210 дом., 1127 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ∞, ○.

Пласковачка (П. Т. Топола, 🚂 Бања - 15 км): ☐ 802 ха, 1 нас., 150 дом., 874 стан. — ●, ✱. — 2 ∞.

ТОПОЛА — варош — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Аранђеловац - 12 км): ☐ 136 ха, 160 дом., 811 стан. ⊠. Здрав. стан., ●, 2 ⦶. Задр., ⊕. - ☞ 3.

Топола — село (П. Т. т. Топола вар., 🚂 Бања - 8 км): ☐ 3780 ха, 1 село, 528 дом., 3287 стан. 2 ●. — 2 удр. — 3 задр. — ✳.

Трнавска ⊙ **(П. Т.** Наталинци, 🚂 Крагујевац - 27 км): ☐ 4208 ха, 1 нас., 665 дом., 3664 стан. — Здрав. станица. — ✚, ●, ✱ — ∞.

Шумљанска (П. Т. Наталинци, 🚂 Паланка - 22 км): ☐ 1007 ха, 1 нас., 192 дом., 1200 стан. — ●.

---

34. СРЕЗ ОРАШАЧКИ — (Аранђеловац), ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 415 км², 20 општина, 24 насеља, 5986 домаћинстава, 33.375 становника.

Ср. начелник: Мирко Ивковић.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крагујевац. — **Технички одељак:** Крагујевац. **Пореска управа** (⊠): Аранђеловац.

Окружни суд (△S): Крагујевац. — **Срески суд** (△): Аранђеловац.

Просвета: 22 осн. школе (●), 9 нар. књ. и чит. (✱), 1 гимназија.

31 **удружење и задруга.**

Аранђеловачка бања (◡).

Срез Орашачки образован је год. 1930. из бившег среза Јасеничког у Аранђеловцу, а састав његов измењен је 17. јануара 1931.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и железница (🚂):
Аранђеловац.

АРАНЂЕЛОВАЦ — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 196 ха, 1 нас., 760 дом., 2150 стан. — △, ⊠, Шумска управа. — **Шк.:** гимназија, зан.-трг., ●, 2 ◐ — **Удр.:** трг., трг. омладина, зан. еснаф, инв., дилетантско позориште, Соко, пев., лов.; 3 ⊕. **Инд.:** 3 мајдана угља и 1 гранита, електр. централа, 2 ✳ — Аранђеловачка бања (◡). — ☞ 28., 29. и 30. VIII. — 🚌.

Бањска — Бања, 🚂: ☐ 2296 ха, 1 нас., 307 дом., 2000 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** виногр, здрав., 2 ◯, ∞, ○ — Мајдан мермера „Венчац". — ◡, 2 ■.

Блазнавска (**П. Т.** Доња Шаторња, 🚂 Бања - 18 км): ☐ 1431 ха, 1 нас., 241 дом., 1294 стан. — ●. — ○.

Брезовачка (**П. Т. т.** Аранђеловац, 🚂 Бања - 7 км): ☐ 1798 ха, 1 нас., 229 дом., 1360 стан. — ●. — **Задр.:** ∞.

Буковичка — Буковик, 🚂, 🛏: ☐ 2810 ха, 1 нас., 327 дом., 2045 стан. — ● — **Задр.:** ∞, ○ — 2 извора киселе воде.

Врбичка (🚂 - 2½ км): ☐ 3327 ха, 1 нас., 380 дом., 2350 стан. — 2 ● — ○.

Вукосавачка (🚂 - 10 км): ☐ 1750 ха, 1 нас., 184 дом., 980 стан. — ● — ∞.

Гарашка (🚂 Даросава - 8 км): ☐ 2526 ха, 1 нас., 202 дом., 1100 стан. — 2 ●. — ○. — Камени мајдан.

Горњо-Трешњевичка (**П. Т.** Доња Шаторња, 🚂 Аранђеловац - 12 км): ☐ 2136 ха, 1 нас., 250 дом., 1760 стан. — ● — **Задр.:** ∞, ○.

Горњо-Шаторачка (**П. Т. т.** Д. Шаторња, 🚂 Аранђеловац - 16 км): ☐ 1813 ха, 2 нас., 205 дом., 1564 стан. — **Задр.:** ∞, ○.

Даросавачка — Даросава, ✉, ⁂: ☐ 4600 ха, 2 нас., 470 дом., 2660 стан. — ✚, ●, ✶, ◐. ∞. — ☞ 6. IV. — Кисела вода „Карађорђе" и „Прогорееци".

Доњо-Шаторачка ⊙, ✉, 🛏 (🚂 Аранђеловац - 16 км): ☐ 1418 ха, 1 нас., 210 дом., 1156 стан. — ●, ✶. — **Задр.:** ∞, ○. — ⊕. — ☞ 2.

Загорична (**П. Т.** Бачка Топола, 🚂 Ковачевац - 8 км): ☐ 1200 ха, 1 нас., 210 дом., 1416 стан. ● — **Задр.:** ◯, ○.

Јеловичка (🚂 - 14 км): ☐ 1665 ха, 1 нас., 142 дом., 954 стан. — ●, ✶ — ∞.

Копљарска — Копљаре, 🚂: ☐ 1620 ха, 1 нас., 270 дом., 1900 стан. — ● — 2 ◯ — ✳.

Марковачка (🚂 Грабовац - 1½ км): ☐ 1088 ха, 1 нас., 179 дом., 1260 стан. — Здрав. станица. — ● — ◯, ∞ — ✳ — Спомен. Вис. Стевана.

Маслошевачка (🚂 Бања - 18 км): ☐ 1124 ха, 1 село, 196 дом., 1078 стан. — ●, ○.

Орашачка (🚂 - 5 км): ☐ 1718 ха, 1 нас., 346 дом., 2020 стан. — 2 ● — **Задр.:** ∞, ○ — ⚒ (угља). Историјско место, где је букнуо први устанак Срба.

Стојничка (🚂 Грабовац - 3 км): ☐ 1717 ха, 1 нас., 275 дом., 1642 стан. — ●, ✶ — Барутана.

Страгари — ⊙, ✉, 🛏 (🚂 Бања - 15 км): ☐ 5173 ха, 3 нас., 483 дом., 2686 стан. — 3 ●, ✶. **Удр.:** Ц. К., Одбор за подизање споменика Тан. Рајића. — **Задр.:** ◯, ○. — ☞ 2.

---

35. СРЕЗ ОРАШКИ — (Велико Орашје)

✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 294 км², 13 општина, 14 насеља, 8230 домаћинства, 43.782 становника (по вери 99¾% правосл., ¼% муслим.).

Ср. начелник: Ж. Младеновић.

Референти: др. Ж. Марковић (сан.), др. Д. Трбојевић (вет.), Д. Димитријевић (економ), В. Радовановић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крагујевац. **Технички одељак:** Пожаревац. **Пореска управа** (⊠): Велико Орашје.

Окружни суд (Ⓢ): Смедерево. **Срески суд** (△): Велико Орашје.

Цркве: 9 правосл. (✚).

Просвета: 13 осн. школа (●), 10 нар. књ. и чит. (✶). — 23 **удружења** и 38 **задруга.**

Природно благо: Нешто руде у Радовању.
6 **новчаних завода** (⊕).

Индустрија: 6 млинова (✳), 7 циглана (△).

Извози се: пшеница, кукуруз, стока.

Главни вашар (☞): 28. VIII. у Вел. Орашју.

У селу Радовању је убијен вожд Карађорђе, и тамо се сада подиже црква.

Општине:

ВЕЛИКО ОРАШЈЕ ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 2400 ха, 1 нас., 500 дом., 2477 стан. — △, ⊠, ✚, ●, ◐. **Задр.:** 2 ◯, ∞ — △ — ☞ 3.

Велико-Планска — Велика Плана, ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 4273 ха, 1 нас., 1300 дом., 6802 стан. — ✚, ●, ◐, ✶. **Удр.:** инв., 2 пев. — **Задр.:** 2 ◯, ∞, млек. — **Инд.:** 2 △. — ☞ 3.

Крњевска, 🚂 (**П. Т.** Вел. Орашје): ☐ 4355 ха, 1 нас., 1041 дом., 7000 стан. — ✚, ●, ✶ — ✶, позоришно др., пев. др. — 2 ◯ — 2 ✳.

Лозовичка — Лозовик ⊙, 🚂, 🛏 (**П. Т.** Сараорци): ☐ 4594 ха, 1 нас., 1250 дом., 6576 стан. — ✚, ●, ✶ — **Удр.:** ✶, Позоришно, пев. — **Задр.:** здрав., ◯, ∞ — ✳ — ☞ 2.

Мало-Планска (**П. Т.** Вел. Орашје, 🚂 Паланка - 5 км): ☐ 1111 ха, 1 нас., 215 дом., 1118 стан. — ●, ✶ — **Удр.:** пев., Ц. К., ◯, учитељ., лов. клуб. — 2 ∞ — ♂ — ➤➤ М. Стојановић.

Марковачка — Марковац, ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 2600 ха, 2 нас., 688 дом., 3700 стан. — ✚, ●, ✶ — **Удр.:** пев. ♗ — **Задр.:** здрав., 2 ◯, ○ — **Инд.:** ✳, △.

Милошевачка (🚂 - 3 км, **П. Т.** Вел. Орашје): ☐ 2857 ха, 1 нас., 761 дом., 3876 стан. — Здрав. станица. — ✚, ●, ✶ — **Удр.:** Народни дом, лов., пев., ◯ — **Задр.:** ◯, 2 ∞, здр. — ⊙➔ Нар. купатило.

Новоаџибеговачка, 🚂 (**П. Т.** Марковац): ☐ 1424 ха, 1 нас., 306 дом., 1356 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** млек., ◯, 2 ∞.

Радовањска (**П. Т.** 🚂 Вел. Плана - 9 км): ☐ 1172 ха, 1 нас., 217 дом., 1057 стан. — ●, ✶ — Пев. др. — ◯.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Ракиначка (**П. Т.** Марковац - 4 км): □ 2671 ха, 1 нас., 444 дом., 2500 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** ◎, ∞.

Сараорци — ⊙, ✉, ⚙, ⊶, ▦: □ 1850 ха, 1 нас., 450 дом., 2500 стан. — ✚, ● — ∞, ○ — 3 △.

Староаџибеговачка, ▦ (**П. Т.** Вел. Плана): □ 3200 ха, 1 нас., 730 дом., 3350 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ○, ∞.

Трновачка (**П. Т.** Вел. Орашје, ▦ Крњево - 3 км): □ 1201 ха, 1 нас., 325 дом., 1470 стан. — ●, ✶ — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

---

36. СРЕЗ ОЏАЧКИ — (Оџаци), ✉, ⚙, ⊶, 🚌.

□ 708 км², 13 општина, 13 насеља, 12.165 домаћинстава, 52.361 становник.

Ср. начелник: Ж. Јованић. **Подначелници:** Б. Милановић и Б. Гранић.

Референти: Др. Трауб (сан.), Др. А. Чичић (вет.), С. Грајић (економ), Т. Јурковић (шк. надз.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Сомбор. **Технички одељак:** Нови Сад. **Пореска управа** (⊠): Оџаци. **2 болнице** (🚌): Сомбор и Нови Сад.

Окружни суд (△S): Сомбор. **Срески суд** (△): Оџаци.

Цркве: 7 правосл. (✚), 12 ркт. (✣), 4 еванг. (⊠).

Просвета: 1 грађанска (●) и 13 осн. школа (●), 17 нар. књ. и чит. (✶). 6 **новч. завода** (⊕). 95 **удружења,** 18 **задруга** и 8 **агр. з.**

Индустрија: 16 млинова (✳), 6 циглана (△), 5 фабрика кудеље и канапа, 1 уљара, 2 електране, 3 текстилне свилене ткаонице, 6 млекара.

Извози се: пшеница, конопља, брашно, свиње.

Главни вашари (☞): 9. IV., 11. VI. и 29. IX.

Општине:

Бач — ⊙, ✉, ⚙, ⊶, ▦: □ 10.380 ха, 1 нас., 900 дом., 4375 стан. — 2 ✣, ●, ○, 3 ✶, ⦶. **Удр.:** Касино, Н. О., Пев., Ц. К., Лов., 2 сп., Зан., ⚑. — Агр. з. — ⊕. — 🚌. — **Инд.:** фабр. кудеље, електр. централа, 2 ✳. ☞ 4. Рушевине старог града од год. 1158.

Бачки Брестовац, ✉, ⚙, ⊶, ▦: □ 5407 ха, 1 нас., 1283 дом., 6279 стан. — ✚, ✣, ●, ⦶, 2 ✶. **Удр.:** касино, ⚑, ✿, сп., инв., лов., Соко, Н. О., пев., југ., Ц. К. **Задр.:** ∞, 2 агр. з., ✿ — ⊕ — **Инд.:** фабрике сирћета и сода-воде, ✳, △ — Производња: кудеље, шећерне репе и репе за цикорију. — Апотека. — ☞ 2. — 🚌.

Бођани (**П. Т.** Вајска, ▦ Бач - 12 км): □ 5323 ха, 1 нас., 448 дом., 2400 стан. — ✚, ✣, ● — **Задр.:** ◎, Агр. з. — Кудељна фабрика. — Манастир Бођани из 15. века. Једно од најлепших ловачких подручја.

Вајска, ✉, ⚙, ⊶ (▦ Бач - 12 км): □ 8891 ха, 1 нас., 400 дом., 2843 стан. — ✣, ●, ✶, ○ — Касина, трг.-зан. удр., ⚑ — **Задр.:** водна, ◎, 2 агр. з. — Инд. кудеље. — **Знам.:** Дворац грофице Сечењи са парком од 10 јутара, Девојке из Вајске су надалеко познате ради своје лепоте. — 🚌.

Дероње, ✉, ⊶, ▦: □ 9357 јут., 1 нас., 470 дом., 3014 стан. — ✚, ✣, ●, ✶ — **Удр.:** зан., ○ — ◎ — ✳ — Гласовити су српски ћилимови.

Каравуково, ✉, ⚙, ⊶, ▦: □ 5992 ха, 1 нас., 857 дом., 4351 стан. — ✣, ●, ✶ — **Удр.:** Грађ. касина, ✿, рат., лов., ⚘, ⚑ — ◎ — Инд. кудеље.

Лалић, ✉, ⊶ (▦ Филипово - 6 км): □ 3674 ха, 1 нас., 700 дом., 2545 стан. — ✚, ⊠, 2 ● — **Удр.:** трг., гост. — ✳.

ОЏАЦИ ⊙, ✉, ⚙, ⊶, ▦: □ 8405 јут., 1 нас., 900 дом., 5304 стан. — △, ⊠, △, ✣ — **Шк.:** ●, ●, ⦶ — **Удр.:** трг.-зан., ✿, ○, ✿ — 3 ⊕ — **Инд.:** Електр. централа. Фабрике: цемента и кудеље. Кожарна, ✳, 2 △, 3 штампарије. — 2 ■ — ☞ 2. — Манастир г. 1899. — 🚌.

Парабућ, ✉, ⚙, ⊶, ▦: □ 9109 јут., 1 нас., 957 дом., 4374 стан. — ✚, ✣, ✡, ●, ✶ — **Удр.:** ○, ⚑ — **Задр.:** 2 ∞ — **Инд.:** Фабрике: свилених врпца и штофова, кудеље, 3 △, 2 ✳ — Апотека. — 🚌.

Пивнице, ✉, ⚙, ⊶ (▦ Деспот Св. Иван - 5 км): □ 5755 ха, 1 нас., 1210 дом., 5280 стан. — ✚, 2 ⊠, ●, ✶, ⦶, 2 ⊕. **Инд.:** фабр. уља, ✳, ☞ 3. — ⊙→ Електрификација. — 🚌.

Селенча, ✉, ⊶ (**Т.** Бач, ▦ Парабућ - 6 км): □ 3552 ха, 1 нас., 720 дом., 3308 стан. — ✣, ⊠, ●, 2 ✶ — **Удр.:** Ц. К., словачко, пев., муз., ⚑ — **Инд.:** кудеље и дом. платна.

Српски Милетић, ✉, ⚙, ⊶, ▦: □ 3662 ха, 1 нас., 720 дом., 3993 стан. — ✚, ✣, ●, 2 ✶, ⦶. **Удр.:** ○, ✿, ⚘, ⚑ — 2 ⊕ — **Инд.:** Фабр. кудеље, 2 ✳ — ⊙→ Електр. осветљење. — 🚌.

Филипово, ✉, ⚙, ⊶, ▦: □ 3134 ха, 1 нас., 761 дом., 4295 стан. — ✣, ●, ✶ — 7 удр. — ◎ — 2 ⊕ — **Инд.:** прерада кудеље, фабр. маслаца, ✳ — Манастир.

---

37. СРЕЗ ПАНЧЕВАЧКИ — (Панчево), ✉, ⚙, ⊶, ▦, ⌐, 🚌.

□ 911 км², 13 општина, 13 насеља, 11.056 домаћинства, 48.676 становника.

Ср. начелник: Вуковић Радован. — **Подначелник:** Ж. Бродан.

Референти: Др. Ђ. Хадија (сан.), Н. Машек (вет.), Н. Рајпфелд (пољопр.), К. Танажијевић (просв.), А. Богичевић (шум.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Смедерево. **Технички одељак:** Београд. **Пореска управа** (⊠), **Катаст. управа, Гл. одељак фин. контроле** (⌂) и **Болница** (🚌): Панчево.

Окружни (△S) и **Срески суд** (△): Панчево.

Цркве: 11 правосл. (✚), 7 ркт. (✣), 3 еванг. (⊠).

Просвета: 13 осн. школа (●), 6 нар. књ. и чит. (✶). 46 **удружења** и 15 **задруга.** 4 млина (✳).

(Одговорне карте за срез нисмо примили.)

Општине:

Банатски Брестовац, ✉ (⚙ Панчево, ▦ Баваниште - 12 км): □ 7752 ха, 1 нас., 792 дом., 3807 стан. — ✚, ✣, ●, ✶ — 2 пев. др., Агр. з. — 6 инд. — ⚖. — ☞ 2. — 🚌.

Банатско Ново село, ✉, ⚙, ⊶, ▦: □ 6800 ха, 1580 дом., 6265 стан. — 2 ✚, ● — **Др.:** пев., Коло младих Срба и Српкиња, ✿, ⚑. - **Задр.:** Добр., Агр. з. — ⊕. — ✳. — 3 ⚖ — ☞ 2.

Борчане (**П. Т.** Београд, Панчево - 21 км): ☐ 10.849 ха, 331 дом., 1650 стан. — ✚, ✠, ●. — Ц. К.

Војловица (**П. Т.** Панчево - 4 км): ☐ 4856 јут., 726 дом., 3136 стан. — 3 ⊠, ●, —, Зан. задр. —.

Глогоњ, ✉, ⁂ (Црепаја - 8 км): ☐ 5621 ха, 768 дом., 2660 стан. — ✚, ✠, ● — **Др.:** добр., пев., Ц. К., ♪, трг. — ✳.

Долово — ⊙, ✉ (**Т.** Банатско Ново Село - 12 км): ☐ 20.260 јут., 1460 дом., 6907 стан. — 3 ✚, ●, ⊕, 2 ✶. — **Др.:** Н. О., Омл. коло, ✿, пев., трг., Зан. задр. ✳ — ☞ 2. - ■ — . У великој цркви иконостас знам. сликара Ј. Поповића, у Малој цркви П. Јовановића.

Иваново (**П. Т.** Омољица, Панчево - 21.5 км): ☐ 4783 ха, 431 дом., 2270 стан. — ✠, ●, ✶. **Др.:** газд., ♪.

Јабука, ✉, ⁂, : ☐ 7624 ха, 1 нас., 750 дом., 3266 стан. — ✚, ✠. — ● — **Удр.:** Братство, Лов., Зан., ⚷, ♪. — **Задр.:** ◎◎, ○.

Краљевићево, ✉, ⁂, , : ☐ 3430 ха, 900 дом., 4449 стан. — Банатски еванг. сениорат, ⊠, ●, ⊕, ✶ — 7 др. — **Задр.:** 2 ◎, ◎◎.

Овча (**П.** Панчево): ☐ 6686 ха, 1 нас., 365 дом., 1496 стан. — ✚. — 2 ●.

Омољица, ✉, ⁂ (Панчево - 16 км): ☐ 13.189 јут., 1350 дом., 5754 стан. — 2 ✚, ✠, ●, забавиште, ⊕. **Др.:** Ц. К., 3 пев., добров., инв., лов., ♪. — **Задр.:** ◎, ◎◎, Агр. з. — ⚖ — ☞ 18. VIII. — .

Сефкерин (**П. Т.** Глогоњ, Дебељача - 14 км): ☐ 7811 ха, 1 нас., 683 дом., 3243 стан. — ✠, ● — ◎.

Старчево, ✉, ⁂, , (Панчево - 9 км): ☐ 9291 ха, 920 дом., 3773 стан. — ✚, ✠, ●, ✶, ○. — **Удр.:** Инв., Коло С. С., Ц. К., ♪., Лов. — **Задр.:** Земљ., Агр. з. — ✳, △. — ⚖.

---

38. СРЕЗ ПОДУНАВСКИ — (Смедерево),

✉, ⁂, , , .

☐ 521 км², 25 општина, 25 насеља, 8838 домаћинстава, 56.606 становника.

Ср. начелник: С. Коснић.

Референти: Др. М. Милић (сан.), Др. М. Гец (вет.), инж. Ђ. Ничота (пољопр.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Смедерево. **Технички одељак:** Пожаревац. **Пореска** (⊠) **и Катаст. управа, Царинарница, Болница** (🛏) **и Дом нар. здравља:** Смедерево.

Окружни (🛆) **и срески** (△) **суд:** Смедерево.

Цркве: 11 правосл. (✚), 1 ркт. (✠).

Просвета: 26 осн. школа (●), 14 нар. књ. и чит. (✶). — **14 удружења** и 32 **задруге.**

Индустрија: 7 млинова (✳), 1 стругара (♂), 1 препана (△), 3 фабрике.

Срески воћни расадник и бановински лозни расадник у Смедереву.

Извози се: грожђе, жито, кукуруз и вино.

Главни вашар (☞): 7. VII. у Смедереву.

Знам.: Смедеревски град, на ушћу Језаве, зидан од Деспота Ђурђа Бранковића 1430. г. Грађен је од каменог материјала, који је добијен од старе римске насеобине Костолца. У зидинама овога града налазе се надгробни споменици и многи орнаменти и статуе старих римских породица из Виминациума употребљене као материјал за зидање, и ако многи од ових објеката представља праву античку вредност. У зидинама града — на источној страни — налази се један надгробни споменик из преисторијског доба.

Град Кулич на ушћу Мораве претставља развалине старог римског утврђења и пристаниште римских бродова.

Дуж бившег Цариградског друма (Београд—Гроцка—Смедерево—Паланка) налазе се многи објекти из римског доба. У непосредној близини Смедерева стоје неподигнути због своје огромне тежине, три велика саркофага.

ГРАД СМЕДЕРЕВО (⊙),

✉, ⁂, , .

☐ 3381 ха, 1800 дом., 10.500 стан.

(Историјат види у III. св. Алманаха стр. 706.)

Државни уреди: Окр. инспекторат (◔), Окр. (🛆) и срески (△) судови, Срес. начелство (△), Финанс. инспекторат, Пореска управа (⊠), Техничка секција, Царинарница, Катаст. управа, Капетанија пристаништа (▲).

Здравствене установе: Дом Нар. Здравља, Болница (🛏), Дечји диспанзер.

Цркве: 1 правосл. (✚), 1 ркт. (✠).

Културне установе: Гимназијски музеј, читаонице (✶).

Школе: Гимназија, 1 основна (●), жен. занатлијска (◑), вечерња занатска (⊕).

Друштва: Женско, Коло С. С., Соко, Удр. индустријалаца, 2 певачка („Слога" и „Ђурађ Бранковић"), 3 спортска.

Задруге: Плетиљска, виноградарска, водна (❁) и земљорадничка (◎).

Привреда: 2 новчана завода (⊕), Фабрике: „Сартид" за оправку вагона, „Економ"-пољопривредних стројева, Радионица држ. железница, Парна стругара (♂), млин (✳), 17 велетрговина (⚖). — Важно житно тржиште.

Годишњи вашари (☞): 7. VII. и 17. IX.

Јавне установе: 10 хотела (■) и ресторација (✕): „Балкан", „Бела Лађа", „Народна Гостиона", „Општински Дом" и др. — 3 кина.

Знаменитости: Смедеревска тврђава. Карађорђево Брдо. Релијефи и написи узидани у градске зидове. Гроб Дим. Давидовића.

За раздобље 1919—1929.: (⊙→) подигнут је „Општински Дом", тротоари и калдрма, основ. школа, кланица, вага; уређен трг, пристаниште, паркови; уведено је електрично осветљење.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна Пошта (**П.**), Телеграф (**Т.**): Смедерево.

Бадљевичка (Коларе - 10 км): ☐ 800 ха, 1 нас., 110 дом., 637 стан. — ● — ◎.

Биновачка (Колари - 3 км): ☐ 723 ха, 135 дом., 700 стан. — ●, ✶.

Водањска (Сува Чесма): ☐ 1381 ха, 200 дом., 1056 стан. — ●, ✶. — ◎, Здрав. задр.

Врановска (Мала Крсна - 2.5 км): ☐ 1647 ха, 1 нас., 246 дом., 1600 стан. — ✠, ●, ✶ — Пев. удр. — **Задр.:** ◎, ◎◎.

Врбовачка (Раља): ☐ 1553 ха, 1 нас., 215 дом., 1300 стан. — ●, ✶ — 2 ◎◎.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Вучачка (Смедерево - 5 км): ☐ 779 ха, 1 нас., 135 дом., 636 стан. — ●, ✶.

Добродолска (**П. Т.** Сараорац, Лозовик - 10 км): ☐ 1183 ха, 1 нас., 266 дом., 1418 стан. — ● — Лов. удр. — ∞.

Другоачка (Колари - 5 км): ☐ 2586 ха, 1 нас., 650 дом., 3750 стан. — ✚, ●, ✶ — Подмл. Ц. К. — ∞.

Коларска — Коларе, ⊙, : ☐ 1060 ха, 1 нас., 134 дом., 550 стан. — Здрав. станица. — ✚, ● — ∞ — ✳ — 4 ⚖ — ⊙→ Купатило.

Ландолска (Коларе - 4 км): ☐ 1232 ха, 1 нас., 193 дом., 1100 стан. — ✚, ● — ∞ — ⊙→ 2 бетонска моста и бунар.

Липска (Смедерево - 7 км): ☐ 3825 ха, 1 нас., 560 дом., 3383 стан. — ✚, ●. Лов удр. ∞.

Лугавачка (Осипаоница): 1 нас., 678 дом., 3875 стан. — ✚, ● — Инв. удр. — ◯.

Мало-Кршљанска — Мала Крсна : ☐ 1161 ха, 1 нас., 193 дом., 1227 стан. — ●, ✶, 2 ∞, ✳.

Мало-Орашка: ☐ 1360 ха, 1 нас., 260 дом., 1400 стан. — ●, ✶ — ◯.

Михајловачка — Михајловац (Мала Крсна - 4 кд): ☐ 2965 ха, 645 дом., 5600 стан. — ✚, ●, ✶ — **Удр.:** Лов., ⚷ — ∞.

Осипаоничка — Осипаоница, : ☐ 4800 ха, 800 дом., 4500 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** ◯, 2 ∞.

Петријевска (Смедерево - 7 км): ☐ 615 ха, 139 дом., 760 стан. — ✚, ● — **Удр.:** лов. и пев.

Раљска (Мала Крсна): ☐ 623 ха, 1 нас., 137 дом., 731 стан. — ●, ◯, ✶. — ∞.

Радиначка — Радинац (- 7 км): ☐ 1373 ха, 1 нас., 249 дом., 1506 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** ◯, 2 ∞.

Сеоничка (Смедерево - 10 км): ☐ 1000 ха, 2 нас., 143 дом., 740 стан. — ●.

Скобаљска — Скобаљ, : ☐ 2324 ха, 1 нас., 342 дом., 2019 стан. — ✚, ●, ✶ — **Удр.:** пев., ✶, Лов., Здрав.; ∞. — ⊕ — **Инд.:** ✳, △. — ⊙→ Мост на реци Бодрика, телефон и три бунара. — ➤➤ М. Понтић и М. Меченровић.

Суводолска (Колари - 3 км): ☐ 1112 ха, 1 нас., 188 дом., 964 стан. — ●, ✶ — ⊙→ Подигнута је чесма.

Удовичка (Смедерево - 7 км): ☐ 1119 ха, 256 дом., 1470 стан. — ● — ◯, ◯.

Шалиначка (Смедерево - 7 км): ☐ 963 ха, 2 нас., 202 дом., 1100 стан. — ●.

---

39. СРЕЗ ПОЖАРЕВАЧКИ — (Пожаревац),

☐ 613 км², 36 општина, 40 насеља, 13.758 домаћинстава, 72.822 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: В. Недељковић.

Референти: Др. М. Обрадовић (сан.), П. Савић (вет.), П. Јовановић (тех.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Смедерево. **Технички одељак:** Пожаревац. **Пореска** (⊠) и **Катаст. упр., Гл. одељак фин. контроле** (), **Болница** () и **Дом. нар. здравља:** Пожаревац.

Окружни (Ⓢ) и **срески** (△) **суд:** Пожаревац.

Цркве: 12 правосл. (✚).

Просвета: 1 гимназија, 1 грађ. (●) и 34 осн. школе (●), 12 нар. књ. и чит. (✶).

40 **удружења и задруга.**

Природно благо: угљен.

Индустрија: 14 млинова (✳), 4 црепане (△), 1 фабрика. — **Извози се:** жито, стока и живина.

Главни вашар (☞): 12. VI. у Пожаревцу.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна Пошта (**П.**), Телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (): Пожаревац.

Барска (- 15 км): ☐ 1672 ха, 1 нас., 295 дом., 1825 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, ∞ — 4 △ — 1 ⚖.

Батовачка — Батовац (- 2.5 км): ☐ 923 ха, 1 нас., 217 дом., 1150 стан. — ●.

Батушка — Батуши : ☐ 950 ха, 1 нас., 170 дом., 1050 стан. — ● — **Задр.:** ◯, ∞.

Берањска (- 13 км): ☐ 1290 ха, 1 нас., 169 дом., 940 стан. — ➤➤ А. Петровић, уч.

Божевачка — Божевац, ⊙, , , (Батуша - 5 км): ☐ 2937 ха, 658 дом., 3383 стан. ✚, ● — ☞ 8. VIII.

Брадарачка (- 11 км): ☐ 1329 ха, 1 нас., 225 дом., 1340 стан. — ✚, ● — ✳.

Братиначка (- 7 км): ☐ 700 ха, 1 нас., 202 дом., 825 стан. — ● — Млинска инд. „Месоровања".

Брежанска — Брежане, : ☐ 1770 ха, 1 нас., 330 дом., 1200 стан. — ● — **Задр.:** ◯, ∞.

Бубушиначка (- 8 км): 1 нас., 167 дом., 937 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Велико-Селска — Велико Село, , , , : ☐ 1444 ха, 300 дом., 1978 стан. ✚. — ●. ✶. — **Задр.:** Машинска, ◯, ∞. — ✳.

Велико-Црнићка — Велико Црниће, : ☐ 1852 ха, 202 дом., 986 стан. — ● — ✳.

Драговачка (- 6 км): ☐ 1023 ха, 1 нас., 272 дом., 1140 стан. — ● — ✳ — ◯.

Дрмнска (- 12 км): ☐ 1139 ха, 1 нас., 210 дом., 1130 стан. — ●.

Дубравичка — Дубравица, , , (**П. Т.** Пожаревац): ☐ 1490 ха, 1 нас., 395 дом., 1800 стан. — ✚ — ● — 3 ♉.

Живичка (- Брежане): ☐ 1200 ха, 1 нас., 188 дом., 963 стан. — ●, ✶. — **Задр.:** ◯, ∞.

Калишка (- Батуша): ☐ 705 ха, 1 нас., 190 дом., 897 стан.

Касидолска (- 15 км): ☐ 1200 ха, 1 нас., 253 дом., 1230 стан. — ✚, ●, ✶. — ∞.

Кленовничка (- 7 км): ☐ 1065 ха, 1 нас., 245 дом., 1070 стан. — ● — ◯.

Костолачка — Костолац, (- 15 км): ☐ 1707 ха, 1 нас., 309 дом., 1696 стан. — ✚, ● — **Удр.:** лов., здрав и Ц. К. — ∞ — ⚒ (угљен).

Крављодолска (Велико Црниће): 2 нас., 180 дом., 1015 стан. — ●, ✶. 1 задр. ⊙→ 2 чесме.

Кулска (**П. Т.** Божевац, Ботуша - 5 км): ☐ 2007 ха, 2 нас., 357 дом., 1854 стан. — ✚. **Шк.:** ●, ●. — **Задр.:** ◯, ∞. — ✳.

Лучичка (- 4 км): ☐ 3200 ха, 2 нас., 550 дом., 3000 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, ∞.

Мало-Црнићка — Мало Црниће, : ☐ 1124 ха, 1 нас., 258 дом., 1260 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** ◯, ∞ — Бајлопова инд.

Маљуревачка (- 12 км): ☐ 798 ха, 1 нас., 121 дом., 623 стан. — ● — 2 ◯ — ✳.

Набрђска (- 10 км): ☐ 530 ха, 100 дом., 541 стан. — ●.

Острвачка (Дубравица - 4 км): ☐ 7341 ха, 1 нас., 282 дом., 1432 стан. — ✚.

Петчанска: ☐ 1588 ха, 336 дом., 1769 стан. — ● — ◯. — ✳.

ПОЖАРЕВАЦ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, , : ☐ 5024 ха, 2985 дом., 13.731 стан. — △, Техн. одељак, ⊠, Катаст. упр., — Дом нар. здравља, — 2 казн. завода. Ⓢ, Браничевска епархија, 2 ✚, ✡. **Шк.:** Гимн., Трг., ●, ◯, 3 ◑, ✱. **Удр.:** инд., Савез земљ. задр., трг., Слога, шп. клуб. **Задр.:** чин., мљек., ◯; 5 ⊕. **Инд.:** млинар. и цигларска. — 12 — ☞ 2. — ⊙→ Електр. станица.

Пољаначка (- 6 км): ☐ 2980 ха, 600 дом., 2919 стан. — ✚, ● — **Др.:** нев., лов. — **Задр.:** ◯, ∞.

Пруговска (- 5 км): ☐ 1300 ха, 1 нас., 205 дом., 1030 стан. — ●, ✱ — **Задр.:** ◯, ∞.

Салаковачка (Велико Црниће - 3 км): ☐ 900 ха, 1 нас., 165 дом., 980 стан. — ● — ◯.

Смољиначка — ⊙, (Велико Црниће - 7 км): ☐ 570 јут., 1 нас., 510 дом., 3.400 стан. — Здрав. станица. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, 2 ∞. ☞ 2. ⊙→ Дом нар. здравља, парно купатило.

Топоничка (П. Т. т. Пожаревац, Мало Црниће - 4 км): ☐ 2700 ха, 1 нас., 436 дом., 2100 стан. ✚ ●, ✱ — ◯. ∞. — 2 ♂. — ⊙→ 3 бетонске и 1 зидана ћуприја.

Трњанска (- 10 км): ☐ 1216 ха, 1 нас., 310 дом., 1670 стан. — ●, ✱ — **Задр.:** ◯, 2 ∞. — ✳. — →→ Ж. Јовановић и Б. Марковић.

Ћириковачка (- 7 км): ☐ 1864 ха, 1 нас., 298 дом., 1734 стан. — ●.

Шапинска (П. Т. Божевац, Вел. Црниће - 6 км): ☐ 2125 ха, 2 нас., 495 дом., 2350 стан. — ✚, ●, ✱ — **Др.:** за чување нар. здравља.

---

40. СРЕЗ ПОСАВСКИ — (Умка),

✉, ⁂, ⊶.

☐ 435 км², 17 општина, 24 насеља, 5812 домаћинстава, 34.127 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: Милован Б. Савић.

Референти: Др. И. Пранорчетовић (сан.), К. Герман (економ.).

Надлежност: Технички одељак и Пореска управа (⊠): Београд.

Окружни суд (Ⓢ): Београд. — **Срески суд** (△): Умка.

Цркве: 8 правосл. (✚).

Просвета: 20 осн. школа (●), 15 нар. књ. и чит. (✱). — 6 **удружења** и 40 **задруга.**

Индустрија: 20 млинова (✳), 1 стругара (♂), 1 цреп ана (△). — 1 **новчани завод** (⊕).

Извози се: стока и земљ. производи.

Општине:

За ове општине, осим посебно означених, надлежна Пошта (**П.**), Телеграф (**Т.**): Умка.

Арнајевска (Барошевац - 12 км): ☐ 958 ха, 1 нас., 158 дом., 928 стан. — ●, ✱ — **Задр.:** ◯, ∞.

Барајевска — Барајево, ⊙ (Рипањ - 12 км): ☐ 5700 ха, 1 нас., 438 дом., 2520 стан. — ●, ✱ — **Удр.:** лов., ◯ — Здрав. задр. — 2 инд. — ☞ 3.

Баричка — Барич, : ☐ 1200 ха, 1 нас., 239 дом., 1342 стан. — ● — **Задр.:** ∞.

Бањевачка (Мала Моштаница - 10 км): ☐ 3083 ха, 3 нас., 494 дом., 2834 стан. — ●, ✱ — **Задр.:** 2 ◯, 3 ∞.

Бождаревачка (Мала Моштаница - 16 км): ☐ 1261 ха, 1 нас., 236 дом., 1328 стан. — ●, ✱ — ◯ — ☞ 2.

Велико-Борачка (Мала Моштаница - 15 км): ☐ 3368 ха, 2 нас., 362 дом., 2363 стан. — 2 ●, 2 ✱ — 2 ◯ — 1 инд.

Велико-Моштаничка (Умка 1 6 км): ☐ 2235 ха, 1 нас., 380 дом., 2540 стан. — ●, ✱ — **Задр.:** ◯, 2 ∞ — ✳ — ☞ 21. IX.

Враничка (Мала Моштаница - 4 км): ☐ 3000 ха, 1 нас., 487 дом., 2965 стан. — ● — **Задр.:** ◯, ∞ — ✳.

Дражевачка (Барић - 14 км): ☐ 1800 ха, 1 нас., 320 дом., 2108 стан. — ●, ✱ — **Задр.:** ◯, ∞ — ✳.

Конатичка: ☐ 2900 ха, 3 нас., 561 дом., 2721 стан. ●, ✱ — **Задр.:** ◯, ∞ — 10 ✳.

Лесковачка — Лесковац (Мала Моштаница - 22 км): ☐ 1548 ха, 2 нас., 278 дом., 1562 стан. 2 ●, ✱ — **Задр.:** ◯, ∞ — ✳ — ☞ 2.

Мало-Моштаничка — М. Моштаница, : ☐ 1003 ха, 1 нас., 160 дом., 1000 стан. — ●, ✱ — **Задр.:** ◯, ∞ — ✳.

Мислођинска (2690 ха, 2 нас., 320 дом., 2066 стан. — ●.

Оструженичка — Оструженица, : ☐ 1836 ха, 1 нас., 270 дом., 2339 стан. — 2 ●, ✱ — **Задр.:** ◯, ∞ — ⊕ — **Инд.:** ✳, ♂.

Сремачка (Железник - 8 км): ☐ 1350 ха, 1 нас., 353 дом., 2103 стан. — ●, ✱ — Пев. др. — **Задр.:** 2 ◯, ∞, млекарска. — .

Степојевачка — Степојевац, ⊙ (Мали Борак - 6 км): ☐ 3150 ха, 2 нас., 376 дом., 2061 стан. — ●, ✱. — Зан. еснаф, ◯, 2 ✳. — ☞ 2.

Умљанска — **УМКА** ⊙, ✉, ⁂, ⊶, : ☐ 568 ха, 3 нас., 380 дом., 1347 стан. — ⊠ — ●, ✱. **Задр.:** ◯, ∞. — ✳.

---

41. СРЕЗ РАМСКИ — (Велико Градиште),

✉, ⁂, ⊶, .

☐ 427 км², 30 општина, 32 насеља, 6721 домаћинство, 34.814 становника.

Ср. начелник: Јеличић Миодраг.

Референти: Др. Р. Ивковић (сан.), Ф. Милер (вет.), В. Миленковић (шк.), В. Стојичевић (пољ.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Смедерево. **Технички одељак:** Пожаревац. **Пореска управа** (⊠), **Катаст. управа, Царинарница и Болница** ( ): Велико Градиште.

Окружни суд (Ⓢ): Пожаревац. — **Срески суд** (△): Вел. Градиште.

Цркве: 10 правосл. (✚).

Просвета: 29 осн. школа (●), 10 нар. књ. и чит. (✱).

27 **удружења** и 16 **задруга.** 3 **новч. завода** (⊕).

Индустрија: 6 млинова (✳), 2 црепане (△).

Извози се: пшеница и кукуруз.

Главни вашар (☞): на св. Илију.

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна Пошта (**П.**), Телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): Вел. Градиште.

Бискупљанска (🚂 - 14 км): ☐ 896 ха, 1 нас., 142 дом., 739 стан. — ●, ✶, ◎.

Велико-Бресничка (🚂 Пожаревац - 30 км): ☐ 538 ха, 1 нас., 87 дом., 441 стан.

ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, ⌐: ☐ 1000 ха, 650 дом., 3000 стан. — △, ▲, ⊠, катаст. управа, царин., 🚂, ⚠, ✚ — **Шк.:** гимназија, ●, 2 ⦶, ◇. — **Удр.:** трг., зан., рез. оф., Соко, 3 сп., ○, ⚑, Инв., Извозничко, Лов., Коло девојака, жен. подр., Женски покрет, Муз., 2 Пев. — 2 ⊕. — **Инд.:** Електр. централа, ✳. — 3 ■, 21 ♉. — Кино. — ☞ 3. 🚌 — ➽ Д. Павловић, дир. гим., Ј. Селић, претс. општ. — ⊙➔ Кеј на Дунавском пристаништу и купатило.

Гаревска (🚂 Пожаревац - 25 км): ☐ 697 ха, 1 нас., 87 дом., 486 стан. — ●, ◎.

Десинска (🚂 Пожаревац - 25 км): ☐ 1787 ха, 1 нас., 263 дом., 1327 стан. — ✚, ●, ◎.

Дољашничка (🚂 Пожаревац - 26 км): ☐ 1059 ха, 1 нас., 186 дом., 903 стан. — ●, ∞.

Ђураковачка (🚂 Пожаревац - 21 км): ☐ 1007 ха, 1 нас., 185 дом., 958 стан. — ●, ∞.

Затоњска (🚂 - 17 км): ☐ 1885 ха, 1 нас., 202 дом., 1096 стан. — ● — **Др.:** пев., ○ — ✳.

Камијевска (🚂 - 20 км): ☐ 748 ха, 1 нас., 123 дом., 576 стан. — ●

Кисиљевачка (🚂 - 24 км): ☐ 1405 ха, 1 нас., 211 дом., 1098 стан. — ✚, ●, ✶ — 2 ✳ — ⊙➔ Утврђена је обала Дунавца.

Кличевац — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ⌐ (🚂 Пожаревац - 25 км): ☐ 3200 ха, 1 нас., 500 дом., 2434 стан. — ✚, ●, ✶. — **Др.:** пев., лов. удр. — ☞ 1. ⊙➔ Подигнут је споменик палима у рату.

Куманска (🚂 - 5 км): ☐ 1063 ха, 1 нас., 123 дом., 642 стан. — ●.

Курјачка (**П. Т.** Кличевац, 🚂 Вел. Градиште - 17 км): ☐ 2084 ха, 1 нас., 240 дом., 1360 стан. — ✚, ●, ◎.

Кусићка (🚂 Пожаревац - 39 км): ☐ 1135 ха, 1 нас., 227 дом., 1154 стан. — ●, ✶ — **Задр.:** ◎, ∞.

Љубињска (🚂 Пожаревац - 20 км): ☐ 1106 ха, 1 нас., 147 дом., 800 стан. — ●.

Маиловачка (🚂 Пожаревац - 18 км): ☐ 1541 ха, 1 нас., 252 дом., 1401 стан. — ●.

Макачка (🚂 - 23 км): ☐ 1942 ха, 1 нас., 372 дом., 1947 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** ∞, ○.

Мало-Градиштанска (🚂 Пожаревац - 20 км): ☐ 830 ха, 1 нас., 142 дом., 742 стан. — ✚, ●, ✶.

Островачка (🚂 - 5 км): ☐ 709 ха, 1 нас., 71 дом., 386 стан. — ● — **Др.:** Ц. К.

Печаничка (🚂 - 18 км): ☐ 1203 ха, 1 нас., 140 дом., 798 стан. — ●.

Пожежанска (🚂 - 4 км): ☐ 1586 ха, 1 нас., 217 дом., 1156 стан. — ●, пев. др., ∞.

Раброво — ⊙ (🚂 Батуша - 20 км): ☐ 2028 ха, 2 нас., 400 дом., 2474 стан. — ✚, ●, ✳ — ☞ 2.

Рамска (**П. Т.** Кличевац, 🚂 Бела Црква - 15 км): ☐ 883 ха, 1 нас., 90 дом., 401 стан. — ✚, ●. — **Др.:** Ц. К.

Речичка (**П. Т.** Кличевац, 🚂 Пожаревац - 29 км): ☐ 165 ха, 1 нас., 200 дом., 1112 стан. — ●.

Сираковачка (🚂 Пожаревац - 3 км): ☐ 1550 ха, 1 нас., 240 дом., 1250 стан. — ●, ◎.

Средњево — ⊙ (🚂 - 13½ км): ☐ 914 ха, 1 нас., 166 дом., 862 стан. — ✚, ●, ✶, ◎ — ☞ 2.

Тополовничка (🚂 Пожаревац - 26 км): ☐ 1671 ха, 1 нас., 387 дом., 2055 стан. — ●, ✳.

Трибродска (🚂 Пожаревац - 40 км): ☐ 799 ха, 1 нас., 160 дом., 811 стан. ●. **Задр.:** ◎, ∞.

Царевачка (🚂 Пожаревац - 30 км): ☐ 1560 ха, 1 нас., 284 дом., 1385 стан. — ●, ◎.

Чешљевобарска (🚂 Пожаревац - 36 км): ☐ 935 ха, 1 нас., 227 дом., 1115 стан. — ●.

---

42. СРЕЗ РУМСКИ — (Рума), ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 800 км², 23 општине, 27 насеља, 11.548 домаћинстава, 57.621 становник (по вери 75% православних, 25% ркт.).

Ср. начелник: М. Мићић. **Заменик:** Б. Декански.

Референти: Др. В. Вукадиновић (сан.), Д. Бохуш (вет.), Б. Ковачић (шк.), Г. Буиновић (пољ.).

Надлежност: Технички одељак, Пореска управа (⊠) и **Болница** (🚂): Рума.

Окружни суд (⚠): Ср. Митровица. **Срески суд** (⚠): Рума. — **Цркве:** 5 ркт. (✚).

Просвета: 29 осн. школа (●), 18 нар. књ. и чит. (✶), 1 гимназија.

49 **удружења и задруга.**

7 **новчаних завода.**

Индустрија: 13 млинова (✳), 2 стругаре (♂), 10 циглана (△), 6 творница.

Извози се: жито, кукуруз и свиње.

Главни вашар (☞): Цветни у Руми.

Знаменитости: Споменик Змај-Јове Јовановића у Руми, остаци римских насеобина код Руме, Доњег Петровца и Стејановаца.

Летовалиште (🌕): Фрушка гора.

Општине:

Брестач (**П. т.** 🚂 Буђановци - 5 км, **Т.** Рума): ☐ 3218 јут., 1 нас., 260 дом., 1356 стан. — ✚, ●. — ◎. — 2 ♉.

Буђановци, ✉, 🚂, ⊶ (**Т.** Рума): ☐ 12.159 ха, 2 нас., 622 дом., 3500 стан. — ✚, ✚, 2 ● — ∞ — 2 млекаре.

Велики Радинци (**П. Т.** 🚂 Срем. Митровица - 9 км): ☐ 4293 јут., 197 дом., 991 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◎, агр. з.

Вогањ (**П. Т.** Рума, 🚂 - 3 км): ☐ 3878 ха, 2 нас., 231 дом., 1450 стан. — ✚, ●, ✶ — **Задр.:** млек., ◎ — **Инд.:** △, ✳.

Добринци (**П.** 🚂 Путинци - 6 км): ☐ 5510 јут., 2 нас., 385 дом., 2017 стан. — ✚, ●, ✶.

Доњи Петровци (**П.** 🚂 Путинци - 2 км): ☐ 3313 јут., 219 дом., 1096 стан. — ✚, ●, ◎.

Доњи Товарник (**П.** 🚂 Никинци - 11 км, **Т.** Рума): ☐ 3690 јут., 226 дом., 1530 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◎, ∞. — ⊙➔ Телефон.

Грабовци, ✉, ⊶ (🚂 Платичево - 8 км): ☐ 12.946 јут., 2 нас., 475 дом., 2291 стан. — ✚, 2 ●, ✶ — ◎.

Инђија ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 14.677 јут., 2 нас., 1160 дом., 8000 стан. (Историјат види у III. св., стр. 681.) — ✚, ✚, ✡, 2 ●, ◎, ✶. — 2 ⊕. **Инд.:** електр. централа; фабрике: покућтва, цементних плоча, жесте, дечјих колица, сира,

обуће; 3 ✳, 3 △ — 4 ■. — 2 кина. — Парк. Ложионица држ. жељ.

Кленак, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 7657 ха, 1 нас., 500 дом., 2500 стан. — ✚, ●, ✶, ◯, ♂.

Краљевци, 🚂 **(П. Т.** Рума): ☐ 4059 јут., 1 нас., 215 дом., 1132 стан. — ✚, ●, ◯.

Мали Радинци (П. Т. 🚂 Рума - 7 км): ☐ 2476 јут., 120 дом., 668 стан. — ✚, ●, ◯.

Никинци, ✉, ⊶, 🚂: ☐ 7372 ха, 1 нас., 490 дом., 2217 стан. — ✙, ⛒, ●, 3 ✶ — **Инд.:** ✳, △. **Удр.:** J. C., Соко, ➹. — ∞.

Огар (П. Грабовци, **Т.** Рума, 🚂 Никинци - 13 км): ☐ 7086 јут., 1 нас., 233 дом., 1264 стан. — ✚, ●, ◯, ♂.

Пећинци (П. 🚂 Путинци - 9 км): ☐ 3346 јут., 1 нас., 256 дом., 1560 стан. — ✚, ●.

Платичево, ✉, 🚂: ☐ 8619 јут., 480 дом., 2200 стан. — ✚, ●, ✶. — ✳. — ◯. — 🚌.

Попинци (П. 🚂 Путинци - 7 км): ☐ 3871 јут., 325 дом., 1704 стан. — ✚, ●, ◯.

Прхово (П. Шимановци, **Т.** Ст. Пазова, 🚂 Путинци - 12 км): ☐ 3965 јут., 1 нас., 221 дом., 1242 стан. — ✚, ●, ◯.

Путинци, ✉, ⊶, 🚂: ☐ 10.501 јут., 5 нас., 384 дом., 2217 стан. — ✚, ✙, ⛒ — **Шк.:** гимназија, 3 ●, ✶ — **Др.:** ✶, ➹ — ∞ — ⊕ — ✳. ⊙➝ Телефон.

РУМА ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 6689 ха, 2820 кућа, 13.467 стан. — △, техн. одељак, ⊠, Дом нар. здравља, 🛏, ◬, 3 ✚, ✙, ✡ — **Шк.:** реална гимназија, ◑, 2 ◴, 2 ●, 5 ✶. **Удр.:** 2 омлад., 2 жен. добр., Дев. коло, Коло С. С., 4 пев., госп., трг., ⛾, коф., тесара, шп. клуб, јахачко, лов., ➹ — **Задр.:** зан., пчел., гост., жен. израел., ◯ — 5 ⊕. **Инд.:** електр. централа, 2 кружне пећи и леваоница железа, 4 ✳ — 2 ⚒, 2 ■, 5 ♉, 2 кина, 2 концертне дворане, општ. парк. — Ложиона држ. жељ. — 🚌.

Стејановци (П. Т. 🚂 Рума): ☐ 3397 ха, 1 нас., 262 дом., 1129 стан. — ✚, ●, ✶, 2 задр.

Суботиште (П. 🚂 Буђановци - 11 км, **Т.** Рума): ☐ 2395 ха, 3 нас., 250 дом., 1316 стан. — ✚, ●. — **Др.:** Ц. К. — **Задр.:** ◯, ○. — ✳.

Хртковци, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Никинци - 5 км): ☐ 7180 јут., 1 нас., 576 дом., 2774 стан. — ✙, ●, ✶ — **Удр.:** ✶, ➹ — ⊕ — **Инд.:** ✳, △.

---

43. СРЕЗ СЕНЂАНСКИ — (Сента),

✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 503 км², 4 општине, 14 насеља, 10.552 домаћинства, 41.948 становника (по вери 23% прав., 77% ркт.).

Ср. начелник: Д. Влаховић. **Заменик:** С. Дичин.

Референти: Др. В. Матејић (сан.), М. Ђурић (вет.), Р. Хазић (економ), Ф. Тич (рачун.), С. Јовичић (обрт.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Велики Бечкерек. **Технички одељак:** Ст. Бечеј. **Пореска** (⊠) и **Катаст. управа, Гл. одељак фин. контроле** (🏛) и **Болница** (🛏): Сента.

Окружни суд (Ⓢ): Суботица. **Срески суд** (◬): Сента.

Цркве: 3 правосл. (✚), 5 ркт. (✙).

Просвета: 4 осн. школе (●), 10 нар. књ. и чит. (✶), 1 грађ. школа (⬬).

35 **удружења и задруга.** — 1 **новч. завод** (⊕).

Индустрија: 16 млинова (✳), 3 дрепане (△), 7 фабрика.

Извози се: жито, кукуруз, вино и паприка.

Главни вашар (☞): 8. IX. у Ади.

Бања (◡): Палић-Језеро и Орловача.

Општине:

Ада, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚂: ☐ 15.393 ха, 3 нас., 2894 дом., 13.098 стан. Бактер. станица. ✚, ✙, ✡. **Шк.:** ●, нижа пољ., ◴, ○, 4 ✶. — **Удр.:** Соко, пев., четн., лов., гост., шп., трг., ⛾. — **Задр.:** 2 жен., ❁, ◯; ⊕. — ☞ 8. IX. — ■. 2 кина. — 🚌.

Мартонош, ✉, ⊶, 🚂: ☐ 10.223 ха, 1 нас., 2111 дом., 6843 стан. — Дом убогих, ✚, ✙ — **Шк.:** ●, нижа пољ. — 2 ✶ — **Удр.:** зан., омл., лов., трг.; ⊕. **Задр.:** корп.-плетарска, ◯, 2 агр. з. — ☞ 3. — ⊙➝ 6 арт. бунара, електрика.

Мол, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚂: ☐ 14.762 ха, 6 нас., 3742 дом., 11.070 стан. Убошки дом, ✚, 2 ✙, ✡. — **Шк.:** ⬬, ●, ◴. 4 ✶. — **Удр.:** ⛾, трг., пев., лов., ◯, шп. ∞. 3 ⊕. **Инд.:** △, 2 ✳. — 🚌.

Хоргош, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 10.669 ха, 3 нас., 1805 дом., 9007 стан. ▶, ✙, ✡. **Шк.:** ●, ○, ◴. **Удр.:** ⛾, трг.-инд., гост., ◯, ➹. **Задр.:** 2 агр. з., урбељанска з. — ⊕ — **Инд.:** фабр. шампањца, 5 млинова за паприку. — Кино

---

44. СРЕЗ СОМБОРСКИ — (Сомбор),

✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 931 км², 14 општина, 15 насеља, 16.272 домаћинства, 67.862 становника (по вери 15% прав., 81% ркт., 4% реформ.).

Ср. начелник: С. Георгијевић.

Подначелник: М. Шестић.

Референти: Др. П. Хорватски (сан.), В. Прокеш (вет.), инж. А. Ракнић.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Сомбор. **Техн. одељак, Пореска** (⊠) **и Катаст. управа:** Сомбор. **Гл. одељци фин. контроле** (🏛): Сомбор и Гаково. **Царинарница:** Бездан. **Болница** (🛏) **и Дом. нар. здравља:** Сомбор.

Окружни (Ⓢ) **и Срески суд** (◬): Сомбор.

Цркве: 3 правосл. (✚), 13 ркт. (✙), 1 реформ.

Просвета: 17 осн. школа (●), 12 нар. књ. и чит. (✶). — 65 **удружења** и 8 **задруга.**

Индустрија: 29 млинова (✳), 3 стругаре (♂), 11 дрепана (△), 4 фабрике.

Извози се: пшеница и кукуруз.

Главни вашар (☞): у Бездану.

Бања (◡): Стара Кањижа.

Општине:

Бајмок, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 13.579 ха, 1 нас., 1250 дом., 11.770 стан. — ✙, ✡, ●, ◴, ✶. **Удр.:** J. C., Ц. К., трг. и инд., ⛾ — ⊕ — **Инд.:** △, 4 ✳. — ☞ 3. — Кино.

Бачки Брег, ✉, ⊶, 🚂: ☐ 3456 ха, 1 нас., 500 дом., 2676 стан. — ✙, 4 ● — **Удр.:** ◯, ➹.

Бездан, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚂: ☐ 8047 ха, 1 нас., 2100 дом. 7793 стан. — ▲, царин., ✙, ✡ — **Шк.:** економ., зан.трг., ●, ◴, ✶. — 24 *др.* и хум. удр. — **Задр.:** 3 ❁, кожарска, 3 ∞ — ⊕. — **Инд.:** уметно ткалство, творн. папира,

(Ознаке и кратице види на стр. 86.)

електр. централа, 4 ✳, штампарија, △. — Зимско пристаниште за 100 лађа. Рушевине града „Бодрог". — ☞ 4. — Шум. упр. „Козара". — Кино.

Гаково, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 5076 јут., 1 нас., 654 дом., 2747 стан. — ⌂, ✚, 2 ● — **Удр.:** сточарско, ○, ✿, лов., шп., ⚑ — ◎ — **Инд.:** електр. централа, 2 млекаре, △, ■, Кино. 🚌.

Колут, ✉, ⊶, ▦: □ 4384 ха, 1 нас., 590 дом., 2004 стан. — ✚, 3 ●, ✶ — **Удр.:** ✶, Ц. К., шп., ⚑ — ✿ — **Инд.:** фабр. сирћета, △, ✳.

Крњаја, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 10.178 јут., 1 нас., 1200 дом., 5300 стан. — ✚ — **Шк.:** трг.-зан., 2 ● — ✶. — **Удр.:** Лов., ⚑, ✿. — **Задр.:** ✿, млек. — ⊕ — **Инд.:** △, 2 ✳. — Кино.

Крушевље, ▦ (**П. Т.** Гаково): □ 2908 јут., 1 нас., 202 дом., 1002 стан. — ✚, ●, ○.

Нови Сивац, ▦ (**П. Т.** Стари Сивац): □ 3285 ха, 1 нас., 502 дом., 2413 стан. — Бачки консениорат реформ. цркве, ✠, ●, ✶ — **Др.:** Ц. К., ⊕ — **Инд.:** млекара, △, ✳, ♂ — ☞ 4. — ⊙→ Електр. осветљ.

Риђица, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 10.674 јут., 2 нас., 740 дом., 4227 стан. — ✚, ✚, 3 ● — **Удр.:** лов., ○ — 2 ✿, 2 ✳. — Кино.

Светозар Милетић, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 6865 ха, 1 нас., 919 дом., 3636 стан. — ✚, ✡, ●, ✶. — **Удр.:** Зан., Сп., Нар. коло, „Касино", Кат. момачко, лов., гост., Соко, Н. О., Ц. К. **Задр.:** ◎, Агр. з. **Инд.:** 2 ✳, △. — ☞ 2. Лековито купатило против реуме.

Станишић, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 12.659 ха, 2 нас., 2870 дом., 8000 стан. — ✚, ✚, ✡ — **Шк.:** 2 ●, ◐, ◇, ✶. — **Удр.:** касина, Ј. С., 2 пев., сп., ✿, ○, ⚑, 4 Добр., Добров., Инд., Лов., Муз., Ц. К., Соко. — Агр. з. — ⊕. — **Инд.:** 3 ✳, 3 △. — ☞ 1. — Кино. — ⊙→ Електр. осветљ., артески бунар.

Стари Сивац, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 11.915 ха, 2 нас., 1620 дом., 8082 стан. — ⚑, ✚, ✚, ✠, ✡, 2 ●, ◐. — **Удр.:** Сивачки клуб, Соко, пев., Ц. К., добров., инв., лов., атлетско, гост., трг.-инд., ⚑. — **Задр.:** зан., ◎, ○, агр. з. — 2 ⊕ **Инд.:** шећерана, 2 △, 2 ✳, ♂, прерада коже и вуне. — 3 ■. — Кино. — 🚌.

Телечка, ✉, ⊶ (**Т.** ▦ Крњаја): □ 3223 ха, 1 нас., 700 дом., 3400 стан. — ✚, ● — **Удр.:** ⚑, ◎ — ⊕ — Инд. дувана.

Чонопља, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 13.913 јут., 1 нас., 1192 дом., 4812 стан. — ✚, 7 ●, ◐, 3 ✶. ✿, ◎, ⊕ — **Инд.:** ✳, △.

---

45. СРЕЗ СТАРОБЕЧЕЈСКИ — (Стари Бечеј), ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐, 🚌.

□ 762 км², 5 општина, 5 насеља, 14.353 домаћинства, 57.725 становника (по вери: 46% правосл., 54% ркт.).

Ср. начелник: М. Петровић. **Заменик:** С. Јанкулов.

Референти: Др. Б. Богдановић (сан.), Др. Ј. Лазић (вет.), С. Виноградов (економ), Ђ. Марковић (шк. надз.).

Надлежност: Технички одељак: Ст. Бечеј. — **Пореска управа** (⊠) и **Гл. од. фин. контроле** (⌂): Стари Бечеј.

Болнице (⚑): Бачко Градиште и Ст. Бечеј.

Окружни суд (⚠): Нови Сад. — **Срески суд** (⚠): Стари Бечеј.

Цркве: 5 правосл. (✚), 5 ркт. (✚).

Просвета: 5 осн. школа (●), 13 нар. књ. и чит. (✶), 2 гимназије. 68 **удружења** и 20 **задруга.**

Индустрија: 16 млинова (✳), 1 стругара (♂), 5 црепана (△), 2 пивоваре, 5 фабрика.

Извозе се: житарице и стока.

Главни вашари (☞): у Ст. Бечеју, Србобрану и Бачком Петровом селу.

Бања (◡): Старобечејско купатило.

Општине:

Бачко Градиште, ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐: □ 14.000 јут., 1 нас., 1300 дом., 7800 стан. — ⚑, ✚, ✚, ✡. **Шк.:** ●, ◐, 2 ◇, ✶. — **Удр.:** Касина, Омл., Соко. — **Задр.:** ○, Агр. з. — 2 ⊕. — ✳. — ☞ 3. — ⊙→ Електрична централа. — Кино.

Бачко Петрово село, ✉, ⁂, ⊶, ▦: □ 11.603 ха, 1 нас., 3322 дом., 10.596 стан. — ⚑, ✚, ✚, ✡, ●, ◐, 6 ✶. **Удр.:** Н. О., Соко, ✿, Трг., ⚑, ◎. — 3 ⊕. — **Инд.:** свећа, папир. врећица, 2 △, ✳. — Гостиона. — 🚌.

Србобран, ✉, ⁂, ⊶, ▦, ⌐: □ 242.3 км², 56 улица, 3900 дом., 15.628 стан. (по вери: 52% правосл., 46.5% ркт., 1% еванг., 0.5% јевр.).

Име Србобран носи од год. 1848., када је брањен у буни против Мађара, а у којој су се одликовали: Новак С. Голубски, Мита Хаџић, Новак Дунђерски, Данило Николић и Милош Јоцић, народни капетани. У светском рату 1914.—1918. год. дао је пак Србобран 101 добровољца српској војсци.

⌂, ⚑, Амбуланта за трахом, епидем. бараке, сиротиште. — ✚, ✚. — **Шк.:** гимназија, ●, ◐, 2 ✶. — **Удр.:** Академски клуб, Соко, Аероклуб, Добров., Р. О., Инв., ✿, Трг. омл., Лов., Гост., Трг., Ц. К., Дев. Коло, Позорна др., Шпорт-клуб, Аутобусно, ○. — **Задр.:** Добр., 5 ◎, Агр. з. — ⊕. — **Инд.:** Творн. шпирита, 5 ✳, 2 △. — ☞ 4. — Кино, 3 концертне дворане, 4 ■, 3 аутогараже. — ⊙→ Електрична централа, калдрма, летно купатило, бунари. — 🚌.

СТАРИ БЕЧЕЈ ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦, 🚌, ⌐: □ 24.015 ха, 1 нас., 4833 дом., 19.782 стан. — △, ▲, ⊠, ⌂, ⚑, Антитуберкулозни диспанзер, Сиротиште, ⚠. — Бачки еванг. сениорат, 2 ✚, 2 ✚, ✠, ✡, 2 прав. капеле, 2 ркт. капеле. — **Шк.:** гимназија, пољ., ◑, ●, ◐, 4 ◇, 3 ✶. — **Удр.:** Ј. С., Трг., Трг.-омл., Рат., Соко, Н. О., Добров., 2 Лов., Р. О., Инв., Гост., ✿, 3 Шп., Шаховски клуб, 4 Пев., 5 Жен., Коло С. С., ⇄, ⚑. — **Задр.:** 2 жен., Газд., ◎, 2 ✿, ○. — ⊕. — **Инд.:** Електр. централа, пивовара; фабр.: вате, платна, четака, ливница бронза и метала, 7 ✳. — 2 ⚖. — ☞ 3. — 5 ■. — 25 ♉. — 2 кина, 2 концертне дворане. — 5 аутогаража. — Експозитура држ. жел. ⊙→ Споменик Кр. Петру I.

Турија, ✉, ⊶, ▦, ⌐: □ 8041 ха, 1 нас., 998 дом., 3919 стан. — ✚, ●, ◐, ✶, ◇. **Удр.:** ✿, Лов., Добр., ✶, Зан., Сп., ⇄, Гост., Добр., Пев., Ц. К. — **Задр.:** 3 ◎, Агр. з. — ⊕. **Инд.:** 2 ✳, △. — Риболов у каналу Кр. Петра. ♉. ☞ 3. ⊙→ Подигнут Св. Савски дом. — 🚌.

---

46. СРЕЗ СТАРОПАЗОВАЧКИ — (Стара Пазова), ✉, ⁂, ⊶, ▦, 🚌.

❑ 625 км², 16 општина, 20 насеља, 10.966 домаћинстава, 51.974 становника (по вери: 54% правосл., 12% ркт., 34% осталих).

Ср. начелник: Петковић Д. Миливој.

Заменик: Ж. Михајловић.

Референти: Г. Михајловић (сан.), И. Шимуновић (вет.), Б. Каменар (шк.), В. Дабић (пољ.).

Надлежност: Технички одељак: Рума. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. Фин. контроле** (🗂) и **Болница** (🛏): Ср. Карловци.

Окружни суд (△S): Ср. Митровица. **Срески суд** (△): Ср. Карловци (Ср./К.), Стара Пазова (Ст./П.) и Земун.

Цркве: 14 правосл. (✚), 3 ркт. (✚), 1 еванг. (⊠).

Просвета: 18 осн. школа (●), 12 нар. књ. и чит. (✱).

19 **удружења** и 17 **задруга.**

Индустрија: 11 млинова (✳), 1 стругара (♂), 13 црепана (△), 2 фабрике.

Извозе се: пшеница и кукуруз.

Главни вашар (☞): у Ст. Пазови.

Бања (◡): Сланкамен.

Општине:

Белегиш ⊶ (**П.** Ст. Бановци, **Т.** ▦ Ст. Пазова - 17 км): ❑ 10.351 јут., 580 дом., 3052 стан. — (△ Ст./П.) — ✚, ●, ✱. — Пев. др. — Ћилимарство. — ☞ 3. — **Задр.:** Млек., ◎, ∞ — ⊶ — Товљење свиња.

Бешка, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ❑ 7904 јут., 760 дом., 3925 стан. — (△ Ср./К.) — ✚, 2 ⊠, Ев.-аугс. сениорат, ●, ◐. — **Удр.:** сп., ✱, ⚑. **Инд.:** фабр. вуне, 3 △, ✳. — ⊕. — 🚌.

Буковац (**П. Т.** ▦ Петроварадин - 65 км): ❑ 2352 јут., 345 дом., 1330 стан. — (△ Ср./К.) — ✚, ●. — ◎.

Војка, ✉ (▦ - 3 км): ❑ 9581 јут., 2 нас., 800 дом., 4313 стан. — (△ Ст./П.) — ✚, ●, ✱. — ◎. — ✳.

Голубинци, ✉, ⁂, ⊶ (▦ - 4 км): ❑ 13.015 јут., 1 нас., 887 дом., 4714 стан. — (△ Ст./П.) — ✚, ✚, ●, 3 ✳. — Пев. др — **Задр.:** 3 ◎, ∞, Добр. з., Српкиња. — ☞ 3. — ⊙→ Постављен је плочник.

Крчедин, ✉, ⌐ (**Т.** ▦ Бешка - 5 км): ❑ 9980 јут., 2 нас., 765 дом., 3529 стан. — (△ Ср./К.) — ✚, ⊠, ∞. — ⊙→ Електрика и телефон.

Нова Пазова, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ❑ 2559 ха, 1 нас., 798 дом., 4800 ст. — ⊠, ●, ◑, ◐, ○, ✱. — Трг. и зан. удр., ∞. Пев. — ⊕ — **Инд.:** Електрана, предионица, текстилна фабр., △, ✳. ☞ 3. ♉. — 🚌. — ⊙→ Електр. осветљење.

Нови Бановци (**П. Т.** ▦ Нова Пазова - 6 км): ❑ 1541 јут., 1 нас., 764 дом., 1335 стан. — (△ Ст./П.) — ✚, ⊠, ●, ✱. — ✳. — ⊙→.

Нови Карловци, ✉, ⊶ (**Т.** ▦ Инђија - 8 км): ❑ 9266 ха, 1 нас., 800 дом., 4016 стан. — (△ Ст./П.) — ✚, ●. — **Задр.:** ◎, ∞. — ✳. — ⊙→ Електрика.

Нови Сланкамен, ✉, ⊶ (▦ Инђија - 16 км и 3 км од ⁂ Ст. Сланкамен): ❑ 5985 ха, 2 нас., 890 дом., 4.389 стан. — (△ Ст./П.) — ✚, ✚, 2 ●, 3 ✱. — ✳. — ⊕ — 2 ◎. — 🚌

Сремски Михаљевци (**П.** Шимановци, **Т.** Ст. Пазова, ▦ Војка - 18 км): 1 нас., 245 дом., 2190 стан. — (△ Земун) — ✚, ●.

Стара Пазова, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ❑ 8668 јут., 1 нас., 2022 дом., 8070 стан. — △, △. — ✚, ⊠, 2 ●, ✱, ◐. — **Удр.:** Трг., ✱, Инв., Ц. К., Госп., Пев., Коло С. С., Лов., Добров., Сп.-клуб. ◎; 3 ⊕. **Инд.:** Електрана, ✳, 4 △. — ■ — Здрав. станица. — Кино.

Стари Бановци, ✉, ⊶, ▦ (**Т.** Стара Пазова): ❑ 7164 јут., 1 нас., 432 дом., 2049 стан. — (△ Ст./П.) — ✚, ●, ✱. — ◎. — **Инд.:** 2 △, ✳, ♂. — ⊙→ Пристанишни штег на Дунаву.

Стари Сланкамен, ⌐ (**П. Т.** Нови Сланкамен, ▦ Инђија - 19 км): ❑ 2723 ха, 2 нас., 228 дом., 1019 стан. — (△ Ст./П.) — ✚, ●. — 2 △. — ☞ 27. VI. — ◡, 3 ■.

Сурдук, ✉, ⊶ (**Т.** Н. Сланкамен, ▦ Ст. Пазова - 18 км): ❑ 6689 јут., 1 нас., 430 дом., 2043 стан. — (△ Ст./П.) — ✚, ●.

Чортановци, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ❑ 3798 ха, 1 нас., 220 дом., 1200 стан. — (△ Ср./К.) — ✚, ●. — ◎. — △.

---

47. СРЕЗ ТАКОВСКИ — (Горњи Милановац), ✉, ⁂, ⊶, ▦, 🚌.

❑ 683 км², 16 општина, 1 варош, 49 насеља, 5155 домаћинстава, 35.736 становника (по вери: 100% правосл.).

Ср. начелник: Богдан Тошић.

Референти: Др. Д. Стефановић (сан), М. Маркштајн (вет.), С. Милинковић (економ), В. Смиљанић (просв.), И. Сундечић (шум.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔) и **Технички одељак:** Крагујевац. — **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Горњи Милановац.

Окружни суд (△S): Чачак. **Срески суд** (△): Гор. Милановац.

Цркве: 9 правосл. (✚).

Просвета: 16 осн. школа (●), 3 нар. књ. и чит. (✱), 1 гимназија. — 54 **удружења и задруге.**

Индустрија: 1 млин (✳), Фабрика бонбона и чоколаде у Гор. Милановцу.

Извозе се: дрво, суве шљиве, воће и стока.

Главни вашари (☞): у Гор. Милановцу и Такову.

Општине:

За све општине, осим посебно означених надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (▦): **Горњи Милановац.**

Бањанска (▦ - 22 км): ❑ 3355 ха, 3 нас., 253 дом., 2120 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** Здрав., 2 ∞.

Башка — село Ба (**П. Т.** Љиг, ▦ Кадина Лука - 6 км): ❑ 2321 ха, 1 нас., 120 дом., 1020 стан. — ✚, ●. — ∞.

Белопољска — Д. Врбава (▦ - 11 км): ❑ 3485 ха, 3 нас., 286 дом., 1865 стан. — ●. — **Др.:** Ц. К. — **Задр.:** ◎, ∞.

Брезањска: ❑ 5933 ха, 4 нас., 389 дом., 2702 стан. — ✚, ●. — 4 ◎. — ☞ 7. VI.

Брусничка: ❑ 7660 ха, 5 нас., 465 дом., 4236 стан. — ✚, ✚. — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Враћевшница ⊙ (🚂 - 15 км): □ 4053 ха, 5 нас., 340 дом., 2293 стан. — ✚, 2 ●. **Удр.: Ц. К.,** ♁; 2 ∞. — ☞ 28. VII. — ➽ А. Тополовић, сарадник „Српског Косова".

Горњо-Бранетићка (🚂 Д. Бањани - 10 км): □ 3652 ха, 3 нас., 425 дом., 2712 стан. — 2 ●. — **Задр.:** 3 ◎, ∞. — ➽ Р. Стојнић, уч.

ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: □ 182 ха, 1 нас., 480 дом., 3120 стан. — △, ⊠, 🚌, △S. ✚. — **Шк.:** гимназија, ●, 2 ⦶, ○. — **Удр.:** Трг., Зан., Каф.-механско, Лов., Инв. — **Задр.:** ◎, ∞. — 4 ⊕. — ☞ 3. — ⊙→ Калдрмисање улица. — 🚌.

Клатичевачка (🚂 - 8 км): □ 2624 ха, 4 нас., 256 дом., 2000 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◎, ∞.

Коштунићка (🚂 - 32 км): □ 5998 ха, 2 нас., 245 дом., 1480 стан. — ●, ✶.

Мајданска (🚂 - 10 км): □ 3496 ха, 7 нас., 175 дом., 1262 стан. — ✚, ●, ✶. — **Др.:** Ц. К. — **Задр.:** Масларска, ◎, 2 ∞. — Богатство руда. — ☞ 19. VIII. — ➽ Р. Божовић.

Прањанска — Прањани ⊙ (🚂 Чачак - 25 км): □ 4290 ха, 1 нас., 485 дом., 2637 стан. — ✚, ●, ✶. — Здрав. задр.

Савиначка (🚂 - 12 км): □ 1875 ха, 2 нас., 241 дом., 1700 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◎, 3 ∞.

Сврачковачка (🚂 - 5 км): □ 4399 ха, 3 нас., 377 дом., 2285 стан. — 4 ∞. — ➽ Ж. Лазић, бан вардарске бановине.

Таковска (🚂 - Љутовница): □ 3590 ха, 5 нас., 397 дом., 2600 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** 5 ◎, ∞. — ☞ 9. VIII.

Теочинска (🚂 - 25 км): □ 2033 ха, 1 нас., 221 дом., 1704 стан. — ✚ — **Задр.:** ◎, ? ∞.

---

48. СРЕЗ ТИТЕЛСКИ — (Тител), ✉, ⁂, ⊶, 🚂, ⌐, 🚌.

□ 394 км², 9 општина, 9 насеља, 5460 домаћинстава, 25.313 становника.

Ср. начелник: Б. Вучетић. **Заменик:** А. Милић.

Референти: Др. Ч. Сувајчић (сан.), А. Селингер (вет.), Н. Пагануци (екон.).

Надлежност: Технички одељак: Нови Сад. **Пореска управа** (⊠): Тител.

Окружни суд (△S): Нови Сад. **Срески суд** (△): Тител.

Цркве: 10 правосл. (✚), 4 ркт. (✚), 4 еванг. (⊠), 1 синагога (✡).

Просвета: 10 осн. школа (●), 5 нар. књ. и чит. (✶), 1 грађ. школа (-●-).

34 **удружења** и 17 **задруга.**

Индустрија: 5 млинова (✳), 1 стругара (♂), 3 црепане (△), 6 фабрика.

Знаменитости: Гвоздени мост преко Тисе и рушевине старог римског града.

Општине:

Будисава, ✉, ⊶, 🚂: □ 1856 ха, 1 нас., 450 дом., 2200 стан. ✚, ⊠, ●. **Удр.:** еванг., ркт. ☞ 3.

Вилово, ✉, ⊶, 🚂: □ 2100 ха, 1 нас., 300 дом., 1460 стан. — ✚, ●, лов. удр. — ☞ 3.

Гардиновци, ✉, ⊶, ⌐ (🚂 Вилово - 4 км): □ 4021 ха, 1 нас., 392 дом., 1604 стан. — ✚, ● — Добр. удр. — ⊙→ Сазидана црква.

Горњи Ковиљ, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Ш. Св. Иван - 7 км): □ 12.000 јут., 1 нас., 628 дом., 3108 стан. ✚, ●. — **Удр.:** инв., добров., жен. добр., J. C., Н. О., Лов., Сп., Ц. К., Инв., Коло зан. омл. ⊕ — **Задр.:** 2 ◎, ∞, агр. з. **Инд.:** млекар., ✳ — ☞ 3. — Родно место дра. Лазе Костића, песника. — 🚌.

Доњи Ковиљ (**П. Т.** Горњи Ковиљ, 🚂 Ш. Св. Иван), 🚌: □ 5198 ха, 1 нас., 552 дом., 2343 стан. — ✚, ●, ✶. — **Удр.:** Ц. К., Инв. Лов., Пев., Н. О., Добров. — **Задр.:** ◎, Агр. з. — △. — Манастир Ковиљ.

Лок, ✉, 🚂: □ 2964 ха, 1 нас., 403 дом., 1836 стан. — ✚, ✚, ● — **Удр.:** срп.-прав., ркт., пев. — ◎.

Мошорин, ✉, ⁂, ⊶, ⌐ (🚂 Ш. Св. Иван - 8 км): □ 6828 ха, 1 нас., 850 кућа, 3642 стан. — 🚌, ✚, ✚, ● — **Удр.:** зан., лов. — **Задр.:** ◎, ∞, агр. з. — ✳ — Родно место дра. Светозара Милетића. — ➽ К. Томић.

ТИТЕЛ ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, ⌐: □ 6200 ха, 1 нас., 1100 дом., 6000 стан. — △, ▲, △, Амбуланта и диспанзер за туберкулозне, △, ✚, ✚, ⊠, ✡. **Шк.:** -●-, ●, ⦶, 2 ○, ✶. — **Удр.:** Соко, пев., грађ. касина, J. C., Ц. К., лов., трг. и инд., ркт., гост., ✱, ○, ⚑ — **Задр.:** рат., ✱, ◎, ∞, агр. з. — ⊕ — Инд.: електр. централа, ♂, 3 ✳, 3 △, 2 фабр. вуне, 1 леда, 3 сода-воде. — ☞ 3. — 1 кино, 2 ♉ — ⊙→ Железни мост на реци Тиси. — 🚌.

Шајкашки Св. Иван, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: □ 6712 јут., 1 нас., 785 дом., 3120 стан. — ✚, 2 ⊠, ●, ✶. **Удр.:** Ц. К., добров., рат.-зант. омл. — ☞ 3. — **Инд.:** △, ✳.

VIII. Моравска бановина.

I. Географски преглед.

ПОЛОЖАЈ.

Моравска бановина обухвата углавном територ Северне Србије, а од бивших области у **целини:** Моравску, Тимочку и Крушевачку, **већи део** Пожаревачке и Нишке, од Косовске области срезове Добрички, Косанички, Лапски и Прокупачки, од Рашке области: срезове Жички, Вучитрнски и Дреничкн, и од Шумадијске области: јужни део (6 општина) среза Гружанског.

Укупна површина Моравске бановине износи 26.218 км² или 10,6% државног територија.

У административном погледу Моравска бановина је подељена на 2 окружна инспектората, 40 срезова са 3 среске испоставе, 1 самоуправни град и 768 општина.

ГРАНИЦЕ.

На **западу** граничи Моравска бановина са бановинама Зетском, Дринском и Дунавском;

на **северу** са Румунијом, десном обалом Дунава од утока Пека до Тимока;

на **истоку** са Бугарском, и то по Тимоку од ушћа до села Брегова — онда Тимоку на исток на Стару Планину (коте 1489—1314), до врха Ком (2010), одакле иде на југозапад на коту 1348 на село Смиловци, преко Нишаве (код с. Градинце), на село Луково (кота 840) и на врх Руј (1706);

на **југу** са бановином Вардарском од врха Руј, јужном границом среза Лужничког на с. Кална — Добровиш — Вел. Бањинце — Д. Присјан — Равна Дубрава, уздуж Бабичке Горе, на врх Крива Бука (1040) преко Јужне Мораве (код с. Брестовац), онда јужном границом срезова Добричког и Прокупачког до коте 1409, западном границом среза Јабланичког (Лебане), на коту 1350, — одакле иде северном границом среза Шар-планинског (коте 1034, 690), преко Косова поља и јужном границом среза Дреничког до тромеђе бановине Моравске, Вардарске и Зетске.

ГОРЈЕ.

У Моравској бановини сусрећу се огранци четирију важнијих сплетова Балканског полуострва: Карпатског, Балканског, Родопског и Динарског.

1. **Карпатског сплета** (у североисточном делу бановине, између Мораве, Тимока и Црне Реке): Планине Мироч (Вел. Штрбац — 768), Вел. Гребен (706), Дели Јован (Црни Врх — 1201), Лесковик и Вел. Крш (Сто — 1189), Хомољске планине (955), Бељаница (1360) и Кучај планине (Јаворити врх 1188).

2. **Балканског сплета** (југоисточни део бановине, Јужној Морави на исток): јужни огранци Старе планине (са врховима Мидор (2136), Ком (2010) и Св. Никола (1444), Тресибаба, Гуљанска планина (1369), Сува планина (Трем — 1822), Озрен (1276), Ртањ (1566) и Глоговачки вис (1210).

3. **Родопског сплета** (југозападни део бановине између западне и јужне Мораве: Копаонички скуп (Равни Сто — 1443), Суво Рудиште (Миланов врх (2140), Пилатовица (1705), Шал брдо (1632), Јастребац планина (Ђулица — 1566) и Топлици на југ — Пасјача планина.

4. **Динарског сплета** (између Западне и Велике Мораве): јужни огранак Рудничког скупа — Гледићске планине (950).

Највећи врхови у Моравској бановини: Мидор (Стара Планина — 2186 м) и Суво Рудиште (Копаоник — 2140 м).

РАВНИЦЕ.

Долине Мораве и Тимока.

Поља: Нишко, Пиротско, Алексиначко и Косово (северни део).

РЕКЕ.

Цели територ бановине Моравске припада басену Дунава. Важније су реке:

1. **Морава.** Западна Морава. Притоци: Ибар (десни му је приток Ситница са Лабом), Пепељуша (из Кажетинске и Трнавачке реке) и Расина; Јужна Морава са Топлицом с леве стране и Нишавом с десне. Велика Морава са Ресавом.

2. **Млава.** 3. **Пек.** 4. **Поречка Река** и 5. **Тимок** са Црном Реком с леве и Коренатцем с десне стране.

КЛИСУРЕ.

1. Ђердапска на Дунаву (дужина 90 км, висина стена 700—800 км); у доњем делу код Сипа налазе се Железна врата;

2. Сталаћска код слива Западне и Јужне Мораве;

3. Сићевачка на Нишави.

4. Горњачка на Млави.

СЛАП. Рипаљка на Алексиначкој Моравици код Соко Бање (вис. 11 м).

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ ВАЖНИЈИХ МЕСТА.

Место	Надморска висина	Сев. ширина	Ист. дужина од Гринвића	Разлика месног од средње евр. времена
Ниш		43°18′54″	21°54′ 7″	— 27′37″
Крушевац		43°35′ 3″	21°19′13″	— 25′17″

СТАНОВНИШТВО.

Према попису г. 1921. на садашњем територију Моравске бановине било је 219.752 домаћинства и 1,212.000 становника или 10,1% укупног броја становништва у Краљевини.

Према томе густина становништва била је **46,2 на 1 км²** и 5 на 1 кућу.

По вероисповести било је: православних 93,77%; муслимана 5,7% (углавном у срезовима Лапском, Вучитрнском и Дреничком); римокатолика 0,44% (углавном у градовима Ниш и Зајечар); израелита 0,06% (у срезовима Нишком и Нишавском); евангелика 0,02% и гркокатолика 0,01%.

По матерњем језику: српскохрватског 82,4%; словеначког 0,14%; румунског 11,31% (углавном у североисточним срезовима и рајону Кучево — Бољевац — Зајечар — Кладово); арнаутског 4,82% (скоро искључиво у срезовима Лапском, Вучитрнском и Дреничком); турског 0,21% (углавном у срезу Вучитрнском); осталих словенских 0,13% (углавном у срезу Параћинском); немачког и мађарског 0,08% (у градовима).

Према **попису год. 1931.** у Моравској бановини било је: 1956 насеља, 268.000 домаћинства и 1,453.000 становника (10,4% укупног становништва у Краљевини).

Према томе **прираштај** становништва од год. 1921. **износи 241.000** или **19.9** на **1000 ст. годишње.** Густина становништва је сада **55.4 на 1 км².**

II. Општа управа.

Бан.

Од 9. октобра 1929. год. — **Ђорђе Несторовић,** члан Врховног законодавног савета.
Од 10. јануара 1931. год. — **Јеремија Живановић,** б. ректор Више педаг. школе у Београду.

ЂОРЂЕ Б. НЕСТОРОВИЋ.

Рођен је у Пожаревцу 1864. г. Свршио је правни факултет у Београду. У државну службу ступио је 1887. г. као судски писар и готово целу своју каријеру провео је у судској струци, заузимајући положај секретара, судије, претседника алексиначког првостепеног суда и београдског трговачког суда, апелационог судије и касационог судије. 1905. до 1906. био је изабран за народног посланика за округ Нишки. На положају касационог судије провео је пуних десет година, а одатле је 1913. г. постављен за члана Државног савета.

На почетку 1914. г. био је изабран за претседника Београдске општине, а од 1918. до 1920. г. за народног посланика за град Београд.

Познат је и као одличан писац. Од њега имамо ова дела: „Конкордат између Србије и Ватикана", „Правне расправе и чланци" (у два издања), „Меница и чек" као уџбеник за трговачке школе (у два издања) и две судске уредбе. Поред тога објавио је разне чланке у „Правнику" и „Архиву". Г. 1930. изашло је из штампе његово „Менично право" за трговачке школе.

На основу ових стручних радова и обилате судске праксе био је први изабран за хонорариог професора трговачког и меничног права на Београдском универзитету, а потом за професора за приватно право.

У два маха бавио се и адвокатском праксом у Београду, а до 1930. био је претседник приватно-правног отсека у Министарству правде, које му је поверило израду пројекта судских закона за целу Краљевину. Ту је он радио у комисијама за израду грађанског закона, грађанског судског поступка, меничног и чековног закона, стечајног закона, закона о извршењу и обезбеђењу, закона о принудној нагодби изван стечаја и трговачког закона.

Крајем јула 1929. год. г. Несторовић је постављен за члана Врховног законодавног савета, а 9. октобра исте године за бана Моравске бановине на којем положају је био до 10. јануара 1931.

ЂОРЂЕ Б. НЕСТОРОВИЋ,
Бан Моравске бановине од 9. X. 1929. до 10. I. 1931.

ЈЕРЕМИЈА ЖИВАНОВИЋ.

Потомак косовских насељеника рођен је 27. новембра 1874. (по ст.) у Вражогрицу крај Зајечара. По свршеној основној школи и гимназији у Зајечару ступио је у филозофски факултет Велике школе у Београду изучавајући нарочито јужнословенску књижевност и словенску филологију.

Служио је у Зајечару и Нишу. По одлично положеном проф. испиту провео је, као редован студенат, један семестар на лајпцишком, а један на бечком универзитету, због подробнијег изучавања словенске филологије (Лескин, Јагић, Решетар, Мурко). По повратку је опет служио у свом родном крају, а 1905. г. премештен за професора II. мушке гимназије у Београду. Од 1912. до 1914. г. био је народни посланик за Тимочки округ (известилац за закон о средњим школама, 1912. год.).

На почетку рата 1914. г. поднео је оставку на посланички мандат и као резервни официр учествовао у операцијама Тимочке дивизије II. позива и у повлачењу кроз Албанију, а од Крфа на раду у Саобраћајном одељењу Врх. команде.

Год. 1917. стављен је на расположење Министарству просвете на Крфу, где му је поверена брига о припремама за будући школски рад по повратку у домовину, као и старање о књижевним издањима у туђини. У новембру 1918. год. ступио је у службу у обновљено Министарство просвете у Београду као начелник средње наставе. Половином г. 1920. отишао је на нижи положај — за професора своје раније гимназије, а одатле на рад у лексикографском отсеку С. К. академије наука.

Кад је основана Виша педагошка школа, Главни просветни савет изабрао је њега за професора историје јужнословенске књижевности, а у октобру 1927. г. изабран је за ректора те школе.

Рад му се развијао у много праваца. На пољу школског рада познат је и као професор који је стекао признања и љубави многобројних ученичких нараштаја и као радник на школској књижевности (многобројне расправе и чланци о школи и настави, расправа, на француском, о нашим средњим школама, три уџбеника). На одбрани и заштити општих просветних интереса и наставника неуморно је радио у Професорском друштву, као непрекидни члан управе, десетогодишњи уредник „Наставника", а после рата и као дугогодишњи претседник уједињеног Професорског друштва. Његово је дело, сем других, зближавање (1911.) с професорима Хрватске и Словеначке, извођење међународног професорског конгреса, првог међународног конгреса у нашој држави, оснивање „Професорске припомоћне задруге", покретање питања о сталном просветном програму и увођење наших професора у Међународни професорски савез. Све до свога повлачења са претседничког места (г. 1928.) г. Живановић је био претставник наших професора у томе Савезу и изасланик на све међународне професорске конгресе.

Г. Живановић је суделовао у многим просветним и јавним пословима и ван ужег школског круга. Од 1906. г. члан је књижевног одбора Српске Књижевне Задруге; од рата био је готово непрекидно редован члан Глав. просв. савета и члан комисије за професорски испит; суделовао је у свима одборима за израду школских закона, наставнога плана и програма и свих школских питања уопште.

Колико су му редовни послови допуштали, одужио се и радом на лепој књижевности. Већ више од двадесет година издаје књижевни омладински лист „Венац". Сарађивао је у свима нашим књижевним часописима и угледнијим дневним листовима. Преводио је с немачког, француског и других језика.

У његовој редакцији и с његовим предговором изишле су многе књиге у издањима С. К. Задруге и „Народне Просвете", као и нека дела наших млађих писаца.

10. јануара 1931. постављен је за бана Моравске бановине.

ЈЕРЕМИЈА ЖИВАНОВИЋ,
Бан Моравске бановине од 10. I. 1931.

Помоћник бана.

Од 12. октобра 1929. год. — **Драгомир Тодоровић**, б. велики жупан Битољске области (од 16. V. 1930. помоћник бана Вардарске бановине, од 17. марта 1931. Дунавске бановине).*

Од 16. јануара 1930. год. — **Милорад К. Јовановић**, б. генерални инспектор Министарства унутрашњих послова.

Од 10. јануара 1931. год. — **Радомир Тодоровић**, б. начелник одељења за државну заштиту Министарства унутрашњих послова.

---

* Слику и биографију види у прегледу Ду-навске бановине.

РАДОМИР П. ТОДОРОВИЋ.

Рођен је у Београду 25. јула 1882. г. Целу гимназију и матуру свршио је у Београду, као и правни факултет 1908. године. По завршетку правног факултета ступио је у државну службу као срески писар у Аранђеловцу. Затим је премештен у Београд, 1908. године, у Управу града Београда. Од 1910. до 1913. био је помоћник шефа кривичног одељења Управе града Београда.

За светског рата био је секретар начелства округа подрињског и за цело време бомбардовања Шапца од стране непријатеља остао је на својој дужности све до евакуације. У избеглиштву био је кратко време у Француској и интересовао се уређењем тамошње полиције. До повратка у земљу 1918. г. био је на раду у Министарству унутрашњих послова. По повратку у земљу био је прво секретар начелства округа крагујевачког, а после тога дошао је за шефа кривичног одељења Управе града Београда.

Затим се опет враћа на службу у Министарство унутрашњих послова као шеф отсека државне заштите, после тога је две године дана шеф кабинета Министра унутрашњих послова, онда начелник одељења државне заштите, па начелник одељења јавне безбедности и државне заштите. Од 1929. г., када се то одељење подваја, он је начелник одељења за државну заштиту, а 10. јануара именован је за помоћника бана Моравске бановине.

Он је један од врло познатих чиновника наше управно-полицијске струке и истакао се као одличан полицијски стручњак, а провео је више од двадесет година без прекида у полицијској струци.

Ради на специјалној стручној књижевности.

РАДОМИР П. ТОДОРОВИЋ,
Помоћник бана Моравске бановине од 10. I. 1931.

1. Краљевска банска управа Моравске бановине.

I. ОПШТЕ ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Миклаушић Лука.

Отсеци:

Персонални. Шеф: Раловић Стјепан.
Трговински. Шеф: Ковачић Драгутин.
Главна писарна. Шеф: Поповић Александар.
Економат. Економ: Зечевић Велимир.

II. УПРАВНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Крунић Љубомир.

Отсеци:

1. **Општи управни.** Шеф: Радивојевић Данило.
2. **Јавне безбедности.** Шеф: Ђонић Иван.
3. **За самоуправе.** Шеф: Граф Милан.

III. ПОЉОПРИВРЕДНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Моровић Нико.

Отсеци:

4. **За пољопривреду и сточарство.** Шеф: Михајловић Петар.
5. **За ветеринарство.** Шеф: Др. Недељковић Влад.
6. **За аграрно-правне послове.** Шеф: Митрановић Миланко.
7. **За шумарство.** Шеф: Др Милетић Жарко.

IV. ПРОСВЕТНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Краишћан Јосип.

Отсеци:

8. **За основну наставу.** Шеф: Везмар Ђорђе.
9. **За средњу, учитељску и стручну наставу и народно просвећивање.** Шеф: Грбић Урош.

V. ТЕХНИЧКО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Симић С. Стеван

Отсеци:

10. **За мостове и железнице.** Шеф: Живковић Живојин.
11. **За хитротехничке радове.** Шеф: Кун Милан.
12. **За архитектонске и електромашинске послове.** Шеф: Красојевић Живадин.

VI. ОДЕЉЕЊЕ ЗА СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

Начелник: Др. Јаковљевић Иван.

Отсеци:

13. **За социјалну политику.** Шеф: Др. Деспотовић Милан.
14. **За народ. здравље.** Шеф: Др. Стојановић Ар.

VII. ФИНАНСИЈСКО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Винтер Љубиша.

Службени лист Моравске бановине излази једанпут на недељу, и то сваке суботе. Претплата је на лист 80 динара на годину. — Уредник је листа: Миклаушић Лука, нач. општ. одељења.

Дописништво Централног Пресбиро-а Председништва Мин. Савета за Моравску бановину. Дописник: Ћишић Мехмед, бански секретар.

БАНОВИНСКЕ КОМИСИЈЕ У I. ОПШТЕМ ОДЕЉЕЊУ.

Комисија за испит државних чиновника.

Претседник: Помоћник бана.

Чланови: Крунић Љубомир, Миклаушић Лука, Заменик: Граф Милан.

Комисија за оцену државних чиновника и службеника.

Претседник: Помоћник бана.

Чланови: Крунић Љубомир, Миклаушић Лука, Ђонић Иван и Куновчић Петар.

За пољопривредну струку: Михаиловић Петар. — Заменик: Петровић Милан.

За ветеринарску струку: Недељковић Владимир. — Заменик: Арменулић Настас.

За шумску струку: Лампе Фрањо. — Заменик: Лончар Милутин.

За просветну струку: Краншћан Јосип. — Заменик: Грбић Урош.

За техничку струку: Симић С. Стеван. — Заменик: Живковић Живојин.

За санитетску струку: Др. Јаковљевић Иван. — Заменик: Др. Деспотовић Милан.

За финансијску струку: Винтер Љубиша. — Заменик: Димитријевић Миодраг.

Деловођа комисије: Живкић Радивоје.

Дисциплински суд.

Претседник: Помоћник бана.

Чланови: Граф Милан, Гадивојевић Данило и Ковачић Драгутин.

Заменици судије: Головић Стјепан и Динић Светислав.

Деловођа: Вучковић Првослав.

Дисциплински тужилац: Др. Могоровић Иво.

Заменици: Головић Стјепан и Др. Глосиновић Матија.

За шоферски испит.

Претседник: (непопуњено).

Заменик: Динић Светислав.

Чланови: инж. Кравченко Иван, Стојиљковић Иван, шофер механичар.

Деловођа: Николић Димитрије.

За регистрацију моторних возила.

Претседник: Динић Свет.

Чланови: инж. Кравченко Иван.

Деловођа: Николић Димитрије.

Испитна комисија за општинске деловође.

Претседник: Граф Милан.

Чланови: Југовић Стојан, судија окр. суда; Ивановић Никола, шеф месне контроле.

Деловођа: Тимић Војислав.

2. Окружни инспекторати.

1. **У Зајечару** (за 14 срезова) и то: Бањски (Соко Бања), Бољевачки, Брзопаланачки (Јабуковац), Голубачки, Заглавски (Књажевац), Зајечарски, Звишки (Кучево), Кључки (Кладово), Крајински (Салаш), Млавски (Петровац Пожар.), Неготински (Неготин Кр.), Поречки (Д. Милановац), Тимочки (Краљево Село) и Хомољски (Жагубица).

Окр. инспектор: Нешић Димитрије.

2. **У Крушевцу** (за 12 срезова) и то: Белички (Јагодина), Деспотовачки, Жички (Краљево), Жупски (Александрово Круш.), Копаонички (Брус), Левачки (Рековац), Параћински, Ражањски, Расински (Крушевац), Ресавски (Свилајнац), Темнићски (Варварин) и Трстенички.

Окр. инспектор: Ерасимовић Љубомир.

Под непосредним надзором Кр. банске управе у Нишу стоји 14 срезова и то: Алексиначки, Белопаланачки, Вучитрнски, Добрички (Прокупље), Дренички (Србица), Косанички (Куршумлија), Лапски (Подујево), Лужнички (Бабушница), Моравски (Житковац), Нишки, Нишавски (Пирот), Прокупачки, Сврљишки и Царибродски.

Бански инспектори: Урбани Фрањо и Др. Могоровић Иво.

3. Јавна безбедност.

УПРАВА ПОЛИЦИЈЕ У НИШУ (за град Ниш).

Управник полиције: Савић Драгољуб.

Претстојништво градске полиције.

Пирот. Претстојник: Богојац Љубомир.

Комесаријати жељезничке полиције.

Врњци. В. д. комесара: Нешић Урош.
Ниш. Комесар: Стратарац Жарко.
Прахово. В. д. комесара: Стефановић Радомир.
Сењски Рудник. Комесар: Стојковић Радиша.
Цариброд. Комесар: Кандић Хранислав.

4. Банско веће Моравске бановине.

Чланови за градове:

Алексинац: Трифунац Љубомир, трговац.
Зајечар: Григоријевић Петар, индустријалац.
Јагодина: Настасијевић Лазар, адвокат.
Књажевац: Сибиновић Драгомир, индустријалац.
Краљево: Кузмановић Лазар, трговац.
Крушевац: Дреновац Ђорђе, претседник општине.
Неготин: Јотић Душан, индустријалац.
Ниш: Слепчевић Александар, адвокат; Цветковић Јордан, индустријалац, и Аранђеловић Петар, апотекар.
Параћин: Главички Божа, директор банке.
Петровац: Пантелић Драгутин, адвокат.
Пирот: Мисирлић Светозар, трговац и претседник општине.
Прокупље: Ђорђевић Божидар, индустријалац.
Свилајнац: Петковић Стојан, трговац.
Ћуприја: Максимовић Светозар, пензионер.

Чланови за срезове:

Алексиначки: Савић Аранђел, претсед. општине.
Бањски: Милетић Влада, економ из Блендије.
Белички: Марковић Светислав, тежак из Бресје.
Бела Паланка: Живаћ Михајло, трговац.
Бољевац: Симић Милосав, трговац.
Брза Паланка: Поповић Тока, свештеник из Јабуковца.
Вучитрнски: Воца Шериф, земљоделац и претседник општине шаљске из Мељенице.
Голубачки: Павловић Андра, трговац.
Деспотовачки: Николић Никола, трговац.
Добрички: Стојановић Аврам, тежак из Беличевца.
Дренички: Зејнеловић Садик, тежак из Г. Брнье.
Жички: Боговац Петар, трговац из Краљева.
Жупски: Јовановић Чедомир, трговац из Александровца.
Заглавски: Тричковић Јеврем, земљоделац из Жуковца.
Зајечарски: Стајковић Никола, индустријалац.
Звишки: Вукотић Филип, трговац из Кучева.
Кључки: Димитријевић др. Љутица, лекар из Кладова.
Копаонички: Јеличић Будимир, индустријалац из Бруса.
Косанички: Станковић Апостол, трговац из Куршумлије.
Крајински: Јовић Станоје, тежак из Салаша.
Лапски: Исламовић Салија, претседник општине из Дубнице.
Левачки: Радојевић Живојин, тежак из Слатине.
Лужнички: Петровић Станко, трговац из Љубераће.
Млавски: Илић Драгољуб, економ из В. Лаола.
Моравски: Стевановић Живојин, претседник општине из Тешице.
Неготински: Стојковић др. Милан, лекар из Неготина.
Нишавски: Милић Љубомир, адвокат из Пирота.
Нишки: Митић Никола, тежак из Дуге Пољане.
Параћински: Никодијевић Аранђеловић, тежак из Ћуприје.
Поречки: Вучковић Чеда, економ из Доњег Милановца.
Прокупачки: Шелмић Драгић, претседник општине из Трбуња.
Ражањски: Брачинац Душан, трговац.
Расински: Милорадовић Миливоје, земљорадник из Буниса.
Ресавски: Јевтић Милан, економ из Луковице.
Сврљишки: Дикић Живојин, учитељ.
Темнички: Ђорђевић Вељa, претседник општине из Својнова.
Тимочки: Жикић Сава, земљод. из Мариновца.
Трстенички: Малићанин Милан, претседник општ.
Царибродски: Димитријевић Јован-Дуруза, трговац из Одоровца.
Хомољски: Јовановић Станоје, трговац из Жагубице.

5. Буџет Моравске бановине

за годину 1930/31.

Приходи:	Динара	Расходи:	Динара
Фондови и готовина на крају год. 1930/31.	3,550.000.—	Опште и управно одељење	1,520.642.—
Камата за фондове и хартије од вредности	1,500.000.—	Одељење за трговину и занатство	2,201.000.—
Закуп бановинских имања и приход бановинског Службеног листа	260.200.—	Пољопривредно одељење	14,297.117.—
Приходи од бање лековитих вода	820.000.—	Просветно одељење	5,947.348.—
Приходи од болница	700.000.—	Техничко одељење	31,512.710.—
Приходи од пољоприв. установа	3,000.000.—	Одељење за социјалну политику и народно здравље	8,697.124.—
Уновчавање добивене робе из репарација	300.000.—	Финансијско одељење	8,354.059.—
Обласне таксе и трошарина	12,000.000.—	Неликвидирани издаци ранијих год.	363.900.—
Дотације од државе за пренете установе	19,818.899.50		
Прирез дужни и текући	29,460.000.—		
Замена личног рада на путевима	1,000.000.—		
Непредвиђени приходи и напл. купона из 1926. год.	484.800.50		
Укупно	72,893.900.—	Укупно	72,893.900.—

III. Општи статистички преглед Моравске бановине.

Наслов	Састав			Становништво		Просвета					Привреда			Нар здр	
						Школе									
	Површина км²	Општина	Насеља	Домаћинстава	Становника	Средњих и учитељских	Стручних	Основних	Нар. књижница и читаоница	Друштава и задруга	Новчаних завода	Индустрија Инд.	Воћних и лозних расадника	Болница и санаторија	
Главни град НИШ	29	1	1	7664	35384	2	5	6	3	27	12	30	—	1	
Срезови															
1. Алексиначки	371	15	30	5381	31905	2	3	21	4	24	3	5	1	1	
2. Ћањски — (Соко Бања)	561	19	30	4618	27016	—	1	18	4	34	2	2	1	1	
3. Белопаланачки	553	16	43	3345	24480	—	2	19	2	16	—	1	1	—	
4. Белички — (Јагодина)	604	30	58	8556	47860	2	3	33	12	80	5	24	2	1	
5. Бољевачки	1207	21	22	7919	37806	1	1	23	11	33	4	5	1	1	
6. Брзопаланачки — (Јабуковац)	385	11	13	4355	26178	—	1	12	4	15	1	14	1	—	
7. Вучитрнски	703	9	92	4361	28621	—	2	13	10	12	1	2	1	—	
8. Голубачки	365	19	27	3445	15565	—	—	14	5	19	1	6	1	—	
9. Деспотовачки	421	23	30	4183	25321	—	—	13	9	28	1	11	1	1	
10. Добрички — (Прокупље)	683	15	91	5819	43878	—	—	23	8	6	—	10	—	—	
11. Дренички — (Србица)	487	7	82	3191	23768	—	—	10	4	10	—	—	1	—	
12. Жички — (Краљево)	1055	21	78	8124	43396	1	3	29	9	20	4	11	1	2	
13. Жупски — (Александровац Кр.)	399	10	48	3578	22361	—	5	13	3	9	2	2	—	1	
14. Заглавски — (Књажевац)	728	36	65	7539	41289	1	2	27	15	49	4	9	1	1	
15. Зајечарски ◔ ▲ Бор	1086	28	30	12050	58831	1	3	30	18	100	8	27	1	1	
16. Звишки — (Кучево)	827	14	19	4899	23939	—	1	13	1	5	1	5	1	—	
17. Кључки — (Кладово)	604	17	20	4553	23304	—	1	19	6	22	1	4	1	—	
18. Копаонички — (Брус)	487	8	66	2693	18256	—	2	9	—	4	2	—	1	1	
19. Косанички — (Куршумлија)	1307	9	84	4267	23451	—	2	6	4	6	1	7	1	1	
20. Крајински — (Салаш)	358	19	20	4490	23168	—	—	19	9	16	—	2	1	—	
21. Лапски — (Подујево)	814	9	86	4535	34927	—	—	11	1	12	—	3	1	—	
22. Левачки — (Рековац)	519	17	42	5179	28883	—	1	22	2	21	2	5	1	—	
23. Лужнички — (Бабушница)	418	12	53	4345	30836	—	—	22	3	3	—	4	1	—	
24. Млавски — (Петровац Пож.)	661	34	35	11692	55923	—	2	35	11	34	2	13	1	1	
25. Моравски — (Житковац)	328	19	43	5523	32138	—	—	22	2	15	—	3	1	—	
26. Неготински — (Неготин Кр.)	680	25	25	8742	44700	2	3	26	20	53	4	11	2	1	
27. Нишавски — (Пирот)	1448	35	83	11221	74835	2	2	51	12	70	5	9	2	1	
28. Нишки	803	31	104	10246	71707	—	—	58	15	25	—	12	2	3	
29. Параћински	483	18	28	5000	42379	—	7	29	6	38	5	7	1	—	
30. Поречки — (Д. Милановац)	1004	11	14	3586	15474	—	—	12	1	4	—	7	1	—	
31. Прокупачки ▲ Блаце	849	19	119	9197	61833	1	4	30	15	17	4	7	—	1	
32. Раванички — (Ћуприја)	309	12	13	3873	25641	1	2	5	6	22	3	6	—	1	

Наслов	Састав: Површина км²	Општина	Насеља	Становништво: Домаћинстава	Становника	Просвета: Школе: Средњих и учитељских	Стручних	Основних	Нар. књижница и читаоница	Друштава и задруга	Привреда: Новчаних завода	Индустрија Инд.	Воћних и лозних расадника	Нар. здр: Болница и санаторија
33. Ражањски	462	14	29	4631	26126	—	3	17	3	26	2	7	1	—
34. Расински — (Крушевац)	868	37	103	14145	83656	1	2	41	14	61	3	12	—	1
35. Ресавски — (Свилајнац)	334	25	26	6746	36318	1	2	21	9	56	5	4	1	1
36. Сврљишки	466	22	42	4283	31368	—	—	20	2	11	—	1	1	1
37. Темнићки — (Варварин)	329	15	28	5177	28468	—	2	16	8	36	1	5	1	1
38. Тимочки — (Краљево Село)	301	15	16	3944	18198	—	2	14	8	33	2	8	1	—
39. Трстенички	494	23	57	7985	42463	—	4	29	1	42	6	12	1	1
40. Хомољски — (Жагубица)	944	15	20	4693	23649	—	1	14	2	10	2	—	1	—
41. Царибродски	584	10	41	3518	21487	—	2	36	8	36	1	1	1	1
Укупно у Моравској бановини	**26218**	**766**	**1956**	**267645**	**1452967**	**18**	**76**	**911**	**290**	**1121**	**101**	**303**	**40**	**27**

Примедба: Укупан број домаћинстава и становништва је узет према попису г. 1931.

Важнија места Моравске бановине.

1. ГРАДОВИ (⊙) — по броју становника.

	Насеља	Год. 1921.	Год. 1930.
НИШ	⊡	25.109	35.384
Крушевац	1	7.561	14.000
Пирот	1	10.458	10.804
Зајечар	1	9.108	9.585
Параћин	1	5.191	9.000
Ћуприја	1	5.039	7.500
Прокупље	4	5.393	6.097
Алексинац	1	4.773	6.032
Неготин Крајин.	1	5.869	6.000
Свилајнац	1	4.403	5.209
Јагодина	1	4.863	5.086
Књажевац	1	3.544	3.745
Цариброд	2	3.488	2.723

Свега 13 градова са 126.000 становника.

2. ВАРОШИЦЕ (⊙) — алфабетским редом.

Александровац (3.361), **Бабушница** (△ Лужички — 3.450), **Багрдан** (△ Белички — 485), **Бачина** (△ Темнички — 3.475), **Бела Паланка** (2.742), **Белушић** (△ Левачки — 1.920), **Блаце** (△ Прокупачки — 3.620), **Бољевац** (1.122), **Брза Паланка** (2.305), **Брус** (4.199), **Брусник** (△ Крајински — 1.560), **Бучје** (△ Зајечарски — 1.100), **Варварин** (495), **Вел. Дренова** (△ Трстенички — 1.728), **Велики Поповић** (△ Деспотовачки — 1.651), **Вел. Шиљеговац** (△ Расински — 2.566), **Вучитрн** (4.027), **Голубац** (1.452), **Грејач** (△ Моравски — 3.115), **Делиград** (△ Алексиначки — 2.019), **Деспотовац** (470), **Доњи Душник** (△ Нишки — 3.150), **Доњи Крчин** (△ Темнићски — 2.503), **Доњи Милановац** (3.115), **Жагубица** (3.333), **Заграђе** (△ Зајечарски — 1.150), **Злот** (△ Бољевац — 6.373), **Јабуковац** (Брзопаланачки — 7.000), **Кална** (△ Нишавски — 2.010), **Кладово** (1.995), **Краљево** (3.791), **Краљево Село** (△ Тимочки — 2.020), **Крепољин** (△ Хомољски — 2.237), **Кривељ** (△ Зајечар — 3.450), **Куршумлија** (1.345), **Кучево** (2.670), **Љубераћа** (△ Лужнички — 3.546), **Мајдан Пек** (△ Поречки — 1.378), **Петровац** (4.200), **Подујево** (6.674), **Ражањ** (2.150), **Рековац** (2.535), **Салаш** (1.334), **Сврљиг** (660), **Седларе** (△ Ресавски — 1.127), **Соко Бања** (2.671), **Текија** (△ Кључки — 1.576), **Тешица** (△ Моравски — 1.692), **Трстеник** (1.728), **Ћићевац** (△ Ражањски — 4.458), **Штубик** (△ Брзопаланачки — 1.829). — **Свега 51 варошица са 133.000 становника.**

IV. Важније установе и институције у Моравској бановини.

(Детаљније податке види у прегледу појединих грана државног живота у II. делу Алманаха.)

1. Судство.

Териториј Моравске бановине припада у подручје касационог и апелационог суда у Београду.

Окружни судови: Зајечар, Јагодина, Крушевац, Неготин, Ниш и Пирот.

Срески судови: Александровац, Алексинац, Бабушница, Бела Паланка, Бољевац, Брус, Варварин, Деспотовац, Доњи Милановац, Зајечар, Јабуковац, Јагодина, Кладово, Књажевац, Крушевац, Куршумлија, Неготин, Ниш, Параћин, Пирот, Прокупље, Ражањ, Рековац, Свилајнац, Сврљиг, Соко Бања, Трстеник и Чариброд.

У подручју окружног суда у Чачку: Краљево.

У подручју окружног суда у Пожаревцу: Голубац, Жагубица Кучево и Петровац.

Мушки казнени завод у Нишу.

Надлежна адвокатска комора у Београду.

Јавних бележника на територију Моравске бановине **нема.**

2. Верске установе.

Српске православне епархије.

Нишка у Нишу.
Тимочка у Зајечару.

Исламске верске заједнице.

Муфтијства: Ниш и Подујево.
Самостални имамати: Ниш и Прокупље.

Јеврејске религије.

Јеврејска вероисповедна општина у Нишу.

3. Војне области.

V. армијска област у Нишу.

Дивизијске области:

Моравска у Нишу.
Тимочка у Зајечару.

Коњичка дивизија у Нишу.

Војни окрузи: Књажевац, Крушевац, Неготин Крајински, Пирот и Прокупље.

Војне школе.

Ћуприја: Артилеријска подофицирска школа.
Ниш: Коњичка подофицирска школа.
Болничарска подофицирска школа.

4. Просвета.

Просветно одељење Кр. банске управе у Нишу.

Начелник: Краишћан Јосип.

Шеф отсека за осн. наставу: Везмар Ђорђе.

Шеф отсека за средњу и стручну наставу и народно просвећивање: Грбић Урош.

Бановински школски одбор.

Претседник: **Тодоровић Радомир,** помоћник бана.
Потпредседник: **Краишћан Јосип,** начелник Просветног одељења.
Известилац: **Везмар Ђорђе,** бански школ. надзор.
Повереник: **Живковић Ђ. Бранислав,** учитељ.

Чланови:

Грбић Урош, инспектор.
Покал Фердо, пом. директора финан. дирекције.
Инж. **Красојевић М. Живадин,** шеф отсека V. од.
Др. **Јаковљевић Иван,** начелник одељења за соц. пол. и нар. здравље.
Милинковић Д. Михаило, упр. м. гимназије.
Савић В. Никола, управитељ осн. шк. у Нишу.
Имеровић Јусуф, прет. општ. из Красимировца.
Исаковић Мита, рентиер из Свилајнца.
Стефановић Милан, адвокат из Зајечара.
Цветковић Јордан, индустријалац из Ниша.
Николајевић А. Стеван, индустр. из Крушевца.

НАСТАВА.

Гимназије.

Алексинац: Држ. реална гимназија.
Бољевац: Приватна реална гимназија.
Зајечар: Држ. реална гимназија.
Јагодина: Држ. нижа реална гимназија.
Књажевац: Држ. нижа реална гимназија.
Краљево: Држ. нижа реална гимназија.
Крушевац: Држ. реална гимназија.
Неготин Кр.: Држ. реална гимназија.
Ниш: Држ. мушка гимназија.
Држ. женска гимназија.
Пирот: Држ. реална гимназија.
Прокупље: Држ. нижа реална гимназија.
Свилајнац: Држ. нижа реална гимназија.
Ћуприја: Држ. реална гимназија.

Учитељске школе.

Алексинац: Држ. учитељска школа.
Јагодина: Држ. мушка учитељска школа.
Неготин Кр.: Држ. мушка учитељска школа.
Пирот: Држ. учитељска школа.

Срески школски надзорници:

За град Ниш: Палуревић Милан; **Алексинац:** Марковић Драгољуб; **Бела Паланка:** Јовановић Чедомир; **Брус:** Михајловић Божидар; **Варварин:** Лазаревић Станко; **Вучитрн:** Симовић Миленије; **Голубац:** Лисац Јосип; **Зајечар:** Ђерговић Станко; **Јагодина:** Васић Ђорђе; **Кладово:** Боранијашевић Милутин; **Књажевац:** Никић Мирко; **Краљево:** Ћосић Милојко; **Крушевац:** Миловановић Марко; **Неготин Кр.:** Ланчевић Милован; **Ниш:** Раденковић Тодор; **Параћин:** Милошевић Светолик; **Петровац Пож.:** Стојановић Војислав; **Пирот:** Јоцић Љубомир; **Прокупље I.:** Стефановић Видосав; **Прокупље II.:** Поповић Гаврило; **Свилајнац:** Поповић Димитрије; **Соко Бања:** Алић Владета; **Чариброд:** Ристић Тихомир.

Основна настава у Моравској бановини
за школску год. 1929/30.

Школски надзорник (Седиште)	Надлежност (према стању шк. г. 1930/31.)	Основних школа	Одељења	Дечијих забавишта	Школских соба	Гимнастичких дворана	Учитеља	Ученика	Школске општине: На 1 осн. шк. отпада: Површине км²	Становника	Насеља	Средња удаљеност од седишта школе км	Нешколоване деце %
Градски:													
1. **НИШ**	за град Ниш	6	55	1	42	—	58	2496	5	6578	—	—	?
Срески:	**за политичке срезове**												
2. Алексинац	Алексиначки и Моравски	40	84	—	88	—	86	4107	18	1685	2	2	47
3. Бела Паланка	Белопаланачки и Лужнички	41	73	—	71	1	71	2537	26	1456	2.5	3	21
4. Брус	Косаонички и Жупски	22	47	—	47	—	47	2448	40	1846	5.2	3	20
5. Варварин	Темнићски и Ражањски	36	72	—	72	—	75	4086	22	1517	1.6	3	26
6. Вучитрн	Вучитрнски, Дренички и Лапски	32	70	—	69	—	70	3411	63	2729	8	5	34
7. Голубац	Голубачки, Звишки и Хомољски	40	72	—	72	—	72	3825	53	1579	1.7	5	11
8. Зајечар	Зајечарски и Тимочки	42	113	1	113	—	116	5498	32	1791	1	1	6
9. Јагодина	Белички и Левачки	54	111	—	111	2	116	5952	19	1430	2	1	30
10. Кладово	Брзопаланачки, Кључки и Поречки	41	85	—	85	—	85	4917	49	1584	1	2	20
11. Књажевац	Заглавски и Бољевачки	55	110	—	110	1	116	5114	35	1438	1.6	2	7
12. Краљево	Жички и Трстенички	57	126	—	125	—	128	6912	27	1506	2.4	4	22
13. Крушевац	Расински	42	94	1	94	—	99	5324	21	2040	2.5	2	22
14. Неготин Кр.	Неготински и Крајински	44	112	—	111	—	115	5342	24	1578	1	2	10
15. Ниш	Нишки	58	91	—	87	—	92	4604	15	1434	2	1	26
16. Параћин	Параћински	31	75	1	75	—	79	3902	25	2182	1	3	30
17. Петровац Пож.	Млавски	35	71	—	70	—	72	3563	19	1598	1	1	27
18. Пирот	Нишавски	50	104	2	105	—	109	4955	30	1559	1.7	1	30
19. Прокупље I.	Прокупачки	30	72	—	72	—	75	3783	30	2208	4.3	3	30
20. Прокупље II.	Добрички и Косанички	31	48	—	59	—	50	3075	66	2244	6	2	30
21. Свилајнац	Ресавски и Деспотовачки	43	83	—	83	—	86	3866	18	1433	1.3	1	25
22. Соко Бања	Бањски и Сврљишки	37	68	1	68	—	70	3092	29	1668	2	3	25
23. Цариброд	Царибродски	36	57	1	57	—	58	2435	16	597	1	1	7
Укупно у бановини Моравској	шк. г. 1929/30.	903	1893	8	1886	4	1945	95244	39	1635	2.2	2	22
	шк. г. 1930/31.	924	1935	12	1930	—	1956	121003	28	1600	2.1	—	—

ПРИМЕДБА:

1. Од укупног броја школа било је 5 приватних.
   У школским књижницама било је 123.000 свезака или 146 свезака на 1 школу.
   Ђачких удружења било је 265.
2. На 1 школу отпадало је г. 1929/30. — 105, г. 1930/31. — 130 ђака.
3. 1 ђак је отпадао г. 1929/30. на 15, г. 1930/31. на 12 становника.
4. Број школа у појединим политичким срезовима у школској години 1930/31. означен је у општем статистичком прегледу бановине Моравске.

Важније културне и просветне установе.

Ниш: Народна библиотека.
Народни универзитет.
Моравска жупа Сокола Кр. Југославије.

Позоришта.

Ниш: Бановинско народно позориште.
Зајечар: Тимочко повлашћено позориште.

Музичка и певачка друштва.

Ниш: Певачка друштва „Корнелије" и „Бранко".
Радничко-занатска певачка дружина.

Друштва: Алексинац, Зајечар, Јагодина, Књажевац, Краљево, Крушевац, Прокупље, Свилајнац и Ћуприја.

Кино: Бор (1), Врњачка Бања (1), Зајечар (1), Јагодина (1), Књажевац (1), Краљево (1), Крушевац (1), Неготин Кр. (1), Ниш (4), Параћин (2), Прокупље (2), Ћуприја (1).

ШТАМПА.

(Број листова и часописа.)

Крушевац 2, Неготин 1, Ниш 5, Петровац Пож. 1, Ћуприја 1.

5. Саобраћај.

Железнице на територију Моравске бановине припадају у подручје Београдске саобраћајне дирекције.

Од саобраћајних установа постоје.

Железничка радионица у Нишу.

Ложионице у Зајечару, Крушевцу, Параћину, Цариброду и Ћуприји.

АУТО САОБРАЋАЈ.

Жагубица: — Петровац Пож.
Краљево: — (Рашка); — (Крагујевац).
Крушевац: — Александровац Кр.
Ниш: — Нишка Бања; — Лесковац; — Прокупље.
Свилајнац: — (Жабари — Пожаревац).

Ауто станице Стандарт Оил Компани:

Алексинац, Врњци, Зајечар, Јагодина, Краљево, Крушевац, Неготин Кр., Ниш, Свилајнац и Трстеник.

РЕЧНИ САОБРАЋАЈ.

Капетаније пристаништа:

I. **Кладово.** Пристаништа: Кладово, Текија и Корбово.

II. **Прахово.** Пристаништа: Прахово, Брза Паланка, Радујевац и Михајловац.

ПОШТА, ТЕЛЕГРАФ И ТЕЛЕФОН.

У подручју Вардарске дирекције пошта и телеграфа у Скопљу.

55 државних пошта (✉): Александровац Кр., Алексинац, Бабушница, Бачина, Бела Паланка, Бољевац, Бор, Брус, Брза Паланка, Варварин, Вел. Шиљеговац, Врњци, Вучитрн, Голубац, Деспотовац, Доњи Милановац, Жагубица, Житковац, Зајечар, Јабуковац, Јагодина, Кладово, Књажевац, Краљево, Краљево Село, Крушевац, Куршумлија, Мајданпек, Матарушка Бања, Неготин, Ниш (2), Параћин, Петровац Пожаревачки, Пирот, Подујево, Прахово, Прокупље, Ражањ, Рековац, Рибарска Бања, Салаш, Сењски Рудник, Соко Бања, Сталаћ, Свилајнац, Сврљиг, Текија, Трстеник, Ћићевац, Ћуприја и Цариброд.

Сезонске: Брестовачка бања и Нишка бања.

Телеграфско-телефонске секције: XVI. теренска у Нишу и XXII. у Параћину.

6. Грађевинарство.

Техничко одељење Кр. банске управе у Нишу.

Начелник: инж. Симић С. Стеван.

Технички саветници: инж. Живковић Живојин, Кун Милан и Красојевић Живадин.

Виши технички приставе: инж. В. Петровић, Н. Стевановић, Р. Пејчиновић и М. Антић.

Технички одељци при срески начелствима:

Зајечар, за срезове: Бољевачки, Заглавски, Зајечарски и Тимочки. — Шеф: инж. Николић И.

Крушевац, за срезове: Жички, Жупски, Копаонички, Расински и Трстенички. — Шеф: инж. Младеновић Стеван.

Куршумлија, за срезове: Вучитрнски, Дренички, Косанички, Лапски и Прокупачки. — Шеф: инж. Стануловић Христофор.

Неготин Кр., за срезове: Брзопаланачки, Кључки, Крајински, Неготински и Поречки. — Шеф: инж. Ковачевић Миладин.

Ниш, за срезове: Алексиначки, Бањски, Добрички, Моравски, Нишки и Сврљишки. — Шеф: инж. Милићевић Драгољуб.

Параћин, за срезове: Белички, Деспотовачки, Левачки, Параћински, Ражањски, Ресавски, Раванички и Темнићки. — Шеф: инж. Стамболић Сима.

Петровац, за срезове: Голубачки, Звишки, Млавски и Хомољски. Г Шеф: инж. Божић Мил.

Пирот, за срезове: Белопаланачки, Нишавски, Лужнички и Царибродски. — Шеф: инж. Мајер Едуард.

7. Финансијске установе.

Финансијска дирекција у Нишу.

Финансијски инспекторат: Зајечар.

За срезове: Бољевачки, Брзопаланачки, Голубачки, Загласки, Зајечарски, Звишки, Кључки, Крајински, Млавски, Неготински, Поречки, Тимочки и Хомољски.

Пореске управе: Александровац, Алексинац, Бабушница, Бела Паланка, Бољевац, Брус, Варварин, Вучитрн, Голубац, Деспотовац Доњи Милановац, Жагубица, Зајечар, Јабуковац, Јагодина, Кладово, Књажевац (за срезове: Загласки и Тимочки), Краљево Крушевац, Куршумлија, Кучево, Неготин Кр. (за срезове: Неготински и Брзопаланачки), Ниш, Параћин, Петровац Пож., Пирот, Подујево, Прокупље (за срезове: Добрички и Прокупачки), Ражањ, Рековац Салаш, Свилајнац, Сврљиг, Соко Бања, Србица, Трстеник, Цариброд и Ћуприја.

Катастарских управа нема.

Царинарнице: I. реда: Прахово и Цариброд.

Главни одељци фин. контроле: Цариброд, Ћуприја, Кладово, Крушевац, Неготин Кр., Ниш, Пирот и Зајечар.

Одељци фин. контроле: Алдинац, Александровац, Алексинац, Бабушница Балта Бериловац, Бела Паланка, Бољевац, Брза Паланка, Брус, Варварин, Вршка Чука, Вучитрн, Голубац, Деспотовац, Добра, Доњи Милановац, Жагубица, Звонци, Јабуковац, Јагодина, Јеловица, Каменица, Књажевац, Ковилово, Корбово, Краљево, Краљево Село, Куршумлија, Кучево, Михајловац, Ново Корито, Параћин, Петровац, Пивнице Брег, Подујево, Прахово, Прокупље, Протопопинци, Прћиловица, Радујевац, Ражањ, Рековац, Салаш, Свилајнац, Сврљиг, Соко Бања, Скривеница, Србица, Текија, Топли До, Трстеник, Халово и Шипиково.

МОНОПОЛСКЕ УСТАНОВЕ.

Фабрика дувана у Нишу.

Стовариште соли у Кусјаку.

Дуванске станице: у Житковцу, Крушевцу и Нишу.

БАНКАРСТВО.

У Моравској бановини:

91 новчани завод са 4 филијале.

Капитал: Дин 175,000.000.—.

Улошци: Дин 479,000.000.—.

8. Народно господарство.

Пољопривредно одељење Кр. банске управе у Нишу.

Начелник: Моровић Ниќо.

Шеф отсека за пољопривреду и сточарство: инж. Михајловић Петар, виши пољопр. саветник.

Шеф ветеринарског отсека: Др. Недељковић Владимир, вет. инспектор.

Шеф аграрно-правног отсека: Митрановић Миланко, аграрни инспектор.

Шеф шумарског отсека: Др. Милетић Жарко, шумарски инспектор.

Пољопривредна производња у Моравској бановини

(по подацима за годину 1929.)

Од обрађене површине (у %%): оранице 56.25; вртови 1.0; ливаде 12.77; пашњаци 24.08; виногради 1.62; воћњаци 3.23; баре и ритови 1.05.

Од зиратне површине долази (у%%): зрнасто биље 92.13; маунасто биље 0.73; коренасто и кртоласто биље 1.22; индустријско биље 1.07; баштенско биље 1.54; сточно (пићно) биље 1.27; угари 2.04.

Укупан принос (у мет. центима).

Зрнасто биље: кукуруз 4,280.000; пшеница 1,812.000; јечам 397.000; овас 292.500; раж 170.000; наполица 36.200; крупник 6.700; хељда 700; просо 200.

Маунасто биље: пасуљ 33.500; боб 5.100; сочиво 3.500; грашак 3.100; граорица 600.

Коренасто кртоласто биље: крумпир 289.000; сточна репа 59.000; мрква 250; репа угарњача 200.

Индустријско биље: шећерна репа 218.000; конопља 39.000; дуван 5.700; лан 2.400; хмељ 90.

Баштенско биље: купус 287.000; диње и лубенице 178.000; лук црни и бели 83.000; паприка 33.000; патлиџан 28.500.

Сточно биље: дуцерна 125.000; детелина 45.000.

Сено: 2,129.000.

Виногради: 322.000 хл. вина.

Воћњаци: шљиве 509.000; јабуке 89.000; крушке 56.000; ораси 29.000.

УСТАНОВЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ.

Угледно пољопривредно добро: Добричево.

Пољопривредна станица: Крушевац.

Агроботанички отсек „Добричево" код Ћуприје.

Селекторске станице (ради прочишћавања семена): у Јагодини и Петровцу.

Државне граничне ветеринарске станице: Неготин, Радујевац, Пирот и Цариброд.

Сем тога у сваком срезу постоје **среске и општинске тријерске станице.**

ВОЋАРСТВО.

Срески воћни расадници: Алексинац, Бабушница, Бела Паланка, Бољевац, Брус, Варварин, Вучитрн, Голубац, Деспотовац, Доњи Милановац, Жагубица, Житковац, Зајечар, Јабуковац, Јагодина, Кладово, Књажевац, Краљево, Краљево Село, Куршумлија, Кучево, Неготин, Ниш, Параћин, Петровац, Пирот, Подујево, Ражањ, Рековац, Салаш, Свилајнац, Сврљиг, Соко бања, Србица, Трстеник и Цариброд.

Према томе **срески воћни расадници** постоје у свим срезовима сем срезова: Добричког, Прокупачког, Жупског, Расинског, где њихов задатак извршују три пољопривредне школе и пољопривредна станица.

ВИНОГРАДАРСТВО.

Нарочито су подесни предели за виноградарство: „Крајина", „Жупа" и ближа околина Ниша.

Од установа за унапређење виноградарства постоје:

Енолошка станица у Букову код Неготина.

Лозни расадници: у Букову, Јагодини, Нишу, Пироту — баве се производњом резница америчке лозе, припорака и калемова винове лозе.

СТОЧАРСТВО.

Сточарство је једна од најважнијих грана привредног живота у Моравској бановини.

Коњарство није развијено, јер се коњ с обзиром на теренске прилике бановине употребљава више за јахање и товар, а мање за теглење. Нарочито је заступљен домаћи брдски коњ побољшан арапском и енглеском пасмином.

Говедарство је највише заступљено домаћом расом (буша), али је последњих година јако побољшано сименталском и монтафунском расом.

Схватајући важност сточарских изложаба за унапређење сточарства Кр. банска управа приредила је две велике и врло успеле **сточарско-живинарске изложбе,** и то: у **Пироту** за срезове нишавски, царибродски, лужнички и белопалачки, као и у **Петровцу** за срезове: млавски, хомољски и звишки.

ПОЉОПРИВРЕДНА НАСТАВА.

Средња пољопривредна школа у Букову (код Неготина).

Настава траје четири године од којих је једна година посвећена практичним радовима. За пријем у ову школу кандидати до 20 година морају имати свршену нижу пољопривредну школу или 4 разреда гимназије.

Ниже пољопривредне школе у Зајечару, Прокупљу и Ћуприји.

Специјалне пољопривредне школе:

у **Александрову** — за виноградарство и подрумарство,

у **Краљеву** — за сточарство и планинско газдовање.

Настава у тим школама траје две године. За пријем у ту школу не сме бити млађи од 14 ни старији од 19 година, а осим тога да је земљораднички син и поседник.

У свима тим школама постоје интернати, и за сваких 50 ученика има по 3 стручна наставника са факултетском спремом, а у средњој на 90 ученика има просечно 5 стручних наставника са факултетском пољопривредном спремом.

Због лакшег и бољег упознавања пољопривредника са савременом пољопривредом, **сваке године у току зиме образују се** по селима **зимске пољопривредне школе** у којима држе предавања осим пољопривредних стручњака — срески лекар, ветеринар и шумар.

Поред тога **сваки срески пољопривредни референт дужан је да сваког месеца у селима свога среза одржи најмање осам популарних предавања из пољске привреде.**

Ради образовања сеоских домаћица постоји стална **бановинска домаћичка школа у Ћуприји**

Аграрне установе: Аграрно повереништво у Врчитрну за срезове Вучитрнски, Лапски и Дренички.

ЗАДРУГАРСТВО.

На територију бановине постоје сада: **220 набављачких задруга, 218 земљорадничких кредитних задруга, 41 земљорадничка производјачка задруга и 248 задруга за пољопривредни кредит.**

ШУМАРСТВО.

Шеф Шумарског отсека Кр. банске управе у Нишу.

Површине покривене шумом у Моравској бановини има свега 430.243 хектара. Од тога је државно 275.115 хектара или 65%, комунално 104.698 хектара или 24%, и приватно 50.440 хектара или 11%.

Установе.

Дирекција шума: Алексинац.

Шумске управе: Алексинац, Аранђеловац, Бољевац, Брза Паланка, Брус, Голубац, Доњи Милановац, Жагубица, Јагодина, Књажевац, Краљево, Крушевац, Куршумлија, Параћин, Пирот, Прокупље и Ражањ.

Срески шумарски референти:

Алексинац, за срезове: Алексиначки, Моравски, Бањски и Ражањски.

Књажевац, за срезове: Зајечарски, Тимочки и Заглавски.

Куршумлија, за срезове: Лапски, Вучитрнски, Дренички и Косанички.

Ниш, за срезове: Нишки, Белопалапачки и Сврљишки.

Трстеник, за срезове: Жички, Трстенички и Жупски.

За унапређење шумарства постоје:

10 бановинских шумских расадника са укупном површином од 5.36 хектара за годишњу производњу око 3,500.000 садница;

2 општинска и 2 сеоска расадника за пошумљавање живог песка у срезу Голубачком. Годишња производња општинских и сеоских расадника износи око 500.000 ком. садника.

9. Трговина, обрт и индустрија.

Отсек за трговину, обрт и индустрију Кр. банске управе у Нишу.

Шеф: Ковачић Драгутин.

Трг. саветник: Др. Гласновић Матија.

Трг. приправник: Др. Ђурековић Милан.

Конзулати страних држава:

Белгијски конзул у Нишу.

Француски конзул у Краљеву.

КОНТРОЛА МЕРА.

Срески одељци:

У Зајечару за срезове: Бољевачки, Брзопаланачки, Голубачки, Заглавски, Зајечарски, Звишки, Кључки, Крајински, Млавски, Неготински, Поречки, Тимочки, Хомољски. (Привремено у Нишу.)

У Крушевцу за срезове: Белички, Деспотовачки, Жички, Жупски, Левачки, Копаонички, Пара-

Ћински, Расински, Ресавски, Темнићки, Трстенички. (Привремено у Нишу.)

У Нишу за срезове: Алексиначки, Бањски, Белопаланачки, Вучитрнски, Добрички, Дренички, Косанички, Ласки, Лужнички, Моравски (Житковац), Нишавски, Нишки, Прокупачки, Сврљишки и Царибродски.

Контролу драгоцених метала врши одељак контроле мера у Нишу за подручје целе бановине.

ТРГОВАЧКА НАСТАВА.

Државна трговачка академија у Нишу.

Државна занатска плетарско-столарска школа у Трстенику.

Женске занатске школе: Александровац, Алексинац, Багрдан, Бела Паланка, Бољевац, Брза Паланка, Брус, Варварин, Вучитрн, Жагубица, Зајечар, Јагодина, Кладово, Књажевац, Краљево Село, Краљево, Крушевац, Куршумлија Кучево, Неготин Варош, Неготин (дечји дом), Ниш, Параћин, Петровац Пож., Пирот, Прокупље, Равна Река, Рековац, Свилајнац, Сењски Рудник, Соко Бања, Трстеник, Ћићевац, Ћуприја и Париброд.

Опште занатске и занатско-трговачке школе: Алексинац, Александровац, Бела Паланка, Брус, Вучитрн, Зајечар, Јагодина, Краљево, Краљево Село, Крушевац, Куршумлија, Неготин Кр., Ниш, Параћин, Петровац Пож., Пирот, Прокупље, Ражањ, Свилајнац, Трстеник, Ћићевац, Ћуприја и Париброд.

Школе трговачких омладина: Зајечар, Крушевац, Ниш, Пирот и Свилајнац.

ПРИВРЕДНА УДРУЖЕЊА.

Удружења индустријалаца.

Зајечар: Зајечарско индустријско удружење.
Крушевац: Удружење трговаца и индустријалаца.
Ниш: Удружење индустријалаца.
Ћуприја: Удружење индустријалаца.

Трговачка удружења:

Александровац жупски, Алексинац, Бела Паланка, Бољевац, Брза Паланка, Брус, Варварин, Вел. Поповић, Голубац, Деспотовац, Доњи Милановац, Жагубица, Зајечар, Јагодина, Кладово, Књажевац, Краљево, Краљево Село, Крушевац, Куршумлија, Кучево, Неготин, Ниш, Параћин, Пирот, Петровац Пож., Прокупље, Ражањ, Рековац, Свилајнац, Сврљиг, Соко Бања, Трстеник и Ћуприја.

Занатска удружења (еснафи):

Александрово — жупа, Алексинац (2), Бабушница, Бољевац, Брза Паланка, Брус, Варварин, Вучитрн, Голубац, Деспотовац, Доњи Душник, Доњи Милановац, Жагубица, Зајечар (2), Јагодина (2), Кладово, Књажевац, Краљево Село, Крушевац (2), Куршумлија, Кучево, Неготин Кр., Ниш (4), Параћин, Петрово Село, Пирот, Подујево, Прокупље (2), Ражањ, Рековац, Свилајнац, Сврљиг, Соко Бања, Сумраковац, Трстеник, Цариброд, Ћићевац Ћуприја (2). — Свега 47.

РУДАРСТВО.

Надзор води изравно Генерална рударска дирекција у Београду.

У **Књажевцу** постоји **Средња државна рударска школа.**

10. Социјална политика.

Одељење за социјалну политику и народно здравље Кр. банске управе у Нишу.

Начелник: Др. Јаковљевић Иван.

Шеф отсека за социјалну политику: Др. Деспотовић Милан.

Установе за заштиту деце:

Енглеско-српски дечји дом у Нишу („Релиеф фонд").
Дечји дом у Неготину.
Дом за глувонему децу у Јагодини.
Дечје опоравилиште у Брусу, срез Копаонички.
Дечје опоравилиште на Озрену, срез соко-бањски.

Установе за заштиту радника:

Радничка комора у Нишу.
Експозитура јавне берзе рада у Нишу.
Инспекција рада у Нишу.
Референт: инж. Славко Лазар.
Референт инсп. парних колкова: Хауфен Фр.

Окружни уред за осигурање радника у Нишу.

Експозитуре: Зајечар, Јагодина, Крушевац, Параћин и Ћуприја.

Повереништва: Алексинац, Бела Паланка, Брза Паланка, Врњачка Бања, Доњи Милановац, Књажевац, Краљево Село, Куршумлија, Неготин, Кладово, Пирот, Прокупље, Ражањ, Свилајнац, Сврљиг, Соко Бања, Текија, Ћићевац и Цариброд.

Важније професионалне и хуманитарне организације:

Трговачка удружења у: Нишу, Пироту, Зајечару, Неготину, Крушевцу, Јагодини, Параћину, Свилајнцу, Ћуприји, Књажевцу, Прокупљу, Алексинцу и Соко Бањи.

Еснафи свију заната у Нишу и свим среским местима.

Учитељско удружење у Нишу са секцијама у свима среским местима.

Црвени крст у Нишу са пододборима у свима среским местима.

11. Народно здравље.

Отсек за народно здравље Кр. банске управе у Нишу.

Шеф: Др. Стојановић Аранђел.

Бановински санитетски савет.
Чланови.

По положају:
Др. Јаковљевић Иван, начелник VI. одељења;
Др. Станаревић Добросав, в. д. директ. зивода у Нишу;
Др. Леовић Ђорђе, лекар Окр. уреда у Нишу;
Др. Стевчић Душан, привр. лекар у Пироту.

Именовани редовни:
Др. Барбот Иван, управ. душевне болнице у Топоници;

Др. Милић Тома, привр. лекар Врњачке Бање;
Др. Стојковић Милан, привр. лекар у Неготину;
Др. Фотић Јаша, шеф од. држ. болнице у Нишу;
Др. Дикић Драгољуб, лекар шк. поликл. у Нишу;
Др. Зарић Свет., санит. реф. у Куршумлији.

Ванредни:

Др. Цветковић Рад., лекар хиг. завода у Нишу;
Недељковић Владимир, в. д. инсп. пољ. одељења;
Југовић Стојан, судија Првостеп. Суда у Нишу;
Хаџи Митић Димитрије, апотекар у Нишу;
Верхунац Нејко, инж. хигијенског завода у Нишу.

Општи преглед.

Здравствене прилике у Моравској бановини су релативно добре. Систематским радом за 12 година Министарство народног здравља успело је да постави и распростре на територији ове бановине савремене здравствене и хигијенске установе.

Рађање. У вароши просечно се роди 23 на 1000 становника, а у селу тај број иде до 40.

Исхрана. Народ се по селима храни на најпримитивнији начин. Хлеб се спрема од кукуруза, јечма и врло ретко од жита, и то на нерационалан и врло примитиван начин. Месом се мало хране. Осим хлеба храни се народ деломично и млечним производима и вегетаријанском храном.

Опште припремање јела врло је примитивно, и храна је недовољна, нарочито у доба великих пољских радова. У овом погледу за побољшање тих прилика нарочито много и корисно делују домаћински течајеви.

Станбене прилике врло су неповољне, нарочито по забаченим селима и планинским источним крајевима где се врло често налази да људи живу заједно са стоком у истој просторији. У тим крајевима куће су примитивно и нехигијенски грађене, те о чистоћи, о ваздуху и стану не може бити ни говора.

Села у моравској долини у овоме погледу су много напреднија. Станбене прилике по градовима због наглог умножавања становништва погоршале су се, јер су досадањи станови пренатрпани и за станове употребљавају просторије које се не би у редовним приликама из здравствених разлога за то допуштале.

Канализација и водоводи почињу се правити.

Заразне болести. Распрострањеност заразних болести разумљива је, ако се узме на ум заосталост села у хигијенском погледу. Тако видимо да је раширена туберкулоза. У неким местима умире од туберкулозе сваки осми у селима и сваки пети у варошима. Проценат смртности од туберкулозе достиже 20%.

Напосе је велика смртност од туберкулозе код мале деце, код које у прве три године достиже смртност 25%.

Сифилис раширен је нарочито у источним и северним деловима бановине, где број оболелих достиже 60%.

Од акутних заразних болести имамо стално шарлах, тифус, дифтерију, антракс, а као сезонско обољење дизентерију, мале богиње и велики кашаљ.

Нарочито је велик број обољења од дифтерије, а приметило се и малигнитет, тако да је смртност износила 15%. Од антракса било је обољења 131 са 9 смртних случајева. Раширеност те болести може се тумачити недовољном контролом над угинулим животињама у тим сточарским крајевима.

За сузбијање акутних болести вршила се вакцинација и профилакса по школама затварањем и дезинфекцијом.

Болнице.

Државна болница у Нишу.
Државна болница за душевне болести у Топоници код Ниша.

Бановинске болнице (20): Александровац, Алексинац, Бољевац, Брус, Доњи Душник, Зајечар, Јагодина, Књажевац, Краљево, Крушевац, Куршумлија, Неготин Кр., Петровац Пож., Пирот, Прокупље, Соко Бања, Свилајнац, Сврљиг, Ћариброд и Ћуприја.

Од ове 22 бановинске болнице има 7 по 2 или 3 специјална одељења.

Санаториуми.

Матарушка Бања: санаториум за инвалиде.
Врњачка Бања: санаториуми Црвеног Крста, за инвалиде и Окр. уреда за осиг. раденика.

СОЦИЈАЛНО-ХИГИЈЕНСКЕ УСТАНОВЕ.

Хигијенски завод у Нишу. — Поред општег руководства целокупном социјално-хигијенском службом у бановини, Хигијенски завод врши асанацију села, нарочито у оним крајевима где има стално заразних болести. Он подиже народна купатила, стара се о снабдевању села питком водом, израђује планове и извршује каптажу врела те даје помоћ за подизање водовода.

Домови народног здравља: Зајечар, Крушевац, Петровац Пож., Свилајнац.

Здравствене станице. У срезу Вучитрнском: Велика Река. У срезу Голубачком: Браничево. У срезу Жичком: Жича. У срезу Жупском: Ратаје и Трнавци. У срезу Млавском: Црљенац. У срезу Прокупачком: Пуковац, Белотин и Ђакус.

У здравственим станицама раде школоване сестре пудиље које под лекарском контролом обилазе села, дају упутства болесницима, шире здравствено просвећивање и суделују у организовању домаћинских течајева за сељанке.

Школске поликлинике (за чување здравља и здравствену заштиту ученика): Зајечар, Крушевац, Ниш, Пирот.

Школске амбуланте: Алексинац, Краљево, Књажевац, Неготин Кр., Ћуприја.

Диспанзери за одојчад: Државни у Крушевцу; Друштва Српске Мајке: у Нишу, Зајечару и Неготину.

Амбуланте за кожне и венеричне болести: Бољевац, Д. Милановац, Ниш, Петровац Пож., Пирот.

Народна купатила: Доњи Душник (срез Нишки), Крушевац, Куршумлија, Ниш, Планиница (срез Тимочки), Пуковац (срез Прокупачки).

Дезинфекционо купатило Црвеног Крста у Пироту.

Апотеке: Александровац, Алексинац (2), Банатски Деспотовац, Банатско Ново Село, Бачки Брестовац, Бела Паланка, Бољевац, Брус, Варварин, Вел. Дренова, Врњачка Бања, Доњи Милановац, Зајечар (4), Јасика, Кладово, Књажевац, Краљево, Краљево Село, Крушевац (3), Кучево, Куршумлија, Неготин (2), Ниш (7), Параћин (2), Петровац Пож., Пирот (2), Прокупље (2), Рековац, Соко Бања, Свилајнац, Трстеник, Цариброд, Ћуприја (2), Ражај и Јабуковац.

ВАЖНИЈЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ.

Лекарска комора у Нишу. — Претседник: Др. Фотић Јаша.

Школе за домаћице: Александровац (срез жупски); Пуковац (срез прокупачки); Добричево код Ћуприје; Варварин (срез темнићки) и Трстеник.

Здравствене задруге: Александровац (срез жупски); Ђунис (срез ражањски); Бучје, Злот и Рготина (срез зајечарски); Брусник (срез крајински).

Те задруге оснивају се за народно просвећивање и здравствено унапређење у забаченим крајевима где до сада није било лекара.

За побољшање и унапређење народног здравља оснивају се **здравствене општине** и на тај начин извршиће се рационална подела рада званичнога лекара, који је до сада због недовољног броја лекара и других прилика био концентрисан у већим местима, тако да су села често врло дуго времена била без лекара и морала су својим болесницима у врло тешким приликама и с великим материјалним жртвама тражити лекарску помоћ. С оснивањем здравствених општина лекарски рад из вароши премешта се у села, и тиме лекарска помоћ постаје боља, лакша, приступачнија и јефтинија.

Основаће се 18 самосталних здравствених општина у варошима и варошицама и 106 удружених здравствених општина, тако да ће се број лекара у јавној служби скоро потростручити; наместо досадањег једног среског лекара у срезу доћи ће 3 лекара здравствене општине.

Увођењем здравствених општина осигураће се знатан напредак општег здравственог стања у овој бановини.

ВАЖНИЈЕ СПОРТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ.

Аеро клубови: Зајечар, Ниш, Ћуприја.

Коло јахача „Кнез Михајло": Зајечар, Ниш.

Ногометни потсавез у Нишу.

Ногометни клубови: Зајечар, Јагодина (3), Краљево, Књажевац, Крушевац (3), Ниш (8), Петровац.

Соко Кр. Југославије. Моравска жупа у Нишу.

12. Туризам.

Врњачка бања: „Гоч" друштво за промет странаца.

Ниш: „Морава" туристичко друштво.

БАЊЕ.

Брестовачка бања (△ Зајечар, Редут - 2 км): (вис. 385), ■.

Врњачка Бања (△ Трстенички): (вис. 275 м), 6 ■.

Куршумлијска Бања (△ Косанићки, Куршумлија - 10 км): (вис. 450 м),

Матарушка Бања (△ Жички, Краљево - 9 км): (вис. 226), ■.

Нишка Бања (Ниш - 10 км): (вис. 250 м), 3 ■.

Рибарска Бања (△ Расински, Ђунис - 24 км): (вис. 540 м), ■.

Соко Бања са **Бањицом** (Алексинац - 30 км): (вис. 400 м).

ХОТЕЛИ.

Брестовачка Бања (1), Врњачка Бања (6), Зајечар (3), Краљево (6), Крушевац (2), Матарушка Бања (1), Ниш (8), Нишка Бања (3), Пирот (6), Рибарска Бања (1).

V. Градови Моравске бановине.

1. Главни град Ниш.

Главно место и седиште Краљевске банске управе Моравске бановине.

Површина (□): 29.11 км², 5 квартова (Винички, Горички, Ћеле-Кулски, Нишавски и Св. Николски), 5 предграђа (Бубањ, Јеврејско гробље, Тутуновићев подрум, Црвени Крст и Ћеле-Кула), 138 улица, 6280 кућа, 7664 домаћинства, 35.384 становника (од тога 20.353 мушка и 15.031 женска).

По вери: 89.89% православних, 5,37% римокатолика, 3.70% муслимана и 1.04% јевреја.

Управа: претседник општинског суда: инж. М. Чавдаревић.

Чланови суда: Т. Танић, Б. Пилетић, Љ. Јовановић, М. Поповић и Д. Путниковић.

Одборници: Р. Андрејевић, М. Андрић, В. Антић, О. Балић, Др. Б. Бераха, И. Балтезаревић, П. Букумировић, Д. Величковић, А. Донковић, Др. Д. Дикић, С. Димитријевић, Д. Илијановић, С. Илић, В. Илић (умро), В. Димитријевић, Д. Ивковић, В. Јованчић, Д. Метларац, Д. Петровић, др. Ж. Марковић, Л. Манојловић, Л. Милићевић,

С. Николић, Т. Јовановић, Н. Стефановић, А. Слепчевић, М. Т. Стефановић, М. Стојиљковић, В. Фредић, Ђ. Ћермило, Ј. Цветковић, С. Чохаџић, М. Голдштајн.

Више особље: Деловођа: С. Пауновић. Секретар: М. Ђорђевић. Благајник: С. Ковач. Економ: Ц. Гроздановић. Управник електр. предузећа: инж. П. Ђуричић. — Шефови: Књиговодства: М. Предраговић; Архиве: С. Цоцић; Грађев. одељења: Б. С. Аранђеловић, инж.; Извршног отсека: Н. Хаџи-Нешић; Војног отсека: Љ. Диковић; Архитектонског отсека : Р. Новаковић, инж.; Хидротехничког отсека: А. Сластенко, инж.; Саобраћајног отсека: М. Чортановић; Полицијског отсека: Н. Стојановић; Кривичног отсека: М. Поповић; Општинског санитета: др. М. Стокић. — Командир градске страже: А. Атанацковић.

Градски уреди: Хидро-електрична централа у Св. Петци и Сићеву. Калорична електрична централа на Црвеном Крсту и резервна електрична централа (Дизел-мотор) код окр. болнице.

Градска пожарна чета: 3 пумпе и 11 људи.

Држ. установе: Краљевска банска управа Моравске бановине (◣). Управа полиције. Среско начелство (△). Грађ. секција. Шумска управа.

Војне установе: Команда V. армијске области. Команда моравске дивизијске области, Коњичка и болничка подофицирска школа. Команда коњичке дивизије.

Социјалне установе: Окружни уред за осигурање радника, Повереништво за радничку комору, Берза рада, Инспекција рада.

Здравствене установе: Хигијенски завод, 2 болнице (⚕), Санаторијум дра. Петковића, Општинска амбуланта, Лекарска комора, Дечја поликлиника, Болница за душевне болести у Топоници.

Финансијске установе: Финансиј. дирекција, Пореска управа (⊠).

Судбене установе: Окружни суд (△S). Срески суд (△). Мушки казнени завод.

Верски уреди: Духовни суд нишке епархије, Окружно муфтијство.

Цркве: 4 правосл. (✚), 1 ркт. (✚), 2 муслиманске џамије (☾), 1 синагога (✡).

Просвета: 3 библиотеке (✱): Јеронимова, Грађанска касина и Руских ратних инвалида.

Школе: 2 гимназије, трг. академија, 2 трг. школе, занатска (◑) и 6 основних (●) школа.

Друштва: Народни универзитет, подмладак Ц. К., 7 женских, 6 певачких друштава, Хришћанска заједница младих људи, Ј. С., Хемијска стража, Н. О,. Франц. клуб, Грађанска касина.

Удружења: Р. О., пензионисаних официра и војних четника, ратних инвалида, четничко удружење, Соколска жупа, Сокол, Скаут, 10 спортских удружења, Коло јахача, 2 ловачка, ⇄, Аероклуб, ♁, инд., трг., трг. омладине, 3 задруге.

Привреда: 9 новчаних завода (⊕).

Индустрија: 11 творница: 2 текстилне, 1 машина и ливница, 1 вештачког сиришта, 1 коже, 1 обуће, 5 циглана (△).

Јавне установе: 6 хотела (■): Палас, Оријент, Руски цар, Европа, Касина, Њујорк, Цариград; **11 кафана** (☿): Српски краљ, Солун, Венеција, Лазић, Таково, Русија, Синђелић, Престолонаследник, Страхинић бан, Еснаф Шапчанин; **4 кина:** Палас, Руски цар, Велика Србија, Европа.

Знаменитости: тврђава Ћеле-Кула и Римски град.

⊙→ Од радова извршених за културан напредак града, извршени су: трамвајска пруга од железничке станице у Нишу до Нишке Бање, канализација, грађење електричне централе у Сићеву и на Црвеном Крсту, пројекат за електрификацију околице Ниша, подизање споменика Синђелићу Стеви на Чегру и палим војницима на војничком гробљу. Споменик изгинулим борцима код станице Нишка бања.

2. Град Зајечар. ✉, ⚕, ⊶, ⚖. (△ Зајечарски.)

Површина (□) 4160 ха; 2529 домаћинстава, 9885 становника.

Управа: Суд општине вароши. Претседник: Н. Николић. Деловођа: К. Петковић.

Градске установе: електрична централа и кланица, Дом за изнемогле.

Држ. установе: Окружни инспекторат (◔), Среско начелство (△), Технички одељак, Фин. инспекторат, Пореска управа (⊠), Гл. одељак фин. контроле (⌂).

Претстојништво град. полиције (▶), **жандармеријска станица.**

Бановинска болница (⚕).

Окружни (△S) и **Срески** (△) **суд.**

Верске установе: Тимочка епархија, Тимочки духовни суд прав. епархије, 2 прав. (✚) и 1 ркт. (✚) црква.

Школе: гимназија, занатлијска, трговачка, пољопривредна, женска раденичка (◑) и 2 осн. (●) школе. — Библиотека и читаоница (✱).

Удружења: Н. О., Коло јахача, Аеро-клуб, инвалидско, Ј. С., Скаут, певачко, ловачко, Коло С. С., индустријалаца, еснафско, занатлијско- трг. омл., трговачко, радничко, 3 женска, Соко, 6 спортских клубова.

Задруге: набављачка (∞) и чиновничка.

Привреда: 8 новчаних завода (⊕); 7 фабрика: коже, стакла, текстилна, дрвених потпетица, пивара и 7 млинова (✳). Машинска радионица.

156 трговина, 165 занатлија.

Извози се: људска и сточна храна, стока и сировина, вино, лој и др.

Вашари (☞): 3 годишња.

Јавне установе: 6 хотела (■): Палас, Темељковић, Тацко, Српски Краљ, Солун и Задруга; 1 ресторација (✕) Палас, кино Задруга, купатило, 2 биоскопа, концертна и позоришна дворана.

⊙→ Подигнути су: ћуприја на реци Тимок, електрична централа и кланица. Регулисане су и калдрмисане улице, ископано је 9 артеских бунара, подигнут је споменик, бетонирани су трг и тротоари.

Знамените су рушевине из римског доба и градић Костолац.

3. Град Крушевац. ✉, ⁂, ⊶, 🏛. (△ Расински.)

Крушевац је био главни град, престоница цара Лазара. Турци су га освојили г. 1455 и назвали Алаџи Хисар.

Површина (□) са 2 села 355 ха, 42 улице, 3000 домова, 14.000 становника.

Управа: Суд општине града. Претседник и члан банског већа: Ђорђе Дреновац, и 6 кметова: М. Крапчевић, Д. Илић, П. Димитријевић, Б. Илић, М. Ђочаревић, Д. Ивановић и 32 одборника.

Државни уреди: Окружни инспекторат (◔), Среско начелство (△), Болница (🛏), Школска поликлиника, Технички одељак, Пореска управа (⊠), Гл. одељак фин. контроле (🖃), Првостепени суд (Ⓢ).

Цркве: 2 православне (✚).

Школе: гимназија и 3 основне (🎓), вечерња занатлијска (ⓒ). — Читаоница (✶).

Удружења: 2 просветна, 2 певачка, Коло С. С., Ц. К., трговачко, трг. омладине, еснаф, Р. О., инвалидско, 5 спортских клубова, ђачко, Скаут.

Задруге: пек. и чин. — 3 повч. завода (⊕).

Индустрија: 5 фабрика: сапуна „Мерима", за израду вагона и гвоздених конструкција, електрична централа, парни млин (✳) „Расина", фабрика бомбона.

У околини угледно пољопривредно имање и државна барутана „Обилић".

Тржиште стоке, воћа, ракије и чувеног Жупског вина, прерада безалкохолног пића.

Хотели ( ): Београд, Парис. — Кино: Парис.

Знаменитости: Град Крушевац се нарочито истиче у народној песми. — Поред старе чувене цркве Лазарице и остатака куле Лазарове, постоји споменик Косовским јунацима. — У близини Крушевца налазе се чувене бање (◡) Врњачка и Рибарска, као и Ломничка кисела вода.

VI. Срезови Моравске бановине.

1. СРЕЗ АЛЕКСИНАЧКИ — (Алексинац), ✉, ⁂, ⊶, 🏛.

□ 371 км², 15 општина, 30 насеља, 5381 домаћинство, 31.905 становника.

Ср. начелник: Д. Ненадовић.

Референти: др. И. Ладовац (вет.), Н. Лихчевски (екон.), Д. Марковић (просв.), Д. Бранковић (шум.).

Надлежност: Технички одељак: Ниш. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Алексинац.

Окружни суд (Ⓢ): Ниш. **Срески суд** (△): Алексинац.

Цркве: 18 правосл. (✚).

Просвета: 21 осн. школа (🎓) и 4 нар. књ. и чит. (✶). — 24 **удружења** и **задруга.**

Индустрија: 3 млина (✳), фабр. лела. Рудник (⚒).

Срески расадник.

Извози се: стока и сточни производи.

Главни вашар (☞): на Петров дан.

Знаменитости: руски споменик, спомен капела на Делиграду.

Општине:

За све општине Пошта (**П.**) и Телеграф (**Т.**): **Алексинац.**

АЛЕКСИНАЦ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🏛: □ 3107 јут., 1200 дом., 6032 стан. — Дирекција шума, Ⓢ, 2 ✚, 4 🎓, ✶ — **Др.:** трговц., занатл., ловачко, Соко, Н. О. — **Инд.:** ✳, 3 ⊕ — ☞ 12. VII. ⊙→ Уведено је осветљење и бетонирани су тротоари. — ➤➤ Члан банског већа: Трифунац Љубомир, трговац.

Бобовишка (🚂 Алексинац - 12 км): □ 1136 ха, 2 села, 340 дом., 2859 стан. — 🎓, ✶, ∞, ⓒ.

Бованска (🚂 Алексинац - 15 км): □ 257 ха, 1 нас., 168 дом., 932 стан. — 🎓, ✶, ⛲, ⓒ.

Веле-Пољска (🚂 Житковац - 20 км): □ 2200 ха, 3 села, 227 дом., 1806 стан. — 3 ✠.

Врелска (🚂 Житковац - 25 км): □ 900 ха, 1 нас., 106 дом., 950 стан. — ✚, 🎓.

Глоговичка (🚂 Алексинац - 7 км): □ 699 ха, 1 нас., 125 дом., 632 стан.

Делиградска — ⊙, (🚂 Ћунис - 7 км): □ 1595 ха, 3 нас., 296 дом., 2010 стан. — 🎓, 2 ∞, ⓒ — ☞ 3.

Доњо-Трнавска (🚂 Мезгроје - 2 км): □ 1105 ха, 2 села, 204 дом., 1318 стан. — ✚, 🎓, ✶, ⓒ.

Дражевачка (🚂 Грејач - 2 км): □ 1390 ха, 1 нас., 168 дом., 1098 стан. — 🎓.

Катунска (🚂 Алексинац - 16 км): □ 4882 ха, 5 села, 499 дом., 3032 стан. — 3 ✚, 3 🎓, 3 ⓒ.

Краљевачка (🚂 Житковац - 8 км): □ 2369 ха, 2 села, 260 дом., 1962 стан. — ✚, 🎓, ⚒, ⓒ.

Мозговска (🚂 Алексинац - 10 км): □ 5581 ха, 2 нас., 544 дом., 4600 стан. — 2 ✚, 2 🎓, ∞, ⓒ.

Рутевачка (🚂 Корман - 6 км): □ 1270 ха, 1 село, 351 дом., 1721 стан. — ✚, 🎓, ∞, ⓒ.

Станачка (🚂 Житковац - 15 км): □ 7883 ха, 5 нас. 412 дом., 3084 стан. — 3 ✚, 3 🎓, ∞, ⓒ.

Суботиначка, 🐟 (🚂 Алексинац - 2 км): □ 2037 ха, 1 село, 277 дом., 1640 стан. — ✚, 🎓, ∞, ⓒ — ☞ 3. VIII.

---

2. СРЕЗ БАЊСКИ — (Соко Бања), ✉, ⁂, ⊶.

□ 561 км², 19 општина, 30 насеља, 4618 домаћинстава, 27.016 становника.

Ср. начелник: Д. Радојевић.

Референти: др. М. Дуњић (сан.), Р. Бокорић (вет.), Н. Сремац (екон.), В. Алић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. **Технички одељак:** Ниш. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Соко Бања. **Шумарски референт:** Алексинац.

Окружни суд (Ⓢ): Ниш. **Срески суд** (△): Соко Бања.

Цркве: 10 правосл. (✚).

Просвета: 18 осн. школа (🎓), жен. зан. школа (◑), 4 нар. књ. и чит. (✶).

34 **удружења и задруга**, 2 **новчана завода** (⊕).
Индустрија: Рудник каменог угља у Читлуку.
Извоз сточних производа.
Главни вашар (☞): 6. VIII.
Бање (◡): Соко-Бања са Бањицом.
Знаменитости: Град „Соко".

Општине:

За све општине, осим посебно означених: надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Соко Бања.** Ближња железничка станица (🚂): **Алексинац.**

Врбовачка (🚂 Житковац - 30 км): ☐ 3000 ха, 2 нас., 250 дом., 1230 стан. — ●, ✶, ∞.
Девичка — Дуго Поље (🚂 Житковац - 42 км): ☐ 5406 ха, 2 нас., 350 дом., 2400 стан. — ●, ∞.
Жучковачка (🚂 - 32 км): ☐ 867 ха, 1 село, 126 дом., 800 стан. — ●, ✶, ○.
Језерска (🚂 - 30 км): ☐ 2400 ха, 2 нас., 167 дом., 1114 стан. — ✚, ●.
Јошаничка, 🐟 (🚂 - 35 км): ☐ 4689 ха, 1 село, 330 дом., 2000 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ⓞ, 2 ∞, 2 механе. — Лековито општинско купатило.
⊙→ Помоћу цеви сведена је вода на 3 чесме.
Лабуковачка (🚂 - 35 км): ☐ 2983 ха, 2 села, 193 дом., 1286 стан. — ✚, 2 ●, ⓞ.
Милушиначка (🚂 40 км): ☐ 2340 ха, 1 село, 175 дом., 950 стан. — ●, ⓞ.
Мужиначка (🚂 Луково - 15 км): 1 село, 195 до.м., 1015 стан.
Николиначка (🚂 - 33 км): ☐ 2051 ха, 1 село, 195 дом., 1006 стан. — ●, ✶, ∞ — ☞ 19. VIII.
Ресничка (🚂 - 35 км): ☐ 4030 ха, 2 нас., 326 дом., 1982 стан. — 2 ✚, ● — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Ресовачка (🚂 Житковац - 26 км): ☐ 2300 ха, 2 села, 174 дом., 1151 стан. — ✚.
Ртањска — Врмца (🚂 Луково - 12 км): ☐ 3303 ха, 1 село, 316 дом., 2020 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Руишка (🚂 Мирово - 10 км): ☐ 2842 ха, 1 село, 207 дом., 1017 стан. — ●.
Сесалачка (🚂 Мирово - 20 км): ☐ 3160 ха, 2 нас., 185 дом, 1300 стан. — ● — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Соко-Бања, ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 - 31 км): ☐ 3919 ха, 3 нас., 554 дом., 2671 стан. — Претс.: М. Стојанчевић. Дел.: Д. Тасић. — △, 🛏, ✚ — **Шк.:** ●, ⓘ — **Удр.:** Ј. С., Ц. К., учит., Бачки фонд, пев., трг., еснаф, Р. О., инв., ⇄, Соко, Коло С. С., жен. подр. — ⓞ — ☞ 2 — ◡.
Трговишка (🚂 -. 33 км): ☐ 709 ха, 1 село, 100 дом., 600 стан.
Трубаревачка (🚂 - 22 км): ☐ 2780 ха, 1 село, 150 дом., 1100 стан. — ✚, ●.
Читлучка (🚂 - 47 км): ☐ 5285 ха, 3 нас., 420 дом., 2320 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ⓞ, ∞ — ⚒, Соко — ♂.
Шарбановачка (🚂 - 37 км): ☐ 3480 ха, 1 село, 205 дом., 1215 стан. — ●, ✶. **Задр.:** ⓞ, ∞.

---

3. СРЕЗ БЕЛОПАЛАНАЧКИ — (Бела Паланка), ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 553 км², 16 општина, 43 насеља, 3345 домаћинстава, 24.480 становника.
Ср. начелник: Ж. Петковић.

Референти: Др. А. Михајловић (сан.), С. Лаубер (вет.), В. Љубековић (екон.), Ч. Јовановић (просв.).
Надлежност: Технички одељак: Пирот.
Пореска управа (⊠): Бела Паланка.
Окружни суд (Ⓢ): Пирот. **Срески суд** (△): Бела Паланка.
Цркве: 12 правосл. (✚).
Просвета: 18 осн. школа (●), 2 нар. књ. и чит. (✶).
5 **удружења** и 11 **задруга.**
Срески расадник у Белој Паланци.
Извози се зрнаста храна.
Главни вашар (☞): 6. VIII.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Бела Паланка.**

Бабино-Калска (🚂 - 10 км): ☐ 2821 ха, 2 нас., 128 дом., 1078 стан. — ✚, ●.
БЕЛА ПАЛАНКА — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 1433 ха, 2 нас., 502 дом., 2742 стан. — △, ⊠, Антитуберкулозни диспанзер, ✚ — **Шк.:** зап.-трг., ●, ◑, ⓘ — ✶ — **Удр.:** Ј. С., Соко, лов., трг. — ∞ — ☞ 2. — Варош је подигнута на развалинама Старе Рамезијане.
Ветанска (🚂 Црв. Река): ☐ 2552 ха, 1 нас., 128 дом., 1013 стан. — ✚, ● — ⓞ.
Горњо-Гламска (🚂 - 9 км): ☐ 2600 ха, 2 нас., 76 дом., 667 стан. — ●, ✶ — **Задр.:** млек., ⓞ, ∞.
Долска — Букоровац (🚂 - 5 км): ☐ 1400 ха, 3 села, 143 дом., 1027 стан. — ●.
Доњо-Коритњичка (🚂 - 9 км): ☐ 3874 ха, 4 нас., 271 дом., 1834 стан. — ✚, ●.
Клисурска (🚂 - 4 км): ☐ 3851 ха, 3 нас., 236 дом., 1673 стан. — ✚, ● — ∞.
Крупачка (🚂 Долац - 2 км): ☐ 7764 ха, 5 села, 283 дом., 2161 стан. — ✚, 3 ●.
Љубатовачка (🚂 Чифлук - 1½ км): ☐ 1899 ха, 3 села, 201 дом., 1661 стан. — ●.
Мирановачка (🚂 - 19 км): ☐ 1469 ха, 2 нас., 165 дом., 1106 стан. — ●, ⛲, ⓞ. ☞ на Видовдан.
Моклишка (🚂 - 5 км): ☐ 3573 ха, 3 села, 282 дом., 2247 стан. — ✚, 2 ● — ⓞ.
Мокрањска (🚂 - 3 км): ☐ 3275 ха, 2 села, 207 дом., 1593 стан. — 2 ✚, ● — Манастир св. Димитрија. — ⊙→ Подигнута је црква и капела у спомен палим у ратовима.
Пајешка (🚂 Ђурђево Поље - 20 км): ☐ 2007 ха, 1 нас., 130 дом., 868 стан. — ✚, ● — ⓞ — ⊙→ 1 чесма.
Тамњаничка (🚂 Долац - 2 км): ☐ 2918 ха, 5 нас., 233 дом., 2011 стан. — ●, ⓞ.
Тополничка (🚂 Црв. Река - 9 км): ☐ 5237 ха, 2 нас., 156 дом., 985 стан. — ●.
Шлајска (🚂 Црв. Река - 2 км): ☐ 2955 ха, 3 нас., 258 дом., 1744 стан. — 2 ✚, ●, ⓞ.

---

4. СРЕЗ БЕЛИЧКИ — (Јагодина), ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 504 км², 30 општина, 58 насеља, 8556 домаћинстава, 47.860 становника (по вери 100% правосл).
Ср. начелник: М. Лозанић.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Референти: Др. М. Димић (сан.), Ј. Брандић (вет.), Г. Андријев (екон.), Ђ. Васић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крушевац. **Технички одељак:** Параћин. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Јагодина.

Окружни (△S) и **Срески** (△) **суд:** Јагодина.

Цркве: 9 правосл. (✚), 1 ркт. (✚).

Просвета: 33 осн. школе (●), 12 нар. књ. и чит. (✱).

8 **удружења** и 72 **задруге.**

Индустрија: Угљени мајдан (⚒) у Мирановцу, 1 млин (✳), 1 стругара (♂), 17 препана (△), 4 фабрике.

Бан. расадник. Ср. расадник. Клаоница.

Извозе се: земаљски производи, пиво, брашно, салама, живина јаја, говеда и свиње.

Главних вашара (☞): 3.

Знаменитости: манастир.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Јагодина.**

Багрдан — варошица, ⊙, ✉, ⚒, 🛏, 🚂: ☐ 80 ха, 60 дом., 485 стан. — ✚ — **Шк.:** ●, ◐ — ✱ — **Задр.:** ◎, ∞ — Плетарска фабрика. — ☞ 27. VII.

Багрдан — село, 🚂 (**П. Т.** Багрдан): ☐ 1802 ха, 2 нас., 349 дом., 1900 стан. — Фабр. „Балан".

Беличка (🚂 - 15 км): ☐ 3111 ха, 3 села, 320 дом., 1959 стан. — 3 ●, ✱ — **Задр.:** 2 ◎, 2 ∞.

Беочићка (🚂 - 17 км): ☐ 2000 ха, 1 нас., 154 дом., 1000 стан. — ∞.

Буковачка (🚂 - 5 км): ☐ 1049 ха, 2 нас., 145 дом., 671 стан. — ● — **Задр.:** ◎, ∞.

Бунарска (🚂 - 12 км): ☐ 1999 ха, 3 нас., 258 дом., 1735 стан. — ✚, ●, ∞.

Винорачка (🚂 - 3 км): 1 село, 132 дом., 774 стан. 2 ✚. — ●, ✱. — ◎. — ➤ Бетонски мост.

Брановачка (🚂 - 13 км): ☐ 2504 ха, 3 нас., 283 дом., 1635 стан. — ● — **Задр.:** ◎, ∞ — ☞ 3.

Главиначка (🚂 - 7 км): ☐ 2700 ха, 3 нас., 212 дом., 1410 стан. — ●, ✱ — Инв. удр. — **Задр.:** 2 ∞, ◎ — ⚓.

Глоговачка (🚂 - 8 км): ☐ 1515 ха, 1 село, 365 дом., 1820 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

Горњо-Штипљанска (🚂 - 12 км): ☐ 873 ха, 1 село, 86 дом., 480 стан. — ● — ◎.

Деоничка — Сиоковац (🚂 - 8 км): ☐ 3978 ха, 6 села, 420 дом., 2600 стан. — 3 ●. — **Задр.:** ◎, 2 ∞. — Манастир Јошаница.

Драгоцветска (🚂 - 6 км): ☐ 3206 ха, 5 нас., 512 дом., 3101 стан. — ✚, 3 ●, ✱. — 5 ◎. — ⊙➤ Чесма.

Драгошевачка (🚂 - 13 км): ☐ 2964 ха, 4 нас., 195 дом., 1084 стан. — ✚, ●.

Дубочка (🚂 - 13 км): ☐ 1744 ха, 2 села, 302 дом., 1600 стан. — ✚, 2 ●, ✱. — **Задр.:** 2 ◎, 2 ∞.

ЈАГОДИНА — ⊙, ✉, ⚒, 🛏, 🚂: ☐ 1880 ха, 1344 дом., 5100 стан. — △, ⊠, 🛏, Дом глувоњемих, △S, 2 ✚, ✚. — **Шк.:** Учит., ●, ◐, ○; ✱. — **Удр.:** ✱, Изв., Трг., Зап. и каф., Коло С. С., Жен., Соко. — 4 Инд. — 12 ⚓. ☞ 3. — Кино „Електра". — ⊙➤ Пијана, калдрма, сквер и парк.

Јовачка — Јовац, 🚂 (**П. Т.** Јагодина): ☐ 2117 ха, 3 нас., 348 дом., 1966 стан. — ✚, ●, ✱ — **Задр.:** ◎, ∞.

Ланишка — Ланиште, 🚂: ☐ 1880 ха, 1 село, 294 дом., 1500 стан. — ●. — **Задр.:** ◎, ∞.

Ловачка (**П. Т.** 🚂 Багрдан - 5 км): ☐ 1255 ха, 1 село, 202 дом., 1042 стан.

Лоћичка (🚂 - 17 км): ☐ 1087 ха, 1 село, 194 дом., 1050 стан. — ●. — **Задр.:** ◎, ∞.

Мајурска (🚂 - 4 км): ☐ 1400 ха, 1 нас., 236 дом., 1611 стан. — ●. — **Задр.:** 3 ○, ◎, ∞.

Мијатовачка (🚂 - 7 км): ☐ 962 ха, 265 дом., 1700 стан. — ● — **Задр.:** 2 ◎, 2 ∞.

Милошевска (**П. Т.** 🚂 Багрдан - 3 км): ☐ 2029 ха, 387 дом., 2071 стан. — Здрав. станица. — ✚, ●, ✱. — 2 ∞.

Остриковачка (**П. Т.** 🚂 Јагодина): ☐ 690 ха, 2 нас., 107 дом., 853 стан.

Пањевачка (🚂 - 5 км): ☐ 948 ха, 1 нас., 160 дом., 980 стан. — ●. — **Задр.:** ◎, ∞.

Праћинска (🚂 - 4 км): ☐ 1200 ха, 2 нас., 275 дом., 1834 стан. — 2 ✚ — ●, ✱ — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

Рибарска (🚂 - 3½ км): ☐ 1114 ха, 1 село, 320 дом., 1906 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

Стрижилска (**П. Т.** 🚂 Багрдан - 6 км): ☐ 167 ха, 1 село, 200 дом., 1000 стан.

Трешњевичка (**П. Т.** 🚂 Јагодина): 3 села, 250 дом., 2050 стан. — ●.

Шантаровачка (🚂 - 12 км): ☐ 929 ха, 1 нас., 181 дом., 954 стан. — ●. — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

---

5. СРЕЗ БОЉЕВАЧКИ — (Бољевац), ✉, ⚒, 🛏, 🚂.

☐ 1207 км², 21 општина, 22 насеља, 7919 домаћинстава, 37.806 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: М. Антонијевић.

Референти: др. М. Луковић (сан.), Ђ. Вучковић (вет.), М. Поповић (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. — **Технички одељак:** Зајечар. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Бољевац.

Окружни суд (△S): Зајечар. **Срески суд** (△): Бољевац.

Цркве: 8 правосл. (✚).

Просвета: 23 осн. школе (●), 11 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник: Књажевац.

4 **удружења** и 29 **задруга,** 4 **новч. завода** (⊕).

Индустрија: 2 рудника (⚒): Ртањ и Баговина, 2 млина (✳), 1 стругара (♂).

Извоз стоке, дрва и угља.

Главни вашари (☞): 27. IX. и 26. VII.

Општине:

За све општине, осим посебне означених надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Бољевац.**

Бачевичка (🚂 - 13 км): ☐ 1735 ха, 1 нас., 250 дом., 1300 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞.

Боговинска (🚂 - 9½ км): ☐ 1225 ха, 1 нас., 261 дом., 1240 стан. — ●. — ⚒ „Боговина".

БОЉЕВАЦ — ⊙, ✉, ⚒, 🛏, 🚂: ☐ 1430 ха, 1 нас., 290 дом., 1122 стан. △, △, ⊠, 🛏, ✚. Окр. шум. управа. Амбуланта за кожне бол. **Шк.:** Прив. гимназија, ●, ◐, ✱. — **Удр.:**

Трг., Зан.; ◎. — 3 ⊕. — **Инд.:** Електрана, ♂. — ⊙→ Електрика, водовод, споменик погинулим борцима.

Валакоњска (🚌 Боговина): ☐ 4570 ха, 1 нас., 444 дом., 2294 стан. — ●, ✱. — ∞.

Врбовачка (🚌 - 15 км): 1 нас., 230 дом., 1049 стан. — ✚, ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞.

Добропољска (🚌 - 10 км): ☐ 2464 ха, 1 нас., 898 дом. — ●. — **Задр.:** ◎, ∞.

Добрујевачка (🚌 - 4.5 км): ☐ 235 ха, 1 нас., 185 дом., 920 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞.

Злотска — Злот ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚌 Шарбановац - 12 км): ☐ 18.854 ха, 1 нас., 940 дом., 6373 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◎, 2 ∞, Здрав. — ☞ 2.

Илинска (🚌 - 4 км): ☐ 1417 ха, 1 нас., 120 дом., 773 стан. — 2 ●. — **Задр.:** ◎, ∞. — ⚒ „Ртањ". — ⊙→ Споменик погинулим борцима.

Јабланичка — Јабланица (🚌 - 4 км): ☐ 6330 ха, 1 нас., 275 дом., 1325 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◎, ∞.

Кривовирска — Криви Вир (🚌 - 2 км): ☐ 10.330 ха, 2 нас., 520 дом., 2346 стан. — ✚ — ●, ✱. **Задр.:** ◎, ∞. — ⊙→ Народно купатило.

Ласовачка (🚌 - 17 км): ☐ 4465 ха, 1 нас., 370 дом., 1620 стан. — ✚ — ●, ✱. — Стр. удр.

Луковска (🚌 Луковска - 8 км): ☐ 3253 ха, 1 нас., 322 дом., 1800 стан. — ✚ — ● — ◎. ⊙→ Водовод.

Мало-Изворска (🚌 - 3 км): ☐ 5087 ха, 1 нас., 280 дом., 1380 стан. — ●, ✱. — ∞.

Мировска — Мирово (🚌 - 3 км): ☐ 2480 ха, 1 нас., 180 дом., 613 стан. — ● — ◎ — ✳.

Оснићка (🚌 Шарбановац - 6 км): ☐ 2474 ха, 1 нас., 450 дом., 2126 стан. — 2 ●. — **Задр.:** ◎, ∞.

Планиничка (🚌 - 15 км): ☐ 2375 ха, 1 нас., 254 дом., 1237 стан. — Здрав. станица, ✚. — ●, ✱ — **Задр:** ◎, ∞ — **Инд.:** Парна воденица и 5 вршалица. — ☞ 3. VI. — ⊙→ Споменик палим борцима, водовод, купатило. —

Подгорачка (**П. Т.** Злот, 🚌 Боговинска - 7 км): ☐ 12.721 ха, 1 нас., 720 дом., 4750 стан. — ✚, ● — ☞ на Духове.

Савиначка (🚌 Сумраковац): ☐ 782 ха, 1 нас., 130 дом., 630 стан. — ●, ✱. — ∞. — Римски рудокоп у Тилва Рош.

Сумраковачка — Сумраковац (**П. Т.** Злот, 🚌 - 4 км): ☐ 2345 ха, 1 нас., 370 дом., 1560 стан. ✚ — ●, ✱. — Зан. удр. — 2 ∞. — **Инд.:** Вршалице и воденице. — ☞ 28. VI.

Шарбановачка — Шарбановац (**П. Т.** Злот, 🚌 - 3 км): ☐ 3106 ха, 1 нас., 430 дом., 2450 стан. — ● — ☞ на Духове. — ◡ (минерална вода).

---

6. СРЕЗ БРЗОПАЛАНАЧКИ — (Јабуковац), ✉, ⁂, ⊶.

☐ 385 км², 11 општина, 13 насеља, 4355 домаћинства, 26.178 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: М. Јанаћковић.

Референти: др. С. Васиљевић (сан.), П. Ђорђевић (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. — **Технички одељак:** Неготин. **Пореске управе** (⊠): Јабуковац и Неготин.

Окружни суд (△S): Неготин. **Срески суд** (△): Јабуковац.

Цркве: 8 правосл (✚).

Просвета: 12 осн. школа (●), 4 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник: Кладово. — 8 **удружења**, 8 **задруга**.

Индустрија: 14 стругара (♂).

Срески расадник у Јабуковцу.

Извозе се: дрво, креч, вино и ракија.

Главни вашар (☞): 2.—4. VIII.

Знаменитости: Манастир „Вратна".

Општине:

Брзопаланачка — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ⌐ (🚌 Прахово - 25 км): ☐ 3.140 ха, 2 нас., 433 дом., 2928 стан. — ✚, ●. — Задр.: Трг., ✱, ⊕, ⦶, 2 ♂, 7 ♉. — ☞ 3. X.

Вратњанска (**П. Т.** Јабуковац, 🚌 Неготин - 28 км): ☐ 3088 ха, 1 нас., 140 дом., 552 стан. — ✚, ●. — ∞, 2 ♂, ♉.

ЈАБУКОВАЦ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚌 Неготин - 12 км): ☐ 9422 ха, 1 нас., 958 дом., 7197 стан. △, ✚, ● — Н. О., Сокол, ⊕, ♂, 2 ♉, ◎. — ☞ 2.

Купузишка (**П. Т.** Брза Паланка, 🚌 Прахово - 25 км): ☐ 1905 ха, 1 нас., 135 дом., 725 стан. — ✚ — ● — ∞.

Малајничка (**П. Т.** Штубик, 🚌 Неготин - 10 км): ☐ 1900 ха, 1 нас., 240 дом., 1160 стан. — ✚. ● — ☞ 27. IX.

Мала-Каменичка (**П. Т.** Јабуковац, 🚌 Неготин - 26 км): ☐ 1400 ха, 1 нас., 237 дом., 1026 стан. — ● — ◎ — ♉.

Михајловачка — Михајловац, ⌐ (**П. Т.** Брза Паланка, 🚌 Прахово - 14 км): ☐ 1904 ха, 1 нас., 389 дом., 1897 стан. — ✚. — 2 ●, ✱. — ∞. — Инв. удр., 2 ♉.

Плавњанска (**П. Т.** Штубик, 🚌 Неготин - 30 км): ☐ 4400 ха, 1 нас., 400 дом., 1700 стан. — ✚, ●. — ∞. — 8 ♂. — ♉.

Слатинска (**П. Т.** Брза Паланка, 🚌 Прахово - 28 км): ☐ 2351 ха, 1 нас., 300 дом., 1150 стан. — ✚ — ●. — **Др.:** Н. О. — ∞.

Штубичка — Штубик ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚌 Неготин - 19 км): ☐ 3568 ха, 2 нас., 493 дом., 1829 стан. — ✚. — ●. — Инв. удр. — ∞. — ♂, 3 ♉. — 🚌. — ☞ 15. VIII.

Уровичка (**П. Т.** Јабуковац, ⌐ Брза Паланка - 11 км): ☐ 10.379 ха, 1 нас., 630 дом., 4507 стан. — ✚. — ●. — Инв. удр.

---

7. СРЕЗ ВУЧИТРНСКИ — (Вучитрн), ✉, ⁂, ⊶, 🚌.

☐ 703 км², 9 општина, 92 насеља, 4361 домаћинство, 28.621 становник (по вери у %: 33 правосл., 67 муслим.).

Ср. начелник: М. Миловановић.

Референти: Др. М. Јаковљевић (сан.), А. Шчербак (економ), М. Симовић (просв.).

Надлежност: Технички одељак и шумарски референт: Куршумлија. **Пореска управа** (⊠): Вучитрн.

Првостепени суд (△S): Кос. Митровица.

Цркве: 3 правосл. (✚), 8 мусл. џамија (☾).

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Просвета: 13 осн. школа (●), 10 нар. књ. и чит. (✱). — 3 **удружења** и 9 **задруга.**

Индустрија: Рудници гвожђа, бакра и алуминиума (⚒), 1 стругара (♂). — Ср. расадник.

Извозе се: пшеница, јечам, овас и кукуруз.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Вучитрн.**

Бабиномошка (🚂 Прилужје - 4 км): ☐ 3616 ха, 8 нас., 500 дом., 2500 стан. — Здрав. станица. ✚, ☾. — 4 ●, 2 ✱. — ∞. — ⊙→ Црква.

ВУЧИТРН — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 1700 ха, 1 нас., 840 дом., 4027 стан. — △, ⊠. — ✚, 3 ☾. — **Шк.:** ●, ⏀, ✱. — **Удр.:** Аероклуб, Лов., Трг. — **Задр.:** Житарска и Агр. з. — ⊕.

Гојбуљска (🚂 - 7 км): ☐ 4888 ха, 17 нас., 358 дом., 2784 стан. — ●, ✱.

Пантинска (🚂 - 4 км): ☐ 3800 ха, 9 нас., 408 дом., 3250 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ∞, Агр. з.

Прилушка — Прилужје 🚂 (**П. Т.** Обилић): ☐ 4103 ха, 11 нас., 405 дом., 3465 стан. — 2 ☾. 2 ●, 2 ✱.

Самодрешка — Ново Село Мађунско (🚂 Самодрежа - 3 км): ☐ 5049 ха, 12 нас., 390 дом., 2600 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ∞, Агр. з.

Смрековничка (🚂 - 6 км): 8 нас., 285 дом., 2.228 стан. — ✚, ●, ✱.

Чичавичка — Врница (🚂 Дрвар - 2 км): ☐ 5580 ха, 10 нас., 458 дом., 2767 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ∞, Агр. з. — →→ З. Јовановић, уч.

Шаљска — Боре (🚂 Кос. Митровица — 15 км): ☐ 13.105 ха, 16 нас., 686 дом., 5000 стан. — 2 ☾. — ● — ♂ — Развалине старог града Трепче. Стари рудокопи, сада рудник олова и цинка.

---

8. СРЕЗ ГОЛУБАЧКИ — (Голубац), ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚂.

☐ 365 км², 19 општина, 27 насеља, 3445 домаћинстава, 15.565 становника.

Ср. начелник: С. Синђелић.

Референти: Др. М. Гавриловић (сан.), Љ. Гајић (економ), Ј. Лисац (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. **Технички одељак:** Петровац. **Пореска управа** (⊠): Голубац.

Окружни суд (Ⓢ): Пожаревац. — **Срески суд** (△): Голубац.

Цркве: 3 правосл (✚).

Просвета: 13 осн. школа (●), 5 нар. књ. и чит. (✱). — 9 **удружења** и 10 **задруга.**

Индустрија: Рудник (⚒): Ракова Бара, 4 млина (✳), 1 црепана (△). — Срески расадник.

Извози се: мрки угаљ.

Главни вашари (☞): 8. IX. и на Св. Луку.

Знаменитости: Град Голубац.

Општине:

За све општине, осим посебно означених надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Голубац.**

Баричка (🚂 - 10 км): ☐ 1084 ха, 1 нас., 179 дом., 822 стан. — ✚, ●, ✱. — Пев. др. — ⏀.

Бикињска (🚂 - 9 км): ☐ 720 ха, 1 нас., 114 дом., 450 стан.

Браничевска (🚂 Вел. Градиште - 8½ км): ☐ 1200 ха, 1 нас., 248 дом., 1103 стан. — Здрав. станица. — ✚, ●, ✱. — **Удр.:** Пев., Здрав., Позоришно. — **Задр.:** ⏀, 2 ∞. ⊙→ Подиже се зграда за Народни Универзитет и купатило.

Виначка (🚂 Пожаревац - 40 км): ☐ 853 ха, 1 нас., 103 дом., 473 стан. — ●, ✱.

Војиловска (🚂 - 4½ км): ☐ 1300 ха, 3 нас., 319 дом., 1360 стан. — ●.

Вуковићка (🚂 - 20 км): ☐ 777 ха, 1 нас., 147 дом., 630 стан.

ГОЛУБАЦ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚂: ☐ 2692 ха, 1 нас., 359 дом., 1452 стан. — △, ⊠. — ✚, ●, ✱. — **Удр.:** Зан., Трг., Р. О., Четн. — ✳. — ⊕ — ☞ 3. — →→ М. Јенић.

Дворишка (🚂 - 50 км): ☐ 1681 ха, 1 нас., 126 дом., 709 стан. — ●. — →→ М. Милић, уч.

Добрањска — Добра 🚂 (🚂 - 27 км): ☐ 12.810 ха, 2 нас., 412 дом., 1713 стан. — ●, ✱.

Доњо-Крушевачка (🚂 Пожаревац - 45 км): ☐ 372 ха, 1нас., 114 дом., 605 стан. — ●, ⏀. — 2 ✳.

Зеленичка ✉, ⊶ (🚂 Пожаревац - 32 км): ☐ 1247 ха, 2 нас., 184 дом., 764 стан. — ✚, ●. — **Др.:** Пев., шк. и хришћ з. — ∞. — △. — 2 ⁂.

Клењска (🚂 Пожаревац - 30 км): ☐ 596 ха, 1 нас., 174 дом., 916 стан. — ●.

Кривачка (🚂 - 17 км): ☐ 994 ха, 1 нас., 110 дом., 581 стан. — ●. — ⏀.

Кудрешка 🐟, ⊶ (🚂 Пожаревац - 3 км): ☐ 806 ха, 2 нас., 160 дом., 795 стан. — ●.

Миљевићка (🚂 Пожаревац - 30 км): ☐ 620 ха, 1 нас., 170 дом., 830 стан. — ●. — ⏀.

Мрчковачка (🚂 Пожаревац): ☐ 715 ха, 1 нас., 130 дом., 560 стан. — ⏀.

Радошевачка — Усиње (🚂 Пожаревац - 35 км): ☐ 800 ха, 3 нас., 197 дом., 961 стан. —

Снеготинска (🚂 - 7 км): ☐ 1360 ха, 1 нас., 103 дом., 415 стан. — ✚.

Шувајичка (пре општ. Лазиначка) (🚂 Пожаревац - 13 км): ☐ 497 ха, 1 нас., 96 дом., 426 стан. — **Задр.:** ⏀, ∞. — ✳.

---

9. СРЕЗ ДЕСПОТОВАЧКИ — (Деспотовац), 🚂, ⁂, ⊶.

☐ 421 км², 23 општине, 30 насеља, 4183 домаћинстава, 25.321 становник (по вери 100% православних).

Ср. начелник: А. Динић.

Референти: др. С. Поповић (сан.), А. Смодиш (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крушевац. **Технички одељак:** Параћин. **Пореска управа** (⊠): Деспотовац.

Окружни суд (Ⓢ): Јагодина. — **Срески судови** (△): Деспотовац и Голубац.

Цркве: 5 правосл. (✚).

Просвета: 13 осн. школа (●), 9 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник: Свилајнац. — 5 **удружења** и 23 **задруге.**

Индустрија: 2 стругаре (♂), 2 црепана (△), ✳ — **Извозе се:** земаљски производи.

Главних вашара (☞): 2.

Знаменитости: Манастир Манасија, задужбина Деспота Стевана.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.): **Деспотовац.**

Балајначка (П. Т. Поповић, Јагодина - 15 км): □ 900 ха, 1 нас., 115 дом., 630 стан. — ✶, ∞.

Балајначка (П. Т. Поповић, Јагодина - 15 км): нас., 134 дом., 635 стан. — ●, ✶.

Боговска (Јагодина - 15 км): □ 938 ха, 1 нас., 125 дом., 750 стан. — ●.

Брестовачка (П. Т. Вел. Поповић, Јагодина - 20 км): □ 796 ха, 1 нас., 117 дом., 655 стан. — ○ — ∞.

Буковачка (Ћуприја - 24 км): □ 1537 ха, 1 нас., 150 дом., 912 стан.

Велики Поповић — ⊙, ✉, ⚒, 🗝 (Јагодина - 12 км): □ 1685 ха, 1 нас., 310 дом., 1651 стан. ●, ✶ — Трг. удр., ∞, 4 ✳ — ☞ 2.

Витаначка (Ћуприја - 17 км): □ 1279 ха, 1 нас., 250 дом., 1687 стан. — ✶ — **Задр.:** ◯, ∞.

Грабовичка (Јагодина - 25 км): □ 1511 ха, 1 нас., 238 дом., 1246 стан. — ●, ✶ **Задр.:** ◯, ∞ — ⊕.

ДЕСПОТОВАЦ — ⊙, ✉, ⚒, 🗝 (Ћуприја - 23 км): □ 47 ха, 1 нас., 84 дом., 470 стан. — △, ◬, ⊠, ✶ — **Удр.:** ✱, лов., трг., ⛲ — **Задр.:** ◯, ∞. — ☞ 2.

Деспотовачка — село Деспотовац (Ћуприја и Јагодина - 21 км): □ 1345 ха, 1 нас., 206 дом., 1350 стан. — Вађење дрвеног угља.

Жидиљска (Равна Река - 8 км): □ 9294 ха, 3 нас., 161 дом., 1211 стан. — ●.

Језерска (Ћуприја - 20 км): □ 1200 ха, 2 нас., 217 дом., 1600 стан. — ●, ✶ — ∞.

Јеловачка (Ћуприја - 30 км): □ 5019 ха, 1 нас., 100 дом., 570 стан.

Ломничка (Ћуприја и Јагодина - 25 км): □ 2288 ха, 1 нас., 211 дом., 1071 стан. — ●.

Медвеђска (П. Т. Вел. Поповић, Јагодина - 22 км: □ 1404 ха, 1 нас., 300 дом., 1427 стан. — ●, ✶ — **Задр.:** ◯, ∞.

Миливска (Јагодина - 21 км): 1 нас., 176 дом., 1176 стан.

Пањевачка (Ћуприја - 31 км): □ 2618 ха, 2 нас., 250 дом., 1300 стан. — ●.

Плажанска (Јагодина - 20 км): □ 1747 ха, 1 нас., 292 дом., 1671 стан. — ●, ∞.

Ресавичка (Ћуприја - 24 км): □ 1400 ха, 2 нас., 140 дом., 720 стан. — ∞.

Стењевачка (Ћуприја - 29 км): □ 2930 ха, 2 нас., 230 дом., 1470 стан. — 2 ●.

Сладајска (Ћуприја - 30 км): 1 нас., 129 дом., 861 стан.

Стрмостенска (Ћуприја - 35 км): □ 8209 ха, 1 нас., 150 дом., 936 стан. — ● — ∞.

Трућевачка (Јагодина - 17 км): □ 672 ха, 1 нас., 98 дом., 613 стан. — ✶ — ∞.

---

10. СРЕЗ ДОБРИЧКИ — (Прокупље),

✉, ⚒, 🗝, 🚂.

□ 683 км², 15 општина, 91 насеље, 5819 домаћинстава, 43.878 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: М. Антонијевић.

Референти: Др. М. Ђуровић и Др. С. Лазаровић (сан.), Др. С. Гербин (вет.), А. Вељковић (пољ.), Г. Поповић (просв.), Д. Бојковић.

Надлежност: Технички одељак: Ниш. **Пореска управа** (⊠): Прокупље.

Окружни суд (⚖): Ниш. — **Срески суд** (◬): Прокупље.

Цркве: 10 правосл. (✚).

Просвета: 23 осн. школе (●), 8 нар. књ. и чит. (✶). — 1 **удружење** и 5 **задруга.**

Индустрија: 10 млинова (✳).

Главни вашар (☞): 26. VI. у Мрамору.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближња железничка станица (🚂): **Прокупље.**

Аз-Бресничка (🚂 - 20 км): □ 4202 ха, 4 нас., 322 дом., 2263 стан. — 2 ✚, ●, ✶ — Пчел. задр.

Александровска (Ниш - 13 км): □ 460 ха, 1 село, 80 дом., 422 стан. — ●, ✶ — ∞.

Балајначка (Белотинац - 7 км): □ 2359 ха, 5 нас., 376 дом., 3248 стан. — ✚, 3 ●, ✶. — ◯. — ☞ 1.

Влаховска (🚂 - 5 км): □ 3719 ха, 5 нас., 380 дом., 2568 стан. — ●.

Доље-Црнатовачка (П. Т. Топличко Кочане, Јасеница - 4 км): □ 4957 ха, 8 нас., 486 дом., 4300 стан. — 3 ●, ✶.

Дубовска (П. Т. Косанчић, Житорађе - 12 км): □ 8267 ха, 7 нас., 512 дом., 3037 стан. — ✚, ● — ✳ — ⊙ Поправљена црква.

Ђакуска (Житорађе - 4.5 км): □ 3905 ха, 6 села, 485 дом., 3527 стан. — Здрав. станица. — **Шк.:** ●, за домаћице.

Житорађска — Житорађе (🚂 - 13 км): □ 3754 ха, 6 нас., 396 дом., 4330 стан. — 2 ✚, ●, ✶ — 7 ✳.

Југ-Богдановачка — Појата: □ 7750 ха, 14 нас., 472 дом., 3233 стан. — ●.

Мраморска (Д. Међурово - 4 км): □ 1604 ха, 3 села, 166 дом., 1384 стан. — ● — ☞ 26. VII.

Облачинска (🚂 - 14 км): □ 4100 ха, 5 нас., 380 дом., 3000 стан. — ● — **Др.:** Н. О.

Орљанска (П. Т. Топл. Кочане, Доњевац): □ 2295 ха, 3 нас., 260 дом., 2300 стан. — ✚, 2 ●.

Петровачка (🚂 - 12 км): □ 7564 ха, 14 нас., 616 дом., 3895 стан. — ✚, 3 ●, ✶ — ⊙ Сазидана црква.

Пуковачка — Пуковац, 🚂 (П. Т. Топл. Кочане): □ 3315 ха, 6 села, 701 дом., 4811 стан. — Здрав. станица, 2 ✚ — **Шк.:** 2 ●, за домаћице. — 2 ✳, 2 ◯.

Старо-Божурска — Костадиновац (🚂 - 6 км): □ 1671 ха, 4 села, 187 дом., 1560 стан. — ✚, ●, ✶.

---

11. СРЕЗ ДРЕНИЧКИ — (Србица),

✉, ⚒, 🗝.

□ 487 км², 7 општина, 82 насеља, 3191 домаћинство, 23.768 становника.

Ср. начелник: Ж. Анђелковић.

Референти: Др. С. Апрамовић (сан.), Р. Јовановић (економ), З. Ивановић (агр.).

Шк. надзорник: Вучитрн.

(Ознаке и кратице виђи на стр. 364.)

Надлежност: **Технички одељак** и **Шумарски референт:** Куршумлија.
Првостепени суд (⚖): Кос. Митровица.
Цркве: 3 правосл. (✝), 8 муслим. џамија (☾).
Просвета: 10 осн. школа (🎓), 4 нар. књ. и чит. (✱). — 3 **друштва** и 7 **задруга.**
Срески расадник у Србици.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Србица.**

Бањска — Рудник (🚉 Кос. Митровица - 29 км): ☐ 5002 ха, 8 нас., 299 дом., 2584 стан. — 2 ✝, 2 🎓. — Агр. з. — ⊙→ Подигнут је воћњак.
Красимировачка — Чикатово (🚉 Обилић - 26 км): ☐ 10.667 ха, 17 нас., 570 дом., 4045 стан. — 2 ☾, 2 🎓, ✱. — Агр. з.
Лаушка — Србица (🚉 Кос. Митровица - 21 км): ☐ 8000 ха, 11 нас., 610 дом., 3912 стан. — ✝, 🎓, ✱. — Агр. з.
Обилићка — Туријевац (🚉 Кос. Митровица - 38 км): ☐ 6239 ха, 8 нас., 350 дом., 3151 стан. — 2 ☾, 🎓.
Обрињска — Ликовци (🚉 Кос. Митровица - 35 км): ☐ 7722 ха, 11 нас., 592 дом., 4355 стан. — 3 ☾, 🎓.
Пољанчка (🚉 Вучитрн - 17 км): ☐ 5034 ха, 12 нас., 370 дом., 2701 стан. — ☾, 2 🎓, ✱. — 2 агр. з.
Прекаска — Тривци (🚉 Кос. Митровица - 12 км): ☐ 6771 ха, 11 нас., 400 дом., 3020 стан. — 🎓, ✱. — Агр. з.

12. СРЕЗ ЖИЧКИ — (Краљево), ✉, ⁂, 🔑, 🚉, 🚌.

☐ 1055 км², 21 општина, 78 насеља, 8124 домаћинства, 43.396 становника (по вери 100% правосл.).
Ср. начелник: Б. Николић.
Референти: Др. М. Младеновић (сан.), Др. Ф. Бап (вет.), З. Ратковић (екон.). М. Ђосић (просв.).
Надлежност: **Окружни инспекторат** (◔): Крушевац. **Технички одељак:** Крушевац. **Шумарски референт:** Трстеник. **Пореска управа** (☒) и **Болница** (🛏): Краљево. **Санаторијум:** Матарушка Бања.
Првостепени суд (⚖): Краљево.
Цркве: 8 правосл. (✝).
Просвета: 29 осн. школа (🎓), 9 нар. књ. и чит. (✱). — 5 **удружења** и 15 **задруга.**
Индустрија: 5 стругара (♂), 3 црепане (△), 3 фабрике, рудник (⚒).
Срески расадник у Краљеву.
Извози се: воће, жито и стока.
Главни вашар (☞): 6. VI. у Краљеву.
Знаменитости: Манастир Жича и Јеринин град.
Матарушка Бања (◡).

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚉): **Краљево.**

Адранска (🚉 - 5 км): ☐ 2800 ха, 3 нас., 285 дом., 1577 стан. — 🎓, ∞.
Богутовачка (🚉 - 20 км): ☐ 5570 ха, 2 нас., 210 дом., 986 стан. — 🎓, ✱.
Витановачка (🚉 Витановац): ☐ 3250 ха, 2 нас., 325 дом., 1750 стан. — **Др.:** Ц. К.
Витковачка (🚉 - 22 км): ☐ 3305 ха, 3 нас., 351 дом., 2018 стан. — 🎓.
Вранешка (🚉 Врба - 3 км): ☐ 2731 ха, 2 нас., 237 дом., 1129 стан. — ✝, 🎓.
Врдилска: ☐ 1694 ха, 2 нас., 284 дом., 1274 стан. ✝, 2 🎓, ✱ — ☞ 7. VII.
Врпска — Врба: ☐ 1787 ха, 2 нас., 234 дом., 1246 стан. — ✝, 🎓 — ⓘ.
Гледићка (🚉 - 20 км): ☐ 4200 ха, 2 нас., 250 дом., 1763 стан. ✝. — **Задр.:** ⓘ, ∞.
Годачичка (🚉 Витковац - 8 км): ☐ 5813 ха, 3 нас., 365 дом., 1897 стан. — ✝.
Гокчанска — Међуречје (**П. Т.** Ушће, 🚉 Краљево - 45 км): ☐ 9398 ха, 6 нас., 323 дом., 2006 стан. — ✝, 🎓.
Грачачка (🚉 Подунавци - 9 км): ☐ 5411 ха, 2 нас., 490 дом., 2960 стан. — ✝, 🎓 — 4 ♂ —
Драгосињачка (🚉 Врба - 5 км): ☐ 1201 ха, 2 нас., 185 дом., 892 стан. — 🎓 — „Вода Св. Саве".
Жичка — Крушевица (🚉 - 7 км): ☐ 3174 ха, 2 нас., 245 дом., 1234 стан. — Здрав. станица, ✝, 🎓, ✱ — ➳ А. А. Драговић, јеромонах
Каменичка (🚉 - 15 км): ☐ 12.209 ха, 6 нас., 260 дом., 1012 стан. — 🎓, ✱, ⛲ — ∞, ♂.
Конаревска — Јанок: ☐ 3267 ха, 3 нас., 260 дом., 1475 стан. — 🎓.
КРАЉЕВО — ⊙, ✉, ⁂, 🔑, 🚉: ☐ 1452 ха, 1 нас., 997 дом., 3791 стан. — △, ☒, ⚖, ✝ — **Шк.:** гимназија, трг.-зан., 2 ◑, 🎓, ⓘ, нижа пољ. — ✱ — **Удр.:** трг., каф. — **Инд.:** електр. централа. Фабрике: вагона и локомотива, аероплана, леда — ♂ — 4 ⊕ — Кино „Корзо" — 12 🚲 — ☞ 2. — ⊙→ Електр. осветљ.
Матарушка (🚉 - 8 км): ☐ 533.182 ха, 6 нас., 150 дом., 1065 стан. — ✝ — **Удр.:** „Матарушка бања" — ◡, Санаторијум за инвалиде, ■.
Милочајска (🚉 Адрани - 8 км): ☐ 2567 ха, 5 нас., 232 дом., 1448 стан. — 🎓.
Мрсаћка — Мрсаћ, 🚉: ☐ 2119 ха, 6 нас., 200 дом., 1106 стан. — ✝, 🎓, ✱.
Подунавачка — Подунавци, 🚉: ☐ 638 ха, 1 нас., 124 дом., 400 стан. — 🎓 — ⚒ — ☞ 19. VIII.
Ратинска (🚉 - 7 км): ☐ 1467 ха, 1 нас., 169 дом., 832 стан. — 🎓 — ∞.
Рибничка (🚉 - 3 км): ☐ 3326 ха, 3 нас., 297 дом., 1500 стан. — 🎓 — ∞ ➳ М. Савић.
Роћевачка (🚉 - 17 км): ☐ 3829 ха, 4 нас., 454 дом., 3000 стан. — 🎓, ✱ — **Задр.:** ⓘ, ∞.
Самаилска — Самаила, 🚉: ☐ 3580 ха, 3 нас., 434 дом., 2220 стан. — ✝, 🎓, ✱ — ∞ — ☞ 2.
Сирчанска (🚉 - 5 км): ☐ 4126 ха, 3 нас., 332 дом., 2530 стан. — ✝, 🎓, ✱ — **Задр.:** ⓘ, ∞ — ➳ Споменик погинулим ратницима
Стубалска (**П. Т.** 🚉 Трстеник - 16 км): ☐ 3113 ха, 1 нас., 206 дом., 1058 стан.
Чукојевачка (🚉 - 13 км): ☐ 2550 ха, 2 нас., 225 дом., 1227 стан.

13. СРЕЗ ЖУПСКИ — (Александровац Круш.), ✉, ⁂, 🔑.

☐ 399 км², 10 општина, 48 насеља, 3578 домаћинстава, 22.361 становник (по вери 100% прав.).
Ср. начелник: С. Обрадовић.

Референти: др. М. Мирковић (сан.), Ф. Јорец (вет.), Д. Миленковић (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крушевац. **Технички одељак:** Крушевац. **Шумарски референт:** Трстеник. **Пореска управа** (⊠): Александровац.

Окружни суд (⚖): Крушевац. — **Срески суд** (△): Александровац Кр.

Цркве: 4 правосл. (✚).

Просвета: 13 осн. школа (●), 3 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник: Брус. — 2 **удружења и 7 задруга.**

Индустрија: 1 стругара (♂), 1 циглана (△).

Извози се: грожђе, вино и ракија.

Главни вашар (☞): 27—29. X.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.): **Александровац.** Ближња железничка станица (🚂): **Крушевац.**

Александровачка — **Александровац Круш.** — ⊙, ✉, ⁂, 🗝, (🚂 - 34 км): ☐ 800 ха, 2 нас. (са селом Кожетин), 300 дом., 1500 стан. — △, ⊠, Здрав. станица, 🛏, ✚, ●, ✱ — **Удр.:** ✱, трг. — **Задр.:** здрав., ◯, ∞ — 2 ⊕ — ☞ 2.

Витковачка (🚂 - 30 км): ☐ 2863 ха, 5 нас., 325 дом., 2170 стан. — 2 ● — ∞, △ — ⊙→ 1 чесма.

Горњо-Ступањска (🚂 - 25 км): ☐ 1004 ха, 2 села, 209 дом., 1290 стан. — ✚, ●, ✱ — ⊙→ 2 гвозд. моста, 4 бетонска пропуста и 1 чесма.

Доброљубачка (🚂 - 46 км): ☐ 1956 ха, 3 нас., 258 дом., 1638 стан. — ✚, ● — ∞.

Дреначка (🚂 Стопања - 20 км): ☐ 1795 ха, 4 нас., 170 дом., 1163 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, ∞.

Латковачка (🚂 - 36 км): ☐ 6558 ха, 8 нас., 410 дом., 2900 стан. — ● — (Образована је год. 1930. од 8 села бивше општине Александровац Круш.)

Плешка (🚂 - 46 км): ☐ 6700 ха, 7 села, 688 дом., 3600 стан. — ●.

Плочка (🚂 - 60 км): ☐ 4959 ха, 4 нас., 225 дом., 1863 стан. — 2 ✚, ●.

Ратајска (🚂 Стопања - 15 км): ☐ 1930 ха, 7 нас., 586 дом., 3514 стан. — Здрав. станица, ✚, 2 ●, ✱ — ◯.

Трнавачка (🚂 - 34 км): ☐ 2477 ха, 6 нас., 472 дом., 3395 стан. — Здрав. станица, ✚, 2 ● — Инв. удр. — ⊙→ Амбуланта са купатилом.

---

14. СРЕЗ ЗАГЛАВСКИ — (Књажевац), ✉, ⁂, 🗝, 🚂.

☐ 728 км², 36 општина, 65 насеља, 7539 домаћинстава, 41.289 становника (по вери: 100% правосл.).

Ср. начелник: М. Бајић.

Референти: др. Д. Вучковић (сан.), Ј. Туткијевић (вет.), Н. Поповић (екон.), М. Никић (просв.), П. Сољаник (шум.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔), **Технички одељак:** Зајечар. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏) и **Окружни суд** (⚖): Зајечар. — **Срески суд** (△): Књажевац.

Цркве: 16 правосл. (✚).

Просвета: 27 осн. школа (●), 15 нар. књ. и чит. (✱).

2 **удружења и 47 задруга. 1 новчани завод** (⊕).

Индустрија: 4 млина (⁂), 5 рудника (⚒).

Извозе се: вино, ракија, кукуруз, овас, пшеница, пасуљ, ораси, стока и живеж. намирнице.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближња железничка станица (🚂): **Књажевац.**

Алдинска (🚂 - 21 км): ☐ 4585 ха, 2 нас., 225 дом., 1402 стан. — ✚ — ●, ✱.

Балановачка (🚂 - 9 км): ☐ 1146 ха, 2 нас., 198 дом., 1048 стан. — ◯.

Балиначка (🚂 - 17 км): ☐ 3074 ха, 3 нас., 200 дом., 1338 стан. — ✚, ✱. — ⊕.

Бело-Поточка (🚂 Палилула - 6 км): ☐ 3972 ха, 2 нас., 296 дом., 1964 стан. — ✚ — ● — ◯.

Берчиновачка (🚂 - 6 км): ☐ 2253 ха, 4 нас., 211 дом., 1048 стан.

Бучјанска — Бучје ⊙ (🚂 - 17½ км): ☐ 3929 ха, 1 нас., 340 дом., 1500 стан. — ●. — **Др.:** ⛲, Инв. — **Задр.:** Здрав., 2 ∞. — ☞ 2.

Валевачка (🚂 - 7 км): ☐ 2657 ха, 5 нас., 390 дом., 2141 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Јасињска (🚂 Подвис - 5 км): ☐ 2580 ха, 1 нас., 306 дом., 1782 стан. — ✚. — ●, ✱. — 2 ◯.

Винска (🚂 - 13 км): ☐ 1512 ха, 2 нас., 211 дом., 1046 стан. — ●, ✱. — ◯. — 2 ⚒.

Влашкопољска (🚂 - 25 км): ☐ 1458 ха, 1 нас., 85 дом., 422 стан. — ●.

Габровничка (🚂 - 34 км): 1 нас., 294 дом., 2302 стан. — ✚. — ●.

Горњо-Зуничка (🚂 - 3 км): ☐ 1500 ха, 2 нас., 241 дом., 1133 стан. — ✚. — ●, ✱. — **Задр.:** 2 ◯, ∞.

Горњо-Каменичка (🚂 - 19 км): ☐ 1298 ха, 1 нас., 200 дом., 1100 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** ◯, ◯.

Градишка (🚂 - 15 км): ☐ 1497 ха, 2 нас., 114 дом., 650 стан. — 2 ✚.

Дејановачка 🐟, 🗝 (🚂 - 20 км): ☐ 1620 ха, 2 нас., 110 дом., 714 стан. — ●. — Израда кашкавања и дрв. угља. Чувени вис „Јаблан". — ◯.

Доњо-Зуничка (🚂 - 7 км): ☐ 992 ха, 2 нас., 159 дом., 745 стан. — ✚. — ●, ✱. — **Задр.:** ◯, ∞.

Доњо-Каменичка (🚂 - 14½ км): ☐ 1213 ха, 1 нас., 246 дом., 1375 стан. — 2 ✚. — ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Доњо-Соколовичка (🚂 - 12 км): ☐ 805 ха, 1 нас., 89 дом., 474 стан. — ●.

Жлинска (🚂 - 8 км): 1 нас., 228 дом., 1186 стан. — ✚. — ●, ✱. — **Задр.:** ◯, 2 ∞.

Жуковачка (🚂 - 8 км): ☐ 2143 ха, 3 нас., 193 дом., 1007 стан. — ●, ⛲, ✱. — **Задр.:** ◯, ∞.

Зоруновачка (🚂 - 14 км): ☐ 892 ха, 1 нас., 122 дом., 632 стан. — ●. — ∞.

Зубетиначка (🚂 - 22½ км): ☐ 2605 ха, 1 нас., 184 дом., 974 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

КЊАЖЕВАЦ — ⊙, ✉, ⁂, 🗝, 🚂: 1 нас, 898 дом., 3745 стан. △, ⊠, 🛏, ⚖, ✚. **Шк.:** гимн., ●, ◯, ✱ — Вин. задр., 4 ⊕, 8 ∞, — ☞ 3.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Спомиње се до г. 1859. као Гугусовац. — Кино „Национал".

Креначка (🚂 - 14 км): ☐ 1625 ха, 2 нас., 1386 дом. ✚, ●. — **Задр.:** ◎, ∞. — ➽ В. Ачић, уч., С. Јасиковић, делов.

Орешачка (**П. Т.** Тресибаба 🚂 Подвис - 2 км): ☐ 1220 ха, 3 нас., 187 дом., 966 стан. — ◎. 2 ⚒ (Подвис и Тресибаба).

Папратска (🚂 - 25 км): ☐ 871 ха, 1 нас., 80 дом., 544 стан. — ◎.

Понорска (🚂 - 11 км): ☐ 1458 ха, 1 нас., 797 стан. **Задр.:** ◎, ∞.

Потркањска (🚂 Д. Зунић - 2 км): ☐ 1121 ха, 2 нас., 235 дом., 1151 стан. — ●. — **Задр.:** ◎, ∞.

Радичевачка: ☐ 4211 ха, 2 нас., 110 дом., 780 стан. ●, ✱. — ◎.

Ргошка — Ргоште 🚂: ☐ 1197 ха, 2 нас., 181 дом., 879 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞.

Скробничка (🚂 - 20 км): ☐ 2440 ха, 1 нас., 155 дом., 946 стан. — ✚ — ●, ✱. — ◎.

Слатинска (🚂 - 12 км): ☐ 1187 ха, 2 нас., 125 дом., 650 стан. — ●. — **Задр.:** ◎, ∞.

Сврљишко-Топљанска (🚂 Палилула - 5 км): ☐ 1784 ха, 1 нас., 91 дом., 786 стан.

Трговишка (🚂 - 3½ км): ☐ 1859 ха, 4 нас., 305 дом., 1050 стан. — ●, ✱. ∞, ✳, ♂, ⚒.

Црквењска (🚂 - 6 км): ☐ 901 ха, 1 нас., 161 дом., 810 стан. — **Задр.:** ◎, ∞.

Штрбачка: ☐ 625 ха, 1 нас., 162 дом., 816 стан. ✳. **Задр.:** ◎, ∞.

---

15. СРЕЗ ЗАЈЕЧАРСКИ — (Зајечар), ✉, ⚕, ⊶, 🚂.

☐ 1086 км², 28 општина, 30 насеља, 12.050 домаћинстава, 58.831 становника (по вери 99% прав., 1% ркт.).

Ср. начелник: Д. Богдановић.

Референти: Др. Р. Ивковић (сан.), С. Кнајтер (вет.), В. Петровић (пољ.), С. Ђерговић (просв.), И. Николић (техн.).

Среско испостава (△): Бор.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. **Технички одељак. Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (⌂) и **Болница** (⊶): Зајечар. **Шумарски референт:** Књажевац.

Првостепени суд (△S): Зајечар.

Цркве: 17 правосл. (✚).

Просвета: 28 осн. школа (●), 17 нар. књ. и чит. (✱). — Бан. спец. пољ. школа у Зајечару.

32 **удружења** и 42 **задруге.**

Природно благо: шуме, злато, угљен и олово.

Индустрија: 5 рудника (⚒), 3 млина (✳).

Срески расадник. — Извози се: дрво и стока.

Знаменитости: Старе рударске колоније.

Брестовачка Бања и **Гамзиградска Бања** (◡).

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближња железничка станица (🚂): **Зајечар.**

Борска — Бор, ✉, ⚕, ⊶, 🚂: ☐ 2860 ха, 2 нас., 365 дом., 5808 стан. △. — ✚, ✚, ●. — ♁. **Задр.:** ◎, 2 ∞ — 8 ⚖, ⚒ (бакра). — ☞ 2.

Брестовачка (**П. Т.** Бор, 🚂 Меновница - 15 км): ☐ 9600 ха, 1 нас., 340 дом., 2100 стан. — ●. **Задр.:** ◎, ∞ — ◡.

Бучјанска (**П. Т.** Бор, 🚂 Вражогрнац - 40 км): ☐ 3659 ха, 2 нас., 260 дом., 1100 стан. — ●, ◎.

Велико-Изворска (🚂 Зајечар - 5 км): ☐ 4701 ха, 1 нас., 850 дом., 4500 стан. — ✚, ✱ — **Задр.:** ◎, ∞ — 3 ✳ — ➽ П. Алић, упр. осн. шк.

Вражогрначка — Вражогрнац, 🚂: ☐ 2798 ха, 1 нас., 496 дом., 2310 стан. — ✚, ●, ✱ — **Др.:** пев., дилет.-позоришно, пчел. ∞.

Вратарничка — Вратарница, 🚂: ☐ 3543 ха, 1 нас., 500 дом., 2500 стан. — ✚, ●, ✱ — **Задр.:** ◎, ∞.

Гамзиградска (🚂 Звездан - 5 км): ☐ 2175 ха, 220 дом., 1266 стан. — ●, ✱. — ◎. Електрика.

Горњо-Белоречка (🚂 Зајечар - 22 км): ☐ 2213 ха, 1 нас., 251 дом., 1061 стан. — ● — ∞.

Градсковска (🚂 Вражогрнац): ☐ 2333 ха, 1 нас., 320 дом., 1359 стан. — ✚, ●. — ◎.

Грлишка (🚂 Грлишка Река - 4 км): ☐ 3074 ха, 1 нас., 500 дом., 2100 стан. — ✚, ●, ✱ — **Удр.:** инв., ♁ — **Задр.:** ◎, ∞ — ⊙→ Споменик палим борцима.

Грљанска — Грљан, 🚂: ☐ 3914 ха, 450 дом., 2369 стан. — ✚, ● — ∞ — Фабрика брикета.

Доњо-Белоречка (**П. Т.** Бор, 🚂 Вражогрнац - 20 км): ☐ 4544 ха, 1 нас., 349 дом., 1383 стан. ✚ — ● — ◎ — Печење креча.

Заграђска (🚂 Вратарница): ☐ 1939 ха, 1 нас., 253 дом., 1150 стан. — ✚ — ●, ✱.

ЗАЈЕЧАР — ⊙, ✉, ⚕, ⊶, 🚂. (Види преглед градова).

Звезданска — Звездан 🚂: ☐ 3693 ха, 345 дом., 1400 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, 2 ∞.

Кривељска — ⊙ (**П. Т.** 🚂 Бор - 6 км): ☐ 9716 ха, 1 нас., 530 дом., 3450 стан. — ✚ — ● — ◎ — 6 ⚖ — ☞ 14. VIII. — ⊙→ Водовод са 3 чесме и споменик погинулим ратницима.

Леновачка (🚂 Зајечар - 18 км): ☐ 3377 ха, 1 нас., 313 дом., 1526 стан. — ✚ — ●, ✱. — ∞.

Лесковачка (🚂 Зајечар -16 км): ☐ 1500 ха, 1 нас., 140 дом., 630 стан. — **Шк.:** ◐, ●, ✱. — Дечији Пољ. клуб „Напредак". — **Задр.:** ◎, ∞, ◯.

Лубничка (🚂 Зајечар - 8 км): ☐ 2691 ха, 1 нас., 415 дом., 1918 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, 2 ∞. — ♁. — ⚒ (лигнита).

Метовничка — Метовница 🚂: ☐ 4325 ха, 1 нас., 337 дом., 1866 стан. — ●. — ◎. — 9. VIII.

Николичевска (🚂 Зајечар - 10 км): 1 нас., 250 дом., 1350 стан. — ●, ✱. — **Др.:** Ц. К. — ◎.

Оштрељска (**П. Т.** Бор): ☐ 1994 ха, 1 нас., 186 дом., 820 стан. — ✚. — ●. — ◎.

Прлитска (🚂 Грљан - 7 км): ☐ 1272 ха, 1 нас., 130 дом., 680 стан. — ●. — ⚒. — Вршка Чука.

Рготинска (🚂 Вражогрнац - 7 км): ☐ 3793 ха, 1 нас., 568 дом., 2430 стан. — ✚. — ●, ✱. **Удр.:** Пев., Зан. — **Задр.:** Здрав., ◎, ∞. — Електр. централа. — 4 ⚖. — ☞ 2.

Слатинска (**П. Т.** Бор, 🚂 Вражогрнац - 20 км): ☐ 3945 ха, 1 нас., 335 дом., 1487 стан. — ✚, ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞. — ☞ 3. VIII.

Трновачка — Трновац: ☐ 1225 ха, 1 нас., 216 дом., 938 стан. — ✚. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞.

Халовска (🚂 Зајечар - 15 км): ☐ 2856 ха, 302 дом., 1485 стан. — ✚ — ●, ✱.

Шљиварска (🚂 Зајечар - 8 км): ☐ 1347 ха, 1 нас., 300 дом., 765 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞.

16. СРЕЗ ЗВИШКИ — (Кучево),

✉, ⁂, 🛏.

☐ 827 км², 14 општина, 19 насеља, 4899 домаћинстава, 23.939 становника (по вери: 99% правосл., 1 % ркт.).

Ср. начелник: В. д. Р. Краус.

Референти: Др. Х. Лазаревић (сан.), М. Лимосављевић (пољ.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. — **Технички одељак:** Петровац. — **Пореска управа** (⊠): Кучево.

Окружни суд (⚖): Пожаревац. — **Срески суд** (◬): Кучево.

Цркве: 1 правосл. (✚).

Просвета: 13 осн. школа (●), 1 чит. (✱). — Шк. надзорник: Голубац.

3 **удружења** и 2 **задруге.**

Иднустрија: 5 рудника (⚒ — 2 злата, 2 угља и 1 олова). — Срески расадник.

Извозе се: дрва и стока.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т**): **Кучево.**

Буковска (🚂 Петровац - 30 км): ☐ 548 ха, 1 нас., 209 дом., 1125 стан. — ●.

Волујска (🚂 Петровац - 40 км): ☐ 19.879 ха, 1 нас., 504 дом., 2250 стан. — ●.

Дубочка (🚂 Петровац - 27 км): ☐ 8773 ха, 2 нас., 656 дом., 3960 стан. — ●.

Каонска (🚂 Петровац - 25 км): ☐ 2450 ха, 1 нас., 223 дом., 210 стан. — ●.

Кучајнска — Кучево ⊙ (🚂 Петровац - 25 км): ☐ 5740 ха, 2 нас., 300 дом., 1410 стан. — ●. — ⚒. — ☞ на Малу Госпојину.

КУЧЕВО — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 Вел. Градиште - 48 км): ☐ 3188 ха, 1 нас., 529 дом., 2679 стан. — △, ⊠. — ✚. — ●, ✱. — **Удр.:** Трг., Зан., Баш. — ◯ — ⊕ — ☞ 21. IX.

Љешничка (🚂 Пожаревац - 36 км): ☐ 882 ха, 2 нас., 141 дом., 737 стан. — ◯.

Мишљеновачка (🚂 Петровац - 25 км): ☐ 1600 ха, 1 нас., 260 дом., 1064 стан. — ●.

Мустапићка (🚂 Петровац Пож. - 30 км): ☐ 2139 ха, 1 нас., 396 дом., 1620 стан. — ●.

Нересничка (🚂 - 27 км): ☐ 13.200 ха, 1 нас., 540 дом., 4992 стан. — ● — ⚒ (златни).

Раденачка (🚂 Голубац - 18 км): ☐ 3561 ха, 1 нас., 520 дом., 1125 стан. — ●. — **Инд.:** Електр. централа, ⚒ (лигнита).

Раковобарска (🚂 Голубац - 10 км): ☐ 2317 ха, 1 нас., 303 дом., 1200 стан. — ✚. — ●.

Сенска (🚂 Вел. Градиште - 29 км): ☐ 994 ха, 3 нас., 98 дом., 517 стан. — ●.

Туријска (🚂 Петровац - 30 км): ☐ 2151 ха, 1 нас., 220 дом., 1050 стан. — ✚. — ●.

---

17. СРЕЗ КЉУЧКИ — (Кладово),

✉, ⁂, 🛏.

☐ 604 км², 17 општина, 20 насеља, 4553 домаћинства, 23.304 становника (по вери: 100% правосл.).

Ср. начелник: М. Симић.

Референти: др. В. Новак (сан.), Е. Лудке (вет.), В. Зечевић (економ), М. Боранијашевић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. **Технички одељак:** Неготин. **Пореска управа** (⊠) и **Гл. одељак фин. контроле** (🏛): Кладово. **Капетанија пристаништа** (▲): Кладово.

Болница и **Окружни суд** (⚖): Неготин. — **Срески суд** (◬): Кладово.

Цркве: 11 правосл (✚).

Просвета: 19 осн. школа (●) и 6 нар. књ. и чит. (✱); 2 **удружења** и 20 **задруга**; 1 новчани завод (⊕).

Индустрија: 2 млина (✳).

Извозе се: жито и вино.

Знаменитости: Кочин гроб у Текији. — Кочина Крајина.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Кладово,** а железничка станица (🚂): **Неготин.**

Вајушка (🚂 Прахово): ☐ 2962 ха, 2 нас., 180 дом., 853 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Велесничка (**П. Т.** Брза Паланка, 🚂 Прахово - 35 км): ☐ 1237 ха, 1 нас., 128 дом., 628 стан. — ●, ✱. — 2 ∞.

Велико-Врбичка (🚂 - 57 км): ☐ 1125 ха, 1 нас., 320 дом., 2000 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Велико-Каменичка (**П. Т.** Брза Паланка): 1 нас., 251 дом., 1234 стан. — ●.

Грабовичка (**П. Т.** Брза Паланка): 1 нас., 380 дом., 1851 стан. — ●, ✱.

Ђердапска — Давидовац: ☐ 2237 ха, 2 нас., 218 дом., 1197 стан. — 2 ●, ✱. — ∞.

КЛАДОВО — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🛩 (🚂 - 57 км): ☐ 2304 ха, 1 нас., 510 дом., 1995 стан. — ▲, ◬, ⊠, 🏛. **Шк.:** ●, ◯. **Др.:** ◯, Савез среских земљ. задр. — **Задр.:** Виногр., ◯. — ⊕. — ☞ 28. VIII.

Кладушничка (🚂 - 64 км): ☐ 1329 ха, 1 нас., 264 дом., 950 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

Корбовска — Корбово 🚂 (🚂 Прахово - 52 км): ☐ 1904 ха, 1 нас., 392 дом., 1985 стан. — ●. — 2 ∞. — **Инд.:** 2 ✳, 2 вршалице.

Костолска: 1 нас., 154 дом., 723 стан. — ●, ◯.

Љубичевачка (**П. Т.** Брза Паланка 🚂 - 40 км): ☐ 2172 ха, 1 нас., 545 дом., 1565 стан. — ●.

Маловрбичка (🚂 - 68 км): ☐ 793 ха, 1 нас., 25 дом., 998 стан. — 2 ●, ✱. — ∞. — ☞ 28. VIII.

Петровоселска — Петрово Село 🚂 (**П. Т.** Текија, 🚂 Прахово - 75 км): ☐ 6988 ха, 1 нас., 216 дом., 1294 стан. — ●.

Подвршка (🚂 - 44 км): ☐ 3524 ха, 2 нас., 273 дом., 2000 стан. — ✚. — ●. — **Задр.:** ◯, 3 ∞.

Ртковска (🚂, 🚂 Прахово - 47 км): ☐ 1459 ха, 1 нас., 267 дом., 1700 стан. — ●. — ∞.

Сипска (🚂 - 68 км): ☐ 1700 ха, 1 нас., 145 дом., 755 стан. — ●, ✱. ◯. — Дрварска инд.

Текијска — Текија ⊙, 🚂, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 - 80 км): ☐ 7393 ха, 1 нас., 285 дом., 1576 стан. ●, ✱.

---

18. СРЕЗ КОПАОНИЧКИ — (Брус),

✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 487 км², 8 општина, 66 насеља, 2643 домаћинстава, 18.256 становника (по вери: 100% правосл.).

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Ср. начелник: М. Ралчић.

Референти: Др. М. Величковић (сан.), С. Кеменовић (вет.), М. Пауновић (екон.), Б. Михајловић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔) и **Технички одељак:** Крушевац. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Брус.

Окружни суд (⚖): Крушевац. **Срески суд** (△): Брус.

Цркве: 10 правосл. (✚).

Просвета: 9 осн. школа (●).

4 **задруге.** — **Срески расадник** у Брусу.

Природно благо: Жаревачка кисела вода.

Главни вашар (☞): 9.—11. IX.

Знаменитости: Манастир Стрмац. — Остаци града Козника.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Брус;** ближња железничка станица (🚂): **Крушевац.**

Блажевска (🚂 - 80 км): ☐ 13.950 ха, 27 нас., 502 дом., 3095 стан. — 4 ✚. — ●.

БРУС — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 - 52 км): ☐ 18.447 ха, 12 нас., 589 дом., 4199 стан. — △, ⊠, 🛏. — ✚. — **Шк.:** 2 ●, 2 ◑. — Трг. удр. — **Задр.:** ◯, ∞ — 2 ⊕ — Израда дасака. — ☞ 11. IX.

Влајковачка (🚂 - 59 км): ☐ 11.623 ха, 8 нас., 266 дом., 2216 стан. — ●.

Дубачка (🚂 - 40 км): ☐ 6678 ха, 5 нас., 346 дом., 2241 стан. — 2 ✚. — ●.

Златарска (🚂 - 32 км): ☐ 2342 ха, 3 нас., 230 дом., 1590 стан. — ●.

Криво-Речка (🚂 - 60 км): ☐ 5040 ха, 2 села, 73 дом., 667 стан. — ✚. — ●.

Лепеначка (🚂 - 46 км): ☐ 8218 ха, 4 нас., 318 дом., 2203 стан. — 2 ✚. — ●.

Расинска — Милентија (🚂 - 40 км): ☐ 4400 ха, 5 нас., 275 дом., 2046 стан. — ●. — ∞. — ⊙→ Мост на р. Расини.

---

19. СРЕЗ КОСАНИЧКИ — (Куршумлија), ✉, ⁂, 🛏.

☐ 1.307 км², 9 општина, 84 насеља, 4267 домаћинстава, 23.451 становника (по вери: 100% правосл.).

Ср. начелник: С. Ђорђевић.

Референти: Др. С. Зарић (сан.), А. Цимбал (вет.), Др. А. Трифунац (економ), Г. Поповић (просв.), П. Конаковић (шумски).

Надлежност: Технички одељак, Пореска управа (⊠) и **Болница** (🛏): Куршумлија.

Окружни суд (⚖): Ниш. **Срески суд** (△): Куршумлија.

Цркве: 10 правосл. (✚).

Просвета: 6 осн. школа (●), 4 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник: Прокупље.

6 **удружења** и **задруга.**

Индустрија: 2 млина (⁂), 4 стругаре (♂).

Срески расадник. — **Извози се:** стока.

Главни вашари (☞): 6. VI. и на Крстов дан.

Знаменитости: Црква Стевина Немање у Куршумлији. — Куршумлијска Бања (◡).

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Куршумлија;** ближња железничка станица (🚂): **Прокупље.**

Бањска — Куршумлијска Бања: ☐ 12.457 ха, 18 нас., 485 дом., 2323 стан. — ●. — ◡.

Грабовничка (🚂 Барлово - 2 км): ☐ 7829 ха, 21 нас., 555 дом., 3534 стан. — ●.

Добро-Долска (🚂 - 60 км): ☐ 6595 ха, 8 нас., 310 дом., 1455 стан. — ✚. — ●.

Жучка (🚂 - 45 км): ☐ 10.930 ха, 14 нас., 335 дом., 2290 стан. — ✚. — ●.

Иван-Кулска: ☐ 4700 ха, 5 нас., 179 дом., 870 стан.

КУРШУМЛИЈА — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 - 30 км): ☐ 419 ха, 343 дом., 1345 стан. — △, Техн. одељак, ⊠. — Здрав. станица, 🛏. — 3 ✚. **Шк.:** ●, ◍, ✱. — **Удр.:** Трг., Зан., Лов., Инв., Чети. — ⊕ — **Инд.:** Електр. централа, ✳ — ☞ 2.

Куршумлијска сеоска — Куршумлија, ✉, ⁂, 🛏 (🚂 - 36 км): ☐ 10.660 ха, 18 нас., 1200 дом., 5854 стан.

Луковска: ☐ 11.094 ха, 9 нас., 260 дом., 1750 стан. — 4 ✚.

Рачанска (🚂 - 50 км): ☐ 16.713 ха, 12 нас., 600 дом., 4030 стан. — ●, ✱.

---

20. СРЕЗ КРАЈИНСКИ — (Салаш), ✉, ⁂, 🛏.

☐ 358 км², 19 општина, 20 насеља, 4490 домаћинстава, 23.168 становника (по вери 100% прав.).

Ср. начелник: Ж. Стојмировић.

Референти: др. М. Теодоровић (сан.), М. Брилкин (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. **Технички одељак:** Неготин. **Пореска управа** (⊠): Салаш.

Окружни (⚖) и **Срески суд** (△): Неготин.

Цркве: 13 правосл. (✚).

Просвета: 19 осн. школа (●), 9 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник: Неготин.

Природно благо: руде злата и угљена.

Индустрија: 2 препане (△). — 16 **задруга.**

Извози се: вино, пшеница, качкавал и дрвена грађа.

Главни вашар (☞): у Салашу.

Знаменитости: у с. Сиколу рођена је Чучук-Стана, жена Хајдук-Вељка од Крајине.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Салаш.**

Брусничка — Брусник, ⊙, 🚂: ☐ 100 ха, 1 нас., 313 дом., 1560 стан. — ✚, ●, ✱ — **Задр.:** здрав., ∞ — 5 ⚒ — ☞ 2.

Велико-Јасеновачка (🚂 Табаковац - 2 км): ☐ 1739 ха, 1 нас., 206 дом., 1208 стан. — ✚, ●.

Велико-Јасиковачка (🚂 Табаковац - 5 км): ☐ 2351 ха, 1 нас., 507 дом., 1856 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, ∞.

Глеговичка (🚂 Брусник): 1 село, 230 дом., 1186 ст. ✚, ●, ✱ — ◯.

Дубочанска (🚂 Чокешар - 15 км): ☐ 2747 ха, 1 нас., 184 дом., 875 стан. — ●, ✱.

Јелашничка (🚂 Чокешар - 3 км): ☐ 825 ха, 1 нас., 80 дом., 326 стан. — ●.

Кленовачка (Брусник - 3 км): ❑ 654 ха, 1 нас., 143 дом., 715 стан. — ●, ✶ — ◎◎.
Копривничка (Чокоњар - 4 км): 2 нас., 357 дом., 2231 стан. — ✝, ●, ✶ — ◎.
Лучка (Брусник - 30 км): ❑ 2579 ха, 1 нас., 283 дом., 1850 стан. — ●.
Мало-Јасеновачка (Табаковац - 4 км): ❑ 1071 ха, 1 нас., 147 дом., 866 стан. — ✝, ●.
Мало-Јасиковачка (Чокоњар - 10 км): ❑ 1056 ха, 1 нас., 121 дом., 593 стан. — ●.
Метришка (Брусник - 10 км): ❑ 1900 ха, 1 нас., 189 дом., 1060 стан. — ✝, ●, ✶ — **Задр.:** ◎, ◎◎.
Поповичка (Неготин - 20 км): ❑ 2157 ха, 1 нас., 330 дом., 1650 стан. — ✝, ● — **Задр.:** ◎, ◎◎. — ⊙→ Споменик палим ратницима.
САЛАШ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Брусник - 14 км): ❑ 3017 ха, 1 нас., 286 дом., 1334 стан. — △, ⊠, ✝, ●, ✶ — ◎◎, — ☞ 2.
Сиколска (Брусник - 22 км): ❑ 3200 ха, 1 нас., 387 дом., 2100 стан. — ✝, ● — **Задр.:** ◎, ◎◎ — ☞ 8. VIII.
Табаковачка, : ❑ 623 ха, 1 нас., 99 дом., 428 стан. — ●.
Трњанска (Неготин - 17 км): ❑ 1370 ха, 1 нас., 240 дом., 1219 стан. — ✝, ●, ✶ — ◎.
Шаркаменска (П. Т. Штубик, Неготин - 16 км): ❑ 1221 ха, 1 нас., 180 дом., 863 стан. — ●, ✶ — ◎ — ⊙→ Мост на Врелској Реци и спомен-канела палим ратницима.
Шиликовачка (Тамнич - 10 км): ❑ 1488 ха, 1 нас., 235 дом., 1386 стан. — ●.

---

21 СРЕЗ ЛАПСКИ — (Подујево),
✉, ⁂, ⊶.

❑ 814 км², 9 општина, 86 насеља, 4335 домаћинстава, 34.927 становника.

Ср. начелник: Б. Вошњић.

Референти: С. Милосављевић (сан.), Др. И. Маркотић (вет.), А. Зубовић (ек.), М. Милић (агр.).

Надлежност: Технички одељак и **Шумарски референт:** Куршумлија. **Пореска управа** (⊠): Подујево.

Првостепени суд (Ⓢ): Приштина.

Цркве: 3 правосл. (✝), 17 муслим. џамија (☾).

Просвета: 11 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (✶). — Шк. надзорник: Вучитрн.

7 **удружења** и 5 **задруга.**

Индустрија: 1 млин (✳), 1 стругара (♂), 1 црепана (△). — **Извоз** жита и стоке.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.): **Подујево.**

Главничка (Обилић - 20 км): ❑ 3660 ха, 7 нас., 372 дом., 2584 стан. — ☾, ● — ◎.
Дворишка — Полатка (Приштина - 45 км): ❑ 8600 ха, 16 нас., 290 дом., 2815 стан. — 2 ☾, ●.
Дубничка (Обилић - 33 км): ❑ 4275 ха, 6 нас., 396 дом., 2876 стан. — ☾, ●, ⚷ — Агр. з., ♉.
Колићка (Приштина - 30 км): ❑ 9627 ха, 4 нас., 392 дом., 2756 стан. — 2 ☾.
Крпимејска (Приштина - 51. км): ❑ 4997 ха, 10 нас., 520 дом., 4502 стан. — ✝, 2 ☾, ●.
Обилића бања — Шаковица (Обилић - 15 км): ❑ 6.699 ха, 13 нас., 407 дом., 5155 стан. — 2 ☾. — ●. — ♉.
Орланска (Обилић - 30 км): ❑ 7097 ха, 13 нас., 540 дом., 3680 стан. — 2 ☾, ●, ✶, ⚷, ✳, ♉.
Подујевска — ПОДУЈЕВО — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Обилић - 32 км): ❑ 9921 ха, 14 нас., 948 дом., 6674 стан. — △, ⊠, ✝, 3 ☾, ●. **Удр.:** Ц. К., Р. О., ⚷, трг., зан. — **Задр.:** ◎, Агр. з. △, ■, 4 ♉. — ☞ 27. X. — (Спојена са општ. Лопаштичком.)
Шајковачка — Светље (Приштина - 26 км): ❑ 5286 ха, 9 нас., 470 дом., 3885 стан. — 2 ☾, ● — Агр. з.

---

22. СРЕЗ ЛЕВАЧКИ — (Рековац),
✉, ⁂, ⊶.

❑ 519 км², 17 општина, 42 насеља, 5179 домаћинстава, 28.883 становника.

Ср. начелник: Б. Павловић.

Референти: Др. Б. Вукићевић (сан.), Б. Марковић (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крушевац. **Технички одељак:** Параћин. **Пореска управа** (⊠): Рековац.

Окружни суд (Ⓢ): Јагодина. — **Срески суд** (△): Рековац.

Цркве: 10 правосл. (✝).

Просвета: 22 осн. школе (●) 2 нар. књ. и чит. (✶). — Шк. надзорник: Јагодина.

4 **удружења** и 17 **задруга.**

Индустрија: 2 млина (✳), 1 стругара (♂), 2 црепане (△). — **Срески расадник** у Рековцу.

Извози се: кукуруз, пшеница, шљиве, јабуке, ракија и вино.

Главни вашар (☞): 26. VII. у Рековцу.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.): **Рековац.** Ближња железничка станица (): **Јагодина.**

Белушићка — Белушић, ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (- 26 км): ❑ 2052 ха, 1 вар. и 1 село, 290 дом., 1920 стан. — ✝, ● — **Задр.:** ◎, ◎◎ — ☞ 2. — ⊙→ Купљено и уређено вашариште.
Велико-Крушевичка (- 26 км): ❑ 1620 ха, 2 нас., 292 дом., 1280 стан. — ✝, ●.
Велико-Пчеличка (Крагујевац - 13 км): ❑ 3817 ха, 1 нас., 328 дом., 1832 стан. — ✝, ●, ◎.
Велико-Сугубинска (Крагујевац - 16 км): ❑ 2065 ха, 2 нас., 158 дом., 895 стан. — ● — **Задр.:** ◎, ◎◎ — ➡ Д. Никошић, упр. осн. шк.
Горњо-Сабаначка (Крагујевац - 14 км): ❑ 1808 ха, 1 нас., 170 дом., 1060 стан. — ✝, ●.
Драговска — Драгово, ✉, ⊶ (- 30 км): ❑ 2152 ха, 1 нас., 394 дом., 2040 стан. — ✝, ● — Нин. упр. — 2 ◎◎.
Дуленска (Крагујевац - 25 км): ❑ 2500 ха, 1 нас., 116 дом., 850 стан. — ●.
Жупањевачка (П. Т. Драгово, - 35 км): ❑ 5940 ха, 5 нас., 436 дом., 2257 стан. — ✝, 2 ●, ✶. ◎◎ — ⊙→ Телефон.

(Ознаке и кратице види на стр. 304.)

Опарићка (🚂 - 35 км): ☐ 1736 ха, 1 село, 450 дом., 1850 стан. — ● — ➤➤ М. Стојановић, уч.
Превешка (🚂 Трстеник - 30 км): 6 нас., 462 дом., 2746 стан. — ✚, ● — ∞.
Ратковићка (🚂 Крагујевац - 19 км): ☐ 1682 ха, 1 нас., 237 дом., 1420 стан. — ✚, ● — ∞ — ⊙➤ Подигнута је црква.
РЕКОВАЦ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 - 25 км): ☐ 2876 ха, 3 нас., 514 дом., 2535 стан. — △, ⚠, ⊠, ✚ — **Шк.:** ◯, 2 ● — ✶ — **Удр.:** учит., трг., зан. — ∞ — 2 ⊕ — ☞ 2. — ⊙➤ црква.
Секуричка (🚂 - 25 км): ☐ 3210 ха, 1 нас., 409 дом., 2086 стан. — ● — **Задр.:** ◯, 2 ∞. ✳. ⊙➤ Чесма.
Сибничка (🚂 - 37 км): ☐ 1700 ха, 4 нас., 233 дом., 1479 стан. — ● — ⊙➤ Телефон.
Сиљевачка (🚂 - 25 км): ☐ 1295 ха, 1 нас., 111 дом., 681 стан. — ● — ✳.
Слатинска — Цикот (🚂 - 20 км): ☐ 1981 ха, 2 нас., 176 дом., 1010 стан. — 2 ●.
Течићка (🚂 - 20 км): ☐ 2471 ха, 4 нас., 522 дом., 3002 стан. — ✚, ●. — **Задр.:** 2 ◯, ∞.

---

23. СРЕЗ ЛУЖНИЧКИ — (Бабушница), ✉, ⁂, ⊶.

☐ 418 км², 12 општина, 53 насеља, 4345 домаћинстава, 30.830 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: М. Атанасијевић.

Референти: Др. А. Тодоровић (сан.), М. Филиповић (пољ.).

Надлежност: Технички одељак: Пирот. **Пореска управа** (⊠): Лужница.

Окружни суд (△S): Пирот. — **Срески суд** (⚠): Бабушница.

Цркве: 12 правосл. (✚).

Просвета: 20 осн. школа (●), 3 нар. књ. и чит. (✶). — Шк. надзорник: Бела Паланка.

2 **удружења** и 1 **задруга**.

Индустрија: 3 препане (△).

Срески расадник у Бабушници.

Извози се кашкаваљ.

Главни вашари (☞): о Духовима и на Крстов дан.

Општине:

Бабушничка — Бабушница, ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Пирот - 24 км): ☐ 3474 ха, 6 нас., 456 дом., 3450 стан. — △, ⊠, ✚, ●, ✶ — Зан. удр. — △ — ☞ 2.
Бело-Водска (П. Т. Бабушница, 🚂 Бела Паланка - 15 км): ☐ 8709 ха, 5 нас., 411 дом., 2926 стан. — ✚, 2 ●.
Богдановачка (П. Т. Љубераћа, 🚂 Бела Паланка - 30 км): ☐ 5136 ха, 4 нас., 355 дом., 2480 стан. — ✚, ●.
Велико-Бојинска — Вел. Бојинце, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Лесковац - 34 км): ☐ 4935 ха, 7 нас., 626 дом., 3890 стан. — 2 ✚, 4 ●, ✶ — Пев. др. — △.
Горњо-Крњинска (П. Т. Бабушница, 🚂 Пирот - 18 км): ☐ 3464 ха, 3 нас., 212 дом., 1629 стан. — ● — ◯.
Звоначка — Звонце, 🚂 (П. Т. Суково): ☐ 7813 ха, 7 нас., 458 дом., 3107 стан. — 2 ● — ⚒ (каменог угља „Јерма" А. Д.).
Љубераћска — Љубераћа, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Пирот - 32 км): ☐ 5210 ха, 6 нас., 478 дом., 3546 стан. — 2 ✚, 2 ● — △.
Раков-Долска — Раков до (П. Т. Стрелац, 🚂 Пирот - 45 км): ☐ 2473 ха, 2 села, 148 дом., 1127 стан. — ●.
Столска (П. Т. Бабушница, 🚂 Пирот - 32 км): ☐ 5769 ха, 7 нас., 477 дом., 3932 стан. — ✚, 3 ●.
Стрелачка — Стрелац, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Пирот - 30 км): ☐ 3528 ха, 3 нас., 328 дом., 2028 стан. — ✚, ●.
Студенска (П. Т. Стрелац, 🚂 Пирот - 30 км): ☐ 2830 ха, 3 нас., 283 дом., 1770 стан. — ✚, ●, ✶.
Црвено-Јабучка (П. Т. Стрелац, 🚂 Пирот - 50 км): ☐ 3541 ха, 1 нас., 135 дом., 945 стан. — ✚, ●.

---

24. СРЕЗ МЛАВСКИ — (Петровац Пож.), ✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 661 км², 34 општина, 35 насеља, 11.692 домаћинства, 55.923 становника (по вери: 100% правосл.).

Ср. начелник: В. Наумовић.

Референти: Др. Р. Живковић (сан.), С. Шенић (вет.), М. Стаматовић (екон.), В. Стојановић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. **Технички одељак, Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🚌): Петровац Пож.

Окружни суд (△S): Пожаревац. — **Срески суд** (⚠): Петровац.

Цркве: 8 правосл. (✚).

Просвета: 35 осн. школа (●), 11 нар. књ. и чит. (✶). — 8 **удружења** и 26 **задруга**.

Индустрија: 6 угљених и камених мајдана (⚒), 4 млина (✳), 2 стругаре (♂). **Ср. расадник.**

Главни вашар (☞): 21. VII., 1. IX. и 19. X.

Знаменитости: Манастир Витовница.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближња железничка станица (🚂): **Петровац.**

Бистричка (🚂 - 10 км): ☐ 1865 ха, 1 нас., 262 дом., 1328 стан. — ●, ✶. — **Задр.:** Млек., ◯, ∞.
Буровачка (🚂 - 15 км): ☐ 1700 ха 1 нас., 194 дом., 1290 стан. — ● — ◯. — ✳.
Бусурска (🚂 - 18 км): ☐ 2006 ха, 1 нас., 300 дом., 1410 стан. — ●.
Везичевска (🚂 - 21 км): ☐ 1734 ха, 1 нас., 116 дом., 650 стан. — ✚. — ●. — ◯.
Велико-Лаолска (🚂 - 7 км): ☐ 3000 ха, 1 нас., 630 дом., 3000 стан. — ●. — ∞. — ☞ 3.
Велико-Поповачка (🚂 Трновче): ☐ 1600 ха, 1 нас. 388 дом., 1898 стан. — ●, ✶. — **Задр.:** ◯, ∞.
Витовничка (🚂 - 10 км): ☐ 2073 ха, 1 нас., 123 дом., 540 стан. — ✚. — ●.
Вошановачка (🚂 - 16 км): ☐ 1014 ха, 1 нас., 220 дом., 1030 стан. — ●, ✶. — 2 ∞.
Добрњска (🚂 - 9 км): ☐ 1515 ха 1 нас., 215 дом., 1312 стан. — ●, ✶.
Дубочка (🚂 Рашанац - 4 км): ☐ 1226 ха, 1 нас., 271 дом., 1100 стан. — ●.

Ждрелска (🚂 - 12 км): ☐ 3177 ха, 1 нас., 338 дом., 1800 стан. — 🏫.
Забрђска (🚂 - 5 км): ☐ 1157 ха, 1 нас., 250 дом., 1042 стан. — 🏫, ✶.
Златовска (🚂 - 20 км): ☐ 1864 ха 1 нас., 180 дом., 900 стан. — 🏫. — ◯.
Каменовска — Каменово 🚂: ☐ 1182 ха, 1 нас., 327 дом., 1453 стан. — ✚. — 🏫, ✶. — **Задр.:** ◯, 2 ∞.
Кладуровска (🚂 - 18 км): ☐ 1910 ха, 1 нас., 240 дом., 1010 стан. — 🏫. — ◯.
Кнежичка (🚂 - 3 км): ☐ 1790 ха, 1 нас., 320 дом. 1600 стан. — 🏫. — ◯.
Кобиљска (П. Т. Божевац, 🚂 Батуша - 10 км): ☐ 2444 ха, 1 нас., 303 дом., 3060 стан. — ✚. 🏫. — ∞. — ⊙→ Сграђена црква.
Крвијска (🚂 - 8 км): ☐ 1120 ха, 1 нас., 165 дом., 820 стан. — 🏫.
Лопушничка (🚂 - 7 км): ☐ 8000 ха, 1 нас., 139 дом., 726 стан. — 🏫. — ∞.
Мало-Лаолска (🚂 - 8 км): ☐ 892 ха, 1 нас. 173 дом., 835 стан. — 🏫.
Манастиричка (🚂 Батушка - 10 км): ☐ 3068 ха, 1 нас., 370 дом., 2028 стан. — ✚, 🏫, ✶. — Механа. **Задр.:** Прерађивачка, ∞. Инв. удр.
Мелничка (🚂 - 10 км): ☐ 4590 ха, 1 нас., 560 дом., 2750 стан. — 🏫. — ∞.
Орешковичка (🚂 - 11 км): ☐ 1553 ха, 1 нас., 280 дом., 1600 стан. — ✚. — 🏫, ✶. — ∞.
Панковска (🚂 - 8 км): ☐ 586 ха, 1 нас., 130 дом., 530 стан. — 🏫, ✶.
ПЕТРОВАЦ ПОЖАРЕВАЧКИ, ⊙, ✉, 🌾, 🛏, 🚌, 🚂: ☐ 2500 ха, 2 нас., 800 дом., 4200 стан. — △. Техн. одељак, ⊠, 🛤, Ⓢ. — ✚. — **Шк.:** ⊕, 🏫, ◐. — **Удр.:** Инв., Коло С. С., Р. О., Трг., Жен. подружина. — **Инд.:** 2 ⚒ (утља), 2 ✳ — 2 ⊕ — ☞ 3. — ⊙→ Подиже се гимназија.
Рановачка (🚂 - 10 км): ☐ 7000 ха, 1 нас., 770
Стамничка (🚂 - 12 км): ☐ 2877 ха, 1 нас., 370 дом., 3500 стан. — ✚. — 🏫, ✶.
Рашаначка (🚂 - 2 км): ☐ 1740 ха, 1 нас., 465 дом., 2121 стан. — 🏫.
дом., 2321 стан. — 🏫. — ∞.
Старчевачка (🚂 Ражањ - 5 км): ☐ 1636 ха, 1 нас., 232 дом., 1624 стан. — 🏫.
Табановачка (🚂 - 12 км): ☐ 1361 ха, 1 нас., 265 дом., 1506 стан. — ✚. — 🏫. — ∞.
Трновачка — Трновче (🚂 - 6 км): ☐ 1235 ха, 1 нас., 274 дом., 1380 стан. — 🏫. — **Задр.:** ◯, ∞.
Ћовдинска (🚂 - 16 км): ☐ 3321 ха, 1 нас., 356 дом., 1800 стан. — 🏫, ✶.
Црљеначка (🚂 Вел. Село): 1 нас., 355 дом., 1727 стан. — Здрав. станица. — ✚. — 🏫, ✶. — **Др.:** за чување пар. здравља. **Задр.:** ◯, ∞.
Шетоњска (🚂 - 14 км): ☐ 3875 ха, 1 нас., 370 дом., 2032 стан. — ✚. — 🏫, ✶.

---

25. СРЕЗ МОРАВСКИ — (Житковац), ✉, 🌾, 🛏.

☐ 328 км², 19 општина, 43 насеља, 5523 домаћинства, 32.138 становника.

Ср. начелник: Пантелић Драгољуб.

Референти: Др. И. Ацић (сан.), Ј. Миленковић (пољ.), А. Средић (шум.), Др. И. Ладавац (рет.), Д. Милићевић (техн.).

Надлежност: Технички одељак: Ниш. — **Шумарски референт, Пореска управа** (⊠) **и Болница** (🛏): Алексинац.

Окружни суд (Ⓢ): Ниш. — **Срески суд** (△): Алексинац.

Цркве: 19 правосл. (✚).

Просвета: 22 осн. школе (🏫), 2 нар. књ. и чит. (✶). — Шк. надзорник: Алексинац.

2 **удружења и 13 задруга.**

Индустрија: 3 циглане (△). — **Ср. расадник.**

Општине:

За све општине, осим посебно означених, пошта (П.), телеграф (Т.): **Житковац.**

Врченовачка (П. Т. Тешица, 🚂 Грејач - 8 км): ☐ 1620 ха, 4 нас., 336 дом., 1756 стан. — ✚. — 🏫.
Вукањска (🚂 Алексинац - 22 км): ☐ 3819 ха, 1 нас., 169 дом., 941 стан. — 2 ✚. — 🏫. — ⚖.
Гредетинска (🚂 Житковац - 10 км): ☐ 2600 ха, 3 нас., 340 дом., 2200 стан. — ☐. — 2 🏫. — 2 ∞.
Грејачка, Грејач, ⊙, 🚂 **(П. Т.** Тешица): ☐ 2826 ха, 4 нас., 500 дом., 3115 стан. — ✚. — 🏫. — ⚓. ☞ 19.—21. VIII.
Доњо-Љубешка — Доњи Љубеш, 🚂: ☐ 2853 ха, 4 нас., 388 дом., 2366 стан. ✚, 🏫, ∞, 2 ⚖.
Доњо-Сухотничка (🚂 Житковац - 5 км): ☐ 1015 ха, 2 нас., 151 дом., 801 стан. — ✚. — 🏫.
Житковац, ✉, 🌾, 🛏, 🚂: ☐ 837 ха, 1 нас., 215 дом., 1120 стан. — 🏫, ✶. — ∞. — 2 △.
Јаковљанска (🚂 Алексинац - 12 км): ☐ 2720 ха, 5 нас., 465 дом., 2500 стан. — 4 ✚. — 3 🏫.
Копривничка (П. Т. 🚂 Тешица - 4 км): ☐ 1758 ха, 2 нас., 129 дом., 680 стан.
Корманска — Корман 🚂: ☐ 1241 ха, 1 нас., 230 дом., 1760 стан. — 🏫. — ⚓. — ◯, ∞. — ⚖. — ☞ 14. IX.
Лужанска (П. Т. Тешица): ☐ 1021 ха, 3 нас., 365 дом., 1979 стан. — 2 🏫. — ∞.
Љуптенска (П. Т. Тешица, 🚂 Житковац - 18 км): ☐ 3077 ха, 3 нас., 349 дом., 1971 стан. — 2 ✚. 🏫. — ◯.
Моравачка (🚂 Алексинац - 2 км): ☐ 1492 ха, 1 нас., 305 дом., 1674 стан. — 🏫.
Нозринска: ☐ 1015 ха, 2 нас., 219 дом., 1318 стан. — 🏫. — ∞.
Прњиловачка (🚂 Алексинац - 3 км): ☐ 1475 ха, 2 нас., 531 дом., 2000 стан. — ✚. — 🏫. — ∞. — Срески расадник.
Сечаничка (П. Т. Тешица, 🚂 Грејач - 8 км): ☐ 1965 ха, 2 нас., 204 дом., 1409 стан. — 2 ✚. — 🏫.
Тешичка — Тешица ⊙, ✉, 🌾, 🛏, 🚂: ☐ 1395 ха, 1 нас., 318 дом., 1692 стан. ✚, 🏫, ✶, ∞, ☞ 3
Трњанска: ☐ 1232 ха, 1 нас., 342 дом., 1760 стан. ✚. — 🏫. — **Задр.:** ◯, ∞.
Туријска — Лоћика (П. Т. 🚂 Тешица - 3 км): 2 нас., 186 дом., 1041 стан. — ✚, 🏫. — △.

---

26. СРЕЗ НЕГОТИНСКИ — (Неготин), ✉, 🌾, 🛏, 🚂.

☐ 680 км², 25 општина, 25 насеља, 8742 домаћинства, 44.700 становника.

Ср. начелник: М. Малетић.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Референти: Др. Ј. Тодоровић (сан.), С. Бугарчић (вет.), В. Радукановић (економ), М. Лапчевић (просв.).

Среска испостава: Прахово. — Старешина: Р. Стефановић.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. **Технички одељак, Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (⌂) и **Болница** (🛏): Неготин. **Царинарница:** Прахово. **Капетанија пристаништа** (▲): Прахово.

Окружни (Ⓢ) и **Срески** (⚠) **суд:** Неготин.

Цркве: 19 правосл. (✚).

Просвета: 26 осн. школа (●), 20 нар. књ. и чит. (✱). — 28 **удружења** и 18 **задруга.**

4 **новчана завода** (⊕). — **Срески расадник.**

Индустрија: 6 млинова (✳), 3 црепане (△), 1 ♂, фабр. брикета.

Извозе се: вино и ракија.

Главни вашари (☞): 12. VII. и 21. IX. у Неготину.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚉): **Неготин.**

Александровачка (🚉 Рајац - 2 км): ☐ 826 ха, 1 нас., 201 дом., 980 стан. — ● — ◎.

Браћевачка (🚉 Тамниче - 2 км): ☐ 1274 ха, 1 нас., 414 дом., 2004 стан. — ✚. — ●, ✱.

Брестовачка (🚉 - 15 км): ☐ 1439 ха, 1 нас., 148 дом., 760 стан. — ✚. — ●, ✱. — ◎.

Боковчанска (🚉 Копшиница): ☐ 2258 ха, 1 нас., 544 дом., 2873 стан. — ✚ — ● — ◎.

Вељковска — Вељково (🚉 - 15 км): ☐ 852 ха, 1 нас., 108 дом., 563 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞.

Видровачка (🚉 - 5 км): ☐ 2286 ха, 1 нас., 402 дом., 1574 стан. — ✚, ●, ✱. Пев. др. 2 ◎.

Дупљанска (🚉 - 15 км): ☐ 1650 ха, 1 нас., 303 дом., 1100 стан. — ✚. — ●.

Душановачка (🚉 Прахово - 6 км): ☐ 3321 ха, 1 нас., 564 дом., 2827 стан. — ✚. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞. — **Инд.:** ✳, ♂.

Јасеничка (🚉 - 11 км): 1 нас., 264 дом., 1230 стан. — ✚. — ●, ✱. — ◎. — ☞ 15. VIII.

Карбуловска (🚉 - 11 км): ☐ 1701 ха, 1 нас., 198 дом., 910 стан. — ●, ✱.

Кобишничка — Кобишница 🚉 (🚂 Радујевци - 7 км): ☐ 1815 ха, 500 дом., 2634 стан. — ✚, ●, 2 ◎.

Ковиловска (🚉 Рогљево - 2 км): ☐ 10.372 ха, 1 нас., 164 дом., 1100 стан. — ✚, ●, ✱, ∞.

Милошевска (🚉 - 5 км): ☐ 758 ха, 147 дом., 736 стан. — ●, ✱. — ◎. — ✳.

НЕГОТИН — ⊙, ✉, ⚒, 🛏, 🚉, 🚌 (🚂 Прахово - 9½ км): ☐ 3673 ха, 1 нас., 1200 дом., 6000 стан. — △. Техн. одељак, ⊠, ⌂, 🛏, Ⓢ, ⚠, 2 ✚ — **Шк.:** гимназија, учит., средња пољ., ●, ◑, ◐, ◇, ⊕ — ✱ — **Удр.:** Коло С. С., 2 пев., Р. О., жен. под., Соко, 2 сп., Ц. К., домаћица, трг., ◯, лов., ⚷ — **Задр.:** виногр., ✱, ✱ — 4 ⊕ — **Инд.:** ✳, 3 △ — 4 ■, 15 ♉ — ∞ 2. Манастир. — Споменик Хајдук-Вељка.

Праховска — Прахово, ✉, ⚒, 🛏, 🚉: ☐ 1868 ха, 1 насеље, 464 домаћинства, 2043 станов. — ▲, Царин. — ✚. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, 2 ∞. Машинска.

Радујевачка — Радујевац, 🚂 (🚉 - 12 км): ☐ 126 ха, 650 дом., 3000 стан. — ✚. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞. — **Инд.:** Фабрика брикета, ✳. — ♎.

Рајачка — Рајац 🚉: ☐ 1168 ха, 1 нас., 365 дом., 1590 стан. — ✚ — ●, ✱. — **Задр.:** 2 ◎, ∞.

Речанска (🚉 Брусник - 6 км): ☐ 2900 ха, 281 дом., 1450 стан. — ✚. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞.

Рогљевска — Рогљево 🚉: ☐ 817 ха, 1 нас., 138 дом., 658 стан. — ✚, ●, ✱ — **Задр.:** ◎, ∞.

Самариновачка (🚉 - 5 км): ☐ 1206 ха, 1 нас., 170 дом., 851 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞.

Смедовачка (🚉 Раљево - 2 км): ☐ 637 ха, 112 дом., 521 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◎, ∞.

Србовска (🚉 - 4 км): ☐ 1629 ха, 185 дом., 906 стан. — ✚. — ●, ✱. — ◎.

Тамнићка — Тамнић, 🚉: 363 двм., 1663 стан. — ✚. — ●, ✱. — **Задр.:** ◯, ◎, ∞.

Црномасничка (🚉 Рајац - 2½ км): ☐ 618 ха, 1 нас., 143 дом., 800 стан. — ●.

Чубарска (🚉 - 8 км): ☐ 2673 ха, 1 нас., 304 дом., 1230 стан. — ✚. — ●, ✱. — ◎.

---

27. СРЕЗ НИШАВСКИ — (Пирот), ✉, ⚒, 🛏, 🚉.

☐ 1448 км², 35 општина, 83 насеља, 11.221 домаћинство, 74.835 становника.

Ср. начелник: А. Гвозденовић.

Референти: др. С. Загорчић (сан.), инж. Е. Мајер (техн.), Д. Величковић (шум.), Љ. Јоцић (просв.), др. З. Земљић (вет.), Ј. Алексић (пољ.).

Надлежност: Технички одељак, Пореска управа (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (⌂) и **Болница** (🛏): Пирот.

Окружни (Ⓢ) и **Срески** (⚠) **суд:** Пирот.

Просвета: 48 осн. школа (●), 12 нар. књ. и чит. (✱).

20 **удружења** и 50 **задруга,** 5 **новч. завода** (⊕).

Индустрија: Фабрике: кожа, зејтина, пећи за цреп и циглу, брикета.

Извозе се: чумур и качкаваљ.

Главни вашар (☞): у Пироту.

Општине:

За све, осим посебно означених, пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и железничка станица (🚉): **Пирот.**

Базовичка (**П. Т. т.** Јаловик-Извор, 🚉 Станичење - 15 км): ☐ 3248 ха, 2 нас., 205 дом., 1523 стан. — ●, ✱.

Балта — Бериловачка (**П. Т. т.** Јаловик-Извор, 🚉 - 42 км): ☐ 2362 ха, 2 нас., 176 дом., 1362 стан. — ●. — ◎.

Брлошка (🚉 - 35 км): ☐ 3071 ха, 2 нас., 126 дом., 930 стан. — 2 ●.

Велико-Лукањска (🚉 - 17 км): ☐ 14.746 ха, 7 нас., 661 дом., 4774 стан. — 5 ●, ✱. — **Задр.:** Млек., ∞, 4 ◎.

Велико-Суводолска (🚉 - 7 км): ☐ 2065 ха, 2 нас., 240 дом., 2058 стан. — ●. — ◎.

Високо-Ржанска (🚉 - 25 км): ☐ 4918 ха, 2 нас., 160 дом., 1110 стан. — 2 ●. — ◎.

Гњиланска (🚉 - 4 км): ☐ 1198 ха, 1 нас., 175 дом., 1178 стан. — ●, ✱. — ◎.

Градашничка — Бериловац (🚉 - 3 км): ☐ 4116 ха, 4 нас., 339 дом., 2375 стан. — 2 ●. — **Задр.:** 2 млек., 3 ◎.

Добродолска (🚉 - 9 км): ☐ 4710 ха, 3 нас., 217 дом., 1957 стан. — 2 ●. — 2 ◎.

Дојкиначка (🚉 - 35 км): ☐ 8904 ха, 1 нас., 117 дом., 900 стан. — ●, ✶. — ◎.

Јаловик-Изворска — Јаловик-Извор, ✉, ⚕, ⚑ (🚉 - 38 км): ☐ 1623 ха, 2 нас., 404 дом., 2842 стан. — ✚, ● — **Др.:** J. M., Н. О. — ⚖, 2 ♉.

Јањска (**П. Т. т.** Јаловик-Извор, 🚉 - 47 км): ☐ 4050 ха, 3 нас., 192 дом., 1087 стан. — ●, ◎.

Каланска — Кална ⊙ (**П. Т.** Јаловик-Извор, 🚉 Књажевац - 28 км): ☐ 1650 ха, 1 нас., 270 дом., 2010 стан. — ●. — ☞ 9., 10., 11. VIII.

Камичка — Присјан (🚉 - 10 км): ☐ 5518 ха, 3 нас., 230 дом., 1820 стан. — ●. — ◎. — Рушевине цркве.

Костурска — Блато (🚉 - 9 км): ☐ 3969 ха, 3 нас., 291 дом., 2166 стан. — 3 ●. — **Задр.:** Млек., ◎, 3 ◎◎.

Крупачка (🚉 - 8 км): ☐ 4924 ха, 3 нас., 513 дом., 3908 стан. — ●, ✶. — Лов. удр. — **Задр.:** ◎, ◎◎ — Израда качкаваља.

Обреновачка — Срећковац 🚉 (**П. Т. т.** Суково): ☐ 1568 ха, 3 нас., 200 дом., 2000 стан. — **Шк.:** ●, ⦶. — **Задр.:** ◎, ◎◎.

Осмаковачка (🚉 Ђурђево Поље - 5 км): ☐ 1475 ха, 1 нас., 172 дом., 1250 стан. — ●. — ◎. — ☞ 15. VIII.

Петровачка (🚉 Суково - 5 км): ☐ 3958 ха, 4 нас., 414 дом., 2820 стан. — ●. — **Задр.:** 2 ◎, ◎◎.

ПИРОТ — ⊙, ✉, ⚕, ⚑, 🚉: ☐ 3159 ха, 1 нас., 2350 дом., 10.804 стан. — △, Техн. одељак, ⊠, ⌂, Држ. уред за осигурање радника, 🚌. △S, 2 ✚, ✡ — **Шк.:** гимназија, учит., ◑, ⦶, Трг.-зан., 2 ●, ◇. — **Др.:** Учит., Ц. К., Инв., Дом ратне сирочади, Трг. омл., Трг., Зан. еснаф, 2 пев., црквр., Соко, жен. подр., Коло С. С., Р. О., J. С., Шп.-клуб, Н. О., Аероклуб, ♁. — Ћилимарска задр. — 5 ⊕. — **Инд.:** Електр. централа: фабрике: кожа, зејтина, пећи за креп и циглу. — 2 расадника: воћни и лозни. — Пиротски ћилимови. — 7 ⚖. — Извоз чувеног пиротског кашкаваља. — ☞ 2. — 6 ■, 10 ♉. — **Знам.:** Момчилов град.

Претстојништво градске полиције (▶).

Расничка (🚉 - 9 км): ☐ 60.000 ха, 3 нас., 338 дом., 2630 стан. — 3 ●, 2 ✶.

Рсовачка (🚉 - 22 км): 1 нас., 208 дом., 1524 стан. — ●.

Сопотска — Сопот ⚑ (🚉 Сопотски хан - 9 км): ☐ 2445 ха, 2 нас., 262 дом., 1580 стан. — 2 ●, ✶. — **Задр.:** ◎, ◎◎. — ☞ 28. VIII.

Станичењска 🚉: ☐ 1632 ха, 1 нас., 215 дом., 1155 стан. — ●, ✶. — **Задр.:** Млек., ◎.

Суковска — Суково, ✉, ⚕, ⚑ (🚉 - 3 км): ☐ 5121 ха, 4 нас., 438 дом., 2650 стан. — 3 ●. — ◎. — Фабрика брикета. — Извоз чумура.

Темачка — Темска ⚑ (🚉 Станичењска - 7 км): ☐ 6296 ха, 3 нас., 527 дом., 4358 стан. — 3 ●, ✶. — 2 ◎.

Топлодолска ✉ (🚉 - 30 км): ☐ 11.316 ха, 2 нас., 195 дом., 1432 стан. — ●. — ◎

Трњанска — Трњане, ⚑ (Вел. Јовановац 🚉 - 2 км): ☐ 1734 ха, 3 нас., 311 дом., 2264 стан. — 3 ●, ✶. — **Задр.:** 2 ◎, ◎◎.

Ћуштичка (**П. т.** Јаловик-Извор, 🚉 - 46 км): ☐ 3203 ха, 1 нас., 201 дом., 1276 стан. — ●.

Церовачка (**П. Т. т.** Јаловик-Извор, 🚉 Станичење - 16 км): ☐ 3027 ха, 3 нас., 208 дом., 1421 стан. — 2 ●. — ◎.

Црновршка (**П. Т. т.** Јаловик-Извор, 🚉 - 53 км): ☐ 5364 ха, 1 нас., 178 дом., 1025 стан.

Црноклишка (🚉 Станичење - 4 км): ☐ 3519 ха, 4 нас., 246 дом., 1733 стан. — 2 ●. — ◎, ◎◎.

Чиниглавска (**П. Т.** 🚉 Суково - 6 км): ☐ 2054 ха, 3 нас., 200 дом., 1291 стан. — 2 ●. — ◎.

Шестигабарска (**П. Т.** Јаловик-Извор, 🚉 Књажевац - 30 км): ☐ 1435 ха, 1 нас., 242 дом., 1622 стан. — ●. — ◎◎.

---

28. СРЕЗ НИШКИ — (Ниш), ✉, ⚕, ⚑, 🚉, 🚌.

☐ 803 км², 31 општина, 104 насеља, 10.246 домаћинстава, 71.707 становника.

Ср. начелник: Д. Бошковић.

Референти: Др. Ђ. Михаиловић (сан.), Т. Раденковић (просв.), Др. J. Савић (вет.), П. Петровић (шум.), Д. Милићевић (техн.), инж. Н. Михајлов (пољопр.).

Надлежност: Технички одељак, Пореска управа (⊠) и **Гл. од. фин. контроле:** Ниш. — **Болнице** (🚌): Доњи Душник, Ниш, Топоница. **Дом Нар. Здравља:** Ниш.

Окружни (△S) и **Срески** (△) **суд:** Ниш.

Цркве: 30 правосл. (✚).

Просвета: 58 осн. школа (●), 6 нар. књ. и чит. (✶). — 4 **удружења** и 21 **задруга.**

Индустрија: 5 млинова (✳), 3 црепане (△).

Нишка Бања (◡).

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): Ниш.

Велико-Вртопска (🚉 Ниш - 50 км): ☐ 2226 ха, 2 нас., 180 дом., 1350 стан. — ✚. — ●.

Велико-Крчимирска (**П. Т.** Доњи Душник, 🚉 Лесковац - 35 км): ☐ 2687 ха, 2 нас., 243 дом., 2085 стан. — ✚. — ●.

Вртишка (🚉 Топоница): ☐ 2650 ха, 4 нас., 280 дом., 1760 стан. — ✚. — 3 ●. — ☞ 29. VIII.

Габровачка (🚉 Ниш - 7 км): ☐ 3179 ха, 4 нас., 421 дом., 2367 стан. — 4 ●.

Горњо-Барбешка, ⚑ (🚉 Брестовац - 10 км): ☐ 4629 ха, 6 нас., 430 дом., 3076 стан. — 2 ●, ✶.

Горњо-Матејевачка (🚉 Матејевац - 2½ км): ☐ 2799 ха, 1 нас., 487 дом., 4676 стан. — ✚. — ●. — Живинарско удр. — **Задр.:** ◎, ◎◎.

Горњо-Међуровачка (🚉 Белатинци): ☐ 2200 ха, 5 нас., 432 дом., 3183 стан. — ✚, ●, 2 △.

Гркињска (🚉 Нишка Бања - 18 км): ☐ 3151 ха, 3 нас., 443 дом., 3194 стан. — ✚. — 2 ●, ✶. — **Удр.:** Н. О. — ☞ 2. — ➽ Ж. Стојковић,

Доњо-Душничка — Доњи Душник ⊙, ✉, ⚕, ⚑ (🚉 Ниш - 32 км): ☐ 8602 ха, 9 нас., 730 дом., 5150 стан. — Здрав. станица, 🚌. — 2 ✚. — 2 ●.

Доњо-Матејевачка — Д. Матејевац 🚉: ☐ 1754 ха, 2 нас., 233 дом., 1374 стан. — 3 ✚. — 2 ●. ✶. — ◎.

Доњо-Студенска (🚉 Нишка Бања - 10 км): ☐ 3328 ха, 4 нас., 370 дом., 2211 стан. — 2 ✚ — 2 ●. — 2 Задр.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Јелашничка (Нишка Бања - 5 км): ☐ 1864 ха, 4 нас., 399 дом., 2386 стан. — 2 ✚. — 2 . — **Задр.:** ◯, ∞. — ⚒ (угљени).

Каменичка: ☐ 2300 ха, 1 нас., 245 дом., 1860 стан. — ✚. — , ✶.

Кнез-селска (Малча - 1½ км): ☐ 1624 ха, 1 нас., 153 дом., 1130 стан. — ✚. — . — ◯.

Крављанска, (П. Т. Ниш - 25 км): ☐ 1302 ха, 1 нас., 125 дом., 950 стан. — .

Личка (П. Т. Доњи Душник, Нишка Бања - 30 км): ☐ 4590 ха, 6 нас., 657 дом., 3830 стан. — ✚. — 2 .

Малошишка (Белотинце - 3 км): ☐ 2321 ха, 5 нас., 401 дом., 2800 стан. — ✚. — 2 .

Малчанска — Малча, : ☐ 4752 ха, 4 нас., 480 дом., 3500 стан. — ✚. — 3 , ✶. — **Задр.:** 2 ◯, ∞. — 3 . — 27. X.

Миљковачка (Топоница - 11 км): ☐ 3636 ха, 4 нас., 270 дом., 1934 стан. — ✙. — . — ◯.

Нишка Бања (П. Т. т. сезонска): ☐ 600 ха, 1 нас., 110 дом., 662 стан. — Држ. санаторијум. — ✚. — . — . — ∞. — 2. — . — 3 чесме. — .

Ново-Селска (Метурово - 5 км): ☐ 3366 ха, 4 нас., 317 дом., 3247 стан. —, ✚, , 3 инд.

Ореовачка, , (Громада - 2 км): ☐ 1378 ха, 2 нас., 195 дом., 1280 стан. — , ✶ — **Задр.:** ◯, ∞.

Островичка (Св. Петка): ☐ 3293 ха, 3 нас., 207 дом., 1951 стан. — ✚. — 2 . — **Задр.:** ◯, ∞. — Електр. централа.

Поповачка (Ниш - 10 км): ☐ 1261 ха, 2 нас., 256 дом., 2077 стан. — ✚. — .

Првокутинска (Нишка Бања - 5 км): ☐ 3732 ха, 6 нас., 353 дом., 2214 стан. — ✚. — 3 . — **Инд.:** △, ✳.

Прокопокутинска (Нишка Бања - 8 км): ☐ 3861 ха, 5 нас., 550 дом., 2509 стан. — 2 ✚. — ◯.

Русинска (Брестовац - 6 км): ☐ 2021 ха, 2 нас., 207 дом., 1382 стан. — 2 .

Сићевачка (Сићево - 2 км): ☐ 2019 ха, 1 нас., 200 дом., 1200 стан. — — **Задр.:** виногр., ◯, 2 ∞ — Електр. централа.

Трупалска (Тапаница): ☐ 1307 ха, 215 дом., 1343 стан. — .

Хумска (Црвени Крст - 7 км): ☐ 4319 ха, 6 нас., 427 дом., 3323 стан. — 2 ✚. — 2 , ✶. — 4 ✳.

Чагровачка (Ниш - 24 км): ☐ 1131 ха, 3 нас., 230 дом., 1703 стан. — — Домаћа инд. продуката од козје длаке.

---

29. СРЕЗ ПАРАЋИНСКИ — (Параћин),

☐ 483 км², 18 општина, 28 насеља, 5090 домаћинстава, 42.379 становника.

Ср. начелник: С. Драгачевац.

Референти: Др. В. Сретеновић (сан.), Др. М. Франић (вет.), С. Милошевић (просв.), Б. Тирић (пољопр.), Н. Николић (шум.), Ј. Драгијевић (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крушевац. **Технички одељак:** Параћин. **Пореска управа** (⊠): Параћин.

Окр. суд (§): Јагодина. **Срески суд** (△): Параћин.

Цркве: 6 правосл. (✚).

Просвета: 29 осн. шк. (), 6 нар. књ. и чит. (✶). — 30 **удружења и задруга.**

Индустрија: 1 млин (✳). Фабрике. Срески расадник. — **Главни вашар** (): 19. X.

Знаменитости: Манастир Раваница у Сењу.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.): **Параћин.**

Бошњанска (Давидовац - 4 км): ☐ 1188 ха, 1 село, 180 дом., 997 стан. — — **Задр.:** ◯, ∞ — 2. VIII.

Буљанска (Давидовац - 8 км): ☐ 4245 ха, 1 село, 387 дом., 3000 стан. — , ◯, , ∞.

Бусиловачка (Сикирица-Ратари - 5 км): ☐ 2250 ха, 3 нас., 348 дом., 2150 стан. — 2 . — **Задр.:** 2 ◯, ∞.

Главичка (Давидовац - 8 км): ☐ 1100 ха, 3 села, 296 дом., 1747 стан. — , ✶, ∞.

Горњо-Мутничка (Д. Мутница - 3 км): ☐ 8300 ха, 2 села, 350 дом., 2270. — , 2 ◯.

Доњо-Видовска (Параћин - 8 км): ☐ 1061 ха, 1 село, 335 дом., 2200 стан.

Доњо-Мутничка — Д. Мутница, : ☐ 1569 ха, 2 села, 450 дом., 2500 стан. — , ✶ — **Задр.:** 2 ◯, ∞ — 3.

Дреновачка — Дреновац, : ☐ 2022 ха, 1 село, 360 дом., 2028 стан. — ✚, ✶, Пев. др., ∞ —

Забрешка (Давидовац - 10 км): ☐ 2015 ха, 1 село, 145 дом., 829 стан. — ◯.

Изворска (Извор - 16 км): ☐ 6249 ха, 2 нас., 386 дом., 4500 стан. — ✚, — **Задр.:** ◯, ∞ — Т. Гојковић, учитељ.

Лебинска (Параћин - 9 км): ☐ 1075 ха, 1 нас., 139 дом., 857 стан. — .

Мириловачка (Давидовац - 3 км): ☐ 1100 ха, 276 дом., 1525 стан. — **Задр.:** ◯, ∞.

ПАРАЋИН — ⊙, , , , : ☐ 3482 ха, 1400 дом., 10.000 стан. △, △, Техн. одељ., ⊠, ✚. — **Шк.:** 2 , ◯, ✶. — **Удр.:** Р. О., Соко, жен., трг., аероклуб, еснаф. — ◯ — **Инд.:** фабрике штофа, стакла, бомбона, кефа. — 5 ⊕. 2 кина. . Бетонирани тротоари, подигнута гимн. зграда, Соколски дом и споменик палим у свет. рату борцима.

Планска (Д. Мутница - 8 км): ☐ 2146 ха, 1 нас., 360 дом., 2000 стан. — ✚, , ✶. — **Задр.:** ◯, ∞ — ✳.

Поповачка (Давидовац - 7 км): ☐ 780 ха, 1 село, 135 дом., 720 стан. — **Задр.:** ◯, ∞ — Фабрика цемента.

Сикиричка — Сикирица, : ☐ 1761 ха, 3 нас., 440 дом., 2436 стан. — , ✶ — **Задр.:** 3 ◯, ∞.

Стришка (Параћин - 5 км): ☐ 791 ха, 1 село, 128 дом., 840 стан. — .

Чепурска (Параћин - 7 км): 2 села, 235 дом., 1780 стан. — — ∞.

---

30. СРЕЗ ПОРЕЧКИ — (Д. Милановац),

☐ 1004 км², 11 општина, 14 насеља, 3586 домаћинстава, 15.474 становника (по вери 90% правосл., 9% ркт., 1% муслим.).

Ср. начелник: Л. Чудновски.

Референти: др. Р. Николић (сан.), Д. Огриновић (вет.), Б. Васиљевић (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. **Технички одељак:** Неготин. **Пореска управа** (⊠): Д. Милановац.

Окружни суд (⚖): Неготин. **Срески суд** (⚖): Д. Милановац.

Цркве: 6 правосл. (✚).

Просвета: 12 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (✱). Шк. надзорник: Кладово. - 4 удружења.

Индустрија: 1 млин (✳), 2 стругаре (♂), 2 препане (△), 1 рудник (⚒).

Извози се: стока, пирит и риба.

Главни вашар (☞): 19. VIII.

Знаменитости: Сада острво, а пре 100 год. варошица Пореч, одакле је почела побуна и прво ослобођење од Турака. Стари градови (зидине) које су служиле за одбрану.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближње пристаниште (⚓): **Доњи Милановац.**

Бољетинска (⚓ - 11 км): ☐ 6200 ха, 1 нас., 244 дом., 1030 стан. — ✚, ● — ⚒.

Голубињска (⚓ - 12 км): ☐ 9090 ха, 240 дом., 1440 стан. — ●.

Горњанска (⚓ - 42 км): ☐ 6427 ха, 3 нас., 421 дом., 1868 стан. — ✚, ● — Вунара.

Доњи Милановац — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ⚓: ☐ 3600 ха, 2 нас., 949 дом., 3115 стан. — △, ⊠, ⚖, 2 ✚, 2 ● — Трг. удр. — ⚒, 5 ⚒ — ☞ 2.

Клокочевачка (⚓ - 20 км): ☐ 4935 ха, 1 нас., 327 дом., 1150 стан. — ●.

Мирочка (🚂 Неготин - 52 км): ☐ 1940 ха, 1 нас., 129 дом., 584 стан. — ●.

Мосињанска (⚓ - 9 км): ☐ 2918 ха, 1 нас., 150 дом., 792 стан. — ✚ — ●.

Рудноглавска (🚂 Неготин - Прахово - 50 км): ☐ 7818 ха, 1 нас., 402 дом., 2000 стан. - ✚, ●.

Танђанска (⚓ - 39 км): ☐ 2408 ха, 174 дом., 695 стан. — ●, ✱.

Топоничка (⚓ - 16 км): ☐ 5076 ха, 1 нас., 290 дом., 1300 стан. — ●.

Црнајска (⚓ - 30 км): ☐ 4075 ха, 260 дом., 1500 стан. — ✚, ● — ☞ 28—30. VII.

31. СРЕЗ ПРОКУПАЧКИ — (Прокупље), ✉, ⁂, ⊶.

☐ 849 км², 19 општина, 119 насеља, 9197 домаћинстава, 61.833 становника (по вери 95% правосл., 0.03% ркт., 5.97% мусл.).

Ср. начелник: К. Перовић.

Референти: В. Стефановић (просв.), Др. Б. Јуришић (сан.), Др. С. Гербин (вет.), А. Вељковић (пољ.).

Надлежност: Технички одељак: Куршумлија. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Прокупље.

Окружни суд (⚖): Ниш. **Срески суд** (⚖): Прокупље.

Цркве: 23 правосл. (✚), 1 џамија (☾).

Просвета: 30 осн. школа (●), 15 нар. књ. и чит. (✱). — 12 удружења и 5 задруга.

Индустрија: 5 млинова (✳), 2 рудника (⚒).

Среска испостава (△): у варошици **Блаце.**

Општине: Барбатовачка, Гргурска, Драгушка, Међухањска, Пребрешка, Претрешничка и Сварчанска.

Општине:

За све општине надлежна пошта и телеграф (Б.) — Блаце, (П.) — Прокупље.

Барбатовачка (Б., 🚂 Плочник - 9 км): ☐ 6481 ха, 9 нас., 690 дом., 4267 стан. — 3 ✚, 2 ●, ✱.

Блаце — варошица, ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Плочник - 14 км): ☐ 5099 ха, 5 нас., 550 дом., 3620 стан. — △, Здрав. станица, ✚, ●, ✱ — **Др.:** Н. О., ∞. — ⊕ — 3 ⚒ — ☞ 2.

Велико-Планска (П., 🚂 Мала Плана - 10 км): ☐ 6142 ха, 5 нас., 596 дом., 3375 стан. — 2 ✚, 2 ●, ✱ — ∞.

Горњо-Коњушка (П.): ☐ 3647 ха, 8 нас., 285 дом., 1730 стан. — ✚, ●.

Гргурска (Б., 🚂 Плочник - 17 км): ☐ 5056 ха, 9 нас., 388 дом., 3880 стан. — ✚, ●.

Доњо-Речичка (П., 🚂 Прокупље - 14 км): ☐ 7245 ха, 11 нас., 750 дом., 5150 стан. — ✚ и 3 капеле, 2 ●.

Доњо-Топоничка (П., 🚂 Војвода Бојовић - 2 км): ☐ 5185 ха, 9 нас., 492 дом., 3322 стан. — 2 ✚, ●, ✱ — **Др.:** Н. О.

Драгушка (Б., 🚂 Војвода П. Бојовић - 10 км): ☐ 1930 ха, 5 нас., 385 дом., 2509 стан. — ✚, ●, ✱ — ⓞ.

Житно-Поточка (П., 🚂 Прокупље - 26 км): ☐ 14.570 ха, 20 нас., 892 дом., 6431 стан. — 2 ✚, 4 ●, ✱ — ☞ 2.

Конџељска (П., 🚂 Војвода П. Бојовић): ☐ 2760 ха, 5 нас., 592 дом., 4738 стан. — Здрав. станица, ✚, 2 ●, 2 ✱.

Крушевичка (П., 🚂 Плочник - 15 км): ☐ 13.563 ха, 12 нас., 447 дом., 3076 стан. — 2 ✚, 2 ●.

Међухањска (Б., 🚂 Плочник - 15 км): ☐ 1316 ха, 4 нас., 295 дом., 1292 стан. — ●, 2 ✱.

Пребрешка (Б., 🚂 Плочник - 16 км): ☐ 5140 ха, 6 нас., 535 дом., 3508 стан. — ●.

Прекадинска (П., 🚂 Војвода П. Бојовић - 3 км): ☐ 20 ара, 3 нас., 170 дом., 1223 стан. — ✚, ●.

Прекопуцка (П., 🚂 Војводе П. Бојовића - 5 км): ☐ 1577 ха, 3 нас., 314 дом., 1900 стан. — ●.

Претрешничка (Б., 🚂 Војводе П. Бојовића - 20 км): ☐ 5634 ха, 4 нас., 282 дом., 1680 стан. — 2 ✚, ●, ✱.

ПРОКУПЉЕ — варош, ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 1930 ха, 4 нас., 1420 дом., 6097 стан. — △, ⊠. Здрав. станица, 🛏, 2 ✚, ☾. — **Шк.:** гимназија, трг., ●, ◔ — ✱ — **Др.:** 3 ✱, трг., инв., лов. — **Задр.:** пчеларска, виногр., ⓞ — 3 ⊕ — 4 ✳, 5 ⚒. — 2 кина: Европа и Раваља, 5 ■, 32 ♂ — ☞ 2. — ⊙→ Народно купатило и резервоар за водовод.

Сварчанска (Б., 🚂 Војвода П. Бојовић - 12 км): ☐ 931 ха, 2 нас., 174 дом., 1325 стан. — ●.

Туларска (П., 🚂 Плочник - 2½ км): ☐ 2399 ха, 5 нас., 389 дом., 2710 стан. — ✚, ●, ✱ — 2 ⚒.

32. СРЕЗ РАВАНИЧКИ — (Ћуприја), ✉, ⁂, ⊶.

☐ 309 км², 12 општина, 13 нас., 3.873 дом., 25.641 становник.

Ср. начелник: Т. Марић.

Референти: Др. М. Шарић (сан.), Б. Тирић (пољопр.).

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Надлежност: Технички одељак: Параћин. **Пореска управа** (⊠): Ћуприја. **Окружни суд:** Јагодина. **Срески суд:** Ћуприја.

Цркве: 1 правосл. (✚).

Просвета: гимназија, 5 осн. шк. (●), 6 књ. и чит. (✱). — Школ. надзорник у Параћину.

6 **удружења** и 16 **задруга.**

Индустрија: рудници (⚒), фабрике шећера, рафинерија и трикотаже, 1 млин (✳).

Срез је образован г. 1931. из општина среза Параћинског, 2 општине среза Деспотовачког и 1 општине среза Беличког.

Општине:

За све општине, осим посебно означених **П. Т. т.** и 🚂: **Ћуприја.**

Батиначка: ☐ 1214 ха, 1 село, 195 дом., 1126 ст.

Бигренička (🚂 - 19 км): ☐ 4200 ха, 1 село, 400 дом., 3.100 стан. — ◯.

Виринска (🚂 Ћуприја - 13 км): ☐ 1615 ха, 1 нас., 189 дом., 1021 стан. — ●, ✱, ◯◯.

Влашка (🚂 - 10 км): ☐ 714 ха, 1 нас., 150 дом., 750 стан. — ◯◯.

Дражимировачка (🚂 - 11 км): ☐ 568 ха, 1 село, 80 дом., 502 стан. — ●.

Иванковачка — Пољане (🚂 - 9 км): ☐ 1600 ха, 2 нас., 170 дом., 1300 стан. — ● — ◯◯.

Исаковачка (🚂 Ћуприја и Јагодина - 13 км): ☐ 2331 ха, 1 нас., 205 дом., 1030 стан. — ●, Соко — ◯◯.

Крушарска (🚂 - 9 км): ☐ 1790 ха, 1 село, 320 дом., 2500 стан. — ✱ — ◯.

Сењска — Сење, 🛤 (🚂 - 10 км): ☐ 4943 ха, 1 село, 455 дом., 2547 стан. — ✚, ✶. — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯ — 2 ⚒ (угља и хрома. — ☞ 2.

Стубичка (**П. Т.,** 🚂 - Ћуприја, 🛤 Сење - 3 км): ☐ 5000 ха, 1 нас., 279 дом., 1725 стан. — **Задр.:** ◯, ◯◯.

Супска (**П. Т.,** 🚂 Ћуприја - 6 км): ☐ 1304 ха, 1 село, 230 дом., 2040 стан. — ✱ — ◯◯ — ⊙→ Споменик палим борцима у свет. рату.

ЋУПРИЈА — варош, ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 5623 ха, 1200 дом., 8000 стан. — ⊠, 🛏, Подофицирска артиљ. шк., 🏛 — **Шк.** гимназија, ●, ◑, ◯, н. пољопр. — 2 ✱ — **Др.:** ✶, Н. К., пев., шп. клуб, трг. — **Задр.:** зан., чин., ◯, ◯◯ — **Инд.:** рудници угља, фабрике шећера и рафинерија, те трикотаже, ✳. — 3 ⊕ — Кино „Синђелић".

---

33. СРЕЗ РАЖАЊСКИ — (Ражањ),

✉, ⁂, ⊶.

☐ 462 км², 14 општина, 29 насеља, 4631 домаћинство, 26.126 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: Љ. Цемовић.

Референти: Др. Д. Стефановић (сан.), М. Козинц (вет.), Б. Јирачек (екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крушевац. **Технички одељак:** Параћин. **Шумарски референт:** Алексинац. **Пореска управа** (⊠) **и Амбуланта:** Ражањ.

Окружни суд (🏛): Крушевац. **Срески суд** (🏛): Ражањ.

Цркве: 9 правосл. (✚), 2 ркт. (✠).

Просвета: 17 осн. школа (●), 3 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник: Варварин.

2 **удружења** и 24 **задруге.**

Индустрија: 3 млина (✳), 2 стругаре (♂), 1 циглана (△), 1 фабрика.

Извозе се: говеда и свиње.

Главни вашари (☞): у Ражњу, Ћићевцу и Јовановцу.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Ражањ.**

Браљинска — Браљина, 🚂: ☐ 2724 ха, 3 нас., 233 дом., 1221 стан. — 2 ✠, ● — ◯◯ — ☞ 19. VIII.

Брачинска (🚂 Ћићевац - 7 км): ☐ 2919 ха, 3 нас., 380 дом., 2760 стан. — ✚, 3 ● — **Задр.:** 3 ◯, ◯◯ — ☞ 2.

Витошевачка (🚂 Ћићевац - 14 км): ☐ 3574 ха, 1 село, 331 дом, 2100 стан. — ● — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯ — ✳ — ⊙→ Доведена је питка вода,

Лућинска (**П. Т.** 🚂 Сталаћ - 3 км): ☐ 827 ха, 1 село, 175 дом., 898 стан. — ✚, ●, ✱, ◯◯.

Подгорачка (🚂 Ћићевац - 15 км): ☐ 3787 ха, 3 нас., 368 дом., 2130 стан. — ✚, 2 ● — ◯◯ — ⊙→ Водовод.

Појатска (**П. Т.** Ћићевац - 4 км): ☐ 389 ха, 1 нас., 180 дом., 950 стан. — ● — ◯◯.

Прасковачка (🚂 Ђунис - 3 км): ☐ 1569 ха, 3 нас., 165 дом., 1100 стан. — ✠ — ☞ 3.

РАЖАЊ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Ђунис - 8 км): ☐ 3795 ха, 3 нас., 450 дом., 2150 стан. — 🏛, ⊠, ✚, ● — **Задр.:** трг., ⚙, ◯, ◯◯ — 2 ⊕ — 2 ✳ 2 🚲 — ☞ 3.

Рујишка (🚂 Ђунис - 10 км): ☐ 3786 ха, 3 нас., 292 дом., 2062 стан. — 2 ● — Инв. удр. — **Задр.:** ◯, ◯◯.

Скоричка (🚂 - 6 км): ☐ 5452 ха, 1 село, 298 дом., 1473 стан. — ✚, ●, ◯.

Смиловачка (🚂 Ћићевац - 16 км): ☐ 2116 ха, 1 село, 385 дом., 1385 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, ◯◯ — ⊙→ Водовод.

Сталаћка — Сталаћ, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 2195 ха, 1 нас., 323 дом., 1563 стан. — ✚, 2 ●, ◯◯.

Ћићевац — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 3840 ха, 2 нас., 768 дом., 4468 стан. — ✚, ●, ✱ — Зан. удр. 2 ◯◯ — ☞ 3.

Шеткарска (🚂 Ћићевац - 10 км): ☐ 1881 ха, 2 нас., 283 дом., 1866 стан. — ✱, 2 ◯.

---

34. СРЕЗ РАСИНСКИ — (Крушевац),

✉, ⁂, ⊶, 🚂, 🚌.

☐ 868 км², 37 општина, 103 насеља, 14.445 домаћинстава, 83.656 становника.

Ср. начелник: Ч. Младеновић.

Референти: др. И. Ђорђевић и др. М. Митровић (сан.), Др. Ђ. Поповић (вет.), инж. С. Младеновић (техн.), М. Малешевић (пољ.), М. Миловановић (просв.), М. Јанковић (шум.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крушевац. **Технички одељак, Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (🗀) **и Болница** (🛏): Крушевац.

Окружни (🏛) **и Срески** (🏛) **суд:** Крушевац.

Просвета: 37 осн. школа (●), 13 нар. књ. и чит. (✱). — 6 удружења и 35 задруга.

Индустрија: 2 млина (✳), 1 стругара (♂).
Рибарска Бања (◡).
(Података за срез нисмо примили.)

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚉): **Крушевац.**

Беловодска (🚉 Кошеви - 7 км): 1 нас., 260 дом., 2000 стан. — ✳. — **Задр.:** 2 ⓞ, ∞.
Бивољска (🚉 - 1 км): ☐ 900 ха, 1 нас., 384 дом., 2003 стан. — 🐐, ✶. — ∞.
Браљинска — Мојсиње (🚉 Браљина - 3 км): ☐ 2377 ха, 3 нас., 157 дом., 901 стан. — 🐐.
Велико-Шиљеговачка — ⊙, ✉, 🐄, 🛏 (🚉 Ћунис - 12 км): ☐ 2925 ха, 1 нас., 425 дом., 2566 стан. — 🐐, ✶. — **Задр.:** 2 Здрав., ∞. — ☞ 3.
Витановачка — Јабланица (🚉 - 17 км): ☐ 2063 ха, 3 нас., 356 дом., 2838 стан. — 🐐, ✶.
Гагловска (🚉 - 9 км): ☐ 2830 ха, 4 нас., 403 дом., 2342 стан. — 🐐, ✶. — **Задр.:** ⓞ, ∞. — ✳.
Гарска (🚉 - 6 км): ☐ 1063 ха, 2 нас., 187 дом., 995 стан. —
Глободерска (🚉 - 2 км): ☐ 1904 ха, 1 нас., 305 дом., 1895 стан. — 🐐. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Град-Сталаћска — Град Сталаћ — ⊙, ✉, 🐄, 🛏, 🚉: ☐ 3391 ха, 2 нас., 294 дом., 1540 стан. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Горњо-Степошка (🚉 - 10 км): ☐ 4234 ха, 5 нас., 443 дом., 2710 стан. — 2 🐐.
Дворанска (🚉 - 12 км): ☐ 38.392 ха, 4 нас., 280 дом., 1665 стан. — 🐐. — ⓞ. — 1 Инд.
Дединска — Дедина 🚉: ☐ 706 ха, 1 нас., 1007 стан., 178 дом. — 🐐 — Пев. др. — ⓞ.
Доњо-Ступањска (🚉 - 24 км): 1 нас., 200 дом., 1275 стан. — 🐐 — ∞.
Ћуниска — Ћунис, 🚉 (**П. Т.** В. Шиљеговац): ☐ 2043 ха, 2 нас., 362 дом., 2023 стан. — Здрав. задр.
Јасичка (🚉 - 4 км): ☐ 2380 ха, 4 нас., 457 дом., 2360 стан. — 🐐. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Каоничка (**П. Т.** В. Шиљеговац, 🚉 Ћунис - 5 км): ☐ 2030 ха, 2 нас., 308 дом., 2055 стан. — 🐐. **Задр.:** Здрав., ⓞ.
Кобиљска (🚉 - 8 км): ☐ 2150 ха, 4 нас., 340 дом., 1894 стан. — 🐐.
Коњушка (🚉 - 20 км): ☐ 2325 ха, 4 нас., 400 дом., 2520 стан. — 2 🐐, ✶. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
КРУШЕВАЦ — ⊙, ✉, 🐄, 🛏, 🚉: ☐ 355 ха, 3 нас., (села Лазарица и Пакашница), 14.000 стан. — (Види преглед градова.)
Кукљинска (🚉 Кошеви - 3 км): ☐ 1779 ха, 1 нас., 373 дом., 2008 стан. — 🐐, ✶. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Купачка (🚉 - 18 км): ☐ 4400 ха, 5 нас., 558 дом., 3728 стан. — 2 🐐, ✶. — ♂.
Ломничка (🚉 - 10 км): ☐ 4741 ха, 3 нас., 311 дом., 1983 стан. — 🐐. — ∞.
Макрешанска (🚉 Дедине - 4 км): ☐ 1632 ха, 1 нас., 320 дом., 1664 стан. — 🐐, ✶. — 2 ♂. — ∞.
Малоречка — Зебица (**П. Т. т.** Велики Шиљеговац, 🚉 Ћунис): ☐ 3726 ха, 4 нас., 163 дом., 1012 стан. — 🐐.
Мачковачка (🚉 Кошеви - 5 км): ☐ 910 ха, 1 нас., 239 дом., 1435 стан. — 🐐, ✶. — ⓞ.
Мешевачка (🚉 - 12 км): ☐ 1470 ха, 3 нас., 256 дом., 1540 стан. — 2 🐐.
Мрмошка (🚉 - 16 км): ☐ 2042 ха, 4 нас., 405 дом., 2473 стан. — 2 🐐.
Падешка (🚉 - 12 км): ☐ 2698 ха, 3 нас., 347 дом., 1794 стан. — 🐐. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Паруновачка (🚉 - 5 км): ☐ 1571 ха, 3 нас., 355 дом., 2190 стан. — 🐐, ✶. — ∞. — ✳.
Пепељевачка (🚉 Кошеви - 3 км): ☐ 2171 ха, 3 нас., 442 дом., 2627 стан. — 🐐.
Позлатска (**П. Т.** Велики Шиљеговац, 🚉 Ћунис - 10 км): ☐ 2104 ха, 3 нас., 370 дом., 2243 стан. 2 🐐.
Рибарска (**П. Т. т.** за време сезоне у Рибарској бањи, 🚉 Ћунис - 22 км): ☐ 6972 ха, 7 нас., 500 дом., 2686 стан. — 🐐, ✶. — Санаториум за инвалиде. — ◡. — ■.
Текијска (🚉 - 7 км): ☐ 1333 ха, 1 нас., 183 дом., 1029 стан. — ⓞ.
Треботинска (🚉 - 12 км): ☐ 1176 ха, 1 нас., 160 дом., 908 стан.
Трмчарска (🚉 - 10 км): ☐ 3819 ха, 4 нас., 317 дом., 1765 стан.
Читлучка (🚉 Кошеви - 2 км): ☐ 48 ха, 1 нас., 240 дом., 1400 стан. — 🐐, ✶, пев. др., ∞.
Шаначка (🚉 - 10 км): ☐ 1070 ха, 1 нас., 203 дом., 1202 стан. — 🐐, ✶. **Др.:** ⚓, пев.; ∞.
Шашиловачка (🚉 - 13 км): ☐ 850 ха, 3 нас., 262 дом., 1380 стан. — 🐐. — ⓞ, ∞.

---

35. СРЕЗ РЕСАВСКИ — (Свилајнац), ✉, 🐄, 🛏, 🚌.

☐ 334 км², 25 општина, 26 насеља, 6746 домаћинстава, 36.314 становника.

Ср. начелник: Ж. Томић.

Референти: Др. Н. Константиновић (сан.), М. Холендер (вет.), В. Варагић (еком.), Д. Поповић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крушевац. — **Технички одељак:** Параћин. **Пореска управа** (⊠), **Болница** (🛏) и **Дом Нар. Здравља:** Свилајнац.

Окружни суд (Ⓢ): Јагодина. **Срески суд** (△): Свилајнац.

Цркве: 5 правосл. (✚).

Просвета: 21 осн. школа (🐐), 9 нар. књ. и чит. (✶). — 9 **удружења** и 47 **задруга.**

Индустрија: 2 млина (✳), 1 циглана (△), 1 фабрика. — **Главни вашар** (☞) у Свилајнцу.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Свилајнац;** ближња железничка станица (🚉): **Марковац.**

Бобовска (🚉 - 17 км): ☐ 2737 ха, 1 нас., 500 дом., 3000 стан. — 🐐, ✶. — **Задр.:** ⓞ, 2 ∞.
Бресјанска: 1 нас., 107 дом., 560 стан. — 🐐.
Витежевска (🚉 - 20 км): ☐ 2535 ха, 1 нас., 319 дом., 1860 стан. — 🐐, ✶ — 2 ∞.
Војштанска (🚉 Багрдан - 2 км): ☐ 2060 ха, 365 дом., 1980 стан. — ✚. — 🐐, ✶. — 1 задр.
Врланска (🚉 - 19 км): ☐ 354 ха, 70 дом., 336 стан.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Гладњанска (Багрдан - 5 км): ☐ 937 ха, 1 нас., 116 дом., 600 стан. — ●. — ◯.
Гложанска (- 18 км): ☐ 2575 ха, 388 дом., 2076 стан. — ✚. — ●. — Инв. удр. — 2 ◯◯.
Грабовачка (- 15 км): ☐ 1842 ха, 1 нас., 314 дом., 2250 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯.
Дубљанска (- 10 км): ☐ 1330 ха, 1 нас., 400 дом., 2750 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯.
Дубничка (Петровац - 18 км): ☐ 1528 ха, 1 нас., 230 дом., 1130 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯. — 2 ✳.
Ђуриначка (- 25 км): ☐ 900 ха, 1 нас., 129 дом., 650 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ◯◯.
Јасеновачка: 1 нас., 275 дом., 1500 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ◯◯.
Купиновачка (- 23 км): ☐ 764 ха, 154 дом., 777 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◯, ◯◯.
Луковичка (- 18 км): ☐ 780 ха, 1 нас., 145 дом., 760 стан. — ●, ✱. — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯.
Мачевачка: 1 нас., 71 дом., 338 стан.
Проштиначка (- 24 км): ☐ 591 ха, 1 нас., 118 дом., 505 стан. — ✚. — ●. — **Задр.:** ◯, ◯◯.
Радошинска (Багрдан - 4 км): ☐ 977 ха, 1 нас., 149 дом., 997 стан. — ●.
Рајкиначка (Багрдан - 5 км): ☐ 856 ха, 1 нас., 125 дом., 737 стан. — ●.
Роаначка (- 30 км): ☐ 1085 ха, 1 нас., 200 дом., 1168 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, 2 ◯◯.
Рочевачка: ☐ 968 ха, 1 нас., 165 дом., 1000 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ◯.
СВИЛАЈНАЦ - град — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (- 9 км): ☐ 3111 ха, 52 улице, 1194 дом., 5209 стан. — **Претс.:** Ђирић Чеда. **Дел.:** Богићевић Митар. △, ◬, ☒ Одељак фин. контроле, Дом нар. здравља (🛏), Жандарм. станица и вод. — ✚. — **Школе:** Држ. гимназија, ●, 2 ⓘ, ✱. — **Удр.:** ⁂, трг., пев., „Поклич", „Св. Јеле", жен. подр., лов., Паорска задр. — 5 ⊕. — 3 Инд. — 9 ⁂. — Кино. 5 ■, 19 ♉. 🚌. ☞ 3.
Седларска ⊙ (- 10 км): ☐ 1190 ха, 1 нас., 246 дом., 1127 стан. — ✚. — ●. — **Задр.:** 2 ◯, ◯◯. — ☞ 2.
Суботичка (- 24 км): ☐ 1299 ха, 251 дом., 1265 стан. — ●. — **Задр.:** ◯, ◯◯.
Тропољска (- 20 км): ☐ 1960 ха, 287 дом., 1439 стан. — ✚. — ●, ✱. — **Задр.:** ◯, ◯◯, ◯.
Црквеначка: ☐ 1680 ха, 1 нас., 428 дом., 2300 стан. — ✚. — ●, ✱. — 5 задр.

---

36. СРЕЗ СВРЉИШКИ — (Сврљиг), ✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 466 км², 22 општине, 42 насеља, 4283 домаћинства, 31.368 становника.

Ср. начелник: Д. Митић.

Референти: др. С. Срећковић (сан.), др. Ф. Миколчић (вет.), М. Жујевић екон.).

Надлежност: Технички одељак и **Шумарски референт:** Ниш. — **Пореска управа** (☒) и **Болница** (🛏): Сврљиг.

Окружни суд (△S): Ниш. **Срески суд** (◬): Сврљиг.

Цркве: 9 правосл. (✚).

Просвета: 20 осн. школа (●), 2 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник: Соко Бања.

3 **удружења** и 8 **задруга.**

Срески расадник. — Извози се стока.

Главни вашар (☞): на Св. Тројицу.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Сврљиг.**

Бурдимска (- 12 км): ☐ 1394 ха, 1 нас., 185 дом., 1195 стан. — ✚, ●.
Бучумска (- 14 км): ☐ 2292 ха, 2 нас., 158 дом., 1012 стан. — ⛲.
Варошка (Палилула - 2 км): ☐ 1698 ха, 2 нас., 130 дом., 1110 стан. — ●, ✱, ◯ — ⊙→ 2 моста. — ➳ Б. Дедић, учитељ.
Галибабинска (Палилула - 9 км): ☐ 2784 ха, 1 нас., 222 дом., 1820 стан. — ●.
Грбавачка, 🛏 (- 9 км): ☐ 2223 ха, 2 нас., 175 дом., 1450 стан. — ✚, ●, Соко, ◯.
Гулијанска (- 15 км): ☐ 3250 ха, 2 нас., 216 дом., 1568 стан. — ✚, ●.
Гушевачка (- 16 км): ☐ 3857 ха, 3 нас., 318 дом., 2116 стан. — ◯ — ☞ 21. IX.
Давидовачка (Палилула - 10 км): ☐ 3471 ха, 2 нас., 174 дом., 1298 стан. — ●, ◯.
Дервенска: ☐ 1710 ха, 3 нас., 203 дом., 1431 стан. — ✚.
Драјинска (- 5 км): ☐ 2515 ха, 2 нас., 185 дом., 1280 стан. — ●, ✳.
Изворска (- 8 км): ☐ 2020 ха, 2 нас., 235 дом., 1840 стан. — ✚, ●.
Лалинска (- 10 км): ☐ 3865 ха, 3 нас., 322 дом., 2059 стан. — ✚, ●, ◯.
Луковска (- 20 км): ☐ 1263 ха, 1 нас., 178 дом., 1120 стан. — ●, ◯.
Манојличка (- 17 км): ☐ 1683 ха, 2 нас., 209 дом., 2113 стан. — ✚, ●, ◯.
Миљковачка (Палилула - 5 км): ☐ 1856 ха, 1 нас., 108 дом., 855 стан. — ✚.
Нишевачка (- 6 км): ☐ 1574 ха, 1 нас., 152 дом., 1574 стан. — ✚, ●.
Плужинска (- 6 км): ☐ 1713 ха, 1 нас., 160 дом., 1100 стан. — ●.
Попшичка (- 21 км): ☐ 2197 ха, 3 нас., 166 дом., 1363 стан. — ✚, ● — ☞ 26. VII.
Преконошка (- 4 км): ☐ 2650 ха, 1 нас., 178 дом., 1174 стан. — ●.
Рибарска (- 5 км): ☐ 1398 ха, 2 нас., 170 дом., 1015 стан. — ●, ◯.
Сврљиг — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: 105 ха, 2 нас., 150 дом., 660 стан. — △, ☒, 🛏 — ✚ — ● — Трг. удр. — ☞. — ⊙→ Израђен је регулациони план варошице и сазидана је црква.
Црнољевачка (- 6 км): ☐ 3567 ха, 3 нас., 290 дом., 1876 стан. — ✚. — ●.

---

37. СРЕЗ ТЕМНИЋКИ — (Варварин), ✉, ⁂, 🛏.

☐ 329 км², 15 општина, 28 насеља, 5177 домаћинстава, 28.468 становника (по вери 97% правосл.).

Ср. начелник: М. Танасић.

Референти: В. Стевановић (сан.), К. Летићински (вет.), Б. Лазаревић (екон.), С. Лазаревић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Крушевац. — **Технички одељак:** Параћин. **Пореска управа** (☒): Варварин.

Окружни суд (△S): Јагодина. **Срески суд** (◬): Варварин.

Цркве: 7 правосл. (✚).
Просвета: 16 осн. школа (🏫), 8 нар. књ. и чит. (✱). — 5 **удружења** и 31 **задруга.**
Индустрија: 4 млина (✳), 1 стругара (♂), 1 црепана (△).
Главни вашар (☞): 28. VIII.
Знаменитости: „Варваринско поље".

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.): **Варварин;** ближња железничка станица (🚂): **Ћићевац.**

Бачинска — Бачина ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 - 12 км): ☐ 5547 ха, 1 нас., 720 дом., 3475 стан. — **Шк.:** ◑, 🏫, домаћичка, ✱ — **Удр.:** Зан., Лов., Пев. — **Задр.:** Зан.-трг., 2 ∞. — 4 ✳. — 5 ⁂. — ☞ 2.
Бошњанска (🚂 Сталаћ - 5 км): ☐ 1857 ха, 1 нас., 386 дом., 2500 стан. — ✚. — 🏫, ✱. — **Задр.:** ⓞ, ∞. — ➳ М. Мишковић.
ВАРВАРИН — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 - 6 км): ☐ 58 ха, 1 нас., 120 дом., 495 стан. △, ⍋, ⊠, 🛏. — ✚. — **Шк.:** 2 ◑, ◐, 🏫, ✱. — **Удр.:** Пев., Трг. — **Задр.:** Зан., Чин., Темничко млинарско А. Д. — ⊕ — ✳ — ☞ 3
Варваринска — Варварин Село (🚂 - 5 км): ☐ 1870 ха, 1 нас., 365 дом., 2144 стан. — ✳. — ∞.
Доњо-Крчинска — Доњи Крчин ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 - 25 км): ☐ 3824 ха, 5 нас., 456 дом., 2503 стан. — ✚. — 2 🏫. — **Задр.:** Здрав., ∞ — 3 ⁂.
Залоговачка (П. Т. Бачина, 🚂 Крушевац - 15 км): ☐ 2021 ха, 3 нас., 400 дом., 2500 стан. — ✚. — 🏫. — 2 ∞.
Избеничка (П. Т. Бачина): ☐ 1199 ха, 2 нас., 235 дом., 1155 стан. — 🏫, ∞.
Катунска — Горњи Катун (🚂 - 6 км): ☐ 2080 ха, 2 нас., 496 дом., 2974 стан. — 2 🏫, ✱. — 2 задр. — ➳➳ Л. Станковић.
Маскарска (🚂 Сталаћ - 3 км): ☐ 787 ха, 1 нас., 222 дом., 914 стан. — 🏫. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Обрешка (🚂 Корачин - 9 км): ☐ 3500 ха, 1 нас., 649 дом., 3426 стан. — ✚. — 🏫, ✱. — 2 ∞. — 3 ⁂.
Орашка (П. Т. Бачина, 🚂 - 15 км): ☐ 1176 ха, 1 нас., 159 дом., 905 стан. — ✚. — 🏫. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Поточка (🚂 Параћин - 11 км): ☐ 1289 ха, 1 нас., 301 дом., 1448 стан. — 🏫 — **Задр.:** ⓞ, 2 ∞.
Рашевичка (🚂 Параћин - 8 км): ☐ 1653 ха, 1 нас., 272 дом., 1500 стан. — 🏫, ✱. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Својновска (🚂 Параћин - 11 км): ☐ 1188 ха, 1 нас., 220 дом., 1500 стан. — ✚. — 🏫, ✱. — **Задр.:** ⓞ, ∞. — ➳ И. Павловић, уч.
Тољевачка (П. Т. Доњи Крчин, 🚂 - 25 км): ☐ 1934 ха, 1 нас., 176 дом., 1030 стан.

Референти: др. Ј. Згурицас (сан.), Б. Јовић (пољ.).
Надлежност: Окружни инспекторат (◔), **Технички одељак:** Зајечар. — **Шумарски референт и Пореска управа** (⊠): Књажевац.
Окружни суд (Ⓢ): Зајечар. **Срески суд** (⍋): Књажевац.
Цркве: 7 правосл. (✚).
Просвета: 14 осн. школа (🏫), 8 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник: Зајечар.
3 **удружења** и 30 **задруга.**
Индустрија: 2 млина (✳), 5 стругара (♂), 1 црепана (△). — Срески расадник.
Главни вашари (☞): 10. VII. и 31. X.—2. XI.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближња железничка станица (🚂): **Краљево Село.**

Боровачка (🚂 Мали Извор): ☐ 1136 ха, 1 нас., 182 дом., 802 стан. — 🏫, ✱. — ◯, ⓞ. — ⊙➳ Мост на Тимоку.
Врбичка (🚂 - 4 км): ☐ 1175 ха, 1 нас., 306 дом., 1284 стан. — ✚. — 🏫, ✱. — **Задр.:** ⓞ, 2 ∞. — ♂.
Дебеличка (🚂 - 4 км): ☐ 1241 ха, 1 нас., 230 дом., 1060 стан. — 🏫, ✱. — **Удр.:** за уређивање села. — **Задр.:** ⓞ, ∞. — Млинови.
Дреновачка: ☐ 675 ха, 1 нас., 135 дом., 542 стан. — 🏫. — ⓞ.
Јаковачка (🚂 -4 км): ☐ 1673 ха, 1 нас., 300 дом., 1040 стан. — ✚. — 🏫. — ⓞ.
Јелашничка (🚂 Доње Зуниче - 3 км): ☐ 1249 ха, 1 нас., 178 дом., 956 стан. — ✚. — 🏫, ✱. — **Задр.:** ⓞ, 2 ∞. — ⊙➳ Пошумљено је 17 ха.
Кожељска (🚂 - 10 км): ☐ 2498 ха, 1 нас., 220 дом., 984 стан. — ✚. — 🏫. — ⓞ.
Краљевоселска — КРАЉЕВО СЕЛО ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚂: ☐ 2850 ха, 2 нас., 405 дом., 2020 стан. — △. — ✚. — 🏫, ✱. — **Удр.:** Лов., Трг. — **Задр.:** ⓞ, ∞. — 2 ⊕. — ☞ 2.
Мало-Изворска — Мали Извор 🚂: ☐ 3831 ха, 1 нас., 420 дом., 2009 стан. — 🏫, ✱. — **Задр.:** ⓞ, ∞. — ☞ 6. XI
Маљиначка (🚂 - 10 км): ☐ 952 ха, 1 нас., 110 дом., 620 стан. — ⓞ.
Мариновачка (🚂 - 13 км): ☐ 2500 ха, 1 нас., 382 дом., 1284 стан. — 🏫. — **Задр.:** ⓞ, ∞.
Новокоритска (🚂 - 14 км): ☐ 3180 ха, 1 нас., 325 дом., 1850 стан. — ✚. — 🏫. — ⓞ.
Ошљанска (🚂 - 7 км): ☐ 3795 ха, 1 нас., 344 дом., 1803 стан. — 🏫. — ⓞ. — **Инд.:** 2 ваљалице, ♂.
Селачка (🚂 - 5 км): ☐ 2215 ха, 1 нас., 230 дом., 1080 стан. — ✚. — 🏫. — ✳. — ⓞ.
Трновачка (🚂 - 3 км): ☐ 864 ха, 1 нас., 177 дом., 864 стан. — 🏫, ✱. — Клуб омладине. — **Задр.:** ⓞ, ∞.

---

38. СРЕЗ ТИМОЧКИ — (Краљево Село), ✉, ⁂, ⊶, 🚂.

☐ 301 км², 15 општина, 16 насеља, 3944 домаћинства, 18.198 становника (по вери 100% правосл.).
Ср. начелник: С. Матијевић.

39. СРЕЗ ТРСТЕНИЧКИ — (Трстеник), ✉, ⁂, ⊶, 🚂.

☐ 494 км², 23 општине, 57 насеља. 7985 домаћинстава, 42.463 становника (по вери 100% правосл.).
Ср. начелник: Р. Јојић.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Референти: Др. С. Станојевић и Др. Љ. Ђорић (сан.), Др. В. Арко (вет.), С. Костић (економ), С. Миљковић (шум.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔) и **Технички одељак:** Крушевац. **Пореска управа** (⊠): Трстеник.

Окружни суд (⚖): Крушевац. — **Срески суд** (△): Трстеник.

Цркве: 9 правосл. (✚) и 2 манастира.

Просвета: 29 осн. школе (●), 1 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник: Краљево.

23 **удружења** и 16 **задруга.**

Природно благо: руда кварц за млинско камење и минерална вода.

Индустрија: 4 млина (✳), 2 стругаре (♂), 3 циглане (△), 1 фабрика, 2 рудника (⚒).

Главни вашар (☞): 3., 4. и 5. VI. у Трстенику; 4., 4. и 5. VIII. у Вел. Дренови.

Знаменитости: Манастир Љубостиња, задужбина царице Милице. — Врњачка бања (◡).

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближња железничка станица (🚂): **Трстеник.**

Богдањска (🚂 - 3½ км): ☐ 832 ха, 1 нас., 175 дом., 1061 стан. — ●. — ∞.

Брезовачка (🚂 Врници - 9 км): ☐ 1374 ха, 2 нас., 160 дом., 950 стан. — ●. — ○, ◎. — 2 ⚒ (креча).

Вељика Дренова ⊙ ✉, ⁂ (🚂 Стопања - 4 км): ☐ 4248 ха, 2 нас., 765 дом., 3974 стан. 2 ●. **Задр.:** Здрав., Виногр., ∞. — ☞ 2.

Велуђска (🚂 Стопања - 7 км): ☐ 1843 ха, 3 нас., 210 дом., 1375 стан. — ●.

Врњачка ✉ (🚂 Врњци - 4 км): ☐ 3800 ха, 3 нас., 560 дом., 2500 стан. — ●. — **Др.:** Коло С. С., Ц. К., Подмладак С. К., Трезв., Лов., ⇄, Аеро-клуб, За подизање цркве. — **Задр.:** Млек., ∞. — ⊕. — Плетарство. — ◡, 6 ■.

Дубљанска (🚂 Врњачка Бања - 4 км): ☐ 2509 ха, 3 нас., 262 дом., 1172 стан. — ● — Инд. млинског камења — Чувени кварц.

Јасиковачка (🚂 Почековина - 7 км): ☐ 1635 ха, 3 нас., 317 дом., 2014 стан. — ●. — Јасиковачка подр.

Љубостињска — Село Грабовац (🚂 - 1.5 км): ☐ 7053 ха, 5 нас., 329 дом., 1643 стан. — 2 ●. Пољ. подр.

Мало-Сугубинска (🚂 - 17 км): ☐ 1600 ха, 3 нас., 220 дом., 1625 стан. — ●.

Мијаиловачка (🚂 - 10 км): ☐ 1567 ха, 1 нас., 132 дом., 698 стан. — ● — ∞.

Медвеђска (🚂 - 8½ км): ☐ 2868 ха, 1 нас., 635 дом., 3180 стан. — ● — Пољ. подр. — Калемарска задруга.

Милутовачка, ⊶ (**П. Т.** Велика Дренова, 🚂 22½ км): ☐ 2927 ха, 3 нас., 605 дом., 3131 стан. — ● — **Задр.:** 2 ◎, ∞.

Ново-Селска (🚂 Врњачка Бања - 4 км): ☐ 7182 ха, 4 нас., 478 дом., 2385 стан. — ●. — △.

Омашничка (🚂 Стопања - 5 км): ☐ 2400 ха, 3 нас., 421 дом., 2403 стан. — ●, ✱, ○, ∞.

Оџачка (🚂 - 4 км): ☐ 2913 ха, 3 нас., 337 дом., 1810 стан. — ●, ○, △.

Пољанска (**П.** Велики Дреновац, 🚂 - 27½ км): ☐ 2097 ха, 2 нас., 444 дом., 2180 стан. — 2 ● — Пољ. подружина.

Почековачка (🚂 - 2 км): ☐ 3050 ха, 4 нас., 428 дом., 2366 стан. — 2 ●.

Рајиначка (🚂 - 12 км): ☐ 3500 ха, 3 нас., 165 дом., 1173 стан. — ●.

Риљачка (🚂 - 19 км): ☐ 1021 ха, 1 нас., 173 дом., 964 стан. — ● — Вин. задр., Хришћанска з.

Станишиначка (🚂 Врњачка Бања - 9 км): ☐ 2389 ха, 1 нас., 92 дом., 750 стан. — ✚, ●. Здрав. задр.

Стопањска, 🚂: ☐ 2300 ха, 2 нас., 303 дом., 1685 стан. — ● — Калемарска задр.

ТРСТЕНИК — ⊙, ✉, ⁂, ⊶: 1 нас., 433 дом., 1728 стан. — ⊠, ● — **Удр.:** трг., зан. еснаф, пев., лов., ⛹, спорт-клуб, веслачки клуб. — ⇄ — Санаторијум у Врњачкој Бањи. — 5 ⊕.

Чаирска (🚂 - 1 км): ☐ 3417 ха, 3 нас., 292 дом., 1696 стан. — 3 ● — ∞, ✳ — ◡, 6 ■.

---

40. СРЕЗ ХОМОЉСКИ — (Жагубица), ✉, ⁂, ⊶, 🚌.

☐ 944 км², 15 општина, 20 насеља, 4693 домаћинства, 23.649 становника (по вери 100% прав.).

Ср. начелник: А. Хрдличка.*

Референти: Др. М. Мариновић (сан.), Ј. Франтовић (вет.), М. Велимировић (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Зајечар. **Технички одељак:** Петровац. **Пореска управа** (⊠) и **Амбуланта:** Жагубица.

Окружни суд (⚖): Пожаревац. — **Срески суд** (△): Жагубица.

Цркве: 5 правосл. (✚).

Просвета: 14 осн. школа (●), 2 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник: Голубац.

4 **удружења** и 6 **задруга.**

Природно благо: Хомољске планине, неискоришћене руде бакра и угљена. — Извор реке „Млаве" (Жагубичко врело). — **Срески расадник.**

Извози се: стока и сточни производи.

Главни вашар (☞): 27. IX. и на Св. Илију.

Знаменитости: Манастир Горњак, задужбина цара Лазара и на крају Горњачке клисуре развалине старе Српске митрополије.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.): **Жагубица.** — Ближња железничка станица (🚂): **Петровац.**

Близначка (**П. Т.** Крепољин, 🚂 - 40 км): ☐ 2686 ха, 2 нас., 149 дом., 663 стан. — ●.

Влаолска ⊶ (🚂 Бор. - 20 км): ☐ 4404 ха, 1 нас., 300 дом., 1153 стан. — ✚ — ●.

Вуковачка ⊶ (🚂 - 40 км): ☐ 2279 ха, 1 нас., 172 дом., 900 стан. — ●.

ЖАГУБИЦА ⊙, ✉, ⁂, ⊶, 🚌 (🚂 - 47 км): ☐ 17.308 ха, 1 нас., 652 дом., 3333 стан. — △, ⊠, 🏛. — ✚, ●, ◑, ✱. — **Удр.:** трг., лов., зан., еснаф. — **Задр.:** млек., ∞. 2 ⊕. ☞ 2.

Јасиковачка ⊶ (🚂 - 65 км): ☐ 3580 ха, 1 нас., 182 дом., 935 стан. — ●.

Јошаничка ⊶ (🚂 - 39 км): ☐ 3449 ха, 1 нас., 195 дом., 802 стан. — ●.

Крепољинска — Крепољин, ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 - 24 км): ☐ 6495 ха, 2 нас., 449 дом., 2237 стан. — ✚, ● — Млинарство.

Крупајска (**П. Т.** Крепољин, 🚂 - 45 км): ☐ 4296 ха, 2 нас., 230 дом., 1050 стан.

Лазничка (- 48 км): ☐ 14.469 ха, 2 нас., 711 дом., 4095 стан., — — **Задр.:** .

Лесковска (- 50 км): ☐ 2700 ха, 1 нас., 130 дом., 850 стан. — .

Милатовачка (- 40 км): ☐ 2190 ха, 1 нас., 254 дом., 1080 стан. — +, , ✶.

Осаничка (**П. Т.** Крепољин, - 32 км): ☐ 6608 ха, 1 нас., 412 дом., 2000 стан. . — .

Рибарска (- 32 км): ☐ 1932 ха, 1 нас., 180 дом., 900 стан. — +, . — .

Сигачка (**П. Т.** Крепољин, - 29 км): ☐ 1989 ха, 1 нас., 210 дом., 1083 стан. — .

Суводолска (- 40 км): ☐ 11.387 ха, 2 нас., 523 дом., 2568 стан. . — 2 моста на реци Млави.

---

41. СРЕЗ ЦАРИБРОДСКИ — (Цариброд).

☐ 584 км², 10 општина, 41 насеље, 3518 домаћинстава, 21.487 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: Д. Танасковић.

Референти: Др. Х. Хасанбеговић (сан.), Ј. Дролц (вет.), Б. Грбић (екон.), Т. Ристић (просв.).

Надлежност: Технички одељак: Пирот. **Пореска управа** (), **Гл. од. фин. контроле** (), **Царинарница и Болница** (): Цариброд.

Окружни суд (): Пирот. — **Срески суд** (): Цариброд.

Цркве: 26 правосл. (+).

Просвета: 36 осн. школа (), 8. нар. књ. и чит. (✶). — 12 **удружења** и 24 **задруге.**

Индустрија: 1 млин (✳). — **Ср. расадник.**

Главни вашар (): 21—23. IX.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (): **Цариброд.**

Боровска (- 12 км): ☐ 4628 ха, 5 нас., 378 дом., 2672 стан. — 2 +, 4 — **Задр.:** 2 , .

Градиљска (- 3 км): ☐ 1749 ха, 2 села, 186 дом., 1430 стан. — 2 — .

Жељушка (- 3 км): ☐ 2809 ха, 4 села, 229 дом., 1480 стан. — 4 . **Задр.:** , . — Бимани петак.

Каменичка: 6 нас., 357 дом., 2279 стан. — 3 +, 5 , ✶. — **Задр.:** 3 , 2 .

Лукавичка: ☐ 2589 ха, 4 нас., 323 дом., 1170 стан. — +. — 3 . — .

Одоровачка: 6060 ха, 4 села, 317 дом., 2416 стан. — +, 4 — .

Погановска (- 14 км): ☐ 4032 ха, 2 села, 190 дом., 1474 стан. — +, 2 . — . Манастир Св. Јована.

Славињска (- 20 км): ☐ 3098 ха, 3 нас., 176 дом., 1072 стан. — 2 +, 2 , ✶. — , 2 . Манастир св. Арханђела.

Смиловска (- 11 км): ☐ 11.408 ха, 9 села, 728 дом., 4840 стан. — 5 +, 8 . — **Задр.:** 2 , 3 .

ЦАРИБРОД — ⊙, , , , : ☐ 2251 ха, 2 нас., 634 дом., 2723 стан. — , , Царинарница. — . — +. — **Шк.:** , 2 , ◐, ◌, ✶. — **Др.:** Соко, жен. рад. подр., ◯, земљодељски еснаф, бакалски еснаф, терзијски еснаф. —**Задр.:** , 2 . — ⊕ Електр. централа. — 4 ■ (Елит, Шумадија, Интернационал и Солун). Кино. — Срески расадник, водовод, кланица.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Ознаке и кратице

за преглед градова и општина.

= Слободни (самоуправни) град.
= Град (варош) — у саставу среза.
= Варошица (трговиште).
= Село.
= Пошта (државна или уговорна) у месту.
= Помоћна пошта.
= Телеграф у месту.
= Железнички телеграф.
П. = Надлежна пошта.
Т. = Надлежан телеграф.
= Телефон у месту.
= Железничка станица.
= Поморска лука (пристаниште).
= Пристаниште речног саобраћаја.
= Аутобусни саобраћај.
= Авио саобраћај.
□ = Површина.
ха = хектара.
нас. = насеља (села и заселака).
дом. = домаћинства.
стан. = становника.
= Кр. банска управа.
= Окружни инспекторат.
= Срески начелник.
= Среска испостава (окр. бележништво).
= Претстојништво градске полиције.
= Капетанија помор. или речног саобраћаја.
= Окружни (првостепени) суд.
= Срески суд.
= Шеријатски суд.
= Пореска управа.
= Гл. одељак финансијске контроле.
= Болница (санаториј).
= Дечји дом (склониште, сиротиште).
= Православна црква (парохија).
= Римокатоличка црква (жупа).
= Гркокатоличка црква.
= Евангеличка црква (црквена општина).
= Муслиманска џамија (имам).
= Јеврејска синагога (верозак. општина).
= Грађанска (виша народна) школа.
= Основна школа.
= Стручна занатлијска (обртна) школа.
= Опште-занатска школа.
= Дечје забавиште.
= Народна књижница и читаоница.
= Новчани завод (штедионица).
Инд. = Индустрија.
= Млин (уметни, парни или електрични).
= Стругара (пилана).
= Циглана или циглана.
= Рудник (угљеник).
= Велетрговина.
= Главни годишњи вашар (сајам).
= Бања (лечилиште).
= Морско купалиште.
= Летовалиште (опоравилиште).
= Хотел.
= Ресторација.
= Кафана.
= **Радови извршени** за напредак места (општине) **за раздобље 1919.—1929.**
= **Заслужни** културни и јавни **радници.**

ЗА УДРУЖЕЊА, ДРУШТВА И ЗАДРУГЕ.

Удр. = Удружење.
Др. = Друштво.
Подр. = Подружница.
= Просветно друштво.
= Друштво (уред) за промет странаца.
= Занатлијско друштво (задруга).
= Ватрогасно друштво.
Сп. = Спортско друштво (спорт).
= Бициклистичко друштво.
= Стрељачко друштво.
= Рибарско друштво (рибарство).
= Пољопривредно, господарско или тежачко друштво (коло газда).
Задр. = Задруга.
= **Кредитна** (припомоћна, штедовна, вересијска, самопомагајућа или за међусобно помагање), **земљорадничка задруга** или задруга за пољопривредни кредит..
= **Земљорадничка** (сељачка) **набављачко-потрошачка задруга.**
= Водна задруга (за одводњавање, за заштиту од поплаве или за натапање).
Агр. з. = Аграрна заједница.
Гост. = Гостионичарско.
Добр. = Добротворно.
Добров. = Добровољачко.
Здр. = Здравствена задруга.
Инв. = Инвалидско.
Изв. = Извозничко.
Инд. = Индустријско.
Ј. С. = Јадранска Стража.
Ј. М. = Југословенска Матица.
Коло С. С. = Коло Српских Сестара.
Лов. = Ловачко.
Муз. = Музичко.
Н. О. = Народна Одбрана.
Одбр. = Др. за одбрану од бандита.
Пев. = Певачко.
Р. О. = Удружење резервних официра и ратника.
Тамб. = Тамбурашко.
Трг. = Трговачко.
Ц. К. = Црвени Крст.
Чин. = Чиновничко(а).

IX. Вардарска бановина.

I. Географски преглед

Као класичан део средњовековне Србије Вардарска бановина пуна је споменика средњовековне српске цивилизације, тло на коме се развијала и стигла у XIV. столећу до свога врхунца немањићска краљевина, а затим царевина Србија; два пуна века Јужна Србија је тако била политички, културни и духовни центар српскога народа, све до турске најезде у Европи; отуда, и данас, Вардарска бановина претставља драгоцен део југословенске земље, с обзиром на људски материјал, на расне одлике и на своје духовне вредности.

ПОЛОЖАЈ.

Бановина Вардарска обухвата углавном Јужну или Стару Србију, а од бивших области — **Скопску, Врањску, Брегалничку и Битољску** у целини, од **Косовске области** — јужни део, од **Нишке области** — срезове Власотиначки, Лесковачки и Јабланички, и од **Зетске области** — срез Ђаковички.

Укупна површина Вардарске бановине износи 38.879 км² или 15,6% државног територија.

У административном погледу Вардарска бановина подељена је на 3 окружна инспектората, 2 самоуправна града, 46 срезова и 525 општина.

ГРАНИЦЕ.

На северу: бановина Вардарска граничи с бановинама Зетском и Моравском.

На истоку: с Бугарском, од коте 1476 — на истоку села Кострошевац — на коте 1394—1650 — Миљевску планину — коту 979, на село Бранковци—Бистар — коту 1402 — с. Жедилово на Осогов планину, с.-и. границом среза Царево-селског на Кадијицу — Малеш планину — преко Струмице (на исток с. Конарево) — на Беласицу и на тромеђу наше, бугарске и грчке границе.

На југу: с Грчком — од коте 1880 — Беласицом до коте 1473 — на југу преко Дојранског језера јужном границом срезова Дојранског, Ђевђелијског и Кавадарског на Кожух — Козјак, одакле јужном границом среза Мориховског преко историјских положаја за време пробоја Солунског фронта — Добропоље — Кајмакчалан — Старков Гроб — обухватајући Битољско Поље — на село Драгош — и Неречку планину преко Преспанског језера на јужне огранке Галичице планине.

На западу: с Албанијом, преко Охридског језера — на југу села Радожда — на Јабланица планину — западном границом среза Дебарског — преко Црног Дрима — среза Галичког — планинама Дешат — Кораб — среза Горског на Калабак — Коритник — среза Шарпланинског преко Белог Дрима на Паштрик и југозападном границом среза Ђаковичког на Јуничку планину и источне огранке Проклетије планине — на Богичевицу.

ГОРЈЕ.

Површина Вардарске бановине испуњена је северним ограницима Родопског и источним ограницима Арбанско-грчког сплета.

I. Родопски сплет.

А) **Огранци Копаоничког скупа** (вододелница Црног и Егејског мора): у северном делу бановине огроман масив — Скопска Црна Гора (Карадаг — 1804) с ограницима на северозападу: Козница, Мрконь (1017), Тепе (1081); на северу: Велика Планина (Вељa Глава — 1181) и Лисац планина (Кукавица — 1441); на истоку: Св. Илија и Козјак; на југу: Копљача; на западу: Жеговац (1190).

Б) **Осоговски скуп** (Јужној Морави и Вардару на исток). На северу: Масуричка планина, Чемерник (са врхом Грамада — 1724), Велики Стрешер (1929), Варденик (Ратарица — 1671), Дукат планина и Милевска коса (Црни Врв — 1874). — У центру: Осогов планина (са врхом Рујен — 2220). — На југу: Пљачкавица (1607), Голек (Чука — 1551), Огражден (1514), Малешке (Кадијица — 1900) и Беласица (1880) — планине.

В) **Вардарско-Преспански скуп** (јужни део бановине): Јакупица (Карадица 1814, Китка 1569 и Лисац 1934 планине), Солунска глава (Бегова 2540, Куртов Камен 2059), Бабуна (Златоврх — 1427), Баба (Чесма — 1654), Селечка планина (Високо — 1506), Кожух (1461), Козјак (1814), Добро Поље, Ниџе планине (Кајмакчалан — 1876), Старков гроб, Неречка и Баба планина (Перистер — 2532).

II. Арбанаско - грчки (Пиндски) сплет.

Шар-планина (Љуботен — 2496). — Северно: Коритник (2394), Паштерик (1987), Јуничка планина (1693), Коџа Балкан (2091), Жар-планина (1507), Црнољева (1340), Милановац планина. — Јужно: Рудока планина (Бабушница — 2487), Враца планина, Кораб (2600), Дешат (2300), Бистра (1983), Гаришта, Суха Гора, Жеден (1260), Љубин, Буковић (1528), Караорман (1957), Стогово (2297), Турија, Јабланица планина (2312), Плакенска, Исток и Галичица планина (Томорос — 2043).

Највиши врхови у Вардарској бановини: Кораб (2600), Перистер (2532), Бегова (Јакупица — 2530), Кајмакчалан (2525) и Љуботен (Шар-планина — 2510).

РАВНИЦЕ.

Поља: Косово (јужни део), Метохија, Овче поље, Лесковачко, Врањско, Скопско и Струмичко.

Котлине: Битољско - Прилепска (Пелагонија), Мориховска и Тиквешка.

ВОДЕ.

Реке Вардарске бановине припадају сливовима Црног, Егејског и Јадранског мора.

1. **Сливу Црног мора припадају:**

Притоци Дунава: Јужна Морава с Јабланицом и Ситница (десни приток Ибра).

2. **Сливу Егејског мора припадају:**

I. Вардар с притоцима — слева: Лепенац, Пчиња (с Кривом реком), Брегалница; здесна: Треска (с Ибровом) и Црна река. — Укупна дужина Вардара у нашим границама је 370 км. — До пре стотину година Вардар је био плован од Скопља до ушћа, данас је засут и нерегулисан. Зато је изванредно важно да се он поново учини пловним и веже каналом с горњим током Мораве.

II. Струмица (као приток Струме).

3. **Сливу Јадранског мора припадају:**

Црни Дрим (излази из Охридског језера), прима с десне стране код Дебра — Радику.

Бели Дрим (почиње код Пећи).

ЈЕЗЕРА.

	Површина	Надморска висина	Дубина
1. **Охридско**	348 км²	695 м	300 м
2. **Преспанско**	290 км²	853 м	55 м
3. **Дојранско**	43 км²	150 м	10 м
4. **Власинско Блато**	24 км²	1200 м	—

Охридско језеро никад се не смрзава и пружа прилику за све врсте спорта, скоро у свако доба године. Његове обале пуне су старина, а њима је нарочито богат град Охрид и манастир Св. Наум (основан у X. веку). Његова је вода бистрија него у многим алпским језерима. Летња температура воде долази до 24° С изнад нуле.

Преспанско језеро лети је згодно за све врсте спорта као и Охридско језеро, а зими се смрзава и покривено је дебелом плочом леда, те према томе има услове за све зимске спортове на леду.

БАРЕ. Корита код Кочане. — **Црна бара** на Битољском пољу.

КЛИСУРЕ. Грделичка клисура на Јужној Морави спаја Врањско и Лесковачко поље. — **Кочаничка** на Лепенцу. — **Демир-капија** на Вардару.

КЛИМА.

Клима је у Вардарској бановини у северним пределима оштра због велике надморске висине и јаких ветрова Кошава и Северца.

У јужним деловима, нарочито у долини Вардара отвореној утицају Егејског мора и топлих јужних ветрова, блажа је од континенталне, а у западним, нарочито југозападним деловима, затвореним високим планинама, клима је скоро континентална.

Средња годишња температура у Скопљу је + 11.8° (у зими — 1.4°, у лету + 23.2°).

Највиша температура лети се пење до 30° С, а зими спушта до — 30° С.

Оборина има 505 m/m на годину.

ФАУНА И ФЛОРА.

Вардарска бановина има све одлике средњег појаса, а поред тога обилује дивљачи, па се коже у знатном броју извозе. Тако има: медведа, дивљих свиња, куна, лисица, курјака, видра, јазаваца, дивљих мачака, веверица, творова, рисова, а чак и срна. На Преспанском и Охридском језеру има разноврсних птица (лабуд, њем и др.). У планинским пределима поред великих орлова има и ситне птице.

Језера су богата рибом, које има много врста: позната охридска јегуља, крап (шаран), белвица, летница и ситна плашица од чије се крљушти у последње време израђује у Охриду вештачки бисер.

Долина Вардара, отворена улицају Егејског мора са блажом климом, условљава нарочиту вегетацију. Ту зато успева: мак, сезам, дуван и памук.

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ ВАЖНИЈИХ МЕСТА.

	Надморска висина метара	Северна ширина	Источна дужина од Гринвића	Разлика месног од средњеевр. времена
Битољ	620	41° 0′52″	21°21′27″	— 25′26″
Ђевђелија	?	41° 8′11″	22°31′ 8″	— 30′ 4″
Охрид	?	41° 6′43″	20°48′29″	— 23′14″
Скопље	244	41°58′23″	21°26′10″	— 25′45″

СТАНОВНИШТВО.

Према попису г. 1921. на садашњем територију Вардарске бановине било је:

251.370 домаћинстава и 1,386.000 становника или 11.6% укупног броја становништва у Краљевини. — Према томе густина становништва била је 35.7 на 1 км² и 5 на 1 кућу.

По вероисповести било је: Православних: 61,6% (највише у источним и јужним срезовима). — Муслимана: 36,8% (углавном у северозападном делу бановине у рајону Ђаковица — Ораховац — Приштина — Гњилане — Качаник — Тетово — Гостивар — Дебар. Већина муслимана је славенског порекла, насилно помуслимањених за време турске владавине, и говоре искључиво српским језиком, а мањи део турског, арменског, татарског и циганског порекла. — Римокатолика: 1,0% (око 20.000) углавном у срезовима: Ђаковићком, Шарпланинском, Грачаничком и Гњиланском. — Јевреја: 0,4% (око 6.000), углавном у Битољу, Скопљу и Приштини. Јевреји су овде давно досељени из Шпаније, и они су још увек верни језику и навикама донесеним с Иберског Полуострва; њихова стара гробља и архиви њихових црквених општина веома су занимљиви. — Евангелика и гркокатолика: 0,06%, углавном у срезу Струмичком.

По материнском језику: српскохрватског: 64,8%; арнаутског: 22,5% (углавном у северо-западним срезовима у рајону Приштина — Качаник — Тетово — Ростуша — Ђаковица); турског: 10,2% (углавном у рајону Приштина — Скопље — Кочане — Радовиште — Валандово — Велес — Гостивар); румунског: 0,7% (углавном у срезовима Битољ, Крушево и Скопље).

По подацима пописа г. 1931. — у Вардарској бановини било је: 3.260 насеља, 286.000 домаћинстава и 1,656.000 становника (12%).

Према томе **прираштај становништва од год. 1921. износи 270.000** или **19,5** на **1.000** становника на **годину**, а **густина становништва** је сада **42,6 на 1 км².**

II. Општа управа.

Бан Вардарске бановине.

ЖИВОЈИН А. ЛАЗИЋ.

Рођен је 1876. г. у с. Сврачковцима среза Таковског, дете је Рудничких планина усред Шумадије. Школовао се сам, зарађујући и учећи.

По свршеном факултету ступио је у београдску полицију као шеф кривичне и опште полиције.

Г. 1907. слат је у Немачку ради полицијских, а 1911. у Италију, Немачку и Аустро-Угарску ради студија опште управне струке.

Г. 1912. унапређен је за начелника округа Београдског, а 1914. г., по објави рата, постављен је за начелника округа подринског, где су оперисале све три наше армије.

При повлачењу наше војске 1915. г. одређиван је на специјалне комесарске дужности у Косовској Митровици и у Призрену.

На Крфу и Солуну вршио је дужност начелника Министарства унутрашњих послова, где му је најпре додељено старање о избеглицама разасутим у Италији, Француској и Енглеској, као и руковање борбом противу непријатељске дефетистичке пропаганде.

По повратку у земљу г. 1918. постављен је за начелника јавне безбедности, на којем положају се истакао нарочито у раду за завођење реда и безбедности у Јужној Србији.

У 1928. г. унапређен је за помоћника Министра унутрашњих послова, са кога је положаја дошао за Бана Вардарске бановине.

ЖИВОЈИН А. ЛАЗИЋ,
Бан Вардарске бановине од 9. октобра 1929.

Помоћник бана.

Од 12. октобра 1929. г. — **Милан Николић**, б. велики жупан Сарајевске области (од 16. јануара 1930. г. помоћник бана Дунавске бановине).

Од 16. јануара 1930. г. — **Драгомир Тодоровић**, б. помоћник бана Моравске бановине (од 17. марта 1931. г. помоћник бана Дунавске бановине).

Од 17. марта 1931. г. — **Јаничије М. Красојевић**, б. начелник управног одељења Кр. банске управе у Новом Саду.

ЈАНИЋИЈЕ М. КРАСОЈЕВИЋ,
Помоћник бана Вардарске бановине
од 17. марта 1931.

ЈАНИЋИЈЕ М. КРАСОЈЕВИЋ.

Рођен је 1884. год. у Врању. Гимназију и матуру свршио у Крагујевцу, а правни факултет универзитета у Београду 1906. године.

У државну службу ступио је 1907. године и седам година био је судски чиновник у Крагујевцу па је онда прешао у политичко-управну службу.

У 1914. год. постављен је за начелника среза у Ваљеву. 1919. г. за инспектора Министарства за социјалну политику. 1920. г. за начелника округа у Шапцу, касније у Приштини. 1921. г. постављен је за начелника округа у Тетову.

После закона о подели земље на области 1922. год. постављен је за Великог жупана Мостарске области. 1927. г. је премештен за Великог жупана Ваљевске области, а 1929. г. за Великог жупана Сремске области. Исте године постављен је за инспектора Министарства унутрашњих послова, а одмах по оснивању банских управа за начелника управног одељења Банске управе Дунавске бановине са кога је положаја постављен 17. марта 1931. г. за помоћника Бана Вардарске бановине.

Учествовао је као резервни официр у балканском и светском рату и сада је резервни мајор.

1. Краљевска банска управа Вардарске бановине.

I. ОПШТЕ ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Маљковић Н. Милан.

Секретаријат: Секретар: Митровић Светомир.
Персонални отсек: Шеф: Георгијевић Т. Паја.
Главна писарница. Шеф: Жутић Г. Илија.
Економат. Економ: Родић Ј. Трифун.

II. УПРАВНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Петровић Б. Арса.

Отсеци:
Општи управни. Шеф: Др. Даут Вилхелм.
Јавне безбедности. Шеф: Рашић Т. Милош
За самоуправе. Шеф: Др. Шпољар Иван.

III. ПОЉОПРИВРЕДНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Николић Ж. Максим.

Отсеци:
За пољопривреду и сточарство. Шеф: инж. агр. проф. Милојковић В. Живорад.
За ветеринарство. Шеф: Анђелковић К. Милоуст,
За аграрноправне послове. Шеф: Димитријевић Велимир.
За шумарство. Шеф: инж. Пећина Миховил.

IV. ПРОСВЕТНО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Дошен И. Коста.

Отсеци:
За основну наставу. Шеф: Милосављевић М. Сава
За средњу, учитељску и стручну наставу и народно просвећивање. Шеф: Љотић Душан.

V. ТЕХНИЧКО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: инж. Теодосијевић Светозар.

Отсеци:
За мостове, путове и железнице. Шеф: инж. Убавић Раде.
За хидротехничке радове. Шеф: инж. Николић П. Живорад.
За архитектонске и електромашинске послове. Шеф: инж. Томић В. Душан.

VI. ОДЕЉЕЊЕ ЗА СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

Начелник: Др. Марковић Лаза.

Отсеци:
За социјалну политику. Шеф: Др. Зарубица Јак.
За народно здравље. Шеф: Др. Миленковић Ж.

VII. ФИНАНСИЈСКО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Видаковић Драгиша.

VIII. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ТРГОВИНУ, ОБРТ И ИНДУСТРИЈУ.

Начелник: Џабић М. Радослав.

Отсеци:
За трговину, обрт и индустрију. Шеф:
За рударство. Шеф: (место празно).

Службени лист Вардарске бановине.

Излази једанпут на недељу у 2500 примерака, претплата му је 80 динара годишње, а за иностранство 140 динара.

Власник Службеног листа је Краљевска банска управа Вардарске бановине.

Уредник: Симић Стеван, директор гимназије у пензији.

САВЕТИ И КОМИСИЈЕ ОПШТЕ УПРАВНОГ КАРАКТЕРА.

Стручни савет. Чланови: Др. Даут Вилхелм, Опатић Вјекослав, инж. Аксентијевић Димитрије и Милић Милан. — Заменици: Т. Видоша и инж. Б. Каракушевић.

Испитна комисија за полагање политичко-управног стручног испита. Претседник: Красојевић Јанићије, помоћ. бана. — Чланови: Р. Џабић, С. Станојевић, М. Маљковић и Ж. Јовановић. — Деловођа: Бира Омер.

Дисциплински суд. Претседник: Петровић Б. Арса. — Судије I. кат.: М. Маљковић, Др. В. Даут, М. Рашић В. Опатић, Д. Путниковић. — Судије II. кат.: М. Величковић, А. Антић, Л. Јовић. — Судије III кат.: И. Жутић, М. Брболежа, Д. Илић.

2. Окружни инспекторати.

1. **У Битољу** за 11 срезова, и то: Битољски, Горњополошки (Гостивар), Горњодебарски, Кичевски, Крушевачки, Мориховски (Битољ), Охридски, Поречки (Ј. Брод), Преспански (Ресан), Прилепски и Струшки. — Окружни инспектор: Момчиловић А. Миливоје.

2. **У Призрену** за 8 срезова, и то: Гњиланеки, Горски (Врањште), Грачански (Приштина), Ђаковички, Неродимски (Урошевац), Подгорски (Сува Река), Подримски (Ораховац) и Шарпланински (Призрен). — Окр. инспектор: Филиповић М. Михаило.

3. **У Штипу** за 13 срезова, и то: Велешки, Дојрански (Валандово), Ђевђелијски, Кавадарски, Кочански, Кратовски, Малешки (Берово), Неготински (Неготин Вардар), Овчепољски (Св. Никола), Радовишки, Струмички, Царевоселски и Штипски. — Окружни инспектор: Михајловић Михајло.

Под непосредним надзором Кр. банске управе у Скопљу стоји 14 срезова, и то: Босиљградски, Власотиначки, Галички (Ростуша), Доњополошки (Тетово), Жеглиговски (Куманово), Јабланички (Лебане), Качанички, Кривопаланачки, Лесковачки, Масурички (Сурдулица), Пољанички (Владичин Хан), Прешевски, Пчински (Врање) и Скопски. — Банскн инспектор: Моловић И. Војислав.

3. Полиција.

УПРАВА ПОЛИЦИЈЕ У СКОПЉУ

(за град Скопље и места Доње Водно, Горње Водно и Ханријево).

Управник полиције:

Одељења: 1. политичко, 2. кривично, 3. извршно, 4. пријавно, 5. техничко и 6. саобраћајно.

Претстојништва градске полиције: Битољ, Велес, Ђаковица, Охрид, Призрен, Прилеп, Приштина, Струмица и Штип.

Комесаријати железничке полиције: Ђевђелија и Скопље.

4. Банско веће Вардарске бановине.

Чланови за градове:

Битољ: Алтипормарковић Јован, адвокат, Шикриbег Омер и Протић Војислав, адвокат.
Велес: Левковић Александар, индустријалац.
Врање: Пешић Јанко, обућар.
Гњилане: Катанић Мита, трговац.
Дебар: Колец Шема, тежак из Селокућа.
Ђаковица: Петровић Урош, тежак.
Ђевђелија: Анасташевић Анастас, апотекар.
Кавадар: Кујунџијевић Риста, трговац.
Куманово: Лапаревић Стојко, трговац, и Глигоријевић Тома, књижар.
Лесковац: Крџалић Ђура, адвокат, и Стаменковић Гавра, индустријалац.
Охрид: Хаџић Владимир, директор банке.
Прилеп: Чичевић Димитрије, кмет општине, и Далулановић Војислав, учитељ у пензији.
Приштина: Недељковић Сава, трговац.
Призрен: Патрногић Хаџи Љуба, трговац.
Скопље: Бећир Емин, индустријалац; Стојановић Пана, трговац; Богдановић Влада, хотелијер, и Арија Јосиф, ген. дир. Вардарске банке.
Штип: Николић Петар, кројач.
Тетово: Благојевић Васа, рентијер, и Арслановић Мустафа, трговац.

Чланови за срезове:

Босиљградски: Ризановић Станиша, трговац из Божице.
Велешки: Бурчовић Илија, свешт. из Рудника.
Власотиначки: Велашевић др. Радула, лекар.
Битољски: Илић Крста, тежак из Велушина.
Горски: Исмајиловић Абаза, претседник општине из Брода.
Горњодебарски: Симоновић Спаса, претседник општине из Д. Жупе.
Горњополошки: Петровић Риста, претседник општине из Шаљанске.
Галички: Михајловић Тихомир, претседник општине из Галичина.
Грачанички: Ђорђевић Стајко, тежак из Бресја.
Гњилански: Исмајиловић Сеја, тежак из Будрије
Дојрански: Тодоровић Тома, тежак из Пираве.
Доњополошки: Вељковић Соко, тежак из Сиричина.
Ђаковички: Руста Сали, тежак из Дечана.
Ђевђелијски: Ђорђевић поп Риста, претседник општине из Стојакова.
Жеглиговски: Костадиновић Спира, тежак из Ораха.
Јабланички: Перовић Милан, економ и претседник општине из Тулара.
Кавадарски: Ацевић Милан, трговац.
Качанички: Јашар Садик, трговац.
Кичевски: Никодимовић Блажа, претседник општине из Кленовца.
Кочански: Хаџи Вељковић Димитрије, трговац.
Кратовски: Цветковић Димитрије, трговац.
Кривопаланачки: Апостоловић др. Тодор, лекар.
Крушевски: Вељковић Трајко, учитељ из Кривогаштана.
Лесковачки: Стојановић Ђура, претседник општине Мирочке из Горине.
Малешки: Анџић Јован, тежак из Владимирова.
Масурички: Радојчић Сотир, пуковник у пензији из Сурдулице.
Мориховски: Ђорђевић Димитрије, тежак из Живојна.
Неготински: Станиновић Јован, трговац.
Неродимски: Никшић Милан, пензионер из Урошевца.
Охридски: Јаневић Трифун, трговац.
Овчепољски: Краљевић Тодор, претседник општине из Горобинца.
Подгорски: Јовановић Стојан, претседник општине из Лешана.
Подримски: Кујунџић Андрија, учитељ у пензији из Ораховца.
Пољанички: Динић Јанча, тежак из Прибоја.
Поречки: Поповић Аритон, старешина манастира из Св. Богородице.
Преспански: Стрезовић Крста, претседник општине из Ресна.
Прешевски: Маринковић Тома, трговац и претседник општине из Бујановца.
Пчињски: Јовановић-Шокар Стојан, тежак из Ратаја.
Прилепски: Боцевић Крста, претседник општине из Костинца.
Радовишки: Теокаревић Јован, трговац из Радовишта.
Скопски: Петровић Младен, тежак из Ракотинца.
Струмички: Хаџијевић Мана, тежак из Анџелца.
Струшки: Крстић Анђелко, учитељ у пензији из Лабуништа.
Царевоселски: Ђорђевић Спира, тежак из Царевог Села.
Шарпланински: Костић Петар, професор у пензији из Призрена.
Штипски: Филовић Мона, тежак из Дољане.

5. Буџет Вардарске бановине.

за год. 1930/31.

Приходи:	Динара	Расходи:	Динара
Редовни:		Опште одељење	168.000.—
Бановински прирез	28,456.000.—	Управно одељење	1,569.120.—
Бановинска трошарина	18,000.000.—	Пољопривредно одељење	12,869.305.—
Бановинске таксе	9,850.000.—	Просветно одељење	3,350.459.—
Приход од банских установа	1,639.000.—	Техничко одељење	39,277.620.—
Од камате	450.000.—	Одељење за соц. пол. и нар. здрав.	6,860.875.—
Ванредни приходи	21,100.811.—	Финансијско одељење	9,527.297.—
		Одељење за тр., обрт и индустрију	4,326.335.—
		Резервни кредити	1,000.000.—
Укупно	79,489.811.—	Укупно	79,489.811.—

III. Општи статистички преглед Вардарске бановине.

Наслов	Састав			Становништво према попису 1931.		Просвета					Друштава и задруга	Привреда			Нар здр
						Школа									
	Површина км²	Општина	Насеља	Домаћинстава	Становника	Средњих и учитељских	Стручних	Грађанских	Основних	Књижница и читаоница		Новчаних завода	Индустрија	Воћних и лозних расадника	Болница и санаторија
Самоуправни градови (▣)															
Гл. град Скопље (◣)	?	1	1	8958	**64807**	3	13	—	18	—	57	16	40	—	2
Град Битољ	4	1	1	7732	**33033**	1	9	—	14	1	28	5	4	—	2
Срезови (△)															
1. Битољски ◔	914	13	77	5281	**32181**	—		—	38	5	4	—	3	1	—
2. Босиљградски	816	11	44	3944	**24391**	—	1	1	29	2	15	—	1	1	1
3. Велешки	1415	30	77	9145	**42312**	1	2	—	39	5	23	2	12	1	1
4. Власотиначки	866	23	72	8112	**50176**	—	3	1	34	8	12	4	7	1	1
5. Галички — (Ростуша)	628	8	34	2946	**12043**	—	—	—	18	4	6	—	3	—	—
6. Гњилански	1610	18	200	13853	**91023**	—	2	1	36	5	24	3	—	1	1
7. Горњодебарски — (Дебар)	536	7	45	3738	**16294**	1	2	—	20	2	9	—	—	1	—
8. Горњополошки — (Гостивар)	596	11	52	5986	**32627**	—	2	—	31	4	13	—	3	1	—
9. Горски — (Враниште)	428	11	36	2700	**14147**	—	—	—	9	—	1	—	1	1	—
10. Грачанички — (Приштина)	994	8	133	9385	**57855**	1	4	—	29	10	43	2	8	1	1
11. Дојрански — (Валандово)	539	3	43	2306	**11724**	—	—	—	14	2	10	—	2	1	—
12. Доњополошки — (Тетово)	1078	19	101	11411	**71078**	1	4	—	44	4	20	2	7	1	1
13. Ђаковички	708	8	97	6614	**45434**		2	—	10	1	20	2	11	1	—
14. Ђевђелијски	637	6	24	2984	**15937**	1	2	—	14	6	18	1	—	1	1
15. Жегligовски — (Куманово	1364	20	114	11374	**66499**	1	2	—	46	10	38	4	8	1	—
16. Јабланички — (Лебане)	981	17	134	8830	**58334**	—	1	—	38	18	13	2	5	1	1
17. Кавадарски	1284	13	59	4665	**23907**	—	2	1	28	2	15	—	8	1/1	1
18. Качанички	282	3	37	1962	**12433**	—	—	—	3	1	7	—	4	1	—
19. Кичевски	952	13	79	6321	**32101**	—	2	—	38	1	2	—	—	1	—
20. Кочански	1312	9	56	5857	**31796**	—	3	1	22	3	10	1	6	1	—
21. Кратовски	401	9	68	3595	**20310**	—	1	1	19	3	1	—	—	1	—
22. Кривопаланачки	1002	10	75	6113	**40487**	—	1	1	26	2	20	—	1	1	—
23. Крушевски	729	12	54	3979	**23568**	—	2	—	26	4	6	—	—	—	—
24. Лесковачки	842	22	127	12347	**70256**	1	5	—	31	8	44	6	30	1	1
25. Малешки — (Берово)	652	4	16	2883	**15372**	—	1	1	16	2	13	—	11	1	—

Наслов	Састав: Површина км²	Општина	Насеља	Становништво према попису 1931.: Домаћинстава	Становника	Просвета: Школа: Средњих и учитељских	Стручних	Грађанских	Основних	Књижница и читаоница	Друштава и задруга	Привреда: Новчаних завода	Индустрија	Воћних и лозних расадника	Народ. здр.: Болница и санаторија
26. Масурички — (Сурдулица)	504	6	26	3046	17432	—	—	1	9	3	8	1	1	1	1
27. Мориховски — (Битољ)	876	5	50	2602	15897	—	—	—	18	1	22		13	—	—
28. Неготински — (Неготин Вард.)	834	8	47	2589	13038	—	2	—	9	2	9	—	1	1	—
29. Неродимски — (Урошевац)	628	9	85	5573	37003	—	2	1	19	6	2	2	7	1	—
30. Овчепољски — (Св. Никола)	893	9	70	3580	21949	—	2	1	23	5	10	—	2	1	—
31. Охридски	960	10	52	6993	33085	1	3	—	27	1	11	2	4	1	1
32. Подгорски — (Сува Река)	324	9	38	2126	16214	—	—	—	8	1	1	—	—	1	—
33. Подримски — (Ораховац)	782	12	110	5166	36054	—	1	—	13	2	7	—	3	1	—
34. Пољанички — (Владичин Хан)	576	7	48	3475	21004	—	1	—	9	7	8	—	—	1	—
35. Поречки — (Јужни Брод)	1307	7	65	3304	18951	—	—	—	30	2	—	—	1	1	—
36. Преспански — (Ресан)	814	6	47	4360	21643	—	1	1	26	4	7	—	3	—	—
37. Прешевски	789	10	98	7499	45645	—	2	—	26	7	12	2	5	1	—
38. Прилепски	1514	14	101	10141	54446	1	2	—	49	4	12	—	6	1	1
39. Пчињски — (Врање)	573	23	109	9545	53916	1	4	—	26	6	23	6	6	1	1
40. Радовишки	998	9	53	3689	19457	—	1	—	14	2	8	—	3	1	—
41. Скопски	1778*	24	144	9274	63032	—	—	—	38	3	33	—	6	-/1	—
42. Струмички	916	9	65	7222	39009	—	2	1	35	3	22	2	9	1	—
43. Струшки	460	10	43	5474	28051	—	2	—	22	3	6	—	—	1	—
44. Царевоселски	622	3	23	2591	15757	—	—	—	14	2	5	—	34	1	—
45. Шарпланински — (Призрен)	682	19	84	8274	47558	1	3	—	19	4	34	2	1	1	1
46. Штипски	479	5	44	3445	19859	1	2	—	10	2	22	1	1	-/1	1
Укупно у Вардарској бановини	**38879**	**524**	**3260**	**285781**	**1656348**	**16**	**96**	**13**	**1134**	**185**	**733**	**68**	**281**	**43**	**20**

* Са градом Скопље.

ВАЖНИЈА МЕСТА ВАРДАРСКЕ БАНОВИНЕ.

Градови (⊙), по броју становника према попису год. 1931.

Скопље — 64.807; **Битољ** — 33.033; **Прилеп** — 21.409; **Призрен** — 18.956; **Лесковац** — 17.636; **Куманово** — 16.972; **Приштина** — 16.948; **Тетово** — 16.372; **Ћуковица** — 13.772; **Велес** — 13.444; **Штип** — 11.855; **Гњилане** — 9.865; **Врање** — 9.817; **Охрид** — 9.776; **Струмица** — 9.586; **Дебар** — 6.913; **Кавадар** — 5.498; **Ђевђелија** — 5.001. — **Свега 18 градова са 302.000 становника.**

ВАРОШИЦЕ (⊙) — алфабетским редом.
(Са ознаком броја становника према попису 1931.)

Берово — (5.637); **Босиљград** — (3.160); **Бујановац** (△ Прешевски — 10.630); **Валандово** — (5.147); **Владичин Хан** — (6.189); **Власотинце** — (5.283); **Врапчиште** (△ Горњополошки — 2.711); **Гостивар** — (5.951); **Грделица** (△ Власотиначки — 4.582); **Дојран** — (4.442); **Жировница** (△ Галички — 2.044); **Злетово** (△ Кратовски — 2.629); **Јањево** (△ Грачанички — 6.354); **Јужна Виница** (△ Ко-

чански — 6.907); **Јужни Брод** — (1.530); **Качаник** — (6.534); **Кичево** — (6.385); **Кленике** (△ Пресвески — 4.179); **Кочане** — (5.410); **Косанчић** (△ Јабланички — 3.289); **Кратово** — (5.121); **Крива Паланка** — (7.658); **Крушево** — (3.594); **Лебане** — (8.492); **Липљан** (△ Грачанички — 6.284); **Медвеђа** (△ Јабланички — 5.314); **Неготин** — (2.687); **Ораховац** — (4.336); **Предејане** (△ Власотиначки — 1.866); **Прешево** — (7.529); **Радовиште** — (4.382); **Ресан** — (4.443); **Ростуша** — (3.583); **Св. Никола** — (2.692); **Струга** — (3.590); **Сува Река** — (2.400); **Сурдулица** — (4.601); **Теарци** (△ Доњо-полошки — 3.550); **Трговиште** (△ Кривопаланачки — 4.796); **Урошевац** — (5.317); **Царево Село** — (8.142); **Црна Трава** (△ Власотиначки — 2.918). — **Свега 43 варошице са 196.000 становника.**

IV. Важније установе и институције у Вардарској бановини

(Детаљније податке види у прегледу појединих грана државног живота у II. делу Алманаха.)

1. Судбене установе.

Управни суд у Скопљу.
Апелациони суд у Скопљу.
Окружни судови: Врање. — Срески судови: Босиљград, Владичин Хан, Врање, Сурдулица. — **Лесковац.** Срески судови: Власотинце, Лебане, Лесковац.

Првостепени судови: Битољ, Велес, Гњилане, Кавадар, Кичево, Куманово, Охрид, Призрен, Прилеп, Приштина, Скопље, Струмица, Тетово и Штип.
Мушки казнени завод у Скопљу.
Адвокатска комора у Скопљу.

2. Верске установе.

Српско-православне епархије.

Злетовско-струмичка у Штипу.
Охридска у Охриду.
Рашко-призренска у Призрену.
Скопљанска у Скопљу.

Римокатоличка бискупија.

Скопљанска у Призрену.

Исламске верске заједнице.

Муфтијства: Битољ, Кавадар, Куманово, Охрид, Приштина, Призрен, Скопље, Тетово, Дебар, Ђаковица, Гњилане, Гостивар, Качаник, Кичево, Кочане, Прешево, Прилеп, Прибој, Радовиште, Ресан, Струмица, Урошевац, Валандово и Велес.
Самостални имамати: Врање, Лесковац, Сијарина и Сурдулица.
Јеврејске вероисповедне општине: Лесковац, Приштина и Скопље.

Богословне школе.

Православне:
Богословија Св. Јована у Битољу.
Богословија у Призрену.
Муслиманске:
Велика медреса Краља Александра I. у Скопљу.
Католичка семинарија у Призрену.

3. Војне области.

III. Армијска област у Скопљу.
Дивизиске области: Брегалничка у Штипу; Вардарска у Битољу; Косовска у Приштини.
Војни окрузи: Битољ, Велес, Врање, Кичево, Куманово, Призрен, Приштина, Скопље и Штип.

4. Просвета.

Просветно одељење Кр. банске управе у Скопљу.

Начелник: Дошен Ј. Коста.
Инспектор средње наставе: Љотић Душан.
Бански школски надзорник: Милосављевић М. Сава.

Бановински шири школски одбор.

Претседник: помоћник бана.
Потпретседник: начелник просвет. одељења.
Чланови по положају (начелници III., V., VI. и VII. одељења): Љотић Душан, Дохчевић Димитрије, Ивановић Душан, Милосављевић Сава и Комарчић Танасије.

Чланови постављени: Николић Стојан из Врања, Пуздерлијевић Василије из Штипа, Герасимовић Петар из Битоља, Пантић Борђе из Приштине, Поповић Јован из Скопља.

Пословођа: Грујић Јован.

Чланови ужег школског одбора: Милосављевић Сава, Ивановић Душан и Поповић Јован.

Општи преглед.

За прних десет година Уједињења не само да су обновљене старе просветне установе него је просветно-културна акција знатно проширена. У Скопљу се 1920. год. оснива филозофски факултет, који оснива научне институте као и историјско-археолошки и зоолошки музеј. Затим је у Скопљу основана државна архива и трговачка школа која се 1925. год. претвара у Трговачку академију. У Битољу се оснива друга трговачка академија и богословија, поред Призренске богословије, која постоји од 1871. год. У Прилепу је 1924. год. отворена друга учитељска школа. Отварају се и многе нове гимназије, а од раније мушке гимназије многе постају потпуне. Основне школе умножавају се све више. Њих траже и муслимански елемент, који је од увек био неприступачан за просвету.

Основна настава у Вардарској бановини
за школску год. 1930/31.

Школски надзорници (седиште)	Надлежност према стању шк. г. 1930/31.)	Основних школа	Одељења	Дечијих забавишта	Школских соба	Гимнастичких дворана	Учитеља	Ученика	Школске општине: На 1 осн. школу отпада: Површине км²	Становника	Насеља	Средња удаљеност од школе км	Нешколоване деце %
Градски	**За градове:**												
1. Скопље	Скопље	18	102	14	78	—	110	4966	?	4880	—	—	?
2. Битољ	Битољ	14	62	7	75	—	67	3110	0.5	4215	—	—	?
Срески	**За политичке сревове:**												
3. Берово	Малешки и Царевоселски	30	76	1	80	—	58	3414	47	1004	1.4	2	20
4. Битољ	Битољски и Мориховски	56	83	—	83	—	66	3502	32	850	2.3	3	16
5. Босиљград	Босиљградски и Масурички	38	77	—	74	1	61	2875	37	1235	2	2.5	25
6. Велес	Велешки	39	73	2	73	—	64	3447	36	1198	2	3	25
7. Власотинце	Власотиначки	34	75	1	70	—	65	3749	26	1399	2	?	?
8. Врање	Пчињски и Пољанички	35	89	3	91	—	83	4026	33	2102	4.5	2	23
9. Гњилане	Гњилански и Неродимски	55	108	—	103	—	95	4706	42	2320	5	2.5	36
10. Гостивар	Горњополошки и Галички	49	95	1	99	—	80	3607	26	1049	2	6	20
11. Дебар	Горњо-Дебарски	20	36	—	38	—	29	1549	24	926	2	?	60
12. Ђаковица	Ђаковички и Подримски	23	69	—	67	—	35	1950	65	3451	9	?	40
13. Ђевђелија	Ђевђелијски и Дојрански	28	54	2	56	3	43	2504	42	908	2	0.5	10
14. Јужни Брод	Поречки	30	36	—	37	1	31	1405	47	660	2	3	25
15. Кавадар	Кавадарски и Неготински	37	77	—	74	—	60	2941	59	1133	3	0.5	60
16. Кичево	Кичевски	38	57	1	61	—	51	2535	24	892	2	2	30
17. Кратово	Кратовски и Овчепољски	42	76	1	77	—	60	2885	31	1032	3.3	3	35
18. Крива Паланка	Кривопаланачки	26	48	—	48	—	37	1032	40	1754	3	1	20
19. Крушево	Крушевски	26	57	2	55	1	52	2115	30	1031	2	1	40
20. Куманово	Жегљиговски	46	103	2	103	—	91	4827	30	1381	2.6	2	?
21. Лебане	Јабланички	38	63	1	63	—	62	3319	26	1531	3.5	5	30
22. Лесковац	Лесковачки	31	93	3	86	—	93	4990	26	2328	4	1	8
23. Охрид	Охридски и Струшки	49	99	—	107	—	80	4563	29	1336	2	2	30
24. Прешево	Прешевски	26	54	1	56	—	50	2771	32	1715	4	2	21
25. Призрен	Шарпланински, Горски и Подгорски	36	75	—	75	2	104	4763	40	2156	4.4	5	30
26. Прилеп	Прилепски	49	117	—	117	—	68	4763	30	1105	2	2	5
27. Приштина	Грачанички	29	91	—	99	—	94	4237	36	1988	5	?	?
28. Ресан	Преспански	26	60	—	59	—	44	2330	33	914	2	3	8
29. Скопље	Скопски и Качанички	41	79	—	79	1	77	3230	50	1794	4.4	6	18
30. Струмица	Струмички и Радовишки	49	104	—	103	—	85	5840	39	1108	2	3	32
31. Тетово	Доњополошки	44	116	2	116	—	105	5170	23	1611	2	1.5	70
32. Штип	Штипски и Кочански	32	86	2	86	1	76	4029	56	1552	3	4	40
Укупно у бановини Вардарској	у шк. г. 1930/31.	1134	2488	46	2484	10	2172	111150	34	1460	3	—	—
	у шк. г. 1929/30.	1096	2235	36	2610	10	2210	94228	36	1522	3	2.7	28

Примедба.

У школској год. 1929/30. све су школе биле државне. Осим школских соба било је 352 друге просторије за обуку. У школским књижницама било је 146.000 свезака или 133 свеска на 1 школу.

Од укупног броја ученика било је 60.993 ученика, 31.430 ученица и 1805 деце у забавиштима. Ђачких удружења било је 664.

На 1 основну школу отпадало је 86 ђака (1 ђак је отпадао на 18 становника).

У школској год. 1930/31. од укупног броја ученика било је 69.413 мушких и 41.737 женских. На 1 осн. школу отпадало је 98 ђака, 1 ђак је отпадао на 15 становника.

ШКОЛСКИ НАДЗОРНИЦИ у шк. г. 1930/31.

Школски срезови. За градове: **Скопље:** Марић Стаменко; **Битољ:** Ничота Јован. — За срезове: **Берово:** Ђакаловић Василије; **Битољ:** Димитријевић Данило; **Босиљград:** Богдановић Божидар; **Велес:** Јанковић Анђелко; **Власотинце:** Јовановић Драгутин; **Врање:** Нешић Благоје; **Гњилане:** Поповић Живко; **Гостивар:** Теодосић Димитрије; **Дебар:** Костић Радослав; **Ђаковица:** Поповић Стаја; **Ђевђелија:** Таповић Стеван: **Јужни Брод:** Терзић Манојло; **Кавадар:** Ђирић Тихомир; **Кичево:** Николић Ђорђа; **Кратово:** Николић Димитрије; **Крива Паланка:** Петровић Ђирило; **Крушево:** Ракочевић Моша; **Куманово:** Стефановић Јован; **Лебане:** Поповић Радоња; **Лесковац:** Димић Никола; **Охрид:** Чакаревић Војислав; **Прешево:** Младеновић Атанасије; **Призрен:** Голубовић Никола; **Прилеп** Тешовић Драгомир; **Приштина:** Драговић Милош; **Ресан:** Павловић Љубишко; **Скопље:** Михаиловић Радомир; **Струмица:** Михаиловић Драгољуб; **Тетово:** Антић Ристо; **Штип:** Јевремовић Јордан.

ВАЖНИЈЕ КУЛТУРНЕ УСТАНОВЕ.

Филозофски факултет у Скопљу.

Научни заводи (институти и семинари).

Географски институт.

Семинари: 1. За археологију и историју уметности; 2. Историје средњег века; 3. Историје Јужних Словена; 4. Јужнословен. књижевности; 5. Упоредне књижевности; 6. Историје новог века; 7. Немачког језика и књижевности; 8. Француског језика и књижевности; 9. Српскохрватског језика и књижевности; 10. Педагошки; 11. Теоријске филозофије; 12. Етнолошки.

Библиотека филозофског факултета.

Посебне установе.

Државна архива.
Историјско-археолошки музеј.
Зоолошки музеј.

Државне гимназије: Битољ, Дебар, Ђевђелија, Куманово, Лесковац, Охрид, Прилеп, Приштина, Призрен, Скопље (I. мушка и женска), Штип (реална), Тетово, Велес и Врање.

Државна учитељска школа у Скопљу.

Грађанске школе: Берово, Босиљград, Власотинци, Гњилане, Кавадар, Кочане, Кратово, Крива Паланка, Ресан, Струмица, Сурдулица, Св. Никола, Урошевац.

Позоришта.

Скопље: Народно Позориште.
Битољ: Градско повлашћено позориште.

Кина.

Битољ (1), Велес (1), Врање (1), Куманово (1), Лесковац (2), Охрид (1), Прилеп (1), Скопље (2), Штип (2).

ШТАМПА.

Број листова и часописа: Врање (1), Лесковац (2), Скопље (10) и Штип (1).

ВАЖНИЈА КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНА ДРУШТВА.

Скопље: Скопско Научно Друштво.
Народни универзитет.
Соколска жупа Краљевића Марка.

МУЗИЧКА И ПЕВАЧКА ДРУШТВА.

Скопље: Певачко друштво „Мокрањац".
Певачко друштво „Вардар".
Јеврејско певачко друштво.
Друштва: Битољ, Велес, Врање, Ђевђелија, Кавадар, Кочане, Лесковац (2), Охрид, Призрен, Прилеп, Струмица, Тетово и Штип.

5. Саобраћај.

ЖЕЛЕЗНИЦЕ.

Подручје дирекције држ. жељезница у Београду.

Ложионице: Ђевђелија, Ђенерал Анри, Кичево, Притеп, Ристовац и Скопље. — (Укупна дужина железница у Вардарској бановини је 1.147 км).

ПОШТА, ТЕЛЕГРАФ И ТЕЛЕФОН.

Вардарска Дирекција пошта и телеграфа у Скопљу (за териториј Вардарске и Моравске бановине).

Телеграфско-телефонске секције: VI. теренска у Скопљу; XVII. теренска у Битољу; XV. теренска у Велесу.

Укупна дужина телеграфских линија је 6.790 км, а телефонских линија 14.166 км.

70 државних пошта (✉): Берово, Битољ, Босиљград, Божица, Брод јужни, Бујановац, Валандово, Велес, Вевчани, Виница Јужна, Владичинхан, Власина, Власотинци, Враниште, Врање, Врањска Бања, Гњилане, Гостивар, Грацко, Грделица, Дебар, Демиркапија, Дечани, Ђаковица, Ђевђелија, Злетово, Качаник, Кавадар, Кичево, Клисура, Кочане, Косанчић, Кратово, Крива Паланка, Крушево, Куманово, Лебане, Лесковац (2), Неготин Вардарски, Ново Село, Ораховац, Охрид, Пехчево, Прешево, Прилеп, Приштина, Призрен, Радовиште, Равна Река, Ресан, Ростуша, Скопље (4), Србица, Струга, Струмица, Сува Река, Сурдулица, Свјаринјска Бања, Св. Наум, Св. Никола, Тетово, Трговиште, Урошевац, Царево и Штип.

Промет на подручју Вардарске дирекције ПТ био је год. 1929.:

32,145.586 пошиљака,

561.200 телеграма (12.08% целокупног телеграфског промета),

348.659 међуградских телефонских разговора.

РЕЧНА ПЛОВИДБА

(на Охридском језеру).

Капетанија пристаништа у Охриду.

АУТО-САОБРАЋАЈ.

Државне пруге:

Битољ: 🚌 — Ресан — Охрид — Дебар; 🚌 — Прилеп — Градско.

Неготин Вард.: — Кавадар.
Призрен: — Ђаковица — (Пећ).

Ауто станице Standart Oil Company: Битољ (2), Врање, Гостивар, Лесковац, Прилеп, Скопље (2), Сурдулица и Тетово.

АВИО-САОБРАЋАЈ.

Аеродром у Скопљу на линији Београд — Скопље — Солун.

Путнички авиони у саобраћају су сваки дан у два правца. — Пут до Београда прелаљује се за 2½ часа.

6. Грађевинарство (јавни радови).

Техничко одељење Кр. банске управе у Скопљу.
Начелник: инж. Теодосијевић Светозар.

УСТАНОВЕ.

Технички одељци при среским начелствима.

Битољ, за срезове: Битољски, Крушевски, Мориховски и Прилепски. — Шеф: инж. Скоберне Ј.

Врање, за срезове: Босиљградски, Масурички, Пољанички, Прешевски и Пчињски. — Шеф: инж. Завишић Михајло.

Кавадар, за срезове: Дојрански, Ђевђелијски, Кавадарски, Неготински и Струмички. — Шеф: инж. Каћански Радослав.

Куманово, за срезове: Жегligовски, Кривопаланачки и Кратовски. — Шеф: инж. Симоновић Михајло.

Лесковац, за срезове: Власотиначки, Јабланички и Лесковачки. — Шеф: инж. Цветановић Б.

Охрид, за срезове: Дебарски, Охридски, Преспански и Струшки. — Шеф: инж. Константиновић Милан.

Приштина, за срезове: Гњиланski, Грачанички и Неродимски. — Шеф: инж. Јовичић Добр.

Призрен, за срезове: Горски, Ђаковички, Подгорски, Подримски и Шарпланински. — Шеф: инж. Камарит Алојз

Скопље, за срезове: Велески, Качанички и Скопски. — Шеф: инж. Петровић Јорлан.

Тетово, за срезове: Галички, Горњополошки, Доњополошки, Кичевски и Поречки. — Шеф: инж. Поздњаков Борис.

Штип, за срезове: Кочански, Малешки, Овчеполски, Радовишки, Царевоселски и Штипски. — Шеф: инж. Симовић Борислав.

Техничка теренска секција за канализацију у Скопљу. — Шеф: инж. Крнић Вељко.

Најважнији су задаци Техничких одељака: оправка и одржавање **државних и бановинских путова,** као и објеката на њима, снабдевање насеља водом, извођење грађевина на води и подизање нових државних и бановинских зграда, оправка и одржавање постојећих државних и бановинских зграда.

ОПШТИ ПРЕГЛЕД.

Од друмова који су по ослобођењу Јужне Србије 1912. год. били проглашени за државне, само мален број је био изграђен, већи део тих путова је био толико искварен да је саобраћај на њима био једва могућ, а најмањи део путова непролазан за кола и аутомобиле.

К томе чак и изграђени турски путови били су рађени на врло примитиван начин. На неким деоницама имали су успон од преко 15% и кривине са полупречником од 5—7 м. нису имали подлогу ниги застор, него су без израде насипа набацани песак или шљунак, који је уваљан саобраћајем, а где се скупљала вода и стварало се блато, био је набацан камен, а шупљине попуњене шљунком и песком.

Иако су турски друмови били врло примитивни, објекти на њима били су лепо израђени. (Пропусти су већим делом од тесаног камена и засведени, мостови са широким стубовима, са облогом од тесаника, испуном од облутака, и са дрвеним горњим стројем, или са прописно израђеним стубовима и са гвозденом мостовском конструкцијом.)

После битке код Куманова и повлачења Турака ка Цариграду, наши инжињери приступили су оправци искварених путова и објеката на њима, трасирању и просецању нових путова.

Од примљених од Турака 570 километара исправних, 710 километара неисправних путова и 480 километара друмова, који су били ван саобраћаја, 1915. год. при напуштању земље, имали смо 1830 километара скоро исправних путова.

За светског рата друмови Јужне Србије искоришћавани су за ратне операције до крајњих граница, а нису никако оправљани; при повлачењу непријатељске војске толико су порушени да смо крајем 1918. год., при повратку у нашу земљу затекли једва 260 км полуисправних путова, док је на осталим колски и аутомобилски саобраћај био апсолутно немогућ.

Од год. 1919. на садашњем територију Вардарске бановине, држава је израдила 1250 км и оправила 1570 км **путова,** а извршила пошљунчавање на дужини од 1395 км.

Сталних мостова држава је израдила 5032, а оправила 3148 дужних метара. **Дрвених** израдила је 10.107, а оправила 3247 метара.

Од год. 1919. до краја 1929. за израду о одржавање државних и недржавних путова и објеката на њима утрошено је из државних буџета око 200,000.000 динара. — Сада на територију Вардарске бановине има у свему 4.197 км јавних сувоземних путова, од којих је 1354 км државних и 2843 км бановинских.

Мостова и пропуста има 17.114 дужних метара.

ХИДРОТЕХНИЧКА СЛУЖБА.

Хидротехнички радови у Вардарској бановини састоје углавном у извођењу објеката за **снабдевање водом за пиће и амелиорацију земљишта.** Те две врсте радова биле су уједно и животно питање како староседилаца, тако и бројних насељеника. Климатске прилике, које иначе врло погодују рационалном искоришћавању великих, занемарених, али иначе плодних земљишта, могле су се хидротехничким радовима толико искористити, да су из пустих и мочварних крајева у ово кратко доба постала плодна поља, која житељству, а и држави доносе знатних прихода.

У исто време требало се побринути и за здраву пијаћу воду, да се народу омогући уопште опстанак у тим крајевима.

Искоришћавање водених снага односи се већим делом на воденице, но има и неколико већих постројења (хидроцентрала), подигнутих у индустријске сврхе или за расвету.

Врло важно је питање и **регулисање река** и водених токова.

Од 1919. до 1929. год. на територији Вардарске бановине извршени су ови хидротехнички радови:

I. **Утврђене су обале:** На Вардару уз десну обалу код Лисичја (175 м), уз леву обалу код Душановца (400 м). — На излазу Дрима из Охридског језера (80 м) и 600 м³ камена.

II. **Регулиран је ток Вардара:** код Душановца (500 м); код Доњег Лисичја (300 м).

III. Подигнуте су **хидроцентрале:** У Тетову (на реци Пени) 1191 НР; у Призрену (на Бистрици) 202 НР; у Сурдулици (на Врлој реци) 50 НР; у Врању (на Јелашници) 50 НР; у Виници среза Кочанског (на Виничкој реци) 15 НР; у Босиљграду 42 НР; у Кривој Паланци (на Кривој реци) 48 НР. — У свему 7 хидроцентрала са 2048 НР.

IV. **Израђено је 46 водовода:** у Битољу (за гарнизон), Берову, Врањишту, Гњиланима, Кавадару, Кичеву, Крушеву, Кратову, Кривој Паланци, Охриду, Радовишту, Струмици, Сувој Реци, Штипу, Тетову и у 31 селу.

Састављени су **пројекти водовода** за градове Скопље и Битољ.

Ископани су артешки бунари у 22 села и **обични** у 26 села.

V. **Мелиорациони радови.** — Пројектује се исушење Струшког блата, Битољског поља (Пелагонија) и исушен је Суви Дол у срезу Грачаничком. — **Пројектована је мелиорација** Скопског Поља. — **Уређено је наводњавање земљишта** у 5 села.

VI. **Основане су водне задруге:**

1. У Горњем Лисичју — за наводњавање, са 500 ха површине.

2. У Скопљу за исушење и наводњавање Скопског поља, са 7379 ха површине.

У оснивању је трећа водна задруга „Ариф Бегов јаз" за наводњавање земљишта на десној обали Вардара више и ниже Скопља 1600 ха површине.

7. Финансијске установе.

Финансијска дирекција у Скопљу.

Пореске управе: Ђаковица, Гостивар, Јужни Брод, Кичево, Кратово, Крива Паланка, Куманово, Лебане, Приштина, Призрен (за срезове Шарпланински, Горски и Подгорски), Ростуша, Скопље (за срезове Скопски и Кочанички), Србица, Суха Река, Тетово, Урошевац.

Финансијски инспекторати:

1. **Битољ.** За срезове: Битољски, Горњодебарски, Кавадарски, Крушевски, Мориховски, Охридски, Преспански, Прилепски, Струшки.

Пореске управе: Битољ (за срезове Битољски и Мориховски), Дебар, Кавадар, Крушево, Охрид, Прилеп, Ресан, Струга.

2. **Врање.** За срезове: Босиљградски, Власотинчки, Гњилански, Јабланички, Лесковачки, Масурички, Пољанички, Прешевски, Пчињски.

Пореске управе: Босиљград, Владичин Хан, Власотинце, Гњилане, Лесковац, Прешево, Сурдулица.

3. **Штип.** За срезове: Велешки, Дојрански, Ђевђелијски, Кочански, Малешки, Неготински, Овчепољски, Радовишки, Струмички, Царевоселски, Штипски.

Пореске управе: Берово, Велес, Ђевђелија (за срезове Ђевђелијски и Дојрански), Неготин Вард., Радовиште, Струмица, Св. Никола, Штип, Царево Село.

Катастарска управа: Битољ.

Царинарнице. Главна: Скопље; I. реда: Битољ, Дебар, Ђаковица, Ђевђелија, Охрид, Призрен и Струга.

Главни одељци фин. контроле: Велес, Врање, Гостивар, Дебар, Ђаковица, Ђевђелија, Кавадар, Крива Паланка, Куманово, Лесковац, Охрид, Прилеп, Приштина, Призрен, Ресан, Царево Село, Скопље, Струмица, Сурдулица, Штип. — Свега 21.

МОНОПОЛСКЕ УПРАВЕ.

Обласни монополски инспекторат у Скопљу.

Дуванске опитне станице: у Врању и Прилепу.

Монополска стоваришта: у Охриду и Скопљу.

Дуванске станице: Битољ, Велес, Врање, Ђевђелија, Кавадар, Кочане, Куманово, Лесковац, Прешево, Прилеп, Радовиште, Скопље, Струмица, Тетово и Штип.

БАНКАРСТВО.

У Вардарској бановини било је год. 1930.:
50 новчаних завода са 8 филијала,
са 181,000.000 динара капитала и
276,000.000 динара улога.

8. Народно господарство.

Пољопривредно одељење Кр. банске управе у Скопљу.

Начелник: Николић Ж. Максим.

ПОЉОПРИВРЕДА.

Шеф отсека за пољопривреду и сточарство: Милојковић В. Живадин.

ПОЉОПРИВРЕДНЕ УСТАНОВЕ.

Скопље: Бановинска огледна и селекциона станица за житарице.
Државна ергела у Душанову.

Горње Лисичје: Бановинска огледна и селекциона станица

Ђевђелија: Држ. надзорништво свиларства.

Приштина: Пољопривредна станица.

Лозни расадници: Кавадар, Скопље и Штип.

Воћни расадници: Берово, Битољ, Босиљград, Валандово, Велес, Владичин Хан, Власотинце, Враниште, Врање, Гњилане, Гостивар, Дебар, Ђаковица, Ђевђелија, Јужни Брод, Качаник, Кичево, Кавадар, Кочане, Кратово, Крива Паланка, Куманово, Лебане, Лесковац, Неготин Вардарски, Ораховац, Охрид, Прешево, Призрен, Прилеп, Приштина, Радовиште, Св. Никола, Струга, Струмица, Сува Река, Сурдулица, Тетово, Урошевац, Царево Село.

У сваком срезу постоји по један срески пољопривредни референт, који су истовремено и управници среских расадника.

ПОЉОПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ.

Битољ: Нижа пољопривредна школа.
Скопље: Задружна школа савеза аграр. заједница.
Лесковац: Нижа пољопривредна школа.
Тетово: Нижа пољопривредна школа.

Домаћичке школе одржавају се по селима повремено у форми тромесечних течајева за сеоске девојке ради обуке у хигијени, домаћинству и пољопривреди, колико је потребно да то зна жена на селу.

ПОЉОПРИВРЕДНА ПРОИЗВОДЊА У ВАРДАРСКОЈ БАНОВИНИ

(по подацима за год. 1929.)

Од обрађене површине отпада (у %%): на оранице 50.30; вртове 0.49; ливаде 6.96; пашњаке 38.59; винограде 0.66; воћњаке 0.24; баре и ритове 2.76.

Од зиратне површине долази (у %%): на биље: зрнасто 82.96; маунасто 0.88; коренасто и кртоласто 0.89; индустријско 2.28; баштенско 1.48; сточно (пићно) 0.41 и на угари 11.10.

Укупан принос (у метарским центима):

Зрнасто биље: кукуруз 1,518.000; пшеница 1,514.000; јечам 789.000; раж 705.000; овас 293.000; наполица 29.300; пиринач 20.800; просо 9.800; крупник 2.600; хелда 400.

Маунасто биље: пасуљ 22.000; граорица 16.300; сочиво 1.300; грашак 750; боб 700.

Коренасто и кртоласто биље: крумпир 174.000; сточна репа 8.200; репа угарњача 50.

Индустријско биље: дуван 64.000; конопља 17.000; памук 4.200; шећерна репа 1.600; мак 730; лан 450.

Баштенско биље: диње и лубенице 386.000; купус 50.000; паприка 29.600; лук црни и бели 29.000; патлиџан 15.500.

Сточно биље: луцерна 23.000; детелина 13.000.

Сено: 1,515.000.

Виногради: 125.000 хл вина.

Воћњаци: шљиве 139.000; крушке 103.000; јабуке 95.000; ораси 42.000; кестени 25.700; смокве 850.

Годишње Вардарска бановина даје: око 18.500 вагона пшенице, 14.000 вагона других жита, 6,500.000 кг дувана, до 200.000 кг опиума (намењеног искључиво фармацеутско-медицинској потреби), 600 вагона пасуља, 500 вагона пиринча, 400 вагона воћа (без грожђа), 200 вагона одличног шарлаганског уља (из маковог и сезамовог семена), 60 вагона кожа од ситне стоке, 50 вагона кокона свилених буба, 35 вагона наута, 23 вагона тахана (смеса од сезама од које се прави алва), 15 вагона ананаса, 15 вагона памука, 10 вагона качкаваља, 10 вагона ораха и велику количину сирових кожа дивљачи.

СТОЧАРСТВО.

У Вардарској бановини има: 2,000.000 оваца, 600.000 коза, 500.000 великих рогатих грла (од кога броја 200.000 крава музара); 100.000 коња, магараца, мула и мазги; 140.000 свиња; 3,000.000 пернате живине и доста пчела.

Да би се поправиле расе домаћих животиња, основана је државна ергела Душаново (код Скопља). Поред разних пасмина коња, тај завод располаже и биковима и нерастима одличнога соја, као и ваљаним оплодним грлима апулијских магараца.

Богата стоком, Вардарска бановина је богата и сточарским производима, као што су вуна, млеко и млекарски продукти. Вардарска бановина извози годишње око 5.000 вагона пресованог сира (сличног швајцарском), за Америку, Левант и Египат. За Левант она извози и овчје масло и овчји лој, који су основ и деликатес левантинске кујне.

ВЕТЕРИНАРСКА СЛУЖБА.

Ветеринарски инспектор: Анђелковић Мил.

Ветеринарски отсек при Хигијенском Заводу у Скопљу.

Ветеринарска одељења код среских начелстава: Битољ (2), Велес, Владичин Хан, Врање, Гњилане, Гостивар, Ђаковица, Ђевђелија, Кавадар, Кичево, Кочане, Кратово, Крива Паланка, Куманово, Лебане, Лесковац, Охрид, Прешево, Призрен, Прилеп, Приштина, Св. Никола, Скопље, Струмица, Тетово, Урошевац и Штип.

Држ. граничне ветеринарске станице: Битољ и Ђевђелија.

АГРАРНА РЕФОРМА.

Врховно повереништво аграрне реформе у Скопљу.

Врховни повереник: Димитријевић Ђ. Велимир.

Аграрна повереништва: Битољ, Ђаковица, Неготин Вардарски, Призрен, Скопље, Струмица, Штип и Урошевац.

ЗАДРУГАРСТВО.

У Скопљу:

Савез аграрних заједница, који стоји на челу обавезног задругарства и у коме је 25 аграр. заједница са око 3.000 задруга.

Обласна задруга за пољопривредни кредит са 46 месних задруга.

Главна пољопривредна задруга са специјалним задатком посредовања у набавкама земљорадничких потреба.

ШУМАРСТВО.

Шумарски инспектор: Пећина Миховил.

Дирекција шума у Скопљу.

Шумске управе: Битољ, Врање, Ђевђелија, Кавадар, Кичево, Куманово, Лесковац, Охрид, Призрен, Приштина, Скопље, Тетово и Штип.

Срески шумарски референти.
Седиште:
Берово, за срезове: Малешки, Струмички и Царевоселски.
Велес, за срезове: Велешки и Овчепољски.
Гњилане, за срезове: Гњилански и Прешевски.
Дебар, за срезове: Галички и Дебарски.
Кратово, за срезове: Кочански, Кратовски и Криволаланачки.
Прилеп, за срезове: Крушевски и Прилепски.
Скопље, за срезове: Качанички и Скопски.
Сурдулица, за срезове: Босиљградски, Власотиначки и Масурички.
Урошевац, за срезове: Неродимски и Подгорски.

9. Трговина, обрт и индустрија.

Одељење за трговину, обрт и индустрију Кр. банске управе у Скопљу.
Начелник: Џабић Радослав.

ПРЕТСТАВНИШТВА СТРАНИХ ДРЖАВА.

Скопље. Консулати: албански, аустријски, белгијски, бразилијански, грчки, румуњски, шведски, талијански, турски и чехословачки.
Француска консуларна агенција.
Битољ. Консулати: албански, француски, румуњски и талијански.

ПРИВРЕДНЕ УСТАНОВЕ.

Трговачко-индустријска комора у Скопљу.
Скопљанска продуктна берза.

СРЕСКИ ОДЕЉЦИ КОНТРОЛА МЕРА.

Битољ за срезове: Битољски, Галички, Дебарски, Кичевски, Крушевски, Мориховски, Охридски, Поречки, Преспански, Прилепски, Струшки. (Привремено у Скопљу.)
Врање за срезове: Босиљградски, Власотиначки, Гњилански, Жеглиговски, Јабланички, Кратовски, Криволаланачки, Лесковачки, Масурички, Пољанички, Прешевски, Пчињски. (Привремено у Скопљу.)
Скопље за срезове: Горњополошки, Горски, Грачанички, Доњополошки, Ђаковички, Качанички, Неродимски, Подгорски, Подримски, Скопски и Шарпланинski.
Штип за срезове: Велешки, Дојрански, Ђевђелијски, Кавадарски, Кочански, Малешки, Овчепољски, Неготински, Радовишки, Струмички, Штипски, Царевоселски. (Привремено у Скопљу.)
Контролу драгоцених метала врши одељак контроле мера у Скопљу за подручје целе бановине.

ТРГОВАЧКА И ЗАНАТСКА НАСТАВА.

Трговачке академије: Битољ, Скопље.
Држ. грађевинска школа у Црној Трави.
Држ. стручна текстилна школа у Лесковцу.
Ћилимарска школа у Приштини.
Уметничко дрворезбарска школа у Охриду.
Занатско-трговачке школе: Битољ, Бујановац, Велес, Власотинце, Врање, Гњилане, Гостивар, Дебар, Ђаковица, Ђевђелија, Јужна Виница, Кавадар, Кичево, Кочане, Крушево, Куманово, Лесковац, Неготин Вардарски, Охрид, Призрен, Прилеп, Приштина, Св. Никола, Скопље (3), Струга, Сурдулица, Тетово, Урошевац, Штип. (Свега 33 опште-занатске и занатско-трговачке школе.)

Женске занатске школе: Берово, Битољ 2 (женске подружине и Кола Српских Сестара), Босиљград, Бујановац, Велес, Владичин Хан, Власотинце, Врање, Гњилане, Гостивар, Дебар, Ђаковица, Ђевђелија, Кавадар, Кичево, Кочане, Кратово, Крива Паланка, Крушево, Куманово, Лесковац, Липљан, Неготин Вардар, Ораховац, Охрид, Призрен, Прилеп, Приштина, Радовиште, Ресан, Струга, Струмица, Св. Никола, Скопље 2 (Удружења жена Вардарске бановине и Кола Српских Сестара), Тетово, Урошевац, Штип. (Свега 39 школа.)
Недељно-празничне трговачке школе: Битољ, Врање, Лесковац, Скопље (трг. омл.) и Тетово.

ОПШТИ ПРЕГЛЕД.

ИНДУСТРИЈА.

До 1912. год. Јужна Србија скоро није ни имала индустрије, а њени су становници своје економске потребе подмиривали скоро само стварима произведеним у кућној индустрији.

Године 1918. у Јужној Србији било је само 70, а сада има 166 индустријских предузећа, и то: 35 млинова, 10 текстилних предузећа, 3 металуршка, 3 пиваре, 7 фабрика сапуна, 5 фабрика кеса, 2 картонаже, 8 штампарија, 18 електричних централа, 10 рударских предузећа, 5 стругара, 3 фабрике намештаја, 5 фабрика уља од макова семена, 1 фабрика гумених продуката, 2 фабрике за прераду кожа, 1 фабрика макарона и теста, 5 фабрика ликера и спиритуоза, 1 фабрика асфалта и катранских прерађевина, 12 трикотажа, 1 фабрика столица, 2 фабрике обуће, 1 фабрика ужарије, 2 фабрике бомбона, 2 парне перионице, 1 фабрика кишобрана, 1 фабрика масти за обућу, 2 млина за со и 2 за пиринач и 3 фабрике за прераду камена.

Центар индустрије Вардарске бановине је Лесковац (Српски Манчестр).

Електричне централе: Битољ, Босиљград, Власотинце, Врање, Велес, Ђевђелија, Кочане, Крива Паланка, Куманово, Лесковац, Лебане, Прилеп, Приштина, Призрен, Скопље, Сурдулица, Штип.

РУДАРСТВО.

Велико рудно благо Јужне Србије још није ни отворено, а искоришћује се још и досада нерационално; па ипак, Јужна Србија за сад избацује годишње око 5000 вагона хромних руда, 20.000 вагона угља и 8000 вагона магнезита, а даје и доста гвожђа, азбеста, арсена и бакра, као што ливерује и добар мермер и други камен за зидање. Сем тога, у Јужној Србији има доста олова и других метала, као што има и доста минералних и других лековитих извора, који чекају на капитале и на рационално искоришћавање.

ЗАНАТСТВО.

Са развитком индустрије иде увек напоредо и опадање старих заната. За сада држава у Вар-

дарској бановини помаже само неколико заната од национално-уметничке вредности: иконографски, копаничарско-резбарски, кујунџијски и везиљски. Остали су остављени заштити својих професионалних организација.

ТРГОВИНА.

Године 1918. у Јужној Србији биле су 6454 радње са 308 бранша укупно; данас у Вардарској бановини има 20.943 радње (трговачког и занатлијског карактера) са 560 бранша укупно. Јужна Србија извози годишње око 120.000 тона својих производа у Грчку; вредност те робе досеже од прилике суму од 300,000.000 драхми (од којих 70,000.00 отпада на живу стоку).

ОРГАНИЗАЦИЈЕ ПРИВРЕДНИКА.

Индустријска удружења. — Битољ: Трговачко индустријско удружење. — Лесковац: Удружење индустријалаца. — Приштина: Удружење трговаца и индустријалаца.

Трговачка удружења: Велес, Владичин Хан, Власотинце, Врање, Гњилане, Грачаница, Дебар, Ђаковица, Кавадар, Кочане, Крива Паланка, Куманово, Лебане, Лесковац, Неготин Вардарски, Охрид, Призрен, Прилеп, Приштина, Прешево, Св. Никола, Скопље, Струмица, Сурдулица, Тетово, Урошевац, Штип.

Занатска удружења (еснафи): Берово, Битољ (12), Бујановац, Велес, Владичин Хан, Власотинце, Врање, Гњилане, Гостивар, Гостивар, Дебар, Ђаковица, Ђевђелија, Кавадар, Кичево, Кочане, Кратово, Крива Паланка (2), Куманово (3), Лебане, Лесковац, Неготин Вард., Охрид (4), Прешево Призрен (2), Прилеп (2), Приштина, Ресан, Св. Никола, Скопље (2), Струмица (2), Струга, Сурдулица, Тетово, Урошевац, Царево Село, Штип. (Свега 58.)

10. Социјално старање.

Начелник одељења за соц. политику и народно здравље: Др. Марковић Лаза.

Шеф отсека за социјалну политику: Др. Зарубица Јаков.

УСТАНОВЕ ЗА СОЦИЈАЛНО СТАРАЊЕ.

Држ. дечји домови у Битољу и Скопљу.

Српско-амерички дом за ратну сирочад у Врању.

Дом стараца и старица у Битољу (држ.) и Врању (општински).

УСТАНОВЕ ЗА ЗАШТИТУ РАДНИКА У СКОПЉУ.

Окружни уред за осигурање радника, са експозитурама и повереништвима у свим среским местима.

Радничка комора.

Експозитура јавне берзе рада.

Инспекција рада (референт: инж. Поповић Јован).

11. Народно здравље.

Шеф отсека за народно здравље Кр. банске управе у Скопљу: Др. Миленковић Живојин.

Здравствени саветници: маг. фарм. Јовановић Никола и др. Анастасијевић Драгутин.

БАНСКИ САНИТЕТСКИ САВЕТ.

Претседник: Др. Марковић Лаза.

Редовни чланови: др. Ранков Миливоје, др. Зарковић Милан, др. Аничин Анте, др. Чохаџић Коста, др. Сасо Антун, др. Петровић Борислав, др. Јоксимовић Хранислав, др. Михајловић Драгољуб, др. Лекић Душан.

Ванредни чланови. За апотекарску струку: мр. Ристић Влада. — За правну струку: Андрејевић Александар. — За санитетску струку: инж. Симић Стоимир. — За социјално-политичку групу: Глуман Душан.

СОЦИЈАЛНО-ХИГИЈЕНСКЕ УСТАНОВЕ.

Хигијенски завод у Скопљу.

Здравствене станице у Белесу, Драчеву и Извору.

ДОМОВИ НАРОДНОГ ЗДРАВЉА — (СА ЗДРАВСТВЕНИМ СТАНИЦАМА)

Битољ — (у Николину, Ресну, Цвану, Ивановцима и Кеналима).

Врање —

Куманово — (у Кратову, Кр. Паланци и Мл. Нагоричану).

Лесковац — (у Лебанима и Косанчићу).

Призрен — (у Врањишту, Ђаковици, Ораховцу и Сувој Реци).

Прилеп — (у Кавадару, Тополчану и Јужном Броду).

Приштина — (у Милошеву, Липљанима, Грачаници, Гњилану и Урошевцу).

Струга — (у Охриду, Кичеву и Дебру).

Струмица — (у Моноспитову, Пирави и Ђевђелији).

Штип — (у Кочану и Св. Николи).

Тетово — (у Ростуши).

Рад ових соц. хигијенских институција претставља читав низ напора на утврђивању и сузбијању разних болести. У тим заводима се преко године врши на хиљаде и хиљаде лабораторијских прегледа прегледа маларичних болесника, прегледа венеричних болесника, систематских прегледа школске деце и деце уопште; у њима се даље врше хиљаде и хиљаде вакцинација и убризгавања (противу тифуса, беснила и т. д.)) у њима се прима на хиљаде консултационих визита, купа се десетине и стотине хиљада лица — и све се те услуге врше бесплатно, као што се бесплатно дели и кинин и бесплатно држе поучна предавања.

Значај тих установа увидео је народ од првога часа, и он им зато прилази са све више поверења и захвалности; тај значај и тај рад правилно је оцењен и од хигијен. стручњака који су гл. у хигијенској комисији Лиге Народа истицали за узор народима својих и других земаља, указујући на тај начин једно изузетно признање хигијенској политици наше земље и њеној младој култури.

БОЛНИЦЕ.

Државна болница у Скопљу.

Бановинске болнице: Битољ, Босиљград, Велес, Власотинце, Врање, Гњилане, Ђевђелија, Кавадар, Лебане, Лесковац, Охрид, Призрен, Прилеп, Приштина, Тетово, Штип.

Војне болнице: у Скопљу и Битољу.

У свему 20 болница са 1050 постеља, 39 лекара и 4 бабице.

САНАТОРИЈУМИ И ОПОРАВИЛИШТА.

Врањска Бања: Санаторијум Црвеног Крста Кр. Југославије.

Крушево: Дечје опоравилиште.

Скопље: Приватни санаторијуми „Вардар" и „Скопље".

Сурдулица: Државни санаторијум.

Државна опоравилишта на Перистеру и у Високим Дечанима.

АПОТЕКЕ.

Битољ (8), Бујановац (1), Велес (3), Власотинце (1), Врање (2), Врањска бања (1), Дебар (2), Ђевђелија (1), Гњилане (1), Гостивар (2), Кавадар (1), Кичево (1), Кочане (1), Крушево (1), Куманово (3), Лесковац (3), Охрид (2), Ораховица (1), Прилеп (3), Приштина (2), Призрен (2), Ресан (1), Скопље (12), Струга (1), Струмица (2), Сурдулица (1), Штип (2), Тетово (3). — Свега 33 апотеке.

ВАЖНИЈЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ.

Лекарска комора у Скопљу.

Лекарско друштво за Јужну Србију у Скопљу.

Здравствена задруга у Липљанима.

ВАЖНИЈЕ СПОРТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ.

Аеро-клубови: Битољ, Крушевац, Скопље, Штип.

Коло јахача „Кнез Михајло": Битољ, Скопље.

Ногометни потсавез — Скопље. Клубови: Битољ (4), Бујановци, Велес (2), Врање, Ђевђелија, Куманово (4), Лесковац (5), Прилеп, Скопље (8), Струмица (2), Тетово.

Охридски спортски веслачки клуб — Александровац.

Прилепско савезно ловачко удружење — Прилеп.

12. Туризам.

Вардарска бановина је класични део југословенске земље, који је знаменит по томе што је у њему никла славенска писменост и славенска цивилизација. Из тога краја су пошли Ћирило и Методије да шире хришћанску веру по целоме словенству, а на томе тлу су њихови ученици и духовни наследници њихове школе радили непрекидно све до најезде Турака у XIV. веку, завештавши нам велики број књижевних споменика, знаменитих за општу славен. културну историју.

У Вардарској бановини путник може наћи велик број римских, грчких и византијских руина и добро очуваних цркава, које су кроз сав средњи век зидали српски цареви, краљеви у оном лепом српско-византијском стилу, пуном орнамената, који је данас свугде тако цењен. У тим црквама има сачуваних фресака из XV., XIV., XIII. и XII. века, које су од огромне уметничке вредности, јер је познато да је византијска култура имала најближи додир са Јужном Србијом. Кујунџијски (филигрански) радови у сребру и у злату; џамије и турска гробља са споменицима из XVII., XVI. и XV. века; прастари хамами и ханови; каравани камила на одмору (у околини Струмице); крда бивола у јазовима свих река и већих потока; брда засађена виноградима и обрасла питомим кестеном, дивљом маслином и, често, у своме подножју, смоквом; шуме пуне дивљачи; долине у којима се негује дуван, пиринач, памук дуд за свилену бубу, калинка (нар), сезам, наут и мак; висока пландишта на којима се пасе по 10.000 оваца; турски квартови у градовима, где се — напоредно са тим квартовима пуним фесова, чалми, фереџа, решетки и оријенталских базара — налазе сасвим европски крајеви вароши са вилама, банкама, позориштима, биоскопима итд. — то је Јужна Србија, земља контраста, у којој се на тако живописан начин мешају Исток и Запад.

УСТАНОВЕ И ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ПРОМЕТ СТРАНАЦА.

Скопље: Друштво за саобраћај путника „Југ". „Путник" д. д. — заступство.

ТУРИСТИЧКА И КЛИМАТСКА МЕСТА.

Берово, Битољ, Босиљград, Врање, Велес, Дебар, Дојран, Ђаковица, Качаник, Кичево, Кратово, Крива Паланка, Крушево, Куманово, Лесковац, Маврови Ханови, Охрид, Прилеп, Приштина, Призрен, Ресан, Скопље, Струмица, Сурдулица, Тетово, Штип, Урошевац.

БАЊЕ (минерална врела).

Врањска Бања (△ Пчињски, 🚂 - 4 км), 🛁 вис. 350 м), 6 ■.

Дебарска Бања (△ Горњо-Дебарски).

Катлановска Бања (△ Скопски, 🚂 Скопље - 23 км), 🛁 (вис. 270 м).

Кочанска Бања (🚂 Кочане - 6 км), 🛁 (вис. 400 м).

Негоричка Бања (🚂 Ђевђелија - 5 км), 🛁. - 5 км), 🛁.

Сијаријска Бања (△ Јабланички, 🚂 Лесковац - 52 км), 🛁 (вис. 420).

Штипска Бања (🚂 Штип - 2 км), 🛁 (вис. 256 м).

Од тих бања потпуно (са модерним комфором) уређена је једино Врањска бања.

Од **ваздушних бања** могу се препоручити:

Сурдулица у шумовитом пределу близу Врање има, поред хотела и санаторијума, све погодности да прими велики број гостију.

Крушево на преко хиљаду метара надморске висине, повећа варош, која увек може да прими много гостију. Крушево сваке године посећује велики број гостију из Грчке, Румуније, Турске, Египта и Америке.

ХОТЕЛИ.

Битољ (2), Велес (7), Врање (4), Врањска бања (6), Куманово (5), Лесковац (6), Неготин Вар. (4), Охрид (3), Ораховац, Пређево, Прилеп (5), Приштина (5), Призрен (3), Скопље (12), Струмица (2), Сурдулица (2), Штип (2), Тетово (3).

V. Градови Вардарске бановине.

1. Град Скопље.

Главно место и седиште Кр. Банске управе Вардарске бановине.

8.958 зграда, 830 пољопривредних газдинстава, 13.939 домаћинстава, 64.807 становника, од којих је 35.967 мушких и 29.740 женских (г. 1921. било је свега 32.249 становника).

Предграђа: Буњаковац, Дебарска Мала, Доње Водно, Жељезничка колонија, Треска и Црниче.

Географски положај: Скопље лежи у северозападном крају Скопског поља на обалама Вардара ниже његових става с Треском и Лепенцем, те има особити географски положај, јер се налази у самом језгру Балканског полуотока на главној трансбалканској саобраћајној артерији с којом се ту укрштавају и друге комуникације.

Историјат: Скопље се јавља у прво историјско доба Балканског полуотока, као главни град Илирског племена Дарданаца, када се звало „Скупи". Већ у II. веку је то средиште римске власти на Балканском полуострву.

Римско „Скупи" до темеља је разорено великим земљотресом год. 518. На место њега 5 км даље низ Вардар подигао је византски цар Јустинијан I. (527.—565.) велики, „цара достојан град" назвавши Јустинијана Прима. Али се то име касније није задржало, већ се мењало у „Скупон", „Скопион", „Скопија". Словени се јавили под зидинама Скопља крајем VI. века, али освојили су га крајем VII. века и у њему се стално населили.

Год. 1189., у доба Стефана Немање, Скопље је било прикључено Рашкој држави, те је за владе краља Милутина (1282.—1321.) постало главним градом српске државе. Али највећи напредак постигло је у доба цара Душана (1331.—1355.). Почетком 1346. г. на државном сабору у Скопљу српска архиепископија проглашена је за патријаршију, а о **Ускрсу 6. априла 1346. г. окрунио се краљ Душан у Скопљу као и својој престоници за првог српског цара.**

У Скопљу су имали касније престоницу цар Урош, краљ Вукашин, Вук Бранковић и Краљевић Марко.

Год. 1392. Турци су отели Скопље од Краљевића Марка и убрзо затим успели да униште све тековине старе српске културе.

Све до пада Цариграда (1453. г.) било је Скопље повремена престоница турских султана, а до краја XV. века и главно турско средиште на Балканском полуотоку.

У XVI. и XVII. веку Скопље је достигло врхунац напретка као велико трговачко средиште у унутрашњости европске Турске.

У 1689. аустријски војсковођа Пиколомини, продревши уз помоћ Срба устаника у Повардарје, запалио је Скопље и потпуно га уништио.

У XIX. веку Скопље се поново нагло подигло, а нарочито од 1888. када је спајањем моравско-вардарске пруге Београд—Скопље—Солун постало железничком раскрсницом и добило везу са западном Европом.

Због железничке станице на десној обали Вардара тај део града развио се у модерни европски град, док је на левој обали остала права турско-источњачка варош с чаршијом старобалканског цинцарско-грчког изгледа.

Год. 1912. Скопље је ослобођено од српске војске под водством тадашњег престонаследника — садашњег Краља Александра I., те је сада центар државног, културног и просветног рада нашег Југа.

Управа општине града Скопља. Председник: Михаиловић Јосип, архитект. — Чланови суда: Живковић Трајан, Милојковић Драг., Ристић Ђорђе, Хамзић Февзија, Ђорђевић Божидар. — Шеф општ. санитета: Др. Јоксимовић Хранислав. — Шеф техничког одељења: инж. Ставрић Велимир.

Службени лист општине: „Скопски Гласник".

Државни уреди: Кр. банска управа Вардарске бановине, Управа Полиције, Среско начелство (△), Дирекција Пошта и Телеграфа, Технички одељак, Железнички комесаријат, Ложионица држ. железница, Контрола мера, Дирекција шума, Шумска управа, Врховно аграрно повереништво, Шк. надзорник за град Скопље.

Консулати: Албански, Аустријски, Белгијски, Бразилијански, Грчки, Румунски, Талијански, Турски, Француски, Чешки и Шведски.

Војне установе: Команда III. армиске области, Војни суд, Команда граничне трупе, Команда места, Ваздухопловни пук, Артилеријски пук 21. и 50. пешад. пук, Војни аеродром, Артилеријска радионица.

Социјалне установе: Окружни уред за осигурање радника, Инспекција рада, Радничка комора, Берза рада, Дечји дом.

Здравствене установе: Хигијенски завод, Државна болница (🛏), Војна болница, Лекарска комора, 12 апотека. — (Близу Скопља се налази Катлановска бања.)

Финансијске установе: Финансиј. дирекција, Пореска управа, Гл. одељак фин. контроле, Царинарница, Управа монопола дувана, Монополски инспекторат, Монополско стовариште, Дуванска станица.

Судбене установе: Управни суд, Апелациони суд, Првостепени суд, Мушки казнени завод, Адвокатска комора.

Верске установе: Скопска Митрополија, Католичка бискупија, Вакуфско меарифско веће, Јеврејско вероисповедна општина. — 6 правосл. цркава (✚), 1 ркт. (✠), 15 џамија (☾).

Културне установе: Државна архива, Историјско-археолошки музеј, Филозофски факултет, Велика медреса Краља Александра I., Народно позориште.

Школе: Држ. трговачка академија, 2 гимназије (мушка и женска), учитељска, 18 осн. шк., Француско-српска, Савеза аграрних заједница, 5 вечерњих занатских школа, поткивачка, жандармеријско-подофицирска.

Штампа: 10 листова и часописа.

Друштва: 13 културно-просветних (Научно „Просвета", Чешко, Грчко и Пољско-Југосл. лига, Енглески клуб, Клуб пријатеља Француске и др.), 3 патриотска, 5 женских, 2 хуманитарна, 3 трг.

(Еснаф. и др.), 5 сталешких, 8 шпортских (Аероклуб, Аутоклуб, Коло Јахача и др.), Ловачко, Четничко, 3 туристичка.

Савез аграрних заједница.

Задруге: Пољопривредна, Млекарска, 2 водне, 3 набављачке, Официрска, Чиновничка, Железничка.

Привредне установе: Продуктна берза, Индустријска и Трговачка Комора, 16 новчаних завода, Лозни расадник, Огледна селекциона станица, Пастувска станица.

Индустрија: 4 млина (✳), 2 млина за млење соли, 3 циглане (△), 3 творнице сапуна, 4 текстилна предузећа; — фабрике: арапских тканина, шешира, кефа, потковица, чарапа, макарона соде и кракера, за производ и прераду дрва, коњака и ликера, 2 фабрике леда, индустрија шамија и ценних марамица, дрвеног намештаја, гвозденог намештаја, бетонска радња, парна пивара, електрична централа, 2 стругаре (♂), 6 штампарија. — 150 велетрговина (⚖), 2000 трговачких радња, 918 занатлија.

Туризам. Остаци старога доба: Велики скопски водовод, зидан на особито леп, бизантијски начин, Манастир св. Пантелејмона у селу Нерезима (1164.) из последње периоде бизантијске управе. Најстарија и највећа турска богомоља Султан-Муратова џамија (1430.). Куршумли-Хан, средњевековни утврђени базар (данас је Лапидариум скопског музеја).

Важније грађевине: Град, црква св. Спаса, Бањиште. — Џамије: Јага, Пасина, Исак Бегова, Мустафа Пашина, Акведукт, Камени Мост, Сули Хан.

Јавне установе: Велики градски парк „Исхалане", Зоолошка башта и 2 мала парка.

Домови: Официрски, Соколски и поштански.

Биоскопи: „Аполо", „Балкан" и „Вардар".

Хотели: Бристол, Српски Краљ, Москва, Маргер, Уједињење, Аполо, Београд, Српска Круна, Русија, Гранд и Позоришна кафана.

⊙→ Од год. 1919. велика грађевна делатност развијала се у главном на периферији старог града где су подигнута читава нова насеља.

Год. 1929. израђен је нови регулациони план вароши на широким модерним основама.

Год. 1930. је завршен катастарски премер и израђен план целе вароши и атара са 20.000 објеката.

Год. 1931. израђен је план техничких радова за 5 година са инвестиционим зајмом од 95.000 динара, који план обухвата водовод, канализацију, хидротехничку централу, 2 моста на Вардару, основне школе, Управу полиције, покривену пијацу и кланицу.

Ради се на подизању Банске Палате Управе града, Поште и Телеграфа, Народне и Хипотекарне банке, „Оузора" и нове железничке станице.

2. Битољ. ✉, ⚒, ⊶, ⚖.

Површина: □ 4.26 км², 260 улица, 7.733 домова, 33.033 становника (од тих је 24.000 православних, 7000 муслимана и 4000 јевреја).

Историјат види у III. свеску Алманаха стр. 674.

Управа.

Суд општине града. Претседник општине: П. Лешњаревић.

Чланови суда: С. Коруновић, Ж. Миливојевић, М. Асим и С. Борозановић.

Шеф администрације и секретар: С. Мицковић.

Шефови одељења. Грађевинског: инж. Г. Ташковић. — Електро-машинског: инж. В. Дмоховски. — Трезорног: А. Доревић. — Економског: Т. Тили. — Статистичког и тапијског: В. Анастасијевић. — Војног: В. Пауновић. — Рачунског: Б. Масларевић. — Санитетског: Др. Б. Несторовић. — Архивског и одељења за уверења: А. Лешњаревић.

Претстојништво град. полиције (▶). Претстојник: Д. Путниковић.

Државни уреди: Окружни инспекторат (◔), Начелство среза Битољског (△), Начелство среза Мориховског (△), Месна контрола, Аграрни уред, Шумска управа, Грађевинска секција и Хидротехничко одељење.

Војне установе: Команда Вардарске дивизијске области и Војни округ.

Финансијске установе: Пореска управа (⊠), Гл. одељак фин. контроле (⌂), Катастарска управа, Царинарница.

Хигијенске установе. Болнице: Окружна (⚕), Војна (⚕), Школска поликлиника, Дом народног здравља, Државна амбуланта за кожне и венеричне болести и бактериолошка станица.

Социјалне установе: Експозитура за осигурање радника, Обласна заштита деце, Дом стараца.

Судбене установе: Првостепени суд (△S), Срески шеријатски суд (△).

Верске установе: Епископија, муфтијство, надрабинат и жупник.

Цркве: 5 православних (✚), 1 католичка (✚), 1 евангеличка (✠), 2 синагоге (✡) и 29 џамија (☾).

Школе: гимназија, богословија, трг. академија, нижа пољопривредна, раденичка, курс за сеоске домаћице, Кола С. С., 2 занатлијске (◎), 14 основних (●), од којих 2 француске и 1 јеврејска, Дечји дом (-ϕ-). — Руска библиотека (✱).

Удружења: Народна одбрана, Резерв. официра и ратника, четничко, инвалидско, 3 женска, општ. чиновника, адвокатско, учитељско, трговачко, занатлијско (✿), музичко, певачко „Кајмакчалан", пријатеља Француске, Ц. К., 6 спортских друштава, Коло јахача књ. Михаила, аеро-клуб, скаути, планинари, омладинска задруга, туристичко др.

Привреда: 5 новчаних завода (⊕); творнице: текстилна, намештаја, аутоматски млин (✳), творница гвоздених предмета.

9 хотела: Јевтић, Босна, Ројал, Солун, Југославија, Београд, Централ, Балкан, Македонија.

Градско позориште. — **Кино:** Браћа Манаћи, Тонфилм Јевтић.

3. Лесковац.

(Срез Лесковачки.)

Површина (□): 2.4 км², 6 квартова, 74 улице, 3.548 кућа, 17.636 становника (94% правосл., 5% муслимана, 1% јевреја).

Управа. Претседник општинског суда: М. Буринчић. Кметови: Ж. Спасић, Т. Младеновић, Г. Цветковић. Деловођа: Ц. Ђурђевић. Шеф санитета: др. Р. Сливар. Шефови одељка: кривичног — Л. Јовић; судског — Ђ. Здравковић; војног — Ј. Анђелковић; извршног — Ј. Поповић; рачуновођа — П. Профиревић. — Командир градске страже: В. Филиповић.

Градске установе: Електрично осветљење под закупом Лесковачког електричног друштва. Организација ватрогасаца из градске страже.

Државни уреди: Среско начелство, Технички одељак, Шумска управа, Монопол. стовариште, Окружни суд, Срески суд.

Финансијске установе: Гл. одељак фин. контроле, Пореска управа.

Социјалне установе: Окр. уред за осигурање радника.

Здравствене установе: Болница, Школска поликлиника.

Верске установе: Правосл. намесништво, муслимански имам и рабинер.

Цркве: 2 православне, 1 џамија и 1 синагога. Две последње подигнуте су пре 500 година за време султана Бајазита.

Школе: реална гимназија, текстилна школа, 3 основне, 2 занатске, дечје забавиште, дечје склониште, нижа пољопр. школа.

Народна читаоница.

Удружења: Соко, Друштво Књегиње Љубице, Народни универзитет, стрељачко, ловачко, учитељско, Н. О., Р. О., Ц. К., Аеро-клуб, хумано, др. „Потпора", трговачко, индустријско, трг. омладина, Грађанска касина, 2 певачка друштва, занатлијско, за улепшање Св. Илијског парка, скаутско, ђачко, клуб пријатеља Француске, 6 спорт. клубова.

Задруге: Лесковачка и омладинска за кредит и штедњу. — 6 новчаних завода.

Индустрија: 26 фабрика: 6 текстилних (вуних и памучних тканина, сукна, штофа, платна, трикотаже, гајтана и т. д.); 1 фабрика канапа и ужарија; 2 фабрике сапуна, козметике и парфумерије, 1 метална фабрика машина и гвозденог намештаја, 1 гумене робе, 1 готовог рубља, 1 за прераду камена, 1 фабрика зејтина, 1 фабрика столица из савијеног дрвета, 1 фабрика пива и слада, 4 велика млина, 4 фабрике црепа и цигла, 2 парне стругаре. — 11 велетрговина, 2 вашара.

Јавни локали: 3 хотела: Костић, Плуг и Париз. — 2 кина: Костић и Славија. — Купатило.

Соколски дом, црква Св. Богородице, споменик палим ратницима, општински парк и клаоница. — С. Динић, учитељ.

4. Призрен.

(Срез Шарпланински.)

Површина (□): 4 км², 122 улице, 3.910 кућа, 18.956 становника (по вери: 4232 правосл., 1029 ркт., 11.329 муслимана и 11 јевреја).

Град Призрен је знаменит из народне песме и потиче још из римског доба.

Управа града (општинска): претседник и пет кметова, инжињер, благајник, деловођа и др.

Градске установе: водовод и електрична централа.

Претстојништво градске полиције.

Државне установе: Окружни инспекторат, Среско начелство, Шумска управа, Технички одељак, Првостепени суд.

Финансијске установе: Пореска управа, Гл. одељак Фин. контроле, Царинарница.

Здравствене установе: Болница, Дом нар. здравља.

Верске установе: Рашко-призренска епархија, Духовни суд, Скопљанска бискупија, муфтијство.

Цркве: 4 правосл., 1 римокат., 22 џамије.

Школе: гимназија, богословија, 2 занатске и 13 основних. — 1 читаоница.

Друштва: Народна одбрана, Коло С. С., Књегиње Љубице, Соко, омладинско, Св. Недеља, 1 певачко „Цар Урош", С. К., Ј. С., учитељско, професорско, ловачко, стрељачко, трг.-занатлијско, 2 чиновничке задруге, Добр. жен. др. Српкиња, Књегиње Зорке, Српска мајка, Аеро-клуб, Француско-српски клуб.

Индустрија: Пренана друштва „Бели Дрим". — 2 новчана завода.

3 хотела: Шумадија, Централ, Краљевић Ђорђе; 1 кафана „Југославија".

Знаменитости: Душанов град, Црква св. Петке, Св. Аранђела (испод самог Душановог града) у рушевинама и црква Св. Спаса.

Од 1919. до 1929. године извршени су у граду оправка и проширење водовода и подизање електричне централе.

5. Штип. — 4 км².

(Срез Штипски.)

Површина (□): 9.9 км², 57 улица, 2.046 кућа, 11.855 становника (по вери 77% правосл., 17% муслимана, 5.77% мојсијеваца, 0.23% ркт.).

Управа: Суд општине града. Претседник општине: М. Каламатијевић. Деловођа: М. Стојиљковић.

Претстојништво градске полиције.

Државни уреди: Окружни инспекторат, Среско начелство, Шумска управа, Команда Брегалничке дивизијске области, Стовариште непрерађених дувана, Технички одељак.

Финансијске установе: Пореска управа, Гл. одељак фин. контроле и Фин. инспект.

Здравствене установе: Дом нар. здравља, Болница, Маларична станица.

Судбене установе: Првостепени суд (⚖), Шеријатски суд (△).

Верске установе: Епископија злетовско-струмичка, 3 правосл. цркве (✝), 2 џамије (☾), 1 синагога (✡).

Школе: реална гимназија, 3 основне (🎓), раденичка (◑), 2 занатске (ⓘ), 2 дечја забавишта (◯), ћилимар. женска рад. школа. Нар. чит. (✱).

Организације и друштва: Соко, трг. удружење, зан. еснаф, певачко друштво „Јединство", Књегиње Зорке, Коло С. С., Коло јахача, музичко, Народна одбрана, ловачко, „Гајрет".

Задруге: земљорадничка (◎), аграрна з., кројачка и обућарска.

Привреда: Брегалничка банка (⊕), електр. централа. — Вашари (☞): 14—16. V. и 21—23. IX. — Бања (◡).

Јавни локали: 3 хотела (■): Српски Краљ, Савин хотел и Авала. — 2 биоскопа: Официрски дом и Српски Краљ.

У 1929. г. инсталирано је електрично осветљење, израђен део градског водовода, отпочето пошумљавање, оправљене су калдрме.

VI. Срезови Вардарске бановине.

Број домаћинстава и становништва означен је:

у **срезовима** према попису год. 1931., у **општинама** по подацима општинских судова из год. 1930. Веће разлике код појединих општина према попису 1931. исправљене су са тачношћу до 50 домаћинстава и 250 становника.

1. СРЕЗ БИТОЉСКИ — (Битољ),

✉, 🚂, 🛏, 🚌, 🚙.

❑ 918 км², 13 општина, 77 насеља, 5281 домаћинства, 32.181 становник (по вери 85% правосл., 15% муслим.).

Ср. начелник: Д. Константиновић

Референти: М. Лазаревић (сан.), А. Илић (пољ.), Др. Ј. Јовановић (вет.), Ф. Демировић (агр.), Ј. Димитријевић (просв.), Ј. Скоберна (техн.), М. Шуњеварић (шум.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. **Аграрни и Технички одељци, Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (🏛), **Царинарница, Болница** (🛏) и **Дом нзр. здравља:** Битољ.

Првостепени суд (⚖): Битољ.

Цркве: 65 правосл. (✝), 12 муслим. џамија (☾).

Просвета: гимназија, 38 осн. школа (🎓), 5 нар. књ. и чит. (✱). — 1 **удружење** и 4 **задруге.**

Природно благо: извор киселе воде код С. Христофора.

Индустрија: 20 млинова (✳), 1 црепана (△). — Фабрика штофа у Магареву.

Срески расадник. — 12 **манастира.**

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближња железничка станица (🚂): **Битољ.**

Цапарска (🚂 - 17 км): ❑ 5400 ха, 3 нас., 600 дом., 2501 стан. — 3 ✝, 2 манастира, 3 🎓. — ⊙→ Канализација.

Барешанска (🚂 - 10 км): ❑ 5086 ха, 6 нас., 295 дом., 1798 стан. — 4 ✝, манастир, 2 🎓, ✱. — ∞. — 🚂 на Спасов дан.

Брусничка (🚂 - 2 км): ❑ 4170 ха, 4 нас., 384 дом., 2400 стан. — 4 ✝, ☾, 4 🎓, ✱. — Млинови. — ∞.

Буковска (🚂 - 5 км): ❑ 3800 ха, 5 нас., 500 дом., 2626 стан. — 4 ✝ — **Шк.:** 4 🎓, 2 ✱. — Четн. удр. — ∞. — △. — ⊙→ Сагрђене 2 цркве, обновљен манастир.

Велушинска (🚂 - 13 км): ❑ 4619 ха, 3 нас., 332 дом., 2323 стан. — 2 ✝, манастир, 2 ☾, 2 🎓.

Драгошка (🚂 - 18 км): ❑ 9.396 ха, 3 нас., 289 дом., 1866 стан. — 3 ✝, манастир, ☾, 2 🎓, ✱

Ђаватска (🚂 - 20 км): ❑ 5519 ха, 5 нас., 469 дом., 2.471 стан. — 3 ✝, 2 ☾. — 2 🎓. — ⊙→ Подигнута црква.

Ивањевска (🚂 Вашерејска - 5 км): ❑ 12.300 ха, 10 нас., 555 дом., 4122 стан. — Здрав. станица, 8 ✝, манастир, 2 ☾, 4 🎓. — ∞. — ⊙→ Водовод. — 2 ♁.

Логовардска (🚂 - 7 км): ❑ 3898 ха, 3 нас., 163 дом., 945 стан. — 3 ✝. — 2 🎓.

Могилска, 🚂: ❑ 4862 ха, 9 нас., 494 дом., 3763 стан. — 6 ✝, манастир. — 3 🎓.

Секирапска — Лисолај (🚂 Могила - 7 км): ❑ 9753 ха, 10 нас., 392 дом., 2595 стан. — 9 ✝, 2 манастира, ☾. — 4 🎓.

Струговска (🚂 - 29 км): ❑ 11.900 ха, 11 нас., 562 дом., 2384 стан. — 7 ✝, 3 ☾. — 4 🎓. — ⊙→ Ограничен поток.

Трновска — Магарево (🚂 - 8 км): ❑ 3428 ха, 5 нас., 196 дом., 1083 стан. — Санаторијум. — 3 ✝, манастир. — 2 🎓. — Фабрика штофова.

2. СРЕЗ БОСИЉГРАДСКИ — (Босиљград),

✉, 🚂, 🛏.

❑ 816 км², 11 општина, 44 насеља, 3.944 домаћинстава, 24.391 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: Ј. Петровић.

Референти: Др. Л. Младеновић (сан.), М. Милетић (економ), Б. Богдановић (просв.).

Надлежност: Технички одељак: Врање. **Шумарски референт:** Сурдулица. **Пореска управа** (⊠): Босиљград. — **Болница** (🛏): Врање.

Окружни суд (⚖): Врање. — **Срески суд** (△): Босиљград.

Цркве: 24 правосл. (✝).

Просвета: 1 грађанска (🎓) и 29 осн. школа (🎓), нар. књ. и чит. (✱).

15 **удружења** и **задруга.** — **Срески расадник.**

Индустрија: Мусуљски рудник гвожђа и бакра.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.): **Босиљград** и ближња железничка станица (🚂): **Владичин Хан.**

Бистарска (🚂 - 65 км): ❑ 7962 ха, 5 нас., 370 дом., 2790 стан. — 4 ✝. — 2 🎓. — Соко, трзв. др., ђачка кухиња.

БОСИЉГРАД — ⊙, ✉, 🚂, 🛏 (🚂 - 61 км): ❑ 7681 ха, 6 нас., 535 дом., 3.160 стан. △, ⚖, 🛏, ⊠. — 2 ✝. — **Шк.:** 🎓, 5 🎓, ✱. — Лов. удр., ♁, Соко, ⓘ. — Здрав. станица.

Божичка — Божица, ✉, ⚙, ⊶ (🚂 - 41 км): ☐ 10.390 ха, 2 нас., 430 дом., 3.015 стан. — 2 ✚. — 2 ⚫.

Бранковска (🚂 - 80 км): ☐ 3567 ха, 18 нас., 220 дом., 1199 стан. — 3 ✚. — 2 ⚫.

Бресничка (🚂 - 60 км): ☐ 3569 ха, 3 нас., 190 дом., 1190 стан. — ✚. — 2 ⚫. — ◎.

Горњо-Лисинска (**П. Т.** Божица, 🚂 - 45 км): ☐ 7407 ха, 4 нас., 320 дом., 2500 стан. — 2 ✚. 2 ⚫. — ◎.

Доњо-Љубатска (🚂 Врањска Бања - 57 км): ☐ 10.349 ха, 5 нас., 494 дом., 3057 стан. — 2 ✚. ⚫. — ⚒ (угља). — Соко.

Изворска (🚂 - 70 км): ☐ 4200 ха, 4 нас., 253 дом., 1575 стан. — Здрав. станица. — ✚. — 3 ⚫. — ◎.

Клисурска — Клисура, ✉, ⚙, ⊶ (🚂 - 45 км): ☐ 8183 ха, 5 нас., 521 дом., 3151 стан. — 3 ✚. — 4 ⚫, ✱. — ✱.

Кострошевска (**П. Т.** Клисура, 🚂 - 37 км): ☐ 3844 ха, 3 нас., 213 дом., 1436 стан. — 2 ✚. — 2 ⚫. — Трезвењачко удр. — Соко.

Црноштичка (🚂 Врањска Бања - 60 км): ☐ 7794 ха, 4 нас., 313 дом., 2054 стан. — 2 ✚. — 3 ⚫. — Соко.

---

3. СРЕЗ ВЕЛЕШКИ — (Велес), ✉, ⚙, ⊶, 🚂.

☐ 1415 км², 30 општина, 77 насеља, 9145 домаћинстава, 42.312 становника.

Ср. начелник: Николић Војислав.

Референти: Др. М. Путниковић (сан.), Шаги Бели (вет.), И. Ковач (вет. приправник), М. Кутлашић (шум.), А. Јанковић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Штип. **Технички одењак:** Скопље. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (⌂) и **Болница** (🚑): Велес. — **Првостепени суд** (△S): Велес.

Цркве: 51 правосл. (✚), 22 муслим. џамије (☾).

Просвета: Гимназија, 39 осн. школа (⚫), 4 нар. књ. и чит. (✱).

18 **удружења** и 4 **задруге.** 2 **новч. завода** (⊕).

Индустрија: 10 фабрика, 1 млин.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Велес.**

Башиноселска (🚂 - 5 км): ☐ 5000 ха, 4 нас., 185 дом., 920 стан. — 2 ✚. — 2 ⚫, ✱.

Бистричка (🚂 - 50 км): ☐ 3350 ха, 2 нас., 1112 стан., 213 дом. — 2 ✚. — ⚫.

Богомилска (🚂 - 52 км): ☐ 10.346 ха, 5 нас., 465 дом., 2626 стан. — 6 ✚. — 4 ⚫.

БЕЛЕЦ ⊙, ✉, ⚙, ⊶, 🚂: ☐ 121 км², 2 нас., 2972 дом., 13.444 ст. (Ист. в. III. св., стр. 717.). △, ▶, ⊠, ⌂, Стовариште дувана, 🚑, Здрав. станица, -⊕-. — △S. — 3 ✚, 6 ☾. — **Школе:** Гимназија, 3 ⚫, 2 ⦶, ✱. — **Др.:** 2 ✱, Сокол, Муз., Пев., Ц. К., Учит., Трг., Р. О., Н. О., Лов., ⛢, Аероклуб. — **Задр.:** Чин., ◎. — 2 ⊕. — **Инд.:** Фабрика керамичних производа, 3 фабрике зејтина, 2 фабрике брашна, фабрика леда. Електрична централа, ✳. — Централна пијаца за сирови опиум. Извоз поврћа, жита и ситне стоке. — 30 ⚖. — 3 ■, 10 ♉. — 1 кино „Вардар".

Старине: Сат-кула. Цркве: Св. Пантелије, Св. Богородице, Св. Спаса, манастир Св. Дмитрија, црквица Св. Недеље, римска стражара (крчма Краљевића Марка), рушевине старога Велеса (темељи, зидови, градска платна).

⊙→ Железн. мост на Вардару, 3 фабрике зејтина. — Паркови: „Његова Величанства Краља Александра" и „Соколовац". — Летње купатило на Вардару. Означен је регулациони план града и проведена је електрична расвета.

Владиловска (🚂 - 30 км): ☐ 6430 ха, 3 нас., 137 дом., 632 стан. — 3 ✚. — ⚫.

Водовратска — Водоврат (**П. Т.** 🚂 Градско - 7 км): ☐ 3600 ха, 2 нас., 237 дом., 1094 стан. — ⚫. — ○.

Војничка (🚂 - 15 км): ☐ 8700 ха, 5 нас., 308 дом., 1553 стан. — 5 ✚. — 3 ⚫. — ∞. —

Горњо-Врановска (🚂 - 34 км): ☐ 3200 ха, 510 дом., 2516 стан. — 2 ☾. — ⚫, ✱. — Др.: ✱. ⛢. — 10 ⚖.

Иванковачка (🚂 Милино - 6 км): ☐ 3730 ха, 2 нас., 255 дом., 1200 стан. — ☾.

Јабучишка — Доње Јабучиште (🚂 - 50 км): ☐ 6463 ха, 2 нас., 203 дом., 1190 стан. — 2 ☾.

Кочиларска: ☐ 4205 ха, 3 нас., 180 дом., 988 стан. ✚. — 2 ☾. — ⚫.

Лисичка (🚂 - 20 км): ☐ 7422 ха, 2 нас., 122 дом., 651 стан. — 2 ✚. — ⚫. — ∞.

Мелничка (🚂 - 24 км): ☐ 2067 ха, 1 нас., 248 дом., 1331 стан. — ☾. — ⚫. — ○.

Оморанска (🚂 - 30 км): ☐ 6045 ха, 2 нас., 108 дом., 592 стан. — 3 ✚. — ⚫.

Ораховдолска (🚂 - 46 км): ☐ 5063 ха, 3 нас., 194 дом., 1165 стан. — 3 ✚. — 2 ⚫.

Оризарска (🚂 - 7 км): ☐ 2626 ха, 2 нас., 152 дом., 939 стан. — ☾. — ⚫.

Подлешка (**П. Т.** 🚂 Градско - 16 км): ☐ 5165 ха, 2 нас., 207 дом., 1222 стан. — 2 ✚. — 2 ⚫.

Раштанска (🚂 - 7 км): ☐ 5481 ха, 5 нас., 159 дом., 974 стан. — 3 ✚, ☾. — 2 ⚫, ✱. — **Др.:** Одбр.

Рудничка (🚂 Отавица - 8 км): ☐ 3749 ха, 3 нас., 93 дом., 648 стан. — ✚. — ⚫.

Скачинска (🚂 - 16 км): ☐ 15 ха, 3 нас., 86 дом., 705 стан. — 2 ✚. — ⚫.

Слпска (🚂 Влакчани - 2 км): ☐ 3684 ха, 3 нас., 98 дом., 604 стан. — ✚. — ⚫.

Сојекларска (🚂 Отавица - 2½ км): 4 нас., 102 дом., 724 стан. — ☾.

Староградска (🚂 - 22 км): ☐ 7019 ха, 6 нас., 295 дом., 1838 стан. — 6 ✚, ☾. — 3 ⚫.

Теовска: 2 нас., 204 дом., 886 стан. — ✚. — 2 ⚫. 3 инд.

Томислављевска (🚂 - 9 км): ☐ 2316 ха, 3 нас., 114 дом., 754 стан. — 2 ☾. — ⚫. — Производ опиума, лубеница и дувана. — ⊙→ Споменкапела изгинулим херојима и споменик француским војницима.

Црквинска (🚂 Језгропољски - 8 км): ☐ 4501 ха, 3 нас., 119 дом., 598 стан. — 2 ✚, 2 ☾. — ⚫. — ☞ 1.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Чашка (🚂 - 17 км): ☐ 2492 ха, 6 нас., 108 дом., 751 стан. — 3 ✚. — 🐝.
Чичевска — Доње Чичево (**П. Т.** 🚂 Градско - 8 км): ☐ 1994 ха, 2 нас., 139 дом., 847 стан. — 2 ✚, ☾. — 🐝, ✶. — ∞.

---

4. СРЕЗ ВЛАСОТИНАЧКИ — (Власотинци), ✉, 🏭, 🔑.

☐ 866 км², 23 општине, 72 насеља, 8112 домаћинстава, 50.176 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: Протић Драгољуб.

Референти: Др. Б. Арамбашић, В. Комаревић и Л. Поповић (сан.), Ј. Пајчевић (пољ.), Ђ. Јовановић (просв.).

Надлежност: Технички одељак: Лесковац. **Шумарски референт:** Сурдулица. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Власотинце.

Окружни суд (⚖): Лесковац. — **Срески суд** (△): Власотинци.

Цркве: 10 правосл. (✚).

Просвета: 1 грађанска (🏫) и 33 осн. школе (🐝), 9 нар. књ. и чит. (✶).

8 **удружења** и 4 **задруге.**

Природно благо: стари рудокоп олова и сребра у Црвеном Брегу.

Индустрија: 2 млина (✳), 3 црепане (△), 2 фабрике. — Срески расадник.

Извозе се: кромпир и грожђе.

Главни вашар (🐄): 27. X.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Власотинце.**

Бродска (**П. Т.** Црна Трава, 🚂 Предејане - 20 км): ☐ 2411 ха, 22 нас., 210 дом., 1431 стан. — Здрав. станица. — ✚. — 🐝. — ⊙→ Подигнута је црква.
ВЛАСОТИНЦЕ — ⊙, ✉, 🏭, 🔑 (🚂 Лесковац - 15 км): ☐ 3709 ха, 2 нас., 1031 дом., 5283 стан. △, ⚖, ⊠, 🛏, ✚. — **Шк.:** 🏫, 2 ⊕, 2 🐝, ✶. — **Удр.:** Соко, Пев., Здрав., Зан., Трг. — **Задр.:** Вин., ◯. — 3 ⊕. **Инд.:** △, ✳, 🐄 27. IX. — ⊙→ Народни Дом.
Горњо-Орашка (**П. Т.** Своће, 🚂 Лесковац - 47 км): ☐ 3230 ха, 10 нас., 354 дом., 2357 стан. — 2 🐝.
Грделичка — Грделица ⊙, ✉, 🏭, 🔑, 🚂: ☐ 5010 ха, 10 села, 818 дом., 4582 стан. — ✚. — 4 🐝.
Дадиначка (🚂 Грделица - 7 км): ☐ 2262 ха, 4 нас., 320 дом., 1757 стан. — 🐝, ✶. — ∞.
Дарковачка (**П. Т.** Црна Трава, 🚂 Предејане - 30 км): ☐ 2800 ха, 1 нас., 169 дом., 1019 стан. — ✚. — 🐝.
Дејанска (🚂 Лесковац - 20 км): ☐ 3407 ха, 10 нас., 343 дом., 2364 стан.
Добровишка (**П. Т.** Своће, 🚂 Лесковац - 40 км): ☐ 1560 ха, 3 села, 176 дом., 1535 стан. — ✚. — 🐝.
Добропољска (**П. Т.** Црна Трава, 🚂 Предејане - 7 км): ☐ 3445 ха, 1 село, 218 дом., 1380 стан. — ✚. — 🐝, ✶.
Доњо-Присјанска — Драјчина Бара (🚂 Лесковац - 30 км): ☐ 1711 ха, 3 нас., 220 дом., 1850 стан. — 🐝.
Јабуковачка (**П. Т.** Своће, 🚂 Лесковац - 45 км): ☐ 3161 ха, 2 нас., 160 дом., 1050 стан. — 🐝.
Каланска (**П. Т.** Црна Трава, 🚂 Лесковац - 60 км): ☐ 5408 ха, 2 села, 226 дом., 1376 стан. ✚. — 🐝, ✶. — **Удр.:** Инв., Н. О., ⛹.
Конопничка (🚂 Лесковац - 12 км): ☐ 2205 ха, 4 нас., 326 дом., 2153 стан. — ✚, 🐝, ◯.
Крушевичка (🚂 Лесковац - 18 км): ☐ 2561 ха, 4 села, 446 дом., 2911 стан. — ✚. — 🐝.
Лопушњанска (🚂 Грделица - 18 км): ☐ 2691 ха, 6 зас., 180 дом., 1300 стан. — 🐝.
Орашачка (🚂 Лесковац - 9 км): ☐ 2170 ха, 6 нас., 494 дом., 3235 стан. — 3 🐝.
Предејанска — Предејане ⊙, ✉, 🏭, 🔑, 🚂: ☐ 2950 ха, 6 нас., 304 дом., 1866 стан. — ✚. 🐝, ✶. — ⊕.
Равно-Дубравска (🚂 Лесковац - 25 км): ☐ 1640 ха, 2 нас., 190 дом., 1509 стан. — 🐝, ✶. —
Рупљанска (**П. Т.** 🚂 Предејане - 18 км): ☐ 9542 ха, 2 села, 500 дом., 3050 стан. — ✚. — 3 🐝.
Своћска — Своће, ✉, 🏭, 🔑 (🚂 Лесковац - 29 км): ☐ 900 ха, 1 село, 172 дом., 1150 стан. — 🐝.
Тегошничка — Гаре (**П. Т.** Своће, 🚂 Лесковац - 35 км): ☐ 3361 ха, 4 нас., 283 дом., 1715 стан. — ✚. — 🐝, ✶.
Црнотравска — Црна Трава ⊙, ✉, 🏭, 🔑 (🚂 Предејане - 25 км): ☐ 6639 ха, 32 зас., 533 дом., 2918 стан. — ✚. — **Шк.:** 🏫, 🐝, ◑.
Шишавачка — Шишава (🚂 Лесковац - 17 км): ☐ 3301 ха, 6 нас., 428 дом., 3032 стан. — ✚. — 2 🐝, ✶.

---

5. СРЕЗ ГАЛИЧКИ — (Ростуша), ✉, 🏭, 🔑.

☐ 628 км² 8 општина, 34 насеља, 2946 домаћинства, 12.043 становника.

Ср. начелник: М. Соколовић.

Референти: Др. Х. Калпакџијан (сан.), Н. Борисов (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. **Технички одељак:** Тетово. **Шумарски референт:** Дебар. **Пореска управа** (⊠) и **Срески амбуланта:** Ростуша.

Првостепени суд (⚖): Тетово.

Цркве: 19 правосл. (✚), 14 муслим. џамија (☾).

Просвета: 19 осн. школа (🐝), 4 нар. књ. и чит. (✶). — Школ. надзорник у Гостивару.

3 **удружења** и 3 **задруге.**

Индустрија: 2 стругаре (♂), 2 млина (✳).

Извози се: начкавањ.

Знаменитости: Манастир Св. Јована Бигорског из 1020. год.

Општине:

За све општине осим посебно означених надлежна пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**): **Ростуша** и ближња железничка станица: **Гостивар.**

Беличичка (🚂 - 35 км): ☐ 5418 ха, 4 нас., 148 дом., 712 стан. — 4 ✚.
Галичничка — Галичник, ✉, 🏭, 🔑 (🚂 - 50 км): ☐ 8168 ха, 3 нас., 587 дом., 2070 стан. — 4 ✚, ☾. — 2 🐝, ✶. — **Задр.:** ◯, сточ. — 2 ♂.
Жировничка ⊙ (🚂 - 42 км): ☐ 5171 ха, 4 нас., 503 дом., 2044 стан. — 6 ☾. — 2 🐝.

Лазаропољска (**П. Т.** Ростуша, Извор-Кичево - 25 км): ☐ 1805 ха, 1 нас., 319 дом., 1328 стан. — ✚. — ●, ✶.

Нистровска (- 54 км): ☐ 9000 ха, 7 нас., 186 дом., 998 стан. — 3 ✚, 2 ☾. — ●.

Ничпурска — Кракорница (- 30 км): ☐ 1400 ха, 5 нас., 210 дом., 870 стан. — 5 ✚, ☾. — 3 ●.

Ростуша - ⊙, ✉, ⛯, 🛏 (- 52 км): ☐ 5145 ха, 7 нас., 855 дом., 3583 стан. — △, ⊠, 📺, Здрав. станица, Амбуланта. — 4 ✚, 5 ☾. — 6 ●, 2 ✶. — **Удр.:** Ј. С., Ц. К., Лов., ⛲. — ∞. — 2 ✳, ♂. — ■.

Тресонечка (**П. Т.** Галичник, Извор-Кичево - 25 км): ☐ 3685 ха, 3 нас., 210 дом., 855 стан. — 4 ✚. — 3 ●.

---

6. СРЕЗ ГЊИЛАНСКИ — (Гњилане), ✉, ⛯, 🛏.

☐ 1610 км², 18 општина, 200 насеља, 13.853 домаћинстава, 91.023 становника (по вери 33% правосл., 2% ркт., 65% муслим.).

Ср. начелник: А. Стефановић.

Референти: Др. Б. Марковић (сан.), П. Јовановић (економ), Ж. Поповић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Призрен. **Технички одељак:** Приштина. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Гњилане.

Првостепени суд (Ⓢ): Гњилане.

Цркве: 21 правосл. (✚), 2 ркт. (✙), 53 муслиманске џамије (☾).

Просвета: 1 грађанска (-●-) и 32 осн. школе (●), 2 нар. књ. и чит. (✶).

14 **удружења** и 10 **задруга.**

Природно благо: руде и извори киселе воде (Клокот и Житиње).

Индустрија: Рудник (⚒) олова и сребра (Ново брдо), 1 црепана (△). — **Срески расадник.**

Извозе се: стока, сточни производи и дрво.

Главни вашар (☞): 7. VII. у Гњиланима.

Знаменитости: Градови: „Ново Брдо" и „Подграђе". — Манастир „Драганац" и „Литница".

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**) **Гњилане** и ближња железничка станица (): **Бујановац.**

Ајновачка (- 35 км): ☐ 7787 ха, 10 нас., 613 дом., 4295 стан. — 3 ☾. — ●.

Бостанска (Љипљан - 25 км): ☐ 17.493 ха, 13 нас., 749 дом., 5559 стан. — 2 ✚, 2 ☾. — ●.

Ваганешка — Срезовце: ☐ 12.082 ха, 13 нас., 602 дом., 4016 стан. — 3 ☾.

Витинска (Урошевац - 18 км): ☐ 7250 ха, 10 нас., 753 дом., 4573 стан. — 2 ✚, 2 ☾. — 2 ●. — 2 задр.

Врбовачка (Урошевац - 30 км): ☐ 8966 ха, 13 нас., 929 дом., 5589 стан. — 2 ✚, 2 ✙, 2 ☾. — 4 ●. — **Задр.:** ◯, ∞.

ГЊИЛАНЕ — ⊙, ✉, ⛯, 🛏, 🚌 (- 36 км): ☐ 7051 ха, 7 нас., 1863 дом., 9865 стан. — △, ⊠, Здрав. станица, 🛏, Ⓢ. — 2 ✚, 4 ☾. — **Шк.:** Гимназија, -●-, ●, 2 ◯, ◑, трг.-зан. — **Удр.:** 2 ✶, Клуб пријатеља Француске, Трг., Зан., Ц. К., Коло С. С., Жен. подр., Четн., Лов., ⛲. **Задр.:** 2 ∞, Агр. з. — 3 ⊕. ☞ 2.

Каменичка (- 35 км): ☐ 4944 ха, 10 нас., 425 дом., 2849 стан. — ✚, ☾. — ●.

Кололечка (- 20 км): ☐ 2223 ха, 4 нас., 193 дом., 1343 стан. — ✚, ☾. — ●.

Сгошка (- 30 км): ☐ 8022 ха, 13 нас., 827 дом., 6457 стан. — 2 ☾. — ●.

Параловска — Брасаље (Приштина - 40 км): ☐ 9658 ха, 6 нас., 526 дом., 3975 стан. — ✚, 2 ☾. — ●. — **Удр.:** Ц. К.

Партешка (Урошевац - 30 км): ☐ 8475 ха, 11 нас., 712 дом., 4756 стан. — ☾. — 3 ●.

Пасјанска (Прешево - 24 км): ☐ 6197 ха, 8 нас., 646 дом., 4190 стан. — ✚, 4 ☾. — ●.

Пожерањска (Урошевац - 16 км): ☐ 10.238 ха, 13 нас., 786 дом., 5426 стан. 3 ☾. 2 ●.

Ранилушка (- 24 км): ☐ **8042 ха, 14 нас., 921** дом., 5873 стан. — 4 ✚, 4 ☾. — 5 ●. — △.

Рогачичка — Адановце (- 22 км): ☐ **9736 ха,** 13 нас., 901 дом., 6243 стан. — ✚, 6 ☾. — ●. — ∞.

Ропотовска (- 25 км): ☐ 6608 ха, 13 нас., 633 дом., 4961 стан. — 4 ✚, 3 ☾. — 4 ●.

Слатинска (Грлина - 9 км): ☐ 5428 ха, 11 нас., 810 дом., 5761 стан. — 5 ☾. — 2 ●, ✶. — ⛲. — 2 ◯.

Шурланска — Жегра (Прешево - 20 км): ☐ 11.605 ха, 28 нас., 889 дом., 5966 стан. — 5 ☾. — ●.

---

7. СРЕЗ ГОРЊОДЕБАРСКИ — (Дебар), ✉, ⛯, 🛏, 🚌.

536 км², 7 општина, 45 насеља, 3738 домаћинстава, 16.294 становника (по вери: 41% правосл., 59% муслим.).

Ср. начелник: В. Максимовић.

Референти: Ј. Јоханескон (сан.), Ђ. Месњаев (економ), Р. Костић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. **Технички одељак:** Охрид. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (📺) и **Царинарница:** Дебар.

Првостепени суд (Ⓢ): Охрид.

Цркве: 26 правосл. (✚), 27 муслим. џамија (☾).

Просвета: Гимназија. 22 осн. школе (●), 3 нар. књ. и чит. (✶).

9 **удружења.**

Природно благо: 2 бање: сумпорна и гвоздена. — Гипсова руда. — Воћни расадник.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**): **Дебар.**

Горњо-Жупска — Кадаџик (Таш Моруниште - 30 км): ☐ 3629 ха, 5 нас., 377 дом., 1241 стан. — ✚, 5 ☾. — ●. — **Др.:** Одбр.

ДЕБАР — ⊙, ✉, ⛯, 🛏 (Струга - 37 км): ☐ 5872 ха, 10 нас., 1434 дом., 6913 стан. — △, ⊠, 📺, Царин., Здрав. станица. — 3 ✚, 9 ☾. — **Шк.:** Гимназија, 4 ●, 2 ◯. — **Удр.:** Соко, Ц. К., Зан., Трг., Лов., Четн., ⛲. — Оријентални занати. — Вашар је караванска сера. (Ист. види Ш. св., стр. 679). — 🚌.

Доњо-Жупска — Баланци (Струга - 35 км): ☐ 5029 ха, 10 нас., 580 дом., 2195 стан. — 4 ✚, 5 ☾. — 4 ●. — **Удр.:** Одбр.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Осојска (Извор-Кичево - 25 км): ❑ 6478 ха, 3 нас., 377 дом., 1521 стан. — 3 ✚, ☾. — 2 ●.

Рајчичка (Гостивар - 65 км): ❑ 3740 ха, 6 нас., 360 дом., 1540 стан. — 6 ✚, 2 ☾. — 5 ●.

Селачка — Елевци (Таш-Моруниште - 22 км): ❑ 5051 ха, 5 нас., 344 дом., 1631 стан. — 4 ✚, 3 ☾. — 2 ●.

Требишки Ханови (Струга - 33 км): ❑ 6533 ха, 6 нас., 277 дом., 1381 стан. — 5 ✚, 2 ☾. — 3 ●.

---

8. СРЕЗ ГОРЊОПОЛОШКИ — (Гостивар), ✉, ⁂, ⊶, .

❑ 596 км², 11 општина, 52 насеља, 5986 домаћинстава, 32.627 становника (по вери: 33% правосл., 67% муслим.).

Ср. начелник: М. Ставрић.

Референти: А. Махић (сан.), И. Урошић (вет.), С. Арбутина (екон.)., Д. Теодосић (шк.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. **Технички одељак:** Тетово. **Пореска управа** (⊠) и **Гл. одељак фин. контроле** (🏛): Гостивар.

Првостепени суд (Ⓢ): Тетово. — **Шеријатски суд** (△): Гостивар.

Цркве: 35 правосл (✚), 34 муслим. џамија (☾).

Просвета: 31 осн. школа (●), 2 нар. књ. и чит. (✶). — 7 **удружења** и 6 **задруга.**

Индустрија: 2 црепане (△), камени руд. (⚒). Срески расадник у Гостивару.

Извозе се: пасуљ, вуна, кожа, дуван, јабуке иораси.

Знаменитости: Извор Вардара.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (): **Гостивар.**

Бањичка — Доња Бањица, : ❑ 7478 ха, 9 нас., 626 дом., 3451 стан. — 8 ✚, 4 ☾, 4 ●. — ⊙→ Групирана је г. 1930. из пријашњих општина Доњобањичке и Церовачке.

Велико-Турчанска (- 4 км): ❑ 3268 ха, 4 нас., 311 дом., 1763 стан. — 2 ✚, 3 ☾, 3 ●, — ◯.

Врапчишка — Врапчиште — ⊙, (Врановци - 4 км): ❑ 1369 ха, 3 нас., 440 дом., 2600 стан. — 2 ✚, 4 ☾, ● — (Прије општина Галатска.)

Вруточка — Речани (- 12 км): ❑ 5338 ха, 7 нас., 679 дом., 3399 стан. — 4 ✚, 5 ☾, 5 ● — ⊙→ Год. 1930. спојена са општином Дуфском.

ГОСТИВАР — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, , : ❑ 502 ха, 1 нас., 1190 дом., 5951 стан. — △, ⊠, 🏛, 2 ✚, 4 ☾ — **Шк.:** ●, 2 ◯ — **Удр.:** ✶, Соко, пев., Коло С. С., Ј. С., Аеро-клуб, Ц. К., Ј. С. — ⊙→ Модерно парно купатило, кланица, парк, Соколски дом.

Железноречка (Падалиште - 8 км): ❑ 6938 ха, 6 нас., 470 дом., 2736 стан. — ✚, 4 ☾, — ●.

Зубовачка — Добреш (- 4 км): ❑ 6518 ха, 8 нас., 604 дом., 3399 стан. — 6 ✚, 3 ☾, 4 ●. — ⊙→ Год. 1930. спојена је са општ. Доњојеловачком. — ➳ Свештеник Лазар Максимовић.

Марврровска — Марврови Ханови (- 30 км): ❑ 8307 ха, 4 нас., 349 дом., 1537 стан. — 4 ✚, ☾, 3 ● — ⊙→ Год. 1930. припојена је општина Леуновска.

Пожаранска (Врановци - 6 км): ❑ 6711 ха, 5 нас., 483 дом., 3044 стан. — 2 ✚, 2 ☾, 2 ●, ✶ — ◯◯ — ⊙→ Пошумљено је 5 ха голети.

Тајмишка (Сретково - 15 км): ❑ 4380 ха, 1 нас., 88 дом., 403 стан. — 2 ✚, ● — ⊙→ Год. 1921. цело село било је спаљено од качака, а народ побијен, али уз помоћ државе и београдских трговаца Тајмишана село је поново подигнуто и обновљено.

Чајлanска (- 7 км): ❑ 918 ха, 5 нас., 712 дом., 4557 стан. — 2 ✚, 5 ☾, 3 ● — ⊙→ Мост на Вардару.

---

9. СРЕЗ ГОРСКИ — (Враниште), ✉, ⁂, ⊶.

❑ 428 км², 11 општина, 36 насеља, 2700 домаћинстава, 14.147 становника (по вери 100% муслимана).

Ср. начелник: М. Вујовић.

Референти: А. Козеловић (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Призрен. **Технички одељак, Пореска управа** (⊠) **Поликлиника и Првостепени суд** (Ⓢ): Призрен. 36 **муслим. џамија** (☾).

Просвета: 8 осн. шкла (●), 1 нар. књ. и чит. (✶). — (Школски надзорник у Призрену.) 1 **удружење.**

Индустрија: 1 стругара (♂). **Ср. расадник.**

Извози се: ситна стока, качкаваљ и вуна.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**): **Враниште.** Ближња железничка станица (): **Урошевац.**

Бљачка (- 90 км): ❑ 3075 ха, 3 села, 183 дом., 1120 стан. — 3 ☾, ●.

Бродосавачка (- 80 км): ❑ 2932 ха, 3 нас., 263 дом., 1783 стан. — 2 ☾, ●.

Бродска — Брод, ⊙ (Тетово - 40 км): ❑ 4622 ха, 1 нас., 331 дом., 1599 стан. — 2 ☾, ● — Инд. качкаваља.

Брутска: ❑ 1525 ха, 4 нас., 144 дом., 996 стан. — 2 ☾, 2 ●.

Бучанска (- 84 км): ❑ 4749 ха, 3 села, 217 дом., 1476 стан. — 3 ☾.

Враниште — ✉, ⁂, ⊶ (- 95 км): ❑ 4466 ха, 6 села, 426 дом., 1876 стан. — △, Здравствена станица, 6 ☾, ●, ◯.

Косовачка (- 80 км): ❑ 2387 ха, 5 села, 141 дом., 954 стан. — 5 ☾.

Крушевачка (Тетово): ❑ 5505 ха, 3 села, 220 дом., 1005 стан. — 3 ☾.

Рапчанска (- 87 км): ❑ 3308 ха, 2 нас., 204 дом., 1198 стан. — 4 ☾.

Рестеличка (- 120 км): ❑ 7800 ха, 1 село, 231 дом., 1055 стан. — ☾, ●.

Шајиновачка (- 110 км): ❑ 4162 ха, 5 села, 331 дом., 1633 стан. — 5 ☾, ●.

---

10. СРЕЗ ГРАЧАНИЧКИ — (Приштина), ✉, ⁂, ⊶, .

❑ 994 км², 8 општина, 133 насеља, 9385 домаћинства, 57.855 становника (по вери 36% правосл., 58% муслим., 5% ркт.).

Ср. начелник: Ж. Јовановић.

Референти: Др. М. Дамјановић (сан.), С. Михајловић (ек.), И. Светец (вет.), М. Драговић (шк.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Призрен. **Техн. одељак, Пореска управа** (⊠), **Катастарска управа, Гл. одељак фин. контроле** (⌂), **Болница** (🛏) и **Дом нар. здравља:** Приштина.

Првостепени суд (△S): Приштина.

Цркве: 6 правосл. (✚), 34 мусл. џамије (☾).

Просвета: гимназија, 29 осн. школа (●), 4 нар. књ. и чит. (✱).

43 **удружења** и **задруге.**

Природно благо: шуме, руде бакра и магнезија, угаљ.

2 **новчана завода** (⊕).

Индустрија: 6 млинова (✳), рудник (⚒) угља.

Срески расадник.

Извозе се: усеви, стока, поврће.

Знаменитости: Место Косовске битке, манастир Грачаница.

Општине:

(Према групацији од 8. маја 1931.)

Голешка — Радево (**П. Т. т.** 🚂 - Липљан - 8 км): ☐ 00 км², 25 нас., 845 дом., 5426 стан. — 3 ☾, 5 ●. — **Задр.:** 3 агр. з., 2 ∞.

Горњо-Дреничка — Доња Фуштица (**П. Т. т.** 🚂 - Липљан): ☐ 00 км², 22 нас., 792 дом., 5510 стан. — 4 ☾, 2 ●, Агр. з. — ⊙→ Насељена 1 колонија од 62 дома.

Грачаничка 🚌 (**П. Т.** Приштина, 🚂 Липљан - 13 км): 15 нас., 794 дом., 5556 стан. — ⊠, Катаст. упр., 🛏, Здрав. станица, 2 ✚, 2 ☾, 4 ●, Трг. удр. — **Задр.:** 2 ∞, 3 3 Агр. з.

Девет Југовића (**П. Т.** 🚂 Приштина - 11 км): ☐ 00 км², 20 нас., 671 дом., 5119 стан. — ✚, 4 ●, ✱.

Јањевска — Јањево ⊙, ✉, ⚙, ⊶ (🚂 Липљан - 12 км): ☐ 00 км², 8 нас., 1043 дом., 6354 стан. — ✚, 2 ☾. — 3 ●. — **Задр.:** ∞, 2 Агр. з. — Рударско насеље. Рудници пропадоше због арнаутских зулума у 17. веку. Сада се опет развија рударство.

Липљанска — Липљан ⊙, ✉, ⚙, ⊶, 🚂: ☐ 00 км², 20 нас., 1073 дом., 6284 стан. — Здрав. станица, ✚, 3 ☾. — **Шк.:** 6 ●, ⦶, ✱. — **Удр.:** ✱, Ц. К., Соко, Добр., Добров., J. C., J. M., ⚕. — **Задр.:** здравствена, житарска, ◎, 2 ∞, 3 агр. з. — 3 ⚘. — **Знам.:** Развалине римског града Улпиани из доба цара Јустинијана II., Манастир Грачаница. — ⊙→ Насељене су 3 нове колоније.

Обилићска — Косово (**П. Т. т.** 🚂 - Обилић): ☐ 00 км², 19 нас., 900 дом., 5543 стан., — 3 ☾, 4 ●. — ⚒ угља „Косово". — **Задр.:** ∞, Агр. з.

Приштина — ⊙, ✉, ⚙, ⊶, 🚂: ☐ 00 км², 2 нас., 78 улица, 3142 дом., 16.948 стан. — △, Команда косовске дивизијске обласити, Техн. одељак, ▶, ⊠, ⌂, Дом нар. здравља, 2 🛏, △S, ✚, ✚, ✠, 14 ☾, ✡. — **Шк.:** гимназија, ●, 2 ⦶, 2 ◑, ✱. — **Удр.:** ✱, Ц. К., Коло С. С., жен., J. C., Р. О., трг.-зан., инв., зан. еснаф, хот. и каљ., спорт-клуб. — **Задр.:** држ. службеника, столарска, житарска. — 2 ⊕. — Електр. централа. — 8 ⚘. — Кино, 5 ■, 2 ♉. Модерно купатило, кланица, сточна пијаца, калдрмисано 10 улица.

---

11. СРЕЗ ДОЈРАНСКИ — (Валандово), ✉, ⚙, ⊶.

☐ 539 км², 3 општине, 43 насеља, 2306 домаћинства, 11724 становника (по вери 51% прав., 49% муслим.).

Ср. начелник: М. Ристић.

Референти: Др. Ж. Карић (сан.), Г. Пашић (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Штип. **Технички одељак:** Кавадар. **Пореска управа** (⊠): Ђевђелија.

Првостепени суд (△S): Струмица.

Цркве: 10 правосл. (✚), 25 мусл. џамија (☾).

Просвета: 14 осн. школа (●), 3 нар. књ. и чит. (✱). — (Школски надзорник у Ђевђелији.)

10 **удружења** и **задруга.**

Индустрија: Хромни рудник (⚒) у Раброву, 1 млин (✳).

Срески расадник у Валандову.

Извози се: афион, свилобуба и памук.

Општине:

Валандово — ⊙, ✉, ⚙, ⊶ (🚂 Удово - 12 км): ☐ 11.200 ха, 16 нас., 990 дом., 5147 стан. — △, Здрав. станица у Пирави, 6 ✚, 6 ☾, 6 ●, ✱ — **Задр.:** ∞, Агр. з. — Жељезна рудара. — **Удр.:** Соко, аеро-клуб. — ☞ 28. VIII.

Дојранска — Дојран, ⊙ (**П. Т.** Валандово, 🚂 Струмица - 31 км): ☐ 50.000 ха, 16 нас., 868 дом., 4442 стан., 2 ✚, 12 ☾, 4 ●, 1 риб. удр. Рибарство на Дојранском језеру.

Удовска (**П. Т.** Валандово, 🚂 Струмица): ☐ 15.647 ха, 11 нас., 448 дом., 2135 стан. — ✚, 4 ☾, 4 ●. — 3 Агр. з., афион. задр., ∞.

---

12. СРЕЗ ДОЊОПОЛОШКИ — (Тетово), ✉, ⚙, ⊶, 🚂.

☐ 1078 км², 19 општина, 101 насеље, 11.411 домаћинстава, 74.078 становника.

Ср. начелник: Др. А. Пајнић.

Референти: Др. О. Ристић (сан.), В. Максименко (вет.), Ж. Петровић (ек.), П. Антић (шк.).

Надлежност: Техн. одељак, Пореска упр. (⊠), **Гл. одељак фин. контроле** (⌂), **Болница** (🛏) и **Дом нар. здравља:** Тетово.

Првостепени суд (△S): Тетово.

Цркве: 46 правосл. (✚), 79 мусл. џамија (☾).

Просвета: гимназија, 52 осн. школе (●), 1 нар. књ. и чит. (✱).

9 **задруга** и 11 **удружења.**

Природно благо: руде, извори киселе и лековите воде.

2 **новчана завода** (⊕).

Индустрија: 2 фабрике, 2 рудника (⚒) у Радуши и Орашју везани железницом са Скопљем, 1 млин (✳), 2 циглане (△).

Срески расадник.

Знаменитости: Манастир Св. Анастасија у селу Лешку, код Тетова, који посећује велики број путника из земље и иностранства. У близини стара српска капела.

⊙→ Варош Тетово знатно се развија, дижу се нове модерне зграде, израђен је регулациони план и осигурана су средства за израду водовода. По селима је подигнут већи број школа.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Тетово.**

Брвеничка — Жеровјане (🚂 Боговиње - 50 км): ❑ 4227 ха, 8 нас., 582 дом., 3711 стан. — 2 ✚, 4 ☾, 4 ⚫.

Волковиска (🚂 Врановци): ❑ 2250 ха, 1 нас., 122 дом., 852 стан. — ✚, ⚫ — ○.

Вратничка (🚂 - 21 км): ❑ 7015.4 ха, 5 нас., 506 дом. 3576 ст., 3 ✚, 2 ☾, 4 ⚫. **Задр.:** ◎, ∞.

Групчинска (🚂 - 3 км): ❑ 8000 ха, 12 нас., 641 дом., 4010 стан. — ✚, 11 ☾, 2 ⚫.

Добрашка (🚂 - 15 км): ❑ 4.388 ха, 4 нас., 420 дом., 2.832 стан. — 3 ✚, 3 ☾. — 3 ⚫.

Доњо-Палчишка — Доње Палчиште (🚂 - 3 км): ❑ 9892 ха, 10 нас., 1114 дом., 6397 стан. — 2 ✚, 10 ☾, 5 ⚫.

Цепчишка — Пороj (🚂 - 4 км): ❑ 4700 ха, 4 нас., 425 дом., 2633 стан. — 2 ✚, 3 ☾, 2 ⚫.

Жељинска — Сарачинце (🚂 - 3 км): ❑ 5777 ха, 6 нас., 444 дом., 2626 стан. — ✚, 5 ☾, 2 ⚫ — ○.

Лешачка (🚂 - 8 км): ❑ 6020 ха, 3 нас., 322 дом., 2340 стан. — 2 ✚, ☾, ⚫.

Милетинска (🚂 Жеровјане - 7 км): ❑ 4645 ха, 3 нас., 507 дом., 3337 стан. — 3 ✚, 3 ☾, 3 ⚫

Непроштенска (🚂 - 6 км): ❑ 1541 ха, 3 нас., 152 дом., 1250 стан. — 4 ✚, ☾, 2 ⚫.

Раотиначка (🚂 Сарачинце - 12½ км): ❑ 7290 ха, 5 нас., 305 дом., 2545 стан. — 3 ✚, 2 ☾, 2 ⚫ — ∞ — ⚒ (хрома). — ⊙→ 2 моста на Вардару. — ➤➤ М. Станиславовић, уч.

Рогачевска (🚂 - 27 км): ❑ 3512 ха, 2 нас., 190 дом., 837 стан. — ✚, ☾, ⚫ — ➤➤ Р. Арсић,

Седларевска (🚂 Грумчин - 18 км): ❑ 12.221 ха, 3 нас., 236 дом., 1328 стан. — ✚, 2 ☾.

Селачка — Шиковица (🚂 - 9 км): ❑ 18.037 ха, 10 нас., 985 дом., 4985 стан. — 2 ✚, 9 ☾, 4 ⚫. — ∞.

Сенокошка (🚂 Бадовиње - 6 км): ❑ 10.660 ха, 7 нас., 834 дом., 5090 стан. — 7 ☾, 3 ⚫.

Стенчанска (🚂 Бадовиње - 8 км): ❑ 2150 ха, 2 нас., 160 дом., 1260 стан. — 2 ✚, ☾, 2 ⚫ — ∞ — ⊙→ Мост на Вардару.

Теарачка — ⊙ (🚂 - 12 км): ❑ 3427 ха, 5 нас., 602 дом., 3550 стан. — 3 ✚, 3 ☾, 2 ⚫, ∞.

ТЕТОВО — ⊙, ✉, 🏛, 🛏, 🚂: ❑ 2690 ха, 2 нас., 2466 дом., 16.372 стан. (по вери 50% правосл., 50% муслим.). — △, Техн. одељак, ⊠, 📺, Стовариште дувана, Шумска управа, Дом нар. здравља, 🛏, §, 3 ✚, 10 ☾ — **Шк.:** гимназија, 7 ⚫, ◑, 2 ⓘ, ✶ — **Удр.:** трг., зан., мех.-каф., Ц. К., Коло С. С., нев., Аероклуб. **Задр.:** пчел., јабучарска, пасуљарска, ◎ — ⊕ — **Инд.:** Индустријско А. Д., електр. централа, 2 фабрике гајтана, 2 △, ✳ — Извози се пасуљ, воће, масло, качкаваљ, вуна и жива стока. — 3 ■, лимо, купатило. — Остаци старог града и турски манастир.

Шемшевачка (🚂 Сарачинце - 7 км): ❑ 3075 ха, 9 нас., 274 дом., 2158 стан. — 7 ✚, ☾, 2 ⚫ — ∞.

13. СРЕЗ ЂАКОВИЧКИ — (Ђаковица), ✉, 🏛, 🛏, 🚂.

❑ 708 км², 8 општина, 97 насеља, 6614 домаћинстава, 45.434 становника.

Ср. начелник: М. Томић.

Референти: Др. Б. Милић (сан.), Др. В. Музаљевски (вет.), Д. Божовић (економ), С. Поповић (просв.), М. Михајловић (агр.).

Надлежност; Окружни инспекторат (◔); Призрен. **Технички одељак:** Призрен. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (📺) и **Царинарница:** Ђаковица.

Првостепени суд (§): Пећ.

Цркве: 2 правосл. (✚), 18 мусл. џамија (☾), 3 ркт. (✠).

Просвета: 17 осн. школа (⚫), 2 нар. књ. и чит. (✶). — 12 **удружења** и 8 **задруга.**

Срески расадник.

Извози се: пасуљ, јабуке и качкаваљ.

Знаменитости: манастир Високи Дечани.

Општине:

Воговска — Брековац (**П. Т.** Ђаковица, 🚂 Урошевац - 98 км): ❑ 6474 ха, 15 нас., 335 дом., 2846 стан. — ⚫ — 2 агр. з.

Дечанска — Дечани, ✉ (🚂 Кос. Митровица - 85 км): ❑ 7488 ха, 7 нас., 354 дом., 3648 стан. — ⚫.

ЂАКОВИЦА — ⊙, ✉, 🏛, 🛏: ❑ 3600 ха, 6 нас., 2667 дом., 13.772 стан. (правосл. 736, ркт. 586, арнаута-муслимана 12.105). — (🚂 Урошевац - 97.5 км).

Ђаковицу је основао 1011. год., по турском календару, Турчин Адум Бег, јер је он те године саградио џамију, која и данас постоји и зове се његовим именом, и уз њу неколико конака и хан.

Ђаковица, за време турске управе, била је центар и седиште арнаутских првака. Одатле су они са својим племеницима дизали устанке против турског режима.

△, ➤, ⊠, 📺, царин., здрав. и бактеиролошка станица, правосл. црквени уред, католички жуп. уред, ср. шериј. суд, ✚, 2 ✠, 16 ☾ — **Шк.:** ◑, трг.-зан. (ⓘ), 7 ⚫. — **Удр.:** Ј. С., Н. О., Коло С. С., учит., добров., Ц. К., лов., ◎, ○, трг., зан. еснаф, агр. з. — 280 трговаца и обртника. — 2 ■, 11 ♁. — Соко. — ⊕. — ✳. — 🚂.

Јаношка — Ђерим (**П. Т.** Ђаковица, 🚂 Урошевац - 10 км): ❑ 7780 ха 16 нас., 560 дом., 4534 стан. — 2 ⚫.

Јуничка (**П. Т.** Дечане): ❑ 10.723 ха, 8 нас., 634 дом., 4825 стан. — ⚫.

Поношевачка — Бровина (**П. Т.** Ђаковица, 🚂 Урошевац - 140 км): ❑ 13.162 ха, 15 нас., 641 дом., 4699 стан. — ⚫.

Рзничка 🛏 (**П. Т.** Дечани, 🚂 Кос. Митровица - 88 км): ❑ 10.000 ха, 21 нас., 872 дом., 6989 стан. — 3 ⚫. — 5 агр. з. — 10 ✳.

Црмљанска (**П. Т.** Ђаковица, 🚂 Урошевац - 108 км): ❑ 9605 ха, 9 нас., 404 дом., 3525 стан. — ⚫.

14. СРЕЗ ЂЕВЂЕЛИЈСКИ — (Ђевђелија), ✉, ⁂, ⊶, ▦.

☐ 637 км², 6 општина, 24 насеља, 2984 домаћинстава, 15.937 становника (по вери 100% прав.).

Ср. начелник: Ж. Петровић.

Референти: Др. Т. Петровић (сан.), Сава Марковић (вет.), М. Легеза (ек.), С. Таповић.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Штип. **Технички одељак:** Кавадар. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (⌂), **Царинарница и Болница** (🛏): Ђевђелија.

Првостепени суд (Ⓢ): Кавадар.

Цркве: 15 правосл. (✚).

Просвета: гимназија, 15 осн. школа, 2 нар. књ. и чит. (✱). — 10 **удружења** и 8 **задруга.**

Природно благо: бакрена руда код села Богданци.

Индустрија: фабрика свиле.

Извоз свилених чаура.

Ђевђелијска-Негорачка бања (◡).

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (▦): **Ђевђелија.**

Богданачка (▦ - 12 км): ☐ 9956 ха, 4 нас., 639 дом., 3513 стан. — 3 ✚. — 3 ●. ✱. — ◎.

ЂЕВЂЕЛИЈА — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 11.000 ха, 4 нас., 1028 дом., 5001 стан. — △, ⊠, ⌂, Царин., Ложиона држ. жељ., Здрав. станица, 🛏. — 3 ✚, ☾. — **Шк.:** Гимназија, 3 ●, 2 ⦶. — **Удр.:** Учит., Коло С. С., Соко, Пев., Лов., Одбр., Шп.-клуб., Коф. — **Задр.:** Еснафска упр., 2 Агр. з. — Гојење свил. бубе, 7 свилана. — ⊕. — ◡, 4 ■. ⊙→ Год. 1930. припојена су села: Мајин и Горничет општини Мајинској.

Коњска (▦ - 25 км): ☐ 21.778 ха, 3 нас., 280 дом., 1626 стан. — 3 ✚. — 3 ●, ✱. — 3 одбр. — 2 ♉. — ⊙→ Год. 1930. припојено је село Хум општини Коњској.

Мировачка — Мировче ▦: ☐ 12.409 ха, 6 нас., 256 дом., 1515 стан. — 3 ✚. — 3 ●. — Одбр. — ♉. — ⊙→ Водовод.

Негорачка (▦ - 6 км): ☐ 5441 ха, 3 нас., 364 дом., 2202 стан. — 3 ✚, ☾. — ●, ✱. — **Удр.:** Н. О., Агр. з. — ◡ (сумпорна).

Стојаковачка (▦ - 8 км): ☐ 2250 ха, 3 нас., 391 дом., 2087 стан. — 2 ✚. — 2 ●. — **Задр.:** ◎, 2 Агр. з.

---

15. СРЕЗ ЖЕГЛИГОВСКИ — (Куманово), ✉, ⁂, ⊶, ▦.

☐ 1364 км², 20 општина, 114 насеља, 11.374 домаћинстава, 66.499 становника (по вери: 73½% правосл., 26% ркт.).

Ср. начелник: Ђ. Павловић.

Референти: Ј. Лазаревић (сан.), Др. А. Чолак (вет.), Б. Јефтић (ек.), Ј. Стефановић (шк.).

Надлежност: Технички одељак, Пореска управа (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (⌂), **Дом Нар. Здравља:** Куманово.

Првостепени суд (Ⓢ): Куманово.

Цркве: 24 правосл. (✚), 15 муслим. џамија (☾).

Просвета: Гимназија, 42 осн. школе (●), 3 нар. књ. и чит. (✱).

10 **удружења** и 28 **задруга.**

4 **новчана завода** (⊕).

Индустрија: 2 млина (✳), 3 црепане (△), 3 рудника (⚒).

Извозе се: пшеница, афион, јечам, говеда, овце и јагањци.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (▦): **Куманово.**

Бајловачка (▦ - 35 км): ☐ 5831 ха, 8 нас., 370 дом., 2320 стан. — ●.

Градишка (▦ - 25 км): ☐ 3360 ха, 3 нас., 220 дом., 1757 стан. — ●.

Довезенска (▦ - 30 км): ☐ 4189 ха, 4 нас., 292 дом., 2090 стан. — 3 ●.

Думановачка — Липково (▦ - 12 км): ☐ 7936 ха, 9 нас., 1004 дом., 3675 стан. — 2 ●.

Жегњанска (▦ - 36 км): ☐ 4036 ха, 7 нас., 231 дом., 1630 стан. — 2 ●.

Клечевска (▦ - 13½ км): ☐ 3385 ха, 4 нас., 273 дом., 1804 стан. — 3 ●. **Задр.:** ◎, 2 ∞.

КУМАНОВО — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, (▦ - 3 км): ☐ 270 ха, 1 нас., 3703 дом., 16.972 стан. △, Техн. одељак, ⊠, ⌂, 🛏, Дом Нар. Здравља. — Ⓢ. — ☾. — **Шк.:** Гимназија, ●, 2 ⦶, ✱. — **Удр.:** ✳, Пријатеља Француске, Соко, грађ., Р. О., Трг., Шп., ⇄, Мех.-каф., Зан. — **Задр.:** Столарска, 2 Агр. з., 3 ◎, ∞. — 2 ⊕. — **Инд.:** Електр. централа, 2 ✳, △. — ☞ 2. ⊙→ Општ. кланица, модерни Соколски Дом и Занатлијски Дом.

Малинска (▦ - 32 км): ☐ 3063 ха, 4 нас., 247 дом., 1668 стан. — 3 ●.

Младонагоричка (▦ - 12 км): ☐ 1698 ха, 6 нас., 498 дом., 3229 стан. — 3 ●. — ◎. — Камени мајдан.

Мургашка (▦ - 22 км): ☐ 4495 ха, 6 нас., 201 дом., 1561 стан. — ●. — ∞.

Ораховачка (▦ - 25 км): ☐ 4984 ха, 3 нас., 232 дом., 1570 стан. — 2 ●.

Орашачка (▦ - 15 км): ☐ 8813 ха, 7 нас., 340 дом., 2355 стан. — 2 ●. — ∞

Отљанска — Матејча (▦ - 9 км): ☐ 9709 ха, 7 нас., 795 дом., 5542 стан. — ✚, 3 ☾. — 3 ●, ✱. — **Др.:** „Гајрет", Соко. — **Задр.:** ∞, ◎. — ⚒ „Антимонита". — Манастир Св. Богородице. — Задужбина Немањића.

Пелинска (▦ Прешево - 25 км): ☐ 7930 ха, 6 нас., 242 дом., 1709 стан. — 2 ●.

Равњанска (▦ - 35 км): ☐ 6321 ха, 7 нас., 325 дом., 2460 стан. — 3 ●.

Рамановачка — Рамановац ▦: ☐ 8798 ха, 10 нас., 580 дом., 3874 стан. — 3 ●. — 2 ∞.

Режановачка — Опаје (▦ Глишаћ): ☐ 5944 ха, 9 нас., 585 дом., 4156 стан. — 2 ●, — ∞.

Старонагоричка (▦ - 17 км): ☐ 3643 ха, 3 нас., 338 дом., 2128 стан. — 2 ●. — **Задр.:** ◎, ∞. — Знаменита црква подигнута у време Краља Милутина.

Табановачка — Табановце ▦: ☐ 5629 ха, 5 нас., 460 дом., 3092 стан. — ●, ✱. — ⚒.

Четирска (▦ - 13 км): ☐ 520 ха, 6 нас., 333 дом., 2371 стан. — 2 ●. — **Задр.:** ◎, ∞.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

16. СРЕЗ ЈАБЛАНИЧКИ — (Лебане),

□ 981 км², 17 општина, 134 насеља, 8830 домаћинстава, 58.334 становника.

Ср. начелник: М. Мајсторовић.

Референти: Др. М. Милић (сан.), Др. Ј. Рајић (вет.), С. Наумовић (пољ.), Р. Поповић (просв.), Н. Марковић (шум.).

Надлежност: Технички одељак: Лесковац. **Пореска управа** (⊠) и **Болница** (🛏): Лебане. **Окружни суд** (Ⓢ): Лесковац. **Срески суд** (△): Лебане.

Цркве: 23 правосл. (✚), 2 муслим. џамије (☾).

Просвета: 38 осн. школе (●), 8 нар. књ. и чит. (✱). — 8 **удружења** и 5 **задруга.**

Индустрија: 4 млина (✳), 1 циглана (△).

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Лебане;** ближња железничка станица (🚂): **Лесковац.**

Бањска — Сијарина (**П. Т.** Медвеђа, 🚂 - 54 км): □ 7.700 ха, 4 нас., 331 дом., 2775 стан. — 2 ✚, ☾. — ●, ✱. — Сијаринска бања (◡).

Бојничка (🚂 - 21 км): □ 6857 ха, 12 нас., 692 дом., 4543 стан. — 2 ●. — **Инд.:** ✳, △.

Бошњачка (🚂 - 11 км): □ 6252 ха, 9 нас., 610 дом., 4802 стан. — ✚. — 3 ●, ✱.

Бувска — Клајић (🚂 - 40 км): □ 14.300 ха, 8 нас., 688 дом., 4985 стан. — 4 ✚. — 3 ●. — ∞.

Бучуметска (🚂 - 31 км): □ 4888 ха, 5 нас., 463 дом., 3000 стан. — ✚. — 2 ●.

Доњо-Бријањска (**П. Т.** Косанчић, 🚂 Брестовац - 8 км): □ 2334 ха, 2 нас., 286 дом., 1650 стан. — ✚, ●, ✱. — 2 ✳.

Доњо-Коњувачка (🚂 Брестовац - 19 км): □ 4150 ха, 7 нас., 588 дом., 3622 стан. — ✚. — 2 ●.

Косанчићка — Косанчић ⊙, ⊠ (🚂 Брестовац - 10 км): □ 3503 ха, 5 нас., 578 дом., 3289 стан. — Здрав. станица. — ✚. — 3 ●, ✱. — **Удр.:** Ц. К., ∞. — 5 ⚖. — ☞ 2.

Лапотиначка (**П.** Косанчић, 🚂 - 11 км): □ 1031 ха, 1 нас., 145 дом., 1021 стан. — ●. — ✳.

ЛЕБАНЕ — ⊙, ⊠, ⁂, 🛏 (🚂 Лесковац): □ 20.668 ха, 18 нас., 1307 дом., 8492 стан. — △, ⍙, ⊠. Здрав. станица, 🛏. 7 ✚, 1 текија. — 4 ●, ✱. — **Удр.:** Трг., Зан., Лов. — **Задр.:** Млин., ∞. — 2 ⊕. — ☞ 18. IX.

Медвеђска — Медвеђа ⊙, ⊠, ⁂, 🛏 (🚂 - 42 км): □ 13.487 ха, 21 нас., 832 дом., 5.314 стан. — ✚. — 4 ●, ✱. — Четн. удр. — ∞. — 15 ⚖.

Оранска (🚂 - 35 км): □ 6188 ха, 8 нас., 542 дом., 3921 стан. — 2 ●, ✱. — ⍓.

Оругличка (🚂 - 40 км): □ 5527 ха, 4 нас., 212 дом., 1337 стан. — ✚. — ●.

Равнобањска (**П. Т.** Медвеђа, 🚂 - 60 км): □ 5370 ха, 5 нас., 248 дом., 1613 стан. — ✚.

Реткоцерска (**П. Т.** Медвеђа, 🚂 - 54 км): □ 3597 ха, 2 нас., 244 дом., 1510 стан. — ●, ✱, ⍓.

Слишанска (🚂 - 35 км): □ 8552 ха, 9 нас., 591 дом., 3883 стан. — 2 ✚. — 3 ●.

Туларска (**П. Т.** Медвеђа, 🚂 - 60 км): □ 5339 ха, 11 нас., 350 дом., 1915 стан. — ✚. — ●, ✱. — **Удр.:** Трезв., ⍓.

17. СРЕЗ КАВАДАРСКИ — (Кавадар),

□ 1284 км², 13 општина, 59 насеља, 4665 домаћинстава, 23.907 становника (по вери: 94% правосл., 6 % муслим.).

Ср. начелник: Ј. Антић.

Референти: Др. Д. Ђорђевић (сан.), А. Горјаистов (вет.), И. Лелековић (ек.), Т. Ћирић.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Штип. **Техн. одељак, Пореска управа** (⊠), **Гл. одељак фин. контроле** (📺) и **Болница:** Кавадар. **Првостепени суд** (Ⓢ): Кавадар.

Цркве: 45 правосл. (✚), 17 муслим. џамија (☾).

Просвета: 1 грађанска (◓) и 30 осн. школа (●), 3 нар. књ. и чит. (✱).

5 **удружења** и 10 **задруга.**

Природно благо: планина „Кожух", која је богата шумом, руда антимона у Рожданским планинама.

Индустрија: 2 млина (✳), 5 стругара (♂), 1 цреп ана (△). — Срески расадник.

Извозе се: афион, сусам, анасом, кожа, жито.

Главни вашар (☞): 6.—8. V.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Кавадар.**

Бегнишка (🚂 Св. Ђорђе): □ 4780 ха, 5 нас., 424 дом., 1909 стан. — 5 ✚. — 4 ●.

Бојанчишка (🚂 Св. Ђорђе - 43 км): □ 16.565 ха, 6 нас., 384 дом., 2157 стан. — 6 ✚. — 3 ●.

Бохуљска (🚂 Демирканија - 25 км): □ 11.370 ха, 3 нас., 202 дом., 1227 стан. — 3 ✚, ☾. — 3 ●.

Ватошка (🚂 Св. Ђорђе - 15 км): □ 3176 ха, 3 нас., 312 дом., 1579 стан. — ✚, ☾. — ●. — ∞.

Велико-Радобиљска (🚂 Мрамор - 5 км): □ 10.174 ха, 4 нас., 200 дом., 1096 стан. — 4 ✚. — ●. — **Удр.:** Одбр.

Градска, ⊠, ⁂, 🛏, 🚂: □ 11.424 ха, 7 нас., 310 дом., 1892 стан. — ✚, 3 ☾. — 3 ●. 2 ✳. ◯. ⊙→ Год. 1930. спојена је са општином Росоманском.

Дреновска 🚂 (**П. Т.** Градско - 23 км): □ 14.326 ха, 10 нас., 448 дом., 2.310 стан. — 10 ✚, ☾. 3 ●, ✱. — Четн. удр. — 2 ◯.

КАВАДАР — ⊙, ⊠, ⁂, 🛏, 🚌 (🚂 Св. Ђорђе - 12 км): □ 5691 ха, 3 нас., 1192 дом., 5498 стан. — △, Техн. одељак, ⊠, 📺, Здрав. станица, 🛏. Ⓢ. 3 ✚, 3 ☾. — **Шк.:** ◓, ◑, 2 ◯, 2 ●, ✱. — **Задр.:** дуванска, виногр., ∞. — **Удр.:** Соко, Четн., Пев., Трг., Агр. з. — Гојење мака за опиум. ☞ 12. V.

Маренска (🚂 Св. Ђорђе - 8½ км): □ 4426 ха, 4 нас., 177 дом., 1052 стан. — ✚, 3 ☾, ●, ◯.

Мрзен-Ораовачка (🚂 Камендол - 4 км): □ 15.250 ха, 4 нас., 182 дом., 1152 стан. — 4 ✚. — 2 ●.

Рожденска (🚂 Св. Ђорђе - 71 км): □ 20.678 ха, 3 нас., 265 дом., 1507 стан. — 2 ✚. — 2 ●. — ☞ 23. IV.

Сирковска (🚂 Камендол - 10 км): □ 3264 ха, 2 нас., 123 дом., 663 стан. — 4 ☾. — ●.

Страговска — Крњево 🛏 (🚂 Демир-Капија - 18 км): □ 8420 ха, 6 нас., 370 дом., 2131 стан. — 5 ✚, ☾. — 4 ●.

18. СРЕЗ КАЧАНИЧКИ — (Качаник),

✉, ⁂, ⊶, ▦.

☐ 282 км², 3 општине, 37 насеља, 1962 домаћинства, 12.433 становника (по вери: 10% правосл., 90% муслим.).

Ср. начелник: А. Капус.

Референти: Др. С. Чупковић (сан.), Р. Бојовић (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Скопље. **Технички одељак, Шумарски референт, Пореска управа** (⊠) и **Првостепени суд** (△S): Скопље.

Цркве: 1 прав. (✚), 5 мусл. џамија (☾).

Просвета: 4 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (✱). — Школ. надзорник у Скопљу.

5 **удружења**, 1 **задруга** и 1 **агр. задруга.**

Прир. благо: шума Буковик, руда хрома.

Индустрија: 3 млина (✳), 1 стругара (♂). Срески расадник.

Извозе се: дрво, кожа, хром. руда.

Знаменитости: Град у Качанику.

Општине:

Ђенерал Јанковић, ▦ (**П. Т.** Качаник): ☐ 3593 ха, 11 нас., 431 дом., 3401 стан. — 4 ☾. — 2 ⚒ (хрома).

КАЧАНИК — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 13.400 ха, 14 нас., 982 дом., 6534 стан. — △. — ✚, ☾. — ●, ✱. — Трг. дрвом. — ☺, ◡.

Слатинска — Догановић (**П. Т.** Качаник, ▦ Грлица - 5 км): ☐ 5927 ха, 11 нас., 529 дом., 2680 стан. — ◡. — **Задр.:** ∞, Агр. з.

19. СРЕЗ КИЧЕВСКИ — (Кичево),

✉, ⁂, ⊶, ▦.

☐ 952 км², 13 општина, 79 насеља, 6321 домаћинство, 32.101 становник.

Ср. начелник: М. Мутавџић.

Референти: Б. Ковачевић (сан.), А. Гук (вет.), Р. Спирић (пољ.), Б. Шикић (шум.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. — **Технички одељак:** Тетово. **Пореска управа** (⊠) и **Првостепени суд** (△S): Кичево.

Цркве: 41 правосл. (✚), 30 муслим. џамија (☾).

Просвета: 39 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (✱). — 2 **удружења.** — **Срески расадник.**

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (▦): **Кичево.**

Бржданска (▦ Подвис): ☐ 4528 ха, 9 нас., 455 дом., 2390 стан. — 4 ✚, ☾. — 5 ●.

Доленачка (▦ Бериково - 4 км): ☐ 5974 ха, 7 нас., 445 дом., 2579 стан. — 3 ✚, 6 ☾, 2 ●.

Карбуничка — Старовац (▦ - 5 км): ☐ 4890 ха, 6 нас., 399 дом., 1989 стан. — 4 ✚, ☾, 4 ●.

КИЧЕВО — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦: ☐ 2093 ха, 1 нас., 1256 дом., 6385 стан. — △, ⊠, Ложионица држ. жељ., Здрав. станица. — △S. — ✚, 6 ☾. — **Шк.:** ●, 2 ◐, ✱. — **Удр.:** Учит., Дел. и писара, Одбр. — ⊙→ Водовод, расадник, купатило, парк, радње на регулисању вароши.

Спомиње се Кичево г. 1018. за време цара Василија II. Год. 1242. то место спомиње краљ Урош I. под именом Кичава. Год. 1912. код вароши воде се велике битке са Турцима.

Кленовачка — Извор: ☐ 8955 ха, 8 нас., 497 дом., 3031 стан. — 4 ✚. — 5 ●.

Мало-Царска (▦ - 20 км): ☐ 8867 ха, 5 нас., 433 дом., 2613 стан. — 6 ✚. — 5 ●.

Мидиначка — Зајас (▦ Буковик - 10 км): ☐ 7246 ха, 6 нас., 548 дом., 3308 стан. — 2 ✚, 4 ☾. — ●.

Орланачка — Челопек (▦ - 9 км): ☐ 4909 ха, 5 нас., 355 дом., 2411 стан. — 4 ✚, 2 ☾, 4 ●.

Осломејска (▦ Осломени): ☐ 2353 ха, 5 нас., 280 дом., 1703 стан. — ✚, 4 ☾. — 3 ●.

Премљанска: ☐ 5154 ха, 8 нас., 561 дом., 3291 стан. — ⊠ (у Србици). — 2 ✚, 4 ☾. — 3 ●.

Раштанска (▦ - 4 км): ☐ 3462 ха, 9 нас., 414 дом., 2496 стан. — 3 ✚, 3 ☾. — 4 ●.

Свето-Врачка (▦ - 18 км): ☐ 3555 ха, 7 нас., 184 дом., 1181 стан. — 3 ✚. — ☾.

Церска (▦ - 21 км): ☐ 5435 ха, 1 нас., 220 дом., 1110 стан. — 5 ✚. — ●.

20. СРЕЗ КОЧАНСКИ — (Кочане),

✉, ⁂, ⊶, ▦.

☐ 1312 км², 9 општина, 56 насеља, 5857 домаћинстава, 31796 становника (по вери: 90% правосл., 10% муслим.).

Ср. начелник: П. Н. Трифуновић.

Референти: С. Николић (сан.), М. Бенчић (вет.), В. Артухов (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Штип. — **Технички одељак:** Штип. **Шумарски референт:** Кратово. **Пореска управа** (⊠): Кочане. **Болница** (⊶) и **Првостепени суд** (△S): Штип.

Цркве: 18 правосл. (✚), 7 муслим. џамија (☾).

Просвета: 1 грађанска (●) и 18 осн. школа (●), 3 нар. књ. и чит. (✱). — Шк. надзорник у Штипу.

5 **удружења** и 5 **задруга.** — 1 **новч. завод** (⊕).

Индустрија: 2 млина (✳), 2 циглане (△).

Извозе се: пиринач, афион, качкаваљ.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (▦): **Кочане.**

Блатачка (**П. Т.** Виница Јужна, ▦ - 25 км): ☐ 21.166 ха, 5 нас., 910 дом., 4622 стан. — 3 ✚, 4 ☾. — 3 ●. — **Удр.:** Н. О., Одбр., ∞.

Виница Јужна — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (▦ - 10 км): ☐ 16.220 ха, 12 нас., 1275 дом., 6917 стан. — 4 ✚, 8 ☾. — **Шк.:** ◐, 3 ●, ✱. — ∞. — ⊕. — **Инд.:** Електр. централа, пиринчана фабрика, 2 ✳. — ☞ 3.

Зрновска (**П. Т.** Виница Јужна, ▦ - 10 км): ☐ 2006 ха, 7 нас., 608 дом., 3127 стан. — 2 ✚, 6 ☾. — 3 ●, ✱. — **Удр.:** Н. О., Одбр.

КОЧАНЕ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶, ▦, 🚌: ☐ 2733 ха, 1171 дом., 5410 стан. — △, ⊠, Здрав. станица. — ✚, ☾. — **Шк.:** ●, ●, 2 ◐, ✱. — **Удр.:** Трг., Зан., Лов., ✿. — ◎. — Кочанска бања (◡). — ⊙→ Регулациони и пивела-

(Означе и кратице види на стр. 364.)

ционi планови. Електр. центр. и пиринчана фабрика.

Њивичанска (🚂 - 12 км): ☐ 5375 ха, 5 села, 220 дом., 1505 стан. — 3 ✚. — ⚫. — ☞ 28. VIII.

Облешевска (🚂 Соколарце): 7 нас., 368 дом., 2208 стан. — ✚. — 2 ⚫. — ∞.

Оризарска (🚂 - 5 км): ☐ 5552 ха, 6 нас., 510 дом., 2850 стан. — 2 ✚. — 2 ⚫. — **Др.:** Н. О.

Полаћка (🚂 - 8 км): ☐ 10.250 ха, 8 нас., 330 дом., 2091 стан. — ✚. — **Удр.:** Одбр.

Соколарска (🚂 Соколарци - 3 км): ☐ 5720 ха, 6 нас., 410 дом., 2879 стан. — ✚. — 3 ⚫. — ⚖.

---

21. СРЕЗ КРАТОВСКИ — (Кратово), ✉, ⚙, 🚗

☐ 401 км², 9 општина, 68 насеља, 3595 домаћинстава, 20.310 становника (по вери 100% правосл.).

Ср. начелник: в. д. А. Лекић (виши пристав).

Референти: Н. Зец (сан.), С. Ранчић (екон.), в. д. Д. Николић (шк. надз.), Ф. Крумес (вет.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Штип. — **Технички одељак:** Куманово. **Пореска управа** (⊠): Кратово.

Првостепени суд (△S): Куманово.

Цркве: 14 правосл. (✚).

Просвета: грађанска (⊕) и 22 осн. школе (⚫), 4 нар. књ. и чит. (✱). — (Школски надзорник у Кратову).

1 **задруга.**

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**): **Кратово.**

Злетовска — Злетово, ⊙, ✉, ⚙, 🚗 (🚂 Соколарци - 16 км): ☐ 1720 ха, 11 нас., 424 дом., 2629 стан. — 3 ⚫, ✱.

Калнишка (🚂 Соколарци - 20 км): ☐ 2969 ха, 7 нас., 225 дом., 1464 стан. — 3 ⚫.

Кратово — ⊙, ✉, ⚙, 🚗 (🚂 Куманово - 55 км): ☐ 10.871 ха 21 нас., 889 дом., 5.121 стан. — Варошица Кратово развила се из рударског насеља »Cratiscara« у римско доба, на дну угашеног вулканског центра (12 кратера) богатог рудама. У састав српске средовечне државе Кратово је ушло 1282 г. за владе краља Милутина. У 15. 16., и 17. веку овде су радили инду-турци, у 16. в. кован је у К. новац. △, ⊠. Здрав. станица. — **Шк.:** ⊕, 2 ⚫, ○ — ✱ — 7 кула из 13. века. — (Год. 1930. спојена је са општином Књежевском.)

Лесновска (🚂 Соколарци - 19 км): ☐ 5182 ха, 5 нас., 245 дом., 1407 стан. — 2 ⚫, ✱ — Израда воденичног камена. — Манастир св. Гаврила Лесновског, задужбина Ј. Оливера, великог војводе, цара Душана.

Опилска (🚂 Куманово - 44 км): ☐ 3456 ха, 4 нас., 317 дом., 2058 стан. — ⚫.

Пробиштилска — Плешинци (🚂 Соколарци - 18 км): ☐ 3420 ха, 7 нас., 271 дом., 1829 стан. — 3 ⚫.

Рударска (🚂 Куманово - 34 км): ☐ 3491 ха, 7 нас., 721 дом., 2568 стан. — 3 ⚫.

Страцинска (🚂 Куманово - 32 км): ☐ 7193 ха, 5 нас., 345 дом., 2433 стан. — ⚫.

Шлеговска (🚂 Куманово - 54 км): ☐ 1099 ха, 1 нас., 128 дом., 657 стан. — ⚫, ✱ — ∞.

---

22. СРЕЗ КРИВОПАЛАНАЧКИ — (Крива Паланка), ✉, ⚙, 🚗

☐ 1002 км², 10 општина, 75 насеља, 6113 домаћинстава, 40.487 становника (по вери 98½% правосл., 1½% муслим.).

Заменик ср. начелника: А. Јоксић.

Референти: Ј. Липковић (сан.), И. Лишенко (вет.), С. Митровић (пољ.), Ц. Петровић (шк.).

Надлежност: Технички одељак: Куманово. **Шумар. референт:** Куманово. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (🏛) и **Болница** (🏥): Крива Паланка.

Првостепени суд (△S): Куманово.

Цркве: 19 правосл. (✚), 1 мусл. џамија (☾).

Просвета: 1 грађанска (⊕) и 26 осн. школа (⚫), 1 нар. књ. и чит. (✱).

15 **удружења** и 9 **задруга.** — Срески расадник.

Извози се: воће и стока.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Крива Паланка.**

Ђерманска (**П. Т.** Трговиште, 🚂 Ристовац - 35 км): ☐ 8636 ха, 4 нас., 338 дом., 2.490 стан. — ✚, 2 ⚫ — ➤ Д. Јовановић.

Жидиловска (🚂 Куманово - 65 км): ☐ 8863 ха, 6 нас., 638 дом., 4.400 стан. — ✚, 2 ⚫ — **Удр.:** Ј. С. — ⊙→ Г. 1930. спојена је са општином Трновском.

КРИВА ПАЛАНКА — ⊙, ✉, ⚙, 🚗 (🚂 Куманово - 65 км): ☐ 20.435 ха, 13 нас., 1262 дом., 7658 стан. — △, ⊠, 🏛, Здрав. станица, 3 ✚, ☾ — **Шк.:** ⊕, трг., ◑, ○, 3 ⚫ — ✱ — Народни универзитет. — **Удр.:** Коло С. С., Ц. К., Књегиње Љубице, Ј. С., Соко, Аеро-клуб, учит., трг., занат., механско, пекарско, лов., ⚓ — Индустрија дрвеног угљена. — **Знам.:** Манастир Св. Јоахима Осоговског (историјат види у Ш. св. стр. 588.) — Г. 1930. спојена је са општинама Градачком и Дурачкоречком.

Мождивњачка (🚂 Куманово - 50 км): ☐ 6602 ха, 5 нас., 529 дом., 3600 стан. — 3 ✚, 3 ⚫ — ∞, говед. задр.

Петраљичка (🚂 Куманово - 45 км): ☐ 9082 ха, 7 нас., 470 дом., 3.097 стан. — 3 ✚, 3 ⚫, ∞.

Подржикоњска — Луке (🚂 Куманово - 81 км): ☐ 12.550 ха, 9 нас., 693 дом., 4549 стан. — 2 ✚, 2 ⚫ — ○.

Радовничка (**П. Т.** Трговиште, 🚂 Врање - 45 км): ☐ 8683 ха, 5 нас., 413 дом., 3192 стан. — ✚, ⚫ — ○.

Ранковачка (🚂 Куманово - 45 км): ☐ 7087 ха, 8 нас., 488 дом., 3370 стан. — 2 ✚, 3 ⚫, ∞.

Стајевачка (**П. Т.** Трговиште, 🚂 Врањска - 35 км): ☐ 7706 ха, 5 нас., 508 дом., 3781 стан. — ✚, 2 ⚫.

Трговишка — Трговиште, ⊙, ✉, ⚙, 🚗, 🚌 (🚂 Ристовац - 31 км): ☐ 10.902 ха, 10 нас., 775 дом., 4796 стан. — 2 ✚, ⚫ — Трг. удр., ∞. (Год. 1930. спојена је са општином Козједолском.)

---

23. СРЕЗ КРУШЕВСКИ — (Крушево),

729 км², 12 општина, 54 насеља, 3.979 домаћинстава, 23.568 становника.

Ср. начелник: Д. Митровић.

Референти: М. Јанковић (сан.), Вј. Дроздов (екон.), М. Ракочевић (просв.), А. Камперелић, В. Стојановић (ср. писари).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. **Технички одељак:** Битољ. **Шумарски референт:** Прилеп. **Пореска управа** (⊠): Крушево.

Првостепени суд (⚖): Прилеп.

Цркве: 50 правосл. (✚), 5 мусл. џамија (☾).

Просвета: 24 осн. школа (●), 3 нар. књ. и чит. (✱). — 6 удружења.

Општине:

За све општине надлежна пошта (П.) и телеграф (Т.): **Крувешо.** Ближња железничка станица (🚂): **Прилеп.**

Бабинска (🚂 Битољ - 45 км): ☐ 4631 ха, 3 нас., 252 дом., 1312 стан. — 3 ✚, 2 ●, ✱.

Бело-Црквanska — Рувци (🚂 - 18 км): ☐ 4621 ха, 7 нас., 425 дом., 3213 стан. — 5 ✚, ☾, 3 ●.

Брезовска (🚂 - 41 км): ☐ 1675 ха, 2 нас., 188 дом., 1163 стан. — 3 ✚, 2 ●.

Горњо-Дивјачка (🚂 - 44 км): ☐ 4321 ха, 4 нас., 181 дом., 1010 стан. — 4 ✚, 3 ●.

Грајишка (🚂 Битољ - 30 км): ☐ 6635 ха, 7 нас., 308 дом., 2534 стан. — 6 ✚, 2 ● — ◯.

Доленачка — Железник (🚂 - 38 км): ☐ 5548 ха, 3 нас., 239 дом., 1301 стан. — 3 ✚, 2 ●.

Кривогаштанска (🚂 - 19 км): ☐ 6783 ха, 8 нас., 304 дом., 2600 стан. — 7 ✚, ☾, ●.

КРУШЕВО — ⊙. ✉, 🏘, 🛏 (🚂 - 30 км): ☐ 3443 ха, 1 нас., 881 дом., 3594 стан. — △, ⊠, Дечје опоравилиште, 3 ✚ — **Шк.:** 2 ◯, ● — **Удр.:** ✱, муз., Соко, пев., Ц. К., Ј. С., Аероклуб. — Сточарска задруга. — ⊙→ Водовод.

Крушево, као једна од највиших планинских варошн (вис. 1250 м) и ваздушна бања многобројно је посећено од странаца из Грчке и Египта.

Прибилачка (🚂 - 34 км): ☐ 8360 ха, 8 нас., 308 дом., 2098 стан. — 7 ✚, 3 ●, ✱ — ➳ В. Анисимовић, учитељ из п. Реке.

Селачка — Норово (🚂 - 24 км): ☐ 6039 ха, 4 нас., 221 дом., 1211 стан. — 2 ✚, 3 ☾ — ⊙→ 1930. спојена са општином Алданачком.

Сопотничка (🚂 - 45 км): ☐ 2900 ха, 4 нас., 221 дом., 1627 стан. — 4 ✚, 2 ●, ✱.

Топличка — Слојешница (🚂 - 15 км): ☐ 10.818 јутара, 3 нас., 280 дом., 1859 стан. — 4 ✚, 3 ●.

---

24. СРЕЗ ЛЕСКОВАЧКИ — (Лесковац),

☐ 842 км², 22 општине, 127 насеља, 12.347 домаћинстава, 77.256 становника.

Ср. начелник: Ј. Алексић.

Референти: Др. М. Петровић (вет.), Н. Димић (просв.).

Надлежност: Технички одељак, Пореска управа (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (🏛), **Болница** (🏥) и **Дом нар. здравља:** Лесковац.

Окружни (⚖) и **Срески** (⚖) **суд:** Лесковац.

Цркве: 14 правосл. (✚), 1 мусл. џамија (☾).

Просвета: гимназија и 31 осн. школа (●), 5 нар. књ. и чит. (✱).

31 **удружење, 14 задруга, 6 новч. завода** (⊕).

Индустрија: 6 млинова (✳), 1 стругара (♂), 1 фабрика. — Срески расадник.

Извози се: жито, стока и воће.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближња железничка станица (🚂): **Лесковац.**

Барска (🚂 - 24 км): ☐ 1630 ха, 1 нас., 131 дом., 960 стан. — ●.

Богојевачка (🚂 - 5 км): ☐ 1195 ха, 2 нас., 184 дом., 1314 стан. — ● — ∞.

Брестовачка — Брестовац, 🚂: ☐ 2910 ха, 4 нас., 496 дом., 3591 стан. — ✚, 2 ●, Инв. удр. — **Задр.:** ◯, ∞ — ➳ Т. Поповић, парох.

Бунушка (🚂 - 15 км): ☐ 3181 ха, 4 села, 357 дом., 2452 стан. — ✚, ● — **Задр.:** ◯, ∞.

Велико-Грабовничка: ☐ 2354 ха, 5 нас., 395 дом., 2295 стан. — ●.

Велико-Копашничка (**П. Т.** 🚂 Грделица - 5 км): ☐ 4810 ха, 8 нас., 312 дом., 1728 стан. — ●.

Велико-Трњанска (🚂 - 8 км): ☐ 6757 ха, 8 села, 515 дом., 3375 стан. — ✚, ●.

Винарачка (🚂 - 6 км): ☐ 2888 ха, 5 нас., 473 дом., 3589 стан. — ✚, 2 ●, ✱ — ∞.

Вучанска (🚂 - 17 км): ☐ 2063 ха, 4 нас., 228 дом., 1401 стан. — ✚, ●.

Губеревачка: ☐ 2210 ха, 4 нас., 398 дом., 2796 стан. — ✚, ● — ◯.

Јашуњска (🚂 - 12 км): ☐ 3711 ха, 7 нас., 350 дом., 2551 стан. — 2 ✚, ●.

ЛЕСКОВАЦ — ⊙, ✉, 🏘, 🛏, 🚂: (Види преглед градова).

Манојловачка (🚂 - 5 км): ☐ 2149 ха, 7 нас., 362 дом., 2910 стан. — ✚, ● — ◯.

Мирошевачка (🚂 - 19 км): ☐ 6745 ха, 17 нас., 616 дом., 3668 стан. — ✚, ●.

Мрштанска (🚂 - 3 км): ☐ 2542 ха, 7 нас., 399 дом., 2804 стан. — ●, ✳.

Ораовичка (**П. Т.** 🚂 Грделица - 2 км): ☐ 5481 ха, 2 нас., 282 дом., 1620 стан. — ✚, ●.

Орашачка (🚂 - 12 км): ☐ 4700 ха, 5 нас., 338 дом., 2628 стан. — 2 ✚, 3 ●.

Печењевачка — Печењевац, 🚂: ☐ 4555 ха, 7 нас., 636 дом., 4449 стан. — ✚, ●, ✱ — **Задр.:** ◯, ∞ — ☞ 2. В.

Разгојнска: 5 нас., 496 дом., 3476 стан. — 2 ●, ∞.

Стројковачка (🚂 - 10 км): ☐ 5043 ха, 8 нас., 405 дом., 2816 стан. — ✚, ●.

Турековачка (🚂 Печењевац - 16 км): ☐ 788 дом., 5161 стан. — ✚, 2 ●, ✱.

Црковничка (🚂 Печењевац - 16 км): ☐ 4478 ха, 3 нас., 416 дом., 3200 стан. — 2 ✚, 2 ● — **Др.:** Н. О.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

25. СРЕЗ МАЛЕШКИ — (Берово),

☐ 652 км², 4 општине, 16 насеља, 2883 домаћинства, 15.372 становника (по вери 99% правосл., 1 % муслим.).

Ср. начелник: Г. Ружић.

Референти, Др. Д. Раденковић (сан.), М. Петровић (пољопр.), В. Ђакаловић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Штип. **Технички одељак:** Штип. **Пореска управа** (⊠): Берово.

Првостепени суд (△ₛ): Струмица.

Цркве: 10 правосл. (✚), 3 мусл. џамије (☾).

Просвета: 1 грађанска (-●-) и 15 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (✱).

8 **удружења** и 5 **задруга.**

Индустрија: 5 стругара (♂), 2 црепане (△), 4 влачаре у Берову.

Извози се: шљива и ракија.

Општине:

Берово — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Кочане - 82 км): ☐ 29.200 ха, 3 нас., 1018 дом., 5637 стан. — △, ⊠, 5 ✚, ☾ — **Шк.:** -●-, 4 ● — **Удр.:** Н. О., трг., зан., лов., ⚷ — Агр. з. — Женски манастир (1850. г.).

Владимирска (**П. Т.** Берово, 🚂 Кочане - 10 км): ☐ 18.379 ха, 4 нас., 739 дом., 3.948 стан. — 3 ● — **Удр.:** Н. О., Одбр., — ∞.

Митрашинска (**П. Т.** Берово, 🚂 Кочане - 40 км): ☐ 17.000 ха, 3 нас., 412 дом., 2395 стан. — 3 ✚, 3 ●.

Пехчевска — Пехчево, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Кочане - 80 км): ☐ 10.242 ха, 5 нас., 683 дом., 3437 стан. — 5 ✚, 2 ☾, 5 ●, ✱ — Лов. удр. —, Агр. з.

---

26. МАСУРИЧКИ — (Сурдулица),

☐ 504 км², 6 општина, 26 насеља, 3046 домаћинстава, 17.432 становника.

Ср. начелник: Б. Ђорђевић.

Референти: Ђ. Соколовски (сан.), А. Динић (економ.).

Надлежност: Технички одељак: Врање. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (🏛), **Санаторијум:** Сурдулица.

Окружни суд (△ₛ): Врање. **Срески суд** (△): Сурдулица.

Цркве: 7 правосл. (✚).

Просвета: 1 грађанска (-●-) и 9 осн. школа, 2 нар. књ. и чит. (✱). — (Школски надзорник у Босиљграду.)

4 **удружења** и 4 **задруге.**

Електр. центр. и ср. расадник у Сурдулици.

Знаменитости: Споменик погинулим Србима.

Општине:

Власинска — Власина, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Владичин Хан - 40 км): ☐ 9500 ха, 1 нас., 629 дом., 3835 стан. — ✚, 3 ● — ☞ 2. VIII.

Јелашничка (**П. Т.** Сурдулица, 🚂 Лењенички Мост - 3 км): ☐ 2996 ха, 3 нас., 363 дом., 2050 стан. — ✚, ●, ✱ — ○.

Кијевска (**П. Т.** Сурдулица, 🚂 Владичин Хан - 13 км): ☐ 3340 ха, 4 нас., 291 дом., 1750 стан. — ●.

Мачкатичка (**П. Т.** 🚂 Цеп - 12 км): ☐ 3625 ха, 4 нас., 331 дом., 1955 стан. — ✚, ●.

Сувојничка (**П. Т.** Сурдулица, 🚂 Владичин Хан - 10 км): 6 нас., 580 дом., 3.165 стан. — ✚, 2 ● — 3 задр.

Сурдулица — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (🚂 Владичин Хан - 10 км): ☐ 8979 ха, 8 нас., 854 дом., 4601 стан. — △, △, ⊠, 🏛, 🛏, 3 ✚ — **Шк.:** гимназија, -●-, ●, ⓘ — ✱ — **Удр.:** Ј. С., Трезв. трг., пш., лов. — ⊕. — Субалпско лечилиште са Хотел Санаториумом. — 3 ▣ — Споменик палим Србима 1915/16 г. — ⊙→ Калдрма и бетонски тротоари.

---

27. СРЕЗ МОРИХОВСКИ — (Битољ),

☐ 876 км², 5 општина, 50 насеља, 2602 домаћинства, 15.897 становника (по вери 99% правосл., 1% муслим.).

Ср. начелник: Д. Павловић.

Референти: Др. К. Робевић (сан.), М. Севкић (екон.), Б. Восле (вет.), Д. Димитријевић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. **Технички одељак** и **Пореска управа** (⊠): Битољ.

Првостепени суд (△ₛ): Битољ.

Цркве: 33 правосл. (✚), 2 мусл. џамије (☾).

Просвета: 19 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (✱). — (Школски надзорник у Битољу.)

15 **удружења** и 7 **задруга.**

Природно благо: шуме, 4 рудокопа (⚒).

Индустрија: 4 млина (✳), 4 стругаре (♂), 3 црепане (△).

Извози се: жито, стока и вуна.

Знаменитости: Ратни дом Њ. В. Краља у Бачу и Спомен-капела на Кајмакчалану.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**): **Битољ.**

Бачка (🚂 Кременица - 11 км): ☐ 32.037 ха, 14 села, 531 дом., 3744 стан. — 6 ✚, ☾, 3 ● — **Удр.:** Н. О., Ц. К., ○ — 2 ∞. — ⊙→ 2 моста и споменици у војничким гробљима. — (Год. 1930. спојена је са општином Бродском.)

Добрушевска (🚂 Вашарејка - 9 км): ☐ 9812 ха, 9 нас. 381 дом., 2687 стан. — 5 ✚, ☾, 4 ●, ✱ — **Др.:** Ц. К., Н. О., ○ — ∞, ✳ — ⊙→ Сграђене су црква и 2 чесме.

Кременичка, 🚂: ☐ 5165 ха, 4 нас., 539 дом., 2607 стан. — Здрав. станица. — 2 ✚, ☾, 2 ● — ✳ — **Др.:** Ц. К., Н. О., ○.

Новачка (🚂 Битољ - 12 км): ☐ 15.145 ха, 16 нас., 495 дом., 3459 стан. — 14 ✚, 4 ● — **Др.:** Ц. К., Н. О. — ∞ — **Инд.:** 2 ⚒, ✳ — — ⊙→ 6 цркава.

Старовинска (🚂 Битољ - 64 км): ☐ 23.807 ха, 7 нас., 656 дом., 3400 стан. — 6 ✚, 2 ● — **Удр.:** Одбр. — 2 ⓘ — ⊙→ 5 цркава, 4 ♂.

---

28. СРЕЗ НЕГОТИНСКИ — (Неготин Вардар),

☐ 834 км², 8 општина, 47 насеља, 2589 домаћинстава, 13.038 становника (по вери 38% правосл., 2% ркт., 60% муслим.).

Ср. начелник: Б. Јокић.

Референти: Др. Ђ. Ком (сан.), Др. А. Гарајстов (вет.), М. Цинчић (екон.), И. Николић (пољ.).
Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Штип. **Технички одељак:** Кавадар. **Пореска управа** (⊠): Неготин.
Првостепени суд (Ⓢ): Кавадар.
Цркве: 7 правсл. (✚), 13 мусл. џамија (☾).
Просвета: 6 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (✶). — (Школски надзорник у Кавадару.)
4 **удружења** и 5 **задруга.**
Индустрија: 1 млин (✳). — Срески расадник.
Извози се: афион и сезам.
Главни вашар (☞): 21. IX.
Знаменитости: Манастир св. Ђорђа код Неготина.

Општине:

Бистреничка (**П. Т.** Демир-Капија, 🚂 Дуброво - 4 км): ☐ 16.183 ха, 9 нас., 396 дом., 1964 стан. — 4 ☾, ● — **Удр.:** Одбр. — ⊙→ Год. 1931. припојена су 3 села општине Војшанске.
Демиркапијска — Демир Капија, ✉, ⁂, 🛏, 🚂: ☐ 12.865 ха, 7 нас., 349 дом., 1860 стан. — 6 ✚, 2 ☾. — ●. — Удр. за одбрану. — ⊙→ Год. 1930. спојена је са општином Бесвичком.
Драговска (**П. Т.** 🚂 Штип - 12 к): ☐ 12.261 ха, 8 нас., 400 дом., 1986 стан. — 8 ☾ — Одбр.
Криволачка — Криволак 🚂 (**П.** Пепелиште, **Т.** Неготин Вардар): ☐ 19.776 ха, 11 нас., 136 дом., 694 стан. — ✚, ✙, 3 ☾. — ●. — **Удр.:** Одбр. — **Задр.:** произвођачка. — ⊙→ Г. 1931. уписана је из општина Криволачке, Пепелишке и Цидимирске.
Куријска — Паликура (**П. Т.** Градско, 🚂 Кукумчани - 6 км): ☐ 3514 ха, 4 нас., 144 дом., 718 стан. — ✚. — ●. — **Задр.:** Житарска, Агр. з.
НЕГОТИН-ВАРДАР, ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚚 (🚂 Св. Ђорђе): ☐ 2049 ха, 1 нас., 605 дом., 2687 стан. — △, ⊠. — ✚. — **Шк.:** ●, 2 ⓘ, ✶. — Народни Дом. — **Удр.:** Трг., Зан., Соко, Ц. К., пев., лов., агр. з. — ☞ 21. IX. — Парк.
Тимјаничка (**П. Т.** Неготин Вардар, 🚂 Св. Ђорђе - 4 км): ☐ 1847 ха, 1 нас., 94 дом., 427 стан. — ☾. — ●.
Трмничка (**П. Т.** Неготин-Вардар): ☐ 9442 ха, 6 нас. 465 дом., 2612 стан. — 3 ✚, 5 ☾, ●. — **Удр.:** 2 Одбр., Агр. з. — ⊙→ Г. 1931. уписана је из општина Доњо-Дисанске и Пржденске.

---

29. СРЕЗ НЕРОДИМСКИ — (Урошевац),

✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 628 км², 9 општина, 85 насеља, 5573 домаћинства, 37.003 становника (по вери: 31% правосл., 1% ркт., 68 % муслим.).
Ср. начелник: Петар Тијанић.
Референти: Др. В. Крајчић (сан.), Ј. Бртонцељ (вет.), С. Маљуга (екон.), Стаменковић (агр.).
Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Призрен. — **Технички одељак:** Приштина. **Пореска управа** (⊠): Урошевац.
Првостепени суд (Ⓢ): Приштина.
Цркве: 20 правосл. (✚), 1 ркт. (✙), 23 муслиманске џамије (☾).
Просвета: 16 осн. школа (●), 5 нар. књ. и чит. (✶). — Шк. надзорник у Гњиланима.
2 **задруге.**
Индустрија: 3 рудника (⚒) хрома, 1 стругара (♂), 1 чренана (△). — Срески расадник.
Извозе се: жито и стока.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Урошевац.**

Бабушка — Срп. Бабуш (🚂 Бабљак): ☐ 8609 ха, 15 нас., 779 дом., 5739 стан. — ✚, 6 ☾ — 4 ●, ✶. — **Задр.:** ◯, ◯◯.
Гатњанска (🚂 - 8 км): 6216 ха, 7 нас., 470 дом., 3221 стан. — 3 ☾. — ●.
Готовушка (🚂 - 20 км): ☐ 4648 ха, 6 нас., 414 дом., 2692 стан. — 3 ✚, 2 ☾. — ●, ✶.
Косинска (🚂 - 7 км): ☐ 3589 ха, 7 нас., 402 дом., 2858 стан. — 2 ☾. — 2 ●.
Неродимска (🚂 6 км): ☐ 8583 ха, 12 нас., 671 дом., 4577 стан. — 3 ✚, 4 ☾. — 3 ●, ✶. — Црква Св. Цара Уроша.
Талиновачка (🚂 - 2½ км): ☐ 3787 ха, 8 нас., 337 дом., 2353 стан. — 3 ☾. — ●. — △.
УРОШЕВАЦ — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, 🚂, 🚌: ☐ 1624 ха, 7 нас., 1022 дом., 5317 стан. — △, ⊠, Здрав. станица. — ✚, ✙, 2 ☾ — **Шк.:** гимназија, ●, 2 ⓘ — Трг. удр. — Електр. централа. — 2 ⊕. — 3 ⚖.
Штимљанска — Штимље (🚂 - 13 км): ☐ 9844 ха, 17 нас., 952 дом., 6447 стан. — ✚, 3 ☾. — 3 ●, ✶. — Инд. дрва. — ⊙→ Водовод.
Штрбачка (🚂 - 25 км): ☐ 3500 јут., 6 нас., 460 дом., 3407 стан. — 5 ✚, ☾ — ●, ✶ — Клуб пољ. омл. — 3 ⚒ (хрома).

---

30. СРЕЗ ОВЧЕПОЉСКИ — (Свети Никола),

✉, ⁂, 🛏, 🚂.

☐ 893 км². 9 општина, 70 насеља, 3580 домаћинстава, 21.949 становника.
Ср. начелник: В. Бановић.
Референти: Др. М. Марковић (сан.), Н. Вањеловић (екон.).
Надлежност: Окружни инспекторат (◔) и **Технички одељак:** Штип. — **Шумарски референт:** Велес. **Пореска управа** (⊠): Св. Никола.
Првостепени суд (Ⓢ): Штип.
Цркве: 27 правосл. (✚), 14 муслим. џамија (☾).
Просвета: 1 грађанска (◆) и 18 осн. школа (●), 5 нар. књ. и чит. (✶). — Шк. надзорник у Кратову.
8 **удружења** и 2 **задруге.**
Индустрија: 2 млина (✳).
Срески расадници у Св. Николи и у Ерђелији.
Извозе се: опиум и жито.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**): **Св. Никола.**

Барбаревска (🚂 Овче Поље - 25 км): ☐ 7995 ха, 5 нас., 217 дом., 1670 стан. 2 ✚ — **Др.:** Ц. К., Одбр.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Горњо-Балванска, (Доњи Балван - 4 км): ☐ 3131 ха, 8 села, 200 дом., 1510 стан. — 4 ✚, 3 ☾, ✶ — **Удр.:** Ц. К., Н. О., Нац. омл., Одбр. — **Задр.:** ∞, агр. з. — Регулација улица.

Мало-Црнилишка — Ерђелија (Кадрифаково - 2½ км): ☐ 12.330 ха, 12 нас., 428 дом., 2648 стан. — ✚, 2 ☾. — 2 ●. — Водовод.

Мечкујевачка (Кадрифаково - 13 км): ☐ 10.027 ха, 10 села, 260 дом., 1852 стан. — 4 ✚. — 3 ● — **Удр.:** Одбр. — ◎.

Немањичка (Овче Поље - 18 км): ☐ 2160 ха, 4 села, 240 дом., 1900 стан. — 3 ✚, ●, ◎.

Павлешенска (Св. Никола - 25 км): ☐ 6700 ха, 3 нас., 213 дом., 1485 стан. — 3 ✚. — ●, ✶.

СВЕТИ НИКОЛА — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, (Овче Поље - 9 км): ☐ 9265 ха, 6 нас., 1020 дом., 5000 стан. — △, ⊠, Здрав. станица. — 5 ✚, 2 ☾. **Шк.:** ●, 5 ●, 2 ⓘ, ✶. — **Удр.:** Еснаф., Трг., Лов. — ∞, ◎. — **Инд.:** Млин за уље, ✳. — 2. — (Год. 1931. спојена је са општином Горобиначком.)

Тролска (Синоларце - 13 км): ☐ 4470 ха, 9 нас., 237 дом., 1666 стан. — 5 ✚. — 3 ●.

Џумајлијска (Милино - 2½ км): ☐ 4427 ха, 10 нас., 830 дом., 4400 стан. — 10 ☾. — 2 ●, 2 ✶ — ∞.

---

31. СРЕЗ ОХРИДСКИ — (Охрид), ✉, ⁂, 🛏, , ,

☐ 960 км², 10 општина, 52 насеља, 5993 домаћинства, 33.085 становника (по вери: 93% правосл., 7% муслим.).

Ср. начелник: М. Радоњић.

Референти: Н. Цветковић (сан.), А. Сапронов (вет.), М. Николић (екон.), В. Чакаревић (просв.), М. Константиновић (техн.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. — **Техн. одељак, Пореска управа** (⊠), **Гл. од. Фин. контроле** (), **Царинарница и Болница** (): Охрид. **Духовни суд:** Охрид.

Првостепени суд (Ⓢ): Охрид.

Цркве: 76 правосл. (✚), 8 муслим. џамија (☾).

Просвета: Гимназија и 22 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (✶).

9 **удружења** и 2 **задруге.**

Природно благо: Шуме „Плаче", „Петриње", „Фурка", „Галичица". Руде олова у Опеници, руда сумпора у Косељу и Охриду и сумпорни извор у Косељу; биљанини извор у Охриду.

Индустрија: 1 млин (✳), 1 стругара (♂), 2 препане (△). — Срески и шумски расадник у Охриду.

Знаменитости: Град Охридски. Цркве: св. Клемент, св. Софија, св. Наум, св. Заум. — У околини Охрида откривени су остаци трију преисторијских градова.

Општине:

За све општине надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближња железничка станица (): **Охрид.**

Белчишка (Ново Село - 4 км): ☐ 6059 ха, 7 нас., 442 дом., 2486 стан. — 5 ✚. — 4 ●. — ◎.

Велгошка (- 5 км): ☐ 9435 ха, 5 нас., 502 дом., 2741 стан. — 6 ✚. — ●, ✶.

Белмајска (Ново Село): ☐ 9112 ха, 4 нас., 372 дом., 2272 стан. — 6 ✚, 3 ● — Манастир Св. Свети.

Горњо-Косељска (- 7 км): ☐ 6535 ха, 6 нас., 292 дом., 1862 стан. — 2 ●.

Мешеишка — Мешеишта : ☐ 5054 ха, 7 нас., 455 дом., 2910 стан. — 6 ✚, ☾, 2 ● — ∞.

Опеничка (- 11 км): ☐ 11.955 ха, 6 нас., 405 дом., 2867 стан. — 5 ✚. — ●.

ОХРИД — ⊙, ✉, ⁂, 🛏, , , : ☐ 400 ха, 2146 дом., 9776 стан. — △, ▶, △, Техн. одељак, ⊠, , Царин., Здрав. станица, . Ⓢ. — 25 ✚, 8 ☾. — **Шк.:** Гимназија, ●, 2 ⓘ. — **Удр.:** Трг., Инв., Коло С. С., Ц. К., Ј. С., Жен. др. Св. Климента, Нев., Лов., Одбр. — 2 ⊕. — Кино: „Охридско језеро". — **Знам.:** Старе цркве.

Пештанска (- 16 км): ☐ 8391 ха, 7 нас., 395 дом., 2227 стан. — 8 ✚. — ●. — на дан Св. Наума.

Слатинска (Издиглавље): ☐ 7630 ха, 5 нас., 287 дом., 1774 стан. — 4 ✚. — 2 ●.

Сливовска (Св. Николе): ☐ 9506 ха, 7 нас., 633 дом., 3973 стан. — 7 ✚. — 5 ●.

---

32. СРЕЗ ПОДГОРСКИ — (Сува Река), ✉, ⁂, 🛏.

☐ 324 км², 9 општина, 38 насеља, 2126 домаћинстава, 16.214 становника.

Ср. начелник: В. Зорђевић.

Референти: др. Д. Дероња (сан.), инж. И. Мартаков (вет. и екон.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔), **Техн. одељак:** Призрен. **Пореска управа** (⊠): Сува Река. **Шумарски референт:** Урошевац.

Првостепени суд (Ⓢ): Призрен.

Цркве: 1 правосл. (✚), 8 муслим. џамија (☾).

Просвета: 8 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (✶). — Школски надзорник у Призрену.

Срески расадник.

Општине:

За све општине надлежна пошта (П.), телеграф (Т.): **Сува Река;** ближња железничка станица (): **Урошевац.**

Дворанска (- 40 км): ☐ 3341 ха, 4 нас., 150 дом., 1685 стан. — 2 ✚, ☾, ●.

Дуљска — Дуље (- 32 км): ☐ 5456 ха, 4 села, 351 дом., 2205 стан. — ☾, ●.

Лешанска (- 55 км): ☐ 1772 ха, 3 нас., 109 дом., 780 стан. — ☾. — ●.

Мовљанска (- 35 км): ☐ 1000 јут., 6 села, 200 дом., 1360 стан.

Мушутишка (- 52 км): ☐ 4792 ха, 2 села, 230 дом., 2088 стан. — 2 ✚, ☾, ●.

Семетишка (- 45 км): ☐ 3199 ха, 5 нас., 250 дом., 1584 стан. — ☾, ●.

Сопинска (- 42 км): ☐ 5109 ха, 7 села, 270 дом., 2550 стан. — 2 ☾, ●.

Студенчанска (- 48 км): ☐ 2207 ха, 3 нас., 181 дом., 1264 стан. — ☾. — ●.

СУВА РЕКА — ⊙, ✉, ⁂, 🛏 (- 42 км): ☐ 3289 ха, 4 нас., 372 дом., 2400 стан. — △. ⊠, Здрав. станица. — ✚, 2 ☾, ● — ∞, 8.

---

33. СРЕЗ ПОДРИМСКИ — (Ораховац), ✉, 🏘, 🛏.

□ 782 км², 12 општина, 110 насеља, 5166 домаћинстава, 36.054 становника (по вери: 10% правосл., 1% ркт., 89% муслим.).

Ср. начелник: Б. Стефановић.

Референти: др. М. Бошковић (сан.), Л. Петровић (пољопр.), С. Сиренко (агр.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔), **Технички одељак:** Призрен. **Пореска управа** (⊠): Ораховац. **Првостепени суд** (⚖): Призрен.

Цркве: 5 правосл. (✝), 1 ркт. (✠), 27 муслим. џамија (☾).

Просвета: 11 осн. школа (●), 2 нар. књ. и чит. (★). — Шк. надзорник у Ђаковици.

3 **удружења** и 4 **задруге.**

Индустрија: 2 млина (✳), рудник хрома (⚒). — Срески воћни расадник.

Извозе се: жито, вино и руда.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Ораховац;** ближња железничка станица (🚉): **Урошевац.**

Бањска (🚉 - 30 км): □ 7700 ха, 7 нас., 418 дом., 2921 стан. — 3 ☾. — 2 ●.

Бело-Црквенска (🚉 - 88 км): □ 3563 ха, 5 нас., 218 дом., 1612 стан. — 2 ●.

Братотинска — Дреновац (🚉 - 60 км): □ 13.450 ха, 21 нас., 621 дом., 4933 стан. — 4 ☾.

Велико-Хочка (🚉 - 60 км): □ 3065 ха, 4 села, 291 дом., 1698 стан. — 3 ✝, 2 капеле, 2 ☾ — ●. — ∞. — ➳ С. Сташић и Љ. Петровић.

Долачка (🚉 Приштина - 42 км): □ 8931 ха, 12 нас., 383 дом., 3014 стан. — 3 ✝, ☾. — ●. — ☞ 28. VIII.

Зојићка — Мамуша (🚉 - 51 км): □ 1683 ха, 3 нас., 183 дом., 1178 стан. — ☾. — ●.

Зочишка — Оптеруша (🚉 - 54 км): □ 3382 ха, 5 нас., 333 дом., 2350 стан. — ✝, 2 ☾. — ●.

Кијевска (🚉 Приштина - 42 км): □ 9005 ха, 15 нас., 465 дом., 3666 стан. — 2 ✝. — ●. — ✳ — ☞ на Спасовдан.

Мало-Крушка (🚉 - 74 км): □ 3294 ха, 4 нас., 177 дом., 1624 стан. — ☾. — ●.

Ораховачка — ОРАХОВАЦ ⊙, ✉, 🏘, 🛏 (🚉 Бресње - 40 км): □ 6912 ха, 4 нас., 781 дом., 4336 стан. — △, ⊠. Здрав. станица. — 2 ✝, 4 ☾ — **Шк.:** ●, ⊙, 2 ★ — ⚒ (хрома). — ✳.

Острозупска (🚉 - 60 км): □ 8726 ха, 15 нас., 515 дом., 3993 стан. — 4 ☾. — ●.

Црно-Лучка — Влаш Дреновац (🚉 Приштина): □ 8546 ха, 15 нас., 605 дом., 4265 стан. — 2 ☾. — ●.

---

34. СРЕЗ ПОЉАНИЧКИ — (Владичин Хан), ✉, 🏘, 🛏, 🚉.

□ 576 км², 7 општина, 48 насеља, 3475 домаћинстава, 21.004 становника.

Ср. начелник: Т. Димитријевић.

Референти: Д. Кртић (сан.), А. Кравченко (вет.), Д. Поповић (еком.).

Надлежност: Технички одељак: Врање. **Пореска управа** (⊠): Владичин Хан.

Окружни суд (⚖): Врање. **Срески суд** (△): Владичин Хан.

Цркве: 10 правосл. (✝).

Просвета: 9 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (★). — Шк. надзорник у Врању.

4 **удружења** и 4 **задруге.**

Природно благо: камени мајдан. Ср. расадник.

Извозе се: воће и камен.

Главни вашар (☞): 11.—13. IX.

Општине:

Белишевска (**П. Т.** Владичин Хан, 🚉 Лењенички мост): □ 5680 ха, 7 нас., 558 дом., 3625 стан. — 4 ✝. — 2 ●.

ВЛАДИЧИН ХАН — ⊙, ✉, 🏘, 🛏: □ 13.000 ха, 13 нас., 1081 дом., 6189 стан. — △, ⚠, ⊠ — 3 ✝. — **Шк.:** ●, ⊙, ★. — ☞ 11. IX.

Граовска (**П. Т.** 🚉 Предејане): □ 3291 ха, 2 нас., 250 дом., 1353 стан. — ●.

Џепска — Џеп, ✉, 🏘, 🛏, 🚉: □ 4898 ха, 9 нас., 495 дом., 3098 стан. — ●. — 3 камена мајдана.

Јагњилска (**П. Т.** 🚉 Владичин Хан - 12 км): □ 3421 ха, 5 нас., 201 дом., 1326 стан. — ●.

Прибојска (**П. Т.** Владичин Хан): □ 2482 ха, 4 нас., 352 дом., 2048 стан. — ✝, ☾. — 2 ●.

Теговишка — Јастребац (**П. Т.** 🚉 Џепа - 6 км): □ 8321 ха, 8 нас., 487 дом., 3041 стан. — ✝. — ●.

---

35. СРЕЗ ПОРЕЧКИ — (Јужни Брод), ✉, 🏘, 🛏.

□ 1307 км², 7 општина, 65 насеља, 3304 домаћинства, 18.751 становника.

Ср. начелник: С. Цекић.

Референти: М. Терзић (просв.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. **Технички одељак:** Тетово. **Пореска управа** (⊠): Јужни Брод.

Првостепени суд (⚖): Кичево.

Цркве: 29 правосл. (✝), 1 ркт. (✠), 9 муслим. џамија (☾).

Просвета: 29 осн. школа (●), 3 нар. књ. и чит. (★)

Индустрија: 1 стругара (♂). Срески расадник.

Извозе се: кестење иораси.

Знаменитости: пећина „Пешчица" и „Маркове куле" код Девића.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**): **Јужни Брод.**

ЈУЖНИ БРОД — ⊙, ✉, 🏘, 🛏 (🚉 Кичево - 30 км): □ 8208 ха, 7 нас., 274 дом., 1588 стан. — △, ⊠. — 3 ✝, ✠. — 3 ●. — Извоз воћа. — Најважнија караванска тачка између Прилепа и Кичева.

Дебрешка (🚉 Прилеп): 6957 ха, 10 нас., 896 дом., 5187 стан. — 3 ✝, 7 ☾, 4 ●.

Доњо-Рабетинска — Плесница (🚉 Кичево - 17 км): □ 9709 ха, 8 нас., 505 дом., 2.446 стан. — 6 ✝, 2 ☾. — 4 ●.

Локвичка — Модриште (🚉 Кичево - 60 км): □ 27.354 ха, 7 нас., 371 дом., 2208 стан. — 5 ✝. — 4 ●.

Манастирачка (🚉 Тујно - 20 км): □ 11.245 ха, 13 нас., 475 дом., 2396 стан. — 5 ✝. — 6 ●.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Растешка (Гостивар - 30 км): □ 13.841 ха, 8 нас., 257 дом., 1943 стан. — 7 ✚. — 3 ●.
Самоковска (Кичево - 20 км): □ 12.350 ха, 12 нас., 416 дом., 2732 стан. — 5 ●.

---

36. СРЕЗ ПРЕСПАНСКИ — (Ресан),

□ 814 км², 6 општина, 47 насеља, 4360 домаћинстава, 21.643 становника.

Ср. начелник: Н. Иванчевић.

Референти: Др. В. Павићевић (сан.), М. Ђорђевић (пољ.), Љ. Павловић.

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. — **Технички одељак:** Охрид. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (⌂): Ресан.

Првостепени суд (Ⓢ): Битољ.

Цркве: 49 правосл. (✚), 9 муслим. џамија (☾).

Просвета: 25 осн. школа (●), 2 нар. књ. и чит. (✱).

7 **удружења.**

Индустрија: 3 препане (△).

Извозе се: крушке, јабуке и садници.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**): **Ресан;** ближња железничка станица (): **Битољ.**

Гопешка — Смиљево (- 32 км): □ 3219 ха, 4 села, 332 дом., 1805 стан. — 7 ✚, 3 ●, ✱.
Јанковачка (- 34 км): □ 15.475 ха, 10 нас., 806 дом., 3952 стан. — 11 ✚. — 7 ●. — Шп. клуб.
Љубојнска (- 60 км): □ 13.000 ха, 8 села, 703 дом., 4425 стан. — 8 ✚, 2 ☾. — 5 ●.
Подмочанска (- 33 км): □ 7373 ха, 10 села, 535 дом., 2971 стан. — 8 ✚, 2 ☾. — 4 ●, ✱. — ⌂
РЕСАН — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Битољ - 33 км): □ 1739 ха, 947 дом., 4443 стан. — △, ⊠, ⌂, Здрав. станица. — 2 ✚, 2 ☾. — **Шк.:** грађанска, ●, ⦶. — **Др.:** ✱, Соко, Ј. С., Ц. К., Шп. клуб, Н. О. Одбр., ⌂. — .
Царев-Дворска (- 32 км): □ 14.367 ха, 15 нас., 992 дом., 4242 стан. — 13 ✚, 3 ☾. — 5 ●. — Г. 1931. спојена је са општином Стењском.

---

37. СРЕЗ ПРЕШЕВСКИ — (Прешево),

□ 789 км², 10 општина, 98 насеља, 7299 домаћинстава, 45.645 становника (по вери: 65% правосл., 35% муслим.).

Ср. начелник: Р. Станковић.

Референти: Др. А. Сенеш и Др. С. Нешић (сан.), Д. Налиш (вет.), Љ. Симић (пољ.), Б. Туцовић (агр.), Т. Младеновић (просв.).

Надлежност: Технички одељак: Врање. **Пореске управе** (⊠): Бујановац и Прешево.

Првостепени суд (Ⓢ): Куманово.

Цркве: 20 правосл. (✚), 19 муслим. џамија (☾).

Просвета: 26 осн. школа (●), 7 нар. књ. и чит. (✱). — Школски надзорник у Прешеву.

7 **удружења** и 5 **задруга.**

Природно благо: руде хрома, бакра и угљена.

Индустрија: рудници (⚒), 3 млина (✳), 1 циглана (△).

Извозе се: дуван, дрва, креч, стока и живина.

Знаменитости: Остаци града Дејановића код Прешева.

Општине:

Биљачка (**П. Т.** Прешево, Букоревац - 5 км): □ 8644 ха, 12 нас., 1022 дом., 6279 стан. — ✚, 6 ☾. — 4 ●, ✱. — ➤ З. Стошић, уч.
Бујановачка — Бујановац, ⊙, ✉, ⁂, ⊶, (- 4 км): □ 13.736 ха, 14 нас., 1708 дом., 10.630 стан. — 5 ✚. — **Шк.:** 4 ●, 2 ⦶, ◇. — **Удр.:** ✱, Соко, Ц. К., Ј. С., Здрав. одб., зан.-трг., лов., ⌂. — **Задр.:** Зан., ◎. — ⊕. — **Инд.:** 3 ✳, △. — ■, ☿. — ☞ 2. — ⊙→ Регулација варошице.
Жбевачка (**П. Т.** Ристовац): □ 215 ха, 2 нас., 272 дом., 1830 стан. — 2 ✚. — 2 ●. — ∞.
Жуинска (**П. Т.** Прешево): □ 8507 ха, 12 нас., 718 дом., 4787 стан. — ✚, 5 ☾. — 3 ●.
Кленичка — Кленике ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (Ристовац - 11 км): □ 8680 ха, 15 нас., 631 дом., 4179 стан. — 3 ✚. — 3 ●, ✱. — ∞.
Клиновачка (**П. Т.** Кленике, Ристовац - 6 км): □ 4081 ха, 6 нас., 397 дом., 2281 стан. — 3 ✚. — 2 ●.
Левосојска (**П. Т.** Бујановац): □ 5128 ха, 9 нас., 526 дом., 3396 стан. ✚, 3 ☾. 2 ●. ∞.
Новоселска (**П. Т.** Кленике, Ристовац - 16 км): □ 5772 ха, 10 нас., 276 дом., 2160 стан. — ✚. — 2 ●.
ПРЕШЕВО — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (- 3½ км): □ 7554 ха, 9 нас., 1323 дом., 7529 стан. — △, ⊠, Здрав. станица. — 2 ✚, 6 ☾. — **Шк.:** 2 ●, ✱. — **Удр.:** Зан. еснаф., Трг., Соко, Ц. К., Р. О. — Агр. з.
Шајинска (**П. Т.** Кленике, Ристовац - 20 км): □ 8083 ха, 8 нас., 402 дом., 2869 стан. — 4 ✚. — 2 ●.

---

38. СРЕЗ ПРИЛЕПСКИ — (Прилеп),

□ 1514 км², 14 општина, 101 насеље, 10.141 домаћинство, 54.446 становника (по вери 90% правосл., 10% муслим.).

Ср. начелник: С. Поповић.

Референти: Д. Гирић (сан.), В. Ресман (вет.), М. Спасић (шум.), С. Мицовић (агр.), Д. Тешовић (шк.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. **Технички одељак:** Битољ. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (⌂), **Болница** и **Дом нар. здравља:** Прилеп.

Првостепени суд (Ⓢ): Прилеп.

Цркве: 78 правосл. (✚), 16 мусл. џамија (☾).

Просвета: гимназија, 51 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (✱).

4 **удружења** и 8 **задруга.** — **Ср. расадник.**

Знаменитости: Манастири Трескавац и Св. Арханђел Михаил.

Општине:

М. Спасић (шум.), С. Мицовић (агр.), Д. Тешовић. За све општине надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (): **Прилеп.**

Браиловска (- 19 км): □ 5925 ха, 7 села, 446 дом., 3115 стан. — 5 ✚, 2 ☾, 5 ●.
Витолишка (- 65 км): □ 13.151 ха, 5 нас., 360 дом., 1945 стан. — 5 ✚, 2 ●.
Врбјанска (- 8 км): □ 1300 ха, 13 нас., 446 дом., 3297 стан. — 5 ✚, 4 ●. — ∞.
Дољанска (- 13 км): □ 9582 ха, 12 нас., 329 дом., 2634 стан. — 6 ☾, 3 ●.

Дуњска (🚉 Беловодица - 30 км): ☐ 15.938 ха, 8 нас., 510 дом., 2545 стан. — 8 ✚, 4 ●.
Костиначка (🚉 - 25 км): ☐ 5367 ха, 6 села, 390 дом., 2720 стан. — 6 ✚, 5 ● — **Удр.:** Одбр. —
Маковска (🚉 Тополчоне - 25 км): ☐ 11.500 јут., 7 нас., 204 дом., 1546 стан. — 6 ☾, ● — **Удр.:** Одбр.
Марков-Градска (🚉 - 2 км): ☐ 4568 ха, 3 нас., 260 дом., 1351 стан. — 2 ✚, 2 ● — Соко. — ◎ Производња дувана. — Манастир — град Краљевића Марка.
Небреговска (🚉 - 15 км): ☐ 12.799 ха, 7 нас., 512 дом., 3228 стан. — 6 ✚, ☾, 5 ●.
Плетварска — Плетвар, 🚉: ☐ 7358 ха, 5 нас., 322 дом., 2020 стан. — 5 ✚, 4 ● — ∞.
Прилепачка — Лагово (🚉 - 6 км): ☐ 13.165 ха, 11 нас., 298 дом., 2533 стан. — 5 ✚, 2 ●, ◐, ∞.
ПРИЛЕП — ⊙, ✉, ⚕, ⊶, 🚉, 🚌: ☐ 3925 ха, 4885 дом., 21.409 стан. — △, ▶, ⊠, 🏠, стовариште дувана, ложионица држ. жељезница, Дом нар. здравља, 🛏, ⚘, △S, △, 3 ✚, 6 ☾. — **Шк.:** гимназија, учит., 5 ●, ◐, ◇, ✱. — **Удр.:** Ц. К., Коло С. С., Пев., муз., Соко, Ј. С., Инв., Добров., Лов., Одбр., 4 спорт., ♁, трг., пољ. подр. — **Задр.:** Дуванска, жељезн., 2 ∞, ○, 2 Агр. з. — **Инд.:** предиона, 4 влачаре, пивара, 7 △. — Велика стара грађевина из римског доба. — 7 ■, 3 ✕, 30 ♉. — Кино „Колосеум". — ☞ 2. — 🚌.
Топличка — Тројаци, 🚉: ☐ 14.736 ха, 7 нас., 366 дом., 1875 стан. — 7 ✚, 4 ●.
Тополчанска — Тополчане, 🚉: ☐ 14.006 ха, 9 нас., 703 дом., 4522 стан. — Здрав. станица. — 5 ✚, 3 ☾, 3 ●. — **Удр.:** Одбр., ∞, ✳.

---

39. СРЕЗ ПЧИЊСКИ — (Врање), ✉, ⚕, ⊶, 🚉.

☐ 573 км², 23 општине, 109 насеља, 9545 домаћинства, 53.916 становника.

Ср. начелник: Б. Петровић.

Референти: Б. Петровић (сан.), А. Бружић (пољ.), Б. Нешић (просв.), М. Завишић (техн.), инг. Јоксимовић (шум.).

Надлежност: Техн. одељак, Пореска управа (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (🏠), **Болница** (🛏) и **Дом нар. здравља:** Врање. **Санаториум:** Врањска Бања.

Окружни (△S) и **срески** (△) **суд:** Врање.

Цркве: 43 правосл. (✚).

Просвета: гимназија, 24 осн. школе (●), 3 нар. књ. и чит. (✱).

18 **удружења** и 5 **задруга**.

Природно благо: руде асфалта и угљена.

6 **новчаних завода** (⊕), 3 фабрике, 2 рудника (⚒), 1 црепана (△).

Главни вашар (☞) о Духовима.

Врањска бања (◡).

Знам.: Рушевине градића „Марково-Кале" 2 км од Врања на путу за Пољаницу између Пљачкавице и Крстоловице, који је град по предању подигао Краљевић Марко.

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (П.), телеграф (Т.) и ближња железничка станица (🚉): **Врање.**

Брезовачка (П. Т. 🚉 Врањска Бања - 15 км): ☐ 3870 ха, 3 нас., 165 дом., 1252 стан. — 8 ●.
Буштрањска (П. Т. Кленике, 🚉 Ристовац - 7 км): ☐ 1703 ха, 3 нас., 256 дом., 1466 стан. — 2 ✚, ●.
Власачка (🚉 - 25 км): ☐ 8124 ха, 8 нас., 475 дом., 2990 стан. — 2 ✚, ●, ✱.
ВРАЊЕ — ⊙, ✉, ⚕, ⊶ (🚉 - 3 км): ☐ 3753 ха, 3 нас., 2224 дом., 9817 стан. (Историјат види III. св. Алманаха стр. 720.) — △, Техн. одељак, ⊠, Дом нар. здравља, 🛏, △S, △, 5 ✚. **Шк.:** нар. универзитет, гимназија, ◑, трг.-зан., жен.-зан. (◐), ●, ⚘, ◇. **Удр.:** грађ. касина, трг., зан. еснаф, чет., Ј. С., Ц. К., произвођача дувана, Р. О., Коло С. С., пев., лов., пчел., за пошумљивање Пљачкавице, трезвењачко, трг.-зан. омл., спорт и тенис клубови, ♁ — **Задр.:** виногр., ◎, 6 ⊕ — **Инд.:** текстилна, обуће, сапуна. — Позориште, концертна дворана, кино „Ориент". — 4 ■, купатило. — ☞ 2. — Лековита и кисела вода. — Санаторијј Ц. К. — ⊙→ 2 споменика. — Ливница гвожђа и метала, ⚒ (злата у Новом Брду и олова са сребром у Мосуљу), гојење дувана.
Врањска Бања, ✉, ⚕, ⊶, 🚉: ☐ 3678 ха, 6 нас., 754 дом., 4214 стан. — 3 ✚, ●. — ∞, △. — Минерална вода, ◡, 6 ■.
Големоселска (🚉 - 27 км): ☐ 8212 ха, 5 нас., 462 дом., 3000 стан. — ✚, ●.
Давидовачка — Д. Вртогош (П. Т. 🚉 Ристовац - 3 км): ☐ 612 ха, 2 нас., 145 дом., 883 стан. — 2 ✚, ● — ⊙→ Телефон.
Доњо-Нерадовачка (🚉 - 6 км): ☐ 1578 ха, 4 нас., 242 дом., 1415 стан. — 3 ✚, ●.
Доњо-Требешничка (🚉 - 8 км): ☐ 1029 ха, 2 нас., 198 дом., 1088 стан. — ✚, ●, ✱.
Дреновачка (🚉 - 22 км): ☐ 6264 ха, 5 нас., 311 дом., 1918 стан. — ✚, ●.
Дубничка (🚉 Павловце - 6 км): ☐ 5477 ха, 10 нас., 562 дом., 3652 стан. — 6 ✚, ●.
Корбевачка (П. Т. 🚉 Врањска Бања - 3 км): ☐ 5664 ха, 8 нас., 587 дом., 3560 стан. — 2 ✚, 2 ● — ∞.
Кривофејска (П. Т. 🚉 Врањска бања - 30 км): ☐ 8660 ха, 3 нас., 415 дом., 2860 стан. — ✚, 2 ●.
Лепчинска (П. Т. 🚉 Врање - 20 км): ☐ 2657 ха, 6 нас., 251 дом,- 1403 стан. — ✚, ●.
Луковска (П. Т. 🚉 Врање - 8.5 км): ☐ 2732 ха, 4 нас., 243 дом., 1530 стан. — ✚.
Моштаничка (🚉 Врањска Бања - 3 км): ☐ 2177 ха, 5 нас., 250 дом., 1562 стан. — ✚, 2 ●.
Првонечка (🚉 - 10 км): ☐ 3628 ха, 3 нас., 251 дом., 1460 стан. — ✚, ●.
Преображенска (🚉 - 10 км): ☐ 1720 ха, 4 нас., 162 дом., 800 стан. — 2 ✚, ●.
Ратајска (П. Т. 🚉 Ристовац - 5 км): ☐ 2847 ха, 7 нас., 437 дом., 2837 стан. — 2 ✚, 2 ● — ∞.
Староглошка (🚉 - 15 км): ☐ 6148 ха, 3 нас., 200 дом., 1320 стан. — ✚.
Тесовишка (🚉 - 15 км): ☐ 2900 ха, 7 нас., 270 дом., 1659 стан. — 2 ✚, ●.
Тибушка (🚉 - 5 км): ☐ 2475 ха, 4 нас., 303 дом., 1997 стан. — ✚, ●.
Ћуковачка (🚉 - 2 км): ☐ 838 ха, 1 нас., 164 дом., 999 стан. — ✚.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

40. СРЕЗ РАДОВИШКИ (Радовиште), ✉, ⁂, ⊶.

☐ 998 км², 9 општина, 53 насеља, 3689 домаћинстава, 19.457 становника (по вери 50% прав., 50% муслим.).

Ср. начелник: П. Ранковић.

Референти: Др. С. Цветановић (сан.), П. Булатовић (економ).

Надлежност: **Окружни инспекторат** (◔): Штип. — **Технич[illegible]ељак:** Штип. **Пореска управа** (⊠): Радовиште.

Првостепени суд (△S): Струмица.

Цркве: 10 правосл. (✚), 13 мусл. џамија (☾).

Просвета: 1 грађанска (●) и 16 осн. школа (●), 2 нар. књ. и чит. (✱). — (Школски надзорник у Струмици.

7 **удружења** и 1 **задруга**.

Срески расадник у Радовишту.

Извози се афион.

Знаменитости: Манастир „Конча" из XIV. века, у коме је умрла Катарина Улрика Цељског.

Општине:

(Т.): Радовиште. Ближња железничка станица За све општине надлежна пошта **(П.)** и телеграф (▦): **Штип.**

Доњо-Липовска (▦ - 30 км): ☐ 7046 ха, 6 села, 240 дом., 1450 стан. — 2 ✚, ☾, 2 ● — **Удр.:** Н. О., ⚓.

Злеовска (▦ - 62 км): ☐ 2895 ха, 6 села, 267 дом., 1600 стан. — 3 ☾, ●.

Ињевска (▦ - 35 км): ☐ 8783 ха, 8 нас., 450 дом., 2586 стан. — 3 ✚, ☾, 4 ●. — Соко. — ∞.

Калаузлијска (▦ - 40 км): ☐ 4416 ха, 7 нас., 197 дом., 1184 стан. — 7 ☾, ●.

Кончанска (▦ Струмица - 20 км): ☐ 8592 ха, 2 нас., 299 дом., 1621 стан. — 2 ✚, 2 ☾, ● — Манастир Св. Вазнесења. — Соко.

Подарешка (▦ - 43 км): ☐ 19.836 ха, 11 нас., 665 дом., 4076 стан. — 2 ✚, 6 ☾, 5 ●, ✱. **Инд.:** млекарских производа. — Соко.

Прналијска (▦ - 37 км): ☐ 2109 ха, 7 села, 337 дом., 1.824 стан. — 5 ☾.

РАДОВИШТЕ — ⊙, ✉, ⁂, ⊶ (▦ - 39 км): ☐ 3494 ха, 1 нас., 974 дом., 4382 стан. — △, ⊠, ✚, ⊠, 3 ☾ — Народни универзитет. **Шк.:** ●, 2 ●, ⦶, ✱ — **Удр.:** Н. О., Соко, Ц. К., ⚓, пев., Гајрет, учит., Одбр., трезв., лов. — ∞. — **Инд.:** гребенара, кракарница.

Скорушка (▦ - 35 км): ☐ 3323 ха, 4 нас., 120 дом., 774 стан. — 2 ✚. — **Удр.:** Нац. омл., ⚓, Соко.

---

41. СРЕЗ СКОПСКИ — (Скопље), ✉, ⁂, ⊶, ▦.

☐ 1778 км², 24 општине, 144 насеља, 9274 домаћинства, 63.032 становника.

Ср. начелник: Семан Михаило.

Референти: Др. М. Јовановић (сан.), А. Силард (вет.), Р. Михајловић (просв.), инг. Ј. Петровић (техн.), В. Панић (агр.), В. Буждан (пољ.).

Надлежност: Аграрни и **Технички одељак, Пореска** (⊠) и **Катаст. управа, Гл. од. фин. контроле** (⌂), **Царинарница, Болница** (⊶) и **Дом нар. здравља:** Скопље.

Првостепени суд (△S): Скопље.

Цркве: 57 правосл. (✚), 60 мусл. џамија (☾).

Просвета: 3 гимназије, 38 осн. школа (●), 1 нар. књ. и чит. (✱).

8 **удружења** и 25 **задруга**.

Индустрија: рудници (⚒) лигнита и магнезита, производња дрв. угља, 5 млинова (✳). — **Извози се** афион.

Знаменитости: Манастири: Св. Никола у селу Горњани, Св. Илија у Бањанима, Арханђела Михаила у Кучевишту, Св. Илија у Мирковцу, Св. Никола у селу Љубанцу, Марков манастир у селу Сушици, Св. Богородица у селу Матка и Св. Андрија и Св. Никола у селу Шишеву.

Општине:

За све општине надлежна пошта **(П.)**, телеграф **(Т.)** и ближња железничка станица (▦): **Скопље.**

Бардовачка — Ђенерал Ханрис, ▦: ☐ 3900 ха, 10 нас., 247 дом., 2308 стан. — ✚, 2 ● — **Др.:** Ц. К. — **Задр.:** ◎, ∞.

Брњарска — Арачиново (▦ Ајватовац - 4 км): ☐ 3790 ха, 5 нас., 178 дом., 1367 стан. — ●.

Бродачка (▦ - 18 км): ☐ 7642 ха, 3 нас., 280 дом., 1967 стан. — ✚, 2 ☾, ●.

Булачанска (▦ - 11 км): ☐ 5360 ха, 4 нас., 280 дом., 2461 стан. — 4 ✚, 3 ● — ∞.

Бунарџиска (▦ Ајватовац - 3 км): ☐ 7450 ха, 8 нас., 389 дом., 2817 стан. — ☾, ●, ○, ✳.

Говрљевска (▦ - 15 км): ☐ 13.215 ха, 6 нас., 312 дом., 2.510 стан. — 5 ✚, 3 ☾, ●. — ∞.

Горњо-Количанска (▦ - Драчево - 8 км): ☐ 11.066 ха, 7 нас., 579 дом., 3535 стан. — 7 ☾ — ∞.

Градовачка — Зелениково, ▦: ☐ 17.022 ха, 13 нас., 532 дом., 3524 стан. — 3 ✚, 8 ☾, ●, ∞.

Доњо-Водњанска: ☐ 2480 ха, 6 нас., 218 дом., 1744 стан. — 4 ✚, ☾, 3 ●. — ∞. — У с. Нерези рудник (⚒) лигнита, у с. Кисела вода — каменолом.

Драчевска — Драчево, ▦: ☐ 8036 ха, 9 нас., 857 дом., 6392 стан. — 3 ✚, 5 ☾, 3 ● — **Задр.:** водна, ∞. — **Инд.:** ⚒ (лигнита), ✳.

Држиловска (▦ - 35 км): ☐ 13.000 ха, 8 нас., 553 дом., 3333 стан. — 6 ☾ — ∞.

Катлановска (▦ Зелениково - 10 км): ☐ 9.588 ха, 9 нас., 275 дом., 1.895 стан. — 5 ✚, ☾. ◡. У с. Кожњу рудник (⚒) магнезита.

Кучевишка (▦ - 20 км): ☐ 4377 ха, 1 нас., 220 дом., 1479 стан. — 2 ✚, ● — ∞ — 2 манастира: задужбина Немањића.

Кучковска (▦ Вучи До - 3 км): ☐ 5700 ха, 5 нас., 327 дом., 2328 стан. — ✚, 4 ☾, ● — ∞.

Љубаначка (▦ - 13 км): ☐ 5179 ха, 4 нас., 442 дом., 2872 стан. — 6 ✚, ☾, 3 ● — ∞.

Мирковачка (▦ - 13 км): ☐ 2437 ха, 3 нас., 158 дом., 1069 стан. — ✚ — ∞.

Петровачка (▦ Александрово - 6 км): ☐ 4988 ха, 7 нас., 268 дом., 1872 стан. — 3 ✚, 2 ● — **Др.:** Ц. К., Н. О., ⚓ — **Задр.:** водна, ∞, 2 агр. з. — ✳ — ⊙→ Насип против поплаве, црква.

Ракотиначка (▦ - 8 км): ☐ 2084 ха, 7 нас., 296 дом., 2540 стан. — 7 ✚, 3 ● — Каменолом у Сапишту. Мајдан Кваре песка у Д. Соњу.

Рашчанска (▦ Ђенерал Ханрис - 9 км): ☐ 1600 ха, 3 нас., 401 дом., 2637 стан. — 4 ☾.

Св. Никитска — Бањане (▦ Вучидол): ☐ 1300 ха, 6 нас., 552 дом., 3760 стан. 7 ✚, ☾, 3 ●, ∞.

Синђелићка (▦ Душановац - 2 км): ☐ 2767 ха, 5 нас., 247 дом., 1531 стан. — ✚, ☾, 2 ● —

Задр.: млек., 2 ∞. —Пастувска станица у Душановцу.

Сушичка (🚉 Александрово - 20 км): ☐ 9425 ха, 7 нас., 520 дом., 3425 стан. — 6 ✚, 2 ☾, 3 ●, ✶ — **Удр.:** Н. О., J. С., Одбор за подизање споменика Краљу Петру. — 2 ✳.

Чајљанска (🚉 Семениште - 17 км): ☐ 6418 ха, 5 нас., 398 дом., 2539 стан. — 5 ☾ — ∞.

Шишевачка (🚉 - 12 км): ☐ 3203 ха, 5 нас., 326 дом., 2245 стан. — ✚ — 3 манастира.

---

42. СРЕЗ СТРУМИЧКИ — (Струмица), ✉, ⚙, ⊶, 🚉.

☐ 916 км², 9 општина, 65 насеља, 7222 домаћинства, 39.009 становника (по вери 82½% правосл., 1% ркт., 16½% муслим.).

Ср. начелник: С. Марковић.

Референти: Др. Ч. Ђорђевић (сан.), М. Ленарт (вет.), Т. Шурковић (пољ.), Д. Михајловић (шк.).

Надлежност: Окружни инспекторат (●): Штип. **Технички одељак:** Кавадар. **Шумарски референт:** Берово. **Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (⌂) и **Дом нар. здравља:** Струмица.

Првостепени суд (△S): Струмица.

Цркве: 35 правосл. (✚), 22 мусл. џамије (☾).

Просвета: 1 грађанска (◆) и 32 осн. школе (●), 2 нар. књ. и чит. (✶).

13 **удружења** и 9 **задруга.**

Индустрија: 4 млина, 4 препане (△), 1 фабрика.

Извози се: свилобуба, афион, памук, пиринач.

Главни вашар (☞): 27—29. IX.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚉): **Струмица.**

Босиљевачка (🚉 - 47 км): ☐ 12.341 ха, 14 нас., 1116 дом., 6463 стан. — 11 ✚, 1 грко-кат., 3 ☾. — 8 ●, ✶. — **Удр.:** Одбр. — **Задр.:** ◎, 3 ∞. — ➻ И. Козаревић и М. Новковић. — ⊙➻ Год. 1931. састављена је од општине Дабиљске и Турновске.

Васиљевска (🚉 - 48 км): ☐ 16.113 ха, 16 нас., 1098 дом., 6526 стан. — 5 ✚, 1 грко-кат., 7 ☾, 8 ●, ✶. — **Удр.:** Одбр. — ∞. — ⊙➻ Год. 1931. састављена је од општине Вељушке и Пиперевске.

Муртинска (🚉 - 50 км): ☐ 9.273 ха, 8 нас., 864 дом., 5229 стан. — Здрав. станица. — 5 ✚, 2 ⊠, 3 ☾, 4 ●. — **Удр.:** Одбр. — ∞. — ☞ 1. ⊙➻ Засађене су дудове баште. — Год. 1931. спојена је са општином Боријевском.

Новоселска — Ново Село, ✉, ⚙, ⊶ (🚉 - 67 км): ☐ 17.295 ха, 15 нас., 1628 дом., 8435 стан. — 14 ✚, ⊠, 3 ☾, 8 ● — **Удр.:** лов., Одбр. — ∞

Попчевска (🚉 - 32 км): ☐ 10.782 ха, 8 нас., 445 дом., 2770 стан. — 3 ✚, 2 ☾. 2 ● — ∞.

СТРУМИЦА — ⊙, ✉, ⚙, ⊶, 🚉: ☐ 1283 ха, 3 нас., 2024 дом., 9586 ст. (Историјат види у III. св. Алманаха стр. 710.) — △, ▶, ⊠, ⌂, Дом нар. здравља, △S, ✚, 1 грко-кат., ⊠, ☾ — **Шк.:** ◆, ●, 2 ◐ — **Удр.:** пев. J. С., Коло С. С., трг., лов., агр. зај. 2 ⊕. — 7 ⚖. ☞ 28. IX. ⊙➻ Калдрмисане су улице, израђен је парк, пошумљена су брда.

---

43. СРЕЗ СТРУШКИ — (Струга), ✉, ⚙, ⊶, 🚉.

☐ 460 км², 10 општина, 43 насеља, 5474 домаћинства, 28.051 становник.

Ср. начелник: Б. Васиљевић.

Референти: Др. В. Крстић (сан.), Д. Кареловић (ек.), С. Живковић, К. Поповић (ср. писари).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔): Битољ. **Технички одељак:** Охрид. **Пореска управа** (⊠), **Царинарница** и **Дом нар. здравља:** Струга.

Првостепени суд (△S): Охрид.

Цркве: 50 правосл. (✚), 18 мусл. џамија (☾).

Просвета: 25 осн. школа (●), 2 нар. књ. и чит. (✶). — (Школски надзорник у Охриду.)

5 **удружења** и 1 **задруга.** — **Ср. расадник.**

Општине:

За све општине, осим посебно означених, надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚉): **Струга.**

Вевчанска — Вевчани, ✉, ⚙, ⊶ (🚉 Таш-Моруниште - 5 км): ☐ 5270 ха, 2 нас., 735 дом., 3454 стан. 8 ✚, 2 ☾, 2 ● — ➻ К. Наумовић.

Велешка (**П. Т.** Вевчани, 🚉 - 10 км): ☐ 1363 ха, 4 нас., 462 нас., 2752 стан. — 2 ✚, 2 ☾, 2 ●.

Вишањска (🚉 - 10 км): ☐ 2869 ха, 3 нас., 330 дом., 1646 стан. — 3 ✚, 2 ●.

Делагошка (🚉 Мешевиште - 3 км): ☐ 4906 ха, 5 нас., 478 дом., 2615 стан. — 6 ☾, 2 ●.

Драславичка (🚉 - 5 км): ☐ 3853 ха, 7 нас., 393 дом., 2131 стан. — 6 ✚, 2 ☾, 4 ● — **Удр.:** Одбр. — ∞.

Дримколска (**П. Т.** Вевчани, 🚉 - 25 км): ☐ 8753 ха, 6 нас., 450 дом., 2567 стан. — 10 ✚, ☾, 2 ●, ✶.

Караорманска — Мислодежда (🚉 - 17 км): ☐ 9469 ха, 8 нас., 509 дом., 2510 стан. — 6 ✚, 2 ☾. — 5 ●. — **Удр.** за одбрану. — ➻ Божидар Савовић. — ⊙➻ Образована је г. 1930. из општина Брчевске и Збошке.

Лабунишка (**П. Т.** Вевчани, 🚉 Таш-Моруниште - 4 км): ☐ 5266 ха, 3 нас., 694 дом., 3240 стан. — 4 ✚, 3 ☾. — 3 ●.

Радолишка — Радолиште (🚉 - 5 км): ☐ 4881 ха, 6 нас., 578 дом., 3382 стан. — Манастир, 4 ✚, 4 ☾. — 2 ●. — ⊙➻ Г. 1930. спојена је са општином Радожданском.

СТРУГА — ⊙, ✉, ⚙, ⊶, 🚉: ☐ 836 ха, 1 нас., 782 дом., 3590 стан. — △, ⊠, Царин., Дом Нар. Здравља. — ✚, 2 ☾. — **Шк.:** ◑, ●, 2 ◐, ✶. — **Др.:** ✶, Соко, Шп.-клуб. — Купатило на Охридском језеру. — ■. — ⊙➻ Паркови, солариум и плато за гимн. вежбе.

---

44. СРЕЗ ЦАРЕВОСЕЛСКИ — (Царево Село), ✉, ⚙, ⊶.

☐ 622 км², 3 општине, 23 насеља, 2591 домаћинство, 15.757 становника.

Ср. начелник: М. Стојановић.

Референти: Др. Љ. Ћалић (сан.), В. Брашић (економ).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔), **Технички одељак:** Штип. **Шумарски референт:** Штип. **Пореска управа** (⊠) и **Гл. од. фин. контроле** (⌂): Царево Село.

Првостепени суд (△S): Штип.

(Ознаке и кратице види на стр. 364.)

Цркве: 10 правосл. (✚), 8 муслим. џамија (☾).

Просвета: 13 осн. школа (🎓), 2 нар. књ. и чит. (✱). — Школски надзорник у Берову.

1 **удружење** и 4 **задруге.**

Индустрија: 30 млинова (✳), 4 циглане (△).

Општине:

Каменичка (**П. Т.** Царево Село, 🚂 Кочане - 35 км): ☐ 12.468 ха, 9 нас., 614 дом., 4039 стан. — ✚. — 2 🎓. — 9 XI.

Тработовишка (**П. Т.** Царево Село, 🚂 Кочане - 57 км): ☐ 8925 ха, 7 нас., 664 дом., 3476 стан. — 5 ✚, 3 ☾. — 4 🎓, ✱. **Удр.:** Одбр. — ∞.

ЦАРЕВО СЕЛО — ⊙, ✉, 🏘, 🛏 (🚂 Кочане - 45 км): ☐ 22.409 ха, 12 нас., 1313 дом., 8142 стан. — △, ⊠, 🏛. — 4 ✚, 5 ☾. — **Шк.:** 🎓, 7 🎓, ✱. — **Др.:** Н. О., Ц. К. — **Задр.:** Воћарска, ◯, ∞. — ⊙→ Год. 1931. спојена је са општином Драмчанском.

45. СРЕЗ ШАРПЛАНИНСКИ — (Призрен), ✉, 🏘, 🛏.

☐ 682 км², 19 општина, 84 насеља, 8274 домаћинства, 47.558 становника.

Ср. начелник: Ђ. Ђорђевић.

Референти: В. Марковић (сан.), Д. Скринников (вет.), Н. Голубовић (просв.), А. Камарит (техн.), П. Панић (агр. и пољ.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔), **Технички одељак, Пореска управа** (⊠), **Гл. од. фин. контроле** (🏛), **Царинарница, Болница** (🛏) и **Дом Нар. Здравља:** Призрен.

Првостепени суд (⚖) и **Шеријатски суд** (△): Призрен.

Цркве: 21 правосл. (✚), 45 муслим. џамија (☾).

Просвета: Гимназија, 28 осн. школа (🎓), 2 нар. књ. и чит. (✱).

13 **удружења** и 12 **задруга.**

Извозе се: стока, вуна, коже, ораси, сир качкаваљ, трешње.

Знаменитости: Град цара Душана, манастир Св. Арханђела; црква Св. Петке у Призрену.

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**) и телеграф (**Т.**): **Призрен;** ближња железничка станица (🚂): **Урошевац.**

Влашњанска (🚂 - 70 км): ☐ 2400 ха, 6 нас., 95 дом., 715 стан. — ☾.

Врбичанска: ☐ 1123 ха, 3 нас., 136 дом., 706 стан. — 2 ☾. — 🎓.

Горњо-Селска (🚂 - 30 км): ☐ 3054 ха, 2 нас., 220 дом., 1436 стан. — 3 ✚, ☾. — 2 🎓. — 2 ∞.

Горњо-Србичка — Пиране (🚂 - 64 км): ☐ 2735 ха, 5 нас., 125 дом., 1003 стан. — ✚, ☾.

Дамњанска (🚂 - 93 км): ☐ 11.618 ха, 14 нас., 478 дом., 3981 стан. — ✚, ☾. — 2 🎓.

Ђонска (🚂 - 77 км): ☐ 6920 ха, 6 нас., 2126 стан. 239 дом. — 2 ☾. — 🎓.

Журска — Жур (🚂 - 72 км): ☐ 8900 ха, 4 нас., 375 дом., 2206 стан. — 3 ☾. — 🎓. — ◯. — ⊙→ Г. 1930. спојена је са општином Врбичком.

Зјумска (🚂 - 77 км): ☐ 5299 ха, 8 нас., 321 дом., 2727 стан. — 2 ✚, ☾. — 🎓.

Коришка (🚂 - 54 км): ☐ 3560 ха, 5 нас., 1269 стан., 145 дом. — 2 ✚, ☾. — 🎓. — Агр. з.

Љубижданска (🚂 - 55 км): ☐ 3094 ха, 3 нас., 202 дом., 1480 стан. — 2 ✚, ☾. — 2 🎓.

Љубинска — Горње Љубиње (🚂 - 80 км): ☐ 3730 ха, 3 нас., 270 дом., 1552 стан. — ✚, 2 ☾. — 2 🎓. — ∞.

Љубичевска (🚂 - 72 км): ☐ 2165 ха, 4 нас., 210 дом., 1136 стан. — 4 ☾.

Локвичка (🚂 - 73 км): ☐ 2833 ха, 5 нас., 260 дом., 1984 стан. — ✚, ☾. — 🎓.

Манастиричка (🚂 - 77 км): ☐ 3267 ха, 3 нас., 228 дом., 1362 стан. — 3 ☾.

Новачка (🚂 - 52 км): ☐ 2272 ха, 6 нас., 120 дом., 1100 стан. — ✚. — 🎓.

Оча Заградска: ☐ 1960 ха, 4 нас., 230 дом., 1475 стан. — 2 ☾. — 🎓.

ПРИЗРЕН — ⊙, ✉, 🏘, 🛏, 🚂, 🚌. (Види преглед градова.)

Севачка (🚂 - 30 км): ☐ 4883 ха, 2 нас., 229 дом., 1489 стан. — 2 ✚. — 2 🎓. — ◯.

Средачка (🚂 - 50 км): ☐ 2563 ха, 2 нас., 242 дом., 1783 стан. — 5 ✚, ☾. — 2 🎓, ✱. — Муз. др. — **Задр.:** 4 ◯, 2 ∞.

46. СРЕЗ ШТИПСКИ — (Штип), ✉, 🏘, 🛏, 🚂.

☐ 479 км², 5 општина, 44 насеља, 3445 домаћинстава, 19.859 становника (по вери: 74% правосл., 36% муслим.).

Ср. начелник: М. Тодосић.

Референти: Др. Д. Чворић (сан.), Др. Ц. Бабудер (вет.), инг. А. Туцовић (техн.), И. Јевремовић (просв.), Н. Ђурчић (агр.), И. Николић (ек.).

Надлежност: Окружни инспекторат (◔), **Технички одељак, Пореска управа** (⊠). **Гл. од. фин. контроле** (🏛), **Болница** (🛏) и **Дом Нар. Здравља:** Штип.

Првостепени суд (⚖) и **Шеријатски суд** (△): Штип.

Цркве: 7 правосл. (✚), 16 муслим. џамија (☾).

Просвета: гимназија, 12 осн. школа (🎓), 3 нар. књ. и чит. (✱).

15 **удружења,** 7 **задруга.**

Индустрија: 3 млина (✳), 2 пренане (△). — Електрична централа. — **Извоз** опијума.

Главни вашар (🚂): 14. V. и 21. IX.

Штипска бања (🛁).

Општине:

За све општине надлежна пошта (**П.**), телеграф (**Т.**) и ближња железничка станица (🚂): **Штип.**

Доњанска (🚂 - 12 км): ☐ 4917 ха, 5 нас., 79 дом., 491 стан. — ✚. — 🎓, ✱. — Агр. з.

Карбинска (🚂 - 12 км): ☐ 9900 ха, 16 нас., 714 дом., 3997 стан. — ✚, 8 ☾. — 5 🎓, ✱. — **Задр.:** ∞. Агр. з.

Лесковичка (🚂 - 29 км): ☐ 10.049 ха, 9 нас., 280 дом., 1790 стан. — 2 ✚, 2 ☾. — 2 🎓. — ∞.

Почивалска (🚂 - 37 км): ☐ 196.000 ха, 13 нас., 286 дом., 1654 стан. — 🎓.

ШТИП — ⊙, ✉, 🏘, 🛏, 🚂. (Види преглед градова.)

X. Управа града Београда.

I. Географски преглед.

Управа града Београда обухвата градове Београд, Земун и Панчево са укупном површином 242 км² или 0.1% државног територија.

Становништво.

Према попису г. 1921. на територију управе града Београда било је 38.000 домаћинстава и 153.000 становника или 1.3% укупног броја становника у Краљевини.

Према томе густина становништва била је 631 на 1 км².

Према попису год. 1931. има на територију управе града Београда 72.000 домаћинстава и 292.000 становника или 2 % укупног броја становника Краљевине Југославије.

Према томе прираштај становништва износи од г. 1921. — 139.000 или 91%, а густина становништва је сада 1205 на 1 км².

II. Управа града Београда, као општа управна власт.

(Обилићев венац 6.)

Управа града Београда као општа управна власт састављена је из општина градова Београда, Земуна и Панчева.

Управник града Београда: Лазаревић Манојло (од Уједињења).

Помоћник Управника града Београда: Филиповић М. Душан.

Управник града Београда је претседник државне полицијске власти и претседник опште управе на подручју Управе града Београда и стоји под непосредним надзором Министра унутрашњих послова.

У делокруг Управника града Београда спадају, поред послова из области ресора Министарства унутрашњих послова, и послови опште управе означене у надлежности појединих одељења Управе града Београда.

Те послове Управник града Београда врши на подручју општине града Београда у првом степену.

Послове опште управе, које врше градови са правом опште управне власти првог степена, на подручју општина града Земуна и Панчева врше градски начелници Земуна и Панчева у првом степену.

Послове опште управе у другом степену на подручју Управе града Београда врше ресорни министри, као и послове опште управе у првом степену на подручју општине града Београда који нису дани у надлежност Управника града Београда.

Општине градова Београда, Земуна и Панчева као такове подређене су осим тога и непосредно Министру унутрашњих послова.

Помоћник је помоћни орган и законски заменик Управника града Београда.*

Организација управе града Београда за вршење послова опште управе.

СЕКРЕТАРИЈАТ.

Постоји за лични саобраћај са Управником града Београда.

Секретар: Батавељић Ј. Павле.

I. ГРАЂЕВИНСКО-ТЕХНИЧКО ОДЕЉЕЊЕ.

Начелник: Арх. Илић Светислав.

У делокруг Одељења спада:

редовно одржавање државних зграда и других архитектонских објеката, изузев војне и Министарства саобраћаја;

пројектовање и грађење ових зграда;

надзор над пројектовањем, грађењем и одржавањем недржавних зграда намењених јавној употреби;

доношење свих одлука по постојећим грађевинским прописима.

II. ОДЕЉЕЊЕ ЗА СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

Начелник: Др. Поповић Иван.

У делокруг Одељења спада:

надзор над социјалним, дечјим, инвалидским и осталим хуманитарним установама;**

старање за инвалиде;

сарадња око старања за сиромашне и старе;

спречавање ширења заража и старање о народном здрављу и хигијени;

надзор над лекарском и апотекарском комором;

надзор над бабицама и другим нижим санитетским радницима.

Одсеци:

1. За социјалну политику и 2. За народно здравље.

III. ФИНАНСИЈСКИ ОТСЕК.

Шеф: Живановић Гавра.

Подређен је непосредно Управнику града Београда.

У његов делокруг спада:

1. састављање и предлог буџета прихода и расхода;

---

* Уредба о устројству и делокругу управе града Београда од 14. јануара 1930. штампана је у Сл. Н. бр. 12. IV. 1930. од 17. јануара 1930.

** Осим Болнице милосрдних сестара и Дома слепих у Земуну.

2. сви послови рачунске, финансијске и економске природе;
3. извршење буџета у оквиру надлежности;
4. набавке потребне за Управу града Београда и њене установе.

Осим тога отсек се стара за све послове сходно одредбама Закона о државном рачуноводству и Правилника за његово извршење.

У финансијски отсек спада:

Благајна и Економат.

Економат је помоћна установа за економичну набавку и штедљиво трошење канцеларијског материјала. Рукује целокупним инвентаром и потрошним материјалом.

Осим тога при Управи Града Београда као опште управној власти постоји:

Општи школски одбор. Претседник: инж: Нешић Милан; секретар: Аврамовић Светолик (Палилулска основна школа).

Буџет Управе Града Београда улази као саставни део у Општи државни буџет.

Службени лист Управе Града Београда је **„Полицијски Гласник"**. Уредник: Андоновић Александар.

III. Управа града Београда као државна полицијска власт.

Подручје Управе града Београда у полицијском делокругу **обухвата атаре општина** градова Београда, Земуна и Панчева; општина Бежаније, Борче, Војловице и Овче.

Управник града Београда:

1. води старање о државној безбедности; одржава јаван ред и мир; стара се о личној и имовној безбедности и спокојству грађана; штити извршење закона; проналази, хвата и надлежним властима предаје извршиоце кривичних дела; стара се о јавном моралу, здрављу становништва и домаће стоке; врши све послове који су му специјалним законима стављени у дужност као и полицију рада и санитетску полицију;

2. **врши техничку службу** у полицијском делокругу и **криминалну евиденцију за целу земљу;**

3. **подноси извештаје о догађајима и новостима** Краљу усмено, а Министру унутрашњих послова писмено;

4. **у случају појаве нереда или немира ширих размера** дужан је предузети све потребне мере, а по потреби ступати енергично и **безусловно васпоставити ред** и отклонити сваку опасност по јавни ред и безбедност снагама које су му на расположењу;

5. **издаје правилнике и наредбе о организацији и раду** потчињених му органа, о унутрашњем господарству и пословању надлештава и њихових установа;

6. **расматра у другом степену одлуке старешина квартова, претстојника градске полиције и полицијских комесара.**

I. АДМИНИСТРАТИВНО ОДЕЉЕЊЕ.

(Обилићев венац 6.)

Шеф: Мицић Вујица.

У делокруг одељења спада:

општа администрација;

рад на административним и другим споровима;

израда наредаба општег карактера;

давање начелних мишљења и предлагање мере за брже, правилније и целисходније отпремање послова;

пријем и подела поште;

персоналне ствари; општа евиденција и распоред особља;

држављанство и завичајност;

издавање: путних исправа и личних механских права;

легализација разних аката;

вршење ревизије над радом квартова, претстојништва и комесаријата, и извиђање чиновничких кривица.

II. ОДЕЉЕЊЕ ОПШТЕ ПОЛИЦИЈЕ.

(Обилићев венац 6.)

Шеф: Аћимовић Милан.

У делокруг Одељења спада:

државна безбедност и јавни поредак;

сузбијање шпијунаже и сваке акције уперене противу државног поретка;

политички и друштвени живот и надзор над сумњивим лицима;

надзор над радом удружења и скупова;

надзор над штампом, повременим списима и свима штампаним стварима и публикацијама свих врста, у колико то по закону спада у надлежност полицијске власти;

служба по пријављивању наших држављана и странаца; као и по пријављивању и упису млађих;

евиденција политичко-сумњивих лица и лица која се траже, евиденција политичко-злочиних дела, политичко-кажњених лица, и

давања одобрења за разне приредбе и добротворне акције, и контрола њиховог рада.

III. ОДЕЉЕЊЕ КРИВИЧНЕ ПОЛИЦИЈЕ.

(Краљев трг 16.)

Шеф: Поповић Радован.

У делокруг Одељења спада:

лична и имовна безбедност, мир и спокојство грађана; сузбијање криминалитета; истраживање, хватање, идентификовање извршилаца кривичних дела, претходна испитивања и предаја криваца надлежној власти; полициски надзор, надзор над осуђеницима и лицима склоним извршењу кажњивих дела; руковање затвором и притвором, протеривање и спровод;

мере за отклањање несрећних случајева и опасности за сигурност лица и имања; служба поводом самоубиства и напрасне смрти; проналазак несталих и идентификовање лешева непознатих лица;

одржавање јавног морала и благих нарави; сузбијање трговине белим робљем, тајне протистуције, хазардних игара, алкохолизма и употребе недопуштених наркотичних средстава и надзор над јавном простистуцијом;

примена прописа специјалних закона и уредаба; држање и ношење оружја, трговина отровним, експлозивним и запаљивим материјама; несавесна спекулација, вештачко дизање цена, илегална трговина и обрт, зеленаштво, мере и тегови; надзор над напуштенима и беспомоћнима; руковање нађеним стварима.

IV. ОДЕЉЕЊЕ САОБРАЋАЈНЕ ПОЛИЦИЈЕ.

(Југовићева 13.)

Шеф: Јовић Драгутин.

У делокруг Одељења спада: безбедност и удобност јавног саобраћаја на улицама, путовима, друмовима и уопште на јавним местима и саобраћајним и подвозним средствима за општу и приватну употребу.

V. ОДЕЉЕЊЕ ТЕХНИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ.

(Краљев трг 14.)

Шеф: Андоновић Александар.

У надлежност Одељења спада:

идентификација живих лица и непознатих лешева;

снимање и дактилоскопирање притвореника;

технички увиђај по делима убистава, разбојништава, опасних крађа, паљевина и других кривичних дела;

вештачење рукописа, фалзификованих новчаница, чекова, таксених марака и других хартија од вредности и разних исправа; вештачење хладног и ватреног оружја, чаура, зрна и других објеката и предмета кривичног дела; хемијска испитивања разних текстова и предмета која су потребна при истрагама кривичних дела; репродукција фотографских докумената, писаних и штампаних исправа и томе слично;

централна картотека дактилоскопских и фотографских фишева свих криминалних лица;

регистар свих осуђених лица од грађанских и војних власти;

евиденција сумњивих лица, за којима су издате потернице, и евиденција злочиних дела, чији су извршиоци непознати;

уређење и издавање листа „Полицијски гласник" у коме ће се објављивати и потернице, и

управљање криминалним музејем.

Полицијска надлештва.

14 КВАРТОВА (са жандармеријским станицама).

I. — Балканска 18; II. — Кнегиње Љубице 24; III. — Вишњићева 18; IV. — Кнез Милетина 48; V. — Мајора Илића 1; VI. — Вразова 6; VII. — Милешевска 45; VIII. — Авалска 1; IX. — Зрињског 32; X. — Карађорђева 38; XI. — Краља Владимира 3а; XII. — Кн. Александра1; XIII. — Ситничка 37; XIV. — Трговачка 51.

ПРЕТСТОЈНИШТВА ГРАДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ.

1. У **Земуну** обухвата подручје атара градске општине Земун и атара Општине бежанијске као и Велико ратно острво.
   Претстојник: Игрошанац Милутин.
2. У **Панчеву** обухвата подручје атара градске општине Панчево и атара општине Борче, Војловице и Овче.
   Претстојник: Коча Милоје.

ПОЛИЦИЈСКИ КОМЕСАРИЈАТИ.

1. **Комесаријат железничке станице** (на железничкој станици) обухвата реон железничке станице и железничке пруге у Београду са свима припадајућим објектима у границама подручја Управе града Београда, изузев атар општине Панчева и пруге, које воде од Панчева. — Виши комесар: Кршмановић Михајло.
2. **Комесаријат паробродске полиције** (Карађорђева 12) обухвата:
   ток Саве и Дунава од врха Аде Циганлије до ушћа Миријевске реке рачунајући и острва Аду Циганлију и Хују са плажама као и пристаништа на десној обали (без Земуна);
   простор на левој обали Саве до ушћа Саве, а 250 метара у дубину од обале, обухватајући и купатила са Савском плажом.
   Поред тога комесаријат врши контролу над пловним објектима и обавља у своме подручју и друге послове које му управник града Београда додели.
   В. д. комесара: Милошевић Драгољуб.
3. **Комесаријат ваздушног пристаништа** (На Бежанији) обухвата целокупну територију ваздушног пристаништа Београд.
   Комесар: Паранос Илија

Осим тога ради **одржавања реда и безбедности** и извршења осталих полицијских и опште управних задатака, **Управнику града Београда стоји на расположење један пук и један ескадрон државне коњичке жандармерије.**

Квартови, претстојништва и комесаријати полиције, као административне јединице, **врше полицијску власт на одређеном простору подручја Управе града Београда.**

Границе квартова иду средином улица, које су означене као граничне.

У њихов делокруг спадају дужности означене у тачци (1.) круга рада управника града Београда.

Старешине кварта, претстојници градске полиције и полицијски комесари:

управљају пословима по наредбама и упутствима Управника града Београда,

лично контролишу рад подручног им особља,

о потребном извештавају Управника града Београда и чине му потребне предлоге,

подносе Управнику града Београда једанпут дневно писмени извештај, а о важнијим догађајима и о хитним стварима извештавају га најкраћим путем одмах.

IV. Општи статистички преглед Управе града Београда.

Самоуправни градови	Површина км²	Становништво према попису 1921. Становника	1931. Домаћинстава	1931. Становника	Просвета: Школа — Средњих и учитељских	Стручних	Грађанских	Основних	Јавних књижница	Друштава и задруга	Привреда: Новчаних завода	Индустријских предузећа*	Здравство: Болница и санаторија
1. **Престолни град Београд**	75	114753	59701	241542	12	26	1	27	18	1000	98	126	38
2. Град Земун	54	18528	6649	28083	2	5	1	6	1	30	5	24	2
3. Град Панчево	113	19407	5797	22113	1	2	2	6	3	31	5	11	2
Укупно на подручју Управе града Београда	242	152688	72147	291738	15	33	4	39	22	1061	108	161	42

* У овом броју показана су само већа индустријска предузећа (фабрике) које фактично постоје и раде на територију управе града Београда (без заступстава других домаћих и страних индустрија).

Основна настава на подручју управе града Београда
за школску год. 1930/31.

Градови	Основних школа	Одељења	Дечијих забавишта	Школских соба	Гимнастичких дворана	Учитеља	Ученика	1 школа отпада на: Површине км²	Становника	Примедба.
1. Београд	27	305	15	212	10	312	13700	2·7	8626	1. Од укупног броја школа су 33 државне, а 6 приватних.
2. Земун	6	54	3	47	3	66	2233	9	4680	2. У школским књижницама има 8000 свезака или 240 свезака на 1 школу.
3. Панчево	6	30	5	30	—	32	1547	19	3685	3. На 1 школу отпада 425 ђака (1 ђак на 17 становника).
Укупно	39	389	23	289	13	410	17480	9	7300	

Примедба. Све основне школе подељене су на 4 школска среза који потпадају директно под Министарство Просвете.

Седишта школских надзорника:

Први школски срез	Краља Петра 7
Други школски срез	Дечанска 6
Трећи школским срез (са гр. Земуном)	Косте Главинића 1
Четврти школски срез (са гр. Панчевом)	Душанова 23

(Списак основних школа види у Другом делу IV. св. Алманаха).

Уредба о управи и надзору над свим народним школама на подручју Управе града Београда од 11. августа 1930., штампана је у Сл. Н. бр. 182—LXVII. од 12. августа 1930.

V. ГРАДОВИ НА ПОДРУЧЈУ УПРАВЕ ГРАДА БЕОГРАДА.

1. Престони град Београд

Површина: 75 км² — 23.485 зграда, 59.701 домаћинство и 241.542 становника.* Од тога 132.151 мушкараца и 109.391 жена.

Предграђа: Бањица, Велики Мокрилуг, Вождовац, Војводе Степе, Дедиње, Душановац, Карабурма, Краљевића Томислава, Краљице Марије, Лауданов Шанац, Мали Мокрилуг, Михајловац, Незнаног Јунака, Пашино брдо, Петра Мркоњића, Професорска Колонија, Сењак, Топчидерско брдо, Хаџи Поповац и Чукарица.

Географски положај Београда.

Астрономске опсерваторије	Надморска висина	Сев. ширина	Ист. дужина од Гринвића	Разлика месног од средње-евр. времена
Стара	138,3	44°48′2,4″	20°28′8.6″	21′52,6″
(На западном Врачару.)				
Нова	252,7	44°88′8,6″	20°30′ 57″	22′ 3,8″
(На Лаудонову Шанцу.)				

ИСТОРИЈСКИ ПРЕГЛЕД.

Место где лежи садашњи Београд, због свог изванредног положаја, било је насељено још у преисторисko доба. У непосредној близини Београда, у Винчи, постоји једно преисторисko налазиште, чији наласки потичу из времена преласка каменог доба у бронзано. Аваљски рудници са оловом и цинобаритом били су експлоатисани већ у бранзано доба. У IV. веку на Балканско Полуострво навалили су Келти. Једно келтско племе Скриди настанило се на подручју Северне Србије и подигло је на ушћу Саве Град Сингидунум који су Римљани освојили у првом веку (четврта Флавијева легија). Београд под Римљанима има све већи значај. Тако је године 336. зборно место аријанског сабора. У V. веку освојиште град Хуни, затим Сармати и после Готи. Цар Јустинијан обнови град да буде браник од словенских најезда. Године 602. освојили су град Авари. Од те године губи се сваки помен о Београду. Тек у IX. веку јављају се нове вести о Сингидунумском граду. Али он више нема старо келтско име, него ново, словенско: Београд. Тада је под влашћу Бугара јер су ту они примили ученике Ћирила и Методија, а био је и седиште епископије. У XII. веку биле су око Београда честе битке између Мађара и Византије, а у XIII. веку између Бугара и Мађара. Године 1284. Београд су добили Срби: уступио га је мађарски краљ Ладислав IV. свом зету краљу Драгутину. Уз Београд Срби су добили североисточну Босну и Мачву, а краљ Драгутин учини Београд својом престоницом. Године 1319. узели су Београд Мађари и запалили га, па га потом и задржали. У XIV. веку Цар Душан води око Београда ратове с Карлом Робертом и Људевитом Великим. Под Царем Урошем Београд је изгубљен за Србе, затим повраћен под Деспотом Стеваном. У XV. веку вођене су борбе око Београда између Мађара и Турака. Године 1521. Турци су заузели град, који је требао да послужи као главна операциона база за даља турска завојевања. У XVI. и XVII. веку Београд се развио у велико трговачко место и тада је имао око 3.700 дућана.

Опадање Београда почиње с опадањем турске силе у Средњој Европи.

Године 1690. после пораза Турака код Беча, Београд пада под Аустрију, а 1699. године наново припада Турцима по Карловачком миру. Године 1717. аустријски војсковођа принц Евгеније Савојски заузима Београд који су Аустријанци држали све до 1739. године.

Те је године Аустрија изгубила Србију са Београдом и тек га 1789. повраћа, да Београд дефинитивно врати Турској по одредби Свиштовског мира (1791. г.).

Године 1807. заузму Београд Срби у Карађорђевом устанку и држали су га све до 1813. године, када је привремено пропало дело првог устанка.

Од године заузимања па све до данашњег дана Београд је центар националног рада на народном ослобођењу.

У другом устанку од 1815. године Београд је остао на миру, јер Кнез Милош није желео да освајањем везирског града врећа осетљивост Турака. Но Милош је са планом радио да Београду да српски и хришћански карактер у чему је успевао.

Године 1842. Београд је престоница кнеза Александра Карађорђевића с турским гарнизоном у граду.

Године 1867. предан је град кнезу Михајлу.

У светском рату Београд је два пута заузиман од непријатељске војске и страдао је као мало која друга варош. Али је зато на крају 1918. године дочекао поновни улаз српске војске, а 31. децембра исте године проглашен је за престоницу Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, да крајем 1929. године буде проглашен престоницом Краљевине Југославије.

Београд је седиште Краља и Владе, културни, привредни и политички центар Краљевине Југославије.

Претседници општине града Београда од Уједињења: 1919. г. — Коста Главинић; 1920. г. — Филип Филиповић; 1921. г. — Добра Митровић; 1923. г. — Михајло Марјановић; 1925. г. — в. д. Милош Бобић; 1926. г. — Коста Кумануди; 1929. г. — Милош Савчић; 1930. г. — Милан Нешић.

* Према попису г. 1921. Београд је имао: 7.465 зграда, 28.351 домаћинство и 114.753 становника.

Општина града Београда.*

Претседник: инж. Нешић Милан, професор Универзитета.
Потпретседници: Др. Стојадиновић Милослав и Крстић Никола.
Кмет. правник: Протић Исидор, адвокат.

Одборници: Др. М. Анић, Б. Антонијевић, Др. Д. Аранђеловић, Ђ. Бајаловић, К. Букавац, Др. Л. Генчић, С. Гођевац, П. Гребенац, Ш. Де Мајо, Ј. Дравић, Н. Ђорђевић, М. Ђурић, Р. Живковић, Т. Здравковић, Н. Илић, Р. Јовановић Ресавац, Т. Јовановић, В. Крекић, Др. А. Леко, Д. Матејић, М. Матић, С. Милетић, Д. Милошевић, Л. Миљанић, Ј. Мисирлић, Др. М. Недељковић, Др. Д. Новаковић, В. Петровић, Др. Б. Пијаде, Ђ. Попара, Б. Поповић, Ј. Поповић, М. Радојловић, М. Радосављевић, М. Сокић, Д. Станчуловић, Т. Старчевић, Др. Љ. Стојановић, М. Стојановић, С. Трифковић, А. Вирт, Ј. Фрид.

Суд општине града Београда решава о свима оним предметима и пословима који нису законом изречно стављени у надлежност општинског одбора, а треба да их реши и уради општина. Но суд може у појединим пословима претходно саслушати мишљење општинског одбора или му препустити решавање о њима.

Статут општине града Београда од 27. септембра 1929. одобрен је 22. октобра 1929.

I. ОПШТЕ ОДЕЛЕЊЕ.
(Узун Миркова 1.)

В. д. директора: Игњатовић Миодраг.

Кабинет Претседништва — шеф: Марунић Антоније;
Деловодство — шеф: Павловић Божидар.

Отсеци:
1. Административни — шеф: Антоновић Боривоје;
2. Персонални — шеф: Игњатовић Миодраг;
3. Правни — шеф: Рашковић Живојин;
4. Статистички (Бранкова 2) — шеф: Анагности Димитрије;
5. Војни (Бранкова 2) — шеф: Ракетић Милорад.

II. ОДЕЛЕЊЕ ЗА СОЦИЈАЛНО И ЗДРАВСТВЕНО СТАРАЊЕ.
(Југовићева 1.)

Директор: Др. Радишић Драгутин.

Отсеци:
1. За јавну хигијену — шеф: Др. Рамзин Д. Сергије.
2. За лечење и санитарне установе — шеф: Др. Стефановић Светислав.
3. За помагање сиротиње и за социјалне установе — шеф: Др. Ђуровић Ђура.
4. Културни — шеф: Пандуровић Сима.
5. За гробља — шеф: Пандуровић Живојин.
6. Пожарне Команде — Командант: Милисављевић Милорад.

III. СУДСКО ОДЕЛЕЊЕ.
(Узун Миркова 1.)

Шеф: Протић Исидор, кмет-правник.

Отсеци:
1. За грађанске спорове — шеф: Петровић Драгољуб.
2. Извршни — шеф: Марјановић Благоје.
3. Кривични — шеф: Илић Михајло.
4. За старатељство — шеф Благојевић Михајло.

IV. ПРИВРЕДНО-ФИНАНСИЈСКО ОДЕЛЕЊЕ.
(Узун Миркова 1.)

Директор: Др. Ђулизибарић Драгољуб.

Отсеци:
1. Таксено-привредни — шеф: Новаковић Драгољуб.
2. Трошаринski — управник: Вељковић Михајло.
3. Општинских Добара — шеф: Покорни Љубомир.
4. Економат — шеф: Кнежевић Митар.
5. Благајна — шеф: Денић Александар.
6. Ликвидатура — шеф: Наумовић Риста.
7. Књиговодство — шеф: Николић Љубомир.
8. Контролни — шеф: Матић Драгољуб.

V. ТЕХНИЧКА ДИРЕКЦИЈА.
(Кнегиње Љубице 21.)

Директор: инж. Кузмановић Огњан.
Помоћник: инж. Атанацковић Димитрије.

Отсеци:
1. Нижињерски — шеф: Розенцвајг Хуго.
2. Архитектонски — шеф: Генић Светозар.
3. Канализација — шеф: Бркић Миливоје.
4. Водовод — шеф: Петровић Слободан.
5. Катастар — шеф: Миленковић Драг.
6. За паркове — шеф: Крстић Александар.

Одељци: 1. за одржавање калдрме; 2. за катастарско снимање и 3. за генерални план.

VI. ДИРЕКЦИЈА ТРАМВАЈА И ОСВЕТЛЕЊА.

Директор: Поповић Боривоје.
Помоћник Директора: Швабић Лазар.

А. Електротехничка служба. Шеф: Швабић Лазар.
Отсеци:
1. За електрична постројења — шеф: Сарић Петар.
2. За мрежу — шеф: Глудовски Ђорђе.

Б. Машинска служба — шеф: Савић Димитрије.
Отсеци:
1. За парне машине (са ложионицом) — старешина: Крстић Огњан.
2. За радионице (са депо-ом) — старешина: Земановић Властимир.
3. Возни парк — шеф: Аћимовић Божидар.

В. Саобраћајна служба — шеф: Дојчиновић Александар.
Отсеци:
1. За трамвајске пруге — шеф: Марјановић Светомир.
2. За експлоатацију трамваја — шеф: Молеровић Михајло.

---

* **Закон о атару општине града Београда** од 2. октобра 1929. — штампан је у Сл. Н. бр. 239-XCVIII од 12. октобра 1929.

Административна служба — шеф: Јоксимовић Паун. Отсек за претплату — шеф: Ракић М. Секретаријат — референт: Ђорђевић Средоје. Персонални референт — реф.: Илић Милорад. Књиговодство — референт: Гргић Стеван. Централни магацин — шеф: Мандаревић Васа.

VII. ОПШТИНСКА ШТЕДИОНИЦА.

Директор: Ђуричић Јован.

Буџет Општине Града Београда за год. 1931. износио је око 385,000.000 динара, а школски 3,465.000 динара.

ОПШТИНСКЕ УСТАНОВЕ.

Месни школски одбор за град Београд (Краља Петра 7).
Претседник — инж. Нешић Милан.
Секретар — Савић М. Живојин.

Општинска библиотека и музеј (Ул. Кр. Петра 26).
Управник — Др. Илић-Агатова Марија.

Београдске општинске новине (Ул. Кр. Петра 26).
Уредник — Видаковић Слободан.

Примедба: Поједини општински заводи и школе означени су у односним рубрикама у прегледу свију важнијих установа у граду Београду.

Важније установе и институције у Београду.

(Детаљније податке види у II. делу Алманаха.)

1. Више државне установе.

Краљев Двор.

Канцеларија краљевских ордена (Кр. Александра 24).

Претседништво Министарског Савета (Милоша Великог 12а).

Централни пресбиро, Општа држ. статистика.

Врховни законодавни савет (Кр. Милана 16).

Државни савет и Главна контрола (Милоша Великог 10).

Министарства:

Правде (Престолонаследников трг 41).
Просвете (Кр. Милана 2).
Иностраних послова (Кр. Милана 16).
Унутрашњих послова (Милоша Великог 16).
Финансија (Милоша Великог 12а).
Војске и морнарице (Милоша Великог 11).
Грађевина (Милоша Великог 5).
Саобраћаја (Немањина ул.).
Пољопривреде (Милоша Великог 16).
Трговине и индустрије (Милоша Великог 16).
Шума и рудника (Милоша Великог 16).

2. Претставништва страних држава.

Посланства: Албанско (Косовска 5); **Апостолска Нунциатура** (Крунска 59); **Аргентинско** (Краља Петра 77); **Аустријско** (Рајићева 10); **Белгијско** (Крунска 16); **Британско** (Зрињског 20); **Бугарско** (Бирчанинова 26); **Грчко** (Француска 33); **Данско** (Милоша Поцерца); **Италијанско** (Бирчанинова 11); **Мађарско** (Кн. Зорке 74); **Немачко** (Крунска 33); **Норвешко** (Катићева 10); **Пољско** (Крунска 52); **Португалско** (Јакшићева 5); **Румунско** (Милоша Великог 44); **Француско** (Гарашанинова 20); **Сједињених држава Америке** (Француска 7); **Шпанско** (Кнез Михајлов венац 27); **Швајцарско** (Краља Милутина 1); **Шведско** (Јакшићева 5); **Турско** (Милоша Великог 21); **Чехословачко** (Краља Александра 22).

Конзулати: Албански (Косовска 5); **Аргентински** (Влајковићева 30); **Аустријски** (Рајићева 10); **Белгијски** (Крунска 16); **Бразилски** (Кнез Михајлова 15); **Британски** (Зрињског 20); **Бугарски** (Бирчанинова 26); **Грчки** (Француска 33); **Дански** (Фердинанда Румуњског 17); **Доминиканске Републике** ( ); **Италијански** (Бирчанинова 11); **Јапански** (Добрачина 43); **Летонски** (Пашићева 3); **Мађарски** (Кн. Зорке 74); **Мексикански** (Кн. Михајлов венац 7); **Немачки** (Крунска 33); **Холандски** (Јакшићева 5); **Норвешки** (Катићева 9); **Пољски** (Крунска 52); **Португалски** (Јакшићева 5); **Румунски** (Милоша Великог 44); **Сједињених држава Америке** (Фердинанда Румунског 17); **Турски** (Милоша Вел. 21); **Фински** (Кнез Михајлова 36); **Француски** (Гарашанинова 20); **Чехословачки** (Краља Александра 22); **Шпански** (Кнез Михајлов венац 27); **Шведски** (Фердинанда Румунског 17); **Швајцарски** (Краља Милутина 1).

Делегације:

За заштиту интереса руских избеглица (Кр. Милана 12).

Међународног Биро-а Рада (Бранкова 24).

3. Судбене установе.

Државни суд за заштиту државе (Милоша Вел. 12).
Управни суд (Крунска 38).
Државни правобранилац (Милоша Великога 12).
Државни тужилац (Милоша Великога 12).

Редовни судови.

Касациони суд (Влајковићева 18).
Апелациони суд (Француска 27).
Окружни суд за град Београд (Кн. Михајлова ул.).
Окружни суд за округ Београдски (Алексанпрова).
Срески суд за град Београд (Александрова ул.).
Срески суд за срез Врачарски (Воj. Мишића ул.).

Специјални судови.

Првостепени трговачки суд (Чика Љубина 20).
Изабрани суд код Београдске берзе (Палата Академије Наука).

Казнени заводи:

Притвор Држ. Суда (Ада Циганлија).
Дом малолетника за мушку децу (Крал. Марка 9).

Коморе:

Адвокатска комора (Ускочка 2).

4. Верске установе.

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ.

Српска православна патријаршија (Богојављенска 6.).
Свети архијерејски сабор и синод (Париска 9).
Протопресвитеријат београдски (Богојављенска 3).
Протопресвитеријат окружни (Милоша Великог 8.)
Велики духовни суд (Јакшићева 3.).
Духовни првостепени суд (Француска 28).
11 православних цркава (✠) и 5 капела.

РУСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ.

Епархијски Савет
Руска парохија са црквом (На Старом гробљу).

РИМОКАТОЛИЧКЕ ЦРКВЕ.

Надбискупија београдска (Јована Ристића 20.).
Жупски уреди: 1) Хаџи Мелентијева 65.; 2) Крунска 23.; 3) Брегалничка 11.; 4) Чукарица; 5) Поенкареова ул.
Новицијати: Завод св. Винка Паулског (Крунска 19.); Институт св. Јосифа (Ранкеова 2.).

СТАРОКАТОЛИЧКЕ ЦРКВЕ.

Жупа Београдска (у осн. школи у Душановој ул.)

ЕВАНГЕЛИЧКЕ ЦРКВЕ.

Београдски сениорат (Вука Караџића 7.).
Евангеличка црквена школска општина.
1 евангеличка црква (✠).

ИСЛАМСКЕ ВЕРСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ.

Реџс Ул Улема — Врховно-верски старешина (Француска 29.).
Самостални имамат Бајракли-џамије (Господар Јевремова 11.).
Срески шеријатски суд (Крунска 38.).
1 џамија (☾).

ЈЕВРЕЈСКЕ РЕЛИГИЈЕ.

Врховни рабинат (Јованова 36.).
Савез јеврејских веронаучних општина (Космајска 19.).
Веронаучне општине: **ашкенаског** обреда (Космајска 19.), **сефардског** обреда (Пр. Петра 71.).

ОСТАЛИХ РЕЛИГИЈА.

Баптистички храм (Далматинска 71.).
Будиски калмитски храм (на Малом Мокром Лугу).

5. Војне установе.

Главни генералштаб (Милоша Великог 9.).

Инспекције:
Инжињерска (Горњи град); **Коњичка** (Влајковићева 10.); **Артилеријска** (Франкопанска 21.); **Пешадијска** (Милоша Великог 9.); **Санитетска и економска.**

Команде:
Краљеве гарде (у Топчидеру); **Жандармеријска** (Светосавска 14.); **Морнарице** (Цара Лазара 6); **Дунавске дивизијске области** (Милоша Великог 6); **Београдског војног округа** (Милешевска 14); **Града Београда** (Милоша Вел. 6).

Пукови:
1. пешадијски Кр. Гарде (на Дедињу).
2. пешадијски Кн. Михајла (на Бањици).
18. пешадијски Сувоборски (на Бањици).
1. коњички Кр. Гарде (у Топчидеру).
2. коњички Кр. Гарде (у Топчидеру).
2. артилеријски (Војводе Глигора 2.).
Београдски жандармеријски (Краљев трг 12.).

Војни судови:
Велики војни суд (Милоша Великог 7.).
Војни суд за официре (Горњи град).
Војно-дисциплински суд (Милоша Великог 11).

Војне школе:
Војна академија: нижа и виша (Милоша Вел. 13).
Интендантска академија (Доњи град).
Инжињерска официрска школа (Горњи град).
Административна школа за официре.
Војно-санитетска школа (Милоша Поцерца 4.).
1 пешад. подофицирска школа Кр. Александра I. (на Бањици).
Припремна жандармеријска школа (Високог Стевана 13.).

Специјалне установе и команде:
Војно-географски институт (Горњи град).
Официрски Дом (Краља Милана 48.).
Гардијски Дом и касарне (у Топчидеру).
Главна аутокоманда (Булевар Ослобођења 79.)
Неборачки батаљон (Крагујевачки друм 3.).
Гарнизонски војни затвор (Доњи град).

Војне болнице:
Главна војна болница (Милоша Поцерца 6.).
Држ. војна марвена болница (на Бањици).

Слагалишта:
Главно ветеринарско слагалиште (Доњи град).
Дунавско интенд. слагалиште (Сарајевска 38.).
Дунавско убојно слагалиште (Доњи град).

Радионице:
Артилеријска Дунавске див. области (Доњи град).
Штампарска Минист. в. и м. (Милоша Вел. 11.).
Војна пекара (Сарајевска 38.).
Држ. завод за израду војне одеће (Доњи град).

6. Културно-просветне установе.

ВИШИ НАУЧНИ ЗАВОДИ.

Српска краљевска академија наука (Бранкова 15.).
Београдски универзитет: Стара зграда (Краљев трг 1.); Нова зграда (Краљев трг 3.).
Факултети: Богословски (Франкопанова 3.); Медицински (Вишеградска 26.); Пољопривредни (Гарашанинова 18.); Правнички (Краљев трг 1.); Технички (Краљев трг 3.); Филозофски (Краљев трг 1.).
Виша педагошка школа (Цара Душана 13.).

ИНСТИТУТИ, ЗАВОДИ И СЕМИНАРИ.

Филозофског факултета.

Институти: Библиографски институт.

Опсерваторије:

1. Метеоролошка (Шумадијска 14.); 2. Астрономска (Војводе Миленка 54.).

Заводи:

У новој згради универзитета: 1. физички, 2. Зоолошки, 3. Географски.

У старој згради универзитета: 4. Хемијски, 5. Физичко-хемијски.

Засебно: 6. Ботанички завод и башта (Таковска 41.); 7. Геолошко-палеонтолошки (Краљев трг 1.); 8. Минералошко-петрографски (Добрачина 16.); 9. Сеизмолошки (Ташмајдан); 10. Физиолошки (Краљев трг 3.).

Семинари:

У новој згради универзитета: 1. Филозофски; 2. Историје новог века; 3. Метеоролошко-климатолошки.

У старој згради универзитета: 4. Математички, 5. Српски, 6. Историје старог века, 7. Византолошки, 8. Археолошки, 9. Класичне филологије.

У згради Краља Петра ул. бр. 2.: 10. Етнолошки, 1. За педагогију, 12. Арбанолошки, 13. Општи педагошки, 14. Словенски, 15. За помоћне историјске науке и историју средњег века, 16. Оријенталне филологије, 17. Експерименталне психологије, 18. За енглески језик и књижевност, 19. Музичко-научни, 20. Упоредне књижевности, 21. За француски језик и књижевност.

Засебно: 22. За немачки језик и књижевност (Топличин венац 21.); 23. За историју уметности Милоша Великог 54.).

Правног факултета.

(Топличин венац 21.)

Криминалистички институт.

Техничког факултета.

Заводи:

У новој згради универзитета: 1. Хидротехнички, 2. Хемијско-технички, 3. Геодетски институт са библиотеком, 4. Машински музеј.

У старој згради универзитета: 5. Електротехнички и 6. За испитивање материјала.

Кабинети:

1. за науку о грађи, 2. за архитектуру, 3. за механику, 4. за инжињерске конструкције, 5. за парне машине, 6. за орнаментику, 7. за бетон и армирани бетон, 8. за хидрауличне моторе, 9. за историју архитектуре и уметности, 10. за нацртну геометрију, 11. за гвоздене конструкције, 12. за железнице, 13. за статику инжињерских конструкција, 14. за геологију, 15. за математику, 16. за моторе (са лабораторијем за испитивање парних котлова), 17. за машинске елементе, 18. за грађевинске машине и фабрична постројења, 19. за византологију, 20. за термодинамику, 21. за техничко цртање, 22. за припремно цртање, 23. за фигурно цртање.

Медицинског факултета.

Институти:

Шумадијска 18.: 1. Патолошки, 2. Фармаколошки, 3. Бактериолошки, 4. Радиолошки, 5. Анатомски, 6. Хемијски.

Засебно: 7. Физиолошки (Петра Зрињског 92.); 8. Хистолошки (Вишеградска 24.); 9. За ратну хигијену (Војна болница).

Заводи:

1. За судску медицину (Држ. болница); 2. За физикалну терапију.

Клинике: види у прегледу здравств. установа.

Пољопр.-шумарског факултета.

Институти:

Гарашанинова 18.: 1. Ботанички и 2. За шумарство.

Крунска 81.: 3. Ентомолошки, 4. Агрикултурно-хемијски, 5. За науку о пољопривредном газдовању.

Добрачина 16.: 6. Анатомије и физиологије домаћих животиња, 7. За хистологију, 8. За зоотехнику, 9. За педалогију, 10. За опште ратарство, 11. За млекарство.

Краља Александра 82.: 12. За специјално ратарство, ливадарство и за пољопривредне машине и оруђе, 13. За пољопривредну бактериологију и ветеринарство.

Заводи:

У новој згради универзитета: 1. Хемијски, 2. Зоолошки, 3. Физички, 4. Геолошки.

У старој згради универзитета: 5. Математички.

Засебно: 6. Минералошки (Добрачина 16.), 7. Геолошки (Краљев трг 1.).

Лабораторија за аналитичну хемију (Крунска 81.).

Факултетско огледно добро у Земуну.

МУЗЕЈИ.

Народни (Милоша Великог 52.); **Етнографски** (Милоша Великог 15.); **Српске земље** (Милоша Великог 15.); **Краља Петра** (Миодрага Давидовића 66.); **Војни** Принца Павла (Минист. војске и морнарице); **Анатомски** (Мали Калимегдан); **За хигијену** (Милоша Великог 71.); **Уметничког одељења** Минист. просвете (Престолонаследников трг); **Савремене уметности** (Богојављенска 8.); **Музички** друштва „Станковић"; **Поштански** (Вилсонов трг 30.); **Општине града Београда** (Краља Петра 26.).

Државни архив (Карнегијева 2.).

ВАЖНИЈЕ БИБЛИОТЕКЕ.

Народна (Косанчићев венац 14.); **Академије наука**: **Универзитетска** (Краља Александра 71.); **Дворска**: **Правног факултета** (Топличин венац 21.); **Српског семинара** (Краљев трг 1.); **Богословског факултета** (Мишарска 11.); **Главног ђенералног штаба** (Милоша Великог 13.);

Општине града Београда (Краља Петра 26); **Министарства просвете** (Балканска 5.); **Учитељског удружења** (Булевар Ослобођења 10.); **Радничке коморе** (Немањина 28.).

Руске библиотеке: Јавна (Јакшићева 2.); Возрожденија (Добрињска 12); Славенске узајамности (Франкопанова 24.); Војна (Чубрина 10.); Савеза руских књижевника (Косовска 24.); Земгора (Хартвигова 35).

СРЕДЊЕ ШКОЛЕ.

ДРЖАВНЕ ГИМНАЗИЈЕ.

I. мушка (Цара Душана 13.); **II. мушка** (Поенкареова 29.); **III. мушка** (Његушева 15.); **IV. мушка** Гарашанинова 45.); **I. женска** (Књегиње Зорке 57.); **II. женска** (Кр. Наталије 31.); **III. женска** (Босанска 32.); **Држ. реалка** (Узун Миркова 14.).

ПРИВАТНЕ ГИМНАЗИЈЕ.

I. Руско-српска мушка (Булевар Ослобођења 10.); **I. Руско-српска женска** (Булевар Ослоб. 10.).

УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ.

Државна мушка учитељска школа (Булевар Ослобођења 10.).

Државна женска учитељска школа (Краљице Наталије 100.).

ОСНОВНЕ ШКОЛЕ.

(○ са дечјим забавиштима.)

Државне:

1. Краља Александра: „На Теразијама", 2 ○ (Дечанска 6). 2. Краља Петра: „Код Саборне Цркве". 3. На Бањици (Макаријева 2); 4. На Булбулдеру, ○ (Југословенска 31). 5. На Вождовцу (Јове Илића 4). 6. На Врачарском Пољу (Краља Александра 130). 7. На Дунаву (Душанова 23). 8. На Душановцу (Војводе Глигора 66). 9. На Западном Врачару (Зрињског 29). 10. На Карабурми ○ (Браћа Илића 23). 11. На Макишу (као одељење осн. школе на Чукарици). 12. У Палилули (Старине Новака 24). 13. У Палилули (Таковска 41). 14. У предграђу Краљице Марије (бр. 130). 15. На Сави ○ (Босанска 32). 16. На Савинцу, 2 ○ (Цара Николе II. 42). 17. На Сењаку ○ (Косте Главинића 1). 18. На Смедеревском Ђерму (Јагићева 1). 19. У Топчидеру. 20. На Чукарици (Херцеговачка 30).

Вежбаонице учитељских школа:

21. Мушке: „На Источном Врачару" (Кр. Милутина 12). 22. женске: (Краљице Наталије 37).

Приватне:

1. Друштва Мајке Јевросиме ○ (Јована Ристића 6). 2. Немачко-српска ○ (Вука Караџића 7). 3. Руска ○ (Краља Милоша). 4. Француско-српска ○ (Ранкеова 2). 5. Чехословачка ○ (Студеничка ул.).

Школе страних језика.

Хришћанске заједнице младих људи (енглеска), Кнез Михајлова 46.

Друштво пријатеља Француске (француска), Краљев трг 5.

Берлиц школа (француског, немачког и енглеског језика).

ПОЗОРИШТА.

Народно Позориште (Трг Уједињења).

Позориште на Врачару (Манеж; Краља Милана 50).

УМЕТНИЧКИ ЗАВОДИ.

Уметнички павиљон (Мали Калимегдан).

Уметничка школа (Краља Петра 4.).

Школа за примену декоративне уметности (Кн. Љубице 1.).

Приватна глумачко-балетска школа (Косовска 51.).

Државна музичка школа (Васина 13.).

Музичког друштва „Станковић" (Фердинанда Румунског 1.).

ВАЖНИЈА КУЛТУРНА И ПРОСВЕТНА ДРУШТВА.

Археолошко (Бранкова 10) — Географско (Краљев трг 1) — Геолошко (Краљев трг 1) — Ложа слободних зидара (Гарашанинова 8) — „Гајрет" (Жоржа Клемансоа 43) — „Дом културе" (Косте Главинића 1) — „Женски покрет" (Кнез Михајлова 46) — Југосл. Матица (Кр. Наталије 45) — Култ.-просв. секција радничког савеза (Браничевска 5) — Русинско друштво „Просвета" (Његушева 41) Српска књижевна задруга (Кр. Милана 19) — Руски Научни Институт (Јакшићева 2) — Руски Дом Културе „Цара Николе II" (Краљице Наталије 33).

Клубови.

Пријатеља Француске (Краљев трг 5.).

Енглеско-југословенски (Краља Милана ул.).

Пољско-југословенски (Француска 14.).

Женски (Кн. Михајлова 46.).

Есперанто (у Хотелу Лондон).

Руски Официрски Дом (Дечанска 18.).

Патриотска удружења.

Савез Сокола Краљевине Југославије.

„Народна Одбрана" (Милоша Великог 45.).

„Јадранска Стража" (Краљице Наталије 45.).

Важнија уметничка и музичка удружења.

Централна управа удружења глумаца (Чика Љубина 16.).

Београдска филхармонија.

Потсавез музичара Краљевине Југославије (Краља Милана 43.).
Музички клуб (Краљице Марије 11.).
Јужно-словенски певачки савез (Кр. Милана 73.).
Академско певачко друштво „Обилић".
Музичко друштво „Станковић" (Милоша Вел. 1.).
Прво Београдско Певачко друштво.
Руско певачко друштво (Јакшићева 2.).

ШТАМПА.

Савезна управа Југосл. новинарског удружења (Мишарска 3.).

Свега листова и часописа у Београду излази 179.

(Списак види у прегледу штампе у II. делу).

7. Саобраћајне установе.

Државне железнице.

Генерална дирекција државних железница (Немањина ул.).
Београдска железничка дирекција (Грачаничка 6).
Држ. саобраћајна железничка школа (Милоша Великог 2).
4 железничке станице: Главна, Сава, Кланица и у Топчидеру.
Железничка ложионица, радионица и главно спремиште материјала.

РЕЧНИ САОБРАЋАЈ.

Дирекција речног саобраћаја (Карађорђева 30).
Капетанија пристаништа (▲) Карађорђева 6.
5 паробродарских станица. На Сави (Карађорђева 10): Јездића и Бакарића; Југосл. речне пловидбе; Тодоровића, Ђорића и Блажека; Експресних бродова саобраћајне заједнице. — На Дунаву: Ташка Наумовића (Дубровачка ул.).

Паробродарске пруге:

— Земун (4 км); — Панчево (21 км); — Смедерево (57 км) — Дубравица (72 км); — Тител (58 км) — Стари Бечеј (116 км) — Сента (170 км); — Велики Бечкерек (92 км); — Шабац (105) км) — Сремска Митровица (138 км); — Радујевац (319 км); — Ђурђево (714 км); — Беч (998 км).

ВАЗДУШНИ САОБРАЋАЈ.

(Аеропруге са ознаком времена летења (сати).

1. **„Аеропут"**, друштва за ваздушни саобраћај (Дворска 3):
   — Загреб (2.30) — Грац (1.10) — Беч (1.45).
   — Скопље (2.30) — Солун (1.30).
   — Сарајево (1.30) — Подгорица (2.00).
2. **„Сидна"**, међународног друштва за ваздушну пловидбу (Кн. Љубице 11):
   — Будимпешта (2.00) — Беч (3.00) — Варшава (11.00) — Вратислава (9.00) — Прат (6.00) — Париз (12.00).
   — Букурешт (3.00).
   — Софија (2.00) — Стамбул (5.00).

ПОШТА, ТЕЛЕГРАФ И ТЕЛЕФОН.

Генерална дирекција пошта и телеграфа (Вилсонов трг).

Поштанска штедионица Краљевине Југославије (Престолонаследников трг 18).

16 поштанских станица. Београд: 1 (Поенкареова 1); — 2 (Вилсонов трг); — 3 (Карађорђева 35; — 4 (Јакшићева 9); — 5 (Цара Николе II. 6); — 7 (Немањина 8); — 8 (преће Чукарица); — 9 (Јове Илића 59); — 10 (Доситејева 33); — 11 (Виноградска 22); — 12 (Видинска 60); — 13 (Ситничка 4); — 14 (Краља Александра 155); — 15 (Престолонаследника Петра 23); — 16 (Албанска 13); — 17 (Краља Милана 11).

Поштанско-царински магацин (Карађорђева 15).

Главна телеграфска и телефонска станица (Косовска 47).

Главна радио-телеграфска станица (Кн. Михајлова 42).

Отправна станица „Раковица" и пријемна станица „Врачар" (више новог гробља).

Градска телеграфско-телефонска секција.

АУТО-САОБРАЋАЈ.

Аутобусне пруге:

Београд: — Аранђеловац (92 км); — Гроцка — Смедерево (47 км); — Ваљево (96 км); — Лазаревац (64 км); — Младеновац (56 км) — Топола (83 км) — Крагујевац (126 км) — Краљево (176 км) — Рашка — Нови Пазар; — Краљево — — Врњачка бања; — Краљево — Матарушка бања — Косовска Митровица (321 км).

ЛОКАЛНИ САОБРАЋАЈ.

10 линија трамваја; 20 аутостаница (такси аутомобили); 24 бензинске станице; 5 фијакерских станица; 12 станица теретних кола; курирска станица код „Москве".

8. Грађевинске установе.

Управа за грађење нових железница (Косовска 41)
Главна управа инжињерских комора и **Инжињерска комора** (Милоша Великог 7).

ГРАЂЕВИНАРСКЕ ШКОЛЕ.

Државна техничка средња школа (Цара Душана 2).
Геодетска и грађевинска академија проф. Антоновића (Бранкова 23).
Школе: Архитектонска, геометарска, машинска, нижа и вечерња грађевинска (Све су у Цара Душана ул. 2).

9. Финансијске установе.

Финансијска дирекција (Генерала Гепрата 68).
Пореске управе: Београд 1, за град Београд (Царице Милице 8—10); Београд 2, за срез Врачарски,
Царинарнице — 2 (Карађорђева 13 и 71).
Главни одељак фин. контроле (са 8 одељења).
Државна класна лутрија (Васина 20).

БАНКАРСТВО.

Год. 1929. у Београду било је 64 новчана завода са 12 филијала и 22 осигуравајућа друштва. — Уплаћени капитал тих завода на дан 1. јануара 1930. износио је **Дин 1.030,000.000.—**, а улошци и фондови **Дин 2.042,000.000.—**.

ДРЖАВНИ НОВЧАНИ ЗАВОДИ.

Народна банка Краљевине Југославије.
Државна хипотекарна банка (Трг Уједињења 7).
Привилигована аграрна банка (Милорада Драшковића 6).
Државна занатска банка (Пашићева 8).
Поштанска штедионица Кр. Југославије (Престолонаследников трг 18).
Државна ковачница металног новца.

Организације новчаних завода.

Удружење банака (Преслолонаследников трг 5).
Савез осигуравајућих друштава (»Rosija Fonsier«).

Монополске установе.

Управа државних монопола (Кнез Михајлова 40). — Ауто-гаража. — Држ. маркарница (Топчидерски друм). — Радионица цигар-папира. — Главно стовариште готове робе (Топчидерски друм 3). — Стовариште соли (обала Саве). — Стовариште дувана (Топчидер). — Дуванска станица.

10. Народно господарство.

ПРИВРЕДНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ.

Београдска бурза (Кн. Михајлова 35).
Коморе: Занатска (Пашићева 8).
Индустријска (Поенкареова 26).
Трговачка (Јакшићева 8).
Контрола мера и драгоцених метала (Милоша Великог 16).
Државни завод за унапређење спољне трговине (Милоша Великог 16).
Управа за заштиту индустријске својине (Милоша Великог 16).
Државни централни ветеринарски бактериолошки завод.
Пољопривредна огледна и контролна станица (са лабораторијумом) у Топчидеру.
Амбуланта за лечење животиња (Баба Вишњина 44).

ПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ.

Државна трговачка академија (Кн. Милетина).

Трговачке школе:

Београдске трговачке омладине (Кн. Михајлова 14).
Проф. Тодоровића (Мишарска 7).
Проф. Марјановића (Др. Суботића 9а).

Пољопривредне школе:

Покретна домаћичка школа Мин. Пољопривреде.
Стручна цвећарска школа (Гробљанска 10).

Опште занатске школе:

Дунавска, Палилулска, Чукаричка, Старине Новака, На Савинцу, На Западном Врачару, На Смедеревском Ђерму. — **Женска** код Саборне цркве.
Глувонеме деце (Обилићев Венац 10).

Стручне занатске школе:

Приватне:

Занатска школа код средњотехничке школе (Цара Душана 2).
Електро-техничка школа (Цара Душана 2).
Виша женска и продужна занатске школе (Бранкова 17).
Занатска школа Дома ученица (Крунска 8).
Народна академија за занат (Васе Чарапића 13).
Школа кројења (Војводе Степе 109).
Школа за аранжирање излога (Кр. Петра 26).
Шоферске школе: 1. Бријанова 15; 2. Косовска 33 и 3. Краља Александра 270.

Општинске:

Месарско-кобасичарска, Графичка и Гостионичарска.
Дактиолографске школе: 1. Јакшићева 15; 2. Немањина 20; 3. Пашићева 15; 4. Фердинанда Румунског 3; 5. Чика Љубина 19.

СТАТИСТИКА ПРИВРЕДНИХ ПРЕДУЗЕЋА.

Индустрија (фабрике): авиона 2; авионских мотора 2; амрела 4; асфалта 4; безалкохолних пића 5; боја 1; бомбона 6; вагона 1; вате 1; гипса 1; есенција и фарбе 1; завеса 1; запушача 2; израђевина из жице 1; кеса 2; коже 2; колица 3; конзерва 1; коњака 1; кравата 1; лака 1; леда 6; ликера 12; материјала за железнице узаног колосека 2; масти свију врста 10; намештаја гвожђеног 1; обуће 1; огледала 3; оксигена 1; папирне робе 1; папирне конфекције 2; парфимерије 2; пећи 1; платна 1; текстилних производа 1; трикотаже 12; ролета 1; рума 1; сапуна 1; тканина 4; разних производа 30. **Свега 126 фабрика.**

Трговачке радње: амрела 3; базара 16; бакалске 232; бижутеријске 3; боја 27; бомбона 7; брашна 3; вина 88; воћа 18; галантерије 125; гвожђарске 48; грамофона 13; господарских 1; дрва и угља 135; деликатеса 56; житарица 5; земаљских производа 2; канцеларијских прибора 26; кино и фото-материјала 16; керамичких производа 5; клавира 6; колонијала 329; кожа 30; конферција 41; кофера 21; кратке робе 9; линолеума 3; магазаџијске 33; мануфактурне 96; металне робе 5; мешовите робе 12; медицинског прибора 6; намештаја 33; ниренбершке радње 17; ножарске радње 3; нота музичких 2; обуће 23; ортопедских артикала 5; оружја и муниције 5; парфимерија 16; петролеумских производа 8; платна 7; помодне 7; прибора за аутомобиле 12; радио апарата 17; сењарске 20; ситничарске робе 97; слика 1; спортских предмета 6; стакла и порцелана 47; текстила и тепиха 18; техничког и електротехничког материјала 42; ужарске 4; филателија 3; хемијских производа 4; црквене ствари 2; шешира женских 36; разних артикала 95. — **Свега 1950 радња.**

Занатске радње: абаџија 42; ауто-механичара 66; бравара 154; берберо-фризера 324; бојаџија 12; бомбонџија 30; бозаџија-алваџија 58; воскари-лицедера 22; грађевинара-предузимача 174; димничара 34; електро-инсталатера 90; зидаротесача 65; ковача-коларо-потпивача 162; кројача 396; качара 15; керамичара-ликоресца 27; јорганџије-терзије-памук 40; књиговезца 22; каменорезца 15; куферџија-ташнера 21; сарача-седлара-сатлера 40; казанџија 14; лимри 111; месара 236; кобасичара 3; чревара 7; сапунџија 8; опанчара 60; обучара 410; молера-фарбара-фирмописаца 90; модискиња 66; папучара 33; пеглара 21; посластичара 31; пушкара 1; столара 211; стаклорезца 48; стругари 15; ћурћија 24; фотографа 31; хлебара-пекара 359; ткача 11; лончара 5; штрикера-трукера 20; ужара 3; тапетара 36; часовничара-златара 65; четкара 20; шеширџија-капаџија-шубара 50; штампара-литографа 48; разне бранше 187. **Свега 4012 радња.**

ПРИВРЕДНА УДРУЖЕЊА.

Удружења индустријалаца.

Централа индустријских корпорација (Коларчева 1).
Савез млинова (Балканска 27).
Савез војвођанских трговинских млинова (Кн. Михајла 26).
Савез електричарских предузећа (Поенкареова 25)
Савез механичких индустрија (Поенкареова 25).
Савез хартија и картонашке индустрије (Поенкареова 25).
Савез хемијске индустрије (Поенкареова 25).
Савез домаће шумске индустрије (Поенкареова 25).
Удружење рударских подузетника (Топличин венац 4).
Штампарско-литографско удружење (Кн. Љубице 6).
Савез аеронаутичке индустрине (Поенкареова 25).
Савез фабрика шећера Кр. Југославије (Кр. Петра 44).
Шећеранско-бомбонско-ликерско удружење (Госп. Јованова 18).

Трговачка удружења.

Ашчијско-млекаџијско (Кафана „Мирослава").
Београдских пиљара (Ломина ул. 2).
Винара, ракиџија и ликерџија (Кр. Милана 78).
Гвожђарских трговаца (Кр. Александра 11).
Дрварских трговаца.
Дрогиста (Коларчева 8).
Књижара (Јована Ристића 21).
Кожарских трговаца (Вука Караџића 10).
Колонијално-трговачка (Сремска 14).
Магазаџијско извозничко (Босанска 52).
Мануфактурно трговачко (Јакшићева 6).
Савез биоскопа Кр. Југославије, централа.
Савез продавача дувана (Кр. Александра 6).
Савез самосталних трафиканата (Јасеничка 2).
Ситничарско-ниршбершко (Кафана „Уједињење").
Српско трговачко (Јакшићева 8).
Стакларско-порцеланских трговаца (Краља Петра 54).
Трговаца хартијом, канц. и школ. прибором (Кн. Михајлова 39).
Царинских посредника-шпедитера (Карађорђева 69).
Ћевабџијско-печењарско-шкембарско (Кафана „Коменовић").

Занатлијска удружења.

Београдски занатлијски еснаф (Пашићева 8) са 48 занатских удружења.

Пољопривредна друштва:

Пољопривредно живинарско (Кн. Михајлова 23).
Српско пољопривредно (Немањина 11).
За заштиту животиња и растиња (Пашићева 3).

Задружни савези.

Главна задруга за пољопривредни кредит (Милорада Драшковића 6).
Главни задружни савез (Пашићева 8).
Главни савез српских земљорадничких задруга (Франкопанова 15).
Главни савез занатских кредитних задруга (Пашићева 8).
Савез набављачких задруга државних службеника (Поенкареова 21).

11. Установе за социјално старање.

Централни секретаријат радничких комора.
Радничка комора (Немањина 28).
Окружни уред за осигурање радника (Кр. Александра 70).
Берза рада (Пастерова 2).
Берза рада студенткиња (Узун Миркова 9).
Инспекције рада (2 инспекције парних котлова и Инспекција рада пловидбе).
Државна комисија за помоћ Русима (Јакшићева ул. 2).

Установе за инвалиде.

Инвалидски Дом (Моравска 1).
Ортопедски завод (Војводе Путника 13).

Дечји домови.

Средњошколске матице ратне сирочади (Кр. Милутина 64).
3 државна обданишта: 1. у основној школи на Булбулдеру; 2. Његушева 10 и 3. Бранкова ул. 32).
2 радничка обданишта: 1. Млетачка 3 и 2. Милоша Поцерца 2.
Друштва „Српска Мајка" (Бранкова 7).
Кола Српских Сестара (Франкопанова 11).
Дом за васпитање малолетника (Краљевића Марка 9).
Дом за глувонему децу (Обилићев венац 10).
Руски девојачки (Краља Милутина 12).

Ђачки домови.

Студената (Кр. Александра 85).
Студенткиња (Узун Миркова 9).
Ученица средњих школа (Крунска 8).
Женски интернат Београдског Гајрета (Жоржа Клемансо-а 43).
Виши завод за васпитање девојака (Др. Суботића 10).
4 Ђачка склоништа: 1. на Булбулдеру (Југословенска 31); 2. на Вождовцу (Јове Илића 4); 3. у Палилули (Таковска 41); 4. у Савамали (Босанска 32).

Домови у добротворне сврхе:

Стараца и старица (Делиградска 29); **За изнемогле мојсијевце** (Јеврејска 24); **Руски Дом** (Лозничка 3); **Кола Српских Сестара** (Франкопанова 9); **Друштва Св. Саве** (Принца Евгенија 2); **Црвеног Крста** (Симина 19).
Радничка склоништа: женско (Млетачко 8); мушко (Милоша Поцерца 2).

Домови сталешких друштава:

Грађевинара (Мајке Јевросиме 8); **Графичких радника** (Цетињска 3); **Новинарски** (Мишарска ул.); **Официрски** (Краља Милана 48); **Руски официрски** (Дечанска 18); **Савеза ратних добровољаца** (Мајора Илића 5); **Савеза набављ. задруга држ. службеника** (Поенкареова 21).

Хуманитарни савези:

Савез хуманитарних друштава (Хотел „Балкан").
Савез ратних добровољаца (Милоша Великог 6).
Савез руских ратних инвалида (Мишарска 5).
Феријални савез (Поенкареова 29).
Југословенски женски савез (Чика Љубина 9).

Важнија хуманитарна друштва:

Београдско женско друштво (Бранкова 17); Друштво за заштиту Југословенске деце (Гарашанинова 34); „Заштита девојака" (Гарашанинова 37); „Земгор" (Хартвигова 35); „Карађорђе" (Браничевска 7); „Књегиње Зорке" (Таковска 28); „Књегиње Љубице" (Југовића 8); Коло Српских Сестара (Франкопанова 11); „Краљ Дечански" (Обилићев венац 10); „Насушни Хлеб" (Кн. Михајлова 13); „Привредник" (Крунска 5); „Свети Сава" (Принца Евгенија 2); „Српска Мајка" (Бранкова 7); „Хришћанска заједница младих људи" (Кнез Михајлова 46).

Удружења: „Домаћица и матера" (Васина 13); Инвалида официра и ратника (Краља Милана 40); Ратних инвалида (Краља Милана 44); Резервних официра и ратника (Коларчева 2).

Јеврејских хуманитарних друштава има 4.

Осталих хуманитарних друштава — 26.

ВАЖНИЈИ ПРОФЕСИОНАЛНИ САВЕЗИ И УДРУЖЕЊА.

Уједињени раднички синдикални Савез Југославије (УРССЈ), Народни Дом (Булевар Ослобођења. — **Савези радника:** грађевинарских, металских, монополских, позоришних, животних намирница, металне индустрије, одевне индустрије, шивачких, рударских, трамвајских, електрофабричких, келнерских, апотекарских сарадника и машиниста.

Удружења: Апотекара (Булевар Ослобођења 32). — **Артиста** (Кр. Милана 7). — **Ветеринара** (Кр. Милана 7). — **Власника зграда и земљишта** (Поенкареова 23). — **Новинара** (Мишарска улица). — **Портира** (Кр. Трг 26). — **Професора** (Поенкареова 29). — **Руских педагога** (Булевар Ослобођења 10). — **Студенткиња** (Узун Миркова 9). — **Судија** (Кнез Михајлова 48). — **Учитеља** (Кр. Милутина 66).

12. Здравствене и санитетске установе.

Централни хигијенски завод (Булевар Ослобођења 16).
Главно санитетско-апотекарско слагалиште (Сарајевска 34).

Специјални заводи и институти.

Рентгенолошки институт (Жоржа Клемансо-а 57).
Институт за физикалну терапију (Кр. Наталије 96)
Институт за лечење светлошћу (Кн. Михајлова 8).
Завод за стерилизацију млека (Кр. Наталије 20).
Антитуберкулозни диспанзер (Синђелићева 2).
Кап млека (Жоржа Клемансо-а 17).
Диспанзер друштва Српска Мајка (Бранкова 7).
Општински завод за дезинфекцију и дезинсекцију (Шумадијска ул.).

Лабораторије.

Држ. хемијска лабораторија (Кр. Милутина 25).
Држ. хемијско-техничка лабораторија (Краљев трг 1 и Милоша Великог 16).
Општинска хемијска и бактериолошка лабораторија (Југовићева 1).
Лабораторij за преглед крви по Васерману (Дечанска 34).
Лабораторij генералне дирекције држ. железница (на железничкој станици).

Апотека у Београду има 26.

Школа за нудиље Црвеног Крста Кр. Југо-

Болнице.

Државне:

Општа државна (Ресавска 75.).
Железничка (Милоша Великог 2.).
Инфекциона централног хигијенског завода.
За душевне болести (Милоша Великог 85.).
Војна (Зрињског 73.).
За заразне болести (Булевар Ослобођења 18.).

Приватне:

Дечја енглеско-српска (Вишеградска 20.).
Елси Инглис Мемориал, за жене и децу (на Дедињу).
Институт за порођаје и женске болести дра. М. Живковића (Крунска 55.).
Краљице Драге (Видинска 31.).

Универзитетске клинике.

I. интерна (Делиградска 35.).
II. интерна (држ. болница).
III. интерна (држ. болница).
Интерна пропедевтичка (Делиградска 35.).
Хируршка (држ. болница).
Хируршко-пропедевтичка (војна болница).
Гинеколошко акушерска (држ. болница).
За душевне и живчане болести (код Губеревца).
Дермато-венеролошка (Видинска 12.).
Ото-рино-ларинголошка (Видинска 31.).
Инфективна (Шумадијска 20.).
Дечја (Милоша Великог, код Губеревца).
Очна (Видинска 31.)
Државна зубна клиника (угао Кр. Милутина и Војводе Миленка).

Приватне клинике.

Медико-хируршка (Пашићева 21.).
Проф. дра. М. Амброжића (Милоша Великог 71.).
Проф. дра. А. Игнатовског (Делиградска 35.).
Проф. дра. Р. Станковића (Делиградска 35.).
Проф. дра. В. Царичевића (Престолонаследников трг 3.).

Санаторијуми.

„Врачар" (Зрињског 19.); Живковића (Крунска 57.); Дра. Фаркића (Кн. Михајлов венац 23.); Пантелића (Проте Матеја 29.); Св. Ђорђа (Кр. Александра 114.); Славија (Делиградска 10.); Дечје опоравилиште Црвеног Крста.

Поликлинике.

Очна (Обилићев венац 2.); „Савинац" (Катанићева 13.); „Славија" (Делиградска 10.); Школска (Војводе Миленка 35.); Општинска школска (у осн. школи на Смедер. Берму).

Амбуланте.

Општине града Београда:

1. **Краља Милана 7.** (са станицом за спасавање и хитну помоћ).
2. **Крчевска ул.** (за уво, грло и нос).
3. **Средачка ул.** (за женске болести и порођаје — са централним уредом за заштиту матера, деце и младежи).
4. **Господарски пут** (за кожне и венеричке бол.).
5. **Краља Александра 235.**
6. **Краљице Наталије 20** (Дечји диспанзер, завод за стерилизацију млека и психотехнички завод).

Приватне:

Окружног уреда за осигурање радника (Краља Александра 70.).
Централна Др. Саобраћајног особља (Војводе Мишића 26. и Краља Милана 7.).
Руска (Петроградска 7.).
Руског Црвеног Крста (Краљице Марије 133.).
Француска (Жоржа Клемансоа 17.).

ВАЖНИЈЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И УДРУЖЕЊА.

Апотекарска комора (Престолонаследников трг 21. II.).
Лекарска комора (Видинска 19.).
Црвени Крст Краљевине Југославије (Симина 21.).
Српска лекарска друштва (Видинска 31.).
Српска апотекарска друштва (Краља Милана 87.).
Савез здравствених задруга (Скерлићева 24.).
Савез трезвене младежи (Поштански фах 138.).
Савез трезвености (Бријанова 3.).
Савез медицинских друштава у Кр. Југославији.
Синдикат апотекарских сарадника (Београдска 2.).
Југословенски савез трезвености, обласни одбор (Дворска 3.).
Југословенско лекарско друштво (Блашковић 2.).
Руски Црвени Крст у Кр. Југославији (Краља Милана 62.).
Лига против туберкулозе (Симина ул. 2).
Главни одбор подмлатка Црвеног Крста (Симина 21.).
Југословенско друштво за чување нар. здравља (Зелени венац 17.).
Материнско удружење (Краља Милутина 62.).
Друштво београдских женских лекара (Кр. Милана 34.).
Друштво Зеленог Крста за здравствено просвећивање (Коларчева 7.).
Друштво сестара Рурског Црвеног Крста (Петроградска 7.).

ВАЖНИЈИ СПОРТСКИ САВЕЗИ И КЛУБОВИ.

Југословенски олимпијски комитет.
Аеро-клуб „Наша Крила" (Његушева 1.).
Аутомобилски клуб Кр. Југославије (Кн. Михајлова 35.).
Источни потсавез „Хазена" (Радничка 13.).
Југословенски боксерски савез (4 боксерска клуба — Краља Милана 43.).
Југословенски веслачки савез: 1. Боб-клуб (Кн. Михајлова 5.), 2. Весл. клуб Београд (Пошт. фах 40.).
Југословенски мачевалачки савез (Зетска 4.).
Југословенски ногометни савез (Хартвигова 9.).
Југословенски пливачки потсавез (3. клуба).
Дунавско Коло јахача „Кнез Михајло" — Централна управа (Џокеј-клуб) (Грачаничка 6.).
Лакоатлетски комитет (3 клуба).
Мотоклуб (Хотел Бристол).
Савез извидника и планинки (Бријанова 3.).
Организација руских скаута (Јакшићева 2.).
Савез ловачких удружења Кр. Југославије (Задарска 10.).
Савез стрељачких дружина (Гвоздићева 10.).
Београдски фото-клуб (Цара Лазара 3.).
Српско велосипедно друштво (Хартвигова 9.).
Српско планинско друштво (Добрачина 3.).
Српско планинско туристичко друштво (Краља Милана 15.).
Шпортски „Боб-клуб" (Кн. Михајла 5.).
4 тенис клуба: Боб, Београдски, Дипломатски и Шумадија.

13. Туризам.

Установе за унапређивање промета странаца.

„Туринг-клуб Кр. Југославије" (Коларчева 1.).
„Југословенски турист" (Крушедолска 14.).
„Путник" друштво за саобраћај путника и туриста (Централа — Коларчева 1.).
Српско планинско друштво и друштво за саобраћај путника (Краља Милана 71.).
Средишњи савез гостионичарских удружења Кр. Југославије (Краљице Наталије 4.).
6 друштава за улепшавање предграђа.

ИЗЛЕТИ.

Авала — 22 км од Београда; Бањица — 7 км од Београда; Вождовац — 7 км; Дедиње — 6 км; Душановац — 6.5 км; Кијево — 14 км; Коштњак — 7 км; Михајловац — 7.5 км; Предграђе Војводе Степе — 6.5 км; Предграђе Краљице Марије — 7 км; Предграђе Петра Мркоњића — 7 км; Топчидер — 6 км; Топчидерско брдо — 3 км; Торлак — 11 км; Раковица — 14.5 км; Чукарица — 6 км; Земун — 4 км; Панчево — 21 км.

14. Јавне установе.

3 позоришта: Државно позориште (Трг Уједињења); Манеж (Краља Милана 50.); Београдска оперета у башти „Славије" (Светосавска 2.)

4 варијетеа: Касина (Престолонаследников трг 21); Максим Бар (Поенкареова 7.); Палас (Топличин венац 23); Риц Кафе (Кнегиње Љубице 11).

10 биоскопа: Адрија, Балкан, Бродвеј, Касина, Коларац, Колосеум, Корзо, Луксор, Метропол, Париз, Уранија.

8 паркова: Топчидер, Велики и Мали Калимегдан, Коштњак, Железнички, Карађорђев, на Александровој улици и Универзитетски.

9 сквера, 6 башта цвећа, 5 тргова, 8 пијаца.

5 пасажа: Гранд, Академије наука, Извозне банке, Др. Обреновића, Коларчева 7.

8 споменика: На тргу Уједињења — **Кнеза Михајла Обреновића**; на врху Авале — **Незнаног Јунака**; у Универзитетском парку — **Доситеја Обрадовића и Јосипа Панчића**; на Калимегдану **„Захвалности Француске"** — **Весник Победе** и 9 биста; у Карађорђевом парку — **Мишарских хероја и Трећепозиваца.**

35 хотела. I. реда: Ексцелзиор, Москва, Палас, Петроград, Српски Краљ, Српска Круна, Унион. — II. реда: Балкан, Вилсон, Кланица, Крагујевац, Лондон, Париз, Ројал, Србија, Сплендид, Таково, Цариград. — III. реда: Битољ, Бристол, Гинић, Грчка Краљица, Европа, Империјал, Јадран, Карађорђе, Љубљана, Македонија, Мариковић, Опера, Ориент, Праг, Престолонаследник, Сарајево, Славија.

2 пансиона, 6 већих ресторација и кафана.

Купалишта: 5 на Дунавској плажи, 25 на Савској плажи, 11 сунчаних.

2. Град Земун (⊠, ⁂, ⊶, ⊞, ⌐, 🚌.)

☐ 56 км², 118 улица, 3649 зграда, 6649 домаћинстава, 28.083 становника.

Град Земун лежи на десној обали Дунава, два километра пред утоком Саве. Римљани су то место звали „Таурунум", а имали су у њему сталну војничку посаду и један део речне флотиле. У IV. веку настанише се овде јужна славенска племена. У VIII. веку потпаде Земун под власт франачких краљева и доби име „Франковила".

У XI., XII. и XIII. веку Земун је страдавао од крсташких војна, нарочито г. 1096. од војске Петра Амијенског. Земун је у то време био опасан високим зидовима и обранбеним торњевима и као утврђено место спомиње се кроз цели средњи век све до доласка Турака.

Под конац XIII. века долази Земун под власт српског краља Стевана Уроша Драгутина. После његове смрти (1317.) пак потпаде под власт угарско-хрватског краља Карла Роберта из куће Анжу. Од половице XIV. в. Земун мења господаре. Једно време био је у рукама српског деспота Ђурђа Бранковића, који га даде као мираз својој кћери Катарини, кад се удала за грофа Улриха Цељског. Год. 1521. освоје Земун Турци и за њихово време постаде Земун од поноситог средњовековног града мало рибарско село са 2000 становника. Тек кад су Турци г. 1717. отишли, Земун се диже и почиње се развијати, особито за време наполеонских ратова. У то време падају и први српски устанци у Шумадији, у којима Земунци као добављачи оружја и муниције те као поверљиви људи српских кнезова узимају знатног учешћа. И у културном погледу Земун је већ знатно у то време отскочио. Он има својих школа и људи који се баве књигом и пером, у духу национализма и народног просвештења. У Земуну се родио и одрастао Викентије Ракић и Димитрије Давидовић (1789.), касније секретар кнеза Милоша, Васа Јовановић. Доситеј Обрадовић боравио је овде дуже времена. У тесној духовној вези и непрестаном саобраћају с Београдом проживљује Земун хисторичке фазе и политичке промене у читавом XIX. веку. Год. 1848. шаље Земун своје посланике на сабор у Карловце патријарху Рајачићу и у Загреб Јелачићу бану, руши црно-жуте баријере поред градских ђермова и устраја народну гарду за борбу против Мађара. У светском рату прве су пушке пукле крај Земуна, а ту су и умукле при свршетку рата.

Управа: Градско начелство са 30 градских заступника.

Градски начелник: Др. Светислав Поповић, Министар у пензији и члан Врховног законодавног савета.

Главни градски функционари: Виши саветник: Фугер Никола; саветници: Дреновац Бранко и Трбуховић Борислав; секретар: Станковић Божа; физик: Др. Недељковић Сава; лекари: Др. Пацак Едо и Др. Чучковић Ђорђе; виши инж.: Целер Хинко; инж.: Шуица Ђорђе; геодета: Титов Иван; равнатељ рачуноводства: Шлотхаулт Јосип; порезник: Орешковић Драгутин; управитељ дох. уреда: Димитријевић Миливој; ветеринари: Кинца Максо и Милер Едуард.

Градски уреди и установе: Физикат, Доходарински уред, Месни суд, Тржно надзорништво, Уред за означивање бачава, Клаоница.

Претстојништво градске полиције. Претстојник: Игрошанац Милутин.

Државни уреди: Среско начелство (△), Капетанија пристаништа (▲), Срески суд (◬), 2 јавна бележника, Кр. грунтовни уред, Држ. баждарски уред, Главно војно санитетско слагалиште.

Саобраћајне установе: Железничка инж. секција, Поштански обрачунски потражни уред, Аутостаница, Железничка и бродарска станица, Аеродром (♂).

Ауто-пруге: Земун: 🚌 — Сурчин — Бечмен — Кулпин, 🚌 — Карловчић, 🚌 Сурчин — Бољевци, 🚌 — Нова Пазова.

Финансијске установе: Пореска управа (⊠), Катастарска управа, Главни одељак фин. контроле (⌂), Царинарница.

Социјалне установе: Окружни уред за осигурање радника, Инвалидски дом, Дечји дом месне заштите деце, Руски дечји дом, Завод за глухонеме, Завод за слепе, Убошки дом, Обданиште.

Санитетске установе: Болница Милосрдних сестара (⊶), Диспанзер за туберкулозне, Школска поликлиника, Саветовалиште за матере, 5 апотека.

Цркве: 4 правосл. (✚), 4 рмкт. (✚), Фрањевачки манастир, 1 еванг. (⊠), 1 синагога (✡), сефардијски храм (✡).

Просветне установе.

Школе: Мушка и женска реална гимназија, Држ. трговачка академија, Женска стручна (◑), Држ. грађанска школа (-●-), 4 државне и 1 израелитска осн. школа (●), 1 шегртска школа (⦶), Централна школа за полицијске извржбе службеника, Коњичка официрска школа.

Грађанска читаоница (✱).

Штампа: 1 лист и 2 часописа.

Удружења: 7 певачких и музичких, Соко Кр. Југославије, Руски Соко, Скаут, Трг. омладина, Лако-атлетски савез, 7 шпорт-клубова, Веслачки клуб, Учитељско удружење.

Задруге: Добр. „Српкиња", Земљор., Млекарска, Трговачка, Занатлијска (✱), Гостионичарска и Господарска, Јеврејска.

Привреда: 5 новчаних завода (⊕).

Индустрија: Творнице: за техн. индустр. и грађ. предузећа, трансмисионих кајиша. Фабрике: кримера и плиша „Ималин"; за чишћење обуће и метала; за прераду костију; асфалта, чоколаде, угљичне киселине, 2 фабрике леда, 2 кожа, 2 аероплана, 5 текстилних, 1 пилана (♂), 3 циглане (△), 1 пивара, 1 млин (✳, Јавно складиште са сушионицом шљива.

Ложионица држ. железница.

Јавне установе: 3 већа хотела (■): Балкан, Централ и Гранд. — 7 ресторација (✕), 2 концертне дворане, 3 кина: Гатер, Централ и Гранд.

Парно купатило и Дунавске плаже „Лидо" и „Лапад".

3. Град Панчево

Површина (□) 113 км², 4 кварта, 101 улица, 3000 кућа, 5797 домаћинстава и 22.113 становника.

Управа: Градски начелник и градски савет.

Градски начелник: Исаиловић Ј. Васа.

Чланови град. савета: Др. Ј. Бито, вел. бележник; Ј. Срдић, економ. саветник; В. Мандрешевић, војни саветник; перовођа В. Петковић, гр. подбележник.

Градски уреди: Сирочадски сто, Рачуноводство, Војно одељење, Грађевински одељак, Економско звање, Општински суд, Архива, Ексибитно и експедитно звање, Порезно звање, Благајна, Доходаринско звање, Марвено матичарско звање, Гр. санитетска управа, Гр. ветеринар.

Претстојништво гр. полиције. Претстојник: Др. Коча Милоје.

Важнији уреди и установе: Среско начелство (△), Шумска управа, Технички одељак.

Команде војног округа, места и жандармерије.

Судбене установе: Окружни суд (△§), Срески суд (△), Држ. тужилаштво, 2 јавна бележника.

Саобраћајне установе: Капетанија пристаништа (▲), Агенција речне пловитбе, Пошт.-телеграфска и телефонска станица, Ауто-станица.

Аутомобилске пруге: Панчево: — Долово, — Тител — Стари Бечеј — Сента, — Старчево — Омољица, — Банатски Брестовац, — Бос. Петрово Село — Алибунар — Вршац.

Финансијске установе: Пореска (⊠) и Катастарска управа, Главни одељак фин. контроле (), Одељак београдске царинарнице, Монополско стовариште.

Социјалне установе: Експозитура окр. уреда за осигурање радника.

Здравствене установе: Градска јавна општа болница (), Руски санаторијум Црвеног Крста, 6 апотека.

Цркве: 3 срп.-правосл. (✚), 1 румун.-правосл., 2 рмкт. (✠), 1 еванг. ауг. вероисп. и реформатска (⊠), 1 синагога (✡).

Просветне установе: Градски археолошки музеј; држ. гимназија, држ. трговачка академија, држ. мушка грађанска школа (-●-), држ. женска грађ. школа (-●-), 6 осн. школа (●). — Школско надзорништво.

Библиотеке: Градска библиотека, Библиотека српске правосл. општине, Пучке банке, Ратарска и Српска читаоница (✶).

Штампа: Недељни лист „Панчевац".

Важније организације и друштва: Удр. Књ. Љубице, Коло С. С., Соко, Ј. С., Удр. Р. О., Трг., Зан., 6 муз. и пев. друштава, Добровољно ватр. друштво (), Ротари клуб, Добротв. задруга Српкиња, Обртни збор, Веслачки клуб, 4 ногометна и 2 тенис-клуба.

Задруге: 5 добр., Чин., Пољопр. (◯). 2 водне задруге (✵).

Привреда: 5 новчаних завода (⊕), Држ. фабрика свиле. Творнице: стакла, штирке, сирћета, цинела, 3 циглане (△), пивара, 3 парна млина (✳), електричка централа, град. плинара, градска клаоница, 12 велетрговина ().

Јавне установе: 6 хотела (■); 3 кина: Аполо, модеран биоскоп и Корзо.

У раздобљу од 1919.—1929. подигнуте су на периферији града колоније Топола и На горњој утрини. У граду је подигнуто преко 350 кућа и градски парк.

Ради одбране од поплаве сграђене су две електричне пумпе. Асфалиране су и поплочене главне улице.

XII. Opšti pregled upravnih vlasti.

A. Banovine. Opšti statistički pregled.

B. Alfabetski pregled. 1) Okružnih inspektorata, 2) srezova, 3) sreskih ispostava, 4) opština i gradova.

C. Prethodni rezultati popisa stanovništva 31 marta 1931.

D. Rekapitulacija naselja (gradova, varošica, sela i zaselaka).

A. BANOVINE. (OPŠTI STATISTIČKI PREGLED)

Oznaka	Banovina	Sedište	Površina		Okružnih inspektorata	Srezova	Sreskih ispostava	Samoupravnih gradova	Opština	Domaćinstava	Stanovnika Prema popisu g. 1931		
			□ km²	%							Okruglo u 1000	%	na 1 km²
I.	DRAVSKA	LJUBLJANA	15.936	6,4	1	24	1	4	1.039	231.704	1,121.000	8,0	70,3
II.	SAVSKA	ZAGREB	37.110	14,9	3	67	—	16	487	537.640	2,604.000	18,7	70,2
III.	VRBASKA	BANJA LUKA	20.436	8,2	2	20	10	1	171	167.768	1,008 000	7,3	49,3
IV.	PRIMORSKA	SPLIT	19.368	7,8	1	20	2	1	106	154.613	883.000	6,4	45,6
V.	DRINSKA	SARAJEVO	29.577	11,9	3	40	4	4	526	812.704	1,694.000	12,1	57,3
VI.	ZETSKA	CETINJE	30.741	12,4	3	32	6	1	300	162.593	910.000	6,5	29,6
VII.	DUNAVSKA	NOVI SAD	30.158	12,1	4	48	—	10	761	531.645	2,310.000	16,6	76,6
VIII.	MORAVSKA	NIŠ	26.218	10,6	2	41	2	1	765	267.654	1,453.000	10,4	55,4
IX.	VARDARSKA	SKOPLJE	38.879	15,6	3	46	—	2	522	285.781	1,656.000	12,0	42,6
X.	UPRAVA GRADA	BEOGRADA	242	0,1	—	—	—	8	—	72.147	292.000	2,0	1205,5
	SVEGA U KRALJEVINI		248.665	100	22	328	25	43	4.677	2,724.239	13.931 000	100	56,0

Primedba: U ukupnom broju stanovnika — 6,895.000 muških i 7,036.000 ženskih.

B. ALFABETSKI PREGLED.

1. OKRUŽNI INSPEKTORATI

Sedište	Banovina	Broj srezova	
Bijelo Polje	VI. (Zetska)	—	9
Bihać	III. (Vrbaska)	—	7
Bitolj	IX. (Vardarska)	—	11
Dubrovnik	VI. (Zetska)	—	8
Jajce	III. (Vrbaska)	—	4
Kosovska Mitrovica	VI. (Zetska)	—	7
Kragujevac	VII. (Dunavska)	—	13
Kruševac	VIII. (Moravska)	—	12
Maribor	I. (Dravska)	—	12
Mostar	IV. (Primorska)	—	7
Ogulin	II. (Savska)	—	21
Osijek	II. (Savska)	—	14
Prizren	IX. (Vardarska)	—	8
Smederevo	VII. (Dunavska)	—	9
Sombor	VII. (Dunavska)	—	8
Šabac	V. (Drinska)	—	12
Štip	IX. (Vardarska)	—	13
Tuzla	V. (Drinska)	—	6
Užice	V. (Drinska)	—	15
Varaždin	II. (Savska)	—	11
Vel. Bečkerek	VII. (Dunavska)	—	7
Zaječar	VIII. (Moravska)	—	14

2. SREZOVI.

Naziv sreza — (Sedište) — Banovina

Aleksinački (Aleksinac) — VIII.
Alibunarski (Alibunar) — VII.
Andrijevički (Andrijevica) — VI.
Apatinski (Apatin) — VII.
Arilјski (Arilje) — V.
Azbukovački (Ljubovija) — V.

Bačkopalanački (Bačka Palanka) — VII.
Bačkotopolski (Bačka Topola) — VII.
Banjalučki (Banja Luka) — III.
Banjski (Soko Banja) — VIII.
Barski (Bar) — VI.
Batinski (Batina) — VII.
Belički (Jagodina) — VIII.
Belocrkvanski (Bela Crkva) — VII.
Belopalanački (Bela Palanka) — VIII.
Benkovački (Benkovac) — IV.
Beranski (Berane) — VI.
Bihaćki (Bihać) — III.
Bijeljinski (Bijeljina) — V.
Bijelopoljski (Bijelopolje) — VI.
Bileći (Bileća) — VI.
Biogradski (Biograd n/m) — IV.
Bitoljski (Bitolj) — IX.
Bjelovarski (Bjelovar) — II.
Boljevački (Boljevac) — VIII.
Bosansko-Dubički (Bos. Dubica) — III.
Bosansko-Gradiški (Bos. Gradiška) III.
Bosansko-Krupski (Bos. Krupa) — III.
Bosansko-Novski (Bos. Novi) — III.
Bosansko-Petrovački (Bos. Petrovac) III.
Bosiljgradski (Bosiljgrad) — IX.
Brački (Supetar) — IV.
Brčanski (Brčko) — V.
Brežički (Brežice) — I.
Brinjski (Brinje) — II.
Brodski (Brod Slav.) — II.
Brzopalanački (Jabukovac) — VIII.
Bugojnski (Bugojno) — IV.

Carevoselski (Carevo Selo) — IX.
Caribrodski (Caribrod) — VIII.
Cazinski (Cazin) — III.
Celjski (Celje) — I.
Cetinjski (Cetinje) — VI.
Crikvenički (Crikvenica) — II.
Crnogorski (Kosjerići) — V.

Čabarski (Čabar) — I.
Čajnički (Čajniče) — V.
Čakovački (Čakovac) — II.
Čazmanski (Čazma) — II.
Črnomeljski (Črnomelj) — II.

Danilovgradski (Danilovgrad) — VI.
Darđanski (Darda) — VII.
Daruvarski (Daruvar) — II.
Delnički (Delnice) — II.
Derventski (Derventa) — III.
Despotovački (Despotovac) — VIII.
Deževski (Novi Pazar) — VI.
Dobrički (Prokuplje) — VIII.
Dojranski (Valandovo) — IX.
Donjolapački (Donji Lapac) — II.
Donjolendavski (Dolnja Lendava) — I.

Donjopološki (Tetovo) — IX.
Dragačevski (Guča) — V.
Donjomiholjački (Donji Miholjac) — II.
Dravograjski (Prevalje) — I.
Drenički (Srbica) — VIII.
Dubrovački (Dubrovnik) — VI.
Dugoselski (Dugo Selo) — II.
Dvorski (Dvor) — III.

Đakovački (Đakovo) — II.
Đakovički (Đakovica) — IX.
Devđelijski (Devđelija) — IX.
Đurđevački (Đurđevac) — II.

Fočanski (Foča) — VI.
Fojnički (Fojnica) — V.

Galički (Rostuša) — IX.
Garešnički (Garešnica) — II.
Gatački (Gacko) — VI.
Glamočki (Glamoč) — III.
Glinski (Glina) — II.
Gnjilanski (Gnjilane) — IX.
Golubački (Golubac) — VIII.
Gornjegrajski (Gornji Grad) — I.
Gornjodebarski (Debar) — IX.
Gornjopološki (Gostivar) — IX.
Gorski (Vranište) — IX.
Gospićki (Gospić) — II.
Gračaćki (Gračac) — II.
Gračanički (Gračanica) — III.
Gračanički (Priština) — IX.
Gročanski (Grocka) — VII.
Grubišnopoljski (Grubišno polje) — II.
Gružanski (Kragujevac) — VII.

Homoljski (Žagubica) — VIII.
Hvarski (Hvar) — IV.

Iločki (Ilok) — VII.
Imotski (Imotski) — IV.
Irigški (Irig) — VII.
Istočki (Istok) — VI.
Ivanečki (Ivanec) — II.

Jablanički (Lebane) — IX.
Jadranski (Loznica) — V.
Jajački (Jajce) — III.
Jasenički (Palanka Smederevska) VII.
Jastrebarski (Jastrebarsko) — II.
Jaša Tomićki (Jaša Tomić) — VII.

Kačanički (Kačanik) — IX.
Kačerski (Rudnik) — VII.
Kamnički (Kamnik) — I.
Karlovački (Karlovac) — II.
Kastavski (Kastav) — II.
Kavadarski (Kavadar) — IX.
Kičevski (Kičevo) — IX.
Kladanjski (Kladanj) — V.
Klanječki (Klanjec) — II.
Ključki (Ključ) — III.
Ključki (Kladovo) — VIII.
Kninski (Knin) — IV.
Kočanski (Kočane) — IX.
Kočevski (Kočevje) — I.
Kolašinski (Kolašin) — VI.

Kolubarski (Mionica) — V.
Kolubarski (Lazarevac) — VII.
Konjički (Konjic) — IV.
Konjiški (Konjice) — I.
Kopaonički (Brus) — VIII.
Koprivnički (Koprivnica) — II.
Korčulanski (Korčula) — VI.
Korenički (Korenica) — II.
Kosanički (Kuršumlija) — VIII.
Kosmajski (Sopot) — VII.
Kostajnički (Kostajnica) — II.
Kotorski (Kotor) — VI.
Kotorvaroški (Kotor-Varoš) — III.
Kovačički (Kovačica) — VII.
Kovinski (Kovin) — VII.
Kragujevački (Kragujevac) — VII.
Krajinski (Salaš) — VIII.
Kranjski (Kranj) — I.
Krapinski (Krapina) — II.
Kratovski (Kratovo) — IX.
Krčki (Krk) — II.
Krivopalanački (Kriva Palanka) — IX.
Križevački (Križevci) — II.
Kruševski (Kruševo) — IX.
Krški (Krško) — I.
Kulski (Kula) — VII.
Kutinski (Kutina) — II.

Lapski (Podujevo) — VIII.
Laški (Laško) — I.
Lepenički (Rača) — VII.
Leskovački (Leskovac) — IX.
Levački (Rekovac) — VIII.
Litijski (Litija) — I.
Livanjski (Livno) — IV.
Logatečki (Logatec) — I.
Ludbreški (Ludbreg) — II.
Lužnički (Babušnica) — VIII.
Ljubićki (Preljina) — V.
Ljubinjski (Ljubinje) — VI.
Ljubljana okolica (Ljubljana) — I.
Ljubuški (Ljubuški) — IV.
Ljutomerski (Ljutomer) — I.

Mačvanski (Bogatić) — V.
Makarski (Makarska) — IV.
Maleški (Berovo) — IX.
Maribor — desni breg (Maribor) — I.
Maribor — levi breg (Maribor) — I.
Masurički (Surdulica) — IX.
Metkovički (Metković) — IV.
Metlički (Metlika) — II.
(Izdvojen iz sreza Črnomeljskog)
Mileševski (Prijepolje) — VI.
Mitrovački (Sremska Mitrovica) — V.
Mitrovički (Kosovska Mitrovica) — VI.
Mladenovački (Mladenovac) — VII.
Mlavski (Petrovac Požarevački) — VIII.
Moravički (Ivanjica) — VI.
Moravski (Žabari) — VII.
Moravski (Žitkovac) — VIII.
Morihovski (Bitolj) — IX.
Mostarski (Mostar) — IV.
Mrkonjićgradski (Mrkonjić grad) — III.
Murskosobotski (Murska Sobota) — I.

Naziv sreza — (Sedište) — Banovina

Našički (Našice) — II.
Negotinski (Negotin Krajinski) — VIII.
Negotinski (Negotin Vard.) — IX.
Nerodimski (Uroševac) — IX.
Nevesinjski (Nevesinje) — VI.
Nikšićki (Nikšić) — VI.
Nišavski (Pirot) — VIII.
Niški (Niš) — VIII.
Novljanski (Novi) — II.
Novobečejski (Novi Bečej) — VII.
Novogradiški (Nova Gradiška) — II.
Novokanjiški (Nova Kanjiža) — VII.
Novomarofski (Novi Marof) — II.
Novomeški (Novo Mesto) — I.
Novosadski (Novi Sad) — VII.
Novski (Novska) — II.
Novovaroški (Nova Varoš) — VI.

Odžački (Odžaci) — VII.
Ogulinski (Ogulin) — II.
Ohridski (Ohrid) — IX.
Oplenački (Varoš Topola) — VII.
Orašački (Arandelovac) — VII.
Oraški (Veliko Orašje) — VII.
Osječki (Osijek) — II.
Otočački (Otočac) — II.
Ovčepoljski (Sv. Nikola) — IX.

Pakrački (Pakrac) — II.
Pančevački (Pančevo) — VII.
Paraćinski (Paraćin) — VIII.
Pčinjski (Vranje) — IX.
Pećki (Peć) — VI.
Perušićki (Perušić) — II.
Petrinjski (Petrinja) — II.
Pisarovinski (Pisarovina) — II.
Plevaljski (Plevlje) — VI.
Pocerski (Šabac) — V.
Podgorički (Podgorica) — VI.
Podgorski (Kamenica Valjevska) — V.
Podgorski (Suva Reka) — IX.
Podrimski (Orahovac) — IX.
Podunavski (Smederevo) — VII.
Poljanički (Vladičin Han) — IX.
Porečki (Donji Milanovac) — VIII.
Porečki (Južni Brod) — IX.
Posavski (Obrenovac) — V.
Posavski (Umka) — VII.
Posavotamnavski (Vladimirci) — V.
Požarevački (Požarevac) — VII.
Požeški (Požega Slav.) — II.
Požeški (Požega Užička) — V.
Prečki (Preko) — IV.
Pregradski (Pregrada) — II.
Preloški (Prelog) — II.

Naziv sreza — (Sedište) — Banovina

Prespanski (Resan) — IX.
Preševski (Preševo) — IX.
Pribojski (Priboj) — VI.
Prijedorski (Prijedor) — III.
Prilepski (Prilep) — IX.
Prnjavorski (Prnjavor) — III.
Prokupački (Prokuplje) — VIII.
Prozorski (Prozor) — IV.
Ptujski (Ptuj) — I.

Rabski (Rab) — II.
Račanski (Bajina Bašta) — V.
Radovlski (Radovište) — IX.
Radovljiški (Radovljica) — I.
Radevski (Krupanj) — V.
Ramski (Veliko Gradište) — VII.
Rasinski (Kruševac) — VIII.
Ravanički (Ćuprija) — VIII.
Ražanjski (Ražanj) — VIII.
Resavski (Svilajnac) — VIII.
Rogatički (Rogatica) — V.
Rumski (Ruma) — VII.

Samoborski (Samobor) — II.
Sanski (Sanski Most) — III.
Sarajevski (Sarajevo) — V.
Senćanski (Senta) — VII.
Senjski (Senj) — II.
Sinjski (Sinj) — IV.
Sisački (Sisak) — II.
Sjenički (Sjenica) — VI.
Skopski (Skoplje) — IX.
Slatinski (Slatina) — II.
Slovenjgradski (Slovenjgradec) — I.
Slunjski (Slunj) — II.
Somborski (Sombor) — VII.
Splitski (Split) — IV.
Srebrenički (Srebrenica) — V.
Starobečejski (Stari Bečej) — VII.
Staropazovski (Stara Pazova) — VII.
Stolački (Stolac) — VI.
Strumički (Strumica) — IX.
Struški (Struga) — IX.
Stubički (Donja Stubica) — II.
Studenički (Raška) — VI.
Sušački (Sušak) — II.
Svrljiški (Svrljig) — VIII.

Šarplaninski (Prizren) — IX.
Šavnički (Šavnik) — VI.
Šibenički (Šibenik) — IV.
Šidski (Šid) — V.
Šmarski (Šmarje pri Jelšah) — I.
Šavički (Tutin) — VI.
Štipski (Štip) — IX.

Naziv sreza — (Sedište) — Banovina

Takovski (Gornji Milanovac) — VII.
Tamnavski (Ub) — V.
Temnički (Varvarin) — VIII.
Tešanjski (Tešanj) — III.
Timočki (Kraljevo Selo) — VIII.
Titelski (Titel) — VII.
Tomislav gradski (Tomislav grad) IV.
Travnički (Travnik) — IV.
Trebinjski (Trebinje) — VI.
Trnavski (Čačak) — V.
Trstenički (Trstenik) — VIII.
Tuzlanski (Tuzla) — V.

Udbinski (Udbina) — II.
Užički (Užice) — V.

Valjevski (Valjevo) — V.
Valpovački (Valpovo) — II.
Varaždinski (Varaždin) — II.
Veleški (Veles) — IX.
Velikobečkerečki (Veliki Bečkerek) VII.
Velikogorički (Velika Gorica) — II.
Veliko-kikindski (Velika Kikinda) VII.
Vinkovački (Vinkovci) — V.
Virovitički (Virovitica) — II.
Visočki (Visoko) — V.
Višegradski (Višegrad) — V.
Vlasenički (Vlasenice) — V.
Vlasotinački (Vlasotince) — IX.
Vojnički (Vojnić) — II.
Vračarski (Beograd) — VII.
Vrbovski (Vrbovsko) — II.
Vrginmostski (Vrginmost) — II.
Vršački (Vršac) — VII.
Vučitrnski (Vučitrn) — VIII.
Vukovarski (Vukovar) — V.

Zaglavski (Knjaževac) — VIII.
Zagrebački (Zagreb) — II.
Zaječarski (Zaječar) — VIII.
Zelinski (Sv. Ivan Zelina) — II.
Zemunski (Zemun) — VII.
Zenički (Zenica) — V.
Zlatarski (Zlatar) — II.
Zlatiborski (Čajetina) — V.
Zviški (Kučevo) — VIII.
Zvornički (Zvornik) — V.

Žabaljski (Žabalj) — VII.
Žegligovski (Kumanovo) — IX.
Žepački (Žepče) — V.
Žički (Kraljevo) — VIII.
Županjski (Županja) — V.
Župski (Aleksandrovac Kr.) — VIII.

3. SRESKE ISPOSTAVE.

Blace — VIII. △ Prokupački
Bor — VIII. △ Zaječarski
Bosanska Kostajnica III. △ Bos. Novski
Bosanski Brod — III. △ Derventski
Bosanski Šamac — V. △ Brčanski
Bosansko Grahovo — III. △ Bos. Petrovački
Čapljina — VI. △ Stolački
Doboj — III. △ Tešanjski
Drvar — III. △ Bos. Petrovački
Hercegnovi — VI. △ Kotorski
Goražde — V. △ Čajnički
Gradačac — III. △ Gračanički
Kalinovik — VI. △ Foćanski
Kulen Vakuf — III. △ Bos. Petrovački
Kupres — IV. △ Bugojnski
Maglaj — III. △ Gračanički
Odžak — III. △ Derventski
Plav — VI. △ Andrijevički
Posušje — IV. △ Ljubuški
Rožaj — VI. △ Beranski
Škofja Loka — I. △ Kranjski
Ulcinj — VI. △ Barski
Vareš — V. △ Visočki
Velika Kladuša — III. △ Cazinski
Zavidovići — V. △ Žepački

4. OPŠTINE I GRADOVI.

(Kontrolirano do 15. avgusta 1931.)

Naziv — Banovina — Srez

A

Ada — VII. △ Senćanski
Adaševci — V. △ Šidski
Adlešiči — II. △ Črnomelj
Adranska — VIII. △ Žički
Adrijanci — I. △ Murska Sobota
Ajdovec — I. △ Novo Mesto
Ajnovačka — IX. △ Gnjilanski
Aladinićka — VI. △ Stolački
Aldinska — VIII. △ Zaglavski
Aljinovačka — VI. △ Sjenički
Aleksandrovac Župa ⊙ VIII. △ Moravski
Aleksandrovac Kruš. ⊙ VIII. △ Župski
Aleksandrovačka — VIII. △ Negotinski
Aleksandrovo — VII. △ Jaša Tomić
Aleksandrovska — VIII. △ Dobrički
Aleksinac ◎ — VIII. — △
Alibunar ⊙ — VII. — △
Aljmaš — II. △ Osijek
Ambrus — I. △ Novo Mesto
Američka — VII. △ Mladenovački
Andrejci — I. △ Murska Sobota
Andrenci — I. △ Maribor I. b.
Andrijaševci — V. △ Vinkovački
Andrijevci — II. △ Brod Sl.
Andrijevica ⊙ — VI. — △
Antin — V. △ Vukovarski
Antimovac Pakrački — II. △ Pakrac
Anže — I. △ Brežice
Apače — I. △ Ljutomer
Apatin ⊙ — VII. — △
Aradačka — VII. △ Velikobečkerečki
Arandelovac ⊙ — VII. △ Orašački
Arilje ⊙ — V. — △
Armeško — I. △ Brežice
Arnajevska — VII. △ Posavski
Artiče — I. △ Brežice
Aržiše — I. △ Litija
Ašanja — VII. △ Zemunski
Avtovac — VI. △ Gatački
Az — Bresnička — VIII. △ Dobrički
Azanja ⊙ — VII. △ Jasenički
Azbukovačka — V. △ Azbukovački

B

Babajićka — V. △ Kolubarski
Babina Greda — V. △ Županjski
Babino-Kalska — VIII. △ Belopalanački
Babinomoška — VIII. △ Vučitrnski
Babinska — IX. △ Kruševski
Babinska — VI. △ Miloševski
Babljanska — VII. △ Kosmajski
Babuška — IX. △ Nerodimski
Babušnica ⊙ — VIII. △ Lužnički
Bačevička — VIII. △ Bolievački
Bačevačka — VII. △ Posavski
Bačina ⊙ — VIII. △ Temnički
Bačinci — V. △ Šidski
Bačka — IX. △ Morihovski
Bačka Palanka ⊙ — VII. — △
Bačka Topola ⊙ VII. — △
Bački Breg — VII. △ Somborski
Bački Brestovac — VII. △ Odžački
Bački Jarak — VII. △ Novosadski
Bački Monoštor — VII. △ Apatinski
Bačko Gradište — VII. △ Starobečejski
Bačko Novo Selo — VII. △ Bačkopalanački
Bačko Petrovo Selo — VII. △ Starobečejski
Badljevička — VII. △ Podunavski
Badljevina — II. △ Pakrac
Badnjevačka — VII. △ Lepenički
Badovinačka — V. △ Mačvanski
Bagrdan ⊙ — VIII. △ Belički
Bagrdan-selo — VIII. △ Belički
Bajevačka — V. △ Tamnavski
Bajička — VI. △ Cetinjski
Bajina Bašta ⊙ — V. △ Račanski
Bajlovačka — IX. △ Žegligovski
Bajmok — VII. △ Somborski
Bajša — VII. △ Bačkotopolski
BAKAR — ✱ — II. —
Bakionička — V. △ Požeški
Bakovci — I. △ Murska Sobota
Balajnačka — VIII. △ Despotovački
Balajnačka — VIII. △ Dobrički
Balanovačka — VIII. △ Zaglavski
Balinačka — VIII. △ Zaglavski
Baljevačka — VI. △ Studenički
Balta — VIII. △ Nišavski
Banatska Subotica — VII. △ Vršački
Banatska Topola — VII. △ Veliko-Kikindski
Banatski Brestovac VII. △ Pančevački
Banatski Despotovac — VII. △ Velikobečkerečki
Banatski Dušanovac — VII. △ Velikobečkerečki
Banatski Dvor VII. △ Velikobečkerečki
Banatski Karlovac VII. △ Belocrkvanski
Banatski Monoštor VII. △ Novokanjiški
Banatsko Arandelovo — VII. △ Novokanjiški
Banatsko Karadordevo — VII. △ Jaša Tomić
Banatsko Novo Selo VII. △ Pančevački
Baničinska — VII. △ Jasenički
Banja Loka — I. △ Kočevje
BANJA LUKA ✱ — III. — △
Banjane ⊙ — V. △ Tamnavski
Banjanska — VII. △ Takovski
Banjevačka — V. △ Rađevski
Banjička — IX. △ Gornjopološki
Banjska — VI. △ Kos. Mitrovički
Banjska — VII. △ Orašački
Banjska — VIII. △ Dreničkí
Banjska — VIII. △ Kosanički
Banjska — IX. △ Jablanički
Banjska — IX. △ Podrimski
Banoštar — VII. △ Iločki
Banova Jaruga — II. △ Novska
Banovići — V. △ Tuzlanski
Banovonoljska — V. △ Mačvanski
Banuta — I. △ Dol. Lendava
Bapska Novak — V. △ Šidski
Bar ◎ — VI. — △
Baraći — III. △ Mrkonjić Grad
Barajevo ⊙ — VII. △ Posavski
Baranda — VII. △ Kovačički
Baranjsko Petrovo Selo — VII. △ Đurđanski
Baranska — VI. △ Pećki
Barbarevska — IX. △ Ovčepoljski
Barbatovačka — VIII. △ Prokupački
Bardovačka — IX. △ Skopski
Barešanska — IX. △ Bitoljski
Barička — VII. △ Posavski
Barička — VIII. △ Golubački
Barilović — II. △ Vojnić
Baroševačka — VII. △ Kolubarski
Barska — VI. △ Sjenički
Barska — VII. △ Gružanski
Barska — VII. △ Požarevački
Barska — IX. △ Leskovački
Bartolovec — II. △ Varaždin
Bašaid — VII. △ Velikokikindski
Bašinoselska — IX. △ Veleški
Bašinska — VII. △ Jasenički
Baška — VII. △ Takovski
Batajnica — VII. △ Zemunski
Batina — VII. △ Batinski
Batinačka — VIII. △ Ravanički
Batković — V. △ Bijeljinski
Batočina ⊙ — VII. △ Kragujevački
Batočino selska — VII. △ Kragujevački
Batovačka — VII. △ Požarevački
Batovska — V. △ Čajnički
Batrovci — V. △ Šidski
Batuška — VII. △ Požarevački
Bavanište — VII. △ Kovin
Bazovička — VIII. △ Nišavski
Bebrina — II. △ Brod Sl.
Bečmen — VII. △ Zemunski
Bednja — II. △ Ivanec
Begaljička — VII. △ Gročanski
Begeč — VII. △ Novosadski
Begej Sveti Đurađ — VII. △ Veliko-bečkerečki
Begniška — IX. △ Kavadarski
Begunje — I. △ Radovljica
Begunje pri Cerknici — I. △ Logatec
Bekteže — II. △ Požega Slav.
Bela Cerkev — I. △ Novo Mesto
BELA CRKVA ✱ — VII. — △
Bela Palanka ⊙ — VIII. — △
Belanovica ⊙ — VII. △ Kačerski
Belčiška — IX. △ Ohridski
Belegiš — VII. △ Staropazovački
Beli Manastir — VII. △ Dardanski
Belica — II. △ Čakovec
Beličička — IX. △ Galički
Belička — VIII. △ Belički
Belišće — II. △ Valpovo.
Beliševska — IX. △ Polianički
Beljinska — V. △ Posavotamnavski
Beljinska — VII. △ Kosmajski
Belo Blato — VII. △ Velikobečkerečki
Belocrkvanska — V. △ Radevski
Belocrkvanska — IX. △ Kruševski
Belocrkvenska — IX. △ Podrimski
Belopoljska — VII. △ Takovski
Belopotočka — VII. △ Vračarski
Belopotočka — VIII. △ Zaglavski
Belorečka — V. △ Zlatiborski
Belosavačka — VII. △ Oplenački
Beloševačka — VII. △ Kragujevac
Belotićka — V. △ Mačvanski
Belotička — V. △ Posavotamnavski
Belovodska — VIII. △ Lužnički
Belovodska — VIII. △ Rasinski
Beltinci — I. △ Dol. Lendava
Belušić ⊙ — VIII. △ Levački
Benkovac ⊙ — IV. — △
Beočićka — VIII. △ Belički
Beočin — VII. △ Iločki
Beočka — VI. △ Studenički
Beodra — VII. △ Novobečejski
BEOGRAD ✱ — X. — △
Berak — V. △ Vukovarski

OZNAKE I KRATICE

✱ = SAMOUPRAVNI GRAD.
◎ = Grad (varoš) u sastavu sreza.
⊙ = Trgovište (varošica).
△ = Srez (ili sedište sreskog načelstva).

I. — BANOVINA DRAVSKA.
II. — » SAVSKA.
III. — » VRBASKA.
IV. — » PRIMORSKA.
V. — » DRINSKA.
VI. — » ZETSKA.
VII. — » DUNAVSKA.
VIII. — » MORAVSKA.
IX. — » VARDARSKA.
X. — Uprava grada Beograda.

Naziv — Banovina — Srez

Beranjska — VII. △ Požarevački
Beravci — II. △ Brod Sl.
Berčinovačka — VIII. △ Zaglavski
Berek — II. △ Garešnica
Berimska — VI. △ Kos. Mitrovički
Berkasovo — V. △ Šidski
Berkovička — VI. △ Stolački
Berkovci — I. △ Murska Sobota
Berovo ⊙ — IX. △ Maleški
Baserovačka — V. △ Račanski
Bešenovo — VII. △ Iriški
Beška — VII. △ Staropazovački
Bezdan — VII. △ Somborski
Bezina — I. △ Konjice
Beznovci Stari — I. △ Murska Sobota
Bezovica — I. △ Konjice
Bežanje — VII. △ Zemunski
Bigrenička — VIII. △ Ravanički
Bihać ◎ — III. — △
Bijela — II. △ Daruvar
Bijeljina ◎ — V. — △
Bijeljina-selo — V. △ Bijeljinski
Bijelo Brdo — II. △ Osijek
Bijelo Brdo — V. △ Višegradski
Bijelo Polje — IV. △ Mostar
Bijelopolje ◎ — VI. — △
Bikač — VII. △ Velikokikindski
Bikinjska — VIII. △ Golubački
Bila — IV. △ Travnik
Bilajce — III. △ Mrkonjić Grad
Bileća ◎ — VI. — △
Biljačka — IX. △ Preševski
Biljanovačka — VI. △ Studenički
Bilje — VII. △ Dardanski
Bilješevska — V. △ Zenički
Bingula — VII. △ Iločki
Binovačka — VII. △ Podunavski
Biograd n/m ⊙ — IV. △
Bioštanska — V. △ Užički
Biskupljanska — VII. △ Ramski
Bistarska — IX. △ Bosiligradski
Bistra — II. △ Donja Stubica
Bistrenička — IX. △ Negotinski
Bistrica pri Limbušu I. △ Maribor d. b.
Bistrica pri Rušah I. △ Maribor d. b.
Bistričica — I. △ Kamnik
Bistrička — VI. △ Novovaroški
Bistrička — VI. △ Studenički
Bistrička — VIII. △ Mlavski
Bistrička — IX. △ Veleški
Biš — I. △ Maribor I. b.
Bišečki Vrh — I. △ Ptuj
Biševska — VI. △ Beranski
Biškupec — II. △ Varaždin
BITOLJ ✱ — IX. — △ △
Bivoljska — VIII. △ Rasinski
Bizeljsko — I. △ Brežice
Bizovac — II. △ Valpovo.
Bielaj — III. △ Bos. Petrovac
Bielemić — IV. △ Konjic
Bjelička — VI. △ Cetinjski
BJELOVAR ✱ — II. — △
Bjeluška — V. △ Arilјski
Blace ⊙ — VIII. △ Prokupački
Blagaj — IV. △ Mostar
Blagovica — I. △ Kamnik.
Blanca — I. △ Brežice
Blatačka — IX. △ Kočanski
Blatnica — III. △ Tešani
Blato ⊙ — VI. △ Korčulanski
Blaznavska — VII. △ Orašački
Blaževska — VIII. △ Kopaonički
Bled — I. △ Radovljica
Blinja — II. △ Petrinja
Bliznačka — VIII. — Homoljski
Bljačka — IX. △ Gorski
Bloke — I. △ Logatec
Boan ⊙ — VI. △ Savnički
Bobota — V. △ Vukovarski
Bobovac — II. △ Kostajnica
Boboviška — VIII. △ Aleksinac
Bobovska — VI. △ Plevaljski
Bobovska — VIII. △ Resavski
Bočar — VII. △ Velikokikindski
Bočna — I. △ Gornjigrad
Boč — I. △ Maribor I. b.
Bodonci — I. △ Murska Sobota
Bođani — VII. △ Odžački

Naziv — Banovina — Srez

Bogatić ⊙ — V. △ Mačvanski
Bogdanačka — IX. Devdelijski
Berane ◎ — VI. — △
Bogdanjska — VIII. △ Trstenički
Bogdanovačka — VIII. △ Lužnički
Bogdanovci — V. △ Vukovarski
Bogojevačka — IX. △ Leskovački
Bogojevo — VII. △ Apatinski
Bogojina — I. △ Dol. Lendava
Bogomilska — IX. △ Veleški
Bogomolje — IV. △ Hvar
Bogovadska — V. △ Kolubarski
Bogovinska — VIII. △ Boljevački
Bogovska — VIII. △ Despotovački
Bogutovačka — VIII. △ Žički
Bohinjska Bistrica — I. △ Radovljica
Bohova — I. △ Maribor d. b.
Bohuljska — IX. △ Kavadarski
Bojančiška — IX. △ Kavadarski
Bojansko-Vladimirska — VI. △ Barski
Bojnička — IX. △ Jablanički
Bojsno — I. △ Brežice
Bojtina — I. △ Maribor d. b.
Boka — VII. △ Alibunarski
Bokavić — V. △ Tuzlanski
Bokovčanska — VIII. △ Negotinski
Bokrači — I. △ Murska Sobota
Bol ⊙ — IV. △ Brački
Bolečka — VII. △ Ročanski
Bolehnečici — I. △ Ljutomer
Boljanička — VI. △ Plevaljski
Boljetinska — VIII. △ Porečki
Boljevac ⊙ — VIII. — △
Boljevci — VII. △ Zemunski
Boljevička — VI. △ Barski
Boljkovačka — VII. △ Kačerski
Bolman — VII. △ Dardanski
Boračeva — I. △ Ljutomer
Boračka — V. △ Tamnavski
Boračka — VI. △ Gatački
Boračka — VII. △ Gružanski
Borčane — VII. △ Pančevački
Borčanska — VI. △ Kos. Mitrovički
Boreci — I. △ Ljutomer
Boreča — I. △ Murska Sobota
Borejci — I. △ Murska Sobota
Borička Sjeversko — V. △ Rogatički
Borinska — V. △ Jadranski
Borovačka — VIII. △ Timočki
Borovci — I. △ Ptuj.
Borovec — I. △ Kočevje
Borovnica — I. △ Ljubljana
Borovo — V. △ Vukovarski
Borovska — VIII. △ Caribrodski
Borska — VIII. △ Zaječarski
Bosanska Dubica ◎ — III. — △
Bosanska Gradiška ◎ — III. — △
Bosanska Kostajnica ◎ III. △ Bos. Novi
Bosanska Krupa ◎ — III. — △
Bosanski Brod ◎ — III. △ Derventa
Bosanski Klakar — III. △ Derventa
Bosanski Kobaš — III. △ Prnjavor
Bosanski Novi ◎ — III. — △
Bosanski Petrovac ◎ — III. — △
Bosanski Svinjar — III. △ Prnjavor
Bosanski Šamac ◎ — V. △ Brčko
Bosansko Grahovo III. △ Bos. Petrovac
Bosansko Petrovo Selo V. △ Trnavski
Bosiljgrad ⊙ — IX. — △
Bosiljevačka — IX. △ Strumički
Bosiljevo — II. △ Vrbovsko
Bostanska — IX. △ Gnjilanski
Bosut — V. △ Sr. Mitrovački
Bosutska — VII. △ Kačerski
Bošnjaci — V. △ Županijski
Bošnjačka — VII. △ Moravski
Bošnjačka — IX. △ Jablanički
Bošnjanska — VII. △ Lepenički
Bošnjanska — VIII. △ Paračinski
Bošnjanska — VIII. △ Temnički
Boštanj ob Savi — I. △ Krško.
Botoš — VII. △ Velikobečkerečki
Botunjska — VII. △ Kragujevački
Bovanska — VIII. △ Aleksinački
Bović — II. Vrginmost
Božakovo — II. △ Metlika
Božava — IV. △ Preko
Boždarevačka — VII. △ Posavski

Naziv — Banovina — Srez

Boževac ⊙ — VII. △ Požarevački
Božička — IX. △ Bosiligradski
Božurnja — VII. △ Oplenački
Braćevačka — VIII. △ Negotinski
Braćevci — II. △ Đakovo.
Bračinska — VIII. △ Ražanjski
Bradaračka — VII. △ Požarevački
Brajilovska — IX. △ Prilepski
Brajkovačka — VII. △ Kolubarski
Braljinska — VIII. △ Ražanjski
Brančićka — VII. △ Kačerski
Braničevska — VIII. △ Golubački
Branjevačka — V. △ Zvornički
Branjina — VII. △ Batinski
Branjin Vrh — VII. △ Batinski
Brankovinska — V. △ Valjevski
Brankovska — IX. △ Bosiligradski
Branoslavci — I. △ Ljutomer
Braslovče ⊙ — I. △ Celje.
Bratinačka — VII. △ Požarevački
Bratljevska — VI. △ Moravički
Bratonci — I. △ Dol. Lendava
Bratonečice — I. △ Ptuj
Bratonoška — VI. △ Podgorički
Bratotinska — IX. △ Podrimski
Bratunačka — V. △ Srebrenički
Brckovljani — II. △ Dugo Selo
Brčeosko-Podgorska — VI. △ Barski
Brčko ◎ — V. — △
Brdarička — V. △ Posavotamnavski
Brda Trebijova — VI. △ Trebinjski
Brdovec — II. △ Zagreb
Brdanska — V. △ Ljubićki
Brebrovnik — I. △ Ptuj.
Breg pri Ptuju — I. △ Ptuj
Bregi Posavski — II. △ Dugo Selo.
Brekovačka — V. △ Arilje
Brengova — I. △ Maribor I. b.
Bresjanska — VIII. △ Resavski
Bresnička — V. △ Ljubićki
Bresnička — IX. △ Bosiligradski
Brestač — VII. △ Rumski
Bresternica — I. △ Maribor I. b.
Brestovac — II. △ Daruvar
Brestovačka — VIII. △ Despotovački
Brestovačka — VIII. △ Negotinski
Brestovačka — VIII. △ Zaječarski
Brestovačka — IX. △ Leskovački
Brestovec — I. △ Šmarje
Brestovička — VII. △ Ročanski
Brestovska — V. △ Fojnički
Breške — V. △ Tuzlanski
Brezanjska — VII. △ Takovski
Brezovačka — VII. △ Orašački
Brezen — I. △ Konjice
Brezje — I. △ Maribor d. b.
Breznica — I. △ Radovljica
Brezнички Hum — II. △ Novi Marof
Brezovačka — VIII. △ Trstenički
Brezovačka — IX. △ Pčinjski
Brezovica — II. △ Zagreb
Brezno ob Dravi — I. △ Dravograjski
Brezovci — I. △ Murska Sobota
Brezovica — I. △ Dol. Lendava
Brezovica — I. △ Kamnik.
Brezovica pri Ljubljani I. △ Ljubljana
Brezovo Polje — V. △ Brčanski
Brezovska — VI. △ Moravički
Brezovska — IX. △ Kruševski
Brežanska — VII. △ Požarevački
Brežđanska — V. △ Kolubarski
Brežice ◎ — I. — △
Bribir — II. △ Novi
Briga — I. △ Kočevje
Brinje — II. — △
Brišnik — IV. △ Tomislav-grad
Brlog — II. △ Otočac
Brloška — VIII. △ Nišavski
Brnjarska — IX. △ Skopski
Brnjička — V. △ Zenički
Brodac — V. △ Bijeljinski
Brodačka — IX. △ Skopski
Brodarevo ⊙ — VI. △ Mileševski
Brod na Kupi — II. △ Delnice
Brod Moravice — II. △ Delnice
Brodosavačka — IX. △ Gorski
Brodska — IX. △ Vlasotinački
Brodski Drenovac — II. △ Brod Sl.

Naziv — Banovina — Srez

Brodski Stupnik — II. △ Brod Sl.
Brodski Varoš — II. △ Brod Sl.
BROD SLAVONSKI — ✱ — II. — △
Brodanci — II. △ Valpovo.
Bronzani Majdan — III. △ Banja Luka
Brskutska — VI. △ Podgorički
Brstje — I. △ Ptuj
Bršadin — V. △ Vukovarski
Brus ⊙ — VIII. △ Kopaonički
Brusnice — I. △ Novo Mesto
Brusnička — VII. △ Takovski
Brusnička — IX. △ Bitoljski
Brusnik ⊙ — VIII. △ Krajinski
Brutska — IX. △ Gorski
Bruvno — II. △ Gračac
Brvenička — IX. △ Donjopološki
Brzanska — VII. △ Kragujevački
Brza Palanka ⊙ VIII. △ Brzopalanački
Brzohodska — VII. △ Moravski
Brzovačka — V. △ Radevski
Brždanska — IX. △ Kičevski
Buarska — V. △ Užički
Bubušinačka — VII. △ Požarevački
Buč — II. △ Pakrac
Bučanska — IX. △ Gorski
Buče — I. △ Šmarje
Bučečovci — I. △ Ljutomer
Bučevska — VI. △ Pribojski
Bučica — II. △ Glina
Bučići — IV. △ Travnik
Bučjanska — VIII. △ Zaječarski
Bučje ⊙ — VIII. △ Zaječarski
Bučka — I. △ Krško.
Bučumetska — IX. △ Jabłanički
Bučumska — VIII. △ Svrljiški
Budimci — II. △ Našice
Budimlić Japra — III. △ Sanski Most
Budimska — VI. △ Beranski
Budinci — I. △ Murska Sobota
Budinščina — II. △ Zlatar
Budisava — VII. △ Titelski
Budisavačka — VI. △ Pećki
Budrovci — II. △ Đakovo.
Budva ◎ — VI. △ Kotorski
Budžak — III. △ Banja Luka
Budanovci — VII. △ Rumski
Budevačka — VI. △ Sjenički
Bugojno ◎ — IV. — △
Bujanovac ⊙ — IX. △ Preševski
Bujanovačka — IX. △ Preševski
Bukin — VII. △ Bačkopalanački
Bukinje — V. △ Tuzlanski
Bukorovačka — VII. △ Kragujevački
Bukovac — VII. △ Staropazovački
Bukovača — III. △ Bos. Petrovac
Bukovačka — VIII. △ Beličkí
Bukovačka — VIII. △ Despotovački
Bukovca — I. △ Litija
Bukovci — I. △ Ptuj
Bukovec — I. △ Maribor d. b.
Bukovica — III. △ Tešanj
Bukovička — VI. △ Novovaroški
Bukovička — VI. △ Plevaljski
Bukovička — VI. △ Šavnički
Bukovička — VII. △ Orašački
Bukovnica — I. △ Dol. Lendava
Bukovska — VIII. △ Zvišk
Bukovska — IX. △ Bitoljski
Bukvik — V. △ Brčanski
Bulačanska — IX. △ Skopski.
Buljanska — VIII. △ Paraćinski
Bulkes — VII. △ Bačkopalanački
Bunardžiska — IX. △ Skopski
Bunarska — VIII. △ Beličkí
Bunčani — I. △ Ljutomer
Bunić — II. △ Korenica
Bunuška — IX. △ Leskovački
Burdimska — VIII. △ Svrljiški
Burmaška — VI. △ Stolački (prije Donjo-Poplatska)
Burovačka — VIII. △ Mlavski
Busilovačka — VIII. △ Paraćinski
Busovača — V. △ Fojnički
Busurska — VIII. △ Mlavski
Buštranjska — IX. △ Pčinjski
Butorai — II. △ Crnomelj
Buvska — IX. △ Jabłanički
Bužim — III. △ Bos. Krupa.

Naziv — Banovina — Srez

C

Cabuna — II. △ Virovitica
Cankova — I. △ Murska Sobota
Caparska — IX. △ Bitoljski
Caribrod ⊙ — VIII. — △
Careva Ćuprija — V. △ Kladanjski
Carevačka — VII. △ Ramski
Carev-Dvorska — IX. △ Prespanski
Carevo Selo ⊙ — IX. — △
Cavtat ⊙ — VI. △ Dubrovnik
Cazin ◎ — III. — △
CELJE ✱ — I. — △
Celje — okolica — I. △ Celje
Cerklje — I. △ Kranj
Cerklje ob Krki — I. △ Krško
Cerić — V. △ Vukovarski
Cerknica ⊙ — I. △ Logatec
Cerna — V. △ Vinkovački
Cernik ⊙ — II. △ Nova Gradiška
Cernik—Čavle — II. △ Sušak
Cerovačka — VII. △ Jasenički
Cerovačka — VII. △ Kragujevački
Cerovačka — VIII. △ Nišavski
Cerovljani — III. △ Bos. Gradiška
Cerska — V. △ Vlasenički
Cerska — IX. △ Kičevski
Ceršak — I. △ Maribor I. b.
Cetingrad — II. △ Slunj
CETINJE ✱ — VI. — △
Cetinjska-okolina — VI. △ Cetinje
Cezanjevci — I. △ Ljutomer
Ciglence — I. △ Maribor I. b.
Cigonca — I. △ Maribor d. b.
Cikotska — V. △ Jadranski
Cikotska — V. △ Vlasenički
Cirknica — I. △ Maribor I. b.
Cirkovci — I. △ Ptuj
Cogetinci — I. △ Maribor I. b.
Crepaja — VII. △ Kovačički
Crikvenica ⊙ — II. — △
Crkovnička — IX. △ Leskovački
Crkvenačka — VIII. △ Resavski
Crkveni Bok — II. △ Kostajnica
Crkveniska — VIII. △ Zaglavski
Crkvinska — V. △ Brčanski
Crkvinska — IX. △ Veleški
Crljenačka — VIII. △ Mlavski
Crmljanska — IX. △ Đakovički
Crnačka — V. △ Azbukovački
Crna Bara — VII. △ Novokanjiški
Crnajska — VIII. △ Porečki
Crna pri Prevaljah I. △ Dravograjski
Crna Trava ⊙ — IX. △ Vlasotinački
Crniljevska — V. △ Posavotamnavski
Crni Lug — II. △ Delnice
Crnobarska — V. △ Mačvanski
Crno Brdo — VII. △ Bačkotopolski
Crnokalska — VII. △ Lepenički
Crnokliška — VIII. △ Nišavski
Crnoljevačka — VIII. △ Svrljiški
Crnomasnička — VIII. △ Negotinski
Crno-Lučka — IX. △ Podrimski
Crnoštička — IX. △ Bosiljgradski
Crnovrška — VIII. △ Nišavski
Crvena Crkva — VII. △ Belocrkvanski
Crvenka — VII. △ Kulski
Crveno-Jabučka — VIII. △ Lužnički
Cucka — VI. △ Cetinjski
Cven — I. △ Ljutomer
Cvetačka — V. △ Ljubićki
Cvetanovačka — V. △ Kolubarski
Cvetkovci — I. △ Ptuj
Cvetković — II. △ Jastrebarsko
Cvetojevačka — VII. △ Kragujevački

Č

Čabar — I. — △
Čačak ◎ — V. △ Trnavski
Čačinci — II. △ Našice
Čadavica — II. △ D. Miholjac
Čadavička — III. △ Bos. Novi
Čaglić — II. △ Pakrac
Čagona — I. △ Maribor I. b.
Čagrovačka — VIII. △ Niški
Čairska — VIII. △ Trsteniški
Čajetina ⊙ — V. — △
Čajlanska — IX. △ Gornjopološki

Naziv — Banovina — Srez

Čajljanska — IX. △ Skopski
Čajniče ◎ — V. — △
Čakovci — V. △ Vukovarski
Čakovec ⊙ — II. — △
Čakovec — okolica — II. △ Čakovec
Čalma — V. △ Sr. Mitrovički
Čantavir — VII. △ Bačkotopolski
Čapljina ◎ — VI. △ Stolački
Čaška — IX. △ Veleški
Čatež ob Savi — I. △ Krško
Čazma ⊙ — II. — △
Čečava — III. △ Tešanj
Čeklićka — VI. △ Cetinjski
Čelebićka — VI. △ Foćanski
Čelić — V. △ Brčanski
Čelinac — III. △ Banja Luka
Čemernica — II. △ Vrginmost
Čeminac — VII. △ Dardanski
Čenta — VII. △ Kovačički
Čentiba — I. △ Dol. Lendava
Čepinci — I. △ Murska Sobota
Čepin — II. △ Osijek
Čeplje — II. △ Crnomelj
Čepurska — VIII. △ Paraćinski
Čerević ⊙ — VII. △ Iločki
Čermljenšak — I. △ Maribor I. b.
Čermožiše — I. △ Šmarje
Česterег — VII. △ Jaša Tomić
Češljevobarska — VII. △ Ramski
Češnjice — I. △ Kamnik
Češnjice — I. △ Litija
Četereška — VII. △ Moravski
Četirska — IX. △ Žegligovski
Čevska — VI. △ Cetinjski
Čib — VII. △ Bačkopalanački
Čičavička — VIII. △ Vučitrnski
Čičevska — IX. △ Veleški
Čičkovačka — V. △ Arilјski
Čikečka vas — I. △ Murska Sobota
Činiglavska — VIII. △ Nišavski
Činžat — I. △ Maribor d. b.
Čitlučka — VIII. △ Baniski
Čitlučka — VIII. △ Rasinski
Čoka — VII. △ Novokanjiški
Čokešinska — V. △ Jadranski
Čononlja — VII. △ Somborski
Čortanovci — VII. △ Staropazovački
Čostinska — VII. △ Gružanski
Črensovci — I. △ Dol. Lendava
Črešnjevci — I. △ Ljutomer
Črešnjevec — I. △ Maribor d. b.
Črešnjevec — II. △ Metlika.
Črmošnjice — I. △ Novo Mesto
Črnci — I. △ Ljutomer
Črnelavci — I. △ Murska Sobota
Črnipotok — I. △ Kočevje
Črni vrh — I. △ Ljubljana
Črnomelj ◎ — II. — △
Črnuče — I. △ Ljubljana
Čubarska — VIII. △ Negotinski
Čubutkovačka — VII. △ Kolubarski
Čukojevačka — VIII. △ Žički
Čumić ⊙ — VII. △ Kragujevački
Čurug — VII. △ Žabaljski

Ć

Ćićevac ⊙ — VIII. △ Ražanjski
Ćirikovačka — VII. △ Požarevački
Ćovdinska — VIII. △ Mlavski
Ćukovačka — IX. △ Pčinjski
Ćuprija ◎ — VIII. △ Ravanički
Ćurevska — VI. △ Foćanski
Ćuštička — VIII. △ Nišavski

D

Dabar — II. △ Otočac
Dabar — III. △ Sanski Most
Dadinačka — IX. △ Vlasotinački
Dalj ⊙ — II. △ Osijek
Damnianska — IX. △ Šarplaninski
Dane — I. △ Kočevje
Dankovci — I. △ Murska Sobota
Danilov grad ◎ — VI. — △
Darda ⊙ — VII. — △
Darkovačka — IX. △ Vlasotinački
Darosavačka — VII. △ Orašački
Daruvar ⊙ — II. — △

Naziv — Banovina — Srez

Daruvar — vanjski — II. △ Daruvar
Daruvarski Sokolovac II. △ Daruvar
Davidovačka — VIII. △ Svrljiški
Davidovačka — IX. △ Pčinjski
Davor — II. △ Nova Gradiška
Debar ◎ — IX. △ Gornjodebarski
Debeličko — VIII. △ Timočki
Debeljača — VII. △ Kovačički
Debrc ⊙ — V. △ Posavo-Tamnavski
Debreška — IX. △ Porečki
Deč — VII. △ Zemunski
Dečanska — IX. △ Đakovički
Dedinska — VIII. △ Rasinski
Dedindol — I. △ Litija
Dejanovačka — VIII. △ Zaglavski
Dejanska — IX. △ Vlasotinački
Dekanovac — II. △ Prelog
Delagoška — IX. △ Struški
Deliblato — VII. △ Kovinski
Deligrad ⊙ — VIII. △ Aleksinački
Delimedska — VI. △ Šavički
Delnice — II. — △
Demirkapijska — IX. △ Negotinski
Deonička — VIII. △ Belički
Depalavas — I. △ Kamnik
Deronje — VII. △ Odžački
Dervenska — VIII. △ Svrljiški
Derventa ◎ — III. — △
Derventa — selo — III. △ Derventa
Derventska — V. △ Vlasenički
Desenci — I. △ Ptuj
Desička — V. △ Pocerski
Desinić — II. △ Pregrada
Desinska — VII. △ Ramski
Desimirovačka — VII. △ Kragujevački
Despotovac ⊙ — VIII. — △
Despot Sv. Ivan — VII. △ Novosadski
Devet Jugovića — IX. △ Gračanički
Devica Marija v Polju I. △ Ljubljana
Devička — VIII. △ Banjski
Dežanovac — II. △ Daruvar
Dečno — I. △ Maribor d. b.
Divačka — V. △ Valjevski
Divinska — VI. △ Bilećki
Divoš — V. △ Sr. Mitrovički
Divuša — III. △ Dvor
Dljinska — V. △ Dragačevski
Dob — I. △ Kamnik
Dob pri Št. Vidu — I. △ Litija
Dobanovci — VII. △ Zemunski
Dobje — I. △ Šmarje
Dobliče — II. △ Črnomelj
Doboj ◎ — III. △ Tešanj
Doborovci — III. △ Gračanica
Dobošnička — V. △ Tuzlanski
Dobračka — V. △ Arilјski
Dobračka — VII. △ Gružanski
Dobranjska — VIII. △ Golubački
Dobraška — IX. △ Donjopološki
Dobrenje — I. △ Maribor I. b.
Dobrica — VII. △ Alibunarski
Dobričevo — VII. △ Vršački
Dobrička — V. △ Pocerski
Dobrina — I. △ Šmarje
Dobrinci — VII. △ Rumski
Dobrljin — III. △ Bos. Novi
Dobrna pri Celju — I. △ Celje
Dobrnič — I. △ Novo Mesto
Dobrnjska — VIII. △ Mlavski
Dobrodolska — VII. △ Podunavski
Dobrodolska — VIII. △ Kosanički
Dobrodolska — VIII. △ Nišavski
Dobroljubačka — VIII. △ Župski
Dobropoliska — VIII. △ Belički
Dobropoliska — IX. △ Vlasotinački
Dobroselička — V. △ Zlatiborski
Dobrota — VI. △ Kotorski
Dobrova pri Ljubljani — I. △ Ljubljana
Dobroviška — IX. △ Vlasotinački
Dobrovnik — I. △ Dol. Lendava
Dobrovodička — VII. △ Kragujevački
Dobrujevačka — VIII. △ Belički
Dobrun — V. △ Višegradski
Dobrunje — I. △ Ljubljana
Dobruševska — IX. △ Morihovski
Dogoše — I. △ Maribor d. b.
Dojkinačka — VIII. △ Nišavski
Dojran ⊙ — IX. △ Dojranski
Dokležovje — I. △ Dol. Lendava

Naziv — Banovina — Srez

Dokmirska — V. △ Tamnavski
Dol — II. △ Črnomelj
Dol pri Hrastniku — I. △ Laško
Dol pri Ljubljani — I. △ Ljubljana
Dolačka — IX. △ Podrimski
Dole pri Litiji — I. △ Litija
Dolena — I. △ Ptuj
Dolenačka — IX. △ Kičevski
Dolenačka — IX. △ Kruševski
Dolenja Podgora — II. △ Črnomelj
Dolenja vas — I. △ Kočevje
Dolga vas — I. △ Dol. Lendava
Dolič — I. △ Murska Sobota
Dolič — I. △ Ptuj
Dolina — I. △ Dol. Lendava
Dolina — I. △ Murska Sobota
Doljanska — IX. △ Štipski
Doljašnička — VII. △ Ramski
Dolnja Bistrica — I. △ Dol. Lendava
Dolnja Lendava ⊙ — I. — △
Dolnjanska — IX. △ Prilepski
Dolnji Lakoš — I. △ Dol. Lendava
Dolnji Logatec — I. △ Logatec
Dolnji Slaveči — I. Murska Sobota
Dolska — VIII. △ Belopalanački
Dolsko — I. △ Ljubljana
Domajinci — I. △ Murska Sobota
Domaljevac — V. △ Brčanski
Domanjševci — I. △ Murska Sobota
Domžale ⊙ — I. △ Kamnik
Donačka Gora — I. △ Šmarje
Donja Dubrava — II. △ Prelog
Donja Dubica — III. △ Derventa
Donja Kunčina — II. △ Pisarovina
Donja Mahala — V. △ Brčanski
Donja Ramska — IV. △ Prozor
Donja Stubica — II. — △
Donja Šatornja ⊙ VII. — △ Oplenački
Donja Zelina — II. △ Sv. Ivan Zelina
Donje Brotnjo — IV. △ Mostar
Donje Novo Selo — V. △ Vinkovački
Donjepoljska — IV. △ Livno
Donji Dušnik ⊙ — VIII. △ Niški
Donji Kovilj — VII. △ Titelski
Donji Kraljevec — II. △ Prelog
Donji Krčin ⊙ — VIII. △ Temnički
Donji Lapac — II. — △
Donji Miholjac ⊙ — II. — △
Donji Milanovac ⊙ — VIII. △ Porečki
Donji Petrovci — VII. △ Rumski
Donji Skugrić — III. △ Gračanica
Donji Tovarnik — VII. △ Rumski
Donji Vakuf ◎ — III. △ Jajce
Donji Vidovec — II. △ Prelog
Donjobadanjska — V. △ Jadranski
Donjobeloречka — VIII. △ Zaječarski
Donjobrijanjska — IX. △ Jablanički
Donjocrnatovačka — VIII. △ Dobrički
Donjodobrička — V. △ Jadranski
Donjodobrinjska — V. △ Požeški
Donjokamenička — VIII. △ Zaglavski
Donjokomarička — VII. △ Kragujevac
Donjokonjuvačka — IX. △ Jablanički
Donjokoritnička VIII. △ Belopalanački
Donjokravarička — V. △ Dragačevski
Donjokučka — VI. △ Podgorički
Donjokruševačka — VIII. △ Golubački
Donjolipovska — IX. △ Radoviški
Donjoliešanska — VI. △ Podgorički
Donjoljubatska — IX. △ Bosiligradski
Donjoljubeška — VIII. △ Moravski
Donjolivadička — VII. △ Moravski
Donjomatejevačka — VIII. △ Niški
Donjomoračka — VI. △ Kolašinski
Donjomutnička — VIII. △ Paraćinski
Donjoneradovačka — IX. △ Pčinjski
Donjopalčiška — IX. △ Donjopološki
Donjoprisjanska — IX. △ Vlasotinački
Donjorabetinska — IX. △ Porečki
Donjoračanska — VII. △ Lepenički
Donjoražanička — VI. △ Beranski
Donjorečička — VIII. △ Prokupački
Donjosabanačka — VII. △ Kragujevački
Donjosokolovička — VIII. △ Zaglavski
Donjostudenska — VIII. △ Niški
Donjostupanjska — VIII. △ Rasinski
Donjosuhotnička — VIII. △ Moravski
Donjotoplička — V. △ Kolubarski
Donjotoponička — VIII. △ Prokupački

Naziv — Banovina — Srez

Donjotrebešnička — IX. △ Pčinjski
Donjotrešnjička — V. △ Radevski
Donjotrnavska — VIII. △ Aleksinački
Donjovidovska — VIII. △ Paraćinski
Donjovodnjanska — IX. △ Skopski
Donjozalukovička — V. △ Vlasenički
Donjozetska — VI. △ Podgorički
Donjozunička — VIII. △ Zaglavski
Donjožupska — IX. △ Gornjodebarski
Doroslovo — VII. △ Apatinski
Dovezenska — IX. △ Žegligovski
Dovje-Mojstrana — I. △ Radovljica
Dračevska — IX. △ Skopski
Dračička — V. △ Valjevski
Dračka — VII. △ Gružanski
Draga — I. △ Čabar
Draga — I. △ Litija
Dragalić — II. △ Nova Gradiška
Dragaljevac — V. △ Bijeljinski
Draganići — II. △ Karlovac
Dragatuš — II. △ Črnomelj
Draginac ⊙ — V. — △ Jadranski
Draginjska — V. △ Posavotamnavski
Draglička — V. △ Zlatiborski
Dragobračka — VII. △ Gružanski
Dragocvetska — VIII. △ Belički
Dragočaj — III. △ Banja Luka
Dragočavska — VI. △ Foćanski
Dragodoljska — V. △ Azbukovački
Dragojevačka — V. △ Pocerski
Dragoljska — VII. △ Kačerski
Dragomelj — I. △ Kamnik
Dragosinjačka — VIII. △ Žički
Dragoševačka — VIII. △ Belički
Dragovačka — VII. △ Požarevački
Dragović — I. △ Ptuj
Dragović — II. △ Pakrac
Dragovska — VIII. △ Levački
Dragovska — IX. △ Negotinski
Dragoška — IX. △ Bitoljski
Dragučova — I. △ Maribor I. b.
Dragutinovo — VII. △ Novobečejski
Draguška — VIII. △ Prokupački
Drajinska — VIII. △ Svrljiški
Draksenić — III. △ Bos. Dubica
Dramlje — I. △ Celje
Draslavička — IX. △ Struški
Drašiči — II. △ Metlika
Draškovec — II. △ Prelog
Dravci — I. △ Ptuj
Dravograd ⊙ — I. △ Dravograjski
Draž — VII. △ Batinski
Dražanjska — VII. △ Gročanski
Dražemirovačka — VIII. △ Ravanički
Dražen vrh — I. △ Maribor I. b.
Draževačka — VII. △ Posavski
Draževačka — VIII. △ Aleksinački
Drenačka — VIII. △ Župski
Drenje — II. △ Đakovo
Drenovačka — V. △ Mačvanski
Drenovačka — VIII. △ Paraćinski
Drenovačka — VIII. △ Timočki
Drenovačka — IX. △ Pčinjski
Drenovci — V. △ Županjski
Drenovska — IX. △ Kavadarski
Drenska — V. △ Posavski
Drensko Rebro — I. △ Šmarje
Drežnica — II. △ Ogulin
Drežnica — IV. △ Mostar
Drežnička — V. △ Užički
Drežnik — II. △ Sluni
Drimkolska — IX. △ Struški
Drinovci — IV. △ Ljubuški
Drinjačka — V. △ Zvornički
Drinska — V. △ Radevski
Drivenik — II. △ Crikvenica
Drlačka — V. △ Azbukovački
Drlupska — VII. △ Kosmajski
Drmnska — VII. △ Požarevački
Drniš ⊙ — IV. △ Knin
Drnje — II. △ Koprivnica
Drobnjačka — VI. △ Šavnički
Drobtinci — I. △ Ljutomer
Drstelja — I. △ Ptuj
Drtija — I. △ Kamnik
Drugovačka — VII. △ Podunavski
Drvanja — I. △ Maribor I. b.
Drvar ◎ — III. △ Bos. Petrovac
Držilovska — IX. △ Skopski

Naziv — Banovina — Srez

Dubačka — VIII. △ Kopaonički
Dubašnica — II. △ Krk
Dubica ⊙ — II. △ Kostajnica
Dubljanska — V. △ Mačvanski
Dubljanska — VIII. △ Resavski
Dubljanska — VIII. △ Trsteničkі
Dubnička — VIII. △ Lapski
Dubnička — VIII. △ Resavski
Dubnička — IX. △ Pčinjski
Dubočac — III. △ Derventa
Dubočanska — VIII. △ Krajinski
Dubočka — VIII. △ Belički
Dubočka — VIII. △ Mlavski
Dubočka — VIII. △ Zviški
Dubonska — VII. △ Mladenovački
Duboševica — VII. △ Batinski
Dubovac — VII. △ Kovinski
Dubovska — VIII. △ Dobrički
Dubranec — II. △ Velika Gorica
Dubrava — II. △ Čazma
Dubravica — II. △ Klanjec
Dubravička — VII. △ Požarevački
Dubrovnik ◎ — VI. — △
Dubska — V. △ Račanski
Dubska — V. △ Rogatički
Dučalovačka — V. △ Dragačevski
Dučićka — V. △ Kolubarski
Dučinska — VII. △ Kosmajski
Dudovička — VII. △ Kolubarski
Duga Resa — II. △ Karlovac
Dugopoljanska — VI. △ Sjenički
Dugopolje — III. △ Derventa
Dugo Selo — II. — △
Dulenska — VIII. △ Levački
Dupljanska — VIII. △ Negotinski
Duljska — IX. △ Podgorski
Dupljaja — VII. △ Belocrkvanski
Dumanovačka — IX. △ Žegligovski
Duniska — IX. △ Prilepski
Dušanovačka — VIII. △ Negotinski
Duškovačka — V. △ Požeški
Dvor — I. △ Novo Mesto
Dvor — III. — △
Dvoračka — V. △ Jadranski
Dvoranska — VIII. △ Rasinski
Dvoranska — IX. △ Podgorski
Dvoriška — VIII. △ Golubački
Dvoriška — VIII. △ Lapski
Džepčiška — IX. △ Donjopološki
Džepska — IX. △ Polianički
Dživarska — VI. △ Trebinjski
Džonska — IX. △ Šarplaninski
Džumajlijska — IX. △ Ovčepoljski

Đ

Đakovačka — VI. △ Studenički
Đakovačka Satnica — II. △ Đakovo
Đakovački Selci — II. △ Đakovo
Đakovica ◎ — IX. — △
Đakovo ⊙ — II. — △
Đakuska — VIII. △ Dobrički
Đala — VII. △ Novokanjiški
Đavatska — IX. △ Bitoljski
Đelekovec — II. △ Koprivnica (prije △ Ludbreg)
Đeneral Janković — IX. △ Kačanički
Đerdapska — VIII. △ Ključki
Đermanska — IX. △ Krivopalanački
Đevđelija ◎ — IX. — △
Đulaves — II. △ Daruvar
Đuniska — VIII. △ Rasinski
Đurakovačka — VI. △ Istočki
Đurakovačka — VII. △ Ramski
Đurđenovac — II. △ Našice
Đurđevac ⊙ — II. — △
Đurđevo — VII. △ Žabaljski
Đurđevska — VII. △ Lepenički
Đurinačka — VIII. △ Resavski
Đurinska — VII. △ Kosmajski
Đurmanec — II. △ Krapina

E

Ečka — VII. △ Velikobečkerečki
Erčeška — VI. △ Moravički
Erdut — II. △ Osijek
Erdevik — VII. △ Iločki
Ernestinovo — II. △ Osijek

Naziv — Banovina — Srez

F

Fabijan — VII. △ Belocrkvanski
Fakovićka — V. △ Srebrenički
Fara — I. △ Kočevje
Farkaševac — II. △ Bjelovar
Farkaždin — VII. △ Kovačički
Ferdinandovac — II. △ Đurđevac
Ferdin — VII. △ Alibunarski
Feričanci ⊙ — II. △ Našice
Fikšinci — I. Murska Sobota
Filipovo — VII. △ Odžački
Filovci — I. △ Dol. Lendava
Foča ◎ — VI. — △
Fojnica ◎ — V. — △
Fojnica — VI. △ Nevesinjski
Fokovci — I. △ Murska Sobota
Formin — I. △ Ptuj
Frajhajm — I. △ Maribor d. b.
Fram — I. △ Maribor d. b.
Frankolovo — I. △ Celje
Frankovci — I. △ Ptuj
Fužine — II. △ Delnice

G

Gaberje — I. △ Brežice
Gaberje — I. △ Dolnja Lendava
Gabernik — I. △ Maribor d. b.
Gaboš — V. △ Vukovarski
Gabrovačka — VIII. △ Niški
Gabrovnička — VIII. △ Zaglavski
Gacko ◎ — VI. — △
Gaglovska — VIII. △ Rasinski
Gaj ⊙ — II. △ Pakrac
Gaj — VII. △ Kovinski
Gaidobra — VII. △ Bačkopalanački
Gajić — VII. △ Batinski
Gajovci — I. △ Ptuj
Gakovo — VII. △ Somborski
Galibabinska — VIII. △ Svrljiški
Galičnik — IX. △ Galički
Galušak — I. △ Ljubljana
Gamzigradska — VIII. △ Zaječarski
Gančani — I. △ Dol. Lendava
Garaška — VII. △ Orašački
Garađevačka — VI. △ Pečki
Garčin — II. △ Brod Sl.
Gardinovci — VII. △ Titelski
Garešnica — II. — △
Garevska — VII. △ Ramski
Garska — VIII. △ Rasinski
Gašinci — II. △ Đakovo
Gatnjanska — IX. △ Nerodimski
Gederovci — I. △ Murska Sobota
Generalski Stol — II. △ Ogulin
Genterovci — I. △ Dol. Lendava
Gerlinci — I. △ Murska Sobota
Gerovo — I. △ Čabar
Gerzovo — III. △ Mrkonjić Grad
Gibarac — V. △ Šidski
Gladnjanska — VIII. △ Resavski
Globoko — I. △ Brežice
Glamoč ◎ — III. — △
Glavičićka — VI. △ Pečki
Glavička — VIII. △ Paraćinski
Glavinačka — VIII. △ Belički
Glavnička — VIII. △ Lapski
Gledićka — VIII. △ Žički
Glibovačka — VII. △ Jasenički
Glina ⊙ — II. — △
Globoderska — VIII. △ Rasinski
Glogonj — VII. △ Pančevački
Glogovačka — V. △ Mačvanski
Glogovačka — VIII. △ Belički
Glogovička — VIII. △ Aleksinački
Glogovička — VIII. △ Krajinski
Gložan — VII. △ Novosadski
Gložanska — VIII. △ Resavski
Gluhodolska — VI. △ Barski
Glumačka — V. △ Požeški
Glušačka — V. △ Mačvanski
Gnjilane ◎ — IX. — △
Gnjilanska — VIII. △ Nišavski
Gočova — I. △ Maribor l. b.
Gođačička — VIII. △ Žički
Gođečevska — V. △ Crnogorski
Godemarci — I. △ Ljutomer

Naziv — Banovina — Srez

Godovička — V. △ Požeški
Godovska — VI. △ Stavički
Gojbulska — VIII. △ Vučitrnski
Gokčanska — VIII. △ Žički
Gojnogorska — V. △ Požeški
Gola — II. △ Koprivnica
Golavabuka — I. △ Slovenigradec
Golemoselska — IX. △ Pčinjski
Goleška — IX. △ Gračanički
Goleška — IX. △ Prespanski
Golijska — VI. △ Nikšićki
Golobinjek — I. △ Brežice
Golobočka — VII. △ Jasenički
Gologlavska — V. △ Podgorski
Golubac ⊙ — VIII. — △
Golubinci — VII. △ Staropazovački
Golubinjska — VIII. △ Porečki
Gomilica — I. △ Dol. Lendava
Gomilsko — I. △ Celje
Gomirje — II. △ Ogulin
Gora — I. △ Kočevje
Gora — II. △ Petrinja
Goračićka — V. △ Dragačevski
Goražde ◎ — V. △ Čajniče
Gorenja Pristava — I. △ Ptuj
Gorenjavas — I. △ Litija
Gorenje-polje — I. △ Novo Mesto
Gorenji Logatec — I. △ Logatec
Gorenjski Vrh — I. △ Ptuj
Gorica — I. △ Brežice
Gorica — I. △ Maribor d. b.
Gorica — I. △ Murska Sobota
Goričan — II. △ Prelog
Goričanska — V. △ Trnavski
Gorjane — I. △ Šmarje
Gorjani — II. △ Đakovo
Gorje — I. △ Radovljica
Gornja Bistrica — I. △ D. Lendava
Gornja Lendava — I. △ Mur. Sobota
Gornja Mužlja VII. △ Vel. Bečkerek
Gornja Radgona ⊙ — I. △ Ljutomer
Gornja Rijeka — II. △ Novi Marof
Gornja Sanica — III. △ Ključ
Gornja Stubica — II. △ Donja Stubica
Gornja Tuzla — V. △ Tuzlanski
Gornja Vijaka — V. △ Visočki
Gornjanska — VIII. △ Porečki
Gornje Brotnjo — IV. △ Mostar
Gornje Dubrave — II. △ Ogulin
Gornje Primorje — IV. △ Makarska
Gornjepoljska — IV. △ Livno
Gornji Crnci — I. △ Murska Sobota
Gornji Desinec — II. △ Jastrebarsko
Gornji Grad ◎ — I. — △
Gornji Kamengrad III. △ Sanski Most
Gornji Kovilj — VII. △ Titelski
Gornji Lakoš — I. △ Dol. Lendava
Gornji Mihaljevec — II. △ Čakovec
Gornji Miholjac — II. △ Slatina
Gornji Milanovac ◎ VII. △ Takovski
Gornji Petrovci — I. △ Murska Sobota
Gornji Rahić — V. △ Brčanski
Gornji Slaveči — I. △ Murska Sobota
Gornji Smrtići — III. △ Prnjavor
Gornji Ribnik — III. △ Ključ
Gornji Vakuf ◎ — IV. △ Bugojno
Gornjobadanjska — V. △ Jadranski
Gornjobalvanska — IX. △ Ovčepoljski
Gornjobarbeška — VIII. △ Niški
Gornjobelorečka — VIII. △ Zaječar
Gornjobranetička — VII. △ Takovski
Gornjobukovička — V. △ Podgorski
Gornjodiviačka — IX. △ Kruševski
Gornjodobriniska — V. △ Požeški
Gornjodrenička — IX. △ Gračanički
Gornjodubačka — V. △ Dragačevski
Gornjoglamska VIII. △ Belopalanački
Gornjogorevnička — V. △ Ljubički
Gornjokamenička — VIII. △ Zaglavski
Gornjokoličanska — IX. △ Skopski
Gornjokomarička — VII. △ Kragujevac
Gornjokoniuška — VIII. △ Prokupački
Gornjokoseljska — IX. △ Ohridski
Gornjokrnjinska — VIII. △ Lužnički
Gornjokučka — VI. △ Podgorički
Gornjolisinska — IX. △ Bosiljgradski
Gornjoljubovidanska V. △ Azbukovački
Gornjomatejevačka — VIII. △ Niški
Gornjomedurovačka — VIII. △ Niški

Naziv — Banovina — Srez

njomoračka — VI. △ Kolašinski
njomutnička — VIII. △ Paraćinski
njoraška — IX. △ Vlasotinački
njoramska — IV. △ Prozor
njosabanačka — VIII. △ Levački
njoselska — VI. △ Beranski
njoselska — IX. △ Šarplaninski
njosrbička — IX. △ Šarplaninski
njostepoška — VIII. △ Rasinski
njostupanjska — VIII. △ Župski
njošatoračka — VII. △ Orašački
njoštipljanska — VIII. △ Belički
njotoplička — V. △ Kolubarski
njotrešnjička — V. △ Azbukovački
njotrešnjevička — VII. △ Orašački
njovranovska — IX. △ Veleški
njovraštanska — V. △ Pocerski
njozenička — V. △ Zenički
njozetska — VI. △ Podgorički
njozunička — VIII. △ Zaglavski
njožabarska — V. △ Brčanski
njožupska — IX. △ Gornjodebarski
obiljska — V. △ Požeški
tina — I. △ Dravograjski
pić ⊙ — II. — △
podinci — VII. △ Žabaljski
tiljska — V. △ Zlatiborski
tivar ⊙ — IX. △ Gornjopološki
enica — I. △ Kočevje
ovlje — I. △ Celje
ovuška — VI. △ Plevaljski
ovuška — IX. △ Nerodimski
rljevska — IX. △ Skopski
d — I. △ Kamnik
be — I. △ Ljutomer
bonoš — I. △ Ljutomer
bovac — VII. △ Dardanski
bovačka — V. △ Posavski
bovačka — VIII. △ Resavski
bovci — VII. △ Rumski
bovica — IV. △ Tomislav-grad
bovička — V. △ Valjevski
bovička — VIII. △ Despotovački
bovička — VIII. △ Ključki
bovnička — VIII. △ Kosanički
bska — V. △ Dragačevski
čac — II. — △
čačka — VIII. △ Žički
čani — II. △ Zagreb
čanica ◎ — III. — △
čanica — V. △ Visočki
čanička — V. △ Azbukovački
čanička — IX. △ Gračanički
dac — II. △ Metlika
dačac ◎ — III. △ Gračanica
dačka — VI. △ Studenički
dašnička — VIII. △ Nišavski
dec — II. △ Križevci
dina — II. △ Virovitica
dinjska — VIII. △ Caribrodski
dišča — I. △ Ptuj
dišče — I. △ Maribor l. b.
dišče — I. △ Murska Sobota
diše — I. △ Litija
diška — I. △ Maribor l. b.
diška — VIII. △ Zaglavski
diška — IX. △ Zegligovski
dište — V. △ Županjski
dovačka — IX. △ Skopski
dska — IX. △ Kavadarski
dskovska — VIII. △ Zaječarski
dusa — II. △ Petrinja
dovo ⊙ — VI. △ Nikšićki
diška — IX. △ Kruševski
ska vas — I. △ Celje
vska — IX. △ Polianički
dj — VI. △ Kotorski
vačka — VIII. △ Svrljiški
vska — V. △ Zvorničkí
čka — VII. △ Gružanski
dica ⊙ — IX. △ Vlasotinački
revci — V. △ Sr. Mitrovački
enac — VII. △ Belocrkvanski
etinska — VIII. △ Moravski
ač ⊙ — VIII. △ Moravski
rska — VIII. △ Prokupački
je — II. △ Crnomelj
ačka — VII. △ Gružanski
ane — Belgrad — II. △ Crikvenica

Naziv — Banovina — Srez

Griže — I. △ Celje
Grk — V. △ Sr. Mitrovački
Grkinjska — VIII. △ Niški
Grlava — I. △ Ljutomer
Grliška — VIII. △ Zaječarski
Grljanska — VIII. △ Zaječarski
Grnčarska — V. △ Jadranski
Grobnik — II. △ Sušak
Grocka ⊙ — VII. — △
Grosuplje — I. △ Ljubljana
Grošnička — VII. △ Gružanski
Grubišno Polje — II. — △
Gudovac — II. △ Bjelovar
Grudska — VI. △ Podgorički
Grupčinska — IX. △ Donjopološki
Gruškovec — I. △ Ptuj
Gruškovje — I. △ Ptuj
Grušova — I. △ Maribor l. b.
Grušovje — I. △ Konjice
Gruža ⊙ — VII. △ Gružanski
Gružanska — VII. △ Gružanski
Guča ⊙ — V. △ Dragačevski
Guberevačka — VII. △ Gružanski
Guberevačka — VII. △ Kosmajski
Guberevačka — VII. △ Lepenički
Guberevačka — IX. △ Leskovački
Gudurica — VII. △ Vršački
Gugaljska — V. △ Požeški
Gulijanska — VIII. △ Svrljiški
Guncatska — VII. △ Gružanski
Gundinci — V. △ Županjski
Gunja — V. △ Županjski
Gunjačka — V. △ Azbukovački
Gusinje ◎ — VI. △ Andrijevica
Gustovara — III. △ Mrkonjić Grad
Gušće — II. △ Sisak
Guševačka — VIII. △ Svrljiški
Guštanj ⊙ — I. △ Dravograjski

H

Hadžići — V. △ Sarajevski
Hajdina — I. △ Ptuj
Hajdučica — VII. △ Vršački
Hajfeld — VII. △ Jaša Tomić
Halovska — VIII. △ Zaječarski
Hardek — I. △ Ptuj
Hercegnovi ◎ — VI. △ Kotorski
Hercegovac — II. △ Garešnica
Hermanci — I. △ Ptuj
Hetin — VII. △ Jaša Tomić
Hlaponci — I. △ Ptuj
Hlebine — II. △ Koprivnica
Hočevinska — VI. △ Plevaljski
Hodoš — I. △ Murska Sobota
Hodošan — II. △ Prelog
Homec — I. △ Kamnik
Horgoš — VII. △ Senčanski
Horjul — I. △ Ljubljana
Hošnica — I. △ Maribor d. b.
Hotedržica — I. △ Logatec
Hotiza — I. △ Dol. Lendava
Hotska — VI. △ Podgorički
Hrastin — II. △ Osijek
Hrastje — I. △ Kranj
Hrastje Mota — I. △ Ljutomer
Hrastovac — II. △ Garešnica
Hrastovec — I. △ Maribor d. b.
Hrastovica — II. △ Petrinja
Hraščina — II. △ Zlatar
Hreljin — II. △ Sušak
Hrška — V. △ Žepački
Hrtkovci — VII. △ Rumski
Hruševka — I. △ Kamnik
Hrvaćani — III. △ Prnjavor
Hrv. Neuzina — VII. △ Alibunarski
Hudo — I. △ Litija
Hum — I. △ Ptuj
Humac — IV. △ Ljubuški
Hum na Sutli — II. △ Pregrada
Humska — VIII. △ Niški
Hutovska — VI. △ Stolački
Hvar ◎ — IV. — △

I

Ibarska — VI. △ Beranski
Idvor — VII. △ Kovačički
Idoš — VII. △ Velikokikindski

Naziv — Banovina — Srez

Ihan — I. △ Kamnik
Ihova — I. △ Maribor l. b.
Ilača — V. △ Šidski
Ilandža — VII. △ Alibunarski
Ilinska — VIII. △ Boljevački
Ilinci — V. △ Šidski
Ilinobrdska — VI. △ Plevaljski
Iljaševci — I. △ Ljutomer
Ilok ⊙ — VII. — △
Imeno — I. △ Šmarje
Imotski ⊙ — IV. — △
Indija ⊙ — VII. △ Rumski
Injevska — IX. △ Radoviški
Irig ⊙ — VII. — △
Isakovačka — VIII. △ Ravanički
Istok ⊙ — VI. — △
Iška Loka — I. △ Ljubljana
Iškavas — I. △ Ljubljana
Ivanci — I. △ Dol. Lendava
Ivanec — II. — △
Ivanić grad ◎ — II. △ Čazma
Ivanjci — I. △ Ljutomer
Ivanjevska — IX. △ Bitoljski
Ivanjica ⊙ — VI. △ Moravički
Ivanjska — II. △ Bjelovar
Ivanjska — VI. △ Mileševski
Ivanjševci — I. △ Ljutomer
Ivanjševci — I. △ Murska Sobota
Ivankovačka — IX. △ Veleški
Ivankovo — V. △ Vinkovački
Ivankovačka — VIII. △ Ravanički
Ivan-Kulska — VIII. △ Kosanički
Ivanovačka — VII. △ Kačerski
Ivanovci — I. △ Murska Sobota
Ivanovo — VII. △ Pančevački
Ivanovo Selo — II. △ Grubišno Polje
Iverska — V. △ Jadranski
Izbenička — VIII. △ Temnički
Izbište — VII. △ Belocrkvanski
Izvorska — VIII. △ Svrljiški
Izvorska — IX. △ Bosiligradski
Izvorski — VIII. △ Paraćinski
Iž Veliki — IV. △ Preko
Ižakovci — I. △ Dol. Lendava

J

Jablanac — II. △ Senj
Jablance — I. △ Maribor l. b.
Jablanica — IV. △ Konjic
Jablanička — V. △ Zlatiborski
Jablanička — VIII. △ Boljevački
Jablanka — VII. △ Vršački
Jabučiška — IX. △ Veleški
Jabučka — V. △ Tamnavski
Jabučka — VI. △ Foćanski
Jabuka — VII. △ Pančevački
Jabukovac — II. △ Petrinja
Jabukovac ⊙ — VIII. △ Brzopalanački
Jabukovačka — IX. △ Vlasotinački
Jadranska — V. △ Jadranski
Jagnjilska — VII. △ Mladenovački
Jagnjilska — IX. △ Poljanički
Jagodina ◎ — VIII. △ Belički
Jagodnjak — VII. △ Dardanski
Jajce ◎ — III. — △
Jajinačka — VII. △ Vračarski
Jakovačka — VIII. △ Timočki
Jakovo — VII. △ Zemunski
Jakovljanska — VIII. △ Moravski
Jakšić — II. △ Požega Slav.
Jalovička — V. △ Posavotamnavski
Jalovik-Izvorska — VIII. △ Nišavski
Jalžabet — II. △ Varaždin
Jamena — V. △ Šidski
Janeževa gora — I. △ Maribor l. b.
Janežovci — I. △ Ptuj
Janja — III. △ Jajce
Janja — V. △ Bijeljinski
Janjevo ⊙ — IX. △ Gračanički
Janjina ⊙ — VI. △ Korčulanski
Janiska — VIII. △ Nišavski
Jankov Most VII. △ Velikobečkerečki
Jankovačka — IX. △ Prespanski
Janoška — IX. △ Đakovički
Janževski vrh — I. △ Dravograjski
Japranska — III. △ Bos. Novi
Jarak — V. △ Sr. Mitrovački

Naziv — Banovina — Srez

Jarenina — I. △ Maribor l. b.
Jarkovac — VII. △ Kovačički
Jarmenovačka — VII. △ Kačerski
Jarmina — V. △ Vinkovački
Jarše — I. △ Kamnik
Jarušička — VII. △ Lepenički
Jasenička — VIII. △ Negotinski
Jasenovac — II. △ Novska
Jasenovačka — V. △ Zlatiborski
Jasenovačka — VIII. △ Resavski
Jasenovo — VII. △ Belocrkvanski
Jasička — VIII. △ Rasinski
Jasikovačka — VIII. △ Homoljski
Jasikovačka — VIII. △ Trsteнički
Jastrebarsko ⊙ — II. — △
Jastrebci — I. △ Ptuj
Jaša Tomić — VII. — △
Jaškovo — II. △ Karlovac
Jašunjska — IX. △ Leskovački
Javorani — III. △ Dvor
Javorje — I. △ Kranj
Javorska — VI. △ Moravički
Jazak — VII. △ Iriški
Jazovo — VII. △ Novokanjiški
Jelah — III. △ Tešanj
Jelašnička — VIII. △ Krajinski
Jelašnička — VIII. △ Niški
Jelašnička — VIII. △ Timočki
Jelašnička — IX. △ Masurički
Jelenačka — VI. △ Danilovgradski
Jelenje — II. △ Sušak
Jelovačka — VIII. △ Despotovački
Jelovec-Makole — I. △ Maribor d. b.
Jelovec — I. △ Maribor l. b.
Jelovička — VII. △ Orašački
Jelsa ⊙ — IV. △ Hvar
Jermenovci — VII. △ Vršački
Jesenice ◎ — I. △ Radovljica
Ješenca — I. △ Maribor d. b.
Jezdinska — V. △ Trnavski
Jezerane — II. △ Brinje
Jezero — III. △ Jajce
Jezerska — VIII. △ Banjski
Jezerska — VIII. △ Despotovački
Jezersko — I. △ Kranj
Ježevička — V. △ Požeški
Ježevička — V. △ Trnavski
Ježica — I. △ Ljubljana
Jiršovci — I. △ Ptuj
Johovska — III. △ Bos. Dubica
Josipdol — II. △ Ogulin
Jošanička — VI. △ Deževski
Jošanička — VI. △ Foćanski
Jošanička — VIII. △ Banjski
Jošanička — VIII. △ Homoljski
Jošanička Banja — VI. △ Studenički
Jošavka — III. △ Banja Luka
Joševačka — V. △ Jadranski
Joševačka — V. △ Posavski
Jovačka — VIII. △ Belički
Jovanjska — V. △ Valjevski
Jovanovac — II. △ Osijek
Jovanovačka — VII. △ Kragujevac
Jug-Bogdanovačka — VIII. △ Dobrički
Jukinac — II. △ Glina
Junička — IX. △ Đakovički
Junkovac ⊙ — VII. △ Oplenački
Junkovačka — VII. △ Oplenački
Jurjevica — I. △ Kočevje
Jurkloštter — I. △ Laško
Jurovce — I. △ Ptuj
Južni Brod ⊙ — IX. △ Porečki

K

Kać — VII. △ Novosadski
Kačanik ⊙ — IX. — △
Kačerska — V. △ Užički
Kadina Voda — III. △ Banja Luka
Kadinolučka — V. △ Kolubarski
Kajtasovo — VII. △ Belocrkvanski
Kalanjevačka — VII. △ Kačerski
Kalanska — IX. △ Vlasotinački
Kalauzliiska — IX. △ Radoviški
Kalenička — V. △ Požeški
Kalinovac — II. △ Đurđevac
Kalinovačka — VI. △ Foćanski
Kališka — VII. △ Požarevački

Naziv — Banovina — Srez

Kalje — II. △ Jastrebarsko
Kalna ⊙ — VIII. △ Nišavski
Kalniška — IX. △ Kratovski
Kalobje — I. △ Celje
Kalše — I. △ Maribor d. b.
Kaluderička — VII. △ Vračarski
Kaluderovo — VII. △ Belocrkvanski
Kamenac — VII. △ Dardanski
Kamendolska — VII. △ Gročanski
Kamenica ⊙ — VII. △ Gružanski
Kamenica — VII. △ Iriški
Kamenička — V. △ Podgorski
Kamenička — V. △ Požeški
Kamenička — V. △ Posavotamnavski
Kamenička — VIII. △ Caribrodski
Kamenička — VIII. △ Niški
Kamenička — VIII. △ Žički
Kamenička — IX. △ Carevoselski
Kamenička — IX. △ Gnjilanski
Kamenovska — VIII. △ Mlavski
Kamenščak — I. △ Ljutomer
Kamička — VIII. △ Nišavski
Kamijevska — VII. △ Ramski
Kamna Gorica — I. △ Radovljica
Kamnica — I. △ Maribor l. b.
Kamnik ◎ — I. — △
Kamovci — I. △ Dol. Lendava
Kančevci — I. △ Murska Sobota
Kandrše — I. △ Litija
Kaniža — I. △ Maribor l. b.
Kaniža — II. △ Brod Sl.
Kanjska — VI. △ Mileševski
Kapca — I. △ Dol. Lendava
Kapela — I. Ljutomer
Kapela — II. △ Bjelovar
Kapele — I. △ Brežice
Kapla — I. △ Dravograjski
Kapljavas — I. △ Kamnik
Kaptol ⊙ — II. △ Požega Sl.
Kaonička — VIII. △ Rasinski
Kaonska — V. △ Dragačevski
Kaonska — V. △ Posavotamnavski
Kaonska — VIII. △ Zviški
Karanac — VII. △ Dardanski
Karanovac — III. △ Gračanica
Karanska — V. △ Užički
Karaormanska — IX. △ Struški
Karavukovo — VII. △ Odžački
Karbinska — IX. △ Štipski
Karbulovska — VIII. △ Negotinski
Karbunička — IX. △ Kičevski
Karlobag ◎ — II. △ Gospić
KARLOVAC — ✱ — II. — △
Karlovčić — VII. △ Zemunski
Kasidolska — VII. △ Požarevački
Kastav ◎ — II. — △
Kašina — II. △ Sv. Ivan Zelina
Kaštel Lukšić — IV. △ Split
Kaštel Novi — IV. △ Split
Kaštel Sućurac — IV. △ Split
Katarina — VII. △ Velikobečkerečki
Katlanovska — IX. △ Skopski
Katunska — VIII. △ Aleksinački
Katunska — VIII. △ Temnički
Kavadar ◎ — IX. — △
Kicar — I. △ Ptuj
Kičevo ⊙ — IX. — △
Kifino — Selska — VI. △ Nevesinjski
Kijevska — VII. △ Kragujevački
Kijevska — IX. △ Masurički
Kijevska — IX. △ Podrimski
Kisač — VII. △ Novosadski
Kiseljak — V. △ Fojnički
Kisiljevačka — VII. △ Ramski
Kistanje ⊙ — IV. △ Benkovac
Kladari — III. △ Gračanica
Kladanj ◎ — V. — △
Kladnička — VI. △ Sjenički
Kladovo ⊙ — VIII. △ Ključki
Kladurovska — VIII. △ Mlavski
Kladušnička — VIII. △ Ključki
Klakar — II. △ Brod Sl.
Klanec — I. △ Kamnik
Klanjec ⊙ — II. — △
Klarija — VII. △ Jaša Tomić
Klasnić — II. △ Glina
Klašnica — III. △ Banja Luka
Klatičevačka — VII. △ Takovski

Naziv — Banovina — Srez

Klečevska — IX. △ Žegligovski
Klek — VII. △ Velikobečkerečki
Klenak — VII. △ Rumski
Klenike ⊙ — IX. △ Preševski
Klenjačka — V. △ Mačvanski
Klenjska — VIII. △ Golubački
Klenovnička — VII. △ Požarevački
Klenovačka — VIII. △ Krajinski
Klenovačka — IX. △ Kičevski
Kličevac ⊙ — VII. △ Ramski
Klinčaselo — II. △ Jastrebarsko
Klinovačka — IX. △ Preševski
Klis — IV. △ Split
Klisurska — VIII. △ Belopalanački
Klisurska — IX. △ Bosiljgradski
Ključ ◎ — III. — △
Ključarovci — I. △ Ljutomer
Klokačka — VII. △ Oplenački
Klokočevačka — VIII. △ Porečki
Klokočevci — II. △ Našice
Kloštar — II. △ Đurđevac
Kloštar-Ivanić — II. △ Čazma
Knez-selska — VIII. △ Niški
Kneževačka — VII. △ Vračarski
Kneževi Vinogradi — VII. △ Dardanski
Knežička — III. △ Bos. Dubica
Knežička — VIII. △ Mlavski
Knežinska — V. △ Vlasenički
Knežjalipa — I. △ Kočevje
Knić ⊙ — VII. △ Gružanski
Kničanin — VII. △ Velikobečkerečki
Knin ⊙ — IV. — △
Knjaževac ◎ — VIII. △ Zaglavski
Kobilje — I. △ Dol. Lendava
Kobiljska — VIII. △ Mlavski
Kobiljska — VIII. △ Rasinski
Kobišnička — VIII. △ Negotinski
Koceljevo ⊙ V. △ Posavotamnavski
Kočane ⊙ — IX. — △
Kočanska — VI. △ Nikšićki
Koče — I. △ Kočevje
Kočerin — IV. △ Mostar
Kočetinska — VII. △ Moravski
Kočevje ◎ — I. — △
Kočevska Reka — I. △ Kočevje
Kočici — I. △ Šmarje
Kočilarska — IX. △ Veleški
Kog — I. △ Ptuj
Kokarje — I. Gornjigrad
Kokori — III. △ Prnjavor
Kolare ⊙ — VII. △ Podunavski
Kolašin ◎ — VI. — △
Kolašinsko-Rečinska VI. △ Kolašinski
Količka — VIII. △ Lapski
Kololečka — IX. △ Gnjilanski
Kolovrat — I. △ Litija
Kolut — VII. △ Somborski
Komanska — VI. △ Danilovgradski
Komirička — V. △ Radevski
Komiža ⊙ — IV. △ Hvar
Komletinci — V. △ Vinkovački
Komoranska — VI. △ Mileševski
Kompolje — I. △ Kočevje
Konak — VII. △ Vršački
Konarevska — VIII. △ Žički
Konatička — VII. △ Posavski
Končanica — II. △ Daruvar
Končanska — IX. △ Radoviški
Kondželska — VIII. △ Prokupački
Konjic ◎ — IV. — △
Konjic-selo — IV. △ Konjic
Konjice ⊙ — I. — △
Konjice — okolica — I. △ Konjice
Konjišče — I. △ Ljutomer
Konjska — IX. △ Devdelijski
Konjuhska — VI. △ Andrijevički
Konjuška — VII. △ Gružanski
Konjuška — VIII. △ Rasinski
Konopnička — IX. △ Vlasotinački
Kopačevo — VII. △ Dardanski
Kopljarska — VII. △ Orašački
Koprivna — I. △ Dravograjski
Koprivnica — I. △ Šmarje
KOPRIVNICA — ✱ — II. — △
Koprivnička — VIII. △ Krajinski
Koprivnička — VIII. △ Moravski
Koprivnički Ivanec — II. △ Koprivnica (prije △ Ludbreg)

Naziv — Banovina — Srez

Koprivnik — I. △ Kočevje
Koračička — VII. △ Mladenovački
Koraj — V. △ Bijeljinski
Korbevačka — IX. △ Pčinjski
Korbovska — VIII. △ Ključki
Korčula ⊙ — VI. — △
Korena — I. △ Maribor l. b.
Korenica — II. — △
Korenitska — V. △ Jadranski
Koriška — IX. △ Šarplaninski
Koritska — VI. △ Bjelopoljski
Kormanska — VII. △ Kragujevački
Kormanska — VIII. △ Moravski
Korog — V. △ Vukovarski
Koroška Bela — I. △ Radovljica
Korovci — I. △ Murska Sobota
Kosančka — VI. △ Plevaljski
Kosančić ⊙ — IX. △ Jablanički
Kosinj — II. △ Perušić
Kosinska — IX. △ Nerodimski
Kosjerić ⊙ — V. △ Crnogorski
Kosjerička — V. △ Crnogorski
Kosovačka — IX. △ Gorski
Kosovička — VI. △ Moravički
Kosovoluška — VI. △ Danilovgradski
Kosovska Mitrovica ◎ — VI. — △
Kostajnica ◎ — II. — △
Kostajnička — V. △ Radevski
Kostanjevica ◎ — I. △ Krško
Kostinačka — IX. △ Prilepski
Kostolačka — VII. △ Požarevački
Kostolska — VIII. △ Ključki
Kostrivnica — I. △ Šmarje
Kostroševska — IX. △ Bosiligradski
Kosturska — VIII. △ Nišavski
Košaki — I. △ Maribor l. b. (prije Lajtersberg)
Košarjevci — I. △ Murska Sobota
Koševo — V. △ Sarajevski
Koška — II. △ Našice
Koštunička — VII. △ Takovski
Kot — I. △ Dol. Lendava
Kot — I. △ Konjice
Kot — II. △ Črnomelj
Kotešička — V. △ Valjevski
Koteška — VI. △ Ljubinjski
Kotlina — VII. △ Batinski
Kotlje — I. △ Dravograjski
Kotor ◎ — VI. △
Kotoriba — II. △ Prelog
Kotorsko — III. △ Derventa
Kotor Varoš ◎ — III. — △
Kotraška — V. △ Dragačevski
Kotredež — I. △ Litija
Kovača vas — I. △ Maribor d. b.
Kovačevačka — VII. △ Mladenovački
Kovačevci — I. △ Murska Sobota
Kovačica — VII. — △
Koviljačka — V. △ Jadranski
Kovilska — VI. △ Moravički
Kovilovska — VIII. △ Negotinski
Kovin ⊙ — VII. — △
Kovor — I. △ Kranj
Kozarac — III. △ Prijedor
Kozarac — VII. △ Dardanski
Koziak — I. △ Slovenigradec
Kozje ⊙ — I. △ Šmarje pri Jelšah
Kozlučka — V. △ Zvornički
Koželjska — VIII. △ Timočki
Kragujevac ◎ — VII. — △ △
Krajinska — VI. △ Barski
Krajiška — IV. △ Split
Kraina — I. △ Murska Sobota
Kraljeva Sutjeska — V. △ Visočki
Kraljevačka — VIII. △ Aleksinački
Kraljevci — I. △ Ljutomer
Kraljevci — VII. △ Rumski
Kraljevčani — II. △ Glina
Kraljevec na Sutli — II. △ Klanjec
Kraljevica ⊙ — II. △ Sušak
Kraljevićevo — VII. △ Pančevački
Kraljevo ⊙ — VIII. △ Žički
Kraljevo Selo ⊙ — VIII. △ Timočki
Kraljska — VI. △ Andrijevički
Kralup — V. △ Visočki
Kramarovci — I. △ Murska Sobota
Kranj ◎ — I. — △
Kranjska gora — I. △ Radovljica

Naziv — Banovina — Srez

Krapina ⊙ — II. — △
Krapinske Toplice — II. △ Pregrada
Krapje — II. △ Novska
Krasavska — V. △ Radevski
Krasica — II. △ Sušak
Krasimirovačka — VIII. △ Drenički
Krašči — I. △ Murska Sobota
Krašić — II. △ Jastrebarsko
Krašnja — I. △ Kamnik
Kratečko — II. △ Sisak
Kratovo ⊙ — IX. — △
Kravarsko — II. △ Velika Gorica
Kravička — V. △ Srebrenički
Kravljanska — VIII. △ Niški
Kravljodolska — VII △ Podunavski
Krčedin — VII. △ Staropazovski
Krčevina — I. △ Maribor l. b.
Krčevina — I. △ Ptuj
Krčmarska — V. △ Kolubarski
Kremanska — V. △ Zlatiborski
Kremberg — I. △ Maribor l. b.
Kremenička — IX. △ Moravski
Krenačka — VIII. △ Zaglavski
Krepoljin ⊙ — VIII. △ Homoljski
Kresnice — I. △ Litija
Kreševo ◎ — V. △ Fojnica
Krištanci — I. △ Ljutomer
Kriva Bara — VII △ Vršački
Krivačka — VIII. △ Golubački
Krivajska — V. △ Pocerski
Kriva Palanka ⊙ — IX. — △
Krivelj ⊙ — VIII. △ Zaječarski
Krivi Put — II. △ Senj
Krivofejska — IX. △ Pčinjski
Krivogaštanski — IX. △ Kruševski
Krivolačka — IX. △ Negotinski
Krivorečka — V. △ Zlatiborski
Krivorečka — VIII. △ Kopaonički
Krivovirska — VIII. △ Boljevački
Križ — I. △ Kamnik
Križ — II. △ Čazma
Križe — I. △ Šmarje
Križe pri Tržiču — I. △ Kranj
KRIŽEVCI — ✱ — II. — △
Križevci pri Ljutomeru I. △ Ljutomer
Križevci v Prekmurju I. △ M. Sobota
Križkavas — I. △ Litija
Križovljan-Cestica — II. △ Varaždin
Krk ⊙ — II. — △
Krka — I. △ Litija
Krnci — I. △ Murska Sobota
Krndija — II. △ Đakovo
Krnička — V. △ Posavotamnavski
Krnjaja — VII △ Somborski
Krnjak — II. △ Vojnić
Krnješevci — VII. △ Zemunski
Krnjeuša — III. △ Bos. Petrovac
Krnjevska — VII. △ Oraški
Krog — I. △ Murska Sobota
Kropa ⊙ — I. △ Radovljica
Krpimejska — VIII. △ Lapski
Krplivnik — I. △ Murska Sobota
Krstinja — II. △ Vojnić
Krstur — VII. △ Novokanjiški
Krško ◎ — I. — △
Krtina — I. △ Kamnik
Krtinska — V. △ Posavski
Krtoli — VI. △ Kotorski
Krupa n/V. — III. △ Banja Luka
Krupačka — VIII. △ Belopalanački
Krupačka — VIII. △ Nišavski
Krupajska — VIII. △ Homoljski
Krupanj ⊙ — V. △ Radevski
Kruplivnik — I. △ Murska Sobota
Krušarska — VIII. △ Ravanički
Kruščica — VII. △ Belocrkvanski
Kruščička — V. △ Arilјski
Kruščedol — VII. △ Iriški
Kruščedol-Prnjavor — VII. △ Iriški
Kruševac ⊙ — VIII. △ Rasinski
Kruševačka — IX. △ Gorski
Kruševička — VII. △ Kolubarski
Kruševička — IX. △ Vlasotinački
Kruševička — VIII. △ Prokupački
Kruševljani — VI. △ Nevesinjski
Kruševlje — VII. △ Somborski
Kruševo ⊙ — IX. — △
Krvljska — VIII. △ Mlavski

Naziv — Banovina — Srez

Kržišće — II. △ Sušak
Kucura — VII. △ Kulski
Kučeviška — IX. △ Skopski
Kučevo ⊙ — VIII. △ Zviški
Kučkovska — IX. △ Skopski
Kudreška — VIII. △ Golubački
Kukeč — I. △ Murska Sobota
Kukljinska — VIII. △ Rasinski
Kukujevci — V. △ Šidski
Kukunjevac — II. △ Pakrac
Kula ⊙ — VII. — △
Kulen Vakuf ◎ — III. △ B. Petrovac
Kulpin — VII. △ Novosadski
Kulska — VII. △ Podunavski
Kumane — VII. △ Novobečejski
Kumanovo ◎ — IX. △ Žegligovski
Kumanska — VII. △ Ramski
Kumen — I. △ Maribor d. b.
Kuna — VI. △ Korčulanski
Kunodraška — VII. △ Vračarski
Kupačka — VIII. △ Rasinski
Kupinec — II. △ Pisarovina
Kupinovačka — VIII. △ Resavski
Kupinovo — VII. △ Zemunski
Kupres — IV. △ Bugojno
Kupšinci — I. △ Murska Sobota
Kupusina — VII. △ Apatinski
Pupuziška — VIII. △ Brzopalanački
Kurijska — IX. △ Negotinski
Kurjačka — VII. △ Ramski
Kuršumlija ⊙ — VIII. △ Kosanički
Kuršumlijska — VIII. △ Kosanički
Kusadak ⊙ — VII. △ Jasenički
Kusićka — VII. △ Belocrkvanski
Kusićka — VII. △ Ramski
Kušiljevska — VII. △ Moravski
Kuštanovci — I. △ Murska Sobota
Kuzma — I. △ Murska Sobota
Kutina ⊙ — II. — △
Kutjevo ⊙ — II. △ Požega Sl.
Kutšilj — VII. △ Vršački
Kuzmin — V. △ Sr. Mitrovački

L

Labukovačka — VIII. △ Baniski
Labuniška — IX. △ Struški
Laćarak — V. △ Sr. Mitrovački
Ladimirevci — II. △ Valpovo
Ladevačka — V. △ Ljubički
Lahonci — I. △ Ptuj
Lahovče — I. △ Kamnik
Lajkovac ⊙ — V. △ Tamnavski
Lalić — VII. △ Odžački
Lalinska — VIII. △ Svrljiški
Laminačka — III. △ Bos. Gradiška
Lancova vas — I. △ Ptuj
Lancovo — I. △ Radovljica
Landolska — VII. △ Podunavski
Laniška — VIII. △ Belički
Laporje — I. △ Maribor d. b.
Lapotinačka — IX. △ Jablanički
Lapovo ⊙ — VII. △ Lepenički
Lasinja — II. △ Vrginmost
Laslovo — II. △ Osijek
Lasovačka — VIII. △ Boljevački
Lastnič — I. △ Šmarje
Lastva — VI. △ Kotorski
Lastva — VI. △ Trebinjski
Laško ◎ — I. — △
Latkovačka — VIII. △ Župski
Latvička — V. △ Arilјski
Lauška (**Srbica**) — VIII. △ Drenički
Lazačka — V. △ Trnavski
Lazarevac ⊙ — VII. △ Kolubarski
Lazarevo — VII. △ Velikobečkerečki
Lazaropoljska — IX. △ Galički
Laze — V. △ Vinkovački
Laznička — VIII. △ Homoljski
Laže — I. △ Konjice
Lebane ⊙ — IX. △ Jablanički
Lebinska — VIII. △ Paraćinski
Lečevica — IV. △ Split
Ledenice — II. △ Novi
Ledinci — VII. △ Iriški
Ledinek — I. △ Maribor l. b.
Legen — I. △ Slovenigradec

Naziv — Banovina — Srez

Legrad ⊙ — II. △ Koprivnica (prije △ Prelog)
Lehen na Pohorju I. △ Maribor d. b.
Lekenik — II. △ Sisak
Lelička — V. △ Valjevski
Lemberg ⊙ I. △ Šmarje pri Jelšah
Lemerje — I. △ Murska Sobota
Lenovačka — VIII. △ Zaječarski
Lepenačka — VIII. △ Kopaonički
Lepčinska — IX. △ Pčinjski
Lepenica — III. △ Prnjavor
Lesce — I. △ Radovljica
Leskovac ◎ — IX. — △
Leskovačka — VII. △ Posavski
Leskovačka — VIII. △ Zaječarski
Leskovec — I. △ Litija
Leskovička — V. △ Valjevski
Leskovička — IX. △ Štipski
Leskovska — VIII. △ Homoljski
Lesnovska — IX. △ Kratovski
Lešačka — IX. △ Doniopološki
Lešanska — IX. △ Podgorski
Leše — I. △ Radovljica
Lešnica ⊙ — V. △ Jadranski
Leštanska — VII. △ Vračarski
Letovanić — II. △ Sisak
Levanjci — I. △ Ptuj
Levanjska Varoš — II. △ Đakovo
Levosojska — IX. △ Preševski
Ležimir — V. △ Sr. Mitrovički
Libeliče — I. △ Dravograjski
Libuče — I. △ Dravograjski
Lič — II. △ Delnice
Lička — VIII. △ Niški
Lički Osik — II. △ Gospić
Ličko Petrovo Selo — II. △ Korenica
Limbuš — I. △ Maribor d. b.
Lipa — I. △ Dol. Lendava
Lipa — III. △ Bihać
Lipik — II. △ Pakrac
Lipljan ⊙ — IX. △ Gračanički
Lipljene — I. △ Ljubljana
Lipoliška — V. △ Mačvanski
Lipovac — V. △ Šidski
Lipovačka — VII. △ Oplenački
Lipovci — I. △ Dol. Lendava
Lipovljani — II. △ Novska
Lipovska — VI. △ Kolašinski
Lipska — VII. △ Podunavski
Lisičići — IV. △ Konjic
Lisička — IX. △ Veleški
Lisovići — V. △ Tuzlanski
Lisovička — VII. △ Kosmajski
Lišanska — V. △ Dragačevski
Lišnja — III. △ Prnjavor
Litija ⊙ — I. — △
Litmerk — I. △ Ptuj
Livno ◎ — IV. — △
Livold — I. △ Kočevje
Lješkopoljska — VI. △ Podgorički
Lješnička — VIII. △ Zviški
Ljevorečka — VI. △ Andrijevički
Ljig ⊙ — VII. △ Kačerski
Ljubanačka — IX. △ Skopski
Ljubanjska — V. △ Užički
Ljubatovačka VIII. △ Belopalanački
Ljuberada ⊙ — VIII. △ Lužnički
Ljubešćica — II. △ Novi Marof
Ljubičevačka — VIII. △ Ključki
Ljubičevska — IX. △ Šarplaninski
Ljubička — V. △ Ljubički
Ljubija — III. △ Prijedor
Ljubinje ◎ — VI. — △
Ljubinjska — VII. △ Ramski
Ljubinjska — IX. △ Šarplaninski
Ljubiška — V. △ Zlatiborski
Ljubižđanska — IX. △ Šarplaninski
LJUBLJANA ✱ — I. — △
Ljubnica — I. △ Konjice
Ljubno ⊙ — I. △ Gornji Grad
Ljubno — I. △ Radovljica
Ljubojnska — IX. △ Prespanski
Ljubomirska — VI. △ Bileći
Ljubostinjska — VIII. △ Trsteničkí
Ljubotinsko-Gradanska — VI. △ Cetinjski
Ljubovidanska — V. △ Azbukovački

Naziv — Banovina — Srez

Ljubovija ⊙ — V. △ Azbukovački
Ljubuški ◎ — IV. — △
Ljuljačka — VII. △ Gružanski
Ljuptenska — VIII. △ Moravski
Ljutomer ◎ — I. — △
Lobnica — I. △ Maribor d. b.
Lobor — II. △ Zlatar
Loč — I. △ Brežice
Loče pri Polčanah — I. △ Konjice
Ločič — I. △ Ptuj
Ločička — VIII. △ Bački
Log — I. △ Ljubljana
Logarovci — I. △ Ljutomer
Logovardska — IX. △ Bitoljski
Lok — VII. △ Titelski
Loka — I. △ Maribor d. b.
Loka — II. △ Črnomelj
Loka pri Mengešu — I. △ Kamnik
Loka pri Zid. Mostu — I. △ Laško
Lokavec — I. △ Maribor I. b.
Loke — I. △ Kamnik
Loke — I. △ Šmarje pri Jelšah
Lokve — II. △ Delnice
Lokvica — II. △ Metlika
Lokvička — IX. △ Porečki
Lokvička — IX. △ Šarplaninski
Lomnička — VIII. △ Despotovački
Lomnička — VIII. △ Rasinski
Lončarjevci — I. △ Murska Sobota
Lo[illegible] — II. △ Novska
Lopatanjska — V. △ Podgorski
Lopižanska — VI. △ Sjenički
Lopud — VI. △ Dubrovački
Lopušnička — VIII. △ Mlavski
Lopušnjanska — IX. △ Vlasotinački
Loški potok — I. △ Kočevje
Lovas — V. △ Vukovarski
Lovačka — VIII. △ Bački
Lovinac — II. △ Gračac
Lozanska — VI. △ Bjelopoljski
Loznica ◎ — V. △ Jadranski
Loznička — V. △ Valjevski
Lozovik ⊙ — VII. △ Oraški
Lož ◎ — I. △ Logatec
Lubnička — VIII. △ Zaječarski
Lucova — I. △ Murska Sobota
Luč — VII. △ Dardanski
Luče — I. △ Gornjigrad
Luče — I. △ Litija
Lučička — VII. △ Podunavski
Lučka — V. △ Dragačevski
Lučka — VIII. △ Krajinski
Lučinska — VIII. △ Ražanjski
Ludbreg ⊙ — II. — △
Ludina — II. △ Kutina
Lug — VII. △ Dardanski
Lugavačka — VII. △ Podunavski
Luka — II. △ Klanjec
Lukač — II. △ Virovitica
Lukačevci — I. △ Murska Sobota
Lukavac fabrika — V. △ Tuzlanski
Lukavac Turski — V. △ Tuzlanski
Lukovačka — V. △ Valjevski
Lukavci — I. △ Ljutomer
Lukavica — III. △ Gračanica
Lukavička — VII. △ Kolubarski
Lukavička — VIII. △ Caribrodski
Lukino Selo VII. △ Velikobečkerečki
Lukovica — I. △ Kamnik
Lukovička — VIII. △ Resavski
Lukovska — VI. △ Nikšićki
Lukovska — VIII. △ Boljevački
Lukovska — VIII. △ Kosanički
Lukovska — VIII. △ Svrljiški
Lukovska — IX. △ Pčinjski
Lupoglav — II. △ Dugo Selo
Lušci Palanka — III. △ Sanski Most
Lušečka vas — I. △ Maribor d. b.
Luštica — VI. △ Kotorski
Lutverci — I. △ Ljutomer
Lužani — II. △ Brod Sl.
Lužani Mušabegovi — III. △ Derventa
Lužarje — I. △ Kočevje
Lužnička — VII. △ Kragujevački

Naziv — Banovina — Srez

M

Macinec — II. △ Čakovec
Mače — II △ Zlatar
Mačevačka — VIII. △ Resavski
Mačkatička — IX. △ Masurički
Mačkovačka — VIII. △ Rasinski
Mačkovci — I. △ Murska Sobota
Mačvice — I. △ Kranj
Maglaj grad ◎ — III. △ Gračanica
Maglaj — seoska — III. △ Gračanica
Maglajani — III. △ Banja Luka
Mailovačka — VII. △ Ramski
Maja — II. △ Glina
Majdan — VII. △ Novokanjiški
Majdan Pek ⊙ — VIII. △ Porečki
Majdanska — VII. △ Takovski
Majevac — III. △ Derventa
Majšperg — I. △ Ptuj
Majur — II. △ Kostajnica
Majurska — V. △ Pocerski
Majurska — VIII. △ Bački
Makačka — VII. △ Ramski
Makarska ◎ — IV. — △
Makole ⊙ — I. △ Maribor d. b.
Makoviška — V. △ Crnogorski
Makovska — IX. △ Prilepski
Makrešanska — VIII. △ Rasinski
Malagora — I. △ Kočevje
Malainička — VIII. △ Brzopalanački
Mala-Kamenčka VIII. △ Brzopalanački
Mala Nedelja — I. △ Ljutomer
Mala Polana — I. △ Dol. Lendava
Mala Subotica — II. △ Prelog
Mala vas — I. △ Ptuj
Mala Vašica — V. △ Šidski
Malčanska — VIII. △ Niški
Mali Bukovec — II. △ Ludbreg
Mali Dolenci — I. △ Murska Sobota
Mali Gradac — II. △ Glina
Mali Idoš — VII. △ Bačkotopolski
Mali Prnjavor — III. △ Banja Luka
Mali Radinci — VII. △ Rumski
Mali Torak VII. △ Velikobečkerečki
Mali Žam — VII. △ Vršački
Malinska — IX. △ Žegligovski
Maljurevačka — VII. △ Požarevački
Malna — I. △ Maribor I. b.
Malo Središte — VII. △ Vršački
Malocrnička — VII. △ Požarevački
Malocrniliška — IX. △ Ovčepoljski
Malocrska — IX. △ Kičevski
Malogradištanska — VII. △ Ramski
Maloivanačka — VII. △ Gročanski
Maloizvorska — VIII. △ Boljevački
Maloizvorska — VIII. △ Timočki
Malolasenovačka — VIII. △ Krajinski
Malolasikovačka — VIII. △ Krajinski
Malokrčmarska — VII. △ Lepenički
Malokršljanska — VII. △ Podunavski
Malokruška — IX. △ Podrimski
Malolaolska — VIII. △ Mlavski
Malomokroluška — VII. △ Vračarski
Malomoštanička — VII. △ Posavski
Malooraška — VII. △ Podunavski
Maloplanska — VII. △ Oraški
Malopožarevačka — VII. △ Gročanski
Malorečka — VIII. △ Rasinski
Malosugubinska — VIII. △ Trsteničkí
Malošiška — VIII. △ Niški
Malovrbička — VIII. △ Ključki
Malozvornička — V. △ Radevski
Manastiračka — IX. △ Porečki
Manastirička — VIII. △ Mlavski
Manastirička — IX. △ Šarplaninski
Manastirska — VI. △ Beranski (Novoformirana)
Mandelos — V. △ Sr. Mitrovački
Manjinačka — VIII. △ Timočki
Manojlička — VIII. △ Svrljiški
Manojlovačka — IX. △ Leskovački
Maradik — VII. △ Iriški
Margita — VII. △ Vršački
Margitica — VII. △ Alibunarski
Marenberg ⊙ — I. △ Dravograjski
Marenska — IX. △ Kavadarski
MARIBOR — ✱ — I. — △ △

Naziv — Banovina — Srez

Marićka — III. △ Prijedor
Marija Bistrica — II. △ Donja Stubica
Marija Gradec — I. △ Laško
Marija Reka — I. △ Celje
Marinci — V. △ Vukovarski
Marinovačka — VIII. △ Timočki
Mariolana — VII. △ Vršački
Marjanci — II. △ D. Miholjac
Markišavci — I. △ Murska Sobota
Markovac ⊙ — VII. △ Orašački
Markovac — VII. △ Vršački
Markovačka — V. △ Kolubarski
Markovačka — VII. △ Orašački
Markov-Gradska — IX. △ Prilepski
Markovci — I. △ Murska Sobota
Markuševec — II. △ Zagreb
Markušica — V. △ Vukovarski
Martijanec — II. △ Ludbreg
Martinci — V. △ Sr. Mitrovački
Martinica — VII. △ Velikobečkerečki
Martinska Ves — II. △ Sisak
Martjanci — I. △ Murska Sobota
Matjaševci — I. △ Murska Sobota
Martonoš — VII. △ Senčanski
Maruševec — II. △ Ivanec
Marvrovska — IX. Gornjopološki
Maskare ⊙ — VII. △ Oplenački
Maskarska — VIII. △ Temnički
Masloševačka — VII. △ Orašački
Maslovare — III. △ Kotor Varoš
Mastort — VII. △ Jaša Tomić
Mašić — II. △ Nova Gradiška
Mataguška — VI. △ Podgorički
Mataruška — VI. △ Plevaljski
Mataruška — VIII. △ Žički
Mazin — II. △ Gračac
Mečenčanci — II. △ Kostajnica
Mečkovačka — VII. △ Kragujevački
Mečkujevačka — IX. △ Ovčepoljski
Medak — II. △ Gospić
Medoševačka — VII. △ Kolubarski
Medveđa ⊙ — IX. △ Jablanički
Medvedska — VIII. △ Despotovački
Medvedska — VIII. △ Trstenički
Medvode — I. △ Ljubljana
Medunhanska — VIII. △ Prokupački
Medulužje — VII. △ Mladenovački
Medurić — II. △ Novska
Meduvode — III. △ Bos. Dubica
Mekinje — I. △ Kamnik
Melajska — VI. △ Stavički
Melenci ⊙ — VII. △ Novobečejski
Mileševska — VI. △ Mileševski
Melinci — I. △ Dol. Lendava
Meljačka — VI. △ Plevaljski
Melnička — VIII. △ Mlavski
Melnička — IX. △ Veleški
Mengeš ⊙ — I. △ Kamnik
Merčnasela — I. △ Brežice
Mesić — VII. △ Vršački
Mestni Vrh — I. △ Ptuj
Mešeiška — IX. △ Ohridski
Meševačka — VIII. △ Rasinski
Metković ⊙ — IV. — △
Metkovička — V. △ Mačvanski
Metlika ⊙ — II. — △
Metlička — V. △ Pocerski
Metovnička — VIII. △ Zaječarski
Metriška — VIII. △ Krajinski
Mezgovci — I. △ Ptuj
Mežica — I. △ Dravograjski
Midinačka — IX. △ Kičevski
Mihajlovačka — VII. △ Podunavski
Mihajlovačka — VIII. △ Brzopalanački
Mihajlovo — VII. △ Velikobečkerečki
Mihaljevci — II. △ Požega Slav.
Mihovljan — II. △ Zlatar
Mijailovačka — VIII. △ Trstenički
Mijatovačka — VIII. △ Bečički
Mihalovci — I. △ Ptuj
Mihalovec — I. △ Brežice
Mikluševci — V. △ Vukovarski
Milatovačka — VII. △ Kragujevački
Milatovačka — VIII. △ Homoljski
Miletinska — IX. △ Donjopološki
Miletković — V. △ Čarnički
Miličanska — V. △ Podgorski
Milićevačka — V. △ Ljubički

Naziv — Banovina — Srez

Milička — V. △ Vlasenički
Milivska — VIII. △ Despotovački
Miljenska — V. △ Čajnički
Miljevićka — VIII. △ Golubački
Miljevinska — VI. △ Foćanski
Miljkovačka — VIII. △ Niški
Miljkovačka — VIII. △ Svrljiški
Milna ⊙ — IV. △ Brački
Miločajska — VIII. △ Žički
Miloševačka — VII. △ Oraški
Miloševska — VIII. △ Belički
Miloševska — VIII. △ Negotinski
Milušinačka — VIII. △ Banjski
Milutovačka — VIII. △ Trstenički
Mioče — V. △ Višegradski
Miokovačka — V. △ Ljubički
Mionica ⊙ — V. △ Kolubarski
Mionička-selska — V. △ Kolubarski
Miranovačka — VIII. △ Belopalanački
Miraševačka — VII. △ Lepenički
Mirijevska — VII. △ Moravski
Mirijevska — VII. △ Vračarski
Mirilovačka — VIII. △ Paraćinski
Mirkovačka — IX. △ Skopski
Mirkovci — V. △ Vinkovački
Mirna — I. △ Novo Mesto
Mirna peč — I. △ Novo Mesto
Miročka — VIII. △ Porečki
Mirosaljačka — V. △ Dragačevski
Mirosaljačka — VII. △ Kolubarski
Miroševačka — IX. △ Leskovački
Mirovačka — IX. △ Devdelijski
Mirovska — VIII. △ Boljevački
Mislinje — I. △ Slovenjgradec
Mislođinska — VII. △ Posavski
Mišarska — V. △ Pocerski
Mišljenovačka — VIII. △ Zviški
Mitrašinska — IX. △ Maleški
Mitrovica ⊙ — V. △ Mačvanski
Mladenovac ⊙ — VII. — △
Mladenovac selo VII. △ Mladenovački
Mladonagorička — IX. △ Žegligovski
Mlajtinci — I. △ Murska Sobota
Mlaka — I. △ Kamnik
Mlanačka — VI. △ Studenički
Mljet — VI. △ Dubrovački
Močiočka — V. △ Ariljski
Modraže — I. △ Maribor d. b.
Modrića ◎ — III. △ Gračanica
Modruš — II. △ Ogulin
Mogilska — IX. △ Bitoljski
Mohovo — VII. △ Iločki
Mojkovačka — V. △ Radevski
Mojkovačka — VI. △ Bjelopoljski
Mojsinjska — V. △ Ljubički
Mojstirska — VI. △ Stavički
Mokliška — VIII. △ Belopalanački
Mokranjska — VIII. △ Belopalanački
Mokrin — VII. △ Velikokikindski
Mokronog ⊙ — I. △ Krško
Mokrogorska — V. △ Zlatiborski
Mokronoge — V. △ Visočki
Mol — VII. △ Senčanski
Molin — VII. △ Jaša Tomić
Molve — II. △ Đurđevac
Moravačka — VII. △ Kačerski
Moravačka — VIII. △ Moravski
Moravci — I. △ Ljutomer
Moravci — I. △ Murska Sobota
Moravče — I. △ Kamnik
Moravče-Bjelovar II. △ Sv. Ivan Zelina
Moravče — I. △ Litija
Morje — I. △ Maribor d. b.
Morović — V. △ Šidski
Moršićka — VII. △ Kragujevački
Mosnjanska — VIII. △ Porečki
Mostar grad ◎ — IV. — △
Mostar-selo — IV. △ Mostar
Mostarsko Blato — IV. △ Mostar
Moste — I. △ Kamnik
Mostec — I. △ Brežice
Moste pri Ljubljani — I. △ Ljubljana
Mostje — I. △ Dol. Lendava
Moščanci — I. △ Murska Sobota
Moščenica — II. △ Petrinja
Moškanjci — I. △ Ptuj
Mošnje — I. △ Radovljica
Mošorin — VII. △ Titelski

Naziv — Banovina — Srez

Moštanička — IX. △ Pčinjski
Motnik ⊙ — I. △ Kamnik
Motovilci — I. △ Murska Sobota
Motvarjavci — I. △ Dol. Lendava
Movljanska — IX. △ Podgorski
Mozgovska — VIII. △ Aleksinački
Mozirje ⊙ — I. △ Gornji grad
Mozirje - okolica — I. △ Gornji grad
Mozelj — I. △ Kočevje
Moždivnjačka — IX. △ Krivopalanački
Možursko-Stojska — VI. △ Barski
Mramoračka — VII. △ Jasenički
Mramorak — VII. △ Kovinski
Mramorska — VIII. △ Dobrički
Mrčajevci ⊙ — V. △ Ljubički
Mrčkovačka — VIII. △ Golubački
Mrkojevićka — VI. △ Barski
Mrkonjić Grad ◎ — III. — △
Mrkonjalj ⊙ — II. △ Delnice
Mrmoška — VIII. △ Rasinski
Mrsaćka — VIII. △ Žički
Mrštanska — IX. △ Leskovački
Mrzen-Orgovačka — IX. △ Kavadarski
Muć — IV. △ Split
Muljava — I. △ Litija
Muo — VI. △ Kotorski
Murgaška — V. △ Tamnavski
Murgaška — IX. △ Žegligovski
Muretinci — I. △ Ptuj
Murska Sobota ⊙ — I. — △
Murski Črnci — I. △ Mur. Sobota
Murski Petrovci — I. △ Mur. Sobota
Mursko Središče — II. △ Čakovec
Murtinska — IX. △ Strumički
Murščak — I. △ Ljutomer (prije Murski Vrh Zasadi)
Mustajbašići — V. △ Žepački
Mustapićka — VIII. △ Zviški
Mušutiška — IX. △ Podgorski
Muta ⊙ — I. △ Dravograjski
Mužinačka — VIII. △ Baniski

N

Nabrdska — VII. △ Požarevački
Nadalj — VII. △ Žabaljski
Nadole — I. △ Šmarje
Naklo na Gorenjskem — I. △ Kranj
Nakovo — VII. △ Velikokikindski
Nakučanska — V. △ Pocerski
Naranci — I. △ Maribor I. b.
Nasova — I. △ Ljetomer
Našice ⊙ — II. — △
Našice — vanjske II. △ Našice
Našovče — I. △ Kamnik
Natalinci ⊙ — VII. △ Oplenački
Nebregovska — IX. △ Prilepski
Nedakuska — VI. △ Bjelopoljski
Nedelica — I. △ Dol. Lendava
Nedeliščе — II. △ Čakovec
Nedeljička — V. △ Jadranski
Negbinska — V. △ Zlatiborski
Negoračka — IX. △ Devdelijski
Negoslavci — V. △ Vukovarski
Negotin ⊙ — IX. — △
Negotin Kr. ◎ — VIII. — △
Negova — I. △ Ljutomer
Nemačka Crnja — VII. △ Jaša Tomić
Nemački Elemir — VII. △ Veliko-bečkerečki
Nemanjićka — IX. △ Ovčepoljski
Nemčevci — I. △ Murska Sobota
Nemenikučka — VII. △ Kosmajski
Nemška Loka — I. △ Kočevje
Nepričavska — V. △ Tamnavski
Neproštenska — IX. △ Donjopološki
Neradin — VII. △ Iriški
Neradnovci — I. △ Murska Sobota
Neresnička — VIII. △ Zviški
Nerežišće ⊙ — IV. △ Brački
Neštin — VII. △ Iločki
Netretič — II. △ Karlovac
Nevesinje ◎ — VI. — △
Nevlje — I. △ Kamnik
Nezbiše — I. △ Šmarje
Ničpurska — IX. △ Galički
Niječci — V. △ Vinkovački
Nikinci — VII. △ Ramski

Naziv — Banovina — Srez

Jikoličevska — VIII. △ Zaječarski
Jikolinačka — VIII. △ Banjski
Jikolinci — VII. △ Belocrkvanski
Jikoljačka — VI. △ Deževski
Jikšić ◎ — VI. — △
Jimčićevo — VII. △ Jaša Tomić
Jimno — I. △ Šmarje
Jistrovska — IX. △ Galički
JIŠ ✱ — VIII. — △
Jin ◎ — IV. △ Biograd n/m
Jiševačka — VIII. △ Svrljiški
Jiška Banja — VIII. △ Niški
Jjeguš ⊙ — VI. △ Cetinjski
Jjivičanska — IX. △ Kočanski
Jočajska — V. △ Mačvanski
Joršinci — I. △ Ljutomer
Joršinci — I. △ Murska Sobota
Jova Bukovica — II. △ Slatina
Jova Cerkev — I. △ Celje
Jova Cerkev — I. △ Ptuj
Jova Crnja — VII. △ Jaša Tomić
Jovačka — V. △ Tamnavski
Jovačka — IX. △ Morihovski
Jovačka — IX. △ Šarplaninski
Jova Gajdobra VII. △ Bačkopalanački
JOVA GRADIŠKA (nnutarnja) ✱ II. △
Jova Gradiška — vanjska — II. △ Nova Gradiška
Jova Kanjiža ⊙ — VII. — △
Jova Kapela — II. △ Nova Gradiška
Jovalja — II. △ Prelog
Jova Palanka VII. △ Bačkopalanački
Jova Pazova — VII. △ Staropazovski
Jova Rača — II. △ Bjelovar
Jova Sarča — VII. △ Alibunarski
Jova Štifta — I. △ Gornjigrad
Jova Topola — III. △ Bos. Gradiška
Jova Varoš ⊙ — VI. — △
Jove Šove — VII. △ Novosadski
Jovi ⊙ — II. — △
Jovi Banovci — VII. △ Staropazovski
Jovi Bečej ⊙ — VII. — △
Jovi Bezdan — VII. △ Dardanski
Jovi Beznovci — I. △ Murska Sobota
Jovi Futog — VII. △ Novosadski
Jovi Grad ⊙ — IV. △ Benkovac
Jovigrad — III. △ Derventa
Jovigrad Podravski II. △ Koprivnica
Jovi Itebej VII. △ Velikobečkerečki
Jovi Jankovci — V. △ Vinkovački
Jovi Karlovci — VII. △ Staropazovski
Jovi Lazi — I. △ Kočevje
Jovi Marof — II. — △
Jovi Pazar ◎ — VI. △ Deževski
JOVI SAD — ✱ — VII. — △
Jovi Sivac — VII. △ Somborski
Jovi Slankamen — VII. △ Staropazovski
Jovi Šeher — V. △ Žepački
Jovi Vrbas — VII. △ Kulski
Jovo Čiče — II. △ Velika Gorica
Jovo Mesto ◎ — I. — △
Jovo Selo — V. △ Vinkovački
Jovoadžibegovačka — VII. △ Oraški
Jovokoritska — VIII. △ Timočki
Jovoselska — V. △ Jadranski
Jovoselska — VI. △ Pečki
Jovoselska — VIII. △ Niški
Jovoselska — VIII. △ Trstenički
Jovoselska — IX. △ Preševski
Jovoselska — IX. △ Strumički
Jovska (nutarnja) — II. — △
Jovska (vanjska) — II. △ Novska
Jozrinska — VIII. △ Moravski
Jžičko — II. △ Prnjavor
Jskova — I. △ Murska Sobota
Jštar — V. △ Vukovarski

O

Jilića Banja — VIII. △ Lapski
Jiličevo — VII. △ Novokanjiški
Jilička — VIII. △ Drenički
Jilička — IX. △ Gračanički
Jlačinska — VIII. △ Dobrički
Jleševska — IX. △ Kočanski
Jorovo — II. △ Dugo Selo
Jradovci — II. △ Našice

Naziv — Banovina — Srez

Obrenovac ⊙ — V. △ Posavski
Obrenovačka — VIII. △ Nišavski
Obreška — VIII. △ Temnički
Obrež — I. △ Ptuj
Obrež — VII. △ Zemunski
Obrinjska — VIII. △ Drenički
Obrovac ⊙ — IV. △ Benkovac
Obrovac — VII. △ Bačkopalanački
Obudovac — V. △ Brčanski
Ocinje — I. △ Murska Sobota
Oča Zagradska — IX. △ Šarplaninski
Očeslavci — I. △ Ljutomer
Odorovačka — VIII. △ Caribrodski
Odra — II. △ Velika Gorica
Odranci — I. △ Dol. Lendava
Odžaci ⊙ — VII. — △
Odžačka — VIII. △ Trstenički
Odžak — III. △ Derventa
Ogar — VII. △ Rumski
Ogladenovačka — V. △ Podgorski
Ogljenšak — I. △ Maribor d. b.
Ogoška — IX. △ Gnjilanski
Ogulin ⊙ — II. — △
Ohrid ◎ — IX. — △
Oistrica — I. △ Dravograjski
Okoslavci — I. △ Ljutomer
Okoško — I. △ Konjice
Okučani — II. △ Nova Gradiška
Olovo — V. △ Kladanjski
Omarska — III. △ Prijedor
Omiš ◎ — IV. △ Split
Omišalj ⊙ — II. △ Krk
Omoljica — VII. △ Pančevački
Omoranska — IX. △ Veleški
Omošnička — VIII. △ Trstenički
Opaljenička — VI. △ Moravički
Opara — IV. △ Travnik
Oparička — VIII. △ Levački
Opatovac — V. △ Vukovarski
Openička — IX. △ Ohridski
Opilska — IX. △ Kratovski
Oplećani — IV. △ Tomislav-grad
Oplotnica — I. △ Konjice
Opovo — VII. △ Kovačički
Opuzen ⊙ — IV. △ Metković
Orahovac ⊙ — IX. △ Podrimski
Orahovačka — IX. △ Žegligovski
Orahovci — V. △ Višegradski
Orahovica ⊙ — II. △ Našice
Orahovica — V. △ Tuzlanski
Orahovička — V. △ Zenički
Orahovdolska — IX. △ Veleški
Orahovo — III. △ Bos. Gradiška
Oranska — IX. △ Jablanički
Oraovička — IX. △ Leskovački
Orašac — III. △ Bos. Petrovac
Orašačka — V. △ Posavski
Orašačka — VII. △ Orašački
Orašačka — IX. △ Leskovački
Orašačka — IX. △ Žegligovski
Orašačka — IX. △ Vlasotinački
Orašje ◎ — V. △ Brčko
Oraška — VIII. △ Temnički
Orebić ⊙ — VI. △ Korčulanski
Orehova vas — I. △ Maribor d. b.
Orehovci — I. △ Ljutomer
Orehovica — I. △ Novo Mesto
Oreovačka — VIII. △ Niški
Oreovica ⊙ — VII. △ Moravski
Orešac — VII. △ Belocrkvanski
Orešačka — VIII. △ Zaglavski
Oreškovička — VIII. △ Mlavski
Oridska — V. △ Pocerski
Oriovac — II. △ Brod Sl.
Orizarska — IX. △ Kočanski
Orizarska — IX. △ Veleški
Orlanačka — IX. △ Kičevski
Orlanska — VIII. △ Lapski
Orle — II. △ Velika Gorica
Orljanska — VIII. △ Dobrički
Orljevska — VII. △ Moravski
Orlovat — VII. △ Velikobečkerečki
Ormož ◎ — I. △ Ptuj
Orolik — V. △ Vinkovački
Oroslavje — II. △ Donja Stubica
Orovička — VI. △ Azbukovački
Orubica — II. △ Nova Gradiška
Oruglička — IX. △ Jablanički

Naziv — Banovina — Srez

Osanička — VIII. △ Homoljski
Osatska — V. △ Srebrenički
Ostatička — VI. △ Moravički
Osečenička — V. △ Kolubarski
Osečina ⊙ — V. △ Podgorski
Osek — I. △ Maribor l. b.
OSIJEK — ✱ — II. — △
Osilnica — I. △ Čabar
Osina — III. △ Tešanj
Osipaonička — VII. △ Podunavski
Osječani — III. △ Gračanica
Osladićka — V. △ Podgorski
Oslica — I. △ Kranj
Oslomejska — IX. △ Kičevski
Osmakovačka — VIII. △ Nišavski
Osnička — VIII. △ Boljevački
Osojnica — III. △ Gračanica
Osojska — IX. △ Gornjodebarski
Osovska — V. △ Žepački
Ostrikovačka — VIII. △ Bečički
Ostrovačka — V. △ Ljubički
Ostrovačka — VII. △ Ramski
Ostrovička — VIII. △ Niški
Ostrovo — V. △ Vukovarski
Ostrozupska — IX. △ Podrimski
Ostrožac — III. △ Cazin
Ostrožac — IV. △ Konjic
Ostružanjska — V. △ Podgorski
Ostružnička — VII. △ Posavski
Ostrvačka — VII. △ Požarevački
Ošeli — I. △ Maribor d. b.
Ošljanska — VIII. △ Timočki
Oštarje — II. △ Ogulin
Oštreljska — VIII. △ Zaječarski
Otljanska — IX. △ Žegligovski
Otiški vrh — I. △ Slovenjgradec
Otilovička — VI. △ Plevaljski
Otočac ⊙ — II. — △
Otok — V. △ Vinkovački
Otoka — III. △ Bos. Krupa
Otovci — I. △ Murska Sobota
Ovča — VII. △ Pančevački
Ovsiše — I. △ Radovljica
Ovsiška — VII. △ Opienački
Ozalj — II. △ Karlovac
Ozren — V. △ Sarajevski

P

Pacinje — I. △ Ptuj
Pačetin — V. △ Vukovarski
Pačir — VII. △ Bačkotopolski
Pag ⊙ — II. △ Rab
Padej — VII. △ Velikokikindski
Padeški vrh — I. △ Konjice
Podorašac — IV. △ Konjic
Padeška — VIII. △ Rasinski
Padina — VII. △ Kovačički
Pajazitovačka — VII. △ Kragujevački
Paješka — VIII. △ Belopalanački
Pajsijevačka — VII. △ Gružanski
Paka — I. △ Konjice
Pakovraćka — V. △ Trnavski
Pakrac ⊙ — II. — △
Pakračka Poljana
Palančiška — III. △ Prijedor
Palanjek — II. △ Sisak
Palanka — VII. △ Belocrkvanski
Palanka Smed. ⊙ — VII △ Jasenički
Paljanska — V. △ Sarajevski
Paljuvska — V. △ Tamnavski
Paloviče — I. △ Kamnik
Pambukovička — V. △ Tamnavski
Pameče — I. △ Slovenjgradec
PANČEVO ✱ — X. — △
Panjevačka — VIII. △ Bečički
Panjevačka — VIII. △ Despotovački
Pankovska — VIII. △ Mlavski
Panovci — I. △ Murska Sobota
Pantinska — VIII. △ Vučitrnski
Papračka — V. △ Vlasenički
Papratska — VIII. △ Zaglavski
Papučanska — V. △ Valjevski
Parabuć — VII. △ Odžački
Paračin ◎ — VIII. — △
Parage — VII. △ Bačkopalanački
Paralovska — IX. △ Gnjilanski
Parcanska — VII. △ Kosmajski

Naziv — Banovina — Srez

Parta — VII. △ Belocrkvanski
Parteška — IX. △ Gnjilanski
Partinje — I. △ Maribor I. b.
Parunovačka — VIII. △ Rasinski
Pasjanska — IX. △ Gnjilanski
Pašićevo — VII. △ Novosadski
Paštrovska — VI. △ Barski
Paštrovska — VI. △ Kotorski
Paunska — V. △ Kolubarski
Pavinopoljska — VI. △ Bielopoljski
Pavkovička — VI. △ Danilovgradski
Pavlešenska — IX. △ Ovčepoljski
Pavlička — VI. △ Studenički
Pavlovci — VII. △ Iriški
Pazarić — V. △ Sarajevski
Pazarište — II. △ Perušić
Pecka ⊙ — V. △ Azbukovački
Pečarjevci — I. △ Murska Sobota
Pečanička — VII. △ Ramski
Peče — I. △ Kamnik
Pečenjevačka — IX. △ Leskovački
Pečke — I. △ Maribor d. b.
Peć ◎ — VI. — △
Pećigrad — III. △ Cazin
Pećinci — VII. △ Rumski
Pehčevska — IX. △ Maleški
Pekel pri Poljčanah I. △ Maribor d. b.
Pekre — I. △ Maribor d. b.
Pelinska — IX. △ Žegligovski
Pepeljevačka — VIII. △ Rasinski
Perast ◎ — VI. △ Kotorski
Periasica — II. △ Vojnić
Perlez — VII. △ Velikobečkerečki
Pernice — I. △ Dravograjski
Pertoča — I. △ Murska Sobota
Perušić — II. — △
Peskovci — I. △ Murska Sobota
Pesnički dvor — I. △ Maribor I. b.
Peštanska — IX. △ Ohridski
Petanjci — I. △ Murska Sobota
Petčanska — VII. △ Kolubarski
Petčanska — VII. △ Požarevački
Peteranec — II. △ Koprivnica
Petišovci — I. △ Dol. Lendava
Petkovička — V. △ Mačvanski
Petlovac — VII. △ Dardanski
Petnička — V. △ Valjevski
Petnjička — VI. △ Beranski
Petraljička — IX. △ Krivopalanački
Petrijanec ⊙ — II. △ Varaždin
Petrijevci — II. △ Valpovo
Petrijevska — VII. △ Podunavski
PETRINJA — ✱ — II. — △
Petrovac n./m. ⊙ — VI. △ Barski
Petrovac Pož. ⊙ — VIII. △ Mlavski
Petrovac Bački — VII. △ Novosadski
Petrovačka — VII. △ Kragujevački
Petrovačka — VIII △ Dobrički
Petrovačka — VIII. △ Nišavski
Petrovačka — IX. △ Skopski
Petrova vas — II. △ Črnomelj
Petrovci — V. △ Vukovarski
Petrovče — I. △ Celje
Petrovčić — VII. △ Zemunski
Petrovina — II. △ Jastrebarsko
Petrovo Polje — V. △ Bijeljinski
Petrovoselska — VIII. △ Ključki
Petrovsko — II. △ Krapina
Petrušinska — VI. △ Danilovgradski
Pijava Gorica — I. △ Ljubljana
Pijesačka — V. △ Vlasenički
Pilštanj ⊙ — I. △ Šmarje
Pince — I. △ Dol. Lendava
Pinosavačka — VII. △ Vračarski
Piperska — VI. △ Podgorički
Piromanska — V. △ Posavski
Pirot ◎ — VIII. △ Nišavski
Pisarovina — II. — △
Piskaniska — VI. △ Studenički
Piskavica — III. △ Banja Luka
Pišece — I. △ Brežice
Piškorevci — II. △ Đakovo
Pitomača — II. △ Đurđevac
Pivnica — II. △ Virovitica
Pivnice — VII. △ Odžački
Pivola — I. △ Maribor d. b.
Pješevačka — VI. △ Nikšićki
Plač — I. △ Maribor I. b.

Naziv — Banovina — Srez

Planina ⊙ — I. △ Brežice
Planina ⊙ — I. △ Logatec
Planina — II. △ Črnomelj
Planina — V. △ Visočki
Planinička — V. △ Kolubarski
Planinička — VIII. △ Boljevački
Planinska vas — I. △ Šmarje
Planska — VI. △ Bileći
Planska — VI. △ Studenički
Planska — VIII. △ Paraćinski
Plaskovačka — VII. △ Oplenački
Plaški — II. △ Ogulin
Plat — I. △ Šmarje
Platičevo — VII. △ Rumski
Plav ◎ — VI. △ Andrijevički
Plavka — VII. △ Bačkopalanački
Plavninopivska — VI. △ Savnički
Plavnjanska — VIII. △ Brzopalanački
Plažanska — VIII. △ Despotovački
Plehan — III. △ Derventa
Plešce — I. △ Čabar
Pleška — VIII. △ Župski
Pleterje — I. △ Brežice
Pleternica ⊙ — II. △ Požega Sl.
Pletvarska — IX. △ Prilepski
Plitvica — I. △ Ljutomer
Plitvička Jezera — II. △ Korenica
Plitvički vrh — I. △ Ljutomer
Pljevska — III. △ Jajce
Pločica — VII. △ Kovinski
Pločka — VIII. △ Župski
Ploderšnica — I. △ Maribor I. b.
Plužinska — VIII. △ Svrljiški
Pobrežje — I. △ Maribor d. b.
Pobrežje — I. △ Ptuj
Počekovačka — VIII. △ Trstenički
Počivalska — IX. △ Štipski
Podareška — IX. △ Radoviški
Podboršt — I. △ Litija
Podcrkavlje — II. △ Brod Sl.
Podčetrtek ⊙ — I. △ Šmarje
Podgora — I. △ Kočevje
Podgora — V. △ Visočki
Podgorač ⊙ — II. △ Našice
Podgoračka — VIII. △ Boljevački
Podgoračka — VIII. △ Ražanjski
Podgorica — I. △ Ljubljana
Podgorica ◎ — VI. — △
Podgorje — I. △ Kamnik
Podgorje — I. △ Ljutomer
Podgorje — I. △ Slovenjgradec
Podgradačka — III. △ Bos. Gradiška
Podhruško — I. △ Kamnik
Podlapac — II. △ Udbina
Podlehnik — I. △ Ptuj
Podleška — IX. △ Veleški
Podmočanska — IX. △ Španski
Podnovlje — III. △ Derventa
Podolje — VII. △ Batinski
Podova — I. △ Maribor d. b.
Podrašnica — III. △ Mrkonjić Grad
Podravlje — VII. △ Dardanski
Podr. Moslavina — II. △ Dol. Miholjac
Podr. Sesvete — II. △ Đurđevac
Podr. Podgajci — II. △ Dol. Miholjac
Podržikonjska — IX. △ Krivopalanački
Podsreda ⊙ — I. △ Šmarje
Podturen — II. △ Čakovec
Podujevo ⊙ — VIII. △ Lapski
Podunavačka — VIII. △ Žički
Podvinci — I. △ Ptuj
Podvinje — II. △ Brod Sl.
Podvrh — II. △ Samobor
Podvrška — VIII. △ Ključki
Podzemelj — II. △ Metlika
Pohorje — I. △ Maribor d. b.
Poganovska — VIII. △ Caribrodski
Pojatska — VIII. △ Ražanjski
Pokoj — III. △ Bihać
Pokoše — I. △ Maribor d. b.
Pokupsko — II. △ Pisarovina
Polačka — IX. △ Kočanski
Polana — I. △ Murska Sobota
Polatnjanska — VII. △ Moravski
Polenci — I. △ Ptuj
Polenšak — I. △ Ptuj
Polica — I. △ Litija
Police — I. △ Ljutomer

Naziv — Banovina — Srez

Polička — VI. △ Beranski
Polička vas — I. △ Maribor I. b.
Polimska — VI. △ Andrijevički
Poljanačka — VII. △ Požarevački
Poljanačka — VIII. △ Drenički
Poljane — I. △ Novo Mesto
Poljane nad Škofjo Loko I. △ Kranj
Poljanska — VIII. △ Trstenički
Poljčane — I. △ Maribor d. b.
Polica — IV. △ Split
Poljska — VI. △ Kolašinski
Polhovgradec — I. △ Ljubljana
Polom — I. △ Kočevje
Pološka — VI. △ Deževski
Polšnik — I. △ Litija
Polzela — I. △ Celje
Ponikva ob J. ž. — I. △ Šmarje
Ponir — III. △ Jajce
Ponorska — VIII. △ Zaglavski
Ponoševačka — IX. △ Đakovički
Popčevska — IX. △ Strumički
Popinci — VII. △ Rumski
Popovac — VII. △ Batinski
Popovača — II. △ Kutina
Popovačka — VIII. △ Niški
Popovačka — VIII. △ Paraćinski
Popovička — VII. △ Kosmajski
Popovička — VIII. △ Kraljinski
Popšička — VIII. △ Svrljiški
Pordašinci — I. △ Murska Sobota
Porodinska — VII. △ Moravski
Posavski Podgajci — V. △ Županjski
Poskurička — VII. △ Gružanski
Posteniska — VI. △ Deževski
Postire ⊙ — IV. △ Brački
Posušje — IV. △ Ljubuški
Pothranjenska — V. △ Čajnički
Potiski Sv. Nikola — VII. △ Novokanjiški
Potočka — VIII. △ Temnički
Potpečka — V. △ Užički
Potporanj — VII. △ Vršački
Potrkanjska — VIII. △ Zaglavski
Pozlatska — VIII. △ Rasinski
Poznanovci — I. △ Murska Sobota
Požaranska — IX. △ Gornjopološki
Požarevac ◎ — VII. — △
Požega ⊙ — V. — △
POŽEGA SLAVONSKA ✱ — II. — △
Požega (vanjska) — II. △ Požega Sl.
Požeranjska — IX. △ Gnjilanski
Požeška — VI. △ Deževski
Pož. Brestovac — II. △ Požega Sl.
Požežanska — VII. △ Ramski
Praćinska — VIII. △ Belički
Prahovska — VIII. △ Negotinski
Pranjani ⊙ — VII. △ Takovski
Prapreče — I. △ Litija
Praputnjak — II. △ Sušak
Praskovačka — VIII. △ Ražanjski
Prčanj ⊙ — VI. △ Kotorski
Prćilovačka — VIII. △ Moravski
Prhovo — VII. △ Rumski
Prečna — I. △ Novo Mesto
Predanovci — I. △ Murska Sobota
Predavac — II. △ Bjelovar
Preddvor — I. △ Kranj
Predejane ⊙ — IX. △ Vlasotinački
Predoslje Suha — I △ Kranj
Predtrg pri Radovljici — I. △ Radovljica
Pregrada — II. — △
Prekadinska — VIII. △ Prokupački
Prekaja — III. △ Glamoč
Prekaska — VIII. △ Drenički
Preko — IV. — △
Prekobrdska — VI. △ Kolašinski
Prekonoška — VIII. △ Svrljiški
Prekopa — I. △ Celje
Prekopanica — VIII. △ Prokupački
Prelog ⊙ — II. — △
Preljinska — V. — △
Premčanska — VI. △ Plevaljski
Premljanska — IX. △ Kičevski
Preobraženska — IX. △ Pčinjski
Preserje — I. △ Ljubljana
Prescčno — I. △ Šmarje
Presika — I. △ Ljutomer

Naziv — Banovina — Srez

Preševo ⊙ — IX. — △
Pretrešnička — VIII. △ Prokupački
Prevalje — I. △ Dravograjski
Preveška — VIII. △ Levački
Prevole — I. △ Kamnik
Prevorje — I. △ Šmarje
Prezid — I. △ Čabar
Pribićevićevo — VII. △ Kulski
Pribilačka — IX. △ Kruševski
Priboj — V. △ Tuzlanski
Priboj ⊙ — VI. — △
Pribojska — IX. △ Poljanički
Pričevićka — V. △ Podgorski
Pričinovička — V. △ Mačvanski
Pridvorička — VI. △ Moravički
Pridvorička — VII. △ Jasenički
Prigrevica Sv. Ivana VII. △ Apatinski
Prijedor ◎ — III. — △
Prijepolje — VI. △ Mileševski
Prijevorska — V. △ Ljubički
Prilep ◎ — IX. — △
Prilička — VI. △ Moravički
Prilipačka — V. △ Dragačevski
Priluka — IV. △ Livno
Priluška — VIII. △ Vučitrnski
Primišlje — II. △ Slunj
Primorska — VI. △ Trebinjski
Prislonička — V. △ Ljubički
Priština ◎ — IX. △ Gračanički
Privlaka — V. △ Vinkovački
Prizren ◎ — IX. △ Šarplaninski
Prlitska — VIII. △ Zaječarski
Prnalijska — IX. △ Radoviški
Prnjavor ◎ — III. — △
Prnjavorska — V. △ Mačvanski
Probištipska — IX. △ Kratovski
Probreška — VIII. △ Prokupački
Progar — VII. △ Zemunski
Prokopokutinska — VIII. △ Niški
Prokuplje ◎ — VIII. — △
Promina — IV. △ Knin
Prosečka vas — I. △ Murska Sobota
Prosenjakovci — I. △ Murska Sobota
Proštinačka — VIII. △ Resavski
Provska — V. △ Posavotamnavski
Prozor ◎ — IV. — △
Prugovska — VII. △ Požarevački
Pružatovačka — VII. △ Mladenovački
Prvenci — I. △ Ptuj
Prvokutinska — VIII. △ Niški
Prvonečka — IX. △ Pčinjski
PTUJ — ✱ — I. — △
Ptujska Gora ⊙ — I. △ Ptuj
Pucari — III. △ Bos. Dubica
Puconci — I. △ Murska Sobota
Pučišće ⊙ — IV. △ Bračći
Pudaračka — VII. △ Gročanski
Pukovačka — VIII. △ Dobrički
Punitovci — II. △ Đakovo
Puračić — V. △ Tuzlanski
Pušča — II. △ Zagreb
Pušenci — I. △ Ptuj
Putinci — VII. △ Rumski
Puževci — I. △ Murska Sobota

R

Rab ◎ — II. — △
Rabe — VII. △ Novokanjiški
Rabrovačka — VII. △ Jasenički
Rabrovo ⊙ — VII. △ Ramski
Rača ⊙ — VII. △ Lepenički
Račanska — VIII. △ Kosanički
Rače — I. △ Maribor d. b.
Račinovci — V. △ Županjski
Račna — I. △ Ljubljana
Radaljska — V. △ Radevski
Radanovačka — V. △ Crnogorski
Radatovići — II. △ Metlika
Radeče ◎ — I. △ Krško
Radenačka — VIII. △ Zvižki
Radence — II. △ Črnomelj
Radenkovićka — V. △ Mačvanski
Radičevačka — VIII. △ Zaglavski
Radić-poljska — VI. △ Kos. Mitrovica
Radijevačka — VI. △ Novovaroški
Radinačka — VII. △ Podunavski
Radinci — I. △ Ljutomer

Naziv — Banovina — Srez

Radljevska — V. △ Tamnavski
Radmilovićka — VII. △ Gružanski
Radmožanci — I. △ Dol. Lendava
Radoboj — II. △ Krapina
Radobudska — V. △ Arilјski
Radohova vas — I. △ Litija
Radojinska — VI. △ Novovaroški
Radoliška — IX. △ Struški
Radomlje — I. △ Kamnik
Radoslavci — I. △ Ljutomer
Radoševačka — VIII. △ Golubački
Radošinska — VIII. △ Resavski
Radovačka — VI. △ Istočki
Radovanjska — VII. △ Oraški
Radovašnička — V. △ Pocerski
Radovci — I. △ Murska Sobota
Radovica — II. △ Metlika
Radovište ⊙ — IX. — △
Radovljica ◎ — I. — △
Radovnička — IX. △ Krivopalanački
Radujevačka — VIII. △ Negotinski
Raduovačka — VI. △ Stavički
Radvanje — I. △ Maribor d. b.
Rafolče — I. △ Kamnik
Rajačka — VIII. △ Negotinski
Rajčička — IX. △ Gornjodebarski
Rajetička — VI. △ Deževski
Rajevo selo — V. △ Županjski
Raihenburg ⊙ — I. △ Brežice
Rajić — II. △ Novska
Rajinačka — VIII. △ Trsteničkі
Rajkinačka — VIII. △ Resavski
Rajkovačka — VII. △ Mladenovački
Rajkovićka — V. △ Kolubarski
Rajnkovec — I. △ Šmarje
Raka — I. △ Krško
Rakek — I. △ Logatec
Rakelići — III. △ Prijedor
Rakičan — I. △ Murska Sobota
Rakinačka — VII. △ Moravski
Rakinačka — VII. △ Oraški
Rakoška — VI. △ Istočki
Rakotinačka — IX. △ Skopski
Rakovac — VII. △ Iriški
Rakovačka — VIII. △ Mlavski
Rakovdolska — VIII. △ Lužnički
Rakovica — II. △ Slunj
Rakovobarska — VIII. △ Zvijski
Ralja ⊙ — VII. △ Kosmajski
Raljska — VII. △ Podunavski
Ramačka — VII. △ Gružanski
Ramanovačka — IX. △ Žegligovski
Ramska — VII. △ Ramski
Ranče — I. △ Maribor d. b.
Ranilovićka — VII. △ Kosmajski
Raniluška — IX. △ Gnjilanski
Rankovačka — IX. △ Krivopalanački
Rankovci — I. △ Murska Sobota
Raotinačka — IX. Donjopološki
Rapčanski — IX. △ Gorski
Rasanska — VI. △ Sjenički
Rasinja — II. △ Ludbreg
Rasinska — VIII. △ Kopaonički
Rasnička — VIII. △ Nišavski
Rasovska — VI. △ Bjelopoljski
Rasteška — IX. △ Porečki
Rastez — I. △ Brežice
Rastošnička — V. △ Zvornički
Rašanačka — VIII. △ Mlavski
Raščanska — IX. △ Skopski
Raševićka — VIII. △ Temnički
Rašica — I. △ Kamnik
Raška ⊙ — VI. △ Studenički
Raštanska — IX. △ Kičevski
Raštanska — IX. △ Veleški
Ratajska — VIII. △ Županski
Ratajska — IX. △ Pčinjski
Ratarska — VII. △ Jasenički
Rateče Planica — I. △ Radovljica
Ratinska — VIII. △ Žički
Ratkovci — I. △ Murska Sobota
Ratkovićka — VIII. △ Levački
Ravanjska — VI. △ Ljubinjski
Ravanjska — V. △ Užički
Raven — II. △ Križevci
Ravna Gora ⊙ — II. △ Vrbovsko
Ravnice — III. △ Bos. Novi
Ravnjanska — V. △ Mačvanski
Ravnjanska — IX. △ Žegligovski

Naziv — Banovina — Srez

Ravnobanjska — IX. △ Jablanički
Ravnodubravska IX. △ Vlasotinački
Ravnorečka — VI. △ Bjelopoljski
Razbor — I. △ Slovenjgradec
Razgojnska — IX. △ Leskovački
Razvanje — I. △ Maribor d. b.
Ražanj ⊙ — VIII. — △
Ražanska — V. △ Crnogorski
Ražđaginska — VI. △ Sjenički
Rdeči Breg — I. △ Maribor d. b.
Rebeljska — V. △ Valjevski
Recenjak — I. △ Maribor d. b.
Rečanska — VIII. △ Negotinski
Rečica ob Savinji ⊙ I. △ Gor. grad
Rečica — II. △ Karlovac
Rečička — VII. △ Ramski
Rekavica — III. △ Banja Luka
Rekovac ⊙ — VIII. △ Levački
Remšnik — I. △ Dravograjski
Renkovci — I. △ Dol. Lendava
Resan ⊙ — IX. △ Prespanski
Resavićka — VIII. △ Despotovački
Resnička — VII. △ Kragujevački
Resnička — VII. △ Vračarski
Resnička — VIII. △ Banjski
Restelička — IX. △ Gorski
Rešetari — II. △ Nova Gradiška
Retfala — II. △ Osijek
Retkocerska — IX. △ Jablanički
Retkovci — V. △ Vinkovački
Režanovačka — IX. △ Žegligovski
Rgoška — VIII. △ Zaglavski
Rgotinska — VIII. △ Zaječarski
Ribarićka — VI. △ Stavički
Ribarska — V. △ Mačvanski
Ribarska — VIII. △ Bečički
Ribarska — VIII. △ Homoljski
Ribarska — VIII. △ Rasinski
Ribarska — VIII. △ Svrljiški
Ribaševska — V. △ Užički
Ribnica ⊙ — I. △ Kočevje
Ribnica na Pohorju I. △ Dravograjski
Ribnička — VIII. △ Žički
Ribnik — II. △ Karlovac
Ribno — I. △ Radovljica
Ridica — VII. △ Somborski
Rigonce — I. △ Brežice
Rihtarovci — I. △ Ljutomer
Rijeka Crnojevića ◎ VI. △ Cetinje
Riljačka — VIII. △ Trsteničkі
Ripač — III. △ Bihać
Ripanj ⊙ — VII. △ Vračarski
Risan ⊙ — VI. △ Kotorski
Ritišево — VII. △ Vršački
Ritopečka — VII. △ Gročanski
Ritoznoj — I. △ Maribor d. b.
Rivica — VII. △ Iriški
Roanačka — VIII. △ Resavski
Rob — I. △ Kočevje
Roćevačka — VIII. △ Žički
Rodevačka — VIII. △ Resavski
Rogačevska — IX. △ Donjopološki
Rogačička — IX. △ Gnjilanski
Rogačka — VII. △ Kosmajski
Rogaševci — I. △ Murska Sobota
Rogaška Slatina — I. △ Šmarje
Rogatec ⊙ — I. △ Šmarje
Rogatica ◎ — V. — △
Roginskagorca — I. △ Šmarje
Roglievska — VIII. △ Negotinski
Rogojevačka — VII. △ Gružanski
Rogoza — I. △ Maribor d. b.
Rogoznica — I. △ Maribor I. b.
Rogoznica — I. △ Ptuj
Romanovačka — III. △ B. Gradiška
Ropoča — I. △ Murska Sobota
Ropočevačka — VII. △ Kosmajski
Ropotovska — IX. △ Gnjilanski
Rostuša ⊙ — IX. △ Galički
Roška — V. △ Požeški
Rova — I. △ Kamnik
Rovačka — VI. △ Kolašinski
Rovte — I. △ Logatec
Rožačka — V. △ Ljubički
Rožaj ⊙ — VI. △ Beranski
Rožanska — V. △ Zlatiborski
Rođenska — IX. △ Kavadarski
Rožengrund — I. △ Maribor I. b.
Rožpoh — I. △ Maribor I. b.

Naziv — Banovina — Srez

Rsovačka — VIII. △ Banjski
Rsovačka — VIII. △ Nišavski
Rtanjska — VIII. △ Banjski
Rtkovska — VIII. △ Ključki
Ruemanci — I. △ Ptuj
Rudarska — IX. △ Kratovski
Rudinsko-Trepačka VI. △ Nikšićki
Rudnička — VII. △ Kačerski
Rudnička — VI. △ Studenički
Rudnička — IX. △ Veleški
Rudnik — I. △ Ljubljana
Rudnjanska — VI. △ Studenički
Rudnoglavska — VIII. △ Porečki
Rudo — V. △ Višegradski
Rugovska — VI. △ Pećki
Ruiška — VIII. △ Banjski
Rujevac — III. △ Dvor
Rujiška — VIII. △ Ražanjski
Ruma ⊙ — VII. — △
Rumenka — VII. △ Novosadski
Runeč — I. △ Ptuj
Rupljanska — IX. △ Vlasotinački
Rusinska — VIII. △ Niški
Ruski Krstur — VII. △ Kulski
Rusko Selo — VII. △ Jaša Tomić
Rušanjska — VII. △ Vračarski
Ruše — I. △ Maribor d. b.
Ruševo — II. △ Požega Sl.
Rutevačka — VIII. △ Aleksinački
Rutoška — VI. △ Novovaroški
Rznička — IX. △ Đakovički

S

Sajan — VII. △ Velikokikindski
Sakule — VII. △ Kovačički
Sakušak — I. △ Ptuj
Salakovačka — VII. △ Požarevački
Salaš ⊙ — VIII. △ Krajinski
Salaš-Crnobarska — V. △ Mačvanski
Salaš — Noćajska — V. △ Mačvanski
Sali ⊙ — IV. △ Preko
Samailska — VIII. △ Žički
Samarinovačka — VIII. △ Negotinski
Samobor ⊙ — II. — △
Samodreška — VIII. △ Vučitrnski
Samokovska — IX. △ Porečki
Samoš — VII. △ Alibunarski
Sanska — III. △ Prijedor
Sanski Most ◎ — III. — △
Sapnačka — V. △ Zvornički
SARAJEVO — ✱ — V. — △
Sarajevsko Polje — V. △ Sarajevo (novoformirana)
Saranovačka — VII. △ Lepenički
Saraorci ⊙ — VII. △ Oraški
Sarča — VII. △ Alibunarski
Sarvaš — II. △ Osijek
Satahovci — I. △ Mur. Sobota
Sasina — III. △ Sanski Most
Savci — I. △ Ptuj
Savinačka — VII. △ Takovski
Savinačka — VIII. △ Bolјevački
Savinopoljska — VI. △ Bjelopoljski
Sebeborci — I. △ Mur. Sobota
Sečanička — VIII. △ Moravski
Sečanj — VII. △ Alibunarski
Sečenovo — VII. △ Vršački
Sečorečka — V. △ Crnogorski
Sedlare ⊙ — VIII. △ Resavski
Sedlarevska — IX. △ Donjopološki
Sedlarjevo — I. △ Šmarje
Sedlašek — I. △ Ptuj
Sefkerin — VII. △ Pančevački
Segovci — I. △ Ljutomer
Sekić — VII. △ Bačkotopolski
Sekiranska — IX. △ Bitoljski
Sekurička — VIII. △ Levački
Sela — I. △ Brežice
Sela pri Šimberku I. △ Novo Mesto
Sela kod Siska — II. △ Sisak
Selačka — VIII. △ Timočki
Selačka — IX. △ Donjopološki
Selačka — IX. △ Gornjolebarski
Selačka — IX. △ Kruševski
Selanačka — V. △ Azbukovački
Selca — I. △ Kranj
Selca ⊙ — IV. △ Brački

Naziv — Banovina — Srez

Selce — I. △ Maribor l. b.
Selce — II. △ Crikvenica
Sele — I. △ Slovenjgradec
Selenča — VII. △ Odžački
Seleuš — VII. △ Alibunarski
Selevac ⊙ — VII. △ Jasenički
Selnica ob Dravi — I. △ Maribor l. b.
Selnica ob Muri — I. △ Maribor l. b.
Selo — I. △ Mur. Sobota
Semegnjevska — V. △ Zlatiborski
Semeljci — II. △ Đakovo
Semetiška — IX. △ Podgorski
Semič — II. △ Crnomelj
Senajska — VII. △ Gročanski
Senarska — I. △ Maribor l. b.
SENJ — ✱ — II. — △
Senjska — VIII. △ Ravanički
Senokoška — IX. △ Donjopološki
Senovo — I. △ Brežice
Senska — VIII. △ Zviški
SENTA — ✱ — VII. — △
Seoci — III. △ Jajce
Seočko-Krnjička — VI. △ Barski
Seonička — VII. △ Podunavski
Sepačka — VII. △ Lepenički
Serdica — I. △ Mur. Sobota
Sesalačka — VIII. △ Banjski
Sesvete — II. △ Zagreb
Sevačka — IX. △ Šarplaninski
Severin — II. △ Bjelovar
Severin na Kupi — II. △ Vrbovsko
Sevnica ⊙ — I. △ Brežice
Sevojnička — V. △ Užički
Sibinj — II. △ Brod Sl.
Sibnička — VII. △ Kosmajski
Sibnička — VII. △ Moravski
Sibnička — VIII. △ Levački
Sićevačka — VIII. △ Niški
Sigačka — VIII. △ Homoljski
Sijekovac — III. △ Derventa
Sikirička — VIII. △ Paračinski
Skolska — VIII. △ Krajinski
Silba ⊙ — IV. △ Preko
Silbaš — VII. △ Bačkopalanački
Siljevačka — VIII. △ Levački
Sinac — II. △ Otočac
Sindelićka — IX. △ Skopski
Sinj ⊙ — IV. — △
Sinji Vrh — II. △ Crnomelj
Sipčka — VII. △ Lepenički
Sipska — VIII. △ Ključki
Sirač — II. △ Daruvar
Sirakovačka — VII. △ Ramski
Sirčanska — VIII. △ Žički
Sirkovska — IX. △ Kavadarski
Sirogojnska — V. △ Zlatiborski
SISAK — ✱ — II. — △
Sitnica — III. △ Ključ
Sienica ◎ — VI. — △
Skačinska — IX. △ Veleški
Skakovci — I. △ Mur. Sobota
Skelanska — V. △ Srebrenički
Skeljanska — V. △ Posavski
Skender-Vakuf — III. △ Kotor Varoš
Skobaliska — VII. △ Podunavski
Skoke — I. △ Maribor d. b.
Skomarje — I. △ Konjice
SKOPLJE — ✱ — IV. — △
Skorenovac — VII. △ Kovinski
Skorićka — VIII. △ Ražanjski
Skorišnjak — I. △ Ptuj
Skoruška — IX. △ Radoviški
Skrad — II. △ Delnice
Skradin ◎ — IV. △ Šibenik
Skrobnička — VIII. △ Zaglavski
Sladajska — VIII. △ Despotovački
Sladka Gora — I. △ Šmarje
Sladki Vrh — I. △ Maribor l. b.
Slakovci — V. △ Vinkovački
Slamnjak — I. △ Ljutomer
Slanačka — VII. △ Vračarski
Slaničnci — I. △ Ljutomer
Slano ⊙ — VI. △ Dubrovnik
Slaptinci — I. △ Ljutomer
Slatina — I. △ Ptuj
Slatina — okolica — I. △ Šmarje
Slatina ⊙ — II. — △
Slatina — III. △ Banja Luka

Naziv — Banovina — Srez

Slatinska — V. △ Trnavski
Slatinska Kornica — V. △ Brčanski
Slatinska — VI. △ Počanski
Slatinska — VI. △ Kos. Mitrovički
Slatinska — VIII. △ Brzopalanački
Slatinska — VIII. △ Levački
Slatinska — VIII. △ Zaglavski
Slatinska — VIII. △ Zaječarski
Slatinska — IX. △ Gnjilanski
Slatinska — IX. △ Kačanički
Slatinska — IX. △ Ohridski
Slatinski Dol — I. △ Maribor l. b.
Slatinski Drenovac — II. △ Slatina
Slavinjska — VIII. △ Caribrodski
Slavkovačka — V. △ Kolubarski
Slav. Kobaš — II. △ Brod Sl.
Sl. Šamac — V. △ Županjski
Slegovska — IX. △ Kratovski
Slemen — I. △ Maribor l. b.
Slepčevićka — V. △ Mačvanski
Slišanska — IX. △ Jablanički
Slivnica — I. △ Maribor d. b.
Slivnica pri Celju — I. △ Šmarje
Slivovska — IX. △ Ohridski
Sljivarska — VIII. △ Zaječarski
Šljivovačka — V. △ Zlatiborski
Slomi — I. △ Ptuj
Slovački Aleksandrovac VII. △ Alibunarski
Slovenja Vas — I. △ Ptuj
Slovenjgradec ◎ — I. — △
Sl. Bistrica ◎ — I. △ Maribor d. b.
Slpska — IX. △ Veleški
Sluni — II. — △
Smederevo ◎ — VII. △ Podunavski
Smedovačka — VIII. △ Negotinski
Smilčić — IV. △ Benkovac
Smiljan — II. △ Gospić
Smilovačka — VIII. △ Ražanjski
Smilovska — VIII. △ Caribrodski
Smlednik — I. △ Kranj
Smolinci — I. △ Maribor l. b.
Smoljana — III. △ Bos. Petrovac
Smoljinac ⊙ — VII. △ Požarevački
Smolnik — I. △ Maribor d. b.
Smrečno — I. △ Maribor d. b.
Smrekovnička — VIII. △ Vučitrnski
Smuka — I. △ Novo Mesto
Snagovska — V. △ Zvornički
Snegotinska — VIII. △ Golubački
Sočica — VII. △ Vršački
Sočička — VI. △ Priboiski
Sodinci — I. △ Ptuj
Sodišinci — I. △ Mur. Sobota
Sodražica ⊙ — I. △ Kočevje
Sojeklarska — IX. △ Veleški
Soko Banja ⊙ — VIII. △ Banjski
Sokolačka — V. △ Rogatički
Sokolarska — IX. △ Kočanski
Sokolovac — II. △ Koprivnica
Sokolovići — V. △ Višegradski
Sokolovićka — V. △ Rogatički
Sokolska — V. △ Radevski
Sokolska — VI. △ Cetinjski
Solčava — I. △ Gornjigrad
Soljani — V. △ Županjski
Solotuška — V. △ Račanski
Soltur — VII. △ Jaša Tomić
SOMBOR — ✱ — VII. — △
Sonta — VII. △ Apatinski
Sopinska — IX. △ Podgorski
Sopje — II. △ Slatina
Sopočanska — VI. △ Deževski
Sopot ⊙ — VII. △ Kosmajski
Sopote — I. △ Šmarje
Sopotnička — IX. △ Kruševski
Sopotska — VIII. △ Nišavski
Sora — I. △ Kranj
Sorica — I. △ Kranj
Sošice — II. △ Jastrebarsko
Sot — VII. △ Iločki
Sotina — I. △ Mur. Sobota
Sotin — V. △ Vukovarski
Sovljačka — V. △ Mačvanski
Sovljačka — V. △ Tamnavski
Spičanska — VI. △ Barski
SPLIT — ✱ — IV. — △
Spodnja Ložnica I. △ Maribor d. b.

Naziv — Banovina — Srez

Spodnja Nova vas I. △ Maribor d. b.
Spodnja Polskava — I. △ Maribor d. b.
Spodnja Slivnica — I. △ Ljubljana
Spodnja Voličina — I. △ Maribor l. b.
Spodnje Hoče — I. △ Maribor d. b.
Spodnje Koseze — I. △ Kamnik
Spodnje Sečovo — I. △ Šmarje
Spodnji Gasteraj — I. △ Maribor l. b.
Spodnji Dolič — I. △ Slovenjgradec
Spodnji Duplek — I. △ Maribor l. b.
Spodnji Log — I. △ Kočevje
Spodnji Porčić — I. △ Maribor l. b.
Sp. Šentjakobski dol I. △ Maribor l. b.
Spodnji Žerjavci — I. △ Maribor l. b.
Sprečka — V. △ Zvornički
Spuhlja — I. △ Ptuj
Spuž ⊙ — VI. △ Danilovgradski
Srb — II. △ Donji Lapac
Srbobran — VII. △ Starobečejski
Srbovska — VIII. △ Negotinski
Srebrenica ◎ — V. — △
Sredačka — IX. △ Šarplaninski
Središče — I. △ Mur. Sobota
Središče ⊙ — I. △ Ptuj
Središče ob Dravi — I. △ Ptuj
Srednja Bistrica — I. △ Dol. Lendava
Srednja vas — I. △ Radovljica
Srednjevo ⊙ — VII. △ Ramski
Srednji Gašteraj — I. △ Maribor l. b.
Srednjodobriniska — V. △ Požeški
Srednjolješanska — VI. △ Podgorički
Srednjorečka — VI. △ Moravički
Sremačka — VII. △ Posavski
SREMSKA MITROVICA ✱ — V. — △
Sremska Rača — V. △ Sr. Mitrovački
SREMSKI KARLOVCI ✱ — VII. — △
Sremski Mihaljevci — VII. △ Staropazovački
Srnička — V. △ Brčanski
Sromlje — I. △ Brežice
Srpska Crnja — VII. △ Jaša Tomić
Srp. Neuzina — VII. △ Alibunarski
Srpske Moravice — II. △ Vrbovsko
Srpski Elemir VII. △ Velikobečkerečki
Srpski Itebej VII. △ Velikobečkerečki
Srpski Miletić — VII. △ Odžački
Stajevačka — IX. △ Krivopalanački
Stalačka — VIII. △ Ražanjski
Stamnička — VIII. △ Mlavski
Stanački — VIII. △ Aleksinački
Stanari — III. △ Tešanj
Stanić — III. △ Gračanica
Staničenjska — VIII. △ Nišavski
Stanišić — VII. △ Somborski
Staniš načka — VIII. △ Trstenički
Stanjevci — I. △ Mur. Sobota
Stankovci — IV. △ Benkovac
Stankovac — II. △ Glina
Stanovsko — I. △ Maribor d. b.
Stanovljanska — VII. △ Gružanski
Stapar — VII. △ Apatinski
Stapari — V. △ Kladanjski
Staparska — III. △ Bos. Gradiška
Staparska — V. △ Užički
Stara Cerkev — I. △ Kočevje
Stara Cesta — I. △ Ljutomer
Stara Fčka — VII. △ Vel.kobečkerečki
Stara Gradiška — II. △ Nova Gradiška
STARA KANJIŽA — ✱ — VII.
Stara Loka — I. △ Kranj
Stara Moravica VII. △ Bačkotopolski
Stara Nova Vas — I. △ Ljutomer
Stara Pazova — VII. — △
Starčevačka — VIII. △ Mlavski
Starčevo — VII. △ Pančevački
Stare Šove — VII. △ Novosadski
Stari Banovci VII. △Staropazovski
Stari Bečej ⊙ — VII. — △
Stari Futog — VII. △ Novosadski
Starigrad ◎ — IV. △ Hvar
Stari Jankovci — V. △ Vukovarski
Stari Lec — VII. △ Vršački
Stari Log — I. △ Kočevje
Stari Majdan ◎ — III. △ Sanski Most
Stari Mikanovci — V. △ Vinkovački
Stari Slvac — VII. △ Somborski
Stari Slankamen VII. △ Staropazovski
Stari Trg — I. △ Slovenjgradec

Naziv — Banovina — Srez

Stari Trg pri Rakeku — I. △ Logatec
Stari Trg — II. △ Črnomelj
Stari Vrbas ⊙ — VII. △ Kula
Staroadžibegovačka — VII. △ Oraški
Starobanjanska — V. △ Tamnavski
Starobožurska — VIII. △ Dobrički
Starogloška — IX. △ Pčinjski
Starogradska — IX. △ Veleški
Staronagorička — IX. △ Žegligovski
Staropalanačka VII. △ Bačkopalanački
Staro Petrovo Selo II. △ Nova Gradiška
Starovinska — IX. △ Morihovski
Statenbreg — I. △ Maribor d. b.
Staza — II. △ Kostajnica
Stehanjavas — I. △ Litija
Stejanovci — VII. △ Ramski
Stenčanska — IX. △ Donjopološki
Stenjevačka — VIII. △ Despotovački
Stenjevec — II. △ Zagreb
Stepojevac ⊙ — VII. △ Posavski
Stijena — III. △ Cazin
Stočja vas — I. △ Ljutomer
Stojakovačka — IX. △ Devdelijski
Stojnička — VII. △ Kosmajski
Stojnička — VII. △ Orašački
Stolac ◎ — VI. — △
Stoliv — VI. △ Kotorski
Stolovnik — I. △ Brežice
Stolska — VIII. △ Lužnički
Ston ◎ — VI. △ Dubrovački
Stonjci — I. △ Ptuj
Stopanjska — VIII. △ Trstenički
Stoperce — I. △ Šmarje
Stopno — I. △ Maribor d. b.
Stracinska — IX. △ Kratovski
Stragare ⊙ — VII. △ Oplenački
Stragovska — IX. △ Kavadarski
Strahominec — II. △ Čakovec
Stranice — I. △ Konjice
Stranjanska — VI. △ Mileševski
Stranje — I. △ Kamnik
Straža — VII. △ Belocrkvanski
Straženman — II. △ Požega Sl.
Stražišče — I. △ Kranj
Strbačka — VIII. △ Zaglavski
Strehovci — I. △ Dol. Lendava
Strelačka — VIII. △ Lužnički
Streočka — VI. △ Pećki
Striška — VIII. △ Paračinski
Strižilska — VIII. △ Belički
Striživojna — II. △ Đakovo
Strmostenska — VIII. △ Despotovački
Strmovska — V. △ Račanski
Strnjanska — V. △ Zenički
Strojkovačka — IX. △ Leskovački
Strošinci — V. △ Šidski
Struga ⊙ — IX. — △
Struge — I. △ Kočevje
Strugovska — IX. △ Bitoljski
Strukovci — I. △ Mur. Sobota
Strumica ◎ — IX. — △
Stubalska — VIII. △ Žički
Stubička — VIII. △ Ravanički
Stublinska — V. △ Posavski
Studenci — I. △ Maribor d. b.
Studenčanska — IX. △ Podgorski
Studenec — I. △ Krško
Studenec lg — I. △ Ljubljana
Studenice ⊙ — I. △ Maribor d. b.
Studenička — VI. △ Studenički
Studenska — VIII. △ Lužnički
Stupnička — V. △ Jadranski
Stupnik — II. Zagreb
Subjelska — V. △ Crnogorski
SUBOTICA — ✱ — VII.
Subotička — VIII. △ Resavski
Subotinačka — VIII. △ Aleksinački
Subotište — VII. △ Rumski
Sućuraj — IV. △ Hvar
Suhadole — I. △ Kamnik
Suhopolje ⊙ — II. △ Virovitica
Suhor — II. △ Metlika
Sukovska — VIII. △ Nišavski
Sukurevci — V. △ Županjski
Samrakovačka — VIII. △ Bollevački
Sunja — II. △ Petrinja
Supetar ⊙ — IV. — △
Supska — VIII. △ Ravanički

Naziv — Banovina — Srez

Surčin — VII. △ Zemunski
Surduk — VII. △ Staropazovski
Surdulica ⊙ — IX. △ Masurički
Susek — VII. △ Iločki
SUŠAK — ✱ — II. — △
Sušička — IX. △ Skopski
Sušje — I. △ Kočevje
Sutivan ⊙ — IV. △ Brački
Suva Reka ⊙ — IX. △ Podgorski
Suvodanjska — V. △ Podgorski
Suvodolska — VI. △ Štavički
Suvodolska — VII. △ Podunavski
Suvodolska — VIII. △ Homoljski
Suvojnička — IX. △ Masurički
Suza — VII. △ Batinski
Svarčanska — VIII. △ Prokupački
Svečina — I. △ Maribor l. b.
Sveta Ana — I. △ Kranj
Sveta Ana — I. △ Maribor d. b.
Sv. Barbara v Halozah — I. △ Ptuj
Sv. Elizabeta — I. △ Ptuj
Sv. Ema — I. △ Šmarje
Sv. Jana — II. △ Jastrebarsko
Sv. Katarina — I. △ Kranj
Sv. Katarina — I. △ Šmarje
Sv. Klara — II. △ Zagreb
Sv. Kunigunda — I. △ Konjice
Sv. Marija — II. △ Prelog
Sv. Marjeta na Dravskem polju — I. △ Maribor d. b.
Sv. Marjeta niže Ptuja — I. △ Ptuj
Sv. Marjeta ob Pesnici — I. △ Maribor l. b.
Sv. Nedelja — II. △ Samobor
Sv. Trojica — I. △ Šmarje
Sv. Trojica v Halozah — I. △ Ptuj
Sv. Trojica v Sl. Goricah ⊙ — I. △ Maribor l. b.
Sveti Andraž pri Velenju — I. △ Slovenjgradec
Sv. Andraž v Leskovcu — I. △ Ptuj
Sv. Andraž v Sl. Gor. — I. △ Ptuj
Sv. Anton na Pohorju — I. △ Dravograjski
Sv. Anton v Sl. Gor. I. △ Maribor l. b.
Sv. Benedikt v Sl. Gor. — I. △ Maribor l. b.
Sv. Bolfenk v Halozah — I. △ Ptuj
Sv. Florijan — I. △ Slovenjgradec
Sv. Florijan — I. △ Šmarje
Sv. Gregor — I. △ Kočevje
Sv. Hubert — VII. △ Jaša Tomić
Sv. Ilj pod Turjakom — I. △ Slovenjgradec
Sv. Ilj pri Velenju I. △ Slovenjgradec
Sv. Ivan Zelina (notarnja) — II. — △
Sv. Ivan Zelina (vanjska) — II. △ Sv. Ivan Zelina
Sv. Ivan Žabno — II. △ Križevci
Sv. Jakov Šiljevica — II. △ Crikvenica
Sv. Janž na Vinski gori — I. △ Slovenjgradec
Sv. Janž pri Dravogradu — I. △ Slovenjgradec
Sv. Jernej — I. △ Konjice
Sv. Jeronim — I. △ Celje
Sv. Jošt — I. △ Kranj
Sv. Jovan — VII. Vršački
Sv. Juraj — II. △ Senj
Sv. Juraj na Bregu — II. △ Čakovec
Sv. Juraj v Trnju — II. △ Prelog
Sv. Jurij — I. △ Murska Sobota
Sv. Jurij ob j. ž. ⊙ — I. △ Celje
Sv. Jurij ob Juž. žel. (okolica) — I. △ Celje
Sv. Jurij ob Pesnici I. △ Maribor l. b.
Sv. Jurij ob Ščavnici — I. △ Ljutomer
Sv. Jurij ob Taboru — I. △ Celje
Sv. Jurij pod Kumom — I. △ Krško
Sv. Jurij v Sl. Gor. I. △ Maribor l. b.
Sv. Krištof — I. △ Laško
Sv. Križ — I. △ Maribor l. b.
Sv. Križ pri Kostanjevici — I. △ Krško
Sv. Lenart — I. △ Laško
Sv. Lenart pri Vel. Nedelji — I. △ Ptuj
Sv. Lenart v Sl. Gor. ⊙ — I. △ Maribor l. b.

Naziv — Banovina — Srez

Sv. Lovrenc — I. △ Celje
Sv. Lovrenc na Dr. polju — I. △ Ptuj
Sv. Lovrenc na Pohorju ⊙ — I. △ Maribor d. b.
Sv. Lovrenc v Sl. Gor. — I. △ Ptuj
Sv. Marko — I. △ Ptuj
Sv. Martin na Muri — II. △ Čakovec
Sv. Martin pod Okićem II. △ Samobor
Sv. Martin pri Vurbergu — I. △ Maribor I. b.
Sv. Mihajlo — VII. △ Alibunarski
Sv. Miklavž — I. △ Maribor d. b.
Sv. Miklavž — I. △ Ptuj
Sv. Mohor — I. △ Šmarje
Sv. Nikola ⊙ — IX. △ Ovčepoljski
Sv. Pavel pri Preboldu — I. △ Celje
Sv. Petar Čvrstec — II. △ Križevci
Sv. Petar Orehovec — II. △ Križevci
Sv. Peter pri Mariboru — I. △ Maribor I. b.
Sv. Peter v Sav. dol. — I. △ Celje
Sv. Primož nad Muto — I. △ Dravograjski
Sv. Primož na Pohorju — I. △ Dravograjski
Sv. Rupert nad Laškem — I. △ Celje
Sv. Rok ob Sotli — I. △ Šmarje
Sv. Štefan — I. △ Šmarje
Sv. Tomaž pri Ormožu — I. △ Ptuj
Sv. Trije Kralja v Sl. Gor. — I. — △ Maribor I. b.
Sv. Urban — I. △ Ptuj
Sv. Vid nad Cerknico — I. △ Logatec
Sv. Vid nad Valdekom — I. △ Slovenigradec
Sv. Vid. pri Grobelnom I. △ Šmarje
Sv. Vid pri Planini — I. △ Šmarje
Svetina — I. △ Celje
Svetlička — VII. △ Kragujevački
Svetomitska — IX. △ Skopski
Svetovračka — IX. △ Kičevski
Svetozar Miletić — VII. △ Somborski
Svilaj — II. △ Brod Sl.
Svilajnac ◎ — VIII. △ Resavski
Svileuvska — V. △ Posavotamnavski
Svilojevo — VII. △ Apatinski
Svinjarevci — V. △ Vukovarski
Svodna — III. △ Bos. Novi
Svodska — IX. △ Vlasotinački
Svojnovska — VIII. △ Temnički
Svračkovačka — VII. △ Takovski
Svrljig ⊙ — VIII. — △
Svrljiško-Topljanska VIII. △ Zaglavski

Š

Šabac ◎ — V. △ Pocerski
Šahovići ⊙ — VI. △ Bjelopoljski
Šajinovačka — IX. △ Gorski
Šajinska — IX. △ Preševski
Šajkaški Sv. Ivan — VII. △ Titelski
Šajkovačka — VIII. △ Lapski
Šalamonci — I. △ Murska Sobota
Šalinačka — VII. △ Podunavski
Šaljska — VIII. △ Vučitrnski
Šalovci — I. △ Murska Sobota
Šalovci — I. △ Ptuj
Šanačka — VIII. △ Rasinski
Šantarovačka — VIII. △ Belički
Šaranska — VI. △ Savnički
Šarbanovačka — VIII. △ Banjski
Šarbanovačka — VIII. △ Boljevački
Šardinje — I. △ Ptuj
Šarengrad ⊙ — VII. △ Iločki
Šarkamenska — VIII. △ Krajinski
Šarlevil — VII. △ Jaša Tomić
Šapinska — VII. △ Požarevački
Šašilovačka — VIII. △ Rasinski
Šašinci — V. △ Sr. Mitrovački
Šavnik ◎ — VI. — △
Ščavnica — I. △ Ljutomer
Ščavnica — I. △ Maribor I. b.
Šeikovička — V. △ Vlasenički
Šekularska — VI. △ Andrijevički
Šemovci — II. △ Đurđevac
Šemševačka — IX. △ Donjopološki
Šenčur — I. △ Kranj

Naziv — Banovina — Srez

Šent Danijel — I. △ Dravograjski
Št. Ilj v Sl. gor. — I. △ Maribor I. b.
Št. Janž — I. △ Krško
Št. Janž na Dr. polju — I. △ Ptuj
Št. Jernej — I. △ Krško
Št. Jurij pri Grosuplju I. △ Ljubljana
Št. Jošt — I. △ Ljubljana
Št. Lambert — I. △ Litija
Št. Peter — I. △ Novo Mesto
Št. Peter na Medvedem Selu — I. △ Šmarje
Št. Peter pod Sv. Gorami I. △ Šmarje
Št. Rupert — I. △ Krško
Št. Vid nad Ljubljano I. △ Ljubljana
Št. Vid pri Stični — I. △ Litija
Šentovec — I. △ Maribor d. b.
Šepšinska — VII. △ Mladenovački
Šestigabarska — VIII. △ Nišavski
Šestine — I. △ Zagreb
Šešljavić — II. △ Karlovac
Šetarova — I. △ Maribor I. b.
Šetkarska — VIII. △ Ražanjski
Šetonjska — VIII. △ Mlavski
Ševarička — V. △ Mačvanski
Šibenik ◎ — IV. — △
Šid ⊙ — V. — △
Šidski Banovci — V. △ Šidski
Šikole — I. △ Ptuj
Škare — II. △ Otočac
Šlopaiska — VII. △ Kačerski
Šimanovci — VII. △ Zemunski
Šimljanska — IX. △ Nerodimski
Šipanjska Luka — VI. △ Dubrovački
Šipikovačka — VIII. △ Krajinski
Šiprage — III. △ Kotor Varoš
Široki Breg — IV. △ Mostar
Šišavačka — IX. △ Vlasotinački
Šiševačka — IX. △ Skopski
Škale — I. △ Slovenigradec
Škocjan — I. △ Krško
Škofja Loka ◎ — I. △ Kranj
Škofjavas — I. △ Celje
Šljivoševci — II. △ D. Miholjac
Šlajska — VIII. △ Belopalanački
Šmarca — I. △ Kamnik
Šmarje pri Jelšah ⊙ — I. — △
Šmarje pri Jelšah (okolica) — I. △ Šmarje
Šmarje pri Ljubljani I. △ Ljubljana
Šmarjeta — I. △ Krško
Šmartno na Pohor. I. △ Maribor d. b.
Šmartno ob Paki — I. △ Gornjigrad
Šmartno pod Šmarno Goro — I. △ Ljubljana
Šmartno pri Litiji — I. △ Litija
Šmartno pri Slovenjgradcu — I. △ Slovenigradec
Šmartno v Tuhinju — I. △ Kamnik
Šmartno v Rožni dolini — I. △ Celje
Šmihel-Stopiče — I. △ Novo Mesto
Šmiklavž — I. △ Slovenigradec
Šnjegotinja — III. △ Tešanj
Šolta — IV. △ Split
Šopićka — VII. △ Kolubarski
Šoštanj ◎ — I. △ Slovenigradec
Šoštanj - okolica I. △ Slovenigradec
Špičnik — I. △ Maribor I. b.
Špišić Bukovica — II. △ Virovitica
Špitalić — I. △ Kamnik
Šratovci — I. △ Ljutomer
Štavaljska — VI. △ Šibenički
Štefanje — II. △ Čazma
Štip ◎ — IX. — △
Štitar — V. △ Županjski
Štitarska — V. △ Mačvanski
Štitarska — VI. △ Beranski
Štitarska — VI. △ Deževski
Štivica — II. △ Nova Gradiška
Štrkovačka — VI. △ Novovaroški
Štrbačka — IX. △ Nerodimski
Štrigova — II. △ Čakovec
Štrpci — III. △ Prnjavor
Štubik ⊙ — VIII. △ Brzopalanački
Šuica — IV. △ Livno
Šulinci — I. △ Murska Sobota
Šuljam — V. △ Sr. Mitrovački
Šumarina — VII. △ Dardanski
Šumljanska — VI. △ Moravički

Naziv — Banovina — Srez

Šumljanska — VII. △ Oplenački
Šumska — VI. △ Trebinjski
Šupljaja — VII. △ Alibunarski
Šurjan — VII. △ Alibunarski
Šurlanska — IX. △ Gnjilanski
Šušara — VII. △ Belocrkvanski
Šutačka — VII. △ Kačerski
Šuvajička — VIII. △ Golubački

T

Tabakovačka — VIII. △ Krajinski
Tabanovačka — V. △ Požeški
Tabanovačka — VIII. △ Mlavski
Tabanovačka — IX. △ Žegligovski
Tabanovička — V. △ Mačvanski
Tajmiška — IX. △ Gornjopološki
Takovska — V. △ Tamnavski
Takovska — VII. △ Takovski
Talčji vrh — II. △ Črnomelj
Talinovačka — IX. △ Nerodimski
Tamnička — VIII. △ Negotinski
Tamnjanička — VIII. △ Belopalanački
Tanča gora — II. △ Črnomelj
Tandanska — VIII. △ Porečki
Taraš — VII. △ Novobečejski
Tavna — V. △ Bijeljinski
Tavnička — V. △ Ljubićski
Tearci ⊙ — IX. △ Donjopološki
Tečička — VIII. △ Levački
Tegošnička — IX. △ Vlasotinački
Tegoviška — IX. △ Poljanički
Teharje — I. △ Celje
Tekačevo — I. △ Šmarje
Tekeriška — V. △ Jadranski
Tekija ⊙ — VIII. △ Ključki
Tekijska — VIII. △ Rasinski
Telečka — VII. △ Somborski
Temačka — VIII. △ Nišavski
Temenca — I. △ Litija
Temerin — VII. △ Novosadski
Tenje — II. △ Osijek
Teočačka — V. △ Zvornički
Teočinska — VII. △ Takovski
Teovska — IX. △ Veleški
Tepanje — I. △ Konjice
Teslić ◎ — III. △ Tešanj
Tesoviška — IX. △ Pčinjski
Tetovo ◎ — IX. △ Donjopološki
Tešanj ◎ — III. — △
Tešanovci — I. △ Murska Sobota
Tešica ⊙ — VIII. △ Moravski
Tezno — I. △ Maribor d. b.
Tibuška — IX. △ Pčinjski
Tićevačka — VII. △ Moravski
Tijanska — V. △ Dragačevski
Tijesno ⊙ — IV. △ Šibenik
Timajnička — IX. △ Negotinski
Tinje — I. △ Maribor d. b.
Tinsko — I. △ Šmarje
Tišina — I. △ Murska Sobota
Titel ⊙ — VII. — △
Tivat — VI. △ Kotorski
Toba — VII. △ Jaša Tomić
Tolačka — VI. △ Priboiski
Tolisavačka — V. △ Radevski
Toljevačka — VIII. △ Temnički
Tolsti vrh — I. △ Dravograjski
Tolsti vrh — I. △ Konjice
Tomaševac — VII. △ Kovačički
Tomina — III. △ Sanski Most
Tomislavačka — VII. △ Moravski
Tomislav-grad ◎ — IV. — △
Tomislavljevska — IX. △ Veleški
Tomišelj — I. △ Ljubljana
Tompojevci — V. △ Vukovarski
Toplice — I. △ Novo Mesto
Toplička — IX. △ Kruševski
Toplička — IX. △ Prilepski
Toplodolska — VIII. △ Nišavski
Topola ⊙ — VII. △ Oplenački
Topola - selo — VII. △ Oplenački
Topolčanska — IX. △ Prilepski
Topolje — VII. △ Batinski
Topolnička — VIII. △ Belopalanački
Topolovac — II. △ Sisak
Topolovci — I. △ Murska Sobota

Naziv — Banovina — Srez

Topolovnička — VII. △ Ramski
Topolšica — I. △ Slovenigradec
Toponička — VII. △ Gružanski
Toponička — VII. △ Požarevački
Toponička — VIII. △ Poreški
Topusko — II. △ Vrginmost
Torda — VII. △ Novobečejski
Tordinci — V. △ Vukovarski
Torjanci — VII. △ Dardanski
Tornička — V. △ Azbukovački
Torža — VII. △ Kulski
Tounj — II. △ Ogulin
Tovarnik — V. △ Šidski
Tovariševo — VII. △ Bačkopalanački
Trabotoviška — IX. △ Carevoselski
Tramošnička — V. △ Brčanski
Trata — I. △ Kranj
Trate — I. △ Maribor I. b.
Trava — I. △ Čabar
Travnik ◎ — IV. — △
Trubar — III. △ Bos. Petrovac
Trbegovci — I. △ Ljutomer
Trbonje — I. △ Dravograjski
Trbovlje ⊙ — I. △ Laško
Trbušnička — VII. △ Kolubarski
Trdkova — I. △ Murska Sobota
Trebeljevo — I. △ Litija
Trebelno — I. △ Krško
Trebinje ◎ — VI. — △
Trebiški Hanovi IX. △ Gornjodebarski
Trebješka — VI. △ Nikšićki
Trebnje — I. △ Novo Mesto
Trebotinska — VIII. △ Rasinski
Tresonečka — IX. △ Galički
Trgovič — I. △ Ptuj
Trgovište ⊙ — IX. △ Krivopalanački
Trepačka — VI. △ Andrijevički
Trepčanska — V. △ Ljubićski
Trešnjevička — VIII. △ Belički
Trgoviška — VIII. △ Banjski
Trgoviška — VIII. △ Zaglavski
Tribrodska — VII. △ Ramski
Tribuče — II. △ Črnomelj
Trilebinjska — VI. △ Sjenički
Trili — IV. △ Sinj
Trlička — V. △ Tamnavski
Trmbaška — VII. △ Kragujevački
Trmčarska — VIII. △ Rasinski
Trmnička — IX. △ Negotinski
Trnava — II. △ Đakovo
Trnava ⊙ — VII. △ Oplenački
Trnavačka — VIII. △ Župski
Trnavska — V. △ Trnavski
Trnavska — VI. △ Deževski
Trnavska — VI. △ Studenički
Trnjani — II. △ Brod Sl.
Trnjanska — VII. △ Požarevački
Trnjanska — VIII. △ Kraljinski
Trnjanska — VIII. △ Nišavski
Trnje — I. △ Dol. Lendava
Trnovačka — VII. △ Oraški
Trnovačka — VIII. △ Mlavski
Trnovačka — VIII. △ Timočki
Trnovačka — VIII. △ Zaječarski
Trnovec Sela — I. △ Ptuj
Trnovska — IX. △ Bitoljski
Trnovska Vas — I. △ Ptuj
Trnovski Vrh — I. △ Ptuj
Trnovo — V. △ Sarajevski
Trogir ◎ — IV. △ Split
Trojane — I. △ Kamnik
Trojstvo — II. △ Bielovar
Trolska — IX. △ Ovčepoljski
Troponjska — VIII. △ Resavski
Tropovci — I. △ Murska Sobota
Trotkova — I. △ Maribor I. b.
Trpanj ⊙ — VI. △ Korčulanski
Trpinja — V. △ Vukovarski
Trstenička — V. △ Posavski
Trstenik ⊙ — VIII. — △
Trstjanovačka — VIII. △ Banjski
Trudeljska — VII. △ Kičerski
Trudevačka — VIII. △ Despotovački
Trupalska — VIII. △ Niški
Trzin — I. △ Kamnik
Tržačka Raščica — III. △ Cazin
Tržič ◎ — I. △ Kranj
Tržišče — I. △ Krško

Naziv — Banovina — Srez

Tubička — V. △ Crnogorski
Tuheli — II. △ Klanjec
Tularska — V. △ Tamnavski
Tularska — VIII. △ Prokupački
Tularska — IX. △ Jablanički
Tunjice — I. △ Kamnik
Turekovačka — IX. △ Leskovački
Turija — VII. △ Starobečejski
Turijska — VIII. △ Moravski
Turijska — VIII. △ Zviški
Turjak — III. △ Bos. Gradiška
Turski Dubovik — III. △ Bos. Krupa
Turški Vrh — I. △ Ptuj
Tutinska — VI. △ Stavički
Tušilović — II. △ Vojnić
Tuzi ⊙ — VI. △ Podgorički
Tuzla ◎ — V. — △
Tvrdojevačka — V. △ Tamnavski
Tvrdavica — VII. △ Dardanski

U

Ub ⊙ — V. △ Tamnavski
Uboska — VI. △ Ljubinjski
Udbina — II. — △
Udovička — VII. △ Podunavski
Udovska — IX. △ Dojranski
Ugrinovačka — VII. △ Kačerski
Ugrinovci — VII. △ Zemunski
Ulcinj ◎ — VI. △ Barski
Uljanik — II. △ Daruvar
Uljma — VII. △ Belocrkvanski
Uloško-Boračka — VI. △ Nevesinjski
Umčare ⊙ — VII. △ Gročanski
Umka ⊙ — VII. △ Posavski
Umoljani — IV. △ Konjic
Uroševac ⊙ — IX. △ Nerodimski
Urovačka — V. △ Posavski
Urovička — VIII. △ Brzopalanački
Ustikolinska — VI. △ Foćanski
Uščanska — V. △ Posavski
Uščanska — VI. △ Studenički
Uzdin — VII. △ Kovačički
Uzovnička — V. △ Azbukovački
Uzvečka — V. △ Mačvanski
Užice ◎ — V. — △

V

Vače ⊙ — I. △ Litija
Vadarci — I. △ Murska Sobota
Vaganeška — IX. △ Gnjilanski
Vaganska — III. △ Glamoč
Vaganska — III. △ Kotor Varoš
Vaiska — VII. △ Odžački
Vajuška — VIII. △ Ključki
Valakonjska — VIII. △ Boljevački
Valandovo ⊙ — IX. △ Dojranski
Valevačka — VIII. △ Zaglavski
Valjevo ◎ — V. — △
Valpovo ⊙ — II. — △
Valpovo (vanisko) — II. △ Valpovo
Vanča Vas — I. △ Murska Sobota
Vaneča — I. △ Murska Sobota
Vanska — VI. △ Sjenički
VARAŽDIN — ✱ — II. — △
Varaždinske Toplice (vanjske) — II. △ Novi Marof
Vardarac — VII. △ Dardanski
Vareja — I. △ Ptuj
Vareš ◎ — V. △ Visoko
Varnjanska — V. △ Pocerski
Varoška — VIII. △ Svrljiški
Varvarin ⊙ — VIII. △ Temnički
Vasiljevci — V. △ Tuzlanski
Vasiljevska — IX. △ Strumički
Vasiljska — VIII. △ Zaglavski
Vatin — VII. △ Vršački
Vatoška — IX. △ Kavadarski
Večeslavci — I. △ Murska Sobota
Veča Laka ⊙ — VI. △ Korčulanski
Velenje ◎ — I. △ Slovenigradec
Veles ◎ — IX. — △
Velc-Polisko — VIII. △ Aleksinački
Velemeška — VIII. △ Ključki
Velenovo — I. △ Kranj
Veleška — IX. △ Strumički
Velgoška — IX. △ Ohridski

Naziv — Banovina — Srez

Veličane — I. △ Ptuj
Velička — VI. △ Andrijevički
Velika — II. △ Požega Sl.
Velika Dolina — I. △ Krško.
Velika Drenova ⊙ VIII. △ Trstenički
Velika Gorica — II. — △
Velika Greda — VII. △ Vršački
Velika Ilova — III. △ Prnjavor
Velika Ivanča — VII. △ Mladenovački
VELIKA KIKINDA — ✱ — VII. — △
Velika Kladuša — III. △ Cazin
Velika Kopanica — II. △ Brod Sl.
Velika Loka — I. △ Novo Mesto
Velika Nedelja — I. △ Ptuj
Velika Pisanica — II. △ Bjelovar
Velika Plana ⊙ — VII. △ Oraški
Velika Polana — I. △ Dol. Lendava
Velika Pirešica — I. △ Celje
Velika Rujiška — III. △ Bos. Krupa
Velika Sočanica — III. △ Derventa
Velika Varnica — I. △ Ptuj
Velika Vas — I. △ Litija
Velike Lašče ⊙ — I. △ Kočevje
Velike Pece — I. △ Litija
Velike Poljane — I. △ Kočevje
Veli ki Bastaji — II. △ Daruvar
VELIKI BEČKEREK — ✱ — VII. — △
Veliki Dolenci — I. △ Murska Sobota
Veliki Gaber — I. △ Litija
Veliki Gaj — VII. △ Vršački
Veliki Grdevac II. △ Grubišno Polje
Veliki Kamen — I. △ Brežice
Veliki Obrež — I. △ Brežice
Veliki Okič — I. △ Ptuj
Veliki Popović ⊙ — VIII. △ Despotovački
Veliki Radinci — VII. △ Rumski
Veliki Šiljegovac ⊙ VIII. △ Rasinski
Veliki Torak VII. △ Velikobečkerečki
Veliki Zdenci — II. △ Garešnica
Veliko Gradište ⊙ — VII. △ Ramski
Veliko Orašje ⊙ — VII. △ Oraški
Veliko Središte — VII. △ Vršački
Veliko Trgovišče — II. △ Klanjec
Velikobonjinska — VIII. △ Lužnički
Velikoboračka — VII. △ Posavski
Velikobresnička — VII. △ Ramski
Velikocrljenska — VII. △ Kolubarski
Velikocrnička — VII. △ Požarevački
Velikograbovnička IX. △ Leskovački
Velikohočka — IX. △ Podrimski
Velikoizvorska — VIII. △ Zaječarski
Velikojasenovačka — VIII. △ Kraljinski
Velikojasikovačka — VIII. △ Kosanički
Velikokamenička — VIII. △ Ključki
Velikokopašnička — IX. △ Leskovački
Velikokrčemirska — VIII. △ Niški
Velikokrčmarska — VII. △ Lepenički
Velikokršljanska VII. △ Mladenovački
Velikokruševička — VIII. △ Levački
Velikolaolska — VIII. △ Mlavski
Velikolukanjska — VIII. △ Nišavski
Velikomokroluška — VII. △ Vračarski
Velikomoštanička — VII. △ Posavski
Velikopčelička — VIII. △ Levački
Velikoplanska — VIII. △ Prokupački
Velikopopovačka — VIII. △ Mlavski
Velikoradobiljska — IX. △ Kavadarski
Velikorečka — V. △ Azbukovački
Velikoselska — V. △ Jadranski
Velikoselska — VII. △ Požarevački
Velikoselska — VII. △ Vračarski
Velikosugubinska — VIII. △ Levački
Velikosuvodolska — VIII. △ Nišavski
Velikošenjska — VII. △ Gružanski
Velikotrnjanska — IX. △ Leskovački
Velikoturčanska IX. △ Gornjopološki
Velikovrbička — VIII. △ Ključki
Velikovrtonska — VIII. △ Niški
Velikoženska — VI. △ Vileševski
Velimlje ⊙ — VI. △ Mrkšići
Veljkovska — VIII. △ Negotinski
Velim — II. △ Sinj
Velika — Marija Snežna — I. △ Maribor I. b.
Velmajska — IX. △ Ohridski
Velućka — VIII. △ Trstenički
Velušanska — IX. △ Bitoljski

Naziv — Banovina — Srez

Venčane ⊙ — VII. △ Kolubarski
Veprovac — VII. △ Kulski
Vera — V. △ Vukovarski
Verače — I. △ Šmarje
Verjane — I. △ Maribor l. b.
Veržej ⊙ — I. △ Ljutomer
Veščica — I. △ Murska Sobota
Vetanska — VIII. △ Belopalanački
Veternik — I. △ Šmarje
Vevčanska — IX. △ Struški
Vezičevska — VIII. △ Mlavski
Vič pri Ljubljani — I. △ Ljubljana
Vičanci — I. △ Ptuj
Vička — V. △ Dragačevski
Videm — I. △ Kočevje
Videm ob Savi — I. △ Brežice
Vidonci — I. △ Murska Sobota
Vidovec — II. △ Varaždin
Vidrovačka — VIII. △ Negotinski
Vijačani — III. △ Prnjavor
Vilenačka — III. △ Jajce
Vilićselo — II. △ Požega Sl.
Viljevo — II. △ D. Miholjac
Vilovo — VII. △ Titelski
Vinačka — VIII. △ Golubački
Vinaračka — IX. △ Leskovački
Vinčanska — VII. △ Oplenački
Vinčanska — VII. △ Vračarski
Vinica — II. △ Črnomelj
Vinica ⊙ — II. △ Varaždin
Vinica ⊙ — IX. △ Kočanski
Vinji vrh — II. △ Črnomelj
VINKOVCI — ✱ — V. — △
Vinoračka — VIII. △ Belički
Vinska — VIII. △ Zaglavski
Vintarovci — I. △ Ptuj
Vionička — VI. △ Moravički
Vir — I. △ Kamnik
Vir — IV. △ Tomislav-grad
Vir Pazar ⊙ — VI. △ Barski
Virinska — VIII. △ Ravanički
Virje ⊙ — II. △ Đurđevac
VIROVITICA — ✱ — II. — △
Virštanj — I. △ Šmarje
Vis ⊙ — IV. △ Hvar
Visibabska — V. △ Požeški
Visočka — V. △ Arilje
Visoko ◎ — V. — △
Visokogrčanska — VIII. △ Nišavski
Višanjska — IX. △ Struški
Višegrad ◎ — V. — △
Viševačka — VII. △ Lepenički
Viškovci — II. △ Đakovo
Višnja Gora ◎ — I. △ Litija
Višnjavas — I. △ Celje
Višnjička — VII. △ Vračarski
Vitan — I. △ Ptuj
Vitanačka — VIII. △ Despotovački
Vitanje ⊙ — I. △ Konjice
Vitanovačka — VIII. △ Rasinski
Vitanovačka — VIII. △ Žički
Vitez — IV. △ Travnik
Viteževska — VIII. △ Resavski
Vitina — IV. △ Ljubuški
Vitinska — IX. △ Gnjilanski
Vitkovačka — VIII. △ Žički
Vitkovačka — VIII. △ Župski
Vitoliška — IX. △ Prilepski
Vitoševačka — VIII. △ Ražanjski
Vitovnička — VIII. △ Mlavski
Vivodina — II. △ Jastrebarsko
Vladičin Han ⊙ — IX. △ Poljanički
Vladič no Selo — VII. △ Jaša Tomić
Vladimirci ⊙ — V. △ Posavotamnavski
Vladilovska — IX. △ Veleški
Vladimirovac — VII. △ Alibunarski
Vladimirska — IX. △ Maleški
Vlahovići — IV. △ Travnik
Vlahovska — VIII. △ Dobrički
Vlaikovac — VII. △ Vršački
Vlajkovačka — VIII. △ Kopaonički
Vlakčanska — VII. △ Oplenački
Vlaolska — VIII. △ Homoljski
Vlasenica ◎ — V. — △
Vlasinska — IX. △ Masurički
Vlasotince ⊙ — IX. — △
Vlasačka — IX. △ Pčinjski
Vlaška — VII. △ Mladenovački
Vlaška — VIII. △ Ravanički

Naziv — Banovina — Srez

Vlaška Mahala — III. △ Derventa
Vlaškopoljska — VIII. △ Zaglavski
Vlašnjanska — IX. △ Šarplaninski
Voćin ⊙ — II. △ Slatina
Vodanjska — VII. △ Podunavski
Vodice — I. △ Kamnik
Vodice — IV. △ Šibenik
Vodička — VII. △ Jasenički
Vodovratska — IX. △ Veleški
Vodranci — I. △ Ptuj
Vodenica — III. △ Bos. Petrovac
Vodinci — V. △ Vinkovački
Voganj — VII. △ Rumski
Voglje — I. △ Kranj
Vogovska — IX. △ Đakovički
Vojakovac — II. △ Križevci
Vojilovska — VIII. △ Golubački
Vojka — VII. △ Staropazovački
Vojkovička — VI. △ Deževski
Vojlovica — VII. △ Pančevački
Vojnić — II. — △
Vojnička — IX. △ Veleški
Vojnik ⊙ — I. △ Celje
Vojnoselska — VI. △ Andrijevički
Vojštanska — VIII. △ Resavski
Vojvoda Putnik — III. △ Tešanj
Vojvodinci — VII. △ Vršački
Volčji potok — I. △ Kamnik
Volkoviška — IX. △ Donjopološki
Volujska — VIII. △ Zviški
Vosek — I. △ Maribor l. b.
Vošanovačka — VIII. △ Mlavski
Vračev Gaj — VII. △ Belocrkvanski
Vračevska — VI. △ Deževski
Vračevšnica ⊙ — VII. △ Takovski
Vraneška — VIII. △ Žički
Vranička — VII. △ Posavski
Vranići — VI. △ Počanski
Vranište — IX. △ Gorski
Vranjak — III. △ Gračanica
Vranje ◎ — IX. △ Pčinjski
Vranjska Banja — IX. △ Pčinjski
Vranjska Mosura — III. △ Bos. Krupa
Vranjevo — VII. △ Novobečejski
Vranovačka — VIII. △ Belički
Vranovska — VII. △ Podunavski
Vransko ⊙ — I. △ Celje
Vrapče — II. △ Zagreb
Vrapčište ⊙ — IX. △ Gornjopološki
Vratarnička — VIII. △ Zaječarski
Vratišinec — II. △ Čakovec
Vratja vas — I. △ Ljutomer
Vratji vrh — I. △ Ljutomer
Vratnička — IX. Donjopološki
Vratnjanska — VIII. △ Brzopalanački
Vražegrmska — VI. △ Đanilovgradski
Vražogrnačka — VIII. △ Zaječarski
Vrbanja — V. △ Županjski
Vrbanjačka — III. △ Kotor Varoš
Vrbica — II. △ Đakovo
Vrbica — VII. △ Novokanjiški
Vrbičanska — IX. △ Šarplaninski
Vrbička — VII. △ Orašački
Vrbička — VIII. △ Timočki
Vrbjanska — IX. △ Prilepski
Vrbljenje — I. △ Ljubljana
Vrbnička — VII. △ Moravski
Vrbnik ⊙ — II. △ Krk
Vrboska ⊙ — IV. △ Hvar
Vrbovačka — VII. △ Podunavski
Vrbovačka — VIII. △ Banjski
Vrbovačka — VIII. △ Boljevački
Vrbovačka — IX. △ Gnjilanski
Vrbovec — II. △ Križevci
Vrbovsko ⊙ — II. — △
Vrčenovačka — VIII. △ Moravski
Vrčinska — VII. △ Gročanski
Vrdilska — VIII. △ Žički
Vrdnik — VII. △ Iriški
Vrelska — VIII. △ Aleksinački
Vrelianska — V. △ Tamnavski
Vreočka — VII. △ Kolubarski
Vrginmost — II. — △
Vrgorac ⊙ — IV. △ Makarska
Vrhe — I. △ Slovenjgradec
Vrhloga — I. △ Maribor d. b.
Vrhnika ⊙ — I. △ Ljubljana
Vrhole — I. △ Maribor d. b.
Vrholje — I. △ Konjice

Naziv — Banovina — Srez

Vrhov dol — I. △ Maribor d. b.
Vrhovine — II. △ Otočac
Vrhpolje — III. △ Ključ
Vrkašić — III. △ Bihać
Vrlanska — VIII. △ Resavski
Vrlika ⊙ — IV. △ Sinj
Vrnjačka — VIII. △ Trstenički
Vrnjanska — V. △ Arilje
Vrnograč — III. △ Cazin
Vrpolje — II. △ Đakovo
Vrpska — VIII. △ Žički
Vrsta — III. △ Bihać
VRŠAC — ✱ — VII. — △
Vrtiče — I. △ Maribor l. b.
Vrtiška — VIII. △ Niški
Vrutočka — IX. △ Gornjopološki
Vučačka — VII. △ Podunavski
Vučanska — IX. △ Leskovački
Vučićka — VII. △ Lepenički
Vučidolska — VI. △ Nikšićki
Vučitrn ⊙ — VIII. — △
Vučja Gomila — I. △ Murska Sobota
Vučja vas — I. △ Ljutomer
Vučkovačka — VII. △ Gružanski
Vuhred — I. △ Dravograjski
Vuka — II. △ Đakovo
Vukanjska — VIII. △ Moravski
Vukmanić — II. △ Voinik
Vukosavačka — VII. △ Orašački
Vukošićka — V. △ Posavotamnavski
Vukovačka — VIII. △ Homoljski
VUKOVAR — ✱ — V. — △
Vukovićka — VIII. △ Golubački
Vukovina — II. △ Velika Gorica
Vukovje — II. △ Garešnica
Vukovje — V. △ Tuzlanski
Vukovski dol — I. △ Maribor l. b.
Vurberg — I. △ Ptuj
Vuzenica ⊙ — I. △ Dravograjski

Z

Zablaćka — V. △ Trnavski
Zabojnička — VII. △ Gružanski
Zabok — II. △ Krapina
Zabovci — I. △ Ptuj
Zabrđe — III. △ Kotor Varoš
Zabrđe — V. △ Bijeljinski
Zabrdska — VI. △ Priboiski
Zabrdska — VIII. △ Mlavski
Zabreška — V. △ Posavski
Zabreška — VIII. △ Paraćinski
Zabukovje — I. △ Brežice
Začretje — II. △ Krapina
Zagajica — VII. △ Belocrkvanski
Zagaračka — VI. △ Danilovgradski
Zagorci — I. △ Ptuj
Zagorica — I. △ Litija
Zagorička — VII. △ Orašački
Zagorje — I. △ Šmarje
Zagorje ob Savi — I. △ Litija
Zagorska sela — II. △ Klanjec
Zagradec — I. △ Novo Mesto
Zagrade ⊙ — VIII. △ Zaječarski
Zagradska — VII. △ Kačerski
Zagradska — VIII. △ Zaječarski
ZAGREB — ✱ — II. — △
Zahumska — VI. △ Trebinjski
Zaječar ◎ — VIII. — △
Zaklopačka — VII. △ Gročanski
Zakmurska — VI. △ Počanski
Zakot — I. △ Brežice
Zakutska — VII. △ Gružanski
Zalog — I. △ Kamnik
Zalogovačka — VIII. △ Temnički
Zamarkova — I. △ Maribor l. b.
Zamušani — I. △ Ptuj
Zaovljanska — V. △ Račanski
Zaprešić — II. △ Zagreb
Zaroška — V. △ Račanski
Zasavička — V. △ Mačvanski
Zatonska — VI. △ Bjelopoljski
Zaton — VI. △ Dubrovački
Zatonjska — VII. △ Ramski
Zatrebačka — VI. △ Podgorički
Zavalje — II. △ Korenica
Zavidovići — V. △ Žepački
Zavlačka — V. △ Radevski
Zavođanska — VI. △ Bileći

Naziv — Banovina — Srez

Zavrč — I. △ Ptuj
Zbelovo — I. △ Konjice
Zbigovci — I. △ Ljutomer
Zdenci — II. △ Našice
Zdole — I. △ Šmarje
Zelenička — VIII. △ Golubački
Zelinska — III. △ Gračanica
ZEMUN — ✱ — X. — △
Zemunik — IV. △ Biograd n/m.
Zenica ◎ — V. — △
Zenkovci — I. △ Murska Sobota
Zdravčička — V. △ Požeški
Zgornja Bistrica — I. △ Maribor d. b
Zg. Sv. Kungota I. △ Maribor l. b.
Zgornja Ložnica — I. △ Maribor d. b.
Zgornja Polskava — I. △ Maribor d. b.
Zgornja Ročica — I. △ Maribor l. b.
Zgornja Šiška — I. △ Ljubljana
Zgornja Vižinga I. △ Dravograjski
Zgornja Voličina I. △ Maribor l. b.
Zgornje Hoče — I. △ Maribor d. b.
Zgornji Duplek — I. △ Maribor l. b.
Zgornji Porčič — I. △ Maribor l. b.
Zg. Šentjakobski dol I. Maribor l. b.
Zgornji Tuhinj — I. △ Kamnik
Zgošća — V. △ Visočki
Zibika — I. △ Šmarje
Zimica — I. △ Maribor l. b.
Zjumska — IX. △ Šarplaninski
Zlarin ⊙ — IV. △ Šibenik
Zlatar — II. — △
Zlatarska — VIII. △ Kopaonički
Zlato Polje — I. △ Kamnik
Zlatovska — VIII. △ Mlavski
Zleovska — IX. △ Radoviški
Zletovo ⊙ — IX. △ Kratovski
Zlokućanska — VI. △ Istočki
Zlot ⊙ — VIII. △ Boljevački
Zmajevac — VII. △ Batinski
Zminec — I. △ Kranj
Zminjačka — V. △ Mačvanski
Zočiška — IX. △ Podrimski
Zojička — IX. △ Podrimski

Naziv — Banovina — Srez

Zorunovačka — VIII. △ Zaglavski
Zovidolska — VI. △ Nevesinjski
Zreče — I. △ Konjice
Zrin — III. △ Dvor
Zrinjski Topolovac — II. △ Bjelovar (Novo formirana)
Zrkovci — I. △ Maribor d. b.
Zrmanja Vrelo — II. △ Gračac
Zrnovska — IX. △ Kočanski
Zubačka — VI. △ Trebinjski
Zubetinačka — VIII. △ Zaglavski
Zubovačka — IX. △ Gornjopološki
Zučanska — VII. △ Vračarski
Zvečanska — V. △ Posavski
Zvečanska — VI. △ Mitrovički
Zvezdanska — VIII. △ Zaječarski
Zvirovići — IV. △ Ljubuški
Zvjezdanska — VI. △ Mileševski
Zvonačka — VIII. △ Lužnički
Zvornik ◎ — V. — △

Ž

Žabalj ⊙ — VII. — △
Žabari ⊙ — VII. — △
Žabarska — VI. △ Kos. Mitrovički
Žabarska — VII. △ Oplenački
Žabljak ◎ — VI. △ Savnički
Žabljek — I. △ Maribor d. b.
Žagubica ⊙ — VIII. △ Homoliski
Žalec ⊙ — I. △ Celje
Žalna — I. △ Litija
Žarkovačka — VII. △ Vračarski
Žbevačka — IX. △ Preševski
Ždala — II. △ Koprivnica
Zdrelska — VIII. △ Mlavski
Žegnjanska — IX. △ Žegligovski
Železnička — VII. △ Vračarski
Železniki ⊙ — I. △ Kranj
Železnorečka — IX. △ Gornjopološki
Želimlje — I. △ Ljubljana
Željine — I. △ Kočevje
Željinska — IX. △ Donjopološki

Naziv — Banovina — Srez

Željuška — VIII. △ Caribrodski
Ženavlje — I. △ Murska Sobota
Zepče ◎ — V. — △
Žepovci — I. △ Ljutomer
Žepska — V. △ Rogatički
Žerovinci — I. △ Ptuj
Žetale — I. △ Šmartno
Žice — I. △ Maribor l. b.
Žiče — I. △ Konjice
Žička — VIII. △ Žički
Židiljska — VIII. △ Despotovački
Židilovska — IX. △ Krivopalanački
Žikarce — I. △ Maribor l. b.
Žilberci — I. △ Ljutomer
Žiri — I. △ Logatec
Žirovac — III. △ Dvor
Žirovnica ⊙ — IX. △ Galički
Žirovnička — VII. △ Kragujevački
Žitence — I. △ Maribor l. b.
Žitkovac — VIII. △ Moravski
Žitkovci — I. △ Dol. Lendava
Žitno-Potočka — VIII. △ Prokupački
Žitomisliči — IV. △ Mostar
Žitoradska — VIII. △ Dobrički
Živička — VII. △ Požarevački
Živinice — V. △ Tuzlanski
Živkovačka — VII. △ Kačerski
Žižki — I. △ Dol. Lendava
Žlijeb — V. △ Višegradski
Žlinska — VIII. △ Zaglavski
Žučka — VIII. △ Kosanički
Žučkovačka — VIII. △ Baniski
Žuljinska — IX. △ Preševski
Žukovačka — VIII. △ Zaglavski
Županja — V. — △
Županjevačka — VIII. △ Levački
Žunetinci — I. △ Maribor l. b.
Župopivska — VI. △ Savnički
Župska — VI. △ Nikšički
Žurska — IX. △ Šarplaninski
Žusem — I. △ Šmartno
Žužemberg ⊙ — I. △ Novo Mesto

C. PRETHODNI REZULTATI POPISA STANOVNIŠTVA 31. MARTA 1931. GODINE.

Izvod iz izdanja Opšte državne statistike Predsedništva Ministarskog Saveta (avgust 1931.)

Od Uredništva. Nove brojke stanovništva po gradovima i srezovima prema popisu god. 1931. donosimo uz oznaku odnosnih stranica Almanaha na kojima su štampane tabele sastavljene po podacima upravnih vlasti za god. 1930. — i kontrolirane prema srednjem priraštaju stanovništva od god. 1921. I ako te brojke veoma malo se razlikuju od onih popisa god. 1931. — **preporučujemo čitaocima da kod tabela na str. 37, 94, 155, 176, 199, 240, 273, 329 i 370 Almanaha, označe: »Podatke popisa god. 1931. vidi na str. 448.«**

I Banovina Drinska.

(Dodatak tabeli na str. 37. Almanaha.)

	Domaćinstava	Stanovnika
Glavni grad Ljubljana (▬)	12.844	59.768
Avtonomni gradovi (⊡):		
Maribor	7.662	33.149
Celje	1.632	7.602
Ptuj	953	4.261
Srezovi (△):		
Brežice	6.803	33.549
Celje	12.413	59.267
Čabar	2.280	10.222
Dolnja Lendava	7.642	38.053
Dravograjski (Prevalje)	6.338	32.400
Gornjigrad	3.331	17.564
Kamnik	7.738	39.596
Kočevje	8.181	37.949
Konjice	4.265	21.231
Kranj	11.850	59.212
Krško	10.979	53.216
Laško	7.339	34.376
Litija	8.136	39.757
Ljubljana okolica	16.301	79.495
Ljutomer	7.264	35.000
Logatec	5.618	27.252
Maribor desni breg	11.918	54.608
Maribor levi breg	10.982	54.873
Murska Sobota	11.227	52.634
Novo Mesto	10.022	50.407
Ptuj	14.953	71.041
Radovljica	8.030	36.302
Slovenjgradec	5.526	30.232
Šmarje pri Jelšah	9.477	45.533

Ukupno: 231.704 domaćinstava i 1,120.549 stanovnika.

II. Banovina Savska.

(Dodatak tabeli na str. 94. Almanaha.)

	Domaćinstava	Stanovnika
Glavni grad Zagreb (■)	44.328	185.581
Samoupravni gradovi (⊡):		
Bakar	561	2.074
Bjelovar	2.619	10.279
Brod Slavonski	3.442	13.778
Karlovac	4.591	21.208
Koprivnica	2.269	9.472
Križevci	1.662	7.032
Nova Gradiška	1.043	4.217
Osijek	10.765	40.339
Petrinja	1.262	5.537
Požega Slavonska	1.709	7.110
Senj	756	3.072
Sisak	2.834	10.910
Sušak	3.615	16.104
Varaždin	3.237	14.609
Virovitica	2.397	10.653
Srezovi (△):		
Bjelovar	14.672	63.130
Brinje	2.826	15.991
Brod Slavonski	11.508	52.840
Crikvenica	2.978	12.166
Čakovec	10.432	55.397
Čazma	8.779	38.049
Črnomelj (sa Metlikom)	5.056	25.265
Daruvar	7.027	35.914
Delnice	4.686	20.294
Donja Stubica	7.462	40.780
Donji Lapac	2.640	16.538
Donji Miholjac	5.769	26.952
Dugo Selo	4.935	20.357
Đakovo	11.405	52.949
Đurđevac	12.009	52.236
Garešnica	6.714	30.963
Glina	8.028	45.749
Gospić	6.683	34.058
Gračac	4.645	27.837
Grubišno Polje	5.104	24.194
Ivanec	8.039	45.606
Jastrebarsko	7.958	40.004
Karlovac	7.921	42.960
Kastav	2.229	10.535
Klanjec	5.535	28.555
Koprivnica	7.696	33.755
Korenica	4.060	21.409
Kostajnica	5.807	29.060
Krapina	6.241	34.439
Križevci	11.733	54.379
Krk	5.865	20.013
Kutina	6.203	27.996
Ludbreg	7.566	37.612
Našice	10.686	50.785
Nova Gradiška	10.417	52.102
Novi	2.369	8.708
Novi Marof	6.868	36.146
Novska	6.634	29.155
Ogulin	8.749	47.074
Osijek	8.040	33.441
Otočac	6.130	33.685
Pakrac	7.629	40.018
Perušić	3.829	19.754
Petrinja	6.698	32.860
Pisarovina	3.024	14.964
Požega Slavonska	10.825	52.906
Pregrada	6.457	33.021
Prelog	9.204	47.568
Rab	2.740	14.595
Samobor	4.501	26.586
Senj	2.136	10.418
Sisak	6.388	27.429
Slatina	9.000	45.684
Slunj	7.132	45.834
Sušak	5.142	18.848
Sv. Ivan Zelina	6.839	34.502
Udbina	2.120	11.970
Valpovo	5.562	24.093
Varaždin	8.682	45.737
Velika Gorica	7.093	35.754
Virovitica	7.615	39.128
Vojnić	6.240	39.286
Vrbovsko	3.445	17.704
Vrginmost	6.540	37.770
Zagreb	12.660	64.427
Zlatar	8.945	51.721

Ukupno: 537.640 domaćinstava i 2,603.633 stanovnika.

III. Banovina Vrbaska.

(Dodatak tabeli na str. 155. Almanaha.)

	Domaćinstava	Stanovnika
Glavni grad Banja Luka (■)	4.462	22.177
Srezovi (△):		
Banja Luka	11.476	75.859
Bihać	5.650	32.361
Bos. Dubica	5.565	33.141
Bos. Gradiška	10.191	57.225
Bos. Krupa	6.612	43.554
Bos. Novi	6.109	38.765
Bos. Petrovac	8.452	55.386
Cazin	8.143	47.283
Derventa	16.155	89.744
Dvor	3.888	26.575
Glamoč	3.310	24.875
Gračanica	14.690	81.473
Jajce	8.620	53.237
Ključ	6.105	37.304
Kotor Varoš	3.952	27.229
Mrkonjić Grad	4.413	27.012
Prijedor	9.732	55.927
Prnjavor	11.030	63.636
Sanski Most	7.693	46.777
Tešanj	11.620	68.650

Ukupno: 167.758 domaćinstava i 1,008.190 stanovnika.

IV. Banovina Primorska.

(Dodatak tabeli na str. 176. Almanaha.)

	Domaćinstava	Stanovnika		Domaćinstava	Stanovnika
Glavni grad Split (◣)	8.793	43.808	Ljubuški	8.889	48.731
Srezovi (△):			Makarska	5.409	26.775
Benkovac	9.202	59.818	Metković	3.198	17.218
Biograd n/m.	4.772	30.067	Mostar	13.442	83.222
Bračći (Supetar)	4.043	17.317	Preko	4.187	21.858
Bugojno	6.967	42.932	Prozor	2.625	14.720
Hvar	5.211	20.165	Sinj	9.779	59.782
Imotski	7.879	42.794	Split	15.695	87.118
Knin	10.619	60.015	Šibenik	11.900	68.132
Konjic	5.329	32.163	Tomislav grad	4.163	26.141
Livno	5.210	36.499	Travnik	7.301	40.645

Ukupno: 154.613 domaćinstava i 882.920 stanovnika.

V. Бановина Дринска.

(Додатак табели на стр. 199 Алманаха).

Главни град Сарајево (◣)	16.692	78.840	Кладањски	2.671	14.632
Самоуправни градови (⊡):			Колубарски (Мионица)	5.395	32.746
Ср. Митровица	3.115	13.840	Љубићки (Прељина)	6.842	38.679
Винковци	3.470	13.266	Мачвански (Богатић)	11.051	63.381
Вуковар	3.040	10.862	Митровачки (Митровица Ср.)	6.869	33.043
Срезови (△):			Подгорски (Каменица)	4.053	27.397
Азбуковачки (Љубовија)	3.738	26.417	Пожешки (Пожега Уж.)	5.084	28.497
Ариљски	2.747	15.643	Посавски (Обреновац)	5.188	28.967
Бијељина	14.831	78.596	Посавотамнавски (Владимирци)	5.891	37.064
Брчански	18.138	102.288	Поцерски (Шабац)	8.227	43.553
Ваљевски	7.027	40.930	Рађевски (Крупањ)	3.982	26.663
Винковачки	8.773	34.824	Рачански (Бајина Башта)	4.806	28.360
Височки	10.118	54.895	Рогатички	7.650	44.214
Вишеградски	5.239	28.400	Сарајевски	10.774	65.879
Власенички	6.003	37.543	Сребренички	5.582	35.274
Вуковарски	8.554	36.468	Тамнавски (Уб)	6.595	39.640
Драгачевски (Гуча)	6.246	37.142	Трнавски (Чачак)	5.338	26.973
Женачки	5.804	31.423	Тузлански	20.962	114.725
Жупањски	8.448	34.704	Ужички	6.162	34.445
Зворнички	8.874	47.253	Фојнички	4.773	25.137
Зенички	6.582	35.836	Црногорски (Косјерићи)	2.690	16.293
Златиборски (Чајетина)	4.394	25.601	Чајнички	4.463	24.212
Јадрански (Лозница)	8.116	45.751	Шидски	7.707	34.365

Укупно: 312.704 домаћинстава и 1,694.003 становника.

VI. Бановина Зетска.

(Додатак табели на стр. 240. Алманаха).

Главни град Цетиње (◣)	1.255	6.367	Митровички (Митровица Кос.)	4.523	30.696
Срезови (△):			Моравички (Ивањица)	4.041	24.832
Андријевички	5.417	27.206	Невесињски	3.582	25.301
Барски	8.069	32.099	Никшићки	7.355	37.305
Берански	5.637	31.025	Новопазарошки	1.809	12.350
Бијелопољски	6.122	33.086	Пећки	7.131	44.493
Билећки	3.091	21.296	Плевањски	5.786	33.990
Гатачки (Гацко)	2.428	15.209	Подгорички	8.631	43.323
Даниловградски	4.018	17.857	Прибојски	2.774	15.850
Дежевски (Нови Пазар)	6.740	42.158	Сјенички	4.161	28.338
Дубровачки	8.403	42.288	Столачки	6.514	41.095
Источки	3.459	26.008	Студенички (Рашка)	4.983	27.921
Колашински	3.571	15.918	Требињски	4.086	23.564
Корчуланski	5.393	28.492	Фочански	7.667	44.911
Которски	7.702	38.459	Цетињски	4.872	21.280
Љубињски	2.339	14.977	Шавнички	4.294	22.440
Милешевски (Пријепоље)	4.124	23.579	Штавички (Тутин)	2.616	16.637

Укупно: 162.593 домаћинстава и 910.350 становника.

VII. Бановина Дунавска.

(Додатак табели на стр. 273. Алманаха).

	Домаћинстава	Становника
Главни град Нови Сад (◣)	15.566	63.966
Самоуправни градови (⊡):		
Бела Црква	2.687	9.662
Велика Кикинда	6.567	28.011
Велики Бечкерек	8.399	32.838
Вршац	7.979	29.423
Сента	8.308	32.044
Сомбор	8.105	32.256
Сремски Карловци	1.483	5.572
Стара Кањижа	4.756	19.094
Суботица	24.466	100.058
Срезови (△):		
Алибунарски	9.798	41.355
Апатински	12.440	45.709
Батински	5.529	20.945
Бачкопаланачки	10.524	42.695
Бачкотополски	16.314	60.100
Белоцрквански	8.191	34.251
Великобечкеречки	15.535	62.868
Великокикиндски	7.209	30.109
Врачарски (Београд)	5.954	34.987
Вршачки	9.171	38.700
Грочански	4.887	27.149
Гружански (Крагујевац)	8.035	44.991
Дарђански	7.860	31.969
Жабаљски	7.041	30.527
Земунски	7.217	35.299
Илочки	7.327	29.819
Иришки	5.957	26.976
Јесеничка (Паланка См.)	8.836	46.544
Јаша Томић	11.503	45.914
Качерски (Рудник)	4.342	23.643
Ковачички	11.182	47.719
Ковински	8.294	35.598
Колубарски (Лазаревац)	5.985	30.273
Космајски (Сопот)	4.400	24.406
Крагујевачки	13.066	60.647
Кулски	14.135	53.484
Лепенички (Рача)	5.709	28.445
Младеновачки	5.703	31.286
Моравски (Жабари)	7.104	33.476
Новобечејски	11.309	47.464
Новокањишки	7.954	32.638
Новосадски	15.415	61.421
Опленачки (Топола)	5.169	26.534
Орашачки (Аранђеловац)	6.174	30.858
Орашки (Велико Орашје)	8.529	41.210
Оџачки	13.386	51.412
Панчевачки	10.915	47.050
Подунавски (Смедерево)	9.810	49.465
Пожаревачки	13.802	66.373
Посавски (Умка)	6.267	34.392
Рамски (Велико Градиште)	7.301	35.540
Румски	12.642	57.661
Сенћански	10.459	41.058
Сомборски	17.709	67.301
Старобечејски	14.682	57.529
Старопазовачки	10.964	51.693
Таковски (Горњи Милановац)	5.609	31.989
Тителски	5.958	25.804

Укупно: 531.645 домаћинстава и 2,310.220 становника.

VIII. Бановина Моравска.

(Додатак табели на стр. 329. Алманаха).

Главни град Ниш (◣)	7.664	35.384
Срезови (△):		
Алексиначки	5.530	30.345
Бањски (Соко Бања)	4.871	26.191
Белопаланачки	3.635	23.757
Белички (Јагодина)	9.175	48.724
Бољевачки	7.749	36.188
Брзопаланачки (Јабуковац)	4.292	19.612
Вучитрнски	4.678	32.322
Голубачки	4.147	16.116
Деспотовачки	4.550	25.640
Добрички (Прокупље)	6.227	45.189
Дренички (Србица)	3.545	25.815
Жички (Краљево)	10.734	48.527
Жупски (Александровац Кр.)	3.550	23.139
Заглавски (Књажевац)	8.009	40.888
Зајечарски	12.580	57.882
Звишки (Кучево)	4.836	23.436
Кључки (Кладово)	4.257	20.599
Копаонички (Брус)	2.727	19.119
Косанички (Куршумлија)	4.033	24.943
Крајински (Салаш)	4.382	20.780
Лапски (Подујево)	4.814	34.934
Левачки (Рековац)	5.219	28.972
Лужнички (Бабушница)	4.721	33.716
Млавски (Петровац Пож.)	11.369	52.626
Моравски (Житковац)	5.704	30.634
Неготински (Неготин Кр.)	9.048	41.448
Нишавски (Пирот)	11.955	72.870
Нишки	11.053	73.568
Параћински	7.606	34.997
Поречки (Д. Милановац)	3.418	15.848
Прокупачки	10.028	60.574
Раванички	4.605	23.941
Ражањски	4.779	25.792
Расински (Крушевац)	15.077	84.911
Ресавски (Свилајнац)	6.908	32.324
Сврљишки	4.382	29.136
Темнићки (Варварин)	5.342	27.725
Тимочки (Краљево Село)	3.806	16.567
Трепенички	8.286	45.953
Хомољски (Жагубина)	4.775	23.305
Царибродски	3.588	21.530

Укупно: 267.654 домаћинстава и 1,452.967 становника.

INSTITUT ZA NOVEJ... inz

IX. Бановина Вардарска.

(Додатак табели на стр. 370. Алманаха).

	Домаћинстава	Становника
Главни град Скопље (◣)	13.939	64.807
Град Битољ (⊡)	7.803	32.982
Срезови (△):		
Битољски	13.087	65.153
Босиљградски	3.939	24.333
Велешки	8.182	42.263
Власотиначки	8.239	50.271
Галички (Ростуша)	2.947	12.043
Гњилански	13.883	90.510
Горњодебарски (Дебар)	3.739	16.709
Горњополошки (Гостивар)	5.977	32.698
Горски (Враниште)	2.700	14.150
Грачанички (Приштина)	9.339	57.838
Дојрански (Валандово)	2.274	11.700
Доњополошки (Тетово)	12.168	71.096
Ђаковићки	6.606	45.411
Ђевђелијски	2.982	15.926
Жегligовски (Куманово)	10.890	66.356
Јабланички (Лебане)	8.845	58.549
Кавадарски	4.651	23.964
Качанички	1.957	12.353
Кичевски	6.302	32.106
Кочански	5.881	31.801
Кратовски	3.253	20.421
Кривопаланачки	6.113	40.484
Крушевски	3.966	23.570
Лесковачки	12.479	77.215
Малешки (Берово)	2.870	15.373
Масурички (Сурдулица)	3.044	17.430
Мориховски (Битољ)	2.402	16.257
Неготински (Неготин Вард.)	2.681	12.916
Неролимски (Урошевац)	5.567	36.978
Овчепољски (Св. Никола)	3.495	21.926
Охридски	5.958	33.074
Подгорски (Сува Река)	2.130	16.191
Подримски (Ораховац)	5.105	35.752
Пољанички (Владичин Хан)	3.460	21.152
Пореčки (Јужни Брод)	3.304	18.752
Преспански (Ресан)	430	21.644
Прилепски	10.155	54.433
Пчињски (Врање)	9.546	53.912
Радовишки	3.686	19.454
Скопски	9.246	63.023
Струмички	7.222	39.013
Струшки	5.426	28.017
Царевоселски	2.577	15.758
Шарпланински (Призрен)	8.273	47.819
Штипски	3.871	20.097
Прешевски	7.295	45.650

Укупно: 285.781 домаћинстава и 1,656.348 становника.

X. Управа Града Београда.

ГРАД БЕОГРАД	59.701	241.542	**Земун**	6.649	28.083
			Панчево	5.797	22.113

Укупно: 72.147 домаћинстава и 291.738 становника.

D. REKAPITULACIJA NASELJA I GRADSKOG STANOVNIŠTVA.

BANOVINE	1. Naselja					2. Stanovništvo						
	Gradova (varoši)					Ukupan broj u banovinama				U gradovima		
	Samoupravnih	U sastavu srezova	Varošica (trgovišta)	Sela i zaselaka	Svega naselja	Domaćinstava	Stanovnika	Priraštaj od g. 1921. u %	Na 1 domaćinstvo dolazi stanovnika	Domaćinstava	Stanovnika	% od ukupnog broja stanovništva
I. Dravska	4	21	53	5.716	5.794	231.704	1,120.549	8.0	4.8	33.998	155.236	13.8
II. Savska	16	9	44	6.349	6 418	537.610	2,603.633	11.4	4 8	94.062	394.786	15.2
III. Vrbaska	1	29	—	1.589	1.619	167.758	1,008 190	21.7	6.0	37.305	206.904	20.5
IV. Primorska	1	17	29	1.600	1.647	154.613	882.920	12 8	5.7	39 996	207.147	23.4
V. Drinska	4	24	25	3.785	3.838	312.704	1,694 003	25.1	5.4	60.706	283.139	16.7
VI. Zetska	1	34	25	4.279	4.359	162 593	910.350	16.3	5.6	39.689	205.700	22.6
VII. Dunavska	10	4	70	1.041	1 125	531 645	2,310.220	9.6	4.4	101.369	407.202	17.6
VIII. Moravska	1	11	52	1.892	1.956	267 654	1,452 967	19.9	5.4	26.515	117.985	8.1
IX. Vardarska	2	16	43	3.199	3.260	285 781	1,656.348	19.5	5.8	64.701	301.680	19.0
X. Uprava Grada Beograda	3	—	—	—	3	72.147	291.738	91.1	4.0	72.147	291.738	100
Svega u Kraljevini Jugoslaviji	43	155	341	29.461	30.000	2,724.239	13,930.918	16.2	5.1	570 488	2.573.517	18.0

ŽELEZNIŠKA KARTA

JUGOSLOVENSKIH DRŽAVNIH ŽELEZNIC

k

VOZNEMU REDU

EKSPRES

Narisal: Luć. Fratina, čin. drž. žel.

München
Villach
Klagenfurt
Spielfeld-Straß
Lavamünd
Hodoš
Budapest
Kiskunfélegyháza
Békéscsaba
Orosháza
Hódmező-Vásárhely
Kiskunhalas
Szeged
Makó
Szöreg
Röszke
Kamarás
Horgos
Kelebia
Subotica
Sombor
Bački Brег
Žednik
Cantavir
Čoka
Vel. Kikinda
Nakovo
Jimbolia
Klarija
Temišvara
Dragutinovo
Ninčićevo
Jaša Sečanj
B. Aleksandr.
Vel. Bečkerek-Begej
Stanj. Moravica
Vatin
Vršac
Bela Crkva
Bazlaš
Vladimirovac
Jasenovo
Pančevo
Kovin
Dubravica
Požarevac
M. Krsna
Petrovac
Prahovo
Negotin
Zaječar
Lapovo
Jagodina
Ravna Reka
Ćuprija
Paraćin
Kragujevac
Čačak
Užice
Kraljevo
Stalać
Kruševac
Aleksinac
Niš
Doljevac
Pirot
Caribrod
Leskovac
Kos. Mitrovica
Priština
Vranjska Banja
Vranje
Lajkovac
Valjevo
Mladenovac
Vel. Plana
Smederevo
Obrenovac
Zabrežje
Bolievci
Šabac
Klenak S.
Ugljevik
Koviljača
Ruma
Sr. Mitrovica
Batajnica
Zemun
BEOGRAD
Indija Selo
Kovačica
Titel
Tomaševac
N. Sad
Petrovar.
Ilača
Beočin
N. Palanka
Vukovar
Šid
Rača
Bos. Rača
Brčko
Županja
Sava
Samac
Vinkovci
Osijek
Sonta
Bogojevo
Apatin
Crvenka
Kula
Cr. Brdo S.
St. Bečej
N. Vrbas
Odžaci
Karavukovo
Gajdobra
Dali
Našice
Prandanovci
Čačinci
Virovitica
Batina-Skela
Magyarbólyo
D. Miholjac
B. Manast.
Bellišće
Barcs
Szigetvár
Pécs
Kaposvár
Újdombóvár
Bátaszék
Baja
Gyékényes
Nagykanizsa
Hahóthereszlur
Kotoriba
Varaždin
Čakovec
Ormož
Ptuj
Ljutomer
D. Lendava
M. Sobota
Radgona
Gor. Radgona
St. Ilj
Maribor
Pragersko
Dravograd-Meža
Slov. Bistrica m.
Prevalje
Pliberk
Bleiburg
Celovec
Labod
Zreče
Velenje
St. Bistrica
Poličane
Rogaška Slatina
Grobelno
Krapina
Golubovec
Celje
Zidani Most
Zabok-K. T.
Križevci
Koprivnica
Gornja Stubica
Kloštar
Bjelovar
Grubišno P.
Suhopolje
Pod. Slat.
Končanica
Garešnica
Slat. Drenovac
Bastaji
Humljani
Vočin
Mislavac
Sl. Orahovica
Pavlovac-Draž.
Dugo Selo
ZAGREB
Zaprešić
Samobor
Novo mesto
Straža-Toplice
Trebnje
Grosuplje
St. Janž na Dol.
Ljubljana
Vrhnika
Kranj
Kamnik
Jesenice
Podrožčica
Lesce-Bled
Tržič
Bled Jezero
Bistrica
Boh. jez
Podbrdo
Rateče-Planica
Kranjska gora
Trbiž
Beljak
Villach
Videm (Udine)
Gorica
Postojna
Rakek
Cerknica
Planina
Logatec
Ilirska Bistrica
Pivka
Divača
Trst
St. Peter na Kr.
Kočevje
Karlovac
Rijeka
Sušak
Kraljevica
Omišalj
Njivice
Malinska
Crikvenica
Selce
Novi
Senj
Baška
Krk
Aleksandrovo
Starigrad
Rab
Pag
Silba
Olib
Rovinj
Pulj
Ogulin
Topusko Topl.
Vrhovine-Plitvička jezera
Gospić
Gračac
Obrovac
ZADAR
Preko
Biograd
Tiesno
Šibenik
Perković-Slivno
Sinj
Rogoznica
Trogir
Split
Omiš
Baškavoda
Makarska
BRAČ
Bol
Sumartin
HVAR
Starigrad
Zaostrog
Metković
Gabela
Mostar
Opuzen
KORČULA
Korčula
Trstenik
Ston
Slano
Trsteno
Hum
Trebinje
Uskoplje
Cavtat
Dubrovnik
Zaton
Herceg-Novi
Zelenika
Kotor
CETINJE
Sisak
Caprag
Banova Jaruga
Pakrac
Velika
Sunja
Novska
Pleternica
Sl. Brod
N. Kap. Batrina
B. Brod
Bos. Novi
Prijedor
Bihać
Banja Luka
Doboj
Usora
Gračanica
Karanovac
Pribinić
Srnetica
Drvar
Jajce
Travnik
Zavidovići
D. Vakuf
Bugojno
Lašva
Vareš
Tuzla
Simin-Han
Han-Pijesak
Ivančići
Podlugovi
Semizovac
SARAJEVO
Mededa
Uvac
Foča
Višegrad
Zvornik
Loznica
Valjevo
Knin
Drniš
Sinj
Imotski
Metković
Ploče
Kumanovo
Skoplje
Kočane
Veles
Štip
Gradsko
Strumica
Prilep
Devdelija
Solun
Podmolje
Ohrid
Bitolj
Kosovska Mitrovica
Priština
Vranjska Banja
Vranje
Kraljevo
Vrnjačka Banja
Raška
Kuršumlija
Lapovo
Kragujevac
Užice
Čačak
Ćuprija
Paraćin
Jagodina
Ravna Reka
Zaječar
Prahovo
Negotin
Temišvara
Jimbolia
Nakovo
Klarija
Ninčićevo
Jaša Sečanj
Cot
Samoš
Alibunar
Vršac
Bela Crkva
Bazlaš
Vladimirovac
Jasenovo
Pančevo
Kovin
Dubravica
Požarevac
M. Krsna
Petrovac
Smederevo
Obrenovac
Zabrežje
Bolievci
Šabac
Klenak S.
Ugljevik
Koviljača
Ruma
Sr. Mitrovica
Batajnica
Zemun
BEOGRAD
Indija Selo
Kovačica
Titel
Tomaševac
N. Sad
Petrovar.
Ilača
Beočin
N. Palanka
Vukovar
Šid
Rača
Bos. Rača
Brčko
Županja
Sava
Samac
Vinkovci
Osijek
Sonta
Bogojevo
Apatin
Crvenka
Kula
Cr. Brdo S.
St. Bečej
N. Vrbas
Odžaci
Karavukovo
Gajdobra
Dali
Našice
Prandanovci
Čačinci
Virovitica
Batina-Skela
Magyarbólyo
D. Miholjac
B. Manast.
Bellišće
Barcs
Szigetvár
Pécs
Kaposvár
Újdombóvár
Bátaszék
Baja
Gyékényes
Nagykanizsa
Hahóthereszlur
Kotoriba
Varaždin
Čakovec
Ormož
Ptuj
Ljutomer
D. Lendava
M. Sobota
Radgona
Gor. Radgona
St. Ilj
Maribor
Pragersko
Dravograd-Meža
Slov. Bistrica m.
Prevalje
Pliberk
Bleiburg
Celovec
Labod
Zreče
Velenje
St. Bistrica
Poličane
Rogaška Slatina
Grobelno
Krapina
Golubovec
Celje
Zidani Most
Zabok-K. T.
Križevci
Koprivnica
Gornja Stubica
Kloštar
Bjelovar
Grubišno P.
Suhopolje
Pod. Slat.
Končanica
Garešnica
Slat. Drenovac
Bastaji
Humljani
Vočin
Mislavac
Sl. Orahovica
Pavlovac-Draž.
Dugo Selo
ZAGREB
Zaprešić
Samobor
Novo mesto
Straža-Toplice
Trebnje
Grosuplje
St. Janž na Dol.
Ljubljana
Vrhnika
Kranj
Kamnik
Jesenice
Podbrdo
Rateče-Planica
Kranjska gora
Trbiž
Beljak
Villach
Videm (Udine)
Gorica
Postojna
Rakek
Cerknica
Planina
Logatec
Ilirska Bistrica
Pivka
Divača
Trst
St. Peter na Kr.
Kočevje
Karlovac
Rijeka
Sušak
Kraljevica
Omišalj
Njivice
Malinska
Crikvenica
Selce
Novi
Senj
Baška
Krk
Aleksandrovo
Starigrad
Rab
Pag
Silba
Olib
Rovinj
Pulj
Ogulin
Topusko Topl.
Vrhovine-Plitvička jezera
Gospić
Gračac
Obrovac
ZADAR
Preko
Biograd
Tiesno
Šibenik
Perković-Slivno
Sinj
Rogoznica
Trogir
Split
Omiš
Baškavoda
Makarska
BRAČ
Bol
Sumartin
HVAR
Starigrad
Zaostrog
Metković
Gabela
Mostar
Opuzen
KORČULA
Korčula
Trstenik
Ston
Slano
Trsteno
Hum
Trebinje
Uskoplje
Cavtat
Dubrovnik
Zaton
Herceg-Novi
Zelenika
Kotor
CETINJE
Sisak
Caprag
Banova Jaruga
Pakrac
Velika
Sunja
Novska
Pleternica
Sl. Brod
N. Kap. Batrina
B. Brod
Bos. Novi
Prijedor
Bihać
Banja Luka
Doboj
Usora
Gračanica
Karanovac
Pribinić
Srnetica
Drvar
Jajce
Travnik
Zavidovići
D. Vakuf
Bugojno
Lašva
Vareš
Tuzla
Simin-Han
Han-Pijesak
Ivančići
Podlugovi
Semizovac
SARAJEVO
Mededa
Uvac
Foča
Višegrad
Zvornik
Loznica
Valjevo
Knin
Drniš
Sinj
Imotski
Metković
Ploče
Kumanovo
Skoplje
Kočane
Veles
Štip
Gradsko
Strumica
Prilep
Devdelija
Solun
Podmolje
Ohrid
Bitolj
Kosovska Mitrovica
Priština
Vranjska Banja
Vranje
Kraljevo
Vrnjačka Banja
Raška
Kuršumlija
Lapovo
Kragujevac
Užice
Čačak
Ćuprija
Paraćin
Jagodina
Ravna Reka
Zaječar
Prahovo
Negotin